

rRA.CTA.TUS

DE

r o m a n 0 p o n t i f i c e

CUM prolegomeno de ecclesia

AUCTORE

DOMINICO PALMIERI

SOCIETATIS IESU

EDITIO ALTERA

AVCTA RT « — US << t a

P R A T I

LIBRARI GIACIETTI, FIU ET SOC

officina

ROGERIÛS FREDDI

PRAEPOSITVS PROVINCIAE ROMANAE SOCIETATIS IESC

Cum operis, cui titulus *Tractatus de Boviano Pontifice* etc. conscripti a P. Dominico Palmieri sacerdote nostrae Societatis alteram editionem aliqui eiusdem Societatis revisores, quibus id commissum fuit, recognoverint et in lucem edi posse probaverint : facultatem concedimus, ut typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur.

In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas et sigillo Societatis nostrae munitas dedimus.

Romae die commemorationis omnium fidelium defunctorum. Anno 1890.

IMPRIMATUR

16 Junii 1891 —Can. Archid. Ioachim Guri. Vie. Gen.

h y

BENEVOLO LECTORI

AUCTOR

En altera Tractatus *de Romano Pontifice* editio. Cum quosdam viderim eo Tractatu (quod Dei munus est) profecisse et plurcs exemplaria eius quaererent, opportunum censui, alteram eiusdem parare editionem, quam, ut moris est, auxi in nonnullis et emendavi. Addidi scilicet in Prolegomeno *de Ecclesia* tractationem *de Magisterio* et in Tractatu *de Romano Pontifice* aliter ac prius quaestionem expediui *de Concordatis*. Occurrent praeterea subinde aliae minoris momenti tum additiones tum mutationes.

Etsi tractatio de Ecclesia amplior evaserit, reliqui ei tamen nomen antea factum *Prolegomeni*; quia nondum mihi videtur iustam amplitudinem assecula et quia ea intentione scripta est, ut viam muniret sequenti Tractatui, qui est scopus scriptionis.

Pluribus opus non est ut te detineam, amice lector.

PROLEGOMENON

I) E

§. 1.

Definitione petita .e.c ipso nomine, quae definitio realis quidem est, licet inadaequala, definiri sic potest Ecclesia, ut dicatur: coetus divinitus evocatorum ad colendum Deum.

I. Delinitio nominalis praemittenda est tractationi, qua significetur quid sit de quo agitur. Cum vero nomen ipsum etymologice spectatum quandam certam praefert significationem et constat pro "aliqua re significanda usurpatum esse ab iis, qui et vim nominis et eandem rem plane noverant, definitio, ex ipsa vi nominis petita, habenda est ut realis; exhibet enim verum conceptum obiectivum rei: licet quia non primas essentiellesque omnes nolas rei exhibet, non sit adaequata definitio.

II. *Ecclesiae* nomine in Testamento novo frequenter censentur illi, qui Christi fidem professi sunt, tum universim omnes, tum plus minus ampla eorum portio 1. Cor. VI. 4. X. 32. XII. 28. Ephes. I. 22. Matth. XVI. 18. Act. IX. 31. Coloss. IV. 15. Idem in omnibus subsequentibus ecclesiasticis monumentis apparet.

Iam vero si ratio habeatur usus profani, ἐκκλησία (ἐκ καλεω) est coetus hominum vocatione collectus. Cum enim multipliciter homines in unum convenire possint, natura, pactis, iussu vel vocatione, conventus seu coetus populi tertio hoc modo collectus *ecclesia* dicebatur. Item usu sacro

(verbum perinde est ac καλέω) est in primis coetus Israelitici populi, qui Deo vocante adunatus est redditurque a LXX. tum συναγωγή tum non infrequenter ἐκκλησία Delit. XVIII. 16. XXIII. 2. XXXI. 30. Nehm. XIII. 1. 1° Reg. XIX. 20. ac ^HR Nehm. V. 7. est concio indi-

catura; sic et 1° Machab. V. 16. ἐκκλησία μεγάλη est coetus eorum qui deliberaturi de re publica conveniunt. In Testamento quoque novo accipitur ecclesiae nomen sensu profano Act. XIX. 32. 39. et de coetu Israe-

litici populi Act. VII. 38. Semper tamen de hominibus collectis usurpatur, saltem oppositum haud constat: neque enim opponere licet 1. Cor. XI. 18.. si conferitur v. sequens 20. < Domum vestram non parvam Christi Ecclesiam deputamus » aiebant Alvpius et Augustinus ad Iulianam matrem Demetriadis epist. 188. n. 3.

III. Ergo subieetum illud, cui nomen Ecclesiae saepe a Scriptoribus T. X. factum est, coetus est vocatione collectus. Sane qui ad eum spectant, frequenter dicuntur *vocati, vocati Christi* Rom. 1.6-7. 1. Cor. I. 2. Quia vero qui vocantur ad aliquid vocantur, iam implicite hoc nomen *Ecclesia* dicit id quod explicite exprimunt formulae huiusmodi: *vocali in societatem Filii Dei, in gratiam Christi, in admirabile Dei lumen* etc. Cf. 1. Cor. I. 2. 9. Rom. I. 6. Gal. I. 6. Sunt porro a Deo vocati Ephes. I. 18. Gal. I. 6. 1. Petri II. 9. 10. 1. Thessal. II. 12. Vocati nempe sunt ad Deum colendum professione Christianae fidei, ut ex citatis locis constat. Quocirca huiusmodi coetus a coetu Israelitici populi discernitur ipso quoque usu nominis, coelus enim Israeliticus *synagoga* communiter appellatur, coetus vero Christi fidem profitentium *ecclesia*. Cf. Gal. I. 13., cuius discriminis rationem reddit Augustinus in inchoata expositione epistolae ad Romanos n. 2. (cf. §. VI.).

Itaque res hoc nomine *Ecclesia* significata i° est coetus h. e. non solum aliqua hominum multitudo, sed multitudo io unum collecta: 2° est coetus vocatione collectus: 3° coetus vocatorum divinitus ad Deum colendum professione Christianae fidei.

Christus instituens ministerium apostolicum instituit eo ipso Ecclesiam suam eique certam formam tribuit societatis.

I. Promisit Christus se aedificaturum Ecclesiam suam (Mattii. XVIII. 18), quae non multiplex futura erat sed unica in terris; unius enim tantum Ecclesiae suae Christus meminit: id porro exigebat tum unitas Dei mediatorisque Deum inter et homines (1. Tim. II. 3.) tum universalitas redemptionis, cuius applicationis medium est Ecclesia: idque praeterea docemur ex eo quod Ecclesia est corpus Christi (1. Cor. XIV. 13.) et sponsa Christi (Ephes. V. 23. seqq.): neque hanc singularem unitatem sub aliqua saltem confusa notione Protestantes negant Ecclesiae a Christo institutae.

Porro cum Christus Apostolos misit (Ioan. XX. 21.) deditque eis potestatem ligandi et solvendi (Maith. XVI. 19. XVIII. 18.) remittendi et retinendi peccata (Ioan. XX. 23.) iussitque eos docere omnes gentes, di-

scipulos ex eis facere cosque initiare baptismo cisque tradere servanda (piae ipse mandavit (Marc. XVI. 15. 16. Malth. XXVIII. 18.-20.), ministerium instituit apostolicum. Liquet heic nos sumere auctoritatem apostolicam sub aliquo vero quidem sed generali conceptu, praecisione facta a quaestione heic inopportuna circa perfectionem et modum, quo a singulis apostolis participata fuerit.

Iam vero eo ipso quod eam auctoritatem Christus instituit, coetum quendam religiosum instituit; etenim ex Apostolis docentibus ligantibus et solventibus atque sanctificantibus et ex hominibus, qui eorum sint discipuli eorumque obnoxii auctoritati atque ab iis sint sanctificandi, coetus aliquis per se coalescit. Is vero coetus coalescit, qui est credentium veritatem a Patre per Christum et a Christo per Apostolos manifestatam (Ioan. 1. 18. III. 11. VU. 16. XVI. 13. I. Ioan. I. 1.-3. Gal. I. 8. 2. Tim. II. 2.) atque colentium Deum eo modo (pae Christus praescripsit. Porro talis coetus dicendus est Ecclesia Christi: quia ipse coetus est vocatorum ad credendum et colendum Deum a Christo institutus. Cum ergo constet Christum Ecclesiam instituisse atque unicam tantum instituisse; institutione vero ministerii apostolici Ecclesiam aliquam certe instituerit: haec est. reapse Ecclesia ab eo instituta, quam ipse appellat suam.

Neque aliter Christus Ecclesiam suam instituit quam instituendo potestatem ligandi et solvendi, docendi et sanctificandi, quam primum in apostolis collocavit. Hac enim institutione habentur omnia elementa necessaria coetus religiosi, qualis est Ecclesia. Coetus enim religiosus per se constituitur unitate doctrinae salutaris, rituum sacrorum et mutuae communionis; atqui haec omnia obtinent per eam triplicem potestatem dehitamque illi subordinationem. Quocirca si qua alia institutio Ecclesiae excogitatur a Christo profecta, vel ea est prorsus ab hac distincta vel est veluti pars et complementum eius. Prior hypothesis reiicienda est; secus enim duas Ecclesias suas instituisset Christus, quod nec Protestantes somniant. Si alterum defendis, vel id quod veluti pars et complementum dicitur huius institutionis quam tuemur, nempe ministerii apostolici, ita nexum est cum eodem ministerio ut necessario sit simul cum illo, vel est ab eodem ministerio independens ut seorsim ab eo esse queat. Si hoc alterum supponitur, retabimur in hypolhesim duplicis Ecclesiae iam reiectam. Si primum vero defenditur, adhuc quidem reliqua foret quaestio, qua ratione partis se habeat ad institutionem ministerii haec altera institutio, (piae supponitur: sed ne praeoccupemus quaestiones, illud profecto nunc praestituere possumus, quod si quod aliud elementum Ecclesiae ex Christi institutione necessarium in Ecclesia excogitare licet,

id sit interior sanctitas et tides ; atqui ex eadem Christi institutione haec ita nexa sunt cum ministerio, ut per ipsum ea obtineantur sintque vetuli effectus eius. Docente enim ministerio gignitur tides eodemque ritus sacros administrante gignitur sanctitas eoque regente et gubernante norma morum praestituitur, ad quam actualis sanctitas exigatur. Ergo reapse instituto ministerio apostolico Christus instituit Ecclesiam suam. Hinc eum primum promissionem facit Christus aedificandae a se Ecclesiae, sub imagine regni illam exhibet promittitque potestatem clavium, ligandi et solvendi, qua regnum istud regatur (Matth. XVI 19. Cf. dicenda in th. 1.).

Testes huius veritatis omnes ii sunt, qui quaecumque in Ecclesia obli-
 A nent, ab auctoritate apostolica iugiter in ea perseverante repetunt. Si enim ita est, auctoritas apostolica principium est virtute continens Ecclesiam Christi et praecisione ab ea facta, nulla est Ecclesia Christi ; ideoque instituta illa auctoritate et solum eum ipsa est instituta, fuit quoque instituta Ecclesia Christi. Iam vero communis est Patrum doctrina, quaecumque in Ecclesia sunt ab auctoritate apostolica in ipsa vigente dimanare et per eam conservari, ut in tractationis progressu liquido apparebit. Sane huc facit quod praecipit Ignatius Martyr ad Trallianos: sine Episcopo Presbyteris et Diaconis Ecclesiam Dei non vocari nihilque licere fieri quod ad Ecclesiam spectat sine Episcopo, ut ait ad Smyrnaeos. Huc spectat quod ait Cyprianus epist. 69., Ecclesiam esse in Episcopo et Episcopum in Ecclesia, et qui cum Episcopo non est, in Ecclesia non esse.

Et sane ex universa historia Apostolicae praedicationis, quae colligi potest ex Actibus et Epistolis Apostolorum, liquet Apostolos ealenus fundasse ecclesias, quatenus in singulis locis certam hierarchiam instituerunt, quae regendo, docendo, sanctificando aliis praeesset. Act. XIV. 22. 2. Tim. II. 1. 2. Tit. I. 5.

II. Haec esi veritas fundamentalis in tractatione de Ecclesia, nimirum Christum Ecclesiam instituisse quatenus instituit in Apostolis potestatem regendi, docendi et sanctificandi. Ab ea veritate abluunt prorsus Sociniani et Protestantes (Faustus Socinus in *Tractatu de Ecclesia*. Bibliotheca FF. Polonorum Tom. I. Franciscus Turrelinus *loc. XVIII. de Ecclesia* q. II. n. 12.) secuti Wiclenses haereticos sec. XII., qui auctoritatem praepositorum in Ecclesia reficiebant omnibusque fidelibus potestatem praedicandi verbi faciebant (Cone. Later. IV. c. 3. cf. Bernardi Abbatis Fontis calidi *Tractatum contra Waldenses* penes Gallandi Tom. XIV.). Talem enim illi concipiunt Ecclesiam, quae sit coetus hominum adunatorum non quidem ad modum societatis, quae auctoritate regiminis informetur et constituitur, cuiusmodi sunt politicae societates, sed adunatorum Deo

perfidôrntiusiiliam, inxtfl promissionem novi foederis factam Ierem. XXX. 33. 3ò.: ul proinde is sil in Ecclesia, qui Dei doctrinam sequitur, sive alios fideles noscat sive secus; invicem enim colligantur fide Deo cognita. Ex quo consequitur, dicendum esse quod Christus Ecclesiam instituit, quatenus revelationem proposuit suaque redemptione meruit omnibus fidem et justificationem.

At in hac sententia non est nisi pars veritatis et si ea exclusive accipiat, falsa est. Nam instituit quidem Christus Ecclesiam, quatenus revelationem proponens voluit esse fidelium coetum, sed fidelium qui fidei doctrinam acciperent a magisterio a se instituto, cui depositum revelationis commendavit (cuius rei ampla demonstratio paulo post dabitur) et instituit quidem Ecclesiam quatenus auctor est quoque nostrae justificationis suisque meritis eam nobis promeruit, secundum quam rationem Ecclesia dicitur c latere suo exiisse; sed auctor est justificationis obtinendae per ritus sacros quibus meruit vim sanctificandi et (piorum administrationem ac curam certis pastoribus commisit, in quorum communione sacramenta essent suscipienda ul utilia forent (quemadmodum in tractatione de sacramentis demonstratur). Ecclesia scilicet a Christo instituta non est tantum coetus hominum adunatorum Deo, sed adunatorum Deo certo modo, qui modus silus est in ipso ministerio a Christo instituto. Huius quidem coetus propria sunt interiora dona gratiae et sanctitatis, ul ex loco citato Ieremiae patet: verum aliud est huiusmodi bona propria esse huius coelus, quod Ieremias dicit, aliud his solis bonis homines in Ecclesiam Christi vinciri et adunari, quod Ieremias non dicit.

Ex proteslanlium systemate haec quoque sententia efflorescit: institutam esse a Deo Ecclesiam, quatenus divinitus datus est hominibus codex, qui Scriptura sacra vocatur, a quo omnem doctrinam credendam et legem servandam sub divina illustratione haurirent, ita ut ministerium opportunum quidem sit pro forma visibili Ecclesiae, non vero essenziale Ecclesiae, quae per se est invisibilis. Verum omissa nunc disputatione de visibilitate Ecclesiae; si ita est, praeter absurdum quod Deus postulaverit ab hominibus id quod eorum universalitati est impossibile ac dimiserit eos circumferri omni vento doctrinae, sequitur Christum non esse auctorem Ecclesiae quam appellat suam, nisi quatenus doctrinam communicavit Apostolis cpîi eam scriptis postea consignarunt. Atqui primo Christus hoc modo fuisset auctor Ecclesiae suae non immediatus sed mediatum tantum; Ecclesia enim immediate per scripta apostolorum colligeretur: porro Christianus intellectus Christum exhibet auctorem immediatum Ecclesiae suae. Deinde in hac hypothesis non esset ratio cur potius apostolis a

Christo missis, tpiani Moysi aliisque auctoribus librorum sacrorum, a quibus pariter doctrina revelata accipitur, Ecclesiae origo accepta referretur. Tandem in hac hypothesis Christus reapse nullam instituisset Ecclesiam. Nam etsi eam velis esse coetum tantummodo fidelium interiore fide : ut tamen aliquis sit institutor huiusmodi coelus, oportet ut auctor sil eius medii quo per se valeat hic coelus colligi, quo scilicet obtineatur consensus plurium vel interior in eandem veritatem. Atqui Scriptura certe non est hoc medium: ineptus vero est recursus ad interiorum Dei illustrationem, quae singulos immediate doceat quid in Scripturis contineatur; nulli enim promissio divina exstat talis illustrationis, eique tot dissensiones protestandum in interpretandis Scripturis manifeste refragantur (qua de re paulo post, cum de Magisterio agemus): ergo in hac hypothesis nihil Christus instituisset. Igitur vel Christus Ecclesiam non instituit, vel eam instituit institutione facta ministerii apostoliei.

III. Quemadmodum vero Christus Ecclesiam suam instituit instituendo ministerium apostolicum, ita huius institutione formam certam societatis ei attribuit, quod Protestantes negant. Nam, ut ipsi disputant (Boehmerus *lur. eccl. ant.* d. VIII. c. 2. Grotius de *imp. sum. potest.* c. i l. Franciscus Burmann *Disp, theol. de Synagoga* §§. 86. seq.) Christus nullos coelus separatos instituit; quippe qui ubique locorum docebat, synagogis Iudaeorum intererat et pariter cum ipso ad eas conveniebant quotquot ipsum sequebantur, qui non se separaverunt a coetu Iudaeorum nec distinctam constituerunt Ecclesiam. Neque Apostoli post Christum se separarunt a Iudaeorum coetibus et synagogis, sed cum Iudaeis in synagogam et in templum conveniebant ibique verbum Dei praedicabant sacrisque Iudaicis vacabant; adeo ut etiam fideles ex gentibus ad eorum observantiam vellent adstringere. Occasione persecutionum, quibus a synagoga fideles premebantur et conversione gentilium qui iugo legis mosaicae se subdere nolebant, factum est ut paulatim fideles separarentur a Iudaeorum coetibus suosque coelus agerent. Tunc demum Apostoli his fidelium coetibus presbyteros dederunt, qui eosdem regerent. Porro norma ad quam horum separatorum coetuum regimen exegerunt Apostoli, non fuit norma quaedam a Christo tradita, sed fuit ipsa forma Iudaicarum synagogarum, seu potius ecclesiarum quae post servitutem Babyloniam exstiterunt, quae suam originem institutioni humanae debebant et rationem universitatum independentium praeseferebant, invicem quidem confoederatae, sed nullis aliis legibus adstrictae quam quae a se ipsis latae essent. Defuissent autem sibi ipsis ecclesiae primaevi saeculi, si non eandem regiminis libertatem assumpsissent sibi, qua per Romanos uti licuit synagogis Iudaicis. Quo-

circa totum regimen ecclesiarum christianarum conformatum fuit ad synagogarum exemplar. Sicut enim ipse Christianismus nihil aliud est nisi reformatus iudaismus, ita quoque ecclesiarum christianarum administratio nihil aliud fuit nisi continuatio munerum synagogarum. Tandem recens incredulorum schola, quae oh sollemnem abusum criticae vocatur *critica*, distinguit inter formam, quam Petrus ab initio indidit Ecclesiae et formam quam deinde indidit Paulus, quae quidem praevaluit. Petrus scilicet formam illi dedit iudaicam atque ecclesiae particularis; at Paulus formam illi tribuit gentibus omnibus accommodatam, ecclesiae scilicet universalis, qua exempla est a iudaica societate et in libertatem asserta (Edgar Quinet, *le Christianisme et la revolution française*, pag. 67.).

Haec Protestantium figmenta consona sunt quidem supremae eorum notioni Ecclesiae, quam concipiunt tanquam fidelium coetum adhaerentium immediate Deo per interiorem fidem ac per se invisibilem atque opportune excogitata sunt ab ipsis ut suorum coetuum legitimilatem vindicarent. Verum 1° certum est Christum determinatam formam sociale suae Ecclesiae constituisse. Auctor enim societatis, qui potestatem determinatam in ea constituit, potestatem scilicet regendi eamque amplissimam (quaecumque solveritis... quaecumque ligaveritis...) potestatem docendi omnes veritates revelatas, potestatem sanctificandi certis ritibus sacris quique a se auctos potestate uni subordinat (id in tractatu seq. abunde demonstrabitur), is profecto formam determinatam sociale tribuit coetui a se instituto: Christus autem ita se gessit; ergo.

2° Quae a Protestantibus proferuntur vel nihil concludunt, vel falsa sunt. Nihil concludunt quae de Christo dicuntur, qui se a synagoga non separavit et de legalibus usurpatis aliquando ab Apostolis, quaeque dicuntur de similitudine inter regimen synagogarum et ecclesiarum. Nam Christus in his terris peregrinus adhuc non dixit se aedificasse Ecclesiam, sed aedificaturum, quam reapse aedificavit cum Petro pascendas oves suas commisit. Protestantes vero non salis adverterunt verba Apostoli ad Gal. IV. 4. '5. de Christo: *factus sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret* (nempe e iugo legis cf. nostrum, sis, commentarium in h. 1.): ex quibus patet, quam pessime arguant, qui negant Ecclesiam distinctam e synagoga; quia ab hac Christus non se separavit: cum e contrario ipsa subiectio a Christo libere praestita legi causa fuerit abolitionis legis, ut nempe eo temporario foedere abolito Ecclesia succederet, quae idcirco, ab illo prorsus distincta et separata esse debebat. Apostoli quidem legalia identidem usurparunt, at citra obligationem et ex oeconomia quadam prudentiae et caritatis; unde non sequitur, eos coelum simul eunt

ludaeis constituisse: cum autem synagoga typus fuerit Ecclesiae, quid mirum si aliqua similitudo regiminis inter eas intercederet, etsi propriam formam socialem a Christo Ecclesia acceperit? Falsum vero est, quod ab initio fideles etiam ex ludaeis coetus separatos non agerent a ludaeis: conferantur sane ex Actis c. II. 42. 46. c. IV. 32. 34. e. V. 12. 13. ubi disserte affirmatur, quod ceterorum nemo audebat se coniungere illis, sed magnificabat eos populus. Quid sane significabat Apostolus, cum narraret, se, tum cum proficeret in iudaismo, expugnasse Ecclesiam Dei (Gal. 1. 13. 14.), si Ecclesia non erat a iudaismo distincta?

Et re quidem vera in Cone, hierosolym. (Act. XV.) statutum est lege mosaica non obligari discipulos (v. 10.); quod decretum licet directe pro gentibus conversis editum sit, tamen pro omnibus fidelibus valere significarunt satis Apostoli tum adhibentes commune nomen *discipulorum*, tum de iugo mosaicae legis loquentes veluti re iam transacta (quod neque patres nostri neque nos portare *poluimus*), tum rationem reddentes sui decreti, quae pro omnibus fidelibus ex aequo valebat, scilicet quia *per (fratiam Jesu Christi credimus sulcari* (cf. epist. ad Rom.). Porro in hoc concilio non Pauli, ut vult Quinet, sed Petri, si ita loqui fas est, sententia praevaluit eaque iis argumentis stabilita est, quae hausta sunt ab ipsa institutione Christiana. Atqui absurdum est, coctum qui legibus mosaicis non tenebatur, non fuisse separatum a coetu ludaeorum: ergo. Falsum est proinde occasione peiseeulionum se separasse christianos a ludaeis; nam e contrario separatio fuit occasio persecutionum. Ut enim Stephanum comprehendi facerent et damnari, hanc causam producebant ludaei, quia scilicet, ut ipsi aiebant, diceret Stephanus, quod Iesus Nazarenus destruet locum istum h. e. templum et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses (Act. VI. 14.): sentiebant nempe ludaei aliam prorsus societatem religiosam incipere et hinc orta persecutio.

Falsum est, quod exegerint Apostoli regimen ecclesiarum, quas fundabant, ad normam regiminis synagogarum. Nam I. falsum est hoc sensu, quod normam ab iis mutuati fuerint veluti destituti propria norma a Christo accepta, ut iam probavimus: 2. falsum est hoc sensu, quod par fuerit utrarumque regimen. Cum enim Protestantes velint huiusmodi synagogas communi plurium auctoritate rectas fuisse et caruisse vero imperio ac singulas fuisse independentes, e contrario Apostoli singulis ecclesiis unum praefecerunt cum potestate iurisdictionis, cui omnes subessent (cf. quae de Episcopis dicemus XIV. et XVII.) omnesque singulares ecclesias ad unitatem regiminis revocarunt subordinantes uni, ex Christi institutione, ut in tractatu seq. demonstrabitur.

in.

Etsi Ecclesia ('hristi certa quadam veraque ratione exstiterit semper, specialem tamen constitutionem et formam Christo auctore obtinuit; (pio faciam est ut post Christum nemo ad Ecclesiam neram spectet, qui non spectat ad hanc Ecclesiam Christo auctore institutam.

I. Ecclesia Dei lato sensu accepta est coetus fidelium colentium Deum: ut autem Ecclesia Christi vero quodam sensu dici possit, haec sufficiunt, scilicet quod propter Christi merita existat et quod obieclum eius fidei, ideoque cultus sil Christus; ut hoc pacto et quatenus est et quatenus agit, ad Christum referatur. Iam vero talis Ecclesia exstitit inter homines a promissione facta a Deo proloparenlibus futuri Reparatoris. Sane quaestio triplex fieri potest: 1a an ex divina institutione potuerint semper inter homines esse ii, qui fide in Christum sive explicita sive saltem implicita colerent Deum: 2a an actu semper fuerint: 3a an debuerint semper esse. Primae quaestioni responsio affirmativa patet ex universalitate voluntatis salvificae, supposita necessitate fidei ad salutem. Nec unquam iis Deus defuit tum interioribus ac supernaturalibus auxiliis tum exterioribus (Act. XIV. 16. Rom. I. 20. cf. Clem. Alex. Strom. 1. VL) singulorumque hominum providentiam Deus habuit; singula enim entia rationalia subsunt per se divinae providentiae: quocirca cum Augustino (*de vera Relig.* c. 20.) admittenda est praeter universalem providentia particularis, quae singulis providet.

Alteri quoque quaestioni respondendum esse affirmative docet historia sacra. Palet enim, a Christo ad Moysem atque Abrahamum ascendendo, exstitisse semper, saltem inter huius posteros, aliquos qui credentes expectarent redemptorem Deumque colerent: idem liquet ex Abrahamo ad Noe, qui Abrahami aetatem attigit, quique fidelis fuit filiosque fideles habuit: idem tandem constat a Noe ad Adamum, inter quos intercesserunt filii Dei distincti a filiis hominum, quos filios Dei Adam ipse excolere potuit, qui aetate Lamec parentis Noe defunctus est. Porro advertendum, huiusmodi fideles constituisse tum quoque quendam coetum h. e. ecclesiam. Id satis evidens est pro iis, qui sub lege veteri a Moyse lata vivebant; pluribus enim ritibus fidem profitentibus vincebantur in societatem religiosam, quae praeparabat homines ad Christum. Aule legem vero etsi minor esset unio; tamen 1° singulae familiae patriarcham suum reverentes et ab eo traditam accipientes doctrinam et cum eo sacra Deo facientes, certos quosdam coelus constituebant: 2° particulares hi coetus realiter unie-

banlur professione oxlrinseca eiusdem fidei verique cultus exercitio : quae animadversio valet et pro iis qui, lege vigente mosaica, inter gentes exstiterunt fideles.

Quod historice asseruimus confirmat Eusebius (II. E. 1. I. e. 4). Ostensus enim Christianum institutum non esse novum, probat historice ante Christum semper exstitisse qui rationem vivendi ab eo praescriptam sequerentur. Quo elleclo quoad Hebraeos, pergit. « Quod si quis omnes illos, (piorum iustitia tam illustri testimonio comprobata est, ab Abrahamo initio sumpto ad primum usque hominem recurrens, christianos non quidem nomine sed re ipsa fuisse affirmet, is certe non procul a veritate aberrabit. Nam eum christiani nomine nihil aliud significetur (piam vir qui per Christi cognitionem atque doctrinam modestia, iustitia, tolerantia, fortitudine et pietatis cultusque unius qui super omnia est Dei professione ornatus sit, haec omnia veteres illi non minus studiose ac nos excoluerant ». Quocirca Gregorius M. (hom. XIX. in Evang.) vineam Dei universalem Ecclesiam vocal, « quae ab Abel iusto usque ad ultimum electum, qui in fine mundi nascilurus est, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit». Idemque testatur Augustinus (*Retract.* I. I. c. 13.) « Res ipsa, quae nunc Christiana religio nuncupatur, erat apud antiquos nec defuit ab initio generis humani, quousque ipse Christus veniret in carne, unde vera religio, quae iam erat, coepit appellari Christiana ». « Tempora scilicet variata sunt, non fides », ut idem ait (*Tract, in Ioan.* 4b. n. 9.).

Tertia quaestio huc redit; an Deus Ecclesiam suam inter homines ante Christum voluerit efficaci decreto esse perpetuam, an solum id voluerit voluntate antecedente, cui refragari homines valerent, ita ut proinde contingere posset, nullam esse inter homines Ecclesiam. Iam vero vocatio Abrahami eiusque posteritatis electio ac mosaica institutio, quae usque ad Christum perseverare debebat, salis evincit exstitisse illud efficax decretum ab Abrahamo saltem ad Christum, efficax nempe decretum, ut aliqua vera ecclesia in orbe semper foret. Quoad aetatem vero legis naturae idem colligere licet ex analogia subsequens institutionis.

II. Nunc est demonstrandum Ecclesiam Christo auctore specialem formam prae vetero et constitutionem accepisse. Sane eadem quodammodo est Ecclesia ante et post Christum ; nam idem est finis h. e. supernaturalis sanctitas in hac vita et salus aeterna in altera, idem interius principium formale, nempe fides, eadem subordinate uni supremo capiti quod est Christus, cuius omnes fideles membra sunt : porro ubi idem est finis, idem formale principium, unum idemque caput, ibi sub hac saltem ratione una est societas. Verum quod unum est potest alio et alio modo successive se

habere: atqui reapse ita se habuit Ecclesia Christi. Nam Christo auctore, praeter ampliorem notitiam fidei, obtinuit Ecclesia perfectam rationem supernaturalis societatis, hierarchiam nempe, qua regeretur et infallibiliter doceretur et sacramenta quibus sanctificaretur; ita ut deinceps homines eatenus Christo capiti adhaerent, quatenus hierarchiae ab eo institutae adunarentur et subiicerentur. Si secundum hanc specialem rationem absolutae societatis Ecclesia spectetur, ea nova est et a Christo incipit atque idcirco Christus dixit se aedificaturum Ecclesiam suam. Quare paucis verbis, Ecclesia prout capiti Christo adhaeret ab initio mundi exstitit: prout adhaeret ministerio Apostolico a Christo instituto et per ipsum Christo, a Christo ortum habuit.

Porro ex his sequitur, nullam aliam post Christum esse Ecclesiam Christi quam hanc h. e. non posse quempiam asserere se ad Ecclesiam spectare, si sit extra hanc Ecclesiam, veluti si membrum esset illius Ecclesiae, quae iam ante Christum vigeat et nunc quoque perseverare. Nam cum forma a Christo inducta sit modus necessarius Ecclesiae, nequit amplius subiectum hoc, quod est Ecclesia, reperiri sine hoc modo ibique esse ubi deest hic modus. Quod vero forma haec inducta a Christo sit modus necessarius Ecclesiae, patet ex ipsa institutione Ecclesiae ab eo facta. Christus enim aedificavit Ecclesiam suam: iam vero vel novam ex integro Ecclesiam instituit vel praeexistenti induxit essentialem modum, vel accidentalem. Si novam prorsus instituit, prior hoc ipso fuit abrogata et idcirco necessaria est forma Ecclesiae inducta a Christo. Item si modum induxit essentialem, quem ipse scilicet sua institutione voluit esse essentialem; erit talis forma necessaria Ecclesiae. Nequit autem dici quod Christus modum accidentalem solummodo addiderit Ecclesiae Dei iam praeexistenti; nam in hac hypolhesi falso Christus de se affirmaret quod esset aedificaturus Ecclesiam suam; non enim est aedificator domus, qui ornamentum aliquod illi addit. Itaque Ecclesia Dei nequit amplius post Christum reperiri sine forma inducta a Christo et idcirco si una est Ecclesia, id quod proprium erat Ecclesiae ante Christum, modo unice competii Ecclesiae existenti secundum formam quam Christus decrevit.

§. iv.

Finis institutae a Christo Ecclesiae est, ut homines per eam et in ea sanctitatem et salutem consequantur: quocirca distinguendum est in ipsa Ecclesia id quod habet rationem medii et id quod habet rationem finis.

I. Sane finis institutae Ecclesiae ipse est finis incarnationis atque redemptionis; per Apostolos enim Christus prosequitur opus, ad quod missus est: nam sicut Eum misit Pater, ita et Ipse misit Apostolos (Ioan. XX. 21.): atqui finis incarnationis et redemptionis est hominum sanctitas et salus aeterna. Sane ministerium Apostolorum eo spectat ut homines per eorum magisterium veram fidem doceantur et credant, per Sacramenta ab ipsis administrata liberentur a peccatis et sanctificentur eorumque auctoritate regantur quae ordinata est ad consummationem sanctorum (Ephes. IV. 11. 12.): ergo. Et re quidem vera idem Christus se morti tradidit ut Ecclesiam sanctificaret et exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata (ibid. V. 23. seqq.).

Hic ergo est finis institutae a Christo Ecclesiae, sanctitas et salus hominum. Porro dicimus primo quod hic finis *per Ecclesiam* obtinetur. Obtinetur enim tum exercitio potestatis laetae Apostolis docendi, sanctificandi et regendi, tum debita hominum subordinatione iisdem docentibus, sanctificantibus, regentibus, quatenus credunt quae illi docent, sacramenta ab iis accipiunt eisque obediunt; atqui his duobus elementis simul innectis auctoritate nempe pastorum et subiectione ovium constituitur Ecclesia: ergo. Dicimus secundo quod *in Ecclesia* hic finis obtinetur. Obtinetur enim quatenus homines subordinantur doctoribus, sanctificatoribus, rectoribus suis; atqui hoc ipso in Ecclesia sunt: ergo.

II. Ecclesia proinde medium est salutis. Quod ut distinctius intelligatur, distinguendum est in ea id quod habet rationem medii, et id quod habet rationem finis. Nam prout Ecclesia dicit ministerium apostolicum hominumque subordinationem ad ipsum, medium est a Christo institutum pro fine suae redemptionis consequendo. Prout vero dicit adunationem Deo hominum credentium et sanctorum, finis est quem Christus intendit, secundum quem sensum loquitur Apostolus Ephes. V. 25. seqq. Illud in his terris in statu viae tantum obtinet, hoc in altera quoque vita in termino perennabitur.

V.

Ecclesia Christi est coelus supernaturalis.

i. Supernaturalis coelus ille proprie vocatur, qui essentialiter auctus est bonis supernaturalibus. Triplex autem modus distingui potest quo coelus dicatur auctus essentialiter bonis supernaturalibus: tum *destinatione et potentia* quatenus ordinatus sit ex essentia sua ad finem supernaturalem, tum *formaliter*, quatenus actu habeat bona supernaturalia, tum *active seu efficienter*, quatenus coelus ex intrinseca sua natura potestatem habeat conferendi dona supernaturalia, quae quidem potestas existens, cum sit et ipsa supernaturalis, id efficit ut actu quoque seu formaliter aliquo saltem bono supernaturali auctus sit coelus. Atqui finis essentialis Ecclesiae proximus est sanctitas interior sive in adoptiva filiatione Dei, unde fideles qui sint quales esse debent, vocantur templum Dei, templum Spiritus S. 1. Cor. III. 15. 2. Cor. VI. 16. filiique Dei adoptivi Rom. VIII. 14. 13. in quibus SS. Trinitas inhabitat Ioan. XIV. 23. ac finis ultimus est beatitudo ei respondens sita in Dei visione; ulerque vero finis est supernaturalis, ut ex alibi dictis palet. Pariter est essentialiter in hoc coetu principium communicativum bonorum supernaturalium ac conferens ad eorum acquisitionem et profectum, per legem scilicet sanctitatis ac magisterium fidei sacramentorumque administrationem, quorum potestas essentialis est Ecclesiae et quibus per se fides gignitur interiorque sanctitas aut infunditur aut infusa augetur aut extrinsecus alitur et promovetur. Haec autem sufficiunt ut coetus dicatur ex essentia sua supernaturalis. An vero ad essentiam eiusdem pertineat, ut actu quoque sint in eo qui dona sanctificantia participant, disputandum est postea.

II. Haec praerogativa supernaturalitatis Ecclesiae illustrari ex eo potest, quod ipsa dicatur *Corpus Christi* et *Sponsa Christi*. Sane cum *corpus* metaphorice adhibetur, metaphora duci solet a corpore organico. Ecclesia autem dicitur corpus et corpus Christi, qui est eius caput (Rom. XII. 4. 3. 1. Cor. VI. 13. X. 17. XII. 13. 27. Coloss. I. 18. III. 13. Eph. I. 23. IV. 12.). In capite corporis organici viventis tria spectanda sunt iuxta doctrinam s. Thomae (3. p. q. 8. a. i.), nempe ordo, perfectio, virtus, secundum triplicem habitudinem capitis ad membra. Quoad ordinem et perfectionem Christus solus est caput Ecclesiae: quoad virtutem vero, qua caput influit in subiecta membra eaque regit, ita Christus influxu interiore gratiae et donorum influit in membra sua, ut per ministerium quoque a se institutum sanctificet et regat Ecclesiam. Ea porro appellatur

Christi (Ephes. I. 23.), eo quod extrinsece complet Christum, prout est terminus eius activitatis, recipiens influxum ipsius, sub quo cum quo et per quem vivit, operatur et in imitate, continetur. Iam vero ex Apostoli testimoniis patet penitissimam habitudinem unionis esse inter Ecclesiam et Christum, Ecclesiam vivere spiritu Christi vitamque Christi in Ecclesia continuari, in eodem ordine quodammodo Christum et Ecclesiam contineri, ut id sit participatione Ecclesia quod Christus est natura. Atqui huiusmodi consortium est certe supernalurale: ipsum est autem essentielle Ecclesiae, sicut essentialis est corpori humano viventi coniunctio cum capite; ergo.

Accedit alia imago *Sponsae*: Ecclesia enim est sponsa Christi (Ephes. V. 22. seqq. coll. Apocalyp. XXI. 2. 9.). Ex qua comparatione ab Apostolo instituta patet Christum diligere Ecclesiam tanquam aliquid sui omniaque sua bona illi communicare, quod sicut habitudo uxoris ad virum est habitudo similitudinis, honoris, dignitatis communicationisque bonorum, ita Ecclesia, quae sponsa Christi est, similis est Christo eiusque dignitatem participat; haec vero Ecclesiam in ordine supernaturali constituunt, in quo est Christus: ergo.

§. VI.

Ecclesia Christi est coetus distinctus a Synagoga.

I. Synagoga coetus erat religiosus et civilis: prout religiosus erat, nunc spectatur. Duplex autem quoad synagogam quaestio distinguenda: *facti* et *causae*. Prior est, an Israelitae habuerint vel potuerint habere interiora dona sanctificantia; altera est, utrum vi foederis veteris ea habuerint. Priori quaestioni respondendum est affirmative: alteri vero respondendum, quod institutio quidem vetus cum cunctis suis ritibus et sacrificiis disponebat existentes in eo foedere ad gratiae consecutionem; vi tamen illius foederis gratia non conferebatur, sed vi foederis christiani h. e. foederis inili a Deo cum Christo mediatore et capite hominum et per Christum cum hominibus, ad cuius Ecclesiam omnes fideles et iusti iam spectabant. Porro cum Ecclesia comparatur cum Synagoga, utraque consideratur secundum id quod proprium est eius.

II. Distinctio Ecclesiae a Synagoga constat 1° ex diversa amplitudine ethnographica: 2° ex diversitate immediati auctoris; Synagogae enim auctor Moyses Dei famulus (Hebr. III. .), Ecclesiae Christus est Filius Dei: 3° ex diversa habitudine ad invicem; Synagoga enim typus erat et adumbratio Ecclesiae, haec illius antitypus (Ileb. X. 1. VIII. 4. Gal. III. 24.):

4° ex diversitate sacerdotii, quod argumentum prosequitur auctor epist. ad Hebr. VIII.: 5° ex diversis promissionibus divinis; pactum enim initum cum Synagoga bonis terrenis per se continebatur: alterum bonis caelestibus et supernaturalibus continetur (Ierem. XXI seqq. Deuter. XXVIII. Iosue XXIV. Hebr. VIII. 6.). Quia vero qui ad Synagogam spectabant, perlinebant quoque aut perlinere debebant ad Ecclesiam Christi, quae linis erat ipsius institutionis Mosaicae; hinc nihil mirum, si Deus per prophetas suos alloquens Israelites, sicut hortatur ad sanctitatem, ita et bona supernaturalia promittat. Haec autem et a gentibus recte viventibus cum gratia Dei participari poterant. Ultriusque quidem generis promissiones factae sunt Abrahae (Gen. XII. 2.) sicut el Iacobo (XXVIII. 14.), sed advertendum, Abrahamum non solum Israelitarum sed et omnium gentium constitutum esse patrem, quae in semine eius benedicendae essent (Rom. IX. 68. Gal. III. 8. 9. 16.). Unde 6° finis immediatus sacramentorum diversus est in utroque foedere; in vetere enim erat sanctitas quaedam legalis et dispositio ad gratiam, in novo est ipsa gratia. Quocirca finis quidem ultimus communis erat utrique foederi: sed hic finis ultimus hominis erat Synagogae medius, Ecclesiae est immediatus; ideoque finis proprius et immediatus ultriusque diversus est. Quod vero Paulus affirmat de Israelitis Rom. IX. 4. quod eorum scilicet erat adoptio filiorum υιοθεσία, non de adoptione proprie dicta interiore sanctificante accipiendum est, sed de ea (pia populus ille electus fuerat in populum Dei, speciali scilicet nexu cum eo devinctum prae ceteris populis.

§. VII. ' .

Ecclesia Christi est necessaria ex divina institutione omnibus hominibus necessitate medii et praecepti; ideoque qui huic divinae institutioni non fecerint satis, salvi esse non possunt.

I. Id negant ii tantum, qui nullam revelatam religionem admittunt, vel qui censent in qualibet religione posse Deum legitime coli salutemque obtineri. Qui vero negant Ecclesiae necessariam perennitatem, ut Sociniani et Remonstrantes, eo quod ipsa pendeat ab libero hominum arbitrio, non hoc ipso censendi sunt negare Ecclesiae necessitatem pro omnibus, nisi iis certis suppositis conditionibus, quibus efficitur ut Ecclesia deficiens non amplius in ullo instaurari possit. Quas condiciones illi, licet immerito, non admittunt. - .S

II. Necessitas societatis ineundae potest esse alia a natura, alia ab institutione vel lege positiva. Cum est ab institutione aut lege positiva,

requiritur utique, ut adulti, convenientes ad societatem, \olentes ei nomen dent volentesque permaneant et hoc sensu voluntaria societas dicitur: adulti inquam; quia si est institutio medii, ea ligare potest etiam infantes voluntatis incapaces: ab adultis vero media quoque necessaria sunt adhibenda libere. Non tamen ex hac hypothesi institutionis aut legis consequitur, integrum esse cuique ad eam spectare societatem vel secus ac ab ea discedere eiusque auctoritati se subtrahere; institutio enim aut lex obligationem gignere potest, qua quis vel invitatus teneatur. Porro talis est institutio Ecclesiae ex positiva Dei voluntate, ex (pia necessitas oritur pro hominibus conveniendi ad Ecclesiam. Quocirca ipsa loto caelo diifert ab iis societatibus, quae ex libero concursu liberisque pactis convenientium coalescunt. Id modo breviter demonstrandum.

Docemus itaque necessarium esse hominibus ex divina institutione, cooptari Ecclesiae in eaque perseverare, ut salutem aeternam consequantur: necessitas scilicet Ecclesiae eaque intrinseca determinatur ex fine, qui est aeterna salus et gloria Dei; quae, posita divina institutione, solum per Ecclesiam obtineri potest. Porro necessitas duplex distinguitur, *medii* et *praecepti*. Necessarium necessitate medii ad salutem illud est quod est reapse medium, ut idcirco sine ipso habito, aliquo saltem modo, salus non obtineatur. Necessarium mera necessitate praecepti illud dicitur, quod faciendum nobis est ut moralem ordinem custodiamus. Iamvero connexio medii cum fine potest ex duplici causa originem habere, nempe vel ex ipsis rerum naturis vel ex libera institutione eius (pii potestatem habeat connectendi assecutionem finis cum quodam medio. Praeceptum autem non est confundendum cum simplici institutione Dei; praecepto enim imponitur subdito moralis obligatio sub culpa: simplex vero institutio medii potest hoc esse contenta: si quis hunc finem consecuturus est, id ipsum habere vel agere oportet. Liraque necessitas in idem obiectum convenire potest; nam et usus mediorum praeceptus est, si finis consecutio est necessaria, ita in baptismo pro adultis: potest altera ab altera separari, ut in baptismo pro infantibus. Ne inde vero inferas quidquid sub praeceptum cadit esse necessarium solum necessitate praecepti; si enim eius connexio cum fine ita necessaria est ut sine eo finis nequeat obtineri, licet per se ad ordinem moralem spectet et praeceptum sit, erit necessarium quoque necessitate medii. Ita fides actualis necessaria omnibus adultis, ita supposito peccato, contritio vel attritio cum Sacramento, quae etsi sine culpa omittas quia praeoccuparis morte, non ideo salvaris.

Posuimus in definitione necessarii necessitate medii: *sine ipso, aliquo*

modo, habito; nam id quod necessariun est necessitate medii, potest frequenter dupliciter praestari ab adulto (quoniam adultus citra suam actuale culpam non damnatur), nempe vel *in re* vel *in volo*, voto nimirum coniuncto alteri actui puta caritatis vel contritionis, quod votum et implicitum esse potest. Diximus votum coniunctum alteri actui; neque enim cum dicitur baptismus e. g. in voto justificare, intelligibile quod sufficiat desiderium baptismi ad justificationem, sed quod caritas vel contritio cum eo desiderio coniuncta justificat. Quocirca non omnis actus, qui sit medium necessarium, potest in voto haberi, ut fides et ipsa caritas. Adverte discrimen inter hoc votum et propositum generatim servandae legis, quod pro justificatione postulatur. Nam propositum servandae legis est propositum rei, quae per se non requiritur ante iustificationem, licet eius propositum ut dispositio requiratur; propositum vero baptismi est propositum rei, quae per se, posita divina institutione, requiritur ad justificationem, quae proinde, si existat prius, per se confert ad illam tanquam eius medium proprium ad ipsam ordinatum. Quocirca per huiusmodi votum subordinatur justificatio, quae oblinetur, ad medium institutum a Christo et sic verum est, quod sine subordinatione ad media a Christo instituta non obtinetur justificatio et salus. Cf. hac super re Card. Lugo *de Eucharistia*, disp. 3. sect. 1.

III. Probamus primum, Ecclesiam esse omnibus necessariam necessitate medii. Utique ipsam inire, adultis eam agnoscentibus praeceptum est, sed ideo praecipitur, quia est medium: illa ut, etsi absque culpa omitti contingat, si reapse omni modo ominatur, salus non obtineatur. Doctrina est catholica sollemniterque promulgata: *extra Ecclesiam nullum omnino salvari*. Illa Cone. Later. IV. in definitione contra Albigenses: « Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur » et in professione fidei proposita Valdenses: « Corde credimus et ore confitemur unam Ecclesiam non haereticorum, sed sanctam romanam catholicam et apostolicam, extra quam neminem salvari credimus ». Cf. et decretum Eugenii IV. pro Iacobitis. Idem docet Bonifacius VIII. in Bulla *Unam sanctam*, idem Gregorius XVI. in Brevi ad Episcopos Bavariae 27. Maii 1832. rursusque 27. Sepi. 1834. ac Pius IX. Allocutione habita 9. Decem. 1854. Atque haec fuit constans praedicatio Ecclesiae: « Sancta enim universalis Ecclesia (inquit Gregorius M. *Moral.* 1. 14. c. 2.) praedicat, salvari veraciter nisi intra se non posse, asserens quod omnes, qui extra ipsam sunt, minime salvantur ». Lege et Fulgentium *de Fide ad Petrum* c. 38. Quocirca comparatione ducta ab arca Noe (1. Petri III. 20. 23.), docent Patres, Ecclesiam esse unicam salutis arcam, hanc qui non fuerit ingres-

sus procul dubio perilurum. Cf. Tertullianum *de Bapt.* e. 8. Hieronyin. <./>. 15. *ad Damasum* et *Dialog* adv. Lucifer*, n. 22. Cyprianum *de Unit. Eccles.* Gaudentium Brixianum Tract. 1. *de Lectione euangelica* et Anonymum seculi III. adv. Novationum (Gallandi Bibi. Torn. 3. p. 371.), Idem haeretici quoque seclis suis vindicabant.

Sane necesseest homines subordinari ministerio docendi, sanctificandi, regendi instituto a Christo in hunc finem ut per ipsum homines in salutem adducantur: atqui per hanc subordinationem societas cum eo ministerio constituitur et haec societas est Ecclesia: ergo. Minor patet ex §. II. Maior liquet; quia sine subordinatione saltem in voto ad hoc ministerium, nemo subordinalur et adhaeret Christo capiti; Christus enim caput est corporis sui, nec potest esse caput nisi corporis: unum autem est corpus Christi; corpus vero Christi illud est, quod ministerio a se instituto adunatur. Deus enim posuit in Ecclesia apostolos, prophetas, evangelistas, pastores et doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerii in aedificationem corporis Christi (Ephes. IV. 11. 12.): horum autem verborum sententia exclusive est accipienda, ut scilicet per solum ministerium eorum, quos Deus posuit, aedificetur corpus Christi; constat enim aedificandum esse per ministerium aliquorum, nequit autem aedificari nisi ministerio eorum quos Deus posuit, est enim effectus pendens prorsus a libera institutione Dei. Itaque corpus Christi illud est tantum quod a ministerio ab eo instituto aedificatur. Oportet ergo subordinari illi ministerio, ut subordinate habeatur ad Christum caput. « Ad ipsam scilicet salutem et vitam aeternam nemo pervenit nisi qui habet caput Christum; habere autem caput Christum nemo poterit nisi qui in eius corpore fuerit quod est Ecclesia >. August, *de Unit. Eccl.* c. 19.

Iam vero in his habes proprie dictum medium; non habetur enim ratio honestatis, cui providet lex seu praeceptum, sed ratio consequendi [*inis*, ad quem non ducit nisi *medium*; ergo Ecclesia necessaria est necessitate medii.

Bursus necessarius est necessitate medii omnibus baptismus; ergo pariter Ecclesia. Proh, consequentia; quia per baptismum quis Ecclesiae cooptatur: eo enim spectat baptismus ut quis membrum Christi fiat ac de corpore efficiatur Ecclesiae; etenim in uno spiritu omnes in unum corpus baptizati sumus 1. Cor. XII. 13. et idcirco baptismus ianua est vitae spiritualis; quia per ipsum efficimur membra Christi et de corpore Ecclesiae, ut docet Eugenius IV. in decreto pro Armenis. Antecedens patet ex verbis Christi Ioan. III. 3. seqq., ex quibus constat quod sicut nequit haberi vita naturalis sine nativitate, ita nequit haberi vita superna-

loralis, cuius terminus est visio Hegni Dei, sine, regeneratione, quae fit per baptismum et ideo omnibus etiam infantibus necessarius est baptismus; quemadmodum contra Pelagianos ab Ecclesia sancitum est.

Et quidem infantes, si baptismo careant, quamvis sine culpa, salutem tamen non consequuntur. Adulti autem supplere possunt defectum baptismi per actum puta caritatis cum voto coniunctum baptismatis saltem implicite: nihilominus exigentia huius voti est exigentia subordinationis medio instituto a Christo, cuius medii adhibendi obligatio etiam post iussificationem manet. Unde in adultis apparet quoque ratio necessitatis medii, non meri praecepti. Cf. quae dedimus in Tr. de Poenitentia circa necessitatem sacramenti.

Item necessaria est omnibus necessitate medii fides sive habitualis tantum infantibus sive actualis quoque adultis: ergo pariter necessaria est Ecclesia. Proh, consequentia : quia perinde est habere vel solam fidem et spectare vel re vel saltem voto ad Ecclesiam; qui enim credit, subiicit se Deo docenti et implicite saltem subiicit se quoque divinitus instituto magisterio, per quod fides praedicatur paralusque est facere quae ipsum docet seque illi tradere regendum. Antecedens probatur verbis Hehr. XI. 6. *sine fide impossibile est placere Deo*, collatis quoque formulis frequentibus Apostolo appellanti *iustitiam fidei, iustitiam ex fide, per fidem* Rom. III. 13. 2o. VIII. 30. etc. Quocirca leslantibus Patribus Tridentinis Sess. 4. cap. 7 : *sine fide nulli unquam contigit iustificatio* et c. 8. *fides est humanae, salutis initium, fundamentum et radix omnis iustificationis*. Fides autem proprie dicta accipienda est; de hac enim auctoritates adductae loquuntur idque etiam patet ex damnata prop. 23. ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. qua damnatione negatur sufficientia ad justificationem fidei improprie dictae, quae scilicet ex testimonio creaturarum similive molivo (naturali scilicet). Cf. Logo *de Fide* d. 12. sect. 2. et 3.

Porro ex his collige, quod cum in Scripturis necessitas fidei et baptismi praedicatur, praedicatur ibidem eo ipso necessitas Ecclesiae.

Tandem omnibus necessitate medii necessaria est pro consequenda salute religio, ad quam suo modo infantes quoque consecratione quadam cooptari possunt: religio autem necessaria nequit esse nisi vera; porro vera religio non est nisi Christianismus, Christianismus in concreto ipsa est Ecclesia, ergo.

Ex dictis manifesta quoque fit necessitas praecepti; quia cum usus mediorum est in nostra potestate, si obligamur ad finem, obligamur quoque ad media : quia Christus reapse legem tulit omnes obligantem Mattii. XXVIII. 20. Marc. XVI. 16.

Concludere ergo licet Augustini verbis in sermone habito ad Caesariensis Ecclesiae plebem, praesente Emerito episcopo donatiano: « Extra Ecclesiam catholicam totum quis potest habere, praeter salutem. Potest habere honorem, potest habere sacramentum, potest cantare *alleluia*, potest respondere *mnem*, potest evangelium tenere, potest in nomine Patris et Filii et Spiritus S. fidem et habere et praedicare : sed nusquam nisi in Ecclesia catholica salutem poterit invenire ».

IV. Quanam vero ratione necessitas haec componitur cum cura, quam Deus habere credendus est hominum omnium salutis? plures enim sunt, quibus Christi fides praedicata non est; nequeunt proinde ipsi credere Ecclesiaeque se adiungere: cur ergo extra Ecclesiam non possunt consequi salutem?

Respondeo. Recolendum est in primis, quod qui Ecclesiam necessariam esse voluit, ille ipse est, cui media deesse non possunt, ut exsequatur consilium voluntatis suae, quae vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire : quare dubitandum non est, quin illa duo optime concilientur nec opus est adeo nos esse sollicitos in huius rei investigatione: sed quiescere possumus in Dei sapientia et omnipotentia.

Verunlamen licet eam afferre rei declarationem, qua evincatur rationem nullam esse, cur de divina misericordia et iustitia anxii simus. Sane 1) tenendum est, quod est dogma catholicum, eum qui ignorantia invincibili ignorat fidem, non peccare si non credit neque propter fidei involuntarium defectum damnari: 2) tenendum est ex doctrina de salvifica Dei voluntate, Deum omnibus hominibus eas actuales gratias suppeditare, quibus si fideliter respondeant, ad fidem et sic ad Ecclesiam, Deo coopérante et si opus sit etiam viis extraordinariis utente, sint infallibiliter perventuri. Quae quidem viae, cum in certis adiunctis exigantur ab ea ordinaria providentia, quae vult omnes homines salvos fieri, non sunt sub hac ratione censendae extraordinariae. « Nemo est adeo barbarus (ait Lugo *de Fide* Disp. 12. sect. 3.) quem Deus non excitet et illuminet ex gratia per Christum in primis ad observantiam legis naturae, quam si observet per aliquod tempus, ad prudentiam Dei spectat illuminare illum circa res fidei vel per humanam praedicationem, vel alio modo qui non esset miraculosus, attenta lege communi Dei qua decrevit illuminare sufficienter omnem hominem et facienti quod in se est per auxilia, quae tunc habet, non denegare gratiam illuminationis ad fidem : quae illuminatio sit actus supernaturalis, dictans obligationem orandi vel quaerendi doctrinam verae salutis». Idem expressius docet S. Thomas *de Verit.* q. 14. a 4. ad I. inquiens: « Hoc ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat

de necessariis ad salutem, dummodo ex parte eius non impediatur. Si enim aliquis taliter (h. e. in silvis vel inter bruta animalia) nutritus ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni et fuga mali, *certissime est tenendum*, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea quae sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei praedicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium ». Adeo persuasus erat s. Thomas de necessitate fidei proprie dictae ad salutem! Quare 3) eos qui sine fide damnantur, censendum est damnari non propter involuntarium defectum fidei, sed propter peccata quae, spretis gratiis divinis, admiserunt quaeque poterant, si voluissent, vitare. Hinc 4) ex eo quod fides per lotum orbem praedicata non sit nequit inferri, nolle Deum hoc medio hominem quemlibet salvare.

« Notum est (ait ss. Pius IX. in litteris encyclicis *Quanto conficiamur* 10. Augusti 1863.), eos qui invincibili circa sanctissimam nostram religionem ignorantia laborant quique naturalem legem eiusque praecepta in omnium cordibus a Deo insculpta sedulo servantes ac Deo obedire parati, honestam rectamque vitam agunt, posse, divinae lucis et gratiae operante virtute, aeternam consequi vitam, cum Deus qui omnium mentes, animas, cogitationes habitusque plane intuetur, scrutatur et noscit, pro sua bonitate et clementia minime patiatur, quempiam aeternis puniri suppliciis, qui voluntariae culpa reatum non habeat. Sed notissimum quoque est catholicum dogma, neminem scilicet extra catholicam Ecclesiam posse salvari». Quo quidem dogmate praestituto etiam in Allocut. habita 9 Decemb. 1854. advertit idem SS. Pontifex quod qui illud in dubium vocant < percontari saepenumero solent, quaenam futura post obitum sit eorum sors et conditio, qui catholicae fidei minime addicti sunt ». Subdit vero: < absit ut misericordiae divinae, quae infinita est, terminos audeamus apponere; absit ut perscrutari velimus arcana consilia et iudicia Dei, quae sunt abyssus multa. Quod vero Apostolici nostri muneris est, episcopalem vestram et sollicitudinem et vigilantiam excitatam volumus, ut opinionem illam impiam aequae ac funestae ab hominum mente propulsetis, nimirum quavis in religione reperiri posse aeternae salutis viam... Tenendum quippe ex fide est, extra apostolicam romanam Ecclesiam salvum fieri neminem posse, hanc esse unicum salutis arcem, hanc qui non fuerit ingressus diluvio perituro: sed tamen pro certo pariter habendum est, qui verae religionis ignorantia laborent, si ea sit invincibilis, nulla ipsos huiusce rei culpa obstringi ante oculos Domini ».

Ex disputatis consequitur, nullam aliam adstrui necessitatem Ecclesiae, quam quae sit necessitas baptismi, quo Ecclesiae membra homines fiunt

el quemadmodum baptismus diciluf ab omnibus theologis, probante Tridentma synodo sess. (p. cap. 3., necessarius in re vol in volo, ita et necessarium est, Ecclesiae membrum esse vel in re vel in voto.

§. VIII.

Ecclesiam suam ita Christus instituit ut perenniter usque ad consummationem seculi absque ulla substantiali mutatione sit necessario exsistura.

I. Perennitas rei dupliciter haberi potest *contingenter* et *necessario*. Contingenter permanere dicitur quod ita durat, ut sive ratione essentiae suae sive ratione linis propter quem existit, nulla sit exigentia suae durationis ideoque absque ulla contradictione veriticiari possit eius desilio. E contrario necessario perseverat quod ideo durat; quia eius essentiae vel fini repugnat desilio. Necessitas rursus duplex distinguenda: *absoluta* et *hypothetica*: ea oritur ex ipsis rerum naturis per se speciatis valetque in quavis hypothesi: haec supponit aliquam contingentem hvpolhesim, qua posita potest aliquid necessario esse connexum cum rei alicuius natura. Hanc alteram vindicamus perennitati Ecclesiae, supposita nempe institutione Christi, quae institutio finem quoque complectitur, propter quem a Christo facta est.

Perennitatem Ecclesiae veteres haereses non negarunt. Primi quoque inter Protestantes, teste Bellarmino *de Eccl.* 1. 3. c. 13. concedunt Ecclesiam ex lege Dei non posse deficere; licet ipsi de invisibili loquantur, quam veram Ecclesiam putant: Ecclesiam vero visibilem sive secundum hanc formam externam et visibilem deficere posse vel obscurari ita ut eius coelus publicus nullus appareat, facile concedunt Protestantes (cf. Moehler *Symbol.* 1. 1. c. 5. §. 34. seqq.), imo defendunt, ut Turrelinus *Loc.* XVIII. q. 9., ut scilicet ita se expediant ab ea fastidiosa quaestione, qua urgentur, ubinam ante reformatores fuerit eorum Ecclesia. Inter rationalistas autem, quorum facile principes Sociniaui, dogma perennitatis Ecclesiae praecipuos invenit adversarios.

Perennitatem Ecclesiae usque ad consummationem seculi defendimus h. e. usque dum genus humanum in stadio viae degat in terris; absolvendam enim esse aliquando peregrinationem humani generis, constat ex Christi verbis praedicentis consummationem seculi (Maith. XXIV. 14. XXVIII. 20.), quod vel est ipsum humanum genus, vel illud complectitur. Neque id detrectant scientiae naturales, quae aliquando tandem planetaria corpora evasura inepta vitae animali conservandae, facile concedunt.

11. Perennitas Ecclesiae demonstratur et ex divinis promissionibus et ex natura Ecclesiae et ex eiusdem Ecclesiae constanti traditione. Sane, conferantur testimonia Isaiae IX. G. 7. *Parvulus natus est nobis et filius (latus est nobis et factus est principatus super humerum eius et vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, Portus, Pater futuris seculi, Princeps pacis: multiplicabitur eius imperium et pacis non erit finis; super solium David et super regnum eius sedebit, ut confirmet illud et corroboret in iudicio et iustitiam, a modo et usque in sempiternum, Ierem. XXIII. 5. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David (τὸ Δαβ'Δ) germen istum et regnabit rex et sapiens erit et faciet indicium et iustitiam in terra: in diebus illis salvabitur Iuda et Israel habitabit confideret et hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus iustus noster Ijplī Hlīt lahvah iustitiam nostra. Luc. I. 82. Dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius et regnabit in domo David in aeternum et regni eius non erit finis.* Patet his 1° promitti regnum Filii Dei incarnati, regnum cultui divino dedicatum, ex hominibus salvandis collectum, *in his terris existens*, quae omnia in sola Ecclesia locum habent: August. 1. *ad Orosium contra Priscillianistas* c. 7. « Numquid regnum in domo David et in sede David intelligi potest nisi in Ecclesia et in eo populo, qui est regnum eius? » Patet 2° promitti regnum *in sempiternum, cuius non erit finis* et quidem in hac terra; est enim regnum in iudicio et iustitiam, est in domo David et sede David. Patet 3° significari ibi non solam voluntatem Dei conditionatam, quod nempe semper sit futurum hoc regnum quantum est ex parte Dei, dummodo tamen homines velint: sed significari voluntatem absolutam, quae effectum obtineat, efficiendo quod homines velint. Sane primo non decretum solum profertur, sed praedicitur factum futurum; veritas autem praedictionis postulat ut ipsum faciam actu sit: deinde promissio fit ipsi Christo et quod promittitur ei ei debitum tanquam merces et praemium eiue petenti rependitur (Psal. II. 8. Isaiae LVI. 10. 11. Luc. XXIV. 23.): atqui promissiones huiusmodi sunt absolutae; Christus enim exauditur a Patre (Ioan. XI. 42.) ac repugnat promissiones Christo merenti facias frustrari propter voluntates hominum: ergo.

Item promisit Christus, se futurum cum ministerio apostolico usque ad consummationem seculi Matth. XXVIII. 20. Porro promissio Dei his verbis firmata *Ego tecum sum, Ego ero tecum* in Scripturis significat semper assistendam Dei cum successu. Phrasis autem ἡ συντέλεια τοῦ αἰῶνα in Scripturis semper finem mundi, non aetatis alicuius hominis, significat. Igitur hoc apostolicum ministerium futurum est semper efficax. Promisit

quoque, nunquam praevalituras portas inferi contra Ecclesiam suam fundatam supra Petram Matth. XVI. 18. praedixitque, praedicationem Evangelii ab Apostolis inchoatam, cum consummatione seculi coniungendam esse Matth. XXIV. 14. futurumque semper permixtum bonum semen h. e. filios regni, cum zizaniis h. e. malis in mundo usque ad adventum alterum sui in eademque sagena futuros pariter semper bonos et malos pisces Matth. XIII. 24. seq. coli. 57. seqq. et ibid. 47. seqq.; atqui haec actualement perennitatem Ecclesiae praeseferunt: ergo.

Natura etiam Ecclesiae perennitatem postulat; est enim Ecclesia heic in terris degens Sponsa Christi, quam ipse nunquam odio habebit (Ephes. V. 23. seqq.), est corpus Christi (1. Cor. XII. 12. seqq.), vivens Spiritu Christi qui semper erit cum Ecclesia (Ioan. XIV. 16. Isaiae LIX. 21.). Praeterea est institutio necessaria omnibus pro assequenda salute, qui ab ipsa et per ipsam adunati sunt Christo, quaeque, si aliquando deficit, reparari nequit, cum iugi successionem ministerii necessario contineatur, ut inferius declarabitur: ergo.

Traditionis testimonia opus non est congerere, satis enim patet professio communis et constans Ecclesiae, tum ex professione fidei in Symbolo: *credo sanctam Ecclesiam catholicam*, quae professio perpetua est et (piam semper veram fore est semper creditum: tum ex certa communique fide de necessitate Ecclesiae pro omnibus hominibus, quibus applicanda sunt merita Salvatoris, qui sunt prorsus omnes homines in his terris exstituri.

Cum Ecclesia perseveratura semper sit, oportet ut secundum essentiam talis perseveret, qualem Christus instituit; non perseveraret autem talis, si mutationes substantiales admitteret: ergo. Et re quidem vera quaecumque sunt substantialia Ecclesiae obiectum sunt revelationis et continentur deposito fidei: unde nequeunt ea mutari, quin ipsum depositum fidei mutetur; atqui hoc immutabile permanebit semper: ergo nec mutabuntur unquam substantialia Ecclesiae. Maior patet: minoris probatio petenda est ex Tract, de Traditione.

III. Perperam autem ab adversariis provocatur ad verba Christi Matth. XXIV. 10. 12. *Tunc scandalizabuntur multi et refrigescet caritas multorum*; nam 1. si quid ea probarent, non perennitati, sed amplitudini Ecclesiae adversarentur: 2. nec amplitudini adversantur, quia caritas non est necessaria, ut quis sit Ecclesiae membrum.

Perperam quoque provocatur ad verba Christi Luc. XVIII. 8: *Veruntamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* nam et reapse nihil affirmatur, sed dubitantis in speciem haec profert Christus,

qua loquendi ratione difficultas rei significatur et praeterea terra, de qua heic est sermo, non est universa terra, aut saltem id certum non est, sed particularis, scilicet Palaestina.

'Αποστασία vero, de qua 2. Thessal. II. 3. non est discessio omnium hominum ab Ecclesia nec plurimorum, sed, ut probabilius censemus, est apostasia societatum civilium prout tales sunt, seu potestatum civilium a Deo et Ecclesia, cuius institutis non amplius regantur, sed potius adversentur, statum ἁθροῦς proclamantes; quam apostasiam oculis nostris usurpamus.

Absolutum autem decretum Dei, ut Ecclesia perennis sit, non adversatur libertati hominum. Ope enim scientiae mediae potest Deus eum ordinem eligere et efficaciter statuere, in quo homines libere quidem, illud tamen velint quod Deus vult. Cf. (piaie diximus in Inslit. Philos. Theol. Th. XLVI. p. II.

§. IX.

Ecclesia idcirco definiri realiter potest: regnum Christi in terris auctoritate. apostolica regendum.

I. Ex vaticiniis V. F. et N. F. testificatione constat, quod Christus sit habiturus regnum in terris. Sane conferantur testimonia primo loco recitata ex Scriptura sub §. VIII. Ibi manifestum est appellari Christum regem et exhiberi cum characteribus veri regis, cuiusmodi sunt sedere super solium, pascere populum, facere indicium et iuslitiam imperiumque habere. Manifestum est pariter ibi sermonem esse de regno in terris h. e. inter homines mortales; nam id disserte affirmat Ieremias l. c. atque id exigitur a functionibus huius regis, quae sunt facere indicium et iustitiam atque a formula typica qua repraesentatur, nempe quod hic rex sessurus sit super solium David.

Uniusmodi autem regnum est prorsus aliud a regnis huius terrae, quae a natura originem et vim habent, est scilicet regnum supernaturale. Id ipse Christus testatus est dicens: *Regnum meum non est de hoc mundo* Ioan. XVIII. 36.; originem nempe habet e caelis h. e. a libera et supernaturali Dei institutione. Et sane, ut ex testimoniis palet, ad quae antea provocavimus, regnum hoc eo spectat, ut Dominus sit Deus iis, qui subditi sunt huius regni, h. e. ut Deus colatur, ut iustitia et pax sit in terra, ut homines salventur: porro cultus divinus, iustitia, pax hominumque salus, de quibus sermo est in Scripturis et quae per Christum Deus hominibus procurat, sunt res supernalurales ad sanctitatem aeternamque gloriam spectantes.

Tandem haec dignitas regia Christi alia est ab ea, quam tanquam Deus habet et habuit semper in homines ratione dominii supremi in omnes creaturas. Hac enim Christus refertur ad eos, qui ipsi speciali habitudine subordinantur, qui nempe eum colunt ei credentes : quocirca fundamentum huius regiae dignitatis non est simpliciter creatio, sed, ea supposita, est proprie redemptio, quae ad ordinem spectat supernaturalem.

Iam vero hoc regnum non est nisi Ecclesia ab ipso Christo instituta. Nam vel nullum est huiusmodi regnum Christi in terris contra absolutas (cf. §. VIII.) promissiones Dei, vel est Ecclesia ab eo instituta; nullum enim aliud excogitari potest et in ea omnes conditiones huius regni reperiuntur. Sane est regnum Christi; quia per ipsum ea existit ab ipso instituta, quia eius auctoritate regitur quam ipse instituit, quia omnia proinde Ecclesiae membra Christi ut supremo Principi obediunt eius reverentia potestatem et voluntatem, quia Ecclesia eo spectat ut sanctitas et salus hominibus procuretur quam Christus sanguine suo omnibus promeruit, <pia in ea Christus per suos ministros regias omnes facultates regis supernaturalis exercet ligando et solvendo, docendo et sanctificando. Quocirca Ecclesia Christi frequenter in Evangeliiis vocatur Regnum caelorum.

Itaque Ecclesia est certe regnum Christi in terris: quia vero Ecclesia regitur auctoritate apostolica, ea nempe quam Christus primum Apostolis contulit, quaeque perpetua successione in Ecclesia perenni (§. VIII.) continuatur, quam auctoritatem Christus instituens ipsam Ecclesiam instituit (§. II.) ; Ecclesia est ergo regnum Christi, quod regitur apostolica auctoritate.

II. Quaestio vero fieri potest! an haec sit essentialis definitio Ecclesiae, definitio inquam completa. Ut essentialis definitio sit completa, debet eas notas essentiae rei fundamentales complecti, ex quibus cetera, quae rei propria sunt, derivari possint. Iam vero facile constat, his duabus nolis quae sunt regnum Christi et regimen auctoritatis apostolicae, omnia contineri quae propria sunt Ecclesiae. Nam ut summalim dicamus : quae Ecclesiae propria sunt, vel sunt interiora dona sanctificantia sive incomplete sive complete et ad sanctitatem conducentia, vel sunt exteriora : priora tum eo continentur quod Ecclesia sit regnum Christi Salvatoris nempe humani generis, regnum nimirum iustitiae et sanctitatis, tum eo quoque continentur quod Ecclesia regatur apostolica auctoritate, quae ad consummationem sanctorum est instituta: alia vero quae extrinseca sunt, quaecumque Christus in Ecclesia sua voluit esse, ex auctoritate apostolica Christi regis vicaria dependent debitaque illi auctoritati subordi-

natione; ah auctoritate enim, qua univorsa societas regitur et per quam ipsa societas existit, cuiusmodi est auctoritas supernaturalis apostolica vicaria Christi, dimanant omnia iura et omnia essentialia societatis.

111. Neque haec definitio differt a communi tradita a Bellarmino (cf. §. XI. n. 4.) nisi quod illa sit explicatio: auctoritas enim apostolica esi auctoritas perseverans in Episcopis et praecipue in Romano Pontifice successore Petri, cuius auctoritas plena semper viget in cathedra apostolica, ut postea videbimus: professio vero eiusdem fidei ac communio eorundem sacramentorum et subordinate legitimis pastoribus iam continentur in eo quod dicitur regnum rectum apostolica auctoritate, quae est auctoritas docendi, sanctificandi et regendi exigilque debitam subjectionem, (piae si ab omnibus eidem auctoritati deferatur ut in regno fit, unitas certe et communio obtinet.

Id tamen habet speciale definitio quam proponimus, ut. praesentem sistat ipsum Ecclesiae supremum caput qui est Christus, fundamentalemque habitudinem Ecclesiae ad Christum exhibeat iu eo silam quod ipsa sit regnum Christi.

§.X.

Ecclesia Christi est societas hominum ex essentia sua visibilis: quocirca non duplex est Ecclesiae forma, altera invisibilis, visibilis altera, ita ut priore essentia Ecclesiae contineatur; sed una est Ecclesia essentialiter visibilis verbumque Dei pervertunt Protestantes, cum duplicem formam Ecclesiae secernentes, soli Ecclesiae sub forma invisibili existenti praerogativas verae Ecclesiae competere contendunt.

I. Ut Ecclesia visibilis sil, requiritur primo ut visibiles sint personae ad eam spectantes, ritus quibus sociantur, ministerium quo reguntur et huiusmodi. Haec est *visibilitas materialis*, sed non sufficit. Requiritur enim secundo, ut videatur et innotescat, has personas, hos ritus, hoc ministerium et huiusmodi esse ipsam Ecclesiam, ut possit intelligentibus vetuli digito demonstrari: *haec est Ecclesia Christi*. Haec dicitur *visibilitas formalis*, quia non videntur tantum ea, quibus Ecclesia constat, sed ipsa societas sub ratione talis societatis videtur. Sic videtur regnum quodvis civile. Iam vero visibile proprie dicitur quod sub sensum oculorum cadit; sed latiore etiam significatione adhibetur, ut sit id quod sub alios quoque sensus cadit; hunc latiore sensum non excludimus nunc. Porro duplici modo potest aliquid visibile dici: *immediate* nempe et *mediate*. hume-

diate, quod per se sensus attingit : mediale, quod inest illi quod sensus attingit, et per ea quae sensus attingit ab intellectu in illis videtur. Prior dici potest *visibilitas sensibilis*, altera *intelligibilis*: ea materiali, haec formali visibilitati respondet. Exempla prostant in omnibus: sie dicimus nos viden' naturas corporeas, videre homines. Inde cum aliquod subiectum ex duplici elemento constat, quorum alterum sit per se immediate invisibile, si hoc alterum tamen sit per aliud mediate visibile visibilitate intelligibili, totum illud subiectum dicitur et est simpliciter visibile: ut homo, iam vero cum Ecclesiae visibilitatem vindicamus, non aliam aut maiorem asserimus visibilitatem, quam ea sit quam omnes humanae naturae concedunt.

Quoniam visibilitas intelligibilis complectitur elementa quaedam quae per se propria sunt rationis, distinguendum est inter id quod ratio vi sui luminis naturalis intelligit et id quod intelligit lumine fidei. Stricte enim *visum intelligibilité*)' appellatur id, cuius intellectus per se cognoscit existentiam et rationem intrinsecam cur sit, ut subiectum hoc esse hominem : sic enim visio intellectualis opponitur obscuritati fidei.

Quoniam Protestantes in visibilitate distinguunt gradus, monemus eam visibilitatem proprie dici, qua res sit conspicua et *discernibilis ab aliis*; neque enim licet visibile illud dicere quod nequis videre : nequis autem videre Ecclesiam, si ita obscurata est, ut eam ab aliis coetibus nequeas discernere. Imo talem asserimus necessariam Ecclesiae visibilitatem, quae hoc indicium cum certitudine determinare valeat: *haec est vera Ecclesia*. Huc enim spectat visibilitas Ecclesiae, ut homines certi sint, quinam sit coetus cui adiungi debent pro salute aeterna consequenda. Visibilitas ergo verae Ecclesiae est *certa manifestatio* verae Ecclesiae.

Nihil impedit quominus id, quod visibile est, sit quoque obiectum fidei; nam primo idem pluribus diversis motivis cognosci potest et ita fide credimus existere mundum corporeum, hominesque constare ne dum spiritu sed et corpore et simul utrumque intelligibiliter videmus; sic ergo existentia quoque Ecclesia videri et credi poterit. Secundo, aliquid potest sub una quidem ratione videri, sub alia vero apprehendi intelligentia fidei; ita baptismus et videtur et creditur; videtur ritus exterior, creditur ratio Sacramenti ac divina institutio illius ritus. Illa Ecclesia videri potest tum immediate tum mediale quoad personas, ritus, socialem communionem easque dotes quae soli verae Ecclesiae competant, simulque credi potest tum eius divina institutio, eademque perpetua, tum intrinseca dignitas supernaturalis eiusdem ac necessitas et efficacia ad finem consequendum cum suis celeris praerogativis. Sed de hac re inferius. Atque haec de modo visibilitatis.

II. Cum quaestio instituitur de visibilitate Ecclesiae, attingitur quaestio de constitutione essentiali eiusdem: nimirum utrum ad essentiam Ecclesiae pertineat aliquod elementum per se interius et invisibile, puta fides interior. Qui enim negant necessariam esse verae Ecclesiae visibilitatem, eo moventur quod Ecclesia sit coelus membrorum Christi vel iustorum vel saltem credentium, iustitia vero et fides invisibiles sunt, nec per exteriores actus certe manifestantur; nam hi ex hypocrisi esse possunt. Nisi ergo statuas utrum necne interiora dona, aliqua saltem, ad essentiam Ecclesiae spectent, non licet tibi quaestionem de visibilitate Ecclesiae absolutam censere. Nec admodum proficis, si profitearis te in quaestione de visibilitate loqui de corpore Ecclesiae. Nam quid est hoc quod appellas corpus Ecclesiae? an est secundum essentiam tota Ecclesia, an tantum pars? Si est tantum pars, nondum demonstrasti Ecclesiam esse visibilem nisi demonstres quod altera pars per eam fiat visibilis; secus enim totum invisibile erit: si vero id demonstres, non solum corpus, sed et corpus et animam h. e. totam Ecclesiam probas esse visibilem; idcirco de ipsa adaequate, non de corpore tantum loqueris. Si vero id quod vocas corpus Ecclesiae est secundum essentiam tota Ecclesia, oportet ut quaestionem agas de interiori quoque principio; nam propter eius necessitatem negant plures visibilitatem esse Ecclesiae essentialem.

Porro cum Ecclesia non sit nisi in membris suis, quaestio haec: an aliquod interius et per se invisibile principium sit de essentia Ecclesiae, transformata est in hanc: an principium aliquod interius, puta fides, sit necessarium ut sit membrum Ecclesiae. Et quidem hae duae quaestiones per se differunt; nam potest esse aliquid essentialiter toti quin formaliter insit singulis partibus, ut ratio in homine: verum solutio secundae quaestionis est necessaria pro absolute quaestione de visibilitate; si enim necessaria est membris Ecclesiae fides interior, hac non visa, ignoras vera membra Ecclesiae et sic nescis quaenam vel ubi sit Ecclesia: hinc in quaestione de visibilitate Ecclesiae quaestio quoque de membris eius sive de iis quae essentialia sunt, ut quis sit Ecclesiae membrum, disputari consuevit.

Bellarminus *de Eccles.* I. 3. cc. 1.-10. ut Ecclesia visibilitatem in tuto collocaret, negavit ulla interiora dona, ullam interiorem virtutem sive sanctitatis sive fidei necessaria esse pro constituendo Ecclesiae membro. Alii e contrario cum Suarez *de Fide* disp. 9. sect. 1. n. 24. negant esse Ecclesiae vere membrum cum qui interiore fide caret, sed dicunt ipsum tale esse solum apparenter: negant tamen exinde sequi Ecclesiam fieri invisibilem. Et quia ratio huius negationis quam reddunt, sufficiens certe

est in quaestione quae habeatur cum Protestantibus (eam penitus in §. seq. expendemus), ipsam nunc libet afferre, ut sie alterutra hypothēsi vel Bellarmini vel Suarez permissa, liceat de visibilitate, semotis difficultatibus. disputare. Itaque liquet, haec duo componi posse, quod Ecclesia sit coetus vere credentium et sit certo visibilis, si interius elementum per exterius certo manifestatur. Duplici autem modo haec manifestatio haberi potest, vel quatenus quod est exterius natura sua manifestat interius sive in singulis sive saltem in universo coetu vel quatenus ex divinae providentiae speciali dispositione ita idque nobis constat, ut in coetu visibili, cuius elementa iam sint aliunde definita, sint semper veri fideles, sive omnes sive saltem plures, qui reapse animo gerant, quod exterius ostendunt, illac enim hypothēsi facta, ratione quoque habita legis moralis, qua constat fieri non posse ut in multitudine ingenti profitentium fidem, absque ratione sufficienti plures non sint veri fideles; ipsa fides interior totius coelus per exteriorē professionem certo proditur ideoque necessitas illius non impedit quominus ille coelus sit necessario visibilis. Certe enim hunc constare potest, quod hic coelus sit coelus credentium et quamvis non constet de singulis quod sint vera eius membra, quae si fide carent, sunt solum apparenter eius membra: constat tamen quod et in hoc coelu sunt veri fideles et ex veris fidelibus coalescit hic coelus. Videbimus quidem in seq. §., quod haec demonstratio non sufficit pro tuenda visibilitate omnium (pia visibilia esse debent, sed quia sufficit pro asserenda visibilitate eorum quae Protestantes quoque admittunt, idcirco in controversia cum haereticis licet his esse contentos.

III. Etsi necessitas principii alicuius interioris non excludat per se visibilitatem Ecclesiae, neque tamen per se eam includit; restat ergo integra quaestio, an Ecclesia Christi sit necessario visibilis. Affirmant catholici, negant plus minus haeretici recentiores. Sane docuit Huss, quod unica est sancta universalis Ecclesia, quae est praedestinatorum universitas (a. 1. cf. et 21.): Ecclesia ergo invisibilis foret; praedestinatio enim invisibilis est nihilque ponit in praedestinato.

Lutherus autem ex suis principiis circa justificationem, coactus est Ecclesiam ad invisibilia ablegare. Contendebat enim, Deum per se immediate docere, sanctificare sibi copulare fideles et sanctos. Quo quidem posito, inutilis videretur quoque Scriptura: sed quia ea existit ususque eius indifferens est haereticis, temperata est ea sententia, ut diceretur Deus ponere quidem sensus in anima, sed ad lectionem vel auditionem Scripturae, ut idem sit verbum interius et exterius. Quocirca utrumque verum est: et Deus solus docet fidelem interiore verbo et sine

Scriptura nulla cognitio Christianismi. Sicut Deus solus docet, ille ipse solus regit per mandata aut leges quas in Scripturis tradit et quia fides sola iustificat, Deus autem (idem infundit docendo, ita ipse solus immediate iustificat. Nulla est ergo necessitas ministerii docentis, regentis, sanctificantis; Ecclesia proinde ex Dei institutione est per se invisibilis. Quod vero invisibile per se est, potest manifestari et fieri visibile per effectus et actus licet sibi non necessarios, ut Angelus cum apparet: ita interior fides et iustitia hominum ad Ecclesiam spectantium per exteriores eorundem actus potest fieri visibilis et sic habetur Ecclesia visibilis, sive habetur visibilis forma Ecclesiae. Haec tamen forma visibilis 1. non est necessaria: 2. ea est consequens interioris formae, non est principium. In hac exteriori forma sunt quidam prae aliis, quibus praedicatio verbi demandata est, sed hi missionem habent a communitate hodieque laici sunt qui heri erant ministri omnesque de populo ius per se habent docendi suntque sacerdotes. Ceterum haec species regiminis retenta est contra ipsa principia doctrinae ab haereticis, ut propagationi et perennitati suae doctrinae consulerent haberentque quibus praeessent. Cf. Moehler *Symbolica*.

Inter Reformatos Contraremonstrantes Franciscus Turretinus *Institutionum, Theologicarum. Loco XVIII de Ecclesia* q. 7.) docet duplicem esse formam Ecclesiae, internam invisibilem, externam visibilem: quaecumque vero Ecclesiam proprie dictam constituunt esse interna et invisibilia, nempe electionem et vocationem efficacem, unionem cum Christo, Spiritum, fidem, regenerationem, inscriptionem legis in cordibus, cultum λογικόν et spiritualem: formam externam solum in professione fidei et participatione Sacramentorum sub pastoribus legitimis posse desinere h. e. posse obscurari et abscondi ita ut non appareat (qq. 8. et 9.); promissiones autem Christi proprias esse Ecclesiae sub forma invisibili. Contendunt scilicet aliam esse rationem reipublicae seu regni terreni et rationem Ecclesiae: formalis enim ratio Ecclesiae sita est in communione mystica fidelium cum Christo et inter se; quae communio et societas hominum dari potest quin se agnoscant et se videant.

Idem inter Arminianos Limborkius affirmat *Theologia Christiana* L. VII. c. 13., contendens quidem divisionem Ecclesiae in invisibilem et visibilem non esse « totius in partes, sed subiecti in adiuncta » : at simul docens vera Ecclesiae membra hominibus inconspicua esse; est enim Ecclesia societas tantum vere fidelium: ideoque contra Pontificios, ut ait, Ecclesiam adstruit invisibilem.

Anabaptistae ministerium externum reficiebant, solam Spiritus inspi-

rationem interiorem admittentes, cui Scripturam subordinabant. Habebant vero prophetas, afflatos scilicet a Deo, quibus docerentur. Pariter Quakeri solam communicationem hominis interiorem eum Deo per lumen interius, quo illustratur, mundatur, sanctificatur, admiserunt. Habent tamen ministros pro conservatione sectae suae. Moehler op. cit. L. 2. c. I. §. 60. et c. 2. §. 69 : cf. et Patricium Murray *de Ecclesia* disp. V. sect. 1. n. 15. seqq.

Itaque Protestantes generalim non in eo discrepant a Catholicis, quod vel duas Ecclesias statuunt veluti duo subiecta distincta vel negent Ecclesiam visibilem ; sed in eo, quod affirmant Ecclesiam essentialiter vel in sola forma invisibili contineri negentque formam visibilem esse de essentia Ecclesiae illius cui factae sunt a Christo promissiones atque ideo negent externam formam, h. e. externum ministerium externamque cum eo societatem esse necessarium principium ac medium gignendae et conservandae formae interioris.

Catholici e contrario docent, Ecclesiam Christi essentialiter societatem esse eamque in sola forma invisibili non posse concludi, sed ad eius essentiam formam visibilem spectare non secus ac spectat ad essentiam cuiusque societatis humanae eamque formam sociale visibilem sive ministerium, cui alii subordinantur, esse certum principium interioris vitae gignendae et alendae et sic ex forma interiori et externa unum fieri, quod utrumque essentialiter requirat. Demonstraturi ergo visibilitatem Ecclesiae oportet ea argumenta proferamus, quae probent visibilitatem Ecclesiae sub eo adaequato conceptu catholico, qui protestantico adversatur.

IV. Et 1° quidem manifestum est, sententiam protestandum falsam esse. Nam ex eorum sententia forma visibilis non est necessaria Ecclesiae, quippe quae sine illa esse potest. Atqui certum est, eam esse, saltem ex extrinseca Dei voluntate, necessariam, ut sine ipsa nequeat esse Ecclesia. Sane a) Ecclesia promissa in Scripturis est coetus visibilis maximeque conspicuus; est enim domus Dei Iacob in monte sita, ad quam populi multi mutuo se provocantes conveniunt, ut doceantur vias Domini et ambulent in semitis eius Isai. II. 2-a. Mich. IV. 1. seqq. Ecclesiam heic promitti patet ex notatione aetatis ultimae, *novissimis diebus*, ex appellatione *Domus Dei*, ex munere, quod praestat in ea Deus, *docet* quippe *vias suas*, ex concursu ad eam omnium gentium, *fluent ad eum omnes gentes*, quibuscum et Domus Iacob ad accedendum provocatur ut ambulent in lumine Domini : *Domus Iacob venite et ambulemus in lumine Domini*. Cf. Originem *coni. Celsum* clare ita interpretantem hoc testi-

inoniuin I. 5. n. 33. Est praeterea talis coelus, ut ab ortu solis usque ad occasum magnum sil nomen Dei in gentibus, quatenus in omni loco sacrificatur et offertur nomini Dei oblatio munda Malaeh. I. II. Atqui haec sistunt Ecclesiam conspicuam; esi enim conspicuum id quod exhibetur in monte silum, ad quod populi veluli ad destinatum locum se provocant convenire; item gloria Dei magna in gentibus, sacrificium quod in omni loco ab ortu ad occasum offertur postulant conspicuum coelum illum in quo Deus glorificatur sacrificioque honoratur: per sacrificium enim visibilis iit coetus ille religiosus in quo sacrificium peragitur, et per sacrificium in omni loco oblatum fit omnibus conspicuus (sumimus autem heic de sacrificio proprie dicto sermonem esse, quod alibi demonstratur). Atqui necesse est Ecclesiam talem esse qualis promissa est: ergo.

b) Ecclesia a Christo instituta est societas hominum non solum cum Deo sed et inter se mutuo colligatorum: atqui huiusmodi societas est, vi suae ipsius insilulionis, necessario visibilis; ergo. Maior palet primum ex ipso nomiue Ecclesiae, quae talem societatem significat, deinde ex verbis Christi volentis ut et Apostoli et qui per verbum eorum credituri sunt, sint unum et consummati in unum; ea quidem imitate qua fiat ut cognoscat mundus quod Pater misit Christum et dilexit eos Ioan. XVII. 21. 23. Idem ex eo palet quod Ecclesia Christi est regnum Matth. XVI. 19. est civitas Apocalyp. XXI. 2. est domus 1. Tim. III. 15. 1. Petr. II. 5. est ovile Ioan. XXI. 15. est tribunal, ad quod mali sunt deferendi Matth. XVIII. 17., in qua proinde sunt praesides et subditi, pastores et oves, magistri et discipuli. Minor probatur; quia homines invicem colligari nequeunt, nisi quodam modo invicem communicent: nequeunt autem invicem communicare nisi per exteriores actus; oportet ergo ut communicatio sil exterior ideoque visibilis: ergo.

c) Ecclesia Christi non alia est ab ea, cuius propagationis historia tum potissimum in Actibus, tum in Apostolorum Epistolis narratur. Nam certe Ecclesia Christi fuit Apostolorum coetus a Christo collectus: huius autem incrementa manifestantur in iis monumentis. Huius porro coetus ibi historia narratur et qualis ibi sistitur, est necessario visibilis: ergo.

Ecclesia Christi <7) est ea de qua Christiana traditio unice loquitur: atqui talis semper a Patribus concepta est Ecclesia, quae ita conspicua sit, ut non possit non esse conspicua. Non enim est Ecclesia Christi operta, quia non sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Et de illa dictum est: non potest civitas abscondi super montem posita (August, *de Unit. Eccl.* c. 16.) et Ecclesia Domini luce perfusa per totum orbem radios suos porrigit unumque lumen est quod ubique

diffunditur (Cyprianus r/e *Unit. Eccl.*). Quocirca non debemus attendere iis qui dicunt: Ecce heic est Christus: non autem ostendunt eum in Ecclesia, quae plena est fulgore ab oriente usque ad occidentem; quae plena est lumine vero, quae est columna et firmamentum veritatis (Origenes *in Serie Commentariorum Matthaei* ad cap. XXIV. 23.). Imo neque sol ita splendidus, neque eius lux ita clara est ut sunt res ad Ecclesiam spectantes; nam sicut domus supra verticem montium omnibus est manifesta, sic et multo magis omnibus conspicua hominibus illa evasit (Cbrystost. *in Interpretatione Isaiae* c. 2.).

Et re quidem vera haec fuit unanims sententia veterum, eos esse a Christo alienos, eos a salute extorres, qui separati essent ab hac Ecclesia visibili, quemadmodum constat quoad haereticos et schismaticos, qui nempe Ecclesiae praepositis docentibus et regentibus subesse nollent: eos non habere Deum Patrem, qui Ecclesiam non habent Matrem, Ecclesiam scilicet eam quae voce Domini super Petrum fundata est (Cyprianus l. c.) successionemque Episcoporum esse critérium dignoscendae veritatis (Tertullianus *de Prescription*. Irenaeus *adv. Haeres.* L. 3. c. 3). Cuius ultimi argumenti vis ut magis pateat advertatur, quid in hac disputatione, veterum Patrum cum haereticis clarissime contineatur. Traditur enim apertissime fidem necessariam esse ad salutem, veram autem fidem petendam esse ab Ecclesia, seu a magisterio divinitus in Ecclesia instituto: omnes de doctrina quaestiones auctoritate Ecclesiae finiri: eo ipso quod quis huic magisterio refragatur, esse a vera fide et a Deo alienum; atqui non potuissent haec tradi a Patribus nisi simul concepissent atque affirmassent, ita Christum instituisse Ecclesiam suam, ut voluerit eam non aliam esse, quam quae visibilibus praepositis et magistris, subditis ac discipulis continetur ideoque voluerit Ecclesiam esse visibilem: ergo.

Auctor quidem antiquus epistolae ad Diognelum c. G. (Gallandi Tom. 1.) ait: « quod est in corpore anima, hoc sunt in mundo christiani... invisibilis anima in visibili corpore... et christiani cognoscuntur (utique quales) dum in mundo commorantur, sed invisibilis est eorum cultus divinus ». Verum eam invisibilitatem asserit cultui divino Christianorum, qua opponitur hic cultui paganorum, qui totus erat materialis et sensibilis; asserit scilicet cultum esse in spiritu et veritate, at non negat hunc cultum per exteriores ritus exterioresque actus virtutum fieri manifestum, imo id supponit, affirmans Christianos cognosci ab hominibus.

Iam vero necesse est, ut Ecclesia semper sit et qualis promissa est et qualem Christus instituit et Apostoli propagarunt et christianus sensus agnovit: nulla autem est alia Ecclesia Christi praeter hanc; Ecclesia enim

Christi unica esi : aedificabo, inquit, *Ecclesiam meam* nec duplex esse potest sicut esse nequit duplex corpus Christi et duplex sponsa Christi : ergo Ecclesia a Christo instituta est necessario visibilis.

2° Verissima est catholicorum doctrina, Ecclesiam Christi esse ex essentia sua visibilem. Sane elementa plura per se visibilia spectant ad essentialem Ecclesiae constitutionem et quidem ita, ut solum cum illis et per illa sit vera Christi Ecclesia: atqui coetus, cuius essentiam, etsi non omnia, plura elementa per se visibilia constituunt et qui solum cum illis et per illa esse potest, primo est lotus vel immediate vel mediate visibilitate intelligibili visibilis; alia enim elementa, si qua sunt cum visibilibus necessario connexa, per haec manifestantur; secundo est essentialiter visibilis; eo quod cum ad essentiam eius elementa visibilia pertineant, etiam ipsa visibilitas spectat: ergo Ecclesia est essentialiter visibilis. Minor patet: probatur maior. Elementa haec sunt, institutio Praesidum et Doctorum, praedicatio Verbi, ritus initiationis baptismi, ritus mutuae communionis, Eucharistia ceteraque Sacramenta, professio fidei et huiusmodi: haec visibilia esse patet. Spectare autem ea ad essentialem Ecclesiae constitutionem et solum cum illis et per illa Ecclesiam haberi posse, constat evidenter ex eo, quod Ecclesia est a Christo instituta quatenus instituta sunt ea elementa (§. II.) : ergo. Et sane Ecclesia in his terris est essentialiter medium salutis, est scilicet in hunc finem unice instituta ut per eam et in ea homines credant ac credentes iustitiam et salutem consequantur: atqui nequit esse medium salutis nisi iis elementis constituitur; ergo si essentialiter est medium, illis elementis essentialiter constituitur: ergo.

Hinc patet vis illius argumenti communis, quo visibilitas Ecclesiae demonstratur ex eo quod ipsa sit medium omnibus hominibus propositum et praeceptum, quo solo salutem consequi valeant; est enim medium necessarium, non quemadmodum donum quod a Deo solo confertur; sed est medium, quod libere ab hominibus capessendum est, quatenus homines ab aliis hominibus petant et accipiant fidem et sanctificationem: id porro ut fiat, necesse est ut homines Ecclesiam cognoscant et discernant ab aliis coetibus sciantque eam esse Ecclesiam Dei ; secus enim se ad eam conferre nulla ratione possunt.

V. Ex demonstratione tradita manifestum est primo, visibilitatem, quae Ecclesiae vindicanda est, esse visibilitatem intelligibilem, qua innotescat ut Ecclesia : secundo, competere Ecclesiae visibilitatem eo modo quo defenditur a catholicis, ut nempe sit Ecclesiae essentialis exterior forma visibilis eaque sit principium interioris formae gignendae et alendae;

forma enim exterior est magisterium, regimen, professio fidei, ritus sacri: porro per haec fides interior et iustitia gignitur aliturque. Atque ita primum Christus vocatione et magisterio nedum interiore sed et exterioriore collegit primitivam Ecclesiam et per eiusdem extrinsecum ministerium, ipso interiori semper operante, voluit perenniter adunari fideles. Manifestum est tertio, fidei vel characteris invisibilitatem non obesse visibilitati Ecclesiae; ea enim *a)* moraliter certa fiunt per se propter professionem fidei et susceptionem baptismi, si non in singulis, saltem universim in ipso coetu: *b)* eoque simpliciter fiunt in ipso coetu eiusque pluribus membris per exteriorem Ecclesiae formam; eo quod divina promissione constat, ibi fore veros fideles veraque Christi membra ubi principium est adunationis corporis Christi.

VI. Iam vero ii certe Verbum Dei pervertunt, qui ex Scripturis illud elicere contendunt, quod est tum praeter tum contra ipsas Scripturas: id porro faciunt Protestantes, eum ex quibusdam Scripturarum testimoniis probare volunt, Ecclesiam Christi veram esse posse invisibilem; nam hoc neque Scripturis continetur, imo ipsis adversatur. Quod adversetur patet ex demonstrationibus allatis, quarum tamen vim negant Protestantes, quia, aiunt, doctrina opposita Thesi catholicae continetur Scripturis. Eorum igitur argumentis disiectis, liquebit prorsus eos et praeter et contra Scripturam agere.

Itaque perperam provocatur ad verba Ieremiae XXXI. 33. 34. qui oppositionem instituit inter foedus vetus et novum; ubi difficultas est in iis verbis: *non docebit amplius vir proximum suum*; quibus externum ministerium excludi videtur. Huius autem vaticinii declaratio et difficultatis solutio dabitur disserte infra, ubi de Magisterio.

Perperam quoque provocatur ad verba epist. ad Hebr. XII. 18. seqq. Scopus Apostoli est excellentiam Foederis novi praedicare, ut sic fidelibus augeat amorem suae vocationis constantioresque efficiat adversus tentationes et persecutiones. Ideo Ecclesiam ab elementis eius nobilioribus commendat, non integram tradit notionem eius vel definitionem. Duplex huius proprietatis Foederis veteris indicatur: prima, quod in loco terrestri et accessibili tradita lex fuerit, significaverit proinde foedus temporale, in bonis temporalibus solum: altera, quod signis data fuerit terrorem incudentibus idcirco fuerit lex timoris (18.-21.-25.). Opponitur duplex proprietatis Foederis novi: quod nempe sit foedus spirituale e caelo datum (Sion et Ierusalem tropice accipiuntur), per quod foedus communio habetur cum Angelis et cum iis qui conscripti sunt in caelis spiritibusque iustorum (22. 25.) atque sit foedus misericordiae et amoris propter san-

giineni mediatoris Iesu melius loquentem quam Abel. Unde sequitur quod oporteat non deesse gratiae Dei mulloque magis oporteat nos in Foedere novo, quam illos in vetero non recusare loquentem Deum. Foedus ergo est spirituale et gratiae; sed hoc non perinde est ac foedus invisibile. Quod vero dicantur fideles accessisse ad civitatem Dei viventis Ierusalem caelestem et multorum millium Angelorum frequentiam, id non perinde est ac coelum fidelium esse invisibilem. Significatur enim quod inter coetum fidelium et Angelorum communio intercedit coque ordinantur fideles ut cum Angelis tandem sint beati. Id vero non postulat coetum fidelium in terris esse invisibilem.

Pariter verba Christi penes Ioan. IV. 23.: *Venii hora, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate*, oppositionem includunt inter adoratores novi Foederis et adoratores Iudaeos ac Samaritanos, illic adorationis nomine sacrificium significatur (20.). Porro Iudaeorum cultus sacrificialis verus tunc erat, sed carnalis, h. e. per victimas carnales: cultus vero Samaritanorum falsus erat, qui adorabant quod nesciebant (22.). Cultus sacrificialis Christianorum utrique opponitur: cultui Samaritano, quia *in veritate*; cultui Iudaeorum, quia *in spiritu*, quatenus victima quae offertur iis est adnumeranda rebus, quae spirituales sunt non carnales; cum supernaturalis sit et spiritum vivificet. At id non excludit coetum visibilem, imo flagitat; sacrificium enim actus est externi cultus, qui in visibili religione locum habet.

Item verba Petri in I. epist. II. o. vocantis fideles *domum spiritualem*, praerogativam propriam significant Foederis novi, quod sit foedus gratiae fidelesque sint templum Spiritus S. vitaeque vivant supernaturali et divina.

Quid autem docent verba Christi Luc. XVII. 20.: *Non venit regnum Dei cum observatione* μετὰ παρατηρησέω ? -παρατηρησι est attenta indagatio rei, quae subtiliter observanda est ut cognoscatur, quemadmodum in auspiciis captandis fiebat. Phariseis ergo interrogantibus: quando venit Regnum Dei? respondet Christus, non esse opus subtili indagatione, ut eius adventus cognoscatur et rationem reddit, quia iam erat praesens: *ecce enim regnum Dei intra vos est* h. e. in medio vestri. Regnum vero Dei heic probabiliter ipse est Rex Christus. Id autem adeo non opponitur visibilitati Ecclesiae, ut potius eam praedicet.

In verbis Christi Ioan. X. 27. 28.: *Oves meae vocem meam audiunt et ego cognosco eas et sequuntur me et ego vitam aeternam do eis et non peribunt in aeternum et non rapiet eas quisquam de manu mea*: adverte oves describi secundum id quod esse debent, seu oves designari, quae sint perfecte oves: dici autem non perituras in aeternum eas oves, quae

» ;

IM
I (Si

•E «i

f f i

Christum audiunt et sequuntur et quibus Christus dat vitam aeternam. Unde non sequitur non esse alias oves Christi in ovili Christi h. e. non sequitur Ecclesiam solis praedestinati constare. Adverte scilicet cum Bellarmino *de Eccl.* I. III. c. 7. res esse adhibendas distinctiones. 1a Est: ovis Christi, membrum Christi, filius duobus modis dici potest, h. e. secundum praedestinationem et secundum praesentem statum. Hinc August, tract. 45. in Ioan. « Secundum praescientiam et praedestinationem (piae multae oves foris, quam multi lupi intus! * Qui vero secundum praedestinationem tantum sunt oves, tales sunt potentia non actu. 2a Distinctio est: qui actu membrum est Christi, potest esse tale vel veritate essentiae tantum, vel etiam veritate finis seu perseverantiae. Hoc modo casuri tandem non sunt Ecclesiae membra: *S/ manseritis in sermone meo, vere, discipuli mei eritis.* Ioan. VIII. 31. 3' Distinctio est: qui veritate essentiae ovis est et membrum Christi, potest esse perfecte vel imperfecte: perfecte qui iustus est, imperfecte qui habet tantum fidem. Iam vero damus quidem, secundum praedestinationem iam aliquos esse membra Christi et aliquos veritate finis et perseverantiae non esse membra Christi; sed negamus, quod hoc ipso illi sint, isti non sint membra Ecclesiae; quia aliud est esse in Ecclesia, aliud salutem consequi: quae duo perperam confunduntur nihilque prohibet, vel praedestinatum nondum actu esse membrum Christi, sicut nec prohibet ipsum non adhuc existere: vel eum qui est in corpore Christi, non perseverare.

Neque discrimen inter foedus carnale Iudaeorum et foedus spirituale Christianorum, in eo collocandum est, quod illud fuerit visibile, hoc sit invisibile; non enim differunt sicut opposita et quidem in omnibus, sed ut imperfectum et perfectum, quemadmodum typus et umbra differunt ab antitypo et realitate: quomodo vero differant diximus superius. §. VI.

VII. Praeter argumenta ex Scripturarum oraculis Protestantes ex analogia quoque fidei alia producant, (piae huc redeunt, quod Ecclesia dicatur corpus Christi *mysticum* et quod eadem in symbolo exhibeatur *obiectum fidei*; credimus enim Ecclesiam. Verum quoad hoc negamus, perinde esse mysticum et invisibile; mysticum enim dicitur corpus Ecclesia, eo quod non sit corpus physicum, sed sit societas hominum eaque supernaturali modo Christo copulata, mysterio nempe simili illi, quo sibi copulavit in utero Virginis singularem humanitatem. Quare hac appellatione significatur supernaturalis character huius societatis, quo ad Christum refertur, non eius invisibilitas.

Ad 2TM vero respondemus in primis, quod non tantum credenda est Ecclesia, *sed etiam credenda est haec Ecclesia*: quemadmodum Apostoli

non solum debebant credere Filium Dei hominem factum, sed illum hominem determinatum esse Filium Dei. Neque enim satis est credere Ecclesiam esse aliquam a Christo institutam, sed credenda est haec determinata Ecclesia, quam Christus instituit credendumque est eam esse veram Ecclesiam Christi; hoc enim de fide est. Et sane tenemur credere, ut ait Suarez *de Fide* Disp. 9. sect. 9., ea quae vera Ecclesia credit: hoc autem est impossibile, nisi certa Ecclesia in particulari credatur. Iam vero ut haec Ecclesia credatur, oportet ut hoc obiectum fidei sit in lacto positum et sensibus quoque demonstrabile; secus enim non potest dici *haec* Ecclesia. Itaque retorquere argumentum licet hoc pacto: credenda est *haec* Ecclesia; atqui *haec* Ecclesia credi nequit nisi sit quoque visibilis: ergo ita est credibilis Ecclesia, ut sit quoque necessario visibilis et quidem non tantum visibilitate materiali et sensibili; sic enim nulla Ecclesia videretur: sed et intelligibili, ut ab initio Thesis explicatum est. Quomodo autem haec duo conciliantur? Scilicet duo sunt distinguenda, nempe et evidentia credibilitatis et fides. Cognoscimus sive intelligibiliter videmus motiva seu signa, vel ex ratione vel ex Scripturis quoque accepta, alicui coetui inesse, quae non nisi Ecclesiae verae competere possunt sicque cognoscimus evidens esse, quod credibile sit hunc coetum esse Ecclesiam a Christo institutam omnibusque praerogativis auctam, quas Christus Ecclesiae suae promisit; cognoscimus enim per haec signa cum certitudine testimonium Dei de veritate. Ecclesiae: hinc innixi auctoritati divinae affirmamus, eam esse Ecclesiam Dei. Quia vero affirmatio innixa auctoritati Dei est assensus fidei divinae, ideo hoc credimus. (Cf. Inst. Philos. Theol. Th. ult. pag. 313.).

Piget ea confutare, quae ex historia afferuntur. Constat enim Ecclesiam aetate persecutionum semper visibilem fuisse ita, ut in oculos incurreret et eorum qui eam ferro persequiebantur et (pii eam scriptis impugnabant et qui ad eam quotidie conveniebant, ut salvi fierent. Constat aetate ariana splendidissima fulsisse Ecclesiam visibilitate et si post Concilium Ariminense miratus est totus orbis se esse Arianum, ut inquit Hieronymus adv. Lucifer., iam palet non fuisse reapse arianum, secus miratus id non esset eaque Hieronymi hyperbolica locutio huc redit, miratum esse orbem catholicum, quod plures episcopi, qui ipsum repraesentabant, in arianam perfidiam licet imprudentes concessissent. Cf. Prudentium Maranum *Divinitas* /. X. lib. 2. c. G.

§. XI.

Cum Ecclesia sit corpus Christi vivens, duplicem primo putamus distinguere posse in eo vitam, alteram externam et socialem, cuiusmodi competere potest cuique bene institutae societati, alteram interior, quae singula membra immediate afficit vel afficere potest. Ratione huius alterius vitae duplex distingui solet elementum in Ecclesia, interius et exterius, anima et corpus. Corpus iis elementis constituitur, quibus forma socialis Ecclesiae continetur, nempe ministerio Pastorum oviumque subordinatione, professione fidei, sacramentorumque participatione. Anima sunt dona interiora fidei et caritatis, gratiae sanctificantis ceterarumque virtutum. Duplex ergo principium formale distinguendum est in Ecclesia; alterum PRINCIPIUM FORMALE SOCIETATIS, alterum PRINCIPIUM FORMALE VITAE SUPERNATURALIS in membris. Illud essenziale est Ecclesiae ut ea sit societas mediumque idoneum hominibus pro consequenda iustitia et salute; hoc necessarium est membris, ut illud assequantur et sint, propter quod ad Ecclesiam sunt vocati. Porro sicut iustitia necessaria non est, ut quis membrum Ecclesiae censeatur, ita cum Bellarmino arbitramur, occultam haeresim non impedire quominus adhuc aliquis sit Ecclesiae membrum.

I. Cum Ecclesia sit societas, potest in ea primum concipi vita, quemadmodum in quavis alia recte instituta societate. Porro societas vivere dicitur, cum operatur in consecutionem sui finis; operatur autem cum auctoritas valide et efficaciter regit subditique sequuntur directionem auctoritatis. Pariter Ecclesia societas visibilis, constans praepositis et subditis, vivere dicenda erit, si auctoritas praepositorum valide et efficaciter regat fideles huc eidem obediunt auctoritati. Ideoque Ecclesia vivet, si eius auctoritas se exerceat, si potestati eius debita reverentia et obedientia adhibeatur, si magisterium eius audiatur rectisque legibus et indiis subditi gubernentur. Haec est vita quaedam exterior, socialis, competens Ecclesiae, eo quod est societas. Anima, si ita loqui fas est, huius vitae ipsa est auctoritas, quam Christus caput Ecclesiae princeps instituit et qua mediate regit corpus suum visibile.

11. Verum in Ecclesia, praeter hanc, alia est vita interior, quae singula membra immediate afficit vel afficere potest, vita supernaturalis, qua edantur opera meritoria vitae aeternae. Haec specialiter intelligi communiter solet, cum dicitur vita Ecclesiae. Ratione habita huius vitae distinguere

solet a theologis in Ecclesia *carpus* et *anima*, ut anima sit id quod est principium vehiti formale (non efficiens) huius vitae, corpus vero quod ah ea vehiti informatur. Verum cavendum est, ne locutiones istac metaphorieae ultra suos limites ferantur, quod ille faceret qui de anima et corpore Ecclesiae secundum notiones omnes ac habitudines animae et corporis hominis vellet ratiocinari. Ut ergo confusioni idearum via praecludatur, haec monemus.

111. Corpus Ecclesiae cum dicitur, duplex res intelligitur: primo et *forinaliter* ea elementa intelliguntur, quibus forma externa visibilis Ecclesiae, constituitur, quae sunt ministerium Pastorum eique aliorum subordinate, quacum cohaerent professio fidei sacrorumque communio. Haec exteriora per se sunt et per ea homines in societatem sive in corpus aliquod aptantur. Secundario proinde et *materialiter*, cum corpus Ecclesiae dicitur, intelliguntur personae iis vinculis Ecclesiae aptatae eademque membra Ecclesiae vocantur.

Anima est id, quod procedit ex influxu supernaturali, quo Christus vivificat et unit sibi membra sua, ut operari valeant ad salutem. Hoc autem interius est, inhaerens ad modum causae formalis, principium exsistens operationum Supernaturalium et meritorum vitae aeternae. Uniusmodi porro sunt dona interiora fidei, spei, caritatis gratiaeque sanctificantis ceterarumque virtutum cum ea connexarum. Charismata vero gratis data ad ministerium potius ideoque ad corpus Ecclesiae pertinent et sane ab Apostolo connumerantur simul cum ministerio 1. Cor. XII. 28.

Iam si animae notionem consideras, prout est principium Altae in aliquo subiecto quod ipsa informat, liquet subicclum, quod informari potest ab ea forma, quae Ecclesiae anima dicitur, esse omnem hominem; subiectum vero quod actu informatur, vel perfecte vel imperfecte informatur. Informatur perfecte, cum totam, quoad essentiam, formam participat, h. e. fidem, spem, caritatem gratiamque sanctificantem: informatur imperfecte, cum ex parte eam participat, habens nempe fidem lanium, quae principium est interioris vitae, vel etiam spem. Gratiae vero actuales praeparatio quidem sunt ad actus et complementum habituum; quapropter et ipsae ad animam referuntur: sed si sine habitibus solae sint citra consensum, cum Christo ullo modo non uniant seu non vivificent vel incomplete, animae rationem non habent.

Ex dictis porro consequitur, duplex distinguendum esse principium formale in Ecclesia, alterum exterius, quo societas constituitur, alterum interius, in quo vita supernaturalis membrorum consistit. Ut autem utriusque huius principii discrimen plenius intelligatur, advertendum est, quod

PROLEG. DE ECCLESIA

gratia fidei et sanctitatis est finis, propter quem Ecclesia instituta est, caque gratia primo et per se confertur singulis membris, et per ipsa corpori quod constituunt; nam singuli homines sunt ii, qui iustificandi et salvandi sunt, et singulorum salus finis est ipsius Ecclesiae et ratio cur ad Ecclesiam vocentur; unde haec dona conferuntur quidem singulis prout sunt in unitate: sed hoc* non ideo, quia primum et per se societati, tum deinde singulis destinata sint haec dona, sed ideo, quia Ecclesiae ministerium est medium, quo singulis ea dona conferuntur, quae per se sunt primo singulis destinata. E contrario principium formale exterius, quod est auctoritas, spectat per se et immediate ad societatem; ideo enim institutum est, ut exsistat societas eaque societas, in qua et per quam homines salvari possint. Hinc sicut necesse est subordinari illi auctoritati, cuius exercitio salus hominibus comparatur, ita necesse est spectare ad Ecclesiam; Ecclesia enim prodii ex praeditis ea auctoritate eique subordinatis: hoc autem lotum est medium, quo singuli possint consequi iustitiam et salutem.

His positis quaestio duplex expedienda est: 1° an iustitia, qua anima interior Ecclesiae alisolvitur, necessaria sit, ut quis sit Ecclesiae membrum : 2° an saltem necessaria sit fides eaque interior. Haec enim duplex quaestio oritur sponte ex doctrina praestituta de anima et corpore Ecclesiae.

IV. Iam vero quod spectat ad alteram questionem, difficultas est praecipue, propter Ecclesiae visibilitatem, quoad haereticos occultos. Quidam vero ab ea se expediunt, docentes hoc solum, haereticos nempe non esse Ecclesiae membra, praetermissa distinctione inter occultos et manifestos (cf. Passaglia *de Ecclesia* L. 3. c. 36.): alii concedunt occultos haereticos spectare ad Ecclesiae corpus, negant spectare ad animam (Tournely *de Ecclesia* Quaesi. 4. a. 3. conci. 2.): qua quidem responsione non satis fit quaestioni; est enim per se evidens idque admittitur in ipsa quaestione, quod haereticus non spectat ad animam Ecclesiae, si anima est fides, spes et caritas: sed quaestio superest, an qui ad corpus dicitur spectare, vere et simpliciter ad Ecclesiam pertineat. Id profecto concedit Bellarminus *de Eccl*, L. 3. ce. 2. et 10. advertens, Episcopum vel Papam, qui sint haeretici occulti, vere adhuc habere jurisdictionem: ipsam autem rationem aperte docere, quod membrum sit Ecclesiae ille, qui in ea jurisdictionem ordinariam habet et praesertim qui est eius caput. Idcirco distincta duplici functione membri, vitae scilicet et instrumenti, haeretici occulti dicendi forent, in hac Bellarmini sententia, membra Ecclesiae in ratione instrumenti, si praesertim sint personae instructae iurisdictione, non vero solum dicendi essent ad Ecclesiam spectare, ut mali humores

in corpore; nam reapse caput Ecclesiae nequit comparari rnalio humori infesto corpori et praeterea mali humores non nisi maxime improprie dicuntur esse de corpore : quamvis Bellarminus c. 2. haereticos occultos generalim considerans, dicat eos esse veras quidem partes Ecclesiae, sed sicut capilli et unguis aut mali humores sunt in corpore humano.

Haec quidem sententia asserens haereticos occultos esse Ecclesiae membra habet non paucos defensores inter recentiores praesertim : contrariam tamen sententiam veriore existimat Suarez *de Fide* Sect. I. n. 24. qui citat Turrecremata L. 4. *Summae* p. 2. c. 20. et in hanc sententiam negantem inclinat cl. Patricius Murray *de Ecclesia* Disp. 3. n. 107. Cui sententiae videtur favere Pius IX. in Constitutione *Ineffabilis* de Immaculato Conceptu: sic enim concludit: « Si qui secus ac a nobis definitum est, quod Deus avertat, *praesumpserint corde sentire*, ii noverint ac porro sciant, se proprio indicio condemnatos, naufragium circa fidem passos esse *et ab unitate Ecclesiae defecisse* ac praeterea foeto ipso suo semel poenis a iure statutis subiicere, si quod corde sentiunt, verbo aut scripto aut alio quovis externo modo significare ausi fuerint. » Ubi duo seceruntur, *corde sentire*, et quod corde sentitur *exterius significare*; porro propter illud quis dicitur ab unitate Ecclesiae deficere, quod est ab Ecclesia separari. Ita arguit Murray citatus. Verum reapse haec illatio non est evidens: nam distinctio inter verba Pontificis aliter statui potest: 1° qui secus *praesumpserint corde sentire*, naufragium circa fidem passi sunt: 2° ab unitate vero Ecclesiae defecerunt et praeterea poenis se subiecerunt, qui quod corde sentiunt, *exterius significaverint*. Cum durum sit, arbitrari, voluisse Pontificem, obiter et per transennam sententiam celebrem in scholis, absque ullo praevio examine, reprobare: haec altera interpretatio, quae et obvia satis est, magis nobis probatur.

Huius negantis sententiae Patroni negant exinde sequi Ecclesiae invisibilitatem; nam, ut ait Suarez ibid. sect. 8. n. 6., fides interior per externa signa videri aliquo modo potest et quamvis de singulis membris edentibus signa verae fidei nequeamus cum certitudine prorsus infallibili, sed solum prudenter, indicare quod sint vera Ecclesiae membra: attamen de toto corpore non solum prudenter sed infallibiliter etiam indicamus esse veram Ecclesiam; quia licet facile posset unum vel aliud membrum nos decipere, non tamen corpus universum, eo quod divina promissione, constat, veram Ecclesiam semper fore neque unquam a fide defecturam.

Contra Bellarminus contendit, hac doctrina statuta, nullam inter nos et haereticos amplius exsilituram quaestionem de Ecclesiae visibilitate, quod ita probat. « Lutherani et Calvinistae signa visibilia quaedam et externa

Ecclesiae statuunt, nimirum praedicationem Verbi Dei et Sacramentorum administrationem et constanter docent, ubicumque haec signa conspiciuntur. ibi esse etiam veram Christi Ecclesiam. Quia tamen solos iustos et pios ad Ecclesiam veram pertinere volunt et nemo potest certe scire, qui sunt vere iusti et pii inter tam multos, qui iustitiam et pietatem exterius praescierunt, cum certum sit multos ubique esse hypocritas et falsos fratres ; idcirco nostri recte concludunt, eos facere Ecclesiam invisibilem. Porro Lutheranis et Calvinisticis iustitia in sola fide consistit idemque est apud eos, Ecclesiam esse coetum iustorum et piorum et esse coetum vere credentium. Quis non igitur videt, nos cum illis plane convenire, si omnes illos ab Ecclesia excludamus, qui veram fidem in corde non habent? » Hoc quidem argumentum per se, prout sententiam oppositam refellit, potius est contra demonstrationem et quidem aliquam demonstrationem thesibus adversariorum, quam contra ipsam thesim.

Quidam dissensum hac in re componere se posse putant, docentes haereticos occultos non esse quidem in Ecclesia *vere*, sed esse tamen *apparenter*: quatenus quasdam notas habent, quibus videantur nobis esse in Ecclesia, licet erum quod appareat, eos esse in Ecclesia, nemo negat: sed reapse quaestio est an *vere* sint, ita ut coram Deo quoque dici illi possint Ecclesiae membra, licet imperfecta, arida, mortua, sicut ea vocat Bellarminus l. c. c. 10.

Nec controversia ista inter Theologos est de nomine, ac si solum in vocibus dissiderent Theologi, sed est de re. Il enim, qui cum Bellarmino affirmant, haereticos occultos esse de Ecclesia, quamvis concedant non spectare ad animam Ecclesiae, contendunt tamen ita spectare ad corpus ut vere sint membra Ecclesiae, ita ut eius definitione contineantur; qui autem cum Suarez negant, illos ad Ecclesiam spectare, negant vere spectare etiam ad corpus eosdemque definitione Ecclesiae comprehendere. Quaestio est ergo, an vere necne, illi ad Ecclesiam pertineant, quae est profecto quaestio realis et qui in ea dissident, de re controversiam habent, non de solis nominibus.

V. Contra argumentum Bellarmini petatum ex invisibilitate, quae Ecclesiae asserenda esset, si fides interior postularetur, proponitur ab adversariis instantia hoc pacto. Necessitas alicuius interioris doni non obest visibilitati ; nam in Ecclesia certe requiruntur vere baptizati ac consecrati episcopi et presbyteri, sine quibus nec remissio peccatorum nec sacrificium aliaque sacramenta haberentur : porro ad hoc, ut ii sint, requiritur character, qui non videtur nec certo cognosci potest ex administratione ritus; quia praeterea requiritur intentio ministri, quae invisibilis per se est et

simulari potest non secus ac fides. Porro horum exigentia non obesi visibilitati Ecclesiae ; ergo neque oberit exigentia interioris fidei.

VI. Ut quantum in nobis est quaestionem dirimamus, advertimus 1° recepta definitione Ecclesiae a Bellarmino tradita *de Eccl.* L. 3. c. 1. quod sil coetus hominum *unius et eiusdem fidei Christianae professione et eorundem sacramentorum communione coniunctus sub regimine legitimorum Pastorum ac praecipue Romani Pontificis* (quam definitionem et alii recipiunt, licet verbis *fidei christianae* fidem quoque interiorem intelligant), non nocere eiusdem visibilitati invisibilitatem quandam characterum baptismi et ordinis, qui haud dubie in Ecclesia requiruntur. Nam sufficit 1° quod certo constet coelum fidelium ex vere baptizatis universim coalescere et coelum Sacerdotum reipsa ex vere ordinalis universim constitui cerlumque 2° sit, omnes in Ecclesia viventes sub regimine Pastorum Ecclesiaeque Sacramenta participantes, etsi forte absque eorum culpa baptizati non sint, vere esse Ecclesiae membra. Porro hoc alterum certum est ex declaratione Innocentii (c. *Apostolicam, de Presb. non baptiz.*). Illud vero primum quoque constat; nam *a*) ratione habita legis moralis, qua hominum actiones reguntur, certum efficitur, quod in tanta multitudine plures baptizantes et ordinantes pluresque baptizati et ordinali debitam habuerint intentionem. Ratione vero *b*) habita divinae providentiae gubernantis Ecclesiam suam, certi infallibiliter sumus, quod plures baptizati, episcopi et presbyteri vere sunt tales, de singulis autem, nisi aliud constet, iure praesumimus : quocirca generatim certum est coetum fidelium esse coetum baptizatorum et coetum presbyterorum ac episcoporum esse reapse talem.

Quid vero de capite Ecclesiae qui potest esse non baptizatus? Quoniam in communione Ecclesiae vixit, vere censetur membrum Ecclesiae iisdem iuribus gaudens ac baptizatus; ideoque capax est iurisdictionis ecclesiasticae, quam Deus pro bono Ecclesiae illi communicat et sic vere est Ecclesiae caput. Haec vero sufficere possunt; nam sic visibilitate intelligibili videtur cum certitudine coelus, qui est coelus baptizatorum, sacerdotum ac membrorum Ecclesiae. Quae autem diximus de certitudine existentiae vere baptizatorum et ordinatorum, idem dicatur de certitudine existentiae habentium interiorem fidem : quare quamvis de singulis non possimus certe affirmare, licet tamen id certe affirmare de toto corpore universim et praesumere iure de singulis; eadem enim est ratio.

At 2° si postulatur interior fides, ut membrum quis sit Ecclesiae, ita ut, etsi exterius videatur, vere tamen non sit in Ecclesia, non adeo facile

in tuto ponitur visibilitas Ecclesiae. Nam quamvis certum esse possit, quod magna vel etiam maxima pars huius coetus est vere fidelis: cum tamen ad singulos ventum est, certitudo delicii; neque enim adest de singulis promissio divina nec licet provocare, ut in priore hypothesis, ad communionem eum Ecclesia sacrorumque participationem; quia in hac hypothesis id non sufficit sine vera lide. Porro quamvis quoad ceteros non oporteat nos esse sollicitos de singulis, tamen unus est prolecto qui nos sollicitos tenere debet, Christi scilicet Vicarius Romanus Pontifex, qui est Ecclesiae essentialis, ut modo supponimus idque nunc proferimus; quia cum catholicis quoque disputamus. In hac enim sententia oportebit dicere, certum esse ex divina promissione, quod ipse nunquam sil haereticus occultus; si enim sit talis, desinit esse membrum et si membrum non est, nequit profecto esse caput. Quanta ergo incertitude in re tam necessaria Ecclesiae ingeritur, si non habeatur ea divina promissio? Verum quamvis probabile sil Romanum Pontificem nec privalim nec occulte fore unquam haereticum, id tamen certum non est, cum nec ipsis Romanis Pontificibus certum fuerit ideoque ea promissio divina certa non est. Itaque essenziale membrum Ecclesiae, quod est caput, non gauderet in hac hypothesis visibilitate ea, quae necessaria est. Quod de interiore lide in singulis membris postulata dicimus, idem dicendum esset de characterе sacerdotali, si ita necessarius censeretur, ut absque eo caput Ecclesiae esse quis non posset.

Ex his concludimus non perinde esse postulare fidem interiorem tanquam essentialem notam cuiusque membri Ecclesiae, ac postulare characterem baptismi et ordinis ac ipsam interiorem fidem in Ecclesia universa, quae definiatur secundum Bellarmini definitionem: nec contra ipsum satis idonee retorqueri argumentum ex invisibilitate eorum characterum petitum.

VII. Ratione ergo habita eorum quae initio §. huius praestituimus, recolendum est 1° principium formale Ecclesiae, prout est societas, esse auctoritatem, atque hanc, quatenus est formale principium, non immerito appellari posse animam Ecclesiae. Quotquot proinde illi auctoritati subsunt, ab ea animari dicendi sunt. Iam vero qui exterius profitetur fidem, quam Ecclesiae auctoritas docet, qui eidem obediunt et cum ea in participatione sacrorum communicant, imperfecte quidem, quia fidem ex corde detrectant, aliquo tamen vero modo ab eo principio formali animantur, quia libere ei se in extrinseca professione et communione subordinant.

Recolendum est 2° Ecclesiam Christi esse essentialiter societatem, quae ministerio ab eodem instituto subesi; ideoque licet prout est credentium

coelus conveniat essentialiter cum Ecclesia quae ante Christum fuit, tamen integre secundum omnia sua essentialia speciata differt essentialiter ab illa. Quocirca ut sciatur quid necessarium sit membris Ecclesiae Christi, directe ex eius propria essentia inspecta id colligendum est.

VIII. Ilis positis dicimus, videri nobis veram sententiam Bellarmini, haereticos nempe occultos adhuc esse Ecclesiae membra. Et sane id ostendit primo necessaria Ecclesiae suique capitis certa visibilitas, quod iam expendimus. Ostenditur ex eo deinceps quod haereticus occultus, puta Episcopus, adhuc habet jurisdictionem eamque ordinariam, quae vi sui muneris ei competit, non quemadmodum schismaticus quoque aut publicus haereticus sacerdos in casu necessitatis habere potest extraordinariam facultatem absolvendi; Episcopus enim occulte haereticus eandem retinet auctoritatem, quam prius habebat suo officio adnexam: nam illam tunc amittit cum haeresim incipit praedicare. Sic enim Caelestinus epist. 14. ad Clerum et populum Constantin. (Gallandi Tom. IX.). « Aperte Sedis nostrae sanxit auctoritas, nullum sive episcopum sive clericum, seu professione aliqua Christianum, qui a Nestorio vel eius similibus, *ex quo talia praedicare coeperunt*, vel loco suo vel communione deiecti sunt, vel eiectum vel excommunicatum videri... quia neminem vel deiicere poterat, qui talia praedicans firmus non stabat ». Quod et Nicolaus I. epist. 8. ad Michaellem Imp. confirmat. Ex quo licet sic arguere: sensus Ecclesiae est, Episcopum, nisi manifeste haeresim doceat, sua iurisdictione potiri vereque habendum esse ut Episcopum; igitur reapse Episcopus licet occultus haereticus, jurisdictionem propriam sui officii habet vereque est caput suae Ecclesiae: atqui qui caput est Ecclesiae particularis, est vere eius membrum, membrum Ecclesiae totius: ergo.

Et sane id postulari videtur ab ea oeconomia, quam Christus Ecclesiae suae praestituit in parabola zizaniorum (Matth. XIII. 29.), prohibens colligi zizania, ne forte simul cum iis eradicetur et triticum. Scilicet ii non sunt ab Ecclesia eiiciendi habendique ut extorres ab ea, quibus eiectis vel liabitis ut alienis, ii quoque, qui vere Ecclesiae membra sunt, periclitarentur haberi extorres ab Ecclesia: quod quidem contingeret, cum ad hoc ut quis in Ecclesia sil, requireretur elementum interius et occultum; sic enim de nullo constare certe posset quod sit in Ecclesia. Unde et Augustinus in Psalmo contra partem Donati ita Ecclesiam inducit loquentem: « expello malos, quos possum, quos non possum cogor ferre: fero illos, donec sanentur aut reparentur in fine. » Ratio autem certe praeest huic ecclesiasticae oeconomiae: « Est ratio (*de Fide et operibus* c. 3.) dissimulandi et tolerandi malos in Ecclesia et est rursus ratio castigandi et cor-

ripiendi, non admittendi, ve! a communione removendi ». Quaenam porro huiusmodi ratio? Ecclesiae pax: subdit enim cap.seq.: « Nos vero ad sanam doctrinam pertinere arbitramur, ut et canes in Ecclesia propter pacem Ecclesiae toleremus et canibus sanctum, ubi pax Ecclesiae luta est, non demus. » Haec vero ratio quoad suam amplitudinem sumpta probat haereticos occultos habendos esse ut Ecclesiae membra; magna enim dissensionum causa existeret, si certum esset, huiusmodi haereticos esse extra Ecclesiam; facile enim mali hinc occasionem arriperent detrectandi obedientiam praepositis, dicentes, eos forte haereticos esse et cum hi oppositum probare non valerent, quia factum est internum non necessario nexum cum actibus externis, dissidiis talibus non liceret certo et irrefragabili modo finem imponere, quod tamen pro pace Ecclesiae necessarium est.

Idem demonstrari potest ex I Ioan. II. 18. 19. Loquitur ibi Apostolus de haereticis, appellat enim eos anticliristos: appellatio autem haec et proprie haereticis competii et in hac epistola iis fit qui fidei adversantur. Iam de his dicit: *ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; nam si laissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*. Quibus in verbis duo de haereticis dicuntur, et quod *exierint ex nobis* et quod *non erant ex nobis*. Porro hoc alterum verum esse debuit, antequam exirent: nam dicitur *non erant*, non dicitur *non sunt*: et sane opponuntur adversative (ἀλλὰ sed) *exiisse ex nobis* et non *fuisse ex nobis*: si vero haec negatio tunc vera fuisset, cum exierunt, nulla esset oppositio. At qui exit ab aliquo, prius in eo est: ergo utrumque verum erat, antequam exirent, quod *non erant ex nobis*, quod disserte affirmatur et quod *erant ex nobis* quod aequivalenter affirmatur, cum dicuntur *exiisse*. Per ea autem verba *exierunt ex nobis* significari secessionem a coetu, in quo prius erant, liquet ex ipsa antithesi instituta verbis sequentibus: *sed non erant ex nobis*. Iam vero ratio cur *non erant ex nobis* nequit esse sola praedestinatio quae ipsis defecerit; nam primo si ita est, ut illud affirmaretur, oportuit Ioannem nosse, eos de quibus loquebatur non esse praedestinos: id autem non nisi ex revelatione nosse poterat: neque enim id sequitur ex eo quod quis nunc haereticus sit et ab Ecclesia secedat; potest enim redire et sic salvari. At probabile ne est, id ex revelatione novisse Apostolum, praesertim cum non de uno aut altero determinate, sed indiscriminatim de omnibus tunc temporis haereticis loquatur et quidem eo modo loquatur, qui valere potest pro omnibus haereticis ab Ecclesia in posterum quoque exituris, quemadmodum eius verba a Patribus accipiuntur? Rursus praedestinatio sola nihil ponit in praedestinato: ratio autem cur aliquis, qui christiano nomine censetur, non sit ex nobis, debet esse aliquid realiter in ipso, vel defectus

alicuius realitatis seu perfectionis debitae. Atqui cum Ioannes de haereticis loquatur, nequit esse alia ratio quam haeresis. Haeresis autem, antequam exeant, est occulta; ipsa enim manifesta professione haeresis se separant prorsus ab Ecclesia. Itaque in haereticis occultis utrumque verum est quod et *sunt ex nobis* et *non sunt ex nobis*. Atqui id verum esse non potest, nisi aliqua vera ratione adhuc spectent ad Ecclesiam, quatequus scilicet, etsi non sint ex nobis animo ac voluntate (sic enim percipiant), sunt tamen ex nobis externa professione et communione sacramentali ergo. Id Augustinus confirmat Tract. 61. in Ioannem n. 2. inquiens: « utrumque verum est et *ex nobis* et *non ex nobis*, secundum aliud ex nobis, secundum aliud non ex nobis: secundum communionem Sacramentorum, ex nobis: secundum suorum proprietatem criminum, non ex nobis». Porro Augustinus ibi de haereticis quoque loquitur, ut liquet numerum In conferenti: esse autem e sententia Augustini eos in Ecclesia, qui nobis sacramentorum communione sociantur, patebit ex dicendis deinceps.

Et sane falsum est huiusmodi homines solum apparenter esse in Ecclesia; quibusdam enim vinculis cum ea nectuntur, quae sufficiunt ad eos constituendos membra Ecclesiae. Nam Ecclesia est essentialiter societas, quae ex ministerio a Christo instituta eique aliorum subordinatione coalescit et est essentialiter visibilis; porro vincula, quibus colligantur visibiliter illa duo, sunt externa obedientia, externa professio fidei et communicatio sacramentorum, haec essentialia sunt, ut sit societas neque negari potest his existentibus societatem veram visibilem haberi nec sane Ecclesia aliud postulat ut aliquem censeat ad se pertinere: atqui haereticus occultus haec omnia praestat, ergo haec sufficiunt ut Ecclesiae membrum constituatur; ad id enim sufficiunt ea, quae aliquo vero modo ipsum copulant cum corpore hoc quod est societas. Neque enim ut aliquid sit membrum corporis, opus est ut perfectionem omnem obtineat, quae in aliquibus praeslantioribus membris reperitur. Neque verum est, haereticum occultum non esse ullo modo membrum vivum huius corporis: nam ut iam diximus, vita propria huius corporis socialis sila est in subordinatione legitimo regimini, quam haereticus occultus aliqua vera ratione retinet; cum libere profiteatur fidem, quam magisterium Ecclesiae docet ac subsit legitimo regimini: fides vero interior sicut et gratia proprie sunt anima singulorum ac sunt ea bona quae in Ecclesia et per Ecclesiam acquirimus, non ea quibus Ecclesiae membra necessario constituamur.

Praeterea advertendum est, quod Ecclesia est quidem fidelium coetus: at ex more loquendi veterum fideles non ii dicuntur, qui tantum credunt,

sed qui sollemni ritu, sacramento nempe fidei suscepto, fidem profitentur quocirca catechumenis negata est generatim talis appellatio. Scilicet in hac appellatione tribuenda potissimum ratio habita est exterioris sollemnis professionis fidei, qua proinde permanente, potest manere licet imperfecte appellatio eadem.

Dices: nonne fides necessaria ostenditur ex parte causae materialis huius coelus, eo quod fideles lapides vivi sunt, ex quibus Ecclesiae domus spiritalis aedificatur, teste Augustino Tract, fi. in Ioannem (1. Petri II. 2.)? Respondeo, quod appellatio lapidum vivorum, quae lit a Petro fidelibus, potest dupliciter accipi: a) in oppositione ad id, a quo metaphora ducitur, quatenus nempe lapides, ex quibus domus Ecclesiae aedificatur, sunt homines viventes: O)ratione vitae Christianae et hoc rursus dupliciter: vel enim intelligitur exterior vita posita in professione fidei, vel interior et haec iterum duplex, vel completa vel incompleta. Iam vero prior interpretatio per se sufficit, ut metaphora haec vera sit: sententia autem Petri ea esse videtur, ut consideret fideles secundum id quod esse debent, proponens eis finem, cur accesserint ad Christum lapidem vivum: quapropter horiatur eos ut deponentes omnem malitiam, omnem dolum, simulationes, detractiones, invidias, rationabile sine dolo lac concupiscant, ut decet modo genitos infantes (vv. 1. 2.).

Ad argumentum vero desumptum ex verbis Pii IX. superius recitatis » iam fecimus salis.

Itaque quoniam Christus voluit Ecclesiam suam esse certe visibilem socialemque pacem in ea esse tutam, quod parabola zizaniorum satis significavit; censendus est quoque voluisse, ut qui haeretici solum occulti essent, membra adhuc Ecclesiae haberentur licet imperfecta et imperfectiora celeris.

IX. His statutis de fidei interioris necessitate, iam praeiudicata est quaestio de necessitate iuslitiae pro constituendo Ecclesiae membro. Verum haec suis propriis argumentis tractari et solvi potest atque idcirco proferenda ea sunt.

Damnatae sunt a Clemente XI. propositiones Quesnelli 72.-78., quibus asseritur Ecclesiam solis iuslis constare eademque doctrina declarata est haeretica a Pio VIII. in Bulla *Auctorem Fidei* prop. 15. Argumentum princeps ex traditione suppeditat disputatio catholicae Ecclesiae, cuius paries agebant Episcopi Africani, cum Donatianis.

Donatianos quidem praeiverant Novaliani, (pii lapsos ab Ecclesia alienos esse volebant (cf. Pacianum epist. 3. ad Sympron. n. 3.). Subsecuti sunt Pelagiani, qui ex solis perfectis in iuslilia Ecclesiam coalescere docebant

(cf. Augustinum *de Haeresibus* n. 88.). Verum omnes iis argumentis profligantur, quibus Donatiani. Donatiani itaque non omnes peccatores a dignitate membrorum Ecclesiae repellebant, sed illam negabant omnibus peccatoribus manifestis, concedentes peccatores occultos, quemadmodum pisces malos in sagena, ad Ecclesiam adhuc spectare. Liquet ex Collatione habita inter cos et Episcopos catholicos et ex Augustino, qui frequenter, ul in libris *de Baptismo*, argumentatur ad hominem ex eo doctrinae capite contra eosdem haereticos, Hancque limitationem postulabat eorum principium, nempe communionem cum malis illicitam esse; communicatur enim et consensus veluti praebetur peccatis eorum iliaque communione vitari Ecclesiam (quod et Novaliani contenderant. Lege Pacianum ep. ad Sympron. cit. l. c.): communio vero cum malis illicita esse nequit, nisi mali cognoscantur. Hinc Donatiani Ecclesiam visibilem tuebantur eamque esse dicebant, quae erat tum quidem tantum ex parte Donati, prius autem fuerat in universo orbe. Catholici vero tuebantur, ne dum occultos malos, sed et manifestos spectare seu spectare posse ad Ecclesiam h. e. non eo ipso quod quis peccat, sive occulte sive manifeste, extorrem fieri ab Ecclesia. Fieri scilicet potest ut peccatum quoddam, puta haeresis aut schisma, alienum faciat peccatorem ab Ecclesia fierique potest ut quaedam graviora peccata digna sint, quae poena separationis seu excommunicationis plectantur: at generalim fideles, cum peccant (inllegimus peccatum letale), etsi peccatum publice fiat, non eo ipso desinunt esse Ecclesiae membra. Hoc probabant vero auctoritate Scripturarum et traditionis, provocantes potissimum ad Cyprianum, cui multum Donatiani tribuebant. Liquet id ex tot operibus Augustini contra Donatianos et collatione citata. Quocirca certum est, doctrinam hanc esse ab Ecclesia publice seculo V. propugnatam: Scripturarum auctoritate et praecedentis Ecclesiae consensu tenendum esse, quod Ecclesia non ex solis iuslis coalescit, quod peccatores quoque manifesti membra Ecclesiae sunt nec iuslilia est conditio necessario postulata, ut quis sil membrum Ecclesiae. Hinc Fulgentius *de Fide* ad Petrum c. 43. « Firmissime lene et nullatenus dubites, aream Dei esse catholicam Ecclesiam et intra eam usque in finem seculi frumento mixtas paleas contineri. In fine vero seculi bonos a malis etiam separandos ». Nimirum, ul ait Gregorius M. *in Euangelia* hom. 28. « Boni soli nusquam sunt nisi in caelo et mali soli nusquam sunt nisi in inferno. Haec autem vita, quae intra caelum et terram sila est, sicut in medio subsistit, ila utrarumque partium cives communiter recipit, quae tamen sancta Ecclesia nunc indiscrete suscipit et postmodum in separatione et fine mundi discernet. »

Et sane ex parabola zizaniorum (Matth. XIII. 24.-30. 36.-43.) discimus, quod usque ad finem mundi simul eum liliis regni, qui fulgebunt sicut sol in regno Patris sui. commixti erunt mali, qui in caminum ignis mittentur atque ita commixti erunt, ut haec commixta societas ipsa sit Ecclesia militans in terris, ad (piam proinde veluti membra tum boni tum mali pertineant. Nam licet ager, in quo bonum semen et zizania seminantur, sit, interprete Christo, mundus: tamen ipsa commixta seges boni seminis et zizaniorum repraesentat Ecclesiam; etenim regnum caelorum, quod est Ecclesia, huic toti assimilationi exhibetur quod ea parabola refertur, nempe bono semini et malo. Id ex eo patet quod huic loti (etsi ex parte in obliquo expresso, quod et in aliis parabolis fieri solet) assimilatum est a Christo regnum caelorum et quia disserte in line explanationis eius dicitur a Christo, quod omnia scandala et ii, qui faciunt iniquitatem, colligentur de regno Filii hominis ab Angelis in line mundi. Qua Christi parabola non statuitur utique necessitas ut mali sint in Ecclesia, sed statuitur primo factum quod simul erunt usque in finem mundi: secundo statuitur ius, Ecclesiam scilicet ex Christi institutione non postulare ut ex solis iuslis constet; imo exigere ut seges quoque mala, si adsit, sinatur cum bona crescere usque ad messem h. e. usque ad finem mundi, ne bona seges et ipsa Ecclesia funditus pereat. Idem colligere licet ex parabola sagenae ibid. 46.-50.

Iam vero heic non iit distinctio inter malos occultos et manifestos, sed communiter omnes comprehenduntur, imo de manifestis aperte sermo est, cum servi inducantur facultatem petere eos evellendi: noverant ergo. Quapropter, Christo auctore, peccatores etiam manifesti non sunt, quia tales, ab Ecclesia alieni.

Praeterea constat factam esse a Christo Ecclesiae suae potestatem remittendi peccata; atqui certum est sacramentorum ius non iis competere, qui sunt extra Ecclesiam neque iis posse legitime conferri. Igitur potestas ea sacramentalis facta Ecclesiae supponit peccatores, qui indigent absolutione, esse in Ecclesia; ea porro et notis peccatoribus datur: ergo. Dices, absolvi quoque peccatum haeresis publicum, quamvis per illud quis ab Ecclesia separetur; ergo non reda est consequentia argumenti. Respondeo, quod non datur absolutio nisi prius abiurala sit haeresis, ut sic iam peccator ad unitatem Ecclesiae redierit veram fidem habens: lides enim necessaria est dispositio pro sacramento suscipiendo: at non requiritur, quod status gratiae habeatur, ut absolutio detur.

Et sane fideles quamvis peccatores adhuc pertinent ad Ecclesiam, prout sociale corpus est, non secus ac iusti. Illi enim spectant ad Ecclesiae so-

cielatem, qui cohaerent et subsunt auctoritati Ecclesiae docenti, regenti, sanctificanti, qui proinde eandem profitentur fidem, quam ea auctoritas docet, eandem reverentur potestatem, (piam ea auctoritas exercet, iisdem communicant sacramentis, (piae ab ea auctoritate dispensantur : huc autem redeunt omnia vincula, quibus corpus Ecclesiae compaginatur. Atqui per peccatum (nisi sit haeresis aut schisma) nullum ex his vinculis rumpitur neque per solam inobedientiam erga Ecclesiam, si quando hac in re peccetur, tollitur subordinatio superiori, sed solum exercitium aliquod eiusdem. Cum quis autem manet iisdem vinculis nexus cum societate ac nectebatur prius atque iisdem ac nectuntur celeri, is vere spectat ad societatem: ergo, non obstante peccato, fideles peccatores pertinent vere ad Ecclesiae societatem vitamque eam socialem vivunt, cuius formale principium diximus esse auctoritatem.

Ad animam quoque Ecclesiae, qua singillatim membra vivunt, perlinent fideles peccatores, sed imperfecte. Relinent enim adhuc fidem et nisi contra spem peccaverint, etiam spem; fides autem est vita interior inchoata: vivunt ergo adhuc peccatores quadam interiore vita, licet incompleta; completa enim et perfecta vita est per caritatem et gratiam sanctificantem. Ergo iusli, qui gratia hac praediti sunt, spectant perfecte ad animam Ecclesiae, peccatores imperfecte h. e. ii vivunt vitam interiorem perfectam, hi imperfectam: non opus est autem omnia membra eodem perfectionis gradu vitam ab anima participare, ut sint vera membra.

At nonne Ecclesia est essentialiter sancta sine macula et ruga, iis constans, in quorum visceribus scripta sit lex caritatis? Respondeo, quod Ecclesia essentialiter sancta est et quidem multiplici ex capite; quia sancta est eius institutio, sancta eius doctrina, sancta lex principiumque est sanctificans et causa sanctitatis ac sub istis rationibus, quibus essentia ipsa Ecclesiae constituitur, ea non habet maculam aut rugam. Sanctitas autem interior omnium singulorum membrorum non est ei essentialis, ut iam demonstratum est et in obiectione supponitur. Si autem dicatur quod essenziale est Ecclesiae ut sanctos aliquos semper habeat, illud *essentiale* potest accipi dupliciter: a) quatenus significat id, quod ab intrinsecam Ecclesiae constitutionem necessario spectat: b) quatenus significat id, quod Deus vult actu semper esse in Ecclesia: hoc autem non necessario est id quod pertineat ad intrinsecam Ecclesiae constitutionem; sed potest esse id, quod ad modum finis sit perfectio Ecclesiae, quam perfectionem penitus deesse Christus noluerit. Sane et charismata esse in Ecclesia debent ex voluntate et promissione Christi: at perperam exinde colligeres, ea ad intrinsecam et essentialem Ecclesiae constitutionem spectare. Porro

hoc altero tantum sensu concedere possumus essentialem esse Ecclesiae huiusmodi sanctitatem. Id. praeter argumenta allata, ex eo quoque probari potest, quod huiusmodi sanctitas non habet ullum subieclum determinatum: ea vero quae spectant ad intrinsecam Ecclesiae constitutionem, licet non omnibus communia, ut potestas ordinis et iurisdictionis, habent subiecla determinata. Verba autem Ieremiae ad quae respicitur in obiectione, eo spectant, ut declarent indolem novi Foederis prae vetere: indoles porro haec Ecclesiae constat, cum in ea est potestas effectiva bonorum eorum supernatumliuin, et in ea ac per eam Deus paratus est eadem conferre hominibus. Verba autem Apostoli (Ephes. V. 22.), cum ad Ecclesiae membra referuntur, non significant Ecclesiam quae nunc est, sed quae praeparatur ut sit (Augustinus Retract. L. II. c. 18.): vel significant quidem finem cur Ecclesiam Christus esse voluit, at eum significant, qui futurus est in termino co/ic., in via *neg.*

Cur ergo dicuntur peccatores membra mortua? membra enim mortua non sunt membra nisi aequivoce, h. e. non membra vera; unde videtur quod peccatores non sint vere membra Ecclesiae. Respondeo, appellationem hanc fieri peccatoribus respectu animae quae est in singulis principium vitae, et quidem respectu perfectae vitae quae est per caritatem: non vero respectu exterioris principii formalis, quod et ipsum anima dici potest (n. 1. h. §.). Sane, ut iam monuimus, si peccatores comparentur ad hanc visibilem societatem eiusque essentialia constitutiva, ii non sunt membra mortua sed vivunt hanc vitam socialem sicut ceteri: si vero comparentur ad id, quod est finis huius societatis quodque est principium vitae supernaluralis in membris, peccatores destituti hac vita sunt membra mortua, non tamen prorsus, nam imperfecte vivunt; unde a quibusdam melius dicuntur semimortua (cf. A Lapide in 2. Tim. II. 20.).

Nihil vero repugnat, quod iidem homines sub diverso respectu et membra sint Christi et membra Diaboli. < Illi qui sacramenta habent et bonos mores non habent, et Dei dicuntur et non Dei et eius dicuntur et alieni: eius propter sacramentum, alieni propter vitium » (August, in Ps. XLVII. n. 8.). Hinc mali, licet simpliciter non sint filii Dei, quia gratia sanctificante carent; quodam tamen imperfecto modo, ratione generationis et ratione doctrinae, quam audiunt, dici possunt filii Dei; licet degeneres et mali sint ratione imitationis et peccati secundum quod sunt filii diaboli (cf. Bellarmin. ibid.).

X. Reliqua est difficultas ex sententia Augustini. Ipse enim docet, in corpus et membra Christi non coaedificari nisi bonos (*de Unitate Ecclesiae* c. 21.): videri quidem malos esse intus, sed esse reapse foris (*DeBapt.*

L. 4. c. 3. L. 6. c. 2.): esse vero illos in Ecclesia, sicut sunt mali humores iii corpore (*in Episl. Ioan. Traci. 3.*): non posse Christum habere membra damnata, eos scilicet qui propter malam pollutamque conscientiam damnati a Christo sunt (*cont. Crescon. L. 2. c. 21.*): potestatem proplerea administrandi Sacramenta el generalim potestatem ligandi atque solvendi factam esse a Christo bonis, non malis (*de Bapt. L. 7. cc. 12. 51. L. 6. cc. 3. 24.*): malos nempe non esse in petra, supra (piam est aedificata Ecclesia (ibid, et *de Unii. Eccles, c. 18.*); Ecclesiam sane esse columbam casiam, pudicam, sine macula el ruga, ad quam nequeunt mali perlinere (in Ioann. Tract. 6. *de Bapt. L. 4. cc. 3. 4. L. 6. c. 3.*): imo perseveraturos in sua malitia ad Christi corpus non perlinere (in Psal. CXXXIX.) et Corpus Christi, quod est Ecclesia, in ipsa dextera h. e. in ipsa beatitudine futurum (*de Agone Christiano c. 26.*).

Iam vero manifestum est interpretationem a Proleslantibus adhibitam his Augustini locutionibus esse prorsus falsam. Nam certum est primo, Augustinum acriter impugnasse haeresim Donatianorum et defendisse contra eos dogma catholicum: porro haec erat haeresis Donatiana; peccatores saltem manifestos non spectare ad Ecclesiam: dogma catholicum erat, Ecclesiam in praesenti statu bonis et malis constare: Augustinus autem eas frequentat locutiones in operibus contra Donatianos. Ergo fieri non potest, ut iis locutionibus ipse voluerit docere ex solis sanctis Ecclesiam coalescere, quae est affirmatio includens affirmationem Donalianam el aliquid amplius. Certum est secundo, Augustinum cum ceteris Patribus Africanis in quaestione Donatiana nunquam excogitasse aut probasse duas Ecclesias, sed unam tantum semper defendisse. Nam exprobrantibus Donatianis (cf. Breviculum Collationis die tertia), quod catholici aliquo modo duas Ecclesias facerent, unam quae nunc habet permixtos malos, alteram, quae post resurrectionem eos non esset habitura, responderunt Catholici, inter quos Augustinus, calumniam hanc esse seque id tantum docere, « eandem ipsam unam et sanctam Ecclesiam nunc esse aliter, tunc autem aliter futuram... sicut non ideo duo Christi sunt, quia prius mortuus, postea non moriturus ». El Augustinus L. 3. *de Doctrina Christiana c. 32.* in ea verba Canticorum: *nigra sum, sed formosa*, advertit quod ipsa una eademque Ecclesia nunc est nigra propter malos, quos in se habet et est formosa propter bonos.

His positis adverte, quod ratio, qua Augustinus motus est ad frequenter inculcandum id, quod illis locutionibus continetur, fuit primum polemica; ut nempe argumento ad hominem refelleret argumenta Donatianorum (cf. *de Baptis. L. 6. et 7.*), quibus illi contendebant haereticos non

posse conficere sacramenta. Duplex scilicet erat error Domitianorum, alter: Ecclesia constat bonis et malis quoque sed occultis: alter, qui est extra Ecclesiam nequit sacramenta conficere. Cur vero; quia nequit dare Spiritum Sanctum, quem non habet. Et ut se luerentur, Donatiani provocabant ad auctoritatem Cypriani eiusque Episcoporum in Concilio tertio Carthaginensi, qui pluribus argumentis probare contenderant, haereticos non posse baptizare et sacramenta celera conferre, eo quod non possent dare Spiritum S. quem non habebant, Iain vero Augustinus, ut vim argumentorum adversariorum infringat eosque sibi ipsis contradicere ostendat, respondet quod si haeretici non possunt sacramenta dare, ut volebat Cyprianus cum suis, si idem non possunt manifesti peccatores, ut Donatiani volebant: nec pariter poterunt mali, quicumque sint, etiam mali occulti; nam neque, hi habent Spiritum S. ideoque et hi non possunt dare quod non habent. Chiam responsionem ita informat Augustinus: si haeretici et publici peccatores nequeunt dare sacramenta, quia sunt extra Ecclesiam quae habet Spiritum S., neque occulti peccatores poterunt sacramenta conferre; quia et ipsi sunt extra Ecclesiam, eam scilicet quae habet Spiritum S.: nam ipsi eo carent, non secus ac manifesti peccatores. « Sicut urgeri videor, cum mihi dicitur: ergo haereticus dimittit peccata; sic et ego urgeo cum dico: ergo qui caelestia mandata non servat, avarus, rapior, foenerator, invidus, verbis non factis seculo renuntians, dimittit peccata. Si per vim Sacramenti Dei, sicut et ille, ita et ille. Si per meritum suum, nec ille, nec ille. Illud enim Sacramentum et in malis hominibus Christi esse cognoscitur: in corpore autem unicae columbae, incorruptae, sanctae, pudicae, non habentis maculam aut rugam, nec ille nec ille invenitur » (r/e *Bapi.* 1. 4. c. 4.). Hinc quia Ecclesia ad hoc est instituta, ut omnia eius membra habeant Spiritum S. caritatem et gratiam et proinde huiusmodi membra sunt pars ipsius praestantior atque adeo perfectiore modo spectant ad Ecclesiam quam mali et idcirco illorum adu-
natio poliore quodam titulo vindicat sibi Ecclesiae nomen et quia haeretici nullam etiam Ecclesiam videbantur concipere quam Ecclesiam sanctam in omnibus suis membris, quae non est nisi pars nobilior verae Ecclesiae; ideo Augustinus accurate distinxit inter totum quod est Ecclesia universa et pariem eius nobiliorem, quae est Ecclesia Sanctorum, quam vocat columbam sanctam, pudicam; <piae distinctio vera in se est. Hac autem distinctione coactus est frequenter Augustinus uti ut haereticos refelleret; ut nimirum vilium argumenti eorum patefaceret, qui confundebant perfectum modum existendi in Ecclesia cum eo, (pii simpliciter necessarius est, ut quis sil in Ecclesia, seu confundebant id quod requiritur ut (piis sit utiliter in

Ecclesia, cum eo quod requiritur ut quis simpliciter sit (cf. Tract. 6. in Ioan, et *de Bapl.* !.. /i. c. 'i. alibique saepe) atque ut ostenderet eos contradicere sibi, qui tum ab Ecclesia, eo quod sancta sit, plures peccatores excludebant, tum nihilominus peccatores occultos admittebant: ab Ecclesia enim sic accepta omnes malos alienos esse docet.

Alia ratio usurpandi eas formulas petenda est ex ingenio Augustini; certum est enim inorem fuisse Augustino res consideranti, id potissimum in eis spectare, quod praestantius in illis esset et id quod esse deberent (Cf. Faure Encbir. ee. 1.2.): hoc modo iusti et perseverantes usque in finem sunt Ecclesia; quia ad eam spectant perfecto modo veritate essentiae atque etiam linaliter. Porro eo pacto quo iusti soli dicuntur membra Ecclesiae et Christi, peccatores seu damnati dicuntur non posse esse membra Christi; in loco enim citato damnati non sunt nisi peccatores, qui converti possunt et Christo rursus incorporari.

Ceterum certum est 1° non negare simpliciter Augustinum malos esse in Ecclesia, sed secundum quid, scilicet negat esse in illa Ecclesia, quae dicitur et est columba pudica, incorrupta, non habens maculam aut rugam, quae utiliter habet sacramenta, quae est Ecclesiae in his terris degentis pars praestantior quaeque mansura est in aeternum, « Ubi cumque (ait *Retract.* L. 2. c. 18.) in illis libris (septem scilicet *de Baptismo*) commemoravi Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, non sic accipiendum est quasi iam sit, sed quae praeparatur ut sit, quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim propter quasdam ignorantias et infirmitates membrorum suorum, habet unde quotidie lota dicat: dimitte nobis debita nostra ». Quocirca accurate Augustinus distinguit cum ceteris Episcopis catholicis Ecclesiam, quae deorsum est et Ecclesiam, quae est sursum; non quatenus duae sint Ecclesiae, quod disserte negat Donatianis id obii-cienlibus, sed quatenus alio et alio modo se habet, quod discrimen in eo est, quod Ecclesia in his terris bonis constet et malis, illa vero tantum bonis, haec tabernaculum sit, illa domus (in Breviculo Collationis die tertia. In Psalm. CXXXI. n. 10.).

Certum est 2° asserere Augustinum, malos esse in Ecclesia, non solum quatenus commixti sint bonis per (piandam veluli iuxtapositionem; sed quatenus socialiter cohaereant cum bonis, colligati scilicet in unam societatem, quae est ipsa Ecclesia. Huc enim spectat ea loquendi ratio, malos coniungi bonis per Sacramentorum vinculum, quo homines in unam societatem religiosam adunantur: « In nullum enim nomen religionis sive verum sive falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel sacramentorum visibilium consortio colligentur » (*adv.*

Faustum I. 19. c. 11.): neque ad ea participanda ins habent nisi qui ad eandem societatem religiosam, cuius ipsa sunt, pertineant. Porro cum mali simpliciter dicuntur in communione Sacramentorum simul esse cum bonis, communio ea intelligitur, quae illis iure sociali competii; secus enim et de schismaticis haereticisque manifestis ceterisque infidelibus allinnari idem posset, qui illos sacros ritus quomodocumque usurpent. quod quidem alienum est ab Augustini mente. Quocirca mali ratione communionis Sacramentorum dicuntur esse in Ecclesia et in congregatione Christiana:

* In Congregatione Christiana (inquit Serin. 15. n. 2.) quantum perlinet ad participationem et communionem sacramentorum, multiplicati sunt super numerum. Alius est ergo numerus, alii super numerum. Numerus est, de quibus dicit Apostolus: *novit Dominus qui sunt eius*. Super numerum autem: *quoniam in magna domo non solum vasa sunt aurea et argentea, sed et lignea et fictilia*. » Quapropter malos paleas vocat Augustinus, sed interiores prae paleis separatis, quae sunt haeretici *Font. Crescon.* L. 3. c. 67. « Non, inquit, communicat Oriens Africae et Africa Orienti. Non sane, sed in paleis haereticis ab area dominica separatis: in frumentis autem catholicis et interioribus paleis omnino communicat Oriens Africae et Africa Orienti ». Hinc mali dicuntur esse in corpore Christi (Serrn. 137. η. 1.): « Iesus Christus caput est Ecclesiae et est corpus eius Ecclesia et in eius corpore unitas membrorum et compago caritatis lanquam sanitas existit. Quicumque autem in caritate frigerit, infirmatur in corpore Christi, Sed potens est ille, qui iam exaltavit Caput nostrum, etiam infirma membra sanare, dum tamen non nimia impietate praecedantur, sed haereant corpori donec sanentur. » Ideo fideles omnes ad corpus Christi perlinere docet in Psal. LXII. n. 2.

Quocirca cum Augustinus negat malos ad Ecclesiam spectare, esse membra corporis Christi etc., Ecclesiam accipit sensu magis limitato, secundum id quod est in ea nobilius, quodque ex Christi voluntate deberet esse, quodque permanente? est et in hoc seculo et in futuro. Hinc per metaphoram malorum humorum non illud significatur, quod peccatores nihil commune habeant cum iustis, sed quod sint in eiusdem corporis unitate, at infirma membra, secundum spiritum ab iis separata. Quod vero dicitur, bonis solum factam esse potestatem baptizandi etc., adverte dogma, quod totis viribus adstruit Augustinus adversus Donatianos, hoc esse: baptismum et alia Sacramenta dari posse et a malis nec a meritis hominum pendere valorem Sacramenti, sed ab eo, de quo dictum est: *hic est qui baptizat* (cf. Tract. VI. in Ioan.). Cur ergo ait Augustinus quod potestatem baptizandi Christus Episcopis dedit, non iniquis et quod

homicidae non habent potestatem baptizandi et remittendi peccata? Nimirum responsio est Augustini ad hominem. Aiebant adversarii: Christus non dedit potestatem hanc haereticis, sed Apostolis aut Ecclesiae, ergo haeretici non possunt baptizare: respondet Augustinus: neque homicidis, avaris, iniquis Christus potestatem hanc dedit et tamen secundum vos ipsi baptizant. Quae quidem responsio vera quoque in se est, quatenus non solum Deus non designavit huiusmodi homines qua tales, ut ministros suorum Sacramentorum; sed quatenus voluit per se ut boni tantum licite conferrent sacramenta sua, sicut voluit ut in sola Ecclesia sua licita esset administratio Sacramentorum.

Negat autem Augustinus malos esse super petram, quia audientes verba Christi et non facientes (Matth. VII. 24. seqq.) aedificant super arenam, non super petram: scilicet *esse in petra, esse aedificatum super petram*, ratione habita verborum Christi Matth. VII., non est tantum petrae Ecclesiae adhaerere et esse in Ecclesia: sed perfecto et utili modo adhaerere petrae ac esse in Ecclesia, ita ut vero sensu dici non possit, quod sit super arenam. Qui vero praedestinati non sunt, negat ad Ecclesiam spectare, quae praeparatur ut sit, non quae nunc est.

Itaque sententia Augustini non alia est reapse a sententia Bellamini aliorumque Theologorum, qui asserunt malos, licet non sint membra viva per caritatem, esse tamen vere membra Ecclesiae, quae una est non duplex. Cf. Bellarminum 1. c. Alticotium in Summa Augusliniana P. 3. q. 1. a. 3.

§. XII.

Sic adumbrata exterioribus lineis Ecclesiae notione, nunc penitus eius natura rimanda est. Quia vero Christus Ecclesiam instituit, instituendo auctoritatem apostolicam (§. II.) et proprietates omnes, quae Ecclesiae insunt, vi huius auctoritatis ei competunt; ideo in ea uberius declaranda primum immorandum est et primo agendum est speciatim de eius subiecto ex divina institutione.

Christus potestatem instituens Ecclesiae suae, non eam universo fidelium coetui communicavit, ut ab hoc certis ministris delegaretur, sed certis personis immediate contulit propagandam perpetuo ab illis in alios, qui determinato ritu et legitima auctoritate assumerentur: quocirca ex Christi institutione ac iure divino repetendum est discrimen quod inter clericos laicosque intercedit.

I. Cum quaestio agitur de subiecto auctoritatis socialis, distinguendum est accurate inter ipsum et finem cui eadem auctoritas est ordinata.

Omnis enim potestas socialis non in bonum et commodum illorum, qui eam obtinent, sed aliorum, qui gubernantur, est instituta. Hoc enim interest herilem dominationem inter et domesticam ac socialem praelectionem, quod in ea ad domini commodum gubernatio dirigatur; servus enim est aliquid domini et propter ipsum est: gubernatio vero domestica vel socialis eorum gratia est, qui reguntur et ad subditorum bonum ordinatur. Quare quaecumque respublicae in communem utilitatem intentae sunt, eae sunt rectae: quae vero privatum tantum eorum, qui praesunt, emolumentum spectant, vitiosae sunt; transeunt enim ad herilem dominationem: atqui civitas societas est liberorum. Ita Aristoteles *Polit.* L. 3. c. 6. Itaque si quaestio fit, quinam sint ii, propter quos potestas Ecclesiastica est instituta, hi sunt omnes, qui gubernantur, fideles omnes, nempe Ecclesia. *Omnia vestra sunt, sive Paulus sive Apolio sive Cephas... vos autem Christi, Christus autem Dei.* 1. Cor. III. 22. Hinc cum hic sit character communis cuiuscumque formae recti regiminis, ex eo nequit discrimen colligi unius formae ab alia.

Verum aliud prorsus est potestatem socialem esse propter utilitatem regendorum, aliud eos, qui regendi sunt, esse subiectum saltem primum eius potestatis. Differunt enim haec formaliter, ut palet: differunt etiam materialiter, quatenus non est consequens, ut ii propter quos est potestas, sint eiusdem subiectum. Sane bonum domus totius est finis potestatis paternae, quae tamen nullo modo est in liliis aut familiaribus; quemadmodum illuminatio oculorum finis est quidam lucis solaris, quin tamen subiectum emittens lucem sint oculi, sed sol. Nimirum quod potestas sit in bonum aliorum, hoc tantum ius tribuit ipsis, ut ea potestas in eorum utilitatem exerceatur iique bene gubernentur: id autem per se praestari potest, etsi subiectum possidens auctoritatem etiam primum et radicale non sint omnes, sed unus homo. Quocirca nihil infirmius eo *infallibili firmamento*, quo olim Schola Parisiensis, teste Richerio, muniebatur; ait enim (*de Eccles, et polit, potestate* c. 1.): < Vulgare est atque indubitatae fidei axioma, Deum et naturam prius atque immediatius ad totum suppositum, quam aliquam partem suppositi quamvis nobilissimam intendere cumque ob causam, facultatem videndi e. g. loti datam esse homini, ut per oculum tanquam per organum et ministrum hominis exerceretur: nam oculus per et propter hominem existit. Schola Parisiensis hoc infallibili munita firmamento, congruenter ad mentem omnium antiquorum doctorum Ecclesiae, perpetuo conslanterque (ab aetate scilicet Concilii Constanliensis sub initium sec. XV.) docuit, Christum, fundando Ecclesiam, prius, immediatius atque essentialius claves sive iurisdictionem toti

dedisse Ecclesiae, quam Petro seu quod eodem redit: Claves toti contulisse Ecclesiae, ut per unum ministerialiter exercerentur. Quandoquidem tota iurisdictio ecclesiastica primario, proprie ac essentialiter Ecclesiae convenit, Humano autem Pontifici atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministerialiter et quoad executionem tantum, sicut facultas videndi oculo. Omnia enim vestra sunt (idest Ecclesiae) sive Paulus etc. ex 1. Cor. III. 22. ».Iloc ineptissimum sophisma, ut liquet, innititur totum confusioni idearum *in*is et *sub*jecti potestatis. Nec facultas videndi ita data est homini ut subiectum eius primarium sint omnes partes hominis simul, anima nempe et cuncta membra corporis, quorum vicem deinde exerceat oculus; sed immediate tanquam in subiecto est in anima et oculo tantum, quae tamen et est actio hominis; actiones enim sunt suppositi et est propter hominem et celera eius membra, seu propter usum ceterorum membrorum. Ludit vero Maior (I. inferius ejeum ad idem suadendum provocat ad hoc effatum: *Propter quod unumquodque tale, et illud magis*. Hoc enim principium, si principium est, valere quidem potest cum effectus cum causis suis efficientibus comparantur: non valet vero *saltem per se* quoad causas intrinsecas; neque enim si Petrus est homo propter animam, ipsa anima est magis homo: neque valet pariter quoad causas finales; neque enim si magister est doctus propter discipulum erudiendum, hic est doctus magis. Ita pariter etsi Petro data sit potestas propter Ecclesiam, non sequitur: ergo Ecclesia plus potest quam Petrus. Verum quidem est occasionem huius sententiae circa potestatem Ecclesiae potuisse Richerium accipere ab ea doctrina, quod subiectum primarium potestatis socialis sit ipsa societas, quae eam deinde naturae ductu in Regem aut alios transfert: at quidquid sit de ea doctrina, de qua nolumus quaestionem habere, manifestum est, non eadem ratione loquendum esse de societate naturali et de supernaturali, quae est institutionis liberae, positivae, divinae, praeter et supra exigentiam naturae.

Quapropter in hac controversia uti licet praescriptione hoc pacto: Cum quaestio agitur, an Christus potestatem a se institutam contulerit primum toti Ecclesiae seu universo fidelium coetui, communicandam ab eo postea certis ministris, an solum quibusdam personis contulerit, quas propter eam a cetero coetu discreverit: praescribimus, quaestionis solutionem petendam non esse ex principiis rationis, quibus naturalium societatum ordinatio stabilitur, sed ex sola Christi voluntate institutoris potestatis. Est scilicet quaestio facti, quae testificatione referente liberam Dei voluntatem dirimenda est.

II. Sententia itaque fuit doctorum quorundam gallicanorum (Gersonis

/)? *Potest. Eccl. Consid.h.* scq. Iacobi Almaini in *Quaest. resumpt. Cunei*. 3. et *De Auctorit. Ecclesiae coni. Caietanum* c. 6. Maioris *Disput. de Auctarii. Concil. supra Papam* aliorumque) Christum potestatem supremam *immediate, principalius* dedisse Ecclesiae. Ecclesiae quidem nomine aliqui coetum omnium praelatorum videntur accipere; quidam vero etiam collectionem omnium fidelium accipiunt. Hos secutus Richerius statuit, quod iam audivimus: totam jurisdictionem Ecclesiasticam primario proprie et essentialiter Ecclesiae convenire, quae eam exercet per suos ministros et instrumenta Papam et Episcopos. Hunc imitatus Febronius (*de Statu Ecclesiae* c. 1. a. 6.) docet potestatem clavium datam a Christo Ecclesiae universitati, quae eam principaliter et radicaliter obtinet quaeque eam exercet per suos ministros et praecipue per Rom. Pontificem. Secundum hos Constitutio Civilis Cleri in Galliis edita est labente seculo praeterito, in qua forma regiminis ecclesiastici auctoritati civili h. e. populi subjiciebatur eademque proscripta est a Pio VI. Constit. *Caritas* die 13 april. 1791. Idem Pius VI. proscripsit ut haereticas propositiones Synodi Pistoriensis 2am quae statuit, *potestatem a Deo datam Ecclesiae, ut communicaretur pastoribus, qui sunt eius ministri pro salute animarum*, sic intellectam ut a communitate fidelium in pastores derivetur ecclesiastici ministerii ac regiminis potestas et quae statuit, *Romanum Pontificem esse caput ministeriale*, sic explicatam ut R. P. non a Christo in persona b. Petri, sed ab Ecclesia potestatem ministerii accipiat, qua vehit Petri successor, verus Christi vicarius ac totius Ecclesiae caput pollet in universa Ecclesia.

III. Quaestio est ergo, quibus Christus voluerit non solum commissum exercitium potestatis ecclesiasticae, sed quibus voluerit conferre ipsam potestatem originaliter. Iam vero illis tantum dicendum est fuisse a Christo collatam originaliter potestatem, quibus exclusive ex tabulis testatoris h. e. ex evangelio constat fuisse collatam: atqui ex his constat eam solum quibusdam determinatis personis b. e. Apostolis fuisse collatam: ergo. Maior palet; potestas enim, qua Christus in terris fideles suos regebat, propria erat ipsius, independens a quovis consensu subditorum, integrumque proinde ipsi erat, eam participare cui vellet ita, ut nemo alius eam habere posset, cui ipse non dedisset. Prob. minor. Constat tum Petro primum et cum Petro aliis Apostolis, quos Christus speciali ratione sibi devinxerat et ab aliis secreverat, potestatem ab eodem Christo fuisse collatam; tum fuisse illis collatam non prout erant coetus fidelium, vel illum repraesentabant, sed prout erant personae distinctae a ceteris et ut per eam potestatem discernerentur a ceteris eisque iure divino superiores essent: atqui his positis potestas solis illis determinatis personis est coi-

lata: ergo. Maior quoad primam partem patet ex testimoniis Luc. VI. 13. 14. Maith. XVI. 18. seqq. Will. 18. loan. XXI. 15.; Maith. XXVIII. 20. etc. Altera vero pars maioris evidens quoque est: nam praeter quam quod nullum est indicium disertum huius repraesentationis, imo ipsi iam fuerant a ceteris discreti, ita haec pars probatur. Nam manifestum est, quod aliquibus, tanquam distinctis a ceteris, confertur potestas aliqua socialis, quibus haec potestas sit tanquam auctoribus futurae societatis: si enim per illos iam auctoritate auctos futura est societas; ipsis solis ut distinctis a cetera societate, quae nondum est, confertur omnis potestas. Atqui ita res se habuit in institutione divina ecclesiasticae potestatis. Etsi enim dum Christus inter homines versaretur, exsisterent aliqui fideles una cum Apostolis, qui simul cum illis immediate regebantur a Christo; attamen Ecclesia aedificanda a Christo ea erat quae exsililura esset secundum formam a se praestitutam post eius abitum a terris: loquitur enim Christus de Ecclesia adhuc a se aedificanda, cum iam fideles sibi cohaerentes haberet, quae proinde secundum formam socialem nequit esse ea ipsa quae iam tunc exsistebat: huius autem futurae Ecclesiae Apostoli fuerunt auctores: ergo. Minor praecedentis argumenti, quod nempe bis positae potestas sit a Christo collata solis illis determinatis personis, evidens est: ergo.

IV. Hunc esse Ecclesiae sensum perpetua et constans agendi ratio manifestat. Sane nunquam ex omnibus fidelibus generalia concilia convocata aut eorum suffragia ex auctoritate petita; sed ex solis Episcopis utpote successoribus apostolorum concilia collecta eorumque tantum authentica suffragia expetita: nunquam universis fidelibus facta potestas instituendi praesides et episcopos; sed distincto iure ferendi testimonium atque etiam postulandi et iure eligendi ac conferendi potestatem, illud quidem permissum fidelibus fuit, hoc semper negatum. « Expectarentur, ait s. Leo ep. 10. c. 4. vota civium, testimonia populorum, quaereretur honoratorum arbitrium, electio clericorum, quae in sacerdotum solent ordinationibus ab his, qui noverunt Patrum regulas, custodiri... Teneatur subscriptio clericorum, ordinis consensus et plebis: qui praefaturus est omnibus ab omnibus eligatur ». In priora parte sententiae distinguitur electio, quae asseritur clericis, a testificatione et postulatione seu volis populi: in altera parte quoniam ex omnibus his actibus unus fiebat qui in electionem desinebat, electio omnibus tribuitur simul, sed id accipiendum est cum distributione accommodata. Sane Canon Apostolicus 31. statuit: « Si quis episcopus secularibus potestatibus usus ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur et segregentur omnes qui illi communicant ». Conc. Nicaenum cn. h.: « Episcopum convenit maxime quidem ab omnibus, qui sunt in

Ç 13
s la a
f i
: i' β
; t' B
h l
\$.
a
P
-: 4 \$ p . r ! b
H « » fi
i W > i
i H 3 f

?

fit.

provincia episcopi, χ«θισταςθΛῖ constitui, praefici,.. Firmitas autem eorum, quae geruntur per unamquamque provinciam, metropolitano tribuatur episcopo ». Cone. Laodicemim en. 13. < Turbis non esse permit-
 tendum electiones eorum facere, qui sunt in sacerdotio constituendi ». In 4. Synodo Humana in causa Symmachi reprobatur est, « laicos electionem episcopi in suam rede-
 gisse potestatem, quod contra canones esse manifestum est ». Cone. Nicaenum II. cn. 3. « Omnem electionem, quae fit a magistralibus, episcopi, presbyteri vel diaconi, irritam manere. Oportet enim eum, qui est promovendus ad episcopatum, ab Episcopis eligi ». Cone, oecum. VIII. cn. 22.: < Sancta et universalis synodus definit, neminem laicorum principum vel potentem semet inserere electioni vel promotioni Patriarchae aut métropolitain aut cuiuslibet episcopi... praesertim cum nullam in talibus potestatem quemlibet potentem vel ceterorum laicorum habere conveniat, sed potius silere ac attendere sibi, usquequo regulariter e collegio Ecclesiae accipiat finem electio futuri Pontificis ». Quocirca, ut ait Caeleslinus I. epist. 5. ad Episcopos per Apuliam et Calabriam: < docendus est populus, non sequendus ». Florus diaconus Lugdunensis sub finem seculi IX. scripsit librum *de Electionibus Episcoporum*. Ait ergo n. 4.: « Quod vero in quibusdam regnis postea (postquam nempe desiit unus esse Imperator) consuetudo obtinuit, ut consultu Principis ordinatio fieret episcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem et concordiam mundanae potestatis, non tamen ad complendam veritatem vel auctoritatem sacrae ordinationis, quae nequaquam regio potentatu, sed solo Dei nutu et Ecclesiae fidelium consensu cuique conferri potest... Unde graviter quilibet princeps delinquit, si hoc suo beneficio largiri posse existimat, quod sola divina gratia dispensat; cum ministerium suae potestatis, in huiusmodi negotio peragendo, adiungere debeat, non praeferre ». Apud Gallandi torn. 13.

Quia vero ad Cypriani auctoritatem provocatur, ad asserenda quaedam laicorum iura, verba ipsius ex epist. 68. afferemus, quae, si totus contextus legatur, apertissima in luce ponunt sententiam (piam defendimus, suos limites definientia plebis actioni. Ait enim quod · ipsa maxime (plebs) habeat potestatem vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi. Quod et ipsum videmus de divina ordinatione descendere, ut sacerdos plebe praesente, *sub omnium oculis*, deligatur et dignus atque idoneus *publico iudicio ac testimonio* comprobetur: sicut in Numeris Dominus Moysi praecepit dicens: *Apprehende Aaron fratrem tuum et Eleazarum filium eius et impones eos in monte coram omni synagoga et exue Aaron stolam eius et indue Eleazarum filium eius* ». An Elea-

zarus electus est a populo? minime. Quo ergo ex mente Cypriani spectat exemplum istud divinae auctoritatis? audi sequentia : « Coram omni synagoga iubet Deus constitui Sacerdotem, idest instruit et ostendit, ordinationes sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, ut *plebe praesente vel delegantur malorum crimina, vel bonorum merita praedicentur* et si ordinatio iusta et legitima, quae omnium suffragio et iudicio fuerit examinata ». Tum aliis ex Scriptura allatis exemplis concludit: « quod utique idcirco tam diligenter et caute convocata tota plebe gerebatur, *ne quis ad altaris ministerium vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet* ». Electio ergo non proprio sensu accepta populo asseritur, sed prout erat testificatio idoneitatis eligendi.

Si autem quaeris, quo iure haec praxis inducta sit, respondemus distinguendo : quatenus enim ut dignus eligatur, medium adhibetur, quo dignitas eligendi cognosci possit, id de iure est naturali et divino : quatenus vero hoc modo res peragebatur, ut plebe praesente ac testimonium ferente atque etiam postulante electio a clero fieret, id iuris erat ecclesiastici, profectum ab auctoritate Ecclesiae, in cuius potestate proinde est alios substituere modos. Cf. quae dicemus in Th. XIV. Haec autem distincta munera plebis testimonium ferentis et cleri eligentis, in electione quoque Romani Episcopi (Cypriani epist. 52.) habuisse locum tenendum est; licet ob rationem unitatis actus, qui ex pluribus exsurgebat, plebs quoque eligere diceretur (Libri diurni 58. 60.). In qua tamen electione id speciale occurrit quod simplex sit electio nullaue habeatur ex parte hominum institutio seu collatio potestatis, cum Deus immediate potestatem Primatus conferat designato in successorem Petri, ut postea videbimus.

Ex praeiudicio dogmatico Protestantes contendunt Ecclesiae nomine in verbis Christi (Matth. XVIII.). *Dic Ecclesiae*, coelum fidelium significari. Nam per se societatis alicuius nomen fieri potest et iis qui ei praesunt eamque iuridice repraesentant: in verbis autem Christi hoc indicari manifestum est. Nexus est enim inter ea verba et sequentia: *amen amen dico vobis: quaecumque alligaveritis* etc. nexus scilicet causalis; quatenus potestas facta Apostolis ligandi et solvendi ratio est, cur eos audire debeant fideles cisque subesse, si in coetu fidelium connumerari velint.

V. Nuperus scriptor veteres errores recantans et augens, e secta eorum, qui a vetustate nomen sibi adseiverunt ut nomine simularent quod facto amiserant, Dr. Iosephus Langen in opere (Das vaticanische Dogma von dem Universal-Episcopat und der Unfehlbarkeit des Papsles in seinem Verhältniss zum neuen Testament und der kirchlichen Ueberlieferung

secunda editio. Bonn. 1876.), in quo data opera Primatum Romani Pontificis impugnat, instauravit quoque haeresin asserentem potestatem, quae in Ecclesia est, esse per se penes communitatem, cuius vice quidam eam exercent laicosque etiam, exceptis tamen mulieribus, partem habere eum aliis in gubernatione societatis ebristianaе atque in magisterio. Cur vero? quia nempe 1° Christus apertissime significavit, non haberi in Ecclesia eminentiorem aut inferiorem locum, sed solum obligationes difficiliore s aut leviores, nullum magistrum esse super terram prorsusque contrario modo se habere Ecclesiam ac politicae societates; nullam proinde dominandi cupidinem ibi esse debere Matth. XX. 20. XXIII. 8. Sane 2° Paulus negat se inhere 2a Cor. VIII. 7. seq. Hinc 3° tribunal est

nitas immediate active concurrat ad vitam seu administrationem Ecclesiae Act. VI. 1. seqq. Imo 6° decretum concilii apostolici latum est nomine Apostolorum, presbyterorum et laicorum; haec enim est inscriptio quae in quibusdam codicibus legitur antiquisque versionibus Act. XV. 23. ο: ἀπόστολοι καὶ οἱ καὶ οἱ ἀδελφοί. Constat 7° quoque laicos magistrorum munus obisse Rom. XII. 4. seqq. 1a Cor. XII. 1. seqq. 1 Thess. V. 19. Iacob. III. 1. Apostolus vero solas mulieres excipit ab hoc ministerio 1a Cor. XIV. 34. 1a Tim. II. 11. Quapropter vi huius realis participationis laicorum ad vitam Ecclesiae, universa Christianorum communitas appellatur ab Apostolis Petro atque Ioanne genus sacerdotale, regale sacerdotium. Itaque si qua potestas in Ecclesia nomine Christi exercetur, ea spectat ad universam communitatem et qui eam exercet agit ut repraesentans universitatis. (Op. cit. P. 1. §. 5., ubi nihil est novi praeter singularem temeritatem).

Aegre profecto divinabis, quam notionem Ecclesiae ex Testamento novo animo suo informaverit iste Exegesis X. T. Professor ordinarius. Ecclesiae auctoritas est penes universitatem, ministri, qui auctoritate funguntur, eam exercent nomine universitatis; diceres ergo ministros deputatos esse a populo ut ipsi fruantur exercitio potestatis, penes populum manente supremo iure potestatis et iure eligendi ministros. At hoc non est contentus iste Dr.; nam ipsum exercitium potestatis laicis simul cum Apostolis et presbyteris asserit, imo laicis solis seorsim ab aliis agentibus, si eos Spiritus S. moveat, exercitium auctoritatis docendi attribuit, si quid probant quae ex Rom. XII. 4. seqq. 1a Cor. XII. 4. seqq. XIV. 34. producuntur. Atqui haec nodum democratia est, sed anarchia. Id quidem cohaeret cum eo quod ibidem docet: nimirum quod etsi Apostoli magistri

fuerint respectu gentium, Judaeorum eorumque qui nondum plene in Christiana doctrina instituti erant, attamen quoad fideles perfecte eruditos nullus amplius dabatur magister; omnes enim fratres erant ideoque pares. Hanc Christus Ecclesiam instituit? Quid est ergo quod Apostolus ait dedisse Deum Ecclesiae quosdam Apostolos, quosdam prophetas, quosdam evangelistas, quosdam pastores et doctores (Ephes. IV. 11.), negans omnes esse doctores (1° Cor. XII, 29.), asserens e contrario (ibid.), corpus Ecclesiae se habere ad modum corporis organici, in quo fieri nequit ut functio quaelibet omnibus membris congruat ac repugnat omnia membra esse aequalia? Piget haec commenta refutare adeo adversa rationi, quae tamen magna cum fiducia proferuntur ac si nulla a catholicis adhibita fuisset responsio argumentis h. e. sophismatis quibus muniuntur.

Et sane, aiunt, Christus Matth. XX. 25. 26. sicut et Luc. XXII. 25. 26. negat esse debere in Ecclesia qui potestatem exercent: ergone negatur quaelibet potestas et quodlibet exercitium potestatis? si ita est, cur eam Christus instituit, cur ea Apostoli usi sunt, imo, ut vult iste Dr., etiam laici eam exercuerunt? an non potius negatur quaedam species potestatis et quoddam potestatis exercitium, cuiusmodi reges gentium sibi vindicabant, dominium nempe seu despotismus atque usus potestatis in bonum et commodum non subditorum sed imperantium? Id quidem tenendum est; nam Christus mentionem facit non Regum simpliciter, sed *Regum gentium*, qui subditis tanquam servis dominabantur: κατακυριεύουσι ait modumque negat, non ipsam rem (cf. quae dicemus in fine th. II seq. Tract.) vultque ut ii, qui maiores futuri sunt, sint aliorum ministri h. e. in utilitatem aliorum sua auctoritate utantur. Et sane cur eo in loco Christus, ad docendos Apostolos humilitatem, ait eos non debere esse sicut Reges? cur Reges in medium producit? Id profecto intelligitur, si Apostolis quoque vera auctoritas in alios competeret, quam tamen alio modo, ac reges, exercere deberent: at si secus fuisset, quam incongrue Christus, ut privatos homines ad modestiam hortaretur, mentionem fastus regalis iniecisset! Nimirum Apostoli, qui promissionem acceperant conferendae sibi potestatis a Christo, se principibus mundi comparabant et quaerebant quis eorum esset maior non virtute aut sanctitate sed potestate, quis veluti Rex inter eos: Christus autem non negata potestate, quam promiserat, negat ab illis esse exercendam sicut exercetur a Regibus gentium, qui se gerunt erga subditos, sicut domini erga servos: ita certe ea aetate se gerebant reges Orientis et Imperatores quoque Romani, sed exercendam esse docet, quemadmodum ipse exemplo suo ostendit.

Rursus praecipit Christus discipulis, ne vocentur magistri, quia Magister eorum unus est Christus. Quid inde? Idem praecipit ibid, ne sibi velint vocare patrem super terram. Cur ergo sibi asseruit Paulus rem hoc ipso nomine significatam, cum ait Corinthiis IV. 15., eos non habere multos patres, etsi multos habeant paedagogos; quia ipse eos per Evangelium genuerat in Christo Iesu? cur, ibid. Timotheum filium suum vocat, si pater nequit ipse vocari? scilicet non ipsa res et dignitas patris ac magistri utique obnoxii Patri et Magistro Deo, sed appellationes huiusmodi cum fastu, quales ambiebant Pharisei, ut ibidem notatur ac sine subordinatione paternitati ac magisterio divino, reficiuntur a Christo. Ex eo autem quod Apostolus aliquando dicat: *non quasi imperans dico*, tunc consequetur caruisse ipsum potestate imperandi et iudependente exercitio eius, cum demonstrabitur eum, qui fretus est iudependente auctoritate non posse alloqui subditos nisi modo imperativo.

Porro quid Ecclesiae nomine Matth. XVIII. 15. intelligendum sit, iam docuimus. At I Cor. V. 3. 4. Apostolus quidem exhibet se ut iudicem, Corinthios vero ut congregatos simul cum ipso in spiritu: verum aliud est congregari, aliud congregari ad indicandum; nam et concio populi convocatur, ut sententia sollemnis proferatur notaque fiat et sit qui illam exsequatur. Cum vero ibid. v. 12. ad probandum, quod ad se non attinet indicium de iis qui foris sunt, ait: nonne de iis qui intus sunt vos indicatis; haec verba vel ad eos referuntur, qui in Ecclesia Corinthi auctoritatem habebant indicandi, vel de iudiciis secularibus agunt, de quibus et cap. seq. agitur.

In electione autem diaconorum satis liquet populum paries egisse testium, quas nemo illi negat. Quoad lectionem illam ex Act. XV. 23. certe legere licet textum cum vulgata et omittere $\chi\alpha\iota$ $\epsilon\acute{\iota}$, sicut ex auctoritate codicem praeslantissimae notae omittit Tischendorf in editione X. T. Ceterum etsi ea lectio recipiatur, quid inde colliges? scilicet universam Ecclesiam Hierosolymis consistentem salutem mittere fratribus ex gentibus decretumque sequens editum esse conspirantibus omnibus etiam fidelibus ex circumcissione. Verum negatur consequentia, quod scilicet auctoritative se gesserint simplices fratres in eo edendo decreto; nam cum a pluribus una actio iit, licet quidam tantum ex auctoritate imperent, alii consensum debitum praestent, potest eadem actio cum distributione quidem accommoda omnibus adseribi. Ouae ex enist. ad Rom. XII et I Cor. V. H.

ut
it.
ia

cum ministerio docendi instituto a Christo in Ecclesia, ipse viderit. Appellatio tandem generis sacerdotalis et regalis sacerdotii facta universitati fidelium eadem ratione probat singulos fideles esse vere sacerdotes ac potestate instructos, qua probaretur omnes et singulos Gallos esse reges, eo quod eorum universitas dicitur regnum Galliarum.

VI. Propagari voluisse Christum successive in alios perpetuo potestatem a se primitus collatam, patet primo ex verbis Christi Matth. XXVIII. 20.: patet deinde simpliciter ex perennitate Ecclesiae, quae pluribus argumentis per se demonstratur; ea vero nequit esse sine potestate (§. II.) a Christo instituta. Cum propagatione *successiva* nexa est propagatio, ut ita dicam, *extensiva*, qua ab iis qui instructi sunt potestate communicatur aliis participatio eiusdem, qui simul cum dantibus eam exercent plus minus perfecte, plus minus subordinate. Oportuit enim amplificata Ecclesia, pastorum et doctorum numerum augeri ac praeesistere eos, per quos defunctis prioribus successio continua obtineri posset.

Porro propagatio potestatis sacrae olim in T. V. via generationis carnalis fiebat, iam ab initio statuta divinitus lege ut eiusdem idonea subiecta forent eamque exercerent, qui ex certis familiis essent orituri. Nunc vero « cessante privilegio Patrum et familiarum ordine praetermisso, eos rectores accipit Ecclesia, quos Spiritus S. praeparavit » (s. Leo. *Serm. in Nat. suo* III.). Seposita vero via carnalis generationis, si propaganda est in alios potestas, necesse est primo, ut qui cooptandi sunt in coetum obtinentium potestatem, assumantur ab iis, qui ad eum coetum iam pertinent, per actum quidem vel institutionis auctoritatem conferentis si de inferioribus agitur, vel saltem electionis, si de suprema plenaque potestate agitur quam Deus immediate confert singulis. Id probat tum doctrina Pauli de legitima missionis necessitate Rom. X. 15. tum ipsa natura potestatis, quae ita instituta sit ut ad certum coetum tantummodo pertineat: nisi enim novi assumantur ab iis qui iam potestatem oblinent, praeter horum coetum et contra ipsos poterit reperiri potestas, quod perverteret prorsus institutionem Christi. Huius oeconomiae testis est in primis s. Clemens epist. ad Corinth, nn. 42. 44. Necesse est praeterea ut aliquo ritu sacro initientur ministri huius potestatis, si Deus voluit sacro ritu constitui subiecta idonea eiusdem potestatis. Id vero Christum voluisse constat universa Traditione Ecclesiastica, quae certi et determinati ritus semper meminit sub nomine vel *ordinationis* vel χειροθεσία, aut χειροτονία, quo sacros ministros initiari oportet. Testes huius rei sunt omnes libri rituales, fere omnes synodi et pro eius antiquitate satis est conferre Canones Apo-

stolicos in Constitutionibus Apostolicis L. 8. ce. 4. seqq. ia) ac Canones Carthaginensis Synodi an. 398.

VII. Iam vero usu Ecclesiastico κλή^η dictus est collegium eorum, qui sacris functionibus vacantes, cultui Dei sunt specialiter deputati, secundum id quod populus Israelis vocabatur κληρονομιά Dei, quo significabatur gratuita electio magnumque bonum a Deo profectum; qui enim erant κληρονομιά Dei, iisdem Deus erat κλήρο sors, pars, hereditas. Hinc adieclivum κληοικό, qui ad clerum spectat. Cuius appellationis rationem reddit Hieronymus epist. 52. ad Nepolianum n. 5. * Clericus interpretetur primum vocabulum suum et nominis definitione prolata, nitatur esse quod dicitur. Si enim κλήρο graece, sois latine appellatur, propterea vocantur *clerici* vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors idesl pars clericorum est ».

Usu antiquissimo, cuius initii memoria non exstat, clericorum nomine in Ecclesia veniunt qui ministeriis sacris sunt mancipati (Bellarm. l. I. *de Clericis* c. 1.) iidemque a λαϊκ discernuntur (Paulus 1. Cor. XIV. 16. pro λαῖζω dixit i^η«0TT,v). Cf. Canones Apostolicos 1m et 15m, Constitutiones Apostolicas l. 2. c. 26., Canones nicaenos 1m 2m 3m 8m 17m 18m 19". Communis laicae concessae Episcopo poenitenti meminit Cornelius R. P. ad Fabium (Euseb. H. E. l. 6. c. 43.). Clemens autem Romanus epist. 1a ad Corinth, n. 40. opponit λαϊκού Sacerdoti et Levitis. Tertullianus de Monogamia c. 12. < Cum extollimur et inflamur adversus *clerum* tunc unum omnes sumus, tunc omnes sacerdotes; quia sacerdotes nos Deo et Patri fecit (ad hoc scilicet testimonium provocamus). Cum ad peraequationem disciplinae sacerdotalis provocamur, deponimus infulas et impares sumus >.

(a) Cum Canones Apostolicos citamus, nolumus affirmare eos fuisse conscriptos ab Apostolis: censem tamen propter subsequentis Ecclesiae iugem loquendi rationem eos fuisse traditos 'saltem priores 50.) Ecclesiae ab Apostolis et praesertim a Petro. Et sane tenendum est, leges aliquas ius divinum determinantes et disciplinares latas fuisse ab initio Ecclesiae; sine his enim recte gubernari et administrari talis societas non poterat: porro Christus leges quidem tulit circa res credendas legemque naturalem sanxit et hierarchiam et sacramenta instituit; cetesa vero quae opus forent ad rectum usum sacramentorum, ad continendos inferiores in debita subordinatione erga praepositos, ad unitatem inter omnes fovendam atque ad vitam Christianam explicandam, determinanda permisit aut constituenda ministerio a se instituto. Oportuit ergo ut Apostoli pro opportunitate canones aliquos conderent, ad quorum normam regimen Ecclesiae exigeretur. Cum ergo canones existent, qui ab Ecclesia Apostolis adseruntur, cur non putabimus eos profectos esse ab Apostolis?

Cf. Nazianzenum Or. 14a *de Pauperum amore* citactem ex Constit. Apostolicis verba Petri.

DISTINCTIO INTER CLERICOS ET LAICOS

Patet proinde discrimen esse inter clericos et laicos duplicemque ordinem distinctum eos in Ecclesia constituere. Quod si Ecclesia regale sacerdotium dicitur 1^a Pel. II. 9. et fideles sacerdotes vocantur Apocal. V. 10. id analogice eo sensu dictum est quo et populus Israel iisdem titulis est insignitus Ex. XIX. 6. Est enim Ecclesia regale et sanctum Sacerdotium ; quia est regnum quod a sacerdotibus regitur quodque ad cultum divinum per actus hierarchicos speciatim exhibendum ordinatur. Quo sensu et simplices fideles, prout pars sunt huius regni, quodam sensu sacerdotes dici queunt, licet verba Apocalypsis non ad omnes fideles spectare videantur. Distinctio autem, quam Paulus negat inter fideles Gal. III. 28., refertur ad dona sanctificantia ad salutem.

Quoad discrimen clericos inter et laicos quaestio duplex fieri potest 1° an sit ex iure divino, 2° an sit per aliquam intrinsecam formam divinitus impressam eamque immutabilem, ita ut qui clericus est nunquam laicus possit evadere. Primae quaestionis solutio ex demonstratis petenda est. Clerici enim sunt ii, qui plus minus potestate sacra in Ecclesia fruuntur: cum ergo ex Christi institutione ideoque iure divino sint quidam aucti potestate sacra qui perenni successione continuantur iique soli ; patet eos esse iure divino distinctos et secretos a laicis, quibus nulla competit sacra potestas. Altera quaestio, ne nimis sit indefinita, de eis accipiatur clericis qui non sola institutione ecclesiastica, sed iure divino sint tales subiectumque sint iure divino idoneum ad potestatem iurisdictionis. Porro ita circumscripta quaestione, est respondendum affirmative, quin tamen opus sit hanc affirmationem exclusive accipere. Ratio responsionis est, quia huiusmodi clerici per ritum sacrum ministeriis divinis deputantur et consecrantur ita, ut haec consecratio indelebilis sit semperque maneat. Id vero in sequentibus breviter demonstrandum est.

Quibus praemittenda est distinctio duplicis potestatis, *ordinis* nempe et *iurisdictionis*. Potestas ordinis est vis per sacrum ritum collata supernaturalis efficiendi ad modum causae physicae sacramenta quaedam. Ad modum inquam causae physicae; agit enim sicut causa physica, quae cum est subiecto idoneo applicata effectum suum producit, quin ab extrinseca finita voluntate possit impediri. Potestas iurisdictionis est potestas moralis, h. e. ius dirigendi coactive actus subditorum, est proinde potestas ferendi leges, indicandi de actibus subditorum eosque coercendi poenis: potestas scilicet *legifera*, *iudicialis*, *coercitiva*. Utraque potestas competit ministerio a Christo instituto, ac de utraque disputandum; utraque enim est essentialis Ecclesiae prout societas est et primum de potestate ordinis disputandum, per quam iure divino redduntur homines capaces potestatis iurisdictionis.

§. XIII.

Ritus impositionis manuum, quo Christo auctore in ordinem hierarchicum adleyuntur homines, est sacramentum proprie dictum, quod et imprimit characterem.

I. Ordo est plurium rerum parium impariumve apta secundum aliquam rationem dispositio (Aug. *de Civ. Dei* i. 19., c. 13. coll. lib. 2. *de Ordine*). Hinc Hierarehia ecclesiastica, quae plures et diversos sibi cohaerentes habet gradus, dicta est ordo, et in comparatione cum simplicibus fidelibus vocata est ordo ecclesiasticus. Pariter quilibet ex his gradibus dictus est ordo, sic ordo episcoporum, presbyterorum, diaconorum; quae ratio loquendi in monumentis ecclesiasticis est frequentissima. Hinc ab effectu ad causam appellatione translata ordo a Theologis dictus est ille ritus, quo quis in ordine aliquo constituitur, qui clarius dicitur *ordinatio*. Hierarehia ιερῶν ἀρχῇ principatus sacrorum est (ut colligit Petavius *de Angelis* L. II. c. 2. ex Dionysio et Maximo) gubernandorum sacrorum potestas et functio, (piae quidem potestas eos quoque respicit qui per sacrorum administrationem perficiendi sunt. Multiplex simul et una sub diverso respectu potest esse hierarehia, si plures sint sacrae potestates uni tamen subordinatae, quae praeterea ceteras in se contineat. Sacrum quemdam principatum esse in Ecclesia ex praecedenti §. satis constat et magis nunc manifestum fiet, eius essentia declarata, initio ducto a modo quo in bierarchiam homines adsciscunlur.

II. Χειροθεσία est impositio manus aut manuum. Χειροτομία est primo extensio manus aut manuum, quae fieri potest vel elevatione, ut in suffragiis ferendis, quod penes Atticos in usu erat (cf. Carolum Sigonium *de Repub. Atheniensium* l. 2.), unde et ad sacras quoque electiones in Ecclesia huiusmodi appellatio dimanavit; vel fieri potest protensione super aliquid. Hoc alterum intelligitur cum χειροτομία accipitur pro χειροθεσία. Huius meminit Lucas Act. VI. 6. XIII. 3., Paulus 1a Tim. IV. 14. V. 22., 2a Tim. I. 6., occurrit scilicet phrasίς ἐπι^εῖναι, unde eadem vocatur τῶν χειρῶν ἐπιθεσι eademque vox et phrasίς frequenter in ecclesiasticis monumentis apparet. Item χειροτομία occurrit in monumentis ecclesiasticis pluribus omnibusque ritualibus libris vel sacramentariis graecis; sic enim ibi appellatur quae dicitur a lalinis *ordinatio*., penes quos, inter ritus ordinationis terminus complexus occurrit *impositio manuum*, de qua canones citati Carthaginienses loquuntur. Advertendum quod

■*impositio manuum*, των χειρων ἐπιθεσι etc. multiplex in Ecclesia fuit: facile tamen ea distinguitur, quae pro ordinatione sacrorum ministrorum usurpatur. Nolumus proinde dicere, quod ubicumque χειροτονία in Christianis monumentis occurrit, accipienda sit pro *impositione manuum*; nam et primitivum sensum elevationis manus, seu potius suffragii lati seu ψήφου in electione identidem retinet: sic accipiendus videtur canon 3. Laudicens; at in can. 4. nicaeno si impositionem manuurn ordinatricem non significat, significet oportet suffragium ψήφου non postulantium sed decernentium ex auctoritate, (pio quis Episcopus constituitur, ζαταστασις scilicet. Quoad textum Act. XIII. 3. cf. quae disputavimus in comm. Epist. ad Galatas c. 1. v. 1. Cf. et 2. Cor. VIII. 19. Lege, si licet, The-saurum Suiceri ad h. v.

Cum ergo penes profanos sola electione magistratus crearentur, χειρο-τονία penes illos electionem tantummodo significabat; quia vero ma-gistratus ecclesiastici non sola electione fiunt, sed ritu sacro et consecra-tione constituuntur, hinc usu Ecclesiastico χειροτονία huius quoque ritus significationem obtinuit et est frequentissime consecratio ζαθιέρωσι, τελεσιουργία.

Iam vero certum est ritum constanter adhibitum pro initiandis seu consecrandis Sacerdotibus sacrisque ministris seu adlegendis hominibus in ordinem hierarchicum esse χειροτονίαν h. e. χειροθεσίαν seu imposi-tionem manuum simul cum certa verborum formula. Testes huius conti-nuae praxis sunt Apostolorum Canones, Clementis Constitutiones, Canones Carthaginienses citati, Dionysius *de Eccles. Hierach.*, omnes rituales graeci atque latini, syri ceterarumque dissitarum sectarum usque ad nostra tempora. Omittimus nunc quaestionem an hic solus ritus olim usurpatus fuerit solusque habitus sit semper necessarius; satis est modo quod semper et ab omnibus fuerit adhibitus. Ex quo eius origo apo-stolica manifesta est. Quod autem hic ritus Christo (vel specificè vel saltem generice) auctore adhibeatur, liquebit ex eo quod demonstretur esse Sacramentum.

III. Demonstratio petitur ex Scripturis absolviturque testimonio Tra-ditionis. Testimonia ex Scripturis sunt 1a Tim. IV. 14. 2a Tim. I. 6-7. Iam vero Sacramentum est ritus sensibilis efficax gratiae interioris san-ctificantis. Non opus est addere quod talis sit ex divina institutione: nam ea patet evidenter, si certa est efficacia gratiae; etenim ea solum ex divina institutione esse potest. Atqui in his testimoniis exhibetur ritus sensibilis efficax gratiae interioris, qui ritus is est quo homines in ordine hierarchico constituuntur: ergo. Proh, haec minor. Ritum esse sensibilem

patet, est enim impositio manuum, quae licet multiplici ex causa in V. T. fuerit adhibita et in N. T. quoque adhibeatur, nihil impedii quominus et pro consecratione hierarcharum usurpetur; a forma enim determinatur et licet non sit elementum h. e. materia quaedam, sed actio, est tamen sensibilis ritus. Eius efficacia ad gratiam sanctificantem gignendam ex his colligitur: *a)* ibi significatur *gratia per se permanens*, id enim docemur verbis *quae est in te*, licet olim data fuerit (2 Tim. I. 6.) et eo quod possit negligi multo postquam data fuerit (1. Tim. IV. 14.) et eo quod sit excitanda haec gratia, habita praesertim ratione vis verbi ἀναζωπυρν. *b)* Significatur gratia virtutis, dilectionis et sobrietatis; haec enim verba v. 7. nectuntur lanquam exegesis cum verbis praecedentis: porro talis gratia permanens est *gratia sanctificans*. Ex quo et illud palet perperam Protestantes contendere heic agi tantum de gratia gratis data vel gratia officii alicuius, eo quod vocetur a Paulo χάρισμα non χάρι : nam 1) character, qui est gratia gratis data, significari potest, qui est effectus sacramentalis; tamen 2) spiritus virtutis dilectionis et sobrietatis σωφρονισμοῦ castigationis scilicet et prudentiae non est gratia gratis data aut solum officii, sed est gratia sanctificans cum specialibus utique gratiis actualibus datis propter officium ; quacum et potestas quaedam spiritualis cohaerere potest: χάρισμα vero et gratiam sanctificantem significat Rom. V. 15. Is Corinth. XII. 31. conf. Suiceri Thesaurum ad h. v. *c)* Haec autem gratia lanquam immediatus effectus exhibetur externi ritus eo modo quo alibi efficacia ritus baptismi significatur: *quae est in te per impositionem manuum mearum* (2. Tim. I. 6.) quae data est tibi *cum impositione manuum mearum* (1a Tim. IV. 14.). Prophetia vero, cuius 1a Tim. IV. 14. fit mentio, nequit esse nisi conditio quaedam quae praecessit, quaeque determinaverit Paulum ad imponendas manus Timotheo. Cf. 1. Tim. I. 18. Hic tandem ritus is est quo Apostolus in ordinem hierarchicum adlegit Timotheum, qui certe episcopus erat. Sane primo spectetur uterque contextus testimoniorum quae citavimus. In 2aTim. 1.6-seqq. gratia quae in Timotheo esse dicitur per impositionem manuum, ideo excitanda est, ut non erubescat testimonium Domini, sed collaboret evangeliosecundum virtutem Dei; hoc porro est opus proprium episcopi: ergo ea impositione manuum gratia episcopalis collata fuit. Item in 1° Tim. IV, H. seqq. spectatur Timotheus ab Apostolo formaliter ut Episcopus. *Praecipe*, inquit, *haec et doce*, quod proprium episcopi est. *Nemo adolescentium tuam contemnat*; nulla est quidem ratio cur simplex fidelis propter adolescentiam contemnatur; sed fieri potest ut qui praeest aliis, si adolescens sit, despectui habeatur. *Sed exemplum esto fidelium*, in.

verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate, burn venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinae seu magisterio, quae omnia ad episcopum spectant. *Noli neylijere gratiam* etc. *Attende, libi et doctrinae. Hoc enim faciens et te ipsum salvum facies, et eos qui te audiunt.* Habebat scilicet discipulos Timotheus eratque doctor doctrinae salutaris. Porro haec omnia exhibent nobis non communem fidelem, sed qui eis auctoritate et magisterio praeest, quique episcopus dicebatur. Cum ergo in hoc contextu exhorletur Apostolus Timotheum ut non negligat gratiam quae in ipso est eum impositione manuum presbyterii, ut scilicet exsequi valeat prout par est munus suum, liquet impositionem manuum eam fuisse, qua gratia episcopalis fuit illi collata.

Praeterea advertendum est quod quae uno in loco dicitur a Paulo *impositio manuum mearum*, dicitur alio in loco *impositio manuum presbyterii*. Iam vero πρεσβυτέρων vel significat honorem et dignitatem presbyteri, vel consessum seu coetum presbyterorum. Si primum : ergo ea impositio manuum eo spectabat ut in ordinem presbyterorum (quo episcopi quoque comprehendebantur) h. e. in ordinem hierarchicum admitteretur Timotheus: si secundum, haec impositio manuum tum Pauli tum aliorum presbyterorum simul qua gratia interior gignitur, non alia excogitari potest ab ea, de qua in universa traditione mentio est. Atqui ibi praecipitur vel episcopum a duobus vel tribus episcopis manus quidem super eum tenentibus ordinari (Canon Apostol. 1. et Carthag. 2.) vel presbyterum ab Episcopo ordinari manum super eum tenente simul cum aliis presbyteris (Canon Carthag. 3.). Neque vero ad alium effectum (facium modo historice spectamus) plures imponentes manus requisiti unquam per se sunt quam ad ordinationem. Haec est ergo impositio manuum, de qua Paulus loquitur. Et re quidem vera in locis citatis sermonem esse, de impositione manuum ordinatrice testis est unanims consensus Patrum: unde Chrysost. in 1a Tim. IV. 14. ait: « non de presbyteris heic loquitur, sed de episcopis; neque enim presbyteri episcopum ordinabant »: ergo. Cf. Trid. Cone. Sess. 23. c. 3.

IV. Quod Scripturarum auctoritate demonstratur, idem evidentius testimonio traditionis efficitur. Certum est enim 1° inter septem N. L. sacramenta recensitam semper fuisse sacram ordinationem; cuius antiquae et universalis traditionis testes sunt rituales libri non solum catholicorum, sed et earum sectarum, quae sec. V. discessionem a Catholica fecerunt. Cf. Opus Morini *de sacris Ordinationibus*. Constat 2° in controversiis cum haereticis circa rem Sacramentariam sec. IV. et V. fuisse a Patribus assumptum lanquam omnibus exploratum, Ordinationem esse Sacramentum;

sic enim omnium nomine disputat Augustinus contra Donatianos (*de Baptismo cont. Donat.* I. I. n. 2.). < Sacramentum enim baptismi est quod habet qui baptizatur et Sacramentum dandi baptismi est quod babel qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, si ai) unitate recesserit, sacramentum baptismi non amittit, sic etiam ordinatus, si ab unitate recesserit, sacramentum dandi baptismi non amittit; nulli enim sacramento iniuria facienda est... Sicut redeuntes, qui priusquam recederent baptizati sunt, non rebaptizantur, ita redeuntes, qui priusquam recederent ordinali sunt, non utique rursus ordinantur; sed aut administrant, si hoc Ecclesiae utilitas postulat, aut si non administrant, Sacramentum ordinationis suae tamen gerunt et ideo eis manus inter laicos non imponitur ». Cui conformis est disputatio Hieronymi *adv. Luciferianos*, cuius argumentatio ad hominem huc redit: si recipitur laicus baptizatus in haeresi, etiam Episcopus ordinatus in haeresi vel qui haereticus fuerit, recipiendus est. « Si in fide sua (h. e. communione baptizantis) baptizato baptizans nocere non potuit, et in fide sua sacerdotem constitutum constituens non iniquavit » n. 11. Constat 3° quod in his quoque iam continetur, creditum esse per benedictionem ordinationis sanctificari homines: id teneri tanquam certum ponit Innocentius I. epist. ad Rufum n. 8; dari per ordinationem Spiritum S. ita ul eius gratia in melius anima transformetur (Nyssenus Oration, *in Bapt. Christi*) foveaturque caritate Patris habitu et virtute sacerdotali locupletata (Dionys. H. E. c. o.) gratiamque accipiat ut praesit Ecclesiae spirillumque virtutis et caritatis (Chrys. in 2. Tim. hom. 1a) et per impositionem manuum donetur Spiritus, qui ignis instar venit super Apostolos ac in homine potestas ineffabilis habitet (s. Ephraem *de Sacerdotio*). Idemque evincit consensus utriusque partis disputantis in controversia donatiana; per ordinationem scilicet Spiritum S. dari, unde negabant Donatiani posse extra Ecclesiam ordines conferri et idcirco ordinationem Caeciliani improbabant.

V. Iam vero sacramentum ordinationis imprimit characterem. Sane doctrina catholica de characterе quorundam Sacramentorum, qui est consecratio quaedam permanens distincta a gratia sanctificante, quae idcirco et ab iis accipi potest, qui Spiritum sanctificantem non accipiunt; doctrina, inquam, catholica de hac re explicata est sec. V. in controversia donatiana, et ab Augustino declarata et defensa totius veluti Ecclesiae nomine: in qua controversia antiquam traditionem fuisse propugnatam ex eo liquet quod Augustini doctrina non est nisi distinctior explicatio, atque ut talis semper habita fuit, doctrinae tum affirmantis extra Ecclesiae unitatem quoque et idcirco quin caritas infundatur, sacramenta quaedam

conferri posse, linn negantis eadem posse repeti; quae doctrina communior erat aelale quoque Cypriani, ac postea sub finem seculi IV. evasit inter catholicos communis, omni dubitatione semota.

Atqui de sacramento ordinationis haec tanquam omnibus rata et fixa affirmat Augustinus: ipsum in iis, qui haeretici deinceps fiant aut schismatici aut impii, manere, ab iisdem valide exerceri aliisque conferri, ideoque repeti non posse in iis tum qui in catholica ordinali ab ea postea defecerint, tum qui ab huiusmodi desertoribus ordinati fuerint atque hoc non ex eo lanium quod illicita sil quia prohibita haec repetitio, sed propter rationem petilam ex rei natura, quia nempe sacramentum manet, quod quadam consecratione datur. Quae quidem consecratio ex vi ipsius sacramenti procedens est de iure divino. < Utrumque enim (Baptismus et Ordinatio) sacramentum est et quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur; ideoque in catholica ulrumque non licet iterari » *cont. epist. Parmeniani* l. 2. n. 28.). Unde qui in catholica ordinali sunt, si post facium schisma ad eam redierunt, « non sunt rursum ordinali: sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra; quia in praecisione luerat vilium, quod unitatis pace correctum est, non in Sacramentis, quae ubicumque sunt, ipsa sunt » (ibid.). El quoad illos, qui ab Ecclesiae unitate divisi sacramentum ordinationis extra ipsam acceperunt, pariter docet Augustinus quod « sicut redeunti non redditur quod foris habebat, sic venienti non repetendum est quod etiam foris acceperat » (ibid. n. 30.). Manet scilicet supernaluralis quaedam et sacra potestas, quae vi ordinationis independenter a sanctitate ministri et suscipientis confertur a Spiritu S., quae res permanens idcirco diversa est ab ea, quae post contractum matrimonium manet. In hoc enim manet vinculum h. e. mutuum ius et mutua obligatio, quae per se ex contractu originem habent et ad actum per se naturalem ordinantur: quoad sacramentum vero ordinationis manet potestas indila a Spiritu S. per se supernaluralis sacramenta quaedam conficiendi, ut confirmandi, consecrandi, ordinandi etc., quae ab Augustino *ius dandi sacramentum* appellatur: « nulla enim, ait, ostenditur causa, cur ille cpil ipsum baptismum amittere non potest, *ius dandi* potest amittere » (l. s. c. n. 28.). Ita s. Thomas in 4m d. 18. q. 1. a. 3. « Nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, quam potestas exercendi illud, ad quod principaliter ordo sacerdotii ordinatur ». Atqui consecratio, qua, citra gratiam quoque sanctificantem, inditur vi sacramenti a Spiritu S. potestas supernaluralis conficiendi sacramenta, eademque vi eiusdem sacramenti permanens, (piae proinde prohibet ne iteretur sacramentum, est character: ergo.

hi'

Quocirca non probamus characteris impressionem ex eo solum quod ordinatio nequeat repeti; nam generatim quod quadam consecratione datur, etsi ea sit institutionis ecclesiasticae, haud repetitum ut consecrationes altarium, templorum, virginum, abbatum : sed ex eo probamus quod ordinatio talis sit consecratio, qua confertur supernaturalis potestas, quae iuris divini est quippe quae est ad conficienda sacramenta, quae a solo Deo esse potest atque potestas manens iure divino; manet enim eo ipso quod vi sacramenti ordinationis collata est, ita ut fieret iniuria sacramento si ipsum repeteretur (cf. verba Augustini in praeced. §. citata). Talis enim consecratio est character proprie dictus. Cf. S. Thomam 3. p. q. 63. a. 2.

Hinc Ecclesiae praxis recipiendi venientes ab haeresi vel schismate tum a se prius ordinatos tum ibidem ordinatos debito quidem modo, permissione iisdem plerumque facta exercendi ordines, absque iteratione Sacramenti, imo improbata et prohibita hac iteratione. Testes huius perennis praxis et doctrinae est indicium Melchiadis in causa Donati (Optat. l. 1. n. 24.), Nicaena Synodus c. 8. (a), Synodus Alexandrina Ia sub Alhanasio de lapsis

(a) Sensos canonis nicaeni in textu graeco, quem habemus, hic est: De his qui se nominant catharos, si veniant ad Ecclesiam catholicam, placuit sanctae et magnae Synodo, ut tanquam ipsi impositionem manuum assecuti sic maneant in clero ὥστε χειρο^ετουμενου αὐτοῦ οὕτω μενεῖν ἐν τῷ ζήρῳ. Agebatur enim quaestio non utrum tanquam valida probanda esset ordinatio Novatianorum, sed hoc supposito, utrum ordinati penes ipsos, cum redirent, recipiendi essent cum eodem honore, ad communionem scilicet sacerdotalem. Plerumque enim episcopi haeretici, cum redirent, recipiebantur quidem, sed ad communionem laicam, vel inferioris ordinis. Nicaeni vero Patres statuerunt mitius agendum cum Novatianis, quemadmodum deinceps in Alexandrina Synodo statutum est ab Athansio pro episcopis arianis, qui non fuissent duces haeticorum, atque in cone. oecumenico VII. Act. 1, pro aliis episcopis haeticis. Huiusmodi decretum nicaenura supponit evidenter ordinationem in schismate acceptam validam esse; nam non praecipit rursus ordinari, at *tanquam iam ordinatos sic iubet manere in clero*. Cf. et can. 19. Versio vero latina illius canonis penes Innocentium I. epist. decretali ad Rufum, n. 10. sic habet: *placuit ut impositionem manus accipientes, sic maneant in clero*. At nuia est realis oppositio. Haec enim impositio manus, de qua Innocentius loquitur, non est sacramentalis, sed reconciliatoria, quae redeuntibus ad unitatem adhibebatur.

Neque difficultas exinde petatur quod per talem impositionem manus diceretur accipi Spiritus S., ut loquitur s. Leo epist. 85: < quod si, inquit, ab haeticis baptizatum quempiam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus Sacramentum regenerationis iteretur, sed hoc tantum quod ibi defuit conferatur et per episcopalis manus impositionem virtutem Spiritus S. consequatur >. Ex quibus verbis quis forte suspicari posset non agnitum tunc fuisse a catholicis penes haeticos sacramentum confirmationis aut eius characterem, et sic incertam esse doctrinam de characterem qui tribus sacramentis ex aequo asseritur. Verum s. Leo loquitur de impositione manus (non manuum) tantum reconciliatoria eiusque sententia huc redit: in haeresi quidem bapti-

recipiendis, Capuana Synodus in causa Bonosi, Innocentius I. epist. 17, ad Rufum nn. 9. 10. seqq, et ep. 1G. ad Marcianum; Anaslasius II. in causa Acaciana epist. 1° ad Anastasium Augustum nn. 7. 8. Gregorius M. I. 2. epist. 32. In quibus testimoniis illud est praecipue advertendum, quod comparatio instituitur plerumque explicite et ideo alibi quoque intelligenda, inter Baptismum et Ordinationem, ut eadem ratione neutrum sacramentum fas sit repetere. Idem evincit oeconomia adbibita ab Ecclesia Romana cum Ecclesiis Orientis, cum redintegrata fuit unitas, qua de re cf. Morinum *de Sacris Ordinationibus* P. I. tandem definitio Eugenii IV. in *Instructione pro Armenis* et Tridentina Sess. VII. c. 9., in quibus ratio non iterandi ex caractere petitur.

Quoad controversias autem subinde obortas circa quorundam illegitimas ordinationes, de quibus dici solebat quod *sic ordinali nihil accipere potuerunt, quia ordinatores eorum nihil habuerunt dare*, salis sit advertere, sensum Ecclesiae non ex dictis huius vel illius Scriptoris, sed ex communi ac constanti praxi et sententiis testium et doctorum authenticorum eam praxim explicantibus petendum esse. Licet ergo exstiterint quidam, qui aetatibus etiam subsequenlibus videntur dubitasse aut aestu disputationis abrepti negasse validitatem ordinationum penes haereticos, ut Humbertus Cardinalis Silvae Candidae in lib. 1. *adv. Simoniacos* sec. XI. Migne P. L. V. 143.): his tamen semper praxi sua obstitit Ecclesia, neque ullam aliam suae praxis rationem reddidit, quam fidem characteris. Ita Petrus Damianus veritatem tuetur in libro cui titulus *Gratissimus*, illud defendens quod sicut baptismus, a quocumque detur, valet, dummodo rite administretur, ita et ordinatio: quia sicut ibi Christus est qui baptizat, ita heic est Christus qui consecrat. Testatur tamen sua aetate quosdam episcopos denuo consecrasse ordinatos a simoniacis (in praefat.): item

snrius suscipi potest, sed non suscipitur utiliter, h. e. sine gratia suscipitur; haec autem gratia sacramenti tunc iis confertur cum ad unitatem redeunt: quia ergo unitati Ecclesiae adjungebantur impositione manus episcopi, tunc dicebantur consequi Spiritum S. Hanc interpretationem suppeditat Augustinus l. 3. *de Baptis*, c. 16. c Spiritus S. quod in sola catholica per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi Maiores nostri voluerunt quod Apostolus ait; quoniam caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis....Non enim habent Dei caritatem qui Ecclesiae non diligunt unitatem. Ac per hoc recte intelligitur dici, non accipi nisi in catholica Spiritus S. » Cf. notam FF. Ballerini ad epistolam Leonis 159. c. 7. Quocirca ex hac consuetudine Ecclesiae perperam Cyprianus epist. ad Magnum argumentum petebat, quo adversarios suos refelleret, ac si ipsi censerent iterandum esse sacramentum confirmationis. Cf. Dissertationem Natalis Alexandri de Sacramento confirmationis. Cf. verba Iustini in resp. 14. ad orthodoxos.

Rom. Pontificem rogasse episcopos, ut a Deo poscerent lumen, quid super hoc negotio scrupuloso (nempe de ordinatis a simoniacis, decernendum esset (ibid.). At non dicit, saltem clare, Papam dubitasse de valore ipso ordinationis.

Imo eodem sec. XI. qui penitus Maiorum traditionem Ecclesiaeque sensum investigavit Bernardus presbyter *de Sacramentis excommunicatorum* (Migne P. L. V. 148. p. 1061.), collatis sententiis Patrum, concludebat, sanctos Patres nobis communiter dicere : « extra Ecclesiam nec sunt nec fiunt sacramenta *effective*, idest cum salute animae, attamen eadem inutiliter, inio perniciose et esse et fieri non denegamus. Si enim ea extra Ecclesiam esse vel fieri penitus denegarent, nullatenus eadem in reconciliatis rata haberent ». Quo sensu Nicolaus II. eodem seculo inter decreta eidem tributa (Mansi Concc. T. 19. p. 875.) praecipit decr. 9., ut scienter ordinati a simoniacis sciant se non esse ordinatos. Scilicet carent honore et iure ; quemadmodum ibid. decr. 3° edicit, ut presbyteri coniugati, qui nolunt uxores dimittere, Ecclesiam cum ordinibus suis amittant. Quocirca illa ratio loquendi, quae antiquitus quoque usurpata fuit atque ab iis qui ordinationes extra Ecclesiam susceptas non iterabant, eo spectabat ut negaret hominibus sic ordinatis *honorem* sacerdotii (Innocentius I. epist. decretali ad Rufum n. 7. < e contra asseritur eum qui honorem amisit, honorem dare non posse nec illum aliquid accepisse ; quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus et verum est. Certe quia quod non habuit dare non potuit, damnationem utique quam habuit per pravam manus impositionem dedit : at qui comparliccps factus est damnationis, quomodo debeat honorem accipere, invenire non possumus ») iisque ius acquisitum esse exercendi ordines plebemque Christianam regendi idemque ius negabatur iis concedendum esse, cum ad catholicam reverterentur, nisi certis existentibus conditionibus, quemadmodum statuit idem Innocentius I., quibus existentibus reciperentur ad honorem sacerdotii sine ulla sacramenti iteratione. Nec audiendus hac in re Morinus op. cil. P. 3. Exercit. 5. Cf. Tournely *de Sacr. Ordinis* q. 6.

Ritum ordinationis iterandum non esse, suaderi potest auctoritate Scripturarum ex eo quod horietur Apostolus episcopum ut gratiam quam obtinuit excitet operibus suis, non vero iterationem eiusdem ritus proponat.

Itaque ordinatio eo spectat ut 1° intrinsece hominem Deo consecret ea consecratione, qua idoneus et potens perenniter exsistat actiones quasdam sacras et sacramentales peragendi, ut 2° rite dispositum gratia sanctificante opportunisque actualibus auxiliis augeat consecratum. Quo-

circa ordinem scholastici definiebant *siywicuLu/m quoddam*-(signum exterius) *Ecclesiae, quo spiritualis potestas traditur ordinato*. Cf. s. Thom. Supplem. q. XXXIV. a. 2°. Beale autem Suarez *de Sacramen.* i). 11. sect. 1a monet ordinationis efficclum primum seu primo intentum esse characterem; eo enim ipsa per se spectat ut ministros sacrorum sacerdotesque constituat: gratia vero confertur ut rite ministerium exerceatur. Idem Thomas disserte docet in §. 24. q. 1. a. 2. ql. 2.

XIV.

Traditione autem christiana certum est duplicem iure divino ordinem esse Episcoporum et Presbyterorum atque his esse illos iure divino superiores: ritus autem sacer, quo initiatur Episcopus, sacramentum est distinctum ab eo sacramento, quo initiatur Presbyter.

I. Distinctioni duplicis ordinis, quam universa traditio evidenter testatur, obstare videtur ratio loquendi X. T. penes quod iidem videntur esse episcopi qui presbyteri; quod et Hieronymus (in comm. epist. ad Tit. c. 1. et in epist. 146. ad Evangelum - Pelavius alique legunt *ad Evagrium*-) ac Chrysostomus (in epist. ad Philipp, c. 1.) adverterunt; qua de re haec teneantur. In X. T. nunquam occurrit mentio ministrorum sacrorum Novae Legis sub nomine *sacerdotum*; nam 'ερεῖ tunc intelligebantur ex usu loquendi sacerdotes Veteris Legis: mentio tamen fit sacrificii 1a Cor. X. 16-21. coll. XI. 23. Hebr. XIII. 10. Sacerdotis autem nomine primis Ecclesiae seculis veniebat praecipue Episcopus.

In X. T. occurrunt nomina *Episcopus, Presbyter, Presbyterium, Diaconus*. Episcopus (ex usu profano *inspector cum iurisdictione* cf. Pelavius de E. H. l. 2. c. 5.) est in X. T. qui praeest, qui Ecclesiam regit, qui manus imponit, qui presbyteros indicat, qui depositum fidei custodit (Tit. I. 5. 1a Tim. V. 1. 7. 19. 22. VI. 20. 2a Tim. II. 2. IV. 2. Act. XX. 28.).

Presbyterorum nomine veniunt et ii qui erant Episcopi (Tit. I. 5. Act. XX. 17.-28. 1a Pel. V. 1. 2.). At veniunt et illi qui Episcopo subsunt. Nam 1. Tim. V. 19. praecipit Timotheo Apostolus ne recipiat accusationem adversus presbyterum, nisi sui) duobus vel tribus testibus; Episcopus ergo eos presbyteros indicabat.

Presbyter nomen est dignitatis et officii, liquet ex locis citatis: pariterque se habet ac in T. V, 'p' (Exod. III. 16. IV. 29. Deut. XIX. 12. XXL 3. 6. XXII. 15-18.). An semper sit nomen dignitatis dubitare licet ex 1. Tim. V. 1.

Presbyterium est per se consessus presbyterorum et etiam episcoporum, si qui presbyteri vocantur sint episcopi. Cf. episl. Cornelii H. P. ad Fabium Antioch, penes Euseb. (II. E. I. 8. c. 43.).

Quoniam constat in N. T. easdem personas, non quidem semper, dici simul episcopos et presbUeros (non constat autem eum qui fuerit secundi ordinis tantum sacerdos, quem nos modo presbxterum nominamus, vocatum fuisse episcopum), quaestio est inter eruditos an haec duo nomina in I. N. significant dignitates duas duoque munera differentia, materialiter tantum propter idem subiectum convenientia, an signiificent idem formaliter, ut omnis distinctio sit penes nomina. Hoc alterum potest duplici modo affirmari. Nimirum vel dicis, nomen presbyteri prius generice usurpatum fuisse ad designandum munus quodvis sacerdotale cum iurisdictione, postea in Ecclesia evasisse nomen specificum pro certo ordine. \el dicis, nomen presbyteri habere in N. T. eandem prorsus specificam significationem quam nunc oblinet. Si primum dicis, licet affirmare in T. N. presbyteri appellationem designare illud idem quod episcopi, quin exinde inferre liceat eundem esse ordinem presbyteratum et episcopatum: at si alterum dicis, unum simul asseris fuisse ordinem sacerdotalem. S. Epiphanius i haeres. 85.) censuit presbyteros et episcopos in libris N. T. diversas esse personas, differenti instructas dignitate: Apostoli scilicet in quadam civitate episcopos et diaconos, in alia presbyteros solum el diaconos instituebant, prout idoneos reperiiebant et necessitas ferebat. Theodoreti explicatio in c. 111. epist. iae ad Tim. secum ipsa pugnat. Hieronymus (I. c.) contendit eosdem esse, in epist. ad Tit. I. 5. et in Act. NX. 17-28. presbyteros et episcopos, ratione tamen habita gubernationis Ecclesiae, quam in communi a pluribus rectam fuisse censet, non vero habita ratione cuiusque potestatis; nam episcopis asserit potestatem ordinandi, quam negat presbyteris. Chrysostomus hom. 1. in epist. ad Philipp, vult presbyteros et episcopos eiusdem ordinis nomina fuisse el quidem secundi ordinis, nam plures erant in una civitate. At hom. 11. in JmTim. rationem reddens, cur ah Episcopis transeat Paulus ad Diaconos, omissis presbyteris, ideo ait hoc esse factum; quia parvo discrimine separantur episcopi et presbyteri, potestate nempe ordinandi, quae solis episcopis competit.

Sententia Pelavii (Dissert. Eccles. 1. 1. c. 2.)est: ii qui in N. T. dicuntur presbyteri, iidem erant quoque episcopi h. e. primi ordinis sacerdotes; eo quod tunc plures essent in una ecclesia episcopi ordinati, qui parati essent ad evangelizandas alias gentes essentque ad manus Apostolorum, (pii eos mitterent quo oporteret. Nititur haec explicatio hypothese, quod

episcopi vocati ex Epheso et ii, ad quos scribitur epist. ad Philipp., sini episcopi unius omnes civitatis. At id incertum saltem esi, probabiliorque esi, quoad locum ex Aciis, sententia Irenaei l. 3. c. 14. eos fuisse episcopos finitimarum civitatum (cf. eundem Petavium H. E. l. 2.).

Probabilior nobis ea interpretatio videtur, qua asseritur olim presbyteri nomen tum generica significatione usurpatum fuisse, turn identidem specifica, cum episcopo opponebatur: rationem vero cur presbyteri specilice accepti mentio aliquando non fiat, memorato episcopo et diacono, vel ideo esse, quia soli episcopi exstabant, ut ad Philipp., vel quia in episcopo presbyter continetur el ad utcumque eadem fere perlinent praecepta I. Tim. III. 2. seqq. Celerum haec interpretatio supponit testificationem traditionis, ex qua duplex ordo sacerdotii certo colligatur: ex Scripturis enim solis nihil in hac re licet certo definire.

Διάκονο, ut nunc de eo quoque loquamur, etiam profanis scriptoribus est *minister* duplicique significatione penes Scriplores ecclesiasticos occurrit, laxiore scilicet, quae notat *ministerium verbi*, *Novique Testamenti* Eph. III. 7.; 2a Cor. III. 6.: strictiore, quo alter quidam ordo a presbytero el episcopo significatur Ia Tim. III. 8. coll. Tit. I. 5.

II. Iam vero duplicem esse ordinem sacerdotii formaliter distinctum (etsi in eodem subieclo simul esse possint et sic materialiter esse idem) traditione Christiana evidens est. Nam distinctio episcopatus a presbyteratu palet ex eo, quod *a)* in enumeratione graduum ministrorum, episcopi a presbyteris distinguantur: cf. epistolas omnes s. Ignatii qui e. g. ad Trallianos n. 2. ait « necessarium est ut sine episcopo nihil agatis: sed et presbyterio subditi sitis: cuncti similiter reveantur Diaconos ». Cf. Dionysii Arcop. II. E. c. o., canones apostolicos, canones cone. IV. Carthag. Hieronymum in Michaeam c. 7. Quod *b)* unus episcopus in singulis ecclesiis plures habentibus presbyteros semper ab aetate apostolica fuerit, ut constat ex iisdem epistolis Ignatii, ex epist. Cornelii ad Fabium (II. E. Eusebii l. G. c. 43.), et ex veterum catalogis Episcoporum, quos reliquerunt nobis Irenaeus adv. haer. l. 3. c. 3. Optatus l. 2. n. 3., Eusebius, qui primarum sedium successiones accurate describit, Epiphanius qui haer. 27. n. G. rationem reddit, cur catalogum episcoporum romanorum describat; quia nempe per hoc perpetuo certe accurateque veritas ostenditur atque Augustinus ep. 53. et ex testificatione Tertulliani ad hos catalogos provocantis in Praescript. c. 20. (lege hac de re Petavii opus de II. E.) atque ex manifesta doctrina Cypriani in libro de unitate Ecclesiae, quae quidem per subordinationem omnium presbyterorum quoque uni Episcopo oblinetur. Quod *c)* proinde episcopus prae-

fuerit presbyteris penesque ipsum fuerit Ecclesiae το κῆροο , ut patet ex Ignatio rursus, qui id in epistolis data opera praecipue docet e. g. Smyrnaeos n. 8. * omnes Episcopum sequimini, sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum quae ad Ecclesiam spectant: rata Eucharistia habeatur illa, quae sub Episcopo fuerit vel eui ipse permiserit. Non licet sine Episcopo baptizare aut agapem celebrare... qui clam Episcopo aliquid agit, diabolo praestat obsequium » idemque patet ex canonibus apostolicis en. 12. 24. 31. 32. 34., epist. Cleri Romani ad Cyprianum de lapsis ceterisque locis modo citatis: quod *d*) diversa potestas fuerit episcopis et presbyteris attributa; ius enim et potestas ordinandi solis episcopis fuit semper asserta, ut liquet ex canonibus apost. nicaenis, ephesianis. etc. et ex Hieronymo epist. 146., ad Evangelum atque ex Epiphanio haeres. 75. et ex Chrysost. in 1. Tim. hom. 11. η. 1. et tandem ex proscriptione haeresis Aerii : unde et Chorepiscopis simplicibus nulla agnita est potestas ordinandi, ut e sententia suorum decessorum Leo III. respondit Episcopis Galliae (cf. Mansi Coll. Concc. V. 13. pag. 1059.). Hinc distincti fuerunt sacerdotes primi ordinis et sacerdotes secundi ordinis (Optatus l. 1. c. 13. Leo M. Serm. 10. in quadragesima, Hieronymus epist. 78. coli. 41. n. 3.).

Est autem distinctio haec iure divino. Cuius rei 1° testis est Clemens ad Corinth, n. 42., qui eo spectans ut Episcoporum et Diaconorum institutionem commendet, ait : < missus est Christus a Deo et Apostoli a Christo et factum est utrumque ordinalim ex voluntate Dei. Itaque acceptis mandatis... egressi sunt annunciantes regnum Dei. Praedicantes igitur per regiones ac urbes, primitias eorum spiritu cum probassent, in episcopos et diaconos qui credituri erant, constituerunt » : quibus in verbis provocatio ad missionem Christi et Dei voluntatem fit a Clemente non pro sola praedicatione Verbi, de (pia obiter sermo est, sed pro constitutione episcoporum et diaconorum. Item testis est Ignatius inquit ad Ephes, n. 3. < Episcopi per terrae terminos definiti ex Spiritu S. sunt sententia. » Si enim, ut probavimus, episcopus a presbytero distinctus est, et si ex Christi voluntate et sententia est ab Apostolis constitutus Episcopus, fuit utique constitutus qualis reapse est, h. e. distinctus secundum dignitatem et potestatem a presbytero, ideoque iure divino talis est.

Sane haec distinctio semper exstitit in Ecclesia ab Apostolica aetate ; constat enim Apostolos singulis Ecclesiis unum episcopum praefecisse, ut docent omnia monumenta citata nec adversatur inscriptio Apostoli ad Philippenses I. I. cum episcopis et diaconis; ii enim non unius civitatis, sed regionis episcopi erant singuli in singulis civitatibus, quemadmodum et maiores natu Ecclesiae, quos Ephesum mittens convocavit ad

se Paulus Act. XX. 17.-28. Haec porro distinctio spectat ad intrinsecam Ecclesiae constitutionem; « sine his enim (episcopo et presbyteris) Ecclesia non vocatur », ait Ignatius ad Trail, n. 3. : atqui quae sunt huiusmodi, Christo auctore sunt in Ecclesia. Praeterea potestas ordinandi cum sacramentalis scilicet, est de iure divino: cum ergo ea solis episcopis competat, hi iure divino secernuntur a presbyteris. Item distinctio talis inter episcopum et presbyterum credita est semper immutabilis ita, ut neque Ecclesiae auctoritate valeat mutari; creditum est enim potestatem ordinandi manere in episcopis separatis vereque ipsos ordinare licet contra Ecclesiae voluntatem id faciant nec posse Ecclesiam efficaciam eorum actus impedire, liquet ex doctrina de characterē: quod vero ab Ecclesia mutari nequii, est de iure divino, si nequeat repeti a iure simpliciter naturali.

III. Huic doctrinae videtur adversari Hieronymus, (pii epist. 146. docet unum Episcopum praepositum esse ceteris cum studia exarserunt dicentium: ego sum Apollo, ego Cephae etc. idque in schismatis remedium. « Quod unus postea electus scilicet, (pii ceteris praeemineret, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet ». Idem ait in *Epist.* ad Tit. c. 1. « Antequam diaboli instinctu studia in religione lierent, communi presbyterorum consilio ecclesiae gubernabantur. Postquam unusquisque, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est ut unus de presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis ecclesiae cura pertineret ». Hanc sententiam Hieronymi transcripserunt postea non pauci, inter quos Alcuinus in Epist. ad Tit. c. I. Amalarius Symphosius *de Officiis cedes.* 1.2. c. 13. Pseudo Anselmus seu Hervaeus in c. 1. Epist. ad Philipp., Patres Aquisgranenses anno 616. Canonum l. 1. c. 10. (Aligne V. 195.).

Verum 1° cuiusmodi est istud decretum toto orbe editum et quando prolatum est? Hieronymus alludit ad dissensiones in ecclesia Corinthi existentes aetate Apostoli 1. Cor. I. 11. 12.: an tunc decretum editum! haberemus ergo decretum Apostolicum: sed mirum, vitio quorumdam fidelium in una ecclesia tale latum esse universale decretum. Ad aliud ergo respicit Hieronymus, sed nisi aliud aderatur, nondum, salva reverentia debita s. Doctori, tenemur credere hanc historiam. 2° Quae Hieronymus affirmat, non admodum secum ipsis cohaerent. Nam priore loco disputationem sic concludit: « Quid enim, excepta ordinatione, facit Episcopus, quod presbyter non faciat? » Atqui si solus Episcopus ordinare valet, cum haec potestas sit necessaria in Ecclesia, sit divinae institutionis et ex se ipsa iam faciat idoneos Episcopos ecclesiasticae gubernationis

tioni et presbyteris superiores; ergo non per accidens, propter schismata deinceps suboria, sed propter se, ex divina ordinatione fuere Episcopi iam ab initio in Ecclesia, «pii ceteris praeeminerent. Scilicet hic locus est ex iis, in quibus s. Doctor, aestu disputationis abreptus, non admodum accurate loquitur. Ceterum ex contextu licet eius sententiam expiscari. Siquidem dixisset simpliciter: in schismatis remedium factum esse ut unus eligeretur, liceret eo sensu illius verba accipere quo et Cyprianus locutus est: Petrum nempe praelatum fuisse ceteris, ut schismatis amotis unitas ab omnibus servaretur, in bonum scilicet unitatis, quod profecto non excludit divinum ius divinamque institutionum, imo includit. Sed inquit s. Doctor: *postea electus*, significat se loqui de oeconomia non ab initio existente, sed propter schismata deinceps suborta, instituta. Itaque putamus eum Petàvio E. H. 1.2. c. n. Inspectasse Hieronymum historice solum *usum ecclesiasticae gubernationis*, qui per se duplex esse potest, salvo semper insito iure Episcopi. Fieri enim potest, ut Episcopus una cum Presbyterio ita gregem suum regat, ut actus gubernationis episcopalis simul prodeant cum actione Presbyterii, quatenus omnia in commune fiant communibusque votis definiantur: fieri rursus potest ut Episcopus unus quid faciendum sit decernat et, etsi identidem consilia presbyterorum exquirat, suo tamen nomine tantum decreta edat et gubernet. Hieronymus censuit priorem methodum valuisse ab initio et valuisse ubique: at non facimus ei iniuriam, si sine testibus id ei nondum credimus. Verum el hoc dato, non sequitur, Episcopos pares fuisse presbyteris vel in ipso usu ecclesiasticae gubernationis; nam iure gubernatio Episcopi plus valebat eaque erat, quae vim gubernationi Presbyterii conferebat: tum nonne et in hac hypolhesi quod Episcopus et presbyteri in commune Ecclesiam regerent, ipse Episcopus presbyteros tum singulos tum simul sumptos regebat? Nonne id elucet ex Epistolis Pauli ad Tim. et Tit., ex epistolis Ignatii, ex omni ratione loquendi et agendi Cypriani? Falsum est ergo, ut quod est dicamus, < consuetudine magis quam dispositionis dominicae veritate, ut ait idem Hieronymus l. c. in Epist. ad Tit., Episcopos esse presbyteris maiores » sed maiores sunt divina institutione tum ratione characteris et potestatis ordinis, quod ipse Hieronymus concedit, tum potestate jurisdictionis, quam Episcopis supra presbyteros Ecclesia semper agnovit.

IV. Iam ex allatis demonstrationibus constat, Episcopum superiorem esse presbytero; Episcopus est enim qui presbyterum ordinat, qui Ecclesiam unus regit presbyterisque praeest. Est autem superior iure divino; nam iure divino solus ordinat et ex eo quod ordinat h. e. generat

Ecclesiae redores eainque perpetuare valet, est subieclmñ divina institutione idoneum ad regendam Ecclesiam presbyterisque praesidendum. Quae duo eum asseruerit Trid. Syn. Sess. 23. c. 4. implicate quoque asseruit, iure divino episcopos superiores esse, licet id explicite noluerit definire.

Nota, haud dignum esse fide Eulychium Patriarcham Alexandrinum sec. IX. labenle, cum in lih. *de Originibus Ecclesiae A/e.candrinae* scribit olim in tota Aegypto a Marco ad Demetrium usque, unum tantum fuisse episcopum, alexandrinum scilicet. Cf. Natalem Alex. II. E. sec. IV. Diss. 44. §.26.

V. Quae vero Presbyteriani eum Bloudello ex Scripturae locis Philipp. I. 1. Act. XX. 17. 1a Tim. IV. 14. 1a Petri V. 1. colligunt, aequivocationi innituntur; aliud enim est eandem esse dignitatem eundernqne ordinem episcopatum aut presbyteratum, aliud fuisse aliquando nomen presbyteri utrique commune, vel eandem personam auctam esse utraque dignitate. Porro presbyterorum nomine singulares in singulis Ecclesiis Episcopos intelligit Irenaeus l. 3. c. 2. l. 4. cc. 43. 44. Itemque Clemens Alexandrinus in l. 4. Stromat., cum prius gradus ecclesiasticos in presbyterum et diaconum tribuisset, mox distinctius loquens enumerat progressionem episcoporum, presbyterorum, diaconorum idemque videre est in Origene hom. 11. in Numeros. Προεστῶ autem, de quo Iustinus in Apologia 1a, ipse est Episcopus.

Ex eo vero quod Episcopi simul cum presbyteris imo et diaconis Ecclesiam suam administrarent, eorum scilicet consilio et opera usi (Cypriani epist. 71, 213.) quod et nunc faciunt, non sequitur superiorem non esse iure divino Episcopum presbytero. Neque id sequitur ex eo quod Episcopi presbyteros appellarim conpresbyteros; est enim vera consociatio in Sacerdotio: imo et diaconos vocabant identidem condiaconos ut Gregorius epist. inter basilianas 47, Basilius epist. 275. Augustinus ep. 192. et Fulgentius ad Ferrandum epist. 12., quin exinde liceat inferre unum fuisse ordinem episcopatum et diaconatum.

Qua in re corrigendus est Auctor anonymus Quaestionum V. et N. Testamenti qui in q. 101. *De iacianlia romanorum levilarum* (cuius saltem quaestionis nequit censerī auctor Hilarius Diaconus Romanus Luciferianus) negat episcopum dicere ministros *condiaconos suos*. Idem auctor vestigiis insistens Hieronymi, ad retundendam superbiam diaconorum, dignitatem extollit presbyterorum ac inter alia refert quod « in Alexandria et per totum Aegyptum, si desit episcopus, *consecrat* (al. *consignat*) presbyter ». Item auctor *Commentarii in epistolas Pauli* inter opera Ambrosii in c. 4.

ad Ephesios ait * Apud Aegyptum presbyteri consignant, si praesens non sit Episcopus. » Verum id extraordinarie laciebant ex permissione speciali; consecratio vero, de qua in priori testimonio est sermo, non est nisi consignatio, ut alia lectio habet.

VI. Nunc demonstrandum est ritum sacrum, quo Episcopus initiatur esse sacramentum distinctum ab eo, quo initiatur Presbyter: quod quidem defendimus ut theologicam veritatem. Fuit enim sententia quorundam Scholasticorum antiquiorum, potestatem episcopalem non esse proprie characterem, saltem eo sensu acceptum quod sit novus character a presbyterali distinctus nec episcopalem ordinationem sacramentum esse distinctum ab ordinatione presbyterali: ideoque Episcopatum, prout talis est seu prout es' aliquid aliud praeter presbyteratum, non esse vere Sacramentum. Etenim, aiebant, per potestatem episcopalem homo non ordinatur directe ad Deum sed ad corpus Christi mysticum; licet ea potestas indelebiter maneat sicut character, eo quod per consecrationem datur: praeterea unus ordo qui sacramentum sit non pendet a praecedenti quantum ad necessitatem Sacramenti; episcopalis autem potestas pendet a presbyterali eo quod ea non possit recipi nisi haec prius habeatur: tum sacramentum ordinis septem ordinibus constat; constaret autem octo, si Episcopatus esset sacramentum. Scilicet omnis ordo sacramentum ordinatur tanquam in finem ad Eucharistiam, pro qua confi-cienda datur potestas sacerdotalis: cum ergo Episcopus non habeat quoad hoc aliam potestatem a presbytero, nec possit esse perfectior potestas: sequitur episcopatum, prout a presbyteratu distinguitur, non conferre novum characterem nec sacramentum esse. Concedebant tamen esse ordinem, prout ordo est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum ordinemque esse institutum a Christo; cum sil potestas spiri-tualis indebilis conferendi sacramenta quaedam atque ordinem iure di-vino superiorem presbyteratu; quia iure divino potest solus presbyteros ordinare iisdemque praeesse debet. Cf. Scholasticos citatos a Vasquez in 3. p. D. 240. c. 2. et D. 243. c. 2. licet non omnes in omnia consen-tiant. Cf. s. Thom, in Suppi, q. 40. a. 5. et q. 38. a. 2. ad 2. Quidam ex veteribus, ut Paiudanus in 2. d. 24. q. 7. a. 4. qui forte clariori modo communem sententiam proponunt, negant quidem per episcopalem ordi-nationem conferri novum characterem, docent tamen extendi praecedentem, quia episcopus plus potest; potest enim ordinare et confirmare, quod prius non poterat. Huic affinis est sententia Vasquez in 3. p. D. 240. c. 5. n. 34. coli. 239. c. 6. n. 57. qui negat per consecrationem episcopalem characterem novum conferri aut etiam praecedentem vere

extendi, sed allirmal novam potestatem iidi in eo silam, quod sit relatio destinationis divinae eaque inamissibilis ad hoc aut illud ministerium, quae est extrinseca denominatio. Sententia esi Petri Solo (*de Institut. Sacerdotum Sect. 4.*), Bellarmini (*7e *Ordine* e. 3.) et plurium recentio-
l'itin, Episcopalem Ordinationem Sacramentum esse a presbyterali di-
stinctum eaque characterem proprium conferri vel praecedentem ampliari
ea ampliatione, quae novi characteris impressioni aequivaleat. Cf. Mo-
rinum *de Sacris Ordinationibus* P. 3. Ex. 3. c. 1.

VII. Certum est argumenta veterum negantium episcopatum, prout ta-
lis est, esse Sacramentum, carere vi demonstrativa. Nam gratis assumitur,
per characterem directe nonnisi ad Deum homines ordinari et ordines
non nisi ad Eucharistiam ordinari, quo etiam dato consequens negandum
foret: licet autem Episcopatus sit perse Sacramentum, non ideo desinunt
esse septem ordines, (piorum ultimus est Sacerdotium, si hoc duplex sit,
primi scilicet et secundi ordinis. Quemadmodum vero exigentia praeexi-
stentis characteris baptismalis non impedit quominus verus character
per confirmationem conferatur, ita nec exigentia characteris presbyleralis
id impediet quoad Episcopatum.

Nec satis cohaeret sententia negantium consecratione episcopali imprimi
caraclerem,ac negantium potestatem ea collatam amitti posse ex Ecclesiae
quoque ordinatione; quod ex eo probant quia talis potestas *consecratione*
datur. Nam vel est consecratio a Christo instituta ideoque sacramentalis,
et potestas per eam collata est verus character, vel est consecratio ab
Ecclesia instituta, eiusque effectus permanentia ab Ecclesiae voluntate
pendebit (Vasquez l. c. d. 243. c. 1.).

VIII. In thesi defendimus et presbyteratum et episcopatum esse sacra-
menta, atque hunc non ideo tale esse quia idem sit ac presbyteratus qui
sacramentum est, sed per se, ita ut duo sint sacramenta. Et quidem pre-
sbyteratum esse sacramentum convenit inter omnes catholicos. Ex Scri-
pturae enim testimonio, apostolica traditione et Patrum unanimi con-
sensu perspicuum est, sacram aliquam ordinationem esse sacramentum
(§. praec.): pariter autem creditum est semper, quod ad sacram ordinatio-
nem quae sacramentum est spectet ea qua sacerdotium traditur, ut aperte
colligitur ex Tridentini doctrina Sess. 23. capp. 1. 3. can. 4. et appella-
tione sacerdotis prioribus seculis facta iis qui supremum ordinis gradum
in hierarchia obtinent, ad quam pertinet certe sacra ordinatio. Porro cre-
ditum est semper a sacerdotio separari non posse presbyteratum, pres-
byteros scilicet vere esse sacerdotes, ut liquet ex can. .3. inter citatos
Carthaginienses et epistola decretali Innocenlii I. ad Decentium Eugubi-

1

:75

1

7

(

M, 41

num c. 3. et ex eo quod ipsi secundi ordinis quidem sed vere sacerdotes dicebantur et censebantur. Et sane creditum est ipsis competere potestatem sacrificandi, qua sacerdotium proprie constat ac remittendi peccata, ita ut sint in Sacerdotio Apostolorum successores (Trid. ibid. cap. 1.): ergo. Hinc apud scholasticos, quibus certum erat ordinem esse Sacramentum, quidam de diaconatu dubitabant, an sit Sacramentum, non pauci praesertim veteres negabant de episcopatu per se sumpto: omnes vero affirmabant de presbyteratu.

Sane ut ex universa traditione constat, per ordinationem presbyteri confertur potestas inamissibilis conficiendi Eucharistiam et remittendi peccata, quae ceteris aliis non ita ordinatis nullo modo competit: haec vero potestas a Christo instituta est et ritus quo ea confertur is certe est quem Christus instituerit vel immutabiliter probaverit, quoniam postquam eo modo collata est, nequit ab ipsa Ecclesia auferri aut alii concedi, qui eo modo ipsam non acceperit: huic ergo ritui ex Christi voluntate connexa est collatio talis potestatis, connexione quidem efficientiae; nam haec est ratio rituum sacrorum in nova oeconomia, quibuscum nexa est perenniter doni supernaturalis collatio. Habemus ergo in hoc ritu id quod proprium est Sacramenti, efficientiam nempe supernaturalis inamissibilis potestatis in corpus Christi reale et mysticum, specialis scilicet characteris. Gratiae autem sanctificantis collatio cum characterе cohaeret; eo quod sine speciali sanctitate talis potestas nequeat, ut oportet, exerceri.

Nota penes Graecos etiam ad inferiores ordines conferendos, imo ad diaconissas quoque instituendas adhiberi impositionem manuum; at constat alio modo posse eos ordines conferri, ut liquet in Ecclesia latina (cf. canones Carthaginienses'); non ergo licet de hac impositione manuum illud affirmare quod de priori affirmavimus, esse nempe ritum a Christo institutum vel a Christo immutabiliter probatum pro certa potestate conferenda.

Iam quod spectat ad Episcopatum, advertendum est 1° nullum, si Morino credimus (*dess. Ordinait.* P. 3. Ex. 11. c. 2.), exstare exemplum episcopalis ordinationis collatae non presbytero. Quae autem Marlhene (*de Eccl. ritibus* lib. I. c. 8. a. 3) referi, vel ea sunt in quibus historici non nisi terminum ultimum, quem ordinatus attigit, significare disserte voluerunt, vel quorundam privatorum ignorantiae deputanda sunt, quae communi consensui non praeiudicat. Advertendum 2° perinde esse sive dicatur character episcopalis adaequate distinctus (seu realiter seu formaliter) a presbyterali, sive distinctus inadaequale quatenus est eius realis ampliatio et extensio ad effectus sacros producendos quos solus character presbyteralis non potest: nam eadem efficacia per se in hac altera hypolhesi requiritur, quae in prima. Cf. Bellarmin. 1. c.

Itaque episcopalem ordinationem esse sacramentum probant quidam ex eo, quod demonstratur sacram ordinationem esse sacramentum ex verbis Apostoli iam explicatis (Trid. Sess. 23. cap. 3.); atqui ordinatio, de (pia ibi est sermo, est ordinatio illius (pii Episcopus erat; ideoque ordinatio episcopalis. Verum respondere licet, factum utique fuisse Timotheum episcopum ordinatione sacramentali, sed quatenus tali ordinatione presbyter est factus seu sacerdotium accepit, quod est essentielle Episcopatu. Probatur ergo alia ratione ita. Sacramentum est ille ritus, quo confertur divina potestas eaque iure divino inamissibilis sacramenta quaedam laciendi et quo confertur interior gratia sanctificans; atqui ordinatione episcopali confertur potestas ordinandi, confirmandi, quae est certe divina; nam aliquis ordo est certe sacramentum et sacramentum est confirmatio: idcirco valet quod ait S. Thomas suppi, q. 34. a. 2.: « propter ordinem lit homo dispensator aliorum sacramentorum; ergo habet ordo magis rationem sacramenti, quam alia ». Esse vero inamissibilem iure divino hanc potestatem, patet ex doctrina Ecclesiae tradita superius (§. praeced.) de caractere communique sententia Episcopum ab Ecclesia quoque sollemniter degradatum valide ordinare (cf. Vasquez in 3. p. Disp. 243. c. 2.). Gratiam autem sanctificantem conferri ex eo constat, quod docente Trid. Syn. 1. c. c. 4. per sacram ordinationem datur Spiritus Sanctus, quibus verbis gratiae infusio adsignificatur secundum communem loquendi rationem. Sic enim in controversia cum Donatianis utraque pars in id conveniebat, quod extra Ecclesiam non daretur Spiritus Sanctus h. e. gratia sanctificans. Hunc autem esse sensum tridentini canonis ex eo praesertim patet, quod ibi infusio Spiritus Sancti distinguitur ab impressione characteris. Constat vero pariter eiusdem canonis auctoritate in ea sacra ordinatione dari Spiritum Sanctum, in qua Episcopus dicit ordinando: *Accipe Spiritum Sanctum*; porro haec verba in consecratione. Episcopi dicuntur secundum Pontificale romanum. Nec refert haec verba olim non fuisse usurpata (cf. Marthene 1. c. a. 10. n. 14.); sensus enim necessarius tridentini canonis is est: in ea ordinatione, in qua haec verba proferuntur, dari Spiritum Sanctum, sive per ea sive per aliam formam sacramentalem detur (cf. Morino op. cil. P. 3. Ex. 2. c. 2.).

Episcopus igitur est sacerdos sacerdotiumque simpliciter obtinet. propter ordinationem presbyteralem, lit tamen per ordinationem Summus Sacerdos; eo quod per ordinationem episcopalem potestatem obtinet instituendi sacerdotes eosque regendi in celebratione mysteriorum et admimstratione aliorum sacramentorum, qui proinde dependenter ab ipso licite valeant munus sacrum exercere. Nec duo sunt in Episcopo *sacerdos* et *summus sacerdos*, *summus* enim seorsim per se nihil est: sed is obtinet esse

u<1
1?;

summum ordinatione ea, qua character sacerdotalis amplificatur, ut qui consecrare Eucharistiam potest ac remittere peccata, possit et consecratores ac indices animarum constituere eosque regere.

IX. Quid ergo est quod ait Hieronymus epist. CXLVI. de institutione Episcopi Alexandrini, volens ostendere « Quod unus postea electus sit, qui ceteris praeemineret, in schismatis remedium laetum esse, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet »? ait enim: « Nam et Alexandrine, a Marco Evangelista usque ad Heraclam et Dionysium episcopos, presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant: quomodo si exercitus imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se quem industrium noverint et Archidiaconum vocent. Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus quod presbyter non faciat? » Cui simile quid referi Liberatus Diaconus in *Breviario* c. 20. « consuetudinem esse Alexandrine illum, qui defuncto succedit, excubias super defuncti corpus agere manumque dexteram eius capiti suo imponere et sepulto manibus suis, accipere collo suo b. Marci pallium et tunc legitime sedere ». Consuetudinis Alexandrine relatae a Hieronymo mentionem facit pseudo Alcuinus *de Divinis Officiis* c. 37. (Migrie P. L. λ'. 101.) et Amalarius Symphosius *de Officiis ecclesiasticis* I. c. appellans consecrationem Episcopi. Si accipiantur haec ita, ut ea tantum caeremonia Episcopus Alexandrine constitueretur, dicendum erit censuisse Hieronymum quod presbyter nulla sacramentali consecratione auctus possit ordinare.. idque censuisse qui Hieronymi verba sec. LX. exscripserunt. Et tamen negat Hieronymus posse presbyterum presbyteros ordinare, ceterique, qui eum exscripserunt, noverant certe ordinationem sacram episcopalem, eiusque necessitatem. Scilicet sermo penes Hieronymum est de *electione*, qua in re differebat Ecclesia Alexandrina ab aliis, quod penes presbyterium esset tunc temporis electio et ex gremio tantum presbyterorum eligeretur successor: non secus ac modo iit in Ecclesia Romana (cf. I. B. Sollerii dissertationem inter Acta Bollandiana Tom. VII. Iunii. c. 1. Parergo 1.). Si secus censeas, oportet ul dicas, cuiusmodi fuerint hi Episcopi Alexandrini usque ad sec. III. labens et quomodo presbyteros et episcopos in sua dioecesi ordinauerint; de tunc est enim presbyterum non suscepta consecratione episcopali ordinare non posse, sicut de fide est Episcopus esse presbyteris superiores ac potestatem quam habent ordinandi non esse presbyteris communem. Trid. Sess. 23. c. 7.; nec unquam mentio occurrit extraordinarii ministri ordinationis episcopalis aut presbyteralis. Quae quidem debuisset advertere Morinus op. cit. P. 3. Ex. 3. c. 2. eruditus magis quam doctus Theologus.

XV.

Ad ordinem hierarchicum perlinent quoque diaconi inferiores presbyteris et episcopis eorumque ordinatio sacramentum esse censenda est.

I. De diaconis frequenter in N. T. mentio iit ac in monumentis Ecclesiasticis. Eos ratione gradus esse distinctos a presbyteris et episcopis, patet ex omnibus testimoniis iam citatis, e. g. ex epistolis ad Titum et Timotheum, tum ex Clementis epistola, epistolis Ignatii, canonibus Apostolicis, Carthaginiensibus, nicacnis, ex Dionysio areopagita (quoad hunc auctorem eiusque opera legendi prae ceteris Sirmondus in Diatriba de duobus Dionysiis et Morinus op. cit. P. II. c. 1.), Optato etc., ubi et specialia eorum munera specialisque initiatio describuntur. Ex iisdem quoque patet, eos esse episcopis et presbyteris inferiores; ministri enim sunt utrorumque, ut ipsum nomen sonat, nec sacerdotes sunt, quia non ad sacerdotium sed ad ministerium ordinantur, ut aiunt canones Carthaginienses; licet minus proprie dicantur identidem, tertii tamen ordinis, Sacerdotes (cf. Optatum l. c.) atque Levitis veteris foederis ubique comparantur. Cf. Ordinationum ritus allatos a Morino Op. cit. P. 2. Et sane si distincti sunt, cum nequeant esse sacerdotibus proprie dictis superiores, restat ut sint inferiores. Huc spectat epistola citata Hieronymi ad Evangelum.

II. Diaconos ad hierarchiam spectare docet Trid. Synodus Sess. 23. cn. 6.; ministri enim, qui tertio loco ponuntur sunt certe saltem Diaconi, qui illa κατ' ἐξοχήν vocantur primumque gradum inter ministros absque controversia oblinent. Sane hierarchia iis constat qui ad functiones sacras, ad administrationes sacramentorum aliorumque sanctificationem, consecratione quadam inamissibili, deputantur; atqui tales sunt Diaconi. Nam eorum est Sacerdoti sacrificanti assistere et ministrare, eorum est Eucharistiam distribuere fidelibus: iis ex officio competit baptizare, ut liquet ex Actis VIII. 5.-12., 26.-38. testaturque Pontificale romanum Clementis VIII. iisdemque competit quoque (ex mandato quidem Episcopi) praedicare, quod ex Actis VI. VII. VIII. manifestum est docemurque rursus ab eodem Pontificali. Deputantur autem ad haec ritu sacro simili illi quo Episcopi et presbyteri initiantur, ut liquet ex omnibus sacramentariis seu euchologiis graecis et latinis, cuius ritus adhibiti effectum perennem esse et inamissibilem ex iisdem veterum monumentis constat ex quibus characterem indelebilem ordinationis §. XIII. colligebamus.

HI. Ordinationem diaconi Sacramentum esse nondum definitum est: theologica tamen demonstratione certum est. Id ex Scripturis, collata subsequente Traditione, persuadetur. Sane advertatur *a)* quod murmur graecorum et pro eo sedando visa necessitas constituendi ministros mensarum (Act. VI. 1-2.), si res per se spectetur, potest censi fuisse vel occasio tantum deducendae in actum cuiusdam institutionis, vel fuisse linis sive adaequatus sive inadaequalus ordinationis diaconorum (diaconos cos fuisse, et ab iis diaconorum gradum qui mysteriis serviunt, eorum scilicet quales deinceps semper in Ecclesia exstiterunt, sumpsisse exordium universa Christiana traditio testatur, cui perperam refragatur can. 1G. Synodi quinisextae, male enarrans verba Chrysostomi in h. l. qui non de dignitate, sed de nomine *diaconi* loquitur), *b)* Fuisse autem illud potius simplicem occasionem non finem saltem adaequatum liquet tum ex conditionibus requisitis in eligendis (ef. et 1° Tim. 111.) tum ex officiis, quae stalim exercuisse dicuntur electi, quae sunt praedicatio verbi (cap. VI., 8. seqq. VII.) et baptismi administratio (cap. VIII.) extra civitatem quoque Ierosolymae: quibuscum muneribus in iis, qui ministri simpliciter essent, cohaerere quoque poterat ministerium mensarum, quod non profanum sed sacrum erat, custodia scilicet et distributio eleemosynarum Deo oblatarum pro pauperibus fidelibus. Neque huc spectasse diaconorum institutionem negat Hieronymus epist. ad Evangelum, qui solum ad retundendam quorundam diaconorum arrogantiam ponit eis ob oculos occasionem, qua electi dicuntur, ministerium nempe mensarum. Cum munere praedicandi et baptizandi coniunctum quoque fuisse munus ministrandi sacerdoti celebranti divina mysteria docemur (collate 1° Tim. III. 9.-10. ab antiquissimo scriptore, qui cum Apostolis conversatus est, s. Ignati.) scilicet ad Trallianos n. 2. « Oportet et diaconos mysteriorum Iesu Christi ministros omni modo omnibus placere. Non enim ciborum et potuum ministri sunt, sed Ecclesiae Dei ministri. » Porro *c)* institutionem horum diaconorum non fuisse mere apostolicam sed divinam, illud primo demonstrat quod ministri sacrorum ad intrinsecam constitutionem spectant societatis religiosae, huiusmodi porro, Christo auctore, sunt in Ecclesia: deinde idem constat ex testificatione Clementis l. c. aientis, ordinatione divina missos Apostolos et acceptis mandatis praedicasse verbum et episcopos et diaconos constituisse; ex testificatione Ignatii, qui et in suis epistolis diaconos semper sociat cum presbyteris et episcopis veluti ad eandem pertinentes institutionem, ut ait e. g. ad Smyrnaeos n. 8. « Omnes episcopum sequimini, ut Iesus Christus Patrem et presbyterium ut Apostolos, diaconos autem revereamini ut Dei mandatum » et enumc-

ratis diaconis, presbyteris, episcopis, subdit: « sine his Ecclesiam Dei non vocari » (ad Trallianos n. 3). Ex quibus patet sensus theoreticus, qui praxi Ecclesiae subest constanti et perenni Diaconos instituendi eosque recensendi in ordinem hierarchicum. Quod vero iubet Cyprianus epist. LXV. diaconos meminisse, quod « Apostolos idest episcopos et praepositos Dominus elegit, diaconos autem post ascensum Domini in caelos apostoli sibi constituerunt episcopatus sui et Ecclesiae ministros », eo spectat, ut etiam ex immediata et personali institutione episcoporum a Christo facta eorum excellentiam prae diaconis maioremque necessitatem ostendat.

Iam vero *d*) ritus ab Apostolis adhibitus pro constituendis diaconis est impositio manus cum oratione, (prius et pro ordinatione episcoporum ac presbyterorum adhibetur, idemque ritus in universa Ecclesia tum graeca tum latina semper est usurpatus eodemque potestas quaedam sacra confertur, potestas scilicet seu facultas ministrandi ad altare Sacerdoti ac dispensandi corpus Christi et baptizandi ac praedicandi creditumque semper est necessarium esse eum ritum ad talem potestatem conferendam eandemque esse inamissibilem sive imprimi illo ritu sacro characterem: qui perperam negaretur ex eo quod nulla sit functio diaconi, quae valide quoque ab alio nequeat praestari; nam et par difficultas moveri posset contra characterem confirmationis et licet alius easdem actiones praestare materialiter possit, actio tamen sacra et ministerialis, quae diaconis asseritur, ab iis solis fieri potest. Porro impressio characteris est effectus proprius sacramenti. Pariter creditum est teste Tridentina Synodo Sess. 23, c. 4. dari eo ritu Spiritum S. h. e, gratiam sanctificantem; nam et in consecratione diaconi dicitur secundum Pontificale Romanum: *accipe Spiritum S.* Talis autem ritus Sacramentum est: ergo.

Neque obstat diaconissas quoque (quarum institutio apostolica censetur Rom. XVI. 1. 1a Tim. V. 9. 10.) penes Graecos impositione manum et ad altare ordinari; nam hic ritus non fuit communis universae Ecclesiae nec creditus fuit necessarius nec creditum fuit diaconissas secretas esse ab ordine laico. Cf. cn. 26. Cone. Arausicani I. sub Leone I. et cn. 21. cone. Epauensis sub Hormisda, et cn. 18. cone. Aurelianensis II. sub Ioanne II. Sed ceremonia fuit ab Ecclesia instituta ad analogiam ordinationis diaconorum. Qua in re corrigendus est iterum Morinus op. cit. l. 3. Ex. 10. c. 1.

SCHOLION.

1. Quaestio lit de numero Ordinum. Apud Graecos post diaconatum duo sunt ordines minores, hypodiaconus et lector. Officia vero ab his

duobus exercebantur et exercentur eadem, quae a pluribus ordinibus penes Latinos. Epiphanius in *Expositione Fidei* n. 21. duplicem veluti seriem ordinum describit, in prima collocat episcopos, presbyteros, diaconos, hypodiaeonos, lectores in altera exorcistas, interpretes, laborantes, curatores mortuorum, ostiarios, et quicumque disciplinae causa instituti sunt. Exorcistarum pariter mentio occurrit in can. 10. antiocheiio. In Ecclesia latina iam tertio seculo omnes ordines reperiebantur, qui nunc vigent eademque subordinatione: illos in Ecclesia romana existentes enumerat Cornelius B. P. epist. ad Fabium antiochenum (Euseb. II. E. I. 6. c. 43.), iidem seculo quarto desinente enumerantur canonibus Carthaginiensibus iam citatis. Nec tamen penes ecclesias omnes lalini ritus iidem semper luisse videntur ordines minores. In Synodo Romana, quae s. S\lvestro tribuitur, inter subdiaconum et diaconum ponitur *custos martyrum*. Gelasius epist. 9. post nominatos ostiarios veluti infimos ex ordinibus, inter lectores et acolytos ponit *notarios* et *defensores* acolythisque subiicit subdiaconos. Canones Carthaginienses quatuor minoribus ordinibus recensitis, sub Ostiario ponunt *Psalmistam* quem et *Cantorem* vocant: liquet tamen potius esse simplex officium quam ordinem. Auctor anonymus opusculi *De septem ordinibus* (inter opera Hieronymi) satis doctus et antiquus (a) minores ordines sic recenset: Fossarios, Ostiarios, Lectores, Subdiaconos, ad quos additis Diaconis, Presbyteris, Episcopis septem existunt ordines. An omnes ordines fuerint quos recensuimus, disputari solet. Quaedam probabiliter erant officia tantum, quae pro diversa aetate ac Ecclesiarum necessitate aut utilitate alicui ordini assignabantur, vel erant simpliciter officia ecclesiastica sine ordine h. e. sine speciali consecratione, qua in certo gradu clericorum collocarentur, ut de Psalmista in canonibus Carthaginiensibus videtur. Cf. Marthene op. cit. c. 8. a. 1. Morinum op. cit. P. 3., Ex. 11., c. 1. et Thomassinum *de Beneficiis* P. 1.1. 2. c. 30. Teste Trid. Synodo Sess. 23., cp. 2. « ab ipso Ecclesiae initio sequentium ordinum nomina atque uniuscuiusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistae, lectoris et ostiarii in usu luisse cognoscuntur ». Quae verba non ita opus est intelligere, ut eos ordines ad ipsam Apostolorum aetatem apostolicamque institutionem referamus. Epistola quidem Ignatii ad Antiochenos, in qua enumerantur subdiaconi, lectores, cantores, ostiarii,

(a) Cum dicat « nuper episcopalis electio a<l metropolitanum remissa est ut incipiant summi sacerdotes pati non ex iure sed ex necessitate alium sacerdotem » videtur in Italia seculo IV. scripsisse, cum metropolitan! in Provincia Romani Pontificis institui coeperunt.

laborantes, exorcistae, confessores (cf. Constitutiones Apostolicas I. 8. c. 23.) habetur ut spuria. Urbanus II. vero in Concilio Beneventano decrevit. « Nullus iu Episcopatum eligatur nisi in sacris ordinibus religiose vivens inventus sit. Sacros autem ordines dicimus Diaconatus et Presbyteratus; hos siquidem solos primitiva legitur Ecclesia habuisse; super his solis praeceptum Apostolicum habemus. Subdiaconos vero, quia et ipsi altaribus ministrant, opportunitate exigente concedimus, sed rarissime ». Non ergo alii ordines distincti tunc habebantur in primitiva Ecclesia, nisi censeas voluisse dicere Urbanum, quod eos solos duos ordines habuit primitiva Ecclesia ut maiores et sacros, sicut Innocentius III. 1. c. infra interpretatur. Aliter tamen accepit Gratianus dist. 21. qui ait « Levitas ab Apostolis ordinatos legimus, quorum maximus fuit b. Stephanus: subdiaconos et acolythos procedente tempore Ecclesia constituit. Cf. et Magistrum sententiarum 1. 4. D. 24. Hugonem a s. Victore *de Sacramentis Fidei* 1. 2. p. 3. c. 13. Ex usu ministrandi altari et caelibatu iam a Leone M. praecepto et praecipue ex concessione Urbani II. confirmata deinde ab Innocentio III. c. *a Mullis, de Aetate et qualitate* etc., quod ex subdiaconis eligi possent ad Episcopatum, factum est, ut inter maiores sacrosque ordines subdiaconatus tandem sub finem sec. XII. accenseretur. Petrus enim Cantor, qui obiit anno 1197. in Libro *de Verbo mirifico*, ait, *de novo institutum esse subdiaconatum sacrum ordinem*. Porro « Ordo dicitur sacer, ait s. Thomas in 4. D. 24. q. 2. a. 1. ql. 1. 3., tpii habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam », ut Sacerdos et Diaconus circa corpus et sanguinem Christi et subdiaconus circa vasa consecrata: sed Canior intelligit ordinem maiorem.

II. Quaeritur an ordines inferiores Diaconatu sint totidem sacramenta. Plures scholastici id censuerunt cum Magistro 4. D. 24. nn. 2. 10. et s. Thom. ibid. a. 2. q. 2.: plures recentiores vel dubitant vel negant cum Morino op. cit. P. 3. Ex. 11. cc. 1. 2. (cf. Perrone *de Ordine* c. 2. Schol. 1°); eo quod non divina sed ecclesiastica tantum eorum origo videatur. Quod et censuisse dicendus est auctor lectionis in festo s. Caii in Breviario Romano 22. April, inquiring *constituisse Caium ut his ordinum et honorum gradibus in Ecclesia ad Episcopatum ascenderetur; ostiarii, lectoris, exorcistae, acolythi, subdiaconi, diaconi, Presbyteri*. Si enim hi omnes et singuli gradus forent divinae institutionis, eorum quoque subordinata successio esset talis et sic non esset ullus locus determinationi Ecclesiae. At si plures ex his gradibus sunt ecclesiasticae institutionis, vere dici potest constituisse hoc totum Caius, etsi quaedam ex his sint iure divino. Fatemur tamen haud difficile esse aliam probabilem in-

h rpreiationem afferre. Nec evincitur hos ordines characterem sacramentalem imprimere, eo quod non iterentur; nam ul audivimus a s. Thoma, quaevis consecratio est perpetua, ul vero idem ait q. 1. a. I. ql. 3. ad 3um < non omnis benedictio vel consecratio est sacramentum, quia el monachi et abbates benedicuntur el tamen illae benedictiones non sunt sacramenta; quia non ordinantur aliqui ad dispensationem dix inorum Sacramentorum, sicut per benedictionem ordinis ». Censebant tamen veteres plenitudinem Sacramenti esse in uno ordine, h. e. sacerdotio, in aliis vero esse quandam participationem ordinis : ideoque omnes ordines unum esse Sacramentum, quod est aliquod totum non intégrale nec universale, sed potestativum, cuius haec est natura quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio eius (s, Thom. in 4. D. 24. q. 2. a. ad 2um). Vere dixisse censemus Thomassinum I. c. : nihil probabilius (piam minores ordines comprehenso subdiaconatu veluti quasdam portiones esse diaconatus, aliis aliisque temporibus el necessitatibus ab eo decerptas. Quamobrem aliquo sensu coque vero recte dixeris, minores ordines in fonte sui ac origine, idest in Diaconatu, unde tanquam rivuli scaturierunt, institutionis esse divinae >. Cf. s. Bonaventuram in 4. D. 24. a. 2. q. 1. et Thornam ibid. q. 2. a. 1. ql. 2. qui idem docent.

Quoad tonsuram clericalem, iam ah initio Ecclesiae usurpatum est, ul clerici comam non nutrent, sed brevem el modestam gererent patentibus auribus, quod el fidelibus commune eral : deinceps cum sine periculo in publicum prodire licuit, tonso pressius capite, inferius circuli coronam ex capillis relinquebant clerici (Cone. Toletanum IV. c. 41. Beda Hist. Anglor. l. 4. c. 1. vel etiam praeter haec verticem capitis in formam circuli radebant. Tonsura autem vel corona simul cum primo ordine suscipiebatur; at circa annum septingentesimum, ut putat Morinus, usu induci coeptum est, ul sola tonsurae ceremonia quis in clerum adoptaretur et sic dari ea coepla est seorsim ante alios ordines. Cf. Morinum op. cit. P. 3. Ex. lb. Thomassinum op. cit. P. 1. l. 2. c. 37. seqq. Martiine l. c. a. 7. s. Thom, in 4. D. 24. q. 3. a. 1.

III. Quaeritur, quaenam sit materia et forma ordinationis et primum ordinationis presbyteri et diaconi, an sola impositio manuum, an sola traditio instrumentorum, an ulrumque simul. Licet plures nobilissimi scholastici consuerint sola traditione instrumentorum cum verbis ad eam pertinentibus haberi materiam et formam Sacramenti el quidam utramque postulaverint, ut Beliarminus de Ordine c. 9.: tamen 1° negari nequit impositionem manuum esse essentialem sacramento; neque id negat

s. Thomas, qui docet per eam conferri gratiam, licet velit characterem imprimi Iradilione instrumentorum (in *h. D. 24. q. 2. a. 3.*): 2° probabile saltem est vehementer traditionem instrumentorum non esse materiam essentialem ulrique ordinationi neque ultimam impositionem manuum eum his verbis: *accipe Spiritu s. (piorum remiserit peccata etc.* in ordinatione Presbyteri. Sane quod spectat ad 1°^{aj} in Ecclesia graeca semper sola impositio manuum adhibita est (Morino op. cit. P. 3. Ex. 7.) ordinalionesque graecorum probavit semper Ecclesia romana (Morino op. cil. P. III). *b)* Pariter in Ecclesia latina usque ad seculum IX. sola impositio manuum est usurpata canonesque Carthaginienses, in quibus pro his ordinibus impositio manuum exclusive traditur (cf. cn. 5.), in omnibus subscqñentibus sacramentariis repetiti sunt ul norma ordinationis (Morino ibid.) et in eadem Ecclesia ita est deinceps adhibita simul traditio instrumentorum, ut tamen simpliciter affirmatum sit, impositione manuum ordinari presbyteros, ul loquitur Tridentina Synodus Sess. 14. *e.^.de Sacram.c.clr. unctionis.* *c)* Primi diaconi non fuerunt certe ordinali Iradilione libri evangelii quod nondum scriptum erat, *d)* In Scripturis solius impositionis manuum occurrit mentio : ibique tamen de ordinatione sermonem esse certum est apud omnes. Iam vero 1° si impositio manuum non est essentialis modo, alterutrum dicendum est, vel nunquam fuisse essentialem, vel auctoritate Ecclesiae fuisse deinceps in aliam mutatam. Atqui primum est evidenter falsum ex dictis: alterum nescimus quomodo possit defendi. Nam etsi demus Christum non determinasse ἐν ἁ-όμω materiam et formam huius Sacramenti, sed permisisse determinandam Ecclesiae; tamen duo sunt advertenda: a) non perinde esse Christum hanc potestatem fecisse Ecclesiae, atque potestatem fecisse ut possit ipsa rursus quod ipsa instituerat mutare: nam probabile est certe, in hypothesisi quod Christus hanc potestatem Apostolis fecerit, quod Christus ita potestatem fecerit Apostolis determinandi ἐν ἁτόμω malcrias et formas, ut voluntate sua consequente decretum Aposlolicum sanxerit Deus esse perpetuum, ne in re tanti momenti mutationibus esset locus. Christum ergo non ita se gessisse quomodo demonstratur? neque enim comparatio valet instituta a Morino cum Sacramento matrimonii, in quo Ecclesia nunquam mutavit materiam aut formam, sed solum conditiones requisitas ut eae sint : si vero non demonstretur, firmum maneat oportet impositionem manuum ab Apostolis adhibitam esse adhuc essentialem.

β) Advertendum est, quod si Ecclesia potens mutare essentialem materiam Sacramenti id exsequi velit, oportet ul decreto aliquo sollemni omnibus perspicue notam faciat hanc suam voluntatem ; res enim agitur

in Ecclesia maxime necessaria, aqua ipsa successio Apostolica dependet: atqui cerle huiusmodi decretum non adest (de decreto Eugenii loquemur mox singillatim), sed sensim sine sensu accesserunt hi ritus impositioni manuum, perseverante semper eadem manuum impositione, quemadmodum accessit in ordinatione presbyteri unctio manuum, quae sec. IX. in quibusdam ecclesiis lalinis adhibebatur, eam tamen adhuc ignorante Ecclesia romana, ut liquet ex epist. Nicolai I. ad Rodolphum episcopum biluricensem (Cf. Morino Ex. ti.c. 2.). Exstant e contrario canones veteres ab Ecclesia latina recepti et in Sacramentariis suis confirmati frequenter et nunquam disserte revocati, significantes impositione manuum ordinari presbyteros et diaconos, non traditione instrumentorum. Ergo decretum illud significans voluntatem Ecclesiae mutandi formam et materiam ordinationis non habetur. Igitur probari nequit auctoritate Ecclesiae fuisse deinceps mutatam essentialem formam et materiam ordinationis. Nullo vero in pretio habenda est opinio dicentium in traditione instrumentorum haberi impositionem manuum, cui praeter sensum communem contradicunt canones Carthaginienses. Itaque impositio manuum semper fuit et est essentialis.

2° Ex dictis quoque consequitur quod altero loco dicebamus, probabile admodum esse quod traditio instrumentorum, non sit ordinationi essentialis. Nam non fuit certe essentialis olim; si vero esset modo, mutatio quaedam eademque essentialis in ipsa materia inducta esset ab Ecclesia, cum nunc esset *essentiale* id quod prius *essentiale* non erat; non fuisse autem inductam videtur nobis probari eodem argumento, quo priorem mutationem negabamus. Nec praesens praxis Ecclesiae id evincit: in more enim fuit Ecclesiae ritui essentiali sacramentorum plures progressu temporis ceremonias addere, quibus et augustior fieret celebratio sacramenti et expressior significatio eiusdem effectus, sicut videre est e. g. in baptismo. Neque dicas eo quod Episcopus tradens instrumenta dicit in ordinatione presbyteri: *accipe potestatem offerre sacrificium Deo etc.* significari quod eo ritu fiat sacramentum: nam simile quid habes in Sacramento Matrimonii, in quo Sacerdos dicit: *ego cos contango etc.*, quin tamen eis verbis coniunctio sacramentalis fiat. Cf. Magistrum in *hm* D. 24. et Ilugonem a s. Victore *de Sacramentis* l. 2. p. 3. c. 12. docentes ea verba proferri ab Episcopo ut presbyteri agnoscant *se accepisse* potestatem offerendi. Cur ergo in Pontificali romano et diaconi antequam eis tradatur Evangelium et presbyteri antequam eis tradatur calix cum patena etc. licet iam impositionem manuum acceperint, dicuntur adhuc *ordinandi*, postea vero dicuntur *ordinali*? Scilicet distinguendum est inter essentialitatem ordinationis

cl integritatem eius. Ad integritatem omnes ritus praescripti spectant et idcirco ordinatio integra tunc est completa cum omnes peracti sunt: quocirca si definire Ecclesia nolit quid sit tantum de essentia, sive si ab hac consideratione praescindat, integritatem solum ritus, quam non sine causa praescribit, prae oculis habeat necesse est et sic dicat ordinationem completam, seu aliquos ordinatos, cum integer ritus perfectus est. Quod vero Innocentius III. c. *Pastoralis* et Gregorius IX. c. *Presbyter, de Sacramentis non iterandis* decernunt, si omissa est impositio manuum, non esse iterandam ordinationem (utique integram) sed supplendum quod omissum est, cum nostra quoque sententia optime cohaeret.

Cum in ordinatione presbyteri secundum Pontificale romanum triplex habeatur impositio manuum, prima solius Episcopi nihil interea dicentis, altera Episcopi simul cum assistantibus presbyteris, episcopo fundente benedictionem, h. e. verba pronuntiante, tertia in fine missae post communionem, non videtur prima esse materia essentialis; quia nulla forma eam comitatur: tertia quoque non videtur essentialis; quia nec in Ecclesia graeca usurpata et in ipsa latina Ecclesia recentior est tribus seculis traditione instrumentorum et cum iam sint ordinali presbyteri, hoc ipso iam habent potestatem ordinis remittendi peccata, quae presbyteris competit: sensum vero Tridentini canonis ZP Sess. XXIII. iam supra explicavimus. Restat ergo ut secunda impositio manuum cum prece Episcopi sit materia et forma essentialis ordinationis presbyteri. Attamen Lugo censet primam impositionem satis cum secunda continuari, ut ad illam quoque forma spectare possit Disp. 2. n. 99. : imo utramque impositionem continuari cum porrectione instrumentorum ita, ut ad duplicem quoque impositionem manuum pertineat forma, quae tandem in porrectione instrumentorum pronuntiatur l. c. n. 90.

Quod spectat ad ordinationem Episcopi, quaestio esse potest, an impositio Evangelii super caput eius sit materia essentialis. Ea certe antiqua est, ac praescribitur in Constitutionibus Apostolicis et canonibus Carthaginiensibus, id tamen perse non sufficit ut materia essentialis dicatur; nam potuit esse ceremonia quaedam ab Ecclesia instituta quae cum antiquitus instituta fuerit evasit, communis: nec videntur primi episcopi hoc ritu ordinali. Unctio quoque in Ordinatione Episcopi antiqua est in Ecclesia Romana, cuius mentionem facit Gregorius M. in 1° Regum c. o. (cf. et eius Sacramenlarium ex pervetusto rituali inter eius opera editionis Gallicciolli Torn. 10.) camque indicare videtur s. Leo Scrm. 8. de Passione Domini n. 7°. Eius quoque mentionem facit s. Ephrem in suis hymnis Nisibiensibus nuper editis, hymno 17. et 19. Ea tamen antiquitus in

Africa non videtur adhibita, eum canones Carthaginenses eam non praescribant: atque serius videtur recepta in Hispania, quoniam Isidorus 1.2.2. ubi plura de ceremoniis ordinationum, ne verbum quidem facit de unctione, licet de unctione veterum sacerdotum copiose disserat. Nec eam exhibet Pseudo-Alcuinus in libro *«» Divinis officiis*.

In ordinatione, aliorum ordinum antiquissima est consuetudo Ecclesiae Latinae non imponendi manus, sed tradendi instrumenta: ita canon

Armenos ad uniformitatem cum Ecclesia Romana in collatione Ordinum, ideoque liane solam recensuisse, quam Armeni non adhibebant. » Quae quidem responsio supponit Eugenium mentem suam declarasse oratoribus Armenorum, quibuscum negotium unionis actum est, ut intelligerent quo spectaret ea ultima pars decreti deaimpta ad verbum exopuscolo^{3°}s. Thomaе de Sacramentis, c) Quod quidem videtur per se salis esse ad ostendendum, lieic nullam fidei definitionem haberi; non enim solet Romana Sedes hoc paeto condere definitiones fidei, exscribendo scilicet opus alicuius docloris. d) Porro quod intrinseco argumento probabile saltem est, lit extrinseco argumento certum; nam quaenam sit et quaenam non sil intentio Prihcipis in ferendo decreto, recte a posteriori colligitur a sequenti consensu probato illi quoque auctoritati, a qua decretum profectum est (a). Atqui ex hoc consensu liquet, intentionem Eugenii non eam fuisse, ut doctrinam fidei proponeret circa materiam et formam essentialem Sacramenti Ordinis. Nam si ita est, oportuit integram materiam tradere; falso enim de parte materiae praedicatur quod sit materia; quare dicendum esset impositionem manuum non esse materiam e sententia Eugenii, eam enim omisit Eugenius; ideoque falsum esset per impositionem manuum fieri Sacerdotes.-Nihilominus non hic tantum vel ille theologus, sed universa Tridentina Synodus probata a Romana Sede post decretum Eugenii adhuc ordinationis ritum ita exprimebat inquiring l.c. « Sacerdotes ab Episcopis rite ordinos per impositionem manuum presbyterii ».Ergo non ita accepta est doctrina Eugenii, ut eo in decreto proponeretur quid circa materiam el formam ordinationis sit credendum.

V. Quaeritur de ministro ordinationis. Omnia sacramentaria et euebo-logia Ecclesiae Latinae et graecae, canones omnes initio ducto ab Aposlolicis usque ad Tridentinos, Patres Hieronymus, Epiphanius, Chrysoslomus iam citati, quibus celeri consentiunt, ministrum χειροτονια , qua in ordinem hierarchicum fideles adsciscuntur, sive ordinationis episcoporum, presbyterorum, diaconorum solum episcopum exhibent; et licet quidam veteres scholastici censuerint ex delegatione Pontificis posse presbyterum esse ministrum extraordinarium ordinationis diaconi et presbyteri, haec opinio (ut ail cl. Perrone l. c. n. 134.) obsoleta est et sane gratis asserta esi praeter omne principium proprium theologiae. Privilegium vero quod dicitur ab Innocenlio IV. concessum abbati cislerciensi conferendi diaco-natum vel a plerisque ut falsum prorsus reficitur, vel depravatum cen-

(a) Nota aliud esse ex Ecclesiae sensu explicare decretum Romanae Sedis, aliud ex Ecclesiae consensu derivare valorem decretis eiusdem Sedis.

setur. Inferiores vero ordines comprehenso subdiaconatu posse ex delegatione Pontificis presbyterum conferre, convenit inter Theologos, lūin propter concessionem factam olim chorepiscopis, qui simplices presbyteri erant, tum propter concessionem eandem factam recenti quoque aetate a Romana Sede, presbyteris. Cf. Benedictum XIV. *de Synodo* L. 2. c. 11°. In decretis autem Anaslasi II. editis a Dionysio, deer. VI. edicitur ne presbyteri ius habeant, sine Summo Pontifice, faciendi subdiaconos el acolythos.

Quaeritur vero an episcopus haereticus ab Ecclesia praecisus et damnatus valide ordinet. < Hanc quaestionem tait Petrus Lombardus in 4. D. 25. n. 1.) perplexam ac pene insolubilem faciunt doctorum verba qui plurimum dissentire videntur ». Verum heic perplexio nulla reapse est. Sententiae enim, quas Magister affert veterum Patrum, illicitam solum docent eam ordinationem neganlque potestatem exsecutionis, honorem gradus el iurisdictionem per eam conferri. Doctrina Ecclesiae allata in §.11. salis aperta est. Quod de praecisis ab Ecclesia universim dictum est, idem et in specialiter degradatis valet: est enim eadem ratio; quia nempe character ordinatione imprimitur, qui iuxla Ecclesiae doctrinam indelebilis est.

\ I. Quoad caelibatum clericorum lege egregium opus F. Antonii Zaccharia *Storia polemica del celibato sacro*. In summa haec tene. 1° Caelibatus clericorum non est de iure divino primario: 2' est tamen de iure divino secundo, maxime scilicet conveniens: 3° potestas vero illum praeciendi ac nuptias irritandi eorum qui illo obligentur, est de iure divino primario: 4° In Ecclesia latina semper iure servatus est nec ullum exemplum afferri potest, quo impune episcopus, presbyter, diaconus aul nuptias contraxerint aut nuptiis antea initis usi fuerint. Quod quidem aposlolica Patrum constitutione consiilulum esse docet Siricius ep. 5. ad Africanos. Licet vero quarto seculo nondum in omni Ecclesia latina subdiaconi ad continentiam obligarentur, id tamen servatum iam esse in Ecclesia Romana liquet ex Leonis epist. 14. ad Anastas. Thessal. Romae enim altari subdiaconi ministrabant; quod cum factum deinceps esset commune ubique sub Pelagio II. el Gregorio M., facta est lex continentiae universalis pro subdiaconis. 5° In Ecclesia quoque graeca haec consuetudo seculo 4' viguit; cuius rei testes sunt Hieronymus el Epipbanus. Ille adversus Vigilantium c. 1. inquit: < quid facient Orientis Ecclesiae, quid Aegypti el Sedis Apostolicae (habes omnes tres Patriarchates), quae aul virgines clericos accipiunt aul continentes, aut si uxores habuerint mariti esse desistunt? » Iste haeresi LIX. n. 4. aiens contra Novatianos

<Quin eum insuper, qui adhuc in matrimonio degit ac liberis dat operam, tametsi unius sit uxoris vir, nequaquam tamen ad diaconi, presbyteri, episcopi aul hypodiaconi (nota: etiam *subdiaconi*) ordinem admittit ». Idem tradit in *Expositione Eidei* n. 21. Cf. et Eusebium H. E. I. x. et *Demonstr. Evang.* l. 1. pag. 31. 32. edit. Vigeri. Identidem tamen in ficclesia graeca praeter hanc consuetudinem a presbyteris el diaconis et subdiaconis agebatur, cuius rei declarationem habes ab Epiphanio qui loco citato subdit: « Quod in illis locis praecipue fit, ubi ecclesiastici canones (lex ergo aderat) accurate servantur. At enim nonnullis adhuc in locis presbyteri, diaconi el hypodiaconi liberos suscipiunt; respondeo, non illud ex canonis auctoritate fieri, sed propter hominum ignaviam, (piae certis temporibus negligenter agere ac connivere solet ob nimiam populi multitudinem, cum scilicet qui ad eas se functiones applicent non facile reperiuntur ». Ab ea sanctitate magis usque deficiens Ecclesia graeca, edidit tandem sec. VII. labente canones trullanos.

Sic notitia tradita eorum, qui in Ecclesia iure divino potestatem obtinent sacrorum quique eodem iure intrinsece discernuntur a laicis, dissendendum nunc est de potestate jurisdictionis, ad quam iure divino idonei sunt qui ad ordines hierarchicos spectant. De iis autem disputabimus, quae ad eius originem, subieclum, naturam et efficaciam manifestandam conducunt.

Origo huius potestatis proprio et speciali sensu est divina.

I. In 1° articulo gallicani conventus an. 1682. independenlia potestatis civilis a potestate sacra eo argumento stabiliebatur, quod iuxla Apostolum sil potestas illa a Deo, nempe, ut adsignificalur, sit. potestas immediate a Deo. Quo quidem argumento probare quoque, imo meliore iure, potuissent, potestatem paternam in filios, viri in uxorem, proprietarii in res suas etc. esse independentem a quavis alia potestate, ila ut nihil reliqui fuisset in suo regno Ludovici XIV. auctoritati. Haec porro doctrina est loco fundamenti omnibus illis, qui potestatem civilem independentem prorsus imo superiorem statuunt potestate ecclesiastica.

Verum potestas politica spectari potest vel in universali, abslracione facta a quavis eius forma, vel in particulari secundum determinatas formas. Priore modo spectata ipsa est a Deo et ideo est a Deo; quia a Deo est creata natura ordinabilis in societatem; unde de iure naturae est

quod sil talis potestas: ius autem naturae est quoddam ius divinum; idcirco nulla existente positiva Dei institutione, sed sola existente natura, iam existit principium auctoritatis civilis. Forma vero regiminis sive monarchie» sive aristocratie» sive constitutionalis sive alia quaevis non est de iure naturae, sed ex quibusdam contingentibus factis atque hominum tandem consilio et voluntate delinitur. Est ergo haec auctoritas generice spectata naturalis ac de iure divino naturali, eadem tamen, si conferre licet, minus primario intenta a natura, quia necessaria minus, quam paterna (cf. s. Gregorium in *Regula Pastoralis* part. 2. e. 6. coli. *Moralium* l. 26. in caput 36. v. 46.): forma autem quaevis ipsius de iure humano est, et idcirco mutabilis.

E contrario potestas ecclesiastica non consequitur naturam, est enim supernaturalis; idcirco immediate a Deo est, quatenus Deus positiva institutione eam instituit, ordinem condens supernaturalem; praeterea non tantum in genere est a Deo instituta, sed in specie, h. e. forma ipsa determinati regiminis eadem institutione constituta est a Deo, idcoque ipsa quoque immutabilis est. Igitur speciali modo et proprio prae politica potestate coque excellentiore originem habet a Deo potestas Ecclesiastica. Cf. Bellarminum *de Laicis* c. 6.

§. XVII.

Potestatem iurisdictionis in Ecclesia praeter Petri successores oblinere debent ex Christi institutione Episcopi, qui singulis Ecclesiis ordinaria et immediata iurisdictione praesint.

1. Iurisdictionem Petri cuiusque successorum probabimus in Tract, sequente: nunc ab ea tractanda praescindimus. Quaestio quae restat est huiusmodi: an praeter Petrum et sub Petro sint alii ex Christi institutione qui ordinaria potestate regere debeant oves Christi et quinam illi sint. Quia vero historice constat Episcopos semper fuisse, qui Ecclesiam regerent, quaestio ea duplex huc redit, an ex Christi institutione Ecclesia regenda sit ab Episcopis, qui singularibus Ecclesiis ordinaria et immediata potestate praesint. Quamvis enim Christus ita rem instituere potuerit, ut commissa universa Ecclesia Petro, reliquerit illi potestatem delegatos suos a se institutos mittendi qui singulas paries ovilis gubernantes eum in regimine universae Ecclesiae adiuvent; potuit tamen et sic quoque Christus rem instituere, ut sua voluntate determinaverit eos, qui essent vocandi in partem sollicitudinis a Petro, iique essent episcopi.

Quae quidem hypothesis non exigit ut dicamus, eadem primaria intentione Christum voluisse Primatum Petri ceterorumque episcoporum auctoritatem; sed eos ideo potuit velle Christus, ut Petrus in regimine Ecclesiae universae adiuvaretur; eo quod Ecclesia ab uno quoad omnes actus necessarios absque ministerio alterius regi nequit. Si itaque Christus non fecit solum potestatem Petro delegandi suam auctoritatem aliis, quibus vellet et quam vellet, seu si non reliquit determinandum Petro quinam et quomodo ei essent associandi, sed determinavit ipse voluitque esse Episcopos ordinaria et immediata potestate instructos, dicendum est eos Ecclesiam sub Petro regere ex Christi institutione, qui primario quidem, prout voluit Ecclesiam simpliciter esse, Primatum Petri in ea instituit: secundo vero, prout rationem habuit universalitatis Ecclesiae et necessitatis eorum qui Petrum in ea regenda adiuverent, voluit esse Episcopos, qui ordinario iure singulos greges gubernarent. Si autem ipse id voluit, sunt ergo Episcopi ex Christi institutione Ecclesiarum Pastores.

Quod cum defendimus, nolumus dicere Christum ipsum determinasse limites singularum Ecclesiarum vel prohibuisse ne ulla particularis Ecclesia nisi ab Episcopo cuiusque ordinaria iurisdictione regeretur; haec enim necessaria non sunt, ut vera sit illa institutio Christi. Neque ingredimur quaestionem an iurisdiclio Episcoporum sit immediata a Deo an a Papa: ab hac enim quaestione, quam in seq. tractatu tractabimus, illud est independens; sive namque neges sive affirmes iurisdictionem Episcoporum esse immediate a Papa, semper verum esse potest, Christi institutionem et voluntatem esse, ut Ecclesia ab Episcopis sub Petro regatur ordinaria iurisdictione. Id est igitur quod modo demonstrandum nobis sumimus.

II. Iam vero ex institutione Apostolorum facta a Christo (Luc. VI. 13. Matth. XVIII. 18. Ioan. XX. 22.) ac promissione perennitatis eorum ministerii (Matth. XXVIII. 20.) liquet voluisse Christum ut praeter unum Petrum cuiusque successores essent alii potestatem habentes regendi, docendi et sanctificandi, quae potestas perpetuo propagaretur in alios. « Erras (aiebat Bernardus ad Eugenium III. *de Consid.* I. 3. c. 4.), si ut summam ita et solam institutam a Deo vestram apostolicam potestatem existimas. » Porro vi illius institutionis, qua statuitur non solum Petrum sed et alios, qui eius fratres dicuntur, debere obtinere in Ecclesia potestatem idque in perpetuum, efficitur plures debere esse qui cum Petro et sub Petro hac potestate poliantur. Hi vero nequeunt eam habere potestatem quae fuerit in Apostolis extraordinaria; perpetuum enim non est nisi quod est ordinarium: ordinaria autem potestas ea censenda est quae

exprimitur verbis Christi directis ad Apostolos (nisi significetur eos spectari sub speciali ratione quatenus primi sunt iniliumque perpetuae successionis, ut Ioan. XVI. 12. 13.); in illis enim verbis institutio Ecclesiae continetur: oportuit autem Christum instituentem Ecclesiam formam eam exhibere, quae ordinaria deberet esse in ea. El sane praerogativas extraordinarias singulorum Apostolorum, eiusmodi fuerunt auctoritas universalis et infallibilitas, perperam conaberis demonstrare ex verbis Christi, qui, si excipias Petrum, numquam ad singulos, sed ad omnes simul sumptos eosque cum Petro, loquitur. Eae quidem aliunde constant, eas tamen defecisse cum Apostolis certum est. Restat ergo ut potestas ordinaria quae primum fuit in Apostolis sit potestas ligandi et solvendi, potestas docendi. potestas sanctificandi per administralionem omnium Sacramentorum citra infallibilitatem et universalitatem auctoritatis in singulis; talis enim potestas el verbis Christi significatur et necessaria est Ecclesiae.

Hinc Apostolus ad Ephes. IV. 11. 12. ait quod Deus dedit quosdam quidem Apostolos... quosdam autem *pastores et doctores* ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi. Ex quo patet, neesse esse ut actio eorum qui enumerati sunt perduret quoad consummandi sunt sancti et corpus Christi aedificandum. Duplitter vero ipsa perdurare potest, vel quatenus eius efficacia maneat, vel quatenus continua successione semper actu exsistat. Iam vero patet hoc alterum quoque requiri; dicuntur enim a Deo illi dati *in opus ministerii* εἰ ἐργον ^αζοvia , quod actuale requirit exercitium potestatis. Porro Apostoli quatenus tales secundum totam amplitudinem potestatis perpetui esse non debebant; prophetas quoque et evangelistas, prout speciale munus significatur, perpetuos esse non debuisse satis constat; restat ergo ut pastores et doctores quatenus tales, quorum est proprium ministerium quo aedificatur corpus Christi et consummantur sancti, perpetua successione perdurent, quorum ministerio illud quoque oblinetur, ut ministerii aliorum quod transiit efficacia semper perseveret. Ex divina igitur institutione debent esse in Ecclesia post Apostolos ii qui sint pastores et doctores, qui nempe habeant potestatem regendi docendi simulque sanctificandi.

Iam vero constat quod illi, quos Christus voluit succedere in munere ordinario Apostolis el pastores esse ac doctores in Ecclesia, sunt eadem institutione Christi Episcopi qui portionem gregis Christi ordinaria potestate, insita nempe proprio officio, regant; ita ut utrumque ad Christi institutionem spectet, el Ecclesiam regi ab Episcopis et regi ab Episcopis jurisdictionem habentibus singillalim in partes ovilis Christi. Primum

palet 1° quia si Christus voluit aliquos esse Pastores, eos certe voluit quos idoneos instituit ad hoc ministerium perfecte exsequendum : atqui soli Episcopi propter potestatem ordinis, quae de iure divino est, sunt subiectum idoneum ad regendam perfecte Ecclesiam; oportet enim rectorem Ecclesiae eum esse, (pii creare in ipsa ministros valeat, quibus functiones Ecclesiastici muneris exerceantur, quique Ecclesiam perennare possit et sic praestantior sil ceteris (pii functiones exerceant; atqui talis non est iure divino nisi Episcopus, (pii non solum filios sed et patres gignere valet. 2° Teste Apostolo Act. XX. 28. Episcopi positi sunt a Spiritu S. regere Ecclesiam Dei, quibus verbis saltem significatur ordinatio divina, ut Episcopi regant Ecclesiam. 3° Testante Clemente 1° ad Corinth, u. 42. Apostoli missi a Christo eiusque acceptis mandatis praedicantes per regiones ac urbes, primitias eorum in Episcopos et Diaconos constituerunt. 4° Ignatius theophorus sollicitudinem gerens pro iis Ecclesiis in Asia ad (pias scribit, illud unum fere inculcat ut ordini hierarchico debita reverentia et subiectio deferatur ac praecipue Episcopo, monens oportere Episcopum respicere ut ipsum Dominum in eiusque sententiam omnes concurrere eique et Presbyterio obedire mente indivulsa, uni eius sacrificio communicando, ac Presbyterium coaptari debere Episcopo sicut chordas citharae (ad Magnesianos) : secundum Iesum Christum vivere, qui subiectus est Episcopo ut Iesu Christo, sine Episcopo, presbyteris et diaconis Ecclesiam non vocari, ab haereticis se custodire qui indivulsus maneat a Deo Iesu Christo et Episcopo et praeceptis Apostolorum, quique sine Episcopo et presbyteris et diaconis aliquid facit, hunc non esse mundum in conscientia subiectosque oportere esse Episcopo ut Dei mandato (ad Trallianos): ubi Pastor (episcopus) est, eodem et oves sequi oportere, una Eucharistia utendum esse, unam esse carnem Christi et unum calicem in unitatem Sanguinis ipsius, unum altare sicut unus est Episcopus cum presbyterio et diaconis: sine Episcopo nihil faciendum, omnibus poenitentibus remittere Deum, si resipiscant ad unitatem Dei et Episcopi consessum: bonos esse sacerdotes, praestantius autem quid esse summum Sacerdotem, cui credita sunt sancta sanctorum (ad Philadelphios) : omnes Episcopum sequantur ut Iesus Christus Patrem et presbyterium ut Apostolos, sine Episcopo nemo quidquam faciat quae ad Ecclesiam spectant: rata Eucharistia habeatur illa quae sub Episcopo fuerit, vel cui ipse concesserit : ubi comparuerit Episcopus, ibi et multitudo sit, quemadmodum ubi fuerit Christus Iesus ibi est catholica Ecclesia : non licere sine Episcopo baptizare aut agapen celebrare et quodeumque ille probaverit hoc esse Dei beneplacitum, honorari a Deo qui honorat Episcopum et diabolo

obsequium praestare qui clam Episcôpo aliquid agit (ad Smyrnaeos): interire ullum qui se Episcopo maiorem censet: decere ut sponsi et sponsae de sententia Episcopi coniugium lacias, ut nuptiae sint secundum Dominum : Episcopo attendendum esse ut et Deus attendat nobis (ad Pol} - carpum). Porro manifestum est hanc debitam reverentiam et subtectionem erga Episcopum adeo frequenter praedicari ab Ignalio, ut unitas Ecclesiae, unitas scilicet fidei et communionis sit in luto, ita ut unitas haberi nequeat sine ea reverentia et subjectione; atqui quod Ecclesiae unitati necessarium exhibetur, id ex divina institutione postulari dicitur.

5° Sates Episcoporum consuevit antiquitas appellare Ser/es *Apostolicas*, *Apostalsortem*, *Aposlolalmn*, ut Paulinus facit ad Alympium epist. 3. η. 1. et ad Florentinum cp. 42 n. 3°. Gregorius Turonensis *Hist. Franc.* 1. 4. c. 26. Apollinaris Sidonius epist. 4. I. 6. Avitus Viennensis epist. 37 atque Episcopi semper hae appellatione honestati sunt ut successores Apostolorum dicerentur. < Hoc enim maxime laborare debemus (ait Cyprianus ep. 42 ad Cornelium) ul unitatem a Domino et per Apostolos nobis successoribus traditam quantum possumus obtinere curemus .> « Apud nos (inquit Hieronymus ep. 41. ad Marcellam) Apostolorum locum Episcopi tenent, apud eos iMontani asseclas» Episcopus tertius est ». « Horum (Apostolorum profecto nunc in Ecclesia Episcopi locum tenent, ligandi atque solvendi auctoritatem suscipiunt », ait Gregorius M. hom. in Evangelia 26. n. o. Quocirca Tridenlina Synodus Sess. 23. c. 4. declaravit « Episcopos qui in Apostolorum locum successerunt, ad bicrarchicum ordinem praecipue pertinere. » Quae quidem successio non presse accipienda est ; cum fere nullus Episcopus, praeter Romanum habuerit Apostolum in sua sede antecessorem fuerinlque constituti Episcopi viventibus adhuc Apostolis, nec accipienda secundum aequalitatem, si singulos episcopos spectes, cum non sint pares singulis Apostolis; sed secundum similitudinem accipienda est si singulos Episcopos, excepto R. P., cum singulis Apostolis comparas, nam ordinariam potestatem ligandi cl solvendi oblinent docendi et sanctificandi : atque secundum aequalitatem quoque, si lotum collegium Episcoporum cum collegio Aposlolico conferas; par est enim potestas.

Sic autem Ecclesia censuit Episcopos esse Apostolorum successores, ul simul censuerit immutabilem sibi esse ideoque iuris divini hanc oeconomiam ecclesiastici regiminis; quod liquet non salum ex nunquam ab Apostolis usque interrupta praxi, sed et ab asserta Episcopis prae ceteris dignitate successorum Apostolorum in regimine Ecclesiae; nam Apostolis aliquos succedere debere iure divino cautum est: quod et ea disserta con-

stat professione, quod Episcopi positi regere Ecclesiam Dei spectent iique praecipio' ad hierarchiam divina ordinatione institutam. Quocirca Ecclesia a Cypriano definiebatur : Plebs sacerdoti (Episcopo) adunata et Pastori suo grex adhaerens (ep. 69.) atque dicebatur Ecclesia esse in Episcopo, et Episcopus in Ecclesia (ibid.).

III. Alterum quod demonstrandum est, nempe ex eadem Christi institutione Episcopis singulis portionem gregis adseribendam esse (piam regant ordinaria jurisdictione, ita demonstratur. Catholicus conceptus divinae institutionis Episcopatus repraesentat certe ipsam divinam institutionem ut ei sit prorsus conformis; atqui hic catholicus conceptus ita exhibet eam institutionem, ul singuli Episcopi (uno excepto R.P.) nequeant quoslibet fideles aut universam Ecclesiam regere, sed ad certam tantum portionem gregis Dominici regendam iure ordinario destinati esse debeant, atque ita ut id ad essentialem Ecclesiae constitutionem pertineat: ergo talis reapse fuit institutio Christi. Minor pluribus constare potest. Sane sic divinam institutionem in actum deduxerunt Apostoli ; nam et Paulus praecepit Tito I. 3. 7. ut constitueret per civitates presbyteros et loannes in Apocalypsi II. seqq. septem Ecclesiis totidem angelos seu Episcopos asserit ac b. Petrus ta epist. V. 2. monet episcopos ut pascant gregem Dei qui in ipsis est, h. e. non universum Dei gregem sed qui est in ipsis; ecclesia enim est in episcopo ul in capite. Huius apostolicae ordinationis testis est Clemens I. c. sanclusque Ignatius qui in singulis Ecclesiis proprium Episcopum agnoscit et testatur ad Ephesios n. 3° quod « Episcopi per terrae terminos definiti ex I. X. sunt sententia ».

Nihil hac re certius est in Ecclesiastica historia; semper enim singulis pastoribus porlio gregis adscript» fuit, quam regat unusquisque et gubernet (Cyprianus cp. 33. ad Cornelium). Episcopatus enim unus est, cuius a singulis in solidum pars tenetur (idem *de Unit. &cl.*) Cf. Augustini epist. 34 ad Eusebium n. 3. Hinc velitum semper Episcopis derelicta sua Ecclesia alienas invadere, ab aliis excommunicates recipere (can. apost. 11. can. nicaenus 13 et 3.): hinc eleclio legitima Episcoporum ea ordinarie habita quae pro determinata Ecclesia fieret, ad quam Episcopus assumebatur, ita ul nec ad aliam unquam transire ipsi liceret, etsi forte ab ea in qua electus fuerat, non reciperetur, nisi ex permissione Hom. Pontificis, cuius rei suo loco afferemus testimonia. Hinc quilibet Episcopus a civitate suae, sedis appellationem accipiens, ut in subscriptionibus synodalibus patet. Id porro ad essentialem Ecclesiae constitutionem perlinere creditum est; nam semper creditum est solius Rom. Pontificis ulpote nrmalum habentis iurisdiclionem esse in Ecclesia universalem et id-

circo iure divino ceteros Episcopos partialem tantum h. e. in portionem gregis iurisdictionem habere posse atque adeo vocatos quidem eos esse in partem sollicitudinis non in plenitudinem potestatis.

Ex demonstratis liquet iurisdictionem Episcoporum debere esse ordinariam; est enim ex officio ab ipso Christo instituta ac debere esse immediatam erga eos fideles qui eorum curae sint commissi; hi enim per hanc iurisdictionem Episcoporum subditi eorum constituuntur: porro nequit non esse immediata iurdictio in subditos.

SCHOLION

I. Constat iure divino esse in Ecclesia Episcopos. Gradus vero Episcopatum, Patriarcharum nempe, Primatum, Metropolitanorum, simplicium Episcoporum iure Ecclesiastico sunt. Adumbratio iuris Metropolitanici exstat in Epistola ad Titum, cui ius ab Apostolo confertur consecrandi Episcopos in civitatibus Cretae. Verum non salis constat, an hoc ius fuerit collatum permanens cum iurisdictione permanente, an solum pro ea vice officium impositum sit Tito. Ceterum liquet Petrum tres constituisse sedes, Antiochenam, Alexandrinam, Romanam, iis auctas iuribus, propter quae dictae sunt postea Patriarchales. Metropolitanorum mentio iit in canonibus apostolicis et nicaenis. Huiusmodi autem institutionem a iure ecclesiastico vel apostolico ecclesiastico tandem dimanare patet. Nam iure divino omnes episcopi sunt pares; omnes enim ex aequo censentur Apostolorum successores: haec sane praerogativa in omnibus monumentis ecclesiasticis asseritur ex aequo omnibus episcopis, nullo discrimine facto inter simplices episcopos, metropolitanos, archiepiscopos etc. Singularis est enim sententia Bernardi abbatis Fontis Calidi in Tractatu contra Waldenses et Arianos sec. NIL (Gallandi XIA. 323.), quod Archiepiscopi locum obtinent Apostolorum, Episcopi discipulorum. Cum ergo iure divino pares essent Apostoli, excepto Petro, et Episcopi pares erunt, si ius divinum tantum spectetur. Praeterea omnes Episcopi ex aequo illud obtinent per quod ad regimen Ecclesiarum a Deo destinantur h. e. characterem episcopalem. Quod autem a iure divino non est, a iure ecclesiastico vel apostolico ecclesiastico repetendum est. Haec vero apostolica et ecclesiastica institutio normam quamdam divinam habuit rationique maxime conformis est, ut disserit s. Leo epist. 14 ad Anastasium Thessalonicensem c. 2. « Inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut ceteris praesideret. De qua forma (discretione scilicet potestatis Petrum

inter ceteros apostolos) Episcoporum quoque est orta distinctio et magna dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli quorum inter fratres prima haberetur sententia et rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiae cura conflueret ceterum nihil usquam a suo capite dissideret. »

II. Gersonis et Sorbonae commentum fuit, quod lanscniani postea propagarunt, non solum Episcopos sed et Parochos esse in Ecclesia ex institutione divina, quam doctrinam dilatantes lanscniani asseruerunt ita Parochos esse pastores immediatos, ut Episcopus sit per se solum medius et tantummodo ad supplendum vel emendandum Parochi defectum valeat immediatam iurisdictionem in oves parochorum exercere, non secus ac de Rom. Pontifice docuerunt respectu Episcoporum. Hinc voverunt ius competere Parochis decidendi in Synodis controversias fidei atque excommunicandi, unde effecerunt tandem ut *Pastoria* appellatione simpliciter Parochus honestaretur. Verum ex institutione quidem divina est, ut Sacerdotes secundi ordinis tales sint, qui possint assumi ad officium Parochi et lex ipsa naturalis docet, ut certis existentibus conditionibus conveniens sit illos assumere; at non est ex divina institutione, ut debeant esse Parochi, h. e. non existit ius divinum seu divina lex determinans existentiam parochorum. Sane Parochus non est solum Presbyter qui curam ovium gerit per verbi Dei praedicationem et quorundam sacramentorum administrationem, sed est presbyter legitime deputatus ad ministrandum ex obligatione et proprio nomine verbum Dei et sacramenta certo dioecesanorum numero, qui ab eodem vicissim sacra recipere aliquatenus teneantur. Cf. de Bouix *de Parocho* P. 1. sect. 2. c. 9. §. 3°. Iam vero illud nequit dici ex divina institutione debere esse in Ecclesia, quod longo lenipore in Ecclesia non fuit tum quoque cum nihil obstabat quominus divina institutio in actum deduceretur: atqui primis tribus seculis iam aucto fidelium numero ita, ut posset certe non solum in episcopatus sed in parochias etiam praesertim rurales distribui, nullus tamen fuit Parochus, sed omnem curam ovium Episcopus gerebat, vel per se vel per presbyteros, quos pro data occasione mittebat absque ulla habituali permanente iurisdictione erga determinatas oves. Iurisdictio scilicet omnis erat inanium penes Episcopum, quam ipse cum suo presbyterio exercebat, fideliumque collectae die dominico apud unum Episcopum fiebant ad quem et qui in agris erant, convenire debebant. Lege Iustinum Apolog. et Ignatii epistolas. Quarto autem seculo in pagis et villis extra civitates coeperunt institui Presbyteri vel collegia Presbyterorum et super

presbyteros Chorepiscopi quoque, qui per se simplices sacerdotes secundi ordinis erant, quibus cura ovium ordinaria sub Episcopo civitatis demandaretur. At intra lines civitatum non nisi post annum 1000. Parochiae constitutae sunt, omnia Episcopo cum suo Presbyterio seu canonicorum collegio administrante; illa ut aetate quoque Tridentini quaedam civitates adhuc Parochis carerent (sess. 14. c. 13. *de Reform.*). Haec late demonstrata sunt a Mario Lupi in opere *de Paroeciis ante annum* 1000. et ab Aloisio Nardi in copioso opere *de Parochis*; quos consulere oportet.

Errant proinde quicumque in veteribus monumentis presbyterorum nomine nisi specialis ex contextu declaratio addatur) designari parochos censent. Falsum idcirco est et ab universa traditione alienum, Parochos qua tales certum hierarchiae gradum constituere multoque magis falsum est, eos certum hierarchiae gradum constituere quae est iuris divini. Nam parochi qua tales non exiguntur iure divino in Ecclesia, ut ostensum est; hierarchia vero quae iuris divini est, exigitur eodem iure in Ecclesia. Ceterum hierarchia vel spectatur ratione ordinis vel ratione jurisdictionis. Si ratione ordinis, parochi pares sunt ceteris presbyteris: si ratione jurisdictionis, vel consideras jurisdictionem in foro externo, vel in foro interno: si in foro externo, talem jurisdictionem parochi nullam habent; neque enim valent ferre leges, indicia instituere, poenas infligere: si in foro interno, ea est quam quilibet presbyter habere potest ab Episcopo et frequenter habet totumque discrimen est quod eam parochus ex institutione Ecclesiae habet adnexam suo officio, presbyter simplex habet delegatam. Id vero non sufficit ut novus hierarchiae gradus constituatur; nam hierarchiae gradus per specialem potestatem constituuntur; heic vero non habetur nisi specialis quidam modus oblinendi eam potestatem, quae aliis quoque communis est.

Turpiter proinde erravit Gerson affirmans (in opusculo *de Statibus ecclesiasticis.*), « Statum curatorum esse de institutione Christi et Apostolorum suorum a principio foundationis Ecclesiae statumque curatorum esse de essentiali ac intrinseca Ecclesiae hierarchia, sicut est status Praelatorum » et (in *Sermone contra Bullam Regnans* Alexandri V.) « dominos curatos esse in Ecclesia minores praelatos ac hierarchicos hoc est principales ac dominantes per primam institutionem Christi atque hunc statum a Papa destrui non posse. » Hunc errorem Gerson Sorbonae legavit isque suos fructus tulit in Synodo Basileensi ac in Pistoriensi. Quia vero *Pastoris* appellatio usu biblico et ecclesiastico eum designat qui jurisdictionem habet in foro externo cunctisque seculis ab Apostolica aetate ad ultima tempora usurpata est ad Episcopos designandos, liquet

haild iure vindicare sibi parochos appellationem pastorum absque ullo addito.

Ex his patet evidentius ratio iam **superius** indicata cur Episcopi ratione quoque jurisdictionis sint iure divino presbyteris superiores.

XVIII.

Ratione habita /inis Ecclesiae et originis potestatis (pia Ecclesia regitur, lupiet Ecclesiam esse societatem perfectam et a civili prorsus independentem.

I. Id negant nostra aetate omnes Ecclesiae hostes, atque huc athea civilium societatum gubernia spectant, ul Ecclesiam, quam eradicare nequeunt, in vincula coniiieiant. Doctrinae, (piam omnes catholici defendimus, haeresis adversa arrisit plus minus semper regibus et imperatoribus, qui finem suae auctoritatis ignorantes eamque amplificare studentes, non patiebantur aliam esse in terris potestatem a se independentem. Errores huiusmodi proscripsit Pius IX. in Syllabo prop. 39., seqq.

II. Ea est perfecta societas, quae neque est pars alterius societatis neque alteri societati subordinatur; si enim huiusmodi est, oportet ut ipsa sibi sufficiens sit, h. e. potestas qua regitur sufficiens sit ad consecutionem linis: quo fit ut societas integra sil et in se tota, h. e. perfecta. Iam vero pars alicuius societatis sive collegium in societate nequit esse nisi is coetus, cuius finis fini societatis subordinatur, sive ab eadem potestatem obtineat se constituendi sive haec potestas sit a natura : ratio est quia finis partis debet subordinari fini totius; ex quo fit ut potestas socialis ius habeat regendi collegia, quae partes sunt societatis. Atqui finis Ecclesiae est excellentior fine cuiusvis alterius societatis a se distinctae. Distinctae enim ab ea non sunt nisi societates civiles: nam si quae sunt aliae societates quae dicantur religiosas, eae nisi sint membra huius, nullum ius exsistendi habent. Iam vero finis intentus a societate civili est bonum aliquod temporale, scilicet explicatio earum virium singulorum et custodia eorum iurium singulorum, quae a natura insunt ac ad vitam temporalem referuntur: quae duo si obtineant, felicitas quaedam temporalis exsistit. Huc sane spectant leges civiles, quae non id directe intendunt ut faciant homines simpliciter honestos et sic idoneos ad consecutionem finis sui supremi, sed ut faciant bonos cives, bonos scilicet homines in convictu sociali in hac vita.

Verum quidem est quod in ordine purae naturae, si exsisteret, officium

Principis esset quoque legibus suis id curare, ut homines boni essent et religiosi erga Deum; sed id ex eo oriretur quod in illo ordine Princeps civilis esset quoque summus sacerdos et legislator in ordine religioso, quae sunt duae formalitates distinctae, quamvis in eodem subiecto (etsi nec opus fuisset in illo ordine idem esse subiectum utriusque potestatis), atque ita distinctae, ut potestati religiosae utpote respicienti nobiliorem finem fuisset subordinata potestas civilis. At in praesenti providentiae ordine cura religionis integra demandata est a Deo aliis quam Principibus, qui curare quidem debent ut leges latae a potestate religiosa servantur a suis subditis (de qua re loquemur in Th. 21. seqq.), sed nullum ius habent ferendi leges religiosas. Idcirco habita ratione societatis et potestatis civilis qua talis, ea ordinatur per se in bonum temporale. Finis proinde societatum civilium est aliquid naturale. Alius vero plane est finis Ecclesiae quae est societas supernaturalis. Est scilicet finis supremus hominis oblinendus in altera vita, ad quem immediate et per se ipsa ducit; cui fini supernaturali ceteri naturales fines et fines ceterarum societatum politicarum subordinantur. Nec alia societas supernaturalis in terris supponenda est; nam una est Ecclesia universalis, sicut unus est finis.

Pariter societas alteri subordinata auctoritatem, qua regitur, accipit a subordinante: at fieri nequit ut Ecclesia auctoritatem, qua regitur, accipiat in terris ab alia societate; quia aliae societates naturales sunt et aliquam tantum potestatem ordini naturae consentaneam conferre possunt: potestas autem Ecclesiae est supernaturalis. Neque societas, alteri ratione auctoritatis subordinata, potest in excellentiorem finem esse, ordinata, cuiusmodi est Ecclesia prae societatibus civilibus.

Ergo Ecclesia est societas integra et in se tota, ideoque sufficiens sibi, quod est esse societatem perfectam.

III. Sane tenendum est Ecclesiam esse societatem prorsus independentem a societate civili: quod quidem certum esse debet, si auctoritas qua regitur Ecclesia sit omnino independens ab auctoritate civili. Hanc praerogativam ecclesiasticae potestatis, quae hodie tam insipienter ab eius osoribus negatur, volumus evidentius quoque, si opus est, demonstrare. Quaestio profecto huc redit: an potestas ecclesiastica sit independens a potestate civili; quoad hoc enim ita se habent societates, sicut se habent earum potestates quibus constituuntur.

Iam vero sicut duplex esse potest dependentia unius potestatis ab alia, ita et duplex independentia. Dependencia alia directa est, alia indirecta. *Directa*, est, cum aliqua potestas alteri subesi *ratione sui* prout

nempe est Iniis potestas; unde lit ut potestas superior regat omnes actus potestatis inferioris in ordine ad ipsum finem huius inferioris potestatis; quia idem finis a superiore potestate licet universalius intenditur, ita potestas gubernatoris provinciae subest potestati regis. *Indirecta* est, eum mia potestas *ratione alterius rei* alteri potestati subest, seu ab ea dirigi potest, puta ratione finis nobilioris, qui intenditur ab aliqua potestate et cui adversari nequit potestas alia, sed ei potius lanquam medium subordinalur. Ita potestas paterna subesi potestati iurisdictionis socialis. Hinc intelligitur quaenam sil independentia directa, quaenam etiam indirecta.

Rursus advertendum, quod cum comparantur potestates, potest fieri comparatio *formalis* vel *materialis*. Formalis est, cum comparantur potestates per se, seu, quod in idem redit, cum comparantur subiecta earum *quatenus instructa sunt ea potestate earumque exercent*: materialis est cum *subiecta* comparantur sed sub alia ratione.

Modo defendimus potestatem Ecclesiae esse a potestate civili prorsus independentem, nedum directe, sed et indirecte. Argumenta quae primum afferemus, probabunt certe independentiam directam: subdemus deinceps cl id, quo evidens fiat quoque independentia indirecta.

IV. Itaque verba Christi sunt ad Apostolos: *Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in caelis et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelis*. Porro in his verbis potestas Ecclesiae, quae amplissima est, exhibetur per se independens a quavis potestate humana, ideoque et a civili. Nam cum ipsa ligat, ligat Deus, cum ipsa solvit, solvit Deus: nexus est immediatus, ut patet, et necessarius, fieri nempe nequit ut aliquid liget aut solvat Ecclesia quod non liget et solvat pariter Deus; nam *quodeumque* ligaveris, *quodeumque* solveris dicitur: nihil excipitur. Quae quidem divina ratihabitio exercitae ab Ecclesia potestatis ligandi et solvendi non est ratihabitio seu probatio actus prout est in genere moris, sed prout est actus auctoritatis. Deus enim ipse *ligat exsolvit*, cum ligat et solvit Ecclesia. Iam vero 1° haec propositio Christi universalis falsa esset, si potestas Ecclesiae penderet a potestate civili; tunc enim ligante aut solvente Ecclesia h. e. leges ferente aut abrogante, iudicante, puniente, posset potestas civilis irritum facere quod decernit Ecclesia, quae irritatio legitima et valida foret; ea autem irritatione existente Deus qui illam probaret, non haberet ratum actum Ecclesiae seu non ligaret aut solveret in caelis quod Ecclesia ligat aut solvit in terris: ergo. 2° Nulla potestas humana potest ligare quod solvit Deus, neque solvere quod ligat Deus: ergo neque potest ligare quod solvit Ecclesia

aut solvere quod ligat Ecclesia. Proh. Conseq. cum enim Deus liget et solvat quidquid ligat et solvit Ecclesia, si quis ligaret quod ea solvit, eo ipso ligaret quod solvit Deus et si solveret quod ea ligat, solveret quod ligat Deus: ergo, igitur potestas Ecclesiae est independens a potestate civili.

Id quoque ex scopo ecclesiasticae potestatis manifestum est. Etenim potestas Ecclesiae est principium eliciens unitatis totius Ecclesiae catholicae: huc enim spectat auctoritas in societate: atqui haec nequit esse obnoxia potestati civili; ergo. P. m. Potestas civilis multiplex est in mundo, prout sunt diversa regna et imperia; si autem potestas Ecclesiae esset subiecta potestati civili, ea alio et alio modo se gerere deberet in diversis regnis iuxta placitum regum fierique posset ut nulla eius lex, nulla directio esset communis pro universa Ecclesia: atqui potestas, quae est principium eliciens societatis, exigit ut ea communibus legibus et statutis regere possit universam societatem; ergo. Imo si potestas Ecclesiae esset subiecta potestati civili, potestas suprema pro Ecclesia esset in singulis regnis potestas civilis, cui subesset auctoritas Ecclesiae; adeoque tot essent potestates supremae in Ecclesia quot reges, h. e. tot essent Ecclesiae quot regna; nempe non esset amplius Ecclesia una. Ergo.

Et re quidem vera auctoritas Ecclesiae vel pendet a potestate civili prout haec est talis, vel prout existit in subieccto Christiano. Atqui character christianus nullam auctoritatem confert principi in Ecclesiam sed imo illum huic tanquam agnum non secus ac alios subiicit. Si vero potestati civili, prout talis est, subest auctoritas Ecclesiae, poterit quoque princeps paganus, hebraeus, haereticus, excommunicatus se immiscere negotiis Ecclesiae eaque regere, quod est absurdum; absurdum est enim Christum ovile suum commendasse lupis: ergo. Cf. propos. 44. Syllabi.

V. Itaque potestas Ecclesiae non pendet directe a potestate civili. Sed neque indirecte. Indirecta enim subiecctio unius potestatis ad aliam tunc solum habere potest locum, cum finis unius potestatis subordinatur fini alterius; in qua hypothesis ut consulatur fini potestatis superioris, potestas inferior cogi potest ut lanquam medium inserviat superiori. Atqui finis potestatis Ecclesiae non subordinatur fini potestatis civilis: ergo. Minor evidens est. Maior palet; quia natura et vis potestatis socialis pendet a fine ad quem actibus suis ordinat societatem: ideoque potestates ad invicem se habent, sicut fines earum. Cf. quae dicemus in Th. cit. seq. tract.

VI. Obiici quidem solet potestas exercita ab imperatoribus christianis primis Ecclesiae seculis in ipsis ecclesiasticis negotiis, cui Romanus quoque Pontifex videbatur subieclus; ita ut ad eos a iudiciis Episcoporum

provocaretur, ipsi Episcopos et inter hos Bomanmn qtioque, ut Constantinus fecit, ad indicandum destinarent, Synodos convocarent etiam universales, ad quas Romanus Episcopus vocabatur et huiusmodi: ergo. At respondemus 1° usurpatum quidem fuisse ius in his rebus lanquam sibi proprium a quibusdam imperatoribus, sed hos fuisse vel haereticos, vel ab haereticis deceptos, aut certe potestatis et libertatis ecclesiasticae ignaros: 2° Ecclesiam contra huiusmodi iurium suorum violationem constanter reclamasse. Ita Lucifer Calarilanus l. 1. pro Albanasio ad Constantium Imperatorem: « Sed dicis, isto in loco (Deuler. XVIf., 9.) Deo devotissimus Moyses quomodo Sacerdotum fecit mentionem, sic et indicis. Proba te super nos lactum iudicem, proha te ad hoc constitutum imperatorem, ut nos armis tuis ad omnem implendam voluntatem amici tui diaboli perduceres. Cum probare non possis, quia praeceptum sit tibi non solum non dominari episcopis, sed et ita eorum obedire statutis, ut si subvertere eorum decreta lentaveris, si fueris in superbia comprehensus, morte mori iussus sis, quomodo dicere poteris indicare te posse de Episcopis? » Hosius Cordub. ad eundem Constantium (penes Alhanasium *Historia Arianorum* n. 44.) « Ne te rebus misceas ecclesiasticis, neque nobis his de rebus praecepta mandes, sed a nobis potius haec ediscas: tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concredidit ». Athanasius ibid. n. 53. « Si illud Episcoporum decretum est, quid illud attinet ad Imperatorem? sin imperatoriae minae sunt, quid opus hominibus qui vocantur episcopi? Quandonam a seculo res huiusmodi audita est? quandonam Ecclesiae decretum ab Imperatore accepit auctoritatem, aut pro decreto illud habitum est? Mullae antehac Synodi coactae sunt, nulla prodire Ecclesiae decreta; sed nunquam Patres res huiusmodi Imperatori suasere, nunquam Imperator ecclesiastica curiose, perquisivit ». Hilarius ad Constantium l. 1. n. 1. « Provideat et decernat clementia tua omnes ubique indices, quibus provinciarum administrationes creditae sunt, ad quos sola cura et sollicitudo publicorum negotiorum perlinere debet, a religiosa se observantia abstineant, neque posthac praesumant atque usurpent et putent se causas cognoscere clericorum ». Ambrosius contra Auxentium n. 35. « Tribulum Caesaris est, non negatur: Ecclesia Dei est, Caesari utique non debet addici; quia ius Caesaris esse non potest Dei templum... Imperator intra Ecclesiam non supra Ecclesiam est ». 3° Si quando boni imperatores auctoritate sua ecclesiasticis rebus consuluerunt, id ex consensu expresso vel tacito Ecclesiae eiusve postulatione aut consilio fecerunt; eo quod auctoritas temporalis quoad executionem quarundam rerum necessaria esset et Ecclesia ius haberet exigendi

a Principibus subsidium suae potestatis iique obligatione tenerentur subsidium praestare. Ita in causa Ililarii Arelatensis damnati a Leone M. Constitutionem suam edidit Valentinianus III. ut decretum Leonis tueretur inquit. « Cum Sedis Apostolicae Primatum Sancti Petri meritum, qui princeps est episcopalis coronae et Romanae dignitas civitatis sacrae etiam Synodi Iirmaril auctoritas, ne quid praeter auctoritatem Sedis istius illicitum praesumptio attentare nitatur: tunc enim demum Ecclesiarum pax ubique servabitur, si rectorem suum agnoscat universitas... Et erat quidem ipsa sententia (Leonis) per tiallias etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Ecclesia non liceret? etc.» Quare officium hoc Imperatores *non ex potestate in res ecclesiasticas, sed ex debita subordinatione potestati Ecclesiae* praestiterunt: de (pia in Tract, seq. 1. c.

At 4 falsissimum et prorsus absurdum est, quod docet Illustrissimus Archiepiscopus Parisiensis De Marea {*Concordia* l. 7., c. 2.). « Imperatores habuisse auctoritatem concedendi rescripta pro revisione supremorum iudiciorum, sive illa civilia essent sive ecclesiastica. Nam, pergit idem, edicta praefectorum praetorio obnoxia non erant appellationi, sed revisioni tantum, si eam qui causa ceciderat fieri peteret, libello in eam rem oblato Imperatori... Implorabantur etiam rescripta Principum adversus suprema synodorum indicia > (heic Marea docet supremam auctoritatem ad Synodum uniuscuiusque provinciae pertinere). Docet deinde idem, quod huiusmodi ius concedendi revisionem causarum ecclesiasticarum concessum fuit a Patribus Sardicensibus Romano Pontifici (ita enim cos canones, in quibus de appellatione agitur, homo acutissimus interpretatur, sed de his in seq. Tract.); ita tamen ut integrum idem ius et plenius, utpote nativum, manserit penes Imperatorem, ibid. c. 3. Absurditas huius sententiae, quam ipse De Marea pro sua modestia fatetur ignotam fuisse interpretibus canonum graecis et latinis, evidentissima est. Nam potestas haec concedendi rescripta pro revisione causarum iam ab Episcopis indicatarum est 1° potestas deputandi alios indices qui secundum indicium instituant: est 2° potestas indicandi (nisi machinae In morem agat Imperator), an sententia in priore indicio lata sit examini subjicienda, ideoque instituendi indicium de causa Ecclesiastica quae agitur et de sententia Episcoporum: quocirca 3° est potestas, cui directe subsunt et auctoritas Episcoporum indicantium et causa ecclesiasticae, sicut directe subsunt causae civiles et indices civiles: est proinde 4° potestas propria illius, cui Christus commisit regimen Ecclesiae. Atqui Christus non Imperatoribus, sed Petro supremam et universam potestatem in Ecclesiam

commisit, quae potestas, ut vidimus, est prorsus independens a potestate civili. (um ergo universa potestas Ecclesiastica sit propria Ecclesiae eaque sil independens, nulla est reliqua potestas Imperatori in res et causas ecclesiasticas, neque ea potest ullo modo ei subiici, qui non est pastor sed agnus pascendus. Quantum ad religionem pertinet (ait Gelasius in *Commonitorio ad Faustum*), non nisi Apostolicae Sedi debetur summa indicii lotius: quantum ad seculi potestatem, illa a Pontificibus el praecipue a b. Petri vicario debet cognoscere, quae divina sunt, non ipsa eadem indicare: nec sibi hoc quisquam potentissimus seculi, qui tamen Christianus est, vindicare praesumit, nisi religionem forsitan persequens ».

Quod specialim spectat ad convocationem Conciliorum dicemus suo lneo, cum de Conciliis agemus. Leges vero ab Imperatoribus latae res ecclesiasticas attingentes ealenus valuerunt, quatenus ab Ecclesia acceptatae suaque auctoritate firmatae sunt.

Obiicitur quod ait Optatus 1.3: « Iam tunc meditabatur (Donatus) contra praecepta Apostoli Pauli potestatibus et regibus iniuriam facere, pro quibus, si Apostolum audiret, quotidie rogare debuerat. Sic enim docet: Rogate pro regibus et potestatibus, ut quietam et tranquillam vitam eum ipsis agamus. *Non enim respublica esi in Ecclesia, sed Ecclesia in republica est*, id est in imperio Romano. Quod Libanus appellat Christus in Canticis canticorum, cum dicit: veni sponsa mea, veni a libano, id est de imperio Romano, ubi et Sacerdotia sancta sunt et pudicitia et virginitas, quae barbaris gentibus non sunt el, si essent, luta esse non possent. Merito Paulus docet orandum esse pro regibus el potestatibus, etiamsi talis esset Imperator, qui gentiliter viveret. Quanto quod Christianus, quanto quod Deum timens, quanto quod religiosus, quanto quod misericors, ut ipsa res probat? » Iam vero ea sententia: *non respublica in Ecclesia, sed Ecclesia in republica est*, significat Ecclesiam subesse reipublicae veiuli partem toli, sicut consortium quoddam intra societatem existens subest potestati sociali.

Respondeo, verba ea ab Optatu immediate connecti cum verbis Pauli, coque spectare ut reddatur ratio cur dixerit Paulus: quietam et tranquillam vitam *cum ipsis* agamus, cur nempe significaverit Paulus tranquillitatem vitae Christianae pendere quoque a regibus: quia scilicet Ecclesia est in republica. Respublica heic non est quaevis societas civilis, sed imperium Romanum, quod eam appellationem antonomaslice diu retinuit, quod praeordinatum fuerat a Deo ad tutelam Christiani nominis (quod Libanus appellat Christus etc.). Quare exsistentia Ecclesiae in republica non est exsistentia *physica*, quam etiam in aliis societatibus

habebat, sed potius c/w7/s, quae nempe protegatur civilium legum auctoritate contra iniurias adversariorum aggressiones; quod aetate Optati in solo imperio Romano oblinebat. Itaque *Ecclesiam esse in republica* perinde est ac Ecclesiam libertate sua in republica gaudere fruique patrocínio debito potestatis civilis contra hostes suos. Hinc vicissim *republicam non esse in Ecclesia* nihil aliud est Optato, (píam rempublicam seu imperium Romanum patrocínio Ecclesiae non uti adversus hostes suos, quemadmodum usque ad eam aetatem, in (píá Optatus scribebat, Romanum imperium exercitibus suis, non Ecclesiae patrocínio, se ab hostibus defenderat. Quocirca non iniuria afficiendus Imperator, ut Donatus facere meditabatur, sed pro ipso potius orandum est; quippe per quem quietam et tranquillam vitam agimus. Cf. cl. Tarquini *Juris eccles. pub. Instit.* I. 1. n. 56.

Porro si adversariorum sententia per se spectetur: *Ecclesia est in republica*, sive ut interpretantur, *in societate civili*, negandum est primo eam esse in republica *formaliter*, quia nedum lines diversi sunt, sed finis Ecclesiae est supernaluralis ipsaque societas intrinsece supernaluralis: negandum est secundo Ecclesiam esse *materialiter* in societate simpliciter, quia Ecclesia una est et catholica, quae quamlibet societatem civilem excedit; quamvis si Ecclesiae particulares spectentur, possit secundum qui concedi Ecclesiam esse materialiter in republica: negandum proinde tertio Ecclesiam esse partem reipublicae; tum quia est societas ordinis superioris, nempe supernaluralis, tum quia est societas perfecta; habet enim potestatem iurisdictionis plenam qua regatur et independentem a quavis potestate humana, ul probavimus et idcirco est aliquid totum sibi constans, non pars. Cf. opus cit. n. 57.

Quod vero aiunt, auctoritatem civilem esse quoque moralem et religiosam; eo quod sit immediate a Deo, iuxta Paulum ad Rom. XIII. 1.-8.: omíssa nunc interpretatione paulini textus de qua alibi dicendum erit: satis est advertere, quod non est consequens potestatem esse religiosam ex eo quod est a Deo immediate et quod aliud est religione obligari homines ad obedientiam erga eam auctoritatem, aliud ipsam posse leges ferre religiosas.

Corollarium. Ergo cum in Ecclesia sit certa potestas a Deo constituta et potestas haec sufficiens sibi debeat esse pro regimine societatis et Ecclesia síl societas hominum visibilis ac perfecta, ideoque postulet regimen necessarium ordini el tranquillitati in ipsa tuendae; potestas autem pro regimine necessario societatis sit potestas iurisdictionis h. e. potestas coactiva ferendi leges, indicandi et puniendi, talis potestis asserenda est Ecclesiae; quod uberius declarandum el demonstrandum est in §. seq.

XIX.

Potestas ecclesiastica est iure divino potestas iurisdictionis vere coactiva.

I. Marsilius Patavinus in *Defensorio pacis* p. 2. c. h. seqq. docet Romanum aut quemlibet alium episcopum sive presbyterum vel clericum virtute verborum Scripturae nullum coaelivum principatum seu iurisdictionem contentiosam supra quempiam clericum vel laicum sibi vindicare posse et omnes Episcopos ipsumque Romanum Pontificem subesse debere coactivo indicio atque principatui dominantis auctoritatis legislatoris humani praesertim fidelis. Doctores proinde esse in Ecclesia, qui doceant quid agendum, esse et penes eos auctoritatem in foro interno declarandi remissa esse peccata et commutandi poenas alterius vitae cum poenis huius vitae: neminem vero esse qui urgere possit observantiam legis, nullum esse iudicem coactiva potestate praeditum in causis transgressionum legis evangelicae praeter Christum, qui tamen non in hoc seculo -sed in altero indicium sibi reservavit. Si vero princeps secularis legem aliquam evangelicam auctoritate sua sanxerit, is ad eius observantiam cogere et indicium coaelivum de ea instituere potest; vel etiam Ecclesia id potest, sed ex concessione principis secularis, usa eius auctoritate. Idem docet M. Antonius de Dominis *de Republica ecclesiastica* L. o. seqq. Pariter Richerius in opere *de Ecclesiastica et politica potestate* cc. 11.12. docet quod cum Ecclesia neque territorium, neque ius gladii habeat a Christo et ad finem supernaturalem tantum instituta sit, de mediis necessariis ad salutem suasive lanium et directive, non coactive poenas temporales irrogando indicat. Sed princeps politicus, ut dominus reipublicae ac territorii, vindex est atque protector legis divinae, naturalis et canonicae: (piare in eum finem leges figere et gladium distringere potest.

I

I
I
I

A
1

I

Febronius, (pii Romano Pontifici Primatum quidem directionis concedit, negat vero iurisdictionis, hinc potestatem quoque coactivam detrectat. Ita sentit et Eybel (ut referi Pius VI. in Brevi *Super Soliditate*, quo opus eius proscripsit tanquam continens propositiones respective falsas, temerarias etc. inducentes in haeresim, haereticas) « vim nempe Primatus hac una praerogativa contineri supplendae aliorum negligetiae, prospiciendi conservationi unitatis hortationibus et exemplo ».

Eosdem instauravit errores Ioannes Nepomucenus Nuytz in Institutionibus iuris ecclesiastici et in tractationibus in ius ecclesiasticum universum; quae opera damnavit Pius IX Brevi *ad Apostolicam* 22. Augusti 1801.

Docuit nimirum Nuytz < Ecclesiam vis inferendae potestatem non habere neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam. »

Hinc Ioannes XII. (Constitutione data 28. Octobris 1327 penes Rayualduin) hanc propositionem quintam inter quinque Marsilii proscriptas ut haereticas, damnavit « quod tota Ecclesia simul iuncta nullum hominem punire potest punitione coactiva, nisi concedat hoc imperator ». Item Pius VI. sic confixit propositionem 4^m Synodi Pistoriensis: « Propositio affirmans, *abusum fore auctoritatis Ecclesiae transferendo illam ultra limites doctrinae ac morum et eam extendendo ad res exteriores et per vim exigendo i l quod pendet a persuasione et corde*, tum etiam, *multo minus, ad eam pertinere, exigere per vim exteriorum subiectionem suis decretis*; quatenus indeterminatis illis verbis *extendendo ad res exteriores* notet vehit abusum auctoritatis Ecclesiae usum eius potestatis acceptae a Deo, qua usi sunt et ipsimet Apostoli in disciplina exteriori constituenda et sancienda: haeretica. Qua parte insinuat, Ecclesiam non habere auctoritatem subiectionis suis decretis exigendae aliter quam per media, quae pendent a persuasione: quatenus intendit Ecclesiam non habere collatam sibi a Deo potestatem, non solum dirigendi per consilia et suasiones, sed etiam iubendi per teges ac devios contumacesque exteriori indicio ac salubribus poenis coercendi atque cogendi, ex Bened. XIV. in Brevi *Ad assiduas* anni MDCCLV. Primatibus, Archiepiscopis et Episcopis Regni Poloniae: inducens in systema alias damnatum ut haeticum. » In literis encyclicis ss. Pii IX. *Quanta cura* inter prava ac toties damnata novatorum commenta, illud enumeratur: quod Apostolicae Sedi denegat omnia iura circa *ea, quae ad exteriorum ordinem pertinent* stultique Ecclesiae leges non obligare in conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate: item Ecclesiae ius non competere violatores legum suarum poenis temporalibus coercendi et illis Apostolicae Sedis iudiciis et decretis, quorum obiectum ad bonum generale Ecclesiae eiusdemque iura ac disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam detrectari absque peccato et absque ulla catholicae professionis iactura: qui omnes errores cum pluribus aliis reprobantur, proscribuntur et damnantur.

II. Itaque probandum est coactivam esse potestatem Ecclesiae, ac iure divino esse talem. Iam vero potestatem coactivam plene speciatam dicimus eam, quae haec tria simul habet: scilicet 1° legibus latis obligat aliorum liberas voluntates, ut his non sit licitum agere contra legem: 2° iudicia instituere potest circa actiones subditorum sententiamque ferre in invitos, qua iidem obligentur: 3° leges latas sancire potest statutis

poenis nedum spiritualibus, sed et corporalibus ad casque contumaces vel invitos obligare easque ipsa vel per se ipsam inferre potest vel inhereat alia subordinata potestas inferat. Obligatio invito imponi et poena in invitum ferri dicitur, cum independente! ab eius consensu, velit ipse nolit, obnoxius est obligationi poenamque recipere patitur quam potestas vindictiva decrevit. Vis coactiva potestatis profecto non in eo est tantum quod physice cogere possit et cogat; nam hoc et latrones facere possunt: sed id ex essentia sua requirit, ut invitis obligationem imponat ad aliquid faciendum aut omittendum atque obligationem ad poenam aliquam proportionalem crimini, atque hanc invitis inferat. Sic probat Ioannes XXII. in Constit. citata Petro factam esse potestatem coactivam illis verbis: *quodeumque ligaveris etc.* inquit: «ligantur enim non solum voluntarii, sed invitae. » Quod vero spectat ad poenas quoque corporales, licet per se essentia potestatis coactivae concipi adhuc possit si vere suis legibus et sententiis obligationem moralem imponat, poenisque solis spiritualibus suas leges et sententias sanciat; attamen facile dabitur potestatem coactivam in societate humana carentem vi inferendi corporalem coactionem esse imperfectam; perfectam vero, esse si hanc vim habeat coactivam. Porro hoc pacto perfectam defendimus esse potestatem Ecclesiae, eamque omnes Catholici intelligunt cum dicunt *potestatem iurisdictionis*. Duplicem vero modum inferendi poenas corporales explicabimus cum eo venerit demonstratio. Verum claritatis gratia distinguimus duo: 1° potestatem ferendi leges obligantes in conscientia, ferendi pariter sententias iudiciales in conscientia obligantes ac potestatem poenas inferendi saltem spirituales: 2° potestatem ferendi huiusmodi leges ac sententias circa res quoque exteriores et temporales ac infligendi poenas etiam corporales: ab hoc altero enim magis abhorrent adversarii.

Primum demonstramus primo ex verbis Christi. Petro enim et Apostolis facta est a Christo potestas ligandi et solvendi eademque universalis, quoad omnia scilicet quae ad hoc regnum Dei, quod est Ecclesia, spectant atque divinitus efficax: *quaecumque*, ait (Matth. XVIII. 19.), *alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelis et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelis*. Iam vero vis huius phrasae compositae *ligare et solvere* significabat certe aetate Christi exercitium eius potestatis, quae in aliquo regno suprema est (Cf. quae afferemus in Th. I.). Et sane actio ligandi et solvendi vinculum aliquod supponit, quod inficitur vel detrahitur. Non est autem sermo de vinculis physicis sive catenis, sed de vinculis moralibus. Porro morale vinculum, quo homo ligari et a quo solvi potest, triplex est: vinculum legis, vinculum culpae,

vinculum poenae. Quoad vinculum legis et poenae potest quis ab alio solvi et ligari: at quoad vinculum culpae, potest quis ab alio solvi, sed directe ipse solus se ligare potest, indirecte vero et ab alio quatenus ab eo, qui solvendi potestatem habet, ei negatur solutio. Porro cum verba Christi universalissime pateant(*quaecumque*), potestas fit Apostolis cuiuslibet moralis vinculi in societate Christiana inficiendi et solvendi, potestas proinde ferendi leges casque abrogandi, potestas sententias iudiciales ferendi poenasque irrogandi et remittendi: (piaae quidem potestas vim habet efficacissimam obligandi; nam quae solvunt aut ligant Apostoli, solvit aut ligat Deus: h. e. exercitium eorum auctoritatis prout tale est ratum habetur a Deo qui simul cum illis solvit et ligat. Ergo potestas Ecclesiastica instituta a Christo in Apostolis est potestas jurisdictionis vere coactiva.

Idem ex praxi et doctrina primitivae Ecclesiae demonstrare licet. Et primo quoad vim ferendi leges. Sane in Act. XV. 28. huiusmodi edictum Petrus cum Apostolis ad fideles protulit: Visum est Spiritui S. et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam haec necessaria, ut abstinere vos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione, a quibus custodientes vos bene agetis. Porro *a)* hoc decretum est lex obligans in conscientia, *imponitur enim onus*, resque praecipitur *necessaria* ad bene agendum. Et sane quaestio agebatur an obligandi essent fideles ad legem Mosaicam, scilicet an imponendum super cervices discipulorum iugum, quod veteres portare non potuerunt, ibid. 10.; edicitur autem, ceteris oneribus sepositis, hoc tantum subeundum esse: agebatur ergo de lege proprie dicta quemadmodum erat lex Mosaica. Est *b)* lex nova, quae tunc edita primum est; nam Christus id non determinaverat: secus opus non fuisset ut convenirent Apostoli videre de verbo hoc vel eius mandati mentio facta fuisset in lege: verum ita res geritur in Concilio, ut deliberatio praecedat, habita ratione oeconomiae Christianae, ex qua quid decernendum sit colligitur. Neque huiusmodi decretum ex veteri lege repetendum; nam praemittitur, legem veterem quoad haec pro fidelibus non valere. Est ergo decretum novum. Est *c)* lex quoad quaedam certe positiva. Iloc autem decretum *d)* fertur ab Apostolis ex auctoritate ipsis divinitus facta: *visum est Spiritui S. et nobis*. Ergo Apostolorum potestas fuit potestas coactiva h. e. iuhendi, seu leges obligantes in conscientia ferendi. Dices, Apostolos non novam auctoritate sua tulisse legem, sed solum proposuisse vel legem naturalem quoad fornicationem et immolata simulacrorum (quae quidem lex exigenda est ad interpretationem Pauli 1a Cor. VIII. 1. seq.)> vel positivam Dei quoad alia, legem

scilicet promulgatam a Deo ipsi Noe Gen. IX. 4. quae proinde lex antiquior est lege iudaica omnesque homines obligabat. Respondeo, omisso quod primo loco dicitur, falsum esse Apostolos solum proposuisse legem Dei latam Noe, docendo quid observandum esset a gentibus ex praecepto Dei, non ipsos legem tulisse. Quod evidenter demonstratur. Nam certum esse debet illa lege Genesis non fuisse obligatos primos Christianos: ratio est, (plia modo ea lege non tenemur; desiit ergo lex illa post Christum, vel quia ab ipso fuit abrogata, vel quia non fuit lata ex ea intentione, ut etiam post Christum duraret: si enim post Christum ea lex mansit, nunc quoque maneret; Ecclesia enim legem Dei, sicut inferior superioris, abrogare non potest. Porro Apostoli id certe noverant quod scit Ecclesia, eam legem post Christum cessasse. At si ita est, nequibant ipsi hoc onus imponere fidelibus ex vi legis divinae, quae non exstabat; sed oportebat eos auctoritate sua vim legis tribuere illi ordinationi: ergo.

III. Potestas autem coercendi per exterius iudicium, quo sententia in invitos feratur, patet ex 1a Cor. IV. 18. et V. 3. seq. Ait enim Apostolus: < Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam... quid vultis, in virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis?... Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu iam iudicavi ut praesens eum, qui sic operatus est, in nomine D. N. I. C., congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini Iesu, tradere huiusmodi Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die D. N. I. C.». Scilicet Paulus *iudicat*, seu sententiam fert decernentem poenam *in reum*: iudicat quidem absens ex notitia delicti acceptam non per confessionem liberam rei, sed per famam (auditur inter vos talis fornicatio etc.); adsignificat tamen indicium huiusmodi *solere fieri in praesentia* (indicavi *ut praesens*) praesente nimirum indice et assessoribus eius (congregatis vobis) et reo, utique ut causa per testes cognosceretur reusque audiretur; quam inquisitionem hac vice supplevit fama delicti. Sententia autem ea fertur a Paulo, quam reus volens nolens subire debet. Porro his continetur essentia exterioris indicii coactivi, quod in virga nempe exercetur. Potestas ergo et mos erat in Ecclesia huiusmodi habendi indicia. Item Paulus 1. Tim. V. 19. monet Episcopum, ne accusationem adversus presbyterum recipiat nisi sub duobus aut tribus testibus. Atqui accusatio ad indicem in foro externo defertur ut sententia feratur: porro *indice, accusatore, testibus, reo* constituitur *iudicium exterius*, quo sententia in invitos fertur, h. e. coactiva.

IV. Potestas tandem coactiva inferendi poenas demonstratur primum ex modo probatis de potestate legislation quae sanctionem legum requirit,

et ex probatis de exteriori indicio; index enim in loro externo ius habet inferendi poenas et cogendi reum ad eas subeundas; el sane ibi a Paulo poena gravissima decernitur et infligitur, a qua deinceps solvitur 2. Cor. II. Tum constat ex verbis Christi Matth. W ill. 17.: « Dic Ecclesiae; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen amen dico vobis : quaecumque alligaveritis etc. » ; quibus, praeter celera, potestas excommunicandi contumaces Ecclesiae asseritur : quae quidem potestas (ait Ioannes XXII. Const, citata n. 33.) est tilique coactiva ; nam inviti excommunicantur. Idem plus semel docet Paulus. Nam loco superius citato mentionem facit *virgae* qua puniuntur mali el 2a Cor. X. 3. seq. ait : < In carne ambulantes non secundum carnem militamus; nam arma militiae nostrae non carnalia (h. e. infirma: liquet ex opposito) sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes el omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei... et in promptu habentes *ulcisci* (εζικῆσαι) omnem inobedientiam »; subdit porro: < si amplius gloriatur fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in aedificationem et non in destructionem (εἰ οἰκοδομήν, καὶ καὶ Οαίρεσιν) vestram, non erubescam ». Atqui potestas *ulciscendi* omnem inobedientiam est potestas puniendi etiam invitum. Ea porro est potestas, quam dicit se accepisse a Domino in aedificationem et non in destructionem ; cuius sententiae sensus, si Patribus graecis Chrysostomo, Oecumenio, Theophylacto credimus (cf. Petavium *Hier. Eccl.* 1. 3. c. 9.) is est, nempe potestatem habere a Deo Apostolum *praecipiendi* et *puniendi*, quod vocat ipse *aedificandi* et *destruendi*, ita tamen, ut potestas puniendi sive destruendi non per se ac ex primaria voluntate et intentione Christi sit tradita Apostolo, sed in alterius subsidium et quasi ex accidenti ; quod Apostolus exprimit per negationem ; *in aedificationem non in destructionem*, h. e. per se data est potestas ut praecipiat, non ut puniat, nisi per accidens, scilicet si inobedientes sint. Ita Chrysostomus in h. 1... « Illud ipsum maxime genus est aedificationis, impedimenta tollere... Et ad hoc quidem potestatem accepimus ut aedificemus. Sin autem reluctetur aliquis et pugnet et insaniabilis sit, etiam actione utemur altera, ut eum destruamus ac deficiamus ». Sane iam prius *de potestate ad destruendum* locutus est; eadem ergo est de qua modo in eodem contextu loquitur: porro dixerat prius se habere *potestatem in destructionem*, sive arma ἅ « οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς πρὸ καὶ Οαίρεσιν οχυρωμάτων munitionum, quibus nempe se muniunt ii, qui se extollunt adversus scientiam Dei ; quae sunt proprie illa externa oppositio et resistentia, contra quam dirigitur *indiciu criminale et potestas*

iMicliva puniendi (Tapardli *Saggio* etc. Disseri. 3. c. (>. a. 4.). Hanc ergo potestatem simpliciter negare postea non poterat, (cf. ibid. XIIE 10.) (a).

Porro in hoc vinculo poenae, quo ligantur mali, duo distinguenda sunt, nempe ipsa obligatio, qua tenetur subditus ad subeundam poenam et exsecutio eiusdem. Obligatio oritur ex lege vel sententia indicis, qua cogitur reus ut sit debitor poenae. Exsecutio vero non uno modo se habet. Si enim poena consistit in privatione boni spiritualis vel iuris alicuius, quod citra ullam adhibitam vim exterioriorem perfecte amitti potest, tunc vel nulla exsecutio requiritur, vel executionis locum tenet ipsa lex aut sententia iudicis, quae eam privationem inducunt. Uniusmodi est poena

(a) Cum Dionysius Petavius l. c. hunc locum Apostoli retulisset ad probandam Episcoporum jurisdictionem, haec pro more suo reposuit cl. Salmasius in Apparatu ad libros de Primatu pag. 161.-62.: « Petavius dogmatum ecclesiasticorum insignis interpres, quae in vita sua nunquam intellexit, ut probet nobis ex eodem Apostolo vel persuadeat potius, potestatem iurisdictionemque illam Episcopi, quam ipse hariolatur, gravissimis iisdemque dissertissimis verbis ab eo commendari, ad Corinthios ita eum scribere ait 2a epist. X. 8.: Nam si et amplius etc. Non vidit impurus Dogmatista prae stupore ac caecitate mentis hic loqui Apostolum non de potestate ac jurisdictione Episcopi, sed de ea *ἐξουσία*, quae ipsi a Christo tanquam Apostolo data sit. Et sic recte omnes interpretes exponunt, et in primis Hieronymus, cuius ad eum locum haec verba sunt — Nam etsi magis potestatem a Christo accepisse dixero quam ceteros, ut Apostolus, non erubescam — Praeterea ita fatuus est hic dogmatum ecclesiasticorum improbus consarcinator et Hierarchiae structor, ut non sentiat, ex iota Scriptura sacra non alium locum magis facere contra jurisdictionem et imperium episcopale quam hunc Apostoli, etiamsi accipiendus foret de potestate Episcopi ordinaria et non de apostolica extraordinaria. Hanc enim potestatem Paulus se accepisse dicit a Christo non in destructionem sed in aedificationem, idest non ad coercendum, puniendum, occidendum, sed ad aedificandum, beneficia impertienda et bene cuilibet faciendum. Longe haec ab illa iurisdictione ecclesiastica sive tyrannide potius, quam Episcopis tribuunt adversum invitos exercenda et quae in coercionem inobedientium consistit... Enim vero si Apostolatus *διακονία* vocatur in Actis Apostolorum, idest ministerium : quis mentis compos episcopatum contendet fuisse imperium et magistratum? » et ita porro. Haec vero recitavimus ut specimen habeatur impudentiae istius haeretici, qui nec viris, omnium existimatione etiam catholicorum summis, cuiusmodi fuit Petavius, parcere didicit. Sed iste superbus haeticus prodidit inscitiam et caecitatem suam in eo ipso quod exprobrat Petavio. Non vidit enim, commentarios illos in epistolas Apostoli, ex quibus verba allegavit, non esse Hieronymi, sed haeretici hominis pelagiani aut ipsius Pelagii, quod iam sec. XIII. quidam persenserant et postmodum omnes eruditi noverunt. Nec vidit, obesse nihil argumentationi Petavii distinctionem suam inter jurisdictionem extraordinariam Apostolorum et ordinariam Episcoporum. Nam quod spectat ad jurisdictionem, specie non differt sed solum universalitate et amplitudine auctoritas singulorum Apostolorum ab auctoritate singulorum Episcoporum, eademque est prorsus auctoritas totius collegii Apostolici et totius Episcopatus. Nisi quod hic haeticus negat Episcopos esse successores Apostolorum et quales modo in Ecclesia exsistunt, esse ex divina institutione; qua in re bene castigata est eius ignorantia a Petavio. Cetera contumeliae sunt.

excommunicationis. Si autem poena posita sit in aliquo malo, quod nisi adhibita aliqua causa physica esse nequit, tunc exsecutio obtinetur per actionem quorundam ministrorum, qui physice cogant reum ad poenam subeundam ; cuiusmodi est poena carceris. Eademque actio requiritur ut physice impediatur quis agere contra sententiam poenae dictae superius. Uniusmodi porro actio exercetur per eam, quae dici solet vis *publica*. Rursus distinguendum est inter potestatem iuridicam cogendi et expeditam facultatem exercendi coactionem. Haec enim deesse potest, quin desit iuridica potestas. Si enim quis reus legitime condemnatus, a territorio principis aufugit, nequit in ipsum exercere suam potestatem Princeps. cuius tamen potestas est vere coercitiva.

Iam vero si Ecclesia potest infligere poenas, quibus rei, velint nolint, teneantur, iam hoc ipso potestas coercitiva puniendi continetur in potestate Ecclesiae; illud autem posse constat ex demonstratione allata, quae certe probatur aliqua potestas invitos puniendi, saltem quoad poenas positas in privatione bonorum spiritualium vel certorum iurium, quas rei vel inviti subire debent vix ac sententia lata est. Quamvis enim quis c. g. excommunicatus spernens sententiam indicis, se gerat veluti non excommunicatus et depositus pergat violenter in ministerio: attamen vere semper ille est excommunicatus coram Deo et Ecclesia bonisque iis caret spiritualibus, quibus excommunicatio privat et qui depositus est, caret reapse, iuribus, quae prius habebat, ita ut amplius non possit licite et valide quoque, si de iurisdictione agitur, ministerium exercere. Potestas vero quae bona et iura tollit invitis (et omnes sane eam privationem aegre ferunt) est coercitiva. Coactio enim potestatis ex eo per se pendet quod efficaciter vim suam exerat in invitum. Quapropter haec potestas privat bonis, privatio bonorum est malum et cum sit propter culpam, est poena: privat autem bonis invitos; ergo ea poena est coercitiva, sive coguntur eam pati rei et sic potestas est coercitiva. Utrum autem haec sola potestas coercitiva competat Ecclesiae, an alia quoque quae per vim physicam exercetur, qua violentiae resistitur, qua corporalibus poenis constringuntur et puniuntur rei, id mox disputabimus, de potestate puniendi per poenas corporales specialim loquentes.

Quod autem hactenus probatum est auctoritate Scripturarum, idem confirmatur auctoritate Traditionis: cuius tamen non est opus nunc testimonia in verbis vel factis posita congerere; est enim omnibus notum Ecclesiam Romanosque Pontifices leges vel canones edidisse, quibus fidelium conscientiae obligarentur: iudicia exteriora a Romano Pontifice, aliisque inferioribus Episcopis, vel seorsim vel in synodos collectis habita

fuisse poenasque ut censuras, depositiones, degradationes inflictas passim fuisse pravis et contumacibus: ergo.

V. Sic demonstrato primo membro restat alterum de quo maior est controversia. Quaeritur utrum in potestate Ecclesiae sit ferre leges ac judiciales sententias circa res exteriores ac temporales, atque poenas corporales infligere. Praesupponendum est, quod Ecclesia sit 1° societas religiosa, quod adversarii facile dabunt et 2° societas perfecta: quod iam demonstratum est: sit 3° societas hominum adunatorum, quae proinde iuxta naturam propriam hominum uti debet mediis ad consecutionem sui finis. Indoles enim mediorum, quibus a societate obtinetur finis, determinatur quidem obicclive a natura finis, sed subjective determinari debet a natura subiccti utentis illis; sunt enim actiones vel res circa quas versantur actiones, haec vero necessario dependent a natura subiccti agentis (a).

His veluli $\epsilon\upsilon\ \tau\acute{o}\text{-}\omega$ praestitutis, manifestum est societatem hominum religiosam indigere mediis visibilibus seu exterioribus quibus colligatur, quibus cultus religiosus exhibeatur, ut sunt ritus sacri, altaria, templa, lilurgiaethuiusmodi: indigere quoque rebus exterioribus, quibus praestari possint ea, quae ad cultum spectant ac sustentari personae ad cultum divinum deputatae, ut bona sunt mobilia vel immobilia. Quae licet per se temporalia sint, extrinsece tamen, ratione nempe finis, ad quem ordinantur, evadunt sacra. Iam vero circa haec omnia, quae plus minus sacra sunt, potestas Ecclesiae se exercere potest ferendo leges et sententias iudiciales. Nam perfecta societas ferre potest leges circa ea omnia quae lanquam media, sive simpliciter necessaria sive utilia, ad finem suum conducunt: est autem Ecclesia perfecta societas (§. praec.); ergo certe ei competit auctoritas ferendi huiusmodi leges. Qui autem potest ferre leges, potest et sententias judiciales ferre circa observationes aut violationes legum: ergo et haec vis Ecclesiae competit circa omnia quae ad finem Ecclesiae conducunt. Cum igitur inter haec sint plures res exte-

(a) Advertunt eruditi, Episcopos olim, societate existente Christiana, exercuisse jurisdictionem judicalem erga fideles in causis quoque, quae per se spectarent ad forum mere laicum: id vero fecisse aiunt Ecclesiam, secutam ordinationem Apostoli 1. Cor. VI 1. seqq.; ideoque hoc ius Episcoporum Constantinum aliosque Imperatores probasse quidem et confirmasse, non vero contulisse (Revue des qq. Historiques. Paris 1877. 7. Octob.). Factum profecto certum est. Ius vero illud non ex consensu Principum, sed ex ordinatione Pauli descendisse, aegre demonstrabitur, qui nec de Episcopis sed de iis, qui contemptibiles sunt in Ecclesia, constituendis iudicibus loquitur. Aliud sane est suadere fidelibus, ut lites inter se, electis arbitris, amice componant, aliud jurisdictionem civilem asserere et conferre.

riores et temporales, etiam circa eas potestas legifera et iudicialis Ecclesiae exercenda est.

VI. Ad poenas corporales quoti spectat, dicimus poenam corporalem eam, quam secundum corpus patimur, sive quae consistit in privatione bonorum sensibilium. Duo quaeruntur: utrum Ecclesia possit huiusmodi poenis scelestos punire: utrum eadem, vi extrinseca adhibita, possit exsequi punitiones tales. Quoad primum responsio est affirmativa. Etenim huiusmodi potestas competit certe Ecclesiae, si *a*) ipsa habeat plenam in suo genere potestatem puniendi, si *b*) corporalis punitio non sit contra indolem societatis huius, si *c*) huiusmodi poenae corporales conducere possint ad finem, quem potestas vindictiva in eadem societate intendit. Atqui evidens est *a*) Ecclesiam habere plenissimam potestatem puniendi; habet enim potestatem universalem ligandi subditos. Evidens est *b*') punitiones corporales non adversari indoli huius societatis, quae est Ecclesia; eatenus enim, ut volunt haeretici, adversaretur, quatenus Ecclesia est societas spiritualis; atqui turpis aequivocatio heic latet. Ecclesia enim spiritualis societas est et dicitur ratione *finis*, non ratione elementorum, quibus constituitur et mediis quibus utitur; unde ex eo sequitur quod finis poenae debet esse spiritualis, non quod ipsa poena debeat esse aliquid spirituale. Cum ergo Ecclesia societas sit hominum visibiliter ideoque sensibiliter et corporaliter adunatorum, media sensibilia et corporalia, quibus unitas et pax promovetur, quibus inordinationes et dissidia remouentur, sunt secundum indolem eius et idcirco etiam poenae possunt esse quoque corporales. Evidens est *c*) poenas corporales posse ad finem intentum a potestate vindictiva societatis huius, imo frequenter eas solas conducere. Finis enim proprius potestatis vindictivae est defensio societatis contra violatores ordinis; quae quidem defensio tum praeventiva est, cum poenam lex minatur ut deterreantur homines ab ordine violando, tum executiva, cum poena infligitur. In societate vero, qualis est Ecclesia, cuius finis est institutio etiam privata uniuscuiusque, finis potestatis vindictivae (etsi non necessarius ut ea exerceatur) est emendatio quoque nocentis. Atqui violatores ordinis (nisi ex errore tantum id faciant) non ratione, qua non ducuntur, sed vi cohiberi possunt: quique ex amore sensibilium a iustitiae tramite deflectunt, per timorem sensibilium pariter malorum ad eundem tramitem reduci possunt. < Si enim (ait August, epist. 93a ad Vincentium n. 3.) terrerentur et non docerentur, improba quasi dominatio videretur: sed rursus si docerentur et non terrerentur, vetustate consuetudinis obdurati ad capessendam viam salutis pigrius moverentur >, qui (ut ait n. 1°.) « nescio qua vi consue-

(utliis nullo modo mulari in melius cogitarent, nisi hoc terrore perculsi sollicitam mentem ad considerationem veritatis intenderent ». Quocirca (ul ait ibid. n. 6.) « quidquid facit vera et legitima mater, etiamsi asperum aiiurumque sentiatur, non malum pro malo reddit, sed bonum disciplinae, expellendo malum iniquitatis, apponit, non odio nocendi, sed dilectione sanandi. Idem Augustinus eadem in epistola η. 17. fatetur » suam prius sententiam fuisse, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne lictos catholicos haberemus, quos apertos haereticos noveramus. » Hanc tamen sententiam ait se mutasse, convictum exemplis quae a suis collegis afferebantur.

Etsi haec Augustini testimonia, sicut et alia in epistola 183a ad Bonifacium n. 21., directe de legibus latis ab Imperatoribus Christianis loquantur; ostendunt tamen, poenas corporales utiles esse et iusle adhiberi ad correptionem et emendationem malorum, ut iusli et sancti libere evadant; lioc porro est quod iis testimoniis volumus demonstrare. Competere autem ipsi auctoritati Ecclesiasticae hanc potestatem, ex integra demonstratione sequitur a nobis prolata.

Id constanti Ecclesiae praxi firmatum est. Ita sane arguit Ioannes XXII. Conslit. citata n. 33. « Cum excommunicatio maior nedum excommunicatum a perceptione Sacramentorum removeat, sed etiam a communione fidelium excludat, *corporalis est a Christo coactio Ecclesiae permissa* · (a). Porro hic effectus excommunicationis ab initio Ecclesiae exstitit, ut liquet ex Paulo 2a Thessalon. III. 14. 1a Cor. V. 2. 2a Ioan. 11. Sed et alias poenas corporales Ecclesia imponere solita fuit. Gregorius M. l. XIII. epistl. 8a, 9a, 10a, concessis privilegiis circa res quoque temporales Xenodochio et Monasterio et Ecclesiae a Brunechilde regina constructis, subdit

(a) Negant regalistae cum Ricberio *{De Potestate Ecclesiae in temporalibus* i. 3. c. 4. §. 3.) potestatem excommunicandi se extendere ad effectus temporales, seu posse privare vitae civilis commercio aut opibus terrenis, vel aliis humanae vitae subsidiis. Unde etiam negat ibidem c. 2. §. 3. excommunicationem esse coactionem « quando coactio et coercitio proprie in vi externa, quae a politico magistratu irrogatur, consistit, si verum arnamus ». Ratio cur illud negetur ea est, «quia potestas coactiva Ecclesiae respondet proportionatim potestati eius directivae secundum causas essentielles potestatis ecclesiasticae spirituales et temporales. Quando igitur potestas Ecclesiae directiva *animam habet pro materia et subiecto*, quae eam per actus hierarchicos informat, relinquitur pariter coactivam potestatem ad anitnam necessario referri oportere » scilicet exclusive. Verum haec ratio iam refutata est: quatenus vero negat excommunicationem esse coactionem, 1* ipse non sibi cohaeret verbis nunc citatis, in quibus de excommunicatione loquitur: 2* licet vis exterior non adhibeatur, aliquam veram coactionem haberi iam demonstravimus.

« Si quis vero regum, sacerdotum, indicum personarumque seeularium hanc constitutionis nostrae paginam agnoscens contra eam venire lentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat. » Privilegium hoc non spurium esse, sed authenticum, evidens iit iis quae habentur in Nota ad epistolam 8¹ editionis A eneiae Ioannis Bapt. Galliccioli et editionis Aligne. Concilium Lateranense IV. cap. 3. haec decernit « Si dominus temporalis requisitus vel monitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hac haeretica foeditate, per Metropolitanum et ceteros conprovinciales episcopos excommunicationis vinculo innodetur et si satisfacere contempserit intra annum, significetur hoc Summo Pontifici, ut ex tunc ipse vassallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos et terram exponat catholicis occupandam, qui eam, exterminatis haereticis, sine ulla contradictione possideant ». Innocentius IV., approbantibus Patribus Concilii oecumenici Lugdunensis L, Constitutione data, in qua plurima crimina Friderici II. Imper, enumerat, ex potestate sibi in Petro a Deo lacta Alalth. XVI. 18. ipsum Fridericum imperio, regnis omnique honore ac dignitate sententiando privat. Idem ibidem c. 1. *De homicidio* in 6°, sacro approbante Concilio, statuit ut quicumque princeps, praelatus etc. quempiam Christianorum per assassinos interfici fecerit etc., sententiam incurrat ipso lacto excommunicationis et depositionis a dignitate, honore etc. et a toto Christiano populo sit diffidalus. Ille porro dillidatus in iure dicitur, erga (piem datur omnibus potestas eum impune occidendi. Cf. Suarez *de Fide* disp. 20. sect. 3. n. 23. Item Tridenlinum Concilium Sess. 4. in decreto de editione et usu SS.Librorum prohibet, sub poena anathematis et mullae pecuniariae, impressionem quorumvis librorum de rebus sacris sine nomine auctoris et sine approbatione Ordinarii. Itaque certum esse debet esse in Ecclesia potestatem huiusmodi coaclivam.

VII. Verum quaestio restat quomodo possit Ecclesia huiusmodi poenarum exigere solutionem: an possit ipsa scilicet vi externa adhibita cogere reos. El quia si potest vi externa adhibita cogere reos ad poenam sustinendam, poterii simpliciter vim externam adhibere quotiescumque opus est et ad poenas infligendas et ad violentiam comprimendam ; hinc absolute quaeritur an in potestate Ecclesiae sit vim externam adhibere.

Primo quidem advertere licet quod usus vis externae potest duplici modo esse in potestate Ecclesiae. Scilicet 1° quatenus ministri eius ab ipsa instituti et ab ipsa facultatem immediate accipientes vim externam, cum opus est, exercean: 2° quatenus ipsa Ecclesia iubeat seculares Principes vim suam exercere in defensionem suam eaque et violentias quasvis coercere et poenas debitas exigere. In hac hypolhesi vis externa

POTESTAS ICNISHICTIOXIS COACTIVA

Ecclesiae esset vis ipsa potestatis civilis, sed Ecclesiae mancipata ab eiusque nutu pro suis causis dependens. Iam vero certum est hoc saltem modo nempe *mediale* esse in potestate, Ecclesiae vim externam adhibere. Id nos docet Bonifacius VIII. in Bulla *Unam Sanciam* inter Extrav. comm. l. 1. lit. 8. c. 1. et in Concilio Lateranensi sub Leone X confirmata. « In hac (Ecclesia) eiusque potestate duos esse gladios, spirituales videlicet et temporales evangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apostolis: ecce gladii duo hic, in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed salis. Certe qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, male attendit verbum Domini proferentis: converte gladium tuum in vaginam. Ulcrque ergo est in potestate Ecclesiae, spiritualis scilicet gladius et materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum et militum, sed ad nutum et patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio et temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati. » Quibus in verbis animadvertendum est, distinguendam esse doctrinam assertam a probatione adducta eiusdem; nam doctrina asserta est id, circa quod magisterium versatur et pro qua, si ex cathedra proponitur, infallibilitatis charisma promissum est. Probationes quidem doctrinae assertae ex verbo Dei petilae utique adesse debent, sed non est opus, ut ipsae afferantur disserte; sed fieri potest ut vel probabilis tantum ratio afferatur, vel afferatur quidem verbum Dei, sed modo obscuriore propositum, nempe per quandam interpretationem accommodatam alicui testimonio, quae interpretatio ea aetate satis recepta sit, ideoque sit testis sententiae communis Ecclesiae quoad rem ipsam. Utrumque contingit in probatione allata a Bonifacio VIII.; nam scire oportet eam ad verbum desumptam esse ex s. Bernardo *de Consul.* l. 4. c. 3. (a); quare Pontifex eius ipsisimis verbis utens, 1° eiusdem auctoritatem proferre voluisse dicendus est: auctoritas vero unius Doctoris argumentum probabile saltem est s. Th. 1. p. q. 1. a. 8. Tum 2° ipsa auctoritas Bernardi efficere potuit ut ea accommodata interpretatio communiter reciperetur pro repraesentanda doctrina duplicis in Ecclesia potestatis, quam ipse Bernardus iis verbis evangelicis declaravit: eam ergo interpretationem proferens Pontifex, reapse ad sensum communem Ecclesiae provocavit. Non erat ergo.

(a) Huius interpretationis mentionem etiam fecit Imp. Ioannes Comnenus in epistola sua 1a ad Honorium 2a (in appendice Operum Demetrii Pepani, Romae 1781.) < Hinc quidam, et quod in Evangelio a summo discipulorum de duobus gladiis dictum est, quod *satis esse* dixit Salvator, ad hos duos principatus assumpserunt; quasi nostris rebus indigentibus pariter utraque potestate b.

cur Protestantes quidam adeo commoverentur propter huiusmodi argumentationem Bonifacii VIII., quem omnes hostes Ecclesiae ipsique soli contemptui semper habuerunt. Haec est ergo doctrina, quam Bonifacius VIII. in bulla dogmatica sollemniter promulgavit. An autem haec pars Bullae definitionem fidei contineat, disputabimus commodiore in loco inferius: modo nobis satis est hanc esse doctrinam publice et sollemniter assertam a Romano Pontifice et in corpus Canonicum relatam.

Haec autem doctrina evidentissime probatur. Supposita enim existentia Ecclesiae institutae a Deo inter homines, qua ii adducantur in ultimum finem eumque supernaturalem, ex ipso iure naturae ordinatur potestas civilis ad subsidium et protectionem ferendam potestati regenti Ecclesiam, quemadmodum bonum societatis civilis ordinatur in bonum intentum ab Ecclesia; ultimo enim fini omnia subordinantur eaque auctoritas, quae ad ultimum finem adducit homines, regulam praescribit usui omnium mediorum quibus iidem homines ad eius finis assecutionem disponuntur. Cum ergo potestas civilis exercenda sit in bonum societatis, quod est unica ratio eius existentiae bonumque societatis civilis ordinetur in ultimum finem assequendum a singulis: huiusmodi subordinate requirit, ut ipsa societas civilis eiusque elementa, inter quae potissimum est auctoritas, iuvet socios ad consecutionem ultimi finis, ideoque iuvet eam auctoritatem qua iidem in hunc finem promoventur: qua de re uberius in sequente Tractatu Th. XXL Quia proinde auctoritas ecclesiastica potestatem habet decernendi poenas corporales et in potestate civili est vis indictiva earundem et haec potestas subordinata est auctoritati ecclesiasticae, ita ut pro bono eius, seu pro fine quem intendit haec, sit illa exercenda: ideo Ecclesia potest praecipere potestati politicae, ut gladio suo utatur in tutelam Ecclesiae. Sane hoc esse munus et officium civilis potestatis Ecclesia semper docuit. Ita Episcopi Concilii Byzaceni Domino Constantino Augusto « Omnipotens Deus Ecclesiae suae providens, praescitos ac praedestinos *in praesidio eius constituit romani nominis reges*, ut quoties turbo diabolicae factionis quiddam contra eam excitare tentaverit, a vestrae clementiae rigore valeat comprimi, *quatenus quies eius procurata vestrae potentiae suffragio debeat defensari*; quia ei potestatem vestram serviendo subiicitis, cuius munere et protectione regnatis». Leo M. epist. 1;)6a ad Leonem Augustum, ait: «debes incunctanter advertere, *regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse coilatam*, ut ausus nefarios comprimendo et quae bene sunt statuta defendas et veram pacem his «piae sunt turbata restituas. » Et Gregorius M. epist. 65a l. 3. ad Mau-

l'iliū Imper. « Ad hoc potestas super omnes homines dominorum nostrorum pietati caelitus data est, ut qui bona appetunt adiuventur, ut caelorum via largius pateat, *ut terrestre regnum caelesti regno famuletur.* » Augustinus epist. 185. ad Bonifacii n. 20. « quis mente sobrius regibus dicat : nolite curare in regno vestro a quo teneatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri; non ad vos perlinet in regno vestro (piis velit esse sive religiosus, sive sacrilegus? quibus dici non potest: non ad vos pertineat in regno vestro (piis velit pudicus esse (piis impudicus ». Tridentina Synodus Sess. 25. de Reform, c. 20. Saeculares Principes officii sui admonens, eos dicit *Deum sanctae fidei Ecclesiaeque protectores esse voluisse* monetque inter cetera, ut « (pia ecclesiastici iuris sunt... laedi non patiantur a suis ministris, sed severe in eos, qui illius (Ecclesiae) libertatem, Immunitatem atque jurisdictionem impediunt, animadvertant. » Et Pius IX Encycl. *Quanta cura* bis verbis Episcopos hortatur « atque etiam ne omittatis docere, regiam potestatem non ad solum mundi regimen sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse collatam ». Hinc non infrequens Romanis Pontificibus, cum poenas temporales decernunt, moijere inferiores indices ut, si opus est, invocetur quoque brachii secularis auxilium. Confer quae dicemus data opera in Th. XXI.

Corollarium. Ergo adeo falsum est, Ecclesiam non habere potestatem coactivam poenis temporalibus exercendam, eo quod est eius potestas spiritualis, ut vult De Dominis l. 5. c. 1. seqq., ut e contrario illud potius ex hoc ipso sequatur, si liene intelligatur. Potestas enim spiritualis inter homines exercenda, cum in finem supremum homines dirigat, subordinal sibi cetera et ad temporalia media quoque extenditur, quibus humana quaevis societas opus habet.

Ceterum hac in re advertendum est, quod potestas haec coactiva Ecclesiae, licet tota exstiterit habitu ab initio, non se tamen tota statim explicavit aut potuit explicare; exercitium enim eius, quod est opus etiam prudentiae, ex adiunctis pluribus et ab indole societatum, in quibus Ecclesia vivit, dependet. Quare perperam ad primitiva secula exclusive provocatur, ut plena notio potestatis ecclesiasticae habeatur. « Quis enim (ait Augustinus ad Bonifacium epist. citata) tunc in Christum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo serviret? » Quia vero Ecclesia quavis aetate semper eadem est, iure ex actis eius in sequentibus seculis non secus ac ex iis (pia gesta sunt in prioribus, licet Theologo argumentari, imo necesse est.

Dices: Si principes negant in his Ecclesiae parere, (pio redit potestas, haec coactiva Ecclesiae? Respondeo: Quid si milites alii custodes or-

(linis nolint Principi obedire? Scilicet id non arguit defectum potestatis moralis seu iuris, sed solum impotentiam eam physicam, quae cuivis humanae potestati insita est.

Delectus sane mediorum ad vim inferendam potest esse duplex: 1° defectus personalis: 2' defectus realis. Personalis in eo est quod persona aucta suprema auctoritate nequeat viribus propriis cohibere et punire scelestos: hoc defectu principes omnes laborant unusque est Deus rex regum, qui ex se exsequi valeat sententiam suam suppliciumque sumere de iniquis. Realis defectus est, cum quis iure etiam caret utendi ministerio aliorum ad poenas sumendas, Hoc iure potiuntur reges seculares erga inferiores suos; sed hoc iure quoque gaudet Ecclesia erga ipsos reges. Discrimen quidem est quod ministri regis sunt in eodem ordine sociali ac est ipse rex, reges vero sunt in alio h. e. inferiore ordine ac est Ecclesia; verum cum hoc discrimen non tollat subordinationem et dependentiam Regum ab Ecclesia, imo ipsam statuatur, nequit impedire quominus reapse habeat illa reale ius cogendi reges seu rectores civilis societatis ad praestandam ipsi opem suam: ideoque dici nequit, deesse Ecclesiae media ad vim adhibendam pro tutela ordinis. Constat autem ex historia praeteritorum seculorum, Ecclesiam auctoritate usam esse in ipsos reges Christianos poenisque eos subiecisse, quarum executionem societati christianae committebat, quod quidem cum ageret Ecclesia opportunis utique in adiunctis, provocabat semper ad potestatem sibi a Christo Domino divinitus factam. Cf. Cone. Lugdunense 1. et Lateranense 4.

Adverte Censuram Sacrae facultatis Parisiensis datam 17. Decembris 1527. (Vide Historiam Ecclesiasticam De Graveson torn. 9. Tabula Chronolog. undecima, observationes) in quasdam Erasmi propositiones. Dixerat Erasmus: * Ego Principes ad trucidandos haereticos non hortor nec dehortor: quid sacerdotalis sit officii demonstro >. Porro sacra Facultas ait: < si Ecclesiasticis licet iuxta iurisdispositionem indicere bella aut ad indicenda temporales magistratus inducere adversus Tureas et Iudaeos, non minus utique illis licebit adversus nolorios haereticos... et ubi Principes seculares graviter delinquerent non exterminando haereticos in perniciem reip. christ, conspirantes et in suam haeresim plurimos trahentes, tenentur omnibus modis illos inducere Orthodoxi Episcopi ad id faciendum; alioquin ipsi peccarent.... > Dixerat quoque Erasmus: « Veteribus Episcopis ultima poena erat anathema ». Sacra Facultas inquit: < propter infestationem tyrannorum in primitiva Ecclesia non poterant haeretici severiori poena mulctari (piam excommunicationis: postea tamen quam Principes seculi Ecclesiae submisere colla, perspecta

contumacia atque impietate haereticorum necessarium fuit, nedum conveniens in illos gladio temporali animadverti ». Alia censura statuitur haereticos, qui nihil aliud sint quam haeretici, posse et debere extirpari gladio temporali.

Aliam quaestionem an Ecclesia seu Romanus Pontifex possit per ministros suos poenas corporales infligere, non censemus opus esse, pertractare. Ex his omnibus patet quod potestas coactiva quoad omnes suas partes competit Ecclesiae de iure divino. Id autem ex eo evidens est quod huiusmodi potestas probata sit vel iis ipsis testimoniis, quibus institutio divina potestatis ecclesiasticae est probata, vel analysi facta potestatis quae instituta est a Deo.

VIII. Necesse est non paucas solvere difficultates. Marsilius Patavinus l. c. monet quod Christus dum in terris ageret, nullam potestatem regalem aut coactivam habuit; neque enim regnum eius erat de hoc mundo (Ioan. XVIII., 36.) negavitque se iudicem esse constitutum super alios (Luc. XII. 14.) ab iisque se subtraxit qui eum regem facere volebant (Ioan. VI. 15.) tributumque solvit Caesari non condescensive ex liberalitate suae pietatis, sed necessitate coactus et ad tribunal Romani Praesidis adductus, is non excepit iudicem esse incompetentem, sed imo eius auctoritatem supra se probavit (Ioan. XIX. 11.). Atqui Ecclesia et Romanus Pontifex non potiuntur ea potestate, qua Christus in terris caruit; neque enim amplior est potestas Ecclesiae quam Christi: ergo. 2° Christus habet potestatem coactivam in omnes fideles cunctosque homines, sed eam Vicario suo in terris non commisit; nam eam exercet in altera vita, ubi iudicium futurum est et praemii ac poenae distributio, non autem heic, ubi locus poenitentiae semper datur. 3° Christus noluit Apostolos dominari voluti reges, quorum propria est vis coactiva Luc. XXII. 2a. Matt. XX. 25. Omnes praeterea fideles, Apostoli, Episcopi ceterique iubentur potestatibus sublimioribus sine ulla exceptione subditi esse (Rom. XIII., 1.); porro potestates sublimiores, de quibus loquitur Paulus, sunt principes seculares; horum est ergo iudicia contentiosa in fideles quoad omnia exercere: prohibentur e contrario iidem fideles se implicare negotiis secularibus (2. Tim. II. 4.); at iurisdictio contentiosa est negotium seculare. 4° Coactio repugnat fini Ecclesiae, qui est adducere fideles in salutem per eorum meritoria opera; coactio vero opponitur merito sicut opponitur libertati, quae requiritur merito. Haec a Marsilio corroborantur auctoritate Patrum loca adducta Scripturarum interpretantium. Addunt alii o' Ecclesiam esse Societatem spiritualem (Richerius opere citato c. 11.), 6° non habere territorium (ibid.), 7° Clericos a causa sanguinis removeri, 8° Patres et

Doctors negasse Ecclesiae potestatem cogendi per poenas temporales; quorum Patres viginti quinque, Doctores viginti affert Richerius in opere de Potestate Ecclesiae in rebus temporalibus l. 3., c. 3. 9° Cui media desunt exercendae potestatis coactivae, hanc quoque decesse. 10° Tandem moderni clamant quoti si potestas coactiva Ecclesiae competii, habetur *status in statu*, quod repugnat.

Iam vero ad Im intoleranda est Interests, Christum in terris fuisse iure obnoxium potestatibus mundi principesque seculi habuisse in ipsum potestatem coactivam. Christus quidem propter oeconomiam redemptionis ab usu abstinuit regiae supremae potestatis: sed ius sibi essentielle independentiae et potestatis abdicare a se non potuit. Ceterum modo non est quaestio de potestate civili, sed de potestate sacra, qua Ecclesia regitur: hanc porro Christus in terris agens ipse solus exercuit nec alii humanae potestati permisit: ipse unus magistratus in Ecclesia instituit, formam regiminis praescripsit, leges tulit, omnemque auctoritatem Petro concessit et Apostolis. Nec si nunquam vi extrinseca coactiva est usus, id ex defectu potestatis accidisse putandum est. Argumentatio autem Marsilii, si quid probaret, id probaret, nempe Ecclesiam esse quoad causas civiles subiectam potestati civili: seu carere immunitate; non vero probaret, eos qui in Ecclesia praesunt carere potestate jurisdictionis coactivae erga fideles in negotiis ecclesiasticis: quod tamen demonstrandum esset. At neque aliquid probant testimonia a Marsilio recitata.

Nam a) Christus accusatus quod se faceret regem iudaeorum et interrogatus a praeside an esset rex iudaeorum, respondet *regnum suum non esse de hoc mundo* τοῦ κόσμου τούτου, non esse scilicet regnum mundanum, civile, quod a mundo h. e. ab ipsa hominum natura originem habet, non esse nempe illud regnum quod prius reges iudaeorum habuerunt, cuiusmodi tantum a praeside poterat cogitari; sed esse regnum caelorum, a caelis originem habens, ad caelum homines adducens, supernaturale, divinum. Cuius rei indicium Christus exhibet Pilato subdens: s: *ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Iudaeis*: nimirum si regnum meum esset (piaie Reges mundi habent, illud ego moriendo amitterem, et idcirco ministri mei ((pios non negat se habere Christus) certarent, ut me e manibus iudaeorum eriperent, et a morte liberarent: at cum regnum meum aeternum sit, illudque ego morte mea sim acquisiturus, nolo ministros meos decertare ut non tradar iudaeis. Hoc autem Christi regnum ipsa est Ecclesia, peregrina in terris, triumphans in caelis. Illis porro Christi verbis nulla negatio continetur potestatis coactivae Christi sive

in suo regno, sive erga omnes homines generatim; quemadmodum nec negat Christus se habere regnum *in hoc mundo*, imo affirmat Pilato interroganti rursus: *ῥ/γ/ο rex es tu?* respondens: *tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc εἰ τοῦτο naius sum et ad hoc veni in mundum ul testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate audit vocem meam*. Quibus verbis et regnum suum inter homines esse significat, eiusque finem docet, non vero formam regiminis. Responsio ergo Christi tota versatur circa indolem sui regni, quod sil supernatural·, spirituale ratione finis, inter homines existens: cum ergo huic indoli non repugnet, potestas coactiva, imo ratio regni eam exigit; nihil Marsilius hoc testimonio eflicit.

b) Christus negat se velle agere indicem et divisorem inter eos negatque se ad hoc esse constitutum; neque enim ad hoc agendum fuit missus a Patre neque, quod indignum fuisset, missionem hanc ab ulla potestate humana acceperat. Sed non negat potestatem se habere ad hoc. Verum et responsio Christi eo modo interrogante proposita ita accipi potest, ul nihil neget, sed tantum exposcat fidem iuvenis illius, quem scilicet credat esse Christum, an putet eum habere huiusmodi potestatem a Deo.

c) Ea fuga Christus actum detrectavit, non potestatem.

d) Falsum est tributum fuisse solutum tunc Caesari. Nam Christus (Matth. XVII. 24.) ita disserit: quid tibi videtur Simon? reges terrae a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis an ab alienis? et ille dixit: ab alienis. Dixit illi Iesus: ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos etc. Manifestum est Christum concludere eo argumento se esse liberum a tributo. Concluserat autem expresse liberos esse filios: significat ergo se esse liberum, quia est filius. In argumento Christi una praemissa est explicata: *Reges non accipiunt tributum a filiis*, et concluditur: ergo *Ego sum liber*: patet quatenam sit minor supplenda, nempe: atqui ego sum filius regis, illius nempe pro quo exigitur tribulum: ergo ego ab eo solvendo sum liber. Atqui Christus non est filius Regis nisi Dei; ergo didrachma illud solvendum erat Deo. Cur ergo dixit Christus: *Reges terrae?* ut nempe a simili argueret: reges terrae non accipiunt tributum a filiis; ergo generatim filii regis sunt immunes a tributis, quae suo patri solvuntur: atqui ego sum filius: ergo liber sum a tribulo debito Patri meo. Aliter quidem interpretatur Ioannes XXII. in citata Constitutione quod nempe Christus se immunem dixerit ab ea obligatione, quia filius Regis Davidis secundum carnem: verum haec explicatio nec ul unica aut necessaria exhibetur, nec est censenda definitio. Ceterum Christum non necessitate coactum sed sponte solvisse ipse, Christus docet, qui declarata sua libertate se solvere ait, ut non scandalizaret illos exactores.

e) Christum non excepisse incompetentiam indicis, id tantum probat Christum noluisse uti suo iure, sed permisisse violentiam inferri sibi. Distincta vero potestate *iuris* a potestate *facti*; Christus iis verbis concessit quidem Pilato potestatem laeti in se ipsum, nimirum permissum fuit caelitus Pilato, ut potestatem, quam iure exercebat in alios, exerceret quoque, licet iniuria, in Christum: at non concessit Christus potestatem iuris; nihil est enim quod exigit hanc interpretationem, (piae praeterea Christi dignitati repugnat.

Ad 2°. Christus in altera vita potestatem coelivam exercet erga omnes homines, non tantum erga fideles, et quoad violationem legum nedum naturalium aut divinarum, sed et humanarum, quas homines potestate, quae tandem est a Deo, legitime statuerunt et omnibus prorsus hominibus, quandiu in hac vita sunt, poenitentiae locus datur pro admissis contra quamvis legem; ergo si quid probaret argumentum hoc Marsilii, probaret quoque principes seculares carere potestate coactiva. Itaque distinguenda duplex potestas prout duplex est forum. Potestatem propriam fori externi, qua consulitur bono ipsius societatis visibilis, Christus non exercet in altera vita, in qua non habet locum, sed in hac et quidem in Ecclesia per ministros: in societate vero civili Christus ut Deus eam exercet per Reges, quatenus potestas Regum a Deo derivatur. Potestatem vero propriam fori interni, qua consulitur bono cuiusque in ordine ad finem ultimum immediate, Christus in hac et in altera vita exercet, in altera indicium proferendo finale, (pro perpetuum praemium vel perpetua poena statuitur, in hac remittendo aut retinendo peccata, atque hanc per suos ministros exercet.

Ad 3° a) Christus non excludit potestatem quamlibet, sed modum quendam. Reges gentium, ait, dominantur *ζατακυριευουσιν αὐτῶν*, quo significatur, auctore Salmasio (l. c. p. 10.), dominatio violenta, qualem nimirum principes et reges in gentes sibi subditas vulgo solebant affectare. Porro Christus subdit: vos autem non sic; modus scilicet interdictur, quo solebat exerceri auctoritas, non ipsa per se auctoritas. Cf. quae dicemus in fine th. 2. tract, seq.

6) Verbis Apostoli ad Romanos: *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit* etc. duplicem in finem abutuntur haeretici, nimirum tum ut probent potestatem coelivam quoad omnia esse penes Principes seculares et ideo omnem potestatem coelivam, quae in terris exercetur, esse secularem, nullam ecclesiasticam: tum ut probent potestatem principum secularium esse prorsus vel indirecte independentem a potestate ecclesiastica, atque ecclesiasticos viros in temporalibus subiici directe

potestati coactis ac seculari, seu non gaudere immunitate personali et reali. Ad utrumque adscribendum affertur I. c. a Marsilio et a Bicherio in opere de Potestate Ecclesiae in rebus temporalibus I. 2. c. 1. §. *h.* seqq. Modo nobis quaestio non est de altera haeresi, (piam confutare opus erit, eum de potestate indirecta Romani Pontificis cuiusque immunitate disputandum erit. Nunc tantum de priore solliciti sumus. Porro, dato quod ibi Apostolus directe de potestate civili loquatur, ut ex ea sententia colligi posset nullam potestatem coactivam competere Ecclesiae, oporteret demonstrare asserere Apostolum omnem potestatem coactivam, (pia exercetur in terris, esse penes principes civiles. Atqui id nec efficitur, nec ellici potest. Docet enim parendum esse principibus, sed non dicit quod exercenda sit obedientia huiusmodi quoad omnia in quibus homines obedire tenentur, ita ut ii soli sint superiores quibus obediendum sit. Subiectos esse oportet ergo principibus civilibus, sed et principibus ecclesiasticis subiectos esse necesse est, nec unum alterum excludit.

c) Graece legitur: οὐρεὶ στρατευόμενο ἐμπλέζεται τὰ τοῦ βίου πραγματεία, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. Monet Bellarminus (*Rom. Pon.* I. 5. c. 10.) nec in omnibus latinis codicibus haberi illud *Deo*. Πραγματεία τοῦ βίου non est regimen aliquod vel potestas coactiva, sed negotiatio, mercimonium, seu cura sollicita parandi vicium. Sensus itaque, interprete eodem Bellarmino, est: Dixi ut labores (v. praeced.) sicut bonus miles Christi; porro bonus miles non est sollicitus circa victum et corporis curam, sed parvo contentus est. Quare Apostolus exemplo ducto a militibus huius seculi prohibet nimiam sollicitudinem circa vitam corporalem Timotheo et cum eo celeris ad ecclesiasticum ministerium deputatis.

Ad 4m. Ut opera sint meritoria debent esse immunia a necessitate, quae libertatem perimit, non a coactione quae extrinsecus adhibetur et sub qua interior libertas integra manet. Ceterum exterior coactio non eo tantum spectat ut homines revocentur a malo, sed potissimum ad tutelam ordinis socialis, qui a malis violatur.

Ad 5ra. Iam huic sophismati fecimus satis in probatione ultimae conclusionis.

Ad 6m. Cum Christus dixerit Apostolis quodeumque solveritis, ligaveritis *super terram*; patet terram omnem esse territorium jurisdictionis ecclesiasticae. Nec repugnat in eodem territorio duplicem iurisdictionem exerceri, si iurisdictiones diversi ordinis sint et una alteri subordinate, cuiusmodi est iurisdictio politica et ecclesiastica.

Ad 7m. Prohibentur quidem clerici, ne causam sanguinis agant eique active intersint: ita in decreto c. 30. caus. 23. q. 8. « Ilis a quibus Do-

mini sacramenta tractanda sunt, indicium sanguinis agitare non licet » etc. el in Decretalibus c. 9. Al. *derici vel monachi*: « sententiam sanguinis nullus clericus dictet aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur intersit » : si tamen clericus obtineat iurisdictionem t^l n^l P^o rale, n, hanc in ordine ad causam sanguinis debet et potest, metu irregularitatis cessante, aliis delegare c. *Episcopus* tit. eod. in (»^l. Verum omisso, quod haec iura positiva non obligant seu non habent vim coadivam *n supremam Ecclesiae auctoritatem, quae ipsa iura constituit : a^{ut} prorsus est causam sanguinis clericos agere, quod lenitati saecrodotali non parum adversatur: aliud, personas ecclesiasticas habentes temporalem iurisdictionem delegare aliis hanc potestatem ; quo in actu non n^{sl} amor iuslitiae elucet absque dispendio lenitatis; aliud rursus

Etesiam sive personas habentes ecclesiasticam auctoritatem praecipere principibus seeularibus, ut |>erlurbatores ecclesiasticae pacis el unitatis, haereticos praecipue, prout par est, coerceant et pro merito puniant. Ecclesia sane probat leges civiles inferentes poenam capitalem haereticis, imo eas vult cum iuslae sint, executioni mandari c. *ad Abolendam, de haereticis*. (Cf. Suarez *de Fide*. diss. 23.). Quocirca foret contra lenitatem et mansuetudinem propriam Ecclesiae poenam capitalem per se exsequi, *transm.*: per brachium potestatis secularis, *subd.*, si ordo caritatis eam non exigit, *transm.* si exigit, *nego* suppositum, scilicet quod in hac hvpothesi lenitas virtus esset, nam vilium potius foret. Item Ecclesia abhorret a sanguinis effusione per suos ministros, *transm.*, per ministerium brachii secularis, *subd.*, in causis in quibus ea non est necessaria, *cone.* secus, *neg.* « Alia quippe (ait Gerhohus exposit. in Ps. 64. n. 31.) sunt negotia, quae spiritualis homo sedens in cathedra Moysi per semetipsum potest administrare, alia quae debet sensatis laicis committere, praecipue quae spectant ad vindictam malefactorum, contra quos minister armatus el iudex cinctus non sine causa gladium portat ; quem nemo debet sua praesumptione accipere, ne gladium accipiens gladio pereat, sed ecclesiastica potestate ordinante secularem atque interdum fraenanle, interdum stimulante, sic per sanctos indicentur nationes, ut ipsis iuste dominantibus, munda sit manus et lingua sacerdotis a sanguine. > Et Ecclesia quidem primum lenius cum haereticis processit excommunicatione, tum etiam confiscatione, donec intelligens parum eas poenas proficere, iussit quoque a laica potestate affici eos supremo supplicio, quae est poena ipsis debita tranquillitati politicae et ecclesiasticae societati necessaria; voluit scilicet ul ea plecterentur poena, quam iura civilia decreverant quae erat poena capitis. Cf. Constitutionem *Licet* Urbani IV. §. 12. et

Conslit. CW *adversus* Innocenti! IV. cl. can. 27. (cone. Lateranensis 3. (Cf. Suarez ibid. Sect. 2°)). Hinc et proscripsit articulum 33^m Lutheri, quod haereticos comburi sil contra voluntatem Spiritus S.

Ad 8ma. Ad auctoritatem Patrum quod spectat, advertimus 1° testimonia Patrum eum in finem a Ilicherio afferri ut demonstret Ecclesiam Bornanam ab aetate potissimum s. Gregorii VII. sibi usurpasse quod iure divino ipsi vetitum erat atque errasse gravissime, cum doceret potestatem coactivam corporalem sibi competere; ex (pio consequens est haereticas esse e. g. bullas Bonifacii VIII. et Ioannis XXII. Cum res huc tandem redeat, iam existit pro catholico praeiudicium certum, quod vel non bona fuere testimonia Patrum allata sunt, (pii aliud prorsus doceant, vel non bene concluditur ex sententia unius vel alterius Patris, qui errare potuit.

Sane 2° distinctione accurata opus est tum inter actus potestatis, tum inter diversos modos ipsius exercendae. Quoad primum hi actus distinguendi sunt: *a*) potestatem civilem, qua humanae societates reguntur, sibi directe usurpare, *b*) armis sive poenis corporalibus adigere infideles ad fidem, vel generatim armis aut poenis corporalibus velle flectere mentes ad fidem, *c*) seditionem ciere erga proprios reges, *d*) arma aut poenas corporales adhibere in eum finem directe, ut subditis ipsis Ecclesiae fides persuadeatur, *e*) potestatem coactivam corporalem adhibere in tutelam ordinis atque etiam in correptionem subditorum malorum. Quoad modum distinguendum est *a*) inter modum proprium ministrorum Christi, quo haec potestas exerceatur, et modum quo seculi principes cum pompa et fastu suam potestatem exercent, *β*) inter usum *immediatum* vel *mediatum*-coactivae potestatis, *γ*) inter usum *licitum* eiusdem vel *illicitum*, non enim semper licet uti potestate, (pia habetur.

Discrimen esse inter illos priores actus evidens est. Nam quod ultimo loco ponimus, quod est id quod nos defendimus, diflert certe a primo; potestas enim Ecclesiae est potestas sacra erga Christianos prout tales exercenda pro assecutione sempiterni finis, quae potestas est prorsus alia ab ea, qua cives reguntur in finem temporalem; quare qui illam sibi vindicat non adserit sibi principatum civilem. Diflert quoque ab altero; nam potestas ecclesiastica exercetur in subditos, haec exerceretur in non subditos, in quos nulla est potestas. Tum quando agitur de flectendis mentibus ipsis ad fidem, medium ad id non est vis extrinsecus illata, sed persuasio; potestas vero coactiva eo per se spectat ut tueatur ordinem sociale: quatenus porro eo quoque pertinet, ut subditus interius resipiscat, ea non ad id immediate tendit sed mediate, nempe *mediante persuasione*, sive per poenam ul velit contumax, positus pravis aflectibus,

ad veritatem attendere, quae iam ipsi proposita fuit rursusque proponitur et ita persuasione flecti. Quare si quaeritur, quomodo sit flectenda mens ad fidem, respondendum est simpliciter: *persuasione*: si vero quaeritur, quibus indirectis mediis uti liceat, ut (piis disponatur ad amplectendam veritatem: quemadmodum plurima sunt haec media, illa cum quis subditus est teneturque credere, et hoc quoque medium praesto est, nempe correptio corporalis. Sed si nullum sit ius exercendae potestatis coactivae in ordine ad fidem, ea perperam et iniuste adhiberetur.

Differt quoque a tertio tum quia conceptus est prorsus divinus, ea enim est potestas superioris in subditos pro ordine servando in societate Christiana, haec est perturbatio ordinis civilis contra superiorem societatis civilis; tum quia ex ea potestate coactiva in subditos Ecclesiae non sequitur quod fideles seditionem facere possint in proprium rogem. Differt quoque a quarto; nam potestas coactiva corporalis est per se in tutelam ordinis socialis per violentiae repressionem et cum ad emendationem adhibetur, supponit culpam et est essentialiter punitiva: unde coactio inflicta est in eumque in finem adhibetur, ut quis poena admonitus velit sponte facere quod debet. Hoc porro aliud est ac directe cogere vel subditum ad certam fidei professionem, vel aliquid aliud volendum; nam ut paulo ante diximus, coactio sive poena corporalis iuste adhibita non eo directe spectat, ut fides vel virtus alia interior eliciatur, sed cum pro emendatione adhibetur, eo spectat ut propter timorem exuat homo affectus prave, quibus ab assensu fidei aut amore virtutis impeditur et sic dispositus sit ad obsequendum interiori doctrinae, quae ei exterius simul cum coercitione proponitur, quaeque sola in eum finem directe spectat. Cf. Augustinum in epistolis citatis ad Vincentium et Bonifacium.

Iam vero Patres fere omnes, qui ab adversariis adducuntur, ea ab Ecclesia excludunt quae vel primo vel altero vel tertio vel quarto loco enumeravimus, vel excludunt illicitum modum utendae potestatis quae ei competit. Qua in re illud praesertim habendum est praesens oculis, quod, salvo iure Ecclesiae adhibendi in suam defensionem temporalia media, si tamen civilis potestas renitatur armaque sua conferat adversus Ecclesiam, prudentia frequentissime suadebit, non licere Ecclesiae vim vi repellere; esset enim plerumque resistentia inutilis nec nisi damnum allatura. Id porro Patres considerabant, cum sub Imperatoribus viverent, qui nondum didicerant, se ut par est subiicere Ecclesiae. Distinguendum est proinde in sententiis Patrum id quod ex Ecclesiae iure dimanat et id quod ex circumstantiis temporum et personarum a prudentia determinatur. Vel tandem quidam Patres immediatum usum physicae pote-

statis improbant. Non vero excludunt Patres potestatem coactivam corporalem, quam quinto loco posuimus, eiusque exercitium saltem mediatum. Speciosiora afferamus testimonia.

Ambrosius oratione *de Hasiticis tradendis* negat, se seditionem ciere posse contra Principem, (pii per arma occupabat templa catholicorum, negat etiam sibi suisque licere vim vi repellere : non tamen dicit id per se esse illicitum, nec vere affirmare potuit ; iuscnim defensionis competit cuilibet erga eos quoque qui superiores sint : ergo ex circumstantiis operis oriebatur, quod armata defensio tunc esset illicita; ad nihil enim profuisset, nisi ad exacerbandos animos magis adversariorum. Sic Ambrosius temperat ac emollit furorem fidelium, qui vim vi repellere volebant: < volens nunquam ius deseram, coactus repugnare non novi, dolere poterò, poterò flere, poterò gemere; adversus arma, milites, Gothos quoque lacrimae mea arma sunt. Talia enim sunt munimenta Sacerdotis, aliter nec debeo nec possum resistere ». In Luc. c. 10. negat vim coactivam adhibendam pro trahendis hominibus ad fidem. « Eos misit ad seminandum, qui non cogerent, sed docerent, nec vim potestatis exercerent, sed doctrinam humilitatis attollerent ». Et ibid. c. 12. in ea verba Christi: *quis me constituit iudic&m.* etc., excludit principatum civilem ac mundanum.

Gregorius M. 1. 3. Ep. 53. reprehendit Episcopum Constanlip. quod passus sit presbyterum et monachos Isauriae caedi, vel ipse caedi iusserit : « quod autem de Episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene vestra fraternitas novit. Pastores enim facti sumus, non percussores. Et egregius praedicator dicit: argue, obsecra, increpa cum omni patientia et doctrina. Nova ergo et inaudita est ista praedicatio, quae verberibus exigit fidem ». Verum, ut iam monuimus, Ecclesia non utitur potestate coactiva directe ad hoc ut exigit fidem; sed doctrina patienter adhibetur : id tamen non impedit quominus contumaces puniantur aliorumque corruptio per coercionem malorum impediatur. Affertur et eiusdem epistola 5a l. 5. in qua arguit Episcopum Carthaginiensem, qui pro investigandis haereticis statuerat in Synodo eos, qui négligèrent illos deferre, plectendos privatione substantiarum et dignitatum: « quanquam ergo haec ita se habeant et desideremus omnes haereticos a catholicis sacerdotibus vigore semper rationeque compesci: tamen subtiliter intuentes nos tetigit, ne per ea quae apud vos gesta sunt, aliorum conciliorum primatibus, quod avertat Dominus, generetur scandalum. Sententia namque a vobis prolata est in conclusione gestorum, in qua dum pro investigandis illis haereticis admonetis, subintulistis eos, qui negli-

gunt, substantiarum dignitatumque privatione plectendos. Optimum est igitur frater carissime, ut in his quae foris corrigenda sunt, prius caritas interna servetur et simus mente subiecti (quod maxime proprium vestrae gravitatis indicamus) etiam personis dignitate minoribus. Tunc enim tolis coadunatis viribus haereticorum commodius obviatis erroribus, cum secundum morem sacerdotii vestri Ecclesiasticam studueritis custodire concordiam ». Iam vero 1° heic Gregorius non negat potuisse eam poenam statui ab Episcopo: neque 2° simpliciter improbat factum: imo initio epistolae eum laudat, quia < nullatenus devias haereticorum sectas cum fervore sacerdotali coercere uestligeret ». Sed tantum 3° monet, ut prius seu potissimum caritatis interiorisque unionis ratio habeatur, ut schismata vitentur: nimirum potestas ita exercenda est, ut usus eius conducat bono Ecclesiae, quoti est praecipue bonum unitatis; quod si malum schismatis timeatur maiusque sit malum quam celari haereticos, ab iis poenis est abstinendum. Uniusmodi vero normam non negant qui potestatem coactivam Ecclesiae adstruunt. Porro qui normam praescribit pro exercitio potestatis, ille potestatem non inficiatur, imo aflirmat; ergo.

Provocatur quoque ad s. Martinum qui, ut refert Severus Sulpilius l. 2. n. 50. Sacrae Historiae, et in Dialogo 111° vitae s. Martini n. 2., noluit communicare cum Ilhacio Episcopo Hispano, qui Maximo Imperatori persuaserat, ut Priscillianistas haereticos capite multaret, satis superque, inquiens, suflicere si episcopali sententia haeretici indicati ab Ecclesiis pellantur: novum esse et inauditum nefas, ut causam Ecclesiae iudex seculi indicaret. Verum vel id reprehendebat Martinus quod causam ecclesiasticam iudex secularis, auctoritate scilicet sua, indicaret et apud eum accusator Episcopus resisteret et quidem in causa sanguinis, quod certe nefas est: vel aliquid in eo negotio erat quod pravam Ithacii intentionem demonstrabat, ut Sulpilius in historia et dialogo significare videtur, licet res per se bona esset; vel si Martinus censebat, in haereticos praesertim etiam civili societati infestos, cuiusmodi erant Priscillianistae, non licere seculari potestati gladio animadvertere Ecclesiaeque ad id hortari Principes, errasse dicendus esi; licet enim hostes capitales reipublicae supremo supplicio plectere Ecclesiaeque licet ad id alios hortari, quod bonum est. Certe id licitum arbitratus est Leo M. epist. 10a ad Turibium Asturicensem Episcopum respectu eorundem haereticorum. « Merito patres nostri, sub quorum temporibus haeresis haec nefanda prorupit, per totum mundum instanter egerunt ut impius furor ab universa Ecclesia pelleretur: quando etiam mundi principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem eius cum plerisque discipulis

legum publicarum ense prosternerent... Et profuit diu ista districtio ecclesiasticae lenitati, (piae etsi sacerdotali contenta indicio cruentas refugit ultiones, severis tamen Christianorum principum constitutionibus adiuvatur ».

In Chrysoslonio potissimum exultat De Dominis suumque hac in re praecipuum doctorum vocal I. 5. c. 2. n. 33. Quid vero tandem Chrysostomus docet? Homilia 3a in Acta (quas homilias quidam eruditi negant esse Chrysoslomi) difficultates ministerii episcopalis exponens ait: « Annon orbis est Imperatori subditus, hic (episcopus) vero unam tantum civitatem regit? at tanto maiores sunt huius sollicitudines, quanto maius est pelagus tumens ac furens aqua fluminis. Quam tandem ob causam? quia illic multi sunt ministri omniaque lege et mandato peraguntur, hic vero non item. Neque enim licet ex auctoritate praecipere, οὐ^ν ἐπ' ἐξουσία ἐστὶν ἐπιτάξαι, h. e. liberum non est mandata ferre ». Verum 1° loquitur Chrysostomus historice non iuridice: 2° officium episcopi spectat, ut fere semper solet, respectu illius Unis qui est institutio hominum in fide et doctrina ac morum emendatione virtutumque cultura, pro quo fine obtinendo ea media requiruntur, quae persuasionem valeant gignere in mente liberasque voluntates sponte flectere. Sed non negat Episcopum aut Ecclesiam ius habere puniendi poenis corporalibus perturbatores ordinis socialis ecclesiastici et rebelles suae auctoritati, atque iisdem poenis compescendi malos ne aliis noceant, atque exigendi a civili potestate subsidium pro exercitio huius potestatis. Idem horn. IV. in illud *Vidi Dominum* ex verbis Isaiae, affirmat Sacerdotum esse tantum arguere et libere monere et negat eorum esse movere arma, clypeos usurpare, vibrare lanceam etc. At 1° loquitur de Sacerdote T. V.: 2° et de iis actionibus loquitur, quas per se praestare possunt Sacerdotes eorumque sunt propriae; spectat sane Sacerdotem in oppositione ad Regem, qui postquam legem sacram violaverat, arma movebat suaque utebatur potentia. Libro autem 2. *de Sacerdotio* c. 3. ait quidem « Christianis minime omnium licere peccantium lapsus vi corrigere »; sed ideo hoc dicit quia agit de modo emendandi et efficiendi meliores homines gignendique in iis certum propositum abstinendi a peccatis. « Sed oportet persuadere hominem eumque efficere meliorem... cum Christus eos aeterna corona donet non qui coacti, sed qui certo proposito a peccato abstineant ». In id ergo intentus Chrysostomus, quod per se ad emendationem pravorum conducit, negat id vi obtineri debere, sed persuasione. Addit etiam « neque nobis facultas tanta a legibus data est ad delinquentes coercendos »: verum advertimus 1° haec prout historice dicuntur et significant Ecclesiam non

esse lune usam potestate coercitiva in peccantes, vera esse possunt, quin nostrae thesi officiant; potestas enim huiusmodi non se lota ab initio, sed paulatim per temporum vices explicavit: 2° prout autem significare videntur potestatem coercitivam per poenas corporales non iure proprio Ecclesiam habere, sed solum per concessionem l'rineipum obtinere posse, id obiter a Chrysoslomo dictum adversaretur sententiae ab Ecclesia deinceps authentice assertae: neque ita opus est interpretari Chrysoslommum, qui solum significat ad exercitium actuale pacificum huius potestatis pro Ecclesia requiri liberum consensum Principum, qui tamen, ut demonstravimus, debetur.

S. Petrus Damiani l. 4. ep. 9. improbat in Sacerdotibus usum armorum seu belli pro defendendis bonis temporalibus Ecclesiae sibi obijciendis < bellicis usibus Leonem <IX.) se frequenter implicuisse Pontificem, veruntamen sanctum esse >: respondet « quoniam nec Petrus ob hoc Apostolieum oblinet principatum quia negavit; nec David idcirco prophetiae meretur oraculum, quia lorum alieni viri invasit ». Verum ad actionem Leonis quod spectat, id alterius est quaestionis, de dominio nempe temporali Romanae Sedis, quo posito auctoritati Damiani opponere, licet auctoritatem ipsius Leonis pariter sancti et doctissimi Pontificis, tum manifestum rationem; qui enim ius habet ad bona temporalia, idem ius habet ad ea conservanda mediis opportunis, cuiusmodi sunt arma contra hostes: el si is sit princeps supremus independens, ius habet vindicandi sibi per se ipsum ea bona. Licere armis patrimonium temporale Ecclesiae tueri universa Ecclesia cum suo capite hac nostra aetate testata est.

In Decreto causa 33. q. 2. can. 5° *Inter*, haec Nicolai verba referuntur < Sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus, gladium non habet nisi spiritualem, qui non occidit, sed vivificat ». Decernit nempe ibi non licere viris adulteras uxores occidere, quod leges civiles permittebant. Ecclesiae autem non negat potestatem coercitivam corporalem, sed eam tantum, quam per se ipsam exerceat el quidem solum disserte agit de poena mortis. Ceterum Correctores Decreti notant dubiam esse epistolam Nicolai, e qua canon ipse sumptus est.

Causa 23. q. 5. can. 20. *Principes* dicitur quod < intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi quod non praevallet Sacerdos eflicere per doctrinae sermonem, potestas hoc impleat per disciplinae terrorem. Saepe per regnum terrenum caeleste regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem et disciplinam Ecclesiae agunt, rigore principum conterantur ipsamque disciplinam, quam ecclesiae humilitas exercere non praevallet, cervicibus superborum potestas principalis imponat ».

Scilicet non negat Isidoriis (cuius hic est canon excerptus ex lib. 3. Sententiarum sen *de SuniiHO* 17o/10 cap. 31.), esse in Ecclesia potestatem coercitivam corporalem, sed docet quinam sit eius minister et idcirco quodnam sit officium potestatis secularis, (piae vim suam exercere debet pro defensione Ecclesiae, ut ait Bonifacius VIII., praesertim cum humilitas et mansuetudo Ecclesiae suadet ut ipsa immediate vi sua non utatur. Unde concludit · cognoscant principes seculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam suscipiunt ».

Praecipue provocatur ad auctoritatem Gregorii II. in sua epistola dogmatica ad Leonem Isaurum circa cultum imaginum. Ait enim: « Alia est ecclesiasticarum constitutionum institutio et alius sensus secularium... Et ecce tibi, palatii et ecclesiarum scribo discrimen, imperatorum el pontificum... Nam quemadmodum Pontifex introspiciendi in palatium potestatem non habet ac dignitates regias deferendi, sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi et electiones in clero peragendi neque consecrandi, vel symbola sanctorum sacramentorum administrandi, sed neque participandi absque opera Sacerdotis. Sed unusquisque nostrum in qua vocatione vocatus est a Deo, in ea maneat. Vides, Imperator, Pontificum el Imperatorum discrimen. Si quispiam te offenderit, domum eius publicas et spoliis, solam illi vitam relinquens tandemque illum etiam vel suspendio necas, vel capite, truncas, vel relegas... Pontifices non ita, sed ubi peccat quis el confessus fuerit, suspendii vel amputationis loco evangelium et crucem eius cervicibus circumponunt cumque tauquam in carcerem in secretaria sacrorumque vasorum aeraria conficiunt, in ecclesiae diaconia et in catechumena ablegant ac visceribus eorum ieiunium oculisque vigilias el laudationem ori eius indicunt. Cumque probe castigarim probeque fame afflixerint, tum pretiosum illi Domini corpus imparliunt et sancto illum sanguine potant el cum illum vas electionis restituerint ac immunem peccati, sic ad Dominum purum insontemque transmittunt. Vides Imperator Ecclesiarum Imperiorumque discrimen ? »

Primum digna est animadversione interpretatio Richerii. Citantur haec verba Pontificis tauquam certa norma propriae potestalis Ecclesiae; aequitas postularet ut auctoritas Gregorii reciperetur integre cum de iuribus Ecclesiae disserit, sive cum docet quid in Ecclesia non possit Imperator. Huius enim rei indicium ad Ecclesiam certe spectat. At audiatur Richerius; colligit ille quidem absolute non habere Pontificem potestatem introspiciendi in palatium el dignitates regias deferendi; verum subdit haec: « Tertio cum dicit Imperatorem non habere potestatem introspiciendi in Ecclesiam etc., verum est, ut se regularibus vel etiam spiritua-

libus rebus tractandis aut constituendis non immisceat : *falsum autem, si negare relit, illum auctoritate pollere cogendi ecclesiasticos ad canonum observationem* ». Quid est autem in Ecclesias introspicere, si hoc non est? Iura ergo Ecclesiae ampliabat Gregorius, ignorabat hanc dependentiam eius ab Imperatore et proinde iam ante Gregorium VII. iura sua amplificabant Pontifices. Si vero censuit Riehcrius licere sibi circumscribere verba Gregorii, facit igitur et nobis potestatem addendi quasdam limitationes verbis Gregorii, ea porro modestissime ulemur. Respondemus quidem primo his verbis potestatem asseri Ecclesiae infligendi poenas corporales et quidem immediatam, qua posita determinatio eorum qualitatis et modi ex extrinseeis adiunctis et Ecclesiae arbitrio dependet. Respondemus secundo, quod Gregorius volens proprios ulriusque potestatis characteres assignare, finem proprium Ecclesiae, qui est hominum salus, praestituit et ea quoad Ecclesiam enumeravit quae propria Ecclesiae sunt, quaeque per se ipsa exercet : eaque Pontifex omisit quae non per se ipsam, sed mediante potestate principum solebat Ecclesia exercere, cuiusmodi est quaedam durior coercitio corporalis. Sed non negat, quod Ecclesia ius habeat exigendi ut ad eius nutum illam coercionem adhibeat potestas secularis. Sic autem accipienda esse verba Gregorii, praxis quoque subsequentium Pontificum salis evincit. Porro eodem sensu quo Gregorius loquitur Nicolaus I, epist. 8a ad Imperatorem Constantinip. versus finem.

S. Bernardus *de Consider.* I. 1. c. 6. negat Episcopis ius exercendi indicia, nimirum ius indicandi « de terrenis possessiunculis hominum » et potestatem ■ praedia dividendi «. Negatur scilicet ea potestas civilis secularis, quae est ordinata ad bonum terrenae societatis. < Habent haec infima et terrena indices suos reges et principes terrae. Quid fines alienos invaditis? quid falcem vestram in alienam messem extenditis? »

At contendit iis datum esse indicium in maiora... « ergo in criminibus non in possessionibus potestas vestra : quoniam propter illa et non propter has accepistis claves regni caelorum ». Ibid. 1. 2., e. 6. negat Romanum Pontificem habere *apostolico iure* aurum et argentum; Petrus enim non ei aliud dimisit quam quod habebat : non negat autem Bernardus haec a Romano Pontifice haberi posse, sed negat haberi hereditario iure a Petro. Ibidem negat *dominationem*, de qua Christus Luc. XXII. 25., competere Romano Pontifici; quoniam vero iam tunc a pluribus seculis Romanus Pontifex erat Princeps ditionis secularis; non id reprobat Bernardus, imo probat et luetur epist. 2&3a ad seditiosos Romanos directa Sedemque Apostolicam ait divinis regalibusque privilegiis singulariter sublimatam esse; ea proinde dominatio negata intelligenda est respectu ovilis Christi

H secundum eum modum, quem Christus exclusit. « Consideres, inquit l. 4. c. 7., sanctam Ecclesiam Romanam, cui Deo auctore peaces, Ecclesiarum matrem esse non dominam, Iu vero non dominum Episcoporum, sed unum ex illis », ita tamen ut continuo subdat, ipsum esse doctorem gentium, Christianorum ducem, ultorem scelerum, malorum melum, regum Patrem, legum moderatorem, canonum dispensatorem, vicarium Christi, Deum Pharaonis etc.

Ex hac simplici animadversione in potiora testimonia Patrum allata a Hiclerio, patet (pam falsum sit, traditione catholica contineri eam doctrinam, quae negat potestatem coactivam corporalem Ecclesiae. Cum ergo et ratio deducta ex ipsa natura potestatis Ecclesiae demonstret potestatem huiusmodi ei convenire et Ecclesiae testificatio ac usus per plura secula idem evincat, impium est id negare ineplumque negationem fulcire argumento ducto ex non usu primorum secutorum; nam 1° hoc non est omni ex parte verum : 2° non usus potestatis non probat defectum potestatis, praesertim si rationes habeantur cur ab usu absterneatur.

Ad 9ra iam fecimus abunde salis in fine demonstrationis.

Ad 10m *Status in statu* (h. e. duae societates ex iisdem membris coalescentes, atque utraque perfecta) *repugnat*, si habeant eundem finem, vel si diversos, habeant oppositos fines et quidem absolute; non autem si habeant fines subordinates, qui identidem per accidens opponi possunt. Tales porro sunt finis potestatis civilis et finis Ecclesiasticae; unde potestas Romani Pontificis simul regit cos, quos potestas civilis regit; utraque autem potestas amico foedere ex natura sua consociari potest et debet: sed obest plerumque perversitas mundi.

Probata est ergo thesis: ex qua probatione corollarii gratia illud inferto, verbis Christi Matth. XVIII: *Si Ecclesiam non audierit, sil libi sicut ethnicus et publicanus*, non contineri omnem poenam, quam irrogare possit Ecclesia, neque excludi coactionem corporalem; verba enim Christi positiva sunt, non exclusiva. Quia vero habendi sunt quidem tales homines a fidelibus tanquam ethnici quoad communicationem, non vero sunt reapse tales, sed adhuc manent subditi Ecclesiae; ideo eos potest ipsa punire. Cf. Suarez l. c. Illud autem perperam quidam ex eo negant quod Ecclesia sit societas voluntaria: nam negandum est antecedens in sensu adversariorum (§. VII.). Cum ergo Ecclesia sit societas ex divina institutione necessaria et Ecclesiae potestas sit vere coactiva, postquam quis Ecclesiae membrum factus est, nequit ullo actu rebellionis se ab eius auctoritate subtrahere ut immunis evadat vi illius actus ab obligatione parendi Ecclesiae: quemadmodum ex pessime concepta Ecclesiae notione quidam Protestantes aut increduli affirmarunt.

Voluit Christus Ecclesiam suam infallibilem esse circa omnes veritates revelatas.

I. Duplex primum secernenda quaestio: an Ecclesia sive fidelium universitas sit infallibilis: lum quo medio, Christo auctore, obtineatur infallibilitas Ecclesiae. Rursus quaeri simpliciter potest factum, an Christus voluerit Ecclesiam suam esse infallibilem et deinde an aliqua necessitas fuerit ut id ipse vellet.

Protestantes eum Socinianis negant Ecclesiae visibili praerogativam infallibililatis, imo ipsi verae Ecclesiae negant esse necessariam praerogativam infallibilitalis in omnibus revelatis. Infallibililatis notio huc redit, ut 1° factum erroris excludatur h. e. nunquam futurum sit quod Ecclesia erret idque certo constet: 2° ut sit in Ecclesia divinum principium seu causa efficiens huius exclusionis erroris, quae causa est assistentia Spiritus S.: qua existente et perseverante, consequitur quod possibilitas quoque erroris excludatur. Unde palet distingui inerrantium Ecclesiae ab inerrantia quadam simpliciter humana. Quae vero ad rationem spectant huius assistendae, inquiremus cum de Pontificis iulallibililatc disputabimus.

Nunc demonstramus voluisse Christum Ecclesiam suam immunem semper esse ab errore in iis quae fide divina credenda sunt. Quo quidem facto constituto sequitur infallibililas. Nam huiusmodi immunitas in rebus rationi imperviis eademque certa nobis nequit esse nisi ex promissione certa assislenliae Dei, quae, ut diximus, possibilitatem erroris excludit staluitque veram infallihilitatern.

II. Porro immunitas Ecclesiae ab errore in iis quae fide divina credenda sunt potest demonstrari primum hoc simplici argumento. Ecclesia Christi perpetua esse debet ex Christi institutione: ergo et immunis ab errore ex eadem institutione. Ut rectitudo consequentiae pateat, adverte quod Ecclesia est essentialiter societas fidelium, h. e. eorum qui non solum pio affectu credulitatis adhaerent Deo revelanti sive errent sive non errent circa obiectum creditum, sed qui secundum veritatem credunt id quod revelavit Deus tum externa professione, ut ad corpus Ecclesiae spectent, tum etiam interiore assensu, ut fides eis prosit ad salutem. Vera enim fides ea est, quam Deus voluit esse initium salutis, ut non tantum homines se subiicerent Deo revelanti sublectione formali, sed per se etiam materiali (licet per accidens in aliquibus formalis identidem sufficere possit),

in iis nimirum determinatis veritatibus credendis, quas ipse, revelavit. Hegiitim enim Christi est regnum veritatis Ioan. XVIII. -37. est regnum luminis 1. Petri II. 9. 10. et lucis I. Ioan. L 5.-7. et fundamentum pietatis est fides vera, ea scilicet quae est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium illi). XI. Itaque vera fides ea est, quam Deus voluit et externa professione in Ecclesia celebrari et proinde ab Ecclesia sua doceri; nam bine pendet interior fides; illud enim credimus quod Ecclesia docet. Quare Ecclesia non docens veram fidem non est amplius medium illud institutum a Deo, quo Immunes veram fidem assequi possint credendo veritates a Deo revelatas et per fidem assequi iustitiam et sanctitatem. Ecclesia scilicet desinit esse societas fidelium, si credant homines quod ipsa docet et ipsa non doceat amplius quod Deus revelavit: desinit proinde esse medium salutis; unde tandem desinit ipsa esse Ecclesia, quae est essentialiter societas fidelium et essentialiter medium salutis. Ergo si perpetua est Ecclesia, est quoque perpetuo immunis ab errore, ideoque infallibilis secundum id quod ab initio praestituimus

Praeterea 1. Timoth. III. 15. Ecclesia dicitur *columna et firmamentum veritatis*. Locus est parumper impeditus; unde integer recitandus est. Ait Apostolus: « *haec tibi scribo, sperans me ad te venire cito. Si autem, tardavero, ut scias quomodo oporteat te* (a graeco abest vocula *te*; scilicet sermo generalis est) *in domo Dei conversari*, ἡτι ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζώοντο, στύλο καὶ ἐδ'ραῖωμα τῇ ἀλήθεια. Καὶ μνημονεύω μέγα ἐστὶ τὸ τῇ εὐσεβείᾳ μυστήριον, Θεοῦ (quidam codices cum Claromontano habent ὁ quod et Vulgatus legit: alii praestantes cum Sinaitico habent δ) (a) ἐφ'αυερῶ ἡ ἐν σαρκί, ἐδ'ἰκαίῳ ἡ ἐν πνεύματι, ὡφ' ἡ ἄγγελοι, ἐκ τοῦ ἡ ἐν ἐλπίσιν, ἐπιστεῦ ἡ ἐν κόσμῳ, ἀνελήφ' ἡ ἐν δόξῃ ».

Quaestio est quodnam sit subiectum, de quo dicitur quod sit *columna et firmamentum veritatis*. Quidam enim putant esse ipsum Timotheum, ac si diceretur: quomodo te oporteat, in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, ὁ στύλος vel στύλος ὧν tanquam columna scilicet, vel columna cum sis et firmamentum veritatis. Porro, aiunt, ellipsis τοῦ ὧν vel τοῦ ὧν frequens est. Sic Aug. Dalhousie in Salomonis Glassii Philologia sacra 1.2. tract. 1. c. 13. Ratio huius interpretationis est a) quia *columnae*

(a) Si credimus Liberato diacono in *Breviario* c. 19. ex lectione OV factum est a Miredonio episc. Constantinop. sub. initium sec. VI. O2 h. e. OEOΣ. Cf. Hincmarn Rhemens. in Opusc. ad Ilincmarnm Laudunensem. Probabilius est primitivam lectionem fuisse δ] utpote quae difficiliter potuisset ab amanuensibus substitui et ex qua aliae facile explicantur.

appellatio Ecclesiae proceribus sive membris praecipuis alibi tribuitur Gal. 2. 9. Apocalyp. III. 12. A) Quia eum Ecclesia repraesentata sit modo sub figura *demiis*, incongruum est eandem in eodem contextu sermonis repraesentari sub figura columnae: columna autem est pars quaedam praecipua domus, sicut Episcopus Ecclesiae. Alii contendunt primam partem sermonis absolvi verbis *Ecclesia hei vivi*; sequentibus autem initium lieri alteri orationis parti: nimirum verba *columna et firmamentum veritatis* coniungenda sunt cum iis quae sequuntur ut ila sit legendum: *Columna et firmamentum veritatis et manifeste magnum est pietatis mysterium* etc. Rationes sunt, o) quae secundo loco in priore sententia est recitata: A) quia Paulus non solet a coniunctione *et* exordiri orationem: c) quia haec esi usitata formula iudaeis, cum tradunt praecipua dogmata religionis, ut ea vocent columnam et fundamentum sapientiae, ila Maimonides initio Misnae. Imo ipse Paulus doctrinam de Iesu Christo, quae heic quoque proponitur, vocavit *fundamentum* 1a Cor. III. 11: f/i quia id suadet series orationis: cum prius enim docuerit Apostolus (pialis pastor esse debeat, nunc docet quid potissimum tradere debeat tanquam fundamentum religionis: e) quia ita quoque legisse videtur Irenaeus I. 3. c. 1. (cf. si licet Sviceri Thesaurum v

λ erum nulla est ratio cur has interpretationes admittamus. Nam quoad primam, Episcopi quidem simul sumpti dici possunt columna et firmamentum veritatis auctoritate sua: at unum simplicem Episcopum ila vocari nimium est nec satis logice in contextu cohaeret eum, qui instruitur et nstructione indigere ostenditur, appellari simul columnam et firmamentum veritatis. In loco autem citato Gal. II. 9. appellatio columnae fit Apostolis, qui primum locum in Ecclesia tenentes eam sua auctoritate ac doctrina sustentabant ac regebant. In Apocalypsi vero nec occurrit metaphora *columnae veritatis*, sed solum *columnae* eaque specialis significatur praerogativa stabilitatis in fide concessa vincenti. Porro ellipsis sine causa asseritur, tum quia Paulus generalim de omnibus loquitur, ul scias πῶ ἰς Ἰ ἐν θεοῦ ἀναστρέφεισθαι; turn quia inter subiectum, cui praedicatum hoc *columna* etc. tribuendum esset, ipsumque praedicatum, intercedit aliud subiectum, h. e. Ecclesia. Columna autem esse dicitur non immediate ipsa domus, sed Ecclesia Dei vivi, quae sub duplici imagine repraesentatur, domus quoad Deum qui in illa habitat, columnae ct firmamenti quoad veritatem. Neque abhorret a Scripturarum loquendi ratione quoti duae differentes metaphorae simul pro eodem subiecto adhibeantur, Cf. Ieremiam I. 18. *Ego quippe dedi (e hodie in civitatem 'munitam et in columnam ferream et ni murum aereum.*

Quoad alteram porro interpretationem, falsum est generalim quod non liceat exordiri pariem orationis particula coniunctiva: sicut enim membra unius periodi, illa et plures periodi invicem coniungi possunt. Tum falsum est Paulum non solere illa exordiri orationem suam. Cf. I. Cor. II. 1. 3. L Ephes. 11. 1. Quod autem doctrina de Christo incarnato seu mysterium pietatis possit dici columna et firmamentum veritatis, non est ratio sufficiens cur heic dicatur. Ireneus vero l. c. dicit tantum quod Evangelium ab Apostolis scriptum futurum erat nobis columna et firmamentum veritatis contra Gnosticorum errores, qui divinam revelationem ab Apostolis traditam pervertere conabantur. Usus est scilicet Irenaeus ea metaphora qua usus est Apostolus; quae metaphora et penes Irenaeum habet sensum verum, qua uti ille potuisset etiam non praeesto Apostolo: at nihil est quo pateat, ibi Irenaeum interpretari verba haec Pauli, ut de eodem subiecto eadem res ab utroque praedicetur. Nec series orationis hanc interpretationem flagitat, ut mox patebit.

Itaque tenenda est lectio communis omnibus Patribus et interpretibus, ul verba *columna et firmamentum veritatis* coniungantur superioribus: atque communis eorundem interpretatio, ut ea de Ecclesia dicantur (a). Et sane Paulus scribens hanc epistolam habebat prae oculis Gnosticos, contra quorum falsam scientiam lutos studebat reddere fideles curae Timothei commissos (I. 4-7. IV. 1. seq., VI. 3-5. 20-21.). Horum ἐτεροδιδασκάλων (VI. 3.) doctrina ψευδώνυμο γυνώσι (20.) dicitur eratque adversa Fidei quam Apostoli praedicaverant et Ecclesia Dei vivi profitebatur. Hinc cum docuisset Apostolus Timotheum (cp. III.) quales esse deberent in Ecclesia Episcopi, Diaconi ipsaeque mulieres, advertit se ea scripsisse ut, etiamsi ipse tardaverit venire, sciat Timotheus quomodo oporteat tum ipsum tum alios in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi: mentione autem facta Ecclesiae, ut se opponat Gnosticorum novae falsaeque doctrinae, monet eam esse *columnam et firmamentum veritatis*; ut scilicet fideles intelligerent ab ea, non ab iis novis doctoribus quaerendam esse veritatem. Cum scopo ergo epistolae Pauli optime cohaeret quod ea verba de Ecclesia dicta intelligantur. Et re quidem vera nequeunt ea coniungi cum sequentibus; in hac enim hypothesis,

(a) « Verum considerans omnia exemplaria Graeca, Latina, Syriaca, Arabica legere et interpungere non secus ac biblia nostra ac praeterea cunctos Patres ita pariter interpretatos esse, relatis extremis verbis ad Ecclesiam, non ad mysterium pietatis; censeo his contentos esse oportere, nec novam interpretationem inducendam esse absque necessitate. » Ita Daillé auctor Protestans in Sermonibus Gallicis in Iin Timoth. c. III, v. 15., Serm. 21.

quoniam subiectum est $\mu\upsilon$ r-n'^tsv quod articulo gaudet, sensus hic foret: *mysterium pietatis est columna et firmamentum veritatis et manifeste magnum*: quid autem allinebat dicere mysterium illud esse magnum, postquam dictum fuerat esse columna et firmamentum veritatis? et cum incrementum orationis expectares, vides illam desinere in praedicatum minoris momenti nullamque novam afferens notitiam. Itaque quemadmodum duo sunt subiecta huius orationis, *Ecclesia* nimirum et *mysterium pietatis*, ita duo sunt distinguenda, quae de singulis praedicantur: *columna et firmamentum* veritatis de Ecclesia, *manifeste magnum* de mysterio pietatis. Quod autem ea verba sint appositum Ecclesiae non alterius subiecti, liquet ex immediato nexu; cum praeterea nullum sit aliud in oratione subieclum, cui ea adseri possint.

Ecclesia autem, quae est columna et firmamentum veritatis, est universa Ecclesia, etsi principium formale huius praerogativae sic Magisterium, ul mox videbimus; nam universa Ecclesia nomine Ecclesiae intelligitur, cum nullum est appositum circumscribens, heic vero nullum est: nam non ex eo quod praecepta tradita sunt Timotheo, ul sciat quomodo oporteat ipsum conversari in Ecclesia, sequitur Ecclesiam hanc esse Ephesinam, cuius Timotheus Episcopus erat; etenim in universa pariter Ecclesia ipse ceterique conversabantur, cuius partes et membra erant. Et sane universa Ecclesia est domus Dei et Ecclesia Dei vivi.

Item veritas ἡ ἀλήθεια non est haec aul illa veritas, sed est universa doctrina revelationis seu fides obiectiva quae simpliciter dicitur ἡ ἀλήθεια sive ἀληθτ,ια in Scripturis, ut in hac eadem epist. II. 4. eaque opponitur τη ψευδωνύμφ γνώσει των ἐ- ^ιίασκάλων.

Ecclesia ergo universa est στύλο καί ἐ5'ραίωμα τη ἀλήθεια. Non dicitur quid Ecclesia esse debeat ex lege aliqua morali, sed quid sit; unde Timotheo dictum est: *ut scias, quomodo oporteat*: quoad Ecclesiam vero simpliciter affirmatur quod est columna veritatis. Metaphorice autem στύλο est omne id cui aliquid innititur, a quo aliquid firmitatem, stabilitatem, securitatem mutuatur. Ἐ^ραίωμα est vocabulum ἀπα λεγόμενον hoc in loco lanium occurrens; occurrunt tamen ea, a quibus derivatur: ἐδ'ρα, quae sellam primum significat, tum quod subiicilur sustentandae aut fulciendae rei; hinc εἰραῖον quod est firmum 1. Cor. VII. 37. XV. 58.: Coloss. I. 23.) ; unde εἰραιώω stabilio, firmo (cf. Stephanum in h. v.). ex quo εἰραῖωμα, quod teste Phavorino et Svida est στήριγμα, firmamentum, stabilimentum. In ἐ^ραιώματι itaque conceptus est tum sedis, in qua aliquid sedet, tum sustentantis et firmantis, sive firmitatem slabilitatemque conferentis ei quod ipsi insidet. Metaphorice proinde ἐ<3>αῖωμα est omne

id, quod ex se firmum <*st ac stabilitatem firmitatemque impertitur ei quod ipsi imililur. Porro licet columna in eum usum quoque, ul aliquid attollens in conspectu omnium proponat, attamen ex hac sola ratione metaphoram non ducit usus loquendi, sed ex ratione roboris et firmitatis, quam in se habet et alii communicat, sive ex hac ratione sola sive commicta alii quoque rationi. Et quidem rationem roboris et firmitatis esse fundamentum translationis manifestum fit ex eo quod στύλο simul et >Λίωμα copulentur lanquam apposita unius subiecli. Columna autem cl firmamentum veritatis potest aliquid dici duplici ratione: ut nempe a) quatenus στόλο et ἐδ'ραίωμα sunt sedes quaedam, illud dicatur columna et firmamentum veritatis, quod est eiusdem sedes, in quo veritas obtinet sedem suam : ul b) quatenus στύλο et ἐ^ραίωμα sunt sedes firma et stabilis firmitatem slabilitatemque incumbenti et sedenti impertiens, illud dicatur columna et firmamentum veritatis, quod ei firmitatem et stabilitatem impertitur. Ulraque vero ratio simul esse debet: prior enim sine altera nequii metaphora columnae et firmamenti repraesentari. Alterum autem rursus dupliciter contingere potest: nimirum 1° ut veritas *in se ipsa* firmetur : 2° ut veritatis manifestatio, sive doctrina veritatis sit firma. Quamvis enim veritas in se ipsa sit firma, indigere tamen potest extrinseco praesidio, quo firmetur notitia eiusdem: hoc autem praesidio indiget divina veritas, quae hominibus per homines manifestanda est; quod quidem praesidium nequit esse nisi auctoritas. Et licet veritas sive divina revelatio spectata onlogice firmet Ecclesiam, notitia tamen et certitudo eius firmari potest magisterii Ecclesiastici auctoritate.

Cum igitur Ecclesia sil columna et firmamentum veritatis, est primum sedes veritatis, sed deinceps sedes firma stabilisque veritatis, stabilitatem et firmitatem conferens non quidem veritati in se ipsa; non enim Ecclesia veritatem constituit, quam imo accepit a Deo, sed notitiae eiusdem, certam scilicet auctoritate sua penes omnes gentes gignens notitiam veritatis. Auctoritas autem nullam vim exereret, nisi certo constaret, fieri non posse, ut Ecclesia erret; si enim de hac re dubitare licet, nulla est firmitas fidei, quae illi adhibeatur. Posita vero ea certitudine, habetur ipsa praerogativa infallibilitalis. Nec dicas, Patres vocasse quosdam columnas cl firmamenta fidei, quin voluerint tamen eos dicere infallibiles; nam his titulis insigniti sunt qui strenue luebantur doctrinam Ecclesiae iidemque infallibiles habebantur non potestate sed facto, non ex se, sed propter doctrinam infallibilem Ecclesiae, quam sequebantur et propugnabant: unde neque quoad omnia, sed quoad quaedam tantum dicti sunt columnae veritatis. Huiusmodi ergo appellatione infallibililas aliqua

semper significatur. Discrimen vero est, quod eum ea appellatio sit singulis doctoribus, qui doctrinam ab Ecclesia accipiunt, infallibilitas a doctrina iam tradita ab Ecclesia derivat ad personas et se in illis habet ad modum facti transeuntis non habitus permanentis: Ecclesia autem, quae a solo Deo docetur, quae columna est omnis veritatis et semper, auctoritate sua infallibili ratio est certitudinis nostrae circa veritates eamque infallibilitatem habitualiter ex se ratione nempe sui muneris possidet.

Porro Ecclesia hanc praerogativam sibi semper ipso facto asseruit, sententias ferens definitivas in controversiis fidei, vel simpliciter proponens fidem, ita quidem utroque in casu ut a se propositis veritatibus assensum eum exigeret (pii verbo Dei debetur, assensum scilicet certissimum et nulla in hypothesis mutabilem; quem quidem assensum fideles praestare deberent etiam citra ullam ex parte ipsorum scientilicam inquisitionem, hoc tantum supposito quod Ecclesia locuta sit. Atqui id tanludem est ac infallibilitatem ex divina assistentia sibi asserere. Id vero non impedit quominus aliquando Patres consensum universalem Ecclesiae urgerent sub ea quoque speciali ratione quod est consensus quidam universalis qui ad normam purae rationis exactus moralem certitudinem gignit argumentumque esse solet veritatis. Cum Tertullianus ait (in lib. *de Praescripti*): < quod apud mullos unum invenitur, non est erratum sed traditum », hoc morale principium, etsi non exclusive, prae oculis habuisse videtur. Cum vero Augustinus ait (conlr. epistolam Manichaei c. 4): « Ego Evangelio non crederem nisi me catholicae Ecclesiae firmaret auctoritas », divinam considerat auctoritatem; est enim auctoritas, ut paulo ante locutus fuerat, *miraculis inchoata*.

Nec sola Ecclesia catholica sed omnes antiquae haereticae sectae sibi infallibilitatis praerogativam sicut et dignitatem verae Ecclesiae vindicabant. Unde synodis coactis sententias peremptorias ferebant, quibus ab omnibus exigebant fidem qui in sua secta, seu, ut ipsi aiebant, in vera Ecclesia esse vellent.

III. At voluit ne Christus Ecclesiam suam infallibilem esse quoad omnes veritates revelatas, an solum quoad quasdam, quae sint praecipuae et veluti fundamentales pro pietate et iustitia quae ducit ad salutem? Discrimen inter articulos fundamentales et non fundamentales potest triplici sensu adhiberi: 1° respectu scientiae, ut comparatione facta inter eos, illi dicantur fundamentales, qui praestantiores sunt aliosque virtute continent: 2° respectu explicitae vel implicitae fidei, ut ii dicantur fundamentales qui explicite credendi sunt, non fundamentales quos sufficit implicite credere: 3° respectu necessitatis credendi, ut ii sint fundamen-

tales quos necesse est credere ut unitas fidei servetur, non fundamentales, quos etsi revelatos non opus est credere, ut incolumis sit unitas fidelique negare. Non primo et altero sensu, qui penes theologos catholicos occurrunt, sed tertio luentur Protestantes et quidem omnes, distinctionem articulorum in fundamentales et non fundamentales et sic contendunt, veram Ecclesiam esse eam quae in fundamentalibus non errat, licet erret in aliis; ideoque probari non posse voluisse Christum ut Ecclesia sua in nulla re revelata erret. Atqui 1° haec distinctio prorsus reficienda. Sane *a)* argumento ad hominem, ea a Scripturis non suppeditatur, ex quibus demonstrare deberent Protestantes tum hanc distinctionem exstare, tum quinam ad priorem, quinam ad alteram classem spectent, ne inutilis prorsus esset distinctio. Doctrina vero 1. Cor. III. 11. spectat ad distinctionem primo et altero modo sumptam, non tertio, qui est proprius Protestantium. *b)* Imo a Scripturis aperte refellitur, ut Matt. XXVIII. 20. Galat. I. 8. 2. Thessal. II. 14. *c)* Haec est doctrina nova, ignota prorsus Ecclesiae ante Protestantes: quae e contrario *d)* disserte ei refragatur, sive cum anathemate perculit eos qui articulos non crederent quos nemo Protestantum inter fundamentales recenset; cuiusmodi sunt plura circa errores Origenis, rebaptizantium, errorem Novatianorum etc.: sive cum docuit quatenam sit norma credendorum; hanc enim non in dignitate aut necessitate obiecliva veritatum posuit, sed in divina revelatione per authenticum magisterium manifestata, *e)* Distinctio huiusmodi omni criterio est destituta, ut videre est in ipsis Protestantibus auctoribus, quorum tot sententiae sunt quot capita viamque per se aperit latitudinarismo et indifferentismo. *f)* Rationem fidei prorsus subvertit et contradictionem implicat: motivum enim formale fidei non est dignitas aut necessitas veritatis, sed est sola auctoritas Dei revelantis quae fidem exigit: ea ergo omnia credenda sunt, quae constat esse a Deo revelata et quidem credenda sunt eadem ratione eademque obligatione, quia idem est motivum, ideoque vel omnia vel nulla credenda: at haec oportere credi, illa non, contradictorium est; oporteret scilicet et non oporteret credere Deo revelanti.

Quocirca 2° infallibilitas Ecclesiae circa veritates revelatas non aliquas tantum, sed omnes complectitur. Nam infallibilis sit oportet circa ea, quae sunt credenda fide divina; huc enim spectat institutio Ecclesiae ut infallibiliter proponat divinam revelationem: ergo infallibilis esse debet circa omnia quae sunt fide divina credenda; nam pro singulis et omnibus eadem valet semper ratio collatae infallibilitatis: atqui omnia revelata

PROLEG. PE ECCLESIA

sunt credentia: ideo enim revelata sunt ut credantur et idem motivum formale fidei pro omnibus valet: ergo.

Ex dietis sequitur, quod si quaestio fiat, an Ecclesiae competat infallibilitas quam declaravimus necessario necessitate consequente Christi voluntatem, patet respondendum esse affirmative; ex allatis enim satis constat voluntas divina.

IV. Restat ergo quaestio duplex: prior, an necesse fuerit Christum velle quoti sua Ecclesia esset infallibilis: altera, quomodo Christus voluerit infallibilitatem obtineri in Ecclesia. Agimus nunc priorem quaestionem, an sit huius praerogativae intallibilitatis aliqua necessitas antecedens, ita ut nempe oportuerit Christum ea praerogativa locupletare Ecclesiam; quaestio autem fieri potest tum generatim de infallibilitate Ecclesiae, tum speeiatim de infallibilitate alicuius magisterii. Porro advertere licet, quod huiusmodi quaestio proponi et solvi nequit nisi iam supposita notitia aliqua Ecclesiae, ex cuius natura vel destinatione colligas quid ab eo necessario postuletur. Si enim ab Ecclesiae notitia praescindas, nec habes quod quaeras, nec rationem ullam reperis cur potius aliud prae alio reponas.

Iam vero Ecclesia Christi est coetus profitenlium veram fidem neque esse potest Ecclesia sine professione verae fidei: necessitas autem verae fidei est exclusio necessaria erroris in fide, haec porro est infallibilitas; ergo aliqua infallibilitas est necessaria Ecclesiae ratione suae naturae. Necessitatem verae fidei et quidem interioris atque ita infallibilitatis necessitatem in Ecclesia ipsi Sociniani et Protestantes admittunt. Cum enim velint Ecclesiam esse coelum eorum qui interiore fide Deo adunaptur et ad hunc coetum per se invisibilem quemlibet spectare qui veram fidem habeat veraque fide Deum colat, etsi se invicem tales fideles non agnoscant et eo ipso quod quis deficiat a vera fide desinat esse membrum Imius coetus; et ipsi concedunt veram Christi Ecclesiam non posse non esse immunem ab errore. Quamvis propter distinctionem articulorum fidei in fundamentales et non fundamentales, veram fidem Ecclesiae necessariam eam tantum velint esse quae fundamentales articulos complectitur. At negant Ecclesiam visibilem esse in professione fide infallibilem. Atqui certum est, Ecclesiam esse societatem visibilem visibilemque in ea esse, professionem fidei: ergo ea infallibilitas, quae Ecclesiae Dei necessaria dicitur, ipsi Ecclesiae visibili asserenda est.

Gradum facimus ad aliam quaestionem; quomodo Ecclesiae universae infallibilitas obtineatur: sed quaestio longior est et pluribus §§. tractanda. Sit itaque.

DE MAGISTERIO ECCLESIAE

XXL

Controversia Protestantes inter et Catholicos sec. XVI. etsi primum circa dogmata specialia versata fuerit, facile tamen ad hoc caput praecipuum dilapsa est, quod est de Magisterio Ecclesiastico.

Prolestanlium sententia huc redit: Christus, ut in Ecclesia sua consuleret notitiae habendae veritatum credendarum fideique integritati ac perennitati, 1° emisit et spargi iussit in vulgus librum quondam divinitus inspiratum, qui liber quidem partim iam scriptus erat in veteri oeconomia (Testamentum vetus), partim scribendus erat a primis Ecclesiasticae doctrinae propagatoribus (Testamentum Novum), quem librum singuli homines legerent. 2° Ul librum hunc legentes homines certo discant quid eis credendum, quid agendum sit pro aeterna consequenda salute, instruuntur interiore directione Spiritus Sancti. 3° Solum hunc librum Christus hominibus dedit pro regula certa fidei et morum, excluso quovis magisterio humano divinitus instituto, quod librum istum auctoritate sua infallibili et commendaret fidelibus et authentice interpretaretur.

Antithesis Catholica haud est, Christum voluisse doctrinam fidei suae non solum scripto sed et verbo tradi: id est quoddam consequens institutionis Christi, ut ulraque methodo uti valeat pro opportunitate Ecclesia. Catholica Antithesis haec est. Christus, pro gignenda, propaganda, conservanda fide, instituit Magisterium vivum, personale, ex hominibus nempe docentibus coalescens, auctoritate sua divina instructum docendi quidquid in Ecclesia credi et agi debeat: quod Magisterium voluit Christus esse perpetuum. Huic infallibili Magisterio, vices suas, donec veniat, gerenti in terris, subiecit Christus omnes oves suas, ut ab ipso omnem veritatem revelatam ipsasque Scripturas acciperent. Hoc autem Magisterium in iis esse voluit, quibus regendi et sanctificandi fideles suos potestatem commisit.

Haec catholica Thesis contra deliramentum Prolestanlium defendenda est quoad omnes suas paries. Idcirco demonstranda est 1° Institutio huius Magisleri, 2° eius Perennitas» 3° eiusdem Necessitas, 4° eius Unitas, 5° Infallibilitas. Argumenta propria in hac quaestione cum Protestantibus, quoniam hii Scripturas sacras admittunt volunlque iis solis rem confici, petenda erunt primum ex Scripturis, inspectis ut certis monumentis historicis, referentibus quid Christus gesserit, quid ordinaverit: tum etiam (a

quo argumento nec Protestantes abhorrent) ex antiquis historicis monumentis illius societatis, quae ab illis constituta fuit, quos Christus misit. Opus haud est monere nos heic supponere aulhenlicilalem Scripturarum, quae alio in loco demonstratur.

XXII.

Christus instituit Magisterium vivum, personale, auctoritate instructum docendi suo nomine, obligatione ceteris imposita ipsum audiendi et credendi quae ipsum doceret.

1° Magisterium vivum personale, ut iam monuimus, est persona vel personarum coelus auctus auctoritate docendi. Quae auctoritas perfecta est, si una cum institutione magisterii, imponitur aliis obligatio audiendi illud et profitendi quod idem docet. Quod Christus in Apostolis tale magisterium instituerit, dubitare haud licet. Maith. XXVIII. 18. 20. Christus ait Apostolis. *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. Euntes ergo μαθητεύσατε πάντα τὰ ἐ&υη, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis*, Marci XVI. Ia. 16. *Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae: qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.*

Itaque 1° Christus homines mittit in mundum, qui discipulos faciant: μαθητεύσατε, cum sequatur διδάσκοντε, nequit esse simpliciter *docete*, sed discipulos facile, μα^ητα ποιείτε (cf. Ioan. IV. 1.): sunt ergo Magistri, scholam habituri: discipuli vero adsciscendi sunt ex omnibus gentibus, ex omni creatura h. e. ex omnibus hominibus. 2° Huiusmodi missio nexa est et est consequens potestatis, quam Christus oblinet in caelo et in terra, h. e. in universas prorsus creaturas: *euntes ergo*.

Particula οδν, etsi non habeatur ab omnibus codd. et absit quoque a Sinailico, tamen tum prostat in pluribus codd. B.A.E.F.H.K.M. et a7. minusculis ac lecta fuit in Occidente ab interprete latino, in Aegypto ab Origene, Athanasio, Cyrillo, in Oriente a Chrysostomo, Basilio (apud Welst.), tum, quamvis abesset, supplenda esset mente; nam nexus est inter haec verba Christi: quorsum enim praemissa est mentio potestatis Christi, nisi ut appareat ratio sequentis mandati? Scilicet Christus vi supremae suae potestatis, qua omnes creaturas, omnes homines subiectos habet, mittit Apostolos ad faciendos discipulos ex omnibus hominibus. Apostoli ergo potestate Christi sunt Migislri h. e. non auctoritate sua sed auctoritate Christi docent et discipulos faciunt. Cum data sit mihi omnis potestas in

caelo etiam terra, potestas proinde, rursus discipulos aggregandi ex omnibus hominibus, hanc vobis participatione communico: discipulos proinde facite omnes homines auctoritate mea, meo nomine. 3° in ipsa voce μαθητεύσατε, iam onus docendi significatur: si μαθηταί formandi sunt, aliquid profecto discere debent: istud est quod Marcus expressit: *praedicate Evangelium omni creaturae*. Porro completur et perficitur id, quod verbis *discipulos facile* significatur, per baptismum. Verba μαθητεύσατε... βαπτίζοντε (quidam codd. habent βαπτισαντε) non perinde sunt ac si dixisset Christus: μαθητεύσαυτε βαπτίζετε, postquam discipulos feceritis, baptizate; sed per secundum verbum prioris modus et complementum exhibetur. Discipuli Christi perfecti fiunt homines suscipientes baptismum, quo profitentur fidem et ingrediuntur Ecclesiam Christi. 4° *Docentes eos...* hoc verbum coordinator simul cum *baptizantes*: utrumque scilicet necitur cum μαθητεύσατε: conditio discipuli, sicut et magisterium, est quid habituale et permanens: actus magisterii est docere. Porro 5° quod actus magisterii praevertere debeat baptismum (sermo est de adultis), patet ex verbis Marci: *praedicate Evangelium... (pii crediderit et baptizatus fuerit: quod vero et sequi debeat, colligitur ex verbis Matthaei, ubi mentio doctrinae fit post baptismum (Hieronimus in h. l.) et ubi per baptismum dicuntur homines fieri discipuli Apostolorum. Si baptizati sunt discipuli, ergo docendi sunt. Itaque discipuli Christi, qui eius Ecclesiam constituunt, sunt iugiter et ante et post baptismum sub Magisterio et disciplina Apostolorum. 6° Obligatio facta aliis audiendi et credendi id quod Magistri hi docent, sponte oritur ex ipsa missione Magistrorum a Christo facta, vi potestatis, qua ei omnia et omnes subiiciuntur. Eadem obligatio manifeste enuncialur ab eodem Domino apud Marcum: (pii crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Fides in Evangelium requiritur, sed in Evangelium praedicatum ab Apostolis: idcirco haec fides continet etiam subiectionem intellectus praedicationi et Magisterio Apostolorum. Est scilicet credendum Evangelium, sed Evangelium praedicatum ab Apostolis ideoque credendum est Apostolis praedicantibus; quia ipsi sunt, qui discipulos sibi facere debent, ut dicitur Matthaei 1. c. Salus vero, de qua Marci *salvus erit*, ea est, de qua idem Christus apud Ioan. IV. 17. *Non misit Deus filium suum in mundum, ut indicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum, nempe, ut immediate ante dixerat v. 16. ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Quod sub sanctione damnationis vel vitae aeternae praecipitur, cadit profecto sub gravissima obligatione.**

II. Et sane quorsum Christus ex suorum discipulorum numero, quosdam

elegit et Apostolos nominavit ideoque ut talos essent effecit Luc. VL 13.? Oflicium profecto eis iniunxit erga alios exercendum, ad quos scilicet missi erant; nam Apostoli sunt J/fss/. Quorsum ergo? Nempe ut mitteret eos praedicare Mac. HI. 14. non solum se vivente in terris (quae fuit quaedam potius agonistica praeparatio), sed ut eosdem sibi substitueret in Magisterio mundi, ut patet ex verbis Salvatoris apud Ioannem XVII. 18-20. ad Patrem: *sicut tu me misisti, el ego misi eos in mundum et pro eis sanctifico me ipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt* (partie, praesens πιστευόντων nequit heic nisi indefinite accipi pro quovis tempore post missionem) *per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in Te, ut et ipsi in nobis unum sint.* Scilicet quicumque exstituri sunt unum cum Deo, h. e. Christiani, credituri sunt in Christum per verbum Apostolorum el per hanc fidem adducentur ad unitatem cum Deo. Elegii idcirco Dominus noster Apostolos ut essent ipsi Domino testes in universa terra Act. 1.8. cf. Maith. XXIV. 14. Luc. XXIV. 48., testes, qui referrent quae viderant et audiverant 1. Ioan. I. 1. Act. I. 21. 22., ut quicumque testimonium reciperent Apostolorum, ipsis Apostolis sociarentur et cum ipsis Deo 1. Ioan. 5. 1-3., qui non reciperent sive illi testimonio assensum non praeberent, Deo quoque assensum denegarent. Luc. X. 16. Maith. X. Zi0.

Ili. Et re quidem vera huiusmodi institutio Magisterii ratio est, cur dixerit Apostolus Bom. X. 17. *Fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi*, verbum scilicet fidei, quod Apostoli praedicant ibid. 8. *Quomodo autem audient sine praedicante? quomodo vero praedicabunt nisi mittantur?* 14. 13. Missio ergo Apostolorum ad praedicandum, ad docendum, est medium institutum a Deo pro fide gignenda in cordibus hominum. Habemus ergo in Apostolis institutum a Christo quoddam Magisterium vivum, personale, eiusdem auctoritate auctum.

§. XXIII.

Duplex in Apostolorum Magisterio distinguenda est formalitas, nimirum formalitas teslis et formalitas doctoris: illa prior est, haec universalior.

I. Testis est, qui factum, quod vidit vel audivit, refert aliis: testis authenticus est generalim, qui ius habet, ut ei credatur, speciatim, qui vi legis auctoritatem testandi habet et ius ut eius testimonii ratio habeatur. Talis certe est, qui a Deo mittitur, cum obligatione aliis imposita eidem

I credendi, quo pacto evadit etiam testis necessarius; etsi haec ipsa missio signis divinis probanda sit.

Doctor generalim est, qui notitiam alicuius veritatis, quam ipse tenet, alteri communicat: sub hac universali notione testis quoque est doctor. Specialiter *doctor*, prout a simplici teste distinguitur, ille appellari solet, qui notitias veritatum rationalium, quas ipse novit, alteri impertitur. Quod quidem dupliciter fieri contingit, nimirum vel simpliciter affirmando alteri quod ipse cognoscit, vel illius mentem per ordinatam idearum seriem dirigendo ad claram notitiam veritatis. Hoc alterum est proprium officium doctoris, quo scientiam in alio gignit. Cum priore modo utitur doctor ((pio quidem modo se gerit frequenter apud rudes ille, qui iam nomen adeptus est viri sapientis), assensus doctrinae ab eo traditae praestatur propter auctoritatem seu sapientiam docentis atque fides gignitur, non scientia. Talis vero assensus, cum doctor est simplex homo, per se est infirmus, sive redit ad assensum probabilitatis rei: quae tamen probabilitas in rebus practicis plerumque sufficit, ut quis honeste acquiescat responso doctoris. Doctor, (pii solius suae affirmationis vi ita certos reddat alios de veritate rationali, ut nefas sit assensum detrectare, nequit esse nisi doctor infallibilis, cuiusmodi est per se Deus atque per Deum ille, qui ab eo auctus sit charismate infallibilitatis.

Tandem *Doctor authenticus* ille est, qui legitima auctoritate ius habet docendi; qui praeterea erit *Doctor necessarius*, si alii eum audire, vi eiusdem legitimae auctoritatis, teneantur.

II. Praestantissime officio testis functus est in nova oeconomia primum ipse eius Auctor et Institutor: *quod vidimus* (ait ipse apud Ioan. III. 11.), *testamur et testimonium nostrum non accipitis*. Atque ibid. XVIII. 37. *Ego ad hoc natus sum, ut testimonium perhibeam veritati*. Scilicet loquebatur Christus ea, «piae apud Patrem videbat Ioan. VIII. 38. eiusque magisterium non demonstratione continebatur, sed affirmatione rei visae, quae cum realis esset, se habebat tanquam res in facto posita, ideoque ipsius affirmatio merito testimonium appellabatur, cui fides respondere debebat, etiam cum de se ipso, quid esset affirmaret Ioan. VIII. 14. Tum eodem officio testis functus est Spiritus S., aienle Domino: *cum venerit Paraclitus... ille testimonium perhibebit de me*. Ioan. XV. 26.

III. Hoc ipsum testandi munus voluit Christus per Apostolos continuari. Sane praecedentibus verbis immediatis sublicii: *et vos testimonium perhibebilis, quia ab initio mecum estis*: qua scilicet cum eo societate fiebat, ut possent quae in eo viderant et audiverant ab eo, aliis testari. Hinc ascensurus Dominus noster in coelum, mittens eos in mundum, huius

officii meminit : *Et eritis mihi testes in Jerusalem et in omni Iudaea et Samaria et usque ad ultimum terrae*. Conscius eiusdem officii Petrus, cum ageretur electio substituendi in locum Iudae, hanc statuit conditionem: oportere eum eligi, qui ab initio praedicationis usque ad diem assumptionis Christi, conversatus fuerit cum Apostolis et Christo et testis esse valeret eius resurrectionis Act. I. 21. 22. Ipsi Apostoli frequenter se vocant testes Cf. Act. II. 32. IV. 33. V. 30-32. XIII. 21. 1. Ioan. I. 1-3. *Quod vidimus et audivimus*, ait Ioan. ibid, *annuntiamus vobis; neque enim possumus* aiebat Petrus ad Principes Synagogae, *quae vidimus ea audivimus, non loqui*. Act. IV. 20.

Huc certe redibat Magisterium Apostolorum, ut quae viderant in Christo, tptiae ab eodem acceperant, quae Spiritus S. eis revelaverat, referrent. Ipse Paulus, post Christi ascensionem conversus ad fidem et vocatus ad Apostolatam, per revelationem Iesu Christi acceperat Evangelium, quod praedicabat Gal. k II. 12. ut et ipse id traderet quod audiverat i. Cor. XI. 23. Factum nimirum divinae revelationis, ipsis primum communicatae, Apostoli testabantur, affirmantes haec et haec Christum gessisse, haec Christum tradidisse, haec Spiritum revelasse. Hinc Petrus Act. V. 30-32., anacephaleosi facta totius oeconomiae Christianae, subdit: *et nos testes sumus horum verborum* (h. e. harum rerum) *et Spiritus S.* Neque sane aliter veritates captum rationis superantes ipsisque non secus ac aliis obscuras, probare ii auditoribus potuissent, nisi affirmantes ita docuisse Christum, ita eos docuisse Spiritum S. h. e. testantes factum revelationis. Signa vero et miracula eo spectabant, ut sermo Apostolicus scilicet eorum testimonium confirmaretur. Mar. XVI. 20., ostenderetur nempe testimonium esse testium divinitus missorum, cui credere oportet et idcirco credendum esse facium revelationis, quod Apostoli testabantur.

IV. At praeterea doctoris munus postulabatur. Sane id, quod se divinitus accepisse testabantur Apostoli, vel erat doctrina quaedam, cuius revelationis facium affirmabant, vel erat simpliciter quoddam factum, puta conceptus virginalis, aut factum, cuius ipsi spectatores fuerant, ut Dominica resurrectio. Porro doctrina quaelibet erat explicanda, captui rationis accommodanda, etiam defendenda et Scripturarum auctoritate probanda atque norma tradenda, secundum quam dogma esset concipiendum. Idem absque dubio et quoad facta revelata praestandum. Id autem exsequentes Apostoli, munere doctoris fungebantur. Quamvis vero ipsum conceptum dogmatis vel facti supernaturalis eadem revelatione accepissent, qua dogma vel factum acceperant, ut illum aeque testarentur ac dogma ipsum vel fa-

ctum: tamen 1° non omnia, quae pro declaratione rei revelatae afferenda erant, continebantur ea revelatione, sed et ex scientia propria petenda erant, licet sub directione Spiritus S. cum infallibiles Apostoli essent; cf. e. g. Apostolum I. Cor. XV. disputantem de resurrectione et Gal. III. 13. seqq. et IV. 1. seqq. disputantem *secundum hominem*. Scientia quoque Scripturarum iis necessaria pro defensione et confirmatione doctrinae ab Apostolis praedicatae, charisma quoddam fuit ipsis gratis collatum Luc. XXIV. 43., sed charisma doctoris, non testis; eo enim spectabat, ut intelligentia rei exhiberetur, non ut ipsum factum simpliciter affirmaretur: vide eiusdem usum in Epist. ad Rom. et ad Gal. pro demonstranda necessitate fidei et libertate Christiana. 2° Discrimen inter munus doctoris et testis intrinsicum est, ex ipsa essentia harum qualitaturn ortum, quaecumque sit causa, per quam hae qualitates obtinentur; testis enim factum affirmat, cui muneri Apostoli satisfecerunt affirmantes id quod viderunt, quod audierunt, generaliter factum revelationis: doctor scientiam rei exhibet, usus nempe rationalibus ideis, (pias vel naturale lumen solum vel lumen quoque fidei suggerit, mentem audientis aperit ad rei intelligentiam assequendam.

Cum ergo id praestiterint Apostoli ac necesse fuerit id ab eis praestari, utroque munere dicendi sunt functi esse testis et doctoris. Cf. initium Evang. Iohannis, ubi et revelationis factum asseritur de Filio Dei incarnato et norma traditur cogitandi de eodem.

V. Quia vero qualitates istae ad idem subiectum pertinebant atque in ipso actuali exercitio ita una concurrebant, ut etsi identidem prior sine altera, altera tamen sine priore non esset, ideo eas formalitates duas eiusdem Magisterii appellavimus.

VI. Facile patet testificationem priorem esse doctrinali explicatione; per eam enim sistitur praesens, quod per hanc est declarandum. Sed cur hanc diximus esse universaliorern? Id scilicet pendet ex propria ratione doctoratus. Ut enim dogma aliquod declaretur, et vindicetur, oportet in subsidium assumere ideas rationales, quibus illud apprehendi valeat, assumere principia rationis, quae ab illo supponuntur et veritates quae ex dogmate revelato recto ratiocinio efflorescunt. Haec autem omnia non oportet esse revelata: ut vero doctor tradat cum plena certitudine doctrinam seu scientiam circa res revelatas, opus est ut ea omnia subsidia affirmare valeat cum certitudine, h. e. opus est ut haec quoque docere et tueri possit. Identidem et facta quaedam humana oportet certa esse, ut dogma cum certitudine tradatur.

Habes huius rei exemplum in commendatione versionis Alexandrinae facta Ecclesiae ab Apostolis. Oportebat enim nosse non solum eam ver-

sionem esse authenticam, quod Apostoli a Christo vel a Spiritu S. accipere potuerunt, sed et codices, quibus utebantur Apostoli ac sic Ecclesiis commendabant, repraesentare reapse, quoad substantiam saltem, eam versionem, eodices scilicet non luisse corruptos, ut iis luto fideles uti possent. Id autem Apostoli, non ut testes revelationis, quae nulla erat in hae re, sed ex certa scientia tanquam Ecclesiae doctores allirmabant.

Quocirca munus doctores non tantum versatur circa res revelatas, sed etiam se porrigit ad tradenda plura, quae revelatio non attingit, quae tamen nisi teneantur, nec certitudo dogmatis integra nobis erit. Cf. dicenda §. XL.

Cum ergo testis versetur tantum in re revelata tradenda, doctor ultra quoque excurrat, sequitur huius munus esse universalius.

VII. Cum autem munus testis et ductoris proprium sit Magisterii Apostolici, Apostoli vero divina auctoritate missi sint, obligatione celeris facta eos audiendi, sequitur eosdem esse testes et doctores authenticos ac necessarios.

XXIV.

Actus huius Magisterii ecclesiastici in Apostolis instituti, tum viva voce tum scripto exerceri poterat.

I. Sane Christus iussit Apostolos docere, modum vero non determinavit: voluit scilicet ut docerent eo modo, quo homines generatim doceri solent ab aliis hominibus, in eorum relinquens arbitrio ut pro opportunitate ea ratione uterentur, quam ipsi utiliore arbitrantur. Atqui homines generatim tum ore tum scripto docentur: integrum ergo fuit Magistris a Domino institutis, eodem Christo auctore, alterutro et utroque modo uti. Quocumque autem uterentur modo, actus erat Magisterii vivi personalis, quod non in eo silum est exclusive, ut quis viva voce loquatur, sed in hoc, ut sit actus egrediens a vivente persona, cognoscente quod docet et iudicanleac significante id verum esse quod tradit. Id autem non scriplo minus quam dicto fieri potest. Imo frequenter contingit ut satius sil scripto, quam ore docere. Nam scripto plures doceri possunt, etiam absentes; praeterea scriptura efficit ut doctrina tradita facilius conservetur et ad posteros propagetur.

Hinc videmus Apostolos utroque modo usos esse et doctrinam alterutro modo traditam commendari ab ipsis eodem pacto. *State et tenete traditiones, quas accepistis sive per sermonem sive per epistolam nostram*, ait Apostolus 2. Thess. II. 15.

II. Apostolica scripta, praeter dignitatem hanc, quod scripta sint Magistrorum Ecclesiae primorum, quos Christus misit, ideoque infallibilia siugula in rebus fidei et morum, quia Apostoli etiam singuli (quod postea demonstrabimus) erant infallibiles, habent et eam quod singula sint inspirata, ea scripta saltem, (piae cognoscimus (qua de re alias est quaestio), ideoque rursus ex hoc capite sint infallibilia et quidem in omnibus, quae scripta sunt, iuxta naturam divinae inspirationis. Sed sub hoc speciali respectu hi libri heic non considerantur.

ji

§. XXV.

Christus Apostolos suos instituens Magistros, non eos exemit ah omnibus nonnas at nonnam praestituit ipsum Verbum Dei sive iam scriptum sive a se vel Spiritu S. revelatum: sed una simul effecit ut Apostoli infallibiliter sequerentur hanc normam ut propterea eorum infallibile magisterium norma esset certa et sufficiens hominibus pro cognoscendo illo ipso Verbo Dei.

I. Apostoli legati Christi erant, missi ab eo ad praedicandum et docendum non quidquid ipsis videbatur, sed doctrinam suam, Verbum Dei : *praedicate Evangelium, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis, eritis mihi testes.* Testes erant, qui referrent, quod viderant et audiverant, quod Spiritus veritatis eos docuisset. Habebant ergo normam, quam sequerentur in sua praedicatione et magisterio, scilicet hoc ipsum Verbum Dei ipsis manifestatum, a quo discedere non licebat. Quia vero Verbum Dei, ex parte, iam scripto mandatum erat, nec profecto licebat ulli ab eo discedere vel ei contradicere et nexus exsistebat intimus et necessarius, ex divina ordinatione, inter Verbum illud scriptum atque Verbum Apostolis revelatum : consequens erat, hoc ipsum Dei Verbum scriptum, quod Apostoli perfecte cognoscebant ex ipso Christi Magisterio, *aperuit enim illis Christus sensum, ut intelligerent Scripturas* Luc. XXIV.45., normam evadere eorum Magisterii. Et sane Apostoli praedicationem suam confirmabant, vel provocantes ad id quod ipsi viderant et audiverant I.Ioan. 1.1-3. aut quod revelatione acceperant Gal.1.11.12. vel provocantes ad Scripturas, quod videre est in cunctis eorum epistolis vel ulrumque simul coniungenles, ut rursus apparet in eorum epistolis et in Actibus, ut Act. I. 22-32. XIII. 26-37. etc.

Propter hanc subordinationem Magisterii Apostolici Verbo Dei, factum est ut Paulus Gal. 1. 8. potuerit dicere: *licet nos aut Angelus de caelo evangelizet vobis praeter quam quod evangelizavimus vobis, anathema*

sii. Non enim licebat ei a doctrina tradita discedere: ideoque hvpothesi lacta quid is discessisset (quae hypothesis non plus est cogitanda possibilis quam alia tie Angelo caelesti aliud evangelizante, cf. nostrum Comm.), non fuisset audiendus.

II. Statuimus deinde Apostolorum Magisterium fuisse infallibile, ut in docendo intallibiliter sequerentur normam sibi praestitutam, Verbum Dei revelatum. De distincta notione infallibilitatis vide quae trademus Tract, seq. p. II. c. 11. Praenotiones. Nunc salis est quod praestituimus §. XX.

Haec veritas est fundamentalis et primi principii loco in religione Christiana. De hoc enim omnes Christiani persuasi sunt, illud esse verum quod Apostoli tradiderunt et se catenas in re religiosa verum tenere, quatenus eorum doctrina est ipsa doctrina praedicata ab Apostolis sive verbo sive scripto. Cf. Tertullianum de *Praescriptionibus* Si de veritate doctrinae Apostolicae dubitetur, non est amplius, ubi pedem Christianus figat, nullam certam amplius habere potest notitiam de doctrina Christi neque ei superest amplius quid cum certitudine in re religiosa profiteatur.

III. Persuasio Christiana, quae in ipsis Apostolis cepit, nam et ipsi hoc crediderunt, fundamentum suum nanciscitur tum in institutione Christi, tum in eiusdem verbis. Sane 1' voluit Dominus noster ut Apostoli docerent omnes gentes Math. XXVIII. 19. 20. voluitque ab omnibus credi quod praedicarent, sub interminatione poenae aeternae Marc. XVI. 16. Quod vero Apostoli praedicant, credendum est Deo revelanti; obiectum namque fidei est quid impervium humanae rationi, soli Deo notum 1. Cor. II. 6-10., quod Unigenitus Filius Ioan. I. 18. Math. XI. 28. quod Spiritus S. Ioan. XIV. 26., quod Pater Gal. I. 16. Mattii. XI. 25. 26. revelavit et fides exigitur Deo et in Deum Rom. IV. 3. seqq. Ioan. III. 11-16. VI. 29. 30. XVII. 20. XIV. 1. Gal. II. 16. 20. etc. Atqui nequit exigi et quidem sub gravissima obligatione, fides Deo propter verbum hominis, nisi verbum hominis sit prorsus immune ab errore illudque vere referat quod Deus revelavit idque certo constet iis, qui sunt credituri. Nam non licet Deo credere nisi veritatem et quidem eam quam ipse Deus loquitur et fidei divinae assensus nequii esse nisi firmissimus et infallibilis, cui nempe error subesse nequit; innititur enim auctoritati divinae. Talis autem elici non potest, nisi praevertat certitudo, quod verbum hominum accipiendum est reapse tanquam Verbum Dei 1. Thess. II. 13.; quandiu autem de hac re dubitare licet, nec firmus assensus esse potest nec est cur Deo credas et cur aeternum puniaris, si non credis.

Ex his vero consequitur Magisterium Apostolorum esse infallibile non

solum quatenus infallibilior verum cognoscunt, sed et quatenus infallibiliter verum aliis proponunt et manifestant,

2. Verba Christi sunt Ioan. XIV. 16. 17. *Ego rogabo Patrem et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere; quia non videt eum nec scit eum: vos autem cognoscetis cum; quia apud vos manebit et in vobis erit.* Ibid. 26. *Paraclitus Spiritus S., quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quaecumque* εἶπον ὑμῖν XVI. 13. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, οδηγῆσει ὑμᾶς εἰ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν* deducet vos in omnem veritatem (in tutta la verità). Act. I. 8. *Accipietis virtutem supervenientis Spiritus S. in vos et eritis mihi testes.*

Perpende heic agi de charismate gratis dato in bonum aliorum, cuius charismatis promissio est absoluta, sicut absoluta est voluntas, quod homines doceantur, quod Ecclesia fundetur. Iam vero in verbis citatis Domini habes 1° Spiritum veritatis esse Magistrum Apostolorum, *docebit vos omnia*: 2° Apostolos rite intellecturos quod Spiritus docebit: *deducet vos in omnem veritatem* h. e. in notitiam omnis veritatis, lotius nempe veritatis tradendae: 3° Magisterium extrinsecum Apostolorum conforme futurum illi notitiae acceptae et magisterio Spiritus Sancti; nam primo nexus iste ostenditur verbis: *accipietis virtutem Spiritus S. et eritis mihi testes*, ipsa extrinseca testificatio erit ex virtute Spiritus S.: deinde hic nexus patet; quia hic est finis magisterii interioris Spiritus, ut Apostoli veritatem alios doceant. Atqui ex his constat immunitas ab errore Magisterii Apostolici et necessaria immunitas; fieri enim nequit ut in docendo errent, qui in apprehendendo et loquendo sequuntur Magisterium Spiritus S.

Huiusmodi asserta infallibilitas competeat certe coetui Apostolorum. De singulis potest esse quaestio. Advertimus enim quod verba Christi, quae in Evangg. prostant dicta Apostolis circa eorum auctoritatem et iura, dicta sunt semper omnibus in communi, si excipias ea, quae dicta fuerunt ad Petrum (quae explicanda erunt in Tract, seq.). Quocirca nullum est verbum Christi, ex quo, saltem immediate, colligas infallibilitatem singulorum Apostolorum, excepto Petro. Verum advertatur 1° quod impletio promissionis dandi Spiritus veritatis, quae identidem saltem facta est ipsis Apostolis personaliter, ut Ioan. XVI. 13. (ut infra ostendemus) eo redivit, ut singulis daretur iste Spiritus veritatis Act. II. 3. 4. Advertatur 2° decuisse certe primos missos a Christo, fundatores Ecclesiarum, quorum Magisterio fideles ceteri formandi erant, esse infallibiles. Advertatur 3° hanc praerogativam sine dubio sibi vindicasse Paulum Gal. I. 8. 9.

anathema dicentem eos, qui aliter ac ipse docuerat, docerent; ubi se non considerat coniunctum cum aliis Apostolis ut ex his omnibus auctoritatem suae doctrinae conciliet, sed se seorsim considerat, cui auctoritas aliorum Apostolorum, etsi perperam, opponebatur sibi que infallibilitatem asserit, eo quod esset Apostolus immediate a Deo creatus (l. 1.) et qui a Iesu Christo revelationem acceperat 11. (cf. nostrum Comm. in h. i.).

IV. Iam si quaeratur finis, cur hoc charisma infallibilitatis collatum sit Apostolis, apparet eum esse illum effectum, qui ex eadem sponte oriebatur et quem Christus in discipulis Apostolorum exigebat. Voluit nempe Christus ut celeri Apostolos audirent et crederent quae ab ipsis praedicarentur. Id autem sponte consequebatur, si Magisterium Apostolicum erat infallibile; sic enim evadebat norma certa fidei omnibus eos audientibus, ut nemo detrectare merito posset obedientiam fidei, quemadmodum iam advertimus (III.). Id ergo intendit Christus per charisma Apostolicae Infallibilitatis, ut Magisterium Apostolicum esset certa norma fidei omnibus eos audituris.

Normam fidei, quoad nos utique, qui norma indigemus, duplicem distinguere licet; norma enim talis id est per quod certe cognoscitur verbum Dei credendum. Porro haec norma 1° est ipsa divina revelatio active spectata: sed haec revelatio non est omnibus facta: oportuit ergo, 2° ut infallibili testimonio eorum, quibus est facta, manifestaretur nobis. Hoc testimonium simul prodit et factum divinae revelationis et veritates revelatas ducitque proinde homines in notitiam certam veritatum credendarum. Uniusmodi idcirco testimonium Apostolicum est hominibus norma certa et infallibilis fidei, quatenus infallibiliter manifestat et actum divinae revelationis et res revelatas. Id autem, quo certus fit haec esse credenda est ipsa revelatio Dei seu auctoritas Dei revelantis, quae proinde potius quam norma, solet appellari *ratio fidei*.

Hoc magisterium infallibile erat praeterea norma sufficiens. Scilicet ut cum certitudine nossent fideles cunctas veritates credendas, salis ipsis esset affirmatio Magisterii Apostolici, quin opus iis esset ut Apostoli Scripturas in medium proferentes, doctrinam suam eorum testimonio probarent. Nam, etsi interdum necesse esset, ut doctrina Apostolica conformis esset Verbo scripto T. V., cum traderent nempe quae iam scripta erant, quemadmodum et conformis esse debebat verbo Christi et Spiritus S. ipsis immediate manifestato; attamen haec ipsa conformitas doctrinae Apostolicae cum Verbo Dei sive scripto sive tradito, iam certa infallibiliter esset fidelibus, propter infallibilitatem Magisterii docentium. Nam Apostoli ex Magisterio Spiritus S. noverant omnia credenda; eorum porro lestifi-

ratio eral infallibilis: habes ergo testes pollentes scientia et voracitate, qui nempe sciunt quod testantur et nolunt imo non possunt fallere: atqui huiusmodi testimonium sufficiens est, ut tibi certe constet, rem se habere quemadmodum testis affirmat.

§. XXVI.

Ex ista Christi institutione proinde eral Magisterium Apostolicum supremus el irrefragabilis index in omnibus quaestionibus Fidei, authenticus et necessarius interpret Scripturarum, quas ab Apostolis accipere fideles oportebat.

1. In qualibet hominum societate, quae doctrinam quandam profiteatur, necesse est, propter diversa singulorum hominum fallibilium ingenia el studia, quaestiones oriri el controversias exsistere. Si doctrina sit ea, quae scientia appellatur, quae investigatione el analyst rationis invenienda et explicanda est, ipsa quaestio non nisi scientifice dirimenda est a ratione, adhibitis legitimis argumentis, quibus veritas evidens fiat: ita ut finis quaestionis sit futurus, cum persuasi singillatim omnes idem videant et affirmant, ii saltem, qui in ea re digni sint qui audiantur. Sed quia tandem ratio, quae argumentis allatis quaestionem dirimit, est singularis, huius vel alterius et eadem essentialiter est in singulis, perversa autem methodus vel inordinatus affectus impeditio pluribus, ne id videant quod per se est evidens ac praeterea fieri quoque potest ut falsa opinio obtineat inter doctos viros universalem consensum, quemadmodum per tot secula contigit in rebus astronomicis et physicis; hinc (sepositis supremis rationis veritatibus, quae patrimonium sunt sensus communis) nunquam in quaestionibus scientificis licet inter homines sperare eum finem quaestionis, qui talis sit absolute, ut nempe res pro universo humano genere transeat in rem indicatam, nisi sint quaestiones facti. Hae enim minus pendent ab artificio rationis el certioribus, sensibilibus argumentis manifesta fiunt: auctoritate scilicet testificationis, quae facile discerni potest et in medium produci, finiuntur. Quae quidem postrema animadversio non parum conducit ad explicandam causam certae a Deo electae methodi pro propaganda et conservanda doctrina revelata; nam omnem quaestionem tandem revocavit ad quaestionem facti.

Itaque si doctrina, quam societas profitetur, sit doctrina fidei, quae auctoritate Magisterii tenetur, quaestiones, quae circa eam in societate natae sunt exoriri, auctoritate quoque finiendae erunt; definitio enim quaestionis non est nisi actus quidam Magisterii, quo declaratur, con-

firmatur doctrina iam tradita huiusque, sepositis dubiis, persuasio gignitur, qui omnes manifeste sunt actus Magisterii.

Et si auctoritas Magisterii sit infallibilis, finitio quaestionis erit irrefragabilis, ut iuridice quaestio sit absolute finita, quamvis quidam propter ignorantiam vel malitiam reluctantur.

11. Iam vero Christus ita in Apostolis Magisterium instituit, ut voluerit certe eos exercere omnes actus Magistrorum, qui pro gignenda et firmanda Fide discipulorum necessarii essent; voluit enim Fidem discipulorum certam esse et firmam Ephes. IV. 13. 14. eamque inniti Magisterio Apostolorum: porro actus necessarius Magisterii pro firmitate doctrinae in animo discipulorum est finitio quaestionum, sententia certa lata: ergo. Pariter Christus voluit Magisterium istud esse infallibile; infallibiliter ergo quaestiones finituri erant Apostoli: idcirco eorum definitio irrefragabilis erat; quid enim licet contra veritatem certa manifestatam? Atqui id fit infallibili definitione.

Et re quidem vera non alio pacto se gesserunt primi fidelis, cum exorta quaestione de necessitate legalium, appellarunt ad vivum Magisterium Apostolorum ac seniorum primitivae Ecclesiae Ierosolymitanae, qui sub Apostolis ei cum Apostolis docebant eorumque doctrinam certe sequebantur Act. XV. 1. seqq. Dices ideo id factum tunc esse, eo quod nondum existerent Scripturae, quae id docerent, quemadmodum exstiterunt postea e. g. Epistolae ad Rom. et ad Gal. Sed vanum est hoc effugium. Nam 1° hae ipsae epistolae fuerunt actus magisterii vivi personalis (§. XXIII.). non secus ac definitio lata Ierosolymis et scripto transmissa ad Ecclesias XV. 23. seqq. 2° Haud recte a Protestantibus Scripturae tunc exstantes dicuntur non continuisse solutionem sufficientem huius quaestionis. Nam Paulus epistola ad Gal. quaestionem tractans, ex Scripturis eam solvit: utique res clarissima non erat; sed nonne ex interiore Magisterio Spiritus S. id didicissent fideles in Scripturis T. V. quod Paulus ibi videbat? Cur ergo Apostoli Ierosolymis, potius quam conventum et concilium agerent, non reiecerunt fideles ad Scripturas? Oportebat sane ab initio docere fideles, quonam modo deberent ipsi sibi notitias comparare veritatum credendarum et controversias finire.

Ceterum verba Christi ad Petrum istud ius Magisterii Apostolici (cuius, ut suo loco probabimus, vertex erat Petrus) luculenter statuunt. Matth. XVI. 19. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis* etc. quibuscum conferenda verba dicta ad Apostolos Matth. XVIII. 18. Probabimus tract, seq. verbis Christi ad Petrum praecedentibus citata: *Tu es Petrus* etc. promitti a Christo Petro supremum Fidei Magisterium

coniiinclim cum suprema potestate regendi: probabimus ibid, postrema verba: *quodcumq;ie ligaveris* etc. exhibere plenum exercitium potestatis antea promissae. Iam vero Petrus docendo ligat, quatenus obligationem imponit fidelibus credendi quod docet. Porro haec auctoritas ligandi tanta est, ut quod ipse ligaverit, ligatum sil quoque a Deo in caelis, ut idcirco nemo solvere possit quod Petrus ligavit, nemo obligationem tollere, quam Petrus imposuit, quemadmodum nemo obligationem tollit, quam imponit Deus. Atqui talis auctoritas imponendi obligationem credendi quod quis docet, est propria ultimi et supremi iudicis in quaestionibus Fidei; evadit enim indicium Petri necessarium (necessario sequendum) et irrefragabile, post quod in Ecclesia nullum aliud est exsitectandum. Uniusmodi est ergo auctoritas Magisterii Apostolici, cuius fastigium in Petro apparet, ut suo iudicio quaestiones Fidei finiantur.

III. Interpres authenticus et necessarius Scripturarum ille est, qui Scripturas ex auctoritate divinitus accepta interpretatur et cuius interpretatio necessario est tenenda: atqui in Ecclesia Dei talis interpres ille est, qui est magister infallibilis, necessarius veritatum omnium credendarum; Apostoli autem fuerunt huiusmodi magistri: ergo. Prob. minor quoad 1. p. Veritates Scripturis contentae sunt et ipsae in Ecclesia credendae: qui ergo est Magister in Ecclesia omnium veritatum credendarum, eas quoque tradere debet et si est magister infallibilis, eas cum certitudine tradet, infallibiliter interpretans Scripturas et si est magister necessarius, oportebit fideles eius interpretationem sequi: ergo. Prob. minor quod 2. p. Quod Magisterium Apostolicum infallibile fuerit et necessarium, iam vidimus: pariter vidimus quod omnes veritates credendae in Ecclesia et essent ab eo tradendae et eius ope addiscendae a fidelibus: nam Spiritus S. illis promissus ut ab eo edocti possent alios docere Act. I. 8. quo nempe Magistri instituebantur, duxit eos in omnem veritatem ἡ ἀλήθεια Ioan. XVI. 13. (§. XXII.); omnis scilicet veritas fidei eis est communicata, ut eam traderent fidelibus. Quocirca aperuit Christus Apostolis sensum ut intelligerent Scripturas Luc. XXIV. 43. ut testes essent eorum quae in ipso Christo impleta sunt et in Scripturis praedicta erant ibid. 46-48. Ergo.

IV. Accipere fideles Scripturas ab Apostolis est illos ab his doceri quae sint verae Scripturae: atqui, Christo auctore, oportuit fideles hanc rem quoque doceri ab Apostolis et eorum doctrinam necessario tenere: ergo. Prob. minor. Certos libros esse Scripturam seu Aerbum Dei scriptum continere, est veritas revelata, credenda, non secus ac alia: atqui omnis veritas credenda in Ecclesia tradenda erat ab Apostolis et ope Magisterii Apostolici discenda a fidelibus: ergo.

Magisterium istud Apostolicum ita a Christo institutum fuit, ut continua successione esset perpetuum in Ecclesia.

I. Probatur primo ex verbis missionis. Postquam enim dixerit eis: *euntes docete*, subiecit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi* Matt. XXVIII. 20. Porro phrasis: *Ego vobiscum sum*, sollemnis est pro significando praesenti auxilio Dei praestito homini ad aliquod opus, ad quod a Deo destinatur. Cf. Ex. III. 12. Jos. 1.5. Iud. VI. 1 fi. Ierem. I. 19. etc. Igitur Christus Apostolos spectat, prout opus aliquod sibi a Deo commissum exsecuturi erant: atqui non nisi de Magisterio locutus est Christus, quo discipulos Apostoli sibi facerent, baptismo eos obsignantes et docentes eos quaecumque Dominus mandavit: pro hoc igitur Magisterio auxilium suum Salvator pollicetur. Promittit autem se futurum cum Apostolis usque ad consummationem seculi. Ἡ συντέλεια τοῦ αἰῶνος nullum alium sensum habere potest, quam (piem alias habet semper apud eundem Matthaeum XIII. 39. 40. 49. XXIV. 3., ut nempe sit finis seculi, adveniente secunda vice Domino. Neque enim quia αἰὼν perinde est ac et haec vox identidem pro vita cuiusque usurpatur, licet heic intelligere dixisse Christum se futurum cum Apostolis usque ad finem vitae eorum. Nam cum haec coarctata significatio vocis >J, ex ipso subiecto sermonis eflorescat de quo dicitur, heic autem subiectum sermonis proprie sit Christus, qui dicitur futurus usque, ad consummationem τοῦ αἰῶνος; ipse autem certe possit auxiliari usque ad finem seculorum, si voluisset terminum vitae Apostolorum significare, dixisset sine dubio ἕως τῆς συντέλειας τοῦ αἰῶνος ὑμῶν, vel alia simili esset usus phrasi. Maneat ergo sensus, qui ubique alias apud eundem Matthaeum comparet quique solus hac phrasi utitur et quem iam indicavimus. Fieri autem potest, ut Christus sil usque ad consummationem seculi cum Apostolis docentibus alterutro modo: vel quatenus ipsae personae Apostolorum victurae erant usque ad finem seculi, vel quatenus hi continuos successores erant habituri. Nam et in hac hypothesis Christus proprie locutus esset, dicens se futurum cum Apostolis usque ad finem seculi; quod enim toti successioni quis dicere velit, recte primis allirmat spectatis ut primis, habituris perpetuos heredes. Iam vero priorem modum ipsa historia excludit: restat ergo alter, igitur Magisterium Apostolicum in successoribus Apostolorum perpetuo durabit et Christo auxilianle

munere suo feliciter fungetur, discipulos faciens, docens h. e. actu se exercens.

Ex his intelliguntur clarius verba Christi apud Marcum XVI. 15.16. Sunt enim verbis *qui crediderit* supplenda ex contextu haec: *vobis praedicantibus*, non solum *verbum a vobis ab initio praedicatum*: nam haec limitata interpretatio reiicitur a verbis Christi apud Matthaeum, ubi de perennitate actus docendi sermo est.

Huc quoque faciunt verba in oratione Christi ad Patrem Ioan. XVII. 20. Christus namque oravit pro omnibus in se credituris non tantum primo seculo sed usque ad finem mundi: credituros autem dicit per verbum Apostolorum: ergo huiusmodi verbum, qui est actus Magisterii, perseverare semper debet.

II. Sane Ecclesia Christi non aliter perseverare debet quam quomodo Christus eam instituit: oportet enim ut semper sit Ecclesia Eius, ideoque ea, quam ipse aedificavit; nequit autem talem esse, nisi semper sit illa eadem quae ab initio fuit, quae a Christo immediate profecta est. Nulla est sane humana potestas mutandi in hoc regno Christi constitutionem, quam ab ipso auctore suo Deo accepit. Atqui ita Christus instituit Ecclesiam suam, ut esset societas Magistrorum et discipulorum ita, ut haec habitudo necessaria foret pro fine ipsius Ecclesiae, qui est professio doctrinae a Deo revelatae et observatio mandatorum Christi, quorum notitiam voluit pendere ex Magisterio: ergo.

Et re quidem vere Christus loquens de Ecclesia a se aedificanda, fundamentum eius constituit, fundamentum silum in auctoritate, collata personae, regendi ac docendi (Matth. XVI. 17. 19. Cf. Th. 1. Tract, seq.): atqui fundamentum necessarium est aedificio et landiu durare debet quandiu aedificium est duraturum: ergo auctoritas Magisterii personalis perennis esse debet in Ecclesia, quod fieri nequit nisi perenni successione.

III. Dubitare haud licet Apostolos fundasse Ecclesiam secundum normam a Christo acceptam et quam sequentibus seculis iugiter Ecclesia sequi deberet. Iam vero Apostoli fundantes ecclesias, singulis praeficiebant praepositos Act. XIV. 23., cuiusmodi certo erant, qui dicebantur Episcopi, qui Ecclesiae Dei curam gerere debebant 1. Tim. III. 51-5. Porro horum munus erat certe *docere*. *Noli itaque* (mentio prius facta est ordinationis) *erubescere testimonium Domini nostri... sed collabora Evangelio, secundum virtutem Dei*, ait Paulus ad Timotheum 2. epist. I. 8. (Cf. Bom. I. 15. 16.). Idcirco subdit ibid. 13. 14. *Formam habe sanorum verborum, quae a me audisti in fide et dilectione, quae est in Christo Jesu: bonum depositum custodi*. Forma sanorum verborum Magistris

erie necessaria est iisque primum commendanda: depositum autem hoc, de quo agit Apostolus, esse depositum doctrinae, palet ex loco parallelo 1. epist. VI. 20. *O Timothee, depositum custodi, devitans profanus vocum novitates et oppositiones fidei nominis scientiae.* Sicut ibi pro custodia depositi iubet servari formam sanorum verborum, ita hic praecipit evitare profanas novitates vocum: porro depositum, cui opponitur scientia falsi nominis, est depositum doctrinae. Monet praeterea Timotheum, ut absteineat a stultis et disciplina carentibus quaestionibus 2. Tim. II. 23.; quod consilium magistro opportunissimum est, qui auctoritatem suam tueri debeat. Episcopos fuisse Magistros institutos, constat et ex verbis Apostoli ad Titum I. 9. *Oportet scilicet Episcopum amplecti eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana et eos, qui contradicunt, arguere.*

Huiusmodi institutionem Magistrorum haud debuisse cessare cum primis illis Magistris, docet idem Apostolus his verbis. 2. Tim. II. 2. *Et quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere.* Magisterium ergo erat successione propagandum. Tales Magistri sunt, quos Apostolus iubet Titum constituere per singulas civitates Cretae, quos primum vocat presbyteros I. o. deinde episcopos I. 7. ad quos Magisterium spectare affirmat I. a. 9.

IV. Hanc oeconomiam institutarum ab Apostolis ecclesiarum Patres Apostolici agnoverunt et necessariam fassi sunt, ideoque perpetuam. Clemens Rom. epist. ad Corinl. 42.44. ait. « *Apostoli nobis praedicatores Evangelii exstiterunt a Domino Iesu Christo. Iesus Christus missus est a Deo; Christus igitur a Deo et Apostoli a Christo et factum est utrumque ordinalim ex voluntate Dei. Itaque acceptis mandatis et per resurrectionem D. N. I. Ch. plena certitudine imbuti Deique verbo confirmati, cum certa Spiritus S. fiducia egressi sunt adnuntiando regni Dei adventum.* » Agitur de Apostolis ex divina missione docentibus: subdit. « *Per regiones igitur (perpende hoc igitur, nempe consequens enuntiatur praedictae divinae missionis Apostolorum ad praedicandum; et urbes verbum praedicantes, primitias earum, cum probassent spiritu, constituerunt episcopos et diaconos eorum, qui credituri erant. Neque hoc nove; nullis enim retro seculis de episcopis et diaconis scriptum fuit. Sic enim, alicubi dicit Scriptura: constituam episcopos eorum in iudaea et diaconos eorum in iudea (Isai. LX. 17. cf. textu, gr.)* ». Probat nimirum institutionem huiusmodi ab Apostolis factam iam fuisse praedictam: quae est ratio cur dicat id non fuisse facium ζαῖνω ... < *Apostoli quoque (quemadmodum Moyses pro Sacerdotio veteris legis, ut dixit superius) nostri*

7>el. 1. Ch. 1). V. *cognoverunt, contentionem de nomine episcopatus futurum: ob cum ergo caiisam, perfecta praescientia praediti, constituerunt praedictos ac deinceps ordinationem dederunt, ut, cum illi decessissent, ministerium eorum alii viri probati exciperent* ». Cave ne pales, institutionem episcoporum per regiones et urbes, ab Apostolis factam, fuisse tantum (piandam institutionem per accidens propter praevisas oboriluras contentiones. Nam 1. non potuissent praevideri oboriturae contentiones de episcopatu, nisi iam alia praevalente lege statutum fuisset, quod esse deberent in regionibus et urbibus episcopi. Sane 2° id praevisum dicitur, quemadmodum Moyses praevidit futuras dissensiones pro Sacerdotio V. L.: quod non impedivit institutionem esse divina auctoritate factam, ut ex tribu Levi essent Sacerdotes. Scilicet 3° quod dicit ab Apostolis facium pro praecavendis dissensionibus et controversiis est non ipsa institutio Episcoporum et diaconorum, sed quod ipsi Apostoli eligentes Episcopos et Diaconos, simul normam constituerunt, secundum quam deinceps eligendi forent, quemadmodum sensum suum aperit verbis immediate sequentibus. « *Itaque qui constituti sunt ab illis vel deinceps ab aliis viris eximiis, consentiente universa Ecclesia, quique inculpate gregi Christi deservierunt cum humilitate, quiete nec illiberaliter et longo tempore ab omnibus testimonium praeclarum reportarunt, hos indicamus munere suo non iusledeici* ». Mentionem autem facit dissertam praevisarum dissensionum, eo quod ad eos scribat et propterea scribat, quia in hac re inter se ipsos dissidebant.

Quod episcopi constituti in urbibus ab Apostolis, de quibus loquitur Clemens, singuli fuerint in singulis urbibus atque id velle Clementem dicere, non opus est modo demonstrare, qua de re iam locuti sumus §. XIV. n. 3.; salis est enim nobis ex verbis Clementis ostendere quod ex divina ordinatione Apostoli missi ad docendum alios magistros successores sibi statuerunt, qui alios rursus statuerent: consueverunt ergo et voluerunt Apostoli Magisterium personale successione perpetua esse continuandum.

Quod Episcopi Magistri sint iidemque singuli in singulis Ecclesiis, apertius docet aequalis Clementi Ignatius in omnibus suis auro pretiosioribus epistolis. Phil. 7. *Episcopo obedite et presbyterio et diaconis... Spiritus annuntiavit dicens: sine Episcopo nihil facite* ». Smyr. 8. *Seorsim ab Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quae ad Ecclesiam spectant* ». Ephe. 1. 2. *Episcopum respicere oportet ul ipsum Dominum* ». Ibid. 4. *Dicet vos in Episcopi sententiam concurrere* et Trail. 7. < *Ab haereticis vos custodite: hoc autem fiel, si nec inflati nec avulsi fueritis a lesu*

Christo et Episcopo et praeceptis Apostolorum ». Phil. 2. « *ΛΖΖ luas et veritatis fugite divisionem et pravas doctrinas : ubitpiidem Pastor est, eodem et oves sequamini* ». Tertullianus pariter libro *de Praescriptionibus*, quo nullus etlicacior in Ecclesia editus unquam est contra errores et cuius doctrinam Ecclesia semper suscepit, reiectis haereticis a disputatione Scripturarum, non aliter (1'i. 21.) probari vult quod Christus revelavit, quam testimonio eorum, qui Apostolis succedunt. « Si Dominus Iesus Christus Apostolos misit ad praedicandum, non alii recipiendi praedicatores, quam quos Christus instituit... Quid autem praedicaverint idest quid illis Christus revelaverit, et heic praescribam: non aliter probari debere nisi per easdem Ecclesias (piae ipsi Apostoli condiderunt », (piae, ut ipse subdit, « evolvunt ordinem Episcoporum suorum ila per successiones ab initio decurrentem, ut primus Episcopus aliquem ex Apostolis vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem ».

Quis heic non cernit vivens Magisterium, praeter Scripturas, iugiter perdurans, a quo doctrina Christi sit petenda? Universa Ecclesia est Tertulliano publica quaedam Schola, in qua Magisterium apostolicum non litteris mortuis sed successione doctorum perseverat.

V. Accedit sensus perennis Ecclesiae. Quoties enim controversiae Fidei exortae sunt, auctoritate decisaesunt vel Synodorum vel Apostolicae Sedis: quatenus ab eis definitus est sensus doctrinae traditae ah Apostolis vel Scripturis contentae. Quorsum haec praxis in hypothesi Protestant!um? Ad Synodos conveniebant non quilibet fideles nec sapientiores, sed Episcopi, qui nempe ius docendi habebant: eorum sententia non quidem independens erat a Scriptura et Traditione, id omnibus erat notum ; cum Patres in Conciliis doctrinas suas eorum auctoritate firmarent: sed a Conciliis Ecclesia praestolabatur decisionem, quid in Scripturis aut Traditione contineretur decretumque oecumenicarum Synodorum aut Apostolicae Sedis habebatur ut norma certa et irrefragabilis Fidei. Qui fieri id potuit, si nulli Magistri divinitus instituti aderani in Ecclesia, quos necesse esset audire? nam certe Episcopi in Synodis et Romanus Pontifex lanquam magistros se gerebant. Si sola lectio Scripturarum, illustrante interius Spiritu S., erat, post Apostolorum mortem, singulis ideoque et omnibus unica norma cognoscendae veritatis, decreta Episcoporum nedum inutilia, sed et contraria institutioni Christi habita fuissent. Persuasum ergo erat veteri Ecclesiae vivos Magistros se habere, a quibus docentia esset, quos teneretur sequi, ut veram Christi doctrinam profiteretur ideoque Magisterium Apostolicum a Domino institutum perenni successione in Ecclesia perseverare.

§. XXVIII.

Ex (illatis porro argumentis consequitur successores Apostolorum in perenni Ecclesiae Magisterio esse eos, qui in monumentis ecclesiasticis veniunt nomine Episcoporum.

I. De Episcopis qui et quo iure sint et quod in singulis Ecclesiis singuli sint, iam diximus in praecedd. Quod hi sint in Magisterio successores Apostolorum, facile patet.

Sane ex institutione Christi Episcopi sunt rectores et pastores singulorum Ecclesiarum (§. XVII.); regimen vero ovium in societate credentium absque auctoritate docendi esse nequit: sunt ergo, Christo volente, Episcopi Magistri. At sunt ne illi qui successores Apostolorum in Magisterio diei debeant?

II. Difficultas est, quia vel forte unus tantum in Magisterio Apostolis succedit, vel forte alius est ordo Magistrorum, qui Apostolis succedit. Atqui plures debere esse simpliciter Magistros (etsi cum subordinatione ad unum, de qua re postea) palet ex ipsa institutione Christi, qui non unam personam tantum, sed collegium Apostolicum auctoritate docendi instruxit: collegio vero non una persona, sed unus ordo plurium succedit, si Ecclesia eo pacto durare debet, quo instituta fuit. Quod autem non sit alius ordo Magistrorum succedens Apostolorum Collegio, eius iura et officia oblinens, (piam ordo Episcoporum, patet Γ ex ratione agendi Apostolorum, qui Episcopis a se institutis munus docendi commiserunt 1. Tim. III. 15. IV. 6. 11. 16. VI. 20. 2. Tim. I. 9. 13. II. 14. 16. IV. 2. Tit. II. 1.6. - 8. III. 1.2. 9. 10. idemque voluerunt tradi Episcopis, qui ab iis instituerentur 1. Tim. III. 2. (Τακτικὸν aptus ad docendum) Tit. I. 7. - 9. 2. Tim. II. 2. Patet. 2° ex antiquae Ecclesiae sensu, qui tum ex testimoniis citatis Clementis et Ignatii elucet, tum ex eo, quod, cum quaestiones lidei solvendae essent vel quaereretur quid tenendum, cum constaret doctrinam eam esse credendam quam Apostoli tradiderunt, provocabatur, pro ea cognoscenda, ad testimonium Episcoporum, quorum series ab initio decursus habuerit auctorem Apostolum vel aliquem ab Apostolo institutum: quod non est aliud, quam spectare Episcopos ul legitimos successores Apostolorum in Magisterio. Cf. Irenaeum 1. 3. cc. 2. 3. < Traditionem Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesia adest respicere omnibus, qui vera velint audire et habemus annumerare eos, «pii ab Apostolis instituti sunt Episcopi in ecclesiis et successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt neque cognoverunt, quale ab his

π

h
<li

H

Γ

I

:

deliratur... Per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes confundimus omnes eos, qui quoqnomodo... praeter quam oportet, colligunt (πα ρ ζ ὁ'εἰ συλλ\$γιζορένου et e. 4. « Quid autem si neque Apostoli Scripturas reliquissent nobis: nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? » Eodem pacto Tertullianus *Praescripp.* post iam (§. praeced.) citata ita haereticos provocat n. 32. < Si quae (haereticae sectae) audent interserere se aetati Apostolicae... possumus dicere: edant ergo origines ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum ita per successiones ab initio decurrentem ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris (qui tamen cum Apostolis perseveraverit) habuerit autorem et antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiae Apostolicae census suos deferunt: sicut Smyrnaeorum Ecclesia habens Pol\carpum ab Ioanne conlocatum refert, sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum edit: proinde utique et ceterae exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutas, aposlolici seminis traduces habeant ». Loquitur Tertullianus directe de ecclesiis habentes cathedras ab Apostolicis vel Apostolicis viris constitutos: adverterat vero ante n. 20. quod ab his ecclesiis « traducem fidei et semina doctrinae ceterae exinde ecclesiae mutuatae sunt et quotidie mutantur, ut ecclesiae fiant ac per hoc et ipsae apostolicae deputantur, ut soboles apostolicarum Ecclesiarum ». Patet 3° evidenter ex eiusdem Ecclesiae universae antiquo et perpetuo usu, quo ad Concilia, ubi quaestiones fidei discutebantur et definiebantur, soli semper Episcopi nativo iure vocati sunt, persuasione communi existente *Concilia Episcoporum esse* Cone. Chalced.

XXIX.

Magisterium successorum Apostolorum non eo spectat, ut aliquid recens revelatum subinde proponat praeter id quod Apostoli tradiderunt, sed tantum ut conservet in Ecclesia et propaget aposlolici doctrinam, ut idcirco successio aposlolica, in magisterio rei revelatae credendae, sit series continuata testium eiusque actus proprius testimonium veritatis.

I. Traditio apostolica active spectata fuit ipse actus docendi Apostolorum: passiva est universa doctrina Christiana eiusdemque explicatio tradita ab Apostolis Ecclesiae : quae, ut par est, continebat quoque legitimam Scripturarum interpretationem, vel certam formam eas interpretandi, in iis omnibus saltem, quae ad fidem moresque perlinent.

cf. §. XXVI. 3. 4. Iam vero quaestio est, an quemadmodum Apostoli novam revelationem hominibus attulerunt, ita et eorum successores, praeter id, quod ab iis acceperunt, tradituri sint nova dogmata, quae per divinam revelationem accipiant, ut sic realis accessio liat in dies apostolicae doctrinae : an potius Apostolorum successores sint conservaturi et propagaturi tantum in Ecclesia suppellectilem illam veritatum revelatarum, quam ab Apostolis acceperunt. Quae quaestio sic solet quoque proponi, an depositum veritatum revelatarum, quae credendae erant in Ecclesia Christi, conclusum sil aetate apostolica per ipsos Apostolos, an incompletum tum manens, successu temporis augeri semper possit et debeat per eos, qui magistri sunt constituti in Ecclesia. Quae ratio proponendae quaestionis supponit vel permittit supponere, quod christiani exeuntis aetatis apostolicae potuerint quaedam dogmata nosse, quae ignorare debuerint christiani ineuntis apostolicae aetatis, quod an recipi possit, disputabimus in fine huius §. Nunc quaestionem tradamus, prout priore modo proposita est, qui est legitimus et clarus atque ab ea incidenti quaestione praescindit.

Distinguendum in primis est inter novum dogma, veritatem nempe, quae in iam facta revelatione neque implicite continetur et clariorem, distinctiorem, plenioram notitiam dogmatis revelati. Id quod accessio vocatur doctrinae Apostolorum est id quod dicitur novum dogma.

Itaque responsio quaestioni est : depositum veritatum revelatarum credendarum in Ecclesia, integrum fuisse a Deo Apostolis traditum et ab Apostolis Ecclesiae, ita ut eorum successores nullam novam revelationem sibi polliceri, sed quae ab initio facta est conservare et propagare debeant.

II. Id patet primo ex verbis Apostolorum. Ii enim instituentes alios post se magistros, illud disserte monuerunt, ut hi ea traderent, quae ab Apostolis acceperant 2. Tim. II. 2. I. 13., ut depositum doctrinae ipsis traditum custodirent 1. Tim. VI. 20. 2. Tim. I. 14., ut permanerent in iis, quae didicerant cl ipsis credita fuerant, scientes a quibus didicerant, 2. Tim. III. 14., nulla unquam mentione facta possibilis novae revelationis et modi quo ea discernenda et suscipienda esset. Iam vero qui monetur depositum traditum custodire, permanere in iis quae accepit, sponte cavet ab iis omnibus, quae nova sunt et alia ab acceptis: si ergo exstilurae fuissent novae revelationes, Apostoli monitum incompletum fuisset et periculo errandi obiecisset cos, quos monebat: id autem non licet de Apostolo suspicari. Vel alio modo. In prima institutione eorum, qui opus ab Apostolis ceptum prosecuturi sunt, quae institutio sequentibus quoque prodesse debet, oportet prudentem institutorem secundum

indolem loqui oeconomiae, in qua versatur. Si itaque oeconomia est talis, ut eius doctrina progressu temporis augeri debeat, opus est ut qui ductores instruit futuros, idipsuin doceat moneatque quomodo nova discernenda sil doctrina. Si vero oeconomia talis est, ut doctrina ab initio tradita non amplius sit augenda, satis est monere ut in doctrina permanetur, ut depositum custodiatur. Sic autem agit Apostolus: ergo consuit Apostolus doctrinam traditam non amplius incrementum accepturam.

III. Deinde haec fuit certa persuasio perpetua Ecclesiae. Nam 1° cum ad auctoritatem Magistrorum provocabatur, non ab his requirebatur quid ipsi per se sentirent aut a Deo immediate acceperint, sed quid Apostoli tradiderunt, ut hoc patefacto et fideles haberent quod crederent et haeretici revincerentur. Patet vel ex verbis Tertulliani *Praescripp.* 21., ubi praescripto quod quid Christus revelaverit, probandum sit per Ecclesias ab Apoetolis conditas, subdit: < constat proinde omnem doctrinam, quae cum illis Ecclesiis aposlolicis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiae ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit: reliquam vero omnem doctrinam de mendacio praeiudieandam, quae sapiat contra veritatem Ecclesiarum et Apostolorum el Christi et Dei. Ita Irenaeus IV. 26. « Eis, qui in Ecclesia sunt, presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, qui cum episcopatus successione charisma veritatis secundum placitum Patris acceperunt... Ubi igitur charismata Dei posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea, quae est ab Apostolis successio el id quod est sanum et irreprobabile el inadulteratum el incorruptibile sermonis constat ». Item Origenes de Principiis Praef. 2. < Illa sola credenda est veritas, (piae in nullo ab ecclesiastica el aposlolica discordai traditione ».

Quocirca sibi cohaerentes veteres 2° affirmabant Apostolos nihil ignorasse, omnia scivisse, quae unquam credenda forent, atque hoc peremptorio praeiudicio reficiebant eos, qui nova dogmata proferre auderent.

< Solent dicere, ait Tertullianus op. cil. 22., non omnia Apostolos scisse, eadem agitati dementia, qua rursus convertuntur, omnia quidem Apostolos scisse, sed non omnia omnibus tradidisse, in utroque Christum reprehensioni sublidentes, (pii aut minus instructos aut parum simplices Apostolos miserit. Quis enim integrae mentis credere potest aliquid eos ignorasse, quos magistros Dominus dedit?... Latuit aliquid Petrum aedificandae Ecclesiae petram dictum?... Dixerat plane aliquando: nulla habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis modo ea sustinere; tamen adiiciens: cu//i venerit ille *Spiritus veritatis, docebit cos omnem veritatem,*

ostendit illos nihil ignorasse, quos omnem veritatem consecuturos per Spiritum veritatis repromiserat ». Item Irenaeus. L.3.n. 1. * Non enim per alios dispositionem (οικονομίαν) salutis nostrae cognovimus, quam per cos, per quos evangelium ad nos pervenit, quod quidem tunc praeconaverunt, postea vero per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt, fundamentum et columnam fidei nostrae futurum. Nec enim fas est dicere, quoniam ante praedicaverunt, quam perfectam haberent agnitionem, sicut quidam audent dicere, glorianles emendatores se esse Apostolorum. Postea enim quam Dominus noster surrexit a mortuis et induti sunt supervenientis Spiritus S. virtutem ex alto, de omnibus adimpleti sunt et habuerunt perfectam agnitionem (περί πάντων επληροφορήϊτ,σαν και εσχον τελείαν γνώσιν) ».

Hinc 3° quotiescumque quaestiones fidei exortae sunt, illud semper proclamatum est, sequendam esse antiquitatem, illud tenendum quod non solum ab omnibus et ubique sed praecipue quod semper creditum est; cf. *Cvnrnonit*. Vincentii Lirinensis nn. 2. 3. 27. Quocirca character proprius doctrinae reiiciendae habitus est semper *novitas*: « *Desinat novitas incessere vetustatem* » (Caelestinus epist. 21.) « *nihil innovetur, nisi quod prius traditum est.* » (s. Stephaniis apud Cyprianum epist. 74^{cc}) ». Unde Lirinensis *Comm.* n. 6. « *Quis ergo tum universi negotii exitus? quis utique nisi usitatus et solitus? Retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas* ».

Et sane 4° si alia doctrina progressu temporis profitenda esset in Ecclesia praeter traditam ab Apostolis, non foret amplius Apostolicilas, quoad doctrinam saltem, proprietas Ecclesiae; imo nec, quoad idem caput, foret amplius Ecclesia Christiana. Nam secundum sensum Patrum doctrina Christiana ea est sola, quam Christus per se vel per Spiritum S. docuit Apostolos, non quam deinceps ipse posset, si vellet, revelare. Constat id ex testimoniis iam citatis,

III Apostolos novisse omnia, quae in Ecclesia sua credenda essent, ut successoribus eorum nihil aliud sit reliquum, quam doctrinam ab Apostolis traditam custodire et propagare, significavit Christus iis verbis ad Apostolos directis, quibus iam Patres usi sunt ad novas reiiciendas revelationes, Ioan. XVI. 12. 13. *Adhuc nulla habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit Ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem* (οδηγήσει υμά ει πάσαν τήν αλήθειαν). Ad praecavendam difficultatem advertimus, quod, quamvis Christus alloquens Apostolos, verba sua intendat quoque dirigere ad eorum successores, nihil tamen licet intelligere promissum successoribus, quod non sit etiam

promissum ipsis Apostolis; nam ceteris promittuntur bona lanquam successoribus h. e. heredibus Apostolorum : lux* enim tantum paeto Apostoli ceteros tunc repraesentabant: heres autem, qua talis, non plus habet quam decessor. Quod enim Christus non immediate Apostolos et in ipsis el per ipsos alloquatur ceteros successores, sed eodem paeto immediate se dirigat ad omnes ex aequo sive praesentes sive futuros, est imaginatio gratuita atque aliena a Christi verbis directis certe ad Apostolos; nam in hac hypolhesi non ad eos in secunda persona verba direxisset; sed in tertia persona de magistris a se instituendis rem absolute emmtiasset. Iam vero Vposlolis promittitur revelatio $\pi\acute{\alpha}\sigma\eta\ \tau\eta\ \Lambda\lambda\eta^{\wedge}\epsilon\iota\alpha$: quid sit $T.\acute{\iota}\zeta\chi\ \acute{\eta}\ \acute{\alpha}\lambda\eta^{\wedge}.\alpha$ palet, integra nempe doctrina credenda in Ecclesia Christi. Ergo eam perfecte iam obtinuerunt Apostoli: fieri ergo nequit ut supersit aliqua nova revelatio veritatis in Ecclesia credendae, (piae post Apostolos in Ecclesia sil habitura locum.

Instituentes hoc argumentum supposuimus vel permisimus supponi, Christum heic in Apostolis alloqui etiam successores eorum : verum hanc suppositionem falsam censemus, quo probato, evidenlior fiet demonstratio allata. Sane loquitur Dominus ad Apostolos prout sunt determinatae personae, distinctae etiam a suis successoribus nec eos repraesentantes. Perpende enim P opponi haec duo: *non potestis portare modo: et cum venerit Ille, docebit vos*, ut eos Spiritus S. sil docturus, qui modo portare nequeunt, h. e. nequeunt assequi doctrinam Christi. Porro haec erat conditio propria, personalis Apostolorum, sub quo respectu non repraesentabant successores suos. Ergo iis solis promissio ea Spiritus facta est. Idem efficitur collutis verbis apud Ioannem in eodem Christi sermone XIV. 23. 26. *Haec locus sum vobis, apud vos manens: Paraclitus autem Spiritus S., quem mittet Pater in nomine meo, Ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia, quaecumque dixero* ($\epsilon\acute{\iota}\pi\omicron\upsilon\ \text{dixi}$) *vobis*, subiectum vos in verbis *docebit vos* el *suggeret vobis* est illud idem, ad quod dictum est: *locus sum vobis, apud vos manens*: atque haec immediata conversatio cum Christo propria et personalis fuit Apostolorum; ergo in hac promissione Spiritus, quo docendi sunt omnia, Apostoli spectantur ut singulares personae, a ceteris quibuslibet seiuncti.

Perpende 2° promissionem Spiritus S. faciam Apostolis Ioan. XVI. 13. XIV. 26., de eadem esse re, quam Act. I. 4. idem Christus exspectare Apostolos iubet; iubet enim eos exspectare promissionem Patris h. e. donum promissum a Patre, nempe Spiritum S. *quam audistis (inquit) per os meum*: esi ergo renovatio el confirmatio promissionis huius doni iam factae, fecit autem locis citatis Ioannis. Atqui talis missio Spiritus S., quae

die Pentecostes contigit, fuit propria et priva ipsis Apostolis, in (pia nimirum acceptione transeunti Spiritus S. illi neminis alterius personam gerebant: ergo et in verbis Christi Ioan. XVI. 13. promissio Spiritus S. facta Apostolis, qui eos ducturus esset in omnem veritatem, priva fuit Apostolorum.

Et sane in serie continuata eorum, qui quoddam donum divinitus acceptum sibi veluti transmittunt successive, privilegium est quoddam illorum, qui sunt primi, cui privilegio alii nequeunt participare, quemadmodum nec possunt esse primi. Oportet scilicet ut primi primum immediate accipiant a Deo illud donum, quod debet esse omnibus deinceps commune: idcirco ipsis revelatio veritatis primum facienda est, quae deinde a sequentibus custodienda erit.

Secundum haec duas promissiones Spiritus S. habemus a Christo factas Apostolis: altera est, qua promittitur Spiritus veritatis, qui eos discipulos Christi ediceret esse primos testes et doctores doctrinae credendae, ita ut ipsi heredes possent habere et haec promissio est, de qua loquitur Christus locis iam citatis: altera est, qua promittitur Spiritus, qui cum Magisterio in aeternum maneat et haec exstat Ioan. XIV. 16. Haec autem promissio non promittit Spiritum, qui nova doceat successores Apostolorum, quoniam neque id exigitur ex verbis promissionis et iam, ut demonstravimus, omnia Apostoli docti sunt, sed qui efficiat ut verum prius traditum perpetuo conservetur infallibiliter. Quod quidem colligitur ex verbis *in aeternum*, collatis verbis Christi Matth. XXVIII. 20., quae quidem verba *in aeternum* absunt ab iis locis, ubi promissionem solis Apostolis factam esse diximus.

IV. Custodia igitur depositi, commendata ab Apostolo Episcopis, immune servare illud debet a qualibet mutatione, quae fiat non tantum per detractionem, verum etiam per adiectionem. « Quis est hodie Timotheus (ait Vincentius Lirinensis in *Comm.* 22.) nisi vel generaliter universa Ecclesia, vel specialiter totum corpus praepositorum?... Quid est *depositum custodi*? custodi, inquit, propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus superseminent zizania super illud tritici semen, quod seminaverat filius hominis in agro suo. Quid est depositum? Id est quod tibi creditum est, non quod a te inventum, quod accepisti, non quod excogitasti, rem non ingenii, sed doctrinae, non usurpationis privatae, sed publicae traditionis, rem ad te perductam, non a te prolata, in qua non auctor debes esse sed custos, non institutor, sed sectator, non ducens sed sequens ». Haec quidem et similia his excludunt directe commenta humana : sed in re affirmata continetur semper principium

illud Christianum : nihil esse in Ecclesia credendum nisi quod Christus Apostolos docuit. lubenlur enim custodes depositi illud tantum docere quod est publicae traditionis, quod ad ipsos perductum est. successiva nempe traditione, nihilque aliud.

Porro si novae revelationes fierent, quibus Christianum depositum augeretur, vel eae fierent successoribus Apostolorum, vel aliis. Si primum, oporteret ut illi eas tradentes desciscerent a norma sibi praestituta, illud docendi quod continua successione ad eos ab Apostolis pervenit: si alterum, oporteret praeterea perverti ipsam Christi institutionem, qua solum Apostoli eorumque successores constituti sunt Magistri; nam alii certe tunc Magistri essent agnoscendi, qui pares profecto essent Apostolis.

Quoniam nomen *revelatio* non senqxr presse accipitur et doctrina revelata Apostolis atque ab his tradita Ecclesiae, progressum et incrementum admittit in explicata magis et distincta notitia sui (ut mox videbimus): si quando apud veteres formulae occurrant, quibus, existente aliqua quaestione fidei, dicatur nondum Deus revelasse docloribus Ecclesiae quid tenendum aut huiusmodi locutiones, hae non de revelatione proprie dicta novi dogmatis accipiendae sunt, sed de ea assistentia et illustratione Spiritus S. intelligendae, qua dogmata prius tradita paulalim in Ecclesia, progressu temporis et analysis revelationis, in evidenliorem provehuntur lucem.

V. Oeconomiam Magisterii hactenus propugnata suadet ratio, qua Ecclesia condita fuit. Primum enim Dei Filius venit Sapientia Patris, ipse Apostolos sibi sociavit, quibus suam sapientiam (Ioan. XVII. 8. XV. 15.) et auctoritatem (Matth. XXVIII. 18-20. XVIII. 18. Luc. X. 16.) communicavit ac Principes Regni sui constituit (cf. §. IX.), tum cos iussit discipulos sibi facere et successores statuere, qui eorum prosequerentur opus: patet ex dictis. Hoc autem pacto omnia Ecclesiae bona c supremo ad inferiora, a vertice ad talos dimanant, non viceversa, a Christo scilicet institutore societatis et sub eo ab Apostolis in ceteros. Injta hunc ordinem decet, ut doctrinam omnem fidei accipiant universi exstiluri fideles a summis et primis h. e. ab Apostolis. Licebat quidem ampliari supellectilem veritatum revelatarum in T. V.; quia a Moyse ad Christum fiebat progressus, ab homine ad Deum (Hebr. I. 1-2): sed non est cur ampliatur modo, cum ab ipso Christo Deo ductum sit initium, in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei.

\ I. Hactenus dicta valent certe contra novas revelationes credendas in Ecclesia Christi, quae Ecclesiam Christi nihilominus intactam quoad sua substantialia censerentur relinquere.

Si autem sermo sil de nova revelatione, quae inducat novam oeconomiam, quae in locum praesentis Christianae succedat, sicut haec successit Synagogae, haec hypothesis reiicilur tum propter demonstratam perennitatem Ecclesiae Christi, Ium specialim propter demonstratam perennitatem Magisterii Aposlolici, quod ah initio iam omnia novit, quae unquam sub eius disciplina credenda sunt.

VII. Itaque proprium est successorum Apostolorum non nova proponere dogmata, sed quae ipsi ah Apostolis acceperunt tradere; ut idcirco prima veluli generatio successorum ea debuerit fideles docere, quae ipsa docta est ab Apostolis, altera quae ab hac et per hanc ab Apostolis et ita porro. Funguntur proinde isti Magistri munere testium, testantes scilicet haec et haec tradidisse antecessores suos tum Apostolos ipsumque denique Christum. Series igitur existit non interrupta testium : cum autem doceant lestantes hoc esse traditum, necesse est ut eorum magisterium revocetur ad quoddam testimonium, quod est testimonium veritatis, doctrinae nempe fidei credendae.

VIII. Nunc dicamus aliqua de incidenti quaestione proposita η. I.

Et primo quidem, si quaestio facti liat, difficile puto demonstrabitur reapse augmentum facium esse aetate apostolica revelatis veritatibus, nisi sermo sit de prophetiis futurorum eventuum, quas accedere potuisse et accessisse primitivae revelationi non negamus. Nam quod ex c. X. Actuum colligitur, parum firmum est. Iam Christus iusserat Apostolos gentes omnes baptizare Matth. ult.: quid ergo adhuc ignorabat Petrus? Ignorabat scilicet vel ignorare poterat gentes immediate ad baptismum admittendas esse, quin per iudaismum circumcisione transirent, quod quidem didicit ea visione Petrus, non quidem immediate et stalim, sed progressu quodam. Cf. nn. 17. 19. 28. 34. Verum 1° etsi id demus, non haberemus bcic vere novam revelationem, sed potius explicationem distinctam praecedentis, quam quilibet Apostolus, adhibita reflexione, collatis etiam Scripturis, quemadmodum facit e. g. Paulus in epistola ad Galatas, certe et infallibililer, propter charisma infallihilitatis, consecutus esset. Et sane 2° idem Paulus, qui doctrinam istam, gentes non egere circumcisione, praedicaverat Gentibus, utique post baptismum Cornelii, scribens tamen ad Galatas, affirmat se hanc doctrinam accepisse per revelationem Iesu Christi, quae ei quidem facta est, cum est conversus ad fidem et creatus Apostolus Gal. I. 6-16. An putabis soli Paulo, non aliis Apostolis id tunc fuisse revelatum, ut tunc Paulus plus vere edoctus fuerit a Spiritu S. quam alii Apostoli el Petrus? Si id Paulus accepit ea revelatione, quae ipsi facta est, ut Apostolus esset, cur dubitabimus alios

Apostolos idem doctos fuisse a Spiritu S. die Pentecostes? Itaque 3° puto dicendum, iam in revelatione ab initio habita et in Christi iussione Malth. ult. Apostolis implicate saltem hanc specialem veritatem fuisse revelatam, *gentis, quin opus esset eas circumcidi, esse in Ecclesiam recipiendas*, ut sola analyst verborum Christi: *docete omnes gentes, baptizantis eos* et collatione aliarum veritatum, quemadmodum Paulus facit, potuerint Apostoli infallibiliter, propter charisma veritatis, ad eam explicitant notitiam pervenire, ut gentes edoctae, solo baptismo, absque praevertente circumcissione, Christo essent adjungendae: hanc tamen explicitant notitiam, eo quod maxime interesset, voluisse praeterea Deum, speciali providentia, aperire immediate Petro, qui idcirco merito eidem instructioni a Deo acceptae innititur vv. 28. 34. Quapropter non vere heic habemus novi dogmatis revelationem.

Hoc speciali lacto seposito, affirmare quidem licet progressu temporis intra ipsam aetatem apostolicam, pro opportunitate, nova dogmata, praeter principaliora ab omnibus explicite tenenda, quae iam ab initio exponi oportuit, fuisse verbo vel scripto proposita: sed ea iam ab initio non fuisse Apostolis revelata, quod prorsus differt a priore, non est cur dicamus.

Inter ea, quae scripta sunt, quaeque idcirco propter inspirationem Dei sunt credenda, exstant et facta quaedam, quae cum Ecclesia cepit, nondum evenerant, ul patet conferenti Actus et plurimas Epistolas: sed huiusmodi facta, ad quae scribenda inspirati sunt scriptores sacri, non sunt obieclum revelationis, sed historicae notitiae.

Si quaestio iuris fiat, non negamus, ob reverentiam saltem Theologorum, id fieri potuisse, ut non omnia stalim quae Deus in Ecclesia sua volebat credi, revelaverit, sed vigente aetate apostolica novas subinde revelationes addiderit: censem tamen convenientius videri, si omnia ab initio omnibus fuerint revelata: sic enim magis ad litteram veritica essent verba Christi Ioan. XVI. 13. *Cum venerit Ille Spiritus veritatis* (venit autem die Pentecostes: cf. dicta sup.l, *οδηγήσει υμὰ εἰ πᾶσαν*

Ceterum sententia Theologorum potius est negativa, quam affirmativa: h. e. potius in eo est, ul neget post Apostolos novam esse expectandam revelationem, quam ut affirmet, ipsa aetate Apostolorum revelationem Christianam reale accepisse incrementum.

§. XXX.

Cum. immobilitate apostolicae doctrinae cohaeret scientificus progressus, quo doctrina ab initio tradita evolvatur et explicetur in dies, distinctius scilicet apprehendatur et plenius intelligatur.

I. Explicatio veritatis cuiusdam, lacta ope analysis eiusdem veritatis et collatione cum aliis, ut a conceptu minus claro aut confuso perveniamus ad conceptum distinctum et completum eiusdem veritatis, adeoque omnia eius elementa, habitudines, nexus, quoad eius fieri potest, clare percipiamus, talis, inquam, logica explicatio sive evolutio non sistit nobis novam veritatem, seu novam rem cognoscibilem, si habeatur ratio termini cognitionis, sed solum novam, utique praestantliorem, notitiam eiusdem rei. Nam idem est reapse obiectum conceptus confusi et conceptus distincti, quamvis hic novo lumine h. e. novis notitiis hinc inde illustretur, quae nunc quidem actu sunt at prius tamen potentia latebant in conceptu confuso, e quo sunt elicitae; ut quod per conceptum distinctum cognoscitur explicite, iam per conceptum confusum implicite cognosceretur. Haec porro est naturalis conditio nostri intellectus rationalis, ut a primis conceptibus involutis et confusis ad claros et distinctos progrediatur.

II. Iam vero si res ita se habet, si talis est habitudo inter notitiam confusam et notitiam distinctam veritatis, ut eadem sit res cognita in utraque notitia, quamvis diverso modo; consequitur quod ex eo, quod nulla nova veritas seu res revelata accedere potest deposito revelationis, non impeditur intellectus catholicus, successu temporis, assequi perfectiorem notitiam, (pam quae prius habebatur, earundem veritatum, quae semper creduntur: fieri enim potest ut distinctius et plenius eae nunc percipiantur, quam antea apprehensae sunt.

III. Si autem habeatur ratio tum huiusmodi veritatum revelatarum, quae singulae plura in se discernibilia continent, quam quae ordinarie possint primo obtentu singillatim percipi, tum humani intellectus, qui a notis ad ignota, a confusis ad distincta procedit quique ad analysis instituendam veritatum solet fere determinari aliqua accidentali causa; manifestum est fuisse moraliter necesse, ut in pluribus saltem veritatibus (quarum nempe distincta notitia erat minus necessaria) praeverteret in Christianis mentibus notitia confusa notitiae distinctae.

Id historia dogmatum apprime confirmat. Instantibus enim haeresibus vel obortis disputationibus inter ipsos catholicos, factum est, ut mens doctorum acueretur, profundius (quod fit pleniore anal) si adhibita) dogma

investigaretur et sic in evidentiore collucaretur luce. Illa ox. gr. dogma Incarnationis lucidius expressum post conflictus Nestorianos et Eulychian>, notitia Sacramentorum plenior obtenta post Lulheri errores, ordinis supernaluralis clarius expressa post Baium et cognitio de iis, quae spectant ad Sacramentum Matrimonii perfectior est nostro seculo, quam quae obtinuerit praecedentibus aetatibus.

Ille profectus vocatur *scientificus*, quia analysit, quae est actus proprius scientiae et quia hac ipsa analysit ratio intrinseca, quantum fieri potest, veritatum et nexus huius cum illa percipitur atque ita omnes veritates sive ad unum capitale dogma, sive ad cuncta tandem dogmata spectantes, coordinari atque subordinari possunt in unum logicum systema, quod totum negotium est opus scientiae.

IV. Rem habet optime declaratam a Vincentio Lirinensi in eius *Commonitorio* 23. « Nullus ne in Ecclesia Christi profectus habebitur religionis? Habeatur plane et maxime... Sed ita tamen, ut vere profectus sit ille fidei, non permutatio. Si quidem ad profectum perlinet, ut in semel ipsa unaquaeque res amplificetur, ad permutationem, ut aliquid ex alio in aliud transvertatur. Crescat igitur oportet et multum vehementerque proliciat tam singulorum quam omnium, tam unius hominis quam totius Ecclesiae, aetatum ac secularum gradibus, intelligentia, scientia, sapientia, sed in suo dumtaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu eademque sententia ». Quapropter paulo ante 22. dixerat: « O Timothee, o Sacerdos, o Tractator, o Doctor... intelligatur, le exponente, illustrius, quod ante obscurius credebatur: per te posteritas intellectum gratuletur quod! ante vestras non intellectum venerabatur. Eadem tamen, quae didicisti, doce: ut cum dicis nove, non dicas nova ».

V. Verum nonne Apostoli habuerunt distinctam et clarissimam notitiam omnium dogmatum? nonne illam tradiderant suis discipulis? non igitur progressus fuit a notitiis obscuris ad claras, a confusis ad distinctas, ab imperfecto ad perfectum, sed e contrario a perfecte ad imperfectum factus est transitus.

Respondeo, seposita paulisper priore quaestione, falsum esse quod discipuli Apostolorum acceperint ab ipsis distinctam et clarissimam notitiam quorumlibet dogmatum. Id patet historice: nam talis notitia certe non comparci in scriptis virorum Apostolorum et generatim in prioribus Ecclesiae seculis, imo neque apparet tradita in ipsis scriptis Apostolorum, unde colligitur, non hanc fuisse methodum docendi Apostolorum, ut cum dogma docerent, illud in omnes suas partes versarent et plenissime explicarent.

Porro ea minus completa quoad modum notitia accepta a discipulis Apostolorum, possibilem fecit el necessarium cum profectum, de quo hactenus locuti sumus.

Ad priorem quaestionem quod spectat, plures profecto censent (etsi res non sit de fide), Apostolos habuisse eam perfectissimam cognitionem omnium dogmatum idque propter eorum singularem dignitatem. Verum concessa quidem perfecta, quoad certum gradum, notitia dogmatum Apostolis, quae excellentior in iis esset, quam in singulis eorum successoribus; si de perfectissima h. e. distinctissima notitia sermo est, forte praestat hoc pacto distinguere. Apostoli habuerunt distinctissimam notitiam omnium dogmatum, quatenus occasione data, si interrogati fuissent, valuisent, reflexione adhibita, omnes paries dogmatis cuiusque rimari ac cum certitudine definire, *wnc.*; id enim praerogativa eorum Magisterii primi et fundamentalis postulabat, ut illud ipsi singuli possent quod et Ecclesia potest: quatenus iam per se a Spiritu S. ipsi acceperint distinctissimam notitiam omnium dogmatum quam vel actu, vel memoria retinerent, *nego* id esse certum; nam non erat necessarium. Quod enim in tota Ecclesia hactenus necessarium non fuit, non est cur credatur necessarium fuisse in primis Ecclesiae doctoribus.

VI. Ex bis consequitur, in huiusmodi negotio fidem, quae obiectum suppeditat analyticae reflexioni, praevertere debere intellectum illustrantem et scientiam: tum normam scientificae illustrationis alicuius dogmatis esse ipsam fidem, ul scilicet nihil dicatur quod fidei, sive huius dogmatis sive alterius, adversetur; cuncta enim vera sunt el illud dicatur quod fidei congruit: proferendum est enim id, quod ex ipso dogmate fidei attentius inspecto vel cum aliis collate sponte efflorescit. Si aliter agis, non illustras dogma, sed ipsum evertis et ei aliud ex tuo ingenio substituis.

VII. Cum perfectio notitiae dogmatis, quam in isto caliginoso loco assequi licet, sil certis circumscripta limitibus, quos eminentia veritatis et nostra insita impotentia definiunt; fieri profecto potest, ul plurium dogmatum ea tandem in Ecclesia sit obtenta distincta notitia, ul perfectiorem amplius sperare non liceat. Quo posito, patet non amplius quoad haec locum esse profectui. Quaenam autem sint huiusmodi, id Ecclesiae sensus et iudicium potissimum docet.

§. XXXI.

Cum authenticis Magistris, successoribus Apostolorum, coniungendi sunt secundo loco ii quoque, qui, licet non Episcopi, in unitate lumen Ecclesiae docentes, suffragium tulerunt ecclesiastici Magistera: tum speriatim Martyres.

I. Sane si qui sunt in Ecclesia viri pii et docti, extra ordinem Episcoporum, qui in consensu ecclesiastici Magisterii docentes, doctrinam Apostolicam referant et illustrent et quorum doctrinalis expositio Magisterio authentico sit probata, iam ex iis habemus notitiam certam et doctrinae ecclesiastici Magisterii et Apostolicae traditionis. Constat autem hos viros probatos esse Ecclesiastico Magisterio; nam vel hoc ab eo declaratur explicite sollemni suffragio, ut si quis Ecclesiae doctor appellatur, vel cum alicuius testimonium invocatur in oecumenicis Conciliis aut a suprema auctoritate docendi, vel cum ad alicuius viri doctrinam generatim in Ecclesia, ipso Magisterio sciente, provocatur in quaestionibus fidei, vel cum viri docti alicuius aetatis aliquid communiter tradiderunt in materia fidei, Ecclesiastico Magisterio non refragante. Quamvis isti omnes non sint authenticis Magistris; quia non est divina missio ipsis facta in Apostolis: tamen, quia ex probatione ecclesiastici Magisterii constat eos Apostolicam tradere doctrinam, sponte iidem evadunt fons, unde haurire tuto fideles valeant traducem doctrinae Apostolicae, in iis profecto rebus, ad quas eadem probatio Magisterii authentici, qua illi muniuntur, certe se porrigit. Ita inter testes traditionis et doctrinae dogmaticae lumina computamus Iulianum, Tertullianum in pluribus, Ephremum, Hieronymum, Prosperum, Cassianum nonnullis exceptis, Vincentium Lirinensem, Beda, Damasce-num, Bernardum, Thomam, Bonaventuram, aliosque, quos longum esset enumerare atque generatim doctores scholasticos aliquid unanimiter docentes in materia fidei.

II. Cum his profecto connumerandi sunt ii, quos Ecclesia speciali titulo testium insignivit, Martyres nempe. Eorum namque confessiones et professiones fidei, quas pro opportunitate ediderunt, innitebantur speciali promissioni Christi Matth. X. 19.20. *Dabitur vobis in illa hora, quid loquimini; non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* « Quomodo, ait Ambrosius I. III. *de Fide* c. 7., fidem eorum possumus denegare, (piorum victoriam praedicamus? » Propter eam promissionem Christi, horum testimonium, postquam Ecclesiae indicio constat eos vere martyrium fecisse, speciali gaudet praerogativa, ut, licet

authentici magistri non sint, eiusmodi sunt successores Apostolorum, iure nihilominus censeantur *divini testes exlraordinari*, (piorum ore Spiritus S. veram Fidem praedicavit. Ili propter specialem modum testandi Fidem, in eo situm ut suae fidei professionem sanguine suo obsignarent, meruerunt κατ' ἐξοκῆν μάρτυρε h. c. testes appellari, ut testibus extraordinariis, (piorum testimonium cum heroica virtute coniunctum tantam laudem Ecclesiae pepererat, illud nomen haereret, quod iure nativo competit et asseritur ordinariis Magistris a Christo institutis.

XXXII.

In memoratis Magistris primi ordinis et secundi duplex, sicut in Apostolis, distinguendum est munus, testis et docloris. Tum duplex propterea praerogativa distinguenda, antiquitas et sapientia: propter priorem vocantur Patres, propter alleram pressiore sensu Declares et pro diversitate quaestionum nunc horum, nunc illorum auctoritas praevallet.

I. Argumenta, quae probant Apostolos non solum testes sed et doctores fuisse (§. XXIII.), valent etiam in successoribus eorum, tum quia eiusdem Magisterii heredes sunt, tum quia sequentibus aetatibus post Apostolos, non solum necesse fuit continue testari quod ab initio traditum erat, sed illud declarare, explicare, tueri; nam proficere potest intellectus catholicus (§.XXX.) et novi semper hostes exspectandi.

II. Iam vero cum series talium Magistrorum sil series non interrupta ab Apostolis ad nos, quae illud refert quod prius traditum fuit, ita ut illud obtineat: *illud verum quod prius*, praerogativa necessaria huius continuae seriei est *antiquitas*, ita ut realiter cum primis h. e. Apostolis nectatur. Ex hoc autem consequitur quod illi, per quos haec praerogativa oblinetur, qui priores sunt aliis et Apostolis proximiores, sub hoc respelu praecelebrant celeris. Et sane id est naturae ipsius rei congruum, ut in serie successiva testium, qui priores sunt et facto quod testantur, viciniore, maiori habeantur in pretio, quam posteriores. Fieri quidem potest ut singulae per secula successiones testium aequali poliantur auctoritate, si omnes charismate infallibililalis auctae sint: attamen et in hac hx-pothesi (quae utique vera est, ut dicemus), manet antiquioribus quaedam excellentia prae aliis propter rei ipsius naturam, quae excellentia vim suam certe exerit in iis quaestionibus, (piae habeantur cum illis, qui non recipiunt infallibilitatem Magisterii.

Rursus cum Magistri sit doctrinam bene callere, quam aliis tradit, ut

idcirco opus sil scientia revelationis imbutos esse Magistros a Christo institutos, qua revelationem proponere, explicare, tueri valeant, consequitur sapientiam esse generatim praerogativam necessariam huius Magisterii. Quocirca qui inter eos sapientia excellunt, qua dogmata illustrarunt et propugnarunt contra argumenta falsi nominis scientiae, praestare sub hoc respectu aliis dicendi sunt. Porro manifestum est, utramque praerogativam et excellentiam in iisdem viris reperiri posse, qui antiquitate et doctrina inter alios emineant.

III. Iam vero receptum est usu ecclesiastico, ut Magistri revelatae veritatis, habita ratione antiquitatis, vocentur *Patres*. Haec, prout est appellatio priva cuiusdam aetatis, est appellatio personalis, quae singulis fit: si enim Magistri authentici h. e. Episcopi una docentes considerantur, ii qualibet aetate vocantur Patres: ita dicimus Patres Tridentinos, Patres Vaticanos. Sed prout singulis appellatio fit, ii vocantur Patres, (pii ad antiquam aetatem perlinent. Considerantur scilicet sub hac appellatione promiscua Magistri primi ordinis et secundi et considerantur ratione antiquitatis, quatenus propter eam testes idonei sunt antiquae doctrinae et apostolicae traditionis.

Ad hos iure spectant qui vere antiqui sunt prioresque fuerunt: sed quoniam ex rerum naturis nullus est certus terminus, in quem desinat series antiquorum, Ecclesiae iudicio constitutum est, ut ibi censeatur desinere aetas Patrum, ubi series cepit scholasticorum theologorum, qui et ipsi, nisi sint etiam Episcopi, ad eam seriem magistrorum spectant, (pios diximus esse secundo loco. Ratio determinationis huius aetatis haec fuisse videtur, quod, cum labentibus seculis congrueret antiquum a recentiore secernere, aetas scholarum eo se insignem caractere ostendebat, quo a praecedentibus seculis, quoad tractationem rerum divinarum, facile discerneretur. Ultimus proinde Patrum Bernardus, quocum floruerunt duo principes Scholarum, Victorini.

Alia aetas est Scholasticorum, quae etiamnum durat: qua aetate pergit eodem pacto ac prius Magisterium authenticum Episcoporum et sub his magisterium eorum, quos magistros secundo loco diximus; at singuli in ea docentes non amplius dicuntur Patres, propter defectum antiquitatis.

Itaque duodecim priora secula sunt aetas Patrum et quicumque viri catholici, ea currente, scripta ad religionem perlinentia reliquerunt, possunt et solent non raro appellari, communi vocabulo, Patres. Nihilominus quaedam adhuc distinctio fieri consuevit. Scilicet appellatio *Patris* latiore et pressiore sensu accipi potest. Latior sensus is est, quem dedimus, (pii antiquitate continentur: pressior est, qui complete exprimit conceptum

Patris, cuius nempe qui filios gignit, nutrit et educat: secundum hunc sensum Patres κατ' illi vocantur, qui propter scripta sua emolumentum insigne doctrinae catholicae attulerunt, ut subsequentibus seculi in Ecclesia celebrarentur veluli doctrinae duces vel, quod magis est, doctloris nomen consequerentur. His quidem connumerare licet et illos, (pii pauca scripta reliqucriint, si propter auctoritatem scriptorum ea magni sint momenti, cuiusmodi sunt Patres Apostolici, praesertim Clemens Romanus et Ignatius Martyr. Ceteri vocari potius solent *Scriptores ecclesiastici*, non ut eis detrahatur ea dignitas, quam ab antiquitate obtinent, sed ut distinguantur ab iis, qui eadem viventes excelluerunt ac praecipuo in pretio habiti sunt ab Ecclesia.

IV. Ratione ergo habita sapientiae, illi, qui hac praestantes fuerunt, *doctores* appellati sunt. Isti autem eminuerunt praesertim in explicanda, confirmanda, tuenda Apostolica doctrina. Uniusmodi viros quaelibet aetas tulit sive Patrum sive Scholasticorum; imo in priorae aetate eos reperia -, quorum praestantiores posterior aetas nondum habuit. Eminent inter Patres sapientia Irenaeus, Tertullianus quoad catholice scripsit, Athenagoras, Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Chrysostomus, Cyrillus Alex. Hieronymus, Augustinus, Gregorius M. in doctrina morum praesertim, Damascenus, Anselmus. Tulit posterior aetas Alexandrum Alensem, Alberlum M., Thomam, Bonaventuram, Suarez, Bellarminum, Petavium, qui fontibus sapientiae veteris iterum reclusis arentia Scholasticorum prata uberrime irrigavit, Alphonsum Ligorium in re morali, Franciscum Salesium in mystica doctrina. Doctloris vero titulum iure ipsis ab universa Ecclesia deferendum non gerunt nisi quos ipsa Ecclesia decreto suo probavit, quae praeterea eos tantum hoc nomine honestare solet, qui in Sanctorum Canonem meruerint referri et inter istos, non illos sub titulo doctorum colere, quos dignitas Martyrii ad excelsiorem provexit gradum.

V. Duplex in re dogmatica quaestio fieri potest: 1a quid traditum sit ab Apostolis: 2a quomodo dogma ab Apostolis traditum sit intelligendum. Utraque quaestio potest utique immediate solvi auctoritate vigentis in Ecclesia Magisterii authentici. Verum 1° quia et ipsum praesens Magisterium sequitur Maiorum traditionem et quia 2° potest ea duplex quaestio privalim a quovis theologo scientifice tractari et non quidem authentice sed doctrinaliter solvi; non immerito quaeritur quam vim obtineant hac in re Patres (latiore sensu accepti) et doctores. Dicimus ergo quod prior quaestio est per se quaestio historica, testificatione dirimenda, quae idcirco non solvitur nisi ostendas quid antiquitus traditum sit. Huc autem conducit testimonium veterum Patrum, quorum si testificatio prostat, ea

est necessario sequenda et ceteris serioribus praeferenda, qui videantur (si forte id contingat) aliter docere; quia illud verum quod prius. Ita in quaestione de institutione ecclesiasticae hierarehiae testimonia eminent, quae extant in epistolis Clementis et Ignatii et praevalent, puta, assertionibus Hieronymi. At si quaestio liat de intelligentia dogmatis, non necesse est, ut ea perfectior exstiterit aut aeque perfecta apud priores ac apud posteriores; quoniam, ut diximus, intellectus catholicus proficere in dies potest ief. quae dedimus in tract, *de Deo Creante*, circa quaestionem de Spirilualitate Angelorum. Th. 18.. Quapropter in hae re auctoritatem, praeter semper vicens authenticum .Magisterium, illi obtinent, qui ipsius Magisterii indicio, dogma Apostolicum plenius et sincerius declararunt, Doctores scilicet. Ita intelligentiam dogmatis de Trinitate petes potius al> Atbanasio, Basilio, Nazianzeno, Augustino, Thoma, quam a non paucis Patribus antenicaenis.

Et haec summatim dicta in hac re modo sufliciant. Quod autem pertinet ad usum auctoritatis Patrum et Scholasticorum ac Doctorum, tractabitur distinctius infra suo loco.

\$. XXXIII.

Cum successores Apostolorum in authentico Magisterio sint omnes Episcopi, voluit Christus, ul hi Magistri, non secus ac primi a se missi, in unitate docerent principiumque inter eos constituit efficiens unitatis, ut idcirco tunc ius haberent illi docendi, cum huic principio unitatis adhaererent.

I. Seponimus nunc magistros secundi ordinis, quorum auctoritas pendet a Magistris primis et quos ea tantum causa recensuimus, ul notionem .Magisterii, quoad suam quoque integritatem, exhiberemus. Prima pars propositionis iam est demonstrata §. XXVIII. Argumentum huius propositionis est unitas Magisterii.

II. Missio docendi Malt. XXVIII. 19.20. sicut et regendi Matt. XVIII. 18. ac sanctificandi Ioan. XX. 23. Maith. XXVIII. 19., lacta est a Christo non singulis Apostolis seorsim (excepto Petro, cuius rei causam mox indicabimus), sed omnibus simul unitis: quocirca et Patrem pro eis oravit ut essent consummati in unum, Ioan. XVII. 29. Scilicet collegium Apostolorum auctum est auctoritate docendi: hoc autem facto Christus significavit certe se aliquam velle unitatem: non autem significavit velle se unitatem actionis, eo scilicet pacto, ul nonnisi simul una Apostoli docerent, quod ineptum fuisset et inutilem redidissct electionem plurium : sed, quod

reliquum solum est, significavit velle se unilalern principii, ideoque velle se, ut singuli docerent prout membra erant unius collegii. Perinde est enim conferre collegio seu corpori morali alicui auctoritatem docendi ac unum principium magisterii constituere.

III. Et sane haec unitas Magisterii, quam Christus voluit, non est sola unitas *obieclina* in docendo, seu unitas, quae obtineat in exercitio docendi, propter eundem terminum actionis singulorum doctorum, sed est aliquid ipsa prius. Unitatem illam Christus voluit eo ipso, quod iussit suam doctrinam ab omnibus a se missis praedicari, quae necessario una est, ut idcirco inferat unitatem obieclivam in Magisterio. Sed quia potestatem praedicandi fecit Apostolis non singillatim, sed una simul coniunctis, ut propterea unum corpus morale constituerent, cui ea potestas competere; corpus autem unum morale auctoritate auctum, unitatem obtinet *subiecti*, quod est prius qualibet actione sua; hinc Christus voluit unitatem quandam in Magisterio, quae prior esset unitate obiecliva in docendo.

Unitatem ergo in docendi exercitio praevertere debet unitas collegii, unitas corporis, veluti conditio necessaria ipsius exercitii, ut nempe singuli agere illud possint, quod proprium est totius. Quod autem in Apostolis valuit, valet et in eorum successoribus; Collegio nempe Apostolorum succedit Collegium Episcoporum.

IV. Et re quidem vera unitatem corporis moralis Magistrorum in Apostolis instituit Christus, instituens principium efficiens unitatis perpetuum, nempe Petrum, auctum suprema auctoritate, cui lanquam capiti subessent ceteri doctores et quocum efficerent corpus. Quae auctoritas capitis, superior ea, qua corpus sub ipso potiretur et perpetuo exsistitura eadem in suis singulis successoribus, ratio fuit cur ipsi uni, seorsim ab aliis, promissiones fierent et iura conferrentur. Demonstrationem quidem huius rei oporteret heic dare; verum quia eam daturi sumus in seq. Tract, qui (olus huc spectat, prudens lector aequi bonique consulat, ul illi nunc supersedeamus, requisiturus eam ibi, si illam desiderat. Realis ergo unitas moralis, qualis intercedit inter corpus et caput et membra corporis inter se, unitas idcirco quaedam socialis, vigere debet, auctore Christo, inter Magistros a se statutos, ul singuli iure docere valeant.

V. Hoc autem posito, sequitur coetum Magistrorum, quos Christus voluit instructos auctoritate docendi, ab iis constitui, qui cum principio efficiente unitatis ab eodem Christo instituto cohaerent: qui idcirco huic conditioni non faciunt salis, non sunt membra Magisterii ecclesiastici, carent iure docendi.

§. XXXIV.

Ifoc magisterium ex pluribus unum, auctum est a Christo perpetua praerogativa infallibilitatis.

I. Infallibilitatis notio haec certe continet: 1° Quod factum erroris excludatur: 2° excludatur autem necessario, sive necessitate absoluta, ul in Deo, sive necessitate hypothetica, supposita e. g. aliqua speciali assistentia Dei: idcirco ul non solum error, sed erroris possibilitas excludatur: non enim infallibilem dicimus, qui tantum non errat, sed qui non potest errare: 3° quod talis praerogativa Magisterii publice certo constet; Magisterium enim non pro se sed pro universa Ecclesia est institutum, cui nullo pacto prodesset, si de eius immunitate ab errore dubitare liceret: constet autem non propter examen institutum a nobis circa Magisterium, quotiescumque docet, sed anteedenter ad ipsum actum docendi. Haec est infallibilitas alia ab ea, (piam logici rationi asserere solent, cum recte se exercet, puta cum recte ratiocinatur, recte experitur, recte testatur aut testimonium admittit. Haec enim in eo est sila, quod, praevertente possibilitate inveniendi veri, propter rectum exercitium rationis, singulis vicibus veritas obtineatur, quo facto excludatur ex consequenti in eo casu possibilitas erroris: quia verum et falsum nequeunt esse simul. In hac ergo infallibilitate, quae humana est, exclusio possibilitatis erroris est quid consequens facti exclusi erroris, quae possibilitas semper adest, quamdiu durat inquisitio veritatis. At infallibilitas, de qua loquimur, ea est, in qua iain per se possibilitas errandi est exclusa, in qua exclusio facti erroris est consequens exclusae possibilitatis et secundum hanc tantum vere quis appellari solet infallibilis. Specimen quidem huiusmodi infallibilitatis habetur in natura quoad veritates primitivas per se evidentes, puta exsistentiam sui: sed haec limitata est et naturalis, alia potest esse circa plurima vera cuiuscumque generis et supernaluralis atque, de ista nunc loquimur. Haec clara sunt et quia sufficiunt quaestioni, quam tractamus, abstinemus a penitior investigatione notionis infallibilitatis, quam in seq. Tract, suo loco prosequemur.

Talis igitur est infallibilitas, quam Magisterio ecclesiastico vindicamus circa ea'omnia, quae ipsum iussum est docere. Reapse demonstratio huius rei praeoccupata iam est in demonstratione infallibilitatis Ecclesiae. Hanc autem oportet paululum declarare; nam duplici saltem modo concipere quis posset consuluisse Deum immunitati ab errore in successione perenni Magistrorum. Prior modus hic esset. Post editam praedicationem

apostolicam infallibilem, providit Dens ut eius notitia servarptur successionem perpetua testium historicorum, qui per se pares essent aliis testibus humanis; quorum testimonio ad singulas aetates propagaretur notitia traditae olim doctrinae ab Apostolis, propagaretur autem ea certitudine, quam humanum testimonium praestare valet. Ut idcirco praesentes testes humana certitudine certiores nos facerent hanc et non aliam esse doctrinam ab Apostolis traditam; quia vero Apostoli infallibiles erant, ipsorum tantum auctoritate infallibili elliceremur infallibiliter certi de veritatibus revelatis. In ista hypothesisi duo essent necessaria consecutaria. Primum: cum medium, quo nos assequimur doctrinam Apostolorum, sit solum testificatio subsequendum testium et hi, pares ceteris testibus humanis, humanam tantum certitudinem gignant suo testimonio, hinc, quamvis notitia doctrinae ab Apostolis traditae sit, propter eorum infallibile Magisterium, infallibiliter certa; notitia tamen nostra, quam de eadem doctrina oblineremus, si ex illis praemissis lanquam principiis suis colligenda sit, non est notitia infallibilis; quia non pendet solum ab infallibili Magisterio Apostolorum, cui eam credimus, sed et a testimonio humano testium, quod praesens veluti sistit nobis Magisterium Apostolorum, non sistit tamen infallibiliter: unde cum non infallibiliter non sit constet ipsum Magisterium Apostolorum, sive eos haec et haec docuisse, nondum infallibiliter certi sumus, si iis praemissis inniti velimus, de veritate revelationis divinae, quam ipsi dicuntur promulgasse: conclusio enim, ut dici solet, sequitur peiorem partem. Alterum consecutarium est: quandoquidem certitudo testimonii testium humanorum tunc adest cum hi recte ratione sunt usi, semota voluntate decipiendi; haec autem rectitudo a priori non constat, sed sita est simpliciter in recto exercitio rationis et affectu ad veritatem; ius est nobis, quotiescumque eorum testimonium audimus, subiicere examini huiusmodi testimonium, ut sciamus an decepti nec ne fuerint, antequam assensum praebeamus.

Alter porro modus, quo concipere licet, providisse Deum perpetuae conservationi doctrinae Apostolicae cum immunitate ab errore, is est, ut eadem infallibilitas, qua Apostolorum Collegium auctum fuit, perseveraret iugiter in collegio successorum, ita ut et hi ex divina assistentia reddantur immunes a periculo errandi cum testantur et docent; possibilitas scilicet errandi ab eis excludatur non quia singulis vicibus actu non errant, sed quia propter divinam praevertentem assistentiam fieri nequit ut errent. Palet quod hoc adhibito modo, non amplius habent locum consecutaria duo prioris, sed contraria.

Iam vero sic dicimus Deum consuluisse conservationi depositi verila-

tum revelatarum, ut perpetuo exsilturum Magisterium perpetua Infallibililatis praerogativa gauderet, ut singulis aetatibus, non secus ac Apostolica aetate, collegium Magistrorum, in sua unitate perseverans, esset infallibile.

II. Non puto opus esse praemittere demonstrationem possibilitatis huius privilegii hominibus a Deo eollati. Quod Protestantes adeo in illud stomachentur, stomachum reapse movet. Nonne ipsi admittunt aut admittebant olim infallibilitatem Scripturae? An putant difficilius esse Deo hominem, quam librum, infallibilem reddere? cum praesertim infallibilitas libri supponat, ex Dei speciali auxilio, infallibilitatem hominis scriptoris tum cum scribit.

III. Iam vero ex iam demonstratis palet Magisterium, de quo loquimur, esse Magisterium authenticum, quod ex auctoritate scilicet Dei docet celerosque, qui illud audiunt, ex ipsius Dei praescripto obligari ad credenda, quae ipsum docet. *Praedicate Evangelium omni creaturae: qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Marc. XVI. 15. 16. Ilis verbis Christus non solos Apostolos, sed et eorum successores affatus est (§. 29.). Porro fides praestanda Evangelio est fides divina, qua Deo nempe revelanti Evangelium credimus. Atqui 1° nequeunt puniri aeterna poena, qui non credunt id, quod, cum sil rationi impervium, accipitur praeterea tantum ab iis, qui doctrinam erroneam proferre possunt, vel accipitur per eos, qui errare possunt in referenda doctrina primitus tradita a Magisterio infallibili; nam tunc suspensio assensus est honesta. Eodem pacto nequit credi Deo revelanti id quod constat posse esse falsum, quod iure dubitamus an sit a Deo revelatum: hic enim esset actus contradictorius et iniuriosus Deo. Id vero contingeret, si Magisterium horum doctorum potiretur sola auctoritate testis humani historici, non esset immune ah errore aut id nobis certo non constaret. Immunitas vero ab errore, quae postulatur, ea est, quae ratio esse possit, cur audita praedicatione, adsit obligatio gravissima credendi: *Praedicate... qui crediderit:* cur verbum praedicatorum accipiendum sil *lanquani verbum Dei* (2. Cor. V. 20.), cur, semoto quovis alio examine, illud credatur quod praedicatur.

IV. Et sane Christus locum non fecit examini, quo fideles uterentur, ut certiores fierent, an Magistri et testes ab eo instituti vera traderent: sed posita eorum praedicatione exegit fidem, obedientiam fidei, ut in captivitatem redigeretur omnis intellectus in obsequium Christi 2. Cor. X. 5. eorum quoque, qui pares essent examini. Neque alia est Christianorum fides aetate Apostolica, alia subsequentibus aetatibus.

Praeterea promissio, (pam Christus fecit assisenliac suae suique Spiritus, mule infallibilitas .Magisterii pendet, ad successores quoque Apostolorum se porrigit. *Kcce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad cwisummalionem secali*; Alium Paraclitum dabit vobis, *ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis*. Porro Spiritus veritatis non est Spiritus verus, sed Spiritus ab eo procedens, qui est veritas et missus ad inspirandam ac docendam veritatem.

V. Pariter ex historia ecclesiastica constat, semper creditum esse, quod causae lidei linitae sint semel ac Magisterium sententiam suam dixerit ; quin unquam, post cani sententiam latam permissa fuerit fidelibus disquisitio, (pia, antequam assensum praeberent, facta collatione doctrinae praesentis cum vetero traditione et notitia accepta idoneitatis Magistrorum aut rationis, qua verum hi assecuti sint, fideles certiores fierent, an doctrina tradita certe esset illa, quam primitus primi Magistri tradiderunt.

VI. Ergo certa norma fidei nostrae est istud Magisterium. Origenes *de Princip.* in praef. n. 2. « Cum nulli sint, qui se putant sentire quae Christi sunt et nonnulli eorum diversa a prioribus sentiant: servetur ecclesiastica praedicatio per successionis ordinem ab Apostolis tradita et usque ad praesens in ecclesiis permanens. *Illa sola credenda est veritas, quae in nullo ab ecclesiastica et apostolica discordat traditione* ».

VII. Ex dictis patet Magisterium hoc authenticum et infallibile, non esse simplicem seriem testium historicorum et humanorum doctorum, sed testium et doctorum divinorum.

Non negamus quidem testimonium eorum, cum factum revelationis testantur, habere eam vim, qua gaudet testimonium pure humanum : imo haec vis supponitur, sed perficitur cl completur charismate divino. Testimonium proinde eorundem sub eo solo respectu potest contra illos urgeri, qui ipsis detrectant aliam excellentiorem praerogativam et reipsa ita agimus cum Protestantibus.

Pariter non negamus eorum Magistrorum doctrinam in explicandis dogmatis ea reverentia suscipiendam esse, quam vel mera hominis doctrina exigere possit.

Sed negamus haec in eis lanium spectanda esse; testes enim et doctores sunt allioris ordinis, non humani, sed divini.

§ XXXV.

Universalis consensus Magistrorum una cum suo capite docentium est infallibilis, sive una simul sint collecti, sive singuli in suis cathedris sedeant.

I. Quod primo loco dicitur, non est nisi praecedentium consequens necessarium. Etenim Magisterium, cum docet, est infallibile; atqui existente eo consensu, quem diximus, nihil amplius desiderari potest, ul habeatur Magisterium docens : ergo.

Perpende conditiones: *universalis consensus*, docent Magistri *una cum suo capite*.

Qualis vero in hac infallibililale Magistrorum sit habitudo Magistrorum inferiorum ad principem Magistrum, qui est successor Petri (§ XXXIII.), non heic dicimus: sed explicabimus in sequenti Tractatu, ubi de Infallibililale Pontificis; ad quem locum idcirco reficimus lectorem.

Diximus : *sice una collecti sint, sive in suis sedibus singuli maneant*; nam ad exercitium Magisterii non opus est certo loco, nec opus est conventu eorum locali. Nam et singuli in suis Ecclesiis manentes unum coetum constituunt, non secus ac Ecclesia per universum orbem dispersa atque illum coelum constituunt, cui facta est promissio infallibilitatis: *ecce ego vobiscum* (docentibus) *sum omnibus diebus*, non tantum cum conveniatis omnes in unum locum, quod rarissime contingere potest, sed omnibus diebus, semper.

II. Utique in civili societate, cuius legislativa potestas insit alicui ad id deputatorum coetui, contingit, ut coelus ista auctoritate non potiatur, nisi eius membra una convenient unaque disquisitionem faciant et suffragium ferant. Sed haec est tandem positiva institutio, in ordine civili maxime rationi conseulanea: at eam Christus in sua Ecclesia noluit esse necessariam. Ex divina enim institutione singuli ad hunc coetum spectantes, etiamsi in suis maneant seorsim ecclesiis, sunt vere Magistri (sicut et legislatores) pro suis ovibus, qui ut actum communem magisterii exerceant, salis est ut in unitate manentes, eandem normam secuti idem doceant.

Iloc enim posito, iam infallibililas magisterio huic necessario competit, quemadmodum infallibilis est Ecclesia magisterium illud audiens; quae infallibililas praerogativa est nunquam desinens. Secus, cum omnes singulares Ecclesiae suos pastores audiant, si hi omnes idem docentes errant, haberemus Ecclesiam errantem ; quod repugnat.

Atque illa divinam institutionem fundatoris sui semper Ecclesia intellexit, quae eodem pacto ad consensum Episcoporum dispersorum, ac ad consensum convocatorum provocavit. Cf. Cone. Vatie, sess. 3. c. 3. *de Fide*, in quo statuitur: « Fide divina et catholica ea omnia credenda esse, quae in Verbo Dei scripto vel tradito continentur et ab Ecclesia, sive sollemni indicio sive ordinario et universali magisterio tanquam divinitus revelata credenda proponuntur ».

Id quidem non impedit, quominus identidem pro nova definitione condenda, sicut et pro nobis legibus ferendis, utilis sit vel moraliter necessaria convocatio Synodorum generalium; qua de re cf. dicenda in tract. sequenti, ubi de Conciliis: ac id non perinde est ac dicere: auctoritatem Magisterii erga universam Ecclesiam in solis Synodis exerceri.

§. XXXVI.

Si dissensus sit inter Magistros, nequit pro regula statui, ut maior pars praevaleat: sed haec est regula, ut doctrina eius, qui primas inter eos tenet, sit sequenda, sive cum eo maior sive minor pars ante definitionem consentiat.

‡

Haec demonstrabimus in seq. tract.

§. XXXVII.

COROLLARIUM Im. Infallibilitas magisterii est propter Ecclesiam universam, ut unitas sit totius corporis in vera fide. Haec unitas finaliter intenta a Christo nunquam deesse potest Ecclesiae, ut mox videbimus; obtinebit proinde semper consensus universalis in veram fidem. Hinc ex consensu universali omnium fidelium inferre semper licebit, quatenus sit veritas revelata, ea nempe quae est obiectum eiusdem universalis consensus. Ita arguit Irenaeus l. 1. c. 10. At cum ita probaveris veritatem revelatam ex universali consensu, alia adhuc restat quaestio: quo medio scilicet existat hic universalis consensus in Ecclesia. Ea autem solvitur dicendo, existere talem consensum ope magisterii instituti a Christo, cui Spiritus S. assistit. Quocirca provocatio ad universalem Ecclesiae consensum pro stabiliendis dogmatis fidei non adversatur doctrinae infallibilitatis activae magisterii, sed eam potius supponit, ut videre est penes eundem Irenaeum collato loco citato cum c. 3. l. 3.

Quaeres an Synagoga fuerit infallibilis? Tenendum est Deum providisse ut vera fides in Ecclesia sua ante Christum, quae in Synagoga potissimum

reperiebatur, intacta penes non paucos perseveraret. Verum, ul vidimus, Deus non uno modo id consequi poterat. Cum (ides non esset bonum proprium veteris foederis, dubitamus sane, an Deus consuluerit tunc integritati iidei collate dono infallibilitatis auctoritati religiosae illius coelus: sed aliis viis forie consuluit, puta missione prophetarum, oraculis a se datis, ac generatim suavi providentia, (piae eum ordinem elegit, in quo veram fidem non pauci essent semper professuri. Ex verbis autem Deuteronomii XVII. 8. collutis quoque 2° Paralip. XIX. 9. 10. non liquet satis Summum Sacerdotem constitutum fuisse indicem in causis fidei, nec obligatio acquiescendi eius indicio sub poena mortis demonstrat Summi Sacerdotis infallibililatem, sed solum supremam auctoritatem, quae in civili quoque societate locum habet et merito obedienciam exigit, quaeque suo quodam modo infallibilis est h. e. inappellabilis. Cf. tamen Decanum *De Indice controversiarum*, qui partem affirmantem luetur.

Corollarium Nimirum ex principio isto primum demonstrato: institutum nempe a Deo fuisse perenne vivum Magisterium authenticum et infallibile, procedendum est ad solvendam quaestionem, utrum habeantur in Ecclesia divino apostolicae traditiones non scriptae ab Apostolis, quas suscipere oporteat non secus ac verbum Dei scriptum. Quidquid enim istud Magisterium tradit credendum, id credendum est. Si ergo aliquid credendum docet, quod Scripturis non continetur, consequens erit, non omnem aposlolicam doctrinam fuisse a canonicis scriptoribus litteris consignatam et idcirco esse aliquas traditiones seu veritates non scriptas. Utrumque per se fieri potuit, ut vel omne depositum fidei scriptis canonicis consignaretur, vel non omne; utrum vero factum fuerit, id discendum est ex ipsa doctrina Magisterii collatu cum Scripturis.

Inepte proinde praescribitur a priori: id solum esse credendum, quod in Scripturis continetur; nisi prius falsa demonstretur thesis de Institutione Magisterii vivi, perennis et infallibilis.

XXXVn.

Necessitas huius Magisterii, quod ab Apostolis inceptum in eorum successores perenniter continuatur, cum ex iam probatis manifesta sit, tum ex eo confirmatur, quod perperam Protestantes obtendant sufficientiam Scripturarum, vel vindicent sibi interius magisterium Spiritus S. docentis singulos verum sensum s. Scripturae.

I. Sane necessarium heic inlcelligimus quod ex Christo institutione non potest non esse in Ecclesia. Atqui ex iis, quae dedimus in prioribus pro-

positionibus (§. 22. §. 20.) de hac re, manifesta iit haec voluntas Christi: ergo.

II. El re quidem vera oportet esse aliquod medium, quo fideles certo cognoscant id quod Deus vult eos credere et agere, ut salutem consequantur. Iam vero huiusmodi medium vel est Scriptura eaque sola, vel est interius magisterium Spiritus S. singulos per se docens quid Scriptura contineat cerlioresque reddens, vel est aliquod vivum perenne magisterium, quod revelationis depositum possidens doctrinam Fidei proponit, seu Scripturas interpretans seu etiam, sine usu Scripturarum, auctoritate sua docens, cui magisterio adstipulatur in singulis Spiritus S. eos movens ad ei credendum. Nos non negamus, Scripturam esse aliquod medium, quod eum legitimo interprete coniunctum prodesse certe potest, sed negamus, ipsam solam valere et affirmamus requiri vivum magisterium personale, quod et Scripturas ipsas nobis tradat easque legitime interpretetur doceatque nos, utrum necne plenitudo revelationis in Scripturis contineatur et si qua ibi desint, ipsum universam revelationem possidens suppleat auctoritate sua quae desunt.

III. Quod Scriptura sola non valeat, facile demonstratur. Nam Γ quomodo mihi certo eonstat, ipsam esse librum divinum, infallibilem, inspiratum? constat, inquam, ea certitudine quae assensum fidei divinae exigit? Quid iuvat compilare plura huius libri testimonia id docentia? semper manebit eadem prorsus quaestio: verumne est quod his testimoniis enunciat? Haeremus ergo in ipso limine nec ulterius progredi licet in inquirendis veritatibus credendis, si solus hic liber habeatur, cum nondum constat, hunc esse librum divinum. Scilicet Protestantes, qui ad Scripturam semper provocabant Scripturamque extollebant, oportuisset primo demonstrare, hunc librum esse reapse Scripturam, continere Dei Verbum atque his et illis non aliis partibus constare. Quomodo id probas? an auctoritate Ecclesiae docentis? admittis ergo Magisterium vivum personale. An probas sola historica traditione? Ita quidem Socinus *Biblioth. FF. Polonorum* 1.278. cl Contraremonstrantes, ut Episcopus *Inst. Theol.* I. 4. sect. 1. c. a. < Ad hoc ut sciamus libros hos esse divinos, sufficit, si certum est, esse scriptos ab auctoribus iis, quorum nomina praeseferunt. Isti enim quin divini fuerint et a Deo docti et inspirati, dubitari non potest, *si modo vera est historia, quae de iis refertur* ». At omissis aliis, quae notari possent, certa ne est haec historia el qua certitudine? Non habes nisi testimonium historicum humanum : vidimus vero id non sufficere §. 34.

Solos ergo hos libros habentes, nondum scimus, an habeamus Scripturas

divinas. An recurras ad auctoritatem Synagogae? Sed 1° quid facies de libris N. T.? 2° qui negas magisterium Ecclesiae, quomodo recipies magisterium Synagogae? 3° Unde infallibifiler constat canon Synagogae? dices, ex scriptis N. T. At 1° id de omnibus libris T. V. falsum est falsumque est ex scriptis N. T. cognosci integros libros T. V. et singulas paries eorum : 4° quomodo scriptorum N. T. auctoritas ostenditur? Igitur si sola Scriptura exstet, nihil credere licet.

2. Quamvis supponamus librum esse divinum, manet adhuc difficultas. Quaestio enim oriri potest circa sensum dictorum quae continet, e, g. *Pater maior me est, Hoc est corpus meum, Deus vult omnes homines salvos fieri, Tu es Petrus* etc.; in his enim explicandis non omnes Christiani, qui Scripturas reverentur, conveniunt.

Quo ergo pacto his quaestionibus finis imponetur? Eo pacto respondent Protestantes, quo veteres solverunt controversias cum haereticis, nempe provocantes ad ipsam Scripturam h. e. ad alia loca eiusdem clariora, cx quibus lux affunditur testimoniis controversis. Ita enim Patres, contra Arium et Eutychen e. g., provocarunt ad Scripturam, ut eorum falsas interpretationes quorundam locorum convincerent et sic quaestio finita fluit.

Inepta est haec responsio, quae vel celat veritatem historicam vel huius ignorantiam prodit. Nam causa, cur quaestio pro catholicis finita fuerit, non fuit tantum productio quorundam testimoniorum Scripturae, quibus convincerentur haeretici, sed fuit productio testimoniorum */beta ab authentico magisterio*, penes quod esse ius interpretandi Scripturas suamque interpretationem fidelibus imponendi, catholici credebant. Hinc est enim, quod ad Synodos Episcoporum provocabatur, ut certo sciretur quid credendum esset, quatenus esset doctrina Scripturarum.

At alia est prorsus conditio Protestandum. Deest enim istud magisterium et habemus tantum Scripturam. Quocirca integra adhuc restat quaestio: quo pacto finiuntur quaestiones circa Scripturas ipsas exortae?

Remittes contententes ad ipsius Scripturae loca clariora ? sed quilibet contendens affirmabit locum, cui ipse innititur, esse clarissimum et ad eum celera Scripturae de eadem re testimonia exigenda esse.

In quam bene ordinata republica quaestio exorta inter cives de sensu Codicis seu de vi alicuius legis, remittitur expedienda ipsis civibus lotum codicem attentius lecturis? In nulla profecto et quidem ob hanc simplicem causam, quia hoc pacto nunquam linirentur lites. Quid ergo venit in mentem Proteslantibus, hoc modo finiri posse et debere quaestiones de Scripturis in Ecclesia? In Ecclesia, inquam; nam id Protestantes vel

non advertunt, vel subdole praetermittunt. Agitur enim de finienda lite in ipsa societate Christiana ita ut, sive consentiat sive dissentiat alter ex contenditibus, cetera societas et certo sciat, (piis ex duobus peccet contra codicem et ius habeat contumacem puniendi et etiam ex se ipsa eiiciendi.

Huiusmodi vero linis quaestionis nequit obtineri, cum ipsorum litigantium studio tandem relinquatur decisio litis. Igitur dicendus esset Deus non consuluisse Ecclesiae suae, quae est credentium societas, medium instituens necessarium, quo in ipsa litos de Verbo Dei finiantur, ita ut proinde in ea simul legitime esse valeant ei qui verum et qui falsum credunt.

3° Necesse est ut id, quod revelationem divinam continet, si unicum est, eam integre contineat idque certo constet fidelibus: secus in dubio semper ii versabuntur, an credant quod Deus vult credi. Iam vero quomodo constat Protestantibus, omnia dogmata credenda contineri Scripturis? Id profecto Scriptura non dicit. An Deus non poterat alio medio, quam scripto quodam, uti, ut veritates credendas manifestaret? ut idcirco ad solos litteratos potuerit loqui Deus. Qui ergo sciunt Protestantes omnia dogmata credenda contineri Scripturis?

Si autem id certo non noscunt, parum sunt de sua salute solliciti, si in Scriptura sola acquiescunt. Aiunt, et veteres Patres omnia dogmata hausisse ex Scripturis atque ex iis tantum. Itane vero? Quomodo ergo veteres ex Scripturis demonstrarunt, infantes baptizari posse et debere? Inquies, ex verbis Christi apud Ioannem III. o. Scilicet haec verba vim habent pro catholicis, qui sciunt, interpretationem hanc contineri traditione apostolica perseverante in Ecclesia: alsi verba ea apud Ioannem tantum sumas, profecto id non efficies, nisi demonstres primo infantes ex Christi praescripto capaces esse baptismi. Qua de re, si solas Scripturas haberemus, valde dubitandum esset; quoniam cum Christus missionem baptizandi Apostolis dedit, de solis adultis locutus est Matth. XXVIII. 20. Baptizabat ergo Ecclesia vetus infantes, edocta Apostolica traditione. Ita Origens l. V. in Epist. ad Bom. « Ecclesia ab Apostolis traditionem accepit, etiam parvulos baptizare ».

Neque profligatam causam salis commode iuvit Liglfoolus (*Hor. hcb.* in Ioann. III.) monens, quod cum Salvator adoptaverit ritum baptizandi, quo iam Iudaei proselytos sibi adiungebant, quoniam hi et infantes baptizabant, eo ipso et Salvator significavit, velle se infantes quoque baptizari. At qui probas, Christum voluisse aut debuisse omnia relinere quae homines antea statuerant, cum, qui ritus mosaicos abolevit? Tum habitudo baptismi Christi ad baptismum proselytorum traditur in Seri-

pturis? Certitudo baptismi huius proselytorum est tantum historica : unde ergo certitudo fidei de valore paedobaplismi? Cur non potius dicis Christum adoptasse ritum Ioannis Baptistae?

Rursus quomodo probavit Ecclesia vetus haereticos quoque valide baptizare? Stephaniis quidem solam traditionem produxit. Sed Augustinus Tract, in Ioannem provocavit ad verba Ioannis Baptistae *Illic esi qui baptizat*, ut inde inferret, valorem baptismi non pendere a merito ministri ideoque et haereticum posse valide baptizare.

Verum quis non videt, hoc argumentum non esse nisi (piandam confirmationem veritatis, quae aliunde h. e. per traditionem supponitur certa? Nam si ea sola verba urgeas, respondebunt adversarii : esto, quod Christus sit princeps collator baptismi, esto, quod ministri meritum non influat in effectum baptismi: at nihilominus requiritur minister; minister porro est is, quem Christus misit: atqui Christus non misit eos, qui sunt extra Ecclesiam suam, Christus misit Apostolos eorumque successores ; at haeretici non sunt successores Apostolorum : quod erat argumentum Cypriani. Itaque et hoc dogma Ecclesia tenebat ex Apostolica traditione. Alia dogmata proferunt Catholici, quae Protestantes negantes sibi contradicunt, qui contra Anabaptistas paedobaptismum defenderunt. Igitur nunquam probabunt Protestantes omnia dogmata credenda contineri Scripturis. Ex quibus omnibus palet immerito Protestantes praedicare sufficientiam, quam ipsi iactant, Scripturarum.

Nonne postquam audivimus Protestantes tam acri studio tueri sufficientiam et plenitudinem Scripturarum atque omne humanum Magisterium divinitus institutum reficere, quod Scripturam ipsam tradat et authentice interpretetur, dubitare licet, serione egerint an comice Calviniani contra Remonstrantes in sua pseudosynodo Dordreclana? Quid enim? negatis magistros esse in Ecclesia, qui ius habeant suam Scripturarum interpretationem imponendi fidelibus et nihilominus morem secuti Magisterii catholici in Synodo sedetis, indicium fertis de doctrina Scripturis contenta, damnatis adversarios vestramque doctrinam iubetis omnes tenere, qui velint esse in vestra Ecclesia, h. e. iuxta vos ipsos, in Ecclesia Christi; hanc enim vos censetis vestram esse Ecclesiam. Nonne mentita est iniquitas sibi?

Praeterea si ita res se haberet, ut solus liber sufficeret pro oblinenda certa notitia rerum credendarum, iam dissoluta esset societas fidelium inter se. Nam abest certe nexus magistrorum et discipulorum: quo deficiente perit quoque nexus rectorum et regendorum. Etenim qui coges aliquem obedire tibi, qui ex solis Scripturis immediate docetur, quid ei

oporteat facere? obiicienti sane illi, quod praeceptum tuum adversatur doctrinae, quain Scriptura eidem suggerit et idcirco oportet se obedire magis Deo (piam hominibus, quid repones? Nec se tuebuntur administratores sacrorum seu sanctificatores, si fideles contendunt docere Scripturas, quod omnes immediate a Deo sanctificantur; quod quidem cum alio dogmate congruit : omnes immediate a Deo doceri.

Nulla esset ergo societas hominum inter se: homines tantum singuli unirentur Deo. Homines quidem inter se possent esse similes, sed unitas socialis, (piae mutuam cooperationem plurium et subordinationem poscit, nec visibilis nec invisibilis haberet locum. Atqui demonstravimus Ecclesiam societatem esse eamque visibilem : ergo.

Tandem sufficientia Scripturarum, si qua esset, ea valeret pro iis, qui legere Scripturas sciunt et quidem in ea lingua, qua scriptae sunt ; nam ceteri doceri ab aliis debent quid ipsae contineant iique qui versiones legunt, credere debent interpretibus, hoc esse Verbum Dei quod ipsis sistitur in versionibus. Porro si qui haec testantur, non sunt infallibiles, quo pacto audiens praedicantem aut versiones legens, certus erit infallibiliter de iis quae credit? Necessitas scilicet magisterii extrinseci erumpit ex omni parte.

IV. Verum Protestantes monent se, cum Scripturarum sufficientiam praedicant, Scripturas considerare non prorsus solas, sed coniunctas cum interiore illustratione Spiritus S. qui singulos fideles docet interius quod exterius prostat in libro divinitus scripto. « Fundamentum (ait I. II. Scholten doctor leidensis *De Leer der hervormde Kerk* etc. 1800. p. 1. pag. 108. seq.) cui Ecclesiae reformatae persuasio innititur de historica origine christianae religionis, ex ipsa rei natura, nihil aliud esse potest, quam historica demonstratio, qua stabiliatur veritas historiae evangelicae ». E contrario fundamentum, super quod ipsa reformata ecclesia incumbere facit veritatem religionis et propter quod acceptat Verbum Dei in Scripturis tanquam expressionem fidei suae, neque situm est in testimonio Ecclesiae neque in testimonio ipsius Scripturae, mullo minus in demonstratione historica aulhenlicilatis et veracitalis librorum sacrorum, sed in testimonio Spiritus S. h. e. in consensu eorum, quae Deus per suos legatos secundum Scripturam revelavit, cum iis, quae ipse per suum Spiritum revelat in ratione et conscientia hominis, cuius oculus, in societate cum Christo, ad veritatem patet ». Atque haec est ea claritas, quam Protestantes iam ab initio asseruerunt Scripturis, claritas non naturalis sed supernaturalis, ope nempe magisterii interioris Spiritus S. Nemo enim, aiunt, credit Scripturis nisi doctus a Deo, docetur autem a Deo per fidem

infusam, quae donum est Spiritus S.: quocirca nostrum credere Scripturae pendet a Spiritu S. ideoque ipsa auctoritas Scripturae, quae dogma quoddam est et quam credimus, pendet a Spiritu S. agente in conscientiis nostris. Quis neget inter en, quae nobis credenda tides proponit, esse Scripturarum auctoritatem? omnis autem tides est infusa a Spiritu S. Patiantur ergo Catholicos (ita olim doctores Protestantes vocabant sectam suam) Papistae. asserentes Spiritum illum esse, qui nos de Scripturis dubitare non sinit. Ita Daniel Charnier in suis " H'ΩΠ\Ω tom I. lib. VI. c. 3. (Genevae 1626.).Cf. el Confessionem Gallicae Reformatae Ecclesiae art. 3. Utile non negat is Ecclesiasticum magisterium, sed negat necessarium ; eum Spiritus S. satis superque sit. ibid. n. 11. Sane, aiunt, testimonium Spiritus S., qui in nobis per fidem testatur veritatem Scripturarum el sincula dogmata ibi contenu», est testimonium summum; nulla enim auctoritas est praestantior auctoritate Spiritus S. aut ei comparanda : facessat ergo auctoritas magisterii Ecclesiastici, ibid. c. 4.

At hic est verborum lusus et putida aequivocatio. Scilicet Spiritus S. per habitualement fidem infusam idoneos nos reddit ad supernaluraliler credendum ea, quae magisterium Ecclesiae, sive proponendo Apostolicam traditionem sive Scripturas interpretando, docet et idem' Spiritus per interiores illustrationes actuales facit, ut supernaluraliler apprehendamus ea, quae Magisterium extrinsecus proponit el per inspirationes voluntatis nos movet et adiuval, ut libere assensum praebeamus veritatibus apprehensis, iwzc. Spiritus S. singulis fidelibus interius loquitur, affirmans doctrinam contentam Scripturis et sua manifestata seu quam sentire facit, auctoritate confirmans, ita ul proinde veritatem manifestet de eaque certiores singulos interius faciat independenler a magisterio Ecclesiae, *subd.* posset, si vellet, in alia oeconomia, *transeat*, praestat id in hac oeconomia Ecclesiae a Christo institutae, *nego*. Spiritus S. dicitur interius docere, quatenus interius praeveniendo el adiuvando praeparat atque deinceps operatur nobiscum actum fidei, efficiens id proinde quod ad rationem *subiectivam* actus perlinet. Qui actus *obieclive* ab extrinseco tantum determinatur, accipiens a magisterio extrinseco id, quod credendum est ipsique magisterio exlrinseco innixus, ex eo certitudinem mutuatur quod revelatum sil a Deo ideoque Deo credendum id quod proponitur. Id prorsus aliud est a propria dicta locutione interiore Dei, qua Deus se manifestat homini tanquam affirmantem ea, quae cognoscere facit et sua auctoritate confirmantem. Hoc pacto se gerit Deus cum homine aliquid revelans: ita agebat in Prophetis.

Porro Protestantes vellent Spiritum S. tum frequenter saltem, imme-

diale proponere menti obieclum credendum, cum scilicet littera Scripturae obscura est el pluribus fidelibus nullum sensum fundit, tum immediate per se gignere certitudinem in mente, ideoque auctoritate sua manifestata, quod haec sit veritas revelata, boc Verbum Dei, haec sit auctoritas Scripturae et hic liber sil Scriptura. Haec autem foret proprie dicta interior locutio, (pia est vera revelatio, (pia et ad veritates iam traditas se porrigere potest. Id vero falsum esse ipsa experientia testatur. Quis enim sibi conscius est huiusmodi interioris disciplinae seu divinae locutionis? ea profecto non ad solos Protestantes sed ad omnes, ipii Scripturas pie legunt, perlinere deberet. Qui fieri rursus potest, ut Spiritu veritatis interius hoc pacto docente, ii, qui se ab eo edoctos praedicabant, non convenirent in interpretatione Scripturae? Praeterea, (piod Remonstrantes Conlraremonslranlibus iure obiiciebant, « sic committitur circulus. Si enim interrogentur, unde sciant Scripturam esse divinam, respondent, ex testimonio interno Spiritus S.: si urgeantur, unde cognoscant testimonium illud, esse testimonium Spiritus S. (non suam opinionem), respondebunt, e Scriptura. » Ita Limborch *Theol. Christ.* I. 4. 17. Tum purus putus subiectivismus inducitur. « Pone (ait Episcopus *Institut. Theol.* IV. sect. I. c. 5.) iudaeum aut Muhamedanum asserere pari animo et fiducia, Spiritum S. sibi testari, libros istos non esse divinos, quam viam inibit ut suum testimonium verum, horum falsum esse doceat? » Burmann quidem *Synop. Theol.* I. c. 4. 21. respondet « testimonium illud propriam lucem secum fert, nec dubitare fidelem sinit, si quis sperans, credens, amans sit, se credere, amare, sperare ». Sed haec verba sunt. Nimirum hic Spiritus S. interius docens non est nisi ipsa ratio humana singulorum; quod posteriores haeretici, patres suos iridentes, aperte testantur. Ila I. II. Scholtens l. c. pag. 191. seqq. (cf. pag. 200. seqq. edit. 3a.) et ita oblinet rationalismus. Merito proinde Catholici primos Protestantes reprehendebant, quod Scripturae interpretationem *spiritui prioato* b. e. individual! cuiusque rationi subiicerent.

V. Itaque ut ad argumentum redeamus: necesse est, exstare certum medium, quo veritates revelatas certo cognoscamus: id vel erit Scriptura sola, vel interius magisterium Spiritus S., vel exterius authenticum magisterium; atqui non primum el alterum: restat ergo tertium. Nullum vero circulum haberi in catholica demonstratione, demonstrabimus in ultima propositione de hac re.

VI. An magisterium quod vis reiecit Ignatius verbis illis non satis per seciaris ad Philadeph. 8. < Cum audirem quosdam dicentes: nisi invenero εν τοῖ ἀρχείοι (al. ἀρχαίοι), non credo Evangelio et dicente me ὅτι

γέγραπται, respondebant mihi ἄν πρόκει at. Mihi autem αρχεία (al. ἀρχαῖα) sunt Iesus Christus, incorrupta αρχεία (al. αρχαία) crux eius et mors et resurrectio eius et fides per ipsum . Loquitur contra contentiosos probabiliter Iudaeos. Videtur lectio duplex αρχεία et ἀρχαῖα in idem tandem redire. Illi requirebant testimonia veterum librorum, quos Iudaei in archivis suis custodiebant. Cum Ignatius responderet in Scripturis λ . Γ. contineri, puta in vaticiniis, quod Evangelium tradit, illi reponebant ὅτι πρόκειται, nempe id est quod proponitur, inquisitioni scilicet, circa hoc versatur quaestio, hoc est nempe demonstrandum. Subdit Ignatius: mihi vero pro archivis et omnibus antiquis monumentis seu documentis est Iesus Christus, eius crux etc. Qui Christum iam novit ex magisterio Ecclesiae et Scripturis eumque diligit et in hac dilectione eum sibi praesentem experitur, ita profecto loquitur, non ut reiiciat auctoritatem Magisterii aut Scripturae, sed ut inutiles quaestiones praecidat cum contentiosis, qui non amore veritatis sed studio partium ducuntur.

§. XXXLX.

Son bene contra institutionem Magisterii authentici producuntur testimonia Scripturae Ierem. XXXI. 33. 34. Isaiae LIV. 13. coll. Ioan. VI. 4b. Matth. XXIII. 8. 11. I. Ioan. V. 10. 11. 20. 27. IV. 1. 1. Thess. V. 21.; *haec enim aut huc non spectant aut cum prioribus a nobis allatis componenda sunt, ita ul haec testimonia vel actus suadeant quorum exterius magisterium sit norma, vel interiorrem gratiam significant, qua salutariter efficax evadit magisterium.*

I. Ex testimonioleremiae duo urgeri possunt; alterum positivum; *dabo legem meam in visceribus earum et in corde eorum scribam eam*, alterum negativum *et non docebit ultra vir proximum suum dicens: cognosce Dominum*, quibus una et institutio magisterii interioris et negatio exterioris traduntur: quae est ipsa thesis Proleslantium.

Respondeo, prophetam hoc in loco comparare Tm Nra veteri et illius prae isto excellentiam exponere. Ut autem verba sonant, loquitur quidem de Foedere novo, sed quatenus ineundum erat cum domo Israel et cum domo Iuda. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus et feriam domui Israel et domui Iuda foedus novum: non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum.* Iam vero excellentia foederis Novi, quam propheta exponit, haec est, interior gratia et sanctificatio, qua possint, ul oportet, implere legem; gratia interior illustrationis, qua cognoscitur lex et inspirationis, qua amatur et lit.

Gratia enim interior propria est Testamenta novi; qua de re in Tract, de Gratia. Hoc sane, pacto Deus dal legem non solum exterius per literam, quae sola occidit; quia per eam solam sola habetur cognitio peccati, sed interius quoque per Spiritum vivificantem: huc ergo spectat haec prior pars vaticinii, ul gratiam interioram promittat, qua lex et doctrina exterius proposita valeat salutariter adimpleri. Quod spectat ad alleram pariem; eius expositionem iam dedimus in libro *de Veritate historica libri hulith aliisque Scripturarum locis*. §. 3a, quam expositionem breviter heic perstringimus.

Scilicet propheta, qui de foedere novo ineundo a Deo cum ludeis locutus est in priore parte vaticinii, nunc praedicat, quod aliquando omnes lutlaei illud foedus suscipient; ut idcirco non amplius futurum sit opus, quempiam Israelilas hortari, ut Dominum cognoscant; eo quod nempe omnes cognoscent Dominum. Quocirca verba haec: *non docebit ultra vir proximum suum et vir fratrem suum, dicens: cognosce Dominum* spectant ad solos filios Israel et luda et, promissa plena eorum in fine seculorum conversione ad Dominum, edicitur non amplius futuros, qui eos hortentur ut Dominum suum cognoscant. Perperam vero heic symbolice acciperentur domus Israel et domus luda; nara agit Deus de iis, quorum cum patribus iam iniit foedus, quos et eduxit de Aegypto, qui et foedus prius fregerunt: hi autem soli Israelitae sunt. Promittitur ergo illis pactum novum, quod quidem iam ab initio oeconomiae novae cepit per Christum el Apostolos cum eis sanciri; pauci tamen Israelitae tunc el deinceps illud susceperunt. Porro propheta praedicat tempus fore, quo omnes Israelitae amplectentur hoc foedus.

Conversio nimirum praenuntiatur omnium reliquorum ludaeorum, quae aliquando futura est, eum nempe plenitudo gentium Ecclesiam Christi intraverit. Itaque in hoc vaticinio sermo quidem est de foedere novo, sed cum respectu ad Israelilas.

Haec interpretatio, quod in hac parte vaticinii sermo sit de finali conversione ludaeorum ad Christum, confirmatur auctoritate Apostoli Rom. XI. 26. 27. (pii idem promittens, nempe, *postquam plenitudo gentium intraverit, omnem Israel salvum futurum*, citat ad id probandum tum vaticinium Isaiae LIX. 20. tum hoc ipsum Ieremiae. Verba enim, quae Paulus subnectit Isaiae verbis, nimirum; *et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum*, non ibi apud Isaiam exstant, sed apud Ieremiam hoc in loco. Ergo Paulus vidit in iis Ieremiae verbis eam quam diximus, promissionem contineri. Nec est cur credas (Wolph. *Cur*. in h. 1.) haec verba esse desumpta ex Isaiae XXVII. 9. ubi de testamento

218 PROLEI» DE ECCLESIA

nulla est mentio. Citat ergo Apostolus hoc Ieremiae vaticinium, recitatis primis et postremis verbis; nostra itaque interpretatio Apostolo debetur. Non obstat autem quod in epist. ad Hebr. X. 15-18, provocatur ad idem vaticinium Ieremiae, ut demonstretur id quod non in line temporum sed in oeconomia nova semper obtinere debet. Nam 1° illud sacer scriptor demonstrat, habita ratione tantum eius boni, quod promittitur, lex nempe scripta in cordibus et remissio peccatorum, ex quo inferi non amplius esse locum oblationi pro peccato. Hoc tamen bonum ibi a Ieremia promissum Israelites, spectat in nova oeconomia ad omnes, ut merito Apostolus indefinite arguat. Non vero heic Apostolus in afferendo vaticinio Ieremiae rationem habet temporis quo impleri debet. 2° Eliam quoad Israelitas vaticinium illud secundum verba, qua in epist. Hebr. citantur; iam impleri ceperat, etsi ex parte, pluribus Iudaeis conversis. Concludimus, vaticinium hoc perperam afferri in quaestione de Magisterio Ecclesiae.

II. Verba Isaiae LV. 13. sunt : *Ponam... universos filios tuos doctos a Domino* hebr. *discipulos, alumnos lahvah* gr. *παντα του υιου σου διδακτου* Ioannes referens verba Christi scripsit *εσοῦταζ παντε ffftfaxTsi 'tzvj. Δ'Λακτό* iuxta /O.respondel τω T' 7 discipulo, qui docetur. Erunt ergo omnes discipuli Domini. Vulgatus forte voluit consuetudinem rei et actus continuationem significare.

Porro his prophetae verbis enuntiatur donum gratiae interioris tum illustrationis tum inspirationis; utraque enim necessaria est, ut quis sit actu discipulus Domini h. e. ut non solum audiat sed et discat h. e. libere credat, ut Christus explicat verbis immediate seqq. Quod hoc donum gratiae interioris enuncielur verbis Isaiae, patet ex citatione Christi, qui in hanc rem ea adhibet. Scilicet Christus locutus de se ipso erat Iudaeis et sic magisterium externum exhibuerat. Id tamen salis esse negat, sed allirmal requiri tractionem Patris, quae alia nequit esse quam interior operatio eius in mente et voluntate hominis. Qui audit a Patre non solum, sed et discit h. e. libere credit, ille venit ad Iesum. Absque hac interiore tractione, quae est etiam operatio Filii, quia operatio Dei, magisterium externum vel ipsius Christi nihil proficeret.

Itaque Christus non negat necessitatem magisterii externi, quo ipse quoque tunc est usus et quo postea voluit suos Apostolos uti, sed affirmat necessitatem interioris gratiae seu interioris magisterii Patris. Ergo et Isaiae verba heic citata a Christo idem dicunt.

HI. In verbis Domini Matlh. XXIII. 8. *Vos autem nolite vocari Rabbi: unus est enim magister vester, omnes autem vos fratres estis*, doctrina moralis continetur.

Reprehenderat Christus in immediate praecedentibus fastum et arrogantiam Scribarum et I'haPisaeorum, qui amabant primos accubitus in coenis et primas cathedras in synagogis et salutationes in foro et vocari ab hominibus Rabbi. Post haec subdit: *vos autem* etc. Verba proinde *nolite vocari Ibibbi* valent, nolite ambiri! hunc titulum, ne desideretis hoc nomine insigniri et hac appellatione vocari a discipulis vestris. Impiam, a discipulis vestris: nam id ipsum Christus supposuit, Apostolos suos nempe habituros esse discipulos; nam ordinarie hi sunt, qui aliquem magistrum vocant. Ilis ergo spiritum superbiae, quam lesus in Scribis et Phariseis damnaverat, amoliri vult a suis. Et ratio, quam aflert, huc profecto facit, ut hunc tumidum sensum reprimat: *Unus est enim magister vester*, magister omnium, qui vos ipsosque vestros discipulos docet: cum vos quoque, discipuli sitis huius unius universalis Magistri, quaenam esse causa potest cur inflemini? *omnes vos fratres estis*; quae qualitas non perimitur accessione dignitatis aut auctoritatis. Christum moralem sensum intendere palet et ex seqq., ubi iterata sententia: *nec vocemini magistri; quia magister vester unus est Christus*, subdit: *qui maior est vestrum, erit minister vester: qui autem se exaltaverit, humiliabitur* etc. ubi, ut vides, supponitur quod aliquis ex Apostolis sit futurus maior et modus se gerendi ei praescribitur.

Verba igitur Christi non excludunt institutionem magistrorum in Ecclesia, imo supponunt futuros huiusmodi magistros seu eos, qui habituri sint discipuli, a quibus vocentur Rabbi: quemadmodum verba: *et patrem nolite vocare vobis super terram* v. g. non negant futuros patres ratione magisterii et directionis; quemadmodum se esse Apostolus Corinthiis professus est 1. Cor. IV. 15.; sed normam tantum moralem praescribunt, qua tales magistri se gerant, modestiam nempe et humilitatem.

IV. 1. Ioann. V. 10. sermo est de testimonio Dei, quod in se habet ille, qui credit in Filium Dei. Id vero non est ea locutio interior, quam volunt Protestantes, sed est vita aeterna (utique in germine) quae per fidem nobis inest. Ita enim se explicat Apostolus v. 11. *Et hoc est testimonium, quoniam vitam aeternam dedit nobis Deus*. Cohærent haec cum verbis lesu apud Ioannem XVII. 3. *Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum et quem misisti lesum Christum*.

V. 1. Ioann. II. 20-27. ut intelligatur, perpendere oportet haec. 1° Ait Apostolus se scribere iis, qui iam veritatem sciunt v. 21. *Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem sed quasi scientibus eam*. Unde vero eam noverant? ex seqq. patet, quod a magisterio apostolico eam acceperant. Sane 2° hortatur Apostolus fideles, ut retineant, quod ab initio

audierunt v. 24. Fos, *quo l audistis ab initio, in vobis maneat*. Subjectionem ergo perennem magisterio extrinseco postulat Apostolus. 3° Conditionem necessariam, ut fideles maneant in Filio et Pâtre, esse ait, si in ipsis permanserit quod audierunt ab initio v. 24. *Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre manebitis*. 4° Ait, se quae heic scripsit, scripsisse de iis, qui eos seducunt v. 26. *Haec scripsi vobis de his, qui seducunt ros*. Tum subdit immediate verba controversa: *Et cos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis* (habes hebraismum. Pbs nominativum absolutum : *ad vos quod spectat* atque figuram attractionis, *unctionem* pro *unctio*) *et non necesse habetis ut aliquis vos doceat, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus..., manete in eo*. Idem iam dixerat ab initio v. 20. *Sed ros unctionem habetis a Sancto et nostis omnia*.

Iam vero manifestum, est quod cum dicit fidelibus: *non necesse habetis ut aliquis vos doceat*, non reiicit omne magisterium extrinsecum ; quoniam postulat ut pergant tenere ea, quae audierunt, utique a magisterio, sed reiicit magisterium alienum, quod, nova docendo, eos seducere vellet; haec enim testatur se eis scripsisse propter *seductores*. Cum itaque fideles omnia iam ab Apostolis edocti essent, opus profecto non habebant ut ab aliis, qui alieni erant ab Apostolis, docerentur. Hortatur scilicet eos, ut caveant sibi a doctoribus, quos antichristos paulo ante v. 18. vocavit, qui doctrinam excellentiorem apostolica promittebant, certiores eos faciens quod ipsi omnia iam noverant instructi ab Apostolis. Cogita aggressiones erumpentium sectarum (inosticorum, qui se doctiores Apostolis venditabant in ipsa Christi doctrina et facile assequeris sensum Apostoli. Eodem pacto nunc dicimus catholico, quem haeretici magistri obsident: habes doctrinam Ecclesiae, habes Deum te per Ecclesiam docentem: non opus est, ut alius te doceat. Unctio vero, quam ipsi acceperant a Sancto et quae ipsos docebat omnia vv. 20. et 27., non est seiungenda a magisterio, a quo audiverant id quod constanter tenere debebant, ut in Filio et Patre manerent v. 24. Certe si abiecta subordinatione ad illud magisterium desinerent esse in Patre et Filio, desinerent quoque habere unctionem Spiritus S.; ergo utrumque conjungit Apostolus, magisterium externum et unctionem Spiritus. Unctio ista ergo est interior gratia quae aperit intelligentiam eorum, quae Magisterium externum docet, ut illud prout oportet intelligamus, diligamus et abhorreamus ab haeticis alia docentibus et nova promittentibus.

VI. 1. Ioann. IV. 1. vult Apostolus fideles probare spiritus, si ex Deo sint, quia nullis pseudoprophetae exierunt in mundum. Paulus quoque

i. Thess. V. 21. ait *omnia probate, quod bonum est tenete*. Haec vero Contra magisterium externum authenticum nihil faciunt. Nam qui probat ita ut aliquid recipiat, aliquid reficiat, utitur aliqua norma : non est autem opus, ut ipse sit anchor normae, sed nonna potest uti ab extrinseco accepta. Atqui haec est conditio fidelium, qui secundum doctrinam, quam a magisterio authentico accipiunt, probare omnia possunt, bona ne sint an mala, vera an falsa. Neuter autem Apostolus dicit, normam, quam sequi debeant fideles in probatione sua, esse internam vel esse solam Scripturam: quid ergo habes contra institutionem authentici Magisterii? Nonne eodem pacto urgeri possent haec verba contra Protestantes: fidelium est omnia probare; ergo ex Scripturis non pendent. Negas consequentiam? negamus et nos atque meliore iure, qui demonstramus institutionem magisterii, cui subieci homines evadunt et manent fideles. Nam, puto, uterque Apostolus fideles alloquitur; supponunt ergo eam subiectionem. Quapropter Ioannes suis fidelibus l. c. tanquam normam proponit dogma de adventu Iesu Christi in carne: quod dogma per Apostolorum magisterium notum factum fuerat. I. 1. seqq.

Igitur testimonia hactenus expensa ne minimum quidem pugnant cum doctrina de instituto authentico Magisterio in Ecclesia.

§. XL.

Hactenus asserta infallibilitas Magisterii et Ecclesiae ad alia se porrigit, quam meras veritates revelatas.

I. Scilicet non paucae sunt veritates, quae revelatae quidem non sunt, connexionem tamen specialem habent cum veritatibus revelatis. Connexio in eo est, quod earum veritatum licet non revelatarum certitudine deficiente, sive admissio seu permissio errore iisdem adverso, vel subiectiva fides fidelium circa aliqua dogmata consistere non possit, deficiente veluti aliqua conditione, vel fidei obiectivae integritas penes fideles animarumque salus plus minus periclitetur; unde oportet certo sciri quid his in rebus tenendum sit. Spectant ad priores ea quae dicuntur facta dogmatica. Ad aliam classem spectant *a)* alia rursus in facto posita, nimirum *textus* qui dicuntur *dogmatici*; textus nempe humanae quidem originis, at quoad doctrinam, quam continent, conformes vel diffformes doctrinae revelatae. Veritas in his necessaria scitu haec est, utrum hi textus sint necne conformes veritati, utrum necne haeresim aut errorem contineant. Spectant *b)* ad hanc classem plures veritates sive speculativae sive practicae ad-

versae iis propositionibus falsis ex quibus periculi fidei vel animarum saluti? consequi potest.

Quod ut clarius intelligatur, distinguendum est inter id cuius *certitudo* nobis necessaria est ut aliquid aliud sit *certum*, et id cuius veritas necessaria est, ut aliquid aliud sit *verum*. Id enim cuius certitudo (utique subiecliva) nobis necessaria est, potest esse aliquid prorsus extrinsecum rei verae, quae a veritate illius sit independens: ita certitudo immaculati conceptus B. V. requirit certitudinem de auctoritate illius qui cum definiit; haec tamen veritas extrinseca est veritati immaculati conceptus, nec necessaria ut hic sit verus. Id autem cuius veritas necessaria est ut aliquid sit verum, quod idcirco huiusmodi est ut si ipsum sit falsum, et aliud quoque falsum sit oporteat, est ita intrinsece nexum cum veritate huius alterius, ut sit elementum quoddam adaequatae veritatis eius conlineaturque comprehensione eius veritatis. Ita elementum veritatis de animi immortalitate est eiusdem spiritualitas. Quare intellectus qui rem comprehendit, cum unam veritatem affirmat, intendit quoque affirmare implicite quidquid cum ea veritate est necessario nexum *connexione veritatis*: secus enim contradictio quaedam in affirmatione haberetur. Contingit quidem frequenter, ut cum aliquid affirmant homines, non intendant, imo positive nolint affirmare id quod tamen cum eo quod affirmant est intrinsece nexum; sed id ex eo oritur quod homines non comprehendant res atque errori sint obnoxii: intendunt nihilominus affirmare quidquid censent esse cum re affirmata connexum intrinsece. Cum ergo Deus omnia comprehendat, si quid affirmat, eo ipso implicite affirmat quidquid cum eo intrinsece nexum est connexione veritatis. At tamen non exinde sequitur, has omnes veritates esse revelatas. Etenim veritas revelata ea dicitur, «piae sit terminus talis divinae locutionis, ut ad eam tenendam non opus sit, tanquam motivo, nisi auctoritate Dei loquentis. In ea comprehenduntur etiam omnia quae sola analyst in revelata reperiuntur, nam ea sunt veluti paries aut elementa veritatis revelatae, eademque nobis a Deo loquente manifestantur. Eae autem veritates, quae ope alterius veritatis ex revelata, deductione plus minus proxima, colliguntur, licet implicite, affirmantur a Deo, supposito veritatum necessario nexu, non tamen a Deo sunt revelatae; quia non manifestantur nobis a Deo loquente: nam ut eas teneamus non sufficit auctoritas Dei, sed requiritur etiam principium aliquod rationis, quae in ratiocinio instituendo falli tandem potest. Sunt ergo revelatae quaedam veritates, quaedam sunt nexae cum revelatis, non revelatae. Iam vero si veritates illae deductae negentur, periclitari potest fides; nam admisso opposito errore,

potest ope ratiocinii ex eo deveniri ad negandum id quod est de fide. Et si veritates eae spectent ad inores, potest, iis negatis, periclitari pietas et salus animarum propter eandem rationem. Sicut ergo errores iis veritatibus adversi detrimentum afferre possunt fidei et saluti animarum, ita propugnatio earum veritatum utilis et necessaria esse potest, ut fides integra servetur animarumque salus sit in tuto.

Quemadmodum veritates nexae cum revelatis sunt eae quae ex bis colliguntur ope alterius veritatis non revelatae: ita esse possunt et aliae quae a Deo revelante supponantur, licet non revolentur; quibus negatis nec certitudo circa veritates revelatas possit consistere. Cum enim ordo revelationis supponat ordinem rationalem nec omnes veritates huius ordinis Deus revelaverit, nihil impediti quominus aliquas Deus supposuerit, implicite quidem affirmans, sed non manifestans. Uniusmodi autem veritates ad priorem classem spectarent.

Celerum advertendum est quod ut defendamus id quod proponimus in Thesi, opus non est ut definiamus determinate quaenam sint hae veritates nexae cum revelatis; sed probata possibilitate earum, quod iam praestituimus, satis est nobis hypothetice loqui: si nempe sunt huiusmodi veritates et errores proinde iis oppositi; circa haec exerceri potest auctoritas infallibilis Ecclesiae. Refellendi sunt enim adversarii Ecclesiae, qui contra eius auctoritatem excipiunt dicentes, plura, quae ab ea definiuntur, non esse revelata sed rationalia vel philosophica; ideoque extra ambitum auctoritatis Ecclesiae: satis est autem ad bos refellendos statuere, quod etsi hae veritates non sint revelatae, tamen auctoritas infallibilis magisterii Ecclesiae ad eas se porrigit. Hic est enim Ecclesiae sensus, quod nempe ipsa ius habeat auctoritate sui magisterii uti tum circa veritates revelatas tum etiam circa alias. Qui quidem sensus ex his liquet. Primo enim Ecclesia proscribendo propositiones falsas, non eas tantum proscribit, quae censura haeresis dignae sunt; sed quae erroneae, falsae, perniciosae, scandalosae, temerariae, piarum aurium offensivae etc. sunt. Deinde id evidentius declaravit Romana Sedes, scilicet Pius IX. in Brevi *Gravissimas inter* 11. Decembris. 1862. et alio *Tuas libenter* 21 Dec. 1863. Cf. Enchiridion Denzinger edit. 4a pag. 456. et 463.

Circa haec igitur contendimus versari infallibilis Ecclesiae. Quaestio excitata est a lanscnianis quoad facta dogmatica, occasione damnationis libri lansenii, cui titulus *Augustinus*. Textus dogmatici speciali ratione nectuntur cum doctrina revelata, nam vel continent ipsam, vel continent oppositam ipsi doctrinam. Cum impossibile sit aliquem librum doctrinalem non continere aliquam doctrinam, quae vel vera vel falsa sit

oportet; quemadmodum fieri nequii ul humano more loquaris, quin aliquid dicas: haec duo, doctrina quaedam quae est obieclum libri quaeque perse spectat ad ius et expressio eius per librum quae est ipsum factum, inseparabilia sunt unumque re constituunt, scilicet expressionem doctrinae per scriptum, sive doctrinam scripto expressam. Si definitur, librum aliquem continere doctrinam veram vel falsam, obieclum directum definitionis, in quod nempe tendit directe intentio definientis, est ipsum facium, obliquum est ius, quod simul cum illo delinitur; si enim dicis librum hunc continere haeresim, dicis quoque doctrinam, quae eo continetur, esse haeresim. Definitio huius facti huc redit, ul definiatur sensus libri. Sensus autem duplex distingui debet: sensus in mente auctoris existens et sensus quem verba simul constructa et ordinata ex se ipsis exhibent nataque sunt gignere in mente eorum qui illa verba intelligunt. Ille prior dici potest sensus subjectivus, hic obiectivus. Ratio cur distinguere oporteat, est quia fieri potest ul aliud quis dicat quam quod mente versat et vult significare, atque de acilibus mere internis Ecclesia nequii iudicare. Sensus autem obiectivus merito dicitur intentus ab Auctore; quia iure praesumitur, ipsum voluisse dicere quod dicit. Praeterea significatur ea formula, quod sensus, qui libro tribuitur, non est confictus et ab extrinseco veluli illatus, sed vere exsurgit ex toto contextu scriptionis ab Auctore profectae. Porro definitio Ecclesiae non nisi super hunc sensum cadit. Neque cum liber definitur haereticus, delinitur eo ipso quod auctor fuerit formaliter haereticus: potuit enim imprudenter errare.

II. Ilis positis, ul demonstrationem ingrediamur, praestituere oportet, Ecclesiam non esse tantum *testem* veritatis, sed *magistram* et *iudicem*. Scilicet Ecclesia instituta est ut homines in salutem deducat: deducit autem primo docendo, tradendo nempe salutarem doctrinam et errores saluti infestos removendo. Finis ergo Ecclesiae postulat ut ipsa sit magistra veritatis omnis salutaris et per eam cavere possint homines errores omnes, qui salutis consecutionem impedire possent, lude Ecclesiae magisterio promissus est Spiritus veritatis, qui ducet illud in omnem veritatem, omnem nempe necessariam saluti hominum. Prout ergo Ecclesia veritatem docet erroresque proscribit idque exsequitur auctoritate coactiva, est *magistra veritatis*. Et quia necesse fuit ul eadem auctoritate controversiae circa doctrinam linirentur, quatenus id praestat Ecclesia, dicitur esse *index doctrinae*. Prout vero docens vel indicans refert eam veritatem, quam a Deo revelante accepit, dicitur esse *testis veritatis*; exsequitur enim munus lestantis. Haec nequeunt ab ullo negari. Quaestio est autem an ealenus pateat munus *magistri*, quatenus patet munus *testis*; munus

vero testis intelligitur munus authentice testandi factum revelationis alicuius veritatis: veritas autem revelata intelligitur ea, quam superius delinivimus. Huc redit omnis nostra controversia cum adversariis, qui volunt Ecclesiam illud solum docere posse, quod Deus revelavit. Probamus ergo 1° auctoritatem magisterii Ecclesiae se porrigere ad alias veritates, ad eas nempe quarum iam notionem dedimus: 2° in his quoque docendis, sicut et in proscribendis erroribus oppositis, infallibile esse Ecclesiae magisterium.

Sane quoad Im Magisterium Ecclesiae eo spectat ut per veram doctrinam dirigat fideles in salutem: oportet ergo ut illud omne docere possit, quod scitu necessarium vel utile est ad salutem omnesque eos possit removeere errores, qui impedimento esse possent consecutioni salutis. Item Ecclesiae commissum est depositum revelationis integre et inviolate custodiendum: munus proinde Ecclesiae incumbit sollicite curandi, ut Christianorum fides pura sit et intemerata, ut veritas immunis ab omni commixtione erroris conservetur et deceptionis periculum removeatur. Officium proinde incumbit Ecclesiae curandi, ne credendum aut tenendum proponatur, quod veram notitiam fidei labefactare posset. Atqui plures sunt veritates praeter revelatas, quas necesse est vel utile scire: plures sunt errores, etsi non directe oppositi veritatibus revelatis, quos tanquam tales cognoscere rursus necesse est vel utile, ut fides integra et illibata in fidelium mentibus conservetur, ut periculum verae amittendae fidei caveatur atque ita viam salutis tuto arripere valeant fideles: ergo. Maior est evidens: minor patet ex iam dictis: fac enim dubios fideles exsistere circa ea facta, quae diximus dogmatica, aut illa negare, concilium puta vaticanum non fuisse legitimum; neque fides eorum circa definita ab eo perseverare poterit: fac eos putare librum aliquem haeticum continere doctrinam catholicam, cum plurimi praesertim idonei non sint ad dijudicandum inter verum et falsum, decepti facillime amplectentur doctrinam haeticam: fac eos tenere doctrinas oppositas deductionibus ex veritatibus revelatis, eo tandem adduci poterunt ul ipsas veritates revelatas negent. Ita vero et puritas fidei violatur et impeditur via salutis, a qua error praesertim in re morali abducatur necesse est. Porro his occurri non potest nisi magisterio: ius autem et officium docendi habet Ecclesia, quae instituta est magistra omnium in iis quae ad salutem spectant, cuique soli concreditum est depositum revelationis. Ergo.

Idem confirmatur praxi et doctrina Ecclesiae quae, praeter haereses, proscripsit quoque errores adversos veritatibus, quas fides supponit, vel

quae ex Me el ratione deducuntur: cf. articulos Nicolai de Ullricuria damnatos a S. Sede an. 1348. (Denzinger p. 183.), articulos Wiolephi et Ilus damnatos in Concilio Constanliensi et tot propositiones a sequentibus Pontificibus damnatas. Speciatim quoad textus dogmaticos, Concilium V. coactum est pro proscribendis tribus capitulis: quoad facta dogmatica, Martinus V. in Bulla *Inter cunctas*, praecipit interrogari suspectos « utrum credant quod Papa canonice electus, qui pro tempore luerit, eius nomine proprio expresso, sit successor b. Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei ». Non solum ergo delinitur, credendum generatim hoc verum, nempe quod canonice electus in Romanam Sedem sil successor Petri; sed quod haec persona (id enim sibi volunt ea verba: *cuius nomine proprio expresso*), puta hic homo, qui dicitur Leo NHL, est successor Petri, habens auctoritatem in Ecclesia: hoc porro est factum dogmaticum. Ecclesia ergo censet auctoritatem sibi competere proponendi huiusmodi vera et exigendi in ea fidem a subditis.

III. Dicimus 2° magisterium Ecclesiae quoad has quoque veritates esse, infallibile. Etenim id requiritur illa eadem ratione, qua requiritur in his auctoritas Ecclesiae, quae facere non posset salis suo fini, si fallibilis esset. Hoc enim posito nec ipsa obligare valeret fideles ad credendum quod proponit, nec certo constaret verum esse quod ipsa docet; ideoque finis huius magisterii non oblineretur. Et sane Ecclesia infallibilis esse debet io custodiendo deposito fidei; est enim columna et firmamentum ventatis: oportet ergo ut infallibilis sit in iis actibus, quibus depositum fidei custoditur; atqui huiusmodi actus non sunt solum definitiones dogmatis revelati haeresisque condemnationes, sed et ii sunt quibus errores proscribuntur, ex quibus damnum fidei oriri potest oppositaeque veritates statuuntur, quibus textuum dogmaticorum sensus determinatur: ergo in his quoque definiendis infallibilis est Ecclesia. Item infallibilitas est dos necessaria magisterii Ecclesiae; eo ergo se porriget quo ex officio sibi imposito se porrigit auctoritas docendi: atqui haec se extendit quoque ad alias veritates; ergo.

Et re quidem vera id semper creditum est in Ecclesia, in qua semper absolute affirmatum et retentum est Ecclesiae masisterium esse infallibile; in qua, licet ea definita sint, quae non erant revelata ut e. g. tria capitula esse haeretica, nihilominus semper postulata est fides ea quae debetur magisterio infallibili. Ecclesia praeterea huiusmodi suis definitionibus assensum mentis interiorem praecipit eumque necessarium esse decrevit et declaravit Clemens XI. (Conslit. *Vineam Domini*) et ex conscientia deberi docuit Pius LX. locis superius citatis. Atqui auctoritas

fallibilis nequit praecipere assensum mentis suis definitionibus, qui ex conscientia debeatur, sub poena proinde aeternae damnationis: censet ergo Ecclesia se in his quoque infallibilem esse (a).

Speciatim autem quoad textus dogmaticos possunt lanseniani refelli argumento ad hominem. Nam et ipsi concedunt Ecclesiam in damnandis propositionibus haereticis e. g. quinque lansenii, infallibilem esse. Atqui qui id concedit, concedit Ecclesiam falli non posse in determinando sensu propositionis damnatae; nisi enim id verum sit, Ecclesia poterit tanquam haereticam traducere propositionem catholicam et ita haeresim docere cum propositionem proscribit. Atqui propositio aliqua et libri contextus integer non differunt specie, sed tantum materialiter secundum plus et minus: ergo si infallibiliter determinat Ecclesia sensum propositionis, potest et totius libri determinare infallibiliter sensum. Et sane si potest unius propositionis, poterit et alterius et ita porro: ex propositionibus autem exsurgit liber. Aut dicant nobis lanseniani quanta debeat esse propositionis magnitudo, ultra quam desinit infallibilitas Ecclesiae.

IV. Diximus Ecclesiam definire infallibiliter posse veritates eas, quarum notitia certa sit necessaria vel *utilis*. Ratio cur hoc addiderimus est quia si notitia certa eius veritatis utilis est pro conservanda integritate dogmatis aut salute animarum collocanda in tuto, vel si pariter ad eundem finem utile est nosse propositionem aliquam falsam esse et reficiendam, iam adest connexio eius veritatis cum dogmate, quatenus conduit ad integritatem eius servandam et pariter connexio erroris cum dogmate, quatenus conduceret ad illud labefactandum. Porro Ecclesia ius habens ad finem, ius habet quoque ad media h. e. ad id quod est utile ad finem, ideoque et ad definiendam veritatem cuius notitia utilis est ad finem quem intendere debet.

Ex demonstratis liquet auctoritatem Ecclesiae eiusque infallibilitatem in huiusmodi definitionibus esse veritatem revelatam, quamvis obiectum definitum non sit revelatum. Cuiusmodi sit hic actus fidei dicemus mox in sequentibus.

Corollarium. Ergo merito Ecclesia ius sibi vindicat censuris aliis praeter censuram haereseos notandi propositiones, quibus fides et morum honestas quomodocumque impetatur.

(a) Cf. Dissertat. 4^a Garnerii in Marium Merc. p. 7. *de Subscriptionibus* etc.: ubi bece demonstrat, huc spectasse Ecclesiam, cum non solum errores, sed et personas damnabat exigebatque subscriptionem utrique damnationi, ut in causa haeresis Pelagianae.

V. Quaeritur, cuiusmodi sit hic actus fidei, qui praestatur Magisterio haec, quae revelata non sunt, docenti. Non est actus fidei divinae, quae auctoritati Dei revelantis innititur; cum revelatio desit: sed est actus fidei religiosae, quae innititur auctoritati Magisterii infallibilis divinitus instituti. Haec fides debetur; quia Magisterium divinitus institutum et infallibile habet ius exigendi assensum ad ea quae docet.

Porro adverte, quod haec fides religiosa praestita Magisterio docenti tunc quoque habet locum, eum Ecclesia proponit credendas veritates revelatas; credimus enim Ecclesiae docenti quod ea Deus revelaverit; quamvis et hoc idem fide divina amplectamur, ut in Tract, de Fide docent Theologi.

VI. Doctrinam Ecclesia proponit per signa sensibilia, quae sunt generatim propositiones ex verbis constantes, quorum significatio iam fixa et nota est ac esse debet, ut quod Ecclesia dicit valeant assequi homines: quod tamen non impedit, quominus Ecclesia nova vocabula composita, cum vis componentium sit cognita, cudere possit atque, si multiplex sit possibilis vocabuli significatio, determinare sensum, quo ab ea accipitur et ab aliis in doctrina fidei accipiendum sit. Porro ex hac necessaria ratione docendi, ut nempe signis Ecclesia uti debeat et quidem verbis cum definiti (quamvis enim et aliis signis doctrina proponi possit, quia tamen definitiones Ecclesiae clarae esse debent ita ut quaestiones dirimant, huiusmodi autem signa non sunt nisi verba, opus est ut cum controversiae in ipsa Ecclesia existunt, verbis sententia definitiva Ecclesiae proponatur) atque ex fine definitionis, qui est ut veritas manifestetur hominibus errorque profligetur, consequitur necessario, Ecclesiam infallibilem esse in usu formularum quibus doctrinam proponit. Quae infallibilitas in eo est posita, ut verba ab Ecclesia adhibita illud reapse repraesentent quod Ecclesia vult docere, nec fieri possit ut Ecclesia erret in electione et usu huiusmodi signorum; fieri scilicet non possit ut Ecclesia vel contrarium vel diversum extrinsecus per signa dicat ab eo, quod concipit et dicere vult. Sane si id contingere posset, inutilis prorsus esset institutio magisterii Ecclesiae eiusque infallibilitatis; nihil enim homines discerent nec de ulla re certiores fieri possent; cum posita locutione Ecclesiae, adhuc ignorarent, quid ex Ecclesiae decreto credendum sibi esset. Vel si homines crederent quidquid Ecclesia docendo manifestaret per verba, cum credere non valerent nisi quod per ea verba inlegerent, frequenter homines a magisterio Ecclesiae ducerentur in errorem. Cum ergo magisterium Ecclesiae sit sensibile et in suo exercitio sit infallibile; necesse est, ut et forma quoque sensibilis, qua veritas repraesentatur, infallibiliter sit vera.

Neque haec est alia infallibilitas, sed est ipsa infallibilitas magisterii, quod est essentialiter sociale et sensibile: magisterium enim refertur ad discipulos et cum referatur ad homines, refertur modo sensibili; unde magisterium Ecclesiae infallibile est magisterium infallibiliter docens homines sensibili modo.

Et re quidem vera *corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem* (Rom. X. 10.); professio nempe fidei postulatur, quae sine certis verborum formulis fieri nequit: ea autem vera esse debet et sub magisterii Ecclesiae directione facienda est. Oportet ergo ut Ecclesia immunis sit ab errore in determinatione earundem formularum.

Unde Apostolus praecipit Timotheo epist. 2a I. 13. ut *formam habeat sanorum verborum* atque utrumque requirit *formam nempe sanorum verborum et custodiam boni depositi*: Formam, inquit, habe sanorum verborum, quae a me audisti, in fide et in dilectione Iesu Christi: bonum depositum custodi per Spiritum S. qui habitat in nobis. Cf. 1a Tim. VI. 20.

Hinc tot professiones fidei propositae ab Ecclesia cum obligatione illud credendi, quod iis continetur h. e. per eas secundum usum communem loquendi significatur: hinc sanctio certorum terminorum, quibus Fidei dogma certissime repraesentaretur, ut ὁμοούσιον , Θεοτόκον , *transubstantiatione*, ut haeretici habiti sint, qui eorundem verum sensum negarent eosdemque improbarent.

Quod de infallibilitate magisterii Ecclesiae in formulis verbalibus professionis Fidei diximus, id et de aliis signis, puta picturis et imaginibus, dicendum est, quibus Ecclesia ordinario et universali magisterio doctrinam fidei repraesentat; est enim eadem ratio.

XLI.

Si cum authentico Magisterio Scripturae Sacrae comparentur, illud primo tenendum est: etiamsi verum foret omne verbum revelatum Scripturis fuisse consignatum, vim et necessitatem Magisterii integram manere ac decipi Protestantes, cum omnem quaestionem revocant ad existentiam quarundam traditionum non scriptarum.

I. Sane necessitas in Ecclesia Magisterii non oritur ex eo, quod supplere debeat id, quod omissum sit a Scripturis; istud officium erit quid cohaerens eum Magisterio, si forte Scripturae non omnia contineant: sed oritur ex ipsa institutione Christi, qui sicut voluit Ecclesiam suam esse Societatem visibilem perfectam constantem subditis et praepositis, ita voluit etiam esse perpetuos Magistros, qui sibi discipulos facerent, ita ut

Christiani lierent et adsciscerenlur Ecclesiae suae, functione huius Magisterii. Hanc institutionem Ecclesiae Christi essentialem non perimit ulla perfectio Scripturarum; quemadmodum in societate civili institutionem iudicum non tollit vel plenissima perfectio Codicis.

II. Vis quoque Magisterii, etsi omnem Verbum revelatum scriptum esset, integra maneret. Etenim exercendi huius magisterii continua necessitas se proderet. Nam ab eo docendi essent quicumque Scripturas legere nesciunt aut inlelligere: tum et qui Scripturas legere sciunt, primum ab eo recipere deberent Scripturas; istud enim dogma, hos et hos libros, non alios esse Scripturas Dei, nullibi scriptum fuit (quid quid sit quod Apostoli hoc quoque scribere potuerint) el etiamsi scriptum fuisset, Magisterii necessaria functio esset perpetuo testari hos, quos nunc habemus, esse illos eosdem libros, quos Apostoli commendarunt. Praeterea his ipsis fidelibus, qui Scripturas accepissent, Magisterium ius haberet et officium Scripturas authentice interpretandi.

§. XLII.

Pressius comparatis invicem Magisterio et Scripturis et primo ratione habita rei contentae, haec est eorum habitudo: utrumque continet Verbum Dei at non eodem pacto; quoad modum enim originis huius Verbi a Deo, praestant Scripturae, quoad plenitudinem eiusdem Verbi, si sermo sil de Verbo propter se revelato, praestat Magisterium; si autem consideretur etiam Verbum, quod propter aliud Deus est locutus, praestant rursus Scripturae.

I. Scripturas continere objective Verbum Dei, certum est nec de hac re modo est quaestio. Magisterium quoque authentice docens, sive eius vel locutio vel scriptio, eius nimirum (insegnamento) continet Dei Verbum; veritates enim revelatae, quas praedicat, sunt Dei Verbum : cf. e. g. definitiones Conciliorum. Utrumque Verbum origine est divinum unumque est Verbum in Deo, a quo revelante processit Verbum ab Apostolis praedicatum ac parlim postea scriptum, a quo inspirante atque etiam revelante processit Verbufti Scripturis canonicis consignatum.

II. Cum utrumque origine sil divinum, in hac ipsa origine modus ulriusque non est par. Verbum scriptum est verbum ab hominibus quidem scriptum sed inspiratis a Deo, ita ut hoc Verbum, prout quoque scriptum est, ad Deum auctorem directum scriptionis et causam principem determinantem referatur, quae mentem scriptoris dirigit el volunta-

tem suaviter ac efficaciter movet, ut illud omne et solum scribat, quod Deus vult scribi : patet id ex notione Inspirationis, quam supponimus. At verbum a Magisterio praedicatum et scriptum (excipe primos Magistros, qui iii scribendo inspirati fuerunt, quod heic per accidens est) non ita se habet. Verbum enim eorum utique objective nempe doctrina seu veritas praedicata, est Verbum Dei; subiective vero, prout est praedicatum aut scriptum, nempe ipsa praedicatio aut scriptio eiusdem non refertur ad Deum veluti directum eius auctorem et causam principem determinantem h. c. efficaciter dirigentem mentem ac moventem voluntatem ad haec determinata loquendum vel scribendum: sed auctor directus et causa princeps determinans est homo (utique sub influxu gratiae), Deus autem solum assistit, ne erret homo loquens aut scribens in iis, quae ad Magisterium spectant. Idcirco praeslantior est modus, quo verbum scriptum a Deo pendet. Id tamen nihil officit certitudini verbi praedicati; nam istud ex aequo divinitus infallibile est ac illud, cum divina assistentia satis sit ad eam comparandam et ipsa infallibilitas praeterea non admittat gradus.

III. Si autem sermo sit de plenitudine Verbi, censemus distinguendum esse inter ea, quae in Scripturis continentur, ut comparatio rite institui valeat. Nimirum praestituenda est doctrina s. Thomae 2a 2ae q. I. a. G. ad 1m, quae huc redit. Ex iis, quae in Scripturis continentur, quaedam sunt credibilia, de quibus est fides *secundum se*, alia sunt credibilia, de quibus non est fides secundum se sed solum *in ordine ad alia*, sicut etiam in scientiis quaedam proponuntur ut per se intenta, quaedam ad manifestationem aliorum. Porro ea, de quibus est fides *secundum se*, sive ea, quae ^{ad} fidem perlinent, sunt illa quae directe nos ordinant ad vitam aeternam, sive speculativa tantum sint sive moralia : talis est fides mysterii Trinitatis, mysterii Incarnationis Christi, praeceptum caritatis et alia huiusmodi. Alia vero non principaliter intenta, sed tradita ad praedictorum manifestationem sunt e. g. plurima historica, ut quod Abrahamus duos filios habuit, quod ad tactum ossium Elisaei suscitatus est mortuus et alia huiusmodi, quae narrantur in sacra Scriptura in ordine ad manifestationem divinae maiestatis vel incarnationis Christi, vel in ordine ad ipsam historiam, quacum contextitur manifestatio priorum veritatum, sive speculativarum tantum sive etiam moralium.

Distinctio haec, ut patet, non eo spectat, ut aliqua in Scripturis dicantur esse de fide, alia non, vel alia necessaria ut credantur (fundamentalia), alia quamvis a Deo dicta non necessaria creditu ad salutem (non fundamentalia); alia Verbum Dei, alia verbum hominum. Hoc pacto

loquuntur ii haeretici, qui *Verbum Dei* in Scripturis solani vocari volunt *Revelationem Dei* (ita Scholtens op. cil. p. 97. seqq.). Verum omnia in Scripturis dicta sunt Verbum Dei; quia omnis Scriptura (scripturae nomine quaelibet propositio in libris canonicis contenta appellatur) est Εὐστό, ideoque omnia quoque sunt credenda: Deo enim loquenti, quidquid sil quod ab eo dicatur, tides est adhibenda; idem enim semper viget formale motivum fidei. At discrimen esse potest ratione habita materiae et linis, propter quem scripta sint. Omnia quidem, quae scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt Rom. XV. 4. et omnis Scriptura divinitus inspirata est et utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustilia 2. Tim. III. 16.: sed id non postulat ut quaecumque scripta sunt, fuerint et eiusdem dignitatis ac necessitatis el eodem modo intenta a Deo auctore Scripturarum. Nam el quae propter alia intenduntur, ad manifestationem nempe et declarationem doctrinae principaliter intentae, possunt et debent utique valere ad docendum ad arguendum etc. Cf. quamlibet vel minimam pariem historiae sacrae.

Haec distinctio s. Thomae hoc etiam pacto efferri potest: distinguenda ea sunt in scripturis, quae *revelata* fuerunt a Deo (sive ipsi scriptori sive alii ante ipsum) et quae *tantum inspirata* sunt.

IV. Hac itaque posita distinctione sic statuimus. Si comparatio fiat inter eas veritates, quae per se credendae sunt, Magisterium auctum fuit in Apostolis plenitudine totius doctrinae necessariae ad salutem; Spiritus enim S. docuit omnia, omnem veritatem Apostolos Ioan. XIV. 26. XVI. 13.

Atqui terminus *omnia, omnem*, quamlibet veritatem, quae credenda in Ecclesia sit, includit integramque complectitur revelationem.

Evangelium sane, quod Apostoli praedicabant, omnem veritatem per se credendam, per quam ad salutem homines directe ordinantur, continebat; id autem Paulus per revelationem Iesu Christi immediate acceperat Gal. I. II. 12.: par autem erat conditio ceterorum Apostolorum, ut a Christo in terris aut a Spiritu S. idem acceperint.

Scilicet Apostoli usi magisterio Christi et Spiritus S. omnem veritatem perse credendam, quae nondum scripta erat, immediate ab eo acceperunt, sed simul immediate acceperunt el alias eiusdem ordinis veritates, etsi iam scriptas; cum hac pars essent et elementum necessarium veritatum, quas immediate edocendi erant. Plenissime sunt ergo accipienda verba Christi: Spiritum S. docturum Apostolos omnem veritatem, quam nempe Ecclesia credere debet.

Idcirco depositum revelationis Apostolis commissum et per continuam traditionem ad successores transmissum, quod est ipsa traditio Apostolica,

integrum prorsus est, continens omnia per se credenda. < Apostoli (ait Irenaeus 3. 4.,) quasi in depositarium dives plenissime in Ecclesiam contulerunt omnia, quae sunt veritatis, ut omnis quicumque velit, sumat ex ea potum vitae... Quid autem si neque Apostoli quidem reliquissent nobis Scripturas? nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? ». Ergo traditio Apostolica, quam oblinet Magisterium, integra est, omnes veritates possidens, ita ut, quamvis Scripturae deessent, eae tradi certissime a Magisterio possent.

At Scriptura non item: neque enim continet omnia, quae tenenda sunt. Nec mirum id esse debet; quoniam nec necesse fuit aliqua sub inspiratione scribi, cum Magisterium sufficiat el libri singuli Scripturarum determinatae occasionis originem debeant, quae non poscebat omnes veritates scribi. Quod autem reapse Scripturae non contineant omnem veritatem, quae scitu necessaria est in Ecclesia, palet collatione harum veritatum, quarum quaedam exempla iam superius dedimus; quorum numerus augeri potest. Ubi enim scriptum est, hunc canonem his libris constantem esse sacram Scripturam divinitus inspiratam? ubi scriptum est, septem esse Sacramenta? ubi scriptum est ita saltem, ut dubitare non liceat, matrimonium esse Sacramentum, h. e. signum efficax gratiae? Tridentinum quidem Concilium contentum est dicere, id ab Apostolo innui Ephes. V. 23-32., ubi est scriptum in Apostolis non solum Episcopis sed sacerdotibus secundi ordinis factam esse potestatem remittendi peccata, iis tamen negatam potestatem confirmandi? ubi scriptum est, praeceptum Scripturis consignatum de non edendo suffocato et sanguine (Act. XV. 29.) a tot seculis non amplius valere, ut nec Protestantes observent illud? ubi est scriptum, ita ut ex Scriptura sola certa sit, potestas facta Ecclesiae remittendi poenas temporales Deo debitas extra sacramentum? et ita porro. Protestantes huic doctrinae adversantur, non quidem affirmantes esse scripta aut clare scripta quae Catholici negant scripta esse aut sufficienter scripta, sed hoc dato, negantes ea esse dogmata revelata, eo ipso quod scripta non fuerunt. Obtendunt scilicet suum principium ex arbitrio constitutum de plena sufficientia Scripturarum. Qua de re iam plura diximus in superioribus.

V. At si Scripturarum et Apostolicae traditionis comparatio instituatur ratione habita non tantum Verbi revelati, sed cuiuslibet Verbi Dei inspirati; opus non est adstruere, vel pleniorum esse traditionem, vel aequae plenam ac sit Scriptura. Id tantumdein esset ac dicere: Spiritum S. docuisse immediate Apostolos, independentem a Scripturis, omnem vel minimam historiam, quae Scripturis continetur.

At quid opus erat, Spiritum S. haec per se Apostolos docere? Nonne satis erat, propter ordinem, quem haec ad veritates primi ordinis habebant, aperire Apostolis sensum Scripturarum, quod et Christus fecit Luc. XXIV. 43.

Qui sensus Apostolis inditus Scripturarum non est coarctaudus ad sola dogmata revelata in iis contenta; nam plurimae sunt leges, ritus, historiae, quae mysticum sensum continent, ex quo Apostoli argumentantur et omnia tandem ad nostram doctrinam scripta fuerunt. Horum ergo intelligentia indita Apostolis fuit saltem habitu, ut possent, occasione data, recta Scripturarum interpretatione, dogmata et praecepta confirmare et declarare.

Hic ergo integer sensus Scripturarum, eum elementum quoddam fuerit Apostolici Magisterii, perseverasse credendus est in successione Apostolica, non quidem apud singulos, sed in universo corpore Magistrorum vel eius Capite, neque semper actu, sed saltem habitu seu potestate; quatenus Magisterium ecclesiasticum, assistente Spiritu S., facultatem habeat et ius declarandi authentice et infallibiliter quinam sit sensus, quem Spiritus S. intendit quolibet in loco s. Scripturae, qui cum veritatibus revelatis sive speculativis sive practicis aliquam habeat connexionem.

Quoad has ergo veritates secundi ordinis Magisterium ecclesiasticum se exercet, interpretando Scripturas, cum ei visum fuerit.

§. XLIII.

Ratione deinde habita auctoritatis, absolute quidem pares sunt Scriptura et Magisterium: relative vero quoad nos, a) prius est Magisterium, quod Scripturas tradere debet, b) Scripturae sunt quidem authenticum instrumentum, at Magisterium est earum authenticus interpres, qui c) et quaestiones de eo exortas sua auctoritate finire debet. Tandem d) Magisterium, non Scriptura, necessarium est pro Evangelii propagatione et fundatione Ecclesiarum.

I. Cum el Scriptura et Magisterii authentice docentis sermo Verbum Dei contineant infallibiliter, oportet ut in se paris sint auctoritatis. Inspiratio enim etsi addat dignitatem verbo scripto, auctoritatem tamen non addit maiorem: nam auctoritas huc redit, quod sit verbum infallibile, Deo auctore propositum, exigens fidem: atqui tantundem est in verbo Magisterii; etsi modus, quo infallibilitas oblinetur, sit alius.

At si ulrumque relative ad nos spectatur, manifestum est ex dictis, quod auctoritas Scripturae nos movere nequit, nisi prius sciamus, quaenam

sint Scripturae: id autem non ab ipsa sed a Magisterio discere tantum licet. Certe hoc dogma, nempe libros hos esse inspiratos, Verbum Dei continere, uno verbo esse sacram Scripturam, docere Magisterium potest, quod potest omnia dogmata docere. At non solum potest, sed debet docere. Nam haec veritas, libros hos esse inspiratos, nec est per se evidens nec demonstrari ratione potest, sed solum certa fieri testificatione. Non autem testificatione humana, sed tantum divina; quia facium inspirationis non subesi experientiae humanae vel illius, (pii inspiratur, ut a solo Deo sciatur, (pii eius est auctor. Testificatio autem divina est ea, quam proferunt testes authentici ab eo missi. Ergo Christus voluit, ut illi hoc ipsum docerent et non nisi ab illis id nos scire possemus.

Ergo oportet ut prius se exerceat in nos Magisterii auctoritas, qua posita, utique Verbo Dei scripto credemus propter eius auctoritatem. Non ergo ab auctoritate Magisterii pendet auctoritas Scripturae, sed ab auctoritate Magisterii auctoritatis Scripturae exercitium in nos ac pendet non tanquam a causa, sed tanquam a conditione. Scire enim quinam sint libri divini est antecederet nobis necessarium tanquam conditio, ut eis credamus: hanc autem scientiam gignit in nobis Magisterium, quod proinde se tenet ex parte conditionis.

II. Quoniam Scripturae codex sunt divinus, legem continens credendi et operandi, cuius in Ecclesia auctoritas certa est et irrefragabilis, sunt idcirco in hac societate authenticum instrumentum. Sed Magisterium est eius authenticus interpret. Interpret authenticus ille est, qui non solum optime secundum rectae exegeseos principia sensum auctoris exponit, sed id ex auctoritate praestat, quatenus et a legitima potestate ius habet exponendi et ius habet ut eius expositio ab aliis recipiatur. Tale vero est in Ecclesia Magisterium respectu Scripturarum. Et sane primo hoc est ius proprium cuiuscumque supremae auctoritatis in societate interpretandi codicem iuxta quem societas se regit: at suprema auctoritas in Ecclesia est hoc Magisterium.

Et re quidem vera Magisterium possidens infallibiliter notitiam plenam revelationis, scit quoque infallibiliter, quaenam sint dogmata, quaenam morales leges, quae Scripturis continentur: cum vero missionem habeat docendi omnem veritatem et expositio Scripturarum sit certus docendi modus ac maxime naturalis; ius ergo habet exponendi Scripturas: quia vero tandem fideles audire tenentur et sequi idem Magisterium ac non licet certe detrectare assensum infallibiliter docenti; ergo Magisterium ius habet exigendi assensum suis interpretationibus Scripturarum.

Exsistentia huius iuris independens est a quaestione: an Scripturae

sint obscurae necne; nam etsi probares Scripturas clarissimas esse, liceret ad summum libi inferre, non esse necessarium exercitium Imius iuris, non vero deesse ius, quod necessario oritur ex ipsa essentia imius Magisterii.

Ceterum 1^octsi Scripturae clarae sint vel ubi clarae sunt, non est inutilis, sed imo frequenter necessaria authentica earum interpretatio. Nani etiamsi clara sit fidei cuilibet vel theologo expositio alicuius testimonii Scripturae, certitudo, quam per se obtinet homo, quocumque medio scientifico adhibito, est tantum humana, per se fallibilis: at certitudo orta ex interpretatione Magisterii authentici infallibilis est certitudo allioris ordinis et firmior, certitudo divino-infallibilis: additur ergo per interpretationem Magisterii aliquid praestantius; non ergo ea est inutilis. Imo, quia sponte contingit ut propter nobis perspectam infirmitatem nostri ingenii nostraeque scientiae, anxii simus et suspicemur, an in huiusmodi rebus divinis verum simus assecuti, quae anxietas et suspicio tolli nequit, nisi intercedente infallibili magisterio et quia praeterea oportet ita tutos reddere fideles a cavillis et fraudibus haereticorum, ut immobiliter in veritate consistent, quod rursus nisi infallibili auctoritate docente fieri non potest; hinc frequenter necessaria est interpretatio huius Magisterii etiam in rebus claris.

2° Falsum est Scripturas in ipsis dogmatis tradentis et praeceptis morum claras esse, mulloque magis falsum est claras eas esse omnibus fidelibus. Id demonstrare velle est reapse operam el oleum perdere. Quot Calholici et Protestantes bona fide Scripturam legentes indicant post accuratum studium se assecutos esse verum sensum alicuius testimonii et tamen utrique dissentiant! quot Calholici inter se ipsos! pariterque quot Protestantes vel eiusdem vel diversae sectae rursus inter se ipsos dissident! Id nequii semper praeconceptis opinionibus dogmaticis tribui, quae vitiaverint examen, sed causa etiam repetenda ex obiecliva obscuritate rei. Etiamsi Scripturae divinam revelationem docerent methodo seientifica, definitionibus, divisionibus adhibitis, suo proprio loco quamlibet rem pertractantes; adhuc in pluribus claritas desideraretur: liquet id in operibus scientificis maxima cura elaboratis, puta in Summa s. Thomae: qui ergo potest ubique claritas fulgere in opere, quod plerumque historiam narrando, pro re nata, dogmata proponit, c. g. io Pentateucho et Evangeliiis? Pro cunctis vero fidelibus difficultas quoque accedit ex stilo, quo haec scripta sunt, alieno in pluribus a stilo nostrorum idiomatum et ex altitudine, sublimitate rerum et ex morali impossibilitate Scripturas omnes simul conferendi et ad cerlas leges exegeseos exigendi, quod tamen ne-

cessarium est ei, qui velit per se ipsum extundere sensum Scripturae. Quis nisi insanus a quolibet homine sciente legere versionem Platonis exspectaret interpretationem omnium sententiarum huius Philosophi? Patres profecto obscuritatem Scripturae agnoverunt, qui et eius rationem non unam reddiderunt. Cf. Bonfrerium in Praeloquo c. 9.

Adverte, quod cum Magisterium et generalim Patres ex notitia traditionis apostolicae Scripturas interpretantur, traditio, quam iidem ita interpretis munere fungentes proferunt, vocari solet *exegetica*, non eo sensu quod a Scripturis tantum sit desumpta, sed hoc sensu quod nempe talis traditio idem quod Scriptura dicit et ad Scripturae intelligentiam h. e. exegesim valet.

III. Consequens necessarium hactenus dictorum est, quaestiones, si quae exoriantur, circa sensum Scripturarum, finiendas esse auctoritate huius Magisterii. Quod liniendae sint, patet: neque enim fides Ecclesiae fluctuare debet aut quiescere in falso aequae ac in vero. Finiri autem nequeunt ratiociniis, quando ipsa ratiocinia sunt, quae quaestioni vires subministrant, non auctoritate hominum, quae nemini imponi potest: sed in societate credentium finiri non possunt, nisi auctoritate publica, sociali eaque divina, cui propter eius missionem et infallibilitatis praerogativam nefas sit detrectare assensum. Quemadmodum ergo in qualibet societate quaestiones circa sensum codicis finiuntur iudicio supremorum magistratum (etsi identidem erronea), ita et quaestiones huiusmodi in Ecclesia finiri debent auctoritate Magisterii a Christo ipso instituti, ut veritatem omnem doceat et infallibiliter doceat, ideoque inappellabiliter tum quia infallibile est, tum quia super ipsum, nullum aliud est in Ecclesia.

Solent Protestantes heic provocare ad verba 2. Pet. I. 19. *El habemus firmiorem propheticum sermonem* etc. Sed in opusc. (§. XXXIX. 1.) cit. §. 4. iam ostendimus, hunc esse eorum sensum: *Et habemus* (id nempe assequimur), sermonem propheticum (vaticinia omnia de Christo) firmiorem fieri seu confirmari verbis Patris (*hic est filius meus* etc.), quae Petrus audivit et retulit. Nulla est imaginata comparatio inter auctoritatem Scripturae ac Magisterii. Cf. opusc. cit.

IV. Magisterium necessarium est pro Evangelii propagatione et Ecclesiarum foundatione. Nam propagatio Evangelii commissa est a Christo Apostolis eorumque successoribus *Euntes docete* Matth. XXVIII. 19. *Praedicate Evangelium omni creaturae* Marc. XVI. 16. *Erilis mihi testes... usque ad ultimum terrae* Act. I. 8. Scripturae autem solae nihil conferre possunt, cum non sint, qui illas tribuant et teslentur esse Seri-

pluras ac eas rudibus hominibus idololatriae deditis interpretetur. Praeterea nequit fundari et esse ulla Ecclesia sine praepositis (§. II.): hi autem sunt et Magistri, qui proinde regunt et docent. Christus sane voluit Magistros a se missos coadunare sibi discipulos et eos baptizare et baptizatos edocere omnia, quae ipse Christus mandaverat Matth. XXVIII. 19. Baptizandi ergo et baptizati Magisterio subiiciuntur: porro ex solis istis constat Ecclesia, ergo Magisterium est necessarium propagationi Evangelii ac Ecclesiarum foundationi.

Scripturae autem non sunt necessariae. Nam Magisterium omnia ex se solo praestare valet, docere scilicet quidquid necessarium est saluti suae auctoritate confirmare. Id patet etiam historice. Nam primis annis Apostoli fundarunt ac rexerunt ecclesias sine Scripturis T. N., quibus Christiana dogmatica potissimum continentur. Ita et aliae ecclesiae deinceps sine Scripturis, solius Magisterii ope fundatae et conservatae fuerunt. Huius rei testis est Irenaeus III. 4. « Cui ordinationi (oportere nempe sequi ordinem traditionis) assentiunt multae gentes barbarorum, eorum, qui in Christum credunt sine charta et atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem et veterem traditionem diligenter custodientes, in unum Deum credentes etc... Hanc fidem qui sine litteris crediderunt, quantum ad sermonem barbari sunt, quantum autem ad sententiam et consuetudinem et conservationem propter fidem sapientissimi sunt et placent Deo ».

Hinc intelligitur quam inepta sit et Christi institutioni contraria methodus missionum Protestantum, qui distributione sacrarum biblicarum lingua vulgari fideles Christo aggregare Ecclesiamque propagare sibi imaginantur atque a se conversos suaeque sectae addictos iaciunt, quos eum librum, quemcumque tandem in usum, acceperunt.

§. XLIV.

In demonstratione hactenus allata institutionis Magisterii eiusque auctoritatis et infallibilitatis nulla est petitio principii, nullus circulus.

I. Id nobis Protestantes tribuunt, in nos reiciendes, quod in ipsis merito reprehendimus. Aiunt enim nos probare auctoritatem et infallibilitatem Magisterii ex Scripturis et harum divinam auctoritatem ex illo.

Verum nihil est. Nos innixi sumus in hac demonstratione Scripturis, sed 1° Scripturis materialiter spectatis h. e. iis libris, qui dicuntur Scripturae, sed tanquam monumentis historicis authenticis, quibus (sermo est de T. N.) ordo Ecclesiae describitur et voluntas fundatoris declaratur.

2° Scripturis innixi sumus, quia Protestantes eas recipiunt, imo volunt ex Ius solis libris controversias inter ipsos et nos finiri. Ex illis itaque libris lanquam monumentis historicis certis, id Protestantibus exigentibus, demonstramus institutum Magisterium, Magisterium perenne, cui iniunctum officium et facta potestas docendi atque infallibiliter docendi ac tradendi sacras Scripturas (sive eae sint illa ipsa monumenta, a quibus in demonstratione profecti sumus sive alia; id enim ab ipso Magisterio edocendi erimus) casque interpretandi. Ab hoc autem Magisterio discimus tum eos libros, quibus lanquam historicis documentis usi sumus, tum alios esse libros divinitus inspiratos seu sacram Scripturam, ex quibus Verbum Dei hauriri possit.

Atqui heic nulla est petitio principii, nullus circulus. Petitio principii est, cum lanquam principium demonstrationis adhibetur id ipsum, quod est demonstrandum vel id quod merito negetur, donec illud prius sit demonstratum. Circulus est, cum ex duobus aequae incertis prius probas per alterum et alterum per prius.

In nostra demonstratione instituti Magisterii haberetur petitio principii, si supponeremus auctoritatem eiusdem ex eaque argumentaremur. Eam autem supponeremus, si ex libris iis, quos Scripturas dicimus, probantes institutum tale Magisterium, supponeremus eas esse *Scripturas* h. e. libros inspiratos et ex auctoritate libri inspirati, prout talis, efficeremus institutum Magisterium; notitia enim certa inspirationis supponit iam notum Magisterium, notam eius auctoritatem et infallibilitatem; quare ea eodem iure negatur, quo haec omnia nec admittenda est nisi prius haec probentur. Hoc pacto agentes circulum quoque ageremus; nam ex inspiratione librorum demonstraremus Magisterium et ex hoc illam.

Iam vero nos supponimus lanquam auctoritatem historicam horum librorum, quae independenter prorsus ab inspiratione demonstratur, ut per accidens omnino sit eosdem libros notos deinceps nobis fieri simul cum aliis tanquam divinam Scripturam. Idque supponimus nostrae demonstrationi tum quia illud demonstratur argumentis aliis et independentibus a nostra quaestione tum quia id dant Protestantes, quibuscum pugnamus.

Imo in hac controversia cum Protestantibus liceret quoque supponere sine ullo vitio logico inspirationem Scripturae et ex ea nostram thesim probare. Eam enim supponeremus, non innixi auctoritati Magisterii adhuc demonstranda, sed eam tanquam principium certum accipientes ab ipsis adversariis. Ut idcirco tunc nostra demonstratio esset *ad hominem* et *ad absurdum*, qua scilicet, posita notitia huius libri tanquam divinae

Scripturae, notitia quidem independente a Magisterio, ex eo ipso libro efficeremus institutum Magisterium authenticum et infallibile quodque solum docere nos potest quaenam sint verae Scripturae. Quo pacto consequens esset ex ipso principio Protestandum id quod ipsum destruit: quae est demonstratio eiusdem falsitatis et contradictionis.

H. Errant tamen Protestantes, cum censent hac una via nos demonstrare posse institutionem Magisterii authenticum et infallibilem. Nam nobis licet prorsus abstrahere a Scripturis. Praesto est nimirum nobis demonstratio independens omnino a Scripturis, quam adhibeamus erga illos, qui Scripturas vel ignorant vel non recipiunt. Brevi, ipsa est demonstratio Christiana. Hac enim quemadmodum efficitur, exsistere societatem religiosam divinitus institutam, quae verum Dei cultum profitetur, quae docet quid de Deo credendum sit, quidque agendum, ut salus obtineatur, hac ipsa, inquam, demonstratione demonstratur existentia Magisterii divinitus instituti ad docendas omnes gentes veritates necessarias pro cultu, quem Deus exigit. Nam id, quod hac demonstratione primo efficitur, est reapse existentia Ecclesiae docentis, quam omnes audire debent, cui omnes aggregari tenentur: atqui Ecclesia docens ipsum est Magisterium, de quo loquimur.

Infalibilitas autem huius Magisterii ex ipsa consequitur divina institutione et obligatione omnibus imposita eidem adhaerendi. Cum ergo haec demonstratio, signis divinis innixa, sit independens a Scripturis, patet quod nostra thesis et sine his demonstrari potest. Nullo ergo vitio laborat persuasio catholicorum de instituto divinitus Magisterio.

Nota. Ex hactenus demonstratis de institutione divina Magisterii patet falsitas et absurditas affirmationis Lessingii, parentis moderni Rationalism!, certitudinem nempe religionis christianae esse independentem ab extrinseca quavis auctoritate sive Magistrorum sive ipsorum librorum canonicorum, eam quippe religionem se ipsam probare rectae rationi suamque veritatem manifestare.

§. XLV.

Ipsa auctoritas in Ecclesia docendi, quam consequitur in fidelibus obligatio credendi id quod a magisterio proponitur, pars est potestatis iurisdictionis.

I. Auctoritas scilicet docendi est quaedam potestas iurisdictionis; quia et ipsa sub hoc genere continetur quod est potestas iurisdictionis. Quid vero sibi vult auctoritatem docendi esse potestatem iurisdictionis? Chri-

skis scilicet non ita instituit magisterium in Ecclesia, ut infallibile quidem lord, obligatio vero credendi id quod ab eo proponitur, oriretur solum ex iure naturae vel divino positivo, eo quod nempe Deo loquenli credendum est et docente magisterio infallibili constat Deum esse locutum. Haec quidem ratio est cur magisterio Ecclesiae adhibenda sit fides, at non est sola. Sed praeterea obligationem credendi ipsum Magisterium imponit, quod praecipit assensum fidei Deo revelanti id quod Ecclesia docet poenisque positivis punire potest inobedientiam erga sua decreta fidei.

IL Et primo quidem nequit negari, potuisse Christum tali potestat" instruere eos, quos doctrinae suae praedicandae, propagandae et conservandae praeposuit in Ecclesia sua. In hac enim re versari certe potest jurisdictio: Christus autem potuit participare aliis eam potestatem, quam iure proprio ipse obtinet. Quaestio est ergo facti an talis sil auctoritas docendi a Christo in Ecclesia instituta. Affirmantem partem ita probamus.

Christus praepositis Ecclesiae suae plenam contulit potestatem ligandi et solvendi Matth. XVI. 19. XVIII. 18. se porrigentem ad ea omnia, quae propria sunt huius regni quod est Ecclesia (cf. Th. I. seq. tract.): atqui imponere subditis obligationem credendi ea, quae iidem docentur, est actus quidem ligandi et versatur circa ea, quae propria sunt Ecclesiae, quae est societas credentium: ergo cum potestate ligandi et solvendi Christus contulit praepositis Ecclesiae potestatem quoque imponendae obligationis credendi: porro potestas ligandi et solvendi est potestas jurisdictionis.

Praeterea fidelis credens et assentitur Deo revelanti quae credit et assentitur Ecclesiae manifestanti quae Deus revelavit: hunc autem assensum sibi docenti iure Ecclesia exigit ex auctoritate docens et infallibiliter docens; hunc ergo assensum imperare potest: atqui hic est actus potestatis iurisdictionis.

Idem evidentius elucet, cum Ecclesia docet, quae Deus non revelavit, sed nexa sunt cum revelatis: assensus fidelium innititur auctoritati Magisterii authentici et infallibilis: ius ergo habet Magisterium exigendi et imperandi hunc assensum sibi; ergo.

Quapropter Ecclesia consuevit semper praecipere professionem fidei illius, quam ipsa doceret ipsumque actum fidei, eodem nomine decretorum sive canonum appellans tum leges fidei tum leges disciplinares consuevitque poenis spiritualibus et corporalibus quoque plectere contumaces: porro potestas puniendi supponit potestatem prohibendi id quod

punitur, vel praecipiendi id cuius omissio ponitur; puniuntur proinde haeretici ratione etiam negatae obedientiae Ecclesiae.

Ne dicas Ecclesiam non posse praecipere actum saltem internum iidei; quia generalim nequit praecipere actus internos. Nam 1° eum agitur de actibus internis qui per se connectendi sunt cum actibus externis ut hi honesti sint atque hi praecipi possunt, ad internos quoque actus, ut aliipiod totum constituentes cum externis, se porrigit jurisdictio exterior. 2° Etiam si habeatur ratio tantum actus mere interioris Iidei, advertere licet non admodum firmum esse fundamentum, cui innititur sententia negans. Aiunt enim, jurisdictionem praecipientem ad ea porrigi, quae punire potest: punire autem posse ea de quibus valet indicare; de actibus porro internis indicium ferri non posse, quia sunt occulti. Verum *a*) conceditur, in actus exteriores occultos qui remotis arbitris fiant, protendi Ecclesiae jurisdictionem: dicuntur quidem occulti per accidens non per se; at nescio quid haec distinctio conferat ad defensionem doctrinae statuentis in actus mere internos jurisdictionem haberi non posse. Etenim in illis quoque actibus exterioribus occultis integra formalis ratio reperitur, quae prohibet iuxta hos auctores jurisdictionem; nimirum quod homines de illis iudicare non valeant: unde ex eo quod per accidens sint occulti, potius inferendum esse videretur quod, licet per accidens, sint tamen subducti a jurisdictione externa, *bj* Quamvis sententia per modum indicii ferri non possit in actus mere internos, ferri tamen potest per modum legis statuentis ipso facto subeundam poenam aliquam, ad cuius applicationem opus non sit ulla exterior exsecutione: quemadmodum contingit pro actibus exterioribus per accidens occultis, qui excommunicatione plectantur. 3° Cum ergo jurisdictio Ecclesiae sit allions ordinis quam politica et ordinata in bonum animorum ac vicaria illius qui animas regit, non videtur ad solos exteriores actus restringenda.

111. Discrimen est tamen iuxta indolem obiecti in exercitio potestatis jurisdictionis quoad proponendas veritates credendas et ferendas leges disciplinares. Veritates enim credendae sunt immutabiles, leges vero disciplinares mutabiles: illas Ecclesia proponit, has condit. Hinc decreta iidei abrogari non possunt, leges disciplinares possunt. Id vero non impedit quominus in proponenda fide exerceatur potestas jurisdictionis exigens assensum cogensque professionem fidei; sed tantum efficit ut exercitium huius potestatis exhauriatur in proponenda fide, ita ut non sit locus actui, quo oppositum proponi possit propositumque revocari. Et licet auctoritas magisterii determinata sit ex parte obiecti, non est tamen determinata sed indifferens quoad exercitium sui circa illud obiectum.

Demonstrata institutione divina ecclesiastici Magisterii, restat, ut breviter dicamus, quomodo fideles oporteat erga illud se gerere et qualis usus esse debeat veterum traditionum ac doctrinae praecedentium Patrum.

H

I. Ad prius quod spectat, facilis est responsio : cum Magisterium auctoritate sua plene fungens Ecclesiam universam docet, quaestiones definit, errores proscribit, debet fidelis obedientiam fidei et quidem fidei divinae si de veritate revelata agitur : fidei religiosae, si veritas proponitur non revelata (§. XL.), quae religiosa fides erga ecclesiasticum Magisterium et in priore hypothesei revelatae veritatis locum habet.

Si Magisterium non dirigat immediate doctrinam suam ad universam Ecclesiam, si non plene utatur auctoritate sua, si non omnes Magistri idem doceant, quid faciendum sit, dicemus commodius in seq. Tr. ubi de Magisterio Romani Pontificis agemus.

II. Ad alterum quod spectat, nempe usum veterum traditionum et doctrinae Patrum, officium agitur theologi, qui non debet tantum dogmata fidei proferre, sed et probare ac probare potissimum positiva demonstratione, quae est demonstratio critica seu historica facti revelationis cuiusque dogmatis. Necesse proinde est, ut monumenta antiquitatis, quibus testimonium huius facti continetur, accurate interroget theologus.

Monumenta porro sunt haec, decisiones Synodorum oecumenicarum vel solius Romanae Sedis (ut nunc supponimus, ne verum ex parte tantum dicamus): decreta quoque aliarum Synodorum. Ita omnia opera Patrum, ea praesertim, quae data opera de doctrina agunt, quae ad fidelium instructionem vel ad refellendos errores diriguntur. Praeterea. Acta Martyrum, libri liturgici, historia dogmatum et haeresum ac ecclesiasticae disciplinae, quae ex operibus quoque adversariorum atque relictis qualibet aetate inscriptionibus hauriri potest. Rursus opera succedentium Patribus Theologorum ac Scripturae interpretum atque Apologetarum, qui in communione catholica viventes, doctrinam Christianam plus minus illustrarunt et si qua sunt huiusmodi.

ii

Non omnia profecto, quae in his continentur, perlinent ad revelationem et quae attingunt, non omnia in singulis, etiam in non paucis seorsim sumptis, haberi possunt ut testimonia certa: normae ergo quaedam necessariae sunt. Itaque.

1. Quandoque divina revelatio quaeritur, quam Apostoli tradiderunt et idcirco Apostolica traditio investigatur, duplex secernenda est traditio Apostolica. Nam Apostoli veritates sibi divinitus revelatas annuntiarunt Ecclesiamque fundarunt iuxta leges fundamentales a Christo acceptas. At praeterea propter potestatem ipsis factam a Christo, qui non omnia determinavit, Apostoli, auctoritate sua, non paucas disciplinae leges aut regulas tradiderunt Ecclesiis, quas fundabant. Iam vero traditio priora complectens est traditio divina Apostolica atque de ista hactenus locuti sumus in tractatione hac de Magisterio, altera est traditio pure Apostolica. Utique quod ab universa Ecclesia tenetur nec Synodorum auctoritate (aut Romanae Sedis) constitutum fuit, ab Apostolis est repetendum, ut Augustinus ait lib. 4. *de Baptismo* c. 24.: verum adhuc restat discernendum, utra traditio ab Apostolis sit profecta. Differre inter se has traditiones, manifestum est et praesto sunt indicia certa earum discriminis.

Sane si traditio sit de veritate credenda fide divina, de constitutivis Ecclesiae, quae sint quoque fide divina credenda, ut distinctio laicorum et clericorum, potestas Episcoporum, Primatus, septem sacramenta, haec omnia nequeunt esse traditionis pure Apostolicae; nequit enim fide divina teneri nisi quod fuit divinitus revelatum neque a voluntate Apostolorum potuit pendere ipsa essentialis constitutio Ecclesiae, quae Christum habet auctorem. Scilicet traditiones pure Apostolicae in sola disciplina versantur. Disciplina utique per se et leges divinas regiminis ac morum complecti potest: sed heic ex communi usu loquendi, disciplina vocatur quidquid ad regimen Ecclesiae fideiurnque culturam spectat, quin sit in dogmate situm.

Hinc alter character utriusque traditionis: traditio divino-Apostolica est immutabilis, pure Apostolica est mutabilis. Ea enim auctoritas, qua haec fuit primitus instituta, perseverat in Ecclesia (in cathedra sane Romana est integra et plenissima auctoritas Apostolica): porro auctoritas potest abrogare, quod olim ipsa praescripsit: exemplum habes in abstinence a sanguine et suflocato praecepta ab Apostolis Act. XV. 29., quae brevi deinceps in desuetudinem abiit. Quapropter non ex necessitate, sed quia non ipsi visum, noluit Romana Sedes abrogare pro Sinensibus aliquam ceremoniam baptismi sollemnis, quae est ex institutione pure Apostolica.

Sequitur ergo, quod ad demonstrandum aliquid esse traditionis divinae, non satis sit ostendere id esse ab Apostolis profectum, sed oporteat praeterea ostendere id esse creditum fide divina sive ex ipsa Christi doctrina aut institutione dimanare.

2. Quoniam in operibus Patrum quaerimus antiquam traditionem,

oportet in illis discernere id, quod de doctrina primitus tradita referunt lanquam testes et id, quod de suo penu addere quisque potuit ut privatus doctor. Diximus (§. XXIII.) Apostolos non solum fuisse testes, sed etiam doctores. Diximus subséquentes Magistros posse quidem aliquid tradere *noue*., non autem *novi* ideoque oportere, ut quod hi docent sit vel ipsum dogma ab Apostolis traditum aut intelligentia ipsa dogmatis Apostolica vel uberior explicatio et evolutio dogmatis eiusque intelligentiae ab Apostolis praeformatae. Nequii enim eiusdem rei duplex intelligentia recta esse et diversa. Discrimen proinde est inter doctoratum Apostolorum et subsequentium Magistrorum: illi dogmata horumque intelligentiam acceperunt a Spiritu S. ideoque sicut primi ediderunt dogmata, ita et primi eorum intelligentiam praeformarunt: celeri, quemadmodum dogmata ab Apostolis accepta tradere debent, ita et tramiti intelligentiae dogmatum ab Apostolis praeformatae insistere debent; ut idcirco et in declarando dogmate partes testium agant.

Iam vero fieri potest, ut quilibet ex subsequenlibus, sive spectet ad Magistros primi ordinis sive secundi (§. XXXI.), deflectat ab Apostolica norma tum in tradendo dogmate tum in eo declarando, sensum suum privatum sequens, licet id non advertat. Huius autem privata doctrina facile discernitur, si comparetur cum communi aliorum, aut cum doctrina, quam authenticum Magisterium proponit. Compara doctrinam s. Cypriani circa baptismum haereticorum.

E contrario explicatio dogmatis ss. Trinitatis, ut secundum intellectum et voluntatem processiones exsistant, est doctrina communis iam ab ipsis Apostolis praeformata Ioan. 1.1.

Oportet ergo, quae sunt privata seponere nullumque errant, qui alicuius doctoris amore et existimatione abrepti, quidquid ipse tradit mordicus arripiunt atque obstinate tuentur ac frequenter illud ipsum quod ei est privum.

3. Quoniam in explicatione dogmatis adhiberi solent notiones et principia rationis idque non solum Scholastici, sed plures Patres praestiterunt, ut Cyrillus Alex. Augustinus, Nyssenus, Anselmus, distinguendum est inter eas notiones ac principia rationalia, quae necessaria sunt intelligentiae dogmatis et ea, quae cum quadam tantum verisimilitudine adhibentur quaeque occasione alicuius systematis philosophici invalescentis possunt longa etiam aetate communia evadere, quin certa sint.

Exemplum habes in explicatione 1. Capitis Genesis, ubi dogma traditur de creatione et formatione mundi. Hanc iuxta philosophicas notiones suae aetatis explicavit Basilius tum Nyssenus, postea scholastici horumque

explicatio per plura secula obtinuit: modo paululum diversa est explicatio iuxta pleniores notitias rerum naturalium: neutram Ecclesia hactenus iudicavit esse necessariam. E contrario distinctio, quam ratio quidem per se sola invenire potest, inter naturam creatam eiusque hypostasim, non quidem haec determinata distinctio aut illa, sed vera objectiva distinctio habita semper fuit necessaria pro rationali intelligentia dogmatis de Incarnatione.

Itaque ut eas rationales explicationes certe teneamus, quae cum dogmate magis congruant, non salis est eas amplecti, quae certa quadam aetate etiam diuturna adhibitae sunt a doctoribus ecclesiasticis, sed videndum praeterea, an ex indicio Ecclesiae eae necessariae sint*.

Indicium Ecclesiae constat vel aliqua sollemni decisione vel perpetua praxi, qua nempe Patres et Theologi non solum ea determinata explicationes utantur, sed simul significant eam necessariam credi, ut recta dogmatis intelligentia custodiatur.

4. Christianae doctrinae duplex est character veritatis, *antiquitas* et *universalitas*. Ex his duobus prius facile constat; cum enim in Ecclesia Christi non sit fide divina credendum nisi quod Apostoli tradiderunt iique fuerint primi; *illud ergo verum, quod prius* (secus ac in scientiis humanis, quarum initia incompleta sunt, incerta et erroribus permixta): quod ergo antiquum non est, sed novum, h. e. quod Apostoli non tradiderunt, nequit esse verum divinum, obiectum fidei divinae.

Alter character accipi potest tum *positive* tum *exclusive*. Nempe si exstat universalitas iutque moralis) fidei, ut aliquid ab omnibus credatur, id verum est et traditum fuit ab Apostolis. Secus universa Ecclesia credens fide divina id quod ab Apostolis traditum non fuit ideoque non revelatum, erraret: quod fieri nequit. Quocirca universalitas argumentum est certum antiquitatis: *quod scilicet apud omnes unum invenitur, non est erratum, sed traditum*. Terlull. *de Praescrip.* n. 18. Verum fieri potest ut aliqua doctrina antiqua h. e. ab Apostolis tradita, non sit universalis, h. e. non credatur universaliter? Fieri profecto nequit, ut negetur ab universalitate vel ab ea oppositum credatur: sed fieri potest, ut aliqua veritas tradita, quae implicite continetur in communi professione aut deposito fidei, aliquo tempore non sit explicite nota ideoque non ab omnibus credatur et a quibusdam etiam negetur. Profectus enim in explicatione et uberiore cognitione dogmatis admittendus est in Ecclesia.

Quocirca defectus simplex universalitatis non est argumentum deficientis antiquitatis. Sed haec est accuratius investiganda et dogmata explicite credita penitiori analysi subiicienda, quemadmodum factum est

sec. XIV. in quaestione de visione intuitiva beatorum ante indicium et proxima aetate in quaestione de Immaculato Conceptu et tandem indicio Magisterii authentici standum est.

Quod hactenus diximus de antiquitate et universalitate, iam praeformaverat Vincenlius Lirinensis in suo Commonitorio sec. V. *Tenendum esi, quod semper quod ubique quod ab omnibus creditum esi*. Ubi perpende vocem *creditum*; agitur enim de eis doctrinis quae *creduntur*, non quae solummodo, quacumque ex causa, communiter quoque tenentur ab ecclesiasticis viris. Declarationem regulae Linnensis dabimus commodiore loco in seq. Tr.

Illud autem modo perpende, characteres hos veritatis christianae esse nobis certum critérium eiusdem, non esse autem alterutrum critérium necessarium fidelibus, quando exstet praesentis Magisterii testificatio: iis autem criteriis uti solere et debere authenticos Magistros, antequam definitionem edant; nam quod iam traditum est testari debent: sed cf. I. c.

o. Ut universalitas doctrinae constet, non opus est semper singulos interrogare: frequenter enim paucorum vel unius doctrina sufficit. Sane si constet unius doctrinae accessisse in aliqua re suffragium authentici Magisterii, illius doctrina erit habenda universalis. Ita doctrina Augustini de gratuitate gratiae contra Massilienses probata Apostolicae Sedi: doctrina Cyrilli Alex, de Incarnatione probata Patribus Concilii Ephesini et sequentibus. Qua in re perpendendum quid reapse Ecclesia probaverit; nam generatim cum Ecclesia alicuius viri doctrinam probat, rationem quidem habet summorum et essentialium eius capitum, non autem uniuscuiusque sententiae aut argumenti, quibus doctor sit usus; neque enim doctore probato infallibilis asseritur aut is aequiparatur scriptori inspirato.

Sufficit etiam consensus Patrum occidentalis Ecclesiae. Ita Augustinus adv. Iulianum l. I. c. 4. « An ideo contemnendos (Pares quos citaverat) putas, quia occidentalis Ecclesiae sunt omnes nec ullus est in eis commemoratus a nobis Orientis Episcopus?... Puto tibi eam partem orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare etc. ». Quibus verbis ratio continetur specialis pro Ecclesia occidentali; ipsa enim obtinet cathedram Petri eique adhaeret, quae cathedra principium est efficax unitatis Magisterii et per se infallibilis, ut suo loco videbimus.

G. Quoniam singulis aetatibus Magisterium est infallibilis testis Apostolicae traditionis, ut sciatur quid primo e. g. vel secundo seculo traditum sit, non opus est testes huius aetatis citare: sed sufficit cuiusque subsequenlis aetatis commune testimonium producere; hoc enim refert illud idem, quod priores testes tradiderunt.

PROLEG. DE ECCLESIA

Contra eos tamen, qui negent Magisterii infallibilitatem, item si quæstio scientifice tractanda est, ad priores testes provocare oportet.

7. Eadem methodo, qua consensus Patrum, urgeri potest consensus eorum, qui subsequentibus seculis docuerunt. Patres latiore sensu dicuntur quilibet Christiani scriptores antiquitate conspicui, qui unitatem Ecclesiae servarunt vel saltem quoad ea opera, quae in unitate ista ediderunt. Pressiore seu nobiliore sensu Patres censentur ii scriptores antiqui, qui ab Ecclesia tanquam testes traditionis et doctrinae Magistri probati sunt sive authentico iudicio sive continuo usu et provocatione ad eosdem. Qui in explicanda doctrina sive speculativa sive practica plurimum valent, accedente nota sanctitatis, inter *Dictores* sunt relati, idque in subsequentibus quoque aetatibus locum habuit.

Patres, ul nomen ipsum fert, antiquitate praestant: ut eorum aetas certa definiretur, statutum est, eos censendos esse Patres, qui primis duodecim seculis floruerunt eorumque aetas desineret, cum cepit in Universitatibus Theologia tradi methodo scholastica. Quoniam in doctrina Christiana illud verum quod prius, profecto subsequente quavis aetate illud credendum erit, quod universus consensus Patrum tradidit esse credendum; ille enim consensus exhibet consensum Magisterii infallibilis primorum seculorum ipsiusque aetatis Apostolicae.

Attamen quoad propagationem et conservationem Apostolicae Traditionis, nullum est discrimen essenziale inter aetatem dictam Patrum et aetatem subsequenlem dictam Scholasticorum. Nam singulis aetatibus viget idem Magisterium infallibile; consensus proinde scriptorum singulis aetatibus cum Magisterio et ipse infallibilitatem participat atque evadit certum critérium Apostolicae Traditionis pro aetatibus futuris, sicut pro nobis consensus Patrum.

Ergo eadem methodus, quae adhibetur ut ex doctrina Patrum hauriatur Apostolica Tradição, adhiberi potest et debet apud scholasticos doctores.

8. Cum possibilis sit profectus in intellectu catholico veritatum revelatarum, intelligentia dogmatis non est semper exigenda ad conceptus antiquiorum, veluli si ope reflexionis et analysis explicari amplius non posset. Cf. conceptum naturae Angelorum apud antiquissimos, cum conceptu subsequendum: formam quoque cogitandi Mysterium Trinitatis penes non paucos Patres antenicaenos et posteriores.

XLVII.

U
t

Quod de testificatione traditionis dictum est, idem valet in interpretatione dogmatica ss. Scripturarum. In exegesi vero pure historica et philologica Scripturarum ratio quidem habenda est praecedentium PPm praesertim si quidam in his excellentes fuerunt ac probati et si plurium consensus existat : attamen in hac re non eadem valet ratio pro urgenda auctoritate PP. ac cum agitur de textibus dogmaticis.

I. Interpretatio dogmatica Scripturarum heic obiective accipitur, ea est interpretatio dogma revelatum in Scripturis exhibens sive de re pure credenda sive etiam agenda, interpretatio nempe textuum dogmaticorum. Cum huiusmodi actus sit idem ac ille quo Magisterium traditionem Apostolicam testatur et tradit, patet cur idem dixerimus valere in tali interpretatione ac in testificatione traditionis. Idcirco in hac re a communi Patrum consensu recedere non licet, quemadmodum Tridcnlina Synodus Sect. 4. et Piana Professio fidei statuerunt.

II. At 1° praeter textus dogmaticos exstant in Scripturis alii textus, quos vocare possumus simpliciter historicos (cf. XLII.), 2' in utraque serie textuum, sive dogmaticorum sive non dogmaticorum, quaestiones exoriri possunt exegeticae et quidem dupliciter.

• 91

Nam 1° talis potest esse textus ul eiusdem certa veritas unam solam patiatur interpretationis rationem: 2° talis quoque esse potest textus, ut cum eiusdem certa veritate componi valeat multiplex eius verborum philologie» interpretatio. Exempla alterius (nam prioris facile prostant) esse possunt ea, quae dedimus in Tract, de Peccato originali Th. LXVI. et de Matrimonio Th. XX.

Iam vero in priori hvpothesi, si textus certus est auctoritate Ecclesiae vel communi consensu Patrum, etiam et unica possibilis exegesis tenenda est vi eiusdem auctoritatis; alterum enim absque allero esse nequit.

At cum agitur de interpretatione exegetica textus dogmatici, quae uno aut altero modo soluta intactum pariter relinquit dogma, quod auctoritas Magisterii subesse textui docet; in hac hvpothesi, inquam, primo habenda est semper ratio praecedentis Patrum exegesis, eorum praesertim qui apud universam Ecclesiam laudem sibi praestantium interpretum compararunt. Verum quia eiusdem dogmatis interpretatio in utraque exegesi textus est possibilis atque in explicatione textus, quemadmodum in modo

\

dogma concipiendi progressus potest habere locum; non adversatur debita reverentiae Patrum qui retento dogmate textum aliter explicat.

Si agitur laudem de interpretationibus non dogmaticis, quae plurimum pendent ex notitiis historicis et philologicis, affirmamus, in his non illud valere, quod valet in dogmatica interpretatione. Nam ratio cur in hac oporteat sequi Patrum communem interpretationem, ea est quia omnia dogmata tradita sunt ab initio et doctrina dogmatica est immutabilis. Ex his flutem duobus consequitur tenendum esse, eum de dogmate agitur, quod priores Patres definiverunt. At quoad alia, Scripturae explicatio, in plurimis saltem, non est tradita ab initio et Patres in iis enarrandis non testium sed doctorum privatorum vice funguntur. Quocirca quoad haec progressus est possibilis circa ipsam rem, quae in scripturis dicitur, non solum circa eiusdem clariorem explicationem.

Igitur non licet eodem pacto ac fit in prioribus, heic urgere auctoritatem Patrum. Exemplum habes in interpretatione 1. cap. Genesis, quoad seriem temporis, qua mundus confectus est.

SCHOLION.

X. Concludimus affirmantes, consensum universalem fidelium cuiusque aetatis in re aliqua credenda, esse, dummodo constet, certum argumentum divinae traditionis. Est enim hic consensus Ecclesiae, quae docetur: ea autem universa infallibilis est ope Magisterii, cui certe adhaeret; idcirco manifestat nobis quid Magisterium doceat quidque proinde prius fuerit revelatum. Cf. August, *adv. Julian.* 1. 1. η. 31.

DE PROPRIETATIBUS ECCLESIAE.

§. XLVHI.

Verae Christi Ecclesiae proprium est ut sit una et quidem unitate triplici, nempe unitate communionis sive sociali, propter quam unica quoque sit Ecclesia: unitate symbolica h. e. professionis fidei tum materiali tum formali: atque unitate rituali eademque pariter tum materiali tum formali.

1. Unitas quaedam Ecclesiae orta ex eo, quod habeat unum fundatorem unumque supremum caput Christum unumque immediatum ac mediatum finem, sanctitatem nempe aeternamque bealitudinem unamque revelationem chrislianam, unitas talis, inquam, a Protestanlibus quoque admittitur, qui hoc pacto asserunt Ecclesiam Christi unam esse et unicam. Huiusmodi autem unitas absque ulla unitate sociali exsistere potest. At

unitatem etiam sociale Ecclesiae admittendam esse patet ex superius demonstratis, quibus effecimus Ecclesiam Christi societatem esse eandemque visibilem (cf. §§. 1. II. X.). Quare de hac re sub hoc generali conceptu non est amplius disputandum. Neque pariter quaestionem habere oportet, an Ecclesia Christi sit unica sub aliqua confusa ratione; nemo enim hoc negat. Reliquae tamen sunt adhuc aliae penitiores quaestiones circa determinatum conceptum unitatis ac unicitalis Ecclesiae.

Quaeritur enim 1° qua ratione Ecclesia Christi una et unica esse debeat, an nimirum quatenus omnes Christi fideles unius eiusdemque regiminis auctoritati subesse oporteat, an quatenus salis sit partiales societates Christianas, alioquin in suo regimine independentes, amico foedere copulari. Quaeritur 2° an unitas in fide et ritibus sacris exigit consensum fidelium in omnes veritates revelatas iisque connexas atque authentice propositas, tum communionem in eosdem omnes ritus sacros qui sint divinae institutionis, an sufficiat consensus in quasdam veritates revelatas fundamentales, atque communio in quibusdam magis necessariis sacramentis. Quaeritur 3° quodnam sit ex Christi institutione principium necessarium huius unitatis.

Quoad 1m quaestionem nola est sententia quorundam recentiorum Protestandum in Anglia: Ecclesiam Christi posse suam tueri unitatem, etsi tantum amico foedere uniantur diversae communiones, Romana scilicet, Graeca et Protestans (Cf. Patricium Murray *de Ecclesia* disp. VI. sect. 1. n. 57. seq.). Quoad 2m quaestionem constat Protestantes generalim eam mordicus defendisse opinionem, unitatem fidei non violari nisi negatione articulorum fundamentalium, nec requiri communionem nisi in iis ritibus sacris, qui ex sola Scriptura certo demonstrantur. Quoad 3m quaestionem tandem patet, Protestantes docere principium necessarium efficiens unitatis esse solum Spiritum S. qui omnes docet. De his ergo disputandum est.

II. Iam vero unitas socialis non prodit solum ex identitate finis, mediorum, legum: palet in lot societatibus seu regnis distinctis, quae eundem finem habent et frequenter easdem leges et media habent vel possunt habere: nec sufficit identitas regis, qui duo distincta regna gubernare potest: sed requiritur conspiratio mutua omnium sociorum sub directione unius regiminis; hoc enim posito, omnes una conspirantes sub una auctoritate, unum corpus, unam societatem constituunt. Non repugnabat Christum tot societates invicem independentes constituere quot e. g. sunt Episcopales Sedes; ast alia in hac hypolbesi fuisset oeconomia ab eo constituta. Institutio porro Christi est, ut universa Ecclesia sua sit

una societas, h. e. ut omnes fideles constituent unam societatem, mutuo conspirantes omnes in eundem finem sub auctoritate unius regiminis. Quare haec unitas excludit multiplicitem Ecclesiarum, quarum singulae sint completae inter se societates proprium habentes regimen; etiamsi quodam amico foedere inter se uniantur, sicut et societates independentes, retenta propria independentia, possunt uniri: ideoque eo redit unitas Ecclesiae, ut Ecclesia, quae prout societas est, debet esse necessario una, sit etiam unica; hoc nempe pacto, ut sub regimine unius supremae auctoritatis omnes Christi fideles comprehendantur.

Haec unio dicitur quoque unio communionis; communicant enim invicem fideles: dicitur etiam frequenter ab Augustino unio caritatis. Verum caritatis nomine non intelligitur immediate virtus proprie dicta theologica, qua proximum propter Deum diligimus; nam haec completitur eos quoque, qui sunt extra Ecclesiam et qui proximum odit non ideo desinit esse in Ecclesia: sed intelligitur coordinatio ad ceteros fideles et subordinate Pastoribus in unam societatem; quae proinde per se est caritas socialis, dicitur vero etiam caritas simpliciter, quia speciem ipsius quamdam refert et ab ea determinari, veluti effectus, nata est.

Unitas socialis Ecclesiae non id postulat, ut quicumque sunt membra eius, pergant semper esse membra sive ad corpus eius spectare; sed requirit ut, quicumque et quotcumque sint qui recedunt ab aliis, Ecclesia maneat semper una societas, non sit divisa in plures societates ab invicem separatas; ideoque quicumque homo vel coelus non sit membrum vel pars illius, non sit ullo modo Ecclesia Christi vel de Ecclesia Christi.

Huiusmodi unitas dicitur proprietas Ecclesiae. Et quidem prout unitas dicitur conspirationem plurium ad eundem finem sub eadem auctoritate, ea est proprietas essentialis Ecclesiae, sicut est ei essenziale esse societatem; ideoque absolute ei competii: nequit enim esse societas sine unitate. Prout vero dicit omnium fidelium adunationem in unam et unicam societatem sub uno regimine, unam in universo orbe sistens Ecclesiam Christi, est proprietas tum necessaria, eo quod necesse est ut Ecclesia talis sit, qualem Christus esse voluit; tum quoque essentialis, si comparatur cum hoc subiecto, quod quidem Deus instituit, nempe cum societate ordinata ad comprehendendum in se ipsa omnes fideles: est enim sic ei essentialis illa unitas. Quae quidem unitas re est ipsa societas: sed id non impedit quominus proprietas eius dicatur; quemadmodum unitas propria cuiusque societatis re est ipsa societas et tamen eius proprietas dicitur, prout cum ipsa comparatur sub alia ratione spectata.

Nobis nunc ergo probandum est, Christum ita instituisse Ecclesiam ut

una sit unitate sociali comprehendens sub uno eodemque regimine omnes fideles, qui membra sint Christi; non sit multiplex, vel divisa in partes, (piae singulae proprium regimen independens habeant, vel quae etiam quodam foedere consociantur simul, propria independentia non amissa, quemadmodum plures societates invicem independentes uniri possunt.

III. Christi oratio Ioan. XVII. 11-20-23. est oratio efficax, tum quia absolute facta, tum quia quod heic petitur a Christo est signum suae missionis, quae signis manifestanda erat (*ut credat mundus, quia tu me misisti*), quia tandem effectus ipse orationis consecuturus significatur, cum dicitur: *ego in eis et tu in me, ut sint consummati in unum*: Christo enim existente et operante nequit deesse effectus. Porro quod Christus rogat est unitas, unitas omnium credentium perpetua, *non pro eis rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me*, qua omnes unum sint iuxta divinae unitatis exemplar *ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ita et ipsi in nobis unum sint*. Unitas autem exorata a Christo est unitas visibilis; debet enim esse signum hominibus missionis Christi institutoris Ecclesiae: unitas autem haec visibilis omnium credentium est unitas socialis sub uno eodemque regimine unius auctoritatis. Sane Ecclesia Christi dicitur *corpus, corpus utique organicum, corpus unum* (2a Cor. XII. 12. seqq.; X. 17.) dicitur *regnum* (Maith. XVI. 17.) *domus* (1a Petri II. 5.) *ovile* (Ioan. XXI. 15. seqq.) *ovile unum sub uno pastore* (Ioan. X. 16.). Iam vero cum haec metaphorice de coetu vel societate hominum usurpantur, significatur *a*) quod unum sit principium unitatis, unum sit regimen; quemadmodum unum est caput in corpore, unus Rex in regno; unus paterfamilias in domo, unus Pastor in ovili. An sit unicum caput, regimen etc. pendebit a quaestione, an sit unicum corpus, regnum: sed certe cum dicitur corpus, significatur unicum caput, illius nempe corporis; cum dicitur regnum, significatur unicum regimen illius regni etc. nam neque esse potest corpus sine capite, aut regnum sine rege vel supremo regimine: neque corpus potest esse biceps (nisi sit monstrum) neque regnum cum duplici suprema auctoritate. Significatur *b*) quod illi uni capiti, regimini omnes subsunt qui ad corpus vel regnum spectant, quemadmodum capiti subsunt omnia membra, regiae auctoritati lotum regnum, palrifamilias tota domus, pastori lotum ovile. Iam vero ad hoc corpus unum constituendum ordinantur quotquot sunt membra Christi 1. Cor. X. 17. *Unus panis, unum corpus nulli sumus, omnes qui de uno pane participamus*. Ibid. XII. 13. *In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judaei sive gentiles sive servi sive liberi*. Scilicet omnes qui de pane eucharistico par-

ticipant, omnes qui sunt baptizati, ad unum corpus constituendum ordinantur: atqui hi sunt omnes qui membra Christi sunt; nullus enim esse potest Christianus coelus, qui his Sacramentis careat: cum itaque quotquot his sacramentis perficiuntur ad unum corpus constituendum ordinantur; ergo corpus istud unum complectitur omnia Christi membra, ergo sub uno regimine huius corporis contineri debent omnes qui membra Christi esse volunt: ergo Ecclesia est una unitate sociali comprehendens sub uno regimine omnes fideles atque ita est una, ut sit etiam unica. Atque talis unitas est ei essentialis; est enim essentialis societati aliqua forma unitatis, ideoque ea determinata forma quam vel natura vel institutio in ea exigit. Item ad Ephes. IV. 11. seqq. docemur Deum dedisse Apostolos, Pastores et Doctores in consummationem sanctorum, in aedificationem corporis Christi: hoc autem, quod corpus Christi dicitur, repraesentat eos omnes qui sanctificandi sunt; nam pro iis omnibus dati sunt Apostoli, Pastores et Doctores. Iam vero corpus istud non est multiplex, sed unum: non enim sub Christo Capite sunt paries inter se separatae, sed aliquod lotum connexum et compactum est, augmentum corporis faciens, in aedificationem sui. Ergo. Quod autem in corpore valet, id et in aliis metaphoris valere evidens est.

Unitatis socialis omnium fidelium necessitas sive adunationis omnium sub uno regimine demonstratur quoque directe ex institutione potestatis quam Christus uni contulit et cui omnes prorsus suas oves subesse voluit: quocirca huiusmodi unitatis plenissima demonstratio repetenda est ex Tract, seq.

Veteres autem Pares idem unanimiter testantur. Etenim non solum docent Ecclesiam Christi esse ex omnibus credentibus unam (Iustinus in Dialogo n. 63. Clemens Romanus epist. ad Corinthios n. 46. Irenaeus 1.1, c. 10. Origenes contra Celsum 1. VI. n. 48. Cyprianus et Augustinus *de Unitate Ecclesiae*) sed praeterea docent unitatem Ecclesiae per Episcopum, ideoque per auctoritatem, fieri (Ignatius passim in suis epistolis) iidemque docent unum esse episcopatum, unam esse cathedram, unum Episcopum in Ecclesia, unamque Ecclesiam esse per unius auctoritatem et idcirco unam Ecclesiam esse ex omnibus fidelibus per subiectionem uni auctoritati.

Ex his liquet, Christum non solum voluisse Ecclesiam suam esse unam, sed principium unitatis in ea posuisse h. e. auctoritatem visibilem; constat enim Christum auctoritatem regiminis instituisse: unitas autem Ecclesiae quae est unitas corporis, regni, ovilis etc. per solam auctoritatem obtinetur. Ut vero huiusmodi unitas socialis vere dicatur competere Ec-

clesiae, debet esse actualis; si enim actu non sit, habebis partes divisas: quae nihilominus si adhuc dicantur esse Ecclesia, Ecclesiam sistent multiplicem, non unam. Nilas vero socialis perpetua erit; quia Ecclesia perpetua erit: erit autem semper Ecclesia, qualem Christus instituit et voluit esse; ergo actualis unitas perennis erit, nec unquam fiet, ut Ecclesia vera sit et simul multiplex ac divisa socialiter.

IV. Unitas fidei (loquimur nunc de fide theologica) ex duplici elemento constat subieclivo el obiectivo: subiectivum est professio fidei communis omnibus; obiectivum est doctrina eadem, sive veritates eadem pro omnibus credentibus. Porro ex parte obiecti, *ad habendam unitatem* requiritur, ut ipsae veritates, quae creduntur, sint unum h. e. uni subsint molivo, nihilque in eis sil falsi neque ulla contradictio inter eas. Ex parte vero subiecti requiritur principium determinans professionem fidei communem. Hoc autem principium determinans debet esse evidentialis obiecti, quae dupliciter obtineri potest. Vel est enim evidentialis obiecti certa ex eo, quod Deus singulis veritatem testatur vel interiore locutione vel exteriori manifestatione per signa, vel est evidentialis obiecti certa ex auctoritate quadam inter homines proponente infallibiliter credenda, cuius infallibilitatem Deus certis signis indubiam effecerit. Alterutrum enim requiritur; nam evidentialis veritatis haberi nequit. In hac proinde unitate fidei duplex veluti unitas distinguenda est: *unitas materialis* h. e. consensus omnium in easdem veritates, *unitas formalis* h. e. adhaesio omnium eidem principio determinanti consensionem.

Iam vero professio fidei eadem in omnibus potest esse vel explicita vel implicita. Explicita est cum distincte sciuntur et creduntur veritates: implicita est cum aliquibus veritatibus explicite creditis, celerae in suo molivo formali el principio manifestationis creduntur, quatenus volumus credere quidquid Deus revelavit et magisterium a Deo institutum docet. Fides autem implicita duplex distingui potest: nempe respectu earum veritatum quae iam authentica, et infallibili definitione magisterii sunt propositae, quas tamen plures ignorant el respectu earum veritatum, <piae in deposito quidem revelationis continentur, nondum tamen peremptoria sententia magisterii sunt definitae. Illud porro est advertendum quod utraque fides sive explicita sive implicita est *formaliter* eadem fides atque earumdem veritatum; est enim idem inolivum formale idemque principium cui utraque innititur.

Quia vero credenda sunt et ea (piae nexa sunt cum revelatis et magisterio infallibili proponuntur, quo duplici vinculo ad unitatem cum re-

velatis revocantur; hinc unitas fidei postulabit ut haec quoque propter suum proprium molivum credantur vel explicite vel implicite, quemadmodum diximus de revelatis.

Iam vero A) unitas fidei materialis postulatur in Ecclesia Christi, ut sine ea esse non possit Ecclesia; cuius proinde proprietas sit unitas Eidei. Sane liquet 1° ex ipsis rerum naturis: deficiente enim unitate fidei, neque constare sibi potest unitas socialis; est enim essentialiter Ecclesia societas credentium et agentium secundum Fidem, ita ut omnes leges, omnia iura, omnes functiones, quibus invicem cohaerent membra Ecclesiae, apponant fidem et secundum eam determinantur; quare diversis existentibus professionibus Fidei, eo ipso Ecclesia scinditur in plures et fit multiplex, quod repugnat. Rursus Fides, quam profiteri debet Ecclesia, est fides vera eamque integre profiteri Ecclesia debet: *docete omnes (jentes... docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis*. Matth. XXVIII.20.; porro fides vera non est nisi una: ergo unam fidem profiteri Ecclesia universa debet. Liquet 2° ex disserta testificatione Apostolorum, qua voluntas Christi manifestatur. Ita ad Ephesios IV. 3. seqq.: ex quibus habes *a)* servandam esse unitatem Spiritus in vinculo pacis (3.): *b)* quemadmodum Ecclesia est unum corpus, unus Spiritus, quemadmodum una est spes vocationis fidelium, unus est Dominus, unum baptisma, ita unam esse Fidem (4. 5.): *c)* Christum instituisse pastores et doctores, ne circumferantur fideles, veluti parvuli fluctuantes, omni vento doctrinae, ne scilicet diversae sint opiniones in fide, quas sectentur fideles, sed ut occurrant omnes in unitatem Fidei εἰ ἐνότητά τη πιστεύω, in virum perfectum (11. 13.), vir perfectus opponitur parvulis fluctuantibus: metaphorica est locutio; significatur autem quod sicut per gradus quosdam aetas hominis ad virilem pervenit perfectionem, perfectio autem virilis aetatis in eo est quod vires corporis firmae sint animusque sit constans et propositi tenax, ita adhaesio nostra fidei debet esse firma et stabilis, ut simus in fide viri perfecti non parvuli fluctuantes), *d)* Hanc autem unitatem fidei palet obtinendam esse in hac vita; in hac enim ministerium doctorum existit atque in hac vita crescere debent fideles in Christo veritatem facientes (15) ἀληθεύοντε in caritate (ἀλήθεια enim est qui a vero non aberrat. Aristot. *de Anima* I. Ili. c. 3.). Quia vero μέχρι *donec* significationem temporis habet, cum dicit Apostolos Doctores datos esse in opus ministerii *donec occurramus omnes* (ipse se Paulus cum ceteris connumerat), sensus est quod huiusmodi opus tandiu durare debet, quandiu ex omnibus gentibus ex omni terrae parte erunt homines congregandi in unitatem fidei, scilicet *donec omnes* (vis est in lermi no *omnes*

DE PROPRIETATIBUS ECCLESIAE

non in termino *occurramus*) occurramus (13.) in unitatem fidei. Semper autem ab omnibus, qui occurrunt, conveniendum est in unitatem Fidei eademque servanda firmiter et constanter: excluditur enim pro omnibus fluctuatio in fide veritasque in caritate facienda omnibus edicitur qui crescunt in Christo (14. 15). Non itaque is est sensus, quod unitas fidei sil terminus quidam in quem Ecclesia tendit, quem tamen non statim assequitur, ita ut proinde etiam sine eo ipsa esse possit.

Liquet 3° ex historia institutae et propagatae Ecclesiae; primi enim fideles perseverantes erani in doctrina Apostolorum Act. II. 42. iisque praecipitur ul stent et teneant traditiones quas didicerunt sive per sermonem sive per epistolas Apostolorum 2. Thessal. II. 14. praecipiturque Episcopis ut depositum custodiant, devitantes ἀντιθέσει falsi nominis scientiae 1. Tiraolh. VI. 20. et quae audierunt ab Apostolis commendent fidelibus hominibus qui idonei sint et alios docere 2. Timoli). II. 2. ac universim edicitur, anathema esse quicumque evangelizaverit praeter id quod Aposloii evangelizarunt Gal. I. 8. 9. Atque ita universa Ecclesia id semper custodivit, ut alienos ab Ecclesia haberet, qui ab unitate fidei deficerent, ab ea nempe fide quam Apostoli Ecclesiae tradiderunt; ut ex universa haereseologia constat.

Liquet id 4° ex unanimi testificatione Maiorum. ex qua, speciminis gratia, haec salis sit producere < Ecclesia enim per universum orbem dispersa, teste Irenaeo l. I. c. 10., praedicationem et fidem ab Apostolis acceptam, vehit animam unam et unum idemque cor habens, miro consensu quasi uno ore praedita, praedicat et docet... veraque et universa Ecclesia unam et eandem toto terrarum orbe fidem tenet. » « Apostoli enim in orbem profecli eandem doctrinam eiusdem fidei nationibus promulgaverunt et proinde ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei et semina doctrinae ceterae exinde ecclesiae mutuatae sunt et quotidie mutantur, ut ecclesiae fiant », ait Tertullianus *de Praescript.* n. 20. < Tunc enim unitas (Ecclesiae) est, cum omnes similiter credimus » inquit Chrysost. in Epist. ad Ephesios horn. XI. « Ecclesia enim *ab una fide genita* ac per Spiritum S. in lucem edita, una est soli et una genitrici (μία τῇ μόνῃ καὶ μία τῇ γεγεννηκυῖα) », ait Epiphanius in *Exposil. Fidei* n. 5. El sane huc semper spectavit omnis pugna Ecclesiae cum haereticis, huc editae professiones fidei, huc decreta fidei in Synodis vel ab Aposlolica Sede lata, ut una eademque fides integra in universa Ecclesia custodiretur. Neque refragatur Iuslinus in Dialogo n. 48. cum ait : < Sunt enim quidam ex genere nostro, qui eum (Iesum) confitentur esse Christum, quamvis hominem ex hominibus

genitum pronuntient, quibus ego non asseolior, nee assentirer etiamsi maxima pars eorum qui mecum sentiunt, idem dicerent ». Homines enim quos *ex genere nostro* vocat Iulianus sunt haeretici, qui cum in Christo fuerint geniti et quadam ratione Christiani semper sint, ex genere nostro dicuntur esse, idque solebant Patres cum eos Iudaeis aut Gentilibus opponerent. Cf. Origenem *contr. Celsum* L. III. n. 12. Hieronymum praefat. l. XI. in Esaiam. Cum autem haec ratio sit cur ex genere nostro dicantur haeretici, non sequitur eos a Patribus tamquam verae Ecclesiae membra habitos esse; inter plures enim Christianas sectas una est vera Christi Ecclesia.

B) Cum haec unitas materialis quoddam principium determinans requirat, tale principium ex Christi institutione est auctoritas magisterii; ideoque ex Christi institutione et unitas formalis fidei in Ecclesia postulatur eaque per authenticum et infallibile magisterium efficitur. Sane praelerquamquod Deus immediate singulos non docet, vel interius per interiorum locutionem vel exterius per signa testificanda, verum esse quod aliquis nomine suo proponit, constat Christum magisterium authenticum et infallibile constituisse et omnibus obedientiam erga ipsum praecepisse idque solum et omne voluisse credi quod ipsum doceret. Haec ex iam demonstratis evidenter sunt. Et sane hoc pacto semper discreti sunt fideles ab haeticis, quod illi Ecclesiam audirent, hi sibi ipsis magistri essent erroris atque huc spectarunt semper professiones fidei et decreta fidei edita in Synodis, ut tessera communis fidei omnibus proponeretur, qui Ecclesiae filii esse vellent.

C) Porro collatis iis, quibus in praeced. reieciimus distinctionem protestanticam articulorum fidei in fundamentales et non fundamentales, liquet unitatem fidei, quae ex Christi institutione in Ecclesia requiritur, esse unitatem circa omnia dogmata revelata, sive explicita sive implicita credita. Unde constat, quodnam indicium ferendum sit de opinione modernorum Protestantium, quam exhibet M. Lurieu in opere cui titulus: *Le vrai système de l'Eglise* pag. 79. inquit « nostra opinio est, quod ecclesia catholica et universalis sit diffusa in omnibus saeculis, habeatque vera membra in omnibus ex harum numero societatibus, quae non diruerunt fundamentum religionis christianae, etsi sint ab invicem divisae et se mutuo excommunicaverint... Nam Ecclesia, ut ait pag. 226., mansit visibilis in cunctis communionibus, quae non obstantibus anathematis mutuo adversus se latis et earum separatione, conservarunt semper veritates principales ». Impie autem furit in Ecclesiam Romanam (ibid. pag. 54.); eo quod doceat se esse unicam Ecclesiam, in qua salus possit obtineri: quid enim aliud

sic docendo docet, quam in sola vera Ecclesia haberi posse salutem sequi esse exclusive veram Ecclesiam; quae duo evidenter ipsa demonstrat?

IV. Coelus religiosus in Dei cultum destinatus colligari debet quibusdam sacris ritibus, quibus homines et dedicentur Deo et Deo cultum exhibeant et a Deo vicissim perficiantur. « In nullum enim nomen religionis sive verum sive falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium consortio colligentur » (August, *adv. Faustum*. I. XIX. c. 11.). Est de essentia proinde coelus religiosi, ut quosdam ritus sacros habeat. Ritus sacri communes esse possunt cunctis ad coetum perlinentibus duplici modo, nempe 1° immediate actuali perceptione ut in Ecclesia baptismus, seu iure actualis perceptionis, ut Eucharistia : atque 2° mediale h. e. consensione et effectuum eorum participatione, quatenus quidam ritus qui a quibusdam lanium suscipi possunt et debent, ab omnibus admittantur habeanturque ut ritus sacri iisque debita reverentia adhibeatur atque in bonum commune cedant, quemadmodum est Ordo sacer. Actualis vero perceptio ritus sacri rursus duplex esse potest; si enim ritus sacer huiusmodi sit ut immediate in bonum omnium peragatur, vel erit perceptio activa, qua ritus ipse fit vel passiva, qua effectus eius participantur; cuiusmodi est sacrificium. Ex hac communione rituum sacrorum oritur unitas ritualis coetus religiosi. Haec autem unitas rursus duplex distinguenda est, *materialis* nempe et *formalis*. Materialis est ipsa communicatio omnium rituum sive immediata sive mediata: formalis est ratio existens in coetu determinans hanc communicationem eiusque stabilitatem ac perennitatem; certos enim oportet esse ritus sacros in aliquo determinato religioso coetu eosque stabiles et perennes, si coetus stabilis et perennis esse debet; ad id autem obtinendum requiritur, ut in ipso coetu sit principium aliquod, quo fiat ut omnes eosdem ritus perenniter servant, si ille coelus sit per se non per accidens coelus religiosus. Porro necesse est, ut hoc principium in Ecclesia illud sit quod Christus instituit.

Quaeres num possint esse quidam ritus sacri proprii tantum alicuius partis coelus religiosi? Si sint quidam ritus accidentales et quorum exclusio non includat negationem alterius unitatis essentialis nempe in fide quique proinde a ceteris quoque probari possint et pro opportunitate usurpari, unitas religiosi coelus haberi poterit, etsi non omnes ritus sint communes. At si e contrario sint ritus necessarii aut essentialia, quorum exclusio includat negationem unitatis in fide, ii omnibus debent vel immediate vel mediate esse communes, ut unus sit coelus religiosus.

Iam vero A) in Ecclesia unitas ritualis *materialis* postulatur. Ratio est

quia id exigitur ab essentia coetus religiosi. Et sane communis esse debe omnibus ritus idem initiationis, h. e. baptismi Matth. XXVIII. 19; Eph. IV. 5; communis idem ritus Eucharistiae et sacrificii 1. Cor. X. 17; Ioan. \ I. 34. coli. Matth. XXVI. 26; 1. Cor. XI. 23; Act. II. 42. Praeterea professio unius baptismi in symbolis continetur. Patribus autem sollemne est, explicare unitatem visibilem Ecclesiae per consortium eorundem Sacramentorum (cf. Augustini testimonia §. 11. n. 10.) Et Patres Apostolici, ut passim Ignatius in suis epistolis, cum unitatem Ecclesiae commendant, illud data opera praecipiunt, ut in ritibus sacris omnes cum Episcopo uniantur et nihil sine Episcopo fiat, unitas scilicet sacrorum asseritur.

Porro necesse est, ut unitas ritualis Ecclesiae complectatur omnes ritus qui sunt divinae institutionis, qui quidem sunt Sacramenta septem et sacrificium. Sane hi ritus necessarii sunt; quia necesse est ut coetus religiosus a Deo institutus eo modo Deum colat Deoque dedicetur atque a Deo perficiatur, quem ipse Deus instituit. Instituit porro Deus haec fieri per eos determinatos ritus. Et re quidem vera exclusio cuiuscumque horum rituum includeret dissensionem in fide; si enim Deus ritus hos instituit et iussit adhiberi, credendum est eos esse ritus sacros illudque eos praestare quod divina revelatio docet cosque esse ex divina institutione adhibendos et necessarios in Ecclesia Dei : ergo.

B) Oportet autem, ut diximus, hanc unitatem rationem sui in ipso coetu habere, per quam stabilitas et perennitas eiusdem unitatis efficiatur. Si enim id desit, fieri quidem poterit, ut identidem omnes in idem conveniant, sed id erit per accidens non per se, ex mutabili hominum arbitrio, non ex vi ipsius coetus religiosi. Ideoque non esset Ecclesia in hac hypothesis coelus per se unus unitate sacrorum et sic neque esset per se coelus cui nomen Ecclesiae competat: nam si per se non haberet unitatem sacrorum, fieri per se posset ut ritibus omnibus careret, quibus eum auctor ipsius voluit esse religiosum ; ideoque per se non esset, sed solum forte per accidens coetus religiosus : si autem per se non est coelus religiosus, iam nullus est coelus, qui mereatur dici Ecclesia. Iam vero Christus in Ecclesia sua principium posuit unitatis perennis sacrorum et sic voluit utramque unitatem materiale et formale, ut decebat. Posuit scilicet ministerium ab Apostolis inchoatum in successores eorum iugiter continuandum, cui custodia et administratio sacrorum infallibilis commissa est. Ut proinde communicare quidem debeant fideles sacris, sed ea accipiendo ab iis vel sub eorum directione, quos Christus sacrorum ministros instituit. Haec valent ex ipsa institutione ministerii, qua Christus Ecclesiam suam fundavit. Huc spectat doctrina Ignatii in omnibus

suis epistolis. Hinc libri liturgici et rituales ab Ecclesiastica auctoritate editi ab antiquis quoque temporibus, quibus sacrorum administratio regeretur: ergo.

XLIX.

Elr demonstratis colligitur haereticos, schismaticos, excommunicatos atque etiam catechumenos non esse actu membra Ecclesiae.

I. Praestituendum est initio, posse eum, qui in Ecclesia est, separari ab ea ita ut amplius connumerandus non sit membris eius. Id constat ex ipso communi conceptu societatis, a qua quis sponte vel coacte separari potest separatione totali. Cum praesertim Ecclesia sit societas, ad quam obligantur quidem homines, at lege; unde voluntarie ad eam convenire debent et voluntarie permanere. Est ergo in potestate hominum abrumperere vinculum unionis et se ab Ecclesia separare. Est etiam in potestate societatis rebelles prorsus a se abiicere. Idque semper in Ecclesia retentum est ac suppositum in quavis controversia cum haereticis et schismaticis eorumque proscriptione, ut deinceps patebit. Porro ut quis membrum Ecclesiae sit debet cum corpore coniungi per ea vincula, quibus unitas corporis necessario constituitur. Nec salis est, quod Ecclesiae quomodo-libet subsit potestati; nam et qui sunt alieni a quadam societate, possunt esse subiecti, licet inviti, potestati eiusdem e. g. qui bello sunt victi neque salis est, quod certis in adiunctis jurisdictionem per modum actus transeuntis ab ecclesia quis recipiat in subditos eius; nam in bonum subditorum potest Princeps cuivis extraneo potestatem facere exercendi id quod utile sit subditis suis: quemadmodum et Christus fecit potestatem cuivis homini administrandi valide baptismum, etsi non sit in corpore suo. Scilicet aliud est reali aliqua relatione subordinationis aut dependentiae cum Ecclesia necti, aliud est esse membrum eius; id enim postulat, unitatis vinculo cum eius corpore cohaerere. Rursus distinguenda est obligatio unionis cum Ecclesia qua quis teneatur et ius quod Ecclesia habeat ut quis sit ipsi unitus, ab actuali unione; potest enim illud utrumque esse sine hoc. Porro nos loquimur de actuali unione. Iam vero vinculum necessarium unitatis Ecclesiae triplex est: regimen, fides, sacra; triplex enim unitas, socialis, symbolica, ritualis est necessaria et essentialis Ecclesiae (§. praec.).

II. Haereticus est qui fidem susceptam abiicit, sive unum articulum sive omnes neget. Duplex distingui debet, occultus et publicus. Occultus iterum duplex distinguitur, scilicet is qui haeresim mente continet nec

ullis exterioribus signis exprimit et is qui exprimit quidem, sed nemine praesente aut sciente: ille *occultus per se* dicitur, hic *per accidens*. Publicus est qui haeresim suam palam profitetur, ita ut constet ipsum sentire aliter ac Ecclesia docet idque publice constet. Ut haereticus publicus sit, haec duo debent concurrere, haeresis interior eiusquo exterior manifesta professio. Si enim ex errore quis profitetur quod haereticum est, putans id esse catholicum, ipse et haereticus non est et eius professio, si praesertim omnia adiuncta specientur, est formaliter conformis magisterio Ecclesiae; significat enim (licet per accidens id identidem latere possit) se velle credere quod Ecclesia docet. De haereticis occultis iam disputavimus in §. 9. Negamus modo haereticos saltem publicos esse actu membra Ecclesiae.

Sane 1° fac eos esse membra Ecclesiae: in hac hypothesis Ecclesia erit societas eorum qui verum et falsum profitentur et quia error multiplex est, veritas una, Ecclesia poterit esse societas cuius magna atque etiam maior pars errores licet diversos profiteatur: ideoque hac admissa hypothesis, non amplius verum erit fidem Ecclesiae esse unam Ecclesiamque veram fidem profiteri atque esse columnam et firmamentum veritatis: hoc autem repugnat; ergo et ea hypothesis repugnat. 2° Huic hypothesis, quod haeretici scilicet manifesti adhuc membra sint Ecclesiae, adversatur sensus universalis et constans ipsius Ecclesiae. < Dubitari non potest (ait s. Athanasius Orat, i* adv. Arianos) quin earum (omnium haeresum) auctores ex nobis exierint, sicut scripsit b. Ioannes; quandoquidem neque fuit unquam neque nunc nobiscum est eorum doctrina». Sane heretici semper tales habiti sunt ut sint *aniichristi* (1a Ioann. H. 18.) iidemque dicuntur esse *extra Ecclesiam* (Cyprian, epist. ad Iubaian.) eos esse *aperte foris* (August, *de Bapt.* l. 1. c. 17.): eorum *coelus non esse Ecclesiam* (Hieronym. *coni. Lucifer.*): eos *se habere ad Ecclesiam sicut ancilla ad uxorem* (August, *ibid.* c. 15. seq.): *cum iis non communicare Christianos; quia eos atheos impios et exleges sciunt Christiani, haereticos non esse christianos* (Terlull. *Praescrip.* c. 37.). Hinc qui converterentur, dicebantur posse *recipi in Ecclesia, converti ad Ecclesiam, redire ad Ecclesiam, restitui Ecclesiae* (Cone. Nicaen. cc. 8. 19. Irenaeus l. 3. c. 3. Tertullianus *de Praescrip.* *ibid.*). Specialisque modus statutus est quo redeuntes haeretici ad Ecclesiae communionem reciperentur, ut liquet ex Siricii epist. ad Himerium n. 2. et epistola Gregorii M. 72. l. 11. et epist. decret. Leonis ad Rusticum 167. n. 18. Atque ipsi haeretici revertentes dicebant *se adiungere Ecclesiae Catholicae, se ad eam accedere ad communicandum cum ipsa* (cf. subscriptiones quartodccimanorum

relatas in Act. VI. Cone. Ephesini). Unde Augustinus Serm. 181. reprobandens Pelagianos ait: « Si non vultis esse Ecclesiam nisi eam, quae sine macula et ruga est, cum rugis vestris et maculis praecidite vos a membris eius, praecidite vos a corpore eius, sed quid adhuc dicam ut se ab Ecclesia segregent, cum hoc iam fecerint? *haeretici enim sunt, foris sunt*; cum tota munditia sua foris remanserunt. Redite et audite, audite et credite ». Et Tertullianus Ecclesiam alloquentem haereticos inducit l. c. his verbis: » Quid in meo agitis, non mei? * Ex quibus omnibus liquet necti immediate haec duo *haereticum esse, esse foris, non esse Ecclesiae*; ipsi enim exeunt, ipsi foris remanent, ipsi se praecidunt a corpore solaque haeresis mentione facta dicuntur ii esse extra Ecclesiam negaturque eos esse Christianos.

Quod quidem Apostolus Ioannes in 1a epist. II. 19. docuerat inquiring de haereticis quod prodierunt, exierunt ἐκ τοῦ ex nobis h. e. ex nostro coetu; quod quidem Apostolus asserit generatim de iis qui *aniichristi* h. e. haeretici evaserunt; hac enim conditione enunciata, subdit statim: *ex nobis prodierunt*, qui etiam antequam exirent imperfecto modo ad coetum christianum spectabant (cf. §. 11.). Iam vero qui exit, desinit prorsus esse intus; nemo enim est amplius ibi, unde exivit. Vim autem vocis ἐξέλθω eam esse, ut exitum a societate et separationem significet, praeter Patrum interpretationem, ipsa appellatio *aniichristi* facta exeuntibus et oppositio cum statu praecedente, in quo neque tum erant ex nobis, demonstrat.

Quae vero Apostolus habet 2a Tim. II. 20. *in magna nempe domo esse non solum casa aurea et argentea, sed lignea et fictilia et quaedam in honorem, quaedam in contumeliam*, non refertur ad id quod vv. 17. et 18. de nolis hereticis Hymenaeo et Phileto dictum est, sed ad id quod immediate v. 19. praecedit: *cognovit Dominus qui sunt eius et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini*. In Ecclesia enim esse possunt qui non sint Domini, electione scilicet secundum propositum et finaliter efficaci, qui operentur iniquitatem, quo fiat aditus ad subversionem fidei: discedant proinde ab iniquitate qui invocant nomen Domini et sic haereticorum sermo eorum fidem non subvertet, quemadmodum in quibusdam fecerat Hymenaei et Phileli sermo serpens ut cancer.

Quaeres: cur ergo Ecclesia excommunicat haereticos, si iam sunt foris? Respondeo 1° nihil impedire, quominus Ecclesia positiva lege sanciat illud idem quod iure divino statutum est. 2° Excommunicationem habere quosdam effectus proprios, qui a lege Ecclesiae dependent, ut ex. g. privatio commercii civilis et externi, publicorum suffragiorum et huiusmodi.

Porro perperam prorsus affirmatur, quod aetate apostolica haeretici

censerentur esse membra Ecclesiae, Id quidem reficitur etiam propter praeceptum ab Apostolo lactum Tit. III. 10. Verum quidam id demonstrare volunt ex eo quod haeresis fuerit ea sententia, quae doceret necessitatem servandae legis Moysis pro Christianis; eos tamen intra Ecclesiam recensitos fuisse ostendunt Epistolae ad Galatas, Romanos, Hebraeos, quae in hoc errore insectando totae sunt. Verum distinguendum est inter Christianos ex Gentibus et ex Iudaeis. Quoad priores in Concilio hierosolym. definitum est, eos ea lege non teneri et Apostolus scribens ad Galatas qui gentiles erant anathemate percellit eos qui docerent Galatas teneri lege Moysis. Ante Ecclesiae definitionem vero nulla erat haeresis formalis. Quoad Iudaeos autem docuerunt Apostoli usum legalium necessarium non esse, sed non prohibuerunt (nec enim in se, seposita prava intentione animi, malus erat) et ex quadam oeconomia tolerarunt: imo identidem ipsi apostoli usurparunt. Ex eo autem quod Apostoli scribentes ad fideles refellant sententiam asserentem non solum honestatem sed necessitatem legalium pro consequenda salute, nullo modo sequitur, eos qui id docerent habitos fuisse ab Apostolis inter fideles.

Infirmus autem in fide, de quo Apostolus ad Romanos XIV. I. seqq. non est qui fide caret, sed qui perfecta scientia fidei carens, conscientia erronea laborat. In toto enim hoc capite fides est conscientia seu conscientiae indicium: cf. v. ult. Huius proinde fratris conscientia incerta laborantis rationem habendam esse praecipit Apostolus.

HI. S. Thomas 2. 2. q. 39. a. 1. docet quod « schismatici proprie dicuntur qui propria sponte et intentione se ab unitate Ecclesiae separant, quae est unitas principalis. » Scilicet unitas est quaedam partialis aliquorum membrorum corporis ad invicem et unitas totalis membrorum omnium ad totum corpus, haec est unitas principalis. Ecclesiae autem unitas, ait idem s. Doctor, ex duobus pendet h. c. ex connexione seu communicatione membrorum Ecclesiae ad invicem, et iterum ex ordine omnium membrorum Ecclesiae ad unum caput, quod est Christus, cuius vicem gerit in terris Summus Pontifex (quod modo supponimus ex tract, seq. ut completa sit rei tractatio). Haec duo distinguenda sunt, quia ut iam indicavimus initio §. 48. possunt plures uniri sub uno capite vel rege, quin sint una societas: quare praeter subordinationem uni capiti, debet haberi et coordinatio ad invicem. Quae coordinatio in hoc est posita, ut Caietanus ibid, explicat, ut singuli fideles singulique particulares coetus sint et agant ut paries totius, non ut aliquod lotum ab aliis separatum; sed sint alter alterius membrum Rom. XII. 5. Ratio allata distinctionis horum duorum ostendit quidem posse uniri plures sub uno, quin uniantur

Inter se; ideoque haberi posse unitatem capitis sine unitate corporis: non vero exinde colligere licet, posse plures uniri inter se quin uniantur in capite sive subieclo auctoritatis, quod in unitate monarchica est una persona et in Ecclesia est Romanus Pontifex. Unitatis enim socialis Ecclesiae tum totius tum etiam cuiusvis particularis principium est caput ipsius h. e. R. Pontifex (tract, seq. Th. 12.). Porro concludit s. Thomas « et ideo schismatici dicuntur qui subesse renuunt Summo Pontifici et qui membris Ecclesiae ei subieclis communicare recusant ».

Quaeritur autem cuiusmodi esse debeat 1° haec negatio sublectionis Summo Pontifici et 2° recusatio communionis cum ceteris membris, ut schismaticus quis sit et 3° utrum ad haec requiratur haeresis. Ad primam quaestionem respondet s. Thomas ibid, ad 2. nempe » quod non obedire praeceptis cum rebellione quadam constituit schismatis rationem. Dico autem cum rebellione, cum et pertinaciter Ecclesiae praecepta contemnit et indicium eius subire recusat ». Quam doctrinam s. Thomae sic enarrat Caietanus. Tripliciter recusari potest praeceptum vel indicium Papae, primo ex parte rei indicatae seu praeceptae, secundo ex parte personae indicantis vel praecipientis, tertio ex parte officii ipsius. Primum fit cum quis non vult obedire aut exsequi quod mandavit Papa, quod quidem fieri potest retenta recognitione ipsius in superiorem et retenta fide quod ipse sit superior. Alterum fit cum quis personam Papae suspectam habet (quod et rationabiliter fieri potest; quia possibile est Papam affectu minus recto duci et in causis particularibus sententiam aut praeceptum non aequum ferre), paratus ad non suspectos iudices ab eo suscipiendos. Tertium fit cum quis Papae praeceptum vel indicium ex parte sui officii recusat, non recognoscens eum ut superiorem. Porro, ait Caietanus, hic proprie schismaticus est. « Et iuxta hunc sensum intelligenda verba literae huius et similium. Inobedientia enim quantumvis pertinax non constituit schisma, nisi sit rebellio ad officium Papae vel Ecclesiae, ita ut renuant illi subesse, illum recognoscere ut superiorem ».

Ad secundam quaestionem respondet idem Caietanus ibid. « Ex eo aliquis est schismaticus quod renuit ut pars Ecclesiae operari. Nec refert, ex quacumque causa hoc oriatur: dummodo enim ad hoc deveniatur quod renuit se habere ut pars unius Ecclesiae catholicae, incurritur schisma. Ex quacumque siquidem diversitate vel sententiarum vel allectionum in tantum aliqui exorbitent, ut velint sanctificare vel sanctificari, docere vel doceri, providere vel provideri, non ut pars Ecclesiae, sed tanquam ipsimel sint vehit quoddam totum seorsum, schismatici sunt ».

Ad tertiam quaestionem quod spectat, sententia communis est, schisma

per se spectatum posse esse sine haeresi sive, spectata rei essentia, haeresira non esse elementum necessarium schismatis; quamvis ad factum quod attinet, schisma vel ab haeresi oriatur, vel eam gignat ut se tueatur. Ita Hieronymus in epist. ad Tit. III. « Inter hàeresim et schisma hoc inté-ressé arbitramur, quod haeresis perversum dogma habeat: schisma propter episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separet. Et schisma a principio aliqua in parte potest intelligi diversum ab haeresi: ceterum nullum schisma est, quod non sibi aliquam haeresim contingat, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur ». Et sane si sermo sit ile schismate posito in eo quoti quis membris Ecclesiae subiectis Papae recuset communicare veli(que agere separatim ab iis, distinguendi sunt tres actus: primus qui sit formaliter actus intellectus, quo quis non credat seu neget necessariam esse unionem eum membris, vel aliquid aliud contra Ecclesiam: secundus, quo quis nolit esse, nolit se gerere ut partem Ecclesiae nullarnque commu-nionem habere cum Ecclesia Catholica: tertius quo quis peccet contra debi-tam caritatem socialem erga membra. Pariter quoad schisma ex rebellione ortum adversus caput Ecclesiae, distinguendi sunt hi tres actus: primus, quo quis non credit oportere subiiei auctoritati Pontificis: alter, quo non vult ipsum esse superiorem suum seu non vult recognoscere aut habere illum ut suum superiorem: tertius, quo in his et illis rebus detrectat obe-dire. Iam vero manifestum est quoti secundus actus utriusque seriei is est in quo positum est schisma, licet per tertium manifestetur, qui tertius tamen per se solus schisma non esset: illius vero schismatici actus requi-ritur quidem in subiecto aliqua ratio determinans, sed haec non est ne-cessario primus ille actus, sive haeresis: sed aliqua alia inordinata affectio ratio esse potest: contingit enim hominem male agere, manente iudicio intellectus, quod ea actio non liceat: sed fit, quia placet. Unde Caietanus dixit schismaticum eum esse qui recusat Papae indicium seu praeceptum ex parte officii sui, non recognoscens eum ut superiorem, < *quamvis hoc credat* >: scilicet per ea verba *non recognoscere* significatur actus non intellectus, sed voluntatis, (piae non vult habere ipsum ut superiorem.

Schismatis peccatum et interius tantum esse potest atque exterius etiam prodire, et per actus sensibiles se manifestare. Nos de schismatico manifesto loquimur nunc, non de eo tantum scilicet, qui animum schi-smaticum gerat, sed qui reapse schisma faciat, se subtrahendo a debita unione el subiectione. Plures vero possunt esse actus quibus huiusmodi schisma manifestetur et fiat.

Quaeri autem potest utrum schismaticus sit, qui ab Episcopo se separat. Si ita se separat ut ceterae Ecclesiae et praesertim Romano Pontifici

adhuc adhaereat schismaticus vere non est: secus autem, sive separando ab Episcopo, communionem quoque totius Ecclesiae repudiat, vel subesse renuit Humano Pontifici.

His praestitutis manifestum est 1° schismaticos qui et haeretici sint, non esse actu membra Ecclesiae; patet ex iam dictis. Quaestio est de iis «pii tantum schismatici sint. Nonnullos catholicos de hac re dubitare testatur Bellarminus (*de Ecclesia* l. 3. c. a.) qui et refert Alfonsum de Castro affirmantem eos esse in Ecclesia: cui addi potest et Suarez *de Fide* disp. 9. sect. 1. n. 1 cuius ratio est tum quia schismaticus fidem retinet, tum quia denegatio obedientiae non est satis, ut quis extra Ecclesiam constituatur. Verum si Ecclesiae sententiam constantem inquiramus, liquebit negandum esse, quod schismatici actu sint membra Ecclesiae. Sane a) Pelagius I. id dissertissime et data opera docet duplici in epistola (cf. fragmenta epistolarum eius a Luca Holstenio primum e tenebris vindicata Concill. torn. u. pag. 805.) quae et in decreto exstant 24. q. 1. cc. 33.34. In his docet Pelagius schismaticos partem sibi fecisse, se segregasse ab eo quod unum est, se divisisse ab universali Ecclesia (c. 34.), esse palmites abscissos a vite non aptos nisi ad ignem (c. 33.). Ecclesiam autem unam esse, in unitate scissuram esse non posse (cc. 33. 34.): ideoque non communicare unitati eos qui schismaticis communicant (c. 34.). Unde concludit: « Ad summam aut illos Ecclesiam esse creditis et eum duae Ecclesiae esse non possint, nos, quod absit, schismaticos indicabitis: aut si veram in apostolicis sedibus esse constat Ecclesiam, et illos ab unitate divisos cognoscite et communionis quaestionem esse sublatam, quam veram nisi in unitate constat esse non posse ». b) Catechismus Romanus in explicatione articuli 9. ait n. 9. tria tantum genera hominum ab Ecclesia excludit, primo infideles, deinde haereticos et schismaticos, postremo excommunicatos et ethnicos quidem, quod in Ecclesia nunquam fuerunt... haereticos vero et schismaticos, quia ab Ecclesia desciverunt nec illos magis ad Ecclesiam spectare, quam transfugae ad exercitum pertineant, a quo defecerunt. Adverte et heic et a Pelagio schismaticos dici esse extra Ecclesiam, non quia excommunicari sint, sed quia ipsi desciverunt: unde et distinguuntur ab excommunicatis. Rursus c) Ecclesia universa in Parasceve orat pro haereticis et schismaticis, ut eos Deus ad Ecclesiam Catholicam revocare dignetur; non ergo sunt in Ecclesia. Item in controversia de baptismo collato ab haereticis et schismaticis illud ab utraque parte supposebatur, haereticos et schismaticos esse extra Ecclesiam. Praeterea d) axioma est essentialem characterem Ecclesiae exhibens, quod Cyprianus docet epist. 66. ad Florentium Pupianum, inquiens: « Ecclesia

est plebs Sacerdoti adunata et pastori suo grex adhaerens : unde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse et Ecclesiam in Episcopo et si (pii cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse ». Atqui schismatici, sive subessB nolint Romano Pontifici in quo tota Ecclesia est, sive communicare negent universae Ecclesiae, non sunt certe cum Episcopo: ergo. Hinc *e*) Augustinus *de Fide el symbolo* c. 10. schismaticos non secus ac haerelic negat ad Ecclesiam Catholicam perlinere: haereticos, quia Ecclesia diligit Deum, schismaticos, quia diligit proximum. Eisdem esse extra Ecclesia || docet quoque Fulgentius *de Fide ad Petrum* e. 39., cos connumerans cum Paganis, iudaeis et haereticis. Optatus l. 1. c. 11. advertit per schisma spargi coagulum pacis el deserta matre Catholica impios filios foras exire. Pariter Chrysostomus hom. 2. in episl. ad Ephesios affirmat schismaticos licel fide el dogmatis cum vera Christi Ecclesia consentiant, esse similes manui a corpore praecisae.

Ratio quoque petita ex ipsa Ecclesiae natura, qualem Scripturae nobis exhibent, idem evincit. Ecclesia enim est una unitate sociali, ita ut sit unum corpus sub uno capite ideoque singuli ad Ecclesiam spectantes sint membra de membro h. e. membra partialia, sint alter alterius membra, cohaereant nempe invicem ut partes et potissimum capiti Vicario Christi. Huiusmodi autem unio actualis esse debet; membra enim in corpore actu sunt unita: secus autem aliquis erit quidem potentia vel obligatione membrum, sed non erit actu membrum; quia deficit a communi communione, sine qua societas non est. Iam vero si schismatici sunt Ecclesiae membra, Ecclesiae corpus ex schismaticis quoque constare dicendum erit h. e. tum ex iis qui habent Romanum Pontificem ut caput eique se subesse profitentur, tum ex iis, qui non habent eum ut caput negantque ei subesse: item constabit ex iis, quorum una pars se ab alia separat nulloque commercium cum ea in docendo, regendo, sanctificando habere vult; sicut enim schismatici a coetu catholicorum se separant, ita et hi eos refugiunt: atqui haec non est amplius societas una, non amplius habetur actu unum totum ex partibus, sed habentur plures coetus totales, qui poterunt habere invicem similitudinem quoad leges et fidem et sacramenta; sed non constituent amplius unum regnum, unum corpus, unam societatem, eum conspiratio communis prorsus perierit; ideoque haberetur vere in hac hvpothesi Ecclesia scissa et divisa. « Ecclesia autem, quae catholica una est, scissa non est neque divisa, sed est utique connexa et cohaerentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata » ut ait Cyprianus epist. citata. Ergo. Hinc patet solam fidem non sufficere ut membrum quis sit Ecclesiae, secus ac censuit Suarez.

Basilii Epist. 1a Canonica ad Amphilochem can. 1° tria distinguit, *haereses, schismata, parasynagogas*. Haereses ait appellatos eos esse qui penitus resecti sunt et in ipsa fide abalienati. Schismata eos qui propter ecclesiasticas causas et *quaestiones non insanabiles* invicem dissident (exemplum ponit in quaestione de poenitentia). Parasynagogas conventus illos qui ab immorigeris presbyteris aut episcopis et a populis indisciplinatis fiunt; vehit si quis in delicto deprehensus a ministerio arceatur, nec se canonibus submittat, sed sibi principatum et ministerium vindicet, ac nonnulli una cum eo, relictæ catholica Ecclesia, discedant.

Advertere licet primo, quod doctrina hæc tradita a Basilio circa valorem baptismi ab hæreticis collati, ad quam declarandam statuit ipse hanc triplicem distinctionem, non esse satis exactam ad normam Catholice Traditionis aut etiam veritatis historice. Ceterum *causæ ecclesiasticæ*, propter quas schisma fit, ea omnia significant, quæ ad regimen Ecclesiæ spectant, cui schismaticus refragatur. *Quaestiones vero non insanabiles* dicuntur comparatæ cum quaestionibus Fidei et quidem fidei circa præcipua dogmata, cuiusmodi est dogma Trinitatis; fide enim huiusmodi labefactata nullum est amplius medium reparandæ unitatis: at manente fide, sicut manet aut manere potest in schismaticis, facilius dissensiones componi possunt. Discrimen vero inter schisma et parasynagogam est accidentale, si parasynagogi, sive presbyteri sive Episcopi, ita aliud altare constituent, ut nolint esse pars Ecclesiæ quæ eos punivit; est enim reapse schisma. Erit vero essentielle discrimen, h. e. parasynagogi erunt simpliciter inobedientes, si conventum seorsim ab Episcopo habeant, ut invito licet Episcopo vel Metropolitano aut Patriarcha ministerium suum exercent, quo se immerito privatos esse contendunt. Quæ quidem ratio agendi facile frequens esse poterat ea ætate, qua fidelium conventus sacri penes unum Episcopum generatim fiebant saltem in urbibus.

Addit vero Basilius: « visum est ergo antiquis, hæreticorum quidem baptismum penitus reiicere, schismaticorum vero *ut adhuc ex Ecclesia existentiuni* admittere ». Schismaticos adhuc ex Ecclesia esse videtur Basilius cum sua sententia affirmare, ut rationem reddat illius diversæ oeconomiae quam ipse antiquis tribuit. Balione autem habita scopi Basilii, ita eius verba accipere licet, ut ideo dicantur adhuc esse de Ecclesia schismatici; quia adhuc retinent aliquid proprium Ecclesiæ, nempe fidem, quæ veram formam suppeditat sacramento. Non secus ac inquit Augustinus *de Baptismo* 1.1. a. 3. « Itaque isti (hæretici et schismatici) in quibusdam rebus nobiscum sunt, in quibus autem non sunt, ut vCniendo accipiant vel redeundo recipiant, adhortamur ». Qui vero secundum quid nobiscum est,

PROLEG. DE ECCLESIA

polesl esse simpliciter extra, quemadmodum sunt iuxla Augustinum haeretici atque etiam schismatici. Cf. Mauriuorum notas ad locum citatum Basilii.

Porro qui censent eos omnes qui veram habent fidem spectare ad Ecclesiam, videntur confundere (cf. Suarez I. c.) Ecclesiam a Christo institutam cum ea quae exstitit ante Christum, in qua prima solummodo lineamenta divinae Ecclesiae ducta erant et in qua proinde sola lides et aliquis actus sacer etsi non communis sufficiebat tunc temporis citra ullam perfecti nominis religiosam societatem. At instituta a Christo perfecta societate, non licet asserere, id nunc sufficere quod tunc sufficiebat.

IV. Communio Sanctorum est consortium fidelium in participatione eorum bonorum, quibus Christi corpus est dilatatum. Haec porro sunt vel inamissibilia, vel amissibilia: ea sunt praedestinatio et impressus animae character; haec vel interna sunt, vel externa: interna sunt ea quibus anima Ecclesiae continetur, externa sunt illa omnia, quibus exterior socialis vita constat. Hinc communionis privatio potest per se maiorem vel minorem amplitudinem habere. Excommunicatio, quae est Ecclesiae censura, privat tum externis bonis, tum licito usu potestatis ordinis.

Excommunicabo in iure alia erat minor (haec non amplius usurpatur) alia maior: ea est quae separat a perceptione sacramentorum, haec praeterea a communione fidelium soeialique unitate c. *Si quem, de Sententia Excommunie*. Excommunicatio maior et anathema non differunt quoad substantiam; superaddit hoc quidem excommunicationi aliquam sollemnitatem et specialem exsecrationem. « Necatori pauperum, qui res pervadit Ecclesiasticas, psalmus 108. dicatur, ut veniat super eum illa maledictio quae super ludam venit, ut non solum excommunicatus, sed etiam anathematizatus moriatur ». Ita Cone. Turon, can. 24. anno 570. Excommunicat! excommunicatione maiore alii sunt occulti alii notorii et ex his alii tolerati, alii vitandi. Loquimur modo de excommunicatis notoriis, sive toleratis sive vitandis; per tolerantiam enim nullus favor conceditur excommunicatis.

Iam vero certum esse debet, quod Ecclesia ius habeat eliciendi a se eos, quos suo consortio iudicat nocivos vel indignos: ita ut, licet maneat nexus dependentiae, desinat tamen vinculum socialis communionis et unitatis; id enim iuris competit cuique perfectae societati, quare ius mortis inferendae inest societatibus civilibus. Porro excommunicatio gladius est spiritualis, qui agit in Ecclesia id quod in populo Israelitico agebat interfectio, ut ait Augustinus q. 39. in Deuteron. Ecclesiae ergo negari nequit huiusmodi ius proliciendi aliquos a se ipsa, ita ut amplius non sint

C
S.

π
π
π
π

membra eius. Et sane Christus Matth. XVIII., 18. cum dixerit: *Si Ecclesiam non audierit, sit (ibi sicut ethnicus et publicanus*, subdit rationem : *amen amen dico vobis: quaecumpepte ligaveritis* etc. Scilicet auctoritas Ecclesiae competit ila puniendi contumaces, ut ea poena eos plectere possit, propter quam habendi sini sicut ethnici et publicani Cum publicanos memorat Christus, provocat ad id quod ea aetate inter Iudaeos contingebat, qui maxime abhorrebant ab illis, nec cum illis communicare volebant. Sensus ergo est, quod qui Ecclesiam non audit, habendas est tanquam si ethnicus esset et nunquam nomen Ecclesiae dedisset. Porro qui habendus est veluti ethnicus, nequit censi Ecclesiae membrum. Ecclesia igitur potestatem habet plectendi hac poena eos, quos ipsa dignos arbitretur.

Quaestio ergo reliqua esse potest, an Ecclesia hac potestate reapse utatur. Atqui id quoque certum esse debet. Sane persuadent id formulae quibus excommunicationis et anathematis vis explicatur. Victoris enim excommunicatio Asianis inflicta, vel intentata ita ab Eusebio refertur: « a communione abscindere conatur et *ab unitate Ecclesiae prorsus alienos esse pronuntiat* » 1. 5. c. 24.) Epiphanius haer. 42. quae est Marcionis, loquens de excommunicatione ei inusta ab Episcopo, ait eum a proprio patre fuisse *ab Ecclesia eiectum*. Hieronymus in epist. ad Tit. III. ait, peccatores excommunicatos ab Episcopo *propelli extra Ecclesiam, quo per se ipsos sponte eunt haeretici et schismatici*. Frequentes formulae excommunicationis et anathematis ab Ecclesia adhibitae huc redeunt, ut qui hac plectuntur poena, *dicantur separari a societate omnium Christianorum: a limitibus s. Matris Ecclesiae in caelo et in terra excludi: ab omni societate et commercio Christiano excludi: a s. Matris Ecclesiae gremio segregari: a consortio lotius Christianitatis eliminari: praecipitur eos habendos esse ut paganos non ut Christianos* ac compellendos esse *redire ad ecclesiasticam unitatem* (cf. Capitularia Francorum edita a Baluzio torn. 2. *Formulae excommunicationum*. Theophilum Raynaud *de Monitoriis ecclesiasticis* p. 2. c. 7.). Atqui his formulis manifeste significatur praecisio a corpore Ecclesiae, ut excommunicatus membrum eius actu non sit. Praeterea excommunicatus privatur iure omnis ritualis unionis cum Ecclesia, sive sacramentorum sive sacrificii sive publicarum precum sive conventus ecclesiastici. Scilicet « a communicatione orationis et conventus cl omnis sacri commercii relegatur », ut ait Tertullianus Apolog. c. 39., desinit proinde in ipso vinculum unitatis ritualis: atqui omnia membra hoc vinculo coniungi debent; ergo. Quia vero homo ab Ecclesia abscissus non amittit potentiam poenitendi cum

gratia Dei et consequendi salutem, hinc proiectio eius ab Ecclesia nequit esse absolute perpetua, sed conditionata, *resipiscat*; si enim resipiscit, recipiendus est in Ecclesia. Unde huiusmodi poena ita est poena vel simul in bonum peccatoris ordinetur, ut territus redeat ad bonam frugem; ideoque est poena medicinalis.

V. Catechumenus est, teste Isidoro (i/e *Eccl. O/Jic.* 1. 2. c. 20.), qui primum de gentilitate (vel alia simili secula non Christiana) venit ad Ecclesiam, habens voluntatem credendi in Christum, quippe in fide Christi instituitur, ut tandem baptizetur. Fidem proinde catechumenus habere potest, imo et gratiam santificanlem, si caritatis actum aut contritionis eliciat. Ipsum posse salvari si absque sua culpa sine baptismo decedat, certum est; quia iam illud in voto habebat et iam voto ad Ecclesiae corpus spectabat. Sed quaestio est utrum catechumenus credens iam hoc ipso sit actu membrum Ecclesiae.

Non esse probatur ita. 1° Christus praestituit normam, secundum quam insuam Ecclesiam homines adunarentur Matth. XXVIII. 19. Docete (discipulos facite) omnes gentes, *baptizantes eos*; ergo. Hinc Act. II. 41. dicitur: qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt et appositae sunt (Ecclesiae Apostolorum) in die illa animae circiter tria millia. Et sane baptismus exhibetur is esse, quo in Christi corpus h. e. Ecclesiam cooptantur homines 1. Cor. XII. 13. coll. Gal. III. 27.; unde et baptismus comparatur circumcisioni, qua populo Dei adnumerabantur olim homines Coloss. II. II. Et re quidem vera in coetum Ecclesiae coagulari homines non possunt, nisi sacramentorum visibilium consortio colligantur, ut iam demonstravimus: atqui; ergo.

Idem 2° Patres docent. Licet enim catechumeni appellentur Christiani a Patribus (August, in Ioann, tract. 44. Interroga hominem: Christianus es? Respondet tibi: non sum, si paganus est aut Iudaeus. Si autem dixerit: sum, adhuc quaeris ab eo: catechumenus, an fidelis?) non tamen vocantur *fideles*, seu ab iis distinguuntur atque ita representantur, ut fideles fieri debeant, in pietatis vestibulo versentur, adhuc intrare eos oporteat, atrium pertransire (Cyrill. hieros. *Procat*, n. 1. Nazianzenus in *s. Baptisma* Orat. 40.) extra paradisum versentur sociique sint exulis Adami (Nyssenensis Orat, *de Baptismo*). Praeterea cautum erat, ut fideles ne domi quidem cum catechumenis orarent (Const. Apost. 1. 8. c. 36.): ne praesentibus catechumenis fas esset sacramenta conficere aut verba proferre, quae ad eorum formam spectarent (Synod. Laodic. c. 4.) et ne praesentibus ipsis sacra oblatio apponeretur (Iulius I. episl. ad Orientales n. 12.) utque sacramentum Eucharistiae celarentur Catechumeni (Ter-

lull. *Praesc.* c. 41. August, in Ioann, tract. I. Cyrillus hierro. *Procat.* citata. Epiphanius hacr. 42.). Atqui huiusmodi conseri nequeunt membra Ecclesiae.

Rursus doctrina est Patrum, Ecclesiam ex Christo filios gignere, viscera vero Ecclesiae in aquis esse baptismi, eodem Spiritu replente fontem, qui replevit et Virginem, ex alvo Ecclesiae natos effundi per manus Sacerdotis baptizantis, fide tamen pronuba, h. e. fidem praesedere debere, ul quis nascatur: seu institutione quidem fidei in sinu Ecclesiae filios concipi, nasci vero et in lucem emitti baptismo (August, *de Syrrib, ad Catechumenos* I. 4. c. I. Optatus I. 2. c. 10. Pacianus Serm. *de Baptisii* n. (>.). Atqui qui membra Ecclesiae sunt, in filios eiusque natos computantur. Quare Rituale Romanum in ritu baptismi adulti, qui institutus prius esse debet et credere, orationem praescribit, qua oratur Deus, ut renovetur ille fonte baptismatis et inter Ecclesiae Dei membra numere-tur. Eugenius quartus vero in Instruct, pro Armenis, docet homines per baptismum effici membra Christi et de corpore Ecclesiae: ergo.

g. L.

*Altera proprietas Ecclesiae est Sanctitas, eaque tum ipsi Ecclesiae essen-
tialis, tum quae ex divina promissione semper erit in Ecclesia, quae
quidem sanctitas cum potestate a Christo instituta celui obnoxio
principio sui est necessario connexa.*

I. Sanctum dicitur in creaturis, quod est Deo dedicatum. Sanctitas ethica, propria personarum, nequi haberi sine assimilatione et conjunctione cum Deo: ea est generatim rectitudo moralis personae coram Deo. Eaque est tum habitualis tum actualis: nimirum rectitudinis actualis, positae in exercitio virtutum, principium est intrinsecum quod habitibus continetur idque in praesenti ordine supernatural! sunt habitus infusi et gratia sanctificans. Haec est sanctitas personalis.

Sanctitas realis triplex distingui potest; quatenus vel res sancta dicitur quia est divino cultui dedicata, ul templa, altaria, vel quia principium est quomodocumque sanctitatis personalis, ut sacramenta, leges, vel quia effectus et signum est interioris sanctitatis et inhabitantis Spiritus S., ut sunt charismata miraculorum.

Utramque sanctitatem realem et personalem Ecclesiae vindicamus: realem non tantum, quatenus ea sit Deo dedicata, sed quatenus principium est sanctitatis personalis: personalem non tantum, quatenus possint esse in ea sancti, sed quatenus actu semper sint. Sanctitatem hanc dicimus

proprietatem Ecclesiae, cum aliqua tamen distinctione ; nain sanctitatem renient dicimus esse proprietatem essentialem, ut sine ea nequeat esse et concipi Ecclesia: sanctitatem vero personalem, sive habitualementam sive actualementam positam in exercitio virtutum, prout utraque non solum potestate (quod essentiale est) sed actu sit, dicimus esse proprietatem seu potius qualitatem necessariam, eo quod Deus voluit promisitque luturam eam esse in Ecclesia sua. Praeterea miserimus Ecclesiae sanctitatem positam in charismatis eamque proprietatem seu qualitatem eadem ratione necessariam esse contendimus.

Porro ad sanctitatem quod spectat, advertendum est quod subiectum, de quo sanctitatem praedicamus, est Ecclesia prout est una societas: ut autem universa societas dicatur sancta sanctitate personali actuali, 1° opus non est, ut singuli socii sancti sint aut sint sancti perfecta sanctitate quae ex caritate habituali procedit aut qui sancti sunt perseverent omnes; sed satis est, quod plus minus floreat in ea perenniter cultura virtutum, sive perfectarum ut in iustis sive imperfectarum ut in se disponentibus ad justificationem, quae sanctitas a principio intrinseco societatis dependet: 2° nec opus est ut in singulis suis aetatibus vigeat eximia etjate diffusa cultura virtutum, sed satis est, supposita quidem in singulis aetatibus continuatione virtutum, quod collatis omnibus eius aetatibus simul de Ecclesia universim spectata praedicari sanctitas possit. Neque 3° ut Ecclesia universa dicatur florere cultura virtutum, opus est in ea esse phires bonos quam malos, sed per se sufficit, ut absolute nulli sint boni ac frequens sit exercitium virtutum idque ex Ecclesiae intrinseco principio procedat praestituente normam sanctitatis et media ad eam suggerente. Hinc excipi nequit contra ea quae demonstrabimus, quod forte praesertim in quibusdam aetatibus phires sunt mali quam boni. Ratio horum omnium est, quia sanctitas quae asseritur est sanctitas totius corporis: denominatio autem, quae ratione actualis perfectionis tribuitur societati, non opus est ut petatur a maiori parte; sed petenda potius est ab ea quae, cum absolute ampla sit ut omnes etiam gradus et conditiones societatis pervadat, cum intrinseco principio societatis ipsius cohaeret. Non tamen concedimus, in Ecclesia plures esse qui male operantur quam qui bene, sive perfecte sive imperfecte. Quia vero virtus humana exerceri nequit, quin extrinsecus se prodat atque Ecclesia visibilis est ; haec cultura virtutum manifesta esse extrinsecus debet. Defendimus ergo Ecclesiam Sanctam esse tum ratione habita essentiae suae, tum propter manifestam Christianarum virtutum culturam, tum propter superna charismata, quibus semper splendescet. Haec est prima pars thesis: itaque.

il. Ecclesia est essentialiter Sancta. Sane omnia eius intrinseca constitutiva sunt sancta: sancliim ministerium quod (latum est in consummationem sanctorum (Eph. IV. 11.), sancti sunt nexus, quibus vinciuntur fideles, nexus fidei, (pia placemus Deo, nexus unitatis socialis, quae a caritate procedit vel ad caritatem adducit, nexus sacramentorum, quibus Deo cultus exhibetur nobisque sanctitas comparatur, praeterea sancta est norma morum h. e. Evangelium legesque ei consentaneae ab infallibili auctoritate propositae, sancta est causa materialis Ecclesiae nempe baptizati, mundati lavacro aquae, filii Dei, qui proinde sancti dicuntur: causa finalis est ipsa sanctitas inchoata in hac vita, consummata in altera; ideo enim Christus se tradidit pro Ecclesia, ut eam sanctificaret, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam. Ecclesia ergo prout est societas ordinans singulos homines in certum finem et media habens in se pro huiusmodi ordinatione eiusque finis consecutione, est essentia sua sancta. Quatenus vero sanctum dicitur quod est Deo dedicatum, eiusque cultui consecratum, Ecclesia rursus essentialiter sancta est, quia est templum Dei, domus Dei, corpus Christi et sponsa Christi.

III. Sanctitas posita in virtutum cultura duplex, ut iam innuimus, distingui potest. Nempe 1° ea sanctitas sive ea virtutum cultura exercitiumve actuum bonorum, quos sola fides et spes parere potest; eae enim vere virtutes sunt, principiumque esse possunt aliorum actuum bonorum e. g. poenitentiae : 2° ea sanctitas, sive illud virtutum actuumve bonorum exercitium, qui caritatem habitualement supponunt. Ili actus si exlrinsece specientur difficile discernuntur a prioribus: intrinsece tamen differunt et non raro notitia eorum sive existentis intus caritatis, obtineri humana certitudine potest, sicut liquet e. g. in examine virtutum pro canonizatione. Ita vero vindicamus Ecclesiae hanc alleram actualem sanctitatem perfectam, ut non excludamus a demonstratione nostra priorem, nec illi eandem ac huic amplitudinem asseramus. Nam el vi prioris vere dici potest florere in Ecclesia cultura virtutum. Quae profecto habere locum in plurimis potest; phires enim ex iis qui peccant continuo poenitentiam agunt, cuius actus in tot fidelibus ornamentum Ecclesiae certe sunt.

Christus quidem voluit permittere praedixilque futurum quod mali iique non pauci in sua Ecclesia essent (cave autem necum his confundas eos qui vel apostasia vel excommunicatione sunt ab ea alieni) : id tamen non impediit quominus sanctitas descripta sil in Ecclesia. Iam vero necesse est ut Ecclesia non solum iure sed el facto semper sil talis, qualem Deus praedixit et promisit futuram; praedictio enim el promissio facium

respiciunt, quae quidem praedictio et promissio signum sunt voluntatis consequentis et efficacis Dei: necesse est autem ut Ecclesia sit qualem Deus voluntate consequente et efficaci vult esse.

Iam vero considerentur haec; *a)* I. Tim. I. 10. *Christus est salvator omnium hominum, maxime. fidelium*: Eph. 1. 23. *Ipse est salvator corporis sui*. Scilicet omnes quidem homines salvari possunt per Christum ipseque vult antecedente voluntate omnes salvari, salvat tamen actu fideles: salus autem quam Christus hominibus contulit, quaeque proprie dicitur salus, est salus perfecta; atqui haec sine sanctitate et exercitio virtutum esse nequii: ergo quemadmodum certum est fore salvandos, ita certum est fore actu perfecte sanctos. Quos vero Christus salvat? tot ut dici possit salvator *corporis sui*; tot ergo erunt sancti, ut propter eos, ratione actualis exercitii virtutum, Ecclesia universa secundum amplitudinem suae ducationis spectata dici possit sancta.

b) Mattii. XIII. 24. seqq. coli. 35. seqq. ex parabola zizaniorum constat, quod usque ad finem mundi cum zizaniis erit bonum semen in agro, h. e. in remio Christi erunt cum malis lili Regni. Porro hi lili Regni sunt fasti, qui in consummatione seculi per Angelorum ministerium discernentur a malis et fulgebunt sicut sol in regno Dei. Ergo usque in finem mundi sancti perfecta sanctitate erunt in Ecclesia. Erunt autem semper continuata serie, sicut bonum semen semper crescit in agro; utraque enim ab eo tempore, quo sata sunt, crescunt usque ad messem: bonum autem semen Filius hominis sevit et messis est consummatio seculi. Igitur quacumque aetate sanctis florebit Ecclesia Christi: « Oportet itaque ait August, *de Unit. Eccl.* n. 35.) usque in finem seculi crescere, utramque per mundum. Unde iam non permittuntur isti suspicari aut asserere quod dicunt omnes bonos defecisse, ut in sola parte Donati remanerent ». Et quidem ratione multitudinis ea erit habitudo bonorum ad matos, qualis est habitudo seminis in toto agro seminali ad zizania superseminata; quod collalis quoque testimoniis superius allatis manifeste docet eam fore multitudinem boni seminis sive filiorum Regni semper ut propter exercitium virtutum universa Ecclesia possit dici sancta.

c) Eph. V. 23. seqq. instituta comparatione inter dilectionem Christi erga Ecclesiam et dilectionem viri erga mulierem, inter cetera ait Apostolus (vv. 28. 29.): *qui. suam uxorem diligit, se ipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam*. Iam vero dilectio Christi in eo est, ut se ipsum traderet pro Ecclesia, ut eam sanctificaret eamque exhiberet sibi gloriosam sine macula et ruga: porro Christus nutrit et fovet Ecclesiam, eo quod

illam diligit, nutrit et fovet semper, quia nunquam odio habet; nutritio autem haec et hic fons actualem significant communicationem Spiritus et donorum, quibus actu vegetat et floret caro Christi, h. e. actualem sanctitatem sese explicantem per exercitium perfectarum virtutum: ergo Ecclesia semper «piavis aetate florebit cultura virtutum.

Ecclesia quippe iuxta Patres hortus est et paradisos Dei longe lateque diffluis (Optatus I. 2. n. 11.), mons est multa sanctorum millia continens lanquam cedros et arbores proceras plantatas secus decursus aquarum intelligibilium (Cyrillus Alex., in Amos IX. 13. 15.): civitas est Dei, quae ex meliore sui parte semper cum auctore suo mansit (Aug. in Ps. CXXXI.): torcular est fontis aeterni, in quo caelestis fructus exundat (Ambrosius *de Sp. S.* I. 1. n. 1.) atque, hoc etiam titulo catholica appellatur, quod generaliter omne peccatorum genus, quae per animam et corpus perpetrantur, curat et sanat caderaque omne possidet virtutum genus in factis et verbis et spiritualibus cuiusvis speciei donis (Cyrillus hierosol. *Catech.* 18. n. 23.).

Appellatio vero *Sanctae* facie Ecclesiae in Symbolo non solum significat essentialem sanctitatem, sed et hanc positam in exercitio virtutum: « Sanctam (inquit August., enarrans Symbolum Serra. 214. n. 11.) quoque Ecclesiam, matrem vestram, lanquam supernam Ierusalem sanctam civitatem, Dei honorate, diligite, praedicate. Ipsa est quae fructificat in hac fide quam audistis et crescit in universum mundum, quae malos in fine separandos, a quibus inierim discedit disparilitate morum, tolerat in communione Sacramentorum [®]. Et auctor sermonis 41 de Symbolo ad catechumenos (inter opera Augustini vol. G.) n. 13.: « *Sanctam Ecclesiam*, Ecclesia mater est spiritualis, sponsa Christi, gratia eius dealbata, pretioso sanguine dolata. Totum possidet quod a viro suo accepit in dote ». Et Cyrillus hierosolym. in *catech.* citata explicans vim vocum *Sanctam Ecclesiam* ait: « Priore namque (Synagoga) repudiata, in secunda, catholica videlicet Ecclesia, Deus, uti Paulus ait, posuit primum Apostolos... tum gratias curationum... et omnem cuiuslibet virtutis speciem, sapientiam dico et intelligentiam, temperantiam et iustitiam, misericordiam et humanitatem, insuperabilemque in persecutionibus patientiam ». Cf. Catechismus Trident., ad hunc artic. in Symbolo.

IV. Verum praeterea non solum perfecta sanctitas generaliter esse in Ecclesia debet, sed praeterea quaedam eximia sanctitas, sive eximia cultura virtutum, (pia propria Ecclesiae si iugiterque in ea perseveret, licet minore cum amplitudine. Liqueat id ex eo quod Christus voluerit in Ecclesia sua culturam quoque consiliorum. De consiliis praecipuis sermo

occurrit Maith.

Maith. XVI. 24.: XIX. 21. (cf. Bellarmin. *de Monachis* c. 9.). Porro Christum velle, ut observatio eorum semper in Ecclesia vigeat, licet non tanta amplitudine quanta ipsam genoralim sanctitatem, quod ex ipsa natura consiliorum palet, velle autem non quidem vi obligationis impositae, sed suavi et efficaci providentia efficiente ut sil, haec persuadent. Christus qui sponsam suam diligit ac nutrit et fovet eam, efficit ut ea sancta sit secundum normam a se ipso in Evangelic propositam: atqui haec norma consilia quoque complectitur: ergo. Et re quidem vera oportet ut Ecclesia, quae est corpus Christi, vitam sui capitis perenniter referat: atqui Christus absolutissimum exemplar fuit omnium consiliorum eorumque exercitio omnis vita eius contexta fuit: ergo. Hinc ab initio Ecclesiae exstitit consiliorum observatio iugilerque perseveravit, veluti spontaneus enectus institutionis christianae.

V. Charismata inlelligimus gratias gratis datas quarum plures enumerat Apostolus 1. Cor. XII. 28. 30. et Christus Marci XVI. 17.18. quaeque praecipue ad miracula redeunt. De horum possibilitate non est cur heic philosophice disputemus. Protestantes rationalistae, qui hanc possibilitatem negant et idcirco negant miracula in Ecclesia Christi esse futura. audiri non merentur. Defectus eorum in suis coetibus haud parum contulit ad eorundem negationem. Iam vero quaestio duplex esse potest: 1a an simpliciter in Ecclesia esse debeant aliqua saltem: 2a an perseverare quadam continuitate in eadem debeant. Quod spectat ad hanc alteram quaestionem, nequit profecto postulari continuïtas quaedam physica sine interruptione, quam ipsa ratio miraculi, quod extraordinarium quoddam est, excludit et quam finis horum charismatum nullo modo exigit. At si huiusmodi signorum existentia nexa est a Deo cum vita supernatural! ipsius Ecclesiae, ea ipsorum perseverantia exigi potest, propter quam dicere liceat, semper eandem esse Ecclesiae vitam et sic eandem esse Ecclesiam ; ad quod oblinendum sufficit ut identidem pro opportunitate secundum divinae Providentiae consilium signa huiusmodi in Ecclesia fiant.

Iam vero 1° certum est voluisse Deum, ut essent talia signa in Ecclesia, quibus eius divinitas probaretur: quod quidem ut verum sit, salis est, ea ex divina voluntate exstitisse ab origine Ecclesiae. Sane praedicatio Apostolorum fuit non in sapientia hominum, sed in ostensione spiritus et virtutis Dei 1' Cor. II. 4. 5.; porro virtutes Dei sunt miracula Matth. XI. 21. alibique: Apostoli ubique praedicaverunt, Domino coo-
pérante et sermonem confirmante sequentibus signis Marc. XVI. 20. Idque

futurum Christus praedixit Marc. ibid. 17. cl Ioan. XIV. 12. ac idcirco id se facturum: miracula enim solus Deus efficienter operatur. Porro 2° ex iisdem testimoniis palet, quod promissio signorum a Christo facta Ecclesiae suae non est determinate nexa cum originibus fidei sed simpliciter cum ipsa fide, qua Ecclesia vivit, ut eiusdem essent divina confirmatio. Iam vero hic nexus exigit ut perseverante eadem fide perseveret quoque operatio signorum; statuta enim sunt a Deo miracula tanquam signa huius vitae supernaluralis, oportet autem vitam hanc manifestam esse semper iisque modis quibus Deus illam ostendi voluit: ergo.

VI. Affirmamus tandem nexum exsistere ex institutione Dei inter sanctitatem quam descripsimus et auctoritatem ab eo in Ecclesia statutam ut haec sub Deo sit principium quoddam illius et citra ipsam sanctitas nequeat haberi. Sane potestas a Christo instituta in Ecclesia posita est in consummationem Sanctorum Ephes. IV., per ipsam solam vora fides habetur, quae est sanctitatis initium, ab ea sola legitime accipiuntur sacramenta, qua legitima susceptione interior sanctitas oblinetur, ea sola Dei nomine et infallibiliter proponit normam certam vivendi secundum Evangelium, ut sanctitatem assequantur et progressus in sanctitate faciant fideles gratiarumque gratis datarum promissio illi soli fidei facta est, quam docet magisterium a Christo institutum. Ergo ut haec omnia bona habeantur, oportet ea mediante hoc ministerio a Christo instituto oblinere et extra illud non nisi specie tenus haberi possunt, quemadmodum seorsim ab illo nulla est Ecclesia Christi: ergo.

LI.

Ecclesiae Christi proprium rursus est ut non iure tantum, sed et facto sit catholica h. e. ea communione contineatur, quae absolute ampla sit, relative vero amplior sit quovis coetu, qui Christiani nomen sibi immerito usurpat. Cum autem in catholicitate elementum materiale et formale distinguatur, principium formalis calholicitalis esse debet Ecclesiastica potestas a Christo instituta.

I. Ολον est lotum sive plenum et integrum, si referatur ad partes: atque est lotum sive universum, si referatur ad species aut individua. Καθολικόν proinde universalitalem aut plenitudinem significat. Multiplex quidem potest distingui plenitudo et universalitas in Ecclesia: nempe plenitudo doctrinae salutaris, mediorum sanctificantium, materiae remotae quae est genus humanum, materiae proximae, quae omnes comple-

ctitur orthodoxes : plenitudo seu universalitas temporum ac tandem plenitudo seu universalités locorum el nationum, h. e. plenitudo choro-graphica el ethnographica. De prioribus non loquimur, quas identidem comprehendunt Patres in appellatione *catholica*, sine exclusione tamen postremae, imo ea supposita et adsignilicata : quaestio est modo directe de ultima, inclusa tamen etiam penultima: nempe quaeritur utrum Ec-clesia Christi tanquam proprium habeat ut sit catholica universalitate locorum atque nationum, el quidem semper.

I t catholicilatis conceptus perspicuus sit, advertere haec oportet: I Catholicitas alia est w m, alia /he/i. ea est potestas et destinatio ad occupanda loca omnia el nationes omnesque comprehendendas personas: haec- est actualis occupatio locorum et comprehensio personarum. Ad-vertendum 2l quod ex malitia quidem hominum infideles alieni prorsus a nomine Christiano atque haeretici et schismatici existent semper plus minus usque ad ultima tempora iMallh. XVI. IS.Rom. XI. 25.1. Tim. IV. 1.2. Tim. III. 1.2. Pel. III. 3. I. Cor. XI. 19.): quare ul Ecclesia frualur vere ea calholicilale, quam semper sibi vindicavit, postulandum non est, ul omnes prorsus homines universalitate physica ad cam actu pertineant ; s eus enim nunquam fuisset et forte nunquam foret catholica. 3° Quem-admodum Ecclesia a Synagoga et a celeris gentilium sectis salis di-stinguitur eo quod est Christiana, ita ab haeticis el schismaticis sectis speciatim secernitur eo quod est *catholica*: unde hoc caractere Paires frequenter eam a sectis haeticis el schismaticis discernebant. El sane per calholicilalem, ratione habita conditionum Ecclesiae, aperte ostenditur exsistere in ea Spiritum Dei eamque vivere vitam divinam.

His positis, dicendum esi, quod catholicitas *negative* in eo est, ut Ecclesia *iure* et *picto* non sit coarclala ad certum locum cerlamque nationem, quemadmodum Synagoga: *positive* vero in eo esi. ul *iure* quidem et aplitudin? ad omnia loca omnesque nationes ac personas se porrigat : *picto* autem amplitudinem quamdam moraliler universalem obtineat. Quae amplitudo moraliler universalis ut declaretur, distinguenda est catholicitas *absoluta* et *relativa*. *Relativa* in eo consistit quod Ecclesia, quae catholica dicitur, sil amplior singulis aliis coetibus (pii Christianum nomen sibi usurpant: *absoluta* in eo consistit, quod Ecclesia ita sil per orbem diffusa, ul omnibus locis conspicua sit atque ita moraliler dici possit την otzou-occupare. Ita a Maioribus Ecclesia appellabatur catholica, non quod omnibus esset in lotiis omnesque homines comprehenderet, sed quod nulla esset terrae pars praecipua, in qua non existeret omuibisque esset conspicua adilueque facilis. Liquet autem de iis locis iisque natio-

ilibus sermonem esse, quae cognoscantur, erga quae nempe Ecclesia, quae hominibus constans humano modo agit, missionem suam exercere valet. Porro ut vere Ecclesia obtineat nationem aliquam, opus non est ut omnes personae illius nationis ad Ecclesiam spectent: neque proinde nomine loci quacumque minima pars telluris significatur, sed quae populo, genti aut nationi respondet: neque est necesse ul princeps vel regimen sit Ecclesiae subiectum, neque idcirco habenda est ratio illius appellationis religiosae, quae propter gubernium nationi tribuitur; sed habenda est ratio eorum, qui eam nationem constituent. Insuper recolendum est, omnes infantes, legitime baptizalos inter hereticos et schismaticos, ad veram Ecclesiam perlinere; eosdem vero adultos factos, qui prima fidei rudimenta tenent, donec sunt in bona fide, apparenter quidem haereticis aut schismaticis accenseri, re autem ipsa ad veram Ecclesiam Christi pertinere, voto quidem ad externam visibilemque societatem, actu vero ad eius interiorem animam (§. XI.).

Quia vero Ecclesia successivis aetatibus existit, catholicitas rursus distinguitur in *successivam* et *simultaneam*. Successiva est, si nationes omnes unam post aliam obtineat Ecclesia, ut ab una recedens, ad aliam se porrigat; simultanea est cum omnes nationes, sive physice sive moraliter omnes simul, oblinet. Simultanea rursus potest haberi vel una tantum aetati', aut aliquibus, aut omnibus aetatibus, quibus existit societas. Perperam vero quis postularet ut actualis catholicitas simul esset cum primordiis societatis illius, quae ex adunatione hominum a quibusdam paucis a Deo electis constituenda est per praedicationem verbi, quod illi ferant ad omnes gentes. Sed satis est, quod actualis catholicitas adsit, cum ea prima praedicatio universalis praecessit, quae sufficiens esset ad hunc effectum assequendum. Illud vero prae oculis praecipue habendum est, quod catholica societas nequit haberi nisi sit *una eademque societas* ubique diffusa: quare cum distinguitur catholicitas in *materiam* el *formalem*., ut materialis sit, si tantum extensio spectetur, formalis, si unum idemque sit quod extenditur: id ita est accipiendum, ul quod catholicitas materialis dicitur, sil ipsa materia catholicae societatis.

Si vero res penitus perpendatur, facile liquet catholicitalem terminum esse illius vitalitatis, qua Ecclesia viget, per quam obtinet fecunditatem ex sese immarcescibilem, qua filios procreando se amplificare valet sine fine.

Dicimus itaque catholicitatem simultaneam perennem iuris el facti esse proprietatem Ecclesiae el quidem catholicitatem iuris esse proprie-

lateni essentialem; quamvis enim Christus potuisset per se instituere Ecclesiam pro aliqua lanium natione aut humani generis parte, sicut potuisset per se velle redimere solum aliquos homines; tamen inspecto line proprio huius Ecclesiae, qui est applicatio fructus redemptionis salusque eorum, qui a Christo sunt redempti, liquet Ecclesiam Christi talem esse intrinsece ut ad omnes prorsus homines sil destinata; unde omnibus est necessaria» Actualis vero catholicitas, quae ex libera quoque hominum voluntate dependet, posset deesse, manente eadem essentia rei, sicut deest diffusio universalis universalitate physica. At voluntas Dei est, ut Ecclesia sua actu quoque catholica sit: quae voluntas divina non laedit libertatem humanam, sicut non eam laedit voluntas perpetuitatis Ecclesiae (§. 8.1. Est ergo calholicitas actualis proprietas necessaria Ecclesiae atque hanc modo defendimus. Probandum est ergo, catholicitatem actua-lem tum absolutam tum relativam, simullaneam et perennem esse Eccle-siae necessariam proprietatem.

II. Sane si Scripturas consulamus, praeunte Augustino in lib. *de Uni-tate Ecclesiae*, Ecclesia talis esse debet, (pialis describitur et promittitur futura in lege, in Psalmis et in Prophetis: atqui ibi describitur et pro-mittitur futura simultanée el perenniter in universo orbe: ergo. Testi-monia haec sunt Gen. XVIII. 18.; XXII. 18. (coll. Gal. III. 15.) XLIX. 10. Psal. XI. 8. XXL 28.29. LXXII. 8. Isaiae II. 2. IX. 6. XVIII. 6. Dan. VI. 27. Mal. I. II. in quibus invicem collalis advertendum est 1° sermo-nem esse non tantum de iure, sed et de facto, idque in pluribus dis-serte: 2° regnum Christi exhiberi ul ubique diffusum et quidem si-multanée: Dominabitur a mari usque ad mare eia flumine usque ad terminos orbis terrarum Psal. LXXL 8. Reminiscntur et convertentur ad Dominum universi fines terrae Psal. XXL 29. Dabo libi gētes hae-redhalem tuam el possessionem tuam terminos terrae Psal. II. 8. In omnem terram exivit sonus eorum el in lines orbis terrae verba eorum. Psal. XVIII. 5. coli. Rora. X. 18. Ad dexteram et ad laevam penetrabis et semen tuum gētes hereditabit Isai. LIV. 3.: 3.) diffusionem hanc exhiberi ul propriam dotem regni Messiae atque ut signum Messiae qui iam venerit. Atqui ej signum adventus Messiae nequit referri ad finem mundi; sed moraliler coniunctum esse oportet cum ipso Christi adventu. 4) Quia vero haec ampla simultanea diffusio exhibetur ut qualitas propria regni quod Christi meritis tribuitur, oportet eam sicut et regnum, esse perennem; debet enim perdurare regnum quod sibi Christus acquisivit cum iis dotibus, in quibus ratio praemii praecipue consistit. Rursus sta-bilitas huius diffusionis universalis indicatur quoque a Daniele IL 34. 35.

44. 45. ubi lapis, qui in monter» magnum crevit et implevit universam terram, Christus est cum sua Ecclesia. Porro visio haec significat regnum quod Heus caeli suscitabit, regnum quod stabit in aeternum. Stabit ergo semper mons ille magnus qui implet universam terram: ergo. Praeterea talis Ecclesiae diffusio (Malach. I. 11.) repraesentatur, ul sit in omni loco, (in omni loco sacrificatur et offertur) sit simul (ab ortu solis usque ad occasum) absque ulla temporis limitatione (sacrificatur et offertur): atqui haec est diffusio simultanea perennis: ergo.

Nota quod cum formulae: omnes gentes, omnes nationes seu tribus terrae et huiusmodi, accipi possint universalitate tum physica tum morali, universalitas vero physica ex aliis Scripturae testimoniis excludatur, restat ul accipi debeant de universalitate morali.

Si autem sensum Christiani coetus consulamus, idem luculentius quoque constabit. Nam a Maioribus Ecclesia talis praedicata sômp̃er fuit quae ubique universalis esset quoad gentes et loca et propterea *catholica* appellata sub hae explicita significatione quod sit ubique diffusa atque sub ratione calholicitalis opposita seclis haereticis el schismaticis. Iam penes Ignatium ad Smyrnaeos n. 8. et in epist. Smyrnaeorum de martyrio Polycarpi occurrit titulus *catholicae*. Eius vero vim declarant Patres cum adversus haereticos fidem totius Ecclesiae eiusque catholicitatem proponunt. Ila Irenaeus I. 1. e. 10.: « Hanc fidem cum acceperit Ecclesia utique in universum mundum disseminata diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans et similiter credit iis quasi unam animam habens et unum cor el consonanter haec praedicat et docet quasi unum possidens os. Nam etsi in mundo loquelae dissimiles sint, sed tamen vis traditionis una eademque est. El neque hae quae in Germania sunt fundatae Ecclesiae aliter credunt, neque hae quae in Hiberis sunt, neque hae quae in Cellis, neque hae quae in Oriente, neque hae quae in Aegypto, neque hae quae in Libya, neque hae quae in medio mundi constitutae; sed sicut sol in universo mundo unus idemque est, sic et praedicatio veritatis ubique lucet. » Optatus I. 2. n. 1.: » Ergo ut in particula Africae, in angulo parvae regionis apud vos (Donatianos) esse possit (Ecclesia), apud nos in alia parte Africae non erit? In Ilispaniis, in Galliis, in Italia ubi vos non estis, non erit? Si apud vos tantummodo esse vultis, in tribus Pannoniis, in Dacia, Maesia, Thracia, Achaia, Macedonia, et in tota Graecia, ubi vos non estis, non erit? Ut apud vos esse possit, in Ponlo, Galatia, Cappadocia Pamphilia, Phrygia, Cilicia et in tribus Syriis et in duabus Armeniis et in tota Aegypto el in Mesopotamia, ubi vos non estis, non erit? El per loi innumerabiles insulas et celeras provincias (piae numerari vix possunt,

ubi vos non eslis, non erit? ühi ergo erit proprietas nominis, cum inde dicta sit catholica quod sil rationabilis et ubique diliusa? »

Hine Augustinus *De utilitate credendic*.8.: › Eorundem Christianorum, cum sint haereses plures atque omnes se catholicos videri velint aliosque praeter se haereticos nominent, una est Ecclesia, ut omnes concedunt, si totum orbem consideres, refertior multitudine, ut autem qui noverunt affirmant, etiam veritate sincerior celeris omnibus. Sed de veritate alia quaestio est : quod autem quaerentibus satis est, una est catholica, cui haereses aliae diversa nomina imponunt, cum ipsae singulae propriis vocabulis, quae negare non audent, appellentur ». Quocirca «Si quando (ait Cyrillus hierosol. Catech. 18.0.26.) peregrinatus lueris in civitatibus, ne simpliciter requiras ubi sit Dominicum, nam et ceterae impiorum sectae atque haereses suas speluncas Dominicorum nomine honestare nituntur, neque ubi sit simpliciter Ecclesia, sed ubi sit *catholica* Ecclesia; hoc enim proprium nomen est huius sanctae et matris omnium nostrum ». Parianus epist. 1a ad Sympronianum redarguentem appellationem *catholicae*, monet ideo eam usurpari ut a seclis celeris discernatur Ecclesia, haneque appellationem ex usu veterum probat subdilque: ‹ Christianus mihi nomen est, catholicus cognomen: illud me nuncupat, istud ostendit». Hinc Augustinus *contr. Faustum* 1.13. c. 13. advertit praemonuisse Christum ‹ ut non audiantur illi qui ad religionum scissuras traducunt dicentes: *ecce hic est Christus, ecce illic*; paries enim ostendunt: cum illa civitas supra montem sil qui factus est mons magnus ita ut impleret universam terram ».

Quocirca consequitur, ut quicumque post Apostolorum praedicationem non ostendit Ecclesiam Christi ubique diffusam, non ostendat Ecclesiam Clirisli. In qua argumentatione Patrum adversus haereticos se prodii manifeste isle conceptus quod vera Ecclesia semper sit et debeat esse catholica. Quae quidem doctrina evidens, ut puto, lit ex disputatione Augustini cum Donationis. Ili enim asserebant veram Ecclesiam, quae antea catholica actu fuit, sua aetate ad minimam pariem orbis esse reductam. Iam vero ex hoc ipso quod eorum secla tune catholica actu non esset, demonstrat Augustinus eam non esse veram Ecclesiam Christi. Neque ex eo arguit tantum quod eorum secta uno angulo orbis esset conclusit, sed ex eo quod universum orbem non occuparet; talem enim contendit debere esse Ecclesiam Christi. Atqui si fieri posset ut vera Ecclesia desineret actu esse catholica, argumentatio Augustini falso supposito laboraret nihilque efficeret. Et tamen Augustini demonstratio omnibus catholicis semper probata fuit. A erum est ergo et catholicum, quod Au-

guslinus supponebat, catholicilalem debere quovis tempore Ecclesia verae competere. Quod et supponebat Epiphanius Haer. 61. n. 2. ita arguens: « Ergone Ecclesia quae ad utrosque terminos terrarum porrigitur, exscindilui nec amplius in omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum: nec illud valet quod a Servatore dictum est: erilis mihi testes ad ultimum terrae? »

Porro symbolica professio iidei est, ut Ecclesiam credamus *catholicam*; haec professio in pluribus formulis symboli et in symbolo nicaeno ceterisque sequentibus invenitur. Quid vero hac appellatione significetur constat ex Patribus, qui catholicilalem propriam et nunquam Ecclesiae verae defuturam praerogativam se habuisse monstrarunt. Idcirco ea professione fidei quemadmodum credimus Ecclesiam non solum quae fuit et erit sed et praesentem, ita credimus Ecclesiam non tantum quae fuit, aut erit, sed et praesentem esse catholicam.

III. Cum catholicitas esse nequeat nisi sil una eademque societas ubique existens, neque idcirco esse poterit sine principio unitatis, ideoque catholicitas Ecclesiae nequit esse sine principio suae unitatis quod Christus instituit. Hoc autem est potestas ipsa Ecclesiastica in Apostolis a Christo instituta, ut iam patet ex superius dictis. Ergo seorsim ab hac potestate, deliciente formali catholicitate, vel nulla est reapse catholicitas vel non ea est quam Christus esse voluit. Idem rursus principium formalis catholicitatis est principium quoque fecunditatis Ecclesiae; solis enim Pastoribus Doctoribus et sanctificatoribus a se missis Christus suam perennem assistentium in praedicatione verbi et propagatione Ecclesiae promisit: quapropter sola illa Ecclesia, quae obedit ministerio a Christo instituto catholica esse potest.

Nota. Licet facta hypothesi quod Ecclesia quae actu catholica fuit, per accidens aliqua aetate ad parvum numerum coaretata, adhuc ea dici posset esse Ecclesia catholica, h. e. esse eadem ipsa Ecclesia quae actu catholica fuit et iure semper catholica manet (quae videtur esse sententia Bellarmini *de Ecd.* l. 4. c. 7. post alios): tamen ex dictis negandum esset tum Ecclesiam esse catholicam eo modo quo Christus voluit, qui modus in eo est, ut actu semper Ecclesia sil talis, non solum sil ea, quae talis fuit aut esse potest Ql debet.

Proprietatibus Ecclesiae ea connumeranda est, ut sit Apostolica h. e. ab Apostolis instituta, ab Apostolorum successoribus, qui nedum materialiter st l formaliter) tales sint, ita regatur, ut ad Apostolos rursus, interrupta nunquam Pastorum successione, eius auctoritas revocetur.

I. Triplici ex capite dicitur Ecclesia *Apostolica*, ratione originis, quatenus est ab Apostolis profecta: ratione doctrinae quatenus profitetur Iidem ab Apostolis traditam: ratione ministerii seu regiminis, quatenus regitur et pascitur ab iis qui continuata serie sunt successores Apostolorum. Si hoc tertium adsit, habentur et duo priora: nam adest certe origo apostolica, eum series Pastorum succedentium ab Apostolis inceperit: adest et doctrina Apostolica, quoniam seriei continuae successorum Apostolorum promissa est infallibilitas.

Verum ut haec adsint, necesse est, ul illud tertium exsistat non tantum *materialiter*, sed et *formatiter*; sit nempe formalis successio Pastorum. Successio materialis est mera series successiva Pastorum seu Episcoporum non interrupta usque ad Apostolos vel aliquem ex Apostolis ex quibus inceperit: successio formalis est haec series, quae praeterea potitur auctoritate ab Apostolis derivata in singulos successores; hac enim formaliter constituuntur successores, quorum proinde singuli auctoritatem ab Apostolis derivatam accipiunt ab iis vel ab eo qui eandem auctoritatem actu oblinent et communicare aliis possunt: sic enim formaliter fit ul auctoritas per successionem perseveret. ITraque successio necessaria est, nec altera sine priora esse potest: prior tamen notior est: altera autem tum cognoscitur cum vera Ecclesia cognoscitur. Quia vero heic de proprietate agimus, eam integre spectamus et vindicamus Ecclesiae.

Omissa speciali disputatione de Apostolieitate ratione originis et doctrinae, (piam Soeimani et Protestantes non negant, probamus Apostolicitalem ratione ministerii, quam iidem inficiantur, contendentes quod semel ac Verbum Dei in mundo per Apostolos praedicatum est scriptisque consignatum, quisquis illud intelligit facultatem habeat, illud alios docendi coetusque fidelium colligendi qui sint Ecclesia Christi.

II. Sane 1° requiritur successio materialis. Etenim Christus instituit ministerium Apostolicum, ilhidque perpetuum esse voluit: ecce ego inquit

vobiscum sum omnibus diebus etc. Atqui non foret illud fœrpetuain, si ministri Ecclesiae non essent continuata serie successores Apostolorum : ergo. Item Ecclesia una esse debet eademque semper. Imitatis autem Ecclesiae principium est ministerium a Christo institutum; ergo unum ministerium semper esse debet in Ecclesia: oportet ergo ut eo ministerio Ecclesia regatur quod Christus primitus Apostolis commisit. Id autem fieri nequit nisi regatur semper per eos qui continuata serie ab Apostolis derivent; si enim per alios regitur qui ad Apostolos referri nequeant, regitur reapse eo ministerio quod a se incipit, non eo quod Christus instituit: multiplex proinde esset auctoritas et Ecclesia una esse desineret, sed multiplex evaderet multiplicato principio unitatis. Quocirca etiam liquet quod series successorum nunquam interrumpi debet ; si enim aliquando desinit, cessat ministerium illud (pio Ecclesia regenda est, cessat principium eius unitatis; ideoque cessat ipsa Ecclesia: si autem aliquando cesset Ecclesia, non amplius instaurari potest; principium enim eius eliciens est ministerium Apostolicum docendi, regendi, sanctificandi, quod in hac hypothesis non amplius esset. Ministri autem a se ipsis nasci non possunt; quia ministerium debet esse Apostolicum et ut sit Apostolicum, per traducem successionis derivandum est: « Si contaminabantur (boni consortio malorum), iam tunc (Cypriani aetate) non erat Ecclesia; respondete: unde huc existis? unde exstitit origo Donati? ubi baptizatus, ubi ordinatus? » ait Donatianis Augustinus *de Baptismo* l. 2. c. 6.

2° Haec autem successio *formalis* esse debet. Haec enim est vera successio, ita ut materialis sola non sit successio nisi specie tenus. Sane Ecclesia regenda est, ut diximus, semper ea auctoritate eaque sola, (piam Christus instituit; auctoritas enim in Ecclesia est supernaturalis, quae a solo Deo proficisci potest atque ut hac auctoritate regatur perpetuo Ecclesia, existit perpetua series successorum: oportet ergo ut auctoritatem illam eandem successores mutuentur, quam Apostoli obtinuerunt. Ut autem qui succedit auctoritatem obtineat, oportet ut eam accipiat ab iis vel ab eo qui derivatam in se ab Apostolis actu oblinet eamque communicare potest; nam nec ille a se ipso eam acquirere potest, quia tunc non succederet nec potest eam mutuari ab illo, in quem ab Apostolis non sit derivata; quia tunc non acciperet auctoritatem Apostolicam nec satis est, quod eam dicatur accipere ab eo qui aliquando illam habuit; quia ipsa amitti potest nec satis est quod dicatur eam accipere ab eo qui eam habet, sed communicare nequit ; quia tunc reapse acciperet nihil. Ergo. Haec autem est successio formalis. Nimirum ut quis in Ecclesia auctoritatem habeat, requiritur missio Rom. X. 15. coll. 1. Tim. V. 22. 7.;

Tim. II. til. 1. *>.: millore vero nequit nisi is qui et auctoritatem Apostolicam actu oblinet eamque communicare potest: ergo ah eo accipienda est auctoritas.· ergo successor tormaliler succedere dehel, Qui igitur sic succedunt, ii solum jmssunl vere dici successores Apostolorum; quia hi soli obtinent auctoritatem eam quam a Christo Apostoli acceperunt.

Necessitatem Apostolicae successionis Maioris nostri luculenter demonstrarunt; nam eam ut tesseram habuerunt verae doctrinae, quae nonnisi in Ecclesia esse polesl. Ita Tertullianus *de Praesertpt.* c. 32.: « (.clerum si quae haereses audent interserere se aetati apostolicae, ut ideo videantur ab Apostoli traditae, quia sub Apostolis fuerunt: possumus dicere: Edant ergo (haeretici) origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum ita per successiones ab initio decurrentem ut primus ille Episcopus, aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiae Apostolicae census suos deferunt ». Hinc praeterea catalogosuccessionum accuratissime servabant, ut veram Ecclesiam veramque traditionem tuerentur: « Habemus, ait Irenaeus I. 3. c. 3., enumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi et successores eorum usque ad nos, qui nihil talo docuerunt ». El Optatus in controversia de vera Ecclesia provoêat ad successionem Romanam, cuius singillatim Episcopos usque ad suum tempus recenset l. 2. c. 2. Ita Augustinus in Psal. contra partem Donati. Nec obest huic successioni quod requiratur ordinatio eaque valida, cuius tamen valor certus non est. Nam etsi certus non sit in singulis, attamen certus est in universo coetu §. X.: iurisdietio vero haberi quoque potest sine caractere episcopali.

Successio autem, quam necessariam Patres praedicabant, non est tantum materialis sed formalis. Inde enim arguebat Cyprianus epist. 76: « Ecclesia una est, quae una et intus esse el foris non polesl. Si enim apud Novalianum est, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit, qui Fabiano Episcopo *legitima ordinatione* successit, Novaliantis in Ecclesia non est: nec Episcopus computari polesl *qui evangelica el apostolica traditione contempla, nemini succedens a se ipso orias esi.* IlabefC namque aut tenere Ecclesiam nullo modo polesl qui ordinatus in Ecclesia non esi. » El Nazianzenus Oral, in laudem Alhanasii n. 8. distinguit inter successionem nomine tenus el veram realemque successionem. < Neque enim qui |H?r vim irrupit, successor habendus esi, sed qui vim perpressus est nec qui leges violavit, sed (pii legitime creatus est nec qui contraria dogmata tenet, sed qui eadem lide praeditus est, nisi quis fortasse ita successorem dicat, quemadmodum morbum sanitati el tenebras luci et

tempestatem tranquillitati et mentis alienationem prudentiae succedere dicimus ». Et sane inter schismaticos et ab Ecclesia alienos Episcopi quoque computati sunt, quamvis Sacramento ordinis initiati et suffecti in locum eorum qui decesserant: quia nempe non legitime vocati, non missi a legitima auctoritate, quia, ut ait Cyprianus *de Unit. Ecclesiae* « nemine episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt ».

-}j|

j

I

J

I

■

.]

I

I

i

Quocirca maxima cura adbibita semper fuit in Ecclesia, ut formalis successio esset in tuto. Huc enim 1° spectant canon Apostolorum 4°* et Nicaenus 2US, praecipientes ut electio Episcopi ab Episcopis Provinciae fieret firmilatemque electioni Metropolitanus tribueret. Huc 2° spectat usus Synodicarum litterarum, quas Episcopi electi primarum Sedium ad suos collegas ac praesertim Romanam Sedem mittebant, Fidei quoque suae professionem edentes, ut constaret eos esse in communione Ecclesiae catholicae eorumque nomina in diptycha referrentur. Huc 3° spectat confirmatio electionis Episcoporum primarum Sedium, quae ab Episcopo Romano fiebat, cuius exemplum suppeditat Damasus ep. u. ad Ascho-
lium, Leo in causa Anatolii epist. 104. et Simplicius in causa Ioannis electi Episcopi Alexandrini ep. 17. (cf. Leonem IX. epist. ad Petrum Antiochenum), qui quidem primarum Sedium Episcopi ceteros Episcopos sibi subditos olim confirmabant, ut ex Innocenti] epistola constat 24. ad Alexandrum Antiochenum Episcopum n. 1. Cf. pro aetatibus sequentibus Humbertum Cardinalem Silvae Candidae *adv. Simoniacos* l. 3. cc. 10. et 11. disputantem contra *investituras*, quas sibi seculares Principes in Ecclesiae ministris constituendis usurpabant.

I

.

3

K

j

I

i

J

H

Et sane ex hac Ecclesiae proprietate, ut Apostolica scilicet esse debeat, necessario consequitur, Principibus ius nullum competere in constituendis Episcopis ceterisque Ecclesiae ministris. Qui enim ab his constituerentur, auctoritatem Apostolicam non acciperent neque essent idcirco successores Apostolorum. Etsi vero Principes non sibi arrogent ius instituendi ministros Ecclesiae, sed tantum id agant ut libertatem Ecclesiasticam in electione et institutione eorum impedian; peccant primum contra libertatem Ecclesiae, quae ab ipsis in hac re prorsus independens est §. XVIII.; tum adversantur quoque Ecclesiae Apostolicilali: Episcopi enim sic invita Ecclesia electi nequeunt in numero haberi successorum Apostolorum, cum apostolicam auctoritatem censendi non sint accepisse ab iis, qui eam oblinent et communicare possunt. Hinc huiusmodi investiturarum abusus eo per se spectabat, ul universam Ecclesiam prorsus subverteret; Ecclesia enim non est, quae non sil Apostolica.

PROLEG. DK ECCLESIA

Hactenus tradita satis esse arbitramur, ut distincta notio Ecclesiae (.Inisti habeatur, quae pro sequenti tractatione requiritur. Si quaestio- nem desideras de Notis, eam dabimus post exactam sequentem tractatio- nem: primam enim nolam censemus esse ipsum Primatum Petri eius- «lue successorum.

Finis Prolegomena

DE ECCLESIAE CAPITE

SEC

DE ROMANO PONTIFICE

Vidimus in prolegomeno Ecclesiam Christi totam originaliter esse in potestate ab eodem Christo constituta. Haec autem potestas tum ferendi leges tum docendi tum sanctificandi, in pluribus h. e. episcopis reperitur. Quaestio ergo eademque praecipua adhuc reliqua est. Ut enim vera notio Ecclesiae habeatur, quae ab auctoritate tota pendet, oportet accuratius nosse subiectum potestatis iurisdictionis in Ecclesia. Quaeritur scilicet, an omnes Episcopi ex aequo participant potestatem, an unus inter eos emineat an honore an etiam iurisdictione et quidem ita ut habeat tantum praecipuas partes, an ut etiam tota iurdictio originaliter sit ab ipso. Quaeritur, an fideles immediate quidem singulis pastoribus subiiciantur, mediate vero per istos illi uni, an eidem uni omnes et oves et pastores ex aequo subiiciantur immediate ita ut quemadmodum vidimus in confuso potestatem a Christo institutam esse sub Deo principium efficiens unitatis ceterarumque proprietatum Ecclesiae, ita re distinctius percepta id per se de suprema potestate unius affirmandum sit. Quaestio scilicet restat de auctoritate asserenda ex Christi institutione Romano Pontifici successori Petri. Nefas proinde est, tractationem de Romano Pontifice a tractatione de Ecclesia avellere, veluti si duplex esset materia, altera ab altera independens, cum e contrario nihil magis ad Ecclesiam spectet, quam ipsius Fundamentum et Caput et quemadmodum, docente Augustino *de Unit. Eccl.* c. 4., totus Christus caput et corpus est, quod est Ecclesia; ita vicissim tota Ecclesia corpus et caput est, quod invisibile quidem est Christus (cf. 1. Cor. XII. 12.), visibile vero huius Vicarius.

Quanti momenti sit ista tractatio nemo ignorat. < Privilegium (aiebat s. Petrus Damiani in epist. ad Hildebrandum archidiaconum, de legatione sua mediolanensi) Romanae Ecclesiae quantas habeat vires ad servandam canonicae aequitatis et iustiliae regulam quantumque vigorem contineat ad disponendam ecclesiastici status disciplinam solus ille dilucide

comprehendit, qui ecclesiasticis consuevit insudare negotiis. Quod utique privilegium qui inexpertus est parvipendet, exercitatus amplectitur... Armis autem privilegium Romanae Ecclesiae non incongrue comparaverim; (piia dum haec una per cathedram b. Petri lotius christianae religionis caput effecta cunctis in orbe terrarum principetur ecclesiis, vehit dux ante aciem fidelium cuneis fulta ac specialis praerogativae auctoritate munita, et evangelio mucrone veritati resistentium cervices obtruncat et ad invictissime dimicandum totam Christi militiam in unius caritatis ac fidei unanimitate conspirat. Hoc tu subtiliter, ul et alia multa, perpendens, frequenter a me caritate, quae superat omnia, postulasti, ul Romanorum Pontificum decreta vel gesta percurrens, quidquid apostolicae Sedis auctoritati specialiter competere videretur, hinc inde curiosus exciperem atque in parvi voluminis unionem novae compilationis arte conflarem ». Quod quidem sanctissimi Archidiaconi consilium cum prius insuper habuisset s. Petrus, demum tandem maxime comprobavit, dum, ul ipse narrat, in legatione mediolanensi * liquido persensit, in Ecclesiasticis causis quantum Romanae Ecclesiae nosse privilegium valeat ». Id vel a Religionis hostibus docemur. Ii enim post Marsilium Patavinum, Lutherum, Richerium, de Dominis, Sulmasium, Febronium, Iansenianos, Regalistas, collatis viribus in unam Petri cathedram impetum modo faciunt eiusque iurisdictionem vel prorsus labefactare conantur, vel saltem minuere. Quocirca Romani Pontificis iurisdictionem (a) eiusque praerogativas accurate pro virili nostra parte declaraturi singillatim et vindicaturi sumus.

Quia vero omnes praerogativae Romani Pontificis eae sunt, quas Christus contulit Petro et hae ex Scripturis certissime nobis constant, aggrediemur Tractationem ab ipso Primatu Petri, quem ex Scripturis demonstrabimus. Duplex enim distinguenda est quaestio, ut veritatis inquisitio plena sit et accurata. Altera qua quaeritur, an personae Petri promissus et collatus sit Primatus, altera, an in Primatu perpetuos habere successores Petrus debeat. Has tamen quaestiones permiscere maluit Dr. Langea, ut veritati tenebras facilius obfunderet. Demonstrabimus vero Primatum Petri ex Scripturis, adbibita quoque Traditione *exegetica* Patrum, ad

(a) A iurisdictionis nomine abhorre: cum ceteris Febronius *De statu Ecclesiae*, c. 2. §. 1. et mavult nomen *auctoritatis* munitque se exemplo Tridentini Sess. 6. praef. de Reformat, et Sess. 25. c. 21. Latine scientibus et systema Febronii non ignoratibus patet* cur alterum vocabulum potius habeatur ab huiusmodi hominibus. Quare et nos *iurisdictionis* nomen usurpabimus potius; quia usu Ecclesiastico firmatum est, quia verissimum sensum exprimit, quia haereticis non placet.

cuius normam, Scripturarum oracula Catholicos enarrare oportet. Quare huiusmodi exegetica Traditio sive interpretatio Patrum regulae instar nobis erit ad enarranda testimonia Scripturarum, ita tamen ul simul certis adhibitis interpretandi legibus demonstremus scienlifice (hoc enim opus est Theologi), oracula Scripturae cum Patrum Traditione congruere legilimamque prorsus esse interpretationem Patrum, illud autem moneamus, quod difficultates praecipuas, quae ex historia Ecclesiastica, ex sententiis quorundam Patrum, ex actis aliquorum Pontificum petuntur, reiicimus in alteram partem, in qua de Romano Pontifice directe agimus: tum quia ibi est proprius earum locus, tum ne bis eadem repetamus.

CAPUT I.

DE INSTITUTIONE PRIMATUS B. PETRI

THESIS I.

Tenendum est < iuxta Euangelii (Math. XVI. 16.-19.) testimonium, Primatum iurisdictionis in universam Dei Ecclesiam immediate et directe beato Petro Apostolo promissum a Christo Domino fuisse >.
(Cone. Vatie. Sess. 4. c. 1.).

Declar. Verbis his Patres Concilii Vaticani testantur I° in testimonio Scripturae citato contineri promissionem primatus iurisdictionis Petro faciam a Christo eamque proinde promissionem ex Scriptura probari posse et debere: porro 2° primatum istum esse primatum non honoris tantum sed iurisdictionis in universam Dei Ecclesiam eundemque vero primatum 3° *immediate* et *directe* b. Petro promissum esse. Nempe, ut hoc tertium declaremus, verba Christi continentia praerogativam primatus referuntur ad personam singularem Petri et ad eam solam, non ad ceteros Apostolos simul cum Petro: ideoque promissio primatus facta est soli personae singulari Petri. Idcirco promissus Petro primatus *immediate* h. e. non mediantibus Apostolis aut Ecclesia, cui primo promissus sit: *directe* h. e. ipsi soli, non prout erat quid unum cum aliis, sed ut erat persona ab aliis distincta. Cum autem dicitur *sola persona singularis Petri*, non excluduntur eius successores, qui *ab ipso* sunt et in ipso virtualiter continentur (de qua tamen successione modo non disputamus), sed excluduntur ceteri Apostoli qui *cum ipso* erant ceterique fideles, ac si simul cum ipso et in ipso fuerit illis potestas promissa iurisdictionis. Item cum dicitur *χολα persona singularis Petri*, non intelligitur quod haec persona, secundum id tantum quod naturaliter habet, acceperit promissionem primatus, vel quod primatus sit dos futura personae privatae, sed intelligitur unica persona Petri aucta quidem propria fide et quod haec persona, quae est antecedenler per se persona privata, futura sit consequenter per prima-

Iam persona quoque publica in societate, cuius supremam obtineat potestatem. I'andem cum dicitur *immediate* et *directe* b. Petro promissus primatus, qui alicui certe immediate el directe promitti debuit sive uni singulari personae sive pluribus, ratio habetur subiecli, cui inhaerere debet primatus, non subiecli, *in cuius bonum el utilitatem* promissus est, quod subicclum est universa Ecclesia singulique fideles. Quocirca non negamus *mediate* h. e. per alium el *indirecte* h. e. ratione alterius, cui primatus promissus est, promissionem factam fuisse Ecclesiae, in cuius bonum facta est et in qua esse debebat tanquam praecipuum membrum ille qui primatum gereret.

Sunt porro (pii contendunt verba ea Christi, quae ad Petrum referri concedunt, dicta esse Petro, prout ipse repraesentabat collegium totum Apostolorum, imo totam Ecclesiam in illo contentam et idcirco potestatem quamlibet verbis Christi expressam promissam esse immediate et directe Apostolis omnibus simul vel universae Ecclesiae. Unde consequens est, nullam potestatem specialem prae ceteris Apostolis promissam esse personae singulari Petri falsumque esse quod ipsi promissus sil primatus iurisdictionis in Apostolos universamque Ecclesiam. Accurata interpretatione verborum Christi doctrina catholica est defendenda : omnes autem paries sermonis Christi singillatim enarrabimus.

Dem. I. Matth. XVI. 13. seq. *Venit Iesus in partes Caesareae Philippi et interrogabat discipulos suos dicens: quem me dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: alii Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Ieremiam aut unum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus Filius Dei vivi.* Interpretatio, quam postremis his verbis plures haeretici adhibent, est, Petrum aliorum Apostolorum nomine respondisse, quatenus vel ab ipsis delegatus pro omnibus sit locutus, vel saltem quatenus communem Apostolorum sententiam intelligens, ipse ferventior ceteris eam prius edixerit. Negant id catholici et contendunt confessionem hanc fuisse propriam Petri, independentem prorsus a delegatione vel sententia prius cognita Apostolorum: quod verum esse potest, etsi Apostoli iam antea cognoverint veritatem, quam nunc Petrus confitetur. Non ergo dicitur, quod cognitio huius veritatis tunc primum habita fuerit primumque edita eius confessio, sed dicitur quod hac vice confessio Petri ab eo processit independentem a delegatione Apostolorum vel sententia prius cognita eorundem.

Etenim 1° quod illi fingunt, verba Evangelistae explicite non dicunt; imo 2° implicite evidentissime negant. Totus enim contextus repugnat

huic interpretationi. Nam e) Christus primum interrogat universim omnes discipulos suos: *quem me dicunt homines esse filium hominis?* et pariter secundo omnes interrogat: *vos autem quem me esse dicitis?* iam vero priori interrogationi cuncti absque delectu respondent: *at illi dixerunt* etc. Perinde vero est sive per ~z alii distribuuntur ab Evangelista Apostoli, quod probabilius est. sive homines quorum diversas sententias Apostoli simul referant. Nemo ergo erat institutus ab illis qui omnium nomine responderet et fictio est, id fuisse in more positum Apostolorum. An in hac occasione post primam Christi interrogationem, cui communiter responderunt, vices suas Petro demandarunt? sed hoc est divinare non interpretari. Hypothesis ergo delegationis ab antecedentibus excluditur. Sed et haec et altera hypothesis excluditur quoque a consequentibus. Nam bj accepta responsione Petri ¶ Christus praedicat beatum Petrum: *Beatus es Simon Bar lana*, quibus verbis laudatur maxime Petrus, μακάριο ἐί; μακάριο enim is vere dicitur, qui maior est omni laude (Aristot. *Ethic. Nicom.* I. I. c. 12. « Των ἀριστων ουκ ἐστὶν ἐπαινο , ἀλλὰ μείζον τι καὶ βελτίον καὶ ὁ ἀπὸ καὶ φαίνεται, τοῦ ἵτε γὰρ θεοῦ μακαρίζομεν κα καὶ τῶν ἀντρῶν τοῦ μακαρίζομε; >). Non dicit autem Christus beatos ceteros Apostolos; at si ea confessio fuit omnium Apostolorum, non erat ratio cur solus Petrus diceretur beatus; non enim laudatur expressio ore facta confessionis, sed ipsa confessio: non ergo ex delegatione aliorum locutus est Petrus. 2° Christus rationem reddens beatitudinis Petri inquit: *quia caro et sanguis* (a)

(a) *Caro* in Scripturis praeter primitivam propriam significationem, significat quoque tum integrum hominem (Gen. VI. 12. Ioan. I. 14.) tum naturam humanam prout corrupta et vitiata fons est omnis peccati et turpitudinis, sive ipsum principium in homine inclinans ad peccatum vel cum actu coniunctum (Gen. VI. 3.) vel spectatum veluti in potentia; unde opera carnis describuntur Gal. V. 19 et phrases *esse in carne* Rom. VII. 5. *ambulare, vivere, cogitare secundum carnem* 2. Cor. X. 2. Rom. VIII. 12. 2. Cor. I. 17. et *prudentia* et *sapientia carnis* Rom. VIII, 6. 7. Tam significat naturam humanam prout in se impotens et imbecilla est (Ierem. XVII. 5.) et etiam generalitern quod imbecillum est, ut Isaiae XXXI. 3. In utraque hac postrema significatione opponitur spiritui. Gal. VI. 16. 17. prudentiae Spiritus, legi Dei Rom. VIII. 6. 7., divinae sapientiae et potestati Ierem. XVII. 5. conf. Iob. X. 4.

Item dictio haec *caro et sanguis* significat turn naturam humanam simpliciter physice spectatam Ileb. XI. 14. tum naturam humanam prout vitiata est et malorum operum effectrii, eademque mala opera Eph. VI. 12. 1. Cor. XV. 10. Gal. I. 16. tum naturam eandem prout in re spectata citra divinum auxilium infirma est et imbecilla. Hoc sensu frequenter usurpari hanc phrasim a Talmudistis testatur Lightfootus in hunc locum, qua phrasi hominem Deo opponunt. Atqui hic est sensus eius in hoc loco Matthaei; significatur enim natura humana secundum puras suas naturales vires, ut ex oppositione cum Deo eiusque supernatural! illustratione liquet.

non revelarit (ibi, sed Pater meus qui in caelis est: quibus verbis et. excluditur manifestatio quoque veritatis facta per \postolos: cum enim tunc Apostoli nondum audi essent charismate infallibilitatis, adhuc eorum auctoritas humana erat el imbecilla, *caro et sanguis* et asseritur manifestatio superna veritatis facta Petro, manifestatio autem immediata: *Paler meas revelavit tibi;* non ait *vobis* sed *tibi;* ubi manifestans veritatem exhibetur *solus Pater*, non Apostoli exhibentur et ille cui facta est revelatio exhibetur *solus Petrus;* non ergo ab Apostolis accepit hanc notitiam Petrus, vel non Paler Apostolis et per eos Petro revelavit, sed Paler Petro immediate revelavit. 3° Haec vero revelatio causa exhibetur confessionis Petri; haec enim revelatio ratio est cur Petrus laudetur: at sola revelatio Patris sine tide adhibita a Petro revelanti Patri non esset ratio cur laudaretur, si non credidisset; cum ergo Petrus laudatur, propter fidem et confessionem quoque suam laudatur: laudatur autem, quia revelavit ei Paler; laudatur ergo propter revelationem cum effectu h. e. fide eius coniunctam : itaque fides et confessio Petri exhibetur a Christo ut effectus revelationis Patris. Si ergo revelatio Patris facta est Petro eique immediate facta et causa fuit eius confessionis; confessio Petri talis exhibetur, ut propria ipsius fuerit. Itaque non est ab eo edita nomine ceterorum Apostolorum, a quibus delegationem acceperit, vel quorum sententiam cognitam Petrus expresserit.

Nec audiendi sunt qui a fervore Petri causam repetunt, cur ipse responderit; nam 1) huius fervoris heic nulla mentio: 2) Christus disserte aliam causam docet h. e. revelationem Patris: 3) ad notitiam supernaturalem habendam fervor naturalis nihil conferre poterat: fervor vero quidam supernatural notitiam revelatione acceptam supponit, unde huiusmodi fervor concomitanter quidem se habere potuit ut modus confessionis, non vero antecedenler ut causa: porro de tali fervore quidam Patres loquuntur. Si autem dicatur quod supernaturalis fervor fuerit causa quod Petrus prior omnibus, qui idem potuissent respondere unusque responderit: reponimus id ad quaestionem, quam agimus, utrum nempe confessio Petri fuerit propria ipsius, non spectare ; ut ex sequenti animadversione liquet, quam iam superius praeoccupavimus.

Constat enim demonstrationem traditam nostrae interpretationis esse independentem ah ea quaestione, an ante hanc occasionem aliquis alius cognoverit et confessus fuerit quod nunc Petrus (Ioan. I. 49), an ipsi Apostoli id iam crediderint et parati fuerint mine confiteri; ut enim confessio edita a Petro propria fuerit ipsius, id solum requiritur, ut Petrus non *dependentor* a delegatione vel notitia accepta ab aliis tunc ediderit coules-

sionem suam, sed *dependeuter* tantum ab instinctu Spiritus S. seu revelatione Patris, cui actu credidit: id porro ex verbis Christi clare constat. Porro data etiam hypothese, quod aliquis alius prius cognoverit et confessus luerit quod nunc Petrus, nostrum non est investigare, cur Christus Petro et non alii vicem rependens contulerit eas praerogativas, quas in sequentibus videbimus; Deus est enim suorum donorum dominus et ratio ultima collationis eorundem est semper Dei bonitas liberalis.

Interpretationem traditam probant Patres inter quos Cyrillus hierosol. Catech. 11. *de Filio Dei unigenito* n. 3. Hilarius Pictav. *de Trin.* 1. 6. n. 37. Basilius Seleucensis Orat. 25. in illud : *quem me dicunt homines esse filium hominis*, Aslerius horn, in SS. Principes Apostoli., qui Petrum dicunt in cunctorum Apostolorum cunctatione et silentio, revelatione Patris, ultra humanae infirmitatis modum intellexisse Christi divinitatem et Ambrosio consentiunt dicenti in Luc. 1. 6. n.-97 : « Petrus non expectavit populi sententiam, sed suam pronqisit dicens: tu es Christus Filius Dei vivi. »

Itaque confessio a Petro edita propria fuit ipsius Petri, non fuit confessio edita communi nomine Apostolorum h. e. neque dependenter ab eorum delegatione neque ab eorum communicata notitia Petrus suam expressit confessionem.

Ergo ne nullo modo concedi potest Petrum communi nomine, tanquam omnium Apostolorum personam sustinentem, suam edidisse confessionem, quod quidam Patres asserere videntur ?

Repraesentatio duplex distingui debet. Prior simplex, quae symbolica dici potest, in eo sila quod signum pro resignata substituitur: secundum hanc Petrus repraesentasset Apostolos, eo quod fuisset veluli signum pro ipsis tum ab ipsis tum a Christo substitutum; ita ut quidquid ipse dicit et ipsi a Christo dicitur, spectet reapse ad omnes Apostolos. Altera repraesentatio ex auctoritate seu iuridica dicitur, qua societatis alicuius caput quatenus caput est 1° ipsam repraesentat societatem, quam virtute continet, 2° repraesentat quoque successores suos, qui ratione eiusdem potestatis una sunt cum ipso persona moralis. Porro cum quaeritur, an Petrus repraesentaverit Apostolos et Ecclesiam, distinguendum est duplex veluli momentum, scilicet tum cum confessionem edebat et tum cum promissionem primatus accipiebat a Christo. Si quaestio fiat de repraesentatione, cum promissionem accipiebat primatus, haec quaestio in fine huius thesisi expeditur. Si autem quaeritur de repraesentatione, quam gereret cum confessionem edidit, respondendum est 1° non fuisse repraesentationem pure symbolicam, nam nec nomine Apostolorum locutus est nec Christus

unum interrogavit qui pro omnibus responderet, sed omnes indiscriminabiliter interrogavit: 2° repraesentationem iuridicam, quae capiti societatis competit respectu ipsius societatis suorumque successorum, non posse concipi *actu* in persona Simonis, nisi postquam auctus fuerit primatu, *in potentia* vero post ipsam promissionem primatus: quadam autem designatione divina iam nunc concipi eam posse in Simonis persona, 1° eo quod iam personae Simonis promissa erat impositio nominis *Petri*, quo primatus continetur, 2° propter ipsam confessionem, quatenus haec a Dei Patris revelatione procedebat; quia revelatio eo ex divina intentione spectabat, ut Petrus confitens divinitatem Christi acciperet promissionem primatus coque tandem auferetur: « ut ad regimen totius Ecclesiae praeparatus primum disceret (Spiritu Patris in corde operante credentis) quod doceret et pro soliditate fidei, quam erat praedicaturus, audiret: Tu es Petrus etc. » Leo M. Serm. 62° al. 60. Quocirca cum dicitur Petrus Apostolorum princeps ut supremus Ecclesiae praeco vel tanquam os Apostolorum suam edidisse confessionem (Cyrillus hieros. l. c. Chrysost. hom. in illud : in faciem ei restiti), id vel ratione designationis, vel per quandam anticipationem affirmatur.

II. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.* Καὶ γὰρ δὲ σοὶ *sed et ego*; quibus in verbis particula *et* ita vim genericam copulandi relinet, ut simul redditionem et retributionem mercedis significet, ut sit idem quod *vicissim*. Illud: *elego dico* vel opponitur Patri revelanti et sensus est, quem expressit Leo Magnus in Serm. 3. assumptionis suae « hoc est, sicut Pater meus tibi manifestavit divinitatem meam, ita ego tibi nolum facio excellentiam luam »; vel opponitur Petro confitenti et sensus est: sicut tu, revelante Patre, declarasti divinitatem meam, ita ego tibi declaro dignitatem luam. Uterque sensus legitimus est et unus in allero, ut facile liquet, continetur.

His ergo verbis: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus* affirmat Christus Simonem esse *Petrum*; et sicut prius hoc nomen ei promiserat Ioan. 1.42., ita nunc reapse imponit et quia impositio nominis a Deo facta non vana est et sterilis, sed efficax et cum veritate coniuncta (cf. Gen. XVII. o. XXXII. 28.) ideo Christus ait Simonem esse Petrum, h. e. esse id quod nomine Petri metaphorice significatur. Intelligentia vero huius nominis impositi pendet ex intelligentia sequentium verborum, quibus Christus nominis vim declarat.

Quaestio est itaque circa ea verba: *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*: quaeritur nempe 1° quodnam sit subiectum ad quod vox *petra* refertur et 2° quid hac metaphora significetur. Adversarii in

plures scinduntur sententias. Quidam 1. volunt divei i esse suhierta *Petrum* et *-petram*, Petrum quidem Simonem esse : petra vero quis sit, non una est eorum sententia. Eorum vero interpretationes huc redeunt, ut alii interpretentur de ipsa Christi persona (1. Cor. X. 4. III. 11.), alii de fide subiectiva, solida et divina eiusque confession?, qualis fuit Petri, cui innititur Ecclesia et quae pluribus est communis: alii de fide ohiectiva seu doctrina Christi, cui pariter Ecclesia innititur et speciatim de doctrina circa Christi divinitatem : alii de confessione Petri tam objective quam subjective accepta, h. e. de Christo Ecclesiae fundamento eiusque praedicatione per Petrum: alii de omnibus Apostolis simul eum Petro (Ephes. 11.20.). Qui vero 2° Petrum ipsum esse subieetnm concedunt, significari volunt eam praerogativam Petri, qua prior praedicationem exorsus est ianuamque Ecclesiae prior Hebraeis et Gentibus aperuit. Sunt et qui advertunt esse lapidem qui proficitur et provolvitur caque metaphora proinde significari fidem Petri, quae, ipso et post ipsum aliis praedicantibus, divulganda est in universum orbem.

Interpretatio catholica est, subieetnm immediate designatum vocabulo *Petrae* esse idem ac illud quod vocabulo *Petri* designatum fuit; ideoque Petrum et Petram pro eodem supponi atque hac metaphora significari eandem esse habitudinem Petri ad Ecclesiam, quae est fundamenti ad aedificium, ut deinceps explicabitur. Itaque quoad primum tenendum est, non quaeri modo, unde Simon dignitatem et nomen petrae sil mutatus, sed quaeri tantum, ad quem immediate spectent verba: *super hanc Petram*. Porro ipsum esse Simonem Petrum ita demonstratur.

Sane a) Christus chaldaice velsyriace locutus est; porro unum est in hac lingua vocabulum k s 'D quod Petro et Petrae respondet: eodem ergo vocabulo usus est Christus *lues Kepha et super hanc Kepha*: quare et Syrus interpres Matthaei eadem voce usus est

0c* j

graece autem po et πέτρα non re sed terminatione differunt el utrumque vocabulum significat *lapidem, saxum, rupem*, quamvis πέτρα usitatius sil. Fuit vero ratio, cur graecus Matthaei interpres priore loco masculinam adhiberet terminationem; nam ita a Graece loquentibus Simon appellabatur communiter Π ο (Ioan. I. 42.), quae erat interpretatio nominis Kepha (cur vero graeci potius πέτρο quam πέ πα vcr-Ierint nomen Kepha, id ex eo repetendum est quod, cum utrumque vocabulum significet idem, prius tamen cum masculina desinentia congruebat magis viro): oportebat autem ostendere, nomen illud Πέτρο mysterium continere atque hoc mysterium illud esse quod Christus significavit his verbis επί ταύτη τή πέτρῃ οικοδομήσω μου τήν Ἐκκλησίαν;

ad id autem ob oculos ponendum, necesse erat ipsum nomen Petri priore loco usurpare, ut intelligeretur, sequentia esse interpretationem nominis huius viri. Itaque si verborum significatio spectetur (Imius enim in interpretatione ratio est habenda), verba Christi perinde se habent, ac si dixisset: tu es Petra, et super hanc Petram etc.: atqui si ita est, 1° cessat omnis ratio grammatica, cur dubitetur de identitate subiecti, adest ratio, cur idem esse subiectum affirmetur; cum idem nomen occurrat.

Sane *b)* pronomen demonstrativum *hoc* denotat rem praesentem, vel re vel quae per sermonem fiat praesens audientibus. Hoc autem dupliciter fieri potest, vel statim subiungendo id quod loquens vult sistere praesens (Levit. XIV. 2. Ille est ritus leprosi quando mundatus est: Adducetur ad sacerdotem etc.), vel prius expresso nomine rei, quae pronomine demonstrativo sistitur rursus praesens audientibus (Ioan. 1.1.2. Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum); id autem rursus dupliciter fieri potest, vel solo posito pronomine demonstrativo, vel simul cum eo iterato nomine priore: quod valet quidem ad emphasim sermonis, re autem non differt a praecedente; nam huiusmodi iteratio semper fieri potest et semper subinelligitur. Iam vero in verbis his Christi occurrit alter modus; nihil enim subiungitur quo significetur quidnam sit haec petra. Aiunt quidam Protestantes, Christum exerto digito se demonstrasse: sed ubinam hoc est scriptum? Nos interpretari oportet, non divinare. Restat ergo, ut pronomen *hanc* referatur ad antecedens illudque immediatum; regulariter enim demonstrativum refertur ad immediate praecedens, quod heic non est nisi Petrus Kepha, quod nomen cum pronomine rursus iteratur. Est ergo idem subiectum *Petrus* et *Petra*.

Et re quidem vera *c)* si comparentur invicem haec duo incisa: *Tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*; manifestum est, alterum exhibere rationem cur Christus Simonem vocaverit Petrum et particulam *et* copulare utrumque nexu causali (etsi identidem particula $\epsilon\tau$ sensum praeferat adversativum, heic tamen non nisi gratis, ut minimum dicamus, hic sensus fingeretur). Cum enim Deus nomen alicui imponit significativum alicuius muneris vel dignitatis, solet rationem reddere, cur illud nomen imponat (Gen. XVII. 3. 15. XXXII. 28. Math. I. 21. Luc. I. 13. 11.); id ergo quoque heic fecisse Christus putandus est. Sane Christus affirmat Simonem esse Petrum; est ergo Simon vere Petrus seu Petra, non dicitur tantum, sed est: atqui si ad ipsum verba sequentia non spectant, quomodo est vere Petra? Liquet enim heic a Christo petrae nomen adhiberi ad significandum illud cui Ecclesiae aedificium superstruitur (super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam):

si ergo Simon non est ille, super quo Ecclesia aedificatur, ipse nequii dici pelira; nisi velis idem vocabulum in eodem contextu immediate iteratum diversam induere significationem, quin tamen Imius mutationis ullum exstet indicium: quod nequit admitti.

Et sane *d)* si Petra non est Petrus sed Christus, hic sensus foret verborum Christi: Tu quidem Simon es Petra; at non super te, sed super Me Petram aedificabo Ecclesiam meam: porro advertendum est Christum eo sermone vicem rependere Petro dignitatem quondam ei promittens pro sollemni confessione suae divinitatis. Tu confessus es revelante Patre divinitatem meam, vel Pater revelavit tibi quis sim ego; sed et ego dico tibi, quis tu sis futurus es dicendo efficio ac porro efficiam; ego enim sum Verbum efficax: quia tu es Petrus etc.: hic est sensus obvius et immediatus verborum Christi. Atqui inepta foret et irrisoria redditio Christi, si remuneraturus Petrum dixisset: tu es Petrus, at non super te sed super me aedificabo Ecclesiam meam: h. e. tu es Petra sed non es Petra: nam petra haec non est nisi ea, supra quam Ecclesia aedificatur. Quodnam ergo beneficium Christus conferret Petro? nomen vacuum sine realitate: at impositio novi nominis citra rem nomine significatam est amara irrisio praetereaue nihil.

Tandem *e)* ne subieclum immediate expressum nomine Petrae intelligatur Christus prohibet quoque forma verbi futuri *aedificabo*: si enim de se loqueretur Christus, non diceret *aedificabo* sed *aedifico*; iam enim supra se, qui erat a seipso Petra, aedificare inceperat Ecclesiam suam.

Demonstratum est ergo unum idemque esse subiectum immediate designatum nomine Petri et Petrae et quia Petrus est ipsa persona Simonis (dico tibi: Tu es Petrus): subieclum ergo, pro quo immediate supponit nomen *Petra* in verbis Christi: super hanc Petram etc. est ipsa persona Petri.

Ergo ad unam personam Petri spectant verba Christi: *super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*, non ad ceteros Apostolos simul, quia Petra haec est unus Simon Petrus: *Tu es Petrus*, quia eum solum Christus alloquitur: *Dico tibi*, quia verba Christi redditio sunt pro confessione quam unus Petrus ex se edidit.

Manifestum est autem in verbis Christi unum de praesenti affirmari: *Tu es Petrus*, alterum de futuro: *super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*; nimirum Simon Petra dicitur et est, quia iam destinatus est ad hoc ut super ipsum Ecclesia aedificetur: quemadmodum Abram dictus est a Deo, mutato nomine, Abraham (Gen. XVII. 5. Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum

gentium constitui le), quod nomen propheticum fuit; nondum enim Abraham paler exstiterat.

Corollarium I. Falsum est ergo, Simonem heic appellari *πετρον* per alhisionem ad Christum, qui heic dicatur *πέτρα*, ita ut sint duo subiecta Petrus el Petra Pelrumque dici, quia certa ratione attinet ad Petram qui est Christus, quin tamen proprietatem Petrae Simon participet. Nam 1° in allusione duo sunt subiecta unum ad alterum relatum; heic vero ratione habita sensus immediati unum est subieclum; unde habetur identitas, non allusio. De sensu autem mediato vel obliquo dicemus postea. 2° Etsi Simon dicatur Petrus per relationem ad Christum principem Petram, non tamen sequitur, quod ipse non participet intrinsece rationem et dignitatem Petrae ei a Christo communicatam: quod vero ita participet, testis est Christus, qui affirmat ipsum esse vere Petram, supra quam est aedificaturus Ecclesiam.

Corollarium H. Inepti sunt qui concedentes *petram* per demonstrativum *hanc* ad antecedens aliquod referri, contendunt huiusmodi antecedens esse non Petrum, sed solam confessionem Petri, vel Christi divinitatem quam Petrus confessus est: nam regulariter pronomen demonstrativum ad proxime antecedens refertur, idque certe si idem nomen cum pronome iteratur. Quomodo autem etiam ad illa in obliquo referatur, incluso in recto subieclo Petro, dicemus postea.

Corollarium III. ineptum est quod aiunt. Petrum esse nomen *impositionis*, Petram *appellativum*; nomina autem appellativa cum fiunt propria non retinere eandem significationem vel suppositionem. Nam 1° Christus semper dixit eodem modo Petram: 2° ita nomen Petrus est nomeu impositionis, ut simul amplectatur qualitatem expressam appellativo Petrae, ut explicatur verbis sequentibus *et super hanc Petram* etc.

Corollarium IV. Perperam quidam provocant ad figuram *αντανάκλασή* (quae talis est figura, ubi eadem quidem vox iteratur, sed in alia significatione, cuius generis exempla sunt Matlh. VIII. 22. Luc. IX. 60. Ioan. IL 23. 24. III. 6.). Etenim figuram huiusmodi excludit quidquid demonstrat identitatem subiecli Petri el Petrae, nec loca allata similia sunt; heic enim, celeris omissis, habetur: Petrus et super *hanc* Petram: talis porro coniunctio earundem vocum non occurrit in locis citatis, ex Matthaeo: Dimitte *mortuos* sepelire *mortuos* suos: ex Luca: Qui me *erubuerit*, hunc Filius hominis *erubescet*: ex Ioan.: Mulli *crediderunt* in nomine Iesu; ipse autem Iesus non se *credebat* illis et Quod natum est ex *carne caro* est, et quod natum est ex *spiritu spiritus* est: in quibus

diversa s minus vocum suppositio in contextu vel ex apposis, vel ex indole subiecli, de quo dicuntur, facile eruitur.

COROLL. V. Quamvis nomen *Petrus* aut *Petra* sit nomen relativum, ad illud nempe cuius est Petra, tamen non est opus divinare, quinam in verbis Christi sit designatus terminus huius relationis, pro quo nempe dicitur Simon *Petra*. Christus enim illum terminum expresse designat cum ait: *super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*: est igitur *Ecclesia* terminus, pro quo Simon dicitur Petra a Christo.

COROLL. VL Frustra aliqui, ut tueantur divinationem suam, quod Christus proferens verba: e/ *super hanc Petram*, digitum ad se ipsum intenderit, provocant ad verba Christi Ioan. 11. 19. *Solvite templum hoc et in tribus diebus excitabo illud*, quae Christus, ut ipsi aiunt, protulerit, indice digito erga corpus suum exerto. Cum dixit « Christus (ait Salmasius maximae auctoritatis vir inter Protestantes in *Apparatu ad libros de Primatu* pag. 8. edit. Elzeviriorum) *tu es Petrus et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*, non Petrum visu aut tactu designavit, ut hariolantur hic docti quidam viri, sed semetipsum tangebatur haec dicens. Ita etiam fecit cum dixit: *destruite templum hoc etc.* » Quinam vero sunt qui illud hariolantur? catholici enim, non visu aut tactu, sed ipso verbo *Petra* dicunt Christum designasse Petrum. An non tu potius hariolaris, qui putas Christum se tetigisse cum dixit: *super hanc petram* et cum ait: *destruite templum hoc*.^{xix} haec est alia divinatio, cui contextus Ioannis satis refragatur. Etenim si Christus digito ostendit se loqui decorpore suo, qui fieri potuit, ut Iudaei immediate reponerent: *quadraginta et sex annis aedificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis iUu l?* ul autem Christus iure diceret τούτο *hoc*, satis erat quod templum, de quo loquebatur, esset praesens: praesens porro orat corpus eius omnibus. Praeterea Ioannes referens verba Christi, quae quidem iam intellexerat, monet salim lectorem, quod *ille dicebat de templo corporis sui*: cur et Matthaeus simili admonitione non est usus? Celerum non eadem est ratio verborum Christi utroque in loco et negatur paritas. Nam in sermone Christi ante verba: *solvite templum hoc*, non occurrit ab ipso Christo nominatum templum materiale, sicut heic ante verba: *hanc Petram*, occurrit *Petra*; idcirco in verbis Christi penes Ioann. non continetur relatio ad templum materiale, sicut in verbis eiusdem penes Matthaeum *super hanc petram* continetur relatio ad iam nominatam *petram*, quae est Simon.

Haec autem dicimus, supponentes cum Protestantibus, quod Christus immediate et directe locus sil de corpore suo sub nomine templi: sed

est suppositio gratuita. Christus sensu litterali immediato locutus est de templo, sed typice accepto, prout nempe typum gerebat corporis sui: quam typicam significationem Apostoli deinceps intellexerunt. Itaque ipsa difficultas fundamento caret.

COROLL. VII. Frustra quoque, ut probetur alium esse Petrum et alium Petram in sermone Christi, advertitur, Syrum interpretem priori praeposuisse pronomen personale *masculinum* *00i* quod vicem verbi gerit *es*; alteri vero praeposuisse pronomen demonstrativum femininum */,0*, *hanc*; unde concludunt, aliud esse Petrum et aliud quod dicitur Petra. Verum manifestum est, quod huiusmodi pronomina, quae vicem verbi substantivi gerunt, genere et numero cum subiecto concordant, quemadmodum et verba; cum ergo in priore loco subiectum sit masculinum *{y,;.*, positum est pronomen masculinum.

Iam vero quod hactenus interpretando effecimus, confirmatur disserta auctoritate universae Ecclesiasticae Traditionis, quae prostat tum in operibus Patrum, tum in actis Conciliorum, tum in monumentis liturgicis. Ibidem enim frequentissime Petrus Apostolus appellatur *Petra Ecclesiae*, (Hilarius Piet, *de Trinil.* l. 6. n. 20. Ambrosius in hymno l. Nazianzenus orat. 26.), *petra aedificationi Ecclesiae subiacens* (Basilii *conlr. Eunom.* l. 2. n. 4.), *petra quam non vincunt superbae inferorum portae* (Augustinus in *Psal. conlr. partem Donati* Leo M. Serm. 98. c. 1.), *petra solidissima, cui Dominus sui nominis, quo petra nuncupatur, communionem induisit* (Maximus Taurinensis Serm. pro Natali Petri et Pauli); *fundamentum* (Synod. Ephes. Act. 3.) *fundans sua Ecclesiam firmitate* (Chrysologus Serm. 134.), *firmamentum Ecclesiae* (Ambrosius *de Virginitate* c. 16.), *divinae domus fundamentum* (Epiphanius haer. LIX. nn. 7. 8.), *firma el solidissima petra supra quam Christus aedificavit Ecclesiam* (Nyssenius in *altera laudatione s. Slephani* penes Gallandi Tom. VI. pag. 600.), *Ecclesiae crepido* (Synod. Chalced. Act. 3.), *Romae praeses el regii aerarii, petra fidei, firmum catholicae Ecclesiae fundamentum* (hymnus in honorem s. Petri auctore s. Ioanne Damasceno, editus a Mai. Aligne P. G. V. 96. p. 1394.), *supremum fundamentum Apostolorum, fundatio el fundamentum. Ecclesiae* (Liturgia Ecclesiae Russicae. Cf. Opusc. P. Caesaris Tondini exstans in libro *Omaggio Callolico* etc. Romae edit. 1867. p. 433. Till. l. 2. 8.) pluribusque aliis, (a) Pariter in libris

va) A/igniina in b. Petri honorem, inscriptum Achilleo episcopo spoletino, editum a I. B. de Rosei (Bulleitino d'Archeologia cristiana 2. serie, anno 2. n. 3.). « Namque illi Deus ipse, caput qui corporis exstat,— Propterea Petrae nomen habere dedit —

liturgicis Chaldaeorum (cf. Ioseph. David, *Antigua Chaldaeorum Traditio circa Primatum b. Petri* Romae 1870.), in officio apost. Petri et Pauli, in Completis haec occurrunt: « Petrus ille, qui est Apostolorum caput, super cuius firmitatem Salvator noster Ecclesiam suam fidelem aedificavit ». Item in Armeno Menologio (penes Galano *Conciliatio Ecclesiae Armenae cum Romana*. Tom. II. *De Militantis Ecclesiae capite* q. 1a) die 27. Decembris haec leguntur: « Hodie celebratur festivitas ss. principum Apostolorum Petri et Pauli. Magnus Petrus, Fidei Petra orientem et occidentem peragravit. Petrus, qui Petra dictus et in Ecclesiae fundamentum positus est ». Et in libro *Canticorum*: « qui in coetu electorum Apostolorum superiorem esse voluisti b. Petrum, sanctae Fidei caput et Ecclesiae fundamentum ».

Idem unanimiter tradunt ii Patres antenicaeni, qui Christi verba enarrarunt, nempe Tertullianus inquit (*Praescr.* c. 22.): « Latuit aliquid Petrum aedificandae Ecclesiae Petram dictum? » Cyprianus (epist. 71.): « Petrus, quem primum Dominus elegit et super quem aedificavit Ecclesiam suam »: Origenes (in Exod. hom. 5a n. 4.) vocans Petrum: « Ecclesiae fundamentum et petram solidissimam, super quam Christus fundavit Ecclesiam ». Hippolytus (in s. Theophania n. 9.) inquit: « Hoc actus Spiritu extulit Petrus beatam illam vocem: Tu es Christus etc. huius virtute Spiritus petra Ecclesiae consolidatus est ». Et in epistola pseudoclementis 1^a ad Iacobum n. 1. haec leguntur; « Simon, qui propter veram fidem et firmissimam doctrinae suae basim Ecclesiae fundamentum esse definitus est, atque ob id ab ipso Iesu ore non fallaci transnominatus est Petrus, primitiae Domini nostri, Apostolorum primus, cui primo Pater Filium revelavit etc. ». Adde s. Iacobum cognomento Magnum, nobilem Episcopum, qui in Sermone 1° de fide ait: Simon qui petra vocatus est, propter fidem suam merito petra vocatus est ».

Praeterea antiquae versionis syriaca, arabica, persica, Petrum et Petram una eademque voce reddiderunt. In versione vero S. Cyrilli Apostoli Slavorum sec. IX. in ea inquam versione, quae antiquior est et dictum Cyrillum habet auctorem, verba Matthaei ita redduntur Τῷ ΕΣΙ ΠΕΤΡΕ ΙΝΑ ΣΕΜ ΠΕΤΡΕ, *tu es Petrus, et super hunc Petrum*: quod oriri non potuit ex defectu aut ignoratione termini slavonici respondentis οα; cum non infrequenter vox petra, quae in Evangelio occurrit,

Dicens: esto Petrus; quoniam fundabo super te, — quam mihi nunc toto molior orbe domum.— In te per cunctas consistit Ecclesia gentes — Vincit et inferni carceris imperium

reddatur ibidem voce propria KAMEN (cf. opusculum I'. Ioan. Xav. Garin editum in libro (Omaggio callolico) superius memorato p. 296.).

Consentiunt Doctores ex Seclis veteribus. Elias Episcopus Anharæ, insignis inter Nestorianos Theologus, in opere *Exercitationes* Centuria 2. p. 2. Senn. 3. (apud Georgium Ebediesu Khaggalh: *Syri Orientales* etc. pag. 9. 11.) « Iam vero Dominus Simonem oeconomice et mystcriose Petram vocavit. Scilicet ut incolume esset et stabile quod supra Petram aedificatur: ut super illam imponatur ac secure elevetur constructio usque ad altitudinem tecti: dixit Petram, quasi diceret *basim, fund/ymentum* atque *caput* anguli... Petram denique dixit, ad significandam firmitatem fidei ». Et Benattibus Abulpharagius, Nestorianus Bagdadensis Presbyter, in Comm, in .Matthaeum (1. c. p. 15.) « Illud *tu es Petra* significat fundamentum Eidei et confessionis et haec est renumeratio pro illa confessione. Et dicens: *super hanc. Petram aedificabo Ecclesiam meam*, vult dicere: congregatio (fidelium) te sequetur in fide et in confessione et tu eris princeps illius etc. ».

III. Nunc ad alleram quaestionem, h. e. de sensu verborum Christi: *et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*. Patet, Christum induere personam architecti: *aedificabo*, Ecclesia exhibetur sub imagine aedificii, quemadmodum plerumque in Scripturis repraesentatur sub figura templi, domus; Petrus vero exhibetur sub imagine petrae, supra quam construitur aedificium, h. e. sub imagine fundamenti cl quidem illius quod sit vere firmum, cuiusmodi est saxum vel rupes, supra quam solida aedificia extrui solent. Nec dicas cum Salmasio (1. c. pag. 7.) petram non esse fundamentum, sed id cui ipsum fundamentum innititur, ut exinde colligere liceat, petram heic non esse nisi Christum. Nam reapse cum super rupem aut saxum aedificatur domus, non aliud iacilur fundamentum ipsaque rupes est fundamenti loco, quod tantum adhibetur ad supplendum defectum rupis. Porro haec rupes, super quam Christus aedificaturus est Ecclesiam, est rupes, quam non invenit sed ipse Christus statuit fecitque esse firmam. Dicitur itaque Petrus esse ea petra, supra quam Ecclesia a Christo aedificatur.

Porro Petra per se firmitatem, stabilitatem praefert: Petra vero super ipiam aedificium construitur est basis seu fundamentum, quod sua firmitate et stabilitate sustentat aedificium effiicilque, ut omnes eius partes sibi innixae invicem secu in ipsis cohaerere unumque solidum aedificium constituere valeant. Manifestum est, sermonem Christi esse melaphoricum; cum vero metaphora clara est, ea non officit sermonis perspicuitati, sed hanc potius iuvat. Iam vero metaphora clara est, cum omnes eius

ideae clarae sunt et obviae, cum ratio translationis est nota. Atqui clara est notio fundamenti, aedificii et habitudinis fundamenti ad aedilicium: huiusmodi vero habitudo ratio est huius translationis; Petrus enim Petra dicitur, quia super ipsum fundatur Ecclesia: se habet ergo ad Ecclesiam sicut fundamentum ad aedificium. Pronum est ergo sensum proprium sensui melaphorico substituere. Quod antequam faciamus, expedienda est prius quaestio de amplitudine vocis *Ecclesiae*.

Atqui licet Ecclesiae nomen identidem particularem quemdam coelum designet, quod quidem ex adiunctis sermonis, vel ex apposis, quibus circumscribitur, dignoscitur (c. Act. Vili. 1.1. Cor. 1. 2. Apocaly. 1. 4.): attamen cum indefinite usurpatur, indefinite palet universamque Ecclesiam significat; quod et ratione constat, cum universus Christianorum coelus sil ipsa Ecclesia nec ulla sit ratio cur potius hic quam ille particularis coctus intelligatur idemque constat usu (cf. Ephes. .22.; V.23-32; Coloss. 1. 18-24.; 1. Tim. 111. 15.). Praeterea heic dicitur *Ecclesia mea*, nempe Ecclesia Christi: atqui Ecclesia Christi est universa Ecclesia; quare per illud appositum *meam* positive amplificatur nominis Ecclesiae significatio ad universam Ecclesiam. Cum ergo Ecclesia Christi contineat omnes Christi fideles eosque collectos in unitatem societatis; singuli ii omnes in societatem coeuntes eorumque societas Ecclesiae nomine continentur et quia Apostoli quoque ad Christi Ecclesiam spectant, ii etiam Ecclesiae nomine super Petrum fundatae repraesentantur.

Itaque se habet Petrus ad Ecclesiam universam, quemadmodum fundamentum ad aedificium. Porro *Ecclesia* nomen est societatis eamque immediate sub hac formali ratione repraesentat: cum ergo Christus dixit *Ecclesiam meam*, societatem a se instituendam animo volvebat, cuius unitatem sub imagine aedificii quoque repraesentavit. Iam vero fundamentum 1° pars est maxime necessaria aedificio: 2° pars est quae firmitatem et stabilitatem aedificio tribuit: 3° pars est extra quam aedilicium aut aliqua pars aedilicii esse nequit: 4° pars est quae universas paries aedilicii sustentando, eas omnes continet sibi et secum ipsis cohaerentes in unitate cf. Maith. VII. 24. In has notiones resolvitur immediata analysi notio fundamenti; quod vero immediata analysi e verbis Scripturae elicitur, id immediate dictum et revelatum haberi debet.

Dices, fundamentum esse aliquid extrinsecum aedificio, si praesertim sil rupes aliqua, quam quis adhibeat fundamenti loco. Respondeo primum: rupes seu petra, supra quam Christus aedificavit Ecclesiam, et ipsa collocata est seu aedificata a Christo, qui fecit Simonem esse petram. Deinde falsum est. quod fundamentum sit aliquid extrinsecum aedificio; est qui-

dem exten celeras paries, sed, si ponitur, pars est totius rei aedificatae cl habitudo dependentiae aedificii erga fundamentum intrinseca est ipsi aedilicio. Cum igitur petra spectatur formaliter secundum habitudinem ad aedilicium, spectatur ut aliquid maxime intrinsecum aedificio. Si ergo ad Petrum fundamentum Ecclesiae ea transferantur, habebimus 1° ipsum esse pariem maxime necessariam Ecclesiae, 2° partem, a qua Ecclesia universa firmitatem et stabilitatem nanciscitur, 3° partem, a qua unitatem suam universa Ecclesia mutuatur, 4° partem, citra quam Ecclesia esse nequit et a qua si quis separetur, in Ecclesia esse desinat. Atqui quod est maxime necessarium in societate, quod est principium stabilitatis et unitatis in societate, id cui necesse est adhaerere omnes qui velint in societate esse, est auctoritas a qua universa societas pendet et regitur, h. e. auctoritas suprema in societate, quae principium est efficax unitatis in societate et a qua jsola, si firma et stabilis sit, potest firmitatem et stabilitatem societas habere. Illa ergo persona, quae id est in Ecclesia quod fundamentum in aedificio, potitur suprema auctoritate in Ecclesia.

Ergo Petra Ecclesiae non est tantum fides quam Petrus professus est neque est tantum ea confessio fidei quam edidit Petrus, sed est ipsa persona Petri aucta quidem fide; Christus enim dixit: super hanc Petram, Petra autem et Petrus idem subieclum sunt, ut probavimus. Praeterea habitudo petrae ad aedificium talis est, ut perenniter sit simul petra et aedificium: atqui confessio fidei edita a Petro fuit aliquid transiens; ergo ea nequit esse Petra de qua Christus loquitur.

Distincto itaque eo, quo Telrus mereri potuit dignitatem Petrae et eo, quo formaliter ipse constituatur Petra et subiecto quod directe dicitur a Christo Petra; licet confessio Petri censeatur id fuisse, quo meruit Petrus eam dignitatem et ipsa fides Petri in eo permanens habeatur ut causa formalis (etsi partialis, ut mox dicturi sumus) qua constituitur Petra; subieclum tamen, quod iu recto"est Petra, secundum verba Christi, ipsa est persona Petri.

Ergo, cum haec verba *super petram aedificabo Ecclesiam meam* significant supremam polestaterù in Ecclesia alicui conferendam et haec verba dicta sint uni Petro; suprema in Ecclesia auctoritas uni Petro est promissa, auctoritas nimirum in universam Ecclesiam et in omnes et singulos qui ad Ecclesiam spectant.

Ergo, cum celeri Apostoli etiam collégialité!· adunati ad Ecclesiam spectent et sint distincti a Petro, in eos quoque suprema auctoritas est Petro promissa. /

Ergo primatus Petri non est tantum honoris, sed iurisdiclionis; talis

enim est auctoritas qua societas regitur: non est lanium *archetypus*, quo *Ecehsiae* unitas demonstretur, sed esi ενεργητικὸ , quo Ecclesiae unitas efficiatur; auctoritas enim activa est suaque efficacia ad unitatem redigit membra societatis.

IV. Quapropter interpretatio prolestanlium, ul prorsus aliena a verbis Christi, reficienda est. Et quidem nec refutatione digna est ea interpretatio metaphorae *petrae*, quae fundamentum translationis in eo ponit quod -£T5i sit lapis qui volvitur et proficitur; repugnat enim verbis Christi, qui petram spectat prout super ipsam aedificium construitur: hic porro non est lapis qui proficitur, sed (pii manet suaque firmitate et stabilitate aedificium sustentat. Quae vero maxime protestantibus arridet interpretatio ea est, quam priore loco commemoravimus; nempe Christum super Petrum aedificaturum Ecclesiam suam, quia Petrus eligendus erat prae celeris, qui omnium primus iudaeis ac Gentibus Evangelium praedicaret eosque ad Ecclesiam adunaret.

Verum 1° huiusmodi interpretatio nunquam venit in mentem Patribus; 2§ repugnat cum conceptu Christi Domini. Ipse enim exhibet Petrum sub notione petrae, cui aedificium innititur sive fundamenti : porro notio fundamenti continet necessario notionem stabilitatis, aliquid scilicet stabile et perseverans est fundamentum; manet enim fundamentum ut aedificium maneat : at predicatio prima Petri fuit actus transiens: mansit quidem doctrina, sed prima praedicatio, quae actus fuit, transiit prorsus: prae-rogativa ergo haec prioritatis praedicationis non respondet imagini fundamenti. Sane fundamento deficiente corruiť aedificium : at desinente prima illa praedicatione Petri, Ecclesia perseveravit. Itaque quod Petrus prior omnium iudaeis et Gentibus praedicaverit, fuit id quidem exercitium illius auctoritatis, qua insignitus est, cum petra Ecclesiae est constitutus; at illud solum non potuit esse ratio sufficiens, cur fundamentum Ecclesiae diceretur.

Similem interpretationem praeoptavit Dr. Langen statuens, petram seu fundamentum Ecclesiae esse fidem vel confessionem fidei Petri hoc quidem pacto, quatenus scilicet ea fides sive ea confessio fidei fundamentum est cui aedificatio Ecclesiae una vice facienda, in aeternum valitura, innixa fuit, lubet scilicet nos hic Dr. perpendere, quod Christus non de Ecclesiae ducatione loquitur sed de eius institutione, quae olim semel pro semper facta est (P. Ia §. 3.). Concedit proinde oportere, ul Ecclesia usque ad finem habeat fundamentum (ibid. pag. 14.), sed negat consequens esse, quod etiam fundamentum durare debeat (§. 7° pag. 49.): hoc enim fundamentum pro Ecclesia semper duratura est confessio Petri ab initio

exsistens, supposita Ecclesiae aedificationi (pag. 14. et 51-56.). Nimirum verus Ecclesiae conceptus is est, ut tota ab initio ad finem usque exsistens consideretur ut una domus, unum aedificium, cui proinde unum fundamentum sufficit quod ab initio ponatur et hoc fuit confessio aut fides Petri (pag. 14. not.).

Verum 1° falsum est, quod Christus hic de Ecclesiae dicatione non loquatur, seu non concipiat et exhibeat Ecclesiam ut permanentem; ait enim: *et portae inferi non praevallebunt adversus eam*, utique fundatam supra petram. Sermo est scilicet de aedificatione domus in aeternum mansurae. Tum 2° id est de ratione intrinseca fundamenti sive eiusdem habitudinis ad aedificium, ut tandiu maneat quandiu aedificium stat: cum ergo agitur de fundamento aedificii, illud necessario concipitur ut perseverans. Confessio autem Petri potuit quidem esse aliquid primum in Ecclesia: sed aliud est esse primum in aliqua serie, aliud esse fundamentum domus. Idem dicas de praedicatione Petri, ad quam pariter videtur hic auctor alludere (pag. 14.) lanquam fundamentum Ecclesiae. Cratuita est ergo et Christi verbis repugnans huiusmodi interpretatio.

Ratio, qua moli protestantes interpretationem catholicam impugnant suasque luentur, est reapse dogmatica. Principio enim statuunt nullum esse, qui in Ecclesia Christi universa primatum gerat; hoc posito, quod se iam demonstrasse putant, concludunt, verba Matthaei quidquid aliud dicere debere, quam quod Pontificii volunt. Ut vero argumentis demonstrent quod constituunt, provocant potissimum ad tria: nempe a) 1. Cor. III. 11. ubi praeter Christum, nullum aliud esse posse fundamentum Ecclesiae docemur; non ergo Petrus aut ullus alius neque ergo Petrus ullusque alius ea potestate auctus est quam ex notione fundamenti eruunt catholici: b) Ephes. II. 20. ubi Apostoli omnes fundamentum Ecclesiae dicuntur; nihil ergo speciale collatum est Petro et successoribus eius (cf. Apoc. XXI. 14.): c) provocant ad auctoritatem Patrum, quorum consensus nullus est in interpretatione verborum *super hanc petram* et quorum plurimi iique nobilissimi petram intelligunt vel Christum vel Fidem Petri eamque objective spectatam: quare interpretatio Pontificiorum reiici merito potest.

Aerum ad 1° dupliciter respondemus. 1° Dato etiam quod Paulus eo in loco Christum vocet fundamentum Ecclesiae sub ea generica ratione, quia Petrum dictum esse fundamentum societatis quae est Ecclesia volunt catholici, non sequitur Petrum non esse fundamentum Ecclesiae. Tenent enim omnes Catholici, Christum esse primam petram, fundamentum princeps, qui ex se, virtute sua est petra, fundamentum: Petrum autem non

nisi participatione et communicatione Christi esse sub ipso et per ipsum petram et fundamentum secundum, non autem fundamentum primum aut solum; quod quidem disserte protulerunt Catholici cum Leone in Senn. 3. assumptionis suae. Cum ergo Christus fundamentum dicitur Ecclesiae, intelligitur et intelligi dehet iuxta indolem subiecti, fundamentum princeps, ex sese: porro praeter Christum nullum aliud huius generis poni potest. Sed fundamentum princeps non excludit secundarium: sicut ex eo quod Christus sit lux, non sequitur Apostolos non esse per ipsum lucem mundi. Quare cum ille sensus verissimus sit et verba Pauli avulsa a contextu eum praefere possint, hinc Patres ad hoc doctrinae caput inculcandum, iis verbis Pauli utuntur; cum praesertim cum dignitate ibi asserta Christo a Paulo conserta sit quoque dignitas personalis fundamenti principis in Ecclesia.

At 2° negamus eum esse sensum in verbis Pauli, quem Protestantes supponunt. Heic enim ab Apostolo Iesus Christus dicitur fundamentum, quatenus doctrina de Christi Divinitate caput est et principium totius Christianae institutionis, quae tota illi incumbere debet. Quocirca Gregorius M. fundamentum hoc, quod est Christus Iesus, interpretatur fidem in Christum (J/orfl/. 2a. n. 26. epist. 46. l. 1. i.). Item Adrianus L in litteris ad Episcopos Hispaniae. Et sane fundamentum hoc ipse Paulus ut sapiens architectus posuit, id vero ipse non nisi docendo efficere potuit. Sermo est ergo de fundamento doctrinae. Porro aliud est dici fundamentum institutionis sive doctrinae, aliud dici fundamentum societatis: notiones sunt diversae; illud enim est veritas quaedam princeps, hoc est auctoritas quaedam princeps: affirmante ergo Paulo quod praeter Christum Iesum non possit aliud fundamentum poni, non denegatur Petro dignitas fundamenti societatis huius quae est Ecclesia.

Ad 2m Ephes. H. 20. dicuntur *fideles supraedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu*. Quaeri primum potest, de quibus prophetis sit sermo. Sunt enim qui putent prophetas esse Novi Testamenti, quod quidem probant ex collatione sequentium. Cap. enim HI. 5. dicitur mysterium Christi, quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, nunc revelatum *esse sanctis Apostolis eius et prophetis* in Spiritu. Et cap. IV. 11. ait Apostolus, quod Deus dedit *quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas*, alios vero evangelistas, alios autem doctores et pastores. Cf. 1. Cor. XII. 28. Verum ipse contextus immediatus Ephes. H. 20. huic sententiae repugnat. Dicitur enim Christus lapis summus angularis ἀκρογωνία alluditque Paulus ad Isai. XXVIII. 16. et Psal. CXVII. 22. lapisque

exhibetur, qui laetus est κεφαλὴν γωνία : quod declarat August. *de Verbis Domui* Serm. 49. « Nonne ideo Dominus venit, ut instrueret Ecclesiam suam ipsosque Iudaeos bene credentes et bene sperantes et bene diligentes segregaret tanquam frumenta a paleis et faceret unum parietem circumcisionis, cui coniungeretur alius paries ex praepotio gentium, quibus duobus parietibus de diverso venientibus esset ipse lapis angularis? » Sub imagine ergo lapidis angularis repraesentatur Christus tanquam ille, (pii utrumque populum Iudaeum et gentilem sibi copulans in unam adunavit domum, (pia est Ecclesia sua. Quam quidem interpretationem praecedentia exigunt ait enim gentes olim sine Christo fuisse, alienatos a conversatione (πολ εἰα) Israel, hospites testamentorum, promissionis spem non habentes (v. 12.): nunc autem factos esse prope in sanguine Christi, qui fecit *ultraque* (Iudaeos nempe et gentes) *unum* (13.14.) et reconciliavit *ambos in uno corpore* Deo per crucem (16.) et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis (gentibus) et pacem iis, qui prope (Iudaeis) (17.); unde concludit: ergo iam non estis hospites et advenae (quemadmodum dixerat de iis superius v. 12.), sed estis cives sanctorum et domestici Dei, superaedificati super fundamentum Apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. Cum ergo imago lapidis angularis exhibeat Christum iungentem duos, nempe venientem ex circumcisione et ex praepotio, et heic dicatur Christus esse lapis angularis pro ipso fundamento (in ipso namque fundamento lapis est angularis, ut Augustinus advertit in Psal. LXXXVI.) Apostolorum et Prophetarum, liquet prophetas veteris Testamenti designari, qui in Christo Apostolis coniunguntur; una est enim utrorumque praedicatio de Christo.

Ilis positis, advertimus, si comparentur verba Pauli cum verbis Matthaei, ea verbaliter et realiter differre. Verbaliter quidem differunt; nam praeter celera, a Matthaeo Petrus dicitur petra seu fundamentum: a Paulo vero non dicuntur Apostoli fundamentum, sed dicitur *fundamentum Apostolorum*. Fundamentum autem Apostolorum potest esse fundamentum iactum ab Apostolis, puta doctrina, quae est fundamentum institutionis Christianae (cf. verba Pauli ad Corinl. 1. c. *ut sapiens architectus fundamentum posui*). Differunt realiter, nam *a*) verba Matthaei ad unum Petrum diriguntur, verba Pauli de omnibus simul Apostolis dicuntur: porro saltem intensione differt eadem praerogativa tributa uni et tributa simul pluribus: *b*) penes Paulum de fidelibus dicitur quod sint superaedificati super fundamentum Apostolorum; apud Matthaeum vero de universa Ecclesia affirmatur, quod supra Petrum aedificetur; universa autem Ecclesia ipsos Apostolos comprehendit, qui proinde super Petrum sunt

aedificati: dignitas ergo Petri et intensio et extensio differt. c) Dignitas asserta a Paulo omnibus Apostolis asseritur etiam Prophetis Testamenti veteris; at Prophetae non nisi ratione doctrinae possunt esse fundamentum Ecclesiae.

Iam vero ex his sequitur I' dato etiam quod Apostoli dicantur fundamentum fidelium, non ex eo consequens esse ut eodem modo dicantur et sint fundamentum ac est Petrus. Liqueat ex animadversione a) et A).

Sequitur 2" reapse dignitatem fundamenti hoc in loco non praedicari directe de Apostolis sed de doctrina ab ipsis praedicata: patet quia cum Prophetis T. V. sociantur, de quorum doctrina tantum directe praedicari potest dignitas fundamenti fidelium. Indirecte vero ac in obliquo ipsi quoque fundamentum vocantur propter doctrinam quam praedicarunt.

Ad locum productum ex Apocalypsi XXL 14. idem respondemus, per symbolum scilicet nominum duodecim Apostolorum, quae, inscripta sunt duodecim fundamentis significari, quod Apostolorum doctrinae seu praedicationi innitatur fides Ecclesiae et ita per eos deducantur homines in eam civitatem. Et sane ut omnem difficultati huic et similibus pracludamus aditum: Apostoli dicuntur fundamenta Ecclesiae vel ratione doctrinae a se primum praedicatae, vel ratione jurisdictionis et huius vel extraordinariae vel ordinariae. Si primum, habes discrimen inter Petrum et alios Apostolos: si alterum; non potuit iurisdictio extraordinaria singulorum Apostolorum dici fundamentum Ecclesiae; illa enim desiit, fundamentum autem perseverare debet. Restat ergo iurisdictio ordinaria quae communis est Episcopis successoribus sive partialis in singulis sive integra in toto coetu, cui tamen praesit successor Petri. Atqui ratione huius auctoritatis nequid dici exhiberi in Apocalypsi Apostolos sub imagine fundamenti; nam satis evidenter ex inscriptione singulorum nominum palet ibi spectari Apostolos secundum id quod habent proprium prae aliis ad Ecclesiam spectantibus, iurisdictio vero ordinaria Episcopis et Episcopatu communis est. Relinquitur ergo quod ratione doctrinae ut fundamenta Ecclesiae Apostoli repraesententur, quatenus doctrinae ab ipsis praedicatae fides innititur Ecclesiae.

Verum ecce alia difficultas: si per metaphoram fundamenti, sub qua aliquis repraesentetur, potest designari solum eius doctrina, quae Ecclesiae fundamentum est, cur eodem modo non licebit accipere verba Christi: *super hanc petram*, ul proinde intelligamus super doctrinam a Petro praedicatam aedificari Ecclesiam?

Respondeo primum. Etiam hac interpretatione permissa verbis Christi, quoniam tamen ibidem certe idem est subiectum Petrus et Petra, ille

oportet intelligere doctrinam esse fundamentum Ecclesiae, ut sit doctrina a Petro tradita et prout ab ipso traditur, h. e. Petrus doceris sit fundamentum Ecclesiae. Et quia uni Petro tota Ecclesia comprehensis etiam Apostolis innititur, hinc sequitur quod Petro suprema docendi auctoritas pro tota Ecclesia promittitur. Quia vero suprema docendi auctoritas in Ecclesia nequit esse seiuncta a suprema iurisdictione, ut paulo post dicemus, consequens tandem idem reapse foret, promissam scilicet esse a Christo his verbis Petro supremam in Ecclesiam iurisdictionem.

Respondeo secundo. Quod in locis citatis per metaphoram fundamenti sit directe accipienda doctrina, id non colligimus ex sola appellatione fundamenti, sed ex omnibus simul collatis adiunctis sermonis, ut ex datis responsionibus palet. Quocirca non sequitur ul quod iis in locis intelligitur, ubique possit intelligi.

Respondeo tertio. Si de persona immediate dicitur, quod sit petra societatis absque ullo addito limitante, contendimus id ita accipiendum esse, ut ea persona sit petra societatis ratione auctoritatis seu iurisdictionis: id probat analysis a nobis instituta huius metaphoricae locutionis. Et quidem intelligenda est iurisdiclio plena et universalis, ideoque docendi, regendi etc. pro tota Ecclesia, si una persona pro tota Ecclesia dicitur esse Petra; minus vero completa et subordinata in singulis, si de pluribus simul dicitur, praesertim cum idem seorsim dictum est uni pro tota ipsa Ecclesia: cf. responsionem datam ad 2m testimonium. Quapropter etsi Apostoli simul omnes vocarentur in Scripturis directe petra Ecclesiae vel ita appellarentur a Patribus, id nihil officeret praerogativae propriae Petri, quae est suprema iurisdiclio in Ecclesia, cui iurisdictioni omnes qui in Ecclesia sunt, comprehensis quoque Apostolis, subordinantur, eo quod est Petra, cui omnis Ecclesia a Christo supraedificatur.

V. Reslat potior difficultas desumpta ex interpretatione Patrum. Etenim quidquid sit de interpretatione huius loci secundum intrinsecas interpretandi leges, si tamen norma extrinseca adhibeatur, quae potior Catholicis esse debet, quae est ipsa interpretatio communis Patrum, videtur ea nobis non favere, sed potius adversari. Etenim penes Patres non una sed multiplex huius loci interpretatio occurrit easque ad quatuor revocat Natalis Alexander II. E. sec. XV. et XVI. Diss. 4n.

Nimirum 1a est ea qua Petra intelligitur ipse Petrus atque pro ea citat Tertullianum *de Praescrip.* c. 22. Origenem in c. 17. Matth., Cyprianum *de Unii. Eccles.* Hilarium c. 16. in Matth., Basilium in c. 2. Isaiae, Ambrosium in Luc. I. 6. n. 97. Epiphanium *in Ancorato*, Hieronymum in c. 16. Matth. et ep. 57. ad Damasum, Augustinum in Psal. XXX. et lib. 1.

Retract, c. 21. Cyrillum Alexandrinum I. 2. in Ioann, e. 12. Leonem M. ep. 125. Maximum Taurinensem hom. I. in Natali ss. Petri et Pauli, Theophilactum et Eulhymium in c. XVI. Matth. ele. Quibus profecto addi poterant Nazianzenus Orat. 32. Nyssenus loco superius citato, Chrysostomus hom. 4. in illud: *Vidi Dominum*, Nilus Abbas Epist. I. 2. ep. 261. Asterius Episcopus Amasenus hom. in ss. Principes Apostolorum, Chrysologus serm. 107. et 154. Gregorius M. I. 5. epist. 20. ad Mauricium Imp. Innocentius III. epist. 208. et alii quos indicabimus in examine harum interpretationum Patrum; tum celeberrimae Synodi Ephesinae Act. 3^a, Chalcedonensis Act. 3^a et Synodus Nicaena teste Gelasio I. Epist. 17. tum libri liturgici. sive occidentales, ut ex Sacramentario Gregarii a Menardo edito et Gallicano a Mabillonio et Missali Gothico a Card. Thomasio divulgatis patet, sive orientales, ut patet ex allatis testimoniis ex Ecclesia Russiaca quae a Graeca liturgiam accepit, atque ex liturgia Apostolorum iuxta ritum Ecclesiae Maronitarum penes Abrahamum Ecchelensem in opere *Eulhychius vindicatus* p. 2. c. 23.

2* Interpretatio est, quod Petra sit omnes Apostoli, super quos est aedificata Ecclesia. Pro hac interpretatione citantur Origenes in c. XVI. Matth. tract. 3. (edit. Iluetii), Cyprianus epist. 27. *de Lapsis*, Hieronymus *contr. Iovinian.* 1.2. Cyrillus Alexaud. loco infra citando, Augustinus in Ps. LXXXVI Theodorus in eundem Psalmum, Etherius et Beatus I. 1. *contr. Elipandum*, Paschasius Radbertus I. 4. in Matth.

3* Interpretatio est, quod Petra sit illa fides, quam confessus est Petrus vel confessio ea fidei quae primum edita est a Petro. Pro hac plurimi citantur. Hilarius I. 6. *de Trinit.* Nyssenus lib. *de Adventu Domini*, Ambrosius I. c. Hilarius Diaconus (in Appendice Operum s. Ambrosii in c. 2. Epist. ad Ephes, v. 20. Chrysost. hom. 54. et 83. in Matth. Auctor Operis imperfecti in Matthaeum hom. 20. qui tamen potius verba Christi Matth. VII. 24. seqq. interpretatur, Isidorus Pelusiota Epist. I. I. ep. 235. Augustinus Tract. 7. in Ioan. Cyriacus Alex. I. 4. in Isaiam. c. XLIV. v. 23. Palladius in *Dialogo de vita Ioannis Chrys.* c. 19. Iuvenalis hierosolym. in litteris synodicis ad Presbyteros, Leo M. Serm. 2. et 3. in anniv. assumptionis suae, Chrysologus Serm. 53. et 74. Theodorus epist. 77. et 146. Basilius Seleucensis Orat. 25. in illud: *Quem me dicunt homines esse filium hominis*, Eucherius Lugdunensis, seu alius sub eius nomine, hom. in Natali s. Petri, Felix III. P. R. epist. 5. Cosmas ludicopleusles *Topogr. christ.* I. 5. ubi agit de Petro, Gregorius M. I. 4. Epist. 38. Procopius Gazaeus in Exod. XXXIII. 21. Maximus Confessor ep. 13. ad Petrum illustrem. Beda in c. XXL Ioan.: Damascenus Orat.

de Trans/hj. Domini n. G; Hadrianus I. Epistola quae lecta est Act. II. Synodi VII., Christianus Duntmarus in Evangel. .Matth. ad h. I., Ionas Aureliancensis Episc. I. 3. *tie Gulin imaginum*, Ilincmarus Remensis op. 33. contra Hincmarum Laudunensem, Nicolaus I. epist. 2. el 6. Iohannes VIII. epist. ad Petrum comitem, Theophanes Cerameus hom. 45. Theodorus Abucara in Epist. Orthodoxa, Stephanos VI. epist. 11. ad Orientales in causa Photii, Synodus Trosleiana cn. 15. Odo Chiniancensis Senn, *de Cathedra Petri*, Ruperitis Tuitensis I. 3. in Matth. Innocentius II. epist. ad Cone. Senonense, Hadrianus IV. epist. ad Fridericum Imper., Urbanus III. epist. ad Episcopos etc., s. Thoma q. 25. Supplem. a. 1. arg. sed contra. Stephanas Parisiensis in litteris, quibus s. Thomae doctrinam commendat. Alphonsus Tostatus in c. XVI. Matth. Iudocus Clictoveus in *Compendio Veritatum*, Iohannes Ekius *de Primatu Petri*, Renatus Benedictus in *Panoplia*, *adv. novas haereses* dicata Gregorio XIII.

4a Interpretatio est, petram esse Christum. Pro hac citantur Hieronymus in c. VII. Matth. Cyrillus Alex. l. c. Augustinus I. 1. *Retract*, c. 21. Theodorus in c. III. Epist. Iae ad Corinth., Primasius in Apocalyp. c. XXL Cassiodorus in Psalm. XLV. 5. PseudoGregorius M. in quintum Psalmum poenitent. n. 36. Beda in c. XVI. Matth. Paulinus Aquileiensis lib. *contra Elipandum*, Dungalus Diaconus *cont. Claudium Taurinensem*, Rabanus lib. 4. *de Universo* c. 1. Anselmus in c. XVI. Matth. Petrus Lombardus in c. II. Epist. ad Ephes., Iohannes Sarisberiensis epist. 166. Caelestinus III. epist. 14. Innocentius III. Serm. 2. *de sua Consecratione*, Thomas in c. III. epist. I. ad Corinth.

Porro ex his concluditur, certam non esse interpretationem, quod Petra sit ipse Petrus integrumque esse Catholico aliam amplecti, imo probabilior esse eam quae tertio loco recitata est, quaeque plurium auctoritate videtur commendari.

Atqui res non ita se habet, quod nunc demonstramus. Et primo excludenda est interpretatio secunda. Sane interpretatio Origenis, qui primus affertur I. c., non est interpretatio litteralis. Etenim 1° ipse alibi docet ea verba *super hanc Petram* etc. spectare ad unum Petrum : 2° heic docet non solum Apostolos eosque singulos, sed el perfectos esse petram, in qua aedificatur Ecclesia, contra unumquemque eorum non esse praevalituras inferi portas: < Quod si super illum Petrum tantum existimas aedificari lotam Ecclesiam, quid dicturus es de Iohanne filio tonitru et Apostolorum unoquoque? Num audebimus dicere, quod adversus Petrum unum non sint praevalilurae portae inferorum, adversus vero ceteros Apostolos ac perfectos praevaliturae sint? an non potius in omnibus ac singulis eorum,

de quibus dictum est, sil illud quod dicitur: *el portae inferi non prae-*
*vatebuntadrersus eam'** » Porro si super omnes quoque perfectos Ecclesia
 est aedificata, si ipsi sunt fundamentum ; ex quibus tandem aedilicium
 superstructum constabit? ex imperfeclisne lanium el peccatoribus?
 Itaque, ut moris est Origenis, haec per accommodationem sensu quodam
 analogico dicuntur, ut sicut Petrus propter fidem quam confessus est,
 dictus fuit beatus et firmus ac stabilis effectus est, ita quicumque ean-
 dem fidem confitetur^ el ipse dicetur beatus stabilisque erit contra im-
 petus inferni lapisque erit ad Ecclesiae aedilicium spectans: « Si illud
 idem dicamus quod dixit Petrus,... fortasse limus et ipsi quod fuit Pe-
 trus, nempe similiter ut ille praedicamur beati... quod si nos quoque
 loculi quod dixit Petrus efficimur Petrus, et nobis dici poterit a Verbo:
 Tu es Petrus et cetera, quae sequuntur. Petra enim quisquis Christi
 discipulus est, ex quo biberunt de spiritali consequente Petra. Et super
 quamlibet huiusmodi petram construitur omnis ecclesiastica doctrina et
 vitae institutio. Unicuique enim perfecto habenti congregationem sermo-
 num eorum, qui complent bealiludinem el operum el cogitationum, inest
 quae a Deo aedificatur Ecclesia ». Non super quemcumque vere aedifi-
 catur, sed inest, h. e. ex iis lanquam lapidibus vivis coalescit. Porro ad-
 verte hanc Origenis interpretationem suam quoque fecisse Ambrosium in
 Luc. VL nn. 97. 98.

Cyprianus vero, ut probet Episcopis parendum esse l. c., provocat ad
 verba Maith. XVI. 18.: < Dominus noster, cuius praecepta metuere et ob-
 servare debemus, Episcopi honorem el Ecclesiae suae rationem disponens,
 in Evangelio loquitur et dicit Pelro : *Ego dico tibi: quia tu* etc. Inde per
 temporum et successionum vices Episcoporum ordinatio el Ecclesiae ra-
 tio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos constituatur et omnis actus Ec-
 clesiae per eosdem praepositos gubernetur ». Quorum verborum sensus
 non est, dignitatem et potestatem collatam Episcopis singulis esse eam
 ipsam quae data est Pelro, quod nimis absurdum foret et alienissimum
 a mente Cypriani (*de Unitate Ecclesiae*); sed argumentum ea verba con-
 tinent quo probetur immediate quidem regimen Ecclesiae non esse penes
 populum, sed penes unum institutum a Christo, qui pro universa Ec-
 clesia est Petrus:-et proinde in singulis Ecclesiis particularibus regimen
 esse penes singulos Episcopos, pro quibus Petrus claves communicandas
 celeris tunc accipiebat. Unde hoc testimonium spectat ad interpretationem
 primam.

Hieronymus non negat l. c. petram Matlh. XVI. esse Petrum, imo id
 affirmat, insuper docens Petrum ceteris Apostolis lanquam Caput prae-

ccllere: « Si Ioannes virgo non fuit, cur ceteris Apostolis plus amatus? At dicis super Petrum fundatam Ecclesiam (id quoque haeretici noverant), licet id ipsum in alio loco (non in hoc Matthaei) super omnes Apostolos liat el cuncti claves Regni caelorum accipiant et ex aequo super eos Ecclesiae fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio. > Quare et hoc testimonium accensendum primae classi.

Augustinus in ea verba: *Fundamenta eius in montibus sanctis* Psal. LXXXVI. hoc unum docet, Apostolos esse Ecclesiae fundamenta, provocans ad Ephes. II. 21. nec mentionem facit Matth. XVI. Nihil ergo dicit heic Augustinus.

Theodorctus autem in eundem locum ait: » Montes sancti, super quos haec fundamenta iecit, sunt Apostoli. De his Apostolus dixit: *superaedificati super fundamentum* etc. et Dominus Petro post veram et divinam illam confessionem: *Tu es Petrus et super hanc petram* etc. et rursus: *vos estis lux mundi*. Super hos sanctos montes Christus religionis fundamenta iecit ». Liquet Apostolos omnes dici eos montes, super quos aedificata est Ecclesia; sed liquet quoque verba Christi Matth. XVI. ad solum Petrum dicta referri; neque ex eo loco sed ex alio ad Ephes, probari Apostolos esse huiusmodi montes sive fundamenta. Non dicit autem Theodoretus Apostolos esse fundamenta sicut Petrus. Itaque et hoc testimonium ad primam interpretationem spectat. Cyrillus quoque Alex, ad verba Psalmi LXXXVI. alludit,

Elherius et Beatus l. c. n. 3° aiunt, quod id « quod Petro dixit: *super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, non soli Petro, sed nobis omnibus dixit » idque ipsi affirmant eo sensu, quo audivimus dici ab Origene. Ceterum iidem ibidem de Petro confesso Christum inquiunt: « Tunc et petra vocatus, postquam angularem petram illum primus agnovit. Haec est petra, de qua Pater dixerat per s. Isaiam: *Ecce mittam in fundamentis Sion lapidem probatum... et omnis qui crediderit in eo non confundetur*. Et utique lapis, in quem credere mandat, Deus est ». Scilicet petra est Christus; ita tamen ut sub eo sit quoque Simon petra. Quare si quid difficultatis his inest, id ad 4^m sententiam spectat.

Paschasius Radbertus l. c. ad ea verba Matth. VII. 24. *Omnis qui audit verba mea... similabitur viro sapienti qui aedificat domum suam supra petram*; dicit quod « licet Petrus licet Paulus aedificet... Christus est vir sapiens, qui aedificat domum caelestem supra se, qui recte petra est appellatus, fundamento fidei collocatam. Unde in hoc eodem Evangelio Petro dicitur: *Tu es Petrus et super* etc. idest a qua tu Petrus sortiris

nomen pro firmitate fidei, supra ipsam eandemque Petram aedificabo fundamento fidei Ecclesiam. » Heie petra est Christus. Idem docet l. 8. ad Matth. XVI. 18. provocans ad 1. Corinl. 3. 11. Cum vero heie paulo post ait « non super uno Petro, verum super omnes Apostolos Apostolorumque successores Ecclesia Dei aedificatur » provocans ad verba Psalmi LXXXVI. 1. satis significat, se id potius ex verbis Psalmi, quam ex Christi verbis collisere.

Nihil ergo est ex allatis testimoniis quo interpretatio secunda verborum Christi penes Mattii. XVI. possit persuaderi. Quamvis exstiterit quidam commentarius catholicus, qui potestatem collalam Petro docet collalam quoque celeris Apostolis et Ecclesiae; sed refertur ille proprie ad sequentia : *tibi dabo claves* et sub iis verbis de eo loquemur.

Restat igitur interpretatio 1a 3a 4a. Advertendum est autem quod ex iis, qui citantur sub 3a interpretatione, quidam sunt expungendi ut Chrysologus, Theophanes Cerameus, Odo Cluniacensis, qui in locis citatis primam exhibent interpretationem. Iam vero concedimus interpretationem 3m et 4m non esse factam per quandam accommodationem, sed veram et realem esse; id enim postulat eius universalitas et frequentia eiusque usus ad dogmata stabilienda, etiam in quaestionibus fidei contra haereticos atque tandem ratio quam mox afferemus. Responsio porro ad huiusmodi difficultatem haec est, has interpretationes non esse oppositas sed invicem coordinatas, non se excludere sed penitus cohaerere atque ex his omnibus unam adaequatam interpretationem conflari. Id argumento extrinseco et intrinseco demonstrari potest.

Extrinsecum est : Patribus universaeque Ecclesiae, ut ex tot monumentis constat, semper persuasum fuit, Petrum esse Ecclesiae petram; non potuerunt ergo in hac communi sententia Ecclesiae Patres adeo plurimi eam verbis Christi adhibere interpretationem, quae illi sententiae adversaretur. Praeterea phircs ex iis Patribus, qui 3m vel 4,n interpretationem exhibent, illi iidem et primam asserunt; non ergo putarunt eas sibi adversari.

Ut argumentum intrinsecum proferamus, advertendum est, quod cum Petrus dicitur Petra, supra quam aedificatur Ecclesia, duplex respectus in Petro considerari debet: respectus ad terminum pro quo functionem petrae exercet et hic terminus non est nisi Ecclesia, tum respectus ad causam, qua fit et constituitur Ecclesiae petra. Causa autem, omissa causa meritoria, duplex distingui debet, efficiens et formalis. Causa efficiens est ipse Christus, qui Petro hanc supernaturalem dignitatem communicat quique sic loquens inducitur a Leone Serm. 3. suae assumpt.: « Cum ego sim

inviolabilis Petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, ego fundamentum, praeter quod nemo aliud ponere potest; tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quae mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia >. Petrus ergo nequit concipi Petra Ecclesiae nisi quatenus a Christo, qui prima et ex sese petra est, constituitur talis h. e. virtute huius primae petrae solidatur et *simul* cum Christo cui innititur, petrae functionem exercet (sint libi *mecum* participatione communia). Hinc cum Petrus dicitur petra Ecclesiae, intelligitur quoque Christus, per quem et cum quo Petrus est petra et sine quo esse neque concipi potest petra Ecclesiae. Unde frequens est Patribus advertere, quod Simon dictus sit Petrus a Christo Petra; quod quidem non est intelligendum de derivatione grammatica, quae nulla est, sed de ontologica, quatenus Petrus realiter participat dignitatem Petrae, quae primo et per se competit Christo. < Hunc in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse Christus erat voluit nominari dicendo: tu es Petrus etc. » S. Leo epist. 10. Et Augustinus Tract. 124. in Ioan. « Ecclesia fundata est supra petram, unde et Petrus nomen accepit: non enim a Petro petra, sed Petrus a petra; sicut non Christus a christiano, sed Christianus a Christo vocatur ». .

Causa formalis, qua nempe, in se, licet participative, attamen vere et ontologice constituitur Petrus Petra Ecclesiae est ipsa auctoritas Primatus, qui petrae metaphora significatur; qui est suprema potestas Jurisdictionis in Ecclesia. Haec autem potestas continet quoque potestatem docendi: regnum enim Christi est regnum veritatis, Ioan. XVIII. 37. et Apostoli missi sunt ad docendum Matth. XXVIII. 19. atque ita continet, ut suprema potestas regendi nequeat esse nisi in eo subiecto, quod potiatur suprema potestate docendi et haec potestas in aliquo subiecto existens ratio sit, cur eidem cetera potestas jurisdictionis competat. Ratio primi est, quia potestas legifera iudiciaria coactiva quae si sciuncta a magisterio infallibili in Ecclesia existente, quod indicium de illa ferre iure potest, hoc ipso non est suprema: ratio secundi est, quia si comparetur invicem potestas docendi et cetera potestas regendi, ea est prior naturaliter hac; quia veritas et doctrina in Ecclesia norma est omnium legum et iurium. Quare causa formalis, qua Petrus petra Ecclesiae constituitur, est primo ipsa fides Petri, prout haec est principium firmitatis et unitatis fidei in Ecclesia, prout nempe tanquam norma proposita ceteris causa est stabilitatis et unitatis in fide, sive est ipsum magisterium supremum Petri. Ecclesia ergo fundata supra Petrum fundata est supra Petrum credentem et docentem neque a conceptu Petrae Ecclesiae secerni potest fides Petri

eiusque confessio vel magisterium, quilms formaliter est Petra. Et sane verba Christi dicta sunt Petro credenti et confitenti, ideoque huc redeunt: *ego dico tibi credenti et confitenti divinitatem meam, quia tu es Petrus et super hanc petram credentem et confilentem aedificabo Ecclesiam meam, h. e. tu Fide tua fundamentum eris Ecclesiae meae, principium unitatis et firmitatis*: < Non enim de carne Petri, sed de Fide (Petri) dictum est. quia portae mortis non praevallebunt > Ambrosius *de Incarnat.* I. 5.

Cassianus *de Incarnata*A. 3.c. 12., ita inducit Petrum (cuius testimonium perpendit) loquentem. «Lege Evangelium,et non requires personam meam, cum habeas confessionem meam, imo illic habes personam meam, ubi confessionem meam; quia cum persona mea auctoritatem sine confessione non habeat, auctoritas est personae meae ipsa confessio ». Idcirco ibid, idem Cassianus de eodem Petro ait, quod el Romanae Ecclesiae gubernacula regens, sicut fidei habuit, ita et sacerdotii principatum ».

Porro cum hoc rursus cohaeret, Christum esse petram Ecclesiae: si enim Petrus est petra Ecclesiae per'fidem et huius obiectum est Christus, ideoque est petra per fidem in Christum : ergo *Christus creditus* est petra Ecclesiae; nam propter quod unumquodque tale, et illud magis.

Itaque Simon Petrus Christo innixus suaque virtute solidatus auctus fide ipsamque praedicans constitutus est fundamentum Ecclesiae.

Quare 1° in verbis Christi triplex veritas continetur. 1a Petrus est Petra Ecclesiae h. e. ipsa persona Simonis eflecta Petra seu aucta Primatu est subieclum cui innititur Ecclesia. 2a Fides est Petra Ecclesiae h. e. fides Petri est causa formalis licet partialis cur persona Petri sit fundamentum Ecclesiae. 3a Christus est Petra Ecclesiae, h. e. est petra principalis, cui innititur Petrus, Christus igitur est prima a se petra, cui Petrus ipse et tota Ecclesia innititur.

Hinc vero liquet, has interpretationes non esse oppositas nec unam ab altera excludi, sed coordiuari invicem et alteram ab altera inferri mutuoque singulas se complere. Perperam autem comparatio institueretur inter numerum scriptorum, qui hanc potius quam istam aut illam interpretationem usurpaverint. Nam nulla est exclusiva et quaelibet earum primam supponit: quo posito ratio adhibendi potius unam quam alteram pendet solum ex occasione sermonis el necessitate profligandi erroris alicuius, qui insurgat aut declarandae veritatis, cuius cognitio heic et nunc magis sit opportuna. Quod si advertisset Dr. Langen, facile intellexisset se operam perdere cum testimonia non pauca a quarto seculo deinceps corrogavit I. 1. §. 7. I. 2. §. 7.1. 3. §. 1.1. 4. §. 1. quibus asseritur Petram esse Christum aut fidem in Christum. Debuisset vero ostendere, quod in-

Interpretatio nostra non sit litteralis nec primitiva : quod his citationibus nec praestat Dr. Limgeu nec praestare potest ; qui quidem frequenter nec quod citat intelligit. Nam nonno e, nostram interpretationem confirmat quod ipse refert 1.2,§. I. ex liturgia mozarabica in Missa Cathedrae Petri : » Qui (Christe) super te firmissimam petram, Petrum et per Petrum Ecclesiam aedificasti »? Nonne cum nostra interpretatione cohaeret quod citat 1. 3. 1. ex commentario Thomae in Matth. XVI. 18. si praesertim integre referatur? Ad ea verba: *ul ego dico tibi, quia tu es Petrus*, ait Ithornas: « Ille dat confessionis remunerationem.» primo dat nomen, secundo potestatem. Circa primum primo dat nomen, secundo nominis rationem : *et super hanc petram* etc. Ad hoc venit in mundum ut Ecclesiam fundaret Isai. XXVIII. 16. *ecce ego ponam in fundamento Sion lapidem probatum* etc. Iste lapis est Christus,... unde non solum dicimur christianiani a Christo sed a petra. Ideo specialiter imponit nomen: *tu es Petrus*, a petra quae est Christus in huius signum rei: *super hanc petram* etc. Proprietas petrae est, quod ponatur in fundamento, item ut det firmitatem. Unde potest exponi de Christo ». Augustinum citat et Iae Cor. X. 1. et III. 11. Pergit: « Alia expositio super hanc petram, idest super te petram; quia a me petra trahes tu quod sis petra. Et sicut ego sum petra, ita super te petram aedificabo etc. Sed quid est? est ne Christus et Petrus fundamentum ? Dicendum quod Christus secundum se, sed Petrus in quantum habet confessionem Christi, in quantum vicarius eius? ». Licet autem s. Doctor deinceps allatis verbis Ephes. II. 20. dicat Apostolos esse fundamentum per concessionem Christi, distinguit tamen Petrum ab aliis Apostolis; ait enim: « Sed specialiter Petri domus, quae est fundata supra petram non diruetur...Et quamvis aliae Ecclesiae vituperari possint per haereticos, Ecclesia tamen Romana non fuit ab haereticis depravata; quia super petram erat fundata...sola Petri Ecclesia inviolata permansit:» quod Thomas confirmat provocans ad verba Luc. XXII. 32. *Ego pro te rogari Petre* etc. Atque de ista indigesta testimoniorum collectione lingeniana salis.

Quaeri autem potest, utrum hae omnes interpretationes sint immediatae. El quidem quod spectat ad primam res evidens est; Petrus enim el petra idem est subiectum. Quoad alias duas difficultas esse potest. Quoad primam advertendum est, quod cum locutio est melaphorica, sensus proprius qui per metaphoram significatur, el literalis est et immediatus: cum autem Petrus Petra Ecclesiae dicitur, sensus proprius est Petrum esse principium efficax firmitatis et unitatis Ecclesiae. Porro quae simplici analyst alicuius rei colliguntur absque ope veri ratiocinii el ipsa simul cum ea re, quamvis

in confuso, immediate significantur, immediatione quidem non verbali sed reali, ratione nempe rei significatae. Sicut cum dico: Christus est homo, significo immediate verbaliter Christum esse subsistentem in humana natura: sed quia homo est habens corpus, animam, intellectum, voluntatem etc., haec quoque immediate realiter ea propositione significantur. Analysis vero instituta principii unitatis et firmitatis Ecclesiae hoc inter alia elementum suppeditat, nempe principium unitatis in fide, principium vero unitatis fidei in societate, quod sit destitutum fide quam doceat, concipi nequit; cum ergo Petrus exhibetur principium unitatis fidei, exhibetur cum fide, quam docendo unitatem efficit. Fides ergo Petri elementum est, quod continetur re significata per petram Ecclesiae quaeque analysi colligitur. Dici ergo debet immediate realiter significata. Quod si praeterea ea verba Christi simul cum toto contextu spectentur, patet rursus fidem Petri, propter quam est formaliter petra, immediate ex verbis totius contextus significari. Petro enim, non prout caro et sanguis est, sed prout revelante Patre corde credidit et ore confessus est fidem, dictum est: Tu es Petrus; et super hanc Petram credentem scilicet et confitentem Christus Ecclesiam suam se aedificaturum promisit. Quare petra Ecclesiae cum fide et per fidem petra repraesentatur.

Ad alteram interpretationem quod spectat, advertendum est quod cum homo exhibetur ut petra Ecclesiae et simul componitur cum Christo Deo, qui se exhibet ut auctorem et caput Ecclesiae, ideoque principium omnis eius unitatis et stabilitatis, illum hominem constituens principium firmitatis et unitatis Ecclesiae suae; simul apparet dependentia huius hominis a Deo et participatio suae dignitatis a dignitate Christi: unde nequit ille homo concipi petra nisi secundaria firmitatem suam nanciscens a Christo, qui est per se petra. Immediate ergo in his verbis: *et ego dico tibi* etc. Petrus repraesentatur ut Petra secundaria innixa Christo.

Differunt tamen hae interpretationes quod prima ita est immediata ut sit etiam explicita; aliae plus minus implicitae: prima, si tantum ea verba spectentur: *super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, est verbalis h. e. ab ipsis verbis immediate tradita; altera est *realis* h. e. ex analysi rei per verba significatae immediate efflorescens. Praeterea prima exhibet subiectum super quod aedificatur Ecclesia, aliae exhibent, causas propter quas illud est fundamentum Ecclesiae.

Differunt quoque ex eo quod prima interpretatio est antiquissima et sola existens in aetate antenicaena, aliae posteriores sunt; illa magis obvia, hae fructus penitioris analysis. Causa vero, cur post Arianos tertia potissimum interpretatio urgeretur, repetenda est ex ipsa controversia

ariana. in confessione enim Petri antithesis erroris ariani plenissime continetur, quae confessio, si petra est Ecclesiae, manifestissime ostendit, Arianos ab Ecclesia esse prorsus alienos.

Itaque cum Patres docent, Ecclesiam aedificatam esse super hanc confessionis Petram, super fidem confessionis Petri, super immotam discipuli fidem, super hanc petram rectae fidei, quam Petrus confessus est, super firmam et solidam confessionem, quam confessus est Petrus, super hanc firmitatem fidei, quam confessus est Petrus, confessionem Petri esse basim Ecclesiae, in hac confessione stabili fidei esse Ecclesiae fundamentum, in huius firmitate consurgere Ecclesiae aedificium, quae sunt formulae occurrentes penes Patres citatos, commentarium quidem exhibent verissimum, sed qui nullo modo excludat primam interpretationem.

Quod praeter argumenta tum extrinseca tum intrinseca iam allata, ex eo quoque evidens fit, quod 1° fides vel confessio fidei spectetur ab his Patribus cum relatione ad Petrum, *haec fides*, aiunt, *haec confessio, quam Petrus confessus est, fides Petri, confessio Petri, in confessione sua fundatam habet Petrus Ecclesiam* et similia : quod 2° fides vel confessio fidei spectetur a Patribus prout est perseverans in petra et per ipsam in Ecclesia fundata supra petram. < Soliditas enim (ait s. Leo Ser. 3. in natali suo) illius fidei quae in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est et sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit ».

Item ii qui docent fidem objective spectatam sive Christum quem Petrus confessus est, esse Petram Ecclesiae, verissime interpretantur, nec tamen primam interpretationem excludunt. Et sane qui hanc interpretationem amplectuntur, et aliam quoque recipiunt, ut Augustinus, qui Petram Christum interpretatur Tract, ult. in Ioannem, Petrum in *Psalm* contra *Donatum*, utrumque permittit in *Retract.* l. 1. c. 21., Theodoretus qui Petrum intelligit in Psalm. LXXXVI. Christum in c. III. 1. Corint., Paulinus Aquileiensis, qui Christum videtur interpretari in lib. contra Elipandum, Petrum autem interpretatur in *Hymno de Cathedra Petri*; Innocentius III. in Serm. 2. *de Consecr. Pontificis* Petram Christum interpretatur; in epist. vero 209. Petrum.

Ratio vero, cur haec aliquando interpretatio electa fuerit, haec est, quia Patres, Augustinum imitati, petram concipientes eam concipiebant, quae absolutissime et perfectissimo modo Petra est Ecclesiae. Id liquet ex modo eorum loquendi. Ita Rabanus Maurus *de Universo* l. 4. « Petrus a Petra nomen accepit, h. e. a Christo, super quem fundata est Ecclesia. *Non a Petro Petra, sed Petrus a Petra nomen sortitus est...*

Ideoquail Dominus, *tu es Petrus etc.* super hanc, inquit, petram, quam confessus es, aedificabo Ecclesiam meam. Petra enim Christus erat, *super quod fundamentum etiam ipse aedificatus es Petrus* ». Quae verba enphasim continent ostendunlqie sermonem esse de principali Petra. Ita et Paschasius Hadbertus l. 8. in Malth. XVI. ad haec verba Christi. *Et ego dico tibi etc.* ait: « Ac si patenter dicat, non sermone casso et nullum habente effectum operis, sed dico tibi ego, cuius dixisse fecisse. est, quia verbum meum omnipotentia plenum est: *Quia (u es Petrus,* quod a Petra derivatum est nomen, idest a me, super quem aedificatur omnis Ecclesia. Non enim, subdit, ut quidam male putant, Petrus fundamentum otius Ecclesiae est; quia fundamentum nemo aliud potest ponere etc. 1. Cor. III., licet super eodem primus ac sic caput Petrus recte positus credatur, tamen in ea petra de qua nomen sibi ex dono traxit etc. ». Patet negari Petro dignitatem Petrae principis, quae propria est Christi atque hoc tantum sensu affirmare licuit Paschasio, male putasse quosdamj Petrum esse fundamentum totius Ecclesiae.

Speciale quid occurrit penes Augustinum *Retract.* l. 1. c. 21. « In hoc libro (contra epistolam Donatii dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in eo lanquam in Petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore mullorum versibus beatissimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo ait — *Hoc ipsa Petra Ecclesiae canente culpavi diluit.* — Sed scio, me postea saepissime sic exposuisse quod a Domino dictum est: *Tu es Petrus etc.*, ut super hunc inlelligalur quem confessus est Petrus dicens: *Tu es Christus Filius Dei cici* ac sic Petrus ab hac Petra appellatus personam Ecclesiae figuraret (quam nempe ut caput juridice repraesentabat: de hac speciali interpretatione postea), quae super hanc Petram aedificatur et accepit claves regni caelorum. Non enim dictum est illi: Tu es Petra, sed tu es Petrus: petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum duarum sententiarum quae sit probabilior, eligat lector >. Vides heic rationem alterius interpretationis partim esse dogmaticam (quia petra erat Christus), partim philologicam (quia dictum est: tu es Petrus, non tu es Petra); verum si hanc rationem consideres, quae videtur determinasse Augustinum ad eam interpretationem, quamvis non sibi certam; ea, ut iam probavimus, nihil est. Si autem sententiam Augustini exquiras, ea nihil habet certi, certum est tamen non excludere interpretationem primam. Facile est tamen advertere, Augustinum ab Augustino distingui posse, eum nempe qui intrinsecis adhibitis regulis (quae tamen ipsum fallunt) interpretatur, et qui interpretatur secundum

cusum communem Ecclesiae. Prior negat Petrum esse Petram, alter, ut in locis citatis, ubi non ei occurrit ea animadversio de discrimine nominum Petrus et Petra, vult Petrum esse Petram; iam vero satius est Augustinum sequi interpretantem secundum sensum communem Ecclesiae, quam secundum quasdam leges non salis idoneas. Augustinum Beda exscripsit in Evang. Ioannis e. XXL

VI. *Et portae inferi non praevallebunt adversus eam.* Quaeritur 1° quid sint portae inferi $\psi\lambda\alpha\iota\ \acute{\alpha}'\omicron'\omicron\upsilon$. "Α penes profanos Scriptores est sedes animarum post mortem: eo vocabulo reddunt LXX. hebraicum $\hat{\text{ix}}^{\text{q}}$ quod non significare sepulcrum (quod dicitur "Op, sed animarum post mortem sedem et praesertim impiorum, extra omnem dubitationem posuisse videtur cl. P. Patrizi (*de Inlerpr. Scriplurar. Sacrarum* l. 2. q. 10. art. 3. sect. 1. Arg. 2.)). Porro $\acute{\alpha}\acute{\eta}\ \gamma\text{I}\text{NUZ}$ repraesentatur tanquam civitas, quod ex hoc loco quoque patet; dicitur enim habere portas $\pi\psi\lambda\alpha$, quae propriae sunt moenium civitatis eodemque modo repraesentatur a profanis poetis. Eius incolarum prosopopoeiam habes penes Isaiam XIV. 9.-20. cf. Iob. XXXVIII. 17. *portae mortis, portae umbrae mortis.* Haec est sedes Angelorum malorum et Satanae, qui princeps est eorum Matth. XXV. 41. Apocal. XII. 7. qui Satanas rex est proinde huius civitatis; homines enim ab ipso superati servi eius sunt 2. Petri II. 9. Haec est potestas tenebrarum $\tau\omicron\psi\ \sigma\kappa\omicron\tau\omicron\upsilon$ quod est $\acute{\alpha}\psi\eta$, a qua nos eripuit Christus Coloss. 1. 13. quae pugnat contra Deum, homines excitando ad rebellionem contra ipsum et iustos persequendo Gen. III. 1. seqq. Ioan. VIII. 44. XIII. 2. Ephes. VI. 11. 1a Petri V. 8. 1a Ioan. III. 8. Apocalyp. XII. 9-12. Luc. XXII. 53., cui potestati obsequuntur eiusque ministri sunt homines in terris mali, ii praesertim qu' persequuntur iustos Ioan. VIII. 44. Apocalyp. II. 13. III. 9. IX. 11. Iam vero $\pi\psi\lambda\alpha\iota\ \alpha\&\omicron\upsilon$ tropice significant potestatem hanc. Desumpta est. enim haec ratio loquendi ex eo, quod penes orientales in portis civitatum iurisdictio exerceretur Deuter. XXL 19. XXII. 15. XXV. 7. Ruth. IV. 1. seqq. Iob. V. 4. XXXI. 21. Prov. XXII. 22. Isaiac XXIX. 21.; Ainos V. 10. 15. Quocirca per synecdochem portae civitatis significabant potestatem, sive eos qui potestatem habent in civitate. Advertit continuator Lexici Gesenii npttf esse ipsam arcem regiam Persarum penes Esther III. 2.3. IV. 2. 6. V. 9. 13. VI. 12. Monet quoque Stephaniis in suis annotationibus ad Xenophontem (cf. eius Lexicon v. $\delta\upsilon''\alpha$) identidem $\tau\acute{\alpha}\ \theta\psi\pi\alpha$ (quae proprie portae sunt domus) esse ipsam aulam regiam Persarum (cf. et Daniele II. 49.) et eliamnum solemus dicere *Porta ottomana* pro aula regia imo imperio Turearum.

Negat Dr. Langen (ibid. p. I. pag. 11. not.) terminum $\pi\psi\lambda\text{-at}$ ex usu

loquendi aetatis Christi adhibitum fuisse ad significandam vim, potestatem. Aerum nec nos contendimus terminum illum seorsim sumptum hanc habuisse significationem, sed cum construitur eum termino denotante civitatem aut quid simile et quidem non contendimus quod id semper significaverit; quis enim neget, potuisse dici el dictas fuisse proprio sensu portas civitatis? sed dicimus, eam quoque metaphoricam significationem hunc terminum complexum habuisse el cum portae civitatis repraesentantur ad modum personae, nempe pugnantes et adversantes aliis, nonnisi hac metaphorica significatione accipi posse. Quod vero aetate Christi hanc significationem metaphoricam terminus iste complexus amiserit, nescio unde auctor ille didicerit. Certe hacc erat metaphora Chaldaeis usitata ut liquet ex Danielis loco citato.

Docet idem scriptor quod α\$η et SiXtr non sil infernus, daemonum el malorum sedes, sed locus obscurus seu regnum mortuorum, quo animae conveniebant, antequam ad caelos ascenderent: cui interpretationi, saltem prout est exclusiva, repugnat ipse usus vocis α'δY, penes profanos, repugnat Isaias 1. c., repugnat Christus mentionem faciens potestatis tenebrarum contra ipsum el bonos insurgentis. Vult autem hic auctor quod *portae inferi* non sint nisi *leges mortis*, ut hoc in loco Christus praedixerit nunquam fore obnoxiam legi mortis seu defecturam Ecclesiam. Quod male probat adducta auctoritate Leonis M. ex sermone eius 51. 1. el 52. 2., qui in secundo loco solum appellat portas mortis, mortem pro inferno accipiens, el in priore simul coniungit portas inferi et leges mortis: aliud porro est ex verbis Christi colligere quod mortis legibus Ecclesia non subiacebil, quod Leo aliique Patres faciunt; aliud affirmare quod sibi adaequate aequivaleant portae inferi et leges mortis, quod nemo Patrum dixit.

Regnum ergo inferi h. e. potestatem eius sive Satanam et Angelos eius cum hominibus impiis pugnatueros esse contra Ecclesiam suam praedicat Christus: vis enim et violentia ab inferis adhibenda contra Ecclesiam non ex formula πύλαι αδ'ου, sed ex pugna adsignificata verbo *non praevalerunt* et ex ipsa indole huius potestatis adversariae Christo sanclisque eius colligitur. Simul vero Christus promittit, quod non sint hi hostes praevalituri.

Quaeritur autem 2° quodnam sit subieclum ad quod refertur pronomen *eam*, utrum nempe sit *petra* an *ecclesia*. Distinguendus est terminus relationis duplex, alter per pronomen *grammaticae* repraesentatus, alter per ipsum *logice* et realiter connotatus. Si de primo sermo est, cum terminus immediate praecedens sil Ecclesia, ipsa est quam pronomen *eam*

grammaticae repraesentat. Verum Ecclesia, de qua heic est sermo, est Ecclesia fundata super petram, firmitatem suam nasciscens a petra; si ergo Ecclesia stabilis erit contra impetus inferni, necesse est, ut contra eosdem impetus stabilis sit petra, quae firmitatem confert aedificio, ideoque ipsa petra est terminus connotatus, contra quam portae inferi non sunt praevaliturae. Iam vero ea connotatio huc spectat, ut significetur, petram causam esse, cur portae inferi adversus Ecclesiam non sint praevaliturae. Manifestum est enim Christum se gerere in aedificatione Ecclesiae suae, sicut ille vir sapiens, quem ipse describit Matth. VII. 24: Omnis ergo qui audit verba mea, et facit ea, assimilabitur *viro sapienti qui aedificavit domum suam supra petram*. Et descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum illam et non cecidit; *fundata enim erat supra petram*. Rationem, cur domus resistat contra omnes impetus, repetit Christus a petra, supra quam fundata est. Ergo et *petra*, supra quam Ecclesiam suam Christus fundavit, ratio est ex intentione Christi, cur Ecclesia stabilis perseveret contra omnes hostiles impetus. Et sane ideo portae inferi non sunt praevaliturae contra Ecclesiam, quia ea est firmum in se ipso aedificium propter petram; a petra enim firmitatem oblinet aedificium: ergo non praevalebunt portae inferi contra Ecclesiam, quia fundata est supra petram: ergo petra est ratio cur portae inferi non sint praevaliturae. Hinc Origenes (in Matth. loco superius citato) ad utramque, petram et Ecclesiam ad modum unius refert pronomen *eam*. « Quam autem *eam*? an *petram*, supra quam Christus aedificat Ecclesiam? an *Ecclesiam*? ambigua quippe locutio est. An instar unius eiusdemque rei habet *petram* et *ecclesiam*? hoc ego verum existimo. Nec enim adversus *petram*, supra quam Christus Ecclesiam aedificat, nec adversus *Ecclesiam* portae inferi praevalebunt ». Leo autem epist. 10. Ad Episcopos Provinciae Viennensis c. 1° ad Petrum nominalim refert: » Hunc in consortium individuae unitatis assumptum id, quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: *tu es Petrus et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*: ut aeterni aedificatio templi munere gratiae Dei *in Petri soliditate consisteret*; *hac* Ecclesiam suam *firmitate* corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, *nec portae contra eam inferi praevalerent* ». (a)

VII. *Et tibi dabo claves regni caelorum et quodecumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis et quodecumque solveris super terram,*

(a) Haud incongruum erit monere, quod Cassianus de Incarn. 1.3. c. 13. enarrans Christi verba ad Petrum, haec ita legit: *et portae inferi non praevalebunt adversum te*.

rit solutum et hi caelis. Quaestio principalis duplex est, nempe de re seu potestate significata his verbis et de subiecto, cui ea potestas data est. Quaestio prior in has resolvitur 1° quid sit regnum caelorum : 2° quid per allegoriam traditionis clavium significetur : 3° quid sit ligare et solvere : 4° utrum necne discrimen et quodnam intercedat inter id quod exprimitur per verba *tibi dabo claves* et id quod exprimitur per verba *quodcumque ligaveris* etc. : 5° quomodo haec altera pars testimonii cum priore iam explicata cohaereat.

Itaque 1° *Regnum caelorum*, quod penes Matthaeum occurrit, idem est ac *Regnum Dei*, quod apud alios Evangelistas ipsumque Matthaeum invenitur. Liqueat id ex locis parallelis Matlh. IV. 17. Marc. I. 13. Matlh. V. 3. Luc. VI. 20. Matlh. XIII. 11. Luc. VIII. 10. aliisque. Idem dicitur et simpliciter *Regnum*. Quod enim Marcus I. 14. dixit *Euangelium Regni Dei*, Matthaeus IX. 33. vocavit *Euangelium Regni*. Et sane iam aetate, qua Matthaeus scribebat, usus obtinuerat apud hebraeos, ut nomine caeli 'C' ipse Deus significaretur. (Lightfootus *lior*, *heb. el (alm.* in Matlh. 11L 2. Buxtorfius lex. Chaldaic. v. d.) Porro hoc Regnum Dei, de quo Evangelistae loquuntur, est regnum spirituale, supernaturalurale (cf. cl. Patrizi *de Euangelis* l. 3. diss. 46.), quod est Ecclesia Christi. Appellatio veri *regnicaelorum* indicatum eius originem (cf. Ioann. XVIII. 36. Apocal. XXL 2.), tum sedem regis sui, tum terminum, in quem ipsum tendit, qui est vita aeterna, in qua alius status ipsius et eiusdem consummata perfectio sit.

Item vero quemadmodum nomen regni usurpari potest tum *significatione adaequata* pro ipso regno integre spectato designando, tum *inadaequata* pro designando aliquo ex eius elementis, cuiusmodi sunt potestas regia, populus qui regitur, ditio et regio, administratio et gubernatio, forma ipsa regiminis; ita et nomen *regni caelorum, regni Dei* sive *Christi* usurpatur plerumque adaequate secundum universam huius regni notionem, tum inadaequata pro significando aliquo elemento in ea notione contento, unde vel regnum in statu huius vitae, ut frequenter in parabolis, vel ipsum in statu alterius vitae directe significat Matlh. XII 43. XIV. 34. Marc. IX. 16. 2. Petri I. 11.

Dicimus autem in hoc loco Matlh. XVI 19. regnum caelorum supponere directe pro Ecclesia in terris existente; quod sic demonstramus. Etenim manifestum est 1° huiusmodi formulas aptissimas esse ad Ecclesiam a Christo in terris institutam repraesentandam; est enim ipsa regnum Christi, quod per prophetas promissum est (Daniel. II. 44.). Manifestum est 2° in Evangelis per *Regnum caelorum, regnum Dei, regnum*

frequentissime significari Ecclesiam a Christo in terris institutam. Liquet id ex tot parabolis, quibus idea Regni caelorum exhibetur a Christo, quae nonnisi Ecclesiae in terris militanti convenire possunt: tum aptissime ea intelligitur in phrasibus *Evangelium Regni, Regni Dd, appropinquavit Regnum caelorum*. Praecipue 3° manifestum est, heic illud regnum significari, in «pio potestas ligandi et solvendi exercenda sil; haec enim, ut videbimus, potestas regia est, (pia in aliquo regno est exercenda; quod regnum, propter immediatum nexum verborum nequit concipi aliud ab eo, cuius immediate superius mentio facta est, quod dicitur *regnum caelorum*: quia vero haec potestas est exercenda in terris, regnum ergo caelorum illud est quod in terris existit, quod est certe Ecclesia militans. Itaque in verbis Christi *regnum caelorum* optimo iure Ecclesia intelligitur a Christo in terris instituta, de qua superius immediate locus est.

VIII. Claves domus traditae alicui signum sunt iuris et potestatis in domum ipsi collatae. Phrasis haec occurrit Isaiae XXII. 22. *Et dabo elavem David super humerum dus, et aperiet et non erit qui claudat, et claudet el non erit qui aperiat*. Agitur de Sobna removendo a praefectura quadam et substituendo illi Eliacimo. Disputatur quae praefectura fuerit, templi an palatii regis? Dicitur enim Sobna esse super domum. Hieronymus in hunc locum censet, significari domum Domini et Sobnam vult esse *praepositum templi*, quem deinde ut Pontificem videtur habere. Cf. Gasparem Sanctium in h. l. Forte probabilior est alia sententia, quod Π'Ο heic sit palatium Regis. Cf., si licet, Rosenmüllerum in h. l. Rursus occurrit ea phrasis Apocal. I. 18. *Ego sum primus el novissimus... habeo claves mortis et inferni*. III. 7. *Haec dicit Sanctus el Verus, qui habet elavem David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit*. Manifestum est, his in locis per claves potestatem (piandam designari el quidem eam quae sit in suo ordine princeps, licet alteri eminentiori subordinata et veluli vicaria. Talis fuit potestas Sobnae et Eliacimi; nam praefectura palatii subest per se potestati regis; fuisse eam potestatem tamen in suo ordine principem liquet ex declaratione: *claudit et nemo aperit, aperit et nemo claudit*. At potestas Christi significata per *claves mortis et inferni* (recole dicta superius circa αὐτῆς) per *elavem David* sive domus aut regni David, nequit esse nisi potestas suprema prorsus el independens. Itaque hac allegoria potestas quaedam princeps significatur: quanta vero sil et quam independens, ex obiecto circa quod versatur et etiam ex subiecto, cui confertur, colligi debet.

Claves signa potestatis ex humero suspendebantur: liquet ex loco citato Isaiae, ex quo et alterum eiusdem explicari potest IX. o. *Puer*

natus est nobis et filius datus est nobis et factus est principatus super humerum eius. Palet enim heic rem significatam pro signo sive tessera eius poni, quae quidem tessera nulla aptius excogitari potest quam claves quae ex humeris suspendebantur; ul ex Callimacho quoque discimus, qui in hym. in Cererem 44. de ea ait, quod $\chi\chi\tau\omega\mu\Lambda^{\iota}\alpha\upsilon$ ἰ' ἔχε κλάδ' α. Inde hac metaphora usus Solvmanus Turearum imperator respondit legatis Ferdinandi I. *Claves Hungariae suspendam e.r humero meo.* Ex allatis exemplis liquet elaves metaphorice usurpari pro significanda potestate non tantum domus et civitatis, sed et regni.

Cum ergo Christus promittit Petro se daturum ei claves regni caelorum, potestatem seu principatum quendam ei promittit. At quanta est huiusmodi potestas? Ea ex obieclo quod clavibus subiicitur, atque ex subiecto cui promittuntur h. e. *Petrae Ecclesiae*, atque etiam ex dignitate illius, qui confert claves, quocum Petrus comparatur, colligi debet. Sane 1° obiectum obnoxium clavibus est Ecclesia universa, haec enim est regnum Christi : cum per claves traditas potestas seu principatus significetur, instituitur ergo Petrus potestatem habens super universam Ecclesiam: cum vero ea societas sit, in quam potestas non potest esse nisi iurisdictionis; instituitur ergo Petrus princeps universae Ecclesiae, Et re quidem vera, ut ex allatis testimoniis constat, qui claves habet, huiusmodi est, ut si claudat, nemo aperire possit, si aperit, nemo claudere possit: claudere autem et aperire est universa functio habentis claves: sicut autem per claves metaphorice significatur potestas, ita per claudere et aperire metaphorice significatur exercitium eius potestatis, qua instructus est Petrus in Ecclesiam et per modum claudendi et aperiendi significatur indoles eiusdem potestatis cum se exercet. Iam vero ex his liquet, potestatem Petri in Ecclesia esse supremam, independenlem prorsus ab omni, qui ad Ecclesiam spectat, qui eius esse membrum debet. Etenim potestas habentis claves, quae talis sit, ut possit a) aperire et claudere: b) ut aperiente qui habet claves, nemo claudere possit, eo claudente, nemo valeat aperire, est potestas quae potest omnes actus qui ad claves spectant et est potestas, a qua pendent omnes qui domum ingrediuntur et ipsa a nemine pendet. Quare et potestas iurisdictionis in Ecclesiam repraesentata per claves talis erit, ut possit omnes actus qui ad iurisdictionem in Ecclesiam spectant, ut habenti eam omnes in Ecclesia subjiciantur, ipse nemini subsit, ul nemo irritum facere possit quod ipse decernit, nemo legitimum efficere quod ipse irritat.

Idque Christus nobis ob oculos ponere voluisse dicendus est, cum Ecclesiam sub formali ratione *Regni* repraesentavit. Si enim traditio clavium

significat collationem potestatis in id quod subiicitur clavibus; traditio clavium Regni significat per se collationem potestatis in regnum; quae non potest esse nisi potestas regia, ideoque potestas supremae jurisdictionis.

Si spectetur ille, cui promittuntur claves, is est qui Petra Ecclesiae futurus est, h. e. qui futurus est principium efficax unitatis et stabilitatis Ecclesiae; huic vero subiecto ea potestas convenit, quae sit iurisdictio suprema in societate.

Si vero ratio habeatur illius, qui claves confert Petro, ipse est Christus, qui est auctor, princeps et dominus Ecclesiae suae; cuius ius et potestas significatur iis verbis Apocal. III. 7. *qui habet elavem David* (li. c. domus vel regni David, quo metaphorice Ecclesia repraesentatur Luc. I. 32.), *qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit*. Christus ergo tradens claves Petro communicat ei potestatem suam in universam Ecclesiam, non quidem ea se abdicando, quod fieri nequit, sed eum vocando in consortium suae potestatis, vices suas ei committendo. Idque fecit Christus independenter prorsus a voluntate suorum subditorum, quorum est essentialiter rex supremus et dominus. Itaque Petrus vicaria Christi potestate instructus est in universam Ecclesiam, eiusque potestas pendet quidem a Christo, sed independens est ab Ecclesia, quae ipsi Christo subiecta est. Potestas ergo Petri in Ecclesiam est potestas Christi cum hoc discrimine, quod Christus est ἔχων claves, eas ex se habens, Petrus eas accipit a Christo et quia omnes et omnia in Ecclesia subiiciuntur clavibus Christi, ita omnia et omnes subiiciuntur clavibus Petri.

IX. Nunc vis verborum: *quodeumque ligaveris super terram* etc. est enarranda. Itaque animadvertendum est 1° huiusmodi phrasim complexam *ligare et solvere* non nisi bis in universa Scriptura occurrere, nempe heic et seq. XVIII. 18. 2.: ligationem et solutionem, de qua esi sermo in verbis Christi, non posse spectare nisi ad ordinem moralem qui proprius est entis liberi: 3° ei vinculum quodam respondere; triplex vero esse vinculum quo ens liberum ligari et a quo solvi moraliter potest, h. e. *vinculum legis, vinculum culpae, vinculum poenae*. Confer quae diximus in Prolog. §. 19. n. 2.: 4° universalem phrasim *quaecumque ligaveris, quaecumque solveris*, ο εἰς δ' ἡσῆ ὁ εἰς λύσῆ non tantum res, sed personas quoque comprehendere; nam receptum est, ut cum generalis est sermo, subieclum universale per neutrum indicetur et praeterea ligatio et solutio vinculi moralis haberi nequit sine persona, quae ligetur et solvatur; cum ergo aliquid ligatur aut solvitur, aliqua persona certe ligatur aut solvitur.

Praeterea considerandum est, quod solvente vel ligante Petro, Deus ratum habet actum Petri nec habet ratum aliquo generali modo, sed quatenus ipse Deus solvit et ligat quod solvit et ligat Petrus: *solutum erit, ligatum erit in caelis*. Quo significatur 1° efficacia actus Petri vinculum seu obligationem imponentis vel tollentis : 2° independentia eius ab alia potestate quae non sit Dei : solvente enim aut ligante Deo, quae creatura potest irritum eius actum facere?

Haec potestas ligandi et solvendi in tota sua amplitudine sumpta est potestas ferendi leges tum praecipientes tum vetantes, potestas indicandi, potestas decernendi poenas casque infligendi, tum potestas abolendi leges, in iis dispensandi, potestas condonandi delicta et poenas. Patet, quia his omnibus vel aliquid vinculum morale imponitur vel relaxatur. Haec vero amplissima potestas est potestas regia sive supremae jurisdictionis, complectens omnia iura necessaria regendae administrandaeque reipublicae.

Iam vero per verba Christi *quodcurnque ligaveris* etc. dicimus significari potestatem hanc amplissimam in Ecclesia. Quod probare licet tum usu loquendi sive profano sive eorum qui eadem ac Christus lingua utebantur, tum collatione facta cum similibus Scripturae phrasibus, tum ratione habita universalis obiecti *quaecumque*, tum interpretatione ecclesiastica. Sane *a)* ad usum profanum quod spectat huius phrasidis *ligare et solvere*, refert Diodorus Siculus inscriptionem tumulo Isidis impostam, quam sic interpretatur. « Ego sum Isis regina huius regionis a Mercurio erudita, ὅσα γὰρ ἐγὼ ὀήσω, οὐδεὶς δ' ὕναται. λόσαι *nam quaecumque ego ligavero, nemo potest solvere* ; quibus verbis exhibetur ratio cur sit regina. Significatur ergo ea formula potestas regia. Porro idem est quod Christus dicit Petro; cum enim ait: *quodcurnque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis*, simul dicit quaecumque ligaverit Petrus super terram, nemo super terram solvere poterit; quis enim solvere potest quod ligat Deus? Quod si tantum valet haec formula, tantundem quoque valebit altera ei respondens : *quodcurnque solveris* etc.

Inter eos autem, qui proximi fuerunt Christi aetati, est Flavius Iosephus. Hic vero *de Bello Iudnico*, l. 1. c. 5. refert haec de regina Alexandra « Alexandrae se in potestatis societatem adiungunt Pharisei... Illi autem in feminae simplicis consuetudinem paulatim se insinuantes ἡ5*ε καὶ ἰιοικητᾶι των ὁλων ἐγένοντο, ἰιοεξεῖντε καὶ ζατάγειν ου ἐθελοῖεν, λύεωτε καὶ δεῖν: stalim res omne gubernant, ita ut quosvis pro voluntate in exilium pellant ab eoque revocent, *solvant ligenlque*. Itaque iuxta Iosephum λύειν καὶ δεῖν eorum est, qui consortes sunt regiae potestatis quique negotia omnia regni pro potestate administrant. < Prorsus nihil a dominis differebant », ait idem referens *Ant. Iud.* l. 13. c. 16. n. 2.

b) Similis phrasis phrasi Matthaei occurrens in Scripturis ea est, quam superius retulimus, qua potestas clavium explicatur: *qui aperit et nemo claudit, claudit el nemo aperit*. In idem redire has duas formulas, palet ex eo quod tum haec tum illa Matthaei exercitium cuiusdam potestatis significant suhiicialurque utraque veluti explicatio potestati clavium. Formula Matthaei ita quoque efferri polesl: *si solvet Petrus, nemo* (praeter Deum) *ligabit: si ligabit, nemo* (praeter Deum) *solvit* vel : *qui* (Petrus) *ligat et nemo solvit, qui solvit et nemo ligat*. Atqui formula illa in Apocalypsi de Christo dicta c. III. 7. significat universalem et independentem eius potestatem in domo David sive Ecclesia : ergo el formula Matthaei significat universalem et independentem Petri potestatem in Ecclesia, cum hoc tantum discrimine, quod, cum haec sit potestas participata a Christo, sil potestas ab eo dependens eiusque vicaria. Dixi cum hoc *tantum* discrimine, quia nulla alia limitationis ratio praeter dependentiam a dante reperitur in verbis Matthaei.

c) Porro si spectetur repetitus bis terminus *quodcurnque* (quodcurnque ligaveris, quodcurnque solveris) idem pariter demonstratur. *Ligare* enim et *solvere* significat morale aliquod vinculum imponere et relaxare; porro terminus *quodcurnque* universalis est nihilque excipii. Limitatio quidem aliqua subinlelligenda est, nempe *quod ea quae ad Regnum hoc Regnique finem spectant*; agitur enim de potestate in hoc regno. Excipienda sunt ergo ea, quae ad hoc regnum eiusque finem non spectant: sed quoad ea quae ad Regnum hoc perlinere possunt, excipitur nihil. Potest ergo Petrus quamlibet obligationem imponere (iuxta indolem regni) potest et remittere et quam ipse imponit nemo remittere potest; hic enim est sensus, ut diximus, verborum Christi: quaecumque solvit Petrus nemo ligat in terris; quaecumque ligat Petrus, nemo solvit in terris. Est ergo potestas Petri universalis et independens.

d) Interpretatio ecclesiastica rem extra omnem dubitationem ponit. Sane sive Patres probare velint generalim competere Romano Pontifici supremam auctoritatem, cui omnis creatura subiecta esse debeat, sive specialim probare velint, quodcurnque ius necessarium ad Ecclesiae regimen esse penes Romanum Pontificem, cuiusmodi est potestas leges ferendi, praescribendi normam fidei, indicandi causas quaslibet, excommunicandi etc., ad hoc provocant testimonium eoque quaestionem dirimunt. Quaedam testimonia afferamus. In controversia Monotheletica Maximus (epistola ad Petrum Illustrem inter Collectanea Anastasii bibliolhrarii penes Sirmondi Op. Torn. 3. pag. 310.) haec ait de partibus quas Pyrrus de haeresi postulatus explere debeat : « festinet prae omnibus Sedi

Romanae satisfacere. Hac enim satisfacta, communiter ubique omnes pium hunc et orthodoxum praedicabunt · rationemque subiicit, « quod Apostolica Sedes ab ipso incarnato Dei Verbo, sed et omnibus Sanctis Synodis, secundum sacro canones, *universarum, quae in toto terrarum orbe sunt, ecclesiarum in omnibus et per omnia percepit et habet imperium auctoritatem et potestatem ligandi atque solvendi* ». Gregorius VII. lib. 8. Epistoll. epist. ad Hlirimannum Episc. « quis ignorat vocem Domini N. L. C. dicentis in Evangelio: Tu es Petrus etc.? numquid sunt heic reges excepti? an non sunt de ovibus, quas Filius Dei b. Petro commisit? quis ergo *in hac universali concessione ligandi atque solvendi a potestate Petrise exclusum esse existimat?*.. Hanc divinae voluntatis institutionem ss. Patres cum magna veneratione suscipientes voluerunt... *omnes maiores res et praecipua negotia nec non omnium ecclesiarum indicia ad eam (Romanam Sedem) quasi matrem et caput debere referri, ab ea nunquam appellari, indicia eius a nemine retracturi aut refelli debere vel posse* ». Bonifacius VIII. hanc in Bulla *Unam Sanctam* definitionem tulit, de cuius infallibilitate nemo amplius dubitare potest. « Est autem haec auctoritas (Rom. Pont.), etsi data sit homini, non humana, sed divina potestas ore divino Petro data... dicente Domino ipsi Petro: *quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in caelis et quodcumque solveris super terram erit solutum et in caelis*. Quicumque igitur huic potestati a Deo sic ordinatae resistit, Dei ordinationi resistit... Porro *subesse Romano Pontifici omni humanae creaturae declaramus, dicimus, definimus, omnino esse de necessitate salutis* ». Inde eiecto in exilium Silverio, Episcopus Palarensis, adiens Imp. Iulianum, libere arguit « nullos esse dicens in hoc mundo reges et non unum, sed ille unus est Papa super Ecclesiam totius mundi ». Liberatus in *Brev. e.* 22. Itaque ex quovis interpretationis legitimae fonte constat sensus ille, quem diximus subesse verbis Christi, *quodcumque ligaveris* etc.

X. A erum Potestantes contendunt, *ligare et solvere* non aliud significare quam illud quidem *prohibere* seu *prohibitum illicitum declarare*, hoc autem *permittere* seu *licitum permissum declarare* provocantque ad scriptores Thalmudicos, penes quos verba $\eta\sigma\chi$ ligare, $\chi\tau\epsilon?$ et $\tau\eta\eta$ solvere, $\mu\sigma\chi$ ligatum, $\mu\iota\epsilon$ solutum adhibentur frequentissime (Cf. Buxtorlium *Lex. chald.* ad hh. vv. et Lightfootum ad hunc locum) in significatione *prohibendi* et *permittendi*, *prohibiti* et *permissi*; nam cum volunt dicere, suos doctores permittere aut prohibere aliquid, docere licitum esse vel illicitum, dicunt ipsos hoc solvere vel ligare, sive hoc ab iis solutum esse vel ligatum. Atque penes Danielelem quoque c. VI. plerum-

que occurrit ION vol N'ION pro interdicto. Quare quemadmodum Rabbini in Thalmude solvunt et ligant, prout docent licitum quiddam esse aut illicitum, illa a Christo lacta est potestas Petro docendi et declarandi, prout doctores solent, quid licitum et honestum sit, quid illicitum et inhonestum, quod prorsus aliud est a potestate eaque suprema et universali ferendi leges et rempublicam gubernandi.

Duplex responsio adhiberi potest. 1° Accepta Protestandum interpretatione, consequens est factam esse Petro potestatem infallibiliter verum et rectum docendi; ratum enim habetur in caelis quod Petrus ligat aut solvit in terris: axioma ergo infallibilitatis his verbis assertum esset Petro: quia vero ex universa Traditione et ex ipsa rei natura, ut demonstrabimus, constat, voluisse Christum perpetuum esse in Ecclesia quod his verbis enunciavit; ergo magisterium infallibile Petri, vel saltem successorum omnium Apostolorum (si haec verba, ul Protestantes volunt, ad omnes Apostolos dicta sunt) exstat in Ecclesia, cui parendum est; quod tamen iidem Protestantes negant. Quare haec ipsa, licet diminuta et manca, interpretatio Protestantes refellit.

At 2° negamus sensum hunc limitatum subesse verbis Christi idque evinci ex usu Rabbiorum. Nam ex Diodoro sieulo *directe* constat, verba graeca, quae Matthaei interpres adhibuit, λύειν καὶ ampliores habere significationem; item ex Iosepho *directe* rursus constat, eadem verba iisque respondentia hebraica vel chaldaica, quae ipse graece expressit, ampliores habere significationem; idemque praeterea constat ex ecclesiastica interpretatione Patrum, quibus nunquam venit in mentem ea manca et limitata interpretatio. Perperam vero ad usum Thalmudis provocatur; nam eo non efficitur quod efficiendum esset. Probandum enim esset, hunc sensum *limitatum* esse *exclusive* sensum solum qui his verbis subesi. At id non efficitur; sed positive tantum probatur, quod *ligare* et *solvere* valeant *prohibere* et *permittere*, sive *declarare prohibitum aliquid esse aut permissum*. Aerum cum doctores, quorum auctoritas affertur in Thalmude, non sint nisi simplices doctores, verba *ligare* et *solvere* ratione subiecti nequeunt nisi eam diminutam induere significationem declarandi quid licitum sit, quid illicitum; at si de alio subiecto praedicentur, eo praesertim, cui claves regni datae sunt, nihil impedit quominus ampliores induant significationem, praecipendi nempe cum potestate, imponendi obligationem, leges ferendi et huiusmodi. Et sane idem verbum ION *interdictum* apud Daniele 1. c., quandoquidem de Rege dicitur, sonat legem proprie dictam, decretum Regis (cf. sis Ioannem Morinum *de Adminisl. Sacr. Poenit.* 1. c. 8).

Errant quoque Protestantes, cum contendunt, his verbis Matthaei nihil aliud dici quam quod dicitur Ioan. XX. 23. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt*. Nam abest 1° ut perse patet, parallelismus verbalis: abest quoque 2° parallelismus realis; nam a) apud Ioannem sermo dirigitur ad omnes, potestas proinde exhibetur communis omnibus; apud Matthaeum Christus loquitur uni, ideoque potestas exhibetur uni competens: 6) obiectum potestatis penes Ioannem sunt *peccata*; penes Matthaeum vero sunt *omnes res, quodcumque*; hoc vero amplius patet quam illud: item c) *solvere* et *ligare*, ut ex demonstratis liquet, quemcumque actum auctoritatis supremae comprehendunt: quod rursus amplius palet quam simplex *remittere et retinere peccata*. Itaque concedendum est, eatenus sibi respondere haec testimonia: quatenus verba Matthaei continent in quod dicitur verbis Ioannis (licet nondum quoad nos clare et distincte); non autem quatenus id *tantum* contineant, est enim excessus in verbis Matthaei. Inde cum Patres potestatem clavium et potestatem ligandi atque solvendi de potestate remittendi et relinendi peccata accipiunt, eorum interpretatio non est exclusiva; cum iidem Patres eadem Matthaei verba de potestate quoque interpretentur ferendi leges pro universa Ecclesia, exigendi ab omnibus obedientiam, causas omnes inappellabiliter indicandi, excommunicandi etc.

XI. Quaeritur utrum et quodnam discrimen intercedat inter id quod exprimitur verbis: *libi dabo claves regni caelorum* et id quod sequentibus: *et quodeumque ligaveris* etc. Dicendum est eo modo haec se invicem habere sicut se habent illa Apocalypsis III. 7. *Qui habet cladem David: qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit*: scilicet alterum esse prioris explicationem. Nempe prioribus verbis exhiberi potestatem veluti in actu primo, habitualement: aliis potestatis eiusdem exercitium, sive eandem potestatem in actu secundo. Quia vero ex his duobus alterum in altero continetur, hinc et ex prioribus verbis id quod in sequentibus dicitur et ex posterioribus quod in praecedentibus effertur colligi potest, dummodo semper subiecti, cui haec dicuntur, ratio habeatur; de quo in quaestione sequenti, in qua de subiecto potestatis huius agemus.

XII. Quaeritur tandem quomodo haec secunda pars testimonii *tibi dabo claves* etc. cum priore cohaereat. Cohaerere quidem manifestum est. Liquet id ex particula *et*, ex identitate loquentis Christi et eius ad quem verba diriguntur: *tibi dabo* etc., ex identitate obiecti in quod potestas confertur, quod in priore parte est *Ecclesia*, in altera dicitur *re-*

$\frac{u}{\pi}$

φ

gnum caelorum, quod est Ecclesia. Differunt tamen ratione diversae imaginis sub qua Ecclesia, Petrus et Christus repraesentantur. In priori enim parte Ecclesia exhibetur ut aedificium, Petrus ut eius fundamentum, Christus ut architectus. In altera vero Ecclesia repraesentatur ut regnum, Petrus ut princeps et caput ipsius, Christus ut supremus eiusdem rex, caput et Dominus. Cohærent itaque hæ duae partes continuatione sermonis ab eodem eidem facti de eadem re sub diversa tamen imagine, ita ut in altera parte dissertius explicentur iura et functiones illius qui petra Ecclesiae est constitutus. Haec ex declaratione tradita totius testimonii salis constant.

XIII. Verum quaestio superest de subieccto cui dicta sint verba alterius partis, cui nempe claves datae sint et data potestas ligandi atque solvendi. Plures enim Protestantes contendunt, verba quidem directa esse ad Petrum, sed quatenus Petrus omnes Apostolos repraesentabat, ideoque claves ceteris Apostolis non secus ac Petro datas esse; nihil proinde speciale prae ceteris Apostolis Petro esse collatum. Idque probant tum quia Petrus omnium vice responderit, tum ex collatione Matth. XVIII. 18.; tum quoque ex auctoritate Patrum.

Atqui verba hæc Christi et *singulariter* dicta sunt Petro et *singulare* aliquid ei promittunt. Sane ad unum Petrum ea verba referri, evidens est ex toties repetito eodem semper subieccto in numero singulari (*Ego dico tibi; tu es Petrus, et tibi dabo*, quodeumque *ligaveris*, quodeumque *solveris*) in eodem contextu sermonis, coniunctis partibus particula copulativa *et*. Praeterea hæc verba referuntur ad eum, qui confessionem divinitatis Christi edidit: atqui unus Petrus, non omnium nomine, sed suo dixit: *Tu es Christus* etc. ut probavimus initio huius Thesis: ergo. Et re quidem vera oportet ut idem sit subieclum quod est *Petra* Ecclesiae, et quod habet *claves Regni*; utrâque enim imagine eadem re potestas significatur: atqui Petra Ecclesiae non est nisi Petrus, ut probavimus; ergo. Neque cogitare licet Christum ita Petro dedisse claves, ut ex quodam vehili consensu Ecclesiae, cui claves perse spectent, eas acceperit Petrus, qui proinde ex quadam delegatione Ecclesiae eas administret. Nam 1° huius consensus nullum heic indicium nihilque est quod vel remotissime indicet claves, quas supremo suo iure Christus tenet, datas esse primum Ecclesiae. Imo 2° hæc hypothesis directe excluditur a) ab antecedentibus, quibus Petrus petra constituitur Ecclesiae aedificandae: atque b) ab ipsa Christi dignitate: cum enim quis potestatem in societatem accipit ab eo, qui eiusdem societatis supremus est Rex et Dominus nativo iure, non ex consensu subditorum; ille quoque intelligitur potestate poliri in societatem

citra consensum subditorum, a quo valor actus supremi Domini nullo modo pendere potest. Cf. Prolog. §. XII.

Quod vero aliquid singulare promissum sil Petro, id est, quod potissimum protestantes negant, ea praecipue freti ratione, quod eadem potestas ceteris Apostolis collata sit Matth. X\ III. 18. Ioan. XX. 21. seq. De testimonio Ioannis iam salis diximus nullaque potest superesse dillicultas : restat alterum Matthaei. Si ergo demonstraverimus verba Christi Matth. XVIII. 18. non esse parallela verbis Matth. XVI. 19. sive non eandem dignitatem et potestatem adserere ceteris Apostolis, quae Petro promissa est ipsaque verba Matth. XVI. 19. excludere consortium alterius in dignitate et potestate Petri; manifestum erit, his verbis Christi fuisse Petro promissam aliquam singularem dignitatem et potestatem.

XIV. Itaque 1° conferantur invicem ambo testimonia integra: Petro dicuntur haec tria: 1° *Tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*: 2° *tibi dabo claves regni caelorum*: 3° *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis et quaecumque solveris super terram erit solutum et in caelis*. Apostolis vero Matth. XVIII. 18. hoc tertium tantummodo dicitur: Arnen dico vobis: *quaecumque alligaveritis super terram, erunt alligata et in caelo et quaecumque solveritis super terram erunt soluta et in caelo*. Scilicet *dignitas fundamenti* lotius Ecclesiae est uni Petro collata: *claves regni* uni Petro datae; haec duo non sunt communia facia ceteris Apostolis: atqui id iam per se ostendit non eandem esse dignitatem Petri et ceterorum Apostolorum. Et sane per metaphoram traditionis *clavium Regni* significatur aliquid amplius quam per simplicem potestatem faciam ligandi et solvendi: significatur nempe potestas ipsa ligandi et solvendi lanquam in fonte et principio, in eo qui claves habet, ita ut ceteri non nisi dependentor ab eo, qui habet clavos regni, obtineant potestatem ligandi et solvendi. Qui enim claves habet regni, ipse principium et fons est omnis potestatis in regno. Quare claves in Scripturis non nisi Christo et Petro eius vicario adserimur. Hinc potestas ligandi et solvendi facta ei qui claves habet regni est potestas prorsus independens a quolibet membro regni: secus autem potestas ligandi et solvendi simpliciter facta iis quibus claves non sunt datae, qui dependentiam habent ab eo qui claves oblinet regni. Ex his autem palet non eandem esse, dignitatem et potestatem collatam Apostolis Matth. XVIII. 18. et Petro XVI. 19.

Neque dicas Apostolis quoque datas fuisse claves eo ipso quod data est iis potestas ligandi et solvendi; ligant enim et solvunt potestate clavium; Nam duo distinguenda sunt. Etenim in conceptu clavium regni duo con-

tinentur, tum nempe potestas quaecumque ligandi et solvendi, tum *supremus gradus* et *independentia* huius potestatis: haec porro directe significantur, cum traduntur claves, significatur nimirum *potestas suprema et independent*: non significantur autem cum sola potestas etiam quaecumque ligandi et solvendi datur, nisi detur quoad omnes qui sunt in regno; quod quidem non facium est pro singulis Apostolis. Quare sub diverso respectu et concedi et negare debet datas esse claves ceteris Apostolis. Datae sunt eis claves, quia data est eis potestas quaecumque ligandi et solvendi quoad ceteros fideles, quae potestas continetur potestate clavium: non datae sunt eis claves; quia non data eis haec potestas suprema prorsus et independens. Cum ergo haec potestas suprema et independens per metaphoricam traditionem clavium Regni directe repraesentetur, hinc Christus uni Petro claves se daturum promisit, quae deinceps, ut ait Optatus, essent ceteris communicandae, non quidem per identitatem, sed per participationem potestatis.

2° Si rursus conferantur ambo testimonia, manifestum est Christum secundo loco Matth. XVIII. alloqui omnes Apostolos simul, inter quos est et Petrus; priore vero loco unum alloqui Petrum. Quare potestas promissa Apostolis est potestas *a)* data collegio Apostolorum: est etiam *b)* potestas collata singulis prout spectant ad eum coetum, sed non in ceteros Apostolos, secus idem prae eodem esset subditus et superior quoad eadem; omnes enim ex aequo alloquitur Christus et potestatem quoad omnia concedit: mulloque minus est potestas collata in Petrum, cui iam claves Regni promissae sunt. « (Petro soli, ita quod nulli alii singulariter dixit: tibi dabo et claves regni caelorum et quodeumque ligaveris etc. » Ioannes XXII. in Constitutione *Licet* adversus Marsilium Patavinum et Ioannem de Landuno 1327). Atqui id demonstrat potestatem Petri et *extensione* et *intensione* praestare potestati Apostolorum. *Extensione* tum *subditorum*; quia subditi Apostolorum quoad potestatem ligandi et solvendi sunt ceteri fideles, subditi Petri est universa Ecclesia, ideoque ipsi Apostoli qui membra sunt Ecclesiae: tum *rerum*, quod ex priore consequitur; causarum enim, quae inter Apostolos oriri possent, iudex supremus erat ipse Petrus. *Intensione*; ea enim potestas est intensione maior in regno, quae potest in omnes et in quam nemo potest; est enim potestas suprema specie differens et excedens celeras potestates: talis vero est potestas Petri. Ergo.

Quod si 3° verba a Christo dicta Petro per se considerentur, liquet rursus iis excludi quemlibet alium a consortio dignitatis et potestatis ei promissae. Etenim unus Petrus est fundamentum totius Ecclesiae, ad

quem Petram proinde etiam ceteri Apostoli se habent ut fundati in ipso, non ex aequo fundantes, unus Petrus habet elaves totius Regni caelorum, cui idcirco quicumque ad regnum spectat ideoque eeteri Apostoli subditi sunt; eum ergo potestas ligandi atque solvendi sit propria eius qui petra est Ecclesiae eiusque claves habet et respondeat dignitati *petrae* et *clavium*; quoniam in hac duplici dignitate Petrus parem non habet, neque parem habere potest in potestate ligandi et solvendi.

In id tandem 4“ conspirat interpretatio ecclesiastica, qua docemur non solum verba: *libi dabo claves* etc. dicta esse uni Petro, sed praeterea j>er ea singularem dignitatem et potestatem prae celeris Apostolis ei fuisse promissam. Optatus cont. Parmen. L. 7.: « Ecce, ut supra dictum est, ceteris (Apostolis) non agnoscentibus (Christum), solus agnovit Mattii. XVI. 16.), celeris non promittentibus (Maith. XXVI. 33.), solus promisit, celeris nec semel negantibus, ler solus negavit. Et tamen bono unitatis, de numero Apostolorum separari non meruit... Interclusa esi malitiae via, ne Apostoli animo licentiam indicandi conciperent et severe contemnerent eum, qui negaverat Christum. Stant tot innocentes et peccator accipit claves, ut unitatis negotium formaretur. Provisum est, ut peccator aperiret innocentibus, ne innocentes clauderent contra peccatores ». Quae vero fuerit Apostolorum subordinate Petro docet I. II.: « Xegare non poles, scire te in Urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatum, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde et Cephas appellatus est (videntur quidam veteres Cephas a ζιφᾱλτι deducium putasse), in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur, *ne celeri Apostoli singulas sibi quique defenderent, ut iam schismaticus* (etiam Apostolus) *et peccator esset, qui contra singularem cathedram alleram collocaret* >. Stephanas Dorensis in libello oblato Martino 1.: « Citra dubitationem claves regni caelorum creditae sunt Petro ac ipse *unus* magnus secundum veritatem et *princeps Apostolorum* ad aperiendum claudendumque illas promeruit ». Bernardus *cie Consid.* 1. III. c. 8. alloquitur Eugenium III. Rom. Pontif.: « Tu princeps Episcoporum, *tu es cui claves traditae*, cui oves commissae sunt. Sunt quidem et alii caeli ianilores et gregum pastores; sed tu tanto gloriosius, quanto et differentius utrumque prae celeris nomen hereditasli. Habent illi sibi adsignalos greges, siniruli singulos, *tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium sed et pastorum tu unus omnium pastor* ». Celerum nihil est quod magis Ecclesiae sensum manifestet, quam emblemata illud, quo repraesentari solet Petrus, claves nempe quas manu tenet; hoc vero emblemate, quod nunquam alteri Apostolo conceditur, praerogativa propria Petri eiusque specialis dignitas ob oculos ponitur.

Adverte non infrequenter occurrere penes Patres Scriptoresque ecclesiasticos ipsamque sacram liturgiam eam paraphrasim clavium traditarum Petro, ut propter eas dicatur *caeli ianiterr, aperire terris* (*Melam, apertum claudere*). Haec porro explicatio non excludit eam quam dedimus, imo eam supponit et ab ea pendet. Cum enim Ecclesia eo spectet ut adducat homines in caelum, potestas Ecclesiam regens *finaliter* quidem considerata eo tandem perlinet universa, ut aperiat hominibus caelum, claudat autem indignis, eos ab Ecclesia vel a participatione sacramentorum repellendo: *formaliter* vero spectata prout est potestas remittendi et relinendi peccata, quae potestas est pars potestatis clavium, solvendi et ligandi, eo per se pertinet immediate ut aperiat poenitentibus caelum, sive caelo eos dignos efficiat gratia remissionis concessa indignisque claudat, gratia remissionis eis negata. Cf. Responsum Regis Osuii penes Reda. *Hist. Ecclesiastica* lib. 3. c. 25.

XV. Interpretationi, quam hactenus defendimus, non refragatur commentarius illorum Patrum, qui post exortas haereses Montanistarum et Novatianorum contendebant, claves Ecclesiae in Petro traditas esse, ut Augustinus Tract, ult. in Ioan: « Cuius Ecclesiae Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam... quando dictum est ei: *tibi dabo claves*, universam repraesentabat Ecclesiam ». Etenim considerandum est, 1° hanc interpretationem occasione earum haeresum usurpatam fuisse: 2° eos haereticos, qui negabant potestatem esse in Ecclesia remittendi peccata, docuisse claves datas soli Petro, ut privata persona erat easque cum eo desuisse: 3° Patres propterea e contrario contendisse a) potestatem ligandi et solvendi, remittendi et retinendi peccata (de qua potestate quaestio erat tantum) non soli Petro datam esse, quod ex Maith. XVIII. et Ioan. XX. probabant: b) Petro claves et Apostolis omnibus potestatem ligandi et solvendi, remittendi et retinendi peccata datas esse in bonum Ecclesiae, ideoque eam in Petro et Apostolis datam esse successoribus eorum; hoc est enim eam in Ecclesia semper perseverare: igitur non defecisse cum Petro et Apostolis eam potestatem, sed eam in Ecclesia iugiter perseverare, quatenus derivatur in successores eorum. Datae sunt ergo Claves Ecclesiae: quia eae datae sunt Petro et successoribus suis: potestas ligandi et solvendi data est Ecclesiae, quia data est Apostolis omnibus eorumque successoribus, qui constituunt Ecclesiam regentem quique ea potestate utuntur in bonum totius Ecclesiae. Hic est sensus Patrum. Quare si spectas terminum, propter quem ea potestas data est, is est universitas fidelium: si vero consideras subiectum inhaesionis, potestas ea data est

universae Ecclesiae regenti, quae Petro et Apostolis eorumque successoribus continetur, hī porro quin adversetur communi interpretationi, eam confirmat.

Cum ergo dicitur Petrus, accipiens claves, repraesentasse Ecclesiam, cogitanda est *repraesentatio iuridica*, qua successores suos semper futuros in Ecclesia ipsamque Ecclesiam, cuius caput constituebatur, repraesentabat Petrus. Repraesentatio enim iuridica totius societatis propria est illius, qui caput est societatis, qui cum talis constituitur et potestate augetur, eam pro suis quoque successoribus accipit et accipit in bonum societatis et ut eam, si opus est, ex parte inferioribus ministris communicet; unde cum ipse *persona iuridica* auctoritatem accipit, eam universa societas vel praesens vel exsistens, in suo capite accipere intelligitur, sed habendam et exercendam a suo capite, quod in successoribus perseverat. Repraesentatio vero quaedam symbolica, qua simpliciter signum substituitur rei signatae, aliena est prorsus ab hoc loco, ut universa analysis hactenus effecta demonstrat.

Quocirca objicientibus ex Patrum doctrina Petrum accipiendo claves repraesentasse Ecclesiam, reponendum est cum distinctione: repraesentavit suos successores quibus semper regenda esset Ecclesia, *conc.*: repraesentavit universam Ecclesiam, *subd.* tanquam eam in cuius bonum accipiebat claves, *conc.*: tanquam eam quae subieclum esset potestatis clavium, *subd.* subieclum ratione sui, *neg.*: ratione sui capitis quod immediate a Christo instructam est hac potestate, *conc.*

Petrus vero constitutus Ecclesiae caput, auctus suprema potestate quae ex parte plus minus ab inferioribus quoque participanda erat, constitutus est hoc ipso *typus et exemplar* pastorum omnium in Ecclesia; « cunctis, scilicet, Ecclesiae rectoribus Petri forma praeponitur (al. proponitur) » (s. Leo. Serm. 4. Assumpt. suae): prout quod est primum in aliquo genere est norma ceterorum: ideoque non vacuus typus sine realitate, sed typus plenus et efficax effectus est.

Quapropter sensu hoc typico ac iuridico dici potest potestatem clavium (Mallh. XVI. 19.) collatam esse in Petro ceteris Apostolis et Ecclesiae. Al hic sensus estne immediatus an mediatu? Multiplex haec quaestio fieri potest. Si enim cum dicitur *Ecclesia*, intelligitur ipsa *propter eam obiectum finale in cuius bonum* data est potestas, et in qua est exercenda, tunc ea potest dici verbis Christi immediate significata tum *verbaliter*, tum *realiter* (cf. superius dicta n. v.). *Verbaliter* quidem verbis *Regni caelorum*; *realiter*, eo quod in ipso conceptu iurisdictionis contineatur terminus eius, qui est societas aliqua, sine qua illa concipi nequit. Si vero

cum dicitur *Ecclesia*, intelligitur ea quae potestatem exercet, quae. e4 *Ecclesia regens*, quaeque Apostolis eorumque successoribus continetur; tunc rursus distinguendum est: si enim intelligas successores Petri, concedendum est ad eos immediate verba Christi spectare: dicta sunt enim petrae Ecclesiae firmae et stabili, in perpetuum duraturae, contra quam nunquam portae inferi praevallebunt. Si autem intelligas Apostolos ceteros eorumque successores, sensus tantum medius dici potest ille, quo intelligitur iis in Petro verbis Christi Matth. XVI. faciam esse potestatem clavium. Etenim ex iis verbis hoc tantum habes: uni Petro distincto a ceteris collatam esse potestatem clavium in universam Ecclesiam: quare 1° ceteri Apostoli a paritate potestatis directe excluduntur, cum et ipsi subiiciantur Petro. Quod autem 2° ipsi eorumque successores acceperint in Petro participationem quandam potestatis collatae Petro, id ex verbis Christi eatenus colligis, quatenus aliunde scis, Apostolos eorumque successores vocatos et ipsos esse a Christo in partem sollicitudinis cum Petro, ideoque eos tanquam participes suae potestatis Petrum repraesentasse: sensus vero, qui adhibito termino medio extenditur, est sensus medius.

COROLL. I. Ergo praerogativae Petro promissae his verbis Christi contentae huc redeunt, ut ipse sit petra Ecclesiae, principium efficax unitatis et stabilitatis eiusdem, ut ex cohaesione sua cum hac petra Ecclesia firmitatem suam contra haereses et schismata ceterosque impetus inferni nanciscatur: ut Petrus supremam sub Christo potestatem in Ecclesia obtineat summumque ius ligandi et solvendi quaecumque ad bonum Ecclesiae regimen conducant. Hic autem est primatus iurisdictionis in universam Ecclesiam; ergo promissus est Petro huiusmodi primatus.

COROLL. II. Ergo *immediate et directe* h. Petro promissus est primatus. Ut enim ex universa demonstratione constat, verba Christi continentia hanc promissionem: *Tu es Petrus, super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam; tibi dabo claves... quodecumque ligaveris* etc. non ad omnes Apostolos simul, non ad Ecclesiam, quae imo aedificanda erat supra Petram, non proinde ad Petrum prout Ecclesiae aut Apostolorum quandam figuram gereret iis velati a Christo substitutus, dicta sunt, sed ad unam personam Petri dicta sunt distinctam a ceteris Apostolis et cetera Ecclesia; quia non ex delegatione, sed suo nomine confessionem ediderat, cui iam singulariter *Cephae* nomen inditum fuerat, qui in hoc sermone Christi singulariter semper appellatur: ipse autem Christus non ex consensu vel supposito consensu subditorum, sed ex sua suprema et divina auctoritate supremoque dominio Ecclesiam suam super Petrum voluit aedificare ipsique claves suas vicaria potestate committere.

Coroll. UL Ergo et Apostoli super Petrum fundati sunt eiusque potestati clavium obnoxii. Neque dicas Apostolos iam fuisse vocatos, antequam Petro haec dicerentur el idcirco iam in Christo fundatos: quare non amplius egebant fundamento Petro. Nam duplex distinguendus est status Ecclesiae: prior eum Christus caput eius visibile exstitit in terris; alter post Christum in caelos sublatum. In primo statu Ecclesia ex paucis fidelibus collecta una erat propter immediatam singulorum subjectionem Christo, }>enes quem unum erat tota potestas. At providendum erat unitati corporis visibilis Ecclesiae, cum Christus e terris excessisset. Pro hoc statu proinde Christus hierarchiam instituit, potestatem suam Apostolis communicans perpetuo mansuram atque inter Apostolos unum elegii, qui primas teneret, qui principium esset efficax unitatis, cui claves habenti omnes subiicerentur. Huic proinde vices gerenti suas non tantum futuros credentes, sed eos qui iam crediderant el sibi adhaerebant, subditos esse voluit, ut Ecclesia quae una esse sub ipso coeperat, el una esse pergeret sub Petro. Petrus ergo non fuit fundamentum Apostolorum, nec pro ipsis habuit claves, ul eos ad fidem el Ecclesiam alque ad Christum vocaret: sed fuit fundamentum eorundem habuitque claves pro ipsis, quatenus recedente Christo Petrus loco eius caput Ecclesiae exstitit, principium unitatis eorundem, suprema potestate etiam in ipsos auctus.

Porro ex animadversione modo facta inlelliges quid Christus adsignificavit cum *in futuro* dixi *aedificabo Ecclesiam meam*. Non enim voluit dicere suam Ecclesiam eo tempore, quo loquebatur, nullo modo esse; sed statum alium eiusdem futurum adsignificavit, in quo non amplius sibi soli invisibili fundamento sed et secundario ac visibili fundamento inniteretur et ab eodem vicaria Christi potestate regeretur.

XVI. Declarandus restat locus quidam Cypriani de Unitate Ecclesiae, qui mentione praemissa haeresum et schismatum, causam eorum enarraturus pergit: « Hoc eo fit, dum ad veritatis originem non redilur, nec caput quaeritur, nec magistri caelestis doctrina servatur. Quae si quis consideret el examinet, tractatu longo atque argumentis opus non est. Loquitur Dominus ad Petrum: *Et ego dico tibi... soluta et in caelis*. Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit: *Pasce oves meas*. Super illum unum aedificat Ecclesiam suam et illi pascendas mandat oves suas. El quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat et dicat Ioan. XX. 21. *Accipite Spiritum S.* etc., tamen ul unitatem manifestaret, unitatis eiusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique el ceteri Apostoli quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris ei potestatis; sed exordium ab

Π
O
TT

e A
I
O
N

unitate proficiscitur (a) et Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et Cathedra una monstretur ».

Cyprianus quoad Petrum duo advertit: 1) quod primum ipsi uni collatu est potestas, deinde celeris: *exordium ab unitate proficiscitur*: 2) quod Petro *datus est Primatus*. Id vero facium ideo esse docet, *al imitas manifestaretur, ut Ecclesia una et cathedra una monstretur*. Atqui his notio primatus jurisdictionis continetur. Sane verba ea *ut unitas manifestaretur, ut cathedra una monstretur*, non ita sunt intelligenda ul in Petro fuerit tantum ostensio unitatis, sive ipse sumptus luerit tantum typus quidam unitatis Ecclesiae, sed ita accipienda, ut Petrus ita sit typus ul sit etiam auctoritate sua principium efficiens unitatis. Scilicet ea verba *ul unitas manifestaretur, ut Ecclesia una et cathedra una monstretur* tantumdem valent ac si diceretur: ul manifestum esset, unitatem ideoque el cathedram unam, ex Christi institutione in Ecclesia esse debere, quae cathedra iurisdictione suprema potiatur ad efficiendam unitatem. Etenim 1° quod hic sit sensus nempe *ul manifestum esset, debere esse unam cathedram in Ecclesia*, liquet consideranti ea verba: *ut una Christi Ecclesia, et cathedra una monstretur*; nam unitas Ecclesiae realis est eamque Christus voluit: verba ergo *ut una Christi Ecclesia monstretur* significant *ut una sit Ecclesia*, vel ut Christus demonstret, se velle quod una sit Ecclesia sua. Pariter ergo et verba in eodem contextu: *et cathedra una monstretur* significant, ut una sit Cathedra in Ecclesia, sive ut Christus ostendat, se velle unam Cathedram in Ecclesia. Illis porro verbis paria sunt praecedentia: *ul unitatem manifestaret*, quae proinde eodem modo accipienda. Quod autem cathedra haec, quae est cathedra Primatus, potiatur suprema iurisdictione ad efficiendam unitatem e sententia Cypriani, patet ex iis quae hoc ipso in loco docet. Ait enim *originem unitatis* (utique Ecclesiae) *ab uno* h. e. Petro *incipere*: ab eo nimirum esse ut postea subdit *exordium unitatis*. A Petro ergo est origo unitatis Ecclesiae; atqui in societate principium unitatis non est nisi iurdictio suprema: ergo auctore Cypriano Petrus auctus est a Christo suprema iurisdictione. Rursus ait *super unum Petrum aedificatam esse Ecclesiam*, vel ul paulo inferius inquit: *super cathedram Petri fundatam esse Ecclesiam, Petro commissas esse pascendas*

(a) Quae sequuntur verba expuncta sunt in quibusdam editionibus anglis et a Baluzio; quia tude multorum codicum destituta. Verum et in pluribus aliis reperiuntur et sec. VL a Pelagio II. citantur in epistola ad Episcopos Istriae eaque legisse videtur Hieronymus l. 1. *adv. Iovinianum* atque cohaerent prorsus cum doctrina et heic et alibi tradita a Cypriano.

i . .

i' 881.

p ;

ici*.

if

oivs suas a Christo, el ibidem paulo post, *qui cathedram Petri deserit, in Ecclesia non esse*. Atqui haec omnia sonant primatum iurisdictionis, Nam si Ecclesia fundata est supra Petrum; pendet ergo necessario a Petro, ul sit et perseveret: societas autem non nisi ab auctoritate iurisdictionis, qua regitur, necessariam dependentiam habet, ut sit et perseveret. Tum cathedra in Ecclesia iuxta Cyprianum est sedes eorum, qui praesunt potestate (epist. 65. ad Rogalianum), sive est ipsa auctoritas regens; pastores in Ecclesia principiessunt auctoritate regiminis (epist. 27. ad Lapsos): Cathedra proinde illa una supra quam tota Ecclesia fundata est et quam qui deserit, ab Ecclesia eo ipso recedit, est cathedra supremi regiminis supremaeque potestatis: est enim auctoritas una, cui tota Ecclesia subest. Primatus ergo quem Cyprianus asserit Petro est primatus iurisdictionis in universam Ecclesiam. Sententiam Cypriani expressit Paeianus epist. 3. ad Sympron.: « Ipso referente Matthaeo paulo superius ad Petrum locus est Dominus, ad unum ideo *ut unitatem formaret ex uno*: mox idipsum (Matth. XVIII.) in commune disposuit » atque Hieronymus cont. Iovin. 1. 2. « Propterea inter duodecim unus eligitur, *ut capite constituto schismatis tollatur occasio* ».

Quo ergo spectant verba, quibus asseritur *hoc fuisse Apostolos quod el Petrus et pari eos fuisse praeditos consortio honoris et potestatis*? Respondemus, ipsa ita esse accipienda ut componantur cum iis, quibus Primatus iurisdictionis Petro vindicatur. Itaque vel referuntur ad tempus praecedens institutionem Primatus: vel si ad subsequens quoque tempus alludunt, de dignitate simpliciter Apostolica loquuntur, quae omnibus communis erat. Fuerunt nempe pares Petro ceteri Apostoli in dignitate el iuribus Apostolatus, sub qua communi appellatione omnes ex aequo censentur: sed Petrus praeterea fuit caput, vertex, princeps Apostolorum, Primatum iurisdictionis in Ecclesia tenens; in quo primatu consortem non habuit: « Connexio enim (ait Leo epist. 14. ad Anastasium Thessal. c. 11.) totius corporis unam sanitatem, unam pulcritudinem facit et haec quidem connexio totius corporis unanimatem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum, *quibus etsi dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis* (non eodem scilicet ordine censentur, sed subordinate inter eos exsistit); quoniam el *inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis el quum omnium par esset electio, uni tantum datum est, ut celeris praeemineret*. » Ceterum de inaequalitate Petri el Apostolorum, spectatis quoque eorum charismatis extraordinariis, dicemus commodius postea Th. VI.

Quaeri potest utrum Petrus celerique Apostoli assecuti sint sensum

verborum, quae Christus dixit Petro: videntur enim etiam postea ignorasse, quis eorum esset maior Marci IX. 33. Luc. IX. 46 XXII. 44. Respondeo, quod cum ageretur de re non tunc sed in posterum implenda, non erat opus ut tunc intelligeretur distincte sensus verborum Christi (cf. Ioan. II. 22). Contentio vero Apostolorum de primatu vel probat quod Apostoli non intellexerint clare et distincte, vel quod non intellexerint promissionem Petro factam esse absolutam, quod postea certo compertum est. Imo ipsa contentio suadet aliquo modo saltem intellecta fuisse verba Christi; occasio enim videtur fuisse quod cognoverint Apostoli aliquem inter eos futurum caput eorum et viderint quosdam ex eis a Christo specialibus amoris significationibus celeris praeferri.

THESIS II

Verbis Christi Luc. XXII. 31. 32. divina promissio continetur infallibilis magisterii Petri eidemque divinitus commissi muneris confirmandi fratres.

I. Ait Dr. Langen (op. cit. p. 1a pag. 16.) convenire inter infallibilistas, (quod hoc in loco Christus terminis propriis expresserit, quod melaphoricis penes Matthaeum ab eodem Christo promissum est ac apud Ioannem Petro tandem collatum. Quocirca colligit omnem quaestionem pendere a recta interpretatione huius loci. Verum turpiter errat ipse aut sponte decipit lectores. Nam primo quidem non ea est catholicorum sententia, ut tantummodo penes Lucam dicatur, licet diverso modo, ac apud Matthaeum; ex Luca enim praerogativam infallibilis magisterii Petri ac muneris confirmandi fratres in fide colligunt catholici; ex Matthaeo vero praeter hanc alias potissimas praerogativas Petri eidem deducunt. Deinde non ea est catholicorum mens, quod Doctor iste supponit, ut interpretatio verborum Christi penes Matthaeum etiam quoad praerogativam infallibilitatis certa non sit, nisi certum quoque sit praerogativam istam verbis Christi apud Lucam significari. Interpretatio enim verborum Matthaei independens est prorsus sibi constans, praecisione prorsus facta a verbis Lucae. Quapropter falsum est manifeste, omnem controversiam circa Primatum Petri eiusque infallibilitatem pendere ex interpretatione verborum Christi apud Lucam. His praemissis, accedamus ad enarrationem horum verborum.

Dubitatum quidem est olim vel etiam a quibusdam negatum, verba Lucae XXII. 31. referri ad Primatum Petri: dubitationem omnem pro

catholicis sustulit Cone. Vat. Sess. 4. op. 4. inquit: « Pontificum Romanorum apostolicam doctrinam omnes venerabiles Patres amplexi et sancti Doctores orthodoxi venerati atque secuti sunt, plenissime scientes hanc s. Petri Sedem ab omni semper errore illibatam permanere, secundum Domini Salvatoris nostri divinam pollicitationem discipulorum suorum principi laetam : *Ergo rogavi pro te, ut non deficiat fides tua et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* ». Quaestio duplex dirimenda est 1° utrum verba Christi ad solum Petrum referantur: 2° utrum specialis praerogativa prae ceteris ei fuerit collata et quaenam ea sit.

II. Verba Christi ad unam personam Petri referuntur. Sane *a)* contentione orta inter Apostolos Luc. XII. 24. seqq. (piis eorum videretur esse maior, referi Lucas primum Christum omnes esse allocutum : *Dixit autem eis*: Reges gentium etc. qua priori parte sermonis absoluta, monet idem Lucas Christum ad unum, h. e. Simonem convertisse sermonem : *ait autem Dominus: Simon, Simon*: non ergo amplius directe omnes alloquitur Christus, sed tantum Simonem, licet de omnibus loquatur, vel indirecte etiam eos alloquatur iis verbis: *expetivit vos*. *b)* Ille quem Christus alloquitur is est, qui Christo respondit, se paratum esse secum in carcerem et in mortem ire: *qui dixit ei*: Domine tecum paratus sum etc. et cui Christus immediate subiunxit: *dico tibi Petre*; non cantabit hodie galus etc. Hic porro est unus Petrus, *c)* In verbis: *ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua* (*a*) *et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*; pronomen personale *tu* bis repetitum unam personam designat eamque Simonem illum, cui dixerat: *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum*, *d)* Persona vero Petri designatur vel distincta a ceteris Apostolis, quibus opponitur isque exhibetur ut confirmans, illi ut confirmandi: *et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Ad unum ergo Petrum ut distinctum a ceteris, non ut repraesentantem ceteros, verba Christi directa sunt. Quod igitur in verbis Christi continetur, ad unum spectat Petrum.

III. Quid vero Christus dicit Petro? Σιμών Σιμών, ἰδ'οὕ, ὁ σατανᾶ ἐξητησατο (ἐ^αιτιῶ pro eo adhibetur qui ad quaestionem postulat, ad poenam suppliciumque deposcit) ὑμᾶ , τοῦ σινιάσαι (quod leste Suida est σείσαι, ζοσζινεῦσαι, θορρβήσαι, τάραζαι). ὦ τον σίτον. < In cribratione

(a) In epistola ampliore Ignatii ad Smyrnaeos legitur n. 7* « qui (Christus) rogavit, ne deficeret Apostolorum fides ». Xrerum id de causa finali orationis Christi commodè accipitur : nisi forte scriptor ille uactus sit exemplar, iu quo pro *fides tua* scriptum eiset *fides vestra*.

(ail Joannes Cameron in *Mijrolhedo Evangel*, in h. I.) duo sunt, unum concussio illa atque agitatio, qua omnia sursum deorsum vertuntur, alterum vero segregatio et separatio: secundum priorem significationem hoc loco usurpatur, ul Christus nihil aliud voluerit, quam Satanam voluisse Apostolos et Petrum dedi sibi, ul eos conturbaret ». Magna scilicet lentatio Apostolis imminebat, quos turbare et perdere volebat Satanias avellendo eos a Christo, impetens proinde eorum fidem, quae principium est unionis et societatis cum Christo. Quod eorum fidem seu unitatem in fide praesertim esset Satanias impugnaturus, liquet ex verbis Christi, quibus ait, se ad occurrendum huic malo orasse pro fide Petri. Non determinat Christus tempus tentationis, nec an una vice an pluribus Satanias esset cum Apostolis congressurus, sed indefinite loquitur; significatur quidem voluntas Satanae praesens, sed terminus huius voluntatis non limitatur a*I praesens vel instans tempus; imo et ab ingenio Satanae haec limitatio abhorret. Hac porro praenuntiata tentatione Satanae, qua omnes fratres essent impetendi, subdit immediate Christus: *ego autem* (qua particula oppositio significabatur: nempe *Satanias* et *ego* hostes sumus, ille *expetivit vos* ut cribraret, ego e contrario *oravi*) *oravi pro te, ul non deficiat fides tua*. Cum omnes Apostoli expeterentur, Christus dicit se orasse pro uno, *pro te*: τὴν μὴ ἐξλείπειν ἡπίστικ σου. Ἐκλείπει de quovis defectu dicitur: oravit ergo Christus ut nullum defectum fides Petri patiatur; propositio enim negans universaliter accipitur: oravit scilicet ut fides eius firma, stabilis inviclaque persistat.

IV. Quaestio est, an oratio Christi impetrantis indeficientium fidei Petro referatur tantum ad tempus mox futurum lapsus seu negationis, an indefinite pateat perpetuamque constantiam et firmitatem in fide exoret Petro. « Christus heic, ait Dr. Langen (I. c. pag. 16. 17.) loquitur immediate de sua comprehensione, de imminentibus periculis atque Petro praedicat negationem. Discipulorum fugam ac Petri negationem consecuta esset ipso facto quaedam saltem transitoria interruptio exorientis Regni Dei, nisi fuissent infideles a Domino rursus adunati et confirmati. Quocirca orat Christus pro Petro, ut hic saltem in negatione sua fidem non amittat, etsi exterius ab ipso discedat. Eidemque lanquam fortiori prae aliis munus praeterea committit, ut post suam conversionem h. e. postquam e lapsu se erexerit, ceteros confirmet. Ea igitur verba Christi relationem specialem habent ad conditiones illius temporis; sane possibilis omissio fidei in Petro, oratio Salvatoris pro eo, eius conversio, id omne refertur ad eius mox futuram negationem et fratres h. e. ceteri Apostoli indigebant tunc confirmatione; quia ipsi omnes Dominum parumper reli-

querunL De concessa aliqua ecclesiastica dignitate, ut quisque videt, heic ne verbum quidem ». Insuper ait (ibid. pag. 19.) < in loto contextu veriorum Christi sermo non est de singulari cognitione fidei, sed de virtute tidei in oppositione ad apostasiam a Christo... debebat Petrus elapsos et dispersos Apostolos postea rursus congregare et stabilire in tide Christi et fiducia in ipsum: debebat Petrus, si Apostoli aliquatenus oh metum periculi titubassent, firmos statuere atque a lapsu et negatione tidei servare immunes. Quapropter dictum est: *ego oravi, ut non deficiat fides tua*, non: ut non erret fides tua ».

Quam interpretationem ineptam antequam refellamus, oportet in tuto pouere significationem termini *fides* et phrasis *ne deficiat*, quam hic Dr. non videtur satis assecuius, itaque advertenda haec ducimus: 1° πιστι (a πέπεισται persuasus est, credit) est penes classicos proprie assensus firmus mentis, persuasio, certitudo tum subiectiva, tum vero etiam obiectiva h. e. res ipsa certa. Identidem autem apud ipsos -ΪJTicest *fiducia bxipoc*. 2. In T. N. πιστι fides est extra omnem dubitationem frequentissime fides proprie dicta, tum subiective spectata pro assensu mentis firmo Deo revelanti, tum objective pro ipsis veritatibus revelatis. Non est opus quoad hoc testimonia congerere; prostrant ea in omnibus Evangeliiis, Actibus et Epistolis. Praeterea 3° cum fides definitur Hebr. XI. 1. talis eius essentia exhibetur, ut fiduciae praesupponatur et ad intellectum spectet: *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Rursus 4° fides a spe, ideoque a fiducia quae est spes roborata, distinguitur accurate 1. Cor. XIII. 13. *Nunc autem manent fides, spes, caritas: tria haec*. Porro vel ex his solis colligere licet, ius esse nobis in loco Luc. XXII. fidem interpretari sensu eo qui proprius est et communis in Scriptura ipsa, quem ipsa definitio a Scripturis tradita suppeditat.

Verum alia addere licet. Etenim 5° negamus quod cum fides in Scripturis exhibetur ut ratio cur aliquid obtineatur a Deo, vel cur miracula Dei ope patrentur, eo ipso significetur directe et immediate fiducia, quae sit actus distinctus a fide, non ipsa fides. Id probari potest tum ratione, tum ipso usu Scripturarum. Sane quoad rationem; cum fiducia nequeat esse sine assensu mentis firmo, qui est fides et eo maior illa sit, quo hic est firmior; si fiducia requiritur, etiam fides requiritur: et si fiducia est ratio cur aliquid obtineatur vel fiat, etiam fides, cui fiducia innititur, potest dici eiusdem rei ratio. Cum eruo Christus dixit fidem esse rationem, cur oblineretur aliquid ab eo, potuit directe cogitationem intendere in ipsam fidem, quae fiduciae radix est, ipsam quidem considerando simul cum aliis conditionibus necessariis, sed tamen ipsam directe non tantum indi-

recte significando et conditiones alias tanquam effectus illius tantum adsignificando. Quoad usum Scripturarum, satis sit conferre Heb. XL 31. seq. et I. Cor. XIII. 2. Priore in loco fides dicitur id quo beneficia a Deo obtenta sunt, quo miracula patrata: Fide muri Iericho corruerunt: Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace... Qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, exstinxerunt impetum ignis etc. Porro fides de qua hic sermo est, est semper illa, quae in initio capitis definita est; quae est fides proprie dicta. Altero loco Paulus ait quod si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero; nihil sum: fidem autem proprie dictam heic significari liquet ex eo quod eodem capite fidem ab aliis duabus virtutibus spe et caritate distinguat. Imo 6° Christus ipse declaravit quatenam sit fides, quam requirebat pro beneficiis sanationum impertiendis: Matth. enim IX. 28. cum accessissent ad eum caeci, dixit eis Iesus: *Creditis, quia hoc possum facere vobis?* et affirmantibus illis, tetigit eorum oculos dicens: *secundum fidem vestram fiat vobis*. Iam vero potestas Dei non est obiectum fiduciae, sed assensus mentis qui est proprie fides. Cf. et Ioan. XI. 25. 26. 27. 40. Quotiescumque ergo ea formula occurrit *fides tua te salvum fecit* (Matth. IX. 22.; Marc. V. 34.; Luc. VII. 50.; VIII. 48.; XVII. 19.; XVII. 42.) accipi potest de fide proprie dicta licet non seiuncta a fiducia, quae ab ea sponte gignitur. Imo affirmari potest et debet, quotiescumque in T. N. occurrit, et frequentissime occurrit, nomen fidei, quae de hominibus praedicatur, semper directe significari fidem proprie dictam sive assensum firmum mentis in Deum; si excipias Rom. XIV. 23., in quo tamen ea fides adsignificatur. Id ex omnibus et singulis testimoniis collatis planum fiet. Idem et de verbo *credo* affirmandum est, cum per ipsum significatur actus supernaturalis, quo ferimur in Deum; si excipias Marc. XI. 23. 24. in quo *credere* videtur directe significare *fiduciam*, innixam quidem fidei, quae certe adsignificatur. Itaque concludere licet, hanc esse veram et communissimam significationem vocis *Fides* in T. N., ut sit assensus mentis veritatibus a Deo revelatis, cum sumitur subjective. Quare ipsi Protestantes qui fidei iustificanti Catholicorum substituerunt quandam fiduciam, eam tamen ita definiunt, ut sit persuasio certa de salute nobis in Christo promissa et nobis per ipsam fidem applicata (cf. Stephanum v. πιστι).

Iam vero indeficientia fidei, quam Christus exoravit, est ne in eo tantum sita quod virtus fidei non amittatur, quod quidem contingere potest, etsi quis erret in fide, quatenus vel errat in iis quae nondum sunt definita vel absque pertinacia dissentit ex ignorantia a norma veritatis: an est in

eo quoque sila quod Petrus erraturus non sit aut dubitaturus in iis quae ad fidem spectant? Hoc alterum tenendum est. Sane primo verba Christi: *non deficiat fides tua*, quoad delectus, qui excludi possunt, sunt illimilata et universalia: nulla est ergo ratio, cur solus defectus moralis excludatur, non etiam defectus notitiae aut certitudinis, nam et hoc posito aliqua vera ratione deficeret fides. Secundo habenda est ratio finis, cur haec indeficientia fidei exorata sil a Christo. Est autem exorata, ut Petrus confirmet fratres contra impetus Satanae exquirentis perdere fratres: fratres porro Petri el Petrus universam Christi Ecclesiam vel formaliter vel virtualiter complectuntur: firmitas autem lotius Ecclesiae contra Salanam requirit non solum ut defectus moralis fidei excludatur, sed error simpliciter in fide; ergo etsi ad aliquod tempus tantum confirmatio Petri limitetur, pro eo saltem tempore fides eius ita indeficiens esse debebat, ut error omnis excluderetur. Tandem haec est in Ecclesia Christi interpretatio communis huius loci, cuius testimonia tamen alibi recitabimus, cum scilicet loquemur de infallibilitate R. Pontificis.

V. His praestitutis indicium ferendum est de interpretatione langeniana. Indeficientia fidei impetrata est a Christo Petro tantum pro tempore lapsus, ne exterius negando fidem interius quoque illam abiiceret; impetrata est autem illi, ut in ea communi perturbatione confirmaret conv'ersus fratres, utpote ceteris fortior et constantior. Scilicet ad confirmandos alios in Christi sequela ille pro eo tempore eligitur, qui eodem tempore minus constans fuit ceteris et magis a Christo recessit dicilurque fortior et firmior, qui ceteris non negantibus solus negavit. Annon fortior el firmior Ioannes, qui usque ad crucem palam Magistrum est secutus? Si haec erat oeconomia Christi, ut pro eo tempore quis e discipulis eligeretur, qui alios in sui sequela confirmaret, nemo ineptior ad id obtinendum Petro fuisse dicendus est. Praeterea supponit isle Dr., quod celeri Apostoli fidem amisserint, cum Dominum dereliquerunt; secus enim non intelligitur quo spectet haec oeconomia quam Christo attribuit: sed quis id eum docuit?

Ex facta porro animadversione patet, quam immerito postuletur, ut verba Christi ita accipiantur, ac si ad mox futuram lenlationem solummodo referrentur. Provocatur quidem ad loca quae dicuntur parallela, nempe Math. XXVI. 31. el Marci XIV. 27. ubi Christus praedicat Apostolis, quod omnes scandalum patientur in eo illa eadem nocte; Petrus autem respondens iis Christi verbis ait, quod etsi omnes scandalizati fuerint, ipse nunquam scandalizabitur et tunc audit a Christo praedictionem sui lapsus. Unde colligitur, quod huiusmodi scandalum sit ea lenlacio Satanae, de qua Christus loquitur penes Lucam: *ecce Satanas expe-*

ttml vos, ut cribraret sicut trilicum : cum praesertim eidem penes Lucam subdatur responsio Petri: *Domine tecum paratus sum in carcerem et in mortem ire*, atque vaticinium lapsus ipsius. At si ita est, cum ea lenlalia sive illud scandalum temporarium fuerit, etiam confirmatio Petri pro eo tantum tempore locum habere potuit.

Atqui negandum est, de eadem re in iis locis Matthaei et Marci esse sermonem ac est penes Lucam XXII. 31. 32., quod ex ipsa rerum analysi evidens est. Sane apud Matthaeum sermo est de scandalo quod omnes patientur et praecipue Petrus, qui non tantum dispergetur, sed negabit Christum: ideoque, si ibi lenlalia Satanae intercessit, sermo est de tentatione, cui omnes succumbent et praesertim Petrus. At penes Lucam 1. e. sermo est de ea tentatione, per quam Satanas non est praevaliturus contra Apostolos et minime omnium contra Petrum: praesidium enim efficax contra eam Christus constituit in fide Petri, quae cessura non esset et per quam ceteri fratres confirmarentur. Dico praesidium *efficax*: oratio enim Christi absoluta est, effectu non caritura: fuisse vero absolutam, liquet ex verbis sequentibus *et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, quibus supponitur Petrus et repraesentatur stabilitus firmiter in Fide; hac enim tairtum in hypothesi potest ipsi iniungi officium confirmandi fratres. Ergo de diversa prorsus re loquitur Lucas ac Matthaeus. Quare quae narrat Lucas XXII. 33. non sunt nectenda immediate cum praecedente sermone 31. 32.; sed supplendum est ibi quod narrat Matthaeus XXVI. 31., quod omisum est a Luca et omisum quoque est a Ioanne: apud quem quamvis eadem sententia Christi occurrat XVI. 32., heic tamen non refertur ille idem sermo Christi qui est apud Matthaeum; nam sermo praecessit necessario responsionem Petri, quocum ea logice cohaeret: Petri vero responsum refert Ioannes XIII. 37. allatis prius quibusdam verbis Domini, quae a Matthaeo et Marco omittuntur.

Ergo non est constitutus Petrus confirmator fratrum pro tempore dispersionis Apostolorum, cum ablatum ab eis est sponsus. Nec pro tempore resurrectionem Christi subsecuto : nam tum evidenter Christus immediate per se confirmatoris partes agebat.

VI. Quo igitur spectant Christi verba : *et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*? Quoniam στηρίζω (quod est stabilio, firmo, fulcio στερεώω, unde στήριγμα et στερέωμα firmamentum, fulcimentum, quod idem est ac ἐδ'ραίωμα cf. Svida v. στηριγμό basis, fundamentum, fulcimentum) sensu quoque morali cum suis derivatis accipitur, liquet hunc sensum lanium heic habere locum. Igitur ὁ στηρίζων sensu morali is est, qui aliorum animis loco est basis aut fulcri, ne labantur aut vacillent, qui eos

contra impetus adversos reddit firmos, stabiles ae lutos. At hoc officium confirmandi fratres est ne uno actu explendum, an habituale quid ad actus procedens cum oportet? Dubitatio oriri potest propter ea verba Christi καὶ σὺ ποτέ ἐπιστρέψα στήριξαν *et tu a/it/uando conversus confirma*. Nam quaerere licet, an illud ποτέ ad terminum *conversus* tantum, an etiam ad verbum *confirma* referatur: quae quaestio ut solvatur, inquirendum est quoque sensus illius termini *conversus*. Porro sunt plures qui putant terminum hunc significare conversionem a lapsu mox futuro: alii accipiunt terminum ἐπιστρέψα adverbialiter, ul sit vel pro πάλιν *rursus*, ἀμοφαίω *vicissim*, vel ad designandum benevolum animum in quempiam, quod el frequenter occurrit in Scripturis. Ut verum fateamur placet nobis magis altera interpretatio, quae est per se admodum consona rationi loquendi Scripturarum : cf. ex. gr. Psalmus VI. 5. LXX. 20.21. LXXLX. 13. LXXXIV.7.2. Parai. XXXHI. 3. Ierem.XH. 15. Oseaell. 9. (hebr. 11.) etc. Et 1° quidem propter hanc ipsam conformilalem cum ratione loquendi Hebraeorum, quae el in aramaica lingua occurrit cuius dialecto Christus utebatur: 2. quia nulla adhuc occurrit mentio lapsus Petri; ideoque verba Christi in sensu determinato conversionis a lapsu non fuissent tunc intellecta a Petro: qui proinde terminum *conversus* accipere sponte debuit in eo altero sensu, quem usitatum satis ostendimus: nulla est autem ratio cur credamus Christum protulisse verba, quae in actu sermonis non intelligerentur, sed tantum postea, licet id identidem fieri posse non negemus. 3° Quia mentio conversionis a lapsu dicenda esset eo spectare, ut terminus a quo designaretur, unde inciperet munus confirmandi fratres: atqui id admitti non posse videtur; nam munus confirmatoris incipere debuit postquam ipsi fuit actu impositum : porro id post resurrectionem facium est, cum ipsi Primatus actu collatus est. Probabilius est ergo, verba Christi hunc sensum fundere : *et tu vicissim* sive *et tu benevolo animo confirma fratres tuos*. Ita certe accipit graecus homo Georgius Trapezunlius in epistola ad Cretenses *de Una sancta catholica et apostolica Ecclesia* (penes Leonem Allatium *Graeciae orthodoxae* T. 1.) inquires n. 7°. < "Οὕτω ἡ μὲν τῇ Ρώμῃ (Ἐκκλησία.) πολλάκι ἐπιστραφεῖσα ἐστήριξε τὰ ἑτερα .

Itaque illud ποτέ cum verbo quoque *confirma* componendum est. Quid ergo? an aliqua tantum vice confirmare debet Petrus fratres? Adverte vocem ποτέ non solum significare *interdum*, sed et non raro πλεοναζειν, vel indeterminatum tempus significare: ut legitimus sensus hic esse possit: *et tu vicissim pro opportuno tempore seu occasione data, confirma fratres tuos*. Hanc interpretationem postulari liquet ex sequenti

animadversione. Nam voluntas iniqua Satanae impugnandi fratres, contra quam fides indefectibilis Petri constituitur, non ad unum certum tempus fuit limitata, imo nunquam fuit desitura. Quod evidentius constabit, si advertatur realis parallelismus inter Satanam expetentem exagitare Apostolos et portas inferi pugnaturas contra Ecclesiam. Quemadmodum vero istas notum est historice semper pugnare et haec continua pugna verbis ipsis Christi adsignilicalur, ita et ille conatus .Satanae exagitandi Apostolos non ad unam vel ad alteram vicem definitus repraesentatur a Christo, sed indefinitus vel continuus. Ergo talis est quoque confirmatio Petri ei opposita. Scilicet Christus non definit numerum, quoties nempe confirmare debeat Petrus fratres, sed indefinite loquitur, videlicet quotiescumque confirmatione opus erit. Quare officium hoc confirmandi fratres, quod fert secum *ius* collatum Petro confirmandi et *debitum* aliorum se subiiciendi confirmatori Petro, infert *ius* habituale et stabile in Petro confirmandi fratres. Quocirca Petrus στήριγμα est permanens τῶν ἀδελφῶν, seque ad ipsos habet ut basim, ut fulcrum, ut firmamentum eorum : principium scilicet eorum firmitatis et constantiae immotae.

Qua vero in re confirmare eos debet? Ipse est στήριγμα eorum ratione suae fidei indefectibilis; ergo terminus confirmationis est certe saltem fides eorum; ad quam confirmandam proprie spectat fides confirmatoris. Confirmat ergo Petrus fratres in fide, quae basis est totius Christiani aedificii quod in quovis homine construitur, quae vinculum est primum, quo homines Christo uniuntur eiusque corpori incorporantur: Petrus nimirum infallibiliter docens est principium stabilitatis et constantiae fratrum in fide. Nempe sicut Ecclesia dicitur 1. Tim. III. 15. στύλο καὶ ἐδ*ραιῶμα τῇ ἀλήθεια ,ita non dissimili appellatione Petrus dicitur στήριγμα fidei h. e. τῇ ἀληθείᾳ fratrum sive Ecclesiae, ita ut Ecclesia sit ἐδ'ραιῶμα veritatis quia στηριγματι Petro innititur. Quapropter manifestum est, verba haec Christi respondere praecedentibus penes Matthaeum XVI. seque, ea invicem illustrare. Sane heic est *Satanas* impugnaturus Apostolos, ibi *portae inferi* Ecclesiam impugnaturae, ibi Petrus est πέτρα Ecclesiae, heic Petrus ὁ στηρίζων sive το στήριγμα fratrum, ibi portae inferi non praevalent contra Ecclesiam, quia fundata est supra petram, heic fratres contra Satanae insidias et conatus efficiuntur luti, quia confirmantur a Petro. Discrimen est tantum, quod ibi allegories est locutio, heic propria, ibi universim Primatus Petri exhibetur, hic specialim Primatus fidei seu in magisterio fidei.

Itaque fides proprie dicta Petri ea est, pro cuius indefectibilitate Christus oravit. Quoniam ergo oratio Christi effectum carere nequit, fides Petri

nullum unquam defectum patietur et posita hae Christi ellicaci oratione eiusque promissione, fieri non potest ut fides Petri unquam deficiat qua confirmare fratres potest et debet; huc autem redit infallibililas: ergo ea Petro promittitur a Christo. Est autem infallibililas magistri; talis enim est qui alios confirmat. Liquet enim ex verbis Christi indeficientium fidei Petri ordinari ut medium efficax ad oblinendam firmitatem fratrum contra impetus Satanae.

Coroll. I. Falluntur ergo ex Protestanlibus ii, qui confirmationem Petri in eo ponunt, ut poenitentia acta peccati sui, animum addiderit peccatoribus exemplo suo sperandi veniam a Deo; nam heic non est sermo speciatim de peccatoribus confirmandis, sed de fratribus neque confirmatio talis est activa et efficiens, cuiusmodi significatur per verbum
ac praeterea heic sermo est de confirmatione qua valeant fratres stabiles esse contra impetus Satanae, non qua tantum valeant a vinculis Satanae se expedire. Abutitur autem Dr. Langen lectorum fide (I. c. pag. 70 seq.), cum eis suhiicit quasdam morales Patrum enarrationes institutioni fidelium accomodalas, quae litteralem interpretationem nullatenus excludunt.

Coroll. II. Falluntur et ii qui putant officium confirmatoris Petri spectasse tantum ad tempus illud post resipiscentiam a lapsu, cum resurrectionem Christi fratribus nuntiavit; qui proinde dixerunt: *Surrexil Dominus vere et apparuit Simoni*. Nam tunc munus confirmatoris sicut et Pastoris adhuc Christus visibiliter agebat et ipse reapse vere confirmavit omnes Apostolos et ceteros. Cf. dicta superius.

Inepti porro sunt, qui aiunt, promissionem fidei indefectibilis non esse propriam Petri; quia hic paulo post fidem amisit, negando Christum. Nam 1° promissio haec non spectat, ut diximus, ad tempus praesens: 2° nullibi scriptum est, Petrum abiecisse fidem; defecit quidem debita quaedam confessio: sed mansit in corde interior fides. Prudentius in hymno *ad Galli cantum* canit de Petro: < Flevit peccalor (al. negator, al. peccatum) denique - Ex ore prolapsum nefas; - Cum mens maneret innocens - Animusque servaret fidem ».

VII. Restat tamen quaestio, quinam veniant nomine *Fratrum Petri: econfirma Fratres tuos*; dubitatur enim utrum ipsi Apostoli comprehendantur, qui utpole et ipsi infallibiles non videntur indiguissse confirmatore Petro. In primis certum est quod, etsi Apostoli propter quandam extraordinariam praerogativam excipiantur, ceteri tamen pastores, et fideles comprehenduntur, qui vero sensu fratres Petri fuerunt, sicut ab ipso in suis epistolis vocantur, quos pariter Satanas iam tunc cupiebat exagitare

rt perdere. Al Apostolos quoque verbis Christi, imo eos primum habitatione significationis verborum Christi, ac per eos etiam alios comprehendendi, si leges hermeneuticae consulantur, certum esse debet: difficultas vero exinde orta, nimirum haud facile esse hoc componere cum alio doctrinae capite de infallibilitate singulorum Apostolorum, non est primo ratio sufficiens per se reficiendae clarissimae interpretationis; tum deinde, quantum satis est, expeditur.

Sane *a)* fratres Petri potissimum ii sunt, qui consortes eiusdem Apostolicae dignitatis in idem Collegium sunt cum ipso cooptati, *b)* Ex verbis Christi manifestum est, eos esse confirmandos a Petro, quos Satanas expetivit ut cribraret sicut trilicum; hi autem sunt illi, quos Christus appellat *vos*; quibus periculum ex Satanae impugnatione imminere poterat: oravit autem pro fide Petri qua confirmarentur *fratres*: confirmandi ergo ii erant contra impetum Satanae, de quibus mentio facta est: iidem sunt igitur qui repraesentantur per terminum *vos* et per terminum *fratres*: atqui quibus dicitur *vos*, sunt certe Apostoli praesentes Christo cum Petro: ergo.

Cl. Patrizi *de Evang.* l. 1. q. 5. n. 42. advertit nomen *fratres* sine appposito usurpatum in T. N. significare semper christianos seu fideles, sive Apostoli sint sive Episcopi sive laici, ut hi sub ea communi ratione repraesententur. Non placet: potius sunt socii apostolatus et cooperatores, saltem apud Paulum. Cf. Philipp. IV. 22., ubi fratres secernuntur a sanctis, qui sunt certe christiani. Cf. 1. Cor. I. 1. 2. Cor. I. 1. coli. 1. Thessal. L 1.

Quomodo ergo confirmandi Apostoli? Advertendum 1° quod collato hoc loco cum praecedente Matthaei, patet eundem esse qui est *στήριγμα* et *πέτρα*; Petrum autem eam petram esse, supra quam ipsi Apostoli cum Ecclesia fundati sint eamque proinde petram, a qua Apostoli quoque cum Ecclesia firmitatem mutuuntur, propter quam contra Ecclesiam ipsosque Apostolos non sunt praevaliturae portae inferi. Atqui nihil aliud dicitur penes Lucam, nisi quod hic specialim de fide sermo est, de qua tamen generatim simul cum aliis sermo est penes Matthaeum: Petrus enim est Petra fidei, ut cum Patribus explicavimus. Advertendum 2° in Apostolis duplicis generis munus distinguendum esse, alterum ordinarium quod in suis successoribus episcopis perseverare debebat, alterum extraordinarium, ad quod spectabat charisma infallibilitatis singulis datum, quod alterum munus cum ipsis Apostolis exspirare debebat. Advertendum 3° Christum quoties Apostolos aliqua praerogativa auget pro regimine Ecclesiae, eos semper in communi alloqui, excepto Petro, cui singulariter

loquitur. Advertendum 4° ex omnibus Christi verbis ad Apostolos in com-
muni factis non posse colligi praerogativas extraordinarias singulorum
Apostolorum, sed praerogativas lotius coelus et ordinarias singulorum,
sine quibus nec coetus ille ex ipsis exsistere potuisset. Imo 5° eum Chri-
stus in Apostolis Ecclesiam suam constitueret, quae perennis esse debebat
et formam exhiberet potestatis, quam in Ecclesia esse volebat, congruum
fuit, ut verbis a se factis ad Apostolos eam potestatem repraesentaret, quae
ordinaria in Ecclesia erat futura easque proinde praerogativas exprime-
ret, quae ordinariae essent non extraordinariae. Ex quibus colligimus,
quod cum Christus heic Luc. XXII. 31. de Apostolis loquitur, eos consi-
derat secundum praerogativas eorum ordinarias, quae episcopis quoque
communes sunt. Quo posito, patet eos indiguisse vere confirmatione Petri,
non secus ac eorum successores. Licet vero Christus speciali quadam
oeconomia, quae aliunde nobis constat, aliquid extraordinarium statuerit
pro ipsis Apostolis, rectissime tamen heic ab ea praescindit; agebatur
enim de praestituenda forma magisterii perpetuo futura in Ecclesia h. e.
ordinaria habitudine quam ad Peirum fratres eius debuissent habere.

Coroll. I. Ergo imis orationis Christi fuit ex aequo bonum omnium
Apostolorum, at obtinendum diverso modo: constantia nempe Petri contra
impugnationem Satanae obtinenda per fidem indefectibilem eius a solo
Deo immediate confirmatam: constantia ceterorum per fidem confirma-
tam quoque a Petro. Perperam proinde Dr. Langen provocat ad Patres
docentes Christum heic pro fide Apostolorum orasse: quis enim hoc negat?
sed quaestio est, quomodo consuluerit eorum fidei firmitati.

Coroll. II. Ergo verba haec Christi dicta ad Peirum cohaerent cum
praecedentibus ipsius Christi penes Lucam : nimirum designat Christus
Apostolis, quinam inter eos futurus sil maior, qua de re litigabant. Chri-
stus enim primum respondens ad omnes non negat futurum inter ipsos
maioem, quod Protestantes contendunt, eo quod Christus ait l. c. v. 26.:
cos *autem non sic*; licet enim haec forma loquendi identidem neget rem
ipsam, cuius prius facta est mentio, ut id Francisco Turrelino (Loc. XVIII.
q. 16.) concedamus; heic tamen manifestum est, modum quemdam rei
tantum negari. Nam hac posita negatione, adhuc supponit Christus esse
aliquem inter Apostolos *maioem* et *ducem* (g μείζων καὶ ἡγούμενο)
iliumque comparat sibi, sive illi se in exemplum proponit, ut ita ille se
gerat sicut ipse Christus, qui maior auctoritate certe erat et se ut talem
ibi exhibet el se gessit cum Apostolis. Idcirco affirmat in his verbis Chri-
stus, futurum esse aliquem inter Apostolos qui ceteris praestet auctori-
tate, sit nempe ηγούμενο . Quare verba Christi: *fiai sicut minor*, graece

ὦ ὁ νεότερο, sicut junior, non eo spectant ut indicetur, primatum tantum exstilurum inter eos alicuius honoris, qui seniori tribuendus esset; sed quoniam τοῦ νεωτέρου proprium est subesse, obedire, ibi νεότερο accipitur pro inferiore, minore: nec enim Christus se gessit simpliciter ut iunior, sed ut inferior, nempe *ministrando*. Itaque eo verba haec spectant, ut modum doceant, quo qui maior est gerere se debeat, quemadmodum scilicet se gessit Christus: *flat*, inquit, *sicut minor*, non, *sil minor*; nec enim Christus fuit minor. Ita autem declarata indole maioratus inter Apostolos, pergit Christus ad Petrum eique verbis explicatis primatum in magisterio fidei pollicetur. Hoc autem lantundem est ac declarare, quinam inter ipsos futurus sil maior, directe quidem quoad magisterium, indirecte quoad alia. Habent proinde Protestantes quod postulant (l. c.), declarasse scilicet Christum quinam futurus esset maior; quod fieri ab eo debuisse aiunt, si non negavit simpliciter aliquem futurum esse maiorem.

Coroll. III. Ergo his verbi Christi continetur specialis praerogativa Petri; nam munus confirmatoris specialis est excellentia prae confirmandis, excellentia magisterii, ideoque auctoritatis, cui alii subesse debent: haec autem specialis excellentia uni Petro est collata, ceteris ei ut confirmandis subiectis.

Interpretationem verborum Christi hactenus statutam confirmat Leo M. in Serm. 4. assumpt. suae. < Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis et divinae protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: el tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur et pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis ceteris conferatur ». Cui concinit Bernardus epist. ad Innocentium. < Oportet ad vestrum referri Aposlolatatum pericula quaeque et scandala regni Dei, ea praesertim, quae de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi fides non possit sentire defectum. Cui enim alteri sedi dictum est aliquando: Ego pro te rogavi ut non deficiat fides tua ». Cf. quae dabimus in Th. 24.

Interpretatio autem Augustini *de Correp. el Gral.* n. 10. « Quid enim ei (Petro) rogavit (Dominus) nisi perseverantiam (utique fidei) usque in finem? » attingit tantum primam partem testimonii: primatus vero Petri ex integra sententia Christi colligitur, qua *confirmatoris* munus confertur Petro. Ceterum non tantum perseverantiam usque in finem, quae cum

11 > *
«t:

lapsuum intermissione componi potest, sed perennem constantiam seu indefectihilitatem Christus promisit. Verum pleniore commentario opus non erat Augustino tunc cum Pelagianis agenti. Quod vero asserit auctor QQra. N. T. q. 75., Christum scilicet orasse el pro ceteris Apostolis cosque in Pelro comprehensos fuisse; quia multitudo in eo qui praeest continetur, nescio quo pacto a Dr. Langen producat, illi enim non favet, sed nocet. Cf. dicta n. 6.

Diximus in enuntiatione thesis, verbis Christi contineri *promissionem* infallibilis magisterii; non affirmavimus tunc ipsi collatum esse, cum haec verba Christus edidit. Nimirum verba Christi per se non exigunt ut intelligisator tunc statim collatum esse Petro ius confirmatoris: cum autem Primatus dignitas collata reapse ipsi fuerit, ul videbimus, post resurrectionem el praerogativa confirmatoris pertineat ad Primatum, ideo verba Christi penes Lucam exhibent praerogativam Petri, qua postea honestandus erit, non qua heic et nunc honestetur et idcirco aequivalent promissioni.

THESIS HL

Fidem datam Matthaei XVI. et Luc. XXII. Christus post resurrectionem suam liberavit loannis XXI. 15. seqq., unique Pelro primatum iurisdictionis contulit in universam Ecclesiam.

I. Explicatis primum verbis Christi, duo probanda sunt : 1° ea ad unum Petrum spectare: 2° iis Primatum iurisdictionis in universam Ecclesiam conferri Petro. Quoad primum, verba haec sunt : *Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon loannis diligis (αγαπά) me plus his? Dicit ei: etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos (Βόσκ à αρνία μου). Dicit ei iterum: Simon loannis diligis (αγαπά) me ? ait illi; etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos (ποιμαίνει τὰ πρόβατά μου). Dicit ei tertio: Simon loannis amas (φιλεῖ) me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio amas me? el dixit ei: Domine, tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce aves meas (Βότζ à τρόβατά (al. προβάτια) μου. Codex, quem legebat S. Ambrosius, praeferebat primum agnos (apvta), tum oviculas npofav.a. tum oves πρόβατα. Nam in Luc. lib. 10. η. 173. ait. < Contristatur Petrus, quia tertio interrogatur: amas me?... Denique Dominus non iam diligis me, sed amas me interrogat; et iam non agnos, ut primo quodam lacte pascendos, nec oviculas ut secundo, sed oves pascere iubetur perfectiores ».*

'1*

t

CAPUT I. DK INSTITUTIONE PRIMATUS B. PETRI

00»

Quaeritur, quid sint agni et oves Christi? haec metaphoricè dici evidens est. Agni el oves Christi sunt fideles eius, qui in eum credunt eumque sequuntur. Sane praedictum est, Christum fore Pastorem Ezech. XXXIV. 27. Mich. V. 2. seque Christus Pastorem appellat Ioan. X. Ii. seqq. seque oves habere dicit et pro iis animam suam ponere iisque vitam aeternam dare, eas se cognoscere et ab iis cognosci. In Actis 20. 28. Paulus *gregem* vocat fidelium multitudinem, cui praeest Episcopus, quem gregem lupi invasuri sunt: eadem appellatione utitur Petrus epist. Ia. V. 2. Agnos autem el oves, quae homini pascendae committantur, oportet esse visibiles, ideoque appellatio ovium heic non ea pressiore significatione accipienda est, quae aequivaleat praedestinati aut iustis tantum, sed ea ampliore et vera, quae complectitur eos omnes, qui Christi fidem profitentur. Porro agni et oves non huius vel illius inferioris pastoris, ut locis citatis ex Actis et Petro, sed agni el oves Christi (*agnos meos, oves meas*) sunt omnes prorsus fideles, quacumque inter se ratione distinguantur: comparatus enim ad Christum quisque non est nisi ovis aut agnus, qui pascuntur a Christo: agni ergo et oves Christi tantum patent quantum universa Ecclesia. Discrimen vero quoddam diversa appellatione *agnorum* et *ovium* significatum est. Oves enim sunt *matres agnorum*: quatenus ergo oves comparentur cum agnis et ab iis secernuntur, significatur non ex aequalibus sed ex inaequalibus ovile Christi coalescere, sive in Ecclesia eius alios esse Patres, alios in censu filiorum tantummodo recenseri. Hinc Bruno Astensis Episcopus Signiensis in Comm. in Ioann, in h. I. (Aligne T. CLXV.) « Prius *agnos*, deinde *oves* commisit ei; quia non solum *pastorem*, sed *pastorum pastorem* eum constituit. Pascit igilur Petrus *agnos*, pascit et *oves*, pascit *filios*, pascit el *patres*, regit el *subditos* et *praelatos*. Omnium igilur pastor est; quia *praeter agnos et oves in Ecclesia nihil est* ». Omnes itaque sunt oves vel agni Christi; quia ab eo pascuntur et reguntur: quatenus vero inter se comparantur, quoniam quidam ila pascuntur a Christo, ut sub eo quoque pascant, alii tantummodo pascantur; ovile Christi universum in agnos et oves dirhihelur.

Porro verba *pascere* βόσκειν et ποιμαίνειν metaphoricè et ipsa adhibentur. Quamvis autem ex usu loquendi, cum seorsim usurpantur, minus sit ampla et nobilis significatio τοῦ βόσκειν quam τοῦ ποιμαίνει*?, quoniam tamen heic de eodem subiecto et obieclo usurpantur; necesse est ea verba hoc in loco lanquam synonyma accipere, atque ita ut significatio τοῦ βόσκειν significationi propriae τοῦ ποιμαίνει*? aequiparetur. Iam vero inelapiiorica significatio τοῦ ποιμαίνειν, cum eius obiectum

III

H

Hi

sunt homines, ea est ut functiones et munera complectatur tum eorum qui auctoritate magisterii praesunt (Ierem. III. 15.), tum eorum, qui potestate quoque iurisdictionis in populum potiuntur. Liquet id usu profano et sacro. Homerus non raro eos qui reges sunt, appellat ποιμένα λαών; unde apud Hesychium ποιμήν explicatur βασιλεύς. Apud Isaiam XLIV.28. Cyrus dicitur a Deo pastor. In 2° Regum, reges populi *pascere eum* dicuntur V. 2. Dixit Dominus ad le (David): *tu pasces populum meum Israel* et tu eris dux super Israel. VII. 7. Numquid (ait Dominus) locutus sum ad unam de tribubus Israel, *cui praecepi ut pasceret populum meum Israel*, dicens etc. Ezech. XXXVII. 24. Et servus meus David rex super eos, et *pastor noster*! *unus* erit omnium eorum. Ipseque Deus ratione habita suae potestatis pastor noster dicitur. Psal. XXII. 1. *Dominus regit me* et nihil mihi deerit; hebraice יְיָ ה' ה' ה' *Dominus pastor meus est*. Atque Mich. V. 2. *Re te mihi egredietur qui sil dominator* (ה' ה' ה' ה' *in Israel*: quae verba sic referuntur penes Matthaeum II, 6. « Εκ σου γὰρ ἐ ἐλεύσεται ἡγούμενο , ὅστι ποιμανεῖ (qui pascet, h. e. reget) τον λαόν μου τον Ισραήλ. Perinde est ergo ποιμαίνειν el (ex quo nonnulli βασιλεύς deducunt) quod est certe dominari regia auctoritate.

II. Ilis praestitutis, facile est 1° demonstrare verba allata Christi (a) ad unum spectare Petrum. Nam ipse unus nomine proprio compellatur et cum prius Christus omnes communiter alloqueretur, inflexo sermone, ad unum se convertit Simonem. Hic praeterea a celeris secernitur, cum interrogatur: *amas me?* amor enim actus est personalis cuicumque proprius et praesertim cum interrogatur: *diligis me plus his* πλεῖον τούτων? h. e. plusquam bi me diligant, non plusquam hos aut plusquam navigium et pisces, quod cuidam protestant! in mentem venit. Haec enim interpretatio, secundum quam obiecta non subiecta comparantur, a) adversatur traditioni exegeticae Patrum nec b) ullum sensum cerium fundit. In hac enim hypolhesi interrogaretur Petrus, an simpliciter amorem Dei haberet, qui postulat ut Deus super omnia diligatur: sed tunc dicendum fuisset πλεῖον πάντων; etsi enim quis aliquos aut aliqua minus quam Deum amet, potest tamen alia quaedam super Deum amare el sic carere amore Dei. Inepta proinde esset interrogatio Christi secundum

(a) Perpende hoc caput scriptum esse a Ioaone (sero enim Evangelium scripsit) post mortem Petri, cuius mortis praedictionem, historicum agens, explicat (cf. Patrizi *de Etang.* 1.1. c. 3.q.5. §. IX Cur vero hoc caput adiecit Evangelista? Res, quae heie eminet, licet aliter censeat Patrizi, est ipsa commendatio totius ovilis Petro. Non ergo a vero aberrabimus, si putemus, ideo haec scripsisse Apostolum, ut privilegii Petri fidem inculcaret, cuius perennitatem nosse tum maxime intererat.

hanc interpretationem ; non enim quaereretur excessus amoris, qui nempe maior sit amore ceterorum, non ipse simpliciter amor, qui non super aliqua rem, sed super omnia esse debet: quid ergo interrogavit Christus? Praeterea recolendum est, Petrum ante passionem Christi professum fuisse amorem suum erga Christum, ita ut se in amando Christum ceteris praeferret Math. XXVI. 33., expertum deinde fuisse infirmitatem suam et a lapsu, respiciente Christo, relevatum esse: huc ergo respicere videtur modo Christus interrogans Petrum, an reapse nunc eo amore erga se flagret, quem prius sponderat. Nec refert quod Petrus non potuerit scire, utrum necne ipse excederet alios in amore Christi: unde consequi videtur, interrogationem fuisse ineptam; cum non ei posset respondere Petrus. Nam Christus non id interrogavit, ut sciret referente Petro, sed ut ei celerisque significaret, quemnam amoris gradum in eo postularet, seu ut ait Ambrosius l. 10. n. 175. « Dominus interrogat non ut disceret sed ut doceret, quem elevandus in caelum amoris sui nobis vehit vicarium relinquebat ». Subiiciens vero Christus: *Pasce agnos meos* veluti consequens affirmativae responsionis interrogationi suae, significavit quoque, eum reapse existere in Petro erga se amorem, quem interrogaverat. Ex quo liquet, interrogationem Christi non fuisse obiurgationem nuperae confidentiae (ut vult Lightfootus op. cit. in h. l.); verba enim Christi non nisi amorem spirant benevolamque voluntatem remunerandi amorem summum Petri. Iam vero si Petrus interrogatur, an diligat Christum plusquam alii Apostoli, is spectatur ut prorsus secretus ab aliis, non ut eos repraesentans eorumque nomine respondens; interrogatio enim secus facta realiter foret omnibus: at absurda est interrogatio facta omnibus praesentibus, utrum diligant Christum plusquam hi praesentes? « Et ideo quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur; maior enim omnibus caritas », ait Ambrosius ibid. Tandem ad illum haec verba Christi referuntur, ad quem spectant immediate sequentia: *amen, amen dico tibi: cum esses iunior* etc. atqui haec propria sunt unius Petri: ergo.

III. His autem verbis Christi 2° collatus est Petro Primatus jurisdictionis in universam Ecclesiam. Sane 1° advertendum est, iam Petro una cum aliis collatam fuisse missionem et potestatem apostolicam Ioan. XX. 21: modo vero rursus uni Petro tribuitur munus pascendi oves et agnos Christi et quidem propter specialem amorem, quo Petrus Christum prosequabatur prae ceteris Apostolis; ergo specialis ei praerogativa confertur praeter eam, quam communiter cum omnibus accepit. Prob. consequentia; quia cum nectatur hoc munus cum speciali amore induit rationem retributionis aut praemii, quod ipsi prae ceteris conferatur; praemium

vero collatum speciali amori quatenus tali praemium speciale est excedens ea dona, quae minus diligentibus sunt collata. Ergo munus pascendi oves et agnos Christi est aliquid praestantius ipso munere Apostolorum omnibus communi, quod aliud esse nequit quam Primatus : ergo.

Qua in re illud notare iuvat, Christum non nisi a Petro ante suorum munerum collationem exegisse aliquem actum fidei vel caritatis, ut ea de congruo mereretur; secernens in hoc quoque ipsum a ceteris Apostolis, ut significaret scilicet specialibus eum donis et praerogativis cumlatum iri.

2) Pascere, cum obiectum eius sunt homines, *est regere cum auctoritate cum imperio cum potestate iurisdictionis*; talis ergo potestas confertur Petro, cum officium pascendi ei iniungitur. Quantum vero pateat et quanta sit ea potestas, constat ex obiecto, quod sunt oves et agni Christi h. e. ceteri fideles omnes praeter ipsum Petrum; quibus et Apostoli comprehenduntur, qui distincti a Petro sunt et ut tales haec spectantur, quique oves Christi sunt. Obiectum ergo est universa Ecclesia. Est ergo potestas extensione maxima et etiam intensione, eum ipsis Apostolis principetur et proinde quaedam possit quae non possunt Apostoli (cf. Th. 1.). Est igitur primatus iurisdictionis.

Neque dicas *pascere* accipi quoque de solo munere vel auctoritate docendi: nam *d)* verbum hoc absque addito usurpatum non eam limitatam sed ampliorem, quam diximus, habet significationem; cum vero ea limitata significatio subiicitur, dissertis verbis appositis declaratur (cf. Ierem. I. c.): *b)* etiam hac interpretatione accepta, idem mediate colligitur. Consequitur enim, supremum magisterium Fidei esse penes Petrum; at suprema potestas Ecclesiae ibi debet esse (cf. Th. 1.) ubi sit supremum magisterium. Cum ergo in Ecclesia potestas sit ligandi et solvendi, quae certe Apostolis collata est, suprema huiusmodi potestas erit in Petro.

3) Certum est Petro promissum fuisse primatum iurisdictionis et promissionem hanc fuisse absolutam. Primum constat ex Mallh. XVI. Alterum quoque probatur, tum quia nulla conditio in promissione ponitur, sed absolute fit; tum quia promissio est rei institutae in bonum commune et necessarium Ecclesiae; quid enim necessarium magis aedificio, quam fundamentum? huiusmodi vero res non tolluntur propter peccata alicuius. Ergo absoluta promissio fuit. Et sane si promissio fuit condicionala, vel conditio ponenda erat a Deo vel ab homine. Si a Deo, cum ipse promiserit primatum a se conferendum, promisit quoque conditionem, quae ab ipso penderet. Si ab homine; haec alia concipi non potest, quam quod Petrus non peccaret: atqui hanc non fuisse appositam conditionem, liquet

px eo quod instanteelpraedicto lapsu Luc. XXII. confirmatur promissio: ergo. El re quidem vera in verbis Christi Mallh. XVI. duo continentur, unum speciale, quod nempe Ecclesia aedificanda sil supra Petrum, alterum minus determinatum in priore contentum, quod scilicet Ecclesia aedificanda sit supra aliquam petram. Si ergo Petrus a dignitate Petrae excidit, aliquis alius ei substituendus fuit. Quis autem illi substitutus est? nemo designari potest. Absoluta ergo fuit promissio facta ipsi Petro.

Igitur ei aliquando collatus est Primatus: al quando id factum? cum dictum est ei *Pasce aynos meos, pasce oves meas*, haec verba per se aptissima sunt ad Primatus collationem significandam. Cum ergo Petro Primatus conferri debuerit, ideoque aliquando sit collatus et haec verba Christi penes loannem idonea maxime sint ad eum primatum collatum significandum, dicendum est, per ipsa reapse collatum fuisse primatum. Sane a) haec verba hunc sensum per se praeferunt, ut supremam potestatem in universam Ecclesiam significant (cf. arg. 2m); hic porro est primatus. 6) Ratione habita praecedentis promissionis, verba Christi penes loannem dicta Petro eam significationem induere debent, quae a subiecti, cui dicuntur, qualitate determinatur et idcirco verba loannis conferenda sunt cum verbis Matthaei, sicut exsecutio promissionis cum promissione ipsa. Quare ea tum absolute, tum comparate, ad verba nimirum Matthaei, enarrare decet. Si absolute spectentur, liquet (arg. 2') per se significare supremam in Ecclesia iurisdictionem. Si vero comparative spectentur, idem patet. Nam dicendum est iis verbis id conferri Petro, quod aliquando absolute promissum fuit; atqui demonstravimus, contineri verbis Matthaei XVI. promissionem primatus iurisdictionis in universam Ecclesiam: ergo penes loannem non quaelibet auctoritas aut potestas, sed suprema potestas, sive primatus ille promissus iurisdictionis actu confertur.

Ait ex Salmasio (l. c. p. 9) Dr. Langen, verba haec Christi ad Petrum eo spectare, ut Petrus inter apostolos recenseatur, a quibus propter peccatum visus est secessisse (l. c. §. 3). Verum iam peccatum remissum fuerat et simul cum aliis apostolis censebatur Petrus, antequam haec audiret a Christo. Porro apostolatus Petri, ad quem a Christo electus est ipse est primatus. Quocirca haec verba Christi eo quidem spectant ut Petrus certior fiat quod promissiones Christi effectum tandem sint obtenturae atque proinde apostolus actu constituatur, sed hoc ipso eo spectant, ut Primatus super omnes ei conferatur.

Atque 4° haec est interpretatio Patrum. Ila Leo M. Serin. IV. < De toto mundo unus Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi et omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiae pastoribus praeponatur; ul quam-

vis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, imines tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit et Christus ». Bernardus *de Consid.* l. 6. c. 8. Nec modo ovium sed pastorum tu unus omnium pastor. Inde id probem quaeris? ex verbo Domini: *pasce agnos meos pasce oves meas*. Quas? illius vel illius populos civitatis aut regionis, aut certe regni? *oves meas* inquit. Cui non planum non designasse aliquas, sed adsignasse omnes? nihil excipitur, ubi distinguitur nihil ».

IV. Porro ex his liquet, errare eos, qui ita interpretantur verba Christi ad Petrum, ut sint simplex exhortatio conditionata; *si diligis me, ostende hunc amorem pascendo oves meas*. Sane 1° eum *pascere* sit *regere cum potestate*, nequit Christus exhortari Petrum ad pascendas oves, quin potestatem super eas illi conferat. Confertur ergo Petro potestas super oves Christi. 2° Exhortatio ad docendum citra jurisdictionem collatam non cohaeret cum praecedenti promissione Primatus. 3° Propositio Christi non est proprie conditionata, sed absoluta; nam non dicit Christus: *si me diligis, pasce*, relicta veluti suspensa veritate conditionis, sed requisito prius amore et eius existentia certo cognita, tum absolute dicit: *pasce oves meas*; ita ut etsi amor conditio esset, verificata tamen conditione, propositio conditionalis transiret in absolutam: aequivalet scilicet huic: quoniam diligis me, pasce oves meas. Ceterum 4° amor Petri fuit quoddam meritum, quod Christus postulavit in Petro ut ei potius quam aliis committeret pascendas oves fuilque et est conditio ut recte pascantur; sed non fuit conditio, quacum necteretur institutio Primatus et potestas pascendi; haec enim, cum spectet ad ipsam constitutionem Ecclesiae quam Christus sanguine suo sibi acquisivit, nec incepit propter merita hominum nec desinit propter vitium eorum qui eam oblinet.

Corollarium. Ex demonstratis in his tribus thesibus sponte consequitur Petrum fuisse a Christo constitutum sui *verum vicarium* pro universa Ecclesia: quod et florentina Synodus aperte definivit. Iurisdictio enim Petri est iurisdictio participata Christi, qui manet semper princeps Petrus et supremum caput Ecclesiae, habens huius regni claves: est autem iurisdictio, qua Petrus caput visibile Ecclesiae visibilis constituitur, suprema pollens in ea atque universali potestate: talis vero potestas est potestas vicaria Christi, prout Christus est caput totius Ecclesiae; ideoque est potestas vicaria plena et immediata: quo fit ut Petrus verus Christi vicarius sit, ipseque solus dici mereatur absolute Christi vicarius, sicut ipse solus caput est totius Ecclesiae visibilis. Quod s. Leo respiciens aiebat (Serin. IV. in natali assumpt. suae) *omnes proprie regere Petrum quos principaliter regit et Christus: magnumque et mirabile huic viro*

consortium potentiae suae tribuisse divinton d'ignationem, ut quae Christo potestate sunt propria, sint Petro eum Christo participatione communia.

THESIS IV.

Cum testimoniis allatis cohaerent tum speciales formulae ab Euangelistis adhibitae (pium loquuntur de Petro, ex quibus patet illum Apostolis celeris nobiliorem ac potioem ipsos credidisse; tum quae in primis Actuum capitibus narrantur, quibus exercitium Primatus non obscure significatur.

I. Non id contendimus, haec sola, quae in hac thesi afferuntur, testimonia probare evidenter Primatum Petri; neque hac demonstratione indigemus. Verum quia et in plurimis aliis N. T. locis mentio occurrit Petri, si probetur ea cum prioribus enarratis harmonice conspirare unumque veluli lotum cum ipsis componere, praecedens demonstratio novo lumine illustrabitur et quemadmodum paries licet minus principales, adhaerentes aliis in toto, et complent simul et complentur, ita per synthesim horum omnium locorum Scripturae in evidentiore luce ponentur testimonia iam declarata et ex his testimonia quoque afferenda lucem splendidiorum mutuabuntur. Iluc autem redit confirmatio probationis, quae non est probatio sibi sufficiens, sed quae certitudinem et evidentiam auget probationis iam allatae. Necesse est autem haec alia quoque testimonia perpendere; quia si quis in animum induceret suum, ipsa id continere quod interpretationi priorum allatae adversetur, ei non amplius certa esse posset eadem interpretatio.

Duplex est classis testimoniorum, quae heic afferimus: quod ex priore colligimus, non est immediate Primatus Petri, sed est id, quod non esse non poterat, existente in mente Evangelistarum persuasionem de Primatu Petri quodque collalis prioribus testimoniis non nisi de Primatu intelligi potest. Quod ex altera classe colligitur illud est, quod supposito Primatu Petri esse certe debebat quodque licet seorsim spectatum posset intelligi de primatu quodam honoris, collatum tamen cum prioribus testimoniis ipsum Primatum jurisdictionis in actu repraesentat.

II. Itaque a) quater recensetur catalogus Apostolorum Matlh. X. 2. 5. Marc. III. 16. 20. Luc. VI. 14-16. Act. I. 13. Iam vero etsi quoad alios Apostolos non idem semper servetur ordo neque ab eodem scriptore, ut videre licet comparanti duos textus Lucae; omnes tamen Evangelistae primum locum semper concedunt Petro, ipsum a primitivo nomine appel-

[antes et mentionem simul facientes impositi a Christo nominis *Petri*, veluli rationem afferentes cur primus nominetur. Matthaeus ait: *primus Simon, qui dicitur Petrus* etc. Marcus: *fecit ut essent duodecim cum illo et imposuit Simoni nomen Petrus et Iacobum Zebedaei et Iohannem* etc. Lucas in Evang., *elegit duodecim ex ipsis, quos et apostolos nominavit, Simonem, quem cognominavit Petrum, Andream fratrem eius* etc. Aiunt protestantes ipsum primum nominari vel ratione vocationis, quia primo vocatus, vel ratione aetatis, quia senior. Sed unde haec didicerunt? Et quidem prior ratio falsa est. Nam si spectetur ea vocatio, (pia tandem facium est, ut Petrus adhaereret Christo immobiliter Matth. IV. 18., is simul cum fratre Andrea vocatus est: si vero spectetur praeparatio veluli ad hanc vocationem, prior Andreas fuit, qui fratrem suum adduxit ad Christum Ioh. I. 40. seq. Altera vero ratio futilissima est. Nam 1° si prior Petrus censetur quia senior, ergo mens Evangelistarum erat Apostolos recensere secundum ordinem aetatis: cur ergo Iohannes, qui certe non erat senior tot aliis, ponitur quarto imo el secundo loco? 2° quomodo probari potest, Petrum seniore fuisse ceteris, ipsoque suo fratre Andrea? nihil est quod id suadeat. 3° Evangelistae nola quadam honoris et dignitatis honestantes Simonem, rationem veluli reddentes cur primo loco recenseatur, non aiunt: *qui senior erat*, sed *qui dicitur Petrus, quem cognominavit Petrum*.

b) Evangelistae Petrum et Apostolos in medium adducentes ita loquuntur ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, γ. cd οἱ σὺν αὐτῷ Marc. I. 36. ; Luc. VIII. 45.; IX. 32.; quae est forma loquendi adhiberi solita cum princeps aut dux simul cum inferioribus appellantur: ve! Petro distincte nominato ceteros ei sub communi appellatione adiungunt Marc. XVI. 7. *Dicite discipulis et Petro*. Act. II. 14. *stans Petrus cum undecim: 37. Dixerunt ad Petrum et ad reliquos Apostolos: V. 29. Despondens Petrus et Apostoli dixerunt.*" quae loquendi forma eum, qui nominatim appellatur, praestantliorem exhibet ceteris. Ista igitur duplex ratio repraesentandi Petrum in comparatione cum aliis Apostolis arguit, praestantiam quandam Petri super alios Apostolos cognitam Evangelistis fuisse.

c) Matthaeus X. 2. ita exorditur catalogum Apostolorum: *primus Simon qui dicitur Petrus et Andreas frater eius, Iacobus* etc. Iam vero *primus* heic non habet significationem numeralem, neque enim sequitur *secundus, tertius* etc.; nec significare potest primum vocatione aut aetate, ut iam probavimus; habet ergo significationem dignitatis, praecellentiae perindeque est ac *praecipuus, princeps Apostolorum*. Salis ergo palet Evangelistas credidisse Petrum ceteris Apostolis nobiliorem et praestantliorem.

Reponitur quidem alibi ordinem mulari ac Petrum aliis postponi. Ita 1^a Cor. I. 12.: *Cnusquisgiie neslrum dicit: Ego quidem sunt Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephae, ego autem Christi* et ill. 22. *Omnia vestra sunt, sine Paulus, sive Apolto, sive Cephas, sive mundus, sive irila, sive mors... vos autem Christi, Christus autem Dei* el VIH. i. *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri Apostoli et fratres Domini et Cephas?* Verum his confirmatur assertio nostra; esi enim in his locis manifesta auxesis, ita ul ultimo loco ponatur nobilior, qualis est Deus el Christus in duobus prioribus testimoniis: semper ergo Petrus prae celeris obtinet nobiliorem locum.

At Gal. II. 9. alia distributio habetur: *Cum cognovissent gratiam, quae data est mihi, iacobus el Cephas et loannes*. Scilicet 1° lectio huiusmodi non est certa; nam codices, quibus plures veteres Patres usi sunt, ut Tertullianus coni. Marc. 1. 3. c. 3. Ambrosiasler ibid. Ambrosius *De interpoli. lobi* I. I. c. o. Augustinus in c. 2. Epis*, ad Galat. Theodoretus in Psal. LXXXVI. 1. in Cant. III. 10. ad Rom. XV. 26. in 2. Cor. VIII. 18. Petrum praeponebant ipseque Hieronymus tum in textu tum in commentario habet *Petrus et iacobus el loannes*, neque alterius lectionis mentionem facit. 2^a Cum quaevis universalissima lex quibusdam exceptionibus et anomaliis propter contingentes rationes obnoxia sit, haec quoque constans lex loquendi de Petro penes Scriptores inspiratos aliquam pati potuit anomaliam, propter specialem quandam rationem. Ratio vero recedendi a communi loquendi lege Paulo esse potuit, vel quia Iacobus Episcopus erat civitatis, vel quia enumerat Paulus Apostolos secundum ordinem temporis, quo eos vidit el iacobus primo visus ei fuit: vel quia, cum heic Paulus de *munere Apostolalus* disserat lotusque in eo sit, ul Galatis persuadeat, esse se parem aliis Apostolis, non eral profecto in hac serie idearum opportuna salis mentio vel adsignificatio primatus.

III. Quoad alleram p.rtem satis est haec praecipua capita advertere, Act. I. Io. seqq. Petrus collegio Apostolorum proponit substitutionem alterius in locum Indae primumque actum communem Apostolorum ipse moderatur. II. 14. Petrus stans cum undecim primus evangelizat ludaeos unusque loquitur tacentibus aliis collegiique Aposlolici famam tuetur. IV. 8. cum Petrus el loannes interrogarentur in concilio principum et seniorum, Petrus unus loquitur omniumque Apostolorum ministerium defendit. X. 1. seqq. Petrus primus ianuam Ecclesiae aperit gentilius et missionem pro illis a Christo acceptam primus exercet. XV. 7. seqq. Petrus primus sententiam in Concilio dicit, nempe definit. IX. 32. Petrus invisit universas ecclesias etc.

[aravero ut habeatur exercitium primatus, non est opus, ut functiones omnes propriae primatus exerceantur multoque minus est necesse, ut eae a Petro exercitae luerint, quae propter specialem auctoritatem et potestatem Apostolorum non erant tunc temporis necessariae. Scii salis est, ut Petrus aliquas functiones casque exercuerit, quae propriae sint eius qui primatum inter Apostolos obtinet quarumque ratio sufficiens non nisi in dignitate Primatus reperitur. Atqui functiones superius recensitae tales profecto sunt Petrumque nobis sistunt tanquam primatum gerentem inter ipsos Apostolos. Cuiusmodi vero fuit iste primatus? ille certe qui in primis tribus testimoniis descriptus invenitur. Hic est autem primatus non tantum honoris, sed et jurisdictionis; ergo huius primatus exercitium in Actibus describitur. Huc quoque tacit, quod Petrus praeter ceteris Apostolis in pretio a turbis habebatur ad eumque potissimum eae recurrebant, ut ex historia Actuum liquet et quod pro eo comprehenso oratio facta est ab Ecclesia, quod quidem pro Iacobo factum non memoratur. Huc rursus facit, quod Lucas in duodecim primis Actuum capitibus, in quibus agit de fundatione Ecclesiae per Apostolos, unum Petrum praecipue considerat, eius concionum et miraculorum III. 4. seq. VHL 33-39. V. 15. specialem narrationem instituit, eum primae haeresis profligatorem exhibet VHL 19. seqq. eiusque iudiciariae quoque potestatis specimen offert V. 3.10. Haec enim ostendunt, persuasionem populi fidelis ipsiusque inspirati Scriptoris de excellentia et primatu quodam Petri supra ceteros Apostolos.

IV. Obiiciuntur tamen tria; missio nempe Petri per Apostolos Samaritaniam VHL 14. et disceptatio fidelium ex circumcisione adversus Petrum, eo quod ingressus esset ad gentes easque praeputium adhuc habentes in Ecclesiam admisisset XI. 2. seqq. et quod Paulus se exaequat Petro Gal. II. 7. inquiens: creditum esse ipsi Evangelium praeputii sicut et Petro circumcisionis: qui enim operatus est Petro in Apostolorum circumcisionis operatus est et ipsi inter gentes. Verum 1) missi ne sunt Petrus et Iohannes ab Apostolis missione potestatis? Id qua ratione probant Protestantes? cum multiplex possit esse missio, ea profecto intelligenda est, quae cum dignitate iam cognita personae concilietur. Missi ergo sunt vel missione profecta ex communi consilio, cui ipse Petrus suffragatus est, vel ex quadam missione, ut aiunt, oeconomica profecta ex postulatione, hac autem etiam superior ab inferiori mitti potest. At quaeri potest cur Apostoli rogaverunt Petrum ut illuc iret? quia nempe persuasum illis erat non per alios quam per Petrum consuli melius posse fundationi Ecclesiae; quia caput ipse erat universae Ecclesiae, cui socium Iohannem adiungunt, qui quemadmodum et aliis vicibus III. seqq. IV. 7. seqq. secundas paries ageret.

2) Querelae molae sunt non ab Apostolis, qui sciebant omnes gentes esse evangelizandas (*Euntes docele omnes gentes*); sed a fidelibus, non ex norma Eidei indicantibus, sed ex praeiudiciis et pravis non nihil affectionibus; nimis enim in circumcissione et lege gloriabantur Iudaei gentesque ab iis extorres spernebant. Putant quidam ignorasse adhuc Apostolos, quod Petrus ea visione Act. X. 10. seqq. edoctus fuit: at de hac re iam dictum in Prolog, g. XXIX. Petrus autem non ex obligatione, sed ex caritate propria Pastoris dedocet fratres falsam opinionem. Ita scilicet se gessit, ut Christus praescripserat Luc. XXII. 26. et ita Pastoribus exemplum praebuit, quomodo se cum imbecillis gerere debeant.

3) Paulus se comparat Petro in *munere Apostolorum* ut ipsa Pauli verba disserte indicant et quidem nominatim in *munere praedicationis*; quamvis enim Apostoli omnes ad omnes gentes missi essent et quilibet ius haberet quamlibet gentem evangelizandi: quia tamen fieri non poterat ut singuli Apostoli universum orbem erudirent, speciali providentia Deus ita res disposuit, ut Petro potissimum Iudaei, Paulo potissimum gentes essent commendatae, licet pro dignitate sui primatus Petrus prior has ad Ecclesiam admiserit. De hac speciali destinatione loquitur hic Paulus, quae pro multitudine erudiendorum maior quoque fuit in Paulo. At non se comparat Paulus Petro quoad auctoritatem eumque ordinem quo ad ipsum cum ceteris Apostolis referebatur; nec qui a Paulo evangelizabantur minus subditi erant Petro quam alii fideles.

THESIS V.

Petri Primatum non excludit vel enumeratio instituta a Paulo 1. Cor. XII. 28. Ephes. IV. 11. charismatum munerumque quae in Ecclesia obtinent vel reprehensio ea, qua Paulus restitit in faciem Petro Gal. II. 11. seq.: imo huius reprehensionis historia accurate perpensa Petri Primatum manifestissime probat.

I. Verba Pauli 1a ad Corinthios XU. 28. haec sunt: *El quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum* (deest hoc ultimum in textu graeco). Ad Ephesios vero IV. 11. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios autem pastores et doctores*. Hinc arguunt Protestantes: si Christus monarcha)) aliquem et oecumenicum pontificem constituisset, Paulus eius mentionem facere debuisset in iis locis, ubi ordines et mu-

riera ecclesiastica a Christo instituta enarrat; hoc enim plurimum inler-
eral Ecclesiam scire, nec in plena munerum enumeratione primum Pt
praestantius poterat reticere.

Verum P argumentum est negativum. 2" Falsum est quod Pauli in-
tentio fuerit munera omnia, quae in Ecclesia obtinent, his in locis di-
stincte recensere. Id manifestum est quoad locum ad Ephesios; si enim
, omparvitur iste locus cum priore, liquet plura in eo deesse ; si ergo
in lux* enumeratio est completa, erit certe incompleta in illo. Sed et in
priori non omnia, distincte saltem, enumerantur: nam alibi Paulus me-
minit nedum episcoporum, sed el presbyterorum et diaconorum; quamvis
autem in verbis ad Corinthios *doctores* velis esse episcopos, ubi roperies
distinete positos presbyteros et diaconos? Neque Pauli intentio erat, hie-
rarchiae Ecclesiasticae distinctam notionem exhibere ; huic enim distin-
ctae notioni non parum officiebat recensio simultanea gratiarum gratis
datarum, quae propriae non sunt sacri principatus nec ullam tribuunt
jurisdictionem : haec tamen continenti sermone simul cum aliis iisque
permixta recensentur, cuiusmodi sunt prophetia, virtutes, gratia cura-
tionum etc. Ergo perperam postulatur, ut Paulus primatus quoque Petri
fecerit mentionem. Neque 3° id exigit scopus sermonis Pauli. Scopus enim
‘•ius non est referre oeconomiam regiminis, quo Christus voluit Ecclesiam
sciam gubernari, quod ex iam dictis patet; neque docere aliquod do-
ctrinae caput, quod sine primatus disserta mentione explicare non pos-
set; sed si praecedentia et sequentia considerentur in epist. ad Corinthios,
liquet scopum Apostoli fuisse, obtendere non esse in Ecclesia omnes pa-
res, sed distinctos esse ordines, diversa munera, quemadmodum in cor-
pore distincta et diversa sunt membra. Huic autem scopo fit abunde satis
ea enumeratione, relicto quoque primatu Petri. Haec satis sunt ad vim
infringendam argumenti negativi Protestant!um.

Quibus haec addi possunt. Scilicet 4° Paulus quidem affirmat primos
esse Apostolos, primos prae ceteris deinde subnumeralis ; sed non negat
inter ipsos Apostolos esse aliquem primum, sive, non affirmat omnes Apo-
stolos esse pares. Loquitur nimirum Paulus quemadmodum Concilium
Tridentinum, cum ait Hierarchiam esse in Ecclesia, quae constat Episco-
pis, Presbyteris el Diaconis: ex quibus verbis quis serio inferat, nullum
esse e sententia ipsius Concilii inter Episcopos superiorem? Primus est
ergo prae ceteris in Ecclesia Ordo Apostolorum; sed an sit inter eos
necne primus aliquis, id nec dicitur heic nec negatur. Quare 5° de
ordine inter ipsos Apostolos his in locis a Paulo nihil affirmatur et ne-
gatur; sed aliis ex locis Scripturae huius ordinis petenda notitia est:

quae si conferantur, liquebit primatus Petri, ut supra demonstravimus. Imo 6° ipse Paulus Petri primatum non obscure testatur Gal. I. 18., cum narrat, se post annos tres a sua conversione venisse Ierosolymam videre Petrum (ιστόρησαι Πέτρον. seu ut vaticanus legit Κηφάν). Cur vero sollicitudo Pauli pro invisendo Petro, non pro aliis invisendis Apostolis? Rationem reddunt Patres. Chrysostomus in b. I. ait: « Post tanta iamque praeclare gesta, quum neque Petro opus haberet, neque illius egeret institutione, sed honore par illi esset; nihil enim heic amplius dicam: tamen ascendit veluti ad maiorem et seniore. Profectus est. sed ob hanc causam tantum, ut videret eum eique sua praesentia honorem exhiberet. Ut *viderem*, inquit, *Petrum ascendi*. Non dixit ἰδεῖν Πέτρον, ■sed ἰστόρησαι». Πέτρον, quomodo loqui solent qui magnas splendorasque urbes invisunt cognoscendi gratia. Adeo iudicabal operae pretium esse, etiam virum dumtaxat videre... Nam et virum honori prosequitur et prae omnibus diligit; neque enim propter alium quemvis ex Apostolis sed propter ipsum solum se venisse scribit ». Victorious in h. l. (apud Mai script. Veler, nov. collect. T. 3.): Post tres inquit annos Ierosolymam veni, deinde subiungit causam: *videre Petrum*. Etenim si in Petro fundamentum Ecclesiae positum est, ut in evangelio dictum, cui revelata erant omnia, Paulus *scivit, videre se debere Petrum, quasi eum cui tanta auctoritas a Christo data esset*, non ut ab eo aliquid disceret *. Hieronymus in h. l. ait: « ad hoc Paulum ivisse ut videret Apostolum, non discendi studio, qui et ipse eundem praedicationis haberet auctorem, sed *honoris priori Apostolo deferendi* ».

II. Gal. II., 11. seq. *Cum autem venisset Cephas* (ille de quo v. 9. et c. 1. v. 18.). *Antiochia/m, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim, quam venirent quidam a Jacobo, cum gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et Parnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii, dixi Cephae coram omnibus. Si tu cum Iudaeus sis, gentiliter vivis et non iudaice, quomodo gentes cogis iudaizare?* Iam vero 1° Paulus reprehendit ne Petrum, eique in faciem restitit *correctione auctoritatis an caritatis?* Priorem nemo Protestantium quoque iure affirmare potest, cum iuxta ipsos Apostoli omnes essent pares. Restat ergo altera. Praeterea Petrus erravit in tide necne? Illud pariter neque Protestantes affirmabunt, qui docent omnes ex aequo Apostolos fuisse infallibiles; actus ergo Petri, propter quem reprehendi meruit, fuit *peccatum quoddam conversationis* contra pruden-

tiam in ratione se gerendi cum iudaeis et Gentibus (quod quidem peccatum ex inadvertentia esse potuit etiam non culpabili et materiale tantum: sed Paulus actum in se, prout exterius apparebat, non interius eius principium spectabat), non fuit peccatum contra Iidem. Itaque Paulus correptione fraterna, propter peccatum quoddam conversationis, est usus; quae non solum a pari sed et a minori fieri potest: innititur enim molivo caritatis, qua sumus pares, non auctoritatis, qua discernimur in societate. Quocirca *non recte ambulare ad veritatem Evangelii* non est errorem circa fidem admittere; sed in conversatione non ita se gerere, ul exigit fides; quod ex sequenti declaratione manifestum magis fiet.

Cuiusmodi 2° ergo fuit hoc peccatum Petri? Petrus certe optime noverat primusque in Concilio docuerat, non oportere Gentes aut iudaeos iudaice vivere pro salute assequenda et ita quoque se gerebat Petrus, ut Paulus ei obiicit: *Tu, cum iudaeus sis, gentiliter vivis et non iudaice*. Attamen advenientibus a iacoho iudaeis, quorum ipse specialis erat Apostolus, ne ipsis infirmis iudaeis scandalum crearet, oeconomia caritatis est usus, subtrahens se a gentibus nec cum illis amplius manducans, timens eos qui ex circumcissione erant, h. e. timens ne eos adversarios haberet, eos a se abalienaret et sic sua praedicatio eis utilis esse non posset. Interpretatio *timens eis* non probatur et frustra provocas ad IV. 11. ubi $\upsilon\mu\acute{\alpha}$ est attractio quaedam ex seq. Qua quidem in re advertendum est quod si spectetur *intentio Petri*, ea optima fuit et laude digna; fuit enim actus caritatis, quem Aposlolalus suus speciali ratione exigebat. Si spectetur *opus externum*, primo, etsi iam definitum esset consuetudines legales non esse amplius necessarias, adhuc tamen oeconomia quadam tolerabantur in iudaeis, quare id per se nullum peccatum erat, ita ut Paulus ipse circumciderit Timotheum eadem ratione ductus, ne illum iudaei despicerent Act. XVI. 3. Deinde Petrus nihil dixit aut affirmavit, quo doceret iudaice vivendum esse: tandem opus per se non eo spectabat ul facto doceret iudaice vivendum esse, ac si non aliam interpretationem facium illud pateretur; nam el haec alia prona erat interpretatio: poterant nempe homines in eo facto videre oeconomiam quandam Petri, qui se subduceret a gentibus, non quia putaret legalia adhuc esse necessaria, sed ul per $\sigma\acute{\upsilon}\gamma\zeta\alpha\tau\acute{\alpha}\beta\alpha\sigma\iota\upsilon$ iudaeorum infirmitati prospiceret.

Nihilominus Petrus, teste. Paulo, $\zeta\alpha\text{-}\epsilon\gamma\nu\omega\sigma\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron$ $\eta\nu$ ($\zeta\alpha\tau\alpha\gamma\iota\gamma\nu\acute{\omega}\sigma\zeta\omicron\mu\alpha\iota$ non tantum *damnor* sed et *reprehendor*: participium vero, quod per se esset *reprehensus*, heic perinde est ac $\zeta\alpha\tau\alpha\gamma\nu\omega$ 5 reprehensibilis, $\zeta\alpha\tau\alpha\gamma\nu\acute{\omega}\sigma\epsilon\omega$ ex hebraeorum scriptorum imitatione, qui Iere destituuntur adieclivis dignitatem hominis significantibus). Reprehensibilis

CAPUT 1. DE INSTITUTIONE PRIMATUS B. PETRI

autem erat Petrus, quia non recte ambularet ad veritatem Evangelii eiusque non recte factum *simulatio*, ὑπόκρισις dicitur. Porro *non recte ambulare ad veritatem Evangelii* non est error contra Evangelii veritatem, sed est actio vel omissio, quae non sit conformis doctrinae Evangelicae, quemadmodum est quodcumque peccatum. Simulatio autem dicitur actus, quo quis aliud externa specie praebet quam vere intus habet. Ea est quoddam mendacium reale. At distinguenda est simulatio *formalis* et *materialis*. Illa est cum quis facto suo intendit aliis significare se animo gerere quod non gerit; haec est cum existente quidem causa aliquid faciendi, id tamen quod fit, propter circumstantias facti accipitur, invito agente, lanquam significans eum sensum animi vel intentionem eam agentis, quae reapse non est. Nihil est in verbis Pauli, quo suspicari liceat Petrum peccasse simulatione formali, ul nimirum sciens legalia non esse necessaria, voluerit tamen lacto suo significare ea esse necessaria: quod quidem fuisset contra infallibilitatem magisterii eius; non enim tantum fides interior Petri indefectibilis erat, sed externum quoque magisterium infallibile. Fuit ergo tantum simulatio materialis. Haec autem cum ex causa quae videtur iusta adhibeatur, peccatum esse nequit nisi imprudentiae, quatenus nempe non satis perpendantur effectus consecuturi et ita quis se periculo exponat praebendi occasionem aliis iudicandi aliter de sua sententia ac reapse sit. Quare peccatum Petri, si quod tamen fuit, (cum enim id ex habitu mentis penderet, de eo nec Paulus indicare cum certitudine poterat), in eo fuit quod id quidem agens, quod per se malum non erat nullaue lege interdictum, non salis consideraverit, quid alii secus ac ipse vellet, fuissent inde deducturi. Verum huiusmodi culpa, etsi talis censeatur, non ea est propter quam Petrus aut errasse in fide, aut dignitate supremi magistri caruisse credatur. Quare Paulus ipsum corripiens non nisi eiusdem Petri auctoritatem adhibet, ut non error quidam mentis, sed quaedam imprudens inconsideratio fuisse videatur.

At 3) huiusmodi facto evidenter se prodit Petri Primatus. Quamvis enim Paulus *verbis doceret* non esse opus iudaizare, Petrus autem *solo conversationis exemplo videretur docere* esse iudaizandum, hic tamen ceteros ipsumque Barnabam *cogebat*, non lanium alliciebat, iudaizare. Unde tanta efficacia exempli taciti Petri, ut praevaleret doctrinae praedicantis Pauli, nisi ex eo quod ab omnibus Petrus polior Paulo habebatur eiusque auctoritas suprema esse in Ecclesia credebatur? Quare qui negat Cepham, de quo heic Paulus loquitur, esse eum, cui Christus dixit: *tu, vocaberis Cephas* (quae quidem sententia a contextu prorsus abhorret), rationem sufficientem afferre debet huius facti, quam nunquam reperiet;

quod iam Chrysostomus homil. inferius citanda n. 15. advertit inquit: « si quispiam alius Petrus fuisset («piae erat opinio Clementis Alexandrini in lib. Hypotyposeon ex Eusebio II. E. I. 1. c. 12). non tantum valuisset eius mutatio, ut ceteros etiam Iudaeos attraheret. Neque enim adhortatus est neque consuluit, sed Ianium subtrahebat et segregabat se atque illa subtractio et segregatio ceteros omnes discipulos attrahere potuit *propter personae dignitatem*. Cf. quae ampliore stilo disputavimus in Comin. Epist. ad Gai. in h. I.

Interpretatio Patrum hae in re doctrinam catholicam confirmat. In eo enim Patres toti sunt ut Petri excellentiam prae Paulo in luto collocent ostendantque reprehensionem Pauli non adversari dignitati Petri: quamvis non eadem via in eundem scopum omnes Patres tendant. Cf. Clemens Alexandrinus relatus ab Eusebio II. E. I. I. c. 12. Chrysostomus hom. in illud: *In faciem Petro restiti*. Hieronymus I. I. in epist. ad Galatas II. 12. et in epistola ad Augustinum hac super re data, «piae est 75. inter Augustinianas, August. in epist. ad Galatas et epist. 82.

THESIS VI.

Dignitate Apostolatus breviter adumbrata, docemus, extraordinariam potestatem singulis Apostolis communem non prohibuisse quominus Petrus inter Apostolos excelleret primatuque iurisdictionis in ipsos quoque gauderet.

I. Apostolatus tum laxiore tum pressiore significatione sumitur. Nunc hac altera accipitur. Inelligimus scilicet eos Apostolos, qui primi fuerunt, per quos Ecclesia universa fundata est seu qui in Evangelio Apostoli nominantur, quique iis sunt pares.

Apostolatus dignitas his notis continetur, quae sunt 1) munus et potestas evangelium ubique terrarum promulgandi: 2) potestas iurisdictionis ubique terrarum, potestas scilicet fundandi ecclesias, instituendi Episcopos, potestas legifera, iudiciaria, vindicativa erga omnes (praeter ipsos Apostolos) quoad quaslibet eorum causam: 3) infallibilitas magisterii: 4) immediata missio, sive potestas praedicandi et potestas iurisdictionis immediate lacta a Deo: 5) potestas suprema ordinis sive gradus Episcopalis, quae necessaria erat, ut munere Apostolatus fungerentur plene et perfecte. Non convenit tamen inter omnes circa has notas Apostolatus. Primas tres cuncti concedunt satisque patent ex Ecclesiae constanti sensu.

II. Quaestio est tamen quoad alias notas. Immediatam missionem essentialiorem esse nolam Apostolatus negat Petavius (*de Eccl. Hierarch.* l. i.

c. 5.) hac quidem ratione motus, quod veri et primarii Apostoli fuerint Matthias et Paulus; neuter tamen sine immediate missus a Christo, quo iam mortuo profecti sunt in Aposlolum. Verum ad Matthiam quod spectat, verissima est animadversio Bellarmini (ŵ? *Item. Pon.* L. IV. c. ^23.): « Matthiam Apostolum, non fuisse ab Apostolis electum nec datam ei ab ipsis ullam auctoritatem, sed implorata divinitus et impetrata electione eius, mox inter Apostolos annumeratum »; quo argumento Bellarminus probat Apostolos a Christo iurisdictionem omnem accepisse. Et sane aliud est designare aliquos, qui mitti possint, relicta alteri potestate mittendi aliquem ex his, vel etiam nullum, si velit; aliud est mittere collata auctoritate: primum Apostoli erga Matthiam et Barsabam praestiterunt, qui quamvis duos constituerint et oraverint, ut Deus ostenderet quem elegerit *ex his duobus*, censendi sunt tamen divino arbitrio permisisse quoque ulteriusque reiectionem, nisi ipsis iam divina voluntas constiterit eius conditionis manifestatae a Petro pro substituendo alio in locum Iudae et in nullo alio ea conditio habuerit locum, qua in hypothesis res omnis adhuc pendebat a divina voluntate. Alterum vero Christus praestitit, regendo divinitus sortes, quibus sua voluntas manifestata est erga Matthiam. Unde Deus dicitur esse qui elegerit et imploratur ab Apostolis tantum manifestatio huius divinae electionis. Qui quidem modus specialis agendi adhibitus ab Apostolis tantum in electione Malthiae satis ostendit, persuasum fuisse ipsis, non esse in sua potestate conferre alicui dignitatem eam Apostolatus, qua ipsi insignes erant. Nec ut quis a Christo mitteretur, opus erat ut a Christo in terris degente potestatem acciperet: Christus enim idem in terris et in caelo, heri et hodie. Forte probabilius posset dici Christum voluntate absoluta decrevisse duodecim esse Apostolos, cum eos elegit, quae voluntas perseveravit quoque excidente Iuda; cuius voluntatis divinae notitiam ostendit Petrus, inquiens: *oportet*, etc. Cur enim oportebat, nisi Christus voluisset? Vi proinde huius Christi voluntatis designatus Matthias obtinuit Aposlolum, h. e. iure divino factus est Apostolus succedendo in locum Iudae, eo modo, quo Romanus Pontifex designatus a Cardinalibus succedit antecessori.

Ad Paulum quod spectat, salis aperta sunt verba ipsius ad Galatas I. 1. *Paulus /1postolus non ab hominibus οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, neque per hominem οὐδ' ἐδ' ἀνθρώπου, sed per Iesum Christum.*: quibus excluditur non tantum missio, quae sit ab homine, sed et ea quae sit a Deo mediante homine asseriturque immediata missio a Christo, a quo et immediate edoctus fuit, ut ibidem testatur inquiens: *notum vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum ho-*

minem; neque enim ego ab homine accepi illud neque didici, sed per revelationem Iesu Christi. Inde ut ostenderet Galatis, se non accepisse auctoritatem a Petro vel aliis Apostolis, monet, quod statim ac vocatus a Christo fuit, ut evangelizaret illum in gentibus, non venit Ierosolimam ad suos antecessores Apostolos sed abiit in Arabiam, et iterum reversus est Damascus ibid. 15. 17., in qua civitate Christum praedicabat antequam veniret ad Petrum Act. IX. 19. 22. Potestatem ergo praedicandi immediate Paulus accepit a Christo: cur uon ergo et potestatem jurisdictionis, cuius pars est potestas praedicandi, quaeque propria est Apostolatus, dicat autem se Paulus Apostolum esse non ab homine, neque per hominem; ut praeterea ipse rursus affirmet quod sibi Apostoli nihil contulerunt Gal. II. 6.: contulissent autem nullum, si illi vel per se vel per alios potestatem Paulo dedissent iurisdictionis. Cf. nostrum Comm. cit.

Cerium sit ergo, Apostolos primarios, quosque ut tales Ecclesia reveretur, missos esse immediate a Christo, secundum Christi verba Ioan. XX. 21. *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.* El sane Apostolus idem est ac missus: Apostolus in Ecclesia nullus est nisi missus a Christo fundatore el capite Ecclesiae suae: qui autem καὶ ὁχὴν Apostolus dicitur, *mediate* a Christo missus sit oportet; secus nulla est ratio, cur prae ceteris hoc nomine veluti proprio honestetur.

III. Quoad ultimam notam, certum quidem est omnes Apostolos fuisse Episcopos certumque pariter est gradum episcopalem eis fuisse necessarium, ut munere suo fungerentur; quomodo enim Ecclesias fundabant, si non poterant Episcopos, presbyteros aliosque ministros instituere? At quaestio esse potest circa modum quo Apostoli ad Episcopatum evecti sunt. Quidam enim censent eo ipso fuisse Episcopos quo et Apostoli erant, ideoque immediate a Christo factos fuisse Episcopos sicut et Apostolos, sive in ipsa dignitate Apostolatus contineri essentialiter Episcopatum. Secus Bellarminus censet, qui loco superius citato, ratione etiam habitae argumentorum quae producit, docet Apostolos omnes immediate a Christo institutos esse, at contendit simul (op. cit. I. i. c. 23.) unum Petrum a Christo ordinatum Episcopum, ceteros Apostolos a Christo per Petrum ideoque Apostolatum quidem ut plene exerceatur postulare Episcopatum; at posse esse aliquem iam Apostolum quin sit adhuc Episcopus et proinde non esse inseparabilem atque hoc sensu essentialiter Episcopatum Apostolatu. Quod quidem probat duplici argumento.

Primum ducitur ab exemplo Pauli qui immediate electus est Apostolus a Christo et tamen deinceps Episcopus non erat, sed post undecim annos

ordinatus est. Act. XIII. 1-3. (cf. Patrizi *Connu. in AMus* in h. 1. el in *Chronico*). In quo argumento illud advertendum putamus, certum nobis esse, quod Paulus a Christo non acceperit immediate characterem episcopalem, quemadmodum nec characterem baptismi accepit; at dubitare nos, an tunc, cum ea acciderunt quae narrat Luc. XHL, fuerit Episcopus ordinatus. Nam 1° quoniam illum ordinarunt? prophetae et doctores; quos tantum nominat Lucas: hi ergo erant Episcopi, saltem ii, qui dicuntur doctores, qui iidem videntur fuisse ac pastores ex Eph. IV. 11. At inter eos a Luca simul cum aliis, nullo discrimine facto, enumerantur Barnabas et Saulus; igitur et hi iam Episcopi erant. El sane 2° si illi prophetae et doctores, cuiusmodi erant Simon, qui vocabatur Niger, Lucius Cyrenensis et Manahen, iam fuerant Episcopi ab Apostolis ordinali, cur putabimus, ab iisdem nondum fuisse Paulum ordinatum Episcopum, quem iam noverant Act. IX. 27. 28. Gal. I. 15. vocatum a Deo ad Apostolatam? 3° Verba Lucae XIII. non postulant ut ea interpretemur de ordinatione sacra eaque episcopali. Spiritus enim Sanctus dixit illis prophetis et doctoribus ministrantibus Domino et ieiunantibus: *segregate mihi Saulum et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos*. Tunc illi ieiunantes (cum ieiunassent) et orantes (cum orassent) imponentesque (et cum imposuissent) eis manus dimiserunt illos ἀπέλυσαν (li lasciarono andare). El ipsi quidem missi a Spiritu S. abierunt Seleuciam, etc. Porro opus, ad quod Spiritus S. eos assumpserat, ut ex sequentibus palet, illud erat, ut extra Antiochiam aliis populis et gentibus praedicarent Evangelium. Ad hoc opus segregandi erant, h. e. discernendi erant ab aliis Antiochiae manentibus et ad illud opus ipsi dimittendi, sicut reapse dimissi sunt. Si ita accipiantur haec verba et omnis ratio suadet, ita accipere; ibi non lit sermo de ordinatione episcopali, quam iussi sint illi conferre Paulo et Barnabae. Neque id evincitur ex illo ritu impositionis manuum (*imponentes eis manus ἐπιθέντε τὰ χεῖρα αὐτοῖς*); nam quamvis iste ritus sit ritus ordinationis, non tamen fuit tantum ritus ordinationis, sed et fausta precantium et benedictium ritus erat. Liceat ergo nobis arbitrari, Paulum ordinatum fuisse Episcopum tum cum Ierosolymam veniens Petrum adivit, qui eius divinam missionem, testante quoque Barnaba, recognoscens, episcopalem gradum ei contulerit, ut posset plene et perfecte fungi ministerio suo. Ex his tamen satis constat non ita esse essentialem episcopatum Apostolalui, ut eo ipso quod quis Apostolus est, sit quoque Episcopus; quamvis episcopatus necessarius sit Apostolo, ut totam potestatem, quam in Apostolatu accepit, in qua certe est potestas fundandi Ecclesias, plene et perfecte h. e. integre per se ipsum exercere possit.

Inde liquet, ut id obiter moneamus, distinctio inter potestatem ordinis et iurisdictionis. Probabilis est ergo ea opinio, veterum quorundam etiam traditione firmata, quod Petrus a Christo ordinatus Episcopus ceteros Apostolos ordinaverit. Aliud argumentum Bellamini penes eundem conferatur; nobis enim hactenus dicta in hoc rapipytp sunt satis.

IV. Doctor Langen (l. c. §. 6. ubi agit de relatione Petri erga alios Apostolos) statuit primum, id esse certum quod Petrus super Apostolos habuerit primatum. Verum cuiusmodi fuit? Profecto eius notionem, ait, perperam colliges ex eo quod Petrus fundamentum sit Ecclesiae, quod habuerit claves regni, quod ipsi commissus sit grex pascendus; nam haec ceteris Apostolis communia fuerunt. Et sane ipse Petrus se omnibus pastoribus gregis appellat συμπρεσβύτερου (epist. 1a. v. 10.); locutus est quidem aliquando nomine aliorum, sed id fortasse ex eius fervido characterē repetendum est. Attamen certum est, Petrum habuisse Primatum, quod ex historia temporis apostolici liquet. At qualis erat iste Primatus? Non is certe, ut Apostoli subiecli essent Petro; nam de hac subiectione Scriptura non loquitur; imo Paulus se parem facit Petro in Apostolatu ac negat se ab eo accepisse potestatem, ab eoque dependere; imo oppositum significat, Petrum reprehendens Antiochiae. Omnes scilicet Apostoli pari praediti erant potestate, omnibus eadem missio communis, omnes essentialiter aequales. Igitur Petrus non erat nisi *primus inter pares*. Id deinceps confirmat §. 10. ex doctrina Patrum, quam postea expendemus. Nunc ad Scripturam quod spectat, huc redit argumentum huius Doctoris. Constat ex Scripturis Petrum habuisse Primatum inter Apostolos, constat quoque ex Scripturis Apostolos omnes fuisse pares: ergo Petrus non fuit nisi primus inter pares.

Verum 1° negamus, constare ex Scripturis, quod Apostoli fuerint pares Petro in omnibus: fuerunt quidem pares in Apostolatu eo quod omnes pariter primi fuerint missi immediate a Christo ad omnes gentes: at Petrus erat praeterea Petra Ecclesiae, habebat claves huius regni, erat confirmator et pastor totius ovilis; quam male autem ex Scripturis demonstretur fuisse haec communia ceteris Apostolis ostendimus et in prima Thesi, ubi fecimus satis Protestantibus arguentibus ex Scripturis, et in secunda et tertia, ubi ostendimus dignitatem confirmatoris fratrum in fide ac pastoris totius ovilis Christiani collalam esse Petro ipsiusque propriam esse. At nunquam, ait, in Scripturis Apostoli dicuntur subiecti Petro? si quaerit in Scripturis haec ipsa verba, id concedimus; at quid inde? an forte reperit scriptum, quod Petrus sit primus inter pares? Porro si rem ipsam quaerit; nonne qui Petrae Ecclesiae inniti debet, qui ab

eodem confirmandus est, qui in Ecclesia quidem est sed non habet claves, non est Pastor totius ovilis, is debet esse subieclus illi qui est Petra, Confirmator, habet claves regni et est Pastor omnium? Paulus vero se parem quidem facit Petro in Apostolatu, at id non excludit Primatum Petri, nec eius reprehensio id suadet, ut iam vidimus.

2° Dicimus quod si Primatus Petri ex Scripturis constat, ut ipse Dr. testatur, constat pariter Primatus iurisdictionis. Nam unde probat id ex Scripturis constare? ex historia scilicet Apostolici temporis. Nam iam Matthaeus Apostolos recensens Petrum appellat primum. Tum Petrus dirigit electionem Mattheae, primus die Pentecostes docet et huiusmodi, quae prostant in Actibus Apostolorum. At primo quis non miretur Primatum Petri probari non ex verbis Christi ad Petrum, quibus certe dignitas Petri contineatur oportet, sed ex quibusdam narrationibus, quae non nisi aliquod exercitium illius iuris, quod Christus Petro concessit, repraesentare possunt? Si verba Christi dicta ad Petrum Primatum eius non ostendunt, quia ut adversarii aiunt, in Petro dicta sunt omnibus Apostolis ideoque exhibent potestatem omnibus Apostolis communem; cur eadem adhibita interpretandi lege non licebit affirmare, quidquid egit Petrus, id ab eo ita esse peractum, ut ex aequo potuerit fieri a quovis alio Apostolo ipsumque aliorum nomine egisse, et veluti ab ipsis delegatum, quemadmodum suadere videtur eiusdem missio Samariam? At Matthaeus ipsum appellat primum. Id profecto docere debebat istum doctorem, quod Primatus Petri demonstratio pendet ex verbis Domini ad Petrum et quia his verbis potestas Petro promissa et collata significatur, Primatus proinde Petri non eo redit, ut sit primus inter pares sed ceteris auctoritate praeemineat. Sane Matthaeus haud obscure significat cur Simonem vocet primum, quia nempe est Petrus: *Primus* ait, *Simon, qui dicitur Petrus*; ratio ergo eius primatus est in eo, quod dicitur Petrus. Quaerenda est itaque significatio huius appellationis; at eam ubi reperies nisi penes eundem Mattheum XVI. in verbis Domini? Ex his igitur Primatus Petri colligendus est. Porro ibi non de aliquo simplici honore sed de auctoritate et iurisdictione sermo est: ergo si Primatum Petrus obtinuit, Primatum obtinuit iurisdictionis.

3° Nec felicius est iste Doctor in afferendis auctoritatibus Patrum §. 10. ex quibus, ut ipse ait, illud efficitur, quod Petrus fuerit *primus inter pares, nihil plus et nihil minus*. Profertur primo loco testimonium Cypriani, quod iam expendimus in 1a Th. pag. 348. Ex interpretatione, quam dedimus verborum Cypriani, satis constat quam inepte ad eum provocetur. Sed ut magis pateat inscitia arguentis, hanc libet addere animadversionem.

Quinam est scopus Cypriani, cum provocat ad verba homini *Tu es Petrus* etc. instilutionemque Primatus? nempe ut ostendat, ex Christi institutione unum esse, sicut in universa Ecclesia, ila in singulis Ecclesiis, cui ab omnibus parendum sit el hinc oriri baereses el schismata, quia haec dominica institutio non servatur. Itaque iuxta nostrum doctorem haec est argumentatio Cypriani: I nus est ex Christi institutione, cui omnes subesse debent, nempe Episcopus: nam Christus Petrum constituit primum inter pare: Optima certe argumentatio, ex qua oppositum prorsus consequitur; nam primo a paribus nulla subiectio debetur.

Eadem ratione ait accipienda esse verba Optati, caque sunt quae dedimus in l. Th. pag. 344. Inllegenda quidem sunt quemadmodum nos demonstravimus inllegenda esse verba Cypriani: at si secus ea vis inllegere de quodam primatu honoris tantum, primo quomodo id demonstras? frustra vero penes hunc Doctorem huius rei demonstrationem requiras; suflicil ei forte quo i verba Optati ita possint accipi. Verum possunlne reapse accipi hoc pacto? loquitur s. Optatus de cathedra episcopali: cathedrae autem episcopalis nomine, aetate certe Optati, inllegebatur cathedra auctoritatis et regiminis: hanc cathedram singularem Petri statutam esse docet, ut unitas ab omnibus servaretur; est ergo haec cathedra principium unitatis: at principium unitatis in societate, cuiusmodi est Ecclesia, quid est nisi auctoritas? porro huic cathedrae ipsi Apostoli adhaerere debebant ut futuri fuissent schismatici, si contra eam collocassem cathedram suam: at schismaticus in Ecclesia quis unquam reputatus est, nisi qui se subtrahit a debita subiectione Pastoribus? loquitur ergo Optatus de cathedra potestatis, cui ipsi Apostoli «tibesse deberent: Primatus proinde qui Petro asseritur non is esi tantum, quo primus ipse sil inter pares.

Producitur quoque testimonium Leonis M. ex serin. IV. in natali suae assumptionis: ubi dicitur quod etsi in populo Dei nulli sint sacerdotes (perperam interpretatur hie doctor *Priester*; inlclligunlur enim Episcopi) mulique pastores, omnes tamen proprie regit Petrus, quos principaliter regit el Christus. An (pii regit proprie alios est solum inter eos lanquam primus inter pares? quis adeo desipii? Profert el verba Hieronymi ex testimonio a nobis recitato pag. 3o0. ubi dicit electum ex Apostolis Petrum, ut capite constituto schismatis tolleretur occasio. An huiusmodi caput solum esi ille qui est primus inter pares el non potius qui in omnes jurisdictione politur? Audiat ipsum Hieronymum se interpretantem in //6. *ade. Lucifer.* n. 9. « Ecclesiae salus in summi Sacerdotis dignitate pendet; cui si non exsors quaedam et ab omnibus eminens tribuitur potestas, tot in Ecclesia orientur schismata quot sacerdotes ».

Turn non pauca D^p. Langea ex Patribus sive latinis sive graecis recitat testimonia, quibus paritas asseritur inter Petrum et Paulum, sed paritas ratione meritorum, laborum et martyrii: haec vero quid ad nostram quaestionem? De sententia vero Gregorii M. detrectantis titulum Episcopi oecumenici disputabimus suo loco inferius. Satius vero fuisset abstinere a citando Ambrosiastro, cuius nulla est auctoritas, quemadmodum nulla est certa notitia quae habeatur, an quae ex eo citantur, profecta sint a catholico quodam an a schismatico (cf. admonitionem Maurinorum praemissam huic commentario in 4° tomo operum s. Ambrosii). Et haec arbitramur salis esse ut intelligatur, quo argumentorum pondere Doctor iste sententiam catholicam impugnet.

V. Consideremus ergo difficultatem, quae per se sponte oritur contra Primatum Petri supra ipsos Apostolos ex praerogativis propriis Apostolorum. Conferamus simul Petrum et quemvis alium Apostolum. Uterque immediate missus a Deo: uterque instructus potestate praedicandi ubique authentice et infallibiliter: uterque praeditus potestate ubicumque et quaecumque velit ligandi et solvendi et haec sunt de essentia Apostolatus: praeterea uterque instructus potestate ordinis, quam licet quis ab alio accipiat, non sit tamen eo ipso minor dante. In quo ergo Petrus alios Apostolos excedit? quo eius primatus in ipsos Apostolos redit?

Responsio duplici parte constat. Primo scilicet respondemus Petri potestatem fuisse *ordinariam*, Apostolorum ceterorum *extraordinariam*; quod quidem est demonstrandum. Contendimus scilicet potestatem totius collegii apostolici fuisse ordinariam, ordinariam quoque potestatem Petri: nec de alia auctoritate a Christo instituta mentionem faciunt Evangelia, in quibus Christus vel omnes simul Apostolos, vel unum Petrum alloquitur. Contendimus vero eam potestatem, quae singulis aliis Apostolis facta fuisse creditur quaeque huc redit, ut fuerit iurisdictio universalis quoad omnes fideles et auctoritas magisterii infallibilis, fuisse extraordinariam. Quocirca defendimus ordinariam in Ecclesia eam tantum potestatem, quam a Christo institutam esse ex historia evangelica institutionis Ecclesiae novimus, quod non video cur non probetur Protestantibus. Sane proferatur testimonium, quo demonstretur Christum aliis Apostolis singillatim ac seorsim sumptis aliquid auctoritatis contulisse.

Iam vero quod potestas totius collegii apostolici, in quo et Petrus erat, sit ordinaria, facile omnes dabunt ipsique haeretici, (pii eam in universa Ecclesia perseverare docent. Quod autem potestas data Petro ordinaria quoque fuerit, mox demonstraturi sumus in seq. Thesi et idcirco nunc supponere licet. Illa vero potestas universalis et auctoritas infallibilis sin-

gulorum Apostolorum certe erat extraordinaria. Nam in hae constat historice nullos exstitisse successores, qui singuli eam oblinerent. Episcopi enim, (pii praesunt, debent singuli singulos suos greges pascere, ul Petrus 1' ep. V. 2. praecepit et Paulus Act. XX. 28. atque canonibus Apostolicis (cf. Cann. 14. 32. 33.) primorumque Conciliorum sancitum est. Nullus praeterea Episcopus seorsim est infallibilis; secus lot Episcopi non fuissent haeretici: fac enim e. g. Nestorium fuisse infallibilem, erravit ergo Cvrillus eum condemnans et Caelestinus; aliquis ergo fallibilis erat. Itaque ea universalis potestas iurisdiclionis et magisterii infallibilitas singulis concessa propria erat Apostolatus: at hic desiit desinentibus iis primis missis immediate a Deo; ceteri enim non amplius primi, sed secundi. Atque haec intelligenda sunt de Episcopis singulis comparatis cum Apostolis: si enim spectetur totus Episcoporum coelus, ipse eadem ac Apostoli potestate et auctoritate gaudet, quae in Ecclesia perennis esse debet. Quare verissimum est quod dicitur, potestatem Petri fuisse ordinariam, ceterorum extraordinariam.

Id iam constituit quoddam discrimen inter potestatem Petri et cuiusvis alterius Apostoli: verum nondum nodum difficultatis plane solvit; nam si personas consideras habentes potestatem, adhuc videntur pares alius quivis Apostolus et Petrus. Scilicet statuitur certe discrimen inter successores Apostolorum et successores Petri; inter Apostolos autem ipsos et Petrum discrimen ad summum existere videtur quoad quendam modum, quo ea potestas singulis inest: nempe ila inest Apostoli, ut cum ipsis exspirare debeat eamque ii nequeant in suos successores derivare, inest scilicet non perpetua, sed tandem desitura; e contrario ila Petro inest, ut perpetua sil futura el inamissibilis. Verum si ratio habeatur potestatis secundum se spectatae ipsique Apostoli ea fruentes cum Petro conferamur, nullum reale discrimen inter ipsos Apostolos et Petrum ex eo oriri videtur quod ea potestas fuerit extraordinaria in Apostolis, ordinaria in Petro. Quocirca ea responsio non sufficit pro explicanda excellentia el primalu Petri in ipsos Apostolos. Et tamen discrimen inter ipsos Apostolos et Petrum iliorumque huic subiectio tanquam capiti in regimine universalis Ecclesiae, veritas est Fidei definita, ul liquet ex propositionibus in fine Thesis afferendis.

VI. Itaque id demonstrandum est. Ut ergo Petri primatus in ipsos Apostolos verus esset, id requirebatur, ut scilicet iurisdictio Petri secundum speciem perfectior esset iurisdicljone Apostolorum atque adeo extensione et inlensilale maior, atque ul ipsi Apostoli iurisdictioni Petri obnoxii forent. Iam vero iurisdictio Petri secundum speciem differens et perfe-

clior erui: erat enim potestas *Petrae*, potestas *habentis claves Ecclesiae*, potestas *Confirmatoris*: porro *esse Petram Ecclesiae, habere Ecclesiae claves, Confirmatorem esse fratrum*, dignitas est specificè differens ab ea dignitate, quae est communis aliis Apostolis, quae subordinata est *Petrae*, habenti *claves*, confirmatori: eum ergo potestas Petri respondeat eius dignitati, et si *potestas Petrae Ecclesiae, habentis claves Ecclesiae, Confirmatoris fratrum*, est necessario potestas specie perfectior potestate ceterorum Apostolorum. Hinc erat potestas *extensione* maior, se porrigebat enim ad ipsos Apostolos, in quos nullus alius Apostolus potestatem habebat: erat *intensitate* maior; poterat enim 1° plures et nobiliores actus (piam potestas Apostolorum, eos nimirum actus qui in ipsos Apostolos exercerentur: 2° erga ipsos fideles plus poterat quam quivis alius Apostolus; in rebus enim disciplinariis poterat solvere quod Apostolus ligasset, ligare quod ille solvisset, vel dispensando fideles in lege ab Apostolo lata, vel abrogando eius legem, vel legem ferendo sine consensu Apostoli eoque etiam non probante; nam fideles omnes primum commissi curae Petri et Apostoli subordinati Petro erant. Unde solius Petri potestas reapse erat plena, quod notandum est. Itaque potestas jurisdictionis Petri ipsos quoque Apostolos extraordinaria potestate auctos complectebatur; ea enim potestas extraordinaria, quantumvis ampla, erat inferior potestate *Petrae Ecclesiae, habentis claves Regni et Confirmatoris* eidemque subordinata. Itaque *in actu saltem primo* potestas et iurisdictio Petri maior erat potestate et iurisdictione ceterorum Apostolorum.

Quoad *actum secundum* vero sive quoad eius exercitium et effectus, advertere licet, quod potestas Petri duplici modo actiones Apostolorum moderabatur. Primo *indirecte*, quatenus nempe cum ius esset Petro exigendi, ut sibi tanquam Capiti Apostoli adhaererent, ii non nisi adhaerentes Capiti Petro eique ut supremo Pastori visibili oves omnes adunantes, ministerium omne suum docendi regendique legitime exercere poterant: unde quamvis a Petro missionem Apostoli non haberent, nihilque cis Petrus actu praeciperet, subordinatio tamen Apostolorum Petro, quem fundamentum et caput universae Ecclesiae revererentur, conditio erat necessaria ministerii Apostolici. Tum deinde *directe* quoque iurisdictio Petri in Apostolos exercebatur vel poterat exerceri; eis enim vere praecipere poterat 1° certe quoad eas res quae fuissent praeter missionem universalem Apostolorum, cuiusmodi fuit electio Mallhiae, vel (piae a lotu eorum coctu vel pluribus ex iis simul fieri debuissent, ut e. g. Synodi celebratio, quae quoad res disciplinares potuisset utilis esse: 2° quoad

eas etiam res disciplinares quae eum non essent a Christo determinatae, relictæ erant arbitrio Apostolorum et potissimum Petri: iure enim Pastoris supremi et universalis potuisset Petrus ferre leges pro universa Ecclesia, quam nullus Apostolus potuisset solvere, imo cuius observationem debuisset urgere, ne schismaticus esset: eodemque iure poterat Apostolos obligare ut certas leges disciplinares statuerent. Itaque cum potestate extraordinaria Apostolorum Primatus Petri optime conciliatur vereque Petrus potestate iurisdictionis in ipsos Apostolos fruebatur ipseque unus plenitudinem habebat potestatis.

Itaque objicientibus quod Apostolis quoque facta sit potestas universalis ligandi et solvendi et collatum charisma infallibilitatis, respondendum est quoad 1^{am} cum distinctione: potestas ordinaria, *nec*/: extraordinaria, *subd.*: potestas extensione et intensitate par potestati Petri, *neg.*: potestas *impar*, *subd.*: quae proinde exigeret subordinationem Apostolorum cathedrae Petri et (pia non excluderet potestatem exercendae iurisdictionis in ipsos a Petro, *conc.*, quae secus se haberet, *neg.*

Quoad 2^{am} nempe charisma infallibilitatis, respondendum est: extraordinarie collatum est Apostolis singulis citra ullam subordinationem ad Petrum *neg.*, eum hac. conditione, ut docentes Petro tanquam Petrae et capiti adhaerent, ipsique tanquam supremo sub Christo Pastori oves adunarent, *conc.*

Nec his adversatur quod Paulus Gal. II. 6. dicit, eos (pii videbantur esse aliquid (οἱ ἰσχυόντες, aliqui addunt τι εἶναι, quod in superioribus exstat, Apostolos nempe, qui esse videbantur (h. e. erant manifeste) *columnae* v. 9., nihil sibi contulisse. Loquitur enim Paulus de missione sua et specialim de auctoritate docendi seu magisterio, quod a Christo immediate accepit, a quo et immediate edoctus fuit (I. II. 12.).

VII Qua quidem in re mirari subit nolle Protestantes et modo etiam veteres catholicos intelligere id quod adeo clare Scripturae docent. Cum ipsis proponimus verba Christi dicta ad Petrum, reponunt saltem eandem potestatem factam esse Apostolis ceteris. Id vero quo argumento probant? quia nempe et illis facta est potestas ligandi solvendi missique sunt ad docendum et fundandas Ecclesias in universum orbem. Verum ubi scriptum est aliis quoque Apostolis factam esse a Christo appellationem Petrae, aliis quoque Apostolis datas esse claves regni? haec uni Petro, non aliis etiam simul sumptis Apostolis dicta sunt. An idem his phrasibus significatur ac illis: (*quaeecumque ligaveritis* etc.? verum superius ostendimus non minimum esse inter eas discrimen. Rursus cur non advertunt non tautundem esse potestatem aliquam uni fieri, et eandem fieri pluribus

collegialiter adunatis inter quos sit et ille unus? quod quidem iam superius expendimus. Cur nunquam Protestantes solliciti sunt de ratione reddenda Imius facti, quod Christus uni Petro singillatim seorsim ab aliis, non Ioanni, non Andreae etc. promiserit et dederit potestatem? Si non erat instituenda nisi potestas quaedam communis, cur non fuit contentu Christus verbis dictis ad omnes Apostolos? videant ergo Protestante', quinam sint (pii Scripturis vim faciunt, ipsine an catholici.

VIII. Doctrina statuens omnimodam aequalitatem inter b. Petrum et alios Apostolos sine subordinatione et subiectione eorum Petro in potestate suprema et regimine universalis Ecclesiae, declarata est haeretica ab Innocentio X. decreto s. Inquisitionis 29. Ian. 1647. Et iam Joannes XXII. proscripserat ut haeticam proposit. 2m Marsilii Patavini et Ioannis de Landuno, quod b. Petrus non plus auctoritatis habuit quam alii Apostoli habuerunt, nec aliorum Apostolorum fuit caput (Conslit. iam citata). Post quem Clemens VI. in epistola dogmatica ad Armenos qui unitatem Romanae Ecclesiae cupiebant (Oderic. Raynaldi an. 1331. n. 3.) proponens credenda, id primum interrogat: « Si credis, quod b. Petrus plenissimam potestatem iurisdictionis acceperit super omnes fideles christianos a Domino I. C. et quod omnis potestas iurisdictionis, quam in certis terris et provinciis et diversis partibus orbis specialiter et particulariter habuerunt Iudas Taddaeus et ceteri Apostoli, subiecta fuerit plenissimae auctoritati et potestati, quam super quoscumque in Christum credentes in omnibus partibus orbis b. Petrus ab ipso D. I. C. accepit et quod nullus Apostolus vel quicumque alius super omnes Christianos nisi solus Petrus plenissimam potestatem accepit ».

CAPUT II.

*

DE SUCCESSIONE IN PRIMATU B. PETRI

THESIS VII.

« *Quod autem in b. Apostolo Petro princeps pastorum et pastor magnus ovium Dominus Christus Iesus in perpetuam salutem ac perenne bonum Ecclesiae instituit, id eodem auctore in Ecclesia, quae fundata super petram ad finem secularum usque firma stabit, iugiter durare necesse est* » (Cone. Vatic. Sess. IV. cap. 2.).

I. Sensus non est quod potestas collata a Christo Petro debeat deinceps in Ecclesia esse hoc pacto quatenus scilicet ea succederet Petro in hac potestate; sed sensus est, quod Petrus in primatu a Christo instituto debeat

ex eadem Christi institutione habere singulares in Ecclesia habere successores, quae fundata ab initio super petram, super eandem ad finem usque seculorum firma stabit, haec Pius VI. in litteris *Super Soliditate* quibus Eybelii librum : *Quid est Papa?* damnat: < Super soliditate Petrae fundatam a Christo Ecclesiam Petrumque singulari Christi munere praeceleris electum, qui vicaria potestate apostolici chori princeps existeret totiusque adeo gregis pascendi, fratres confirmandi totoque orbe ligandi ac solvendi summam curam auctoritatemque *in successores omni aevo propagandam susciperet*, dogma catholicum est, quod ore Christi acceptum, perenni Patrum praedicatione traditum ac defensum, Ecclesia universa omni aetate sanctissime retinuit saepiusque adversus novatorum errores, summorum Pontificum Conciliorumque decretis confirmavit ».

II. Negant successionem perpetuam in Primatu Petri non ii tantum qui nolunt aliquid peculiare praeceteris Petro fuisse tributum a Christo, sed et qui hoc admissio contendunt id privum fuisse et personale Petro. Quibus eum Dr. Langen ita rationes suas subducit. Verba Christi (Matth. XVI. 18.) spectant et sententia Patrum personaliter ad Petrum, nec unquam a Patribus ea enarrantibus ad eius successores referuntur. Et sane promissio Christi nexa est necessario cum merito confessionis fidei editae a Petro: illud autem proprium fuit Petri neque in aliquos successores derivandum; ergo et praemium, quod pro illa rependitur, proprium fuit solius Petri. Pariter munus confirmandi fratres supponit conversionem Petri a lapsu ipsumque lapsum : haec porro rursus propria sunt et priva Petri. Secus si verba Christi: *et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, pertinent quoque ad successores quosdam Petri, oportebit hos successores antea labi et deinde converti, vel in ipsis vera sint verba Christi (l.c. §. 7.). Rursus si aliquis est Vicarius Christi in Ecclesia, qui Episcopis ceteris supereminet, licebit ita res componere ut ex una parte ponatur Christus eiusque Vicarius, ex altera ponantur Apostoli cum Episcopis: Vicarius proinde Christi ita alloqui poterit Episcopos: sicut misit me Pater, et ego mitto vos; quod nemo non videt quam sit absurdum. Praeterea si Vicarius Christi simul est cum Christo, cur Christus alloquens Apostolos complectitur una omnes, comprehenso inter eos etiam Petro? sic enim Petrus Vicarius Christi conferret aliis auctoritatem cum Christo et simul cum illis eam acciperet a Christo, quod contradictorium est (§. 6.).

Alii cum Salmasio (in Appar. cit. pag. 16. 17.) negant Petrum posse habere successorem, quia Apostolis non succeditur; Apostolorum enim auctoritas extraordinaria fuit, quae debuit cum ipsis desinere. Et sane (piis succederet nisi aliquis Episcopus? at nequit Episcopus succedere

Apostolo, quia Apostolus non erat Episcopus? et successio non est inter diversos. Demonstrabimus primum veritatem in Thesi assertam, tum his argumentis faciemus salis.

III. Porro perpetuitas Primatus, sive successio perpetua Petro in primatu *ex ipsius Christi Domini institutione seu iure divino*, iis argumentis demonstratur, quae a Patribus vaticanis innuuntur. Etenim 1 Petrus se habet ad Ecclesiam ut fundamentum ad aedilicium : Petri stabilitas et fortitudo ratio sunt cur portae inferi contra Ecclesiam non sint praevaliturae: Petrus is est qui confirmat in fide fratres contra tentationes Satanae; atqui aedilicium hoc, quod est Ecclesia, non cum persona Petri cessare debet, sed usque ad finem seculi permanere; tum oportet ut nunquam contra Ecclesiam praevaleant portae inferi, oportet ut fratres in fide confirmantur semper, quia nunquam deerunt Satanae tentationes; porro aedificium durare nequit sine fundamento nec nisi ipsi innixum firmum stabit contra impetus inferni fratresque confirmari non possunt si desit confirmator: ergo Petra Ecclesiae, Confirmator *στήριγμα* fratrum perpetuus esse debet.

Et sane iurisdictio suprema uni Petro concredita, qua omnia ad unitatem revocantur, est elementum intrinsecum constitutivum Ecclesiae a Christo institutae; quia forma regiminis est de essentia societatis: atqui Ecclesia cum iis elementis intrinsecis perseverare debet, cum quibus a Christo est instituta: ergo. Porro ex hoc argumento liquet iura omnia promissa et collata Petro non fuisse extraordinaria, sed ordinaria : ius enim ordinarium illud dicitur heic, quod semper in Ecclesia esse debet : atqui ea iura omnia spectant ad essentiam Primatus Petri a Christo instituti, hic Primatus ex eiusdem Christi institutione debet semper esse in Ecclesia: ergo.

Praeterea 2° Matth. XXVIII. 20. Christus alloquens omnes Apostolos promittit semper se cum illis futurum, cum illis scilicet quatenus aucti erant iuribus divinis h. e. promittit, se protegentem eorum iura semper mansurum semperque mansurum eum statum sociale, qui ex illis iuribus constituebatur: porro cum Apostolis aderat quoque Petrus auctus Primatu; ergo et Primatus Petri perpetuus esse debet. Dices: iura singulorum Apostolorum propria Apostolatus desierunt cum ipsis: quidni ergo et Primatus Petri? Respondeo a) Christus omnes Apostolos simul alloquitur; unde ea iura promittit fore perpetua, quae spectant ad coelum Apostolorum, non ad singulos: porro eae singulares praerogativae Apostolorum non spectabant ad coelum. At Primatus Petri ad ipsum coelum Apostolorum spectabat; erat enim principium unitatis Apostolici coetus,

qui propter ilium ad unitatem revocabatur: si ergo omnia iura eius coelus manere debent idemque status, ins quoque Primatus perpetuum esse debet, β) Discrimen rursus est quod potestas singulis aliis Apostolis facta non esset specie diversa a potestate eorundem simul sumptorum nec prout in singulis reperiēbatnr esset necessaria Ecclesiae; «piare desinentibus quoque specialibus illis praerogativis, eadem iura in Ecclesia manebant idemque status: at si desiisset Primatus Petri, ius aliquod et quidem praecipuum, quod in eo coetu Apostolorum reperiēbatnr, prout in eorum capite erat, desiisset nec amplius idem status socialis permansisset, quo coetus Apostolorum continebatur. Itaque necesse est, ut si Christus futurus est semper cum Apostolis, futurus sil quoque semper specialiter cum Petro.

Praeterea 3' ex doctrina Apostoli I3 Cor XII. 12. seqq. palet Ecclesiam esse, unum corpus unumque caput habere homogeneousibi praeter Christum. Inquit enim Paulus v. 21. quod *caput non potest dicere pedibus: non estis mihi necessarii*: at Christus id dicere merito potest omnibus fidelibus; caput igitur, de tpio loquitur Paulus, est aliquis alius a Christo et sub Christo, spectans ad Ecclesiam visibilem: hic vero (piis esse potest nisi Petrus? Porro quemadmodum est ex Christi institutione quod Ecclesia sil unum corpus, ita et quod habeat hoc caput. Cum ergo Ecclesia debeat esse ex Christi institutione perpetua, ex eadem quoque caput iugiler cum corpore durare debet; ergo quandiu Ecclesia erit, Petrus successores habebit.

Idem 4° lesanlur Patres, qui docent Petrum constitutum esse a Christo fundamentum ac solidissimam petram Ecclesiae suae, petram hanc non vinci ab inferorum portis: Petrum autem in suis successoribus iugiler vivere et praesidere, ad quos pariter spectant Christi verba: huc faciunt testimonia plura Patrum citata in Th. 1. sub n. 2. post coroll. 7. et sub n. *5. primo loco, quae modo satis sit indicasse; nam in progressu tractationis et praecipue in seq. Th. erunt non pauca ex iis aut similia recitanda, in quibus et illud contineri quod modo defendimus manifestum erit. Eadem veritas pariter constat ex doctrina Patrum asserentium Petro potestatem collatam esse ut unitas Ecclesiae formaretur i Parianus epist. 3. ad Sympronianmn, Optatus, Cyprianus locis iam citatis). Idem argumentum confirmat quoque ea interpretatio adhibita a Patribus verbis Maith, in controversia Novaliana, de qua vide Augustinum in praeced. Thesi.

Ergo ex iure divino sive ex ipsa Christi institutione Primatus Petri perpetuos habere debet successores.

Porro ex allata demonstratione liquet perpetuitatem iure divino Pri-

malus Petri esse veritatem in Scripturis revelatam. Haec enim veritas ope simplicis analysis rei explicitae revelatae colligitur ideoque immediate revelata non quidem *verbaliter*, sed *realiter*, h. e. ratione habita rei expressae, censenda est. Sane analysi instituta rei expressae verbis Matthaei XVI.: *Tu, es Petrus* etc. manifestum est, Ecclesiam Christi, non huius vel illius aetatis, sed Ecclesiam, quam Christus aedificaturus est, h. e. Ecclesiam perennem referri ad Petrum tanquam ad suum fundamentum suumque caput: his vero continetur, Ecclesiam esse non posse sine Primatu Petri, relativa enim simul sunt et landiu debere esse Petram quandiu futura est Ecclesia: ergo.

IV. Itaque ut adversariorum argumenta expediamus, primum aequivocatio illa puerilis tollatur, cum praerogativae Petri dicuntur personales. Personales enim sunt; quia Petro propriae non communes aliis Apostolis ceterisque fidelibus fuerunt, non vero personales sunt quatenus ipsi ut privatae personae datae fuerint, vel fuerint ita datae ut cum eo cessare deberent. Quod enim datum est, ad Ecclesiae bonum per se spectat, publicumque est munus et officium, quo Ecclesia nunquam carere potest. Nexus vero huius auctoritatis collatae Petro cum merito eius confessionis in eo quidem est ut prae celeris Apostolis meruerit Petrus hac publica dignitate insigniri aliqua enim persona ad hoc deligenda erat; non autem in eo est quod sicut meritum confessionis Petri ipsi soli inest nec illud transit ad alios, ita ad alios non transeat dignitas ei collata. Nam utrum haec transeat vel non transeat ad heredes, id ex natura ipsius petendum est: si enim est auctoritas ex Christi institutione Ecclesiae necessaria, ea utique perpetua sit oportet propriumque ei privum Petri erit, quod in ea habenda fuerit primus: quae specialis praerogativa utique ad haeredes non transit. Idem dicendum ad argumentum petilum ex verbis Christi apud Lucam: sed et praeterea advertendum quod absque ulla ratione sufficienti contenditur, ibi supponi lapsum Petri eiusque conversionem. Sed de his rursus redibit sermo, cum de infallibilitate Rom. Pontificis disputandum erit. Ealsum vero est quod dicitur Patres nunquam retulisse verba Christi ad successores Petri. Porro ut Petrus Vicarius esset Christi non erat opus ut ipse mitteret Apostolos; sed etsi isti immediate missi essent a Christo, si tamen ita mittebantur, ut subordinati essent Petro, iam *et* quoad illos Petrus erat Vicarius Christi. Episcopos vero tum Petrus tum eius successor mittere poterant, et reapse mittunt cf. Th. XIV.; at non exinde sequitur Vicarium Christi posse sibi usurpare verba Christi sensu eo proprio, quo dicta sunt a Christo; nam non est par Christo Vicarius eius: sed solum analogice, in quo nulla est absurditas. Quatenus vero Petrus auctoritate

insignitura Christo ex parte eorum est qui accipiunt a Christo: quatenus autem hac auctoritate insignitus regit Apostolos eorumque successores iisque firmitatem et unitatem praestat, ex parte est Christi, sed sub ipso et per ipsum id praestat: ideoque nulla est contradictio.

Argumentum Salmasii, quod ipse invidissimum putat, nullum est. Nam falsum est, Apostolis non succedi; neque enim omnis auctoritas apostolica erat extraordinaria: imo proprie nulla erat extraordinaria, sed potius modus eam habendi quidam extraordinarius erat, quatenus ceteri singuli Apostoli eam plene possiderent quoad omnes fideles singulique Apostoli essent infallibiles. At auctoritas Petri ulpote Petrae Ecclesiae, Pastoris totius gregis, habentis claves Regni. Confirmatoris fratrum, auctoritas item apostolica totius coetus apostolici et auctoritas pure episcopalis ceterorum Apostolorum erat ordinaria; instituta quippe a Christo est ut ipsa Ecclesia esset. Quod vero ait Salmasius Apostolos Episcopos non fuisse, id ex eius imaginatione pendet, quod Episcopi, quales nunc sunt, iure humano post aetatem apostolicam caeperint esse in Ecclesia: qua in re bene confutatus est a Petavio in Libris de Hier. Eccl. Cf. Prolegom. 16. et 17.

Itaque Primatus Petri non erat privilegium personale; institutus est enim in bonum Ecclesiae et ut perpetuus esset: et quamvis Petro potius quam alii propter eius singularia merita collatus sit, non tamen propter ea merita remuneranda fuit Primatus *institutus*, sed propter Ecclesiam.

NOTA IN SEQUENTES THESES

I. Proleptice sumimus modo veritatem historicam Episcopatus Romani, quem Petrus usque ad mortem gessit, de quo deinceps magis opportunum erit disputare cuiusmodi factum sit, an pure factum dogmaticum, an facium revelatum divinaque lide credendum. Ad argumenta historica quod spectat lege Petrum Foggini *de Rom. Divi Petri itinere* etc. Gregorium Cortesium S. R. E. Cardinalem, *de Romano itinere gestisque Principis Apostolorum*, edit. Romae 1770: quibus adde et egregium opusculum, quod de eadem re paucos ante annos edidit Sebasianus Sanguineti S. l., cum in hoc Collegio Historiam ecclesiasticam tradereti Deinde nescio (piis doctus vir idem factum demonstravit testibus pluribus productis ex sectis orientalibus Syrorum.

II. Satis sit triplici, licet satis ineptae, occurrere difficullali. Prima est quod non potuerit Petrus esse Episcopus Romae; quia Ecclesia Romana ex gentibus collecta est: Apostolus autem gentium non Petrus, sed Paulus fuit; ergo Paulus non Petrus fuit Ecclesiae huius fundator primusque

Episcopus, ha cl. Salmasius in Apparatu citato pag. 6. contra omnis historiae certissimam Iidem ipsiusque Verbi Dei scripti auctoritatem. Sane an ea distinctio inter Apostolorum uliusque, ut Petro creditus esset apostolatus Iudaeorum, Paulo vero gentium, eo spectabat ut Petrus non posset aut non deberet gentes evangelizare ex iisque colligere ecclesias? Quis hoc docuit Salmasium? si ita est, cur per specialem visionem Petrus a Deo excitatur, ul primus gentes in Ecclesiam introducat? Nonne Petrus cum celeris Apostolis missus iam fuerat a Christo ad gentes, cum dictum est eis; *euntes eryl docete omnes (gentes...?* Si ea distinctio presse ad verbum urgetur, ut facit Salmasius, doceat nos ipse, quid reliquum erat celeris Apostolis: quod si celeri, non obstante apostolatu Pauli, poterant gentes evangelizare et inter gentes ecclesias fundare, quod nisi insanus non negabit; cur non poterat Petrus non inferior certe, illis? Ceterum contra facta quid valent argumenta a priori? Nonne vigebat el florebat Ecclesia Romana ila, ut fides eius praedicaretur ubique, antequam Paulus Romam venisset et de excolenda ea parte dominici gregis cogitaret; ut eius epistola ad Romanos testatur? Dices eam fuisse parvam Ecclesiam collectam ex Iudaeis qui pauci Romae morabantur. Respondeo primum: esto, licet negem paucos numero fuisse tum Romae Iudaeos saltem proselytas. Sed etsi ex Iudaeis fuit, ea fuit Ecclesia Romana incipiens, nec alia postea Ecclesia successit, sed eadem ampliata fuit. Verum secundo ipsum argumentum epistolae Paulinae satis docet, Ecclesiam, ad quam scribit, ex Iudaeis et gentibus coactam fuisse. Et tamen eam Paulus non instituerat. Somniatur ergo Salmasius.

Excipiunt rursus Protestantes aientes, Apostolatum cum Episcopatu componi non posse. Apostolus enim ad omnes gentes missus nullibi fixam sedem habere debuit nec singulari gregi sed omnibus pascendis intentum eum esse oportuit: contra Episcopus fixam sedem alicubi habet singularemque gregem. Sane nullus alius Apostolus legitur alicuius particularis Ecclesiae Episcopatum gessisse. Verum 1) nulli maiorum haec repugnantia Apostolatum inter et Episcopatum venit in mentem. 2) Apostolus quidem missus est ad omnes gentes, sed haec missio non perinde est ac iussio ut quisque Apostolus ad omnes gentes se conferret; quod nec potuisset fieri. Missio ergo illa universalis in eo erat, quod potestas singulis facta esset eundi quo vellent, nullus eis locus definitus esset; in arbitrio vero ipsorum relictum fuit, quae peragrarere vellent loca, quas gentes erudire vellent. Quare electio locorum et gentium a prudentia Apostoli pendebat, qui si pulasset divinae gloriae magis conducere, ut aliqua in civitate fixam sibi sedem statueret idque exsecutus esset, nihil

egisset quod obligationi Apostolatus adversaretur. Pariter Episcopatus ratio non postulat ut quis ita alicui loco allixus sit, ut ab eo nunquam recedat, si praesertim fungentes vice sua relinquere ibi possit: sed postulat, ut Episcopus iure principe et ordinaria iurisdictione polietur in certum gregem, qui ipsi tanquam capiti et pastori adhaerens una existat Ecclesia. Cum hoc vero conciliatur excursio el digressio ad alia loca etiam longinqua, etiam per longum tempus, quod honeste lit, cum causa subest. Itaque Aposlolalus el Episcopatus non invicem pugnant.

.Quod autem subditur, nullum alium legi Apostolum, qui Episcopus fuerit, i) id per se imbecillum est: 2° e gravissimorum criticorum sententia Iacobus Ierosohmorum Episcopus fuit Apostolus ex duodecim: 3' id etsi aliqui negent (inter quos acerrime Erane. Antonius Zaccaria in *Disseri. Latinis De rebus ad historiam etc...* Tom. 1. diss. 1a superiorum argumenta retexens, quin tamen ullum ex argumentis quae profert demonstrat vere quod contendit), advertendum est tamen, quod qui negant Iacobum Episcopum Ierosolymorum fuisse Apostolum ex duodecim, concedunt tamen fuisse ex primoribus Apostolis, in eodem nempe censu in quo fuit Paulus (cf. *Diss. cit.*). Atqui cum Paulus nihil minus Apostolus esset quam quis ex duodecim (Th. (».); si ipsi eiusve pari Iacobo licebat Episcopatum alicuius Ecclesiae suscipere, ut in illa opinione supponitur, licebat ergo el celeris Apostolis. Ceterum specialis erat ratio cur Petrus cathedram aliquam episcopalem sibi vindicaret; nam Apostolis reliquis non erat succedendum in ipsa potestate Aposlolalus, quae extraordinaria erat, succedendum autem erat Petro in Aposlolico Primatu. Id autem sequenti thesi declarabitur.

Tandem ait Salmasius (I. e. p. 18.) el post eum Dr. Langen(P. 1. §. 6.) quod si quis est Vicarius Christi primatum gerens in universam Ecclesiam tanquam regnum suum, nequii is esse Episcopus alicuius particularis Ecclesiae: quemadmodum Rex Galliarum non est Rex Parisiorum el propter hoc Rex Galliarum, sed ex aequo immediate Rex est omnium civitatum omniumque subditorum huius regni, hire ergo excipitur contra praerogativam Primatus assertam cuidam Episcopo determinatae Ecclesiae, cuiusmodi est Episcopus Romanus.

Verum licet sciscitari a Salmasio, an censeat repugnantiam aliquam in hoc esse quod qui Episcopus est alicuius Sedis sit quoque Christi Vicarius pro universa Ecclesia primalumque iurisdictionis obtineat in ceteros Episcopos? Hanc repugnantiam nunquam Ecclesia sensit, nec Salmasius demonstravit et si potest alicuius sedis Episcopus esse pro pluribus aliis Episcopis metropolis aut patriarcha, non liquet cur nequeat

esse supremus Pastor Chrislique Vicarius. Cum ergo nulla per se ostendi possit repugnantia, quaestio an ita sit, solvenda est argumentis historicis, non a priori. Quamvis a priori eiusdem rei convenientia salis sit manifesta. Est enim Ecclesiae quam maxime necessarium, ut certus eidem sit successor Petri, ideoque sit certa ratio successionis; haec vero nulla ratione magis certa fieri posse videtur, quam si alicui sedi determinatae sit successio alligata.

THESIS Vili.

Distinguenda est lex successionis a conditione successionis in Primatu.

Lex successionis est ipsa divina institutio Primatus eiusque perennitatis: conditio est titulus quo efficitur ut hic potius quam alius succedat, Uniusmodi porro conditio determinata est a facto originali Petri, quo Romanam Sedem evexit ad dignitatem Primatus. Romanus ergo Episcopus, qui solus debita conditioni facit satis, obtinet iure divino vi legis successionis Primatum in universam Ecclesiam. Quocirca cum quaeritur quo iure Romanus Episcopus succedat Petro, si intelligatur non comparative sed absolute quo iure polietur eadem auctoritate ac Petrus, respondendum prorsus est, ipsum iure divino succedere Petro.

I. Non omnes partes huius thesisi eo ordine probabuntur quo sunt dispositae idque, ut manifestum fiet, gratia claritatis. Itaque ut exemplo distinctionem traditam declaremus; in quavis societate politica ex naturae lege aliquis aut aliqui esse debent qui suprema potestate poliantur: forma vero regiminis ex voluntate societatis vel ex certis factis determinari potest. Ita in romana republica lex erat rempublicam annuis duobus consulibus regendam esse: consules nuncupati, ex lege naturae determinata a voluntate sociali, rempublicam capessebant et moderabantur. Si ergo quaeratur quo iure *Consules exsistebant* et singulis annis novi veteribus succedebant: respondendum est, *iure naturae et iure sociali: iure naturae*, prout erant regimen aliquod societati necessarium, *iure sociali*, prout erant certa forma regiminis. Porro conditio successionis erat e. g. ut quis inferiora munera reipublicae obivisset, ut praesens peteret, ut populi suffragiis eligeretur. Ex his adiunctis simul concurrentibus, vel secus, eliciebatur ut hic prae alio consul esset. Quare si quaeratur cur *hic potius quam ille* consul fuerit, respondendum est, quia hic potius quam ille faciebat salis conditionibus postulatis, non quia natura salusve reipublicae id flagitaret: quod quidem in priore quaestione respondendum

foret. Quia vero in eodem subieclo una coibant el auctoritas el talis forma regiminis, quae non nisi in concreto esse possunt, el conditiones ad earn obtinendam: hinc iidem homines erant Consules remque publicam administrabant iure naturae et sociali determinante ius naturae, alque iure personali expletae conditionis; *absolute* quidem consules iure naturae determinato a voluntate societatis, *comparative* autem, hi potius quam illi, iure expletae conditionis.

Iam vero, si haec ad Ecclesiam transferantur, lex successionis est ipsa lex perennitatis Primatus; eo enim titulo quo Primatus perennis esse debet, eodem et successores Petri exsistere debent. Titulus porro praeficiens perennitatem Primatus est voluntas Christi. Quare ius, quo stabilitur exsistentia successorum in Primatu usque ad finem seculi, non est humanum, sed disinum, ex voluntate Christi institutoris profectum. Porro adverte discrimen inter regimen politicae societatis et regimen Ecclesiae quoad hoc: nam licet regimen esse aliquod in politica societate sit ex institutione naturae, forma tamen regiminis non determinatur solo iure naturae; at in Ecclesia eadem voluntas divina quae regimen in ea esse voluit, el formam quoque regiminis determinavit: unde in Ecclesia totum hoc nempe regimen el forma ipsius est prorsus de iure divino.

II. At ab hoc iure divino instituyente Primatum eiusque perennitatem ideoque successionem perpetuam in eo, distinguenda est conditio successionis. Quae quidem distinctio accurate est facienda. Non enim volumus dicere vel quod ipsa conditio non potuerit iure divino constitui, quod nemo non videt falsum esse, vel quod reapse non fuerit iure divino constituta; de hac enim re inferius disputabimus: sed id dicimus 1° quod specialis rerum essentiis, alia est ratio conditionis successionis, propter quam hic potius quam ille succedit, alia est ratio legis successionis, per quam ipsa exsistentia perpetua successorum stabilitur: alque 2° quod necesse non fuit Christum voluntate *antecedente* determinare conditionem successionis, quemadmodum legem successionis statuit, ad hoc ut quis deinceps iure divino succederet Petro in Primatu.

Primum liquet ex declaratione superius tradita, ex qua etiam alterum ita probatur. Voluntas *antecedens* Christi determinans conditionem successionis esset voluntas, quae ante quodvis factum vel actionem Petri aut Ecclesiae constitueret, quinam ex tot succedere deberet, sive aliqua lege universali lata definiente modum successionis sive singulis vicibus designando successorem: atqui huiusmodi antecedens determinatio non fuit necessaria. Etenim quamvis Christus permiserit Petro sive Ecclesiae determinare modum successionis (quem tamen ipse deinceps voluntate

consequente ratum habuerit Th. 10.), haec tamen determinatio eo tantum speetasset, ul *comparative hic potius quam ille* succederet Petro Primatuque obtineret; non vero ut hic *absolute* succederet Primatumque haberet; id enim pendet prorsus a lege successionis, quam determinatio conditionis supponit; qua lege successionis non existente, nemo succedere posset seu Primatum post Petrum in Ecclesia habere. Quare etiam in hac hypolhesi succederet quis Petro sive Primatum post ipsum in Ecclesia haberet, quia Christus voluit Primatum esse perpetuum; succederet ergo iure divino.

Nimirum ius est divinum ut sit semper Primatus in Ecclesia; sive ut sit semper aliqua persona quae iure divino debet esse et est Primas in Ecclesia; determinata autem per conditionem persona, haec sola, celeris exclusis, eodem ipsa iure Primatum oblinet in Ecclesia; obtinet enim quia Christus vult esse Primatum. Quemadmodum lex est naturae oportere in societate esse auctoritatem quae regat, ideoque aliquem aut aliquos qui ea poliantur: quem penes vero illa sit, id determinationi permittitur vel hominum vel facti alicuius. Robertas autem Rex factus defuncto Patre quo iure est Rex? prout absolute auctoritatem habet, iure naturae eoque iure leges ferre potest quibus poena capitis in reos animadvertat etc. Scilicet ius, quo aliquid oblinetur, eiusdem est generis ac illud quod aliquid obtinendum esse decernit.

Adverte tandem, quoniam conditio ut quis Petro succedat, est, ut videbimus, Episcopatus Romanus, aliud esse quaerere quaenam sit conditio ut aliquis Petri successor exsistat, aliud quaerere quaenam sit conditio ut hic vel ille sit Episcopus Romanus. Priori quaestioni respondemus, eam esse Episcopatum Romanum, ideoque solos Episcopos Romanos esse successores Petri in Primatu: alteri respondendum est, esse eas leges quibus regitur electio Romani Pontificis. Sed de hac conditione, quae remota est, non disputamus.

III. Probamus ergo primum, *Romanos Episcopos solos esse successores b. Petri in Primatu*¹ tum probabimus eosdem *iure divino* in Primatu succedere: succedere autem b. Petro in Primatu nihil aliud est quam Petri Primatum post Petrum in Ecclesia oblinere. Quoad primum argumenta haec sunt, a) Argumentum ab exclusione petitum. Auctore Christo divinoque iure quousque Ecclesia durat, haberi iugiter debet successor Petri in Primatu; hic autem unicus quovis tempore esse debet: atqui usque ad Concilium Florentinum nemo alius in Ecclesia habitus est Petri successor quam Episcopus Romanus; ergo hic est et ipse solus successor in Primatu Petri. Consequentia evidens est; fieri enim nequit ul nullu

exstiterit successor in Primatu, nisi et Ecclesia quoque super Petram fundata desierit lalsaque evaserit promissio Christi: ecce *ego vobiseum sum omnibus diebus* etc. fierique pariter nequit ut hac in re Ecclesia erraverit. Porro Maior argumenti certa est ex praecedenti Thesi: minor evidentissima est historice. Sane, ut rem salis nolam breviter perstringamus, nulla de hae re dubitatio usque ad Concilium oecumenicum 7. an. 787 : in Cone, oecum. 8. hoc aperte declaratum fuit, cum statutum sit in professione fidei subscripta ab omnibus in Aetione 1a. In Concilio Lugdunensi II. id professione iidei a Michaele Palaeologo oblata Gregorio X. in eadem Synodo proclamatum fuit idque ab utraque Ecclesia latina et graeca definitum in Cone. Florentino. Ergo.

β) Argumentum ex ratione successionis. Debuit Petro succedi: verum ille habendus est Petri successor, qui facit satis conditionibus successionis; atqui hic est unicus Romanus Pontifex: ergo. Maior est evidens: probatur minor. Determinatio illius, qui succedere deberet, una tantum ex his viis fieri poterat. 1° Ad iugi revelatione Dei immediata, qua declararetur singulis vicibus snceessor Petri: 2° vel consensu Ecclesiae sive collectae sive dispersae, quae toties quoties designaret successorem Petri: 3° vel facto aliquo primitivo, quo ab initio statueretur quinam in posterum successor esse deberet. Huiusmodi vero factum primitivum vel fuit aliquod factum .sive decretum ipsius Ecclesiae seorsim a Petro, vel factum Petri, et hoc vel cum consensu vel citra consensum Ecclesiae : vel facium sive decretum aliquod immediatum Dei. Atqui etiamsi semper exstiterint successores Petri, primus et alter modus nunquam fuit in usu: restat ergo tertius.

Iam vero excogitari nequit decretum editum ab Ecclesia seorsim a Petro, vivente Petro: nullius enim fuisset valoris decretum editum a corpore sine consensu Capitis: neque fingi potest decretum aliquod latum ab Ecclesia post mortem Petri; nam huius facti adeo fundamentalis memoria exsistere debuisset, quae tamen prorsus deest et praeterea si id factum olim fuisset, Ecclesia eodem iure modo polleret mutandi modum successionis, idque cum certitudine teneret: atqui, ut minimum modo dicamus, certitudine hac caret Ecclesia. Item facium aliquod Petri, cui tamen accesserit veluli necessarius consensus Ecclesiae, perperam excogitatur; repugnat enim haec necessitas consensus supremae et independent! auctoritati Petri, cuius Primatus erat quidem in bonum Ecclesiae, sed nullo modo obnoxius potestati eius. Restat ergo factum aliquod originale proprium ipsius Petri: decretum enim Dei immediatum, si ullum fuit, aliud excogitari nequit quam illud, cuius terminus esset ipsum factum Petri.

Atqui factum originale Petri aliud esse nequii, quam Episcopatus eius Romanus, quem usque ad mortem gessit, quo Romanam Sedem Petrus auxit iuribus Primatus. Nam 1° quodcumque aliud factum excogites, relaberis in unam ex viis iam exclusis; 2° hoc factum erat apprimè idoneum ad determinandum successionis modum in perpetuum ; cum enim sedes per se perpetua sit, iuribus primatus alicui Sedi alligatis, perpetua successio absque nova determinatione habebatur. Imo 3° hoc est unicum facium ipsius, quo cogitare liceat ipsum determinasse successionis modum. Si enim cogitas simplex aliquod decretum Petri circa electionem successoris post se faciendam ab Ecclesia, redis ad id quod iam exclusum est. Si cogitas aliquod ipsius decretum quo designaverit adhuc vivens qui sibi succederet in primatu, primo de hoc decreto, nisi sil ipsum factum Episcopatus Romani libere suscepti, altum silentium in historia : deinde vel Petrus designavit tantum proximum successorem, vel seriem perpetuam successorum. Si primum dicas, redimus rursus ad alias vias iam exclusas: si alterum, id fieri non potuit nisi designata aliqua sede Episcopali, in qua series esset perpetua successorum. Haec vero quae fuerit alia, quam ipsa sedes in qua ipse usque ad mortem sedit ? Et sane Petro in primatu non nisi post mortem eius succedi poterat: si ergo sedes designanda erat, ea erat designanda, in qua Petro defuncto succedi posset: haec porro non fuit nisi sedes Romana. Ergo conditio successionis in Primatu pendet a facto originali Petri, facium istud est Episcopatus Romanus, quem susceptum Petrus nunquam dimisit; ergo conditio successionis esi, ut in Romana Cathedra quis succedat Petro. Ergo conditioni successionis solus Romanus Episcopus facit satis.

Ex hac argumentatione intelligis nos non spectare tantummodo factum Petri, h. e. sessionem eius in cathedra Romana, sed etiam voluntatem seu decretum Petri (an ex divino iure an ex sola auctoritate Petri, dicemus postea) alligantis iura Primatus cathedrae Romanae. Et sane ita spectandum esse huiusmodi factum censemus. Si enim poterat Petrus nullam unquam tenere episcopalem sedem, erat quoque in eius potestate ita aliquam sedem tenere ul iura Primatus non essent sedi adnexa h. e. non essent oblinenda a successoribus. Neque enim valet illud argumentum : Romanus Episcopus succedit Petro in cathedra episcopali: ergo succedit in Primatu : sicut si aliquis Episcopus sit etiam Abbas, non ex eo quod aliquis ei defuncto succedit in Episcopatu succedit etiam in abbazia. Scilicet succeditur tantum in iis quae sunt propria Sedis. Supponit ergo argumentum illud, iura Primatus fuisse propria Romanae Sedis, Petro sedente Romae. Verum ex hoc solo materiali facto id profecto non colli-

gitur; quia nullus est horum duorum nexus necessarius: potest enim Episcopus alicuius Ecclesiae habere quaedam iura propria non communieabilia successoribus. Factum igitur Petri ad quod provocatur est Sessio Petri in Cathedra Romana, coniuncta cum voluntate seu decreto communicandi iura Primatus cathedrae isti.

Romanum Pontificem esse successorem b. Petri in Primatu probat consensus totius Ecclesiae. Etenim cathedra Romana dicta et habita semper est *Cathedra Petri, prout ipse Petrus est Caput totius Ecclesiae*, ipsique Romano Pontifici eae omnes praerogativae assertae sunt, quae praedicantur de Petro. S. Irenaeus l. 3. c. 3. ut omnes haereticus confundat, provocat ad doctrinam Ecclesiae fundatae et constitutae Romae a duobus Apostolis Petro et Paulo; asserens necesse esse ut omnis Ecclesia ad hanc Ecclesiam conveniat proplereius potioem principalitatem: id autem tantuudem est ac dicere, quod Cathedra Romana sit Cathedra Primatus Petri, a qua regitur universa Ecclesia. Cyprianus epist. ad Antonianum Cathedram sacerdotalem Romae appellat *locum Petri*: ad Cornelium autem epist. oo. loquens de asseclis Fortunati pseudoepiscopi ait « navigare audent el *ad Petri cathedram atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est*, a schismaticis el profanis litteras ferre ». Cathedra, unde unitas sacerdotalis est exorta, quae nempe principium est unitatis Episcopatus, est Cathedra singularis quidem Pelri, sed Petri Primatum gerentis lotius Ecclesiae. Optatus l. 2. testatur « in urbe Roma Petro *cathedram episcopalem* esse collatam, in qua unitas ab omnibus servaretur » atque hanc cathedram unam docet esse < *primam de dotibus Ecclesiae* » et « *per ipsam celeras dotes apud nos esse* ». Atqui cathedra episcopalis, in qua unitas ab omnibus servanda est, (piae est principium et fons omnium praerogativarum Ecclesiae est cathedra Pelri prout ipse est Petra Ecclesiae. Ambrosius affirmat in Psalm. XL. 30. ibi Ecclesiam esse ubi est Petrus; ac epist. XI. ad Imperatores Gratianum etc. Romanam Ecclesiam totius orbis Romani caput esse, el inde in omnes venerandae communionis iure dimanare: et hymno in SS. Apostolorum Principes, post martyrium Pelri descriptum, canit: Hinc Roma celsum verticem - devotionis extulit - fundata tali sanguine - et A ate tanto nobilis - Tanta per Urbis ambitum - stipata tendunt agmina, - trinis celebratur viis - festum sacrorum Martyrum. - Prodire quis mundum putet! - concurrere plebem poli,'. - Electa gentium caput - Sedes magistri gentium! » Ex quibus patet praerogativas Primatus Pelri ad Romanam Ecclesiam spectare iuxta Ambrosium. Hieronymus ad Damasum epist. 15. « Cum successore piscatoris el discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi

Christum, sequens, *Beatitudini tuae*, idesl *cathedrae Petri* communione consocior. *Super illam Petram aedificatam Ecclesiam scio...* Non novi Nilalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum, *quicumque tecum non colligit spargit* h. e. *qui Christi non est, Antichristi est* >. Scilicet cathedra Damasi distincta a cathedra Meletii aut Paulini aliorumque est cathedra Petri, ea porro est supra quam Ecclesia fundata est, cui qui adhaeret, Christi est, qui non adhaeret, Antichrist! ; est ergo Cathedra Petri prout ipse Caput est totius Ecclesiae.

Augustinus epist. 162. CLXII. monet in Romana Ecclesia Apostolicae cathedrae semper viguisse *principatum*, qui non est nisi primatus Petri. Chrysologus ad Euthychem: « In omnibus hortamur te ut his, quae a beatissimo Papa Romanae civitatis scripta sunt, obedienter attendas: quoniam *b. Petrus, qui in propria Sede vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem*. Nos enim pro studio pacis et fidei *extra consensum Romanae civitatis Episcopi causas fidei audire non possumus* ». Sedes ergo Romana est sedes propria Petri, in qua ipse semper vivit et praesidet, prout est doctor universalis supremusque iudex in causis fidei.

In formula proposita a R. P. Hormisda et subscripta ab Episcopis Orientalibus aflirmatur, *non posse praetermitti sententiam Domini dicentis: tu es Petrus* etc. idque rerum probari effectibus; *quia in Sede Apostolica (Romana) immaculata est semper servata religio*. A qua proinde fide nolunt Episcopi separari, sequentes in omnibus Apostolicam Sedem, *in qua est integra et vera Christianae religionis soliditas*. Ennodius episc. Ticin. (in libel, apolog. pro synodo in causa Symmachi R. P.): « Aliorum forte hominum causas Deus voluerit per homines terminare, sed istius (sedis) praesulem suo sine quaestione reservavit arbitrio. Vult b. Petri successores coelo tantum debere innocentiam... Replicabo uni dictum : Tu es Petrus etc. et rursus sauciorum voce Pontificum dignitatem sedis eius factam toto orbe venerabilem, dum illi quidquid fidelium est ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur ».

Sergii Cypriensis Episcopi epist. lecta in Later. Cone, sub Martino I. Secret. 2° quae missa fuerat ad Theodorum R. P. incipit: « Firmamentum a Deo fixum et immobile atque formam lucidissimam fidei vestram apostolicam Sedem, o sacer vertex, constituit Christus. *Tu es enim, sicut veraciter pronuntiat divinum Verbum, Petrus et super fundamentum tuum Ecclesiae columnae confirmatae sunt. Tibi et claves regni caelorum commisit* etc. » Ita et Theodorus Studita ad Pascalem R. P. (epist. 1. II.

Audi apostolicum caput... petra fidei supra quam aedificata

est catholica Ecclesia. Petrus enim tu, Petri sedem exornans et gubernans ». Cf. epistolam Ignatii Episc. Constantinop. ad Nicolaum Papam, datam ultimo anno Nicolai. Ergo sunt eadem praerogativae Petri et Romani Episcopi.

Ita et Concilia eandem sententiam manifestant. Patres Concilii Ephesini Act. I. testantur, se per sacros Canones et *epistolam Patris sui et comministri Caelestini Romanae Ecclesiae Episcopi coactos* proferre sententiam contra Nestorium. Agnoscebant ergo in Romano Episcopo eam supremam potestatem, quae propria luit Petri. El Aci. 111. Philippus Apostolicae Sedis Legatus, nemine refragante, aiebat « Petrum Apostolorum principem, fidei columnam et Ecclesiae catholicae fundamentum, qui claves regni accepit... *ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus* (loquebatur de Episcopis Romanis) *vicere et indicium exercere* ». Patres vero Synodi VI. lectis literis Agathonis exclamarunt *per AcjtUhonem Petrum esse locutum*, id in Cone. Lugdunensi II. oecumenico professus est Michael Palaeologus, *Romanam Ecclesiam summum et plenum primum et principatum super universam Ecclesiam catholicam obtinere, eumque ab ipso Domino in b. Petro, cuius Romanus Pontifex est successor, recepisse*. Idem definitum in Cone. Florent. « *Sanciam Apostolicam Sedem el Romanum Pontificem in universum orbem tenere primum el ipsum Pontificem Romanum successorem esse b. Petri principis Apostolorum et verum Christi vicarium toliusque Ecclesiae caput* etc.

Ex quibus testimoniis illud etiam constat, an vere affirmaverit Dr. Langen (op. cil. P. L §. 7.), neminem ex Patribus usque ad Gregorium M. retulisse verba Christi Matth. XVI. 18. seq. ad successores Petri, exceptis ipsis Romanis Episcopis et qui ad eos scriberent assentationis gratia, inter quos eminet Hieronymus. Nam Chrysologus, Ennodius omnesque Episcopi orientales subscribentes formulae Hormisdæ et Episcopi Ephesinae synodi probantes verba legati Pontificis ad neutram ex his classibus spectant. Celerum quo iure Dr. Langen reiicit testimonia Romanorum Episcoporum? Nonne et ipsi inter testes traditionis suscepti semper sunt ab Ecclesia? Tum in verbis Cypriani, Optati, Ambrosii, Irenaei nonne est implicita quidem sed manifesta applicatio verborum Christi ad Episcopos Romanos?

Porro ex his liquet quoque consensus Ecclesiae in id quod prius dicebamus, nempe facium illud Petri determinasse modum successionis: Romanus enim Pontifex successor in Primatu Petri habetur, quia sedet in cathedra Petri, quam Petrus fundavit suoque sanguine consecravit; ut etiam aiunt Patres Vaticani Sess. IV. c. 2. Nam statuto quod Petrus

Romanam Sedem fundaverit et suo sanguine consecraverit (tenuit nempe usque ad mortem) concludunt: « *Unde quicumque in hac cathedra Petro succedit, is secundum Christi ipsius institutionem Primatum Petri in universam Ecclesiam oblinet* ». Factum ergo illud Petri conditionem staluit successionis in Primatu.

IV. Nunc probandum est, Romanum Episcopum iure divino succedere Petro, sive obtinere *iure divino* Primatum in universam Ecclesiam, itaque ut quis dicatur iure divino succedere, sufficit ut ius divinum determinaverit successionem, voluerit nempe semper esse, qui Primatu Petri aucti essent; tunc enim qui succedit Primatumque oblinet, ideo succedit et Primatum habet, quia Deus vult et illud quod proprium est successionis in se speciatae, fit proprium illius, qui conditionibus successionis facit salis. Fac enim e. g. ferri legem quod qui in studiis magis profecerit, munere quodam donetur. Tilius celeris antecellit munisque obtinet. Quo iure? iure legis. At lex Titium non respicit, sed in genere digniorem. Profecto: sed posita conditione, quae in solo Titio reperitur, illud ius, quod lex digniori concedebat, totum penes Titium cumque solum existit. Iam vero lata est lex divina: Petro in primatu succedere quis semper debet, sive aliquis semper Primatum collatum primo b. Petro gerere debet: quis vero ex tot, qui possent, actu succedat determinatum est facto originali Petri; conditioni proinde satisfacit solus Romanus Episcopus: illud ergo divinum ius successionis in Romano Episcopo coque solo reperitur.

Sane ius Primatus non ab Ecclesia proficiscitur, quae nec Primatum instituit neque eius perennitatem; non ergo iure Ecclesiastico Primatum oblinet Romanus Pontifex. Nec idem ius collatum est ab aliqua potestate humana; cum sit ius supernaturale potestatem quamvis naturalem vel regiam excedens: restat ergo ut iure divino Romanus Episcopus succedat in Primatu Petri, eadem ac ipse auctoritate insignis.

Haec est Ecclesiae doctrina. Id enim testatur sive cum pro affirmandis iuribus Romanae Sedis provocat immediate ad verba Christi dicta Petro, atque cum Patribus Cone. Florentini *Romano Pontifici fuisse a Christo Domino in b. Petro traditam potestatem regendi* etc. sive cum disserte docet esse Romanam Ecclesiam ab ipso Deo auctam suprema potestate. Ita Gelasius in Cone. Romano *De libris sacris authenticis et apocryphis* (Migne P. L. LIX. pag. 159.). « Sancta Romana Ecclesia *nullis Synodicis constitutis* celeris Ecclesiis praelata est, sed *evangelica voce Domini et Salvatoris primatum* obtinuit ». Iulius vero ad Orientales scribens (penes Gregorium VU. Epist. I. VIII. ep. 21.) « Decuerat vos fratres adversus sanctam romanam et apostolicam ecclesiam limare et non ironice loqui :

quoniam et ipse Dominus noster l. C, *eam decenter allocutus ait*: Tu es Petrus... et tibi dabo elaves regni caelorum. *Habet enim potestatem singulari privilegio concessam*, aperire et claudere innuas regni caelestis quibus voluerit ». Nicolaus l. epist. 8. ad Michaeleni. < Privilegia illius iromanae) Sedis vel ecclesiae perpetua sunt, *divinitus radicata atque plantata sunt* ». Petrus Damiani oratione habita ad mediolanenses schismaticos. « Celeras ecclesias, cuiuscumque dignitatis exstiterint, ille qui instituit, homo quidem purus erat: *romanam vero Ecclesiam solus ille fundavit et super petram nascentis fidei exstruxit, qui beato clavigero terreni simul et caelestis regni iura commisit*. Illius ergo privilegio Romanus Pontifex fungitur, *illius auctoritate fulcitur* >. Eamque Ecclesiam < *disponente Domino* super omnes alias ordinariae potestatis oblinere primatum » testatur Concilium Lateranense IV. cp. 5. Hinc disce quomodo accipiendae, sint quaedam formulae, quae videntur a Conciliis derivare hanc potestatem. Concilia scilicet auctoritate sua infallibili sanciant hanc veritatem. Hancque esse omnium Christianorum sententiam docet Lanfrancus Episc. Canluariensis in Synodo anglica. « Quando D. N. I. C. dixit Petro: Tu es Petrus etc. potuisset adiicere, si voluisset: eandem potestatem successoribus tuis concedo. Verum dicti praetermissio nihil reverentiae imminuit successoribus Petri... Enim vero omnium Christianorum conscientis est inditum, ut nihilo minus quam b. Petro, successoribus eius et minantibus attremant et serenam dignitatem indulgentibus gaudenter applaudant eslque tum demum omnium ecclesiasticarum rerum rata dispensatio, si successorum beati Petri fuerit comprobata indicio. *Quid illud agit, nisi vis divinae liberalitatis per Dominum iesum a b. Petro in incarios eius diffusa?* »

Itaque Romanus Episcopus successor est Petri in Primatu iure divino. Successor, inquam, quamvis enim identidem a nonnullis *vicarius* Petri appelletur, ut in testimonio mox citato Lanfranci; manifestum est tamen, eam vocem minus proprie sumi ac valere successorem. Vicarius enim Petri dicitur quatenus locum Petri tenet Episcopus Romanus, at non auctoritate a Petro sibi delegata, sed auctoritate delegata Dei per Petrum sibi transmissa regit Ecclesiam. Porro vox *vicarius* eo sensu quoque usurpatur penes latinos.

V. Cum quaeritur quo iure-Romanus Episcopus succedat Petro, potest duplex quaestio institui. *Quaestio absoluta*: quo iure Romanus Episcopus faciens salis conditioni successionis obtineat Primatum Petri: *quaestio comparativa*'. quo iure ipse potius quam alius Episcopus succedat Petro in Primatu. Prior est ea quam iam solvimus in hac thesi, ideoque palet

Π
Π

Φ

CD

quid respondendum sit. Alteri quaestioni non omnes eodem modo respondent. Plures enim iique nobilissimi Scholastici respondent, iure divino Romanum Episcopum prae ceteris succedere, quatenus voluntate Dei factum est, ut Petrus Episcopatum Romanum susciperet in eoque relinqueret iura Primatus. Alii respondent Romanum Pontificem succedere iure, ut ita dicam, Apostolico, dimanante scilicet ex facto originali Petri, qui per se potuisset alteri cathedrae iura Primatus alligare. Nobis haec altera responsio negans quodlibet ius divinum non salis probatur et prior potius placet : quod ut declaremus, quia res est magni momenti, insequentes theses statuimus. Inierim advertimus quid statuunt ii qui alteram responsionem amplectuntur. Aiunt nimirum quod etsi ex facio Petri effectum sit, ut successor eius sit Romanus Pontifex, non tamen sequitur quod ius illud, quo gaudebat Petrus determinandi modum successionis, vigeat quoque in suis successoribus ; hoc enim ius ad ipsum spectabat quatenus ipse erat *primus* totumque ius exhaustum est exercitio Petri. Verum aliquid amplius dici posse ex duabus thesibus sequentibus patebit, in quibus directe cum catholicis disputamus.

THESIS IX.

Quod prae ceteris Romanus Pontifex is sit qui Petro in Primatu succedit veritas esi immutabilis in Ecclesia nihilque obstat, quominus haec veritas revelata censeatur.

I. Sane ad primum quod allinet, inter dogmata credenda sancita a Florentinis Patribus istud est : « *Sanctam Apostolicam Sedem et Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum et ipsum Pontificem Romanum successorem esse b. Petri principis Apostolorum et verum Christi Vicarium totiusque Ecclesiae caput et omnium Christianorum Patrem ac doctorem existere et ipsi in b. Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. I. C. plenam potestatem traditam esse* ». Iam vero subieclum huius definitionis est directe ipse Romanus Pontifex. Porro hac definitione non affirmatur solum, quod ex institutione Christi debeat esse semper qui Petro in Primatu succedat, nec solum quod ille, qui facit salis conditionibus successionis, iure divino obtineat Primatum ; haec enim potius implicite dicuntur : sed immediate et directe enunciatur, quinam ille sit qui Petro in Primatu succedit, quatenam sit illa sedes in qua Primatus vigeat, nempe Romanus Pontifex eiusque sedes quae Apostolica nuncupatur. Hoc ergo definitum est ideoque credendum. Quod vero infallibili Ecclesiae definitione proponitur

credendum omnibus fidelibus, illud esi in Ecclesia immutabiliter verum el sicut verum luit antea, quod Romanus Episcopus teneat Primatum, ila credendum semper erit in posterum; nunquam enim falsa evadet definitio Florentina.

An putabimus terminum complexum *Romanus Pontifex* supponere pro eo qui auctus sil Primatu, ila ut idem sil ac si diceretur: *Episcopus oblinens Primatum* vel *Romanus Episcopus quatenus obtinet Primatum*? Al haec suppositio subiecli propositionis excluditur ab eiusdem praedicatione: secus enim definiretur Romanum Episcopum lenentem Primatum tenere Primatum; quo nihil ineptius.

An ea definitio quod R. P. in universum orbem teneat Primatum est intelligenda cum hac limitatione, quandiu scilicet ipse facit salis conditionibus successionis, quae tamen per se mutabiles sint, quibus proinde mutatis alius sit Primas, ita ut Romanus Pontifex non formaliter accipiatur, sed materialiter prout ille est qui heic el nunc facit salis conditionibus successionis? Verum haec limitatio non una via excluditur.

1° Quia hac posita limitatione, non obstaret definitioni quod ea hypothesis mutationis conditionum successionis verilicari posset; atqui reapse id obstat definitioni; ergo ea limitatio nequii admitti. Probatur minor; quia si haec hypothesis vel ificaretur, falsa simpliciter evaderet, secundum id quod dicitur in recto, definitio florentins, quae directe definii Romanum Pontificem eum esse qui tenet Primatum eumque esse successorem Petri: id porro obstat definitioni quod facit ipsam esse falsam. 2° Excluditur a doctrina Concilii Vaticani, quae est declaratio definitionis florentinae. Sane in can. capitis 2. Sess. 4. duo distinguuntur: « Si quis ergo dixerit, non esse ex ipsius Ch. D. institutione seu iure divino, ut beatus Petrus in Primatu super universam Ecclesiam habeat perpetuos successores aut Romanum Pontificem non esse b. Petri in eodem Primatu successorem, anathema sil ». Priore propositione statuitur ius divinum perpetuae successionis et perpetua exsistentia successorum: altera statuitur subiectum huius successionis in Primatu diciturque esse Romanus Pontifex. Cuius alterius propositionis sensus, etsi per se stilis constet, liquet etiam evidentius ex praecedente doctrina, cuius canon est synopsis. Praestito enim in praecellentibus facto foundationis Sedis Romanae per Petrum, qui eam suo sanguine consecravit et in ea iugiter vivit: subdit Concilium: *unde quicumque in hac cathedra Petro succedit, is... primatum obtinet in universam Ecclesiam*. Quibus in verbis successio in cathedra non est successio in primatu; esset enim inepta taulologia: sed est successio in ea cathedra quam Petrus fundavit el suo sanguine consecravit,

quae esi cathedra episcopalis Romae. Nexus proinde consequentiae necessarius statuitur inter unum et alterum, nempe inter successionem in cathedra Romana et successionem in iuribus Primatus. Utrumque est ergo credendum, et quod successor aliquis perpetuo esse debeat et quod hic successor sit Romanus Episcopus.

Doctrina huiusmodi conciliaribus definitionibus confirmata, viguit semper in Ecclesia. Nam non solum traditum est a Patribus adhaerendum esse successori Petri, sed simpliciter *adhaerendum esse cathedrae Romanae, fidem catholicam esse [idem Romanam, communicare cum Ecclesia Romana perinde esse ac communicare cum Ecclesia catholica, catholicos et romanos eosdem esse, Romanam Ecclesiam ipsius Domini voce fundatam esse]*. Quibus similibusque significatur necessarium esse Ecclesiae Catholicae ul sit Romana. Cf. tum testimonia superius citata, tum Augustinum penes Mai. N. PP. Coll. tom. I. p. 273. Hieronymum adv. Rufin. I. 1. n. 4. Hormisdam ep. 70. ad Possessorem, Ambrosium de obitu Satyri, Decretum Eugenii IV. pro Iacobitis etc. Inter propositiones proscriptas a ss. Pio IX. in Syllabo prop. 35. illa se habet: « Nihil vetat, alicuius Concilii generalis sententia aut universorum populorum lacto, Summum Pontificatum ab Romano Episcopo atque Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri » (a).

II. Restat autem inquirendum cuiusmodi sit haec veritas credenda. Infallibili enim magisterio Ecclesiae proponi potest credendum non solum id quod divina revelatione continetur, sed et quod cum eo est necessario consertum, sive sit veritas aliqua speculativa sive aliquod factum. Iam vero non videtur revelatum censi posse quod cathedra episcopalis Romana sit sedes successorum Petri in Primatu; est enim factum dependens a libera voluntate Petri et quod per plures annos verum non fuit in Ecclesia. Arbitramur nihilominus obstare nihil, quominus haec veritas revelata censeatur. Theologicam ergo in hac re sententiam proponimus.

Sane 1° revelatio Dei tum per Scripturam tum per simplicem traditionem haberi potest. Res revelata potest esse talis, ut non nisi revelante Deo sciatur atque etiam talis, ut et aliunde cognosci possit ac praeterea testificatione divina. Porro ul lactum revelatum a Deo censeatur, id salis est ut testimonio Dei nitatur. Sic plurima facta in Veteri et Novo Testa-

(a) Theologi qu'hlem censores operis Petri Ioannis Olivi, h. e. Postilla* in Àpôcalypsini, qui ex auctoritate Ioannis XXII. censuram instituerant, censuerunt esse haereticum -licere, quod aliquando Romana Ecclesia debeat amittere Primatum. Cf. *Miscellanea* Stepliaui Baluzii edit. Manti. Torn. 2. *Litterae magistrorum*. etc pag. 258. n. 12. ec 18.

mento descripta, licet et alia via sciri potuerint, eum Deus ipse sit nobis testis eorum, revelata nobis a Deo censeri debent. Nec opus est ut veritas rei aut revelatio ab initio Ecclesiae exstiterit; plura enim facta in Actibus Apostolorum et Apostolicis epistolis narrata, quae fide divina lenes, nec vera fuerunt ab initio Ecclesiae nec tunc stalim tradita divina testificatione. Iam vero nititur factum aliquod testificatione divina, cum illud nobis traditur a testibus praeordinatis a Deo et tunc divina credendum proponitur. Tradere vero testes potuerunt sive scripto sive orali traditione. Ergo ex eo quod factum est aliquod pendens a voluntate Petri (quod quidem modo transmittimus, postea de hoc disputaturi) non sequitur obiectum esse non potuisse divinae revelationis.

Neque aliquid est, quod impediatur quominus id Apostolica praedicatione contentum fuerit. Et sane id certe praedicavit ipse Petrus. Oportuit enim nosse Ecclesiam, quis post mortem Petri caput esset suum, cui adhaerere deberet: cum autem Petrus eum modum successionis determinaverit, officium ipsi incumberebat id manifestandi Ecclesiae. Et re quidem vera nisi id Petrus manifestaverit, quomodo Linus ei in cathedra Romana succedens se stalim gessit tanquam Pontifex universae Ecclesiae? Sed et alios Apostolos (etsi non omnes, quod opus non erat) id praedicasse, dubitari nequit. Quis enim docuit e. g. Corinthios Clementem successorem esse Petri in Primatu, ad quem, potius (piam ad Ioannem Apostolum adhuc viventem et versantem in Asia, pro componendis dissidiis ecclesiae recurrendum esset? Quis alias ecclesias hoc idem docuit, ad quas Petri immediata praedicatio non pervenit, quae tamen semper, ab instituto a Petro Romano Episcopatu, Romanae cathedrae adhaeserunt? Universae enim Ecclesiae semper Romanam cathedram reveritae sunt vel cathedram principalem: id vero quis eas docuit nisi qui eas fundavit?

Huius praedicationis Apostolicae indicium non immerito arbitratus est cl. Ioannes Petrus Secchi (in opere edito super cathedram Marci) se videre in secunda epistola Ioannis Apostoli, quae missa est ad *electam Dominam* ἐκλεκτὴν K'js'.a. Uniusmodi enim *electa*, videtur esse ecclesia aliqua; nam 1° eodem nomine honestatur Ecclesia Romana a Petro epist. 1. c. o. 13.: Salutat vos ἡ ἐν βαβυλώνι συνεκλεκτὴ (Vulgatus addit *Ecclesia*). Porro συνεκλεκτὴ est una electa, vel vobiscum electa Ecclesia. Praeterea *delecta* Ioannis talis est, ut nati eius cognoscantur et diligantur ab omnibus, qui cognoverunt veritatem idque emphatice dicitur ab Apostolo: *7uos ego diligo in veritate et non ego solus, sed et omnes qui cognoverunt veritatem* (v. 1.); hoc autem non de dilectione aliqua confusa, sed distincta accipiendum est; dicitur enim in specialem illorum commendationem: at

non est probabile, filios alicuius mulieris ita ab omnibus fidelibus dilectos fuisse; vere autem dici potuit de filiis alicuius ecclesiae praesertim principalis. Ilursus 3' *electa*, ad quam scribit Ioannes, sororem habet eiusdem nominis: *salutant te fidei sororis tuae electae* (v. 13.). At non est salis probabile, duas sorores in eadem familia fuisse homonymas. Item 4" in eodem contextu, quam prius appellat singulariter: *rogo te, domina* (v. 5.), statim inflexa oratione, absque indicatione alterius subiecti, compellat pluraliter: *sicut audistis ab initio* (y. 6.), *videte vosmetipsos* etc. (v. 8.). Haec ergo *electa* non est una persona physica, sed moralis. *Electa* ergo non est nomen proprium alienis mulieris, sed Ecclesiam aliquam exhibet.

Porro ea dicitur *domina* Κυρία. Erat ergo tunc Ecclesia aliqua, quae domina esset, quae principatum nempe in alias ecclesias haberet. Quae nam porro haec, nisi ea, quam Ignatius Martyr Ioannis ipsius discipulus epist. ad Roman, dicit *praesidere in loco Romanorum?* quae phrasis non significat praesidere Romanis, sed praesidere existentem Romae, h. e. ecclesiam existentem Romae esse ecclesiam praesidentem.

Et sane Apostolos, ab instituto a Petro Episcopatu Romano, novisse cathedram Romanam esse cathedram principalem, cathedram Primatus indicat Optatus cum ait « *cathedram Romae Petro fuisse collutam, ne celeri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut iam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret* » (I. 2. n. 2.). Ipsos scilicet Apostolos cathedrae Romanae adhaerere oportebat; noverant ergo dignitatem huius cathedrae et ad eam ceteros fideles secum ipsis revocabant.

Apostoli ergo hanc veritatem praedicaunt eamque credendam proposuerunt fidelibus; si enim ab Ecclesia modo creditur, et ab Apostolis ut credenda tradita est. Nihil autem prohibet, quominus ut credendum illud fide divina proposuerint: potest enim proponi fide divina credendum facium cognitum divina testificatione seu revelatum: atqui vidimus hoc factum non secus ac alia potuisse esse obiectum divinae testificationis: ergo. Quomodo autem id ab ipsis fieri potuit? Scilicet docuerunt Apostoli certe Primatum Petri eiusque perennitatem ac Petri successoribus adhaerendum esse; cognito autem ab ipsis facto Petri, quo determinabatur successio in Primatu et serie eorum, quibus non secus ac Petro adhaerere oportebat, illud quoque, docente eos Spiritu S., id semper in Ecclesia credendum esse didicerunt et Ecclesiis praedicaunt, ut fideles infallibiliter nossent Caput suum. Hoc enim infallibiliter nosse oportebat. Hinc est quod ait Bellarminus (*de Rom. Pontif* I. 2. c. 12.) < Etsi Romanum

Pontificem succedere Petro non habeatur expresse in Scripturis, tamen succedere aliquem Petro deducitur evidenter ex Scripturis: *illum autem esse Romanum Pontificem habetur ex Traditione Apostolica Petri*, quam traditionem Concilia generalia, Pontilicum decreta et Patrum consensus declaravit. »

Itaque nihil est quod prohibeat arbitrari veritatem esse revelatam, Romanum Episcopum esse successorem cumque solum in Primatu Petri. Non affirmamus quidem certum esse quod haec veritas sit n*velata, sive non negamus ita rem potuisse geri ut Apostolica praedicatio doceret Primatum Petri eiusque perennitatem, Petri proinde successoribus semper adhaerendum esse, quinam vero futurus esset successor id novisse Ecclesiam historica notitia, quod tamen laetum dogmaticum consertum eum veritate Primatus et semper credidit et credendum definivit. Nihilominus id censemus minus convenire cum definitione florentina et vaticana. In hac enim hypothese veritas haec: *Romanus Pontifex est successor Petri in Primatu*, esset consequens huius syllogismi : qui facit satis conditionibus successionis is Petro defuncto succedit in Primatu : atqui Romanus Episcopus facit salis: ergo Romanus Episcoporum succedit Petro in Primatu. In hoc autem syllogismo minor nec esset per se revelata, ut supponitur, nec implicite contenta in maiore ita ut ex eius analyt colligi possit: nullo ergo modo foret revelata, sed esset tantum veritas facti dogmatici credenda quidem infallibiliter propter Ecclesiae auctoritatem, non vero fide divina. Inde nec consequens, quod peiorem sequitur partem (Suarez *de Fide* D. 19. sect. 2. n. 14.), credendum foret fide divina. Posset proinde proponi istud consequens ut credendum infallibili fide, non vero divina. At censemus definitiones allatas florentinam et vaticanam esse definitiones fidei quoad omnes suas partes, definitiones nempe quibus dogma fidei sancitur: ita enim universim accipiuntur, nec aliquid est quod nos cogat aliter eas interpretari.

III. Porro hac sententia retenta, si Apostolica traditione ex divina revelatione propositum est credendum quod Romanus Episcopus sil successor Petri in Primatu, eadem continetur quoque veritas facti huius quod est Episcopatus Romanus Petri, quod idcirco non solum habendum esset ut facium dogmaticum, sed ut factum revelatum.

• Sane, ut supponitur, praedicatum fuit ab Apostolis, *Romanum Pontificem esse successorem Petri in Primatu*, eo modo quo in Ecclesia semper retentum et praedicatum iugiter fuit: dogma enim et modus accipiendi dogmatis nequit diversus esse ab eo quem Apostoli tradiderunt: atqui catholica traditio eatenus semper tenuit et tenet Romanum Episcopum

successorem Petri esse in Primatu, quatenus Romanus Pontifex succedit in Episcopali cathedra Romana Petro; haec duo semper coniunctim cogitata sunt unumque habitum ut ratio sive conditio necessaria alterius: ita ut si quis non tenet cathedram episcopalem Petri, non succedat; si tenet, eo ipso succedat. Et hinc est quod ab omnibus Episcopatus Romanus Petri ut factum saltem dogmaticum, nexum nempe necessario eum dogmate, habetur. < Qui (Petrus), aiunt Patres Vaticani, ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus Episcopis Sanctae Romanae Sedis *ab ipso fundatae eiusque consecratae sanguine*, vivit et praesidet et indicium exercet. *Unde quicumque in hac cathedra Petro succedit, is secundum Christi ipsius institutionem Primatum Petri in universam Ecclesiam oblinet* ». Ergo praedicatio Apostolica de Primatu Romani Episcopi continebat etiam praedicationem de successione eiusdem in cathedra episcopali Petri; hic enim est modus necessarius concipiendi huius dogmatis, qui semper et ubique invariabiliter retentus est. Igitur obiectum praedicationis Apostolicae, qua dogma proponebatur de Primatu Romani Pontificis, huiusmodi erat: Romanus Pontifex succedit Petro in Primatu quia tenet cathedram Episcopalem Petri. Atqui hac praedicatione necessario continetur quoque praedicatio de Episcopatu Romano Petri. Affirmatur enim, Romanum Episcopum tenere cathedram episcopalem Petri: nam in propositione causali utrumque affirmatur, ratio et rationatum et utrumque verum esse debet, si ea causa est unica; ut haec est. Porro perinde est dicere Romanum Episcopum tenere cathedram episcopalem Petri, et dicere Petrum primum fuisse Episcopum Romanum. Ergo eadem testificatione, qua tradiderunt Apostoli dogma de Primatu Romani Pontificis, tradiderunt quoque veritatem huius facti nempe Episcopatus Romani Petri. Porro huius facti veritatem tradentes, eam ut credendam fide divina proposuerunt, si credendam tanquam revelatam proposuerunt successionem Romani Episcopi in Primatu. Illud enim a testibus divinis proponitur ut credendum, quod proponitur in ipsa praedicatione dogmatis tanquam modus necessarius concipiendi dogmatis: atqui tale est factum Episcopatus Romani. Ergo facta hypothesis quod veritas sit revelata ac contenta in traditione Apostolica quod Romanus Pontifex teneat Primatum et sit successor Petri: episcopatus quoque Romanus Petri censendus est factum revelatum.

Et re quidem vera traditio haec Episcopatus Romani Petri nulla caret nota quae consequitur traditionem Apostolicam dogmaticam. Est enim antiquissima, universalissima, semper et ubique retenta, nunquam de ea dubitatum nisi ab haereticis et auctoritate quoque Conciliorum firmata

est (Cf.Th.praeced.).Eaque res ut infallibiliter certa ab omnibus habetur: quaestio est quidem an sit tantum factum dogmaticum, de quo non liceat dubitare, an sit praeterea factum revelatum. Nos theologice demonstrasse putamus nihil obstare quominus si factum revelatum fideque divina, quae auctoritate Dei loquentis per suos testes innititur, credendum.

Adverte, cum Bellarmino *de Rom. Pont.* I. 2. c. 1. diversas esse quaestiones, an Petrus fuerit Romae, an mortuus sit Romae, an fuerit Episcopus Romanus, an Episcopatum Romanum usque ad mortem retinuerit: et prima quidem duo facta necessaria ex se non esse ad Romani Pontificis Primatum constituendum. Potuit enim Petrus suscipere Episcopatum Romanum eumque semper tenere, quin unquam Romae fuerit. Quare nos in hac thesi de *Episcopatu Romano* Petri, non de *adventu eius in urbem* loculi sumus. Verum in traditione ecclesiastica ita haec duo coniuncta sunt, ut si hoc negetur, et illius certitudo vacillet. Quare saltem ul factum dogmaticum, praesuppositum Episcopatu Romano, adventus Petri in Urbem haberi debet.

THESIS X.

Quocirca cum Petrus Romanum Episcopatum suscepit ul in eo perpetuos successores in Primatu haberet, Deus ratam specialiter habuit hanc Petri electionem: ideoque de iure divino saltem consequente, nempe consequente factum Petri, praeventente autem factum successionis est quod Romanus Episcopus succedat Petro in Primatu. Imo probabilem salis censemus sententiam: voluntate scilicet antecedente Dei iussum esse Petrum hanc formam, perpetuam successionis statuere nimirum per episcopalem Sedem, et inter Sedes eligere Romanam.

I. Nectimus per se hanc thesim cum eo quod in enuncialione primae partis Thesis praecedentis affirmavimus. Cum Christus voluerit perpetuos successores esse in Primatu, oporteret autem iam ab initio constituere formam successionis, alterutro modo Christus erga Petrum se gessit: vel enim ipse Christus praestituit Petro certam formam, qua voluit succedi, vel permisit arbitrio Petri, ut quam vellet ipse praescriberet. Si primum dicamus, nulla amplius re opus habemus pro demonstranda prima parte thesis, nam et ipsa et aliquid plus asseritur. Si secundum dicatur, haec animadvertimus. Cum Christus collata potestate alteri, permittit ei agere secundum eam potestatem, ipse censetur ratum habere quod alter secundum eam potestatem facit. Verum haec ratihabitio Christi non impedit

quominus illud idem quod prius factum est, postea ab eodem vel ab alio gaudente eadem potestate mutetur oppositumque fiat. Est ergo cogitanda alia quaedam ratihabitio *specialis* quae nempe facium alterius ita probat, ul illud sanciat velitque perpetuam vim obtinere. Hanc specialem ratihabitionem Christi dicimus accessisse facto Petri.

Sane certum est, Romanos Episcopos solos esse in perpetuum immutabiliter successores Petri: porro ratio a posteriori huius immutabilitatis ea est nobis, quia hoc est delinilum, Romanum Pontificem succedere Petro; doctrina autem definita est immutabilis veritatis: at debet eiusdem rei ratio aliqua a priori sive ontologica esse; hanc autem dicimus esse voluntatem Christi ratam habentis electionem Petri et sancientis, ut ea forma successionis perpetua esset. Et sane si cesseret haec specialis ratihabitio Christi, non esset a parte rei ratio sufficiens huius immutabilitatis. Etenim fac eam deesse: nunquam vere probabis, non esse in Ecclesia vel successoribus Petri potestatem mutandi eam formam successionis: in hac enim hypothesi actio haec non esset contra ullam voluntatem Dei; nam voluntas Dei quae foret, haec tantum esset, perpetuos existere successores: cui voluntati fieret salis etiam mutata conditione successionis. Quod autem non est contra voluntatem Dei et non est per se malum, cur in Ecclesia fieri nequit? Potest quidem dici ea mutatio esse contra voluntatem Petri: sed 1° voluntas Petri obligare quidem potest Ecclesiam vivente Petro, sed post mortem, cum cesset jurisdictio personalis Petri, nequit ea voluntas impedire, quin aliud a successore sanciat. Et sane 2° successor succedit in omnibus iuribus Petri, ut omnia possit, quae potuit Petrus in iis, quae ad bonum regimen Ecclesiae spectant: emergo, si bonum Ecclesiae postulare videretur, ut sedes Primatus mutaretur, id non posset vel solus Pontifex, vel Ecclesia cum Pontifice, sicut respublica, vel eius caput potest transferre regimen ab una familia, puta a sua, in aliam? Nunquam quidem continget huiusmodi necessitas in Ecclesia: sed id a posteriori novimus, scientes immutabilitatem cathedrae, supposita providentia Dei erga Ecclesiam. Itaque ratio a priori huius immutabilitatis, quam credimus, est voluntas Dei quae ratam habuit et sanxit in perpetuum electionem Petri. Quare haec voluntas Dei supponit quidem factum Petri, quod Episcopatui Romano suscepto alligaverit iura Primatus, praecedit vero facium successionis ceterorum post Petrum, eslque ratio sutliciens eius immutabilitatis.

Itaque iure divino saltem consequente facium Petri, praecedente vero facium ipsum successionis, Romanus Pontifex is est qui succedit Petro. Rem porro ita se habere evinci quoque potest auctoritate eorum, quos

in sequenti parte afferemus; quorum sententiam huc saltem redire necesse est.

II. Hactenus locuti sumus in hypothesis, quod Christus permiserit Petro determinare formam successionis. Verum et prior hypothesis supra memorata fieri potest. Alterutra quidem, ut diximus, facienda est; et ideoque saltem iure divino consequente Romanus Episcopus is est ex tot, qui succedit Petro. At prior hypothesis, licet certa non sit, est tamen valde probabilis et veteribus arrisit. Ita Innocentius III. (epist. 209. l. 2) tanquam extra dubitationem positum refert, Petrum ex divina revelatione fuisse ab Antiochia translatum ad Urbem secumque transtulisse cathedrae principatum. Huc a quibusdam refertur quod narrat Ambrosius (Serm. contr. Auxenium *de Basilicis tradendis* n. 13.) Petro Roma egredienli Christum in porta occurrisse illique interroganti: *domine quo vadis?* respondisse Christum: *venio iterum crucifigi*; proinde Petrum sponte remeasse ac statim correptum per crucem suam honorificasse Dominum. Porro ex hoc facto quaedam voluntas Christi significatur, ut Petrus Romae vitam finiret et sic Romanae cathedrae iura Primatus relinqueret. Quid simile refert Athanasius (*Apolog. de fuga sua* n. 18.). Et sane illa prior hypothesis probabilis est; primo quidem quia et altera, permisisse nempe Christum Petro determinationem formae successionis, non est certa; prior vero et non repugnat et imo est consentanea providentiae divinae. Agebatur enim de re maximi momenti et plane capitali in Ecclesia, in quibus successoribus Primatus ipse Petri perseverare deberet; congruum proinde erat, ut Christus immediate id determinaret. Cui accedere videtur auctoritas Optati, cuius illustre est testimonium iam recitatum ex l. 1. c. 2. sic aientis. « Negare non poles scire te in Urbe Roma Petro primo cathedram episcopalem esse collatam etc. » Iam vero Cathedra episcopalis Petri in Urbe Roma est cathedra jurisdictionis et magisterii suprema et universalis Romae existens, sive Primatus affixus Sedi episcopali Romanae. Porro Optatus docet cathedram hanc in Urbe Roma collatam esse Petro, non Petrus eam elegit, sed ei collata est, utique a Deo; Deus est ergo qui Petro in Urbe Roma cathedram episcopalem contulit: scilicet terminus divinae collationis non est tantum Primatus, sed Primatus quoque in Urbe Roma; accepit ergo Petrus a Christo Primatum constituendum in Urbe Roma. Ex voluntate igitur antecedente Christi factum est ut Episcopatus Romanus esset Episcopatus catholicae Ecclesiae seu, ut ait Vaticana Synodus, Consi, cil. c. 3. « Romanam Ecclesiam, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis habere principatum ».

III. Ex hactenus disputatis haec ergo colligimus, 1° Romanum Ponti-

licem succedere in Primatu Petri iure divino, tum iure divino antecedente, lege nempe successionis instituyente Primatus perpetuitatem; tum iure divino saltem consequente quidem factum Petri, sed praevertente factum successionis, propter conditionem successionis a Deo immutabiliter firmatam, cui unus Romanus Episcopus facit salis. Hinc 2° falsum est prorsus, Romanos Episcopos iure humano succedere Petro in Primatu: nam praelerquamquod nec ab Ecclesia nec ab ulla alia potestate terrena collatus est Episcopo Romano Primatus, sed a Christo, et hoc ipso is vere iure divino succedit: ut aliquo sensu verum esset, ipsum iure humano succedere, quatenus nempe id quod determinat successionem in cathedra Romana potius (piam in alia cathedra sit ex iure humano, oporteret ut facium Petri prout erat factum hominis, fuisset ratio sufficiens, cur potius Episcopus Romanus quam alii succederent. Atqui illud factum non fuit *ratio sufficiens*. Ratio enim sufficiens est ea *quae sufficit* pro rationato. At illud factum non sufficebat pro hoc effectu. Effectus enim iste huiusmodi esi, ut sit ex se immutabilis successio: atqui ad hoc requirebatur ius divinum confirmans factum Petri et praevertens facium successionis. Ratio vero, quae non est sufficiens, nondum confert ius. Facto ergo Petri, prout actus Petri erat, elementum aliquod pro conditione successionis positum est, sed eo solo ius, quod modo habent Romani Episcopi, conditum non est.

Erravit ergo 3° impudentissime Febronius c. 2. §. 3. contendens Ecclesiae auctoritate factum esse, ut Romanus Episcopus prae ceteris succederet Petro semperque penes Ecclesiam manere potestatem mutandi formam successionis.

SCHOLION.

Iam vides quodnam indicium ferendum sit de ratione allata in duplici canone Graecorum, allero Concilii Constantinop. 1. altero Chalcedonensis. Prior, qui ordine 3^{ns} recensetur, sic habet « Consantinopolitanae civitatis episcopum habere oportet praerogativas honoris (τὰ πρεσβεία τη τιμή , quae vox πρεσβεία occurrit in cn. 6. nicaeno et significat privilegia Sedis eaque privilegia ibi determinate repraesentat, quae continentur iure et potestate illa, quae postea dicta est patriarchalis) post Romanum Episcopum, *propterea quod sil nova Roma.* » Alter canon 28. sic habet : < Sanctorum decreta ubique sequentes et canonem, qui nuper lectus est, CL. Episcoporum (canonem modo citatum) agnoscentes, eadem quoque et nos decernimus ac statuimus de privilegiis (περί των πρεσβειών) ec-

elasiac Constat)tinopolis novae Romae. Etenim antiquae Romae Throno, eo quod urbs illa imperaret, iure Patres privilegia tribuerunt. El eadem consideratione moti CL. Episcopi novae Romae Throno aequalia privilegia tribuerunt, recte indicantes urbem, quae et imperio et senatu honorata sil et aequalibus cum antiquissima regina Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus ecclesiasticis non secus ac illam extolli ac magnilieri, secundam post illam existentem et ut Ponticae el Asianae et Thraciae Dioeeeseos metropolitan! soli, praeterea Episcopi praedictarum dioecesum, quae sunt inter barbaros, a praedicto Throno Conslantinop. Ecclesiae ordinentur etc. »

Quae quidem si volumus examini subiicere, haec licet animadvertere. 1° Uterque Canon nullam habet auctoritatem. Nam Concilium Constant. I. non fuit oecumenicum nisi propter confirmationem Damasi, quae ei accessit, qua quidem decrelum tantum dogmaticum probatum fuit, non vero ullus alius canon. < Romana Ecclesia (ait Gregorius M. 1. 7. Epist. 34.) eosdem canones vel gesta Synodi illius hactenus non habet nec accepit: in hoc autem eandem synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum ». Canonem vero Chalcedonensem ediderunt Patres Graeci non praesentibus Legalis Romanae Sedis, in Actione 15., qui quidem legati, cum antea rogali essent ut illi canoni sanciendo assentirent, negarunt se ad hoc mandata suscepisse: quique proplerea Actione sequente de fraude conquesti sunt rogaveruntque, ut deleretur decrelum, « sin alias contradictio nostra his geslis inseratur, ut noverimus quid Apostolico viro universalis Ecclesiae Episcopo referre debeamus ». Leo vero Pontifex decrelum illud penitus abrogavit, quod el a codice canonum Ecclesiae orientalis expunctum est.

2° Canon Chalcedonensis, ut optime probat Patricius Murray, Tract. De Ecclesia Christi, vol. HI. Sect. IV. disp. 19. η. 493. seqq. loquitur tantum de munere et principatu patriarchal! Romanae Sedis, cui parem principatum adsernnl Graeci Ecclesiae Conslanlinopolilanae. Nam a) privilegia asserta Ecclesiae Conslantinop. non sunt nisi patriarchalia, ut ex ipsa Canonis declaratione liquet; ergo et ea privilegia Romanae Sedis, cui comparare volunt Sedem novae Romae, sunt patriarchalia. Et sane eadem se dicunt Patres Chalcedonenses decernere, quae Conslantinopolilani decreverant; atqui haec sunt iura patriarchalia tantum. b) In Epistola Patrum Chalcedonensium ad Leonem exslat disserta professio Primatus Romani Pontificis, quem suum caput esse leslantur: at si Patres in eo decreto loculi essent de Primatu Romano, cui comparare volebant ius Sedis Conslantinop. iidem cum suo Episcopo Conslantinop. Analolio, non

potuissent simpliciter profiteri sublectionem suam Romano Episcopo. *c)* Idem Anatolius, qui eius canonis promulgationem procuraverat, literis datis ad Leonem, suppliciter ipsum exorat, ut canonem illum confirmare dignetur: atqui est in hoc facto professio clarissima Primatus Romani super ipsum Conslantinop. Episcopum: praeterea impium et ridiculum fuisset, petere a Romano Pontifice, ut iura Primatus universalis secum dividere vellet: iura ergo patriarchalia Anatolius eo canone sibi arrogaverat; ideoque et iura Romanae Sedis, quibus comparare volebat sedem suam, sunt patriarchalia. *d)* Leo M. neque canonem neque literas Anatolii et Imperatoris, qui idem flagitabat, ita intellexit, ut in eis sermo esset de Primatu. Si enim hanc audaciam graecorum vel advertisset vel saltem subodoratus fuisset, velle nempe Episcopum Byzantinum parem se facere Romano in Primatu quem in universam Ecclesiam oblinet, id aperte reprobasset et veluti perniciosissimum schisma et manifestam haeresim damnasset: atqui in omnibus Leonis epistolis super hac re datis nulla exstat huiusmodi reprobatio aut damnatio nullumque indicium, quo quo videatur putasse Leo eo canone Primatum suum labefactari: solumque ipse queritur de violato canone Nicaeno VI. quoad Sedes Patriarchales et de ambitione Analolii.

Verum 3° canon ille Chalcedonensis ea ambiguitate verborum propositus est et eo principio fultus, ut viam straverit schismati graecorum et rationem suppeditet suspicandi, quod aliquid amplius molirentur iam tum Episcopi Conslantinopolitani, quam quod ausi sint declarare. Celerum quae dicunt falsa sunt. Falsum est *a)* quod Patres tribuerint Sedi Romanae iura tum Primatus, tum etiam patriarchalia; ea enim a Christo habet, haec vero ex eo habuit quod esset Sedes Petri et omnes in Occidente Ecclesias Sedes Romana fundaverit. Nisi voce *tribuerint* ἀπο^εἰ'ὼ-ζασι significare voluerint *dare quod debitum est*, scilicet Patres honorem Romanae Sedis debitum ex divino iure sancte servasse et ut par erat detulisse. Sane cum de privilegiis Sedis Conslantinop. loquuntur, verbo alio utuntur ἀπένειμαν; ἀπονέμω vero est simpliciter: *sponte cum potestate tribuo, distribuo*. Quorum diversorum verborum usu iam et ipsi Chalcedonenses Patres praerogativas proprias Romanae Sedis significassent.

Falsum est autem *b)* rationem, cur Romana Sedes gaudeat Primatu in universam Ecclesiam, esse quia *Lrbs dia imperio potiretur*; quod subsequentes Graeci, ut suum schisma luerentur calhedramque hyzantinam extollerent, affirmare non dubitarunt. Qua in re advertendum est, aliud esse quaerere, cur Deus voluerit Romanam Sedem prae ceteris eligere pro successione in Primatu, aliud quo iure Romanus Pontifex

succedat. Huic alteri simpliciter respondendum est: iure divino, quia Deus voluit, quaecumque sit ratio cur Deus voluerit. Haec enim nihil refert: dummodo namque Deus id voluerit voluerilque esse perpetuum, Romanus Pontifex iure divino succedit. Priori vero quaestioni primum responderi potest, parum referre id nosse: deinde probabiliter ex quadam analogia responderi potest, Romam electam esse *tunc*, quia *tunc* regina erit Roma "non quidem universi, sed magnae partis orbis cogniti et praestantissima civitas, < ut lux veritatis, quae in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus elūnderet > Leo M. Serm. 83. n. 3. Verum haec ratio eligendae Sedis principis (quae quidem ratio necessaria non erat, cum Primatus et omnis ecclesiastica potestas sit prorsus independens a dignitate quavis et potestate civili) potuit quidem esse ratio, *qua ab initio existente* eligeretur *primum* Sedes Romana, non vero potuit esse *ratio qua perseverante perseveraret* quoque Primatus in Sede Romana. Perseverantia enim pendet immediate et adaequate a (acto Petri et voluntate Dei, quae huic Sedi Primatus iura alligavit. Cf. Leonis episl. CIV. 3. ad Marcianum et Gelasii ad Episcopus Dardaniae. Haec tamen maluerunt confundere graeci, ut Sedem Byzantinam super alias patriarchales Sedes et tandem supra Romanam extollerent.

Nulla vero difficultas oriri potest ex certis formulis, cuiusmodi est in Novella 113 Iustiniani: < Decernimus, secundum Sacrarum Synodorum decreta, sanctissimum veteris Romae Episcopum primum esse omnium Sacerdotum » et in Concilio IV. Romano sub Symmacho < Apostolicae Sedi primo meritum b. Petri, deinde conciliorum venerandorum auctoritas singularem in Ecclesiis tradidit potestatem. » Nam decreta Conciliorum non sunt decreta instituentia vel conferentia auctoritatem, sed eam declarantia; sicut cum decernitur b. Virginem esse Dei Matrem, non ei confertur hic honor, sed notus fit nobis. Praeterea ea decreta docent obedientiam a cunctis praestandam esse Romano Pontifici, quae decreta certis quoque poenis possunt communiri. Huc tantum Imperator respexit, praecipiens honorem iure divino debitum deferri ab omnibus Romanae Sedi. Concilium autem sub Symmacho primam causam singularis potestatis repetit a meritis b. Petri, h. e. a dignitate Petri qui prior Romae sedit.

Coroll. Hinc tandem colligitur, Episcopatum Romanum et Episcopatum oecumenicum non esse duos Episcopatus *actu*, sed tantum *virtute*. Scilicet Episcopatus Romanus quatenus talis non quidem *reduplicative* sed *specificative* est Episcopatus oecumenicus sive Primatus. Ipse enim Episcopatus Romanus evectus est ad dignitatem Episcopatus universalis, ita

ut Episcopatus Romanus eo quod talis, posito facto Petri et iure divino vel iubente vel sanciente factum Petri, sit Episcopatus oecumenicus, licet non eatenus sit oecumenicus- quatenus est Romanus. Unus est ergo *actu* Episcopatus. Essent scilicet duo Episcopatus, si vel Episcopatus oecumenicus uniretur per accidens Romano, ita ut in praesenti oeconomia separari possent, ideoque distincti manerent: vel quamvis aliqua lege, deberent semper in una persona esse coniuncti, tamen Episcopatus Romanus non esset in recto Episcopatus universalis; sicut si Episcopus Florentinus Romanus Pontifex factus retineret Episcopatum Florentinum, non esset tamen Episcopatus Florentinus in recto Episcopatus Romanus. At contra Episcopatus Romanus et Episcopatus universalis iure divino nec separati sunt nec separabiles, non solum ratione subiecti quatenus debeant esse simul in eadem persona, sed ratione formae; quia Sedes Romana est ipsa Sedes Primatus: hoc porro est Episcopatum Romanum esse in recto Episcopatum oecumenicum. Non sunt ergo duo Episcopatus *actu*, sed ipsa Sedes Romana evecta est ad dignitatem Primatus. Dicitur tamen duplex *virtute*, quia ratione termini munera praestat ulriusque Episcopatus et quia praecisione facta a lacto Petri et iure divino, possent esse duo Episcopatus distincti realiter et specialiter.

Nota. Romanus Pontifex successor est Petri in Primatu et solius Petri; quamvis secundum quid sub aliqua imperfecta ratione possit dici et dicatur successor quoque Pauli. Sane propositio haec : < S. *Petrus et S. Paulus sunt duo Ecclesiae principes qui unicum efficiunt*, vel *sunt duo Ecclesiae catholicae coryphaei ac supremi duces summa inter se unitate coniuncti*, vel *sunt geminus universalis Ecclesiae vertex, qui in unum divinissime coaluerunt*, vel *sunt duo Ecclesiae summi pastores ac praesides qui unicum caput constituunt* », ita explicata ut ponat omnimodam aequalitatem inter s. Petrum et s. Paulum sine subordinatione et subiectione s. Pauli ad s. Petrum in potestate suprema et regimine universalis Ecclesiae, declarata est *haeretica* ab Innocentio X. Primatus nempe proprius est solius Petri; Romanus proinde Episcopus qui in Primatu succedit, soli Petro succedit. Et sane Petrus fuit ordinarius Episcopus Romanae Sedis, id universa antiquitas testatur et idcirco ea sedes dicitur Sedes Petri; unicus vero esse potest ordinarius Episcopus alicuius Ecclesiae. Petro vero veluli coadiutor, qui non habet cathedram aliato ab Ordinario, coniunctus est Paulus, sive, ut ait Gelasius in decreto de Scripturis canonicis et apocryphis, « Petro addita est etiam societas beatissimi Pauli Apostoli ». Scilicet advertendum est, Paulum praedicatione sua fundasse cum Petro Ecclesiam Romanam, unde ratione habita prae-

dicationis dici potest Paulus simul cum Petro fundator Ecclesiae Romanae: Petrus autem praeterea ratione ordinariae auctoritatis Episcopalis ibi assumptae. Item Paulus eum Petro connumeratur inter principes Apostolorum, sed ille ratione potestatis, hic ratione praedicationis, qua celeris praecelluit.

Hinc intelligitur. quo sensu Romani Pontifices dicantur *successores Petri et Pauli** imperare soleant *auctoritate Petri et Pauli* minarique *indignationem Petri et Pauli* ac in diplomatis pontificiis utriusque imago repraesentetur. Nani Romanus Pontifex successor dicitur Pauli tum quoad successionem localem ; in eadem enim Ecclesia succedit, in qua Paulus vitam et Apostolorum absolvit tum quoad successionem realem ; eandem

obeundo nempe eius officium eiusque locum tenendo. Hac ergo ratione et quia Paulus, ut diximus, praedicatione sua fundavit Romanam Ecclesiam suoque sanguine consecravit fuitque socius et adiutor Petri, cuius imago componitur cum imagine Petri in diplomatis pontificiis, licet non semper; Brevia enim Apostolica signantur annulo solius Piscatoris figuram gerente. Porro auctoritas Pauli, sub qua Romani Pontifices imperant et indignatio eius, quam minantur, potius quam potestas officii censenda est *potentia patrocinii* et sane non tantum ipsius, sed et h. Virginis, et Sanctorum omnium auctoritatem et indignationem solent Romani Pontifices proponere. 9|

Quod vero in imaginibus Petri et Pauli identidem Paulus nobiliorem occupet locum, id vel ex imperitia artificum, vel ex eo factum est, quod vellent subinde significare quemdam primatum Pauli nempe in praedicatione eiusve specialem destinationem ad gentes evangelizandas, inter quas est Roma.

Verba ergo Christi ad Petrum (Matth. XVI. Luc. XXII. Ioan. XXL) *spectant aequo iure ad singulos Romanos Episcopos* qui universi Primatus iurisdictionem ab ipso Deo immediate consequuntur.*

I. Prior pars corollarium est praecedentium. A verbis enim Christi Primatus Petri institutus est atque institutus est perpetuus; in successoribus ergo Petri perseverat idem Primatus Petri : ideoque ad eos quoque ea verba spectant. Diximus perseverare Primatum Petri; huc enim spectat perpetuitas Primatus, de qua locuti sumus, Primatus nempe illius quem

CAPIT II. DE SUCCESSIONE IN PRIMATU B. PETRI

42.)

Christus instituit, qui non est nisi Primulus Petri. Unde si e. g. praetermisso Romano Pontifice, Ecclesia alicui conferret quondam supremam potestatem in omnes fideles, etsi ille esset aut diceretur Primatus, non esset tamen Primatus Petri, seu non esset ille qui a Christo originem habet et collatus est b. Petro; neque qui sic ab Ecclesia eveheretur, esset successor Petri. Concipiendus est ergo idem Primatus olim a Christo institutus in Petro iugiter perseverare in suis successoribus, quos omnes Christus allocutus est cum locutus est ad Petrum. Testimonia traditionis catholicae in hanc rem afferre modo non oportet, cum ea traditio ex testimoniis pluribus iam superius citatis evidentissime constet. Hinc liquet, cur Romana Sedes dicatur Apostolica, eaque sola intelligatur, cum simpliciter dicitur *Sedes Apostolica*. Nam quamvis aliae sint sedes in quibus Apostoli sederunt aut quas instituerunt, tamen in sola Romana Sede viget tota potestas Apostolica et quidem Apostolica Petri, qui est jurisdictio universalis et suprema. Unde licet alii, puta Episcopi Ierosolymilani, succedant Apostolo, at non succedunt in Apostolatu, qui cum Apostolo desiit: Romanus vero Pontifex succedit Petro in Apostolatu, qui erat eius Primatus. Quare munus Romani Pontificis *Apostolicus* appellatur, ut in Cone. Chalcedon. Act. I. de Leone dicunt Patres: » Praecipere dignatus est eius Apostolicus, ut Dioscorus non sedeat in Concilio ».

II. Quamvis omnis potestas a Deo sit; non tamen omnis potestas dicitur esse *immediate* a Deo. In hac re duo distinguenda sunt, nempe *immediata institutio potestatis in genere vel specie et immediata collatio in individuo*. Quoad primum, ea potestas dicitur immediate instituta a Deo, quam ipse positiva voluntate secundum speciem propriam determinavit voluisse esse in societate. Hinc regia potestas singulorum Principum temporalium non est immediate a Deo. Est quidem lex Dei, non positiva, sed quae est ipsa lex naturalis, ut sit potestas in societate: sed Deus non determinavit aut determinat per se certam formam regiminis, non eius immutabilitatem et perennitatem. Dicitur proinde potestas socialis a Deo tradi immediate communitati; non quidem eo sensu quod forma democratica sit a Deo instituta; nullam enim formam regiminis determinat per se Deus: sed eo sensu, quatenus nempe in ipsa natura hominum plurium posita est naturalis ordinatio ad societatem et ideo potestas ad media necessaria atque proinde etiam ad auctoritatem regendi, ita ut ex ea multitudine possit vel unus, vel plures, vel omnes simul subiectum esse huius auctoritatis, omnibus tamen et singulis ius habentibus ut rite gubernentur (cf. Suarez *Defensio Fidei* 3. c. 1. seqq.). At potestatem Primatus Deus ipse secundum speciem suam positiva vo-

luntate instituit et determinavit voluitque esse perennem et immutabilem; ergo potestas Primatus est immediate a Deo, prout est a Deo immediate instituta: ideoque speciali ratione est de iure divino (§. XVI.).

Verum fieri potest ut potestas aliqua secundum speciem suam sit positiva voluntate Dei instituta, quin tamen ipse Deus immediate conferat eandem potestatem singulis personis. Huiusmodi est (ut suo loco probavimus XVII.) potestas Episcoporum; voluit enim Christus esse in Ecclesia sua, praeter Petrum, Episcopos qui ordinaria potestate regerent oves sibi commissas: unde episcopalis potestas, quae est determinata potestas, licet quoad gradus minus vel magis ampla esse queat, est a Christo positiva voluntate instituta in Ecclesia secundum speciem propriam. Est tamen instituta *in genere*; quia voluit quidem Deus esse in Ecclesia Episcopos; al ipse nullum immediate instituit Episcopum collata ei potestate, sed hoc relinquit potestati et arbitrio Rom. Pontificis (Th. XIV.). At ad Romanum Pontificem quod spectat, ipse immediate a Deo potestatem Primatus accipit: h. e. singuli legitime electi ad Romanam Cathedram oblinent immediate a Deo Primatum in universam Ecclesiam.

Sane 1° a nemine alio possunt illi hanc potestatem mutuari; electores enim Pontificis et ipsa Ecclesia carent hac potestate, quam Christus immediate et directe soli Petro dedit exsulturam tantum in successoribus suis. Praedecessor autem potest quidem constituere formam electionis in Romanum Episcopum; sed ab eo defuncto nequit transferri ius, quod non amplius transsibitur, in successorem. 2° Christus voluit Primatum Petri esse perpetuum per successores suos; Petro autem non nisi Episcopi Romani singillatim succedere possunt iidemque debent; existente ergo electo in cathedram Romanam, Christus eadem voluntate qua vult Primatum perennem esse, quae voluntas efficax est semperque durat, vult hunc electum esse auctum Primatu Petri; atqui hoc tantumdem est ac dicere, Christum huic conferre potestatem Primatus immediate; oblinet enim ipse eam vi iuris divini et solius iuris divini, quod per se sufficit ipsumque solum sufficit ad eam potestatem conferendam: ergo.

Munus itaque electorum huc redit, ut personam designent (piae cathedram Romanam vacantem occupare debet; has enim singulas personas Deus non determinavit aliqua lege: posita vero electione legitime facta, nempe secundum leges a Petro aut successoribus eius iam statutas, Primatus est ipse Episcopatus Romanus, qui re non distinguitur a Primatu, a Deo confertur: sive illa persona determinata existit iure divino Episcopus Romanus est Oecumenicus.

CoilioLLxiuu.M. Cum ergo Romanus Pontifex quisque accipiat a Deo im-

mediate euin Primatum iurisdictionis, quem Christus instituit in Petro, potestas Romanorum Pontificum semper eadem est, nec per actus praecessorum minui potest. Imo cum semper idem Primatus *iure divino* perseverare debeat, nequit ullus Romanus Pontifex sibi ipsi potestatem suam imminuere.

Nota. Electus in Romanum Pontificem iurisdictionem obtinet universam statim ac rite electus est, etsi nondum sit consecratus; per characterem enim Episcopalem nulla iurdictio confertur, sed tantum potestas ordinis, cf. Th. XIV.: qui proinde character cum eundem effectum praestet in quovis consecrato, si ceteris Episcopis iurisdictionem non confert, nec confert Romano electo sive in Romanam Ecclesiam, sive in universam. Sed sicut celeri electi in Episcopum iurisdictionem oblinent a Romano Pontifice, cum ab eo electio confirmatur, ita Romanus Episcopus electus iurisdictionem oblinet a Deo, a quo solo eam accipere et veluti confirmari potest.

PARS II.

DE VI AC RATIOXE PRIMATUS KOMA NI

CAPUT I.

DE POTESTATE HOMANI PONTIFICIS INIYEXSIM SIMPTA

DE HAC POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA ECCLESIAM

THESIS XII.

Er ipsa natura Primatus a Christo instituti manifestum est, ipsum ideo institutum esse ut unitas universae Christi Ecclesiae ac singularum etiam quoad se ipsas Ecclesiarum per unius capitis iurisdictionem efficienter obtineatur.

I. Finis rei a Deo institutae vel ex eiusdem rei natura bene cognita vel ex manifesta expresse intentione auctoris dignosci potest. Utroque modo cosnoscitur finis universae creationis. Priore tantum modo nunc finem instituti Primatus investigamus. Quod ut accurate fiat et occasio quarundam difficultatum excludatur; praesupponendum 1° est (cf. Taparelli *Saggio teoretico* etc. vol. 1. p. 2. c. 1. seq.) societatem in terris esse multitudinem hominum simul conspirantium in consecutionem boni communis ab omnibus cogniti et amati: exigi proinde in societate *communem intentionem, nisum, conatum* ad bonum commune assequendum: perfectionem omnem socialem ad haec tria capita revocari, nempe *unitatem* quoad esse societatis, *efficaciam in operando* quoad media quibus tendit in bonum, *possessionem boni* in quod operando tendit quodque operando custodit: *unitatem* societatis determinari duplici principio, *cxtrinseco* cl *intrinseco*, Extrinsecum principium est *finis* sive *bonum consequendum*. Hoc autem principium solum non sufficit pro determinanda unitate societatis; cuius veritatis indicium est, quod plures sunt societates inter se distinctae eundem habentes finem: ratio autem est, quia finis idem pluribus modis diversisque mediis acquiri potest; finis vero non determinat potius huius quam illius medii electionem, determinatio vero certorum mediorum exsistere debet, ul habeatur *conspiratio* plurium in idem bonum conse-

quendum. Hanc autem praestat principium intrinsecum, quod est *auctoritas* (pia est *potestas obligandi*. Vel enim singulis permittitur tendere in finem eo modo iisque mediis quibus velint, et nulla habebitur conspiratio: vel *necesse est* ut omnes uno certo modo, certis determinatis mediis tendant in finem, et huiusmodi necessitas, quae moralis est, erit *obligatio*, quae non nisi ab aliqua auctoritate proficisci potest. Auctoritas ergo sive potestas obligandi, quocumque tandem in subiecto sit, principium est in ipsa societate existens unitatis plurium, ideoque ipsius societatis, quae formaliter societas est prout est una. Lude bonum consequendum *finaliter*, auctoritas *efficienter* determinat unitatem societatis.

Praesupponendum est 2° unitatem socialem esse unitatem externam, visibilem hucque directe tendere auctoritatem ut actiones externae plurium in idem conspirent. Id vero supponit, esse in singulis adunatis principium aliquod ipsis intrinsecum, quo amplectantur velinque exsequi quod auctoritas ordinat; hoc autem principium est ipsa natura humana, ratio et voluntas quae omnibus est communis. Quod quidem principium, si non tantum velit exsequi quod auctoritas praecipit, sed praeterea probet et diligat illud, eo ipso suavior et constanter ac intensior erit unitas sociorum. Istud vero principium singulis intrinsecum non est sufficiens ratio unitatis socialis, oportet enim esse aliquid omnibus notum quo actiones omnium ad unum obligentur; hoc autem est auctoritas: supponitur tamen illud ab auctoritate eiusque efficaciam iuvat, si quae ab ea praeciuntur, a singulis probentur et diligantur.

Porro in societate supernaturali, praeter naturam, est quoque gratia interior, tum sanctificans, etsi non necessaria ut quis in ea societate censeatur nec omnibus communis sit, sed iussum: tum gratia actualis, qua fideles moventur in bonum. Huiusmodi porro gratia rursus non sufficit ad unitatem socialem efficiendam: ipsa enim 1° invisibilis est et unitas quoque quam parit invisibilis nec 2° determinat ipsa quid faciendum sit, sed illustrat mentem et excitat atque adiuval voluntatem, ut id fiat quod faciendum esse norma obligans omnibus nota proponit. Hanc igitur unitatem socialem tantum auctoritas socialis praestare potest. Quocirca etsi sit in Ecclesia principium aliquod interius uniens invisibiliter fideles; ut tamen societas sit, requiritur quoque externa et visibilis auctoritas. Ab initio quidem Christus ipse, cum adhuc esset in terris, auctoritate huiusmodi fungebatur; at cum modo invisibilis sit nec ullos per se edat aclus visibiles quibus potestas obligans exerceatur, necesse est ut vice eius alius vel alii in terris sint, qui auctoritate instructi principium efficiens existant unitatis socialis.

Praesupponendum est 3° quod ut auctoritas sit principium efficiens unitatis socialis, non opus est ut ipsa auctoritas sit omnium legum, quibus inedia praescribuntur conspirationi communi pro consecutione finis; nam praeterquam quod in quavis societate quaedam media ab ipsa natura praescribuntur: si sit auctoritas vicaria, fieri potest ut quaedam saltem ex his mediis a supremo Principe societatis praescripta sint. Illud autem est necesse, si auctoritas vicaria dicenda est principium efficiens unitatis, ut ab ipsa omnia media, sive quorum est auctoritas sive quae a supremo principe accepit, coactive proponantur societati, ita ut ea adhiberi nequeant, nisi cum subordinatione ad eam vicariam potestatem et sub regimine illius.

II. Itaque finem Primatus ex ipsa sua natura colligamus. Haec quidem ex hactenus disputatis debet esse manifesta. Porro cum finis quaeritur alicuius rei ad aliud ordinatae, eiusmodi est Primatus; quaeri potest vel simpliciter *« finis proprius eius, puta primarius, vel finis adequatus*. Modo ab hac altera quaestione praescindimus, cuius solutio pendet a notitia omnium eorum quae Primatus in Ecclesia praestat: liquebit autem ea solutio postea. Nunc tantum positive affirmamus *finem proprium* Primatus. Huiusmodi autem finis proprius illud esse dicendum erit, quod Primatus per se necessario praestat, seu quod ex ipso sponte sua necessario consequitur. Atqui quod Primatus a Christo institutus per se et necessario praestat, illud certe est, ut per unius capitis visibilis jurisdictionem unitas Ecclesiae universae et particularium quoque quoad se ipsas Ecclesiarum efficienter obtineatur. Quid velimus dicere, cum dicimus unitatem quoque *quoad se ipsas* particularium Ecclesiarum, in demonstratione explicabitur.

Quandoquidem dicimus unitatem effici per unum *caput* instructum jurisdictione, oportet breviter declarare qua ratione Romano Pontifici fiat appellatio Capitis Ecclesiae. Caput Ecclesiae metaphorice dicitur. In capite (s. Thom. 3. p. q. 8. a. 1.) tria spectari possunt: *ordo, perfectio, virtus*. *Ordo*, quia primum est et supremum inter membra humani corporis: *perfectio*, quia in capite vigent omnes sensus: *virtus*, quia caput virtute sua gubernat reliqua membra, vel cum reali fundamento concipitur gubernare, prout in ipso anima, quae gubernat corpus, *speciali modo* sedem habet; ibi enim exercet anima omnes functiones sensuum quibus utitur in directione membrorum ibique est organon quod, extrinsecus quidem, postulatur, ut se exercent intellectus qui regit hominem. Porro Christus tum ordine tum perfectione tum virtute caput est Ecclesiae.

Quoad tertium vero, nempe quoad *virtutem*, advertendum est, dupli-

ccm distinguendam esse gubernationem corporis Ecclesiae. Altera scilicet est *interior* per influxum gratiae et donorum, altera est exterior per *exterioris* videlicet et visibilis auctoritatis exercitium, quo membra societatis adunata reguntur. Prior gubernatio ad solum Christum spectat. Altera gubernatio quoque pertinet ad Christum: verum cum ipse in terris esset, eam *per se* exercebat; modo autem invisibilis factus eam exercet *per suum Vicarium*, qui proinde Vicarius cum Christo et sub Christo caput est visibile visibilis Ecclesiae. Quare Ecclesia non est biceps; unum enim supremum caput habet, cui universa subordinatin'. Nulla est autem repugnantia, quod praeter supremum caput sit in societate aliud subordination illi, quod eius vices expleat, sicut in regno, abeunle Rege, relinqui potest prorex, cui omnes subesse el parere debeant. Ecclesia quidem et Christus constituunt unum integrum mysticum corpus, cuius Christus est caput, celeri vero sunt membra, sed id cum aliqua distinctione accipiendum est. Si enim spectetur ordo, perfectio et virtus quoad interiorern gubernationem, Christus solus est caput 1. Cor. NIL 11. seq. Petrus vero simul cum aliis inter membra recensetur; si vero spectetur *gubernatio exterior*, Christus cum suo Vicario simul est caput; ambo scilicet unum caput constituunt, sicut in ambobus una est auctoritas, non quatenus possit omnia Vicarius, quae posset Christus, sed quatenus auctoritas omnis Vicarii est auctoritas Christi, in hoc orisinalis, in illo derivata : celeri autem sunt membra.

III. His positis finem institutionis Primatus dicimus fuisse *unitatem Ecclesiae efficiendam*. Quod fuerit Ecclesiae unitas finis Primatus docet etiam Febronius (*de Statu Ecclesiae* etc. c. 2. §. 2); at aliter ac Catholici docent. Ex illius enim sententia potestas clavium data est a Christo universitati Ecclesiae (c. 1. §. G.), cuius proinde regiminis forma non est monarchica (ibid. §. o.); ipsa autem Ecclesia hanc potestatem exercet per suos ministros, quorum primarius est Romanus Pontifex (ibid. §. 6.), qui idcirco el ipse universitati subordinalus est. Hinc quoniam societas per auctoritatem constituitur, cum Ecclesia auctoritatem jurisdictionis habeat independenter a Romano Pontifice, ipsa independenter quoque ab eodem est societas, ideoque una. Ila quoque Gerson rem concipiebat (cf. si licet, *Vindiciae doctrinae Maiorum Scholae Parisiensis* per Richerium tom. 1. pag. 223.). Quare in hac sententia Primatus R. P. supponit Ecclesiae unitatem essentialem eoque spectat tantum, ut *servet* unitatem, ut Febronius loquitur, non ut *efficiat*. Hinc idem contendit, Primatum Romani Pontificis non tam esse *iurisdiclionis*, quam *ordinis el consociationis*. Qui quidem ordo el consociatio obtineri dicenda est, e sententia Febronii,

per ministerium potestatis, quod Ecclesia suis ministris committit, quatenus eum si plures sint, illa sunt tamen comparati ut unus inter ipsos excellat eique celeri saltem seorsim sumpti in pluribus subordinentur (c. 2. §. 9.). Atqui sententia Catholica est per institutionem Primatus consultum esse a Christo unitati, qua *constituatur* ipsa Ecclesia, quatenus Primatus ipse est, qui hanc *efficit* unitatem, illa ut independentem a potestate Romani Pontificis nulla sit unitas Ecclesiae sive nulla sit societas, quae Ecclesia Christi dici mereatur.

Argumentum huc redit : auctoritas, quae non est a societate delegata, sed quae est ipsa primitiva auctoritas et essentialis societati, est principium efficiens eius socialis unitatis (n. 1.) : atqui talis auctoritas in Ecclesia est auctoritas Primatus eaque propria est Romani Pontificis ut ipsi soli insit; ergo Primatus auctoritas eo spectat, ut unitas Ecclesiae efficiatur.

Sane ex demonstratis constat, totam Ecclesiam voluti aedificium fundam esse super Romanum Pontificem tanquam Petram : constat, potestatem clavium, ligandi et solvendi poleslalemque Pastoris faciam fuisse immediate et directe Romano Pontifici independentem ab Ecclesia, illa vel subjective non nisi in ipso. Atqui ex his sequitur 1° Ecclesiam Christi universam esse unam, est enim aedificium quod uni Petrae adhaeret, est regnum, est ovile quod uni Regi, uni Pastori subesi: 2° auctoritatem Rom. Pontificis non esse delegatam ab Ecclesia, sed esse ipsam primitivam auctoritatem in hac visibili societate: 3° esse auctoritatem eidem Ecclesiae essentialem. Scilicet efficitur multitudo hominum societas una per auctoritatem, h. e. principium efficiens unitatis socialis est auctoritas : efficitur autem universa societas una per eam auctoritatem quae nondum societatem supponit, sed ex qua societas consequitur : atqui auctoritas Petrae non supponit aedificium, sed hoc ad illam consequitur, auctoritas habentis claves Regni non supponit Regnum per se iam existens, sed illud efficit: ergo. Itaque independentem a potestate Romani Pontificis nulla est Ecclesiae unitas, sive nulla societas (pia Ecclesia dici possit).

Verum non solum, deficiente Primatu, non esset unitas totius Ecclesiae; sed neque esset aliqua unitas partialis puta particularium Ecclesiarum. Scilicet non ita est concipienda unitas effecta per Petrum, ut ipse sit causa unitatis, quatenus omnes particulares Ecclesias sive Episcopos in unum corpus colligit, ita tamen vel citra eum possint singulae particulares Ecclesiae suam unitatem seorsim tueri, quod falsum est. Nam istae particulares Ecclesiae et eorum Pastores vel adhaerent Petrae, vel non adhaerent : si non adhaerent, nullo modo sunt Ecclesia Christi;

quia extra Petram nullum aedilicium nec pars ipsius subsistere potest, sicut nec ullae oves Christi esse possunt extra ovile commissum Petro, nec ulli cives sanctorum extra regnum caelorum, cuius claves datae Petro: si vero Petrae adhaerent; ergo quoad has ipsas Ecclesias Petra est principium unitatis, hoc est enim esse Petram: principium autem unitatis nequii esse nisi per auctoritatem; ergo eae Ecclesiae subsunt potestati Petrae: ergo. Huc itaque per se el necessario spectat Primatus Petri a Christo institutus; hic ergo est linis eius institutionis.

Idque nos docet constans doctrina Patrum. Id enim dissertissime tradit Optatus docens (cf. eius verba pag. 344.). 1° Petrum accepisse claves bono unitatis seu ut unitatis negotium formaretur: 2° Petro collatam esse Romae cathedram ul in una cathedra unitas ab omnibus servaretur: 3° schismaticum esse ideoque extra Ecclesiam qui contra singularem cathedram Romanam collocaret alteram: qui proinde ipsi subesse nollet: 4° Petrum solum accepisse claves Ecclesiae communicandas ceteris (1. 7. c. 3.). Scilicet Petro sive Episcopo Romano Primatus collatus est, ut una Ecclesia formaretur, formaretur autem a Petro; nam ei ad hanc unitatem formandam collata est cathedra singularis, datae sunt claves seu potestas suprema non tanquam ministro Ecclesiae, sed tanquam principio et fonti unde omnis auctoritas in ceteros Pastores obnoxios derivaret: atqui per claves h. e. per supremam auctoritatem seu iurisdictionem formari Ecclesiam unam perinde est ac eandem auctoritatem esse principium efficiens unitatis Ecclesiae; ergo. Et re quidem vera illa formatur unitas a Petro ut nulla sit auctoritas in Ecclesia, qua formari unitas possit, independenter a Petro; potestas enim Ecclesiastica, quae est potestas clavium communicatur aliis a Petro et schismaticus est quicumque Pastor cathedrae Romanae non subest: idcirco sine propria auctoritate Petri nulla est Ecclesiae unitas, quae proinde non supponitur a Petro, sed fit.

Idem iam tradiderat Cyprianus in lib. *de Unitate Ecclesiae*, docens haereses et schismata esse; quia « ad veritatis originem non reditur, nec caput quaeritur, nec magistri caelestis doctrina servatur ». Quaenam porro huiusmodi doctrina? Ea continetur verbis Christi ad Petrum Matth. XVI. et Ioan. XXL Scilicet: « Super illum unum aedificat Ecclesiam suam et illi pascendas mandat oves suas... ul unitatem manifestaret... ut Ecclesia una monstretur » (cf. verba eius pag. 349.). Unde subdit: « qui Ecclesiae renititur et resistit, qui cathedram Petri, super quem fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?... Quomodo solis nulli radii, sed lumen unum et rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum et cum de fonte uno rivi plurimi defluant,

numerositas licet diffusa videatur exundantis copiae largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis a corpore, divisionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: a fonte praecide rivum, praecisus arescit. Sic et Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit. Unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur... unum tamen caput est et origo una et una mater foecundilalis successibus copiosa... Hanc unitatem qui non tenet, Dei legem non tenet, non tenet Patris et Filii fidem, vitam non tenet et salutem ». Itaque Ecclesia est una quemadmodum radii multi unum sunt uno lumine solis et rami multi unum sunt una arboris radice et plurimi rivi unum sunt una origine fontis. At origo una, unum caput, unum lumen in Ecclesia est, teste Cypriano, una cathedra Petri supra quam Ecclesia est fundata, quae ideo super ipsum est fundata, ut una esse monstraretur. Et idcirco sicut ramus fractus ab arbore non germinat amplius, sicut rivus praecisus a fonte arescit, sicut radius avulsus a sole nullus est et sicut per solem, per arborem, per fontem sunt radii lucis sunt rami sunt rivi: ita per cathedram Petri ipsa est societas quae est Ecclesiae seu ipsa est unitas socialis Ecclesiae et praecisione ab ea facta, nulla est societas, nulla unitas Ecclesiae. Ecclesia ergo una est atque una efficienter per Petrum.

Hinc epist. 60. ad Cornelium aiebat de schismaticis Fortunato et Felicissimo: « Navigare audent et ad Petri cathedram atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, a schismaticis et profanis litteras ferre ». Romana nempe cathedra origo est unitatis Episcopatus et sicut, eodem Cypriano teste, nullus est Episcopus extra unitatem; episcopatus enim unus est et indivisus (*de unit. Eccl.*): ita nullus est Episcopus avulsus ab origine, a radice sua quae est cathedra Petri, quam idcirco vocat epist. 45. « Catholicae Ecclesiae *radicem et matricem* », sicut nullus est rivus praecisus a fonte et quia Ecclesia quaevis particularis est, eodem auctore epist. 49. « Plebs sacerdoti adunata el pastori suo grex adhaerens », ideo nulla est unitas vel particularis Ecclesiae, si a cathedra Petri sit divisa. Igitur ex doctrina Cypriani constat ideo institutum esse Primatum Petri, ut per ipsum efficeretur unitas totius Ecclesiae ac particulares quoque Ecclesiae per ipsum unitatem suam
* tueri possent.

His antiquior Irenaeus idem hac nobilissima sententia expressit l. 3. c. 3: « Ad hanc (Romanam) Ecclesiam propter potio- rem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea quae est ab

Apostolis traditio. * Quibus verbis haec de Romana Ecclesia adseruniur 1° eius *potior* (al. *potentior*) *principalitas*: lectio *polentior* est forte certa magis (a). 2° necessitas ut ceterae Ecclesiae, omnes quicumque sint fideles ad eam conveniant: 3° centrum eandem esse totius Christianae societatis, in quo fideles omnes veram fidem conservarunt. Porro quaenam est *principalitas* Romanae Ecclesiae? Non antiquitas, si ipsam Ecclesiam species, qua potius praecellit Ierosolymilana Ecclesia (cf. quae dicemus in seq. Thesi ad sententiam Cone. Lateranensis IV.): non sola origo apostolica aliis quoque communis Ecclesiis; sed est ἀρχή, cuius propria est ἡ πρωτεία καὶ ἡ ηγεμονία. Scilicet abstractum nomen *principalitas* significat id quod originale et primigenium est et id a quo alia exordium originemque sumunt, atque specialim id propter quod quis in societate est ἀρχή princeps, principium efficiens et origo unitatis.

Hoc autem adaequato sensu usurpatur* heic *principalitas* ab Irenaeo; nam 1°, ut diximus, sola notio eius, quod originale est et primigenium, sive notio antiquitatis subesse nequit: 2° appositum *potior* vel *potentior* idem suadet atque 3° persuadet id quod ex hac principalitate consequitur, necessitas nimirum omnium Ecclesiarum conveniendi ad Ecclesiam Romanam. In societate enim, qualis est Ecclesia, necessitas qua tenentur omnes adunandi se ad unam *principalem* civitatem sive sedem eo quod est *principalis*, non nisi ex eo oritur, quod ibidem sedes est imperii, sive oritur ex dignitate supremi rectoris qui auctoritate sua omnes continet in unitate. *Principalitas* ergo Romanae Ecclesiae est supremum eiusdem imperium propter Sedem Petri in ceteras Ecclesias. Porro *convenire* omnes Ecclesias omnesque fideles ad Romanam Ecclesiam non est, omnes fideles cooccurrere personaliter Romam; sed omnes illi adunari unamque cum ea societatem constituere illique tanquam magistrae in fide consentire. Itaque haec asseruntur ab Ireneo, necessitas communionis omnium Ecclesiarum cum Ecclesia Romana: necessitas huiusmodi propter potiorrem eius principalitatem h. e. propter supremam auctoritatem: sine hac Ecclesiarum et fidelium adunatione ad Ecclesiam Romanum, nullum esse fidelium coetum; nam solum in hac Ecclesia h. e. ei adhaerentes fideles servant apostolicam traditionem: scilicet ratio cur ceterae Ecclesiae veram fidem teneant et in unitatem fidei conveniant non est in singulis

(a) Quidam interpres (Adolphus Stieren in editione sua) censet, Irenaeum scripsisse: ἰζανότεραν ἀρχαιότητα; quid porro est ἀρχαιότης ἰκανότερα? Leg® Armellini in op. *Philosoph.* c. 7. ubi probabili sane argumento censet, scripsisse Irenaeum: διὰ τὴν ἰκανότεραν αὐθεντίαν *propter praepollentem, auctoritatem.*

ipsis, sed est in Ecclesia Romana, quacum unitatem constituentes ceterae oblinent veram fidem. Igitur sine Ecclesia Romana nulla est fidei unitas, seu nulla est unitas socialis fidelium ac per Romanam Ecclesiam solum oblinetur. Hue ergo spectat principalitas sive Primatus Romanae Sedis, ut unitas omnium credentium efficiatur, ut singulae Ecclesiae cum ea cohaerentes veram fidem servant sintque propterea portiones veri gregis Christi.

Ambrosius in Psalm. XL. η. 30. haec ait: < Ipse est Petrus, cui dicit Christus: *tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*. Cbi ergo Petrus, ibi Ecclesia ». Nimirum negative, sicut aedificium non est ubi non est fundamentum, sive aedificium non est quod non incumbit fundamento: ita- Ecclesia non est ubi non est Petrus, nempe Ecclesia non est, quae non est unita Petro. Positive, ubi Petrus, ibi Ecclesia, h. e. ea communio, quae Petro adhaeret, eo ipso est vera Christi Ecclesia; est ergo in Petro' ratio sufficiens, cur communio sibi cohaerens sit vera Ecclesia. Porro si communio quaevis non est Ecclesia eo ipso quod non adhaeret Petro fundamento, si Ecclesia est eo ipso quod adhaeret; ergo Petrus, quatenus Petrus h. e. fundamentum, petra Ecclesiae, est necessarium principium constitutivum ipsius Ecclesiae, colligens omnes in unam societatem, quae est sola vera Ecclesia; principium nempe efficiens unitatis totius Ecclesiae. Quod si ubi non est Petrus, ibi non est Ecclesia: unitas quoque cuiuscumque particularis Ecclesiae pendebit a Petro, sive ab unione cum ipso. Ergo eo spectat institutio *Petrae* Ecclesiae sive Primatus Petri, ut sit principium efficiens unitatis Ecclesiae.

Et sane haec fuit semper certissima Ecclesiae sententia; cuius rei luculentum testimonium est subscriptio facta ab omnibus orientalibus Episcopis formulae fidei ab Hormisda propositae, ut ad unitatem Ecclesiae reciperentur qui propter acacianum schisma ab eo defecerant. Praemissis enim verbis Christi ad Petrum: *tu es Petrus etc.* profitentur graeci Episcopi, *se nolle separari a spe et fide Sedis Apostolicae et idcirco anathematizare haereticos omnes... suscipere et approbare omnes epistolas Leonis Papae quas de religione Christiana conscripsit, sequi se in omnibus Apostolicam Sedem et praedicare eius omnia constituta, sperantes ita ut in una communione cum Apostolica Sede esse mereantur, in qua est integra et verax Christianae religionis soliditas ac promittentes se eorum nomina inter sacra mysteria non recitatuos, qui sequestrati essent 'a communione Ecclesiae catholicae idest non consentientes Sedi Apostolicae*. Iam vero in hac professione continetur sollemnis professio necessitatis communionis cum Sede Romana, ut ab Ecclesia sequestratus

sil qui ei non consentit; cuius necessitatis ratio verba sunt Christi constitutienlis Petrum eiusque successores Petram Ecclesiae. Proinde auctoritas Apostolicae Sedis est certe quoddam principium unitatis Ecclesiae. Est autem principium efficiens; quia, qualis in hac formula exhibetur, est auctoritas, non quidem ministerialis h. e. ab Ecclesia derivata, quae Ecclesiam iam constitutam supponeret, sed est auctoritas immediate a Deo in Petro eiusque successoribus constituta, cui Episcopi in Synodum oecumenicam collecti h. e. universa Ecclesia simul sumpta subesse teneatur, ita ut nullo pacto ei liberum sit se ab ea subducere.

Huius praeterea iidei testes sunt Synodi oecumenicae. Testis est enim Synodus VIII. quae eandem mox recitatam professionem emisit Act. 1. Tum testis est Synodus Lugdunensis II. in qua probata est professio fidei quae haec quoque continebat: « Romana Ecclesia summum et plenum primatum et principatum super universam Ecclesiam catholicam obtinet, quem se ab ipso Domino in b. Petro Apostolorum principe sive vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepissem veraciter et humiliter recognoscit..... Ad quam potest gravatus quilibet super negotiis ad ecclesiasticum forum perlinentibus appellare et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius potest indicium recurri et eidem omnes Ecclesiae sunt subiectae... Ecclesias celeras ad sollicitudinis pariem'admittit. » Iam vero principium efficiens unitatis socialis est auctoritas suprema et universalis, non quidem ea quae sit delegata a societate alicui suo ministro, ita ut ea iam ipsam societatem unam supponat, sed quae necessario praevertit quamlibet delegationem societatis et necessario est in societate; atqui ex hac professione iidei constat, talem esse Primatum Romani Pontificis, qui dicitur habere auctoritatem supremam et universalem eamque a Deo immediate accepisse institutore societatis: talis scilicet auctoritas non est delegata a societate et est necessaria in societate a Christo instituta. Pariter eiusdem rei testis est Florentina Synodus, definiens « Rom. Pontificem esse verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiae caput et omnium Christianorum Patrem ac Doctorem exsistere et ipsi in b. Petro pascendi regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. I. C. plenam potestatem traditam esse »; idem enim ac efficacius docet haec definitio quod professio Lugdunensis.

Cum hac doctrina, quam vindicamus, cohaeret quod sec. IX. tradit s. Nicephorus episc. Constantinop., qui ut ostendat auctoritatem Synodi oecumenicae Nicaenae 2ae ait: « Nam secundum edita antiquitus divina decreta praeeminebat in ea praesidebatque ex occidentali fastigio idest ex veteri Roma pars non modica, sine quibus (Romanis) ullum dogma, quod

in Ecclesia ventilatum, decretis canonicis et sacerdotali consuetudine fuerit antea ratum, nunquam tamen probatum habebitur neque in praxim deducetur; quia Illi Sacerdotii principatum sortiti sunt atque coriphaeorum inter apostolos dignitatem sibi traditam habent (Petra *Ius eccles.* torn. 2. pag. 80. 81.).

Cohaeret cum eadem doctrina id, quod sec. X. Abbo Abbas scribebat (epist. V. apud. Gallandi *Bibl.* tom. XIV.). « Romana Ecclesia sua super omnes Ecclesias excellentia hoc habet privilegii, ut sicut claviger regni caelestis obtinet principatum apostolici culminis, ita eadem Romana Ecclesia auctoritatem tribuat omnibus quasi suis membris, quae sunt per quatuor climita totius orbis. Qui ergo Romanae Ecclesiae contradicit quid aliud quam se a suis membris subtrahit, ut liat portio adversariorum Christi? » Porro ea excellentia sedis isque principatus, qui celeris auctoritatem tribuit, est profecto principatus efficiens unitatem societatis cui praeest. Itaque traditio catholica manifesta est in hac re. Quae autem contra afferri possent, expendemus suo loco in seqq. Thesibus.

THESIS XIII.

Cum hac Primatus dignitate consertum est ut iurisdictio Romani Pontificis in omnes Christi fideles tam seorsim singulos quam simul omnes sit ordinaria et immediata.

I. Haec Thesis nexa est necessario cum praecedente eiusque explicatio haberi debet. Pro intelligentia terminorum adverte quod potestas sive iurisdictio *ordinaria* usu ecclesiastico dicitur ea, quae dignitati vel magistratui vel praefecturae ipso iure sive divino sive humano annexa est, quam quis proinde non vi specialis delegationis, sed vi suae dignitatis suiue officii exercet. Ita omnes Canonistae. *Immediata* potestas vel iurisdictio opponitur *mediatae*. *Mediata* iurisdictio in aliquos dicitur, quae habetur in eorum immediate superiores, per quos veluli medios ipsa attingit quoque horum subditos: contra *immediata* in aliquos iurisdictio est quae in ipsos tanquam proprios subditos fertur, absque ope alicuius interpositae potestatis. Immediata iurisdictio non impedit quominus plures sint qui eundem populum immediate regant, dummodo diverso modo et cum subordinatione potestas ea in pluribus sit. Ita in regno gubernatoribus propriis el regi subsunt immediate subditi: in Dioecesi Parochis el Episcopo.

Cum iurisdictio immediata possit esse el princeps et subordinala, si rationem genericam quaeris iurisdictionis immediatae, ea non est, quae potest omnes actus qui necessarii sunt ut sui subditi regantur, cuiusmodi

non est iurisdiclio gubernatoris quae nequii leges ferre: nec ea est quae debeat per se ipsam omnes actus ponere qui requiruntur ad regimen subditorum, quemadmodum id non praestat auctoritas Regis in regno, quae tamen est quoad omnes subditos immediata; reguntur enim et ligantur omnes suis legibus absque ulla alia media auctoritate quae prior liget. Sed iurisdiclio immediata generice est ea quae aliquos actibus suis regit non quatenus alios regit a quibus illi reguntur, sed quatenus illos ut subditos proprios regit. Specifice vero iurisdiclio immediata eademque princeps in societate ita describi potest: ut sit ea quae omnes ad socialem spectantes actibus suis regit ut proprios subditos absque ope intermediae auctoritatis, quaeque ex se potest omnes actus qui requiruntur ut subditi bene regantur. Cum autem ea dicitur posse omnes actus, distingue inter *posse physicum* et' *posse iuridicum*. Iuridice quidem potest omnes actus iurisdiclio immediata princeps, ita ut semper validi sint cum ponuntur: quoad potestatem vero physicam distinguendum rursus est; nam aliquid physice possumus per nos ipsos, aliquid per alios quibus potestatem nostram delegamus. Si societas ampla sit, fieri nequit ut supremus princeps physice per se possit omnes actus necessarios regimini, at poterit certe per delegatos suos; idque necesse est ut possit, si vere est eius iurisdiclio princeps et immediata. Non tamen spectat ad hanc immediatam el principem jurisdictionem obligatio ponendi omnes actus per se ipsam; quia et sine hoc exercitio manet integra ea iurisdiclio et non datur obligatio ad impossibile: nec ad eam spectat obligatio exercendi se per alios a se delegatos agentes nomine suo, si constitutio societatis talis sit ut per alios ii actus exerceri possint.

Porro adverte, falsum esse quod in serie ordinata eorum qui potestate funguntur in societate, ille qui praeest imperet tantum iis qui immediate ipsum in ea serie sequuntur: liquet id in monarchia civili, in qua Regi omnes prorsus cives immediate subsunt. Ita quoque Deus in hac mundi universitate omnes immediate movet et regit. Unde cum propter seriem ordinatam praesidentium, alter qui subditis proximus est dicitur *immediatus superior*, alter qui uno gradu vel pluribus excedit, dicitur *superior mediatus*, non significatur distinctio subditorum qui alii sint pro distinctis superioribus, sed designatur ordo praesidentium inter se ipsos diversumque officium in exercitio potestatis. Qui enim inferior est, magis particularia et quae propria sunt alicuius partis societatis: qui superior est, is universalia magis et communia omnibus curare debet.

II. Quaestio modo non est duplex, utrum nempe iurisdiclio Romani Pontificis sit ordinaria et utrum sit immediata in omnes; sed una est,

scilicet utrum iurisdictio eius sit ordinaria immediata in omnes ; sive utrum eius iurisdictio ordinaria sit immediata in omnes Christi fideles. Ordinariam enim esse iurisdielionem Romani Pontificis nemo negat, nisi qui negat eius Primatum: sed quaestio est quanta sit et quousque se porrigat, an immediate attingat omnes fideles, an tantum mediate.

Febronius censet ad Romanum Pontificem immediatam curam et directionem singularium ovium totius Christiani ovilis non pertinere, sed solum *praesidium et directorium universi* idque se probasse toto suo opere contendit c. 7. §. 7. Praesidium vero et directorium universi in eo est, quod Romanus Pontifex bonum unitatis curet *advigilando et dirigendo*[^] consilio nempe non coactione (c. 11. §. 4.) atque *in casu negligentiae aut malitiae Episcoporum* possit indicare causas eorum subditorum etiam citra appellationem eorumque Praelatorum dioeceses administrare et regere etiam contra voluntatem eorundem Praelatorum atque absolvere a peccatis. Excepto eo casu. Romanus Pontifex non nisi mediata gaudet iurisdictione in singulos fideles. Inde eius potestas est per se mediata, per accidens et veluti extraordinarie, immediata. Ita et Eybel damnatus a Pio VI. Brevi *Super Soliditate*.

Sententia catholica est, iurisdielionem ordinariam Romani Pontificis esse immediatam in fideles quosvis tam seorsim singulos, quam simul omnes hucque spectare institutionem Primatus vel huiusmodi iurisdictio obtineat. Falluntur scilicet ii qui putant 1° eatenus Romanum Pontificem esse Ecclesiae caput, quia est primus inter hierarchas et idcirco 2° non aliter ad gregem universum referri, nisi per illos ipsos hierarchas atque ad singulos hierarchas, nisi per gradus medios et interieculos: ipsumque 3° proinde vocari et esse universalis Ecclesiae Episcopum tantummodo mediale. Quare e contrario iuxta doctrinam catholicam spectanda est Ecclesia veluti una familia, cuius unus est Pater, qui omnium et singulorum bono consulit, omnes et singulos pascit et regit: et sicut, auctore Cypriano, Ecclesia est plebs sacerdoti suo adunata et pastori suo grex adhaerens, ita universa Ecclesia est universa plebs fidelium uni Sacerdoti hoc est Episcopo et Pastori adunata et adhaerens, vel tota uni Episcopo immediate subsit. Probandum est igitur institutionem Primatus eo spectare ut iurisdictio ordinaria Romani Pontificis immediate complectatur tum generatim singulos quosque fideles, tum speciatim ipsos quoque Episcopos qui et ipsi fideles sunt atque hos omnes non tantum seorsim singulos sed et simul omnes sumptos; ex quo consequitur iurisdielionem huiusmodi esse vere episcopalem in universam Ecclesiam, ideoque Romanum Pontificem in ipsos Episcopos iurisdielionem episcopalem habere.

III. Sane 1° Romanus Pontifex solus habet a Christo claves regni caelorum quod est Ecclesia, potest ligare et solvere quaecumque et quoscumque ipse censet in Ecclesia, et ita ut nemo solvere possit quod ipse ligat, nemo ligare quod ipse solvit, atque idcirco absque concursu alterius auctoritatis possit ipse ligare et solvere quae censet liganda aut solvenda (Th. 1. in haec verba Christi); atqui haec est iurisdictio immediata quoad omnes et singulos fideles: ergo. Prob. minor. Potestas universalis quoad omnia negotia et quoad omnes personas atque independens in exercitio sui et nullius alterius potestatis cooperationis indigens, est immediata iurisdictio in omnia membra societatis: atqui potestas descripta clavium regni est talis; ergo. Maior est evidens; nam si potestas se extendit ad omnia et omnes et non indiget concursu alterius auctoritatis vel parae vel inferioris vel inefficax sit, ipsa immediate regit omnes personas societatis: minor quoque evidens est ex superius demonstratis; ergo.

2° Romanus Pontifex est profecto Pastor; ergo aliquos immediate pascit. Consequentia evidens est etiam in sententia adversariorum; quia nisi aliquos immediate pascat, nequit esse aut concipi pastor. Iam vero quoniam sunt quos Romanus Pontifex immediate pascit? certe illi qui eidem pascendi traditi sunt a Christo: nam aut hi aut nulli; non enim est Pastor nisi quia Christus ipsi aliquos pascendos commendavit. Atqui Christus ipsi pascendos tradidit omnes, agnos scilicet suos et oves suas: praeter agnos vero et oves Christi nihil est in Ecclesia; ergo omnes immediate pascit. Et sane iuxta adversarios Romanus Pontifex oves saltem aliquas immediate pascit: cur vero nisi quia Christus ei dixit *pasce oves meas*? atqui pariter Christus ei dixit *pasce agnos meos* et non dixit aliquas oves aut aliquos agnos sed *oves meas, agnos meos*, quibus verbis universi fideles comprehenduntur: ergo.

3° Dices, Romanum Pontificem esse petram Ecclesiae: in materiali autem aedilicio non omnes lapides immediate adhaerent fundamento, sed praeter paucos ceteri mediate; ergo et in Ecclesia non omnes immediate reguntur a Petro. Verum si non leviter, sed penitus rem consideres, oppositum prorsus colliges. Oportet enim habere rationem rei significatae per Petram seu fundamentum. Id porro probavimus esse auctoritatem supremam in Ecclesia et independentem. Iam vero proprium est auctoritatis supremae et independentis in societate, ut omnes ei immediate subsint, ita vel legibus eius eiusque sententiis absque alia auctoritate intermedia obligentur: ergo talis quoque est iurisdictio Petrae Ecclesiae.

4° Institutionem Christi agnoverunt Patres. Sane Romanus Episcopus frequenter vocatur ab his *Episcopus* seu *Patriarca oecumenicus*: τ<>

«τριαρχη

Λεοντ aiunt libellum offerentes lectum in Chalcedonensi Synodo Theodorus et Iscbyrion Diaconi Alexandrini, Athanasius Alexandrinus presbyter et Sophronius: eadem appellatio occurrit facta Agapilo in Conc. Constantinop. sub Menna: pariter in Concilio VI. Donus vocatur a Constantino Pogonato *oecumenicus* Papa et in Calcedonensi Concilio sic subscripsit Legatus Paschasinus: « Paschasinus episcopus Lilybetanae, vicarius beatissimi atque *apostolicac universalis Ecclesiae Papae* urbis Romae Leonis » etc. ipseque Leo in epist. 64. ad Marcianum, sibi hunc titulum tribuit: « *Leo Episcopus romanae et universalis Ecclesiae* ». Pariter sententia est Patrum, *unam esse cathedram in Ecclesia*, quae est cathedra Romana seu cathedra Petri, ut audivimus ab Optato et a Cypriano, *ac omnes eos proprie regi a Petro quos principaliter regit Christus*, ut ait Leo serm. 3. in assumpt. sua, atque « *curam b. Petri praesentes habere omnes fideles licet longissime dissitos* », ut loquitur Caolestinus in litteris ad Patres Ephesinos: cui similia habet Gelasius ad Aeonium epis. arelatensem: « quanto enim lotius ovilis curam Christo Domino delegante susceptam b. Petri gubernatio principalis universo gregi debet in orbe terrarum, tanto pietatis affectu cunctas Ecclesias earumque rectores amplectitur »; cf. et testimonium Bernardi mox afferendum. Atqui titulis huiusmodi et assertionibus continetur evidenter ea doctrina quam defendimus. Cathedra enim formaliter spectata est auctoritas: porro nequit esse una singularis cathedra in tota Ecclesia, h. e. cathedra Romana, nisi auctoritati unius Romani Episcopi omnes fideles immediate subsint; immediate enim omnes subesse oportet alicui supremae auctoritati; haec autem si pluribus est communis, vel non erit una cathedra in Ecclesia, vel ea ex collectione veluli omnium episcopalium cathedrarum coalescet, non erit autem una cathedra Romana; atqui una est cathedra in tota Ecclesia ipsaque est cathedra Romana: ergo.

4° Et sane Episcopus iuxta Ecclesiasticum concipiendi modum est Pastor immediatus: habet enim proprias oves, oves autem propriae dicuntur illae, in quas immediata est auctoritas, quas nempe regendi actibus suae potestatis citra ullum medium ius quis habet: atqui Romanus Pontifex sicut est Episcopus Urbis, ita pariter est Episcopus Orbis: ergo. Quocirca ipse proprie pascit et regit omnes, quos pascit et regit Christus, ut ait s. Leo l. c. potestate scilicet vicaria quae immediata est cuiusque curae omnes fideles sunt praesentes, quod immediatam iurisdictionem aperte significat: ergo. Hanc immediatam potestatem universalem expressit Nicolaus I epist. 8a ad Imper. Constantinop. affirmans se ius habere

non solum monachos, verum etiam quoslibet clericos de quacumque dioecesi, cum necesse fuerit, ad se convocare atque, ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus, invitare ».

5° Idem in Conciliis oecumenicis confirmatum est. Sane in Lateranensi IV. c. 5. de Romana Ecclesia dicitur, quod « disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis oblinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra ». Mater Ecclesiarum omnium dicitur Ecclesia Romana ratione quidem *auctoritatis*, qua universam familiam Christianam ut mater regit: « Ecclesia Romana (ait Innocentius III. cp. 209. l. 2.) mater dicitur non ratione temporis, sed ratione potius dignitatis... quoniam privilegio dignitatis universis fidelibus est praelata ». Porro ratione *originis* quoque, si ipsam species quidem *materialiter* prout est Ecclesia certo tempore fundata, ipsa non fuit prior nec mater omnium; si vero spectes *formaliter* in suo capite, qui est Petrus: sicut ab ipso Ecclesia omnis et iudaica et gentilis ortum habuit, primus enim Petrus utramque fundavit ac praeterea singulares alias Ecclesias ab Apostolis institutas Petrus semper ut princeps regebat; sic et Ecclesia Romana ratione quoque dignitatis dici potest Mater omnium Ecclesiarum. In Concilio pariter Florentino definitum est Romanum Pontificem esse » totius Ecclesiae caput et omnium Christianorum Patrem et Doctorem exsistere ». Atqui relatio filiorum ad Patrem vel Matrem quibus obedire tenentur, discipulorum ad Magistrum vel Doctorem, cuius doctrinam sequi debent, est immediata: parentes enim suos filios immediate regunt, doctores suos discipulos, qui illud tenentur discere quod ipsi docent eo quod ipsi docent, immediate instruunt; omnes autem Christiani sunt filii et discipuli Romani Pontificis cui obedire tenentur et cuius magisterium sequi debent: ergo.

In Tridentina Synodo Sess. 14, cap. 7° de reservatione casuum, docemur quod « merito (nam ad Christianam disciplinam id magnopere pertinet, ut immediate prius dicitur; redditur nempe ratio non potestatis, sed honesti usus potestatis) Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universali tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt indicio reservare ». Potest nempe Romanus Pontifex reservare sibi casus in universa Ecclesia idque non ex concessione Episcoporum, sed pro suprema sua potestate, quae ei tradita est utique a Christo. Iam vero nemo sibi absolvenda reservare potest nisi peccata suorum subditorum; oportet enim ut ab iis possit ipse absolvere et nemo, ex ipsa Tridentini doctrina cp. eodem, nisi suos subditos potest a peccatis absolvere. Ergo in foro interiori omnes Christi fideles Romano Pontifici subii-

ciuntur ipseque omnes a peccatis absolvere potest; ergo est omnium pastor immediatus. Hinc Albertus M. in 4. D. 19. a. 10.: « Ad aliud dicendum, quod loco Christi in terris non est nisi unus Papa et ille potest facere (idest absolvere) in omnibus; sed alii in partem sollicitudinis vocati sunt: et ideo non licet eis extendere iurisdictionem ultra quam permissum est ». Et s. Thomas *Contra impugnantes Relig.* e. 4. « Ad illud quod obiicitur, quod quilibet tenetur in anno semel confiteri *proprio* Sacerdoti, dicendum quod sacerdos *proprius* non solum est parochialis, sed etiam Episcopus vel Papa, ad quos etiam magis pertinet cura eius, quam ad Sacerdotem ».

IV. Ergo et ad singulos Episcopos se porrigit immediata iurisdictio Romani Pontificis. Nam argumenta allata quidquid valent, valent quoque in Episcopis. Regit enim immediate Romanus Pontifex cos omnes qui ad aedificium Ecclesiae spectant quod super ipsum Petram incumbit, eos omnes qui sunt in regno et a Petro distincti sunt pascilque omnes nedum agnos sed et oves; atqui inter hos sunt quoque Episcopi, qui veluti columnae aedificii a Petra sustentantur, qui principes in regno regi subsunt, qui oves sunt in ovili Christi: ergo. Hinc quemadmodum Romanus Pontifex dicitur Episcopus universalis, ita et *Pastor Pastorum, Episcopus Episcoporum, Pater Patrum* appellatur. Tertullianus *de Pudicitia* c. 1. « Audio etiam edictum esse propositum et quidem peremptorium: *Pontifex* scilicet *Maximus, quod esi Episcopus Episcoporum*, edicit: ego et moechiae et fornicationis delicia poenitentia fundis dimitto ». Is porro erat Zephyrinus* Romanus Episcopus. Titulos autem illos vere datos fuisse Episcopis Romanis, non confictos ab haeretico Tertulliano per ironiam, manifestum est; his enim probatur edictum propositum *peremptorium* esse, quod quidem a catholicis non ab haeticis tale esse dicebatur. Ii ergo erant qui his titulis Romanos Episcopos honestabant.

*Bernardus *de Consid.* 1. 2. c. 8. « *Tibi universi crediti, uni unus.* Nec modo ovium, sed et *Pastorum tu unus omnium Pastor.* Unde id probem quaeris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum sed etiam Apostolorum sic absolute et indiscrete commissae sunt oves? Si me amas, Petre, pasce oves meas. Quas? illius vel illius populos civitatis, aut regionis, aut regni? *oves meas, inquit. Cui non planum non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil* ».

Ita Pius VI. in Responsione ad Metropolitanos Mogunlinum, Trevirenses etc. praestituto ex verbis Domini Primatu Romani Pontificis; pergit: « Quinimo Patres et Concilia tam ante quam post Gregorium M. inito veluti inter se foedere Romanum Pontificem certatim appellaverunt *Sacerdotem*

Sacerdotum, Patrem Patrum, Pastorem Pastorum, Episcopum Episcoporum et Episcopum univér's'alem... Haec auctoritas pascendi cum clavium potestate coniuncta Petro peculiarem in modum attributa *sicut auctoritatem prae se fert in omnes fideles ordinariam atque immediatam, ita eandem prae se fert auctoritatem ordinariam atque immediatam in omnes pastores*, qui, quacumque demum praefulgeant dignitate, non solum non sunt Pontifici pares, sed ita eius auctoritati subduntur, *ut qui pastores appellantur et sunt, si populos respicias, ii, si Pontificem spectes, non nisi ovium numero habeantur* » (a).

V. Nunc probandum est fideles omnes quoque simul sumptos potestate ordinaria el immediata regendos esse a Petro. Duplici modo possunt simul sumi omnes fideles el Pastores eorum. Primo quidem ut tantum intelligatur collectio omnium, sive multitudo in unitatem coacta, licet per orbem dispersa sil et singuli Pastores in suis sedibus maneant. Deinde vero ut intelligatur collectio sive adunatio personalis omnium in unum conventum in unam Synodum, in qua simul aliquid tractent el decernant. Id autem non nisi quoad ipsos Pastores habuit unquam'el potest habere locum. Utroque modo sumptos omnes fideles potestate ordinaria immediata regit Romanus Pontifex. Scilicet potestas ordinaria et immediata Romani Pontificis ideo est instituta, ut non attingat tantum hos aut illos singillatim ita ut tantum imperare possit his aut illis prout singuli sunt, vel prout sunt singulae particulares ecclesiae: sed 1° attingat omnes simul collectos prout constituunt unum integrum corpus societatis, licet toto orbe diffusae, atque huic loti corpori leges praescribere possit, in eoque ceteras functiones Primatus exercere: tum 2° praeterea attingat quoque totum corpus Pastorum in unum conventum vel synodum personaliter adunatorum.

Probamus primum. Sane potestas ordinaria immediata ideo competit Romano Pontifici, quia est *Petra*, quia *habet claves*, quia habet *potestatem ligandi et solvendi*, quia est *Pastor*; id ex procedentibus satis liquet: ergo competit ei ea potestas respectu eorum, pro quibus est *Petra*, pro quibus habet *claves potestatemque ligandi et solvendi* quorumque est *Pastor*. Atqui terminus, ad quem refertur *Petra*, est *aedificium* b. e. unum

(a) Ioannes Maior (cf. excerpta eiusdem posita a Richerio inter opera Gersonis p. 1. pag. 877.) In artic. 10. q. 1. 2ll. 2ao ait. Haec quaestio quaerit, an maximus Pont, sit super universale Concilium, vel super universalem Ecclesiam, quam Cone, repraesentat. Super praefata quaestione, duo sunt modi dicendi oppositi: quorum unus tenet Papam esse super universale Concilium,. Alium modum semper universitas Parisiensis *a diebus Concilii Constantiensis* imitata est ».

totum ex pluribus compositum, terminus, ad quem referuntur claves et potestas ligandi et solvendi, est *regnum* h. e. societas una sive collectio plurium in unitatem coacta, terminus, ad quem refertur Pastor, sunt oves et agni repraesentati numero multitudinis collectique invicem sub una ratione el vinculo unionis cum Christo, *oves meas, agnos meos*; est nempe *ovile Christi*, quod est totum. Ergo potestas immediata Romani Pontificis fertur in totum aedilicium, in totum regnum, in totum ovile seu in totum Ecclesiae corpus: sive Ecclesia, prout est una integra societas, unum regnum, unum ovile, unum corpus, subordinatur immediatae jurisdictioni Romani Pontificis. Quapropter Rom. Pont, regit immediate singulos, immediate omnes simul sumptos et non ideo regit omnes simul, quia regit singulos; sed e contrario ideo regit singulos, quia regit totum sive omnes simul. Nam terminus immediatus Petrae exhibetur a Christo *aedificium*, clavium *regnum*: unde immediate pritis fertur potestas Petri in Ecclesiam, in regnum, in ovile, quam in singulos: ita ut ideo Petrus singulos immediate regat, quia spectant ad hanc Ecclesiam, ad hoc regnum, ad hoc ovile.

Si conferas doctrinam Patrum superius traditam, idem evinces. Quod enim repraesentatur subiectum potestati Romani Pontificis non sunt tantum singuli, sed universa Ecclesia, totum Ecclesiae corpus, totum regnum, ut consideranti patet.

Probamus secundum, quod, ne longiores simus, satis erit argumento uno vel altero evidenti demonstrare, plenior, si opus erit, tractationem reiicientes, ubi de Conciliis directe disputandum erit.

Sane quid est tandem Synodus universalis Pastorum? est universa Ecclesia hierarchica ad deliberandum collecta, est proinde pars potior aedificii, regni, ovilis; atqui totum aedificium, quantum est, incumbit Petrae, totum regnum subest habenti eius claves, totum ovile Pastori obedit. Ergo etiam Synodus oecumenica subesi Romano Pontifici ut capiti suo eamque ipse ordinaria et immediata plena sua potestate moderatur et regit. Imo, ut iam monuimus, quod immediate deducitur ex verbis Christi, est potestas immediata Petri in totam Ecclesiam, in totum regnum, in totum ovile: porro concilium oecumenicum non est aliquid amplius quam tota Ecclesia, totum regnum, totum ovile : ergo. Et re quidem vera eatenus alia esse posset habitudo Episcoporum ad Romanum Pontificem cum dispersi sunt, alia cum in Synodum omnes coeunt, ut in priore hypothesi subessent, in altera pares essent vel superiores, quatenus penes Pontificem esset quidem suprema potestas exseculiva, ut aiunt, non vero suprema potestas legislative et judicialis, sed haec reperirelur tantum in

coctu Pastorum: atqui penes Romanum Pontificem non est sola potestas suprema exseculiva, sed est potestas suprema legislativa et judicialis quoque caque est ipsius propria independenlcr ab Ecclesiae consensu el voluntate; talis est enim potestas petrae, potestas clavium regni, potestas omnia atque omnes ligandi el solvendi, quae soli Petro data est (Th. 1.): ergo eadem semper manet habitudo Episcoporum ad Rom. Pont.

VI. Iam vero potestas haec, de qua hactenus locuti sumus, est vere potestas episcopalis. Potestas Episcopalis est ordinaria et immediata potestas ecclesiasticae iurisdictionis in suo genere completae quae nempe sit legislativa, judicialis, coactiva. Atqui talis est potestas Romani Pontificis in universam Ecclesiam, imo est perfectissima potestas obtinens apicem Episcopatus. Iurisdiclio enim ipsius est iurisdiclio legislativa, iudicialis, punitiva; huc enim redit potestas solvendi et ligandi omnia et omnes: est suprema universalis independens, quia est potestas habentis claves Regni. Hinc, ut iam audivimus, Episcopus is est et dicitur universalis, vel Episcopus catholicae Ecclesiae. Quia vero eadem potestate gaudet in omnes Episcopos, ut probavimus; hinc et eiusdem potestas in Episcopos vere Episcopalis est, unde dictus est Episcopus Episcoporum, Pastor Pastorum.

THESIS XIV.

Quocirca habet Romanus Pontifex in universam Ecclesiam plenitudinem potestatis, non solum quatenus omnia, possit, sed quatenus omnis iurisdictionis potestas, qua fideles reguntur, ab ipso sit; ideoque Episcopi iurisdictionem ordinariam in suis Ecclesiis non a Christo immediate habent sed immediate a Vicario Christi, cui praeterea iure divino potestas competit eligendi Episcopos modumque electionis eorum determinandi.

I. Potestatem Rom. Pontificis vere coaelivam esse patet ex dictis (Proleg. §. 19.): nunc de eius perfectione sermo est.

Plenitudo potestatis, de qua loquimur, non absoluta est, sed relativa ad societatem quae regitur: est scilicet plenitudo potestatis in regno et pro regno. Hanc porro claritatis gratia dicimus duplici ratione concipi posse: *positive tantum* et *exclusive*. Positive tantum, si potestas princeps possit quidem atque ordinario iure omnia, quae necessaria el utilia sunt pro regimine totius regni omniumque subditorum: sint tamen alii qui simul cum ipso el sub ipso, quin tamen acceperint ab ipso, aliquid saltem

possint. Exclusive vero, si ita princeps possit omnia, ut omnis potestas (pia regnum regitur vel sit sua ipsius potestas, vel sit ab ipsa, ita ut eius potestas vel formaliter vel virtualiter contineat omnem potestatem aliam qua societas regitur. Talis est potestas absoluti monarchae in societate politica.

Plenitudinem potestatis secundum priorem rationem competere Romano Pontifici facili negotio demonstratur. Ea enim hos postulat characteres: quod possit scilicet ordinario iure in iis quae pertinent ad regimen societatis omnia quoad omnes sive in ferendis legibus, sive in iudiciis instituendis, sive in luenda coercitive executione legum atque nihil legitime fieri possit contra eius voluntatem, ut omnis proinde potestas alia in regno sit *directe* ab eo dependens (Prolog. §. 18. 3.). Atqui talis est potestas Romani Pontificis in Ecclesia. Qui enim habet claves regni omniaque et omnes potest ligare et solvere et idcirco subieclum est unicum potestatis supremae et universalis in Ecclesia omnesque tum singillatim tum coniunctim immediate regit, is potest profecto ordinario iure omnia quoad omnes sive in ferendis legibus sive in iudiciis instituendis sive in luenda coercitive observatione legum omnesque in regno auctoritatem habentes, quoad eorum functiones regiminis, directe regit; haec enim sunt propria auctoritatis supremae in societate. Nullus propterea valere potest actus, qui contra voluntatem eius ab aliquo fiat qui sit in regno; ad potestatem enim ligandi et solvendi spectat vis efficiendi ut actus subditi, si ea velit, nihil legitime valeat: hac autem vi existente, iam est irritum et inane quidquid fit dissentiente eo, qui illa potestate in universum regnum politur. Certe proinde est quod ait S. Pius V. in Bulla excommunicationis reginae Elisabeth. « Regnans in excelsis, cui data est in caelo et in terra potestas, unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam, extra quam nulla est salus, uni soli in terris, videlicet Apostolorum Principi Petro Petrique successori Romano Pontifici in potestatis plenitudine tradidit gubernandam ».

Hanc plenitudinem potestatis asseruit certe Bonifacius VIII, qui (epist. 14. ad universos episcopos per Thessaliam constitutos) affirmans institutionem universalis nascentis Ecclesiae sumpsisse principium de b. Petri honore, in quo regimen eius et forma consislit, monet id testari quoque praecepta Nicaenae Synodi, « adeo ut nihil super eum ausa sit constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri; *omnia denique huic noverat Domini sermone concessa* ». « Si omnia, ergo defuit nihil quod non illi concesserit », ait Nicolaus I. epist. 8. ad Imper. Constantinop. Quibus consonant quae habet Zosimus (epist. 11. ad Patres Concilii Chartagi-

niensis) : Patrum traditionem apostolicae sedi *tantam auctoritatem* tribuisse, *ul de eius indicio disceptare nullus auderet, tantam potentiam*, ex ipsa Christi Dei nostri promissione, *ut et ligata solveret et soluta vinciret* atque ila profecto, *ul nullus posset de eius retractare sententia*. Eam certe plenitudinem potestatis definivit florentina Synodus affirmans « Romano Pontifici in b. Petro pascendi regendi et gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. I. C. *plenam potestatem* traditam esse ». Eandem doctrinam confirmavit Synodus valicana sess. 4. c. 3. : « si quis dixerit Romanum Pontificem habere tantummodo officium inspectionis vel directionis non autem plenam et supremam potestatem jurisdictionis in universam Ecclesiam non solum in rebus quae ad fidem et mores, sed etiam in iis quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae perlinent... A. S. ». Imo id cogente universali consensu, vel ipsi Gallicani fassi sunt in art. 2° suae declarationis, etsi ex praeiudicata sua opinione non dubitaverint simul id asserere quod eidem contradiceret: qua de re in Th. XIX.

II. Sed difficultas potissimum est quoad aliam rationem plenitudinis potestatis. Haec autem quaestio huc redit: an jurisdictio Episcoporum in suis ecclesiis sit a Christo immediate, an sit a Christo mediante Romano Pontifice, h. e. immediate a Romano Pontifice. Neque enim ullus negat eam esse a Christo, a quo omnis est in Ecclesia potestas atque esse etiam immediate a Deo immediatione actionis, Deus enim in omnibus cum omnibus causis immediate operatur; sed quaestio est de immediato principio, immediatione scilicet suppositi, quae causam secundam inter primam aut principalem et effectum excludit.

Sunt igitur qui censeant iurisdictionem ordinariam Episcoporum esse immediate a Christo, iisque argumentis utuntur, quibus iam (Prolog. §. 17.), demonstravimus divinam institutionem Episcopatus. Hanc vero immediatam a Christo derivationem potestatis ila generatim explicant, ul ea a Christo conferatur in ipsa ordinatione episcopali, sit tamen tantum in actu primo et quoad exercitium ligata nec ad actum reducibilis nisi cum Summus Pontifex, approbans Episcopum, territorium et subditos assignat. Sic putant manere in luto subordinationem Episcoporum erga Rom. Pontificem; nam licet utrique immediate a Deo obtineant iurisdictionem, illi tamen subordinatam eam habent potestati Rom. Pontificis; nec enim opus est ut quaevis jurisdictio procedens immediate a Deo, sit independens. Censent e contrario alii plures, instituisse quidem Christum Episcopatum voluisseque Episcopis regi Ecclesiam suam, ila tamen ut Episcopis singulis iurisdictio ordinaria a Papa conferretur, adeo ut ante hanc Papae colla-

lionem nulla vi ordinis sit Episcopi iurisdiclio vel in actu primo, sed solum aplitudo ex Christi institutione, ut iurisdiclio obtineatur.

In priore hvpothesi dici nequit Romanum Pontificum posse absque insta causa licite et valide jurisdictionem Episcopis adimere vel restringere: posila enim conditione a Romano Pontifice assignationis subditorum, se exerit in Episcopis iurisdietio divinitus accepta; ipsa esi enim quae exercetur: ea vero a Rom. Pontifice poterit quidem ratione dependentiae iuslis de causis modificari, temperari, imo ex iure interpretandi ius divinum declarare licebit Romano Pontifici quod certis in casibus sil amissa, at directe auferri ab ipsis non poterii; quia in subieclo hoc non existit per ipsum, sed iure divino et ius divinum praevalet iuri Pontificis. In altera autem hvpothesi nequit quidem id licite Papa, sed potest certe valide, ut actus eius vim per se habeat, nec sibi jurisdictionem asserere possit Episcopus ob praetextum defectus iustae causae. Ex quo iam incipit apparere, quaestionem hanc non esse de nomine, quod manifestius in sequentibus liquebit; attingit enim quaestio naturam Primatus totamque oeconomiam jurisdictionis ecclesiasticae. Loquimur de jurisdictione Episcoporum in suis ecclesiis: quid de jurisdictione eorum in synodis oecumenicis erga universam Ecclesiam tenendum sit, docebimus deinceps suo loco. Quaestio praesens agitur inter Theologos catholicos.

III. Defendimus itaque plenitudinem potestatis Romani Pontificis in universam Ecclesiam esse talem, ut vel formaliter vel virtualiter completatur omnem potestatem qua Ecclesia regenda est et regitur, ul idcirco sit immediatus fons a quo est iurisdietio Episcoporum. Haec est sententia quam cum Caetano in tract, *de auctoritate Papae et concilii* c. 3. atque Dominico Soto in 4^a d. 20. sequitur Bellarminus *de Rom. Pontif.* l. 4. c. 22. seqq. qui ait eandem videri sententiam veterum scolasticorum Bonavenlurae, Alberti, Durandi el aliorum in 4^m cl. 18 aut 19. aut 24: et quidem si haec loca conferas, certior fies, hanc esse sententiam doctorum quos nominavimus.

Itaque id primo dicimus exigi a natura Primatus quem Christus instituit: cuius proinde verba accurata analysi considerata sunt. Sane Romanus Pontifex habet sub Christo claves huius regni caelorum quod est Ecclesia: iam vero, cdlalis iis, quae dedimus in Is thesi, functio et potestas habentis elaves ita repraesentatur, ul ipse aperiat et nemo claudere possit, ut ipse claudat et nemo possit aperire; qui vero talem potestatem aperiendi el claudendi puta domum habet, co ipso tali etiam potestate esi instructus, ut nemo alius aperire aut claudere possit nisi ipso simul aperiente aut claudente, vel faciente potestatem aperiendi aut claudendi.

AUT. 1. DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA ECCLESIAM

'e

Si enim quis sine ipso aut citra potestatem ab eo factam possit aperire et claudere, fieri quoque poterit ut eo aperiente aliquis claudat, et eo claudente aliquis aperiat. Propria ergo vis huius imaginis clavium, quas habens aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit, eo spectat quoque, ut significetur, quod sine eius cooperatione aut sine potestate ab eo facta nemo possit claudere et aperire. Porro si haec ad rem significatam transferantur quae est potestas in regno nempe in Ecclesia; manifestum est, talem significari potestatem Petri, ul non nisi ipso coopérante aut facultatem tribuente valeat quivis alius in hoc regno potestatem aliquam exercere quod metaphorice dicitur aperire et claudere. Ergo iurisdictio episcoporum immediate a Romano Pontifice dependet non quidem quatenus cum illis cooperetur; id enim excluditur a dignitate Episcoporum qui ex Christi institutione debent esse in Ecclesia ordinarii Pastores, sed quatenus jurisdictionem accipiant ab eo, qui claves solus accepit communicandas ceteris.

Et re quidem vera Romanus Pontifex potest in hoc regno omnia solvere et ligare. Si per se res spectetur, actus huius potestatis hic quoque esse potest, ut iurisdictio cuiuslibet Episcopi valide etiam citra certam causam vel sine reddita ratione auferatur. Bonum quidem Ecclesiae, sicut nec alterius societatis, non exigit ut suprema potestas ex arbitrio exerceatur; sed bonum Ecclesiae postulare potest, ut talis sil potestas suprema quae, etsi identidem (frequentiam enim casuum ipsa natura societatis ac supremi rectoris utilitas, spectatis legibus moralibus, ac divina providentia certe impediunt) sine iusta causa exerceatur, eius tamen actus valeat. Id certe exigitur quoad plura quae auctoritati politicae subduntur, cum in civili societate suprema potestas se exercet idque finis ipse socialis h. e. tranquillitas ordinis exigit. Igitur potuit Christus hanc auctoritatem conferre Romano Pontifici, ul valeat etiam sine iusta causa auferre ab Episcopo jurisdictionem. Iam vero si ita est, oportet verba Christi : *quodcunque solveris* etc. ita interpretari, ul hanc quoque potestatem contineant. Nam Christus nullum jurisdictionis supremae actum excipit, imo omnem includit; limes proinde si quis figendus est, peti debet ex fine qui est bonum Ecclesiae. Sed ne erretur in usu huius normae, ea caule adhibenda est. Scilicet non ita est adhibenda, ut ea tantum auctoritas asseratur collata a Christo Petro, (piaae necessaria et sufficiens est, aut nobis videtur; nam fieri potest quod Christus aliquid amplius dare voluerit et amplitudo verborum Christi quantum fieri potest servanda est: sed ita est ea norma adhibenda, ut illud solum excludatur quod nequit componi cum utili regimine huius regni vel quod ab alia aliunde nota Christi institutione

excludatur. Atqui utile regimen Ecclesiae tantam potestatem a iurisdictione Romani Pontificis non excludit, sicut nec societates politicae eam excludunt a suprema auctoritate: alia vero institutio Christi, quae est institutio episcoporum, huic potestati Romani Pontificis non adversatur; cum eo enim quod Christus voluit esse episcopos, apte componitur quod voluerit ipsorum iurisdictionem ex toto pendere a suo Vicario. Ergo verba Christi dicta Petro hanc quoque potestatem continent. Atqui non haberet hanc potestatem Romanus Pontifex, si ipse non conferret Episcopis iurisdictionem, ut iam monuimus: ergo.

Et sane iurisdiclio Romani Pontificis est iurisdiclio vicaria Christi, est scilicet ipsa iurisdiclio Christi communicata Romano Pontifici: est aulem iurisdiclio universalis pro toto regno. Atqui institutio talis potestatis vicariae exigit ut quamlibet iurisdictionem, quam Christus in Ecclesia exercet, exerceat per suum vicarium: porro conferre iurisdictionem est actus iurisdictionis: ertio.

Talem certe potestatem intellexerunt tum Optatus (l. 7. n. 3.) inquam « Petrum solum accepisse claves regni communicandas ceteris », tum aquileiense concilium affirmans cum Ambrosio (epist. 11.), a Romana Ecclesia in omnes venerandae communionis iura dimanare: tum Leo (serm. 4. de assumpt. sua) affirmans Christum nunquam nisi per Petrum dedisse quidquid aliis non negavit ac (epist. 10.) huius muneris sacramentum ila in Petro apostolorum omnium summo principaliter collocasse, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet: atque Innocentius III. (epist. 209. l. 2.) docens sic vocatos esse ceteros episcopos in partem sollicitudinis, ut nihil successoribus Petri de potestatis plenitudine deperiret Romanamque Ecclesiam partem esse primam et praecipuam universalis Ecclesiae veluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad celeras aulem pars aliqua plenitudinis derivatur.

Dices dicta ab Optato et Leone affirmari quoque de Petro respectu Apostolorum, qui non acceperunt a Petro immediate iurisdictionem. Respondeo cum Bellarmino (de Rom. Ponti. l. 4. c. 24.) hos Patres loqui de modo ordinario quo Deus Ecclesiae principibus dona sua confert, seposita aliqua extraordinaria ratione quae in Apostolis habuerit locum. Quae responsio ex eo probatur quod secus falsae forent simpliciter huiusmodi sententiae. Neque enim, ut ait Bossuet (*defens. declar.* p. 2. l. 13.) haec ideo dici potuissent, quia Petro ceteros Pastores representanti primum promissa est iurisdiclio. Nam in hac hypothesis dicere quidem licuisset, datum esse *in ipso* quidquid aliis non est negatum, non vero datum

)ii,r ipsum ; nec proprie diceretur Petrus accepisse claves communicandas, utique a se, ceteris; hac enim formula activitas quaedam et auctoritas Petri significatur.

Alia demonstratio, qua efficiatur iurisdictionem episcoporum conferri immediate a Romano Pontifice, deducitur ex analysi sententiae oppositae, quae continet contradictionem.

Nam affirmatur, Episcopum consecratum habere iurisdictionem et simul affirmatur, oportere a Rom. Pontifice subditos assignari ut ea ad actum procedat. Ergo ante assignationem faciam a Rom. Pontifice nulli sunt subditi Episcopo consecrato nullique fideles designari possunt, in quos ius habeat Episcopus quique teneantur illi parere. Atqui contradictoria haec sunt; nam iurisdiclio est essentialiter aliquid relativum postulans terminum nempe subditos. Fieri quidem potest, ut iurisdiclio sit tantum in habitu, quemadmodum in rege vi exacto a Regno: at in hoc quoque casu ideo iurisdiclio manet habitualiter; quia exstant et possunt designari illi qui per se tenentur ei parere, puta cives illius regni, licet ex accidenti suspendatur haec obligatio: quod si nusquam illi exstant qui dici possunt subditi suL nec ulla est amplius in eo Rege expulso iurisdiclio. Atqui par huic regi est in hypothesis adversariorum episcopus solum consecratus; nulli enim adhuc sunt aul designari possunt qui subditi sint Episcopi solum consecrati: nam ad eos designandos non sufficit postulatio populi vel nominatio Principis aul electio capituli ad aliquam ecclesiam; certum est enim his nullam conferri iurisdictionem electis aut postulatis, nec ullam obligationem imponi fidelibus parendi illis. Ergo Episcopus antequam B. P. ipsi assignet subditos, habet et non habet iurisdictionem, quod implicat: ergo.

Idem evinci potest ex defectu rationis sufficientis eorum, quae in opposita sententia affirmantur. Dicitur enim conferri iurisdiclio consecratione: quaeritur an possit nec ne conferri ante consecrationem a Romano Pontifice? si affirmas, negare debes talem esse ex institutione Christi hanc iurisdictionem ut sit immediate a Deo; quo posito deest ratio cur contendas eam a Deo immediate conferri. Si vero negas, adversaris praxi Romanae Sedis Ecclesiaeque sensui, quae eos habet ut vere instructos iurisdictione episcopali quos B. P. elegit et confirmavit licet nondum consecratos. Oportet ergo, ut dicas aliam esse iurisdictionem, seu aliam esse eius vim vel stabilitatem, eo quod alio modo conferatur. Verum huius affirmationis quoad vim iurisdictionis quatenus est ratio? cum constet reapse idem posse non consecratum ac qui est consecratus, quod spectat ad iurisdictionem. Quoad stabilitatem vero ratio cur non adeo stabilis sit

in non consecrato iurisdictionis haec potest atterri, quia ex Christi institutione Episcopi sunt ii quibus cura Ecclesiarum demandanda est generalini; id autem probat quidem ex Christi institutione Episcopos debere praeesse Ecclesiis; non vero ipsos a Christo immediate obtinere iurisdictionem: ergo.

Tandem sic licet arguere eum Bellarmino l. e. ex inaequalitate iurisdictionis. Nam si Deus conferret per ordinationem episcopis iurisdictionem, omnes episcopi haberent aequalem iurisdictionem sicut habent aequaliter ordinis potestatem; Deus enim non determinavit unquam ἐν ᾧ τὸ μὴ episcoporum iurisdictionem : at episcopi omnes non eandem habent iurisdictionem sive quod extensionem sive quoad intensitatem ; ergo.

Talis igitur est plenitudo potestatis Romani Pontificis, ut in ipsa lanquam in fonte sit omnis iurdictio, qua Ecclesia regitur. Haec est profecto sententia s. Thomae, qui pluribus in locis eam docet. Satis sit haec recitare. C. (i. L. IV. c. 72.: « Ad iudiciariam potestatem duo requiruntur, scilicet auctoritas cognoscendi de culpa et potestas absolvendi vel condemnandi. Et haec duo dicuntur duae claves Ecclesiae, scilicet scientia discernendi et potentia ligandi et solvendi, quas Dominus Petro commisit iuxta illud Matthaei : *tibi dabo claves Regni caelorum*. Non autem sic intelligitur Petro commisisse ut ipse solus haberet, sed ut per eum derivarentur ad alios; alias non esset sufficienter fidelium saluti provisum ». In II. d. ult. in exposit. textus post ari. 3m. q. 23. inquit : « Respondeo, dicendum quod potestas superior et inferior dupliciter possunt se habere, aut ita quod inferior potestas ex toto oriatur a superiori et tunc tota virtus inferioris fundatur supra virtutem superioris et tunc simpliciter et in omnibus est magis obediendum potestati superiori quam inferiori, sicut etiam in naturalibus causa prima plus influit supra causatum causae secundae quam etiam ipsa causa secunda: et sicut se habet potestas Dei ad omnem potestatem creatam, sic etiam se habet potestas imperatoris ad potestatem proconsulis; sic etiam se habet potestas Papae ad omnem spiritualem potestatem in Ecclesia, quia ab ipso Papa gradus dignitatum diversi in Ecclesia et disponuntur et ordinantur: unde eius potestas est quoddam Ecclesiae fundamentum, ut patet Maith. NV I. Et ideo in omnibus magis tenemur obedire Papae (quam Episcopis vel Archiepiscopis. Potest iterum potestas superior et inferior ita se habere, quod ambo oriantur ex una quadam suprema potestate, (quam unam alteri subdit secundum quod vult: et tunc una non est superior altera, nisi in his quibus una supponitur alii a suprema potestate et in illis tantum est magis obediendum superiori quam inferiori. Et hoc modo se habent potestates Episcopi et

Archiepiscopi descendentes a Papae polestale ». Cf. et in 4. d. 20. q. 1 a. 4°. ad obice. 2a. et 3a. « Dignitas episcopalis quoad ordinem immediate esi a Deo et quoad iurisdictionem ab Apostolica Sede ». Pius VI. in Brevi ad Episcopum Motulensen.

Quemadmodum vero ad id quod defendimus confirmandum parum apte produceretur formula, qua Episcopi se inscribere solent Episcopos non solum *divina gratia* aut *miseratione* sed et *Apostolicae sedis gratia*, quae formida iam seculo XI. apparet et paulalim usurpata usu tandem obtinuit(Cf.Francisci AntoniiZaccaria dissertationum lalinarum dissert. 12.; ila perperam ad contrariam sententiam suadendam provocaretur ad veterum usum qui solum se *divina gratia*, *divina miseratione*, aut similibus formulis identidem episcopos dicebant. Utraque enim formula in utraque sententia verum sensum fundit. Originem recentioris formulae vide penes auctorem citatum.

Porro doctrina, quam heic defendimus, componenda est cum ea quam in Prolegomeno §. 17. stabilivimus de divina institutione episcopatus. His enim collalis constat, non esse in potestate Romani Pontificis abolere iurisdictionem episcopalem aut sine episcopis iurisdictionem episcopalem habentibus regere Ecclesiam; sed oportere ipsum vocare in partem sollicitudinis episcopos iisque super portiones gregis episcopalem iurisdictionem tribuere. Etsi vero Christus non determinaverit ἐν ἀπόμω quanta esse debeat iurisdictio episcopalis; tamen constat eam conferri debere, quae sit vera iurisdictio in foro externo legislativa, iudicialis, coercitiva respectu singularis ecclesiae regendae; talis est enim iurisdictio propria Episcopi seu Pastoris subordinata auctoritati qua universa Ecclesia regitur; ita ut nihil possint singuli episcopi contra ius commune obligans universam Ecclesiam aut in iis quae per se spectant ad universam Ecclesiam, ut in quaestionibus fidei decidendis et generalim in iis causis quae maiores dicuntur: possint autem in suis ecclesiis omnia quae necessaria et utilia sunt proprio regimini earum, ila tamen ut haec potestas semper sit subordinata potestati supremi Pastoris qui immediatus est Pastor omnium fidelium.

Quocirca licet episcopalis iurisdictio per hominem h. e. per B. Pontificem conferatur, est tamen secundum institutionem suam de iure. divino, quod eiusdem naturam, secundum rationem specificam, ul sit nempe potestas coactiva regendi, indicandi, docendi portiones gregis eiusque exsistentiam et perennitatem determinavit. Hinc non negamus, fieri posse ul aliquando B. Pontifex modum excedat in coarctanda episcoporum auctoritate quoad quaedam accidentalialia, ut Bernardus innuit (*de Consid.*

il 4. cf. seq. Thesim), quod el Nicolaus V. putavit contigisse identidem in responsione ad oratores Germaniae post initum Pontificatum, V. Manelti in eius vita); opus est enim prudentiae: at meminisse oportet bonum Ecclesiae universalis praevalere bono cuiusque Ecclesiae particularis magisque necessariam esse unionem fidelium eum Romano Pontifice qui est Petra Ecclesiae, quam eum singulis episcopis: eiusque actus validos esse posse, etsi forte minus liciti sint, ul monet I. c. Bernardus, iudicemque supremum in controversia de limitibus potestatis episcopalis esse unum Episcopum episcoporum, cui eiusdem quoque custodia et defensio, sicut pl ceterorum iurium quae sunt in Ecclesia, concredita est ipsumque esse fontem immediatum episcopalis iurisdictionis, qui proinde lunc vere honoratur cum singulis suis fratribus honor debitus non negatur, ut ait Gregorius M. epist. 30. I. 8. ad Eulogium Alex. I nde et Nicolaus V. I. c. aiebat < nobis sententia est, in partem sollicitudinis qui vocali sunt episcopos iure suo minime spoliare: sic enim iurisdictionem nostram deinceps servaturos speramus, si non usurpaverimus aliena », quae ipsis nimirum ex Christi institutione debentur.

IV. Quae pro contraria sententia proferuntur argumenta, petuntur vel ex iis testimoniis Scripturae, quibus docemur auctore Christo aut Spiritu S. esse in Ecclesia Episcopos, ut Act. XX. 28. (perperam provocari ad Act. XIII. 1-2. ostendimus Th. 6.), vel ex eo quod Episcopi sint successores Apostolorum, quos immediate Christus misit, sicut Romani Pontifices sunt Petri successores, vel ex eo quod in nostra sententia Episcopi forent vicarii Papae, quales reapse non sunt, vel eo quod e sententia theologorum regimen Ecclesiae sit monarchicum aristocralia temperatum, vel eo quod olim Episcopi citra consensum Romani Pontificis instituebantur sive ab Apostolis sive deinde ab Metropolitanis aut Patriarchis.

Verum l' iis Scripturae testimoniis efficitur quidem divina institutio Episcopatus; at non efficitur immediata a Deo collatio potestatis. 2° Episcopi *a*) non sunt successores Apostolorum presse accepta successione; quia Episcopi exstiterunt viventibus Apostolis, qui eos constituebant: nec sunt *b*) successores quoad aequalitatem; quia potestas apostolica quae talis desiit in Apostolis: sed *c*) sunt successores quoad similitudinem, quia continuatur in ipsis potestas quaedam Apostolorum, potestas scilicet ligandi el solvendi, docendi el sacramenta administrandi sacrosque ministros et episcopos consecrandi, quam potestatem voluit Christus ordinariam esse in Ecclesia in aliis praeter successores Petri. Haec autem non postulant eadem missione mitti Episcopos qua missi sunt Apostoli. Quemadmodum ratione potestatis sacrificandi el remittendi peccata presbvleri

quoque dicuntur successores Apostolorum (Trid. Syn. Sess. 23. c. 1.); quin exinde liceat inferre quod habeant a Deo immediate iurisdictionem in foro conscientiae, vel quod licite valeant celebrare sine licentia Episcopi. Quocirca *d*) falsum est, esse Episcopos successores Apostolorum sicut Romanus Pontifex est successor Petri; nam hic succedit in universa iurisdictione Petri quae maior erat quam in ceteris Apostolis, et ordinaria: deinde Romanus Pontifex sedet in cathedra episcopali Petri quae more divino saltem consequente evecta est ad dignitatem Primatus; nullius vero Episcopi sedes hinc ullo divino existit.

3° Falsum est, esse in nostra sententia Episcopos Vicarios Papae. Nam non iure Papae sed Christi sunt Episcopi in Ecclesia nec eorum dignitatem aut auctoritatem potest Papa abolere: exinde duplex est potestas et tribunal Papae et Episcopi; quia Christus praeter cathedram Petri voluit esse cathedras Episcoporum. Nec sunt Episcopi delegati Papae, quia iurisdictionem habent ordinariam vi muneris a Christo instituti. Begunt scilicet Episcopi oves ut suas, quoniam ex Christi institutione Pastores esse debent portionis gregis, in quam potestatem ligandi et solvendi exerceant. Et licet possit Romanus Pontifex valide a singulis et ab omnibus quoque iurisdictionem auferre, tenetur tamen alios substituere, ut semper sint Episcopi in Ecclesia; nequit enim ipse episcopalem auctoritatem abolere.

4° Aristocraliae temperamentum eo continetur quod defendimus in Prolog. §. 17.

5° Praxis obiecla potius contrarium probat. Nam certe auctoritas Metropolitanorum et Patriarcharum non est de iure divino, ideoque est de iure Ecclesiastico et idcirco tandem Romani Pontificis: si ergo Metropolitanus vel Patriarchae auctoritas requirebatur ut Episcopus iurisdictionem haberet, a potestate ecclesiastica h. e. a potestate Papae iurdictio Episcopi dimanabat. Et sane ex hac praxi liquet, quod Ecclesia regens ea est quae iurisdictionem confert Episcopis: porro ad eam conferendam requiritur plenitudo potestatis: plenitudo autem potestatis est quidem in Ecclesia sed per Romanum Pontificem qui solus est subieclum eius; ergo ex ea praxi liquet, quod iurdictio ordinaria Episcoporum dimanat a Romano Pontifice vel explicite conferente, vel tacite prout probat canones synodorum, secundum quod electio Episcoporum peragitur. Ceterum prioribus sectili Romanus Pontifex Patriarchas confirmabat, ad eos rescribens acceptis litteris electionem significantibus et per eos mediale ceteros ab iis confirmatos. Auctoritatem autem confirmandi Episcopos Patriarchae obtinuerant a suo institutore h. e. Petro utenle auctoritate Pri-

?

DE ROMANO PONTIFICE PARS IL CAP. I.

malus, quae manet integra in suis successoribus, qui aliud proinde ius inducere possunt. Quod spectat ad Episcopos institutos ab Apostolis, cum hi, licet tanta freti auctoritate, essent reapse inferiores Petro eiusque subissent jurisdictioni, eorumque extraordinaria auctoritas, cuius erat pars potestas constituendi Episcopos ubicumque expedire indicarent, eum ipsis linire deberet, ideoque non amplius post eorum mortem valitura; pronum est cogitare, ipsos consentiente Petro Episcopos per diversa loca constituisse, h. e. constituisse \i illius auctoritatis quae ordinaria erat et semper duratura, (piae non erat nisi auctoritas ordinaria Petri, ut eorum scilicet episcoporum constitutio perpetuam firmitatem haberet: sicut certum est ab Apostolis Episcopos ita esse constitutos, ut ipsos Apostoli subordinaverint cathedrae Petri, cuius supremam auctoritatem in omnes etiam Episcopos cum celeris dogmatis Apostoli docuerunt Ecclesias.

V. Patet igitur, quod electio episcoporum iure divino perlinet ad Romanum Pontificem, ut vel ipse eligat vel praescribat eligendi modum (Bellarminus *de Clericis* l. 1. c. 8.). Sane qui iure divino Pastor est supremus universalis et immediatus Ecclesiae, is eodem iure potestatem habet et officium praeficiendi singulis portionibus gregis praepositos qui vocantur in partem sollicitudinis, nec nisi eo consentiente possunt alii sibi assumere pascendos eos qui iam illius subditi immediati sunt, ne audiant Romanum Pontificem eis dicentem : *quid in meo agitis non mei?* Porro qui ius habet praeficiendi pastores Ecclesiis is ius pariter habet eligendi ; eliguntur enim tantummodo ut praeficiantur: nullam proinde vim habere potest ea electio, quae sine auctoritate illius fiat, qui ex divina institutione ius habet praeficiendi quos censeat idoneos. Si ergo olim ad alios sive Episcopos Provinciae (can. nicaenoi.), sive capitula cathedralium (cf. Gerhohi scriptoris sec. XII. expositionem in Ps. 64. n. 27.) perlinebat ius eligendi, quo ius quoddam ad rem conferebatur electo, vel ad Patriarchas aut Metropolitanos pertinebat ius instituendi canonice pastores, id ex concessione Vicarii Christi ita pro bono Ecclesiae statuente dimanasse dicendum est. Sane decreta Nicaenae Synodi a Romana Sede auctoritatem mutuata sunt et Patriarcharum auctoritas a Petro originem habuit. Cum igitur omnia sita sint in potestate Vicarii Christi, impium est et ineptum contendere, ut electiones episcoporum nunc liant eo modo quo fiebant olim, ac si ex iure aliquo sibi insito Episcopi Provinciae, aut clerus Ecclesiae tunc eligerent, quo iure essent nunc iniuste spoliati, quod falsissimum est et blasphemum. Quatenam autem sint paries plebis in electione Episcoporum diximus in proleg. §. 8. n. 5.

SCHOLION.

Quoniam circa electionem Romani Pontificis nunc quaestio quaedam a nonnullis sciolis agitata est, non erit abs re specialim de ea disserere. Itaque primum distinguenda est quaestio iuris a quaestione facti. Si quaestio iuris agitur, evidens est, in potestate solius Romani Pontificis esse, determinare formam Imius electionis atque ita, ut irrita sit quaevis alia electio secus facta. Etenim determinatio illius rei, quae spectat ad commune societatis bonum et ex qua sequitur obligatio totius societatis, est actus iurisdictionis propriusque auctoritatis supremae, cui subest tota societas: atqui electio Pontificis res est spectans ad bonum totius Ecclesiae et ex ea consequitur obligatio, qua tota Ecclesia obstringitur obediendi personae electae: auctoritas autem suprema Ecclesiae non est nisi in Romano Pontifice; est enim ipse Primatus qui eius proprius est: ergo solus Romanus Pontifex ius habet statuendi formam validam electionis. Nec est aliquis circulus; nam primus Romanus Pontifex h. e. Petrus nulla electione indigebat, sed iure suo cathedram hanc assumpsit potuitque ipse et celeri post eum potuerunt formam determinare electionis suorum successorum.

Unde consequitur quod qui secundum aliam formam eligeretur ab ea quae auctoritate Romani Pontificis statuta est, is non esset vere electus nec ipsi conferretur a Deo auctoritas Primatus, sed si Ecclesiam vellet regere, tyrannus esset exeerandus; etsi omnes potestates seculi ei faverent, satanae enim vice fungeretur principatum gerens inter filios tenebrarum-

Quod spectat ad quaestionem facti, haec salis sit singillatim advertere. 1° Successor Petri ab ipso Petro designatus fuisse videtur: 2° primis Ecclesiae seculis electio episcopi Romani eo modo videtur peracta, quo generatim electio episcoporum primarum sedium peragebatur, convenientibus scilicet episcopis synodi romanae, clero et plebe Romanae Ecclesiae praesente; sic enim Cornelius electus est « de clericorum pene omnium testimonio, de plebis quae tunc affuit suffragio, de sacerdotum (episcoporum) antiquorum et bonorum virorum collegio (al. consensu) », teste Cypriano epist. 52. Plebis autem interventus diu viguit in electione Pontificis. Is apparet in formulis electionis quae exhibentur a libro diurno

58. G0. isque media aetate adhuc comparet in decreto Nicolai II. (v. infra); is vero plurimarum turbarum et haud infrequenter minus probandarum electionum causa fuit.

3' Sub finem autem seculi V. Odoacer Rex Gothorum, sedente Fe-

lice III. confirmationem electi sibi vindicavit. Clerus quidem populusque romamis huius decreti rationem imn habuerunt, at schismatis occasio fuit in electione Symmachi. Porro Iulianus Imperator usurpationem Regum Gothorum, quos ex Italia profligavit, hereditario iure sibi asseruit: licet decretum Odoacris cassatum fuerit a Synodo Romana sub Symmacho.

A' Constantinus vero Pogonatus, postulante Romana Sede, sub Benedicto II. abdicavit an. 684. usum huius confirmationis. Nihil tamen profuit haec bona voluntas Constantini; perrexerunt enim alii Imperatores eius ius sibi asserere: donec prorsus excussum est iugum sub Zacharia, eum Iconoclastae imperarent.

5° Stephanus IV. in Concilio Lateranensi ann. 769. hoc decretum tulit Aci. « Sed et hoc sub anathematis interdictionibus decernimus, ut nulli unquam laicorum sive ex manu armata (ex militia) sive ex aliis ordinibus praesumant inveniri in electione Pontificis, sed a certis sacerdotibus atque proceribus Ecclesiae et cuncto clero ipsa Pontificalis electio proveniat. Et priusquam Pontifex electus fuerit et in Patriarchium deductus. omnes optimates militiae, vel cunctus exercitus et cives honesti atque universa generalitas populi huius Romanae Urbis ad salutandum eum, sicut omnium Dominum, properare debeat. Et ita more solito decretum facientes et in eo cuncti pariter concordantes subscribere debent ». Liquet ex his omnibus non fuisse prorsus populum exclusum a negotio electionis, sed temperamentum quoddam additum suae actioni, ut non praevertere postulando, sed subsequi concordi subscriptione deberet electionem a clero factam. Certe et in subsequenlibus electionibus per plura secula actio populi comparet. Quoniam vero Imperatoris Christiani auctoritas, qui ea bene uteretur, conducere poterat ad compescendas turbas in electionis negotio ac continendos in officio factiosos, cum Romana Sedes aliipando passa est ipseque Gregorius M. electus non improbaverat.

6° Carolus M. an. 814. iussit tanquam exsecutor canonum cum, qui sine contradictione electus esset, mox consecrari, postulans tantum uti a consecrato mitterentur legati ad se suosve successores pro pacis societate. Carolini tamen Imperatores iam a Ludovico Pio se immiscere voluerunt electioni Pontificis, iubentes electum non consecrari nisi accedente eorum consensu idque Lotharius contendit sub Valentino. Quod Romanis non placuit, ideoque citra Imperatoris consensum Gregorium IV. successorem ordinarunt. Quod male habitum a Lothario, qui iussa sua instauravit sub Sergio II.

7° Sub Adriano II integram libertatem ab iniusta Francorum oppressione obtinuit electio Pontificis. Ad hoc tempus spectat quod ait Florus Diaconus Lugdunensis in libro *de Electione Episcoporum* scripto circa annum 880. Cf. Gallandi torn. 13. Ait enim n. 6. « Sed et in Romana Ecclesia usque in praesentem diem (quod tunc usurpabatur, consuisse videtur semper viguisse) cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis iudicio et fidelium suffragio legitime Pontifices consecrari ». Eam tamen libertatem in Synodo Romana sponte temperavit Ioannes IX. qui sedem obtinuit anno 898. can. 10. ita statuens: quia sancta Romana Ecclesia plurimas patitur violentias, Pontifice obeunte, quia absque Imperatoris notitia et suorum legatorum praesentia Pontificis fit consecratio, nec canonico ritu et consuetudine ab Imperatore directi intersunt nuntii *qui violentiam et scandala in eius consecratione non permittat fieri* (en officium imperialis auctoritatis), volumus ut deinceps id abdicetur, et constituendus Pontifex convenientibus episcopis et universo clero eligatur, expetente senatu et populo eum qui ordinandus est, et sic in conspectu omnium celeberrime electus ab omnibus, praesentibus legatis imperialibus, consecratur ». Deinceps tamen frequenter electio fiebat nesciente Imperatore, donec sub Clemente II. statutum est ab Henrico III. an. 1056. consentiente populo Romano, qui turbas et seditiones prohiberi cupiebat, ne rata haberetur Pontificis electio, sine eiusdem Henrici consensu facta.

8° Nicolaus II. hoc decretum tulit in Synodo Romana, an. 1059. in quo incipiunt eminere electores Cardinales: « Religiosissimi viri praeduces sint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus autem atque legitimus electionis ordo perpenditur, si perspectis diversorum patrum regulis sive gestis, etiam illa b. Leonis praedecessoris nostri sententia recolatur. Nulla, inquit, ratio sinit, ut inter episcopos habeantur qui nec a Clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a com-provincialibus episcopis cum metropolitan! iudicio consecrati. Quia vero Sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum praefertur Ecclesiis, atque ideo supra se metropolitanum habere non potest, Cardinales Episcopi procul dubio metropolitan! vice funguntur, qui videlicet electum episcopum ad apostolici culminis apicem provehant ». Ibidem statuit ut in electione salvus sit debitus honor et reverentia dilecti filii Henrici tunc regis et futuri Imperatoris, sicut iam ipsi concesserat, ac pariter idem honor tribuatur successoribus illius, *qui ab Apostolica sede personaliter hoc ius impetraverint*. Postea tandem electio fieri coepta est a solis cardinalibus, quam ita Alexander III. in concilio Lateranensi oecumenico an. 1179. definivit ut « ille absque ulla exceptione ab universa Ecclesia Romanus

Pontifex habeatur, qui a duabus partibus electus fuerit et receptus » (cp. *Licet, de Electione et electi potestate*).

Nota Nicolaum II. I. c. statuisse, ut statim ac quis in Romanum Pontificem electus esset, omnia etiam ante consecrationem agere posset, quae sunt iurisdictionis. Id per se consequitur ex eo quod potestas Primatus a nullo homine detur nec per ordinationem iurisdictio conferatur : prioribus tamen seculis videtur spectata fuisse consecratio ut complementum electionis.

Iam vero forma electionis confirmata ab Alexandro III. ab eventu commendationem naeta est universaeque Ecclesiae per plura secula se probavit. Quis ita insipiens, ut exoptet eam formam, quae interveniente plebe tot perturbationes, seditiones et indignorum electiones seculo X. praesertim peperit? Celerum, ut iam diximus, ea sola forma legitima esse potest, quae a competenti auctoritate h. e. a Romano Pontifice fuerit determinata.

THESIS XV.

Proprium est proinde Potestatis Primatus ut nullis ecclesiasticis canonibus sit coactae circumscripta aut limitata.

I. Canones vel iuris sunt divini, aut naturalis, vel ecclesiastici, hi vel universales vel particulares, iidem vel a Concilio sive oecumenico sive alicuius provinciae, vel a sola Romana Sede profecti sunt. De Canonibus iuris divini aut naturalis non disputamus, sed de aliis. Haec nobis occurrunt Gallicani. In Declaratione enim anni MDCLXXXII., praemissa in articulo 2° auctoritate Conciliorum generalium supra Pontificem, colligunt in articulo 3°. « Hinc Apostolicae potestatis usum moderandum per canones Spiritu Dei conditos et totius mundi reverentia consecratos: valere etiam regulas, mores et instituta a Regno et Ecclesia Gallicana recepta Palrumque terminos manere inconcussos atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicae Sedis, ut statuta et consuetudines, tantae Sedis et Ecclesiarum consensione firmatae, propriam stabilitatem obtineant ».

Vim huius articuli exponit nobis Benignus Bossuet in Defensione Declarationis I. 11. Censent ergo auctores illius articuli plenitudinem potestatis Ecclesiasticae esse penes Petrum et successores eius iure divino: *exercitium autem potestatis huius* regulandum esse per Sacros Canones. *Exercitium* aiunt non ipsam *potestatem*; quia concedunt Papam omnia posse cum necessitas id exigit, sed una sciunt, canones universali reverentia consecratos praescribere regulas quas ipse sequi debeat. Cum ergo

canones non potestatem in se ipsam, sed usum eius tantum respiciunt; idcirco dictum est *exercitium potestatis moderandum esse* (c. 20.). Haec sunt verba Gersonii in eius tractatu *de Potestate ecclesiastica et de origine iuris et legum* edito Constantiae tempore Concilii generalis, diviso in 13. Considerationes. Consider. 10. « Habet auctoritatem generale Concilium praescribere leges seu regulas, secundum quas plenitudo potestatis papalis, non quidem in se, quae semper eadem est, sed in usu suo moderanda regulandaque est ». Nimirum Ecclesia nequit gubernari voluntate arbitraria Romani Pontificis; sed is in regimine quidem universalis Ecclesiae sequi debet canones universaliter receptos et totius mundi reverentia consecratos: in regimine autem particularium Ecclesiarum, cuiusmodi est Ecclesia gallicana, sequi debet regulas receptas in iis ecclesiis. Comprehenduntur vero sub nomine regularum consuetudines approbatae. Illae porro leges vel regulae censentur receptae et approbatae, quae ex consensu Romanae Sedis simul et ecclesiarum fuerint receptae et approbatae (*clef. dedar*, c. 2.). Hinc leges latae a Romano Pontifice contra dispositionem Sacrorum Canonum habendae sunt ut nullae (c. 10.), et si huiusmodi sint ut funditus labefactent totam disciplinam, ad Concilium generale appellandum est (ibid.). Potest quidem Romanus Pontifex dispensare in legibus Ecclesiae; sed dispensationes *sine causa* ne dum illicitae, sed et invalidae sunt (cc. 17. 18. 10.). Nec novae leges aut nova iura rejiciuntur; sed ea exigere debent ad normam veterum, ut termini Patrum maneant inconcussi (cc. 13. 14.). Quemadmodum autem se habet potestas Pontificis erga canones et consuetudines universales, ita se habet quoque ad canones et consuetudines ecclesiarum particularium: harum porro consuetudines eandem vim habent ac canones (c. 12.). Munus ergo proprium Romani Pontificis est procurare et efficere ut canones, quos ipse cum Ecclesia statuit, observentur (c. 10.) Ecclesiaeque Romana, idest Romanus Pontifex iisdem legibus regitur et obstrictus est, quibus universa Ecclesia (cc. 3. 4. 5. 6.).

Ratio horum omnium est, quia potestas suprema Ecclesiae est in universitate, seu in Concilio Ecclesiam universalem repraesentante, cui ipse subest Romanus Pontifex, ut articulus 2us declarat (c. 18.). Porro doctrina hoc 3° articulo contenta est fundamentum disciplinae *et libertatum Ecclesiae Gallicanae* (c. 2.): quae libertates (teste Bossuet, nam non est omnium una sententia: cf. Charles *de Libertatibus Ecclesiae gallicanae* l. 1. c. 3.) in hoc consistunt, quod Ecclesia Franciae regitur secundum ius commune, auctoritate conciliorum et regulis sanctorum Patrum (c. 9.). Unde ait, Episcopos Franciae non reficere ius novum

receptum penes eos, sed contendere quod leges extraordinariae et potestas arbitraria locum non habeant in regimine suarum ecclesiarum et in hoc eos collocare libertatem ecclesiasticam (e. 20.) (a).

IL Ut constet quanta sit levitas in hac opinione falsissima, praemonemus 1° cum de actibus potestatis agitur, distinguendum esse inter licitum actus et eius valorem. Potest enim esse actus illicitus et tamen validus: quae de re consulantur tractatores iuris naturalis et theologi morales. Porro cum dicitur potestas Romani Pontificis non esse limitata canonibus, non intelligitur quod actus eius exorsus sit a lege honestatis, sed intelligitur, quod ut eius actus valeat non est opus ut sit conformis canonibus praecedentibus, et quod canones praecedentes abrogare potest.

2° Licet nomine potestatis arbitrariae intelligi possit (si vis vocis spectetur) ea potestas, quae in societate independentis est suoque arbitrio non constricto ulla lege omnia decernit; tamen usu loquendi ea potestas arbitraria dicitur quae *sine consilio* agit: et quia cum consilium desit, nequeunt ferri leges quae conducant bono communi, potestas arbitraria ea dicitur, quae despotica est et qua non bonum commune, sed bonum potius principis ferentis leges procuratur; illud enim tunc princeps decernit quod sibi placet. Sane quaerere licet, an potestas suprema Ecclesiae, quam Gallicani Concilio oecumenico vindicant, sit limitata canonibus praecedentibus. Id quidam affirmare non dubitant, cum libertates Gallicanas adseruant etiam contra decreta Conciliorum (cf. Marea *Concordia Sacerdotii et imperii* l. 3. c. 7.); verum id est absurdissimum. Si enim ita est, potestas quae modo in loca Ecclesia viget, non est amplius ea, quam Christus primo instituit: et tandem aetas venire poterit, in qua nulla sit amplius vel minima potestas legislativa. Et re quidem vera non est, cur Gallicani eam potestatem negent esse in Ecclesia, quam fatentur esse in societate civili, et adserunt regi, cuius nullum finem laciunt magnificandae auctoritatis. Porro eo modo illimitatam censemus potestatem Romani Pontificis, quo illimitata censenda est potestas Concilii oecumenici, cui ipse praesit. Quis vero mente sanus audeat potestatem horum conciliorum illimitatam appellare arbitriam?

3° Cum dicitur quod canones novi debent exigi ad normam veterum, a) plura implicite affirmantur falsa, b) regula ea proponitur, quam nec

(a) Gersonius retractavit et reiecit suam opinionem ante superioritatem Concilii supra Papam, ulliis annis vitae suae post Const. Concilium. Eam opinionem vocat novam. Vid. Bernanum Désirant. *Consilium pietati**, Diss. 2. *de Retractationibus Joannis Ckarlier Gersonii*.

ipsi proponentes intelligunt, *c*) (piae tantum confert ad subvertendam hierarchical» subordinationem. Sane *a*) affirmatur implicite potestatem Ecclesiae praesentis non eandem esse ac potestatem Ecclesiae primitivae, quod absurdum est: affirmatur vel supponitur, Ecclesiam veterem ita suo canones condidisse, ut voluerit eos, etiam mutatis prorsus adiunctis, novis exortis necessitatibus, ex loto aboleri non posse a legitima auctoritate, quod est traducere primitivam Ecclesiam tanquam insipientem: affirmatur canones veteres meliores esse quam possint esse canones novi; quod quidem qua ratione probari potest? imo constat progressu temporis in non paucis disciplinam Ecclesiae fuisse in melius mutatam. Nonne enim disciplina praesens quoad electionem Episcoporum, quoad administrationem Eucharistiae qua laicis calix est sublatum, quoad statum professionis religiosae, quoad impedimenta matrimonii melior est et perfectior praecedente? *b*) Volunt canones novos exigere ad normam veterum, quia nolunt canones qui adversentur veteribus; at quid est canones novos exigere ad normam veterum? audiatur Bossuet l. c. c. 14. « Libertas nostra igitur, ut paucis absolvam, posita est in observatione iurium novorum, *quae statuuntur propter motiva pietatis aut necessitatis*, ita tamen ut ob oculos semper habeantur veteres canones, ad quos semper recurrere oportet ne disciplina relaxetur ». Bene est. Verum quid agendum, si pietas aut necessitas exigat, ut lex prorsus opposita veteri statuatur, qualis fuit lex abolitionis usus calicis pro laicis, ac concursus populi ad electionem Romani Pontificis et Episcoporum, et decretum Concilii Lateranensis IV. conferentis secundum locum post Romanum Episcopo Constantinopolitano? Licebat ne haec statuere? non negabit, credo, Bossuet. Quomodo autem cum haec statuta sunt, habili sunt ob oculos canones veteres? nimirum habita est ratio boni communis, ad quod canones quoque veteres spectabant: sed hoc non est habere ob oculos canones veteres, nisi ut aboleantur pro consulendo bono communi; non vero tanquam norma secundum quam novae leges fiant. Itaque Gallicani concedunt, canones novos fieri posse cum ratio pietatis aut necessitatis id exigit; pietas vero et necessitas exigere possunt, ut canones statuuntur prorsus oppositi veteribus; at huiusmodi nolunt Gallicani: sciuntne ergo et ipsi quid sibi velint? Quocirca *c*) quid ex hac regula proposita consequi necesse est? illud unum: praetextu novitatis reficere ea omnia recentia decreta vel Romanae Sedis vel Concilii oecumenici, quae non placeant; ea enim regula statuta, nulla ratione persuadebis aliquem ad obediendum alicui decreto recenti, nisi tibi contradicas.

Quid ergo est vel fuit libertas Ecclesiae Gallicanae? cum libertatem

Ecclesiae audis, putares eam se habere erga potestates et principes seculi, qui iura Sacerdotii invadere saepe ambiunt, quemadmodum ab ipsa Ecclesia semper intellecta est: at lalleris egregie. Libertas Ecclesiae Gallicanae fuit adversus Ecclesiae caput a Christo institutum, adversus legitimum superiorem Ecclesiae Gallicanae, libertas respuendi eius decreta. Et sicut libertas a iustitia est servitus peccati, ita libertas a Romano Pontifice fuit servitus praestita Regi, in cuius potestatem se Episcopi tradiderunt.

III. Ilis praemissis veniamus ad probationem thesis et confutationem articuli 3. Iam vero quaestio non est, utrum canones pro regimine Ecclesiae conditi habeant *vim directivam* in Romanum Pontificem. \ is directiva normae alicuius in eo est, quod eam sequens honeste et licite agat officiumque suum recte impleat. Non ergo quaeritur, utrum Romanus Pontifex debeat ex lege honestatis, ut suo officio faciat satis, rationem Domino redditurus, canonum executionem procurare et in sua speciali Ecclesia et in aliis, *ut recte scilicet gubernet Ecclesiam*; ad quod obligatione morali tenetur, manente semper potestate dispensandi, ubi necessitas id exigat: nec quaeritur, an quaecumque lex sive sententia ab eo feratur sit valida: nam scimus leges et sententias iniustas esse per se nullas. Sed quaestio est, utrum *vi coactiva* tum praecipiente tum punitiva ecclesiasticorum canonum teneatur Romanus Pontifex, ita ut tanquam inferior iis legibus obligari pociusque ab iis statutis ligari possit et sic proinde invalidus sit eius actus aliquid decernens contra canones vel eos abrogans, ex eo tantum quod sit contra ipsos, licet quod praecipit Pontifex non sit per se aliquid inhonestum: hoc enim est canones habere vim coactivam in aliquem. Id nos contra Gallicanos negamus. Ita porro refellimus sententiam gallicanam.

Sane 1° haec duo quae ab auctoribus declarationis asseruntur, *Petri successoribus Christi vicariis inesse rerum spiritualium plenam potestatem* (art. 2.), *Apostolicae potestatis usum moderandum esse per canones* (art. 3.) contradictionem manifestam implicant. Nam potestas est potestas ad actum: potest quidem concipi et esse potestas in habitu sine actu; sed nequit concipi et esse sine ordine ad actum: quae idcirco, si actus sit impossibilis, quoad illum non est amplius potestas. Hinc sequitur quod limites ponere exercitio potestatis ita ut actus aliquos elicere nequeat, est limitare ipsam potestatem; nec fieri potest ut potestas in potentia maior sit ea quae potest venire ad actum, cum potestas in potentia nihil aliud sit quam ea quae potest exire in actum. Non erat ergo cur Bossuet praedicaret (l. e. c. 20.) accuratam loquendi rationem coetus Gallicani, sive suam (si ipse est auctor eorum articulorum), quia non potestatem

sed exercitium potestatis moderandum esse dixerunt. Porro potestas iurisdictionis plena in Ecclesia est illa tota potestas, quam habuit Petrus, est potestas, «piae potest omnes actus, quibus iurisdictio in Ecclesia exercetur; atqui potestas limitata per canones non est amplius tota illa potestas, quam habuit Petrus, non potest amplius omnes actus, quibus iurisdictio in Ecclesia exercetur; nequit enim circa eas res aliquid ipsa decernere, circa quas praedecessores potuerunt. Non est ergo potestas plena: ergo contradictione laborant hi duo articuli.

2° Quanta sit potestas Romani Pontificis qualisque eius habitudo ad canones conditos ab Ecclesia, ex verbis Christi instituentis Primatum dignosci debet; quamvis illustrissimus Bossuet satius duxerit ea silentio praeterire. Atqui potestas Romani Pontificis est potestas universalis ligandi et solvendi *quaecumque*, est potestas efficax, ligandi scilicet et solvendi ita ut quae ipsa ligat, immediate liget Deus, quae ipsa solvit, solvat Deus; est potestas ligandi et solvendi propria eius qui habet claves huius regni quod est Ecclesia, nempe potestas independens a quavis alia potestate huius regni (Th. 1. in h. 1.): iam vero si potest Pontifex omnia solvere, poterit solvere et leges seu canones iam latos: si solutionem ipsius immediate sequitur solutio Dei, nulla est vis in Ecclesia quae solutionem Pontificis impedire possit: si potestas eius est independens, repugnat ut ab alio vel aliis ligetur Pontifex. Atqui cum his repugnat potestas, cuius exercitium sit moderandum per canones, quorum nempe vi praeceptiva et coactiva Pontifex teneatur: ergo.

Aiunt credibile non esse, quod Christus omnia in Ecclesia permiserit arbitrio unius, qui pro voluntate sua cuncta disponat. Respondeo ¶ mirum esse id ab eis dici, qui in societate civili permittunt omnia arbitrio unius, cuius auctoritatem volunt immediate a Deo acceptam et a quavis potestate in terris prorsus independenlem: 2° quid Christus voluerit, ex verbis dissertis Christi manifestantibus eius voluntatem, non ex quibusdam placitis rationis, investigandum esse: 3° cum aperta sit Christi voluntas, ea obiectio non est nisi iniuria irrogata Christo, qui nesciverit consulere bono Ecclesiae suae. Celerum 4° Christus non ita huiusmodi potestatem fecit Petro et successoribus eius, ut exemerit ipsos a lege morali honestatis et a debito redae gubernationis.

Excessibus vero tyrannicae gubernationis plura impedimenta apposuit. Haec vero sunt primo auctoritas fratrum suorum h. e. episcoporum qui, si Pontifex evidenter iniusla praeciperet non ambulans secundum Evangelium, corrigere cum et resistere ei possent; quod quidem non eis licet propter auctoritatem quam in ipsum habeant, sed quia omnibus competit

ius defensionis et quia lex iniusta non est lex idque Episcopi docere possunt. Exemplum huius rei suppeditat nobis historia ecclesiastica aetate Paschalis II. Pariter impedimentum est charisma infallibilitatis, quo Romanus Pontifex instructus est; eo enim impeditur, ne Pontifex possit ferre pro universa Ecclesia leges, quae in se malae sint et licet id directe non impediat, quominus in causis particularibus sententias iniustas ferat, vel iniuste praecipiat; indirecte tamen id non infrequenter impedire potest, quoties scilicet eo res adduci posset, ut Pontifex praeceptum aut sententiam suam tueri deberet definiendo, rectum et sanctum esse quod iubetur. Impedimentum est quoque spiritus ille, quo Ecclesia regitur, quo fit ut Ecclesia universim ab iniquis legibus et iniustis abhorreat; sic enim moraliter impeditur eius rector, qui in hac hypothesis bonum suum quaereret, ab iis ferendis. Impedimentum est tandem quod careat Pontifex immediato exercitio illius medii, quo iniqui Principes solent suas iniustas leges tueri, nempe careat usu immediato vis physicae, qua cogere valeat reluctantes sibi Ecclesias: usus autem mediatu huius vis ope praecepti impositi Principibus, cum lex iniusta Pontificis defendenda esset, eius iniustitiam docentibus episcopis et repugnante Ecclesia, est moraliter impossibilis; quocirca Pontifex malus, si suam auctoritatem tueri vult, cogitur moraliter abstinere a legibus iniquis et tyrannicis. Christus ergo salis consuluit recto exercitio potestatis Primatus.

3° Canones editi ab universa Ecclesia vel spectantur prout procedunt a Romano Pontifice sua auctoritate eos confirmante, vel prout procedunt a ceteris Episcopis; vel prout procedunt ab omnibus simul. Atqui prout a ceteris Episcopis procedunt, nequeunt ligare Romanum Pontificem; totum enim reliquum corpus inferius est capite, inferior autem nequit ligare superiorem: quatenus vero procedunt a Romano Pontifice nequeunt rursus ipsum ligare; quia nemo in se ipsum coactivam vim exercere potest nec successores suos ligare possunt, quippe qui eadem poliantur potestate. Prout vero procedunt ab omnibus simul, non habent maiorem vim in Romanum Pontificem, quam si procederent ab ipso solo. Nam cum Romanus Pontifex obtineat plenitudinem potestatis, quaevis alia potestas non est nisi dependens ab ipso, qui omnes actus eius solvere et irritare potest: potestas vero dependens nullam vim coactivam addit decreto respectu sui superioris: ergo quoad Romanum Pontificem tantum est quod canon sit editus a sola Apostolica Sede, aut ab universa Ecclesia simul cum eo. Atqui nequit ipse ligari actibus suis: ergo.

4° Articulus 3us Gallicanus pervertit universam formam regiminis Ecclesiae a Christo institutam. Nam hoc posito Romanus Pontifex haberet

lanium supremam potestatem *exsecutivam*, quemadmodum contingit in regno quod dicitur *consiliationale*, non vero supremam potestatem legislativam, (piae vere in corpore Ecclesiae resideret ei cui ipse Pontifex esset subiectus: atqui Romanus Pontifex accepit a Christo potestatem supremam plenam, nedum executivam, sed legislativam et iudiciariam; utraque enim haec continetur in potestate universali ligandi et solvendi, potestate pascendi h. e. regendi universam Ecclesiam, ut proinde ipse vere appellari possit non secus ac Petrus appellatus est a Nazianzeno Apolog. n. 15. « Legislator noster » : ergo.

IV. Itaque canones habent in Pontificem vim tantum directivam. Quod hanc habeant manifestum est. Si enim ab universa Ecclesia canones conditi sunt in bonum Ecclesiae, cum Ecclesia a Spiritu S. regatur, tenendum est, eos canones Ecclesiae esse utiles bonumque Ecclesiae postulare generatim, nisi conditiones mutantur, ut ii observentur. Quoniam igitur Romanus Pontifex debet ex officio suo Ecclesiae bonum procurare, ut id assequatur, necesse est ut ad normam canonum, quatenus in adiunctis in quibus versatur bonum Ecclesiae id postulat, gubernationem suam exigat. Quod si non faciat, legem divinam aut naturalem violabit, non secus ac si legem novam quam Ecclesiae necessariam certo cognoscit, non conderet Deoque rationem reddet peccati sui. Distinctio ergo inter *vim directivam* et *coactivam* canonum exhibetur nobis ab ipsa natura Primatus a Christo instituti ; proprium est enim potestatis supremae plenaeque in societate monarchica, quod monarcha legibus societatis coactive non teneatur.

Recolenda est autem animadversio facta in th. 14.; quod nimirum etsi utile non sit societati exercitium non honestum potestatis, est tamen utile quod eius actus validus sit etiam cum minus est licitus, dummodo non sit certo iniustus; lex enim iniusta, ut diximus, non est lex.

Cum ergo iurisdictio Romani Pontificis sit suprema et immediata in omnes Ecclesias omnesque fideles, nulla Ecclesia potest opponere leges aut consuetudines suas decretis Romani Pontificis decernentis aliquid pro ea Ecclesia, sive nequit obtentu suarum legum aut consuetudinum detrectare obedientiam Romano Pontifici praecipienti.

V. Argumenta quibus Bossuet defendit articulum 3m gallicanum continentur tum testimoniis quorundam Romanorum Pontificum, qui negarunt se agere posse contra canones (Zosimus epist. 6. ad Episcopos Provinciae Narbonensis et Viennensis), qui asserunt iussum esse ut Ecclesia Romana quae et unamquamque Synodum sua auctoritate confirmat, observet canones quos consensus universalis Ecclesiae probavit (Gelasius

epist. 13. ad Episcopos Dardan.), qui affirmant rem actam contra canones esse improbam cf pravam, et privilegia lixa decretis Nicaenae Synodi nulla posse novitate mutari (Leo ep. 106. ad Analolium et 104. ad Marcianum : tum factis quorundam Episcoporum aut Synodorum Galliae quae reiecerunt quaedam decreta et privilegia profecta a Romana Sede, quia contra vel praeter canones: tum iuramento, quod edunt Pontifices electi servaturos se canones. Bossuet, I. e., cc. 3. 4. 3. 7. 8.

Verum ut ab ultimo incipiamus, non eo spectat iuramentum ut Pontifices lateantur se obnoxios vi coactivae canonum, vel ulse ei subiiciant; sed ut profiteantur, se velle Ecclesiam regere prout ratio officii sui postulat, procurando bonum ipsius, ideoque custodiendo canones et secundum eos gubernationem suam dirigendo. Ad alterum respondemus, ineptum salis esse (quamvis id auctoribus galiicanis Irequenlissimum) ex quibusdam factis velle ius colligere, ac si non possent esse facta praeter et contra ius. Quod Episcopi et non raro, restiterint Apostolicae Sedi, id factum est nemini ignotum, sed probandum est praeterea, quod restiterint *iure*: secus eorum acta eo in loco habebimus, quo declarationem Cleri Gallicani. Ceterum in paucis factis, quae referi Bossuet cc. 7. 8. ipsa historica veritas desideratur. Cf. Concilium Mosomense anno 948., Concilium Ansanum an. 1025., collatum cum Cabilonensi an. 1063., Concilium Lemovicense II. an. 1031. Rebus enim vel leviter perpensis, liquet Episcopos quaedam rescripta Romanae Sedis noluisse accipere; quia subreptionis vitio laborare videbantur (cf. Marchetti egregium opus *Critica del Fleury* ari. 2. c. 2. n. 74.) eademque, hac dubitatione deleta, reverenter accepisse, etsi iuri communi contraria. Liqueat ex Concilio Cabilonensi citato. Cum vero Paires Lemovicenses aiunt, Petrum non fuisse absoluturum eum subditum Martialis, quem ab eodem scivisset excommunicatum; si ius Petri negare volunt, non sunt audiendi: si vero asserunt tantum quid facturus fuisset Petrus propter reverentiam Episcopi, non adversantur nobis.

Sententiae autem Romanorum Pontificum hunc sensum fundunt, non licere ipsis agere contra canones, cum id in detrimentum cederet disciplinae, seu permittere relaxationem canonum, quibus bono Ecclesiae consulitur; eo quod ipsi lege divina et naturali teneantur procurare bonum Ecclesiae sinique Deo reddituri rationem sui regiminis, non eo quod coactiva vi canonum adstringantur. Nemo vero dubitat esse manifeste malum quod contra canones agitur nempe ab iis qui canonibus sunt subiecti, cuiusmodi erat Anatolius. Specialis praeterea reverentia canonibus Nicaenae Synodi ultio primae deferebatur, cui idcirco < quantumlibet

copiosior numerus Sacerdotum nec comparare se auderet nec praeferre » (s. Leocp. 11)(p.). Cuius Synodi decretum de primis Sedibus inviolabiliter custodiri aetate Leonis ob bonum Ecclesiae (piae maxime oportebat. 11 vero evidens fiat nostra haec interpretatio adhibita verbis Romanorum Pontificum, satis erit afferre in medium quod in quaestione Analolii Leo M. declaravit et gessit.

Procuraverat Anatolius, ut Patres Chalcedonenses canone statuerent, Ecclesiam Constantinopolitanam esse secundam post Romanam, praeferrī proinde Alexandrinae et Antiochenae illique siibi illi tres exarchatus Asiae, Ponti et Thraciae, in quibus patriarcha illis iura exerceret. Patres Chalcedonenses, absentibus legatis Romanae Sedis, id canone 25. finuaverant. Leo consensum suum, qui flagitatus est, praestare noluit; negavit id posse fieri; quia adversabatur canonī Concilii Nicaeni « quoniam contra statuta paternorum canonum (piae ante longissimae aetatis annos in urbe nicaena spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuique addere conceditur; illa ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat quam illa corrumpat » (Epist. 105. *ad Pnlcheriam*). Porro advertendum est quod tunc non agebatur de canone condendo a solo Leone, sed condendo a concilio oecumenico cum Pontifice; concilium quidem iam suum suffragium dederat, solius Leonis confirmatio desiderabatur. Quare cum Pontifex negat id fieri posse, non negat se solum id facere posse; de hoc enim non agebatur: sed negat se cum Concilio vel Concilium oecumenicum secum ipso id posse facere. Quaerere nunc licet a Bossuet, cuiusmodi sit haec impotentia: est ne ex defectu jurisdictionis, an ex defectu honestatis actus qui tunc non liceret, eo quod, ut ibidem significat Leo, pax et concordia Ecclesiarum turbaretur? Evidens est catholico non fuisse defectum iurisdictionis. Nam si deerat tunc iurisdictionis, defuisset in posterum semper. At constat Innocentium III. in Concilio Lateranensi eum honorem detulisse Constantinopolitane Sedi quem negaverat Leo. Dicetne Bossuet errasse nec suae potestatis limites agnovisse Concilium Lateranense? fecit tamen illud quod Chalcedonense facere posse negabat Leo. Ergo non defectus iurisdictionis causa fuit, cur tunc id fieri non posse diceretur. Neque suspicari licet Leonem iura conciliorum suaeque Sedis ignorasse. Relinquitur ergo, Leonem negasse se id posse facere, *quia non licebat*; « quoniam scilicet, ut ipse ait epist. 119. ad Maximum Antioch., universae pacis tranquillitas non aliter potest custodiri, nisi sua canonibus reverentia intemerata servetur ».

At non dissimilia sunt a verbis Leonis, imo efficaciacia plerumque minus (piae ab aliis Pontificibus in paribus causis prolata sunt. Merito ergo

suffragante etiam historia ita ea interpretati sumus. Nec limitem figunt auctoritati Pontificis verba Leonis in Serm. A. Assumpt. suae: « Manet ergo Petri privilegium ubicumque ex ipsius fertur aequitate indicium *; sensus est enim indicia in Ecclesia valere eum feruntur secundum aequitatem Petri seu Romani Pontificis, h. e. secundum normam iuris et aequi-
 ib ipso praestitutam. Id sane exigit contextus. Praecedit enim: « Transivit quidem etiam in alios Apostolos ius potestatis istius (ligandi el solvendi) el ad omnes Ecclesiae principes decreti huius constitutio commeavit; sed non frustra uni commendatur quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiae rectoribus Petri forma prae-
 ponitur ^al. proponitur'. Manet ergo etc. » Sequitur autem: < nec nimia est vel severitas vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod b. Petrus aut solverit aut ligaverit ». Cum quibus omnibus nostra interpretatio cohaeret.

THESIS XVI

Perperam Gallicani, ad suam tuendam doctrinam circa potestatem Romani Pontificis, ad decreta Concilii Constantiensis aliorumque conciliorum sententias provocabant.

I. Fassi sunt Gallicani arlie. 2° declarationis suae inesse Romano Pontifici plenam potestatem; verum ea aliter ab ipsis intelligebatur ac a ceteris. Sententia Gallicana ita arlie. 2° proposita fuit: « Sic inesse Apostolicae Sedi ac Petri successoribus Christi vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistent sanctae oecumenicae Synodi Constantiensis a Sede Apostolica comprobata ipsoque Romanorum Pontificum ac totius Ecclesiae usu confirmata atque ab ecclesia gallicana perpetua religione custodita decreta de auctoritate conciliorum generalium, quae sessione A3 et oa continentur: nec probari a gallicana ecclesia qui eorum decretorum, quasi dubiae sint auctoritatis ac minus approbata, robur infringant aut ad solum schismatis tempus concilii dicta detorqueant ». Sententia gallicana penitus inspecta penes eos qui illius defensionem susceperunt, huc redit.

In primis hoc principium statuitur: scilicet suprema potestas iurisdictionis et magisterii in Ecclesia est penes universitatem Pastorum, ita ut haec collectio omnium simul sive in suis singulis cathedris docentium sive una in Synodum convenientium sil subiectum unicum supremae potestatis Ecclesiasticae. Ad hanc collectionem special quoque Romanus Pontifex qui est Princeps Pastorum, ad cumque ordinario iure spectat

convocare Synodum oecumenicam illique praesidere et sine hac convocatione ac praesidentia non habetur Concilium oecumenicum in h. e. subiculum supremæ potestatis. Convocatis autem in Synodum patribus, quoniam suprema potestas est in universitate, vis decretorum pendet a consensu omnium vel maioris partis votinque Romani Pontificis se habet non secus ac votum cuiusque Episcopi et sicut statuto decreto a maiore parte Synodi, singuli et ii quoque qui prius dissenserant, eidem subiunguntur, ita et Romanus Pontifex, etsi antea in alia esset sententia, Synodo parere tenetur. Hoc sensu dicebant Gallicani Papam subesse Concilio. Ex his porro consequitur, licere a sententia Romani Pontificis ad Synodum oecumenicam appellare.

Hoc vero posito quod suprema potestas sit in universitate eaque sola et sic Pontifex subsit auctoritati Synodi oecumenicae ita convocatae et celebratae, sequitur quod Romanus Pontifex emendari potest et indicari ab universitate in Synodum collecta ; ideoque in casu extraordinario quod Papa non bene se generalis Ecclesiaeque vere noceat, potest legitime universitas Pastorum se ipsam cogere in Synodum iudiciumque instituere de Romano Pontifice qui, velit nolit, ab ipsa indicabitur et si videatur, etiam deponetur. Item si Papa dubius est, potest universitas Pastorum rursus se in Synodum adunare et bono Ecclesiae consulere. In his duobus casibus synodus coacta etiam sine convocatione et praesidentia Romani Pontificis est vera et legitima Synodus oecumenica, quia et subieclum adest supremæ potestatis et bonum Ecclesiae exigit ut modus ordinarius convocationis et celebrationis non observetur. Confirmat quidem Romanus Pontifex Concilia eiusque confirmatio necessaria est; ipsa autem non eo pertinet ut robur addat decretis Synodi, sed ut authentice declaret, Synodum fuisse rite celebratam.

Haec autem cohaerent cum ea doctrina quod Papa habeat quidem jurisdictionem in universa Ecclesia non vero in *universam Ecclesiam*, h. e. tantum in omnes particulares Ecclesias singillatim sumptas, non in totam universitatem collectivè acceptam, cuiusmodi in Conciliis oecumenicis representatur, quae e contrario superior est Papa. (Cf. Bossuet *De/ens. Declarationis Cleri Gallicani* L. E. c. 11. seqq. et I. 7. c. 2. et I. 8. c. 6. Tournely *de Ecclesia*, p. 2. edit. Paris, pag. 66. 67. 101. 109. 161. 162. Gerson *in Vindiciis doctrinae Maiorum Scholae Parisiensis*, tom. 1. pag. 185. seqq. 223. seqq.).

Talis sententia Gallicanorum non exhibet eam formam regiminis Ecclesiae, quae per se sit absurda ; eam videre est in pluribus ordinibus religiosiis. Quaestio igitur tantum est, utrum haec sententia exhibeat eam

formam regiminis, quam Christus instituit. Sententiam suam Gallicani fulciebam potissimum auctoritate Concilii Conslanliensis: quod duo decreta edidit, alterum in sess. 4\ alterum in cum adhuc ex sola obedientia Ioannis XXIII. constitueretur. Primum porro ita se habet « El primo declarat, quod ipsa s. Synodus in Spiritu S. congregata, legitime generale Concilium faciens Ecclesiam militantem repraesentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in lus, quae perlinent ad fidem el exstirpationem dicti schismatis ». Hactenus in sess. 4a. In sessione vero 5* eidem decreto addita sunt haec alia verba « et reformationem generalem Ecclesiae Dei in capite et in membris », licet in editionibus profectis a collectione decretorum, quam Patres Basileenses fecerunt, appareant etiam in sess. 4* ; sed confer optime de hac re disputantem Schelstrale *De sensu el auctoritate Decretorum Concilii Constanliensis* etc. In sess. 5' secundum decretum accessit:* Item declarat quod quicumque cuiuscumque conditionis, status, dignitatis, etiamsi papalis, qui mandatis aut praeceptis huius sacrae Synodi et cuiuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super praemissis seu ad ea spectantibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignae poenitentiae subjiciatur et debile puniatur, etiam ad alia iuris subsidia, si opus fuerit, recurrendo ».

Ita porro arguebant Gallicani. Decreta haec sunt concilii oecumenici approbata a Martino V. eiusque successoribus: certa sunt ergo et infallibilia. Ea autem manifeste docent, Papam subesse auctoritati conciliorum oecumenicorum universam Ecclesiam repraesentantium haneque esse supremam auctoritatem in Ecclesia a Deo immediate collalam; ergo. Iam vero controversia omnis est de subiccto auctoritatis supremae, cui omnes fideles et Ecclesiae omnisque Ecclesia universa subesse debet, contendentibus Gallicanis illud esse universitatem coelus Pastorum, nobis docentibus esse unum Romanum Pontificem, cuius proprius est Primatus, cui universi coelus Pastorum subiecta est auctoritas: atqui iam in praecedentibus Thesibus id evidenter demonstravimus; opus ergo non est alia addere, sed salis est expedire difficultates.

II. Itaque quod spectat ad decreta constantiensia (a) affirmamus L quod

(a) Prima collectio Actorum Cone. Constant, debetur Patribus Basileensibus, quorum iussu» quidam extraxerunt et collegerunt ac fideliter conscribi fecerunt decreta et gesta uonnulla praefati s. Concilii Constant, in unum redigentes volumen. Cf. praefationem positam ab Harduino.

haec decreta accepta eo sensu, ut asseratur absolute auctoritas Concilii supra Papam ideoque etiam supra Papam certum, nunquam fuerunt ab Ecclesia approbata, sed e contrario reprobata. Sane eo sensu accepta fuerunt a Patribus Basileensibus, qui proinde tres propositiones istas statuerunt (sess. 33 j: 1° « Veritas de potestate Concilii generalis universalem Ecclesiam repraesentantis supra Papam et quemlibet alterum, declarata per Conslanliensem et hoc Basileensem generalia Concilia, est veritas fidei catholicae. 2° Veritas haec, quod Papa Concilium generale universalem Ecclesiam repraesentans actu legitime congregatum, super declaratis in praefata veritate aut aliquo eorum, sine eius consensu nullatenus potest auctoritative dissolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, est veritas fidei catholicae. 3° Veritatibus duabus praedictis pertinaciter repugnans est censendus haereticus. » Atqui Eugenius IV. Constitutione *Moyses* data Florentiae in Sessione publica synodali sollemniter in Ecclesia s. Mariae Novellae celebrata anno 1439. pridie nonas Septembris, ipso Sacro approbante Concilio, damnavit et reprobavit ac damnatas et reprobatas nuntiavit eas ipsas propositiones iuxta pravam ipsorum Basileensium intellectum, quem facta demonstrabant, veluti sacrosanctae Scripturae et sauciorum Patrum et ipsius Conslanliensis Concilii sensui contrarium easque tanquam impias et scandalosas, nec non in manifestam Ecclesiae Dei scissuram ac omnis Ecclesiastici ordinis et christiani principatus confusionem tendentes (Cf. Oderici Raynaldi Annales an. 1439. n. 29. et Sess. 38m. Synodi Basileensis). Item Leo X. Conslit. *Pastor aeternus* lata in Sess. 11. Concilii Lateranensis, sacro approbante Concilio, haec decernit, quae secundum articulum fidei Basileensium directe respiciunt: « Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tanquam auctoritatem super omnia concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum plenum ius et potestatem habere, nedum ex sacrae Scripturae testimonio, dictis sanctorum Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum etiam praedecessorum nostrorum sacrorumque canonum decretis, sed propria etiam eorundem conciliorum confessione manifeste constat ». Porro haec decreta in publicis sessionibus conciliaribus lata, approbantibus Patribus, directe impetunt doctrinam Basileensium interpretantium decreta Conslanliensia, atque impetunt simul doctrinam Gallicanam, (pia hoc modo interpretari debet decreta Conslanliensia, si auctoritas conciliorum est supra Papam idque constat ex iis decretis. Ilane ergo decreta Conslanliensia sensu Gallicano, qui est et Basileensis, accepta fuerunt ab Apostolica Sede, ut in 2° articulo clerus Gallicanus affirmat?

Imo ipse Marlinns V. electus in Concilio Consantiensi manifestissime significavit, se decreta illa eo sensu accepta reiicere prorsus et irrita facere. Etenim cum quibusdam postulationibus Polonorum non acquievisset Martians ipsique inlerieeissent appellationem ad futurum Concilium, Marlinus in sua Constitutione ad perpetuam rei memoriam facta et promulgata in Concistorio generali celebrato Constantiae 6° Idus Martii, Pontificatus sui anni 1. decrevit quod « nulli fas est a Supremo Indice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice Iesu Christi Vicario in terris appellare, aul illius iudicium in causis fidei (quae lanquam maiores ad ipsum el Sedem Aposlolicam deferendae sunt) declinare ». Id testatur Ioannes Gerson, qui proinde illud Pontificis decretum impugnavit in Tractatu suo (*Quomodo et an liceat a Summo Pontifice appellare*), utpote decretis Constanliensibus contrarium. Scilicet contrarium erat iis decretis acceptis eo sensu, quo a Gersone accipiebantur et a Basileensibus et a Gallicanis postea accepta sunt, de auctoritate nempe absoluta asserta Conciliis generalibus supra Papam: ex qua doctrina evidenter sequitur licere appellare a Papa ad Concilium. Si vero Martini sententia contraria erat decretis Constanlicnsibus ita intellectis; ergo ipse eadem ila intellecta non probavit, imo improbavit.

Affirmamus 2. decreta illa duo Constantiensia non fuisse in se ipsis approbata vel confirmata a Martino V. Etenim 1° exstat decretum ab eo editum Confirmationis rerum in Concilio decretarum *In eminentis* (vide Schelstrale op. cit. disseri. 3.c. 4.) datum Constantiae 8. Kalendas Martii anno primo: porro in eo solum confirmantur definitiones, reprobationes, mandata, condemnationes etc. latae contra Ioannem Wiclephum, Ioannem Hus et Hieronymum de Praga a Ioanne XXIII. in Concilio Romano, ad quod Patres quoque Consantienses provocaverant, el statuta Consantiensis Concilii contra propositiones Wiclephi el Hus, atque errorem Boehmorum circa communionem sub utraque specie. Eodem die Bulla data est a Martino *Inter cunctas*, ad omnes inquisitores haereticae pravitatis, in qua sacro approbante Concilio errores Wiclephi, Hus et Hieronymi proscribuntur.

2° Post sessionem 45^{aa} habitam dic 22a Aprilis, in qua finis impositus est Concilio, cum tumultus fieret ab iis, qui volebant damnari librum quendam Ioannis a Falckenberg, quem Marlinus praetermiserat; referunt Prolonatorii Concilii, in compilatione Actorum a se facta, quod Marlinus V. silentio omnibus imposito, dixerit respondendo ad praedicta, « quod omnia et singula decreta Consantiensis Concilii approbabat et ralilicabat, quae in materia Fidei conciliariler statuta erant el non aliter nec alio modo ».

Atqui evidens est inter haec non comprehendi a Martino decreta 4^{*c} el un^o Sessionis. Nam *a*) décréta Sess. 4^{mt} et 5^{ac} non censebantur inter ea, quae essent in materia fidei; quidquid enim sit quod attingere videantur materi un^o fidei, attamen ex ipsis Actis Concilii manifestam est, quod sub appellatione materiae fidei veniebant lanium articuli Wiclephi aliorumque, de quibus agi caepium est a Sessione 6^{la}. Conferatur praefatio praemissa decretis sess. 5ma, ubi distinguuntur certa *capitula per modum constitutionum synodaliū* et quaedam *avisamenta in materia fidei*, quae pertinebant scilicet ad doctrinam Wicklephi etc. 6^jCum Marlinus dixit se approbare *acta conciliariler*, non est censendus novum edidisse decretum confirmationis; per accidens enim ea verba protulit occasione cuiusdam tumultus, absoluto iam concilio eiusque decretis iam confirmatis, nulla adhibita sollemnitate; sed significavit lanium quid ipse praecedente confirmatione confirmasset et tunc quoque, eadem perseverante voluntate, confirmare intenderet. Quo posito consequens est ut decreta in materia fidei conciliariler facta ea dicantur esse iuxta Martini opinionem, quae in decreto confirmationis reperiuntur: atqui inter haec non sunt decreta Sessionis 4^{ue} et 5^{ae}: ergo haec non continentur iis, quae dicuntur a Martino facta in materia fidei et conciliariler. Id porro per se satis est ad evincendum ea formula Marlinum V. non comprehendisse illa decreta.

Ceterum satis constat decreta praesertim Sessionis oae non fuisse conciliariter facta. Testem habemus Pelrum Alliacensem in libro de *Ecclesiae et Cardinalium auctoritate*, quem scripsit in Concilio. Ait, multos dubitare de ordine huius Concilii; quia deliberatio non facta fuerat in communi sessione, collatis volis, sed seorsim in congregationibus nationum, suffragium ferentibus presbyteris quoque, diaconis imo et laicis, quorum commune vel praevalens suffragium unus episcopus deinceps non suo sed nationis nomine ad sessionem publicam ferebat.

Disputari solet, quid ea vox *conciliariler* significet et tamen oportuit, clarum esse et apertum omnibus sensum huius vocis. Ut omnis ergo difficultas praecidatur, dicimus posse eam duplici modo accipi. Nempe actum *conciliariler* dicitur vel quod a Concilio secundum essentiam suam completo ex consensu Patrum, vel maioris eorum partis atque consensu quoque Romani Pontificis, si de oecumenico concilio agatur, decretum est: vel actum *conciliariler* dicitur quod a Concilio licet adhuc incompleto et ad sui complementum tendente, decernitur more communi conciliorum. Porro si priore sensu sumatur vox *conciliariler*, patet ea decreta non fuisse, conciliariler facta, nam edita sunt antequam concilium perfectione existeret, ab una lanium obediencia Ioannis XXIII., quae universam

Ecclesiam profecto non repraesentabat. Si autem alio sensu minus presso accipiatur, ut ea dicantur acta conciliariter licet a concilio nondum completo, quae tamen secundum marem conciliorum acta sunt, rursus manifestum est, decreta saltem quintae Sessionis, in quibus lanium difficultas esse potest, acta non fuisse conciliariter. Xam constat decretorum eorum promulgationem deberi iis qui non unionem et pacem Ecclesiae, sed schismata et scandala quaerere videbantur, qui nullo antiquorum conciliorum ritu observato, non publice sed sparsim et privatim de rebus Ecclesiae concilabula celebrabant, qui non per viam S. Spiritus, ut decet, sed per vim et strepitum et contumelias mulla machinabantur indigna relatu contra decus Aposlolicae Sedis (epist. Ioann. XXIII. ad Regem Poloniae): constat sessionem quintam tumultuario modo fuisse habitam; nam ul referi Eugenius IV. in Apologia sua contra Basileenses, qui Concilio Conslantienti interfuit dum adhuc esset in minoribus constitutus, nonnulli reclamaverunt graviores, qui *strepente muUitudine superati audiri nequiverunt*: constat, cum suffragia per nationes darentur, suffragia quoque laicoriim, subtractis insuper praelatorum suffragiis, recepta fuisse (Ioann. XXIII. ibid.): constat plures Patres doctissimos^assensum suum non praestitisse (Turrecremata *de Ecclesia*, l. 2. c. 99. Roderions Episcopus Calaguritanus *in Dialogo de auctoritate Boni, Pont.*)' constat Ecclesiam Romanam, h. c. non solum Ioannem XXIII. Pontificem illius obcdienliae, sed et omnes eius cardinales, restitisse iis decretis; imo constat eo tempore nullam habitam fuisse rationem suffragiorum ordinis Cardinalium, quibus permissum non est ferre votum seorsim ab aliis nomine suo, sed tantum concessum, ut quisque ex illis cum sua natione suffragium daret (ex actis. Cf. Schelstrate op. cit. Dissert. 2.). Iure autem postulabant Cardinales ut eorum Ordo, h. e. Ecclesia Romana, in Concilio seorsim repraesentaretur, quod in aliis sequentibus Sessionibus tandem pervicerunt.

Atqui haec satis superque sunt ad ostendendum, quod ea decreta non sunt sancita more conciliorum, ideoque non fuerunt conciliariter facta.

Dices, si ex eo quod suffragia per nationes, non singillatim, dabantur, decreta non sunt facta conciliariter, nec damnatio articulorum Wiclephi el Iluss dicenda erunt facta conciliariter; nam eodem modo statuta sunt Sess. 8. et 15. Respondeo, Γ quod non ex hoc capite lanium negamus illa decreta fuisse facta conciliariter, sed quia per vim el tumultum facta, quia laicorum suffragia admissa, quia plurium consensus defuit el praesertim omnium Cardinalium; ideoque si non maior, certe sanior pars contradixit, ea nempe quae nihil per vim et strepitum ac praepropere

el ab omnibus cuiuscumque gradus indiscriminatim, sed post accuratum examen, auditis iis omnibus el solis qui ius suffragii habebant, decretum statui volebat; huiusmodi autem fuerunt ii qui restiterunt iis decretis, Ilcspondeo 2° isle mos ferendi suffragia per nationes, ex quo fieri poterat ut ratum haberetur decretum latum a minore parte eorum qui ius suffragii habebant, erat certe vitiosus; quamvis si contigisset ut omnes vel maior pars eorum qui ius suffragii habebant, consentirent, quod credendum est contigisse quoad articulos Wiclephi el Iluss, habebatur aequivalenter mos consuetus conciliorum, ul idcirco eorum articulorum condemnatio potuerit dici *conciliariter* facta saltem aequivalenter. Attamen, quia per se mos erat illegitimus, hinc Murtinus in decreto confirmationis damnationis eorum haereticorum factae a Conslanliensibiis, disserte dicit se supplere quoque omnes defectus, si qui forsitan propter sollemnitates iuris in praecedente non servatas intervenerint in iisdem. At non constat, maiorem partem eorum, qui ius suffragii habebant consensisse Decreto 5ao Sessionis.

Affirmamus 3° decretum Sessionis 4ae ad solum tempus illius schismatis referri, coque spectare, ut regula statueretur pro eo schismate tollendo el, si vis, pro tempore quoque sequenti cum in paribus conditionibus Ecclesia versaretur.

Sane sermo ibi est tantum de ea Synodo Constantiensi cl de extirpatione illius determinati schismatis. {*Haec sancta Synodus Constantiensis generale Concilium faciens pro extirpatione praesentis schismatis* etc. declarat quod *ipsa Synodus* in Spiritu S. congregata legitime generale Concilium faciens, Ecclesiam catholicam militantem repraesentans, potestatem a Christo immediate habet etc.) diciturque proinde ei obediendum esse *in iis quae pertinent ad exstirpationem dicti schismatis*. Qui ergo etiam papali dignitate instructus obedire debet, est ille qui ea aetate dicebatur quidem Papa, sed erat Papa dubius, cui tamen in Actis Papae appellatio tribuebatur. Eo proinde decreto statutum est, ul existente hoc dubio facti, cum lres sibi auctoritatem Papalem vindicarent, eos quoque oporteret obedire Synodo, haec enim unica via reliqua erat tollendo schismati el cum Christus certe vellet schisma tolli, dici potuit Christum velle, ul hoc adhiberetur medium, ideoque fecisse potestatem immediate Synodo, ul dubios Pontifices abrogaret. Ex lege enim naturae quaelibet societas habet in talibus adiunctis ius consulendi sibi: quod vero in naturalibus societatibus praestat simplex ius naturae, in societate supernatural! positivae divinae institutionis confertur a iure divino. Quod tamen ius eo perlinet ut electioni supremi Pastoris prospiciatur. Ad fa-

ctu in vero quod special, duo Pontifices quibuscum pene omnis Ecclesia stabat et quorum ius probabilius oral, sponte se Pontificatu abdicarunt. Unde validitas electionis Martini V, est independens a valore illius decreti, quod advertere debuissent Basileenses in Sess. 38. De Decretis autem Sessionis 6° prout aliquid illi decreto superiori superaddunt, non est cur disputemus; cum non solum confirmata non fuerint, sed potius reprobata (n. 1.). Tandem Patres Constantienses noluisse in his sessionibus decreta illi condere vel ex eo liquet quod a Sessione 6. initium fiat tractandis materiis illi idque disserte significetur.

Praeterea ipsis Gallicanis consentientibus demonstrare licet decreta haec Synodi Constantiensis non ita accipi posse, ut valeant pro quavis Synodo oecumenica, quae in Ecclesia unquam convocata sit et convocetur. ut sic auctoritatem propriam Concilii oecumenici qua talis doceant. Nam si ita est, oportet ut pro oecumenica habeatur quaecumque Synodus par sit Synodo Constantiensi et idcirco Synodus collecta quoque sine auctoritate legitimi Pontificis cui omnis Ecclesia obedire debet. Talis enim erat pro iis adiunctis Synodus Constantiensis. Si ergo ea propositio (ipsa Synodus etc.) aequivalet propositioni universali et pro quovis tempore, vera erit et de simili Synodo collecta sine auctoritate Papae, cum Papa certus rite suo munere fungens existit. Atqui id ipsi Gallicani negant, qui pro legitima existentia Synodi oecumenicae requirunt convocationem Papae eiusque praesidentiam, cum Papa adest atque muneri suo laici satis. Fateantur igitur oportet haec non dicta esse a Constantiensibus universaliter pro quovis tempore et Concilio generali, sed singulariter pro certo tempore et Synodo, cum nempe Papa est dubius et ita dubius, ut non nisi eo remoto schisma caveri possit.

Quaeres: cur ergo dictum est in illo priore decreto; *in iis quae perlinent ad fidem* obedire debere quemlibet, etiam Papam? Respondeo. Ut securius ad depositionem duorum contententium de Papatu Patres in praecedenti Concilio Pisano procedere valerent, quoniam in iure cautum erat, Papam haereticum indicari ab Ecclesia posse, statuerunt haereticum quoque esse qui facto vel opere suo adversatur dogmati: porro dogma est unitas Ecclesiae, quam duo Pontifices facto suo scindebant: haeretici ergo habendi erant illi duo contententes. Quare in eo Concilio Pisano duo illi contententes de Papatu, h. e. Gregorius XII. reapse verus Pontifex et Antipapa Petrus de Luna dictus Benedicius XIII. dicuntur vocali in Concilium et proclamati *in causa schismatis et fidei* (Sess. 3.) eorumque contumacia et pertinacia in contentione de Papatu dicitur esse *in materia schismatis et fidei* (Sess. 8.); quia nimirum schisma gignebat fideique

de unitate Ecclesiae adversabatur. Porro idem est sensus verborum occurrentium in decretis Constanliensibus: *in his quae perlinent ad fidem*; quoad unitatem scilicet Ecclesiae sub uno visibili capite servandam, quam necessariam esse fides docet, volebant Constanlienses, ut quilibet obedire teneretur Synodo. Hunc limitatum sensum subesse iis verbis, liquet tum ex historia illius aetatis, tum ex eo quod immediate consequitur: *et exstirpationem dicti schismatis*; non ergo universalis obedientia praecipitur, sed quatenus spectat ad exstirpationem illius schismatis; igitur et obedientia in iis, quae ad fidem pertinent, in iis tantum exigitur, quae referuntur ad dicti schismatis exstirpationem.

Sensisse Patres Constanlienses, se nihil posse in Papam certum, quamvis id quidam aut minus docti aut cupidi potestatis summopere exoptarent, id quoque ostendit, quod ante electionem Papae propositi sunt plures articuli reformationis, quae fieri deberet a Papa. Porro 1° cum tunc natio germanica postularet assecurationem et cautionem per decretum irritans quod post electionem Papae fieret reformatio ante coronationem Papae et administrationem aliquam... < tandem fuit dictum, quod Papa electus ligari non poterat ». 2° Electo Martino V. de quibusdam ex illis articulis decreta edita sunt ab eodem in Sess. 43a h. e. de exemptionibus, de unionibus beneficiorum, de fructibus percipiendis, de simonia, de dispensationibus, de decimis, de vita et honestate clericorum. At de aliis, praecipue quae ad ipsam Romanam Sedem spectabant, ut de numero, qualitate et natione Cardinalium, de reformationibus Sedis Apostolicae, de causis in Romana curia tractandis vel non, de appellationibus etc. nec actum est, nec postulatum ab ullo ut ageretur. Cur vero? quia scilicet concilium suberat prorsus auctoritati Romani Pontificis idque universali sensu tenebatur (Cf. Schelstrale op. cit. *Acta Constanliensia ex pluribus codicibus manuscriptis*).

Dices: Martinus V. in Bulla *Inter cunctas* praecipit interrogari haereticos, utrum credant quodlibet Concilium generale et etiam Constanliense repraesentare universam Ecclesiam, utrum credant quod illud quod Sacrum Concilium Constanliense universalem Ecclesiam repraesentans in favorem fidei approbavit et approbat, hoc esse a cunctis fidelibus approbandum et alia his similia. Ergo Concilium Constanliense fuit iuxta Martinum concilium verum repraesentans universam Ecclesiam etiam ante electionem Martini (*approbavit et approbat*).

Respondeo: 1° haec non spectant nisi ad decreta Concilii contra haereticos: 2° Concilium, quod ab haereticis habendum erat ut verum Concilium repraesentans universam Ecclesiam, erat concilium cui iam Pontifex

certus praesidebat, qui eius decreta fidei confirmaverat ideuque concilium vere oeeiimanicum. Concilium vero hoc in duplici fuit stadio, primo inchoationis, altero perfectionis el complementi ; propter ordinem vero qui est inchoati ad completum, unum reapse luit concilium el idcirco appellatio Concilii repraesentantis universam Ecclesiam tribuitur ipsi spectato quoque in priori stadio, non quatenus seiungitur ab alio, sed quatenus ordinatur ad illud et quatenus eius decreta edita in priore stadio confirmanda erant el confirmata sunt in stadio complementi per sententiam conciliarem, accedente consensu Pontificis suffragio ceterorum. Ita admodum unius Concilium Constanliense'spectatum potest prae quavis sui parte dici Concilium generale repraesentans universam Ecclesiam, sed diverso modo, primum incomplete et in potentia, deinde complete el in actu. Unde Martinus non dicit tantum *quod* Concilium *approbavit*, sed *quod approbavit et approbat*, eo quod illa prior approbatio confirmanda adhuc erat el per se insuiliciens.

Ili. Aiunt Gallicani. Caput *Frequens* statutum in sess. 39a, quo decernebatur convocatio Concilii facienda deinceps intra certum orbem annorum a Romanis Pontificibus, vim exerit coaclivam in quemlibet Pontificem futurum cumque certum; innititur autem manifeste vis huius auctoritatis exercitae a Concilio in Pontifices decretis sessionum 4ac et oae acceptatumque fuit illud decretum *Frequens* a Martino V. qui voluit huic decreto satisfacere sess. 44a et ab Eugenio IV. qui morti proximus (cf. Oderiei Raynaldi Annales ad annum 1447.) fassus est. se concilia oecumenica et Constanliense Concilium illiusque caput *Frequens* recipere non secus ac sui antecessores. Ex his vero colligunt Gallicani, Constanlieuses Patres decreta sessionis 4ac et 5ac edidisse absolute pro quovis Pontifice, ulpole quae fundamentum sunt capitis *Frequens*, quod omnes Pontifices obligabat eaque probata fuisse a Romanis Pontificibus, qui decreto capitis *Frequens* paruerunt.

Respondemus, negando antecedens. Nam vis decreti *Frequens* ex approbatione Martini oriebatur, qui non paruit, sed voluit facere salis illi decreto; eo quod putaverit expedire, quod eo cautum fuerat. Qua approbatione Martinus nec se nec suos successores ligavit, sed censentes Romani Pontifices ad bonum Ecclesiae conducere pro evitando schismate, si tunc morem gererent tot desiderantibus concilia, ipsi pro modestia sua se accommodantes infirmitati ovium, morem in hac re eis gerere voluerunt, quandiu liceret. Quocirca ad illud decretum abolendum nulla conciliari sanctione opus fuit, sed fuit salis voluntas Pontificum. Negamus pariter caput *Frequens* inniti decretis sessionis 4ac el oae ; nam gratis asseritur

Constanliensem Synodum voluisse obligare Romanos Pontifices citra eorum consensum idque repugnat Primatui in ipsoque concilio agnitum fuit, quod *Papa electus ligari non potest*: neque ad illud decretum capitis *Frequens* proponendum ut Ecclesiae utile, confirmandum deinceps a legitimo Papa, opus erat Constanliensibus ulla auctoritate coactiva in Romanos Pontifices. Ceterum in hac quaestione de Concilio Constanliensi secernendae sunt sententiae conciliares ab opinionibus privatis quorundam qui interfuerunt Concilio, de quibus solliciti non sumus.

Nota. Inter errores Wiclepbi 41us ita se habet: *non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*. Porro hic error ita fuerat reprobatus a Conslantiensibus sess. 8. « Error, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam aut Concilium generale, aut pro quanto negaret Primatum Summi Pontificis super alias Ecclesias particulares ». Haec autem verba inserta sunt a Martino suis litteris apostolicis. Ergone solum super ecclesias particulares Primatum habet Romanus Pontifex et non super universam Ecclesiam, ut Richerius (*de Eccles, cl polit, potestate* c. 3.) atque generatim Gallicani contendebant?

Adverte 1° verba ea non esse exclusiva; 2° *primatum super alias Ecclesias particulares* continere implicite *primatum super universam Ecclesiam*; nam *Ecclesiae particulares* et *Ecclesia universa* non sunt duo subiecta distincta, sed unum diverso modo se habens, prout nempe singulae seorsim spectantur et agunt, et sunt omnes Ecclesiae particulares, vel prout simul agunt simulque spectantur, et sunt universa Ecclesia: cum ergo dicuntur Ecclesiae particulares, dicitur etiam implicite universa Ecclesia; modus enim in suo subieccto continetur. Abstinit ergo Martinus ab explicita huius rei declaratione, ex speciali ratione, quam forte prudentia suggessit; praesertim cum ea necessaria non foret, eo quod iam in Concilii Lugdunensis II. professione fuerit ea affirmata his verbis: « ipsa Romana Ecclesia summum et plenum primatum et principatum *super universam Ecclesiam catholicam* obtinet » et praeterea idem Martinus in articulo 24° ex iis de quibus haereticos interrogari iussit, id quoque sufficienter asseruerit. Articulus ita se habet: « utrum credat quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, eius nomine proprio expresso, sit successor b. Petri, *habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei* ». porro suprema auctoritas in Ecclesia nulli alii auctoritati subest eo ipso quod est suprema, sed omnes simul quoque sumpti ei subsunt, quemadmodum de auctoritate conciliorum censent Gallicani, qui eam volunt esse supremam in Ecclesia. Non ergo, auctore Martino V_

Romanus Pontifex subesi concilio; sed imo concilium quoque ei subesse dicendum est.

IV. Non est opus, ut de Synodo Basileensi specialim aliquid dicamus. Etsi identidem legitima fuerit (quod tamen omnibus eius sessionibus et actis perpensis, ratione etiam habita spiritus, quo ii Patres ducebantur, quique satis manifeste semper se prodebat, ignoramus quo pacto possit affirmari), eius tamen decreta quoad potestatis suae declarationem abrogata sunt ab Eugenio in Concilio Florentino et in Lateranensi a Leone X. Synagoga fuit hominum turbulentissimorum, ex inferiori clero, doctoribus Universitatum et laicis quoque magna ex parte adunata: cui nihil aliud cordi erat quam ambitiosa suae auctoritatis ampliatio. Ineptos autem historicos hospitesque in Theologia et Ecclesiastico Iure aut malevolos se produnt illi, qui Synodorum huius aetatis, cuiusmodi fuerunt Senensis et Basileensis, historiam describentes, in sollicitudine Romanorum Pontificum tuendae auctoritatis sui Primatus eaque animi alienatione a Synodis generalibus habendis quam praeseferebant, non vident nisi quendam humanum affectum studiumque profanum augendae potestatis. Primatus Petri eiusque plena libertas in exercitio suorum iurium necessaria sunt Ecclesiae huiusque bonum procurat qui illa tuetur. Officium est autem Rom. Pontificis bonum Ecclesiae omni nisu curare. Integritati porro Primatus eiusque libertati, quam sibi in pluribus superbissime et insipientissime subiicere volebant, adversum animum gerebant non pauci ex illis, qui Synodos generales postulabant ea aetate iisque intererant easdemque agere volebant praeter morem ecclesiasticum; erat proinde officium Romanae Sedis huiusmodi Synodos, nisi maius malum ex hominum malitia timeretur, impedire; quod si propter pravitatem temporum fieri non posset, easdem ita fortiter moderari, ut Primatus auctoritas esset in luto.

V. Praeter Constantiense et Basileense concilia ad alia quoque provocabatur a Gallicanis. Haec breviter perstringemus. Canon 21. Synodi oecumenicae 8. prohibet, ne quis inhonorare aut movere a suo throno tentet Patriarchas et praecipue sanctissimum Papam senioris Romae et ne contra eum audeat conscriptiones ac verba complicare et componere sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminum, sicut Photius et antea Dioscorus fecerat. Tum subdit: « Porro si Synodus universalis fuerit congregata et facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Ecclesia quaevis ambiguitas et controversia, oportet venerabiliter et cum convenienti reverentia de proposita quaestione sciscitari et solutionem accipere et profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra Summos

senioris Romae Pontifices ». Ergo, aiunt, causae Ecclesiae Romanae deferri possunt ad Synodum oecumenicarn ibique de ea sententiam ferre licet, modeste quidem non audacter.

Verum 1° quod prohibitum fuit non est tantum modus quidam in ferenda sententia, sed ipsa sententia, quae ferenda non est in Bom. Pontificem ; quod sine audacia fieri nequii. Id enim Nicolai I. et Hadriani II. epistolae, probante Synodo, satis aperte docuerant: quod vero 2° ipso permittente Bom. Pontifice, causae Romanae Ecclesiae deferri ad Synodum oecumenicarn possint, id non derogat auctoritati Romani Pontificis, ut ex Actis olim in causa Symmachi liquet: porro canon citatus in hac hypothesisi loquitur, quod nempe sponte consentiente Romano Pontifice, causa eius ad Synodum deferatur.

Obiicitur etiam, Siricium Papam detrectasse indicium in causa Bonosi, quod ei pro sua modestia detulerat Anysius Thessalonicensis^ cui a Concilio Capuano fuerat haec causa commissa: « Cum huiusmodi fuerit (ait epis o. ad Anysium) Concilii Capuensis iudicium, ut finitimi Bonoso atque eius accusatoribus indices tribuerentur el praecipue Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de eius factis cognoscerent: advertimus, quod nobis iudicandi forma competere non posset ». Cur vero? an quia subest Papa'Concilio? audi Siricium ibidem : « Primum est, ul ii audiant quibus iudicandi facultas est dala: nos quasi ex Synodi auctoritate indicare non convenit ». Scilicet cum Synodo superiores simus, non convenit ut veluti eius delegata auctoritate indicemus. Dubitatur autem an haec epistola a Baronio adscripta Siricio, sit eiusdem. Cf. inter opera Ambrosii edit. Maurin. t. 3. nolas post epist. 56m.

VI. Obiicitur tandem argumentum petatum ex clausula definitionis Florentinae: definitur enim Romano Pontifici... pascendi, regendi, gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. I. C. plenam potestatem traditam esse: *quemadmodum etiam in- gestis oecumenicorum conciliorum et in sacris canonibus continetur*. Porro eam ex textu graeco (καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τοῖ πρακτικοῖ των οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ ἐν τοῖ ἱεροῖ κανόσι διαλαμβάνεται) sic legi volunt: *secundum eum modum, qui continetur in gestis* etc. Unde concludunt potestatem Primatus limitatam esse decretis conciliorum ac canonibus iisque obnoxiam (Bossuet opere citato l. 6. c. 11.). Heic iam non exercitium potestatis, ut Bossuet aiebat, sed ipsam potestatem haberemus limitatam.

Verum 1° certissime constat, lectionem latinam: *quemadmodum etiam* etc. non esse versionem ex graeco, sed prorsus originalem: id ex manuscriplis autographis eiusdem Concilii, quae in bibliothecis Romae et Flo-

renliae servantur, manifestum est. El sane inter Collationes habitas in Cone. Florent, scriptas ab Andrea de s. Cruce apostolici concistorii advocato, qui Concilio interluit, exstat XXII. in qua numeri noni hic est titulus: *deputantur sex pro qualibet parle ut tractent dogmatum definiendorum expressionem*: tum refertur sermo Cardinalis Placentini: <a dic qua convenistis, hodie est octavus dies, quo fuerunt deputati quatuor pro quolibet statu, qui deberent esse cum deputatis graecorum pro formando decreto. Patres singulis diebus convenerunt de mane et de sero. Tandem hoc mane fuit lectum decretum in s. Francisco in graeco et in latino et omnes deputati remanserunt contenti ». Cf. et Sess. 25. sub finem. Ilacc autem protulit Cardinalis Placentinus in generali Congregatione habita in Palatio Apostolico die Iulii: sessio ultima habita est 6a die eiusdem mensis in magna Ecclesia, cui nomen s. Maria liberata, lectumque est decretum latine a Cardinali Iuliano, graece a Cardinali Bessarione, ut ipsa acta nos docent. Quare operam perdunt qui in graecis verbis interpretandis laborant.

Constat 2° certissime, voculam *etiam* originalem esse: exstat enim in autographo originali quod videre licet Florentiae in bibliotheca Laurentiana. Porro particula *etiam* zat sequentia cum praecedentibus vincit, et ita vincit ut significet idem esse quod in praecedentibus et sequeftibus affirmatur. Iam vero interpretatio Gallicana excludit particulam *etiam* καί, quae quidem in ea interpretatione non habet amplius quid faciat; quoniam aliud novum, h. e. limitatio plenitudinis potestatis hoc inciso significaretur. Quare Gallicana interpretatio est difflrmis ab originali. Exsistente autem particula *etiam* καί, cuiusque vi retenta, formula καθ' ου τρόπου (quae literaliler est; secundum quem modum, h. c. quemadmodum, ω *ut*) non includit implicate antecedens (secundum eum modum quem) sed est simpliciter relativa, et ad praecedentia verba definitionis refertur. Ex quibus omnibus patet formulam καθ' ου τρόπου *quemadmodum* etc. non significare ullam limitationem; sed exhibere tantum argumentum ex traditione Conciliorum et canonum desumptum, ad confirmationem veritatis definitae.

Ceterum etsi legeremus: *Secundum eum modum, qui etiam continetur in gestis conciliorum et in sacris canonibus*, non esset consequens, heic limitationem quamdam poni. Nam idem ne dicunt hae duae formulae, 1a *Romanus Pontifex habet plenitudinem potestatis secundum eum modum qui continetur in actis conciliorum et sacris canonibus*; 2a *Romanus Pontifex habet plenitudinem potestatis limitatam tamen auctoritate conciliorum, quibus subest et auctoritate canonum, quos servare debet?*

Evidens salis est discrimin: prima enim formula significatur modus, (pio intelligenda sit plenitudo potestatis, nempe sicut a Conciliis et a canonicis est intellecta: altera vero formula limitatio sola significatur. Evidens proinde est quoque non eo modo fuisse locuturos Patres, si hoc alterum voluissent significare. Rursus quoniam cohaerentia est, asserere Pontifici plenitudinem potestatis et simul affirmare eius limitationem?

VII. Quia vero adversarii argumentum ducunt non ex sola hac clausula per se spectata, sed collata cum iis animadversionibus quas graeci fecerunt ad hunc articulum definiendum propositum a latinis: haec satis sit recolere. Absoluta disputatione de processione Spiritus S. ac probata formula definitionis, propositi a Papa sunt graecis alii articuli post Sess. 25am inter (pios primus de Primatu Papae: ut Sedes Apostolica seu Vicarius D.N. I. C. summus Pontifex habeat sua privilegia et licuerit ei suo iure, quippe ut summo Pontifici, adiacere quod sacro symbolo addidit (nempe particulam *Filioque*). Verum hoc alterum graeci, non quidem in publica sessione, sed apud se privatim agentes, improbarunt dicentes, consensum ad id requiri fratrum Patriarcharum.

Mox defuncto Patriarcha constantinop. Iosepho, inventum est eius chirographum pridie mortis scriptum, in quo haec profitebatur: « Omnia quae sentit et dogmatizat catholica et apostolica Ecclesia D. N. I. C. senioris Romae, ipse quoque sentio et iis me acquiescentem dico ac dico. Profiteor quoque ad certam omnium fidem, beatissimum Patrem Patrum et maximum Pontificem et Vicarium D.N. I.C. antiquae Romae Papam ».

Cum latini instarent, ut graeci articulum de Primatu reciperem, responderunt graeci, de Primatu Papae se consentire, ut facta unione habeat quidquid illi iure debetur. Deinde praesente Papa, Ioannes Provincialis longa oratione demonstravit Graecis doctrinam de Primatu Papae. Graeci autem Imperatoris domum convenientes examinarunt postulata Latinorum et reppererunt ea quinque aequa omnia et recta; scilicet de processione Spiritus S., de azymo et fermentato, de primatu Papae, de additione τοῦ Filioque, de purgatorio et compellebant Imperatorem ut opus unionis ad finem perduceret, his omnibus assenliendo; ille vero nolebat.

Post alterum diem evocavit ad se Papa orientalem Ecclesiam et iussit duos magistros de privilegiis suis disserere, quod sit Summus Pontifex et Petri successor et Christi Vicarius et indicet ac regat catholicam Ecclesiam tanquam Doctor et Pastor. Graeci autem consultatione inter se habita admittere se professi sunt privilegia Papae, praeterquam duo: 1, ut ne convocet Synodum oecumenicam sine Imperatore et Patriarchis, si consentire velint; quod si vocentur et non veniant, ne propterea impediti)

sint quominus Synculus liat: 2'' ut si quis putet se ab aliquo Patriarcha pali iniuriam el veniat (Romam) qui interposuit appellationem, ne Patriarchae ipsi se sistant indicandos, sed Papa mittat in provinciam quamque inquisitores et ibi per eos, ubi negotium est, iniuriam passi ius suum obtineant. Papa autem respondit, se velle omnia Ecclesiae suae privilegia velleque ad se fieri appellationes nec non regere et pascere universam Christi Ecclesiam lanquam Pastorem ovium ; auctoritatem praeterea sibi esse et facultatem celebrandi Synodum oecumenieam, cum opus fuerit et omnes Patriarchas parere debere suae voluntati. Non acquievit his Imperator.

Collatione postea habita inter se graeci de Primatu Papae fassi sunt, ipsum esse Summum Pontificem, Vicarium Christi, pastorem et doctorem omnium Christianorum, regentem el gubernantem Ecclesiam Dei, salvis privilegiis et iuribus Patriarcharum Orientis et Constantinopolitanum quidem secundum esse post Papam, deinde Alexandrinum etc. Quibus scriptis statuere graeci, nihil amplius esse faciendum, si haec a Papa non reciperentur. Cognoverunt autem ea fuisse recepta et acquieverunt.

Actum est ergo ut fieret tomus definitionis graece et latine omnesque subscriberent. In quo cum scriptum esset, quod Papa sua privilegia habeat iuxta determinationem sacrae Scripturae et dicta Sanctorum, hoc alterum veluli ambiguum non placuit Imperatori, qui voluit addi : iuxta tenorem κατά τήν δύνανιν canonum. De hoc ergo disputatum est latinos inter et graecos. Egressisque latinis graeci stalim consilium inierunt scripseruolque, habenda esse a Papa sua privilegia iuxta canones et dicta Sanctorum saeramque Scripturam et acta Synodorum τὰ πρακτικά των συνόδων. Haec tradita latinis, qui responderunt, se de his relatueros ad Papam. Tandem convenere ex utraque parte sex ut definitio et tomus unionis scriberetur graece et latine; cumque occasione illius clausulae additae a graecis: salvis iuribus et privilegiis quatuor Patriarcharum, lalini audirent additum esse *omnibus*, perstrepere ceperunt, expungendam eam particulam esse contendentes. At tandem amice convenientes eam omnes admiserunt et sic tandem graeci subscripserunt. Hinc definitionem Primatus post clausulam notam haec verba sequuntur. « Renovantes insuper ordinem traditum in canonibus ceterorum venerabilium Patriarcharum, ut Patriarcha Conslantinop. secundus sil post Sanctissimum Romanum Pontificem, tertius vero Alexandrinus, quarius autem Antiochenus et quinius Hierosolymitanus, salvis videlicet privilegiis omnibus el iuribus eorum ».

Porro ex hac historia manifestum est, 1° in stadio disquisitionis et

praeparationis dillieullaics contra dogma profectas potius esse ab Imperatore quam ab Episcopis graecis: 2° Eugenium strenue iura suae sedis defendisse semper: 3° Omnes tandem libere consensisse graecos cum latinis in definitionem prouli iacet: 4° formulam postulatam ab Imperatore: *iuxta tenorem canonum*, quae substituenda esset vel addenda alteri: *iuxta dicta. Sanctorum*, non eo spectasse ut diceretur exercitium potestatis Pontificis moderandum esse per canones, sed eo spectasse, ut significaretur ex doctrina canonum colligendam esse notitiam potestatis Primatus; lalini enim dixerant eam *ex dictis Sanctorum* hauriendam esse; cum vero Imperator adverteret huiusmodi dicta frequenter honoris causa proferri et laxiore sensu usurpari, voluit vel substitui vel addi; *iuxta tenorem seu vim canonum*, quod et episcopi graeci expresserunt dicentes: iuxla canones et dicta sanctorum sacramque Scripturam et acta Synodorum.

VIII. Provocatio scilicet ad canones in hac definitione eo spectabat, quo spectabat Gelasius I. in Commonitorio ad Faustum seu epistola 4a (Migne P. L. 159. p. 26.) ubi ait: « Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primae Sedi sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiae (cf. Th. seq.) ad huius Sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nunquam prorsus appellari debere sanxerunt ac per hoc illam de lota Ecclesia indicare, ipsam ad nullius commeare indicium nec de eius unquam praeceperunt indicio indicari, senlentiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cuius potius decreta sequenda mandarunt ». Et in eadem causa Aeacii scribens ad Episcopos Dardaniae epist. 13. inquit: « Cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sentiis ligata Pontificum Sedes beati Petri Apostoli ius habet resolvendi, ulpole quae de omni Ecclesia fas habeat indicandi neque cuiquam liceat de eius indicare indicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sil appellare permissus ». An censebat Gelasius potestatem supremam indicandi inappellabiliter de omnibus et ligandi quidquid ceteri Episcopi solverint et solvendi quidquid celeri Episcopi ligaverint, originem habere a canonibus, quos Ecclesia statuit ab iisque idcirco dependere iliisque posse circumscribi el limitari? an solum significare volebat ipsam Ecclesiam suis definitionibus et decretis canonicis agnovisse praerogativam Sedis suae, quam iure divino oblinet; ideoque ex canonibus Ecclesiasticis arguebat tanquam ex testimoniis ab omnibus receptis divinae institutionis? Hunc alterum sensum verum esse ostendit ipse Gelasius in decreto de apocry-

phus scripturis quod exorditur a stabilienda auctoritate Romanae Ecclesiae: « Quamvis universae per orbem catholicae Ecclesiae unus thalamus Christi sit: sancta tamen Romana Catholica et Apostolica Ecclesia *nullis synodicis constitutis* celeris Ecclesiis praelata est, sed ex angelica voce Domini et Salvatoris nostri primatum obtinuit: *Tu es Petrus* inquit etc. » Quod et Innocentius III. testatur ep. 209.1. 2. inquit: « Apostolicae Sedis Primatus, quem non homo, sed Deus imo verius Deus homo constituit, multis quidem et evangelicis et apostolicis testimoniis comprobatur, a quibus postmodum canonicae constitutiones processerunt concorditer asserentes, Romanam Ecclesiam in beato Petro apostolorum principe consecratam quasi magistram et matrem celeris praeeminere ». Porro primatus ipsa est potestas omnia ligandi et solvendi, de omnibus inappellabiliter iudicandi: ergo.

THESIS XVII.

Propria est quoque Primatus Romani Pontificis potestas recipiendi ex toto orbe appellationes a quocumque iudicio Episcoporum sententiamque ultimam ferendi super causis ab Episcopis iudicalis, non solum per indices delegatos eo ubi causa exorta est, sed per se ipsum Romae. Proprium quoque ipsius ius est legatos suos mittendi in omnes orbis christiani partes.

I. *Appellatio* in iure dicitur *ab inferiore indice ad superiorem provocatio rei vel actoris, ut lata a priore iudice sententia corrigatur ab altero vel revocetur*. Hinc iudex qui appellationem recipere potest, ius habet instituendi per se novum examen causae ferendique sententiam definitivam, qua sententia prior vel confirmetur vel rescindatur. Liqueat huiusmodi ius esse et aliud a iure simplici concedendi revisionem causae, quod verbis de Marea, (piam confutare oportebit in quaestione hac de iure appellationum ad s. Sedem, explicare placet: « Discrimen quippe est (ait in *Concordia* etc. l. 7. c. 3. n. 6.) inter appellationem et revisionem. Illa namque integram causae cognitionem transfert ad indicem superiorem, qui quaestionem excutit et definit in suo tribunali. At revisio definitivum indicium relinquit priori iurisdictioni, ea ratione ut prioribus iudiciis novi etiam adiungantur ». Non litigamus de huius alterius partis veritate; id tantum sumimus ut determinemus obiectum, de quo est quaestio, quod est ius appellationis; de iure concedendae revisionis dicemus postea, quod proprium fuisse Imperatorum falso docet idem de Marea

ibid. Liqueat 2° quoque ius recipiendae appellationis diversum esse ab eo quo exigitur, ut Episcopi, cum in Synodo indicaverint, referant quid gestum sit ad Humanum Pontificem, ut ipse vel probet vel improbet. Quod quidem ius etiam Innocentius Remensis Pontifici concedit (vide infra). Subjectum ergo disputationis nostrae est ius *proprie dictae appellationis*. Duo probanda sunt: 1° quod Romanus Pontifex ius habeat excipiendi appellationes ex toto orbe a quovis iudicio Episcoporum sententiamque ultimam ferendi: 2° quod cognitionem causae instituere sententiamque ferre possit ipse per se in suo tribunali Romae circa ea quae iam in Synodo Episcoporum indicata sunt: quod alterum potissimum ab adversariis negatur.

Probatur utrumque ex natura Primatus. Romanus enim Pontifex gaudet plena potestate in Ecclesia, potestate ligandi et solvendi quoad omnia et omnes: atqui potestas ligandi et solvendi est potestas quoque sententias iudiciales sive absolutionis sive damnationis ferendi quoad omnes et omnia: atqui inter omnes et omnia, quae subsunt huic potestati sunt quoque Episcopi eorumque sententiae: ergo potestas Romano Pontifici competit ferendi sententiam iudicalem circa sententias ipsas Episcoporum eorumque sententias vel rescindendi vel confirmandi. Huc autem redit ius appellationes recipiendi. Cf. testimonium Gelasii paulo ante citatum. Praeterea potestas Romani Pontificis est *immediata* in omnes fideles et *suprema*. Prout est immediata ius habet causas omnes uniuscuiusque fidelis cognoscendi et iudicandi: prout est suprema ius habet, ut nulla sententia circa suos proprios subditos sit peremptoria citra suum consensum. Idcirco ius habet Romanus Pontifex rursus cognoscendi et iudicandi causam iam ab aliis indicatam et iudicandi quoque de sententia aliorum; quia et ipsi sunt eius subditi immediati, ferendique ultimam peremptoriam sententiam, quae a sola suprema auctoritate ferri potest. Quia vero hoc ius proprium est Primatus, qui sicut personae Petri ita personae singulorum eius successorum competit; hinc ius istud potest personaliter sive per se ipsum Romanus Pontifex exercere.

Porro ex hoc constat, Romanum Pontificem recipere posse appellationem ne dum Episcopi appellantis a iudicio Synodi Episcoporum, sed et clerici inferioris et laici appellantis a iudicio Episcopi; neque enim Romanus Pontifex, qui est omnium superior immediatus, minus est superior Episcopi, quam Synodi Episcoporum. Ius huiusmodi Romani Pontificis, cum sit ius ipsius Primatus, est ius divinum, quod proinde nec ab ulla humana aut Ecclesiastica lege originem habuit nec ulla humana aut Ecclesiastica lege aboleri potest.

Hoc porro ius distinguendum est ab eius exercitio, quod ex voluntate ipsius Romani Pontificis diversum identidem esse potest et plus minus temperatum. Ipsi enim supremi Principes noluerunt licere subditis in omnibus causis appellare, vel unam tantum in certis causis appellationem concesserunt idque bonum publicum exposcebat. Idem quoque in iure canonico institutum est. Verum non nisi ineptissime «piis exinde inferret non ess»¹ in potestate Romani Pontifices appellationes ex quovis indicio recipere, cum ipsa temperamenta quoad praxim sint auctoritate eiusdem constituta.

II. Ast opponunt nobis veterem Ecclesiae praxim, canones Conciliorum, Episcopos sanctitate et doctrina insignes, qui huiusmodi appellationibus obstiterunt suasque opponunt coniecluras, quibus testimonia antiquitatis sibi contraria in alium sensum detorquere contendunt. Itaque per instrumenta quoque et testes rem conficiamus. Incipiamus ergo a Concilio Sardicensi.

Concilium hoc CCC. circiter Episcoporum habitum anno 346° oecumenicum fuit convocatione, celebratione, confirmatione; cuius rei demonstrationem vide penes Marchetti in *Dissertatione polemico-canonica sopra H Concilio di Sardica: parte 1a(a)*. Quod si seorsim ab aliis oecumenicis non enumeratur, id inde repetendum est, quod nullum dogma fidei sanciverit eiusque canones vehiti appendix canonum Nicaenorum sint habili et sub censu Nicaenorum a Romana Sede semper citati. Canonum huius Synodi mentionem faciunt Patres Chalcedonenses in oratione ad Imper. Marcianum et laudibus extollunt eam Synodum eamque se recipere significant non secus ac Constantinopolitanam et Ephesinam. Insulinianus Imp. ipse eam citat in suo edicto fidei.

Porro inter canones viginti et unum Sardieenses ad nostram quaestionem spectant tertius, quintus et septimus secundum ordinem Dionysianum. Advertendum est autem, lectionem latineam horum canonum non esse versionem, sed esse originalem; cum maior pars Episcoporum Occidentalium fuerit et Dionysius Exiguus in literis ad Stephanum id disertè testetur inquit: « Statuta quoque Sardicensis Concilii atque Africani, quae latine sunt edita ». (Cf. Fratres Ballerinos Oper. s. Leonis

(a) Intolerabilis est porro «odacia, ne insipientiam dicam. Illustrissimi de Marea op. cit. I. 7. c. 3. qui negat fuisse concilium celebratione oecumenicum, quia autem Concilium foret constitutum, divortium fecerunt Orientales; nimirum 80. Aviani, qui Philippopolim secesserunt. At manserunt tamen non pauci alii graeci, ut ex subscriptionibus evidens est An ergo Concilium desinit esse oecumenicum, quia haeretici recedunt? Id quidem gratissimum Protestantibus.

loin. III. *Antiquis Canonum Collectionibus* p. I. c. a.). Editionem Canonum dionysianam exhibemus.

Prior ex his Iribus canonibus is est: « Osius Episcopus dixit... quod si in aliqua provincia aliquis Episcopus contra fratrem suum Episcopum litem habuerit, ne unus de duobus ex alia provincia Episcopos advocet cognitores. Quod si aliquis Episcopus indicatus fuerit et putat se bonam causam habere, ut iterum concilium renovetur; si vobis placet, s. Pelri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano Episcopo et si indicaverit renovandum esse indicium, renovetur et det indices: si autem probaverit talem causam esse, ut non refricentur ea, quae acta sunt, (piae decreverit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit: placet ».

Alter: « Gaudentius Episcopus dixit: addendum, si placet, huic sententiae, quam plenam sanctitate protulistis, ut cum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio qui in vicinis locis commorantur et proclamaverit agendum sibi negotium in Urbe Roma: alter Episcopus in eius cathedra post appellationem eius, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Romani Episcopi determinata ».

Tertius: « Osius Episcopus dixit: placuit autem ut si Episcopus accusatus fuerit et indicaverint congregati Episcopi regionis ipsius et de gradu suo eum deiecerint, si appellaverit (graece: veluti appellans confugerit etc.) qui deieclus est et confugerit ad Episcopum Romanae Ecclesiae et voluerit se audiri: si iustum putaverit (Episcopus Romanus), ut indicium renovetur vel discussionis examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia inquirant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut de latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi (Romani) quid velit et quid aestimet: et si decreverit mittendos esse, qui praesentes cum Episcopis indicent, habentes eius auctoritatem a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit Episcopos (provinciales) sufficere ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo indicaverit. Responderunt Episcopi: (piae dicta sunt placuerunt ».

Ut sensum canonum clare assequaris, adverte quoad 1° olim eam consuetudinem exstitisse, ut cum Episcopus damnatus in Synodo Provinciae audiri rursus postularet, ad alios indices se convertere potuisset: Concilium vero Antiochenum statuisset canone 12. ut deberet *se convertere ad maius Episcoporum Concilium* et quae putaverit habere insta-

plurimis Episcopis suggerere eorumque discussiones ac indicia praestolari. Cuiusmodi vero erat istud maius Concilium. Zaccaria (*Anti/eb.* p. 2. 1.3. e. 3.) ait fuisse coactum ex Episcopis vicinarum provinciarum, quos .Metropolitanus Episcopi damnati convocabat, ul in secunda instantia indicarent. Idque probat ex canone Antiocheno 14. (De vi Canonum huius Synodi cf. Fratres Ballerinos oper. s. Leonis torn. 3. p. 1. c. 4. §. 2.): « Si quis Episcopus de certis criminibus indicetur el contingat de eo provinciales Episcopos dissidere, cum indicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis: pro totius ambiguitatis solutione sanctae Synodo placuit, ut metropolilanus Episcopus a vicina provincia (ἐπαρχία) indices alios convocet, qui controversiam tollant, ut per eos simul et per provinciales (τῇ ἐπαρχίᾳ) Episcopos quod iuslum visum fuerit approbetur ».

Atqui legenti hunc canonem evidens est ibi non agi de hypolhesi quod sententia iam lata sil a provincialibus Episcopis in prima instantia et Episcopus damnatus aliud iudicium petat, in quo rursus causa sua indicetur in secunda instantia ; sed agi de alia prorsus hypolhesi, nempe quod in iudicio primae instantiae Episcopi provinciales dissentiant et propter dissensum nequeant ferre sententiam el ila intellexit Hadrianus Let antiquus epitomator graecus (cf. Schelstrate Saer. Cone. Antiochenum in h. L). Nec videtur posse praecipi simpliciter, ut priores indices indicent rursus simul cum secundis, quod tamen dicendum foret praeceptum, si ad hanc alteram bypothesim canon 14. perlineret. Ilac animadversione nolumus dicere, quod falsa sil sententia Zaccaria, nimirum secundam Synodum, quae in secunda instantia indicaret, coactam fuisse ex Episcopis finitimarum provinciarum, sed tantum quod ea sententia canone illo 14. non probatur, quem solum Zaccaria expresse citat. Ceterum ea sententia certe probatur per alterum canonem Sardicensem allatum : ibi enim dicitur Episcopus depositus *iudicio Episcoporum qui in vicinis locis commorantur*: porro huiusmodi iudicium non potuit iure esse in prima instantia, cum evidenter id metropolilauo eiusque concilio competeret. Erat ergo secundum iudicium quod instituebatur, cum reus bonam causam se habere putaret. Igitur iudicium in secunda instantia ex vicinis Episcopis alterius provinciae cogeatur.

Porro Synodus Sardicensis canone priore quoad indicia Episcoporum haec statuit. 1° Quod si quis Episcopus habet litem contra alium Episcopum eiusdem provinciae, neuter ex iis vocet indices ex alia provincia Episcopos; sed in prima instantia indicent Episcopi provinciales. 2° Si in iudicio provinciali aliquis Episcopus damnatus fuerit, isque existimet se habere bonam causam ul iterum iudicium fiat; ii qui indicarunt, seri-

haut ad Romanum Pontificem, qui si censuerit renovandum esse iudicium, destinet indices, a quibus renovetur: si vero censuerit non opus esse causam rursus indicari, valeat quod ipse decreverit. 3° id Patres Sardicenses statuere se dicunt, ut B. Petri memoria honoretur.

Itaque a) hic non est sermo de appellatione ad Bornanam Sedem; non dicitur: *Si reus appellaverit ad Ponli/iceni, vel quod possit appellare*: et sane si hypothesis appellationis ageretur, non indices, sed reus, aut ipse certe scribere deberet ad Romanum Pontificem. Agitur ergo ea hypothesis tantum quod Episcopus causa cadens in prima instantia postulet aliud iudicium. Hoc alterum curae erat metropolitano, qui a finitimis provinciis Episcopos vocabat: Sardicenses autem statuunt, hoc alterum iudicium committendum esse curae Romani Pontificis, cuius sit 1° iudicare, an oporteat iudicium instaurare, 2° dare indices, si putat renovandum iudicium. Iam vero primum non poterat praestari a Pontifice nisi causa cognita; huius ergo notitia referenda erat ei a Synodo provinciae quae indicaverat: alterum est actus superioris iurisdictionis nec limitatae, ita ut debuerit hos vel illos indices assignare, puta Episcopos provinciae vel finitimos, sed illimitatae: *det indices* inquiunt, nempe quos ipse velit. Versio quidem graeca habet « et per propinquos provinciae Episcopos, si opus sit, iudicium renovetur et cognitores ipse (R. P.) praebeat », ut scilicet in potestate sit Romani Pontificis eligere ex vicinis Episcopis, quos velit, et ita secunda synodus adunetur ex vicinis Episcopis: quod canon sequenti congruit.

Huiusmodi autem decretum statuens ul pro secundo iudicio scribatur Romano Pontifici, ipseque decernat an sil habendum el si censet, det indices, aliquid novi constituit: quae quidem novitas non est posita in iure aliquo concessio Romano Pontifici, sed in exercitio iuris, quod exercitium necessarium non est et prius non exstabat; est lamen maxime conveniens iuribus Primatus. Scilicet Romanus Pontifex propter Primatum iurisdictionis in omnes Episcopos iure divino ipse est index Episcoporum: et cum iure divino non sint in Ecclesia nisi Episcopi et Romanus Pontifex successor Petri in Primatu, ceterae autem dignitates Metropolitanorum, Patriarcharum etc. sint iure tantum ecclesiastico, quod a Romano Pontifice pendet nec ius eius divinum limitare potest; ipse Romanus Pontifex iure divino est index Episcoporum etiam in prima instantia. Aerum institutis iam ad initio Patriarchis et métropolitains deinde iisque vocatis in pariem sollicitudinis, quam circa Episcopos gerit successor Petri, his datum est, ul in suorum Episcoporum Concilio causas Episcopi in prima instantia indicarent; secundum vero iudicium haberetur

» r. i

c. t

A. i

! H

! !

I

,

a finitimis Episcopis vocatis a métropolitain), At Saidicenses statuunt ut Imius alterius indicii dispositio permittatur Romano Pontifici, qui ius, quod a Christo habet, libere quoad illud exerceat. Novam fuisse legem huius disciplinae liquet tum ex eo quod prius ea non comparcat, tum ex verbis quibus proponitur: Si rodus *placet, s. Petri memoriam honoremus*. Eaque disciplina admodum rationabiliter est inducta. Romanus enim Pontifex ratione sui Primatus potest vicinos Episcopos vel alios cogere ut indicium instaurent eisque auctoritatem superiorem vere imperitari: quae quidem facere non poterat metropolitani, qui in aliena provincia iurisdictionem non habebat: sed solum poterat petere et invitare: iurisdictionem vero alieni Episcopi a lege vel consuetudine oblinebant.

Diximus novam fuisse legem huius disciplinae, et fuit nova tantum quoad hunc specialem casum, ul indices secundos daret Pontifex ipseque decerneret, an renovandum esset indicium, necne. Celerum iam antiquitus canon et consuetudo exstabat, ut in causis Episcoporum, saltem praecipuarum sedium, sententia ultima a Romano Pontifice ferretur. Illa Iulius I. epist. ad Orientales in causa Aihanassii, Marcelli Episcopi Ancyrae, Asclepae Episcopi Gazae, qui ab Arianis depositi fuerant: « Nam si, ut dicitis, in culpa fuerunt, oportuit *secundum canonem* ei non isto modo indicium fieri: oportuit scribere omnibus nobis (Synodo Romanae) ut ita ab omnibus quod iustum esset decerneretur. Episcopi enim erant, et non vulgares Ecclesiae, quae ista patiebantur; sed quas ipsi Apostoli suamet opera ad fidem instruxerunt. Cur igitur et in primis de alexandrina civitate nihil nobis scribere voluistis? *an uñnari estis hanc consuetudinem esse, ut primum nobis scribatur, ut hinc quod iustum est definiri possit?* »

ConoLL. Errant ergo qui putant heic novum ius conferri a Synodo Pontifici; nam ius, cuius exercitium heic decernitur, divinitus inest Romano Pontifici, sicut celera iura Primatus; idque significare Patres Sardicenses censendi sunt cum aiunt: *b. Petri memoriam honoremus*, si credendum est eosdem perspectas habuisse praerogativas divinitus collatas Petro. Si enim res illa se habebat, ut certe se habuit, honor delatus memoriae b. Petri in eo esset, ul exercitium sui iuris synodali indicio declaretur et vindicetur. Errant proinde qui censent heic primum ab Ecclesia concessum esse Pontifici ius recipiendarum appellationum et tale ius ei idcirco competere non ex institutione divina, sed ecclesiastica: errant, inquam: quia, praeter dicta, in hoc canone de appellationibus ne verbum quidem: frustra proinde sunt et inepti, qui ut illud ius divinum negent, provocant ad ea verba *b. Petri memoriam honoremus*, quibus aliquid novi statui significetur.

In secundo canone distinguenda est pars narrativa a parte dispositiva. Ea complectitur speciem casus seu factum quod supponitur, circa quod suffragium ferendum non versatur; haec docet quid in eo casu faciendum sit. Porro ad pariem narrativam haec spectant: nimirum quod aliquis Episcopus depositus indicio Episcoporum vicinorum proclamet, agendum sibi negotium in urbe Roma, sive appellet ad Romanum Pontificem. Pars dispositiva haec est, quod post appellationem eius, alter in eius cathedra omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in indicio Episcopi Romani terminata. Iam vero ex hac simplici canonis inspectione haec liquent. 1° Agitur heic de Episcopo deposito in secundo indicio, quod a vicinis Episcopis habebatur. 2° Cum mentio disciplinae appellationum spectet ad pariem narrativam canonis, circa (piam deinceps Patres Sardicenses aliquid statuunt, et cum tamen non statuunt licere appellationes, sed illud tantum quod eo iure supposito consequens est; palet supposuisse Patres, quod citra quoque ullum eorum decretum ius haberent Episcopi appellandi Romam iusque haberet Roma excipiendi eorum appellationes.

Patres quidem Sardicenses ratum habuerunt hoc ius; nam *a)* qui a iudicio in secunda instantia depositus est, post appellationem suam ad Romanam Sedem, non iam dicitur depositus, sed *qui videtur esse depositus*: *b)* tribuunt appellationi effectum suspensivum, ut sententia praecedens non adducatur in praxim: *c)* causa nondum finita dicitur, sed terminanda a Romano Pontifice, *d)* terminanda vero in iudicio Episcopi Romani, h. c. in eius tribunali. Atqui haec est professio vere dictae appellationis, hinc nempe quod habent Episcopi appellandi ad Romanam Sedem iurisque quod habet Romanus Pontifex recipiendae appellationis, quae sit appellatio proprie dicta, non sola potestas concedendi revisionem causae. Nam termini in propria significatione sunt accipiendi, praecipue cum leges seu canones conduntur et maxime si sint termini legales: porro huiusmodi est *appellare*, cuius significatio in foro civili notissima erat. Praeterea appellatione interposita, causa indicanda erat in ipso tribunali Romani Pontificis, vel ius ad id ipse habebat: dicitur enim: « nisi causa fuerit *in iudicio Episcopi Romam determinata* » et, « proclamaverit *agendum sibi negotium in urbe Roma* »: indicium ergo Romae instituebatur, Episcopus ergo Romanus indicabat, non tantum mittebat indices delegatos qui in loco prioris iudicii causam agnoscerent et indicarent. Tandem Romanus Pontifex in suo iudicio poterat irritare sententiam priorem; haec enim est ratio cur ille depositus appellabat, et haec est ratio cur prohibeatur ne alius interca ordinetur: per sententiam

autem Romani Pontificis causa terminabatur. Atqui hi sunt characteres proprii appellationis: ergo ius verarum appellationum* recipiendarum vigeat in Romano Pontifice ante Concilium Sardicense cunctisque Ecclesiis notum erat huiusque iuris non auctores sed testes sunt Patres Sardi-

Dices: in lectione graeca huius canonis desunt ea verba, *appellationem* et *in urbe Roma*. Respondeo, 1° quod canones latino sunt editi: 2° et si ea verba desint, sensus tamen est idem. Ait enim: < si quis Episcopus... dicat rursus sibi defensionis negotium competere, non prius in cathedram alius substituitur, quam Romanus Episcopus causa cognita sententiam tulerit ». Causa ergo cognoscenda a Romano Episcopo, ab eo sententia ferenda, ante hanc nihil innovandum : negotium ergo defensionis competens reo erat provocatio ad iudicium Romanae Sedis ad quamque appellabat qui hanc defensionem sibi competere dicebat.

In tertio quoque canone distinguenda est pars narrativa a dispositiva. Prior est, si episcopus indicatus fuerit in Synodo provinciae suae et depositus fuerit atque appellaverit et confugerit ad Romanam Sedem. Ex quibus verbis liquet, agi hic alteram hypolthesim a praecedente. Hic enim agitur de appellatione quae interponatur post primum iudicium; sermo est enim de sententia lata ab *Episcopis regionis ipsius* h. e. provinciae Episcopi depositi, quod erat iudicium in prima instantia. Ex ipsa indole rei et structura sermonis patet indicem, ad quem appellare is dicier, esse Romanum Pontificem: « si appellaverit qui deiectus est et confugerit ad Episcopum Romanae Ecclesiae » ; nam index appellationis significandus erat, ut deinceps certi aliquid super ea specie facti posset constitui: verba autem: *ad Romanae Ecclesiae Episcopum*, ad utrumque verbum *confugerit* et *appellaverit* per se referri possunt, ac per alterum verbum *confugerit* ipse scopus appellationis significatur, ad se tuendum scilicet ab iniusta sententia. Quod quidem confirmari potest lectione graeca quae actionem unam pressius significat: και ὡςπερ (b) ἐζζαλεσάμενο ζαταφύ- πη z. τ. λ. et veluti appellans confugerit. Ineptum porro est contendere, ibi de proprie dicta *appellatione* sermonem non fieri, quia dicitur *veluti appellans*, non simpliciter *appellans*, ac si proprie non appellet,

(a) Eodem pacto Balsamon canones istos interpretatur, hoc unum contendens, quod privilegia veteris Romae competant moio et novae.

(b) In iure graecorum edito a Cardinali Pitra tom. P pag. 404, lectio codicum, excepto uno Parisiensi, est ὡςπερ; qui lectione constructio non admodum plana videtur: sensus tamen, non mutatur.

sed aliquid simile appellationi laciāt. Nam particula ω vel (quae significationes omnes τοῦ /// latini habet) non habet tantum sensum, ut ila dicam, *opproeimativum*, sed et *reduptic-ativum*, vel *identitatis*, ut proinde sil ac *quatenus*, *quippe qui: ti* ὡς ἐξζαλεσάμενο καταφυγή si quatenus appellans confugerit, seu si confugerit, quippe qui appellaverit: nimirum, si appellando confugerit. Hunc vero certum sensum subesseiis verbis el ex lectione originali latina liquet et ex collatione cum canone praecedente liquere potest.

Iam vero ut intelligalur quid Patres Sardicenses constituerint, recolendum est, moris tum fuisse ut secundum iudicium a Synodo finitimorum episcoporum institueretur; quamvis autem esset in potestate Romani Pontificis indicare in secunda instantia sicut etiam in prima; huiusmodi tamen ordo ut a tribunali immediato ad immediate superius appelletur, utilis esi et rectus, atque a lege tum civili tum canonica constitutus. Est ergo ratio sufficiens, cur Romanus Pontifex hunc ordinem servari velit. Porro in hac specie casus qui a indicio primae instantiae ad Romanum Pontificem appellaret, saltum faceret, praetermisso tribunali proxime superiore. Hinc quoniam eam consuetudinem, quam canone primo ad meliorem quoque formam reduxerant, abolere nolebant, sequentia statuunt, quae satis sunt clara. In quibus illud praesertim advertendum est, quomodo nempe loquantur; nihil enim *imperative* dicunt, sed consilium suum proponunt, relinquentes Pontifici totius rei arbitrium: « Scribere his episcopis *dignetur... erit in polestate Episcopi* (Romani) quid velit et quid aestimet... *erit in suo arbitrio... faciet quod sapientissimo suo consilio indicaverit* ». Haec autem loquendi ratio testimonium est persuasionis lotius illius Synodi, quod nullam ipsa haberet potestatem coactivam in Romanum Pontificem et esset in potestate eiusdem aliter ac ipsi consulebant agere ac causam per se ipsum, pratermisso secundo indicio episcoporum finitimorum aliorumve, Romae indicare.

Porro ex his constat, a Patribus Sardicensibus 1° lanquam testibus nos certiores fieri consuetudinis praecedentis et iuris Romanae Sedis tum appellationes recipiendi, tum indicandi causam appellantis in suo tribunali: 2° ab iisdem tanquam indicibus decretis suis idem ius confirmari. Horum certe canones citabat Gelasius, cum aiebat ep. 4. « Ipsi sunt canones qui appellationes totius Ecclesiae ad huius Sedis examen voluere deferri ». Hoc ius recipiendi appellationes et per se indicandi in causis huiusmodi, non secus ac convocandi Synodos oecumenicas, etsi Patriarchae dissentiant, defendit in Concilio llorentino adversus graecos Eugenius Sess. 25.

14A

>11

idK I
Kji

tfll

iH

* ii

Hactenus explicata si advertisset Hincmarus Remensis, turbulentus homo et quo arrogantior in subditos eo irreverentior in Romanum Pontificem, non ita hos tres canones esset interpretatus, ut Koinanus Pontifex appellationem episcopi excipiens non deberet causam ipse indicare Romae, sed indices dare qui in provincia indicarent (Opusculo o'v. capitulorum adversus Hincmarum Laudunensem episcopum, c. 3.). Quasi vero verba secundi canonis, quem Hincmarus recitat ut nos recitavimus, clara non sint et tertius canon, quo abutitur, ad eandem speciem facti speciet ac secundus, ita ut iste per illum sit enarrandus atque in tertio canone aliquid statuatur, quo Romanus Pontifex obligetur.

UL Et sane ante Concilium Sardicense Episcopi ad Romanam Sedem appellarunt ibique causa cognita et sententia lata fuit a Romano Pontifice. Ad appellationis factum quod spectat quaestio est an appellaverit Romam Athanasius alique episcopi cum eo, qui plura iniuste passi erant ab Eusebianis. Appellasse Athanasium dicit Liberatus Diaconus scriptor see. 6. in *Breviario* c. 18. inquiens de Ioanne Talaia quod « sumptis synodiciis litteris Romanum Pontificem Simplicium appellavit, sicut b. fecit Athanasius ». Verum concedendum arbitramur, quod si formae iudicialis ratio habeatur, non videatur vera fuisse appellatio. Nam 1^a appellatio est ad superiorem a sententia iudicis inferioris, cuius auctoritas aliquo modo admittatur et sententia acceptetur. Secus autem si inferioris iudicis nulla ratio habeatur et postea ad superiorem recurratur ut ipse causam iudicet, vera appellatio locum non habet: atqui hoc altero modo se gessit Athanasius, qui Synodi Tyriae iudicium non admisit nec eius sententiae ullam rationem habuit, at postmodum vocatus a Iulio Romam confugit. 2° Qui appellat ipse est qui provocat ad iudicium superioris: atqui in hac causa non ipse provocasse Athanasius videtur, sed vocatus fuit a Iulio (« non suo motu sed accersitus ac litteris nostris acceptis huc accessit ». Iulii episl.), postquam hic litteras ab Eusebianis acceperat, quibus illi postulabant Synodum cogi Romae et ipsi Iulio arbitrium causae deferebant (Cf. Athanasium *Apologia conf. Arianos* n. 20. Iulii epistolam ad Eusebianos n. 2. et 20. Theodorem II. E. 1.2. c. 4°). Quamvis vero legati Synodi Alexandrinae ipsiusque Athanasii, qui litteras Synodicas Romani tulerant, quas ad omnes Episcopos Synodus ea misit, ut nefaria facinora Arianorum nota facerent, postulaverint Synodum fieri Romae quod iam legali Eusebianorum petierant (Athanasius l. c.); tamen id non probat Athanasium proprie appellasse, tum quia ea petitio videtur facta postquam Eusebiani arbitrium causae detulerant Iulio, in idem sponte consentientibus aliis, tum quia aliud esi, ut diximus, appellare, aliud postulare iudicium penes legitimum et iustum indicem, quod lunc factum fuit.

Attamen etsi forma propria appellationis defuerit, si id quod *eessum* est consideretur, dicendum est, Iulium ius exercuisse proprium eius, qui appellationes a iudiciis Episcoporum recipere potest atque sententiam ab eo latam fuisse nequivalentem sententiae in causa appellationis. Etenim ius appellationis recipiendae in eo est quod sententia ferri possit post aliorum sententiam de eadem re, quod cogi possint indices priores se sistere cum reo iudici secundo, quod hic possit rescindere et irritare sententiam priorem. Quod vero reus vel appellet, vel vocatus veniat, id non minuit ius superioris indicantis, sed solum mutat modum instituendi iudicii. Porro ea omnia praestitit Iulius in causa Alhanasii aliorumque Episcoporum et sententia Iulii lata in sua Synodo efficax ex se fuit, ut primum docent nos Patres Sardicenses in epistola ad Ecclesiam Alexandrinam, aientes quod « aequitas iudicii fratris et coepiscopi nostri Iulii liquido apparuit, qui non temerario consilio, sed cum debita accuratione sententiam tulit, adeo ut nihil sit dubii de communione fratris nostri Alhanasii relictum ». Tum docent Socrates et Sozomenus: ille l. 2. c. 15. « Porro Athanasius post diuturnos labores aegre tandem in Italiam pervenit... Eodem tempore Paulus quoque Constantinopolis Episcopus, Asclepas Gazae etc. in urbem regiam adveniant. Ubi cum Iulio Romanae Urbis Episcopo causam suam exposuissent, ille, *quae est Romanae Ecclesiae praerogativa*, liberioribus litteris eos communitos in Orientem remisit, singulis sedes suas restituens simulque perstringens illos, qui supradictos Episcopos temere deposuissent ». Et Sozomenus l. 3. c. 8. de eadem re: « Episcopus igitur Romanus, quum *singulorum causas cognovisset* omnesque consentientes Nicaenae Fidei comperisset, in communionem recepit. Et *quoniam propter Sedis dignitatem omnium cura ad ipsum spectabat*, suam cuique Ecclesiam restituit ». Negat Uenricus Valesius ad locum Socratis citatum et negant Maurini editores (in Admonitione ad Apologiam citatam) factam unquam reapse a Iulio restitutionem Alhanasii in suam sedem. Verum nonne ipse Iulius in epist. ad Eusebianos testatur se habuisse Athanasium ut verum Episcopum ac habere, post causam discussam? Quid porro hoc erat, nisi indicare ipsum esse Alexandrine legitimum Episcopum nullamque rationem habendam esse intrusi Gregorii? Id porro est tantundem ac ei suam sedem restituisse; neque enim de materiali restitutione agebatur, neque is unquam vel aliqua specie iuris, sed solum per vim deturbatus ab ea fuerat. Recte proinde Socrates et Sozomenus actum Iulii sunt interpretati.

Ante Athanasium eiusque in appellatione socios alii quoque appellarunt Romam. Omittimus Marcionem, Primatum Eambesilanum et Fortunatum

pseudoepiscopum, de quibus confer Zaccaria *Anti/ebb.* p. 2. l. 3. c. 2., hi enim forte vere non appellarunt. Nam ad Marcionem quod special, etsi tides potius habenda sit Epiphanio (h. 42.) quain Tertulliano de *Praescript.* c. 30.); non satis liquet ipsum appellasse. Ipse quidem, postquam propter flagilium ab Episcopo Sinopis pulsus est ab Ecclesia cl poenitentiam oblinere non potuit, confugii ad Ecclesiam Bomanam: veni in ratio confugiendi potuit esse multiplex. Etenim potuit confugere appellationis causa, ut sententia Episcopi sui retractaretur: potuit etiam confugere, ut communionem et locum presbyterii, quem in sua ecclesia amiserat, in alia ecclesia, cui ignotum esset suum crimen et quidem in praecipua Ecclesia obtineret. Id enim identidem factum esse, ut aliquis a suo Episcopo excommunicatus, ad alium confugeret eiusque communionem peteret atque etiam oblineret, liquet ex canone 5. Nicaeno et 16. Sardiceiisi, qui id rursus vetuerunt. Porro hoc aliud est ac appellare. Sane clerus Romanus i vacabat tunc sedes negans ad sui communionem recipere Marcionem, hanc rationem reddidit: « nobis iniussu venerandi Patris lui (episcopus enim erat eius Pater) facere istud non licet: una siquidem fides est et animorum una consensio ». Quod si de appellatione actum esset, vel non negassent se posse eam excipere, vel negantes hanc dedissent forte rationem, quia Episcopus Romae non erat. Idem vere intendisse videtur Privatus Episcopus, qui a Synodo depositus Romam legatum misit, « qui furto et fraudulenter litteras a nobis elicere curaret » ait Clerus Romanus ad Cyprianum epist. 30., litteras nempe communionis petebat, sed furto et fraudulenter: at si appellasset, rem totam plane aperire debuisset, de quibus criminibus accusatus, quam sententiam tulerit. In negotio quoque Fortunati appellatio non satis liquet. De ea a Cypriano epist. 55. nunquam fit sermo nec de iterando a Romano Pontifice iudicio, sed tantum de litteris quas Felicissimus, qui Fortunati causam agebat, Romam tulit, quibus criminationes contra Cyprianum continebantur: quare Cyprianus et criminum Fortunati eiusque sociorum ac suae innocentiae in ea epistola probationes affert. Vide Pamelium in hanc epistolam.

Verum his omissis, certa est appellatio duorum episcoporum Hispaniae ad Slephanum probata ab ipso Cypriano, (aim enim Episcopi Basilides et Martialis in Synodo, et quidem *a legitimis iudicibus* depositi fuissent fuissentque his substituti Felix et Sabinus, ii ad Romanum Pontificem Slephanum confugerunt; qui ipsis auditis eorumque causa cognita, eos suis sedibus restitui iussit. Porro haec est vera appellatio a iudicio legitimae Synodi ad tribunal Romani Pontificis, qui causam ipse cognovit

sententiamque tulit. Factum narrat Cyprianus epist. 68. ad eas Ecclesias Hispaniae, quae Basilidem et Martialem ciecerant. Porro audita sententia Slephani, illae Ecclesiae per Felicem et Sabinum litteras Cypriano dederunt, ut ipse iustam pariter ac necessariam sollicitudinem eorum vel solatia vel auxilio suae sententiae subleverat. Quid vero praestitit Cyprianus? convocata Synodo lectisque iis literis, quibus plura et ingentia crimina Basilidis et Martialis referebantur, consuit cum suis episcopis illos iuste depositos esse nec amplius habendos esse ut episcopos ac legitime esse ordinatos Felicem et Sabinum. Subdit autem: « Nec rescindere ordinationem iure perfectam potest quod Basilides post crimina sua detecta et conscientiam etiam propria confusione nudatam, Romam pergens, Slephanum collegam nostrum longe positum et gestae rei ac tacitae veritatis ignarum fefellit (forte ipse Cyprianus deceptus a Felice et Sabinio fuit), ut exambiret reponi se iniuste in episcopatum, de quo fuerat iure depositus. Hoc eo pertinet ut Basilidis non tam abolita sint, quam cumulata delicta, ut ad superiora peccata eius etiam fallaciae et circumventionis crimen accesserit. Neque enim tam culpandus est ille, cui negligenter obreptum est, quam hic exeerandus qui fraudulenter obrepsit ». Scilicet hoc unum notat Cyprianus *vitium obreptionis*, quo sententia nulla est, non ipsam appellationem; quam profecto praecipue improbasset, si ius aut consuetudo non ferebat, ut Romanus Pontifex sententias Synodorum suo iudicio irritaret et damnatorum appellationes exciperet, imo appellationem probat; qui enim notat vitium obreptionis, supponit et cogitat indicem esse legitimum illum ad quem recursus fit: obreptio enim et subreptio proprie habent locum penes indicem et superiorem.

Haec quidem sufficiant: monendum est enim quod, cum pauca veteris aetatis munimenta supersint, non sunt plurima ex huiusmodi factis postulanda. Nihilominus testes certos habemus huius antiquae consuetudinis. Etenim eam testatur Leo M. in controversia cum s. Hilario Arelatensi, Epist. 10. (cf. hac de re Fratres Ballerinius Operum S. Leonis torn. 2. ad dissertationem o.ⁿ Quesnelli): « Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat Apostolicam Sedem, pro sui reverentia, a vestrae etiam provinciae Sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam et per diversarum, *quemadmodum vetus consuetudo poscebat* (non heie citantur canones Sardicensis, sed *consuetudo* eaque *vetus* appellationem causarum aut retractata aut continuata fuisse indicia ». Augustinus quoque tanquam rem notissimam tradit, ius Romano Pontifici fuisse ante Nicaenam Synodum indicandi per se ipsum causas Episcoporum iam alibi damnatorum (Epist. 43. n. 7.): « Posset (Caecilianus) conspirantem mul-

itudinem inimicorum non curare, cum se videret el Romanae Ecclesiae, in qua semper Aposlolieae Cathedrae vigit principatus... per communicatorias litteras esse coniuneliim, *ubi paratus esset causam dicere*, si adversarii eius ab eo illas ecclesias alienare conarentur >. I)c subsequen-
tibus appellationibus Chrysostomi, Eulhychetis, Flaviani, Theodoreti lege Fratres Ballerinius l. c. ad Dissertationes Quesnelli 8"" 9""

Opponunt quidem adversarii quaedam facta, quibus Episcopi videntur restitisse huic iuri Romanae Sedis et contendisse ex se firmas esse el immutabiles sententias synodorum Metropolitanorum vel Primatis vel Patriarchae; sed ea expendemus thesi XX.

IV. Constat itaque ius Romani Pontificis excipiendi ex toto orbe appellationes. Hactenus quidem videmur in argumento historico tantum locuti de Episcopis appellantibus: sed et inferiores clericos ceterosque fideles appellare posse manifestum est. 1° Quidem quia par est ratio; nam auctoritati Primatus immediate subsunt omnes fideles eorumque iudices: 2' quia si episcopi appellare possunt, deficit principium adversariorum, quod sententiae Synodorum sint immutabiles; at si hae immutabiles non sunt, multo minus immutabilis erit sententia unius Episcopi, a quo clericus vel laicus damnetur; poterit ergo ab hoc iudicio et a iudicio Synodi appellari ad Romanum Pontificem. Fieri quidem poterit ut propter certas rationes id prohibeatur lege aliqua, quae vim suam ab auctoritate Pontificis obtineat: sed ius ipsius negari nequit. 3° Etiam quoad appellationes cleri inferioris testimonia exstant in antiquitate. Sane huc spectat interpretatio ab innocentio I. adhibita canoni 16. Sardicensi, et Canoni 5. Nicaeno, qui sic habet: « De his qui a communione segregati sunt, *sive clericorum sive laicorum sint ordinis*, ab Episcopis qui sunt in quavis provincia, valeat sententia secundum canonem (cf. canonem apostolicum 13.), qui pronuntiat eos qui ab aliis eiecti sunt, non esse ab aliis admittendos: examinetur autem numquid vel pusillanimitate vel contentione vel aliqua eiusdem episcopi acerbitate, e congregatione sint pulsi. I't hoc ergo convenienter fiat, recte habere visum est, ut singulis annis in unaquaque provincia bis synodi liant etc. » Haec autem ita Innocentius I. enarrat epist. ad Victricium Rothomag. < Si quae causae vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis quam etiam inferioris fuerint exortae, ut, secundum Nicaenam synodum, congregatis eiusdem provinciae Sacerdotibus iurgium terminetur. Nec alicui liceat (verba sequentia exceptiva a quibusdam reficiuntur ut apocrypha, sed absque sufficiente ratione) *sine praeiudicio tamen Romanae Ecclesiae, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri*, relictis his Sacerdotibus, qui

in eadem provincia Dei Ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias con-
volare provincias ». Scilicet ii canones non prohibent clericos confugere
ad Romanam Sedem; imo ius ea habet in omnibus causis excipere eos
qui ad se recurrunt. Quia vero in canone nicaeno sermo est quoque de
laicis, quoad hos quoque valet interpretatio Innocentii. Ita Caelestius a
Concilio Africano appellavit ad Zosimum, qui causam cognovit senlen-
tiamque definitivam tulit (cf. epist. eius 10.). Item appellavit Eutvches
archimandrila ad Leonem M., ut ex huius epistola ad Flavianum evidenter
liquet. Pariter Gregorius M. appellationem excepit Ioannis presbyteri
Chalcedonensis eumque absolutum ad Episcopum leiunatorem remisit
(epist. l. 6. ep. 13.). Cf. de hac re Zaccaria l. c. Christianum Lupum *de*
Appellationibus Romanis Operum torn. 8. el 13., et David opus exqui-
sitissimum maximoque cum fructu legendum editum Parisiis ann. 1671.
Des juejemens canoniques des Evèsques, adversus recentes doctrinas plu-
rium auctorum et praecipue Illustrissimi de Marea.

V. Oportet tamen et heic quoque quasdam ex ratione et auctoritate
petilas expedire difficultates. Aiunt primo rationi congruum esse ut ibi
indiciū instituatur, ubi delictum patratum esi, ubi testes reperiri pos-
sunt. Verum 1° id ratio exigit ideo ut notitia rei per testes haberi possit:
atqui haec notitia non deest in tribunali Pontificis ad quem appellatur;
ea enim obtineri debuit in primo iudicio Episcoporum, cuius omnia acta
referri debent, posita appellatione, ad Romanum Pontificem : ad quem et
testes et accusatores praeterea vocantur. 2° Non infrequenter ratio vel
aequitas docet ut reus abstrahatur a potestate eorum qui eum damna-
runt et indicetur in loco ubi hi nihil per vim possint; non enim raro
contigit, ut metropolitanus aliquis vel coepiscopi ex inordinata allectione
sententiam iniquam tulerint eamque voluerint vi aut timore incusso tueri.
Quod nos docet Gregorius M. epist. l. 6. epist. 24. ad Metropolitanum
Ravennae, cum quidam de eius clero clamitasset : « contra leges et ca-
nones esse, ut inter ecclesiam eius el Claudium Abbatem causa Romae
examinari et indicari debeat ». Ait enim querelam illam esse contra ec-
clesiasticum ordinem < praesertim *quia nec causa illic dici posset, ubi se*
praedictus Abbas a Decessore vestro quaestus est iniustitiam pertulisse
et ex ea hactenus laborare. Hoc enim polecat fortasse opponi, si non ad
maiores recurreret et apud eum meritum causae suae peteret termi-
nari. Numquid non ipse nosti, quia causa, quae a Ioanne presbytero
contra Ioannem Conslanlip. fratrem et Coepiscopum nostrum orta est,
secundum canones ad Apostolicam Sedem recurrit el nostra est sententia
definita? »

Affertur deinde auctoritas Cypriani, qui, ut ait De Marca (Concord. l. 7. c. I.) edisserit iura Episcoporum uniuscuiusque provinciae, quae in eo versantur, ul ad eos pertineat discussio iudiciumque causarum et regimen gregis, rationem administrationis suae Deo reddituros neque licere Romam ab eo appellare. En verba Cypriani ex epist. 55. ad Cornelium de Fortunato el Felicissimo: * Nam cum statutum sit omnibus nobis el aequum sit pariter ac iustum, ul uniuscuiusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum et singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat unusquisque el gubernet rationem sui actus Domino redditurus: oportet ulique eos, quibus praesumus, non circumcursare nec Episcoporum concordiam cohaerentem sua subdola el fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam suam, ubi et accusatores haberi et testes sui criminis possint... Iam (anno superiore) causa eorum cognita est. iam de eis dicta sententia est, nec censurae congruit sacerdotum mobilis atque inconstantis animi levitate reprehendi ». Haec vero afferuntur a De Marea, ul probet Episcopos non posse Romam appellare.

Ci sententia Cypriam intelligatur, advertunt generatim eruditi legem exstitisse in Africa, ul presbyteri celerique inferiores clerici, si de iudiciis suorum episcoporum quaesii fuerint, a vicinis episcopis audirentur el si ab eis appellare voluissent, appellarent ad universale Africae concilium, non vero ad transmarina iudicia h. e. Romam. Haec lex iuslibus ex causis constitui poterat, nec ulla est ratio, si ea lex tunc exstabat, cur dubitemus, eam ante Cyprianum in aliquo concilio Africae, probante Romano Pontifice, ad (piem acta Synodi referebantur, constitutam esse nec arbitrari licet, Cyprianum hoc statutum voluisse Cornelio in defensionem sui allegare, si conditum fuisset sine auctoritate Romanae Sedis. Eadem lex instaurata fuit in Cone. Carthaginiensi an. 419. can. 34° relataque in Codicem Ecclesiae Africanae. Haec pono lex, aiunt, propria erat Africanorum: cf. Lupum, torn. 8. dissert. 2. c. 17. ul ex ipsis verbis Cypriani intelligere licet; ait enim: « cum statutum sit omnibus nobis », nempe non est statutum pro universa Ecclesia, sed pro nobis Africanis omnibus. Ipsa autem lex non episcopos sed inferiores respiciebat (confer Observationes FE. Ballerini. ad Disseri, o. Quesneli Oper. Leonis t. 2.)

Iam vero Fortunatus, qui ab haereticis, tenente Cypriano cathedram Carthaginiensem, superordinatus fuerat Episcopus Carthaginiensis, non habebatur el merito a Cypriano ut Episcopus, gaudens scilicet auctoritate et iuribus episcoporum, sed solum ut presbyter; unde eum semper vocat *pseudoepiscopum*. Hinc si iudicium rursus experiri ipse vellet, contendeat Cyprianus vi illius canonis, ut ad Concilium Africae se conferret,

non ad iudicium transmarinam. Verum si ita res habuit, ex his nihil inferri potest contra ius Romani Pontificis recipiendi appellationes Episcoporum, neque contra ius eiusdem recipiendae appellationis inferiorum; lex enim propria alicuius loci, constituta propter speciales rationes illius loci, probata a Romano Pontifice qui sponte cedit exercitio alicui suae potestatis propter bonum commune illius regionis (quod exercitium, ul ex ipsa rei natura intelligitur, resumendum esset, cum bonum commune id postularet et Pontifex vellet, quemadmodum deinceps facium est in causa Apiarii); nihil detrahit iuri ipsius Pontificis. Haec eruditorum responsio quoad illum canonem quem urgere dicitur Cyprianus, sufficientissima est, in hypothesis quod quaestio fuerit de secundo iudicio quod Fortunatus appellando voluisset experiri Romae.

Verum ratio est, cur dubitemus, hanc hypothesis veram esse, et proinde etiam cur dubitemus statutum ad quod provocat Cyprianus esse illud, cuius eruditi mentionem faciunt. Etenim, ut ex ipsa Cypriani epistola liquet, res ita se habuit. Fortunatus fuit quidem a Synodo damnatus propter schismaticam ordinationem, quam ab haereticis susceperat, attamen ipse nondum se stiterat iudicio Episcopi sui Cypriani, in cuius Ecclesia presbyter erat, ut, si vellet, accusationes refelleret seque tueretur. Id ipse Cyprianus testatur: « quia conscientiam suam norunt, nec nos audent adire aut ad Ecclesiae limen accedere ». Hinc subdit: « si iudicium nostrum voluerint experiri, veniant ». Nondum ergo Felicissimus et Fortunatus experti erant iudicium Cypriani h. e. eius tribunal adiverant causamque suam apud eum egerant. Quare cum dicuntur a Cypriano damnati *causa cognita*[^] cognitio haec causae fuit ipsa notorietas delicti, schismatica usurpatio potestatis episcopalis: neque Cyprianus negat posse eam sententiam rursus ad examen vocari, cum paratum se dicat ad instituendum rursus iudicium; sed dicit eam non esse reprehendendam mobilis atque inconstantis animi levitate: quod est prorsus aliud. Adhuc ergo agebatur de primo iudicio, in quo reus simul cum accusatoribus audiretur suamque causam defenderet. Porro hoc est quod Cyprianus contendit, si hi improbi audiri volunt, causam suam defendant ubi crimen admissum est, ubi accusatores haberi et testes sui criminis possint. Loquitur ergo Cyprianus de iudicio primae instantiae, cui reus se sistere deberet.

Id autem ubique statutum erat, ut primum apud Episcopi tribunal reus, si reus esset presbyter, vel S\nodi provinciae, si reus esset Episcopus, audiretur. Huiusmodi igitur est statutum, ad quod Cyprianus provocat. Et sane aequitas et iustitia, quam Cyprianus illi statuto vindicat,

non habent locum nisi pro indicio primae instantiae. Ait enim I^l aequum esse et iustum ut illic causa uniuscuiusque *audiatur* (non dicit: *terminetur*) ubi est crimen admissum: 2° quod singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat unusquisque et gubernet, rationem sui actus Domino redditurus. Atqui prima ratio valere quidem potest pro indicio primae instantiae, at pro sequentibus nescio an sit aliquis iuris peritus, non excepto De Marea, qui illam admittat (cf. dicta superius). Et sane si ea ratio valeret pro omnibus indiciis, nec licuisset alicui presbytero longinquae dioecesis appellare ad Synodum universalem Carthaginens. Quod si eo se conferre poterant accusatores et testes, cur non poterant Romam? Discrimen tantum erat temporis et expensarum. Altera vero ratio dillicilis sane est, nisi de indicio primae instantiae intelligatur. Singuli pastores sunt Episcopi. Christianus Lupus quidem interpretatur Patriarchas vel Primates, utique autocephalos, cuiusmodi erant tres Exarchi: sed ratio huius limitationis non apparet; cum Cyprianus licet esse Primas Africae, non esset tamen Primas autocephalus, ut Patriarchae et Exarchi; sed subiectus potestati patriarchali! Romani Episcopi, qui erat Patriarcha totius Occidentis: unde mentio Primatum autocephalorum nihil iuvabat (Neprianum. Singuli ergo pastores sunt, ut frequenter Cyprianus loquitur, Episcopi: at ea verba *rationem sui actus Domino redditurus*, quid sibi volunt? an, ut vellet De Marea, exclusive accipienda sunt, h. e. *Domino soli*? sed in hac hypothesis neque ad vicinos Episcopos et ad universalem Africae synodum licuisset appellare. Si autem non exclusive accipienda, sed et suis superioribus Episcopi rationem sui actus reddere debent; quomodo inde colligitur, causas presbyterorum Africae per Episcopos africanos finiendas esse? nonne eorum ipsiusque Primatis superior erat Romanus Pontifex? An voluit dicere Cyprianus dubitandum non esse de iustitia Episcoporum in sententiis ferendis, cum ii regant gregem suum tanquam reddituri Domino rationem suae gubernationis? eodem enim sensu loquitur paulo inferius Cyprianus: « nobis tamen, a. *quibus ratio Domino reddenda est*, anxie ponderantibus et sollicite examinantibus etc. » Id quidem probabile magis est; ut haec sit sententia Cypriani: non debere eos, quibus Episcopi praesunt, circumcursare sive alios quaerere indices *praetermissis suis Episcopis*, quod quidem fit cum indicium eorum in prima instantia evitatur; quia singulis portionibus gregis Episcopus est praepositus, qui ius proinde habet indicandi et de cuius sententiae aequitate nefas est dubitare. A erum haec reverentia debita legitimis et honestissimis indicibus non impedit ius appellationis ab eorum indiciis ad indicium superioris. Nihil est ergo quod in his Cypriani verbis impetat

appellationes romanas. Neque ex his verbis constare potest existentia eo tempore illius canonis, quo prohibebantur inferiores clerici ab appellationibus transmarinis; ad has enim statutum, quod Cyprianus refert, non spectat.

Objicitur et illud quod canone 5. Nicaeno superius descripto praecipitur, ac si prohibitum foret ad alios indices extra provinciam ideoque et ad Romanum Episcopum appellare. Sed duo prorsus diversa sunt distinguenda. Aliud est enim legitimum indicem superiorem recipere subditi appellationem et iudicii ordine servato sententiam ferre: aliud est episcopum quemlibet recipere in sua communione subditum alienum excommunicatum. Istud vero non illud prima parte huius canonis cavetur. Altera vero pars praecipit quidem causas ad Synodum Provinciae deferri: sed 1° ibi sermo est de causis inferiorum clericorum et laicorum: 2° non dicit canon indicium illud esse supremum. Innocentius vero I. legitimus canonum interpret ait intelligenda ea esse sine *praeiudicio Romanae Sedis*, quemadmodum supra attulimus. Eo canone primum abusi videntur Ariani Antiochiae adunati contra Iulium I. (cf. Sozomenum l. 3. c. 8.) eosque sequuntur De Marea l. 7. c. 2. alique.

Obiicit idem De Marea ibid. can. 15. Antiochenum. « Si quis Episcopus de certis criminibus accusatus condemnetur ab *omnibus* Episcopis eiusdem provinciae *cunclique consonante*)' eandem contra eum formam decreti protulerint: hunc apud alios nullo modo indicari, sed firmam *concordantium* Episcoporum provinciae manere sententiam ». Inde consequens esse vult De Marea sententiam Synodi provinciae in causa Episcopi inappellabilem esse. Verum idem De Marea advertit, canone 12. eiusdem Synodi Antiochenae statui, quod Episcopus damnatus a Synodo provinciae possit ad maiorem Synodum provocare: quae quidem ipsi videntur contraria. Sed nulla est oppositio. Canon 15. nectendus est cum 14.: in hoc praecipitur ut si in Synodo provinciae Episcoporum vota non convenient, ita ut nequeat sententia ferri; metropolitanus vocet episcopos vicinos, ut possit aliquid definiri in prima instantia: canon vero sequens statuit e contrario quod si concordantes sunt omnes Episcopi provinciae in ferenda sententia, alii episcopi non vocentur pro iudicio primae instantiae. Sed sicut non negatur appellatio ad maiorem Synodum, de qua in can. 12. quamvis de ea heic mentio non fiat, ita nec negatur appellatio ad Romanum Pontificem, sive eius Synodum, quae certe est maior Synodo provinciali. (Cf. Schelstrate op. cit.).

Perperam rursus idem De Marea ibid, provocat ad canonem 2. Cone. Constantip. 1. ubi dicitur: non invitati Episcopi ultra Dioecesim accedere

non debent super ordinandis aliquibus vel quibuscumque disponendis ecclesiasticis causis, servata iugiter, quae suprascripta est de unaquaque Dioecesi. Manifestum namque est quod per singulas quoque provincias Synodus provincialis administrare et gubernare omnia debeat, secundum ea quae sunt Nicaeae delinila ». Quibus posterioribus verbis non dicitur Synodum provincialem esse supremum et inappellabilem indicem in suis sententiis ferendis, sed ad eam non ad Episcopos alterius provinciae spectare provinciae administrationem. Canon editus est contra Episcopos Vagantes, et sicut non excludit auctoritatem Primatis aut Patriarchae supra Synodum Provincialem, imo in praecedente parte canonis eam significat, ita neque excludit auctoritatem Romani Pontificis. Celerum canon est editus tantum a Graecis, nec olim receptus, sicut nec alii illius Concilii, a Sede Romana.

Idem De Marea parum sibi constans postquam docuit Synodos provinciales inappellabiles esse, praerogativam hanc tribuit Synodis Patriarchalibus, ad quas proinde appellari potest, quo destruitur statuta praerogativa Synodorum provincialium. Provocat De Marea (ibid. c. o.) ad canonem VI. Concilii Constantinop. I. quod idcirco (nonne mirum)? utramque rem constituisset.

Consideranti canonem liquebit ipsum neque id praecepisse quod vult De Marea, neque aliquid statuisse contra canones Sardicenses. Pars canonis, quae ad nos spectat, haec est: « si nonnulli (quos licet accusare) dicant se habere aliquas adversus episcopum criminationes, eos iubet s. Synodus primum quidem apud Provinciae episcopos accusationem persequi, et apud eos probare crimina episcopi, qui aliquarum rerum accusatur. Quod si evenierit ut provinciales episcopi crimina, quae episcopo intentata sunt, corrigere non possint, tunc ipsos accedere ad maiorem Synodum Dioecesis illius episcoporum pro hac causa convocatorum. » Prohibet deinde ne ad Imperatorem res deferatur.

Atqui Is non negant Patres Constantinopolitani Episcopum damnatum a maiore Synodo posse appellare Romam, seu non dicunt sententiam illius Synodi esse supremam et inappellabilem: 2° neque in huius canonis constitutione locus erat sermoni de appellatione; non enim in eo agitur quid liceat reo, sed quid debeat praestare accusator: neque agitur de hypothesisi, quod episcopus damnatus velit audiri in alio indicio, sed de hypothesisi quod episcopi provinciales non sint pares corrigendis criminibus, quorum accusatur episcopus. Unde 3° neque opponitur hic canon canonem Sardicensi primo ex citatis, qui iubet arbitrio Romani Pontificis rem permitti; id enim praecipitur in ea hypothesisi quod prolata prima sententia a Synodo provinciali, ipse reus petat audiri in alio indicio.

Provocat quoque, (ibici.) ad canonem 9. Chalcedonensem, in quo praecipitur « quod si adversus eiusdem provinciae metropolitanum Episcopus vel Clericus habet querelam, petat aul Primatem Dioeceseos, aut Sedem regiae urbis constantinopolitanae, et apud ipsam indicetur. » Ific canon editus est in ea sessione, in qua editus est quoque 28. de privilegiis Sedis Constantinop. (Cf. David op. cit. e. 3. a. 4.) et ad eundem scopum spectat; Episcopo enim Constantinopolitano, quem praeferre voluerunt celeris Patriarchis in Oriente, banc quoque praerogativam detulerunt, ut causae contra quosvis metropolitanos, praetermissis propriis Primatibus, apud ipsum agerentur, iam vero 1° Canon editus videtur absque consensu Apostolicae Sedis, quae illum probare non potuit; etenim cum Leo irritaverit canonem 28., et eos quoque irritasse dicendus est, qui cum illo necessario cohaerebant, imo 2° constat Leonem nullum disciplinarem canonem probasse sed positive improbasse. Epist. 114“ ad Episcopos Concilii ail, se « pâr approbationem gestorum Synodaliū propriam cum illis inivisse sententiam *in sola videlicet fidei causa, quod saepe dicendum est* ». Et epist. 119a ad Maximum Antiochenum « Si quid sane ab his fratribus quos ad s. Synodum vice mea misi, praeter id quod ad causam lidci pertinebat, gestum esse perhibetur, *nullius erit penitus firmitatis* ». Celerum (quoniam hic canon 9. receptus in collectione Dionysiana est el haec ab Adriano 1° tradita in usum Ecclesiae Gallicanae) in hoc canone indicium primae instantiae conceditur quidem Episcopo Constantinop. praetermissis propriis Primatibus Orientis: sed non negatur ab eo posse appellari ad alium, b. e. ad Romanum Pontificem. Christianus Lupus (l.c.) censet hoc in canone non agi de omnibus clericis aut episcopis cuiusque Patriarchatus, qui omisso iudicio sui Patriarchae possint adire Episcopum Constantinop. sed de clericis et Episcopis trium dioeceseon, super quas iura Patriarchies conferre voluit Synodus Episcopo Constantinop. Celera futilia et inepta, quae congerit De Marea, videantur confutata penes eundem David l. c.

Febronius c. b. §. G. contra appellationes Romanas adducit monumenta antiquitatis: nempe 1° est Novella 122. Imperatoris Iustiniani, qui enumerans instantias indiciorum ecclesiasticorum, mentionem facit Synodi Episcopi el Synodi provincialis atque patriarchalis, cuius sententiae nullam partem contradicere valere decernit, nulla mentione facta Romani Pontificis. Verum, omisso quod in hac re non est testis idoneus Iustinianus, qui frequenter iura sacerdotii sibi arrogavit, respondemus cum David c. 3. a. 5. et Natali Alexandro H. E. sec. 4. d. 27. p. 3. agi ibi de causis civilibus quorum cognitio Episcopis demandata vel permissa erat. 2° Concilium

provinciale Lugduni habitum an. .367. quod praecipit, ul si lites inter Episcopos exstiterint, contenti sint iudicio sui Metropolitanis; si autem sil diversarum provinciarum, conveniant ambo Metropolitanis el communi sententia fratrum res indicetur. Respondemus: ergo contra omnes veteres canones secundum el tertium indicium Episcopis denegatur, cum altum sil de iis silentium in hoc canone? quod si silentium non aequivalel negationi, cur dicitur negatum ius appellandi Romam? Scilicet episcopi in ea Synodo decernunt ea lautum quae ad ipsos spectant, iura nempe episcoporum provinciae in suos subditos, celeris, quae ad universalis Ecclesiae regimen spectant, permissis superiori auctoritati. Idem respondendum ad canonem 6. Concilii Francofurli, qui eandem exhibet sententiam. 3° Ex 70. capitulis, quae anno 785. Adrianus I. tradidisse dicitur Engelramno, vel vicissim hic illic, capitulum 12. habet, quod prudentissime iuslissimeque nicaeua sive africana decreta definierunt quaecumque negotia in suis locis ubi orta fuerint linienda: cum praesertim liceat omnibus, qui se gravatos putant ad Synodum provinciae atque etiam ad universalem provocare. Respondemus capitula illa commentitia esse, illiusque hominis esse probabiliter mercem, a quo collectio Isidoriana est profecta (David, c. 15., a. 1.); ideoque falso tribui Adriano et nullius esse auctoritatis. Ceterum inter ea plura sunt quae Primatum Romani Pontificis iusque appellationis apertissime tuentur; quod conqueritur De. Marea l. 7. c. 20.

Co k o l l. Ex dictis hactenus videre est, quo in pretio sit habendus *Codex Ecclesiae universalis* editus a lusllo homine protestante, tanquam codex quo vetus Ecclesia uteretur. Desiderantur in eo canones, qui vigeant certe in Ecclesia vetere, sunt e contrario canones plures, quos olim Romana Ecclesia non recepit (David, e. 2.).

VI. Potestas mittendi quocumque legatos nexa est essentialiter cum potestate *immediata suprema* regendi omnes fideles et pastores. Potestatem enim Romanus Pontifex habet immediatam in omnes fideles quoad omnia: porro ipse potestatem suam polesl delegare aliis, qui ipsum repraesentent suaque vice immediatam potestatem exerceant, longinquis provinciis praesentiam quodammodo Romani Pontificis impendentes (Leo ep. 14? c. 1° ad Anastasium Thessalon.). Id enim insitum est iuri potestatis cuiusque ordinariae, ul possit delegari. Nec ulla fit iniuria Episcopis; potestas enim Romani Pontificis immediata et ipsa est et Episcopali maior ac necessaria magis; quae potestatem Episcopalem non destruit, sed sibi subordinat. Sicut ergo componitur potestas Episcopi cum potestate Romani Pontificis, ita illa componitur quoque cum potestate legati Pontificis,

quae est ipsa potestas Romani Pontificis alteri delegata actu scilicet exercens per medium. Ius porro horum legatorum a necessitate sive utilitate eorundem determinatur. Hinc seculo XI. adeo frequens fuit; cum enim a tot Episcopis et Metropolitibus simoniae vel incontinentiae labe pollutis exspectanda non esset reformatio Cleri et populi, opus fuit ut Romanus Pontifex suos mitteret legatos, quibus res strenue agenda committi posset. Sed et prioribus Ecclesiae seculis viguit huiusmodi usus. Sane Concilio Arelatensi non oecumenico praefuit Silvester per suos legatos (Cf. Baronium an. 314, n. 51.). Item Osius in Oriente pluribus Conciliis provincialibus tanquam legatus Romanae Sedis praefuit; nec enim alio iure praeesse potuit. « In qua enim Synodo (ait de eo Athanasius in *Apologia de fuga sua*) ille non dux et antesignanus fuit... quae Ecclesia illius praesidendae non pulcherrima monumenta retinet? » (Cf. Baronium an. 319., n. 22. 25. scq.). Liberius quoque legatos Vincentium et Marcellum misit ad Constantium, qui cogerent Aquileiae concilium (ibid. an. 353. n. 16.). Hinc iam a 5° seculo ineunte ut vetus Ecclesiae disciplina habebatur institutio Vicariatus Apostolicae Sedis concessi quibusdam Episcopis, ut Thessalonicensi iam ante seculum 5TM, deinde aliis vel Tarraconensi, Arelatensi etc., quo servatis privilegiis Metropolitanorum, vices Apostolicae Sedis cum jurisdictione alicui delegabantur, ut sive ea quae ad Canones pertinent, sive ea quae ab Sede Apostolica erant mandata servarentur. In his autem instituendis vicariatibus Romanus Pontifex non se gerebat ut Patriarcha Occidentis, sed ut successor Petri, et totius Ecclesiae Episcopus, ut patet ex epistolis Innocentii I. Bonifacii I. Sixti III. ac Leonis M. ad Episcopos Thessalonicenses, vel ad omnes Episcopos Illyrici datis. Cf. Ludovicum Thomassini *Velus et nova disciplina* etc. P. 1.1. 1. cc. 30. 51. et Responsionem SS. D. X. Pii VI. ad Metropolitanos... super nuncialuris apostolicis c. 8., sect. 3. Et ne longiores simus, potestas haec mittendi legatos asserta est Romano Pontifici a Patribus Sardicensibus in iis canonibus, quos iam explicavimus: ergo.

THESIS XVIII.

Forma proinde regiminis Ecclesiae iure divino est monarchica.

I. Forma regiminis socialis triplex olim distingui solebat, *monarchica*, *aristocratica*, *democratica*: additur nunc et ea quae *constitutionalis* seu *repraesentativa* audit, quae est quoddam temperamentum monarchiae et democraticae. In hac enim suprema auctoritas legislativa est praecipue saltem penes delegatos a populo, potestas autem *executiva* legum penes

Regem eiusque ministros. Quaeritur qualis sit forma regiminis a Christo instituti in Ecclesia.

Itaque ut doctrinam catholicam tueamur, praemittimus 1° notionem formae regiminis Ecclesiastici non a priori legendam, non ex analogia aliarum societatum derivandam, sed ex Christi positiva et libera institutione desumendam esse. 2° Putandum non esse, Christum potestate eaque suprema instruxisse subiectum illud, quod ex ipsius Christi institutione nunquam valeat vel ullum actum potestatis eiusdem exercere; potestas enim datur propter actum et ad nullum actum sive ad nihil nulla est potestas. 3° Cum de forma ecclesiastici regiminis quaestio sit, sermonem esse de ea forma, cuius subiecta visibilia sunt parsque illius societatis quae eo regimine gubernatur. Neque enim ex eo quod quaecvis societas Deo monarchae subest, forma regiminis cuiusque societatis est monarchica. Sed in ipsa societate visibili, visibilis forma regiminis esse debet.

Iam vero ex illis tribus recensitis formis nequii una simul eum alia esse *formaliter* in eadem societate: quamvis *virtualiter* una cum alia attemperari possit; verum ait ea forma regimen sive politia societatis denominatur, quae formaliter inest. Porro regimen democraticum dupliciter concipi potest in societate: 1° *radicaliter*, quatenus (secundum quorundam sententiam) suprema potestas sit radicaliter seu secundum originem in ipsa societate: 2° *Formaliter*, quatenus actu exerceatur ab ipsa societate. Ad hoc alterum vero habere est. ut suprema potestas sit actu penes universam societatem quae leges sanciat, quae magistratus omnes instituat, quos indicare et punire pro culpa possit. Est autem forma aristocratica, cum potestas regendi est penes optimates, atque ita ut optimates ex aequo participes sint iurisdictionis, ita ut quamvis inter illos honoris gradu aliquis praecellere possit, nemo tamen sit, qui prae ceteris iurisdictione polleat aliosque subditos sibi habeat. Est tandem forma monarchica, si *a*) unus universae reipublicae praesit et ipse *b*); potestatis plenitudine gaudeat, *c*) magistratus reliquos obnoxios habeat, *d*) indicare ipsa omnes possit et a nemine indicari, *e*) ipsi tanquam principio totius unitatis socialis omnes, qui in societate esse velint bonisque societatis frui. adhaerere et subesse teneantur. Si haec adsint, forma regiminis nequit esse nisi monarchica: licet non omnia ad eam necessaria sint. Quare non est opus, ut qui praesit praefecturas omnes seu magistratus in societate suo arbitrio statuere et abolere possit, vel ut neque ab universa societate (loquimur generalim de monarchia) certis in adiunctis indicari possit; si enim aliquis sit ordo magistratuum, quem neque ipse constituerit neque abolere possit, dummodo priora illa quinque maneant, habebitur

quidem temperamentum quoddam ex aristocralia adhibitum monarchiae, al regimen erit nihilominus formaliter monârchicum.

II. Atqui forma regiminis a Christo in Ecclesia constituti non est. actu democraliea. Id iam demonstravimus in Prolog. §. 10. Neque est *radicalis* democraliea, quemadmodum docuit Abulensis Episcopus Tostatus, qui quaestione 48. in c. 15. Numcr. docet, quod multitudo non habet jurisdictionem; quia haec secundum actum nequit cadere in communitatem, sed in personam determinatam; exigit enim actus, ut indicare, imperare, qui determinatam personam requirunt. Contendit tamen quod *iurisdictio secundum originem el secundum virtutem est in communitate*; quia omnes personae accipientes iurisdictionem, ex virtute communitatis accipiunt. Haec intellecta de societate naturali permitti possunt. At transferens sermonem ad potestatem clavium q. seq. docet pariter, quod *Ecclesia claves habet secundum originem et virtutem, praelati autem habent secundum usum earum; Ecclesia autem non habet eas quantum ad usum*. « Omnia autem, ait, ista descendunt ex hoc quod Ecclesia non est aliquid unum per se, potens habere administrationem clavium, ideo illas alteri commendat; si autem posset per se administrare, non committeret alicui praelato ».

Quanta in his philosophia! Quomodo enim probas, quod Ecclesia secundum originem habet potestatem clavium? verba Christi ipsaque natura potestatis id tantum persuadent, potestatem nempe datam esse *in bonum et utilitatem Ecclesiae*; quod est prorsus aliud (Prolog. §. 12.). An id supponis ex essentia cuiusque societatis? Verum pronum est haec advertere: 1° quod quamvis verum esset, quod in societate politica naturali potestas suprema sit radicaliter et originarie in ipsa societate, perperam tamen supponitur idem valere in Ecclesia, quae est societas supernaturalis, divinae positivae liberae institutionis; nullum enim a natura ius habent homines ad bona supernaturalia ideoque ad supernaturalem potestatem, cuiusmodi est ecclesiastica, et ad ea, quae ex illa profluunt beneficia. 2° Ut homines adunati recte el legitime regantur, non est per se opus, ut potestas regentium sit radicaliter in societate: potest enim ea a Deo, a quo tandem est omnis potestas, communicari immediate moderatoribus societatis. Quare nisi *positivis argumentis* probetur Deum universae Ecclesiae primario contulisse potestatem supremam, nunquam aliquid efficietur. Positiva autem argumenta non solum desunt pro hac theoria adslruenda, sed prostant evidentia pro contraria sententia. Ceterum huiusmodi radicals potestas suprema in societate, quae per se componi potest cum quavis actuali forma regiminis, irrationabiliter sup-

ponitur, cum ipsa nunquam potest venire ad actum, eum nempe nunquam fieri potest ut universa societas demoeratice repraesentata aut mutet formam actualement regiminis, aut leges condant, aut magistratus constituant. Atqui certum est numpiam id fieri posse in Ecclesia; nunquam enim poterit (supposita successione in Primatu, ὑμῶν el adversarii supponunt) aboleri ab Ecclesia potestas Petri, numpiam lex aliqua valebit, vel aliquis in Ecclesia iurisdictionem habebit nolente Petro. Ergo.

III. Neque forma regiminis a Christo in Ecclesia constituti est aristocratica, secundam quam nempe supremae potestatis subiectum est. coetus quidam τῶν constans ex paribus quoad auctoritatem. Nam, ut demonstravimus, non est par potestas concessa omnibus Apostolis, ratione etiam habita potestatis extraordinariae: sed unus Petrus ceteris Apostolis est praelatus, qui primatum iurisdictionis in ipsos quoque haberet. Nec aliquid pro regimine aristocratico colligitur ex verbis Christi ad omnes Apostolos Maith. XVIII. 18.; quorum sensum iam in prima thesi explicavimus. Inutilis porro est quorundam animadversio, quod nempe quamvis Petro prius dixerit Christus *Tu es Petrus* etc. haec tamen promissio fuit; Apostolis autem collata potestas est hoc loco prius quam Petro Ioan. XXI. Nam et verba Christi ad Apostolos Maith. XVIII. promissoria sunt, sicut eiusdem ad Petrum XVI. *Quaecumque soloeritis erunt soluta* etc. *Quodcumque solueris erit solutum* etc. Ex eo vero quod postquam omnes Apostolos miserit Christus Ioan. XX., Petrum pastorem universalem constituit, merito infertur nova el speciali dignitate et auctoritate prae Apostolis Petrum honestari.

Arguunt quoque ex eo quod Maith. XVIII. 12. supremum tribunal a Christo constitutum sit Ecclesia, h. e. coelus pastorum; *Dic Ecclesiae*. Ecclesia enim est aliquis coelus, qui non potest esse heic nisi coetus Episcoporum. Si autem hi supremum tribunal constituunt, regimen Ecclesiae est aristocraticum.

Verum est quod in hac obiectione dicitur vel supponitur, quod nempe Ecclesiae hoc in loco non sit fidelium simplicium coetus; est enim ibi manifestus progressus a privata plus minus correptione ad correptionem publicam, quae nempe publica auctoritate fiat, quod tunc fit cum ad publicum Ecclesiae tribunal, sive ad eos qui in Ecclesia publicam potestatem habent, reus defertur. Dicitur ergo Ecclesiae, cum auctoritati publicae Ecclesiae dicitur. Cum ergo publica potestas Ecclesiae non sit penes populum, *dicere Ecclesiae* ibi non est dicere omnibus fidelibus adunatis, sed dicere ii vel iis, qui in Ecclesia praesunt. Unde Ecclesiae nomen heic fit potestati publicae eius. Ergo ne Ecclesia est coelus Epi-

scoporum? Respondeo Ecclesiam heic non esse definite coetum Episcoporum, sed, ul diximus, potestatem publicam in Ecclesia, quae potestas, quemadmodum in aliis societatibus, potest ipsius societatis nomine designari. Haec vero potestas vel ab uno Episcopo, vel a pluribus aut omnibus simul cum suo capite, vel a solo capite, quamvis non ab his omnibus cum eadem perfectione, exerceri potest; nihil tamen de his determinatur heic a Christo, sed ipse indefinite loquitur. Nomine ergo *Ecclesiae* designat Christus potestatem publicam in Ecclesia; utrum autem competat vel uni seorsim, an pluribus simul, an inter hos sit aliquis, cui potissimum competat, aliis vero sub ipso, heic Christus non delinit: quare hic locus opportunus non est ad formam regiminis Ecclesiae determinandam. Divinat porro Gerson l. c. cum dicit verba Christi: *si peccaverit in te frater tuus.... dic Ecclesiae*, dicta esse Petro nominatin'), ul exinde concludat Petrum nomine Ecclesiae non venire; neque enim posset dicere sibi. Sed locutio Christi est indefinita omnesque alloquitur inslruitque Christus in discipulis fideles omnes, quomodo correptio facienda sit.

Arguunt etiam ex Act. XVI. 6. 22. seq.; Synodus enim ab Apostolis el senioribus simul habita est; eiusque decretum Apostolis et senioribus simul tribuitur. Al salis constat monarchiae non repugnare quod negotium aliquod in communi procerum conventu et consilio statuatur totiusque conventus nomine a Principe, licet dispari ratione, decretum edatur. Quare ex agendi ratione huius synodi nihil pro forma aristocratica colligi potest. El sane (piis ambigat Apostolos praecelluisse senioribus? hi tamen simul cum iis decernere exhibentur; poterat ergo et Petrus omnibus praecellere (cuius rei indicium est ipsum primum dixisse sententiam et quaestionem solvisse) et tamen una cum Apostolis el senioribus rem communem tractare decretumque edere omnium nomine inscriptum.

IV. Forma regiminis ecclesiastici a Christo instituta est monarchica. Constat enim ex dictis, unam esse personam cui suprema potestas competat in Ecclesia, Petrum nempe eiusque successores ipsumque unum oblinere plenitudinem potestatis ac praeesse omnibus immediate, praeesse omnibus sive singillatim sive collective sumptis; atqui haec est forma regiminis simpliciter monarchica: ergo.

Neque huic regimini monarchico obest illud temperamentum ex aristocralia petilum situmque in istilutione Episcoporum: non enim ii sunt pares quoad iurisdictionem Pontifici, nec simul sumpti ei praestant, nec eorum iurisdiclio impedii plenitudinem potestatis Pontificis. Remanet ergo regimen simpliciter inonarchicum cum quodam temperamento aristoeraliae, ul non sit in potestate Pontificis hanc potestatem ordinariam Episcoporum abolere.

DE HOMINO PONTIFICE PARS II. CAP. I.

Pices rectam regiminis formam in societate humana postulare, ut omnis auctoritas non sit penes unum aut eosdem : sed alii habeant potestatem legislativam, alii iudicalem, alii executivam. Respondeo, si de suprema potestate sermo est, id non esse ex ipsis rerum naturis, imo supremam auctoritatem per se esse unam, omnesque functiones regiminis veluti in fonte continere. Utrum vero conveniat uni quoque personae illam supremam plenamque auctoritatem inesse, id ex adiunctis diiudicandum est, cum licet societati determinare sibi formam sui regiminis. At cum de divina institutione agitur, si constat Deum supremam auctoritatem uni contulisse, nulla amplius restat quaestio. Celerum nullum Ecclesiae damnum sequi ex hac Christi institutione iam in superioribus salis declaravimus.

Quid ergo voluit dicere Cyprianus *de Unit. Eccl.* inquit: « Episcopatus unus est, cuius a singulis in solidum pars tenetur »? Noluit profecto negare quod immediate superius in eodem conplexu sermonis disertissime affirmavit, Christum constituisse unam cathedram ut unitatem manifestaret et *undatis eiusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuisse*, atque *Primatum Petro datum esse* ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstretur *et super cathedram Petri fundatam esse Ecclesiam*.

Itaque Cyprianus heic affirmat Episcopatum unum esse sicut affirmat Ecclesiam esse unam; locutus enim de unitate Ecclesiae subdit: « quam unitatem firmiter tenere et vindicare, debemus maxime Episcopi, qui in Ecclesia praesidemus, ut Episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus... Episcopatus unus est, cuius a singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quae in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur ». Idem habet epist. 1. 2. de Cornelio et Novatiano : « cum sit a Christo una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordia numerositate diffusus etc. ». itaque sicut una est Ecclesia, illa unus est Episcopatus, h. e. una auctoritas quae Ecclesiam regit : quamvis enim plures sint huius auctoritatis participes, quia tamen hi una conveniunt unumque coelum constituunt, unus est reapse Episcopatus sicut una est Ecclesia ex multis membris coalescens. Uniantur autem Episcopi propter cathedram Petri, quae est origo unitatis et super quam fundata est Ecclesia ; ergo unitas Episcopatus asserta a Cypriano non excludit, sed imo supponit Primatum Petri. Cur ergo dixit: « cuius a singulis in solidum pars tenetur? nempe cuius singuli participes sunt *in unitate*, seu *in unitatem coeuntes*; non quod singuli sint pastores universales: cum idem ad

Cornelium ep ». dixerit « singulis pastoribus portionem gregis esse adscriptam, quam regat unusquisque el gubernet, rationem sui actus Domino redditurus ». Interpretationem hanc a nobis traditam de unitate Episcopatus ne dum phrasis patitur, sed lotus contextus unam exigit ; in <pio de unitate eiusque necessitate disseritur. Porro quod omnes Episcopi participes sint Episcopalis auctoritatis res est evidens; non dicit autem Cyprianus quod omnes eodem modo participes sint et certe ipse Cyprianus Episcopus Carthaginensis quondam specialem auctoritatem sibi vindicabat super Episcopos Africae: cum autem superius praedica-verit Primatum Petri eumque originem esse dixerit unitatis, iam virtute affirmavit eam Episcopalem auctoritatem competere Petro, quae, quin excludat consortes in Episcopatu, sit tamen Primatui conveniens. -

Perperam vero ad defendendam haeresim richerianam ad Augustinum provocatur. Ipse enim, aiunt, pluries id docet quod monuit in Psal. CVIIL « Sicut quaedam dicuntur quae ad Apostolum Petrum proprie pertinere videntur, nec tamen illustrem habent intellectum, nisi cum referuntur ad Ecclesiam, cuius ille agnoscitur in figura gestasse personam propter primatum quem in discipulos habuit: sicut est: libi dabo claves regni caelorum, et si qua sunt eiusmodi ». El in Lib. *de Agone Christiano* c. 30. « Non enim sine causa inter omnes Apostolos huius Ecclesiae catholicae personam sustinet Petrus. Huic enim claves regni caelorum datae sunt, cum Petro datae sunt; el cum ei dicitur, ad omnes dicitur: Amas me: pasce oves meas ».

At contra : 1° repraesentatio Ecclesiae, quam gerit Petrus, est repraesentatio iuridica propria Regis, seu capitis societatis : repraesentat enim *propter primatum (piem in discipulos habuit*. 2° Ecclesiae datas esse claves dupliciter intelligi potest: *a)* propter bonum Ecclesiae; hoc quidem verum est, sed, ul iam ab initio vidimus, id nihil iuvat richerianos: *b)* ila ut Ecclesia sit subieetnm potestatis: hoc autem rursus dupliciter accipi potest; nempe *a)* ut immediate el prius Ecclesiae universae vel pastorum coetui datae sint claves et per Ecclesiam Petro : *β)* ut Petro datae sint claves ila ul semper deberent esse in Ecclesia, h. e. datae sini Petro non ul persona privata erat, aliquando moritura, sed ut erat persona iuridica in successoribus suis semper duratura ; ideoque datae sint Petro claves ul eas semper Ecclesia in Petro et successoribus suis habeat, atque in aliis quibus communicantur a Petro. Porro secundus hic sensus, non prior, intentus est ab Augustino; qui a doctrina eiusdem de Primatu Petri alibi et heic quoque dissertissime tradita flagitatur. Atque hic est *illustris intellectus*, quem habent verba Christi, quae non privi-

legium alicuius privatae personae, sed munus et potestatem publicam in bonum perenne Ecclesiae manifestant. Habet ergo Ecclesia claves, quia Petrus pars eius praecipua, sive caput, eas accepit adhibendas pro Ecclesia et communicandas ceteris. Ratio vero cur Augustinus hanc declarationem frequenter urgeat, fuit haeresis Xovalianorum, qui contendebant, Petro ut privatae personae datas fuisse claves easque eum eo desisse; ideoque non esse amplius in Ecclesia potestatem clavium.

Ergo per potestatem Petro collatam Christus monarchic! regiminis formam in Ecclesia constituit et quidem ita, ut non tantum voluerit exercitium potestatis supremae esse penes unum (caput ininisleriale), eadem potestate existente in universa Ecclesia; sed ut uni Petro ipse Christus immediate contulerit potestatem supremam, ceteris autem participationem eiusdem non nisi per Petrum et dependenter a Petro.

Ergo divinam institutionem Ecclesiastici regiminis prorsus non intellexerant qui sec. XV. aetate Conec. Constantiensis et Basileensis contendebant, auctoritati Synodi generalis subiiciendum esse Romanum Pontificem easdemque generales Synodos certo quovis temporis spatio in perpetuum celebrandas esse. Id enim proprium est societatum, quarum plena potestas sit penes plures, vel prorsus omnes cives vel optimates saltem.

THESIS XIX.

Perperam contra hactenus statuta de iurisdictione Romani Pontificis argumenta petuntur vel ex dignitate Christi, vel ex defectu continuitatis Romanorum Episcoporum, vel ex reiecto a s. Gregorio M. titulo Episcopi oecumeniei, vel ex hiérarchisa subordinatione, vel ex aliquorum Patrum quibusdam sentiis.

I. Solvenda sunt quaedam argumenta adversariorum, quae urgentur contra doctrinam statutam in praecedentibus Thesisibus. Aiunt enim :
 1° Christus etiamnum caput est et principium efficiens unitatis Ecclesiae; non ergo opus est Romano Pontifice ad hunc effectum : ipseque Romanus Pontifex membrum est huius corporis, cuius Christus est caput. Praeterea 2° deficiente Romano Pontifice etiam per plures annos, manet Ecclesia una eademque ac prius. 3° Gregorius M. reprobavit et reiecit titulum *Episcopi universalis*; non est ergo talis Episcopus Romanus et proinde non habet iurisdictionem immediatam in universam Ecclesiam. 4° Subordinate hierarchica postulare videtur ut inferiores immediate subsint mediis, hi immediate supremis; quod si fideles immediate subsint pluribus h. e. Episcopo et Papae, confusio regiminis existet. Et re quidem

” Deus non confert potestatem, eius exercitium est impossibile; atqui nequit Romanus Pontifex omnes fideles immediate regere: ergo. G’Cyprianus in Cone. Carthag. 3. in causa rebaptizationis negat quemquam ex Episcopis esse Episcopum episcoporum: Hieronymus vero epistola 101. ad Evangelinum inquit, quod « ubicumque fuerit Episcopus, sive Romae, sive Eugubii, sive Constantinopoli etc. eiusdem meriti et eiusdem est Sacerdotii ». Sixtus autem III. ad Episcopos Illyricos scribit quod < ut omne corpus capite regitur, ita ipsum caput, nisi suo corpore sustentetur, firmitatem et vigorem suum perdit et non tenet, quam habuerat, dignitatem >: ergo.

II. Iam vero ad 1m. a) Salis responsum est in doctrina praestituta in Thesi 12. Christus enim solus est principium efficiens unitatis per influxum seu gubernationem interiorem: verum et gubernatio exterior requiritur et exterius proposita norma credendi et agendi, ad quam sequendam promovet Deus interius per gratiam suam mentes et voluntates; porro huius gubernationis exterioris, per quam socialis unitas obtinetur, Christus principium est per suum Vicarium: ergo.

b) Iam declaratum est Th. 12. quomodo Romanus Pontifex et membrum sit et sit quoque caput Ecclesiae corporis Christi. Nec ex eo quod pars est Ecclesiae sequitur ipsum toti Ecclesiae non praeesse; non enim cum dicitur praeesse toti Ecclesiae, tota Ecclesia intelligitur *caput et reliquum corpus*, sed reliquum corpus tantum, cuius Romanus Pontifex est caput. Pars est ergo intrinseca totius corporis Ecclesiae Romanus Pontifex; sed pars eminentior, i. e. caput celeris membrorum praesidens: membrumque, si vis, est, sed membrum illud, quod dicitur *caput*.

Ad 2m advertenda sunt haec. 1° Ecclesiae regimen, cum inter homines sit, custodiri non posse nisi humano modo, nisi velit Deus subsidium per miracula praestare, quod alienum est ab eius ordinaria providentia. Porro 2° ut regimen monarchicum in societate perseveret, necesse non est ut perennitas monarchiae sit *physica*, sed sufficit *moralis*, h. e. ut morali modo, prout inter homines solet et fieri potest, existente subinde aliqua interruptione, pergat esse aliquis monarcha in societate. Necesse vero est 3° ut forma regiminis monarchici perennis sit. *physice*, h. e. necesse est ut semper perseveret ea forma regiminis quae propria est monarchiae, licet, pro diverso statu eiusdem, alio et alio modo. Si enim haec forma desinit, alia forma regiminis succedet, cum aliquam esse oporteat, si societas manet; si autem alia vel aristocratice vel democratica forma succedit, cessat simpliciter monarchia. Ut ergo regimen monarchicum in societate perseveret, forma huius regiminis, licet diverso modo pro diverso

statu societatis, sive vivente sive defuncto monarcha, durare semper debet. Id autem quomodo liat, intelligi poterit ex demonstratione, quam mox damus, probaturi eam formam monarchiei regiminis perseverare semper in Ecclesia etiam defuncto Pontifice.

Sane *h*" defuncto Pontifice o) potestas suprema regendi neque in toto Ecclesiae corpore, neque in Episcopis reperitur; habetur *b*) necessitas electionis Romani Pontificis, ut ea potestas existat in Ecclesia: unde *c*) nequii eo tempore aliquod dogma definiri, nequit ulla lex proprie dicta, quae nempe iam exisse sit perpetua, stabiliri; sed *d*) munus, quod tunc Ecclesiae incumbit, est electio Pontifici neque *e*) potest ulla lex lata aut confirmata a Romano Pontifice tunc abrogari; sed Ecclesia tunc quoque regitur eo iure quod statutum est a Romano Pontifice. Potestas quidem *f*) Episcoporum manet, quia etsi a Pontifice sit, ea tamen ordinaria est, muneri episcoporum annexa, idque exigitur a bono Ecclesiae: est tamen potestas subordinata adhuc potestati Vicarii Christi, quia est potestas ex se incompleta, insufficiens gubernationi Ecclesiae, exigens potestatem capitis, a quo secundum Christi institutionem Episcopi regantur. Nimirum obligatur adhuc societas lege instituyente Primatum, huius necessitas in societate existit et Ecclesia est quidem adhuc corpus, sed corpus visibile acephalum, et ideo unum adhuc est, quia potestas qua regitur est potestas quae a Pontifice dimanavit, et quae adhuc subordinatur potestati Primatus et ipsum exigit, imo hoc exigitur ab universa societate. Haec omnia constant ex probatis de Primatu iurisdictionis eiusque collatione immediate et directe lauta Romano Pontifici.

Atqui haec regiminis forma non est democratica, neque aristocratica; hunc enim plena potestas regendi esset penes totam Ecclesiam vel coetum Episcoporum, soluta esset lex Primatus, neque amplius necesse foret eligere eum qui Primas esset. Si qua ergo forma regiminis manet (manet autem certe aliqua), ea dici debet monarchica. Et sane adhuc se gerunt Episcopi, ut se gerebant vivente Pontifice, scilicet utuntur ea auctoritate, quam ab ipso acceperunt, non sibi vindicant vel simul omnes potestatem supremam plenamque in Ecclesia Capitisque necessitatem, quo regatur tota Ecclesia, recognoscunt. Manet autem forma regiminis monarchie, sed diverso modo: h. e. manet incompleta et complenda: completa vero est cum existit actu Primas. In priori statu est ordinatio totius Ecclesiae ad sublectionem Primati: in altero est actualis sublectio. Itaque subordinatio potestati Primatus perdurat semper in Ecclesia. Cuius et dicitur Sedes Romana manere defuncto sedente. Sedes enim vel cathedra Romana sunt iura Primatus, potestas suprema universalis

ART. I. UE POTESTATE ROMAM PONTIFICIS ERGA ECCLESIAM

regendi, docendi; quae polestas manet, quatenus manet lex institutionis perpetui Primatus et subordmalio Ecclesiae ad eum. Hoc autem est essentialiale et necessarium in societate monarchica perennitas autem physica personae Principis necessaria non est. Quocirca deficiente Romano Pontifice manet adhuc Ecclesia eademque una, distinguo: *complete*, nego: *incrmi-plete* et ita ut ima adhuc sit propter subordinationem ad potestatem Primatus Romani Pontificis, ideoque ipse sua auctoritate sit in Ecclesia principium eliciens unitatis, *cone*.

Ad 3ma. Advertendum est 1° quod titulus *oecumenieus* seu *universalis* Episcopo attributus dupliciter accipi potest. Primo ut Episcopus oecumenicus intelligatur ille, qui ita universim plenitudinem episcopatus oblinet, ut is sit solus vere Episcopus; quemadmodum si homo universalis actu existeret, foret reapse unus tantum homo, non plures. Secundo ut ille dicatur Episcopus oecumenieus seu universalis, qui non exclusis aliis Episcopis vocatis in partem sollicitudinis, universam Ecclesiam immediate regat. Clarius iste appellatur *Episcopus Ecclesiae universalis seu catholicae*. Hoc altero quidem sensu Romanus Pontifex vocatur Episcopus oecumenieus seu universalis Episcopus scilicet totius Ecclesiae, quam immediate regit, simul tamen cum aliis sibi subordinatis pastoribus.

Hoc posito dicimus 2° quod s. Gregorius M. non negavit sibi rem significatam titulo Episcopi oecumenici seu universalis altero sensu accepti. Sane epistolarum l. 9. ep. 12a (edit. Ioannis Baptistae Gallicciolli, Venetiis 1770.) inquit: « De Constantinopolitana Ecclesia quis dubitet eam Sedi Apostolicae subiectam esse? » et ibid. ep. 09. ait: « Nescio quis ei (Sedi Apostolicae) Episcopus subiectus non sit? » et ibid, epist. 116a. « Quae Sedis Apostolicae fuissent decreto disposita, nullius deinceps illicitae usurpationis molestia quali posse... nil egere firmitatis quae semel eius auctoritate sancita sunt hi autem characteres sunt episcopatus universalis. Rursus ep.43a1.5. adEulogium episc. Alex, et Anastasium episc. Antioch, et ep. 18. ibid, ad Ioannem Ieiunatorem advertit, Pelagium praedecessorem suum abrogasse acta illius Synodi Constantinop. in qua Ioannes idem Ieiunator titulum *Oecumenicisibi* arrogaverat: qui actus Pelagii est certe actus potestatis huius universalis. Ipseque Gregorius l. 6, ep. 1aa presbyterum perperam damnatum a indicibus datis a Ieiunatore causa cognita absolvit, iussilque eundem Episcopum Constantinop. bene illum suscipere, quod quidem Gregorius non nisi auctoritate Episcopi universalis facere potuit. Tum l. 3., ep. 6. Ioannem Episcopum primae Iustinianae (quae urbs erat in Macedonia, patria Imperatoris Iustiniani) reprehendit et punit < ex b. Petri Principis Apostolorum auctoritate >, decernens ut triginta

dierum spatio sacra communione abstineat; quia in Adrianum Episcopum Thebanae civitatis (quae erat in Thessalia el suberat melropolitae Larissaeo), qui a suo melropolila male habitus appellaverat Hornam, sententiam tulerat post interpositam appellationem ac sententiam iniquam. Hic porro actus est supremae iurisdiclionis in universam Ecclesiam. Idem I. 7. ep. 19* testatur quod se* cunelarum Ecclesiarum iniuncia sollicitudinis cura constringat ». Idem I. 5. ep.20* ad Maurilium Imperat, super hac re significat disserte licuisse Petro nomen sibi vindicare *Apostoli universalis*: « Cunctis evangelium scientibus liquet, quod voce dominica b. Petro totius Ecclesiae cura commissa est (idque probat allatis testimoniis Matth. XVI. Luc. XXII. Ioan. XXL). Eeee *cura ei totius Ecclesiae el principatus committitur*, et tamen universalis Apostolus non vocatur: el vir sanctissimus consacerdos meus Ioannes vocari universalis Episcopus conatur »?Quo argumento humilitatis Petri superbiam Episcopi Constantinop. Romanus Pontifex retundit.

Cur ergo 3° illum titulum Gregorius nedum repudiavit, sed vocavit *nonum et profanum vocabulum, nomen blasphemiae, perversum vocabulum, novam superbiam, pompaticum sermonem, stultum ac superbum certubulum, verbum superbiae, nefandum et scelestum elationis vocabulum* in litteris hac super re datis ad supradictos Patriarchas, ad Imperatorem Maurilium, ad Constantiam Augustam, ad ipsum Ioannem Iuniorum, ad Cyriacum eius successorem, ad Anianum Diaconum Constantin.? (cf. I. 5. epist. 18m. 20m. 43“. I. 7. 4m. 27m.). Et quidem vocabulum hoc vocat *temerarium et profanum* tum cum testatur, quod ipsum a s. Chalcedonensi Synodo oblatum est Pontifici Sedis Apostolicae I. 3. ep. 43*.: ac si usurpatum quoque a Romano Episcopo habendum esset ut profanum: * Sed nullus, inquit, decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit; quia videlicet si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur: sed absit hoc, absit a Christiani mente, id sibi velle quempiam arripere, unde fratrum suorum honorem imminuere ex quancunque parte videatur ». Cf. ibid. ep. 18m.

Itaque advertendum est a) usurpationem huius tituli, quem sibi Ioannes Iunior Episcopus Constantinop. vindicaverat, perturbationem et scandalum genuisse in universa Ecclesia: id testatur Gregorius epist. 18*. I. 5. ad ipsum Ioannem el ibid, epist. 20*. ad Maurilium Imperat, b) Titulum *Oecumenici* neutro sensu potuisse compellere Episcopo Constantinop. eiusdemque tituli ab eo factam usurpationem flagitium fuisse arrogantia el superbia plenum, c) Seposita quaestione an huic titulo, qui fiat Romano Pontifici, sensus verus subesse possit, quod negari nequii ac seposita

quaestione quo sensu eum sibi usurpaverit leunior, qui forte id solum voluit significare, nempe se esse Patriarcham principem in-Oriente; historice certum est, Gregorium hunc titulum in priore sensu a nobis explicato, ut nimirum sit unus Episcopus et Patriarcha, in hac controversia accepisse et propter hunc sensum titulum eundem damnasce et a se quoque reiecisce. Id constat ex omnibus epistolis hac super se datis. » Eo perductus es, ait Pontifex ad Iohannem, ut despectis fratribus Episcopus appetas *solus* nominari ». Et ad Constantiam Augustam scribens conqueritur quod Iohannes « *solus* conatur Episcopus appellari ». Quare Gregorius eum comparat Anlichristo (epist. 30. I. G. ad Maurilium): « quia sicut perversus ille Deus videri vult super omnes homines, ita quisquis iste est qui *solus sacerdos appellari appellatur*, super ceteros sacerdotes se extollit ».

Atque hanc rationem esse putamus, cur Gregorius titulum hunc oblatum quoque ab oecumenica Synodo Romano Pontifici (nempe in quibusdam litteris lectis in ea Synodo, vid. th. 13. n. 3.) appellet *profanum* et a se repudiet, ac tescelelur repudiatum merito osce a praedecessoribus suis (Leo M. sane non se dixit *Episcopum universalem sed Episcopum Ecclesiae universalis*, qui titulus non praefert nisi alterum sensum ex duobus superius explicatis); quia nimirum eo sensu priore acceptus detrahit honorem debitum ceteris Patriarchis et Episcopis. Ut autem ille indicaret Gregorius, non fuit opus, ut ipse censeret, titulum illum per se spectatum hunc falsum sensum fundere, sed satis fuit quod tunc ita acciperetur vel facile accipi posset, aut probabilis suspicio esset quod ita acciperetur et quod haec Gregorius adverterit. « Si enim, ait ep. 43a. I. 5. hoc dici libenter permittitur, honor Patriarcharum omnium negatur. Et cum fortasse is in errore perit qui universalis dicitur, nullus iam Episcopus remansisse in statu veritatis (h. e. verus Episcopus) invenitur »: et I. 8. ep. 30a. ad Eulogium Alex. « Meus honor est honor universalis Ecclesiae: meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ergo vere honoratus sum cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim universalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse quod me fatetur univsum ». Hanc esse sententiam Gregorii reiciens a se appellationem *Episcopi universalis* constat tum ex dictis nn. 1. et 2., tum ex ipsa Primatus natura optime Gregorio perspecta.

Porro mirari subit decet hac in re modestiam singularem optimi Pontificis, qui pro Ecclesiae pace contra insolentem superbiam graecain humilitate romana dimicare statuit, ita tamen ut fortiter rem gereret, comminatus etiam excommunicationem Cyriaco successori Iohannis, si in tam iniqua usurpatione persisteret. « Eum de superstitioso et superbo voca-

bulo (ait ad Anastasium ep. 27s. l. 7.) admonere studui, dicens quia pacem nobiscum habere non posset, nisi elationem praedicti verbi corrigeret, quam primus apostata invenit ». « In isto enim scelesto vocabulo (quod sibi arrogabat Episcopus Constanlinop.) consentire (ut idem Gregorius ait ad Sabinianum Diaconum suum apocrisiarium apud Imperatorem ep. 19*. l. 8.) nihil est aliud quam fidem perdere . Periclitabatur nempe fides de auctoritate Episcoporum et Romano Primatu. Non vero censebat Gregorius hoc ipso haereticum Episcopum Constantinopolitanum, qui hunc sibi titulum asserebat: sed crimen potius intolerabilis superbiae. quam errorem in fide arbitrabatur, licet ad fidei quoque perversionem progressum fieri posse videret, quod et tandem contigit.

Occasione huius controversiae adverte 1° s. Gregorium ep. 40*. l. 7. affirmare sedes tres Romanam, Alexandrinam, Antiochenam esse unam, unius nempe Petri sedem, cui tres Episcopi praesident. Unitas vero haec non est nisi secundum quid, ratione originis seu institutionis ab eodem Petro, non vero simpliciter, ut sit aequalitas potestatis, multoque minus identitas. Nam ibidem quidem ait: « Sanciam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit ex nomine, ut Petrus a Petra vocaretur »; at eum tres illas Sedes a Petro esse docet, tamen sedem antiochenam dicit *firmatam*, alexandrinam *decoratam*, romanam vero *sublimatam* a Petro, cui omnes Episcopos subesse alibi affirmat.

Adverte 2° Gregorium ita arguere ad retundendam Episcopi bizantini temeritatem et audaciam ep. 18*. l. 5. « Certe Petrus Apostolorum primus, membrum sanctae et universalis Ecclesiae (al. primum membrum etc.), Paulus, Andreas, Ioannes quid aliud quam singularium sunt plebium capita? et tamen sub uno capite omnes membra ». Quid ergo? nonne omnes Apostoli jurisdictionem habebant universalem? Scilicet illis eam singularitatem in episcopatu attribuit, quae excludit eam universalitatem episcopatus qua unus sit tantum vere Episcopus; non eam singularitatem, quae excludit universalitatem episcopatus patientem secum et sub se alios plures veros Episcopos, qualis est universalitas episcopatus Romani Pontificis: quam s. Gregorius certe agnovit.

Celerum ut hanc quaestionem finiamus, nihil impedit quominus vero et legitimo sensu, quem superius explicavimus, titulus iste *Episcopus oecumenicus seu universalis* et ante et post Gregorium Romanis Pontificibus tribulus fuerit, ut audivimus testantem Pium VI., licet Romani Pontifices maluerint titulum: *Episcopus Ecclesiae Catholicae*, vel *Servus servorum Dei*, qui eandem rem dicit cum condimento humilitatis.

Quid ergo respondendum canoni 3° *Primae Sedis* distine. 99., in decreto Gratiani ita concepto: · Primae Sedis Episcopus non appelletur princeps Sacerdotum, aut primus Sacerdos, sed tantum primae Sedis Episcopus »? Respondet Natalis Alexander (II. E. S. I. D.4. §. 4. arg. 1I.) hoc canone perstringi dumtaxat Africanos Metropolitae, qui eos titulos sibi vindicare volebant; nam canon exhibetur ut sextus vel quintus vel vigesimus nonus Concilii Carthaginensis a Gratiano, Burcardo et Ivone. Cude errat idem Ivo in suo decreto p. v. ep. 57. eum canonem de Papa explicans. Quod vero eidem canoni in decreto Gratiani subditur: « universalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur », id primo non est pars canonis, sed additamentum Gratiani; tum deinde eo sensu accipiendum est, quo sententiam Gregorii explicavimus; subjiciuntur enim in canone sequente verba Pelagii rescindentis acta Concilii Constantinop. in quo cum titulum Ioannes assumpserat, et verba Gregorii ad Eulogium Alex. Cf. ibidem notam editorum Decreti.

Tandem si res penitus consideretur, facile patebit, non esse per se consequens, quod aliqua realis praerogativa negetur, eo quod titulus aliquis eam exprimens respuatur. Potest enim esse extrinseca ratio illum reficiendi, puta, quia nova appellatio est, quia fastum redolet, aut huiusmodi. Ita, si res significata spectetur, quis catholicus neget Romanum Pontificem iis Juribus in Ecclesia potiri, quae propria sunt Imperatoris aut Regis in societate civili? « Imperium et nos quoque Episcopi gerimus, addo etiam praestantius et perfectius » aiebat Nazianzenus ad Theodosium Orat. 17: quis tamen catholicus velit, Romanum Pontificem appellando, eius nomini titulum addere *Imperatoris Ecclesiae*'?

Ad 4m. Falsum est quod in serie ordinata eorum qui potestate funguntur in societate, qui praest imperet tantum iis qui immediate ipsum in ea serie sequuntur. Cf. explicationem ab initio th. 13. traditam.

Confusio vero locum haberet, si Romanus Pontifex simul cum Episcopo exercere vellet omnia, quoad omnes subditos Episcopi, munera suae potestatis. Hoc vero non est opus, nec eo spectat potestas immediata Pontificis ut *debeat* is omnia ea munera, quae per se potest, exercere. Eo quidem propter suam plenitudinem spectat, ut Pontifex ea omnia possit, si velit; unde actus eius semper validus foret: sed rectus ordo postulat, ut iurisdictionis expeditum exercitium Episcopis relinquatur. Potestas ergo immediata Romani Pontificis id postulat, ut omnes fideles subditi eius sint, ut eos omnes per se ipsum h. e. auctoritate sua regendi facultatem habeat, eosque in pluribus actu immediate regat, tum leges ferendo, tum sententiam in causis dicendo, tum poenis coercendo.

Hue facit quod Romano Pontifici Eugenio UL inquit Bernardus *De Consid*, L e. 4. « Quid iam indignum libi, quam ut *Mum tenens* non sis contentus loto; nisi minutias quasdam, atque exiguas portiones ipsius tibi creditae universitatis, *tanqu tm non sint tuae, salui/as nescio quomodo adhuc facere tuos?...* sic factitando probatis cos habere plenitudinem potestatis,, sed iustiliae forte non ita. *Facitis hoc quia potestis*, sed utrum hoc debeatis quaestio est ».

Ad 6ⁱⁿ. Adverte primum, quod licet impossibile sit quod unus, Romanus Pontifex praestet per se ipsum omnia quae singulis fidelibus sunt necessaria, id non est tamen impossibile praestare per suos delegatos. Celerum haec obieetio supponit quod potestas immediata in omnes fideles eo spectet, ut Romanus Pontifex *debeat* omnes actus regiminis erga singulos per se ipsum exercere, singulos docendo, absolvendo etc. Sed huiusmodi non est potestas, quam Romano Pontifici vindicavimus. Est potestas cui lanquam propriae oves subsunt omnes et singuli fideles* quos immediate pascit et regit doctrina, legibus, sententiis latis, cum oportet: erga quos omnes actus iurisdictionis episcopalis exercere valide potest, si velit, vel per se ipsum vel per suos delegatos: porro per talem potestatem sibi factam Episcopus Romanus ad nihil impossibile ordinatur.

Ad 6^{*o}. t/y Quaestio primum fieri posset an vere habitum fuerit Concilium illud et genuina sint verba Cypriani quae in eo referuntur. Sed de hac re quid sentiamus aperiemus postea. Nunc admissa historica veritate illius Concilii et sermonis ibi habili a Cypriano, negamus eundem Cyprianum iis verbis: « *neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse episcoporum constituit* » ferire voluisse Romanum Pontificem Slephanum. Primo quidem quia loquitur de praesentibus: *quisquam nostrum*. Secundo autem quia ratio cur credatur Cyprianus iis verbis reprehendere velle Slephanum, est decretum huius ad Cyprianum missum de non rebaptizandis haereticis, quod decretum aegre tulisse dicitur Cyprianus. Atqui lenendum est. decretum illud nondum cognitum fuisse Cypriano, cum illud Concilium haberet. Etenim si decretum iam Carthaginem latum fuisset, illud profecto in eodem Concilio lectum esset: erat enim responsio Pontificis el quidem responsio epistolae synodali Concilii praecedentis ah iisdem Patribus habili. Id porro moris erat constantis in Ecclesia, ul tales litterae Romani Pontificis in Concilio, si aderat, legerentur. Praesertim cum in eo tertio Concilio de eadem re ageretur, nempe de baptismo haereticorum et circa id sententiae Episcoporum quaererentur. Abstinere proinde non poterat Cyprianus a legendis litteris Slephani. Verum constat ex actis eius Concilii lectas ab initio fuisse litteras Cypriani de baptismo haereli-

connu ad Ianuarius huiusque responsa; hic porro locus erat lectioni litterarum Stephani eamque res ipsa poscebat; verum harum litterarum nulla fit mentio. Ignorabatur ergo adhuc responsum Stephani; nulla ergo Cypriano ratio aderat excandescendi in Romanam Sedem: ergo. Ita auctor dissertationis editae Parisiis 1724. De Dissidio inter s. Stephanum et s. Cyprianum.

b) Verissima est sententia Hieronymi, si ratio habeatur tantum characteris episcopalis, non iurisdictionis: id porro tantum considerat Hieronymus, qui par omnibus meritum et Sacerdotium attribuit, quique Episcopos spectat in comparatione cum presbyteris et diaconis, quos postremos probare vult illis esse inferiores. Probat autem praestare presbyteros diaconis, quia illi corpus et sanguinem Christi conficiunt, Episcopos vero utrisque, quia et ordinationem faciunt. Quae quidem probationes ex sola potestate ordinis desumptae sunt ostenduntque eam tantum Hieronymum habuisse prae oculis, cum haec doceret. Inquit porro: « Si auctoritas quaeritur, orbis maior est urbe »: nimirum obiiciebat adversarius consuetudinem (piandam Ecclesiae Romanae, qua videbantur diaconi presbyteris praeferri (quod testimonio nempe diaconi presbyteri ordinarerentur et absente Episcopo diaconi inter presbyteros sederent), quae tamen consuetudo probabat nihil; respondit Hieronymus: si res auctoritate, argumento scilicet petito ex consensu et consuetudine Ecclesiae, decidenda sit; maior est auctoritas orbis quam Urbis; auctoritas enim consensus et consuetudinis eo per se maior est quo est amplior, si nihil contra ipsam a suprema potestate decretum sit; orbis autem universus Christianus praxi sua probabat diaconos esse presbyteris inferiores. Haec autem sententia Hieronymi secundum subiectam materiam intelligenda est; cum nimirum comparatur praxis totius orbis Christiani cum praxi quadam Cieri Romani, quam nec Episcopus Romanus probabat, vel de sessione diaconorum inter presbyteros indicat ipse Hieronymus: vel cum comparatur praxis totius orbis Christiani, ex qua evidenter doctrina aliqua confirmatur, cum praxi Ecclesiae Romanae, ex qua nihil certi* pro utraque opposita sententia colligi potest. In huiusmodi casibus principium illud: *auctoritatem, omnium praevalere auctoritati unius*, quod in ordine naturali verissimum est, urgeri profecto potest.

c) Sixtus HI. vero illud dicit quod iam Apostolus docuerat I. Cor. XXII. 21. *non posse caput dicere pedibus: non estis mihi necessarii*. Videlicet caput a suo corpore sustentatur; eo quod caput sine corpore esse nequit, quia adiuvatur a ceteris ministris in exercitio suae auctori-

tatis ipsaque oliedientia prompta subditorum faciliorem et suaviorem cilicii administrationem totius corporis.

Contra adeo manifestam veritatem tot argumentis ex Scripturis et testimoniis traditionis, quae hactenus attulimus, firmatam, quid opus erat Spelmannum afferre in medium responsionem quandam Abbatis cuiusdam Banchorensis, cui nomen Dmothus? Is quippe ineunto seculo VII. ita ad Augustinum Angliae Apostolum scribit (Aligne (a) P. L. V. 80. p. 22.): « Notum sit et absque dubitatione vobis, quod nos omnes sumus et quilibet nostrum obedientes et subditi Ecclesiae Dei et Papae Hornae et unicuique vero Christiano pio ad amandum unumquemque in suo gradu in caritate perfecta et ad iuvandum unumquemque eorum verbo et facto lore filios Dei (sic): et aliam obedientiam quam istam non scio debitam ei quam vos nominatis esse Papam, nec esse Patrem Patrum, vindicari et postulari: et istam obedientiam nos sumus parati dare et solvere ei, et cuique chrisliano continuo. Praeterea nos sumus sub gubernatione episcopi Caerlegionis super Osca, qui est ad supervidendum sub Deo super nobis, ad faciendum nos servare viam spiritualem >. Quid enim ex ignorantia huius monachi colligas nisi rem catholicam in Anglia tunc temporis adeo fuisse afflictam, ut sane oportuerit mitti eo a Romana Sede Apostolos qui ipsam restituerent doclrinaeque catholicae notitiam integram traderent, ut factum est a s. Gregorio?

THESIS XX.

In Primatu Romani Pontificis insane furentes aut in ecclesiastica antiquitate prorsus hospites se produnt, qui contendunt plurima iura, quibus nunc fruitur Romana Sedes, ab Isidoriana Decretalium collectione ortum habuisse, aut antiquitus Romani Pontificis curam ad solum Occidentem iure patriarchico spectasse.

I. Qui veritatem historicam sibi perspectam negat eo quod adversae parti favet, insane furere dicendus est: alterutrum ergo dicendum aut furiosos esse aul in historia peregrinos qui id affirmant quod indicamus in thesi. Huius falsilalem argumentis historicis demonstrabimus. Itaque collectio Canonum sub nomine Isidori Mercatoris prodiit seculo IX. (anno circiter 845. aut 846.Cf. Ballerinius Fratres Operum s. Leonis tom. III.

(a)Dolendum est, inter Notas aut Praefationes huius optimae Bibliothecae Patrum irrepsisse identidem scripta quaedam aliena a doctrina catholica: quae imprudentibus lectoribus possunt odicere.

p. 3. e. fi. 4. cl Antonium Zaccaria in Antifebronio p. 1. di? seqq.). .Moguntiac eiusque anclor probabiliter est ille benedicius Levita qui confixit capitula Adriani ad Engelramnum. Non omnia in ea collectione reprobantur, l alsilalis arguitur potissimum pars prima, quae decretales Romanorum Pontificum continet a Clemente ad Melchiadem, cum aliis in tertia parte usque ad Siricium. Eas decretales, prout prostant, vel ipse auctor collectionis effinxit, vel ab alio iam effictas ipse adoptas it. Porro ea aetate Leo IV. (anno 847. Pontificatum iniit) ad Episcopos Britanniae scribens doccusque quibus decretalium regulis et Conciliorum Canonibus Ecclesia Romana uteretur, ea depromit singillatim quae in collectione Adriana, duobus aucta additamentis, reperiunlur nuffamque profert decretalem (piam Isidoro debemus. Cf. Ballerinius ibid. c. 2. n. o.

In iis vero decretalibus ab Isidoro suppositis affirmantur iura Primatus Romani, universalis eius et suprema potestas. Aiunt ergo per decretum Isidorianum bona fide susceptum factum esse, ut disciplina Ecclesiae mutaretur, Romanus Pontifex ingentem potestatem super omnes et omnia sibi usurparet ac induceretur forma illa monarchica, quam Romanae Sedis adulatores tuentur. Atqui nihil est certius (piam quod Isidores, licet supposuerit falsa monumenta, nihil tamen dixerit novi in re alicuius momenti nullumque doctrinae caput circa potestatem Romani Pontificis suis ille decretalibus asseruerit, quod legitimis'antiquioribus monumentis non possit abunde demonstrari.

II. Sane 1° intrinsece repugnat quod Isidores mutationes tot ac essentielles induxerit in disciplina et regimine Ecclesiae, quot et quales sunt, «pias reprehendunt adversarii, et Ecclesia universa latina acceptaverit eam collectionem, quin suspicaretur suppositionem, quin reclamaret. Ergo doctrina Isidoriana non erat nova, quamvis novos testes eius adduceret. Et re quidem vera 2° quod spectat ad auctoritatem Romani Pontificis quaenam novitates abeo inductae sunt? Hac potissimum recensentur: *a)* Romanum Pontificem esse Episcopum Ecclesiae universalis: *b)* causas omnes maiores ad Sedem Apostolicam referendas esse : *c)* ius excipiendi appellationes a quovis indicio Episcoporum : </) causas Episcoporum a solo Romano Pontifice *definitive* indicandas esse: *e)* non oportere praeter sententiam Romani Pontificis concilia celebrari : *f)* ius ex his ortum mittendi quocumque legatos suos: ex quibus monarchicum regimen Romani Pontificis constitutum esse concludit Fcbronius c. III. §. 9. n. 10.

Atqui *a)* ex allatis Th. 13. evidens est titulum *Episcopi oecumenici et Episcopi Ecclesiae catholicae* pluribus seculis ante Isidorum Romano Pontifici collatum esse; nec opus est alia addere, *b)* Certissimis monu-

mentis constat hunc morem obtinuisse primis Ecclesiae seculis, ut a qualibet ecclesia Sedes Romana consuleretur super negotiis religionis. Id testatur Hieronymus inquiens ad Ageruchiam epist. 123. n. 10.: « Ante annos plurimos cum in chartis ecclesiasticis iuvarem Damasum Romanae Urbis Episcopum, et Orientis atque Occidentis consultationibus responderem etc. ». Atque hanc esse antiquam et legitimam praxim docent Innocentius I. epist. 37. ad Episcopum Nucerinum: « Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta maiorum, omniaque quae possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput atque ad apicem episcopatus referre, ut consulta videlicet Sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendiimque pronuntiet ». Cf. et Iustinianum in Cod. *de Summa Trinitate*. lit. 3.

Ad causas maiores quod attinet, ratum antiquitus fuit, ut eae ad Sedem Apostolicam referrentur. Testis huius praxis est Ambrosius, qui ad Theophilum Alexandrinum scribens, cui a Synodo Capuano cognitio demandata fuerat in causa Antiochenae Sedis a pluribus Episcopis occupatae, ait (epist. 56. n. 7.): « Referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum romanae sacerdotem Ecclesiae, quoniam praesumimus te ea indicaturum, quae etiam illi displicere nequeant ». Testis huius praxis est rursus Innocentius I. epist. 2. ad Victricium, n. 6.: « Si maiores causae in medium fuerint devolutae, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit et beata consuetudo exigit, post iudicium episcopale, referantur ». Quocirca laudat Milevilanos Patres epist. 30. n. 2. inquiens: « Diligenter et congrue apostolici consulitis honoris arcana (honoris inquam illius, quem praeter illa quae sunt extrinseca, sollicitudo manet omnium ecclesiarum) super anxiiis rebus quae sit tenenda sententia; antiquae scilicet regulam secuti, (piam loto semper ab orbe mecum nostis esse servatam »: de iuribus scilicet Primatus non solius Patriarchatus occidentalis agebatur. Quod eis. Leo epist. 5^a ad metropolitanos Illyrici confirmat n. 11.: « Si quae vero causae graviores vel appellationes emerint, eas sub ipsius (Anastasii scilicet vicarii sui) relatione ad nos mitti debere decrevimus, ut nostra secundum ecclesiasticum morem sententia liniantur ». Illis accedit Theodorus Studites epist. 8^a l. 2. ad Michaellem Imperatorem: « Si quid est eiusmodi (in quaestione fidei), de quo ambigat aut diffidat divina magnificentia vestra pie a Patriarcha posse dissolvi, iubeat magna ipsius et a Deo confirmata manus velut divinorum aemulatrix, ad communem utilitatem, a velere Roma suscipi declarationem, prout olim et ab initio paterna traditione transmissus mos fuit. Haec enim, Christi aemule Imperator, suprema est Ecclesiarum Dei, in qua

Pelius sedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit: *Tu es Petrus et super hanc petram* ole. ».

Inter causas maiores locum tenent causae episcoporum, eorum confirmatio, translatio, indicia etc. Porro quoad indicia iam vidimus in th. 17. quam partem in his semper habuerit Romanus Pontifex. Quoad confirmationem, non quidem primis seculis omnes Episcopos actu Romanus Pontifex confirmabat, sed pro Oriente generatim solos Patriarchas et Primates, qui deinde alios subiectiones confirmarent. Huius praxis exemplum suppeditant Damasus epist. 5a ad Ascholium, Graeci Episcopi in Actione 10. Synodi Chalced. probantes institutionem Maximi Episcopi Antiocheni, quia R. P. Leo indicaverat ipsum praeesse Ecclesiae Antiochenae; tum Leo ipse epist. 10Aa ad Marcianum Augustum affirmans Anatolium assensu suo obtinuisse Constantinop. sedem, atque R. P. Simplicius epist. 17a ad Aeacium manifeste significans, Episcopum Alexand. a Romana Sede confirmandum esse.

Quoad depositionem vero Episcoporum praesertim primarum Sedium iam Eusebianos monuerat Iulius L: *oportere primum scribere Romam, ut hinc quod iustum est decernatur*. Et sane Orientales depositionem Timothei Episcopi Beryti a Damaso flagitarunt (epist. Damasi 11.), Nestorium Caelestinus deposuit, qui sententiam depositionis in eum tulit, quam Patres Ephesini executi sunt Act. L aientes: « coacti per sacros canones et epistolam ss. Patris nostri et comministri Caeleslini Romanae Ecclesiae Episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra cum sententiam necessario venimus ».(Cf. verba Episcopi Caesaraeae Cappadociae Act. IL). Et adeo a sententia Caeleslini res lora pendebat, ut Cyrillus alique Orientales non putarint opus esse Concilio et eo convocato, cum prorogatio temporis Nestorio statuti ad resipiscendum videretur concessa, nihilominus Orientales consuluerint Romanum Episcopum, an Nestorium resipiscentem suscipere deberent post tempus ab ipso Caelestino in literis prius datis constitutum (Epist. Caeleslini X. ad Cyrillum). Censebant scilicet sententiam Romani Episcopi adhuc valere, nec contra eam quid posse omnes Patres. Idem ius in sua Synodo exercuit Felix III. (epist. 4a) deponens Petrum Fullonem Episcopum Antiochenum et (epist. 6a) excommunicans et deponens Aeacium Episcopum Constantinop. (a).

(a) Epistola 4* Felicis III. refertur a Mansi Concill. tom. 7. p. 1046. Ea probata fuit Baronio, Pagi, Scip. Maffei: sed censetur supposititia cum aliis epistolis ab Henrico Valesio et a Constant. Blanclini in notis ad Anastasium sub Felice III., ait argumenta Valesii probabilitatis fines non excedere: probat autem argumenta Constant.

Al Epistola 6a Felicis recipitur communiter ut genuina. Ceterum Victor Tununensis scriptor sec. VI. refert in *Chronico* Felicem III. damnasse in Synodo habita in Italia, Aeacium, Petrum Mongum, Petrum Fullonem anno 487.

Episcoporum transitum ab una sed. in aliam interdixerat canon apostolicus 11. citra necessitatem; absolute vere prohibuit Synodus Nicaena can. 13. et Sardieensis can. 1. Cum ergo esset lex universalis Ecclesiae, ab ea auctoritas suprema sola poterat dispensare. Et sane auctoritate et iussu Romani Pontificis factum est, ut liceret Corinthiis habere Episcopum Perigenem, qui ordinatus fuerat pro Ecclesia Patrarum (Socrates I. 7. c. 3. cf. epist. 15. Bonifacii I.). Ita quoque ut posset evehi ad thronum Constantinopolitanum Proclus, qui ordinatus fuerat pro Ecclesia Cyzicena, exhibitae sunt a Theodosio Imperatore litterae Caelesini, quae id permittebant (Socrates I. 7. c. 40.).

Atque haec satis superque sunt, ut intelligatur an huiusmodi ius, quod causae maiores ad s. Sedem referantur, sit invecum ab Isidoro (Cf. Zacharia *Anlifeb.* p. 2. c. 2. 3. 4. 5. C.).

c.d) Ad ius appellationum quod spectat et ad ius indicandi definitive causas Episcoporum, iam liquet ex dictis in th. 17., an utrumque ab Isidoro confictum sit. Constat enim Episcoporum Synodorumque provincialium sententias non fuisse habitas ut inappellabiles, sed appellabiles; ideoque penes solum Romanum Pontificem fuisse potestatem indicandi definitive. Idque docet Gelasius epist. 13, ad Episc. Dardaniae.

e) Falsum est quod commentum sit Isidori eiusque aetate primum coeperit ea lex, quod non oporteat praeter sententiam Romani Pontificis concilia celebrari. Etenim Socrates I. 2. c. 17. refert hanc sententiam Iulii ad Eusebianos, licet in eius epistola non occurrat, ita saltem indefinite: » Cum ecclesiastico canone interdictum sit, ne praeter sententiam Romani Pontificis quidquam ab Ecclesiis decernatur ». Porro quidquid Ecclesiae decernebant, in Synodis statuebant. Cf. Sozomenum l. 3. c. 10. Auctor vero Historiae tripartitae l. 4. c. 10. ait < non oportere praeter sententiam Romani Pontificis concilia celebrari », (pia sunt verba ipsa Isidori. Lucentius autem Romanae Sedis Legatus in Synodo Chalcedon. Act. 1. Dioscorum reprehendit: quia « Synodum ausus est facere sine auctoritate Sedis Apostolicae, quod nunquam licuit aut factum est ». Theodorus Studites epist. 33a l. 1. scribens ad Leonem III. de duabus Synodis Constantinopoli habitis pro negotiis particularibus eius Ecclesiae, ait ausos eos fuisse habere propria auctoritate Synodum haereticam, cum neque orthodoxam te nescient » tenere debuissent secundum antiquam consuetudinem ». Itaque falsissimum est, hanc legem excogitatam et invecum esse ab Isidoro. Ceterum haec lex non solum Synodos oecumenicas spectabat; Socrates enim eam refert occasione Synodi non oecumenicae. Sed habita ratione verborum Socratis lex ita accipienda videtur, ut nulla

ART. I. DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA ECCLESIAM

Synodus legem aliquam novam condens haberetur vel vim obtineret sine auctoritate Romani Pontificis, quod aequissimum est.

Hinc Stephaniis junior respondebat leonoclastis (Cf. eius vitam penes Migne sec. VIII.): « Quanam ratione vestram Synodum oecumenicam dicitis, quam neque approbavit Romanus Episcopus, quanquam canone praescribitur res ecclesiasticas absque. Papa Romae constitui non debere ». Quapropter Diaconus Ennodius in libello pro defensione Symmachi Papae probato in Synodo romana, adversariis objicientibus: « Ergo concilia Sacerdotum ecclesiasticis legibus quotannis decreta per provincias, quia praesentiam Papae non habent, valetudinem perdiderunt? » respondet: « Legite insanissimi aliquando in illis praeter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, et non de maioribus negotiis ad collationem, si quid occurrerit, praefatae Sedis arbitrio fuisse servatum ».

Ideo non opus est ut dicamus, quempiam metropolitanum haud potuisse Synodum suam cogere, nisi prius licentiam obtinuerit et sententiam exploraverit Romani Pontificis. Nam satis erat vel Synodos per legatos Romanae Sedis haberi, vel post Episcopalem sententiam, si aliquid novi statutum erat aut de causis agebatur maioribus, relationem rei gestae mittere ad Romanam Sedem. Unde Primates Africae in synodica sua ad Rom. Pont. Theodorum I: « Antiquis regulis, inquiunt, sancitum est, ut quidquid, quamvis remotis vel in longinquo positis ageretur provinciis, non prius *iraculandum* (h. e. deducendum in praxim) *vel accipiendum sil* nisi ad notitiam almae sedis vestrae fuisset deductum ». Id porro fieri poterat sive immediate, ut Patres Sardicenses in litteris ad Iulium aiebant: « optimum esse et congruentissimum si ad caput, idest ad Petri Apostoli Sedem, de singulis quibusque provinciis Domini referant Sacerdotes » ; sive mediate per Episcopos praecipuarum Sedium, ad quos gesta primum referrentur: ideo enim Leo epist. 14a ad Anastasium Thessalonices, e. 11. aiebat: « magna dispositione provisum esse ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, (piorum inter fratres haberetur prima sententia et rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, *per quos ad unam Petri Sedem unioersalis Ecclesiae cura, conflueret* ».

Porro in hac re. ius ab usu distinguendum est: ius quidem est in Romano Pontifice exigendi, ut e quacumque Synodo rerum in ea gestarum relatio ad ipsum mittatur; usus vero pro gravitate negotiorum, pro facilitate transmittendi relationes huiusmodi, pro fiducia qua penes Apostolicam Sedem gaudeant Metropolitani aliisque de causis, diversus esse potest.

Tandem /j potestatem mittendi legatos in quasvis orbis catholici partes iam vidimus Th. 17. antiquitus esse usurpatam.

IIB ROMANO PONTIFICE PARS II. CAP. I.

Coroll. Ergo quoniam haec hira, testanlibus ipsis adversariis, supponunt potestatem Romani Pontificis supremam et monarchical» in Ecclesia; talis dicenda est semper fuisse habita et esse potestas eiusdem.

III. Verum quia praeterea solet quaeri an primis Ecclesiae seculis h. e. aetate antenicaena viguerit potestas Primatus et an id historice demonstrari possit; advertimus primo hanc quaestionem duplicem esse, facti nempe et immediatae probationis huius facti.

Prima quaestio solvi potest etiam independent»*!· ab huiusmodi probatione, tum argumento a priori ducto ex verbis Christi instituentis Primatum quae semper credita sunt in Ecclesia, tum a posteriori ex ea persuasione et agendi ratione quae subsequentibus seculis apparet, quaeque nequit esse nisi continuatio praecedentis persuasionis et rationis agendi.

Altera vero quaestio, si affirmative solvitur, solvenda est allatis factis vel monumentis historicis, si qua adsunt eius aetatis, quibus exercitium Primatus eiusque fides in universa Ecclesia sese manifestant. Quae facta vel monumenta si deessent, non exinde nutaret certitudo facti illius, quod aliunde certum est. Verum satis reliqua sunt monumenta vel facta illius aetatis, quae testantur exercitium Primatus eiusque Iidem in universa Ecclesia. Haec, quorum quaedam iam retulimus, satis erit heic breviter recensere.

Itaque recolatur 1° quod Ecclesia Corinthiorum (a), adhuc vivente uno Apostolo qui Ecclesias Asiae regebat, ad Romanam Sedem recurrit pro componendis dissensionibus suis. 2° Quod Ecclesia Romana ab s. Ignatio in epistola ad Romanos appellatur *Ecclesia praesidens*. 3° Quod idem Ignatius alia prorsus ratione scribit ad Romanam Ecclesiam ac ad alias. Ilis enim plura mandata servanda suggerit, illi nullius mandati mentionem facit: has docet, illam minime, sed ei Ecclesiam Syriae commendat. 4' Quod Romanus Episcopus a Tertulliano, secundum catholicorum mentem (cf. dicta pag. 370.), vocatur (*de Pudicitia* c. 1.) *Pontifex maximus, Episcopus Episcoporum*. 'P Quod Dionysus Corinthiorum Episcopus in epistola ad Soterem Romanum Episcopum (Euseb. II. E. L. 4. c. 23.) testatur « hanc esse consuetudinem Romanae Ecclesiae iam inde ab ipso religionis exordio, ut fratres omnes vario beneficiorum genere afficiant et Ecclesiis quam plurimis necessaria vitae subsidia transmittant ». Inter

(a) Provinciae Achaiae, Tnessaliae, Illyrici spectabant ad Patriarcham Romanum. Caput Achaiae Corinthus sub qu<< Athenae. Asiae caput Ephesus.

Aiunt, nullum esse in epistola indicium certum, quod Corinthii recurrerint Romam. Nam v^rba cap. 1. de *quaesitis a vobis rebus* vertenda sunt *de rebus vobis necessariis*. Nihilo minus apparet auctoritas roinana.

quae beneficia connumerandae sunt epistolae tum Clementis tum Soteris quae singulis dominicis in Ecclesia Corinthiaca legebantur, ut idem Dionysius testatur ibidem.

Recolatur 6° Mmitanistas in Phrygia damnatos ad Romanam confugisse Sedem, ut ab ea pacem haberent et sic catholici censerentur. Colligitur id ex verbis Tertulliani adv. Praxeam c. 1. « Idem (Praxeas nempe) tunc episcopum romanum agnoscentem iam prophetias Montani, Priscae, Maximillae et ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiae et Phrygiae inferentem (dissidium scilicet iam exstiterat inter catholicos et Montanistas) falsa de ipsis prophetis et ecclesiis eorum asseverando et praecessorum eius auctoritates defendendo, coegit et litteras pacis revocare iam missas, et a proposito recipiendorum charismatum concessare*.

Recolatur 7° decretum Zephirini de pace moechis danda habitum fuisse validum pro universa Ecclesia; dicebatur enim edictum peremptorium in ea controversia, nec si ad omnes Ecclesias non spectasset, fuisset admodum de eo sollicitus Tertullianus, (pii e contrario sententiam eo edicto contentam omnibus psychicis h. e. catholicis tribuit (*de Pudicitia* l. c.).

Recolatur 8° Victorem iussisse Asianos morem recipere Romanae Ecclesiae in celebratione Paschalis cosque contumaces excommunicasse; quam excommunicationem non irritam et inanem, sed tantum minus prudentem non pauci Episcopi habuerunt (Euseb. l. 5. c. 24. cf. testimonium in seqq.).

Recolatur 9° idem comminatum esse Stephanum iis Ecclesiis, quae ab haereticis baptizatos rebaptizarent, ut testatur Dionysius Alexandrinus penes Eusebium l. 7 c. 6.

Recolatur 10° Origenis doctrinae causam ad Romani Episcopi Fabiani tribunal tandem delatam esse: id enim satis colligitur ex epistola Origenis ad Fabianum, in qua (ut refert Hieronymus epist. 86. ad Pammacbium) « poenitentiam agit cur talia scripserit et causas temeritatis in Ambrosium refert, quod secreto ('dita in publicum protulerit ». Cf. Eusebium H. E. l. 6. c. 36.

Recolatur 11° appellatio duorum episcoporum hispanorum (pag. 426.) ad Stephanum.

Recolatur 12° Novatianum, statim ac is sibi visus est esse Romanus Pontifex, scripsisse ad omnes πανταχοῦ ecclesias et mandata eis dedisse: scilicet et ipse noverat auctoritatem universalem Ecclesiae Romanae (Socrates II. E. l. 4. c. 28.).

Recolatur 13° Cyprianum ad Stephanum epist. 67. haec scribere, cum Marcianus episcopus Arelatensis in partes Novatianorum concessisset:

« quapropter facere te oportet plenissimas litteras ad episcopos nostros in Galliis constitutos, ne ultra Marcianum pervicacem et superbum et divinae gratiae ac fraternae salutis inimicum collegio nostro insultare patiantur... Dirigantur in provinciam et ad plebem Arelate consistentem a te litterae, quibus, abstento Marciano, alius in locum eius substituatur ».

Recolatur IV' Dionysium Alexandrinum, eo quod in epistola ad Ammonium contra haeresim Sabelii quaedam minus accurate dicta protulisset, quae divinitatem Verbi negare videbantur, fuisse a quibusdam in Ecclesia fratribus accusatum apud cognominem Dionysium romanum Episcopum atque hunc ei praecepisse ut se purgaret, cui iussioni fecit satis Alexandrinus ipenes Alhanasium *de sententia Dionysii* n. 13.), Recolatur 13' quod de eodem Dionysio Romano refert s. Basilius ep. 70* ad Damasum: « Novimus ex serie memoriae, a patribus nostris interrogatis et litteris etiamnum apud nos servatis edocti, Dionysium illum beatissimum episcopum, qui apud vos et recta fide et reliquis virtutibus enituit, invisisse Ecclesiam nostram caesareensem et patres nostros per litteras consolatum esse ac misisse qui fratres captivos redimerent ». Atque haec satis esse queant.

IV. Ex allegatis in hac et superioribus thesibus constat potestatem Romani Pontificis non inter lines Occidentis antiquitus fuisse inclusam, sed Orientem quoque* omnemque Ecclesiam occupasse. Sane ut nonnulla evidenlissima innuamus, Episcopum Alexandrinum Dionysium indicavit Romanus Pontifex Dionysius; Damasus Timotheum Apollinaris discipulum, petentibus Orientalibus, de haeresi cum suo magistro damnavit (Gallandi torn. 6. epist. 9.) Ecclesiaeque Antiochenae idem Damasus tesseram fidei praescripsit (ibid, epist. 3a). Victor iussit Polycratem Episcopum Ephesi concilium cogere pro quaestione Paschatis cumque nolentem sententia Romanae acquiescere excommunicavit. (*Kaseb.* II. E. I. 3. c. 24.). In Episcopos Constantinopolitanos potestatem exercuisse Romanam Sedem satis liquet. Quoad Ecclesias Ponti, narrat Basilius epist. 263* Eustathium Episcopum in provinciali synodo depositum Romam confugisse, tum subdit: « quae vero sint illi a beatissimo Episcopo Liberio proposita ignoramus, nisi quod epistolam attulit per quam restitueretur. eam ubi Synodo Tyannensi exhibuit, in suum locum restitutus est ». Scilicet etsi Episcopi rationem ignorarent, satis ipsis fuit Romanum Pontificem id praecipere: adeo certus erat eius Primatus.

Idem s. Basilius frequenter occidentalium episcoporum, et praesertim Romani opem implorabat pro tuenda fide in Oriente contra haereticos: « dudum novi et ipse pro mediocri mea rerum notitia unam esse ecclesiis

nosti is auxilii viam, si nobiscimi conspirent occidentales episcopi », aiebat ipse ad s. Athanasium epist. GGa. Et ad Damasum epist. 70. orat ipsum, ut succurrat bibenti Ecclesiae Orientis; id in more positum ait Occidentalium et praesertim Romani Episcopi. « Omnino autem (ait) nihil exposcimus novi, sed quod et ceteris olim beatis ac Deo dilectis viris usitatum ac praecipue vobis ».

Subirascitur quidem identidem Basilius in Romanum Episcopum eiusque fastum carpit epist. 239. et 215.; verum huius indignationis causa fuit, quod, ut Basilius censebat, nollet Romanus Episcopus in quaestionibus facti ab iis, ut oportebat, edoceri qui res accurate noverant; quod non negamus fieri potuisse, licet et Basilius potuerit hac in re decipi. Haec tamen Basili lamenta supponunt indicem necessarium in causis quoque orientalium ecclesiarum habitum fuisse Romanum Episcopum. Ex hac supposita ignorance factorum contigit ut Basilius, audito quod Paulinus Antiochenus acceperit literas communionis ab Occidentalibus, scripserit ep. 214. se id non mirari « illi enim res nostras omnino ignorant... Verum quia accusamus neminem, imo erga omnes habere caritatem cupimus, et maxime erga domesticos fidei, gratulamur iis, qui litteras Roma acceperunt... Non idcirco tamen mihi ipse unquam persuadere potero, ut aut Meletium ignorem aut ecclesiae cui praeest obliviscar ».

Illud praeterea advertisse iuvat quibus verbis exprimat Eusebius I. c. excommunicationem quam Romana Sedes in aliquos ferret, nimirum: « *a communione abscindere* conatur, datisque literis universos qui illic erant fratres proscribit *et ab unitate Ecclesiae prorsus alienos esse pronuntiat* ». Scilicet a communione romana abscissus hoc ipso extra Ecclesiam est: renique ita se habere Irenaeus alique Episcopi inlelligehant, qui non ius negarunt, sed exercitium iuris in ea quaestione parum probarunt.

Habes ergo in quovis Patriarehatu et Exarchatu Orientis exercitam fuisse Romani Pontificis auctoritatem. Quin et in Occidente non ut simplex Patriarcha sed ut Primatum oblinens fere semper se gerebat. Ad ea enim iura Petri provocabat, quibus potestas Primatus in universum orbem continetur. Cum vero Patres Arelalenses in Synodica ad Silvestrum eius dignitatem praedicant his verbis: « a te, *qui maiores Dioeceses tenes* » etc., forte de eius tantum patriarchal! dignitate loquuntur, cuius amplitudo maior erat amplitudine aliorum Palriarchatum, cui patriarchal! potestati omnes ii Patres suberant, qui et canones pro Ecclesia occidentali coudiderant. De (pia dignitate Romani Pontificis cf. Schelstrale *Disseri, de Auctoritate Palriarchali et melropolilica*.

V. Nequit tamen heic praetermitti castigata a cl. Sirmondo inscitia

Salmasii. Is cum penes Rutinum breviationem canonis 6. Nicaeni legisset *//, upitd Alexandriani et in Urbe Roma vetusta consuetudo serretur, ut vel ili Aegypti vel hic suburbicariarum ecclesiarum sollicitudinem gerat*, primo quidem suburbicarias ecclesias eas dictas esse docuit quae intra centesimum ab Urbe lapidem containerentur, tum ad has solas auctoritatem Romani Episcopi fuisse protensam.

Verum 1° ul de ipso canone nicaeno loquamur, haec certa sunt. In vulgatis editionibus et secundum Dionvsii versionem, Canon ila se habet: « Antiqua consuetudo quae esi per Aegyptum, Lybiam el Pentapoliin servetur, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia et Urbis Romae Episcopo parilis mox est ἐπειβ'η και τῶέν τη Ρῶμη ὑστ.Οε . Similiter autem el apud Antiochiam cele- rasque provincias (ἐπαρχία) sua privilegia servenler ecclesiis ». Porro negandum est his verbis aliquid decerni de Romana Sede (« Non aliquid super eum - Petrum eiusque successorem - ausa est constituere Nicaena Synodus, eum videret nihil supra meritum suum posse conferri; omnia denique huic noverat Domini sermone concessa » Bonifacius I. epist. 19. penes Gallandi T. 9.), sed mos Romanae Sedis ut norma et exemplum sumitur ad decernendum quidpiam pro Alexandrino Episcopo. Auctoritas vero Alexandrini Episcopi de qua sermo heic occurrit ea est, quae dicta est postea Patriarchalis (hoc enim nomen ipsa re fuit recentius): si qua erga comparatio inter Alexandrinum et Romanum Episcopum instituitur, ea est inter utriusque iura palriarchalia. Non erit tamen abs re monere quod hic idem canon paulo aliter a Paschasino Legato Sedis Apostolicae lectus est in Synodo Chalcedonensi, qui illum actione 16. obiecit Patribus qui, legatis insciis, in actione praecedente canonem condiderant pro ampliandis iuribus Ecclesiae Constantinop. Sic ergo legit: « Trecentorum decem et octo Sanctorum Patrum canon sextus. Quod Ecclesia Romana semper habuit Primatum: teneat autem et Aegyptus ut Episcopus Alexandrine omnium habeat potestatem, quoniam el Romano Episcopo τοῦτο σὺνηβε ἐπτι etc. » cui lectioni nemo refragalus est.

Aliam lectionem Sirmondus se vidisse testatur in antiquissima Nicaenorum canonum editione Bibliothecae valicanae his verbis: « de primatu Ecclesiae Romanae, et aliarum civitatum Episcopis. Antiqui moris est ul Episcopus urbis Romae habeat principatum, ul suburbicaria loca et omnem provinciam suam sollicitudine gubernet etc. » Verum de his videant eruditi.

Ut ergo canon, qualis communiter legitur, intelligalur; recolendum, quod Romanus Episcopus non solum Primatum habet in universam Ecclesiam,

ART. I. DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA ECCLESIAM

sed et speciatim Patriarcha est atque ul talis agnitus semper fuit. Eius autem Patriarchatus luit lotus Occidens. Id salis notum est. Ait loaones Zonaras scriptor see. 12. ad can. 6. Synodi Nicaenae: « Alexandrinum igitur episcopum iis, qui in Aegypto, Lybia, Pentapoli sunt, praesidere iubel, Antiochenum subieclis sibi provinciis Syriae nimirum, Coelesyriae, Ciliciae ulriq, Mesopotamiae, ac alios episcopos suis quemque regionibus praeesse, quemadmodum el Ecclesiae Romanae Antistes ul occidentales provincias regat mos obtinuit ». Amplitudo huius Patriarchatus ex eo palet quod metropolitanos Thessalonicensem, Corinthium, Nicopolilinum, Atheniensem, Patrensem subieclos haberet, quos postea per vim sibi adscivil Episcopus Constanlinop.: qua de re lege Leonem Sapientem in sua Dialyposi. El sane, cum Iribus Patriarchis duo alii additi forent, universam Ecclesiam in quinque Patriarchatus distinctam esse omnes fatebantur (lege Iuslinianum in Novella 123.); porro quatuor ex illis ad Orientem spectabant; Occidens proinde universus Romano Episcopo suberat, qui primus quoque inter Patriarchas connumeratur.

Quod Patriarchae jurisdictioni subditum erat, Dioecesis dicebatur secundum formam divisionis imperii Romani factam a Constantino, non tamen ila ul singulis dioecesibus civilibus totidem dioeceses ecclesiasticae responderent, plures enim dioeceses civiles comprehendebat dioecesis Romani Episcopi et Antiocheni et Constanlinop. Dioecesis plures provincias continebat quibus singuli métropolitain praesidebant; provincia plures ecclesias quae a singulis Episcopis regebantur. Cum Patriarcha civiles dioeceses sub se oblineret, inter ipsum et metropolitanos erani Exarchi qui Dioecesibus praeerant, ut Exarchi Caesareae Cappadociae, Ephesi et Heracleae, qui Dioeceses Ponti, Asiae et Thraciae gubernabant, suberant Patriarchae Orientis h. e. Antiocheno (Cf. can. 9. Syn. Chalced.). Sedes Patriarchales vocabantur κατ' ενοχίην *Series* Opôvot, ut ex Gelasio liquet; qui in commonitorio ad Faustum negat Episcopatum Constanlinop. (cuius Patriarchalis potestas a Romana Sede nondum probata fuerat) habere per canones locum inter Sedes.

Itaque quoniam in canone Nicaeno comparatio quaedam instituitur inter Alexandrinum Episcopum et Romanum illiusque dignitas patriarchalis spectatur, dicendum est et Romanum Episcopum sub ea ratione spectari quatenus est Patriarcha.

Quare 2° ad Ruini interpretationem quod spectat, vel iste assecutus est sensum canonis nicaeni, vel secus: si non est assecutus, de eo non sumus solliciti; si assecutus est, non potuit appellatione ecclesiarum suburbicariarum aliud intelligere quam Ecclesias totius Occidentis, quae

nem: »' sub Episcopi Urbis potestate erant. Sicut enim duplici a Constantino constituto Vicario Praefecturae Praetorianae Italiae, allero dicto Vicario lībīs qui Romae Sedem habebat, altero Vicario Italiae, qui sedem habebat Mediolani, eae regiones vel provinciae quae Vicario Urbis parebant dicebantur suburbicariae, ila Rulino fas fuit ecclesias suburbicarias vocare quae parerent Episcopo in Urbe, sedenti. Ceterum historice constat jurisdictionem Romani Episcopi nedum palriarchalem, sed metiOpolitica antiquitus ultra centesimum lapidem se protulisse, ul prorsus inepta sit Salmasii imaginatio. Lege Diatribas Iacobi Sirmondi *de Suburbicariis regionibus et ecclesiis* Operum torn. 4. edit. Venetae 1728.

VI. Adversarii nobis potissimum obiiciunt quaestionem exortam inter Africanos Episcopos et Romanam Sedem circa appellationes in causa presbyteri Apiarii, qui ab Urbano Episcopo suo Siccensi excommunicatus et depositus appellavit el confugit ad Romanum Pontificem Zosimum. Quae appellatio inusitata Africanis eos adeo commovit, ut eodem anno 418. (vide Criticam Antonii Pagi an. 419. n. 25 j statuerint in Synodo (can. 125. penes Dionysium) ne Clerici appellent ad transmarina indicia. Zosimus tamen appellationem recepit misilque sub finem eiusdem anni legatos suos in Africam, qui causam cognoscerent sententiamque ferrent cum vicinis Episcopis, quibus commonitorium in scriptis dedit, in quo descripti erant quidam canones sardicenses, appellati tamen a Zosimo canones nicaeni. Ille enim tunc Ecclesia Romana solebat canones hos et alios appellare, denominatione ducta a nicaenis canonibus, quibus subiiciebantur (cf. Oper. s. Leonis torn. 3. edit. FF. Ballerin. p. 2. e. I. §. 3.).

Episcopi Africani, qui Concilii oecumenici sardicensis memoriam amiserant, mirati sunt eos canones proferri; quoniam eos inter nicaenos non reperiabant slalueruntque in Orientem mittere, (pii a principalibus Ecclesiis authentica exemplaria Canonum nicaenorum referrent: inierim tamen professi sunt se servaturos canones illos, quos Legali Zosimi attulerant, salva diligentiore inquisitione concilii nicaeni, ut aiebat Augustinus. Literas quoque dederunt ad Romanum Pontificem Bonifacium successorem Zosimi, ut ipse quoque id curaret. In quibus literis haec quatuor referunt sibi mandata a Sede Romana: « unum de appellationibus episcoporum ad Romanae Ecclesiae Sacerdotem: alterum ne ad Comitatum episcopi importuni navigent: tertium de tractandis presbyterorum el diaconorum causis apud finitimos episcopos, si a suis excommunicat! perperam fuerint: quartum de Urbano episcopo excommunicando vel etiam Romam evocando, nisi ea, quae videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium, inquiunt, de primo el tertio... iam priore anno

ml eundem Zosiinum insinuari curavimus, ut ea servare sine ulla eius iniuria paulisper sineremus usque ad inquisitionem statutorum Concilii nicaeni ». Interea Patres Africani cum quodam temperamento Apiarium restituerunt; qui postea iterum damnatus rursus appellavit Romam rursisque missus in Africam legatus a Caelestino successore Bonifacii l'auslinus, qui, si Africanis credimus, eum quodam insolenti fastu se gessit.

Acceptis autem ah Orientalibus Ecclesiis canonibus nicaenis, nec inter ros visis iis quos Zosimus protulerat, scripserunt ad Caelestinuin epistolam synodicam, in qua, post mentionem factam Apiarii, haec continentur.

1° Episcopi deprecantur, ut deinceps Romanus Pontifex non adeo facile admittat Episcopos ex Africa venientes, nec ibi excommunicatos velit ultra in suam communionem recipere: 2° item ut repellat improba refugia presbyterorum quoque et sequentium clericorum. Horum primum probant ex canone nicaeno 5. (cf. th. 15. n. 4.) argumento a minore ad maius: « quia etsi de inferioribus clericis vel laeis videtur ibi praecaveri, quanto magis (consequentia sane non apparet) hoc de Episcopis voluit observari, ne in sua provincia a communione suspensi, a tua Sanctitate vel festinato vel praepropere vel indebite videantur communioni restitui ». Alterum probant: « quia et nulla Patrum definitione hoc Ecclesiae derogatum est Africanae et decreta nicaena sive inferioris gradus clericos sive ipsos episcopos suis metropolitanis apertissime commiserunt ». Utrumque vero probant, quia « prudentissime iustissimeque Patres providerunt, quaecumque negotia in suis locis ubi orta sunt finienda » ; tum quia dillicile est ad transmarinum iudicium necessarias personas testium adduci.

3° Aiunt se in codicibus nicaenorum canonum non reperisse canones a Zosimo productos. Hortantur tandem ut Romanus Pontifex nolit, quibusque petentibus, mittere aut concedere exsecutores suos.

Ex hac porro historia inferunt adversarii Africanos Episcopos non agnovisse nec probasse ius Romani Pontificis recipiendarum appellationum; si enim id credidissent, etsi eos laterent canones sardicenses, acquievissent sponte mandatis Zosimi. Tum eas appellationes in epistola ad Caelestinum impugnantes ex decretis Concilii nicaeni, videntur ii Patres consuisse, auctoritatem Romani Pontificis esse canonibus limitatam.

Iam vero ut indoles huius facti intelligatur, haec putamus advertenda.

1| Occasio oriae disceptationis fuit appellatio presbyteri ad Romanam Sedem, quam appellationem Zosimus suscepit: ut autem salvo suo iure rem suaviter ageret, noluit iudicium Romae habere, sed legatos in Africam destinavit, qui cum episcopis africains indicarent. 2' Praeterea idem Zosimus misit in Africam lres canones sardicenses, primum (ut ipse advertit

nieini an. 'H 9. Vide Baronium sub eodem anno) </e *episcoporum appel-*
lati(>*ne,tp*\\ est quintus sardicensium et est ultimus e\ iis quos superius
attulimus: alterum *ne Episcopi ad Comitatum importune navigent*: ter-
tium *de appellationibus* (ut idem Pontifex ibidem ait) *clericorum idest*
minoris loci, qui est septimus decimus sardicensis, in quo statuitur, ut
si Episcopus ex iracundia cito aut aspere commotus sit adversus presby-
terum si\ e diaconum suum eumque voluerit eiieere ab Ecclesia, provi-
dendum sil, ne innocens damnetur, ideoque possit eieelus confugere ad
metropolitanum et si hic abest, ad finitimum episcopum (Dionysius legit
episcopos finitimos) et rogare ut suum negotium accurate examinetur.
* ille vero episcopus, qui iure vel iniuria eiecit presbyterum, aequo animo
ferat, rei fieri examinationem suamque sententiam vel confirmari vel
corrigi. Utriusque canonis mentionem faciunt Africani in epist. ad Boni-
facium.

Quorsum duos canones primum et tertium protulit Zosimus? an Ianium
pro tuendo suo iure in appellatione a se recepta presbyteri Apiarii?
verum prior canon agit de appellatione episcoporum; alter agit quidem
de appellatione clericorum sed ad metropolitanum aut finitimos Episcopos.
Quaestio est paululum impedita. Ceterum non possumus consentire Davidi
oper. cit.c. 11. a. 9. arbitranti traditos a Pontifice legalis suis eos canones
fuisse ad eorum tantum instructionem; nam vix ac Legati Synodum inie-
runt, postularunt ut commonitorium quod attulerant cum iis canonibus
publice legeretur et actis insereretur, quod facium esi (Orumque exse-
cutionem poposcerunt. Docere ergo Africanos vel eis in memoriam
revocare aliquid Pontifex volebat, afferendo eos canones. Scilicet cum
Zosimus ita appellationem recepisset, ut legatos suos miserit (pii indicarent,
indicarent tamen cum aliis Episcopis Africanis, duos eos canones misit, in
quibus statuitur et potestas episcoporum indicandi in causa appellationis
presbyterorum et potestas Romani Pontificis mittendi legatos, qui vice
sua indicent, ut sic pateret alterum ab altero non excludi.

Verum quidem est, quod canon 5. sardicensis agit de potestate Rom.
Pont, mittendi legatos in causis episcoporum: attamen censemur mentem
fuisse Zosimi, quod idem valere deberet in causis presbyterorum idque
ex consuetudine recepta confirmari ideoque censemur dedisse Zosimum
in mandatis legalis suis, ut ratione habita consuetudinis sic canonem illum
explicarent: et merito quidem. Nam canon non statuit ius, sed solum deter-
minavit exercitium iuris; porro quae rationes valebant pro appellationibus
Episcoporum, valere frequenter poterant pro appellationibus presbytero-

rum: existente ergo iure divino in Romano Pontifice quoad utrosque, quod ius a canonibus independens est et existenti. eadem ratione pro appellationibus presbyterorum ac Episcoporum, cum horum appellationes et legatorum missionem in eorum causis canon sardicensis probaverit, censendus erat probasse quoque idem in causis presbyterorum. Quare abs re non est, supponere quod Zosimus legatos suos iusserit iuxta hanc mentem canonem explicare, confirmantes id quoque ex consuetudine, ad quam certe in Synodo an. 419. Eustachius Legatus provocavit. Quia vero alia erat consuetudo Africanæ Ecclesiæ in huiusmodi causis presbyterorum, hanc interpretationem non probavit Africanis. Sed illud potissimum eos commovebat, quod canones sardicenses ignoti ipsis forent; quare cum hos canones eosque citatos sub nomine nicaenorum audissent Africani, nec eos in suis codicibus Concilii nicaeni imo nec alibi reperissent (in nulla, aiunt, invenimus Patrum Synodo constitutum), carebant enim canonibus Concilii sardicensis, quod et fuisse catholicum Concilium ignorabant, hinc orta est quaestio de, ipsis canonibus.

Porro in hac quaestione Africani non negarunt ius insitum ex divina institutione Romanae Sedis recipiendi appellationes sive Episcoporum sive clericorum aut presbyterorum, sed convenientiam et utilitatem negabant exercitii huius iuris quoad presbyteros aliosque inferiores tantum et quidem pro Africa et nullam legem agnoscentes, quæ hoc exercitium præciperet, negabant se contra ius agere, has presbyterorum appellationes non permittendo. Sane quod spectat ad ius Romanae Sedis recipiendi appellationes presbyterorum, Africani non solum prima vice sed et altera, postquam rursus appellaverat Apollinaris, exceperunt legatos Romanae Sedis, qui ut indices in Concilio sederent. Et postquam ab ipsis legatis damnatus fuit Apollinaris, ipsi Africani ad Caelestinum scribentes, petunt quidem *{deprecamur* aiunt), ut ipse nolit recipere appellationes presbyterorum rationesque afferunt id suadentes, sed nec ius negant nec de eo aliquid decernunt. Imo cum illud non negent, sed tantum versentur in afferendis rationibus, quibus suadeatur, non convenire Africanis exercitium illius iuris, eo ipso significant se de iure ipso Romani Pontificis non dubitare. Ceterum cum ab ipsis Orientalibus probatum fuerit ius Patriarchæ excipiendi appellationes et Rom. Pont, esset Patriarcha Occidentis, qua ratione hanc sibi prærogativam poterant vindicare Africani, ut eorum sententiæ inappellabiles forent? Quaestio ergo tantum erat de utilitate exercitii huius iuris in certis adiunctis.

Quod spectat vero ad ius Romanae Sedis recipiendi appellationem Episcoporum, certum est 1° eas non potuisse reprobari ab Africanis, qui

eâs admitlelmnt, ni testis est Augustinus epist. 16². loquelis de appellatione Caeciliani episcopi Carthaginensis: « Neque enim de presbyteris aut diaconis aut inferioris ordinis clericis, sed de collegis agebatur, qui possent aliorum collegarum iudicio, praesertim Apostolicarum Ecclesiarum, causam suam integre reservare ». Rursus eadem aetate, qua fervebat controversia ista de Apiario Africanorum Episcoporum, quos inter Augustinus quoque erat, cum Romana Sede, dedit Augustinus epistolam, quae est 209. ad Caeleslinum R. P. pro causa Antonii Episcopi Fussalani, qui jliessime se gesserat in Episcopatu. Porro in hae Epistola Augustinus significat Antonium, qui ab Synodo Africana damnatus fuerat, appellasse Romanam Sedem (nn. 6. 9.): quod Augustinus non solum non improbat, sed deprecatur Caeleslinum, ut auctoritate sua suaviter utens velit el Antonio el populo Fussaiae consulere. Ibidem Augustinus mentionem facit aliarum tum recentium tum antiquarum appellationum Episcoporum ex Africa Romam (n. 8.).

Consequens est proinde, eos Episcopos Africanos, qui in causa Apiarii quaestionem habebant cum Romana Sede, non negasse ius recipiendi appellationes Episcoporum Romano Pontifici. Certum est autem 2° eosdem non nisi precibus usos esse (*deprecamur*) erga Pontificem et suasionibus quibus preces suas confirmarunt; deprecatos vero id esse, ne adeo facile admitteret ad suam audientiam venientes Episcopos ex Africa, nec excommunicates in Africa ipse in communionem ultra vellet recipere. Quod el canone 3°. nicaeno suadent. Id quidem, *communionem nempe dare cou-*

profecto aliud est ac appellationem recipere iudiciumque instituere (v. p. 432.), verum et de appellatione Africanos loqui ac flagitare ne admittantur, liquet exsequentibus; scilicet cum aiunt, quaecumque negotia ubi orta sunt finienda esse et transmarinum *iudicium* ratum esse non posse propter impossibilitatem mittendi testes et orant vel suadent, ne legatos a latere mittat, quia id nulla synodo inveniunt constitutum. Orant ergo, ne Romanus Pontifex vel per se vel per suos legatos indicet causas eorum qui ad ipsum confugerint, quod est petere ne appellationes recipiat: sed permittat causas finiri per concilium provinciae aut universale Africae, ut iidem aiunt. Quod quidem quia nondum ipsis vetitum fuerat, sanxerunt in Synodo quoque anni 419. can. 25. et 34. reservantes tamen ultimum iudicium de hac re Romanae Sedi, ad quam acta synodalia pro confirmatione mittebantur.

Si qua dillicultas occurrit in can. 34. in quo asseri videtur Episcopis quoque anlea fuisse prohibitum appellare transmarina indicia, conferantur de hac re FF. Ballerinii in *Observationibus ad Dissertatinnem 5^{am} Quesnelli*, p. I. c. 6. n. 27.

itaque quaestio exorta propter appellationem presbyteri Apiarii non erat tie iure, sed de opportunitate exercitii iuris, quam propter certa adiunca non haberi censebant Africani; quos tamen potuisse in hac re decipi, vel longius progredi quam par esset, nemo negabit.

Quoad quaestionem vero Canonum sardicensium, quos ignorabant Africani, advertendum est quod alia est quaestio *an ias sit*: alia, cum exercitium iuris non est necessarium, *an lex sit quae illud exercitium praescribat*: qua quidem exsistente, merito reprehenditur qui exercitium illud impedire velit; non exsistente vero el praesertim si exsistat opposita consuetudo, a reprehensione ille est immunis. Porro Zosimus producens canonem sardicensem, non existentiam iuris, sed legem praecipientem liberum illius exercitium directe probabat, dignosque esse reprehensione Africanos qui illi legi adversabantur. Quaestio ergo erat de exsistentia huius legis. Quid ergo mirum, si Africani non invenientes eum canonem, citatum tanquam nicaenum, in suis codicibus concilii nicaeni, dubitarunt de eius exsistentia volueruntque de ea re fieri certiores? Et tamen, cum postea quoque inter nicaenos non fuerit canon ille repertus, ideoque persuasi essent Africani eam legem non exstare; non negant se obedire velle eumijue canonem productum a Zosimo sequi ; sed lanium *deprecantur* et suadent Pontifici, ne eo obligentur. Scilicet noverant potestatem habere Pontificem illud praecipiendi, etsi nullus canon exstaret. Quare falsum est et illud, putasse Africanos potestatem Pontificis esse canonibus limitatam. Hoc praecipuo argumento historico dissoluto, facile dissolves alia eiusdem momenti, cuiusmodi est e.g.controversia s. Hilarii Arelatensis cum s. Leone M., de qua confer Ballerinius Oper. Leonis T. 2. *Observationes in Diss.* um *Quesnelli*.

Oportet tamen ut impudenlissimum argumentum breviter refellamus. Usi frequenter hactenus sumus el porro ulemur auctoritate Romanorum Pontificum in praerogativis Romanae Sedis vindicandis. Aiunt autem adversarii, eos non esse audiendos, quia *loquuntur in causa propria*. Verum l°ipsi loquuntur in causa Christi et Ecclesiae suae. Audiatur Bossuet {*Defensio* p. HL I. 10. c. 6.): « Audio quid dicant: Romanis Pontificibus Sedis suae dignitatem commendantibus, in propria videlicet causa, non credendum, sed absit; pari enim iure dixerint ne episcopis quidem aut presbyteris esse adbibendam fidem, cum sacerdotii sui honorem praedicant... Quod quidem heic semel dicere placuit, ut temerariam ac pessimam responsionem confutarem: profileorque me de Sedis Apostolicae maiestate romanorum Pontificum doctrinae ac Traditioni crediturum: quamquam eorum sedem non ipsi magis quam reliqui ac tota ecclesia, orientales non

minus quam occidentales praedicent. » 2° Cum sententiis eorum Pontificum consonant sententiae ceterorum Patrum et Synodorum; quare traditioni prorsus conformes haberi debent. Et nos hactenus 3° eos Pontifices adduximus lanquam testes traditionis et Ecclesiae doctores: in huiusmodi enim censu, testium nempe aut doctorum, Ecclesia universa semper cos Pontifices habuit, quorum testimoniis usi sumus; unde eorum testificatio ab Ecclesia probata, lanquam saltem Ecclesiae totius testificatio ab adversariis acceptari debet.

DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA SOCIETATES AB ECCLESIA DISTINCTAS

THESIS XXI.

inter auctoritatem religiosam, quae propria est Romani Pontificis et potestatem politicam christiani Principis ea existit ex ipsis rerum naturis habitudo, ut haec sit illi ne dum negative sed et positive subordinata, licet indirecte.

i. Subordinalio, de qua loquimur, in eo est quod alterum altero inferius sit et ab eodem dependens. Negative subordinatam unam potestatem alteri dicimus, cum inferior intra limites quoque obiecti sui illud agere non potest (prohibente id ipso naturae iure) quod redundet in damnum superioris, atque ab iis actibus abstinere debet, quos altera potestas indicat non licere. Positive subordinatam unam potestatem alteri dicimus, cum inferior illa dependet ut debeat per actus suos, altera id exigente, ad eius bonum et commodum conferre.

Prior subordinalio potestatis civilis ad auctoritatem Ecclesiae ideoque et Romani Pontificis obtinentis plenitudinem eius auctoritatis, manifesta est. Etenim ex ipsis rerum naturis homo debet esse civis et religiosus; hoc alterum vero ratione finis est praestantius et magis necessarium. Hinc potestas civilis in exercitio sui debet habere rationem religionis saltem negative, h. e. impedire non debet homines ab assecutione finis ultimi: ratio evidens est; quia potestas ea est in bonum hominum: finis autem eorundem praeferendus est celeris bonis. Neque potestas civilis potest iure esse alia: haec enim potestas est a Deo iuxta Apostolum (Rom. XIII. I): cuius doctrinae sensus non is est ut omnis potestas immediate a Deo conferatur; hic enim sensus nec necessarius est et frequenter falsus est in quavis sententia de origine potestatis civilis, si de omnibus superioribus sermo sit quibus in civili societate parendum est, ut loqui videtur Apo-

solus. Sed sensus est, divina ordinatione exsistere potestatem in societate, quae est quaedam participatio potestatis Dei, qui solus a se ius habet obligandi homines, ita ut sine hac participatione nemo possit habere ius obligandi alios imperio suo; haec scilicet vis regendi coactive actiones eorum qui sunt natura pares et ab invicem independentes, ex aequo ordinali immediate in Deum, solum ab eo, qui hominum superior natura est eorumque conditor, originem habere debet. Atqui nequit esse athea potestas quae a Deo est el instituta est in bonum eorum qui necessario ordinantur in Deum, sicut nequit esse athea ea potestas a qua originem ducit, et a qua tantum vim habet.

Quod si existat potestas religiosa positive instituta a Deo, cui omnis jurisdictio religiosa pro hominibus sit concredita, mulloque magis si sit potestas ordinis supernaluralis pro hominibus ad finem supernaturalem elevatis: potestas civilis 1° nullum ius habet amplius in res religiosas et sacras, quae superioris ordinis sunt et a Deo, Domino utriusque ordinis, alteri potestati sunt commissae (cf. quae diximus *de Matrim.* §. 4. prop. 5.): sequitur 2° in hypothesis institutae a Deo potestatis religiosae distinctae, quod potestas civilis pariter negative saltem, sicut diximus, habere rationem debeat ordinis illius religiosi el potestatis eius a qua idem regitur.

Praeterea potestas religiosa Primatus instituta a Deo est magistra infallibilis moralitalis, non vero potestas civilis: haec vero potestas ius nullum habet praeciendi quod inhonestum est, Princeps autem Christianus tenetur se subiicere magisterio Ecclesiae: cum ergo Ecclesia vel Romanus Pontifex docet legem aliquam aut institutionem esse inhonestam nec sine peccato servari posse; illi iudicio submittere se debet potestas illius et a re prohibita abstinere. Ergo.

II. Verum oportet ut potestas civilis habeat quoque *positive* rationem religionis: h. e. non tantum non impediat bonum religionis exercitiumque eius potestatis, qua societas religiosa gubernatur: sed et positive conferat, cum necesse est idque potestas religiosa exposcit, ad bonum religionis, ad auxilium vel praesidium eiusdem potestatis religiosae. Quod quidem praesidium multipliciter ferri potest secundum triplicem potestatem, legislativam, iudicalem, coercitivam. Si nimirum potestas religiosa arbitretur expedire bono religionis, ut quasdam leges ferat auctoritas civilis earumque transgressores iudicet et puniat, vel ut a quibusdam legibus ferendis, etsi non per se malis, vel indiciis instituendis absteineat, ut vim suam coercitivam exerceat in perturbatores ordinis religiosi, ipsa iubere potest principem haec praestare, isque iure exsequi ea tenetur.

Haec est certa doctrina Bonifacii VIII. in Bulla *Unam Sanctam* (*E.χ[v á\χ*

Comm. I. 1. tit. 8. *de Jluioritate el obedientia*). Docet (mini *gladium mactridem*, qui in Ecclesia est, esse oportere *sub gladio spirituali* et esse adhibendum *pro Ecclesia, ad nutum Sacerdotis*; dependentiam ergo habet potestas civilis a religiosa: si adhibendus *pro Ecclesia*; ergo non solum non est gladius adhibendus contra Ecclesiam aut eius bonum impedire non debet, sed in commodum et favorem Ecclesiae adhibendus est. Constitutionem porro Bonifacii VIII. Leo X. sacro approbante Concilio Lateranensi Sess. 11. innovavit et approbavit sine praeiudicio declarationis Clementis V. quae incipit *Meruit*. Declaratio vero haec Clementis V. confirmat Bonifacii doctrinam. Ait enim Clemens (cf. Extravv. comm. I. V. tit. 7. c. \pm) per definitionem et declarationem Bonifacii VIII. regem Francorum Philippum et regnum eius non amplius esse subiectos Ecclesiae Romanae (piam antea exsistebant. Scilicet Bonifacius non ius novum condidit, sed ius antiquum et divinum authentice declaravit et idcirco Christianissimus Rex subiectus erat Romanae Sedi post Bullam Bonifacii non secus ac prius.

Quaeritur quanta sit vis huius prioris partis Bullae (a) in qua traditur subiectio gladii temporalis gladio spirituali: non enim doctrina ibi asserta videtur habere vim definitionis fidei; nam formulae exhibentes definitionem fidei in extrema tantum Bullae parte comparent ac doctrinam afficiunt de necessaria omni subiectione ad Roman. Pontif. (*Porro subesse Rom. Pontifici, omni humanae creaturae declaramus, dicimus, definimus, pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis*). Non contendimus certum esse certitudine quam consequatur obligatio credendi, quod ibi definitio fidei habeatur praeter hanc explicitant conclusionem; quoad hanc enim tantum Romanus Pontifex clare significat, se supremi doctoris munere fungi illudque ut necessario tenendum omnibus explicite proponit.

Verum pars doctrinalis, quae praecedit de subiectione auctoritatis

(a) Negarunt quidam recentiores. Bullam, qualis nunc prostat, esse authenticam vimque habere legis. In Periodico *Rivista Universale di Firenze* luglio 1877. negatur canonica eius auctoritas; quia exstat solum inter extravagantes: quia Leo X. eam, quam laudavit, non inseruit suae Constitutioni; ideoque nescimus, quae et qualis fuerit: quia a nullo theologo postea citata. Addit quidam Doctor (in *Revue des qq. Historiques* Paris, Iui. 1879.), argumenta intrinseca; quibus apparet potius fuisse schema Bullae edendae, quam Bulla edita. Alter (ibid.) ostendit, eam magna ex parte desumptam esse ex opere inedito Aegidii Romani, *de Ecclesiastica potestate libri tres*.

Verum certe Bulla aliqua a Bonifacio edita fuit; secus quo spectaret declaratio Clementis? Leo vero dicendus est eam probasse, quae inter Extravv. exstabat; haec enim omnibus nota erat. Ceterum vetus commentarius proditus est in eam Bullam, auctore Cardinali aequali Bonifacii VIII., ubi eadem Bulla integra refertur.

temporalis spirituali, ita nexa est cum extrema conclusione, ut theologica certitudine constet, id quod definitum est eam quoque continere. Sane hic est processus bullae. Ecclesia, extra quam non est salus, una est, unum corpus. Cuius Ecclesiae unum est caput, Christus videlicet et Christi vicarius Petrus Petrique successor. In Ecclesia duplex est potestas, seu duplex gladius, temporalis el spiritualis, sed ille pro Ecclesia, hic ab Ecclesia exercendus, hic sacerdotis manu, ille manu regum et militum sed ad nutum sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio et temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati ; quia utraque potestas est a Deo, quae autem a Deo sunt, ordinata sunt, quod non foret nisi gladius esset sub gladio et tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Spiritualis vero potestas praecellit temporali. Haec spiritualis potestas collata est divinitus Petro, cui qui resistit Dei ordinationi resistit, nisi duo fingat esse principia, quod falsum et haereticum est. Porro etc.

Iam vero vides 1° omnia quae ultimam conclusionem praecedunt, aptissime invicem cohaerere: *una scilicet est Ecclesia, extra quam non est salus, unum caput Christus el Petrus, una potestas suprema et quia duplex reperitur in Ecclesia potestas, temporalis el spiritualis, ea huic subiici debet et ad eius nutum exerceri, ut ordo sil et unitas*. Aides 2° haec quae traduntur de unitate Ecclesiae, unitate capitis ac potestatum subordinatione, non esse obiter et per accidens dicta, sed data opera de iis agi ac ipsa ad substantiam totius Constitutionis spectare; iis enim demptis non eadem constitutio doctrinalis formaliter haberetur : ea enim non ex sola conclusione, sed ex lota serie sermonis contextuque propositionum coalescit. Vides 3° praecedentia necti veluli principia cum ultimis verbis conclusionis; unitas enim Ecclesiae, unitas capitis el debita subordinatio omnium uni, quae enunciantur in praecedentibus, ratio sunt cur necesse sit omnem humanam creaturam subiectam esse Romano Pontifici, quod in fine constitutionis affirmatur. Iam vero 4° in praecedentibus asseritur explicite necessitas subiectionis principum temporalium, quatenus tales sunt, potestati spirituali. Ex iis autem consequitur ultima verba *omni humanae creaturae* complecti quoque reges qua tales, docerique proinde ea definitione necessitatem illius subiectionis potestatis temporalis erga spiritualem, quae explicata est superius. Probatur consequentia: nam amplitudo consequentis pendet ex amplitudine antecedentis, idque certe consequens universaliter expressum comprehendit quod disserte veluli eius pars enunciatum est in praemissis; atqui in praemissis enunciata est disserte subiectio regum qua tales sunt ecclesiasticae potestati: ergo. Igitur analysi instituta huius constitutionis constat reni definitam, h. e. omnes

Mibiici oportere Hom. Pontifici, complecti quoque reges ehrlsianos, quatales, seu politicam potestatem.

Ita certe accepta fuit ea aetate haec Constitutio, et haec ratio fuit cur Rex Christianissimus excandesceret.

Doctrina Bonifacii antiqua est; nam eadem est sententia Patrum. Quorum doctrina cognosci potest tum ex testimoniis citatis in Prolog, sub §. 18. n. 7. quibus debitum subordinationis politicae potestatis auctoritati ecclesiasticae traditur, tum speciatim ex comparatione frequenter instituta inter habitudinem civilis societatis ad Ecclesiam et habitudinem corporis ad animam quae iam apparet in Constitutionibus Aposlolicis l. 2. c. 34. « Vos (sermonem convertens ad Principes et praefectos ait Nazianzenus orat. 13. n. 8.) lex Christi meae potestati meoque subiecit imperio. Imperamus enim et ipsi, addo, maiori imperio et perfectiori; nisi vero aequum sit spiritum carni et caelestia terrenis cedere ». Et Isidorus Pelusiota l. 3. ep. 249. < Ex sacerdotio et regno rerum administratio conflata est. Quamvis enim permagna utriusque differentia sit; illud enim velut anima est, hoc velut corpus: ad unum tamen et eundem finem tendunt, hoc est ad hominum salutem ». Cui consentit doctissimus Ivo epist. 01 ad Henricum Regem Angliae, ipsum monens, ut regnum terrarum caelesti regno, quod Ecclesiae commissum est, subditum esse debere semper cogitet. < Sicut enim sensus animalis subditus debet esse rationi, ita potestas terrena subdita esse debet ecclesiastico regimini et quantum valet corpus nisi regatur ab anima, tantum valet terrena potestas nisi informetur et regatur ecclesiastica disciplina ». Eadem formula utitur s. Thomas 2^a 2ae q. 60. a. 6^a ad 3^m inquiring quod « potestas secularis subditur spirituali sicut corpus animae et ideo non est usurpatum indicium, si spiritualis praelatus se intromittat de temporalibus quantum ad ea in quibus subditur ei secularis potestas ». Quam doctrinam authentice professi sunt Patres constanlienses in condemnatione errorum AViclephi: « sicut se habet spiritus ad corpus, et regio spiritus ad regionem corporis, sic proporlionabiliter iudex ecclesiasticus ad iudicem terrenum et forum ecclesiasticum ad temporale: sicut dicit ven. Hugo de s. Victore et Alexander de Ales, et alii doctores et sacri canones ». Cf. hanc condemnationem in Append. Cone. Constant, n. 23. ad art. 12. Haec ratio loquendi constans et communis fateri cogit ad doctrinam Ecclesiae spectare, quod ea comparatione enunciatur de habitudine inter ecclesiasticam et civilem potestatem. Enunciatur autem subordinatio potestatis civilis ecclesiasticae, non qualis est vivificati ad vivificans; nam in Ecclesia catholica certa est doctrina, ambas potestates esse distinctas et in suo ordine indepen-

dentes, sed qualis esi inferioris ordinati ad bonum superioris et habentis quoad ipsum rationem instrumenti ad id quod superius est finisque rationem habet ac causae principalis: nam haec est proprie altera habitudo corporis ad animam et hac exclusa nulla est alia. Atqui talis subordinatio potestatis civilis ad ecclesiasticam exigit ut ad nutum huius ea positive concurrat in eius auxilium et praesidium; ita enim corpus obedit et inservii animae ut instrumentum eius: ergo.

Et sane inter potestatem civilem in societate Christiana et potestatem religiosam 1° nexus quidam existit; nectuntur enim tum ratione eorundem subieclorum, quae ab utraque potestate reguntur, tum ratione finium, ad quos eadem subiecta dirigit utraque potestas; ordo etiam societatis civilis et ordo societatis religiosae mutuo se iuvare possunt: nexus vero 2° non est coordinationis; potestates enim se habent inter se sicut fines earum: finis vero potestatis civilis, qui est ordo in societate civili et finis potestatis alterius, qui est bonum religiosum, non sunt coordinati, quemadmodum coordinate non sunt finis ultimus hominis et felicitas quaedam temporalis; qui fines ratio sunt cur et ordo in societate civili et bonum religiosum in societate religiosa sit per utramque potestatem respective curandum. Sed est 3° nexus subordinationis; nam finis, qui est felicitas temporalis, est quoad homines subordinatus fini ultimo qui per religionem obtinetur. Est autem 4° potestatis civilis ad religiosam subordinatio *medii*, eius nempe quod in bonum subordinatum referri potest et debet, cum utile est ad finem eorundem et id subordinans exigit. Sunt scilicet quaedam media, quae per se sunt ordinata ad finem aliquem, ut ideo existant quia est ille finis, sic sacramenta pro sanctificatione: sunt alia media quae pro certo fine per se necessaria non sunt et sine eo esse possunt: eo tamen fine existente, illi subordinantur, ut qui ius habet consequendi huius finis, ius quoque habere possit et habeat, si media ea illi praesto sunt, utendi eis ad finem. Sic etiam sine cultu religioso templorum posset esse aurum et argentum in natura: posito autem quod homines velint aut debeant dedicare templa, ius habent utendi auro et argento ad eorum ornatum veluti mediis in hunc finem subordinatis.

Porro in hac classe mediorum dicimus reperiri potestatem civilem respectu potestatis ecclesiasticae. Etenim potestas civilis est instituta unice in bonum eorum, qui tamen ad unum finem ultimo sunt ordinati, qui est bonum religiosum; ad quod propterea assequendum ius habet homo ut adiuvetur in hac vita per cetera bona, quae propter ipsum existent illique sunt collata, quae idcirco rationem induunt medii ad hunc finem: est ergo subordinatio potestatis civilis ecclesiasticae potestati subordinatio

medii. Porro huiusmodi ius fidelium exercet potestas religiosa, quae procurando bono religioso hominum ultimique linis assecutione est instituta. Ius enim ipsa habet exigendi quod hominibus ad hunc finem est necessarium: cum autem sit vera potestas iurisdictionis eaque versetur circa ea omnia quae ad linem religiosum referuntur atque superior sit potestate civili, sicut finis suus fine illius; iure praecipere principi christiano potest quod sibi utile vel necessarium arbitretur. Iam vero talis subordinate est positiva: ergo iurisdictioni Primatus, quae est plenissima potestas religiosa, subordinatur positive potestas politica.

Secundum haec verissime dicebat Innocentius III. (epist. 197. I. 2.) voluisse Christum ut Petri successor < non solum inter principes, sed super principes sederet et de principibus indicaret - atque (epist. 209.) Christum b. Petro non solum universalem Ecclesiam sed totum seculum gubernandum reliquisse ». Porro tantundem est quod potestas civilis subordinetur positive potestati religiosae eique pareat in aliquo laciendo et quod eidem pareat in aliquo omittendo; eadem est enim formaliter subordinate et utramque pariter eodem titulo finis religiosus postulare potest: ergo et quoad haec subordinatur positive potestas civilis potestati religiosae. < Haec (ait Ioannes Archiep. Cantuariensis Eduardo Regi Angliae an. 1281. penes Mansi Cone. torn. 24. p. 426.) attendentes imperatores catholici leires suas omnes sacris canonibus subdiderunt, ne schismatici vel haeretici putarentur. Cum igitur ad vos, excellentissime domine rex, pertineat pax inclita imperii et vos etiam tenemini leges vestras canonibus subiicere et contrarias abolere ».

Corollarium. Ex his sequitur quod Innocentius III. (c. *Novit de Judiciis*) non est amplexus omnem materiam in qua Christiani reges auctoritati Pontificis subesse debent cum inquit: < non enim intendimus indicare de feudo, cuius ad ipsum (Regem Franciae Philippum) spectat indicium, sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura ». Nam non solum ratione intervenientis peccati, propter cuius punitionem Reges Christiani non secus ac ceteri fideles subsunt Pontifici, se exerere potest potestas Pontificis in ipsos Reges, sed ratione habita naturae ac finium ulriusque potestatis.

III. Verum haec positiva subordinatio est ne directa an indirecta? Iam diximus superius subordinationem directam unius potestatis alteri potestati in eo esse ut potestas subordinate, respectu sui proprii finis, regatur a potestate superiore ideoque ab hac pendeat quoad omnes actus suos et ita proinde, ut superior quoslibet actus suos irritare possit aut validos efficere. Atqui non ita subordinatur potestati religiosae potestas civilis.

ART. II. DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA SOCIETATES CIVILES

Nam potestas a Christo data Petro est formaliter potestas religiosa per se ordinata ultimo in finem supernaluralem consequendum in altera vita, immediate ordinata ad cultum divinum in hac vita procurandum eo modo quo Christus instituit. Nulla vero civilis potestas formaliter est collata Petro. Quocirca potestas ecclesiastica curam per se non habet felicitatis temporalis, quae finis est societatis civilis et ideo in iis omnibus, in quibus sola felicitatis temporalis ratio occurrit, civilis potestas, quae ad eam dirigere debet, est independens; cum ipsa ei non alia propter hunc finem existat. Nec, quamvis ordo civilis conducere possit ad ordinem religiosae societatis, opus est, ut omnes actus civilis potestatis regantur a religiosa; quia ordo et quies religiosae societatis exposcit quidem ut societas civilis recte et iuste gubernetur, sed non determinat modum, qui multiplex esse potest diversis legibus et institutis. Quare cum dependentia potestatis civilis a religiosa rationem omnem suam mutuatur a fine, finis vero religiosae potestatis non postulet, ut modum etiam ipsa determinet quo civilis societas regatur, sive determinet formam regiminis, leges etc.; hinc deest ratio sufficiens cur potestas religiosa dirigat actus omnes potestatis civilis. Non igitur directe subordinatur potestas civilis potestati religiosae.

Restat ergo ut subordinetur *indirecte*. Et sane ratio subordinationis est excellentia finis potestatis religiosae, ad quem cetera, quae propter hominem instituta sunt, subordinari debent et auxilium et praesidium, si opus est, praebere. Subordinatio vero ratione finis est solum indirecta. Haec porro subordinatio non excluditur ex eo quod sola potestas religiosa sit formaliter data Petro; nam potestas formaliter religiosa eo quod ordinata in finem excellentiorem cui finis potestatis civilis subordinatur, est simul potestas indirecta utendi hac altera potestate; neque ad hunc usum requiritur in utentem potestas formaliter civilis. Itaque quamvis ipsa persona Principis sit *directe* subiecta jurisdictioni Romani Pontificis, attamen quatenus ille potestatem suam utitur in regimine suae societatis, subiectus est *indirecte*; quia quatenus subest, quatenus postulante fine spirituali ius habet Romanus Pontifex dirigendi exercitium illius potestatis, isque parere tenetur. Porro hanc subordinationem esse ex ipsis rerum naturis, liquet ex data demonstratione, quae petita est ex essentiis rerum. Iure naturae scilicet hypothetico (supposita nempe existentia Ecclesiae) id postulatur.

Ineptissime vero quis hanc subordinationem negaret, eo quod potestas civilis sit immediate a Deo: nam ei hoc modo dato (cf. Prolog. §. 16.), quid prohibet aliquid a Deo immediate procedere cum subordinatione ad

aliudt Nonne animalia a Deo immediate sunt et tamen homini subordinate? Nonne corpus et anima Adami immediate a Deo fuerunt et nihilominus corpus animae subordinalum? An de elementis materiae chimici disponere non poterunt, quia ea sunt immediate a Deo? Nihil est ergo ineptius hoc argumento.

Haec est doctrina s. Thomae. Nam in 2. dist. ult. in exposil. textus post a. 3n' q. 2* ait: « ad 4m dicendum quod potestas spiritualis et secularis utraque deducitur a potestate divina, et ideo in tantum secularis potestas est sub spirituali, in quantum est ei a Deo supposita, scilicet in his quae ad salutem animae pertinent et ideo ex his magis est obediendum potestati spirituali quam seculari ». Cf. verba eius ex hoc eodem loco recitata in thesi 14.

IV. Diximus jurisdictioni Primatus esse subordinalam potestatem *Principis christiani*. Jurisdictio enim, quae non in abstracto sed in concreto exercetur, personam requirit in quam feratur eaque subdita esse debet: qualis est Princeps Christianus. Cum vero princeps subditus Ecclesiae non est, potestas quidem eius civilis ex divina ordinatione est talis, ut Ecclesiae subordinari debeat; quemadmodum vult Deus omnia regna mundi Ecclesiae suae aggregari omnesque reges agnos fieri Romani Pontificis: verum in regem non subditum nequit auctoritatem suam Romanus Pontifex exercere. Quid vero tunc fieri possit aut liceat vel non liceat, si praesertim tota regni societas sit Christiana, alterius loci est disputare.

Ergo ne Princeps Christianus in peiore conditione versatur quam infidelis? Ineptum et impium id est asserere. Sane 1° princeps, qui Christianus fiat, nullum ius amittit quod prius habebat; non enim prius habebat ius in sacra ordinis supernaturalis, sed tantum ad summum in quandam religionem naturalem et quidem in statu praesenti ex hypothesis, ignorantiae scilicet verae religionis quam solam Deus vult. Hoc autem ius in religionem naturalem, si quod est, relinet adhuc Princeps christianus, in hypothesis scilicet quod sola existeret religio naturalis, vel etiam in hypothesis quod habeat subditos infideles, qui converti nolint ad fidem: quorum ritus et instituta temperare potest ut terminos naturalis honestatis non excedant. At 2° dependentia a potestate religiosa non est imperfectio, sed perfectio; perfectio est enim coniungi supernaturali ordini ab eoque regi et ad supernaturalem finem ordinari: quemadmodum perfectio est naturae humanae Christi non in se, sed in alio subsistere et generalim posita institutione ordinis supernaturalis, perfectio est naturalium rerum illi famulari. Ceterum 3° an dicendus est in peiore esse conditione fidelis quam infidelis, quia illius libertas pluribus legibus est limitata, e. g. ieiun-

nandi, suscipiendi sacramenta, sanctificandi dies festos etc.? cur ergo dicunt deterreri merito Principes paganos ne Christiani fiant, si ea subordinate potestatis eorum ad potestatem religiosam asseratur? Tandem A" plurima certe sunt bona quae obtinent principes in societate Christiana, non tantum prout privatae personae sunt, sed prout sunt principes, quae enumerare longum esset. Unde nihil amittunt Principes, plura vero consequuntur.

Corollarium. Ex probatis sequitur 1° Principes ex hoc officio nullam sibi posse auctoritatem vindicare in res ecclesiasticas et sacras; se enim tenent ex parte mediorum, quorum non est regere, sed regi, curam scilicet Ecclesiae gerunt reges non ut domini, sed ut ministri, non ut indices sed ut exsecutores (cf. Becanum in *Duello de primatu regio* c. 8.). 2° Ad potestatem religiosam spectare indicium: an et quomodo singulis in adiunctis praesidium religiosae societati a civili potestate suppeditandum sit; indicium enim de usu mediorum perlinet ad eum qui curam habet finis: et 3° propter eandem rationem esse potestatis religiosae arbitrari, quid Ecclesia exigere possit a potestate civili, et quid haec potestas civilis possit in iis quae ad Ecclesiam spectant. 4° Cum finis temporalis, qui est finis societatis civilis et finis spiritualis, qui est societatis religiosae, concurrunt quibusvis in rebus, sicut finis prior posteriori subordinari debet, ita civilem potestatem potestati religiosae cedere in iis debere. 5° Merito proscriptam esse prop. 54. syllabi: « Reges et Principes non solum ab Ecclesiae iurisdictione eximuntur, verum etiam in questionibus iurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia. »

THESIS XXII.

Etsi dicantur concordata, a Romano Pontifice inita cum Principibus secularibus, contractus bilateralis rationem habere: non minuitur exinde potestas Primatus.

I. Materia circa quam *concordata* versantur est per se et ordinarie ea quae dicitur *mixta*. Mixta materia vocatur, quae sub diversa ratione et ad ordinem religiosum et ad ordinem civilem spectare potest et sic pro diversa ratione utrique subordinari auctoritati: cuiusmodi sunt bona temporalia clericorum, publica instructio, matrimonium et huiusmodi; haec enim sub uno respectu ad temporalem felicitatem, sub altero ad bonum religiosum ordinantur. Propter subordinationem civilis auctoritatis auctoritati religiosae, cum in tali materia vel ius divinum vel ius Ecclesiae quidquam ad ordinem religiosum transfert, cedere debet civilis auctoritas idque sine

controversia contingebat, cum civiles societates spiritu religioso informatae Ecclesiae auctoritatem revereabantur. Verum cum abrumpi coepit xincilium debitae subiectionis coeperuntque civiles societates sibi vindicare ius aulonomiae ac velle se regere non secus ac si Ecclesia non esset; occasio nata est quasdam ineundi conventiones inter supremas auctoritates religiosas et civilem, quibus positive determinarentur limites, ultra «pios non deberet civilis auctoritas excurrere et intra quos vellet se continere religiosa auctoritas pro bono pacis servando. Diximus materiam harum conventionum esse per se et ordinarie materiam mixtam. Ordinarie, quia fere semper in hac materia illae versantur: per se, quia cum talis materia ad utrumque ordinem referatur, locum dare potest et cuidam dissensioni et amicabili compositioni. Extraordinarie tamen et per accidens fieri potest ut materia harum conventionum sit res simpliciter religiosa, cuiusmodi est electio ministrorum, circa quam ius aliquod civili auctoritati concedatur, vel res simpliciter civilis, cuiusmodi esset possessio quaedam temporalis puta feudum, quod Ecclesiae donaretur. Auctores harum conventionum sunt supremae potestates in utroque ordine, religioso et civili, quae aliquid simul constituunt pro iisdem subditis qui utrique subiiciuntur potestati. Hinc non nisi pro Christiana societate quae Romano Pontifici subesi conventiones huiusmodi fieri possunt: fieri vero possunt cum Principe etiam non fidei, qui in hoc negotio se geret ut repraesentans societatem civilem, quae sit etiam Christiana.

Forma, qua iniri solent tales conventiones, est forma contractus synallagmatici seu bilateralis, qua mutua obligatio exprimitur servandi pacta.

II. Quaeritur utrum haec concordata sint veri contractus synallagmatici obligantes exaequo utramque partem obligatione orta ex ipso contractu, ita ut altero invito nequeat alter recedere a pactis. Haec enim est indoles huius contractus, ut gignat ex utraque parte obligationem nec altera pars absque alterius consensu possit resilire a pactis. Non est proinde quaestio, cum de Rom. Pontificis disputatur, an deceat Rom. Pontificem servare quod pepigit aut ex lege honestatis ad id teneatur: sed quaestio est, an vi conventionis ipse erga alteram partem obligetur, non secus ac altera erga ipsum, id quidem videri potest ratione saltem habitae formae, (pia conventiones tales inducuntur. Verum sententia est Theologis italibus forte communior, has conventiones non esse veros contractus synallagmaticos nec Romanum Pontificem his obligari erga alteram partem obligatione propria contractus, qua exercitium eius potestatis contra ea, quae pacta sint, impeditum sit et inane citra consensum alterius partis.

III. Sane aiunt, 1° spectetur materia. Materia contractus bilateralis

ca sola esse posse videtur, quae pari modo haberi possit ab utroque contrahente: atqui talis haud est ordinarie materia Concordatorum. Tum deinde ipsa materia, circa quam versantur istae conventiones, excludit rationem contractus bilateralis. Agitur enim de rebus spiritualibus aut. annexis ad spiritualia, quae nequeunt esse obiectum contractus: nefas proinde est arbitrari velle his conventionibus Romanos Pontifices instituere contractus bilaterales. Quaecumque autem forma his conventionibus addatur, nequit profecto materiam transferre in eam speciem quae ipsi repugnet; ideoque forma ei superaddita contractus bilateralis poterit quidem esse ipsi extrinseca et accidentalis, non vero intrinseca et substantialis.

2° Spectetur ipse actus conventionis. Ex una parte est societas Christiana quae prout talis subest iurisdictioni Romani Pontificis, ex altera est ipse Romanus Pontifex Pastor supremus omnium Christianorum: agitur de rebus quae subsunt iurisdictioni Romani Pontificis, in quibus societas christiana nullam auctoritatem habet, sed solum officium obediendi: Romanus quidem Pontifex auctoritate sua posset obligare societatem eam ad servanda omnia quae sunt de iure communi quaeque ab auctoritate Pontificis vim habent; ut laeque accommodet infirmitati ovium excipit quaedam et quaedam specialia statuit attemperata conditioni societatis, statuitque speciale ius, quo ea societas christiana regenda sit, seu quo eam ipse regere vult. Nimirum huiusmodi conventiones non sunt nisi quaedam speciales leges pro regimine alicuius partis gregis Christiani statutae a supremo Pastore: sunt privilegium quoddam illi societati concessum; quae in quibusdam plus minus eximitur a iure communi: atqui repugnat superiorem concedentem privilegium sua concessione privilegii obligari, repugnat auctoritatem supremam sua ipsius lege ligari: ergo.

3° Spectetur natura Primatus. Ipse est plenitudo potestatis pro regimine totius Ecclesiae, quae immediate a Deo instituta est et immediate singulis successoribus Petri confertur a Deo; quae eadem semper perseverare debet qualis et quanta instituta est a Christo; primatus enim Petri perennis esse debet. Iam vero perennitas huius plenissimae potestatis non postulat quidem ut semper tota exerceatur, postulat vero ut semper, cum opus est et opus esse indicat Rom. Pontifex, exerceri possit (cf. dicta Th. 11.) independenter a consensu subditorum aliorumque; secus enim imminutus esset Primatus, eo quod non esset amplius plenitudo potestatis. Et haec quidem potestas se exercendi independenter a consensu subditorum nedum valida sed et licita per se esse debet; est enim dos propria Primatus divinitus instituti. Neque ipse Romanus Pontifex vim huius

plenissimae potestatis imminuere potest ; existit enim ea in Ecclesia do-
 hire divino ipsetpie eius est depositarius non dominus. Repugnat ergo
 Primatui, ul liberum eius exercitium a subditorum aliorumque voluntate
 iure impediatur, ul non amplius quaedam iure possit quae per se in
 plenitudine potestatis continentur; id vero coniingeret si concordata forent
 contractus svnallagmatici: ergo.

Haec argumenta, si primum paulisper seponamus, eo potissimum ne
 dicam unice, prospiciunt, ne divina auctoritas Primatus ullum detri-
 mentum patiatur, ulli imminutioni obnoxia liat, sed eadem semper, quoad
 suam integritatem el plenitudinem, in singulis Petri successoribus, im-
 mutabiliter permaneat. Id profecto divina institutio postulat. Atqui, aiunt,
 si in Concordatis Romanus Pontifex vere se obligat erga Principem seu
 civilem societatem, quemadmodum haec erga ipsum ; iam is nequit iure
 de illis omnibus disponere, quae vel alteri cessit vel circa quae ipse
 se ligavit: potestas igitur Primatus imminuta est. Nihilominus, quia
 R. P. Concordatum iniens, cum spondei sollemnibus verbis se illud ser-
 vaturum, aliquam sine dubio obligationem sibi assumit ; secus enim ludere
 videretur: concedunt iidem, R. P. vi Concordati certo quodam modo
 obligari sive ex honestate, sive ex fidelitate, ita ut si idem, absque idonea
 causa, Concordatum violet, male acturus sil et coram Deo peccaturus:
 actus eius tamen validus foret.

Atque haec doctrina iis paulo vetustioribus Canonists probata videtur,
 qui in Germania praecipue floruerunt et de Concordatis initis inter s. Sedem
 et nationem Germanicam anno 1447. sub Nicolao V. verba fecerunt. Ila
 e. g. Georgius Grander can. Augustanus in *Collectaneis super Concor-*
dati q. 8. (quod opus scriptum, ul redintegraretur collapsa in Germania
 Concordatorum praxis et absolutum fuit anno 1600.). « In hac quaestione,
 non est mullum laborandum. Qui enim agnoscit Pontificem esse summum
 Christi Vicarium et iure divino habere plenissimam adminislrationem
 omnium bonorum ad quascumque ecclesias perlinentium... is non dubi-
 tabit, Sanctitatem suam de plenitudine potestatis posse in totum vel pro
 parte tollere Concordata. Nam dum Concordata dicuntur habere vim
 Contractus (ex Puteo decis. 47.), intelligendmn est ex parte Germanorum,
 quod videlicet illi non solum iure divino, uti Christiani, sint obligati ad
 parendum Romano Pontifici circa reservationes, sed etiam ex speciali
 concordia, quasi in vim contractae pacificationis inita... Ex parte autem
 Pontificis, Concordata in favorem Germanorum admissa continent meram
 gratiam, quae in libera Pontificis remanet facultate, iixta illud: *quid-*
(fUul ligaveris etc. Maith. N\ I. El facultatem iure divino Pontifici com-
 petentem Papa a se abdicare non potest ».

Laurentius Nicolarts Canon. Leodiensis in *Praxi Reneficiaria* tit. Ili. dub. 3. qua laudatum Brandenii opus retractavit: « Respondeo quod Papa passim pro arbitrio et sine legitima causa nequeat Concordatis Germaniae derogare; *bene tamen, dum iusta et rationabilis id exigit causa*, puta Ecclesiae utilitas vel necessitas aliaque similis pro locorum et temporum circumstantiis. Priorem pariem probant argumenta supra pro sententia negante adducta... Posteriores vero convincit imprimis summa et absoluta potestas a Christo immediate proveniens, quae in Pontifice utitur... Vicario residet... *quam nec per ulla pacta a se adeo abdicare vult aut potest, quin semper penes se maiorem retineat* (c. Dudum de Praebendis in 6°); eo quod quis iuri privato pro se et in suam utilitatem, non vero iuri publico et quidem ut hic, divino, publicam Ecclesiae utilitatem concernenti, renunciare possit. Et implicat, ut caput corporis hierarchici vel sacri-politici, quia tale consideratum, non sit caput nec habeat potestatem capiti eiusdem corporis hierarchici! iure divino competentem; cum per illam potestatem in esse capitis constituitur... Ad haec, Concordata summi Pontificis cum aliquo Rege seu Principe, *quantum est ex parte ipsius Papae, habent non tam vim pacti, quam cuiusdam privilegii...*, unde sicut privilegium revocari potest, ita et concordata... Aequale est decretum irritans concordatis appositum; quia *non ligat nec ligare potest manus Papae*, ut constat ex ratione conclusionis nostrae... Sicut porro Papa non potest sibi ligare manus (c. fin. et ibi gloss. de Rescriptis in 6° et c. Innotuit 20. de Elect.) ita nec etiam Papa Papae legem imponere valet; cum par in parem non habeat imperium... Ratio est, quia Pontifices successores non a decessoribus suis nec a Praelatis Germaniae, sed a Deo immediate, hoc ipso quod sint legitime electi in Caput Ecclesiae, suam accipiunt potestatem... Adeoque eius potestatis *usum* non videntur decessores ipsius vel Praelati Germaniae per pactum restringere vel impedire posse ».

Perpende quoad primam partem huius testimonii duo dici: alterum: Papam non posse pro arbitrio absque legitima causa Concordatis derogare, alterum: potestatem Pontificis, quam is circa res in Concordatum deductas oblinebat ante Concordatum, eandem manere post Concordatum: ex quibus facile intelligitur, quid sibi velit illud prius ex his duobus. Scilicet cum negatur posse Papam absque legitima causa, pro arbitrio Concordatis derogare, sermo est de liceitate actus, non de validitate, si pro arbitrio Papa derogat. Celera consona sunt et clara.

Accedit auctoritas Rotae, quam ibid. Nicolarts citat ex *una Leodiensis Canonicalis* 15. Martii 1610. his verbis, dignis certe, quae advertantur.

« Cmn constet de voluntate Papae, non est dubitandum, quin potuerit dictis Concordatis derogare, propter amplissimam potestatem, quam habet Papa in beueficialibus... Neque taliter videatur assensisse dictis Concordatis, ut sibi penitus ligaverit manus... Et quae alias dicuntur, quod Concordata Germaniae habent vim contractus, vel non sunt vera, quia spiritualia non cadunt in commercium, sed expediuntur per viam gratiae... et Papa per huiusmodi Concordata nihil ille novo acquisivit, sed multum de iure suo remisit (haec porro valere in omnibus Concordatis lector non ignorat); unde remanet merum privilegium: vel quaternis sustineri possit nomen contractus, hoc erit improprie et ad effectum, ut Papa difficilius derogare praesumatur et proinde non sufficiant clausulae generales, sed requiratur specialis mentio Concordatorum... quae propterea non obstant, quando constat de expressa voluntate Papae ».

Paulus Laymann in *Libros decretales c. Cum dilectus in 6°*: « Concordata Nicolai V. cum natione Germaniae *censentur transisse in pactum*, cui nec Summus Pontifex derogare solet; licet *ex plenitudine potestatis suae*, absolute loquendo, *derogare possit* . Scilicet Romanus Pontifex derogare Concordatis non solet, utique absque iusta causa: secus propositio historice esi falsa: polest tamen ex plenitudine potestatis derogare, utique vel absque iusta causa, ut stet oppositio. Hac formula, *ex plenitudine potestatis* Papam derogare posse Concordatis plures alii utuntur: quid autem ea sibi vult? Plenitudo pontificiae potestatis est ipsa potestas, quam Papa a Christo accepit, nullo limite circumscripta. Agere porro *ex plenitudine potestatis* opponitur *agere ex potestate ordinaria*: haec vero intelligi solet, quae in suo exercitio se conformat existentibus canonibus, consuetudinibus, privilegiis concessis et huiusmodi. Habet tamen Papa potestatem praeter et contra haec agendi *valide*, etiam sine iusta causa: ratio est quia secus non esset locus exercitio plenitudinis potestatis, sed solum potestatis ordinariae, quae facere heic ei nunc potest quidquid iusta causa exigit; esset idcirco Papae potestas, quoad valorem actus, circumscripta et limitata canonibus etc. Quod falsissimum esse probavimus contra Gallicanos (th. 13.). Posse ergo Romanum Pontificem aliquid facere ex plenitudine suae potestatis, quod ordinarie non solei, eo redit, ut possit efficaciter agere etiam praeter et contra leges existentes. Cum itaque pariter affirmatur, posse Eum derogare Concordatis ex plenitudine potestatis suae, illud dicitur, exercitium suae potestatis non impediri huiusmodi pactis, quin valide agat, si contra ea pacta aliquid faciat, quaecumque sil causa.

Quemadmodum Laymann, ita plurimi Canonistae loquuntur, e. g. Vitus

Pichler (lit. <A. *Praebendis*. η. 71. seq.) inquietis; « Si Papa uti velit plenitudine potestatis, se solo et sine consensu Nationis Germanicae ac extra Concilium generale, potest absolute (ex causa publici boni seu necessitatis Ecclesiae) dictis Concordatis derogare ». Pro cuius doctrinae demonstratione provocat ad « summam illam et absolutam Pontificis potestatem, quam a se abdicare non potest, etiam *per speciem contractus vel Concordatorum*, quin semper penes se maiorem retineat ». Scilicet, quod iam observavimus ad verba Nicolarts, etiam post Concordata manet in Pontifice potestas eadem ac prius circa res concessas et haec est ratio cur possit derogare Concordatis: est proinde potestas, quae ad actum valide venire potest: si idcirco causae alicuius legitimae mentio fit, id ad liceitatem actus referendum est.

Eodem pacto loquitur Schmalzgriiber (tit. *de Praebendis*, n. 271. seq.), qui addit: « Haec concordata, licet habeant aliquam vim pacti, ut fatetur Iulius III., tamen magis sunt privilegium papale, ut, teste Nicolarts, comprobavit Rota (cf. supr.) et ratio est, tum quia spiritualia sub contractum proprie dictum et commercium non veniunt, tum quia per haec concordata Papa de iure suo potius aliquid remisit vel potius communicavit, quam acquisivit ».

Suarez (*Defensio Fidei* lib. 4. c. 34.) docet 10 * per nullum contractum potest Pontifex a se abdicare supremam potestatem spiritualem, ad disponendum ea, quae ad convenientem Ecclesiae gubernationem pertinent ». Docet 2° « licet Romanus Pontifex sine causa non possit a concordia recedere, si tamen postea mutatis rebus vel melius perspectis, concordiam Ecclesiae nocivam aut non convenientem esse intellexerit, potest, revocando illam, ab ea recedere, compensando alteri parti damnum, si quod fortasse ratione pacti praecedentis patiatur ».

id vero clarius explicatur 3° seqq. « Quae generalis doctrina, ait, speciali ratione locum habet in hac materia exemptionis; tum quia, ut dicebam, quidquid in ea remittitur ex parte Ecclesiae, ordinarie liberaliter, sine compensatione conceditur, tum maxime quia in hac exemptione magis est attendendum bonum commune status clericalis, quam ulla conventio cum temporali principe facta; quia necesse est, ut semper habeat illam conditionem tacite inclusam: dummodo in praeiudicium aut vexationem vel vilipendium status clericalis non cedat aut aliquando sequatur ex concordia. Intercedente ergo simili causa, poterit revocari: *sine illa vero non poterit, saltem licite; si tamen fiat, existimo factum tenere, propter supremam spiritualem potestatem Papae, quae in se minui non*

Quibus postremis verbis habes expressam doctrinam Canonistarum, quos citavimus.

Atque alii quidem plures in eandem sententiam citari possent: sed non est opus: ex recitatis enim satis constat, Card. Tarquini in sua celebri epistola eiusque sectatores nihil reapse novi protulisse, sed veterum doctrinam instaurasse.

Diffiteri tamen non possumus, in hac veterum doctrina, quoad formam saltem seu modum, quo proponitur, aliquid occurrere, quod non admodum faciat satis, si omnia, quae ad Concordata spectant, perpendantur. Ex ea enim consequitur, Concordata non esse vera pacta, veros contractus bilaterales: id autem nonne repugnat certis affirmationibus Romanorum Pontificum, (piae recentiores potissimum urgent ?

Sane Iulius III. (apud Nicolai l. c.) aiebat: < Nos attendentes Concordata praedicta *vim padi intra paries habere* et quae ex pacto constant, *absque partium consensu abrogari non consuevisse nec debere* etc. ».

Efficacius Pius VI. in *Responsione super Nuntiaturis* c. 6. n. 34. • Sub hisce vocabulis *Concordata Principum* adhibitis a legibus, ab Imperatoribus et a Pontificibus intellecta semper fuerunt intelligique debebant *Concordata Aschamenburgensia*, utpote quae a Principibus inita cum Apostolica Sede, *verum legitimamque exhibent bilaterale pactum, quod est uniuscuiusque Concordati fundamentum*.

Hinc Concordata inter Leonem X. et Franciscum I. hanc conclusionem gerebant. « *Haec Concordata vim habent veri contractus utrinque obligantis* ». Et Pius IX. in Allocutione Concistoriali 1. Nov. 1850., conquestus violari a Sardiniae Gubernio Concordata, ea vocat *pacta*: quorum « vi ac iure contempto et labefactato, aliorum quoque publicorum privatorumque pactorum ratio concideret ». Sunt ergo Concordata in eodem genere ac publica et privata pacta, «piae utrinque obligant eadem ratione.

Argumentum istud deducium non tam ex clausulis Concordatorum, de quibus quaestio esse posset, utrum formam substantialem rei an accidentalem exhibeant, quam ex declarationibus s. Sedis, quae data opera vim Concordatorum exponens non est cur credatur usa terminis ambiguis minusque propriis, argumentum istud, impii, oblinet robur non minimum nec praeterire illud licet.

Nostra opinio est, utrumque verum esse et potestatem Romani Pontificis post initum Concordatum imminutam nullo modo esse sed eandem manere, ita ut valeat, non solum habitu, sed in usu illud idem quod prius, atque Concordata esse contractus bilaterales.

Scilicet distinguenda duplex potestas agendi ; altera potestas agendi

valide, altera agendi *licite*. Frequenter actus est iuridice validus, etsi non licitus seu honestus et identidem (puta oh ignorantiam invincibilem) licitus est, sed iure invalidus et nullus. Iam vero obligatio contractus synallagmatic), illius quidem, *qui in mutua promissione consistit*, impedit vel aufert utique potestatem *licite* agendi contra pacta, non vero potestatem *valide* agendi contra eadem. Exempla passim obvia sunt. Sponsalia sunt contractus bilateralis, promissione contentus: si sponsus aliam in uxorem ducit, illicite quidem agit, at validissime: potestas ergo valide agendi contra contractum non fuerat per contractum sublata vel immutata : venditio pariter est contractus bilateralis, qui ante traditionem rei perficitur: si venditor eam alteri tradat, valide tradit, etsi de damno erga priorem teneatur. In summa cum contractus bilateralis non rei traditione, quemadmodum e. g. matrimonium, sed promissione aliquid faciendi aut patiendi continetur, ius quidem amittitur, pacto inito, agendi contra pactum ; sed istud ius, quod amittitur, non est nisi potestas agendi licite h. e. potestas licite ponendi actionem validam, non vero est ipsa potestas agendi valide, quae imo manet suumque effectum sortitur, quamvis quis illicite ea utatur. Porro talis potestas non est solum potestas quaedam physica : nam potestas contrahendi validum matrimonium eum Berta, post sponsalia cum Lucia, est moralis, qua vere ius traditur et acceptatur.

Atqui Concordata sunt contractus, qui promissione continentur ; sunt enim pacta ; sponsiones.

Si ita est, quid prohibet, dicere Concordata esse contractus bilaterales? Vis auctoritatem Primatus integram semper manere, ita ut Romanus Pontifex valide semper possit agere contra pacta? Respondemus, naturam huius contractus id non impedire, ut demonstravimus. At amittit Romanus Pontifex potestatem licite agendi contra pacta, cum nimirum ratio non occurrit recedendi a pactis; verum et in sententia Card. Tarquini id verum est, illicite acturum Pontificem, si absque rationabili causa (quae ex adiunctis, ex materia et conditionibus contractus eiusque fine dimetienda erit) agat contra pacta.

Profecto, si res ita explicetur, affirmandum pariter erit, Principem quoque valide agere posse contra inita concordata. Id est tamen cum distinctione accipiendum. Si nempe agitur de re, quae per se subsit potestati Principis et quam Princeps Ecclesiae promittat, concedendum est: si vero agitur de re, quae propria est Ecclesiae, in quam Princeps nullam potestatem per se habet, tunc negandum est. Porro quisque novit hanc esse conditionem Concordatorum, quae nunc fiunt. Principes nova obliga-

P H-lwBI

tione Pael'. 'luae a*' Ecclesia acceptatur, se obligant sollemniter ad id, ad quod (si Christiani sini) iam aliis titulis tenentur: de propriis autem iuribus nihil remittere solent.

•V
'i< \IΛ'»■*»..

Ex data rei declaratione consequitur, quod ad asserendam Ponilici potestatem, vel sine idonea causa, agendi contra pacta, opus haud est recurrere ad plenitudinem potestatis, nam pacta huiusmodi mm obstant potestati valide agendi contra ea, etiam in privatis hominibus ia).

gj I

•A
ol:'

Declaratio vero quorundam Reeenliorum, qua utuntur, ne videantur minuere divinam potestatem Primatus, vel in illud redit, quod diximus, vel absurda est. Aiunt enim per Concordata *usum* tantummodo *potestatis* Primatus circumscribi el limitari, non vero ipsam *potestatem* i ex gr. Barthel *dissert. General. de Concord*, c. 3. sect. 2.). Si enim tantum intelligunt *usum* limitibus coerceri, cum nulla adsit idonea causa, illud di-

ili vl

, 'k,, î λ*, ,

*.4. ζ.
tfl t

eunt, (lllo^ nos ve,'° *ln re,n accipiant, ut usus potestatis, existente Concordato, nedum illicitus sed invalidus sit nihilque ctlicint, si contra pacta agat; tum pugnantia dicunt, cum nihilominus una affirmant, pote- statem, sub Concordato, integram manere. In hac enim hypothesis Pontifex nihil ell.?.!, quamtumvis velit; ergo nihil efficit, quia heic e! nunc non potest: igilur heic et nunc eius polestas non est eadem ac prius atque idcirco aliquam mutationem passa est, h. e. desiit ex parte.

; h

s;
• ξ

;] 11

; ' t' i; F

J K ŷ? ?

■i/i: g. | f

, , , , ,

iïïi Ft

8ji i' S

S' 'IUii (Micul{as adversus hanc thesim: Concordata esse Con- tractus bilaterales, ea est, cuius et frequenter vetustiores mentionem fa- ciunt: nimirum materiam Concordatorum, cum sint res spirituales vel spiritualibus annexae, obstare mutuae obligationi hinc inde contractae; ne propu., emolumentum temporale, quod confert Princeps, se obliget Romanus Pontifex ad danda spiritualia, quod est crimen simoniae.

Diximus, hanc reliquam esse difficultatem; nam, si argumenta superius allata recolantur, tertium illud est, quod hactenus expendimus : secundum vero non admodum efficax videtur. Etenim deficit in iis Concordatis, in quibus Princeps se obliget ad ea praestanda vel permittenda Ecclesiae, quae sunt sui iuris, cniusmodi essent dignitates quaedam, puta sedes in Senatu, iudicialis auctoritas in causis civilibus concessae Episcopis. Deinde, etsi Princeps se obliget ad id, ad quod iam tenetur; si altera pars con- trahens contenta est hac nova obligatione sponte suscepta et in pactum deducta, iam locus est contractui bilaterali. Cum vero dicitur, materiam

(1) S helaraiio hactenus tradita lectori probatur: sciat eam non a meo pena haustam esse^ ipsam cuidam docto non minus quam modesto viro, Canonum dim, nunc Theologiae Professori me debere.

contractus bilateralis eam esse solum, quae pari modo ab utroque contrahente haberi potest, nimis circumscribi videtur essentia contractus bilateralis, quae id solum postulat, ut obligatio sit mutua, non dissolubilis absque alterius consensu; cui essentiae extranea est conditio rei in pactum deductae et extraneus est modus, quo res a contrahentibus obtineatur.

Itaque quod spectat ad difficultatem ex labe simoniae petitam, monemus primo, quod, quamvis daremus, eam difficultatem valere; non tamen falsa foret nostra thesis, quae ah hac quaestione praescindit. Hoc praemisso, advertimus generatim, simoniam, quae in talibus contractibus intercedere supponatur, esse non posse nisi iuris ecclesiastici: haec autem cessat, Romano Pontifice dispensante (cf. *Opus, theol. Mor.* Ballerini V. 2. de Decalogo *de Simonia* nn. 268. seqq. et V. 4. *de Statu Clericali* duh. 1. art. 5.), cuius lege est constituta.

Praeterea necesse haud est, ut Romanus Pontifex aliquid spirituale vel spirituali annexum concedat Principi, cum ei quaedam permittit, quae iuris sunt per se ecclesiastici. Non enim ex. gr. cum suspenditur per concordatum immunitas personalis clericorum ita, ut traduci possint in causis civilibus ad laica tribunaia, Romanus Pontifex communicat Principi iurisdictionem eam in Clericos, quae propria est Ecclesiae; sed permittit, ut Princeps sua civili et temporali potestate in eosdem utatur, tanquam cives. Item cum promittit Romanus Pontifex se certis suis iuribus non usurum, nondum habes collationem rei spiritualis alteri laetam; nam *non usus* non est quid spirituale neque est quaedam donatio: quod datur vel permittitur, est id, quod exinde consequitur, liberum exercitium in Principe suae temporalis potestatis.

THESIS XXIII.

Exigit quoque ius Primatus ut nulla, auctoritas humana impedire licite possit communicationem Romani Pontificis cum quovis fidei: ut nullum sit ius illud, quod Principes sibi arrogarunt atque exercere se dicunt per Regium placet seu exsequatur: atque absurda sit appellatio quae dicitur ab abusu.

I. Haec non solum contra auctoritatem Primatus, sed generatim contra auctoritatem Ecclesiae pugnant, de qua in Proleg. §. 18. locuti sumus. Attamen quia horum iniquitas et iniustitia maxime patet eum adversus Primatum adhibentur et potissimum ad eius imminuendam auctoritatem primum saltem et alterum sunt excogitata, ideo de his hoc in loco dis-

serimus. Facile autem quae de auctoritate Pontificis dicuntur pro universa Ecclesia, accommodare licebit Episcopis singulis pro suis Ecclesiis.

Ii. Itaque primo docemus nullam humanam auctoritatem posse licite impedire communicationem capitis Ecclesiae cum membris suis. Quod physice possit, testatur experientia: at quaestio non est de vi physica, sed morali, hoc est de iure.

Ratio autem evidens est: nam Romanus Pontifex ratione Primatus est pastor immediatus omnium fidelium (Th. 14.), ius divinum officiumque divinitus impositum habens eos pascendi, quique vicissim eum audire et sequi tenentur iusque haberi eius directione et regimine fruendi atque ius illud Romani Pontificis tum ratione originis, tum ratione finis praevallet cuicumque iuri potestatis civilis; est enim immediate a Deo auctore ordinis supernaturalis et institutum pro directione hominum in finem ultimum eumque supernaluralem. Nullum est ergo in principe ius minuendi iura Primatus, vel impediendi exercitium officii eius; minueretur autem ius et etiam tolli posset, si ius esset in principe impediendi communicationem capitis cum membris; desineret enim ius Romani Pontificis communicandi cum ipsis: hoc porro iure desinente, desineret Romanus Pontifex esse eorum pastor immediatus desineretque proinde Primatus, qui in potestate universali et immediata pascendi consistit.

Ineptus porro esset et impius, qui Romani Pontificis potestatem iu singulis regnis *exteram* appellaret: audiatur Clemens XL in Bulla *Accepimus*: « Ambigere non possumus, quin horrore perfundendus sit quisquis illud (edictum quoddam praetensi tribunalis Monarchiae) legerit, dum inter cetera perspiciet ac animo reputabit eo temeritatis perventum esse, ut *potestatis exterae* titulus Potestati illi adscribalur, quam nos per b. Petrum eiusque successores a Domino accepimus in terris maximam et quae in indigno herede non deficit: perinde ac si Siciliae Regnum extra terrarum orbem silum esset; cum neminem poene lateant verba illa, quibus inclitus Claravallensis Abbas Eugenium III. allocutus fuit: *Orbe exeundum est ei, qui forte volet explorare, quae non ad tuam pertinent curam* » {*de Consid.* 1. 3. c. 1.).

III. Constat pariter nullum esse ius illud, quod Principes sibi arrogarunt quodque exerceri dicitur per litteras quibus nomen fit *placet* seu *exsequatur*. Placitum istud definitur a Van-Espen {*Opus de Promulgatione Legum ecclesiasticarum et lur. Canon.* P. 2. t. 24. c. 6.) *permissio quam auctoritas civilis impertit bullis brevibusque pontificis ceterisque actibus auctoritatis ecclesiasticae, ut vim obtineant in proprio statu*. Porro huius placiti ius dicitur inhaerens ex rei natura auctoritati politicae et

est quoddam ius se cavendi contra Ecclesiae usurpationes, vi cuius iuris auctoritas civilis declarat, nullum habere valorem bullas et brevia pontificia ac quemlibet alium actum auctoritatis ecclesiasticae, qui permissione sua non muniantur. Huiusmodi ius tribulum est primum principibus Christianis, sed postulante logica infidelibus quoque concessum est. Haec dicitur *potestas principis indirecta, negativa in sacra. Indirecta*, quia ratione se suumque regnum luendi contra Ecclesiae molimina competit principi: *negativa*, quia non in eo est ut condat leges, sed ut neget seu detrectet vim legibus Ecclesiae (cf. prop. 41. Syllabi). An talis reapse sit videbimus deinceps.

Hoc ius una est ex libertatibus Gallicanis. Docet De Marea [*Concordia* l. 2. c. 17.), « non solum Ecclesiae Gallicanae consensum expectandum esse, ut novi canones (etiam a Conciliis oecumenicis in re disciplinari editi) vigeant, sed regi quoque eam sollicitudinem maxime incumbere novasque leges executioni mandari non posse, si principum consensu expresso vel tacito destituantur, etsi fortasse quam plurimis Ecclesiae Gallicanae proceribus acceptae fuerint ». Idem ius inter libertates gallicanas recensetur a Petro Pilhou in opere *Traitez de Droits et libertez de l'église Gallicane* tom. 1. p. 11ft. quod opus tamen ab Episcopis Galliarum fuit reprobatum. Hinc, ut id obiter moneamus, intelliges cur huiusmodi homines tueantur eam sententiam, quae docet leges ecclesiasticas quoque non valere nisi per provincias promulgentur el tacito saltem populi consensu acceptentur (cf. de Marea ibid. cc. 15. 16.): sic enim tranquillitati conscientiarum consulunt quae legem non observant non promulgatam, quacumque ex causa impedita sit promulgatio. Quomodo factum sit ut id iuris sibi reges asseruerint, discas ex dissertatione cl. Card. Tarquini hac super re edita. Primordia porro ipsius ad seculum XV. eodem auctore sunt referenda.

Iam vero advertendum est, quod immerito haec potestas dicitur negativa; tum quia potestas negativa sapit absurditalem tum quia negatio consensus seu placiti regii est actus positivus, atque effectus positivus eum actum consequitur, si quidem est actus iuris legitimi ut ab adversariis dicitur; sequitur scilicet ligatio potestatis ecclesiasticae, cuius actus prohibetur manifestari et nullus redditur atque sequitur solutio subditorum ab obligatione parendi legi latae a Pontifice. Imo neque indirecta ea potestas vocari potest ab adversariis, est enim qualis ab ipsis proponitur directa. Esset enim indirecta, si per accidens quando lex aliqua aut actus aliquis auctoritatis Romani Pontificis foret in damnum societatis, Princeps ius haberet impediendi executionem eius: sed amplius est ius placiti

regii; etenim fertur per se in omnes leges et actus auctoritatis Romanae Sedis, ut nullus valeat nisi accedente consensu principis: quare universum exercitium potestatis ecclèsïasticae pendet a potestate regis; atqui hoc est proprium eius, qui directe sibi subiicit potestatem alterius: ergo.

Sententia Ecclesiae in hac quaestione manifestissima est. Plurimi Romani Pontifices constitutionibus suis huiusmodi doctrinam de iure placiti regii proscripserunt ut absurdam, temerariam, impiam, totius ecclesiastici ordinis et auctoritatis subversivam. Conferantur Bulla in *Coena Domini* §. 13. Constitutio Innocentii VIII. *Officii nostri*, Constil. Clementis XI. *Nova semper*, litterae apostolicae Clementis XIII. *Quam graviter*, Pii IX Breve *Probe nostis* et Encvcliea *Quanta cura* litteraeque Apostolicae *ad Apostolicae* ac tandem Cone. Vatie. Sess. 4. c. 3. §. 4. Quare qui catholicus esse velit, nequii huiusmodi ius civili auctoritati asserere.

El sane si istud ius innatum est et essenziale civili potestati, competere debuit etiam Neroni ceterisque priorum seculorum principibus tyrannis; atqui evidens est absurditas huiusmodi neroniani iuris: ergo. Istud ius ignotum fuit Regibus quatuordecim seculorum spatio illudque implicate reiecerunt Patres negantes Imperatoribus quodlibet ius in res ecclesiasticas (cf. testimonia superius citata): ergo.

Etre quidem vera hoc iureasserto auctoritati civili, « illamet suprema ligandi atque solvendi potestas b. Apostolorum Principi eiusque successoribus a Christo Domino tradita secularis potestatis arbitrio per summam iniuriam atque intolerabilem temeritatem subiicitur » (Clemens XI. l. c.); ea enim potestas alteri subiicitur, cum ab hac exercitium illius eiusque efficacia dependet ita, ut sine consensu huius ea actu nihil faciat. Id vero absurdum esse liquet ex hactenus disputatis. Rursus hoc pacto ordinatio hominum in ultimum finem ordinationi subiicitur eorumdein in finem quemdam temporalem; nam huc tantum spectat potestas civilis, quae proinde quidquid iure suo facit, propter hunc finem facit. Quocirca si potestas civilis iure suo insito permittit vel prohibet publicationem actuum procedentium ab auctoritate Ecclesiastica ita ut valeant, si permittit, irrita sint, si prohibet: actus potestatis ecclesiasticae detruduntur in ordinem earum rerum quae ad felicitatem temporalem conducunt, et sic ordinatio in finem supernaturalem subordinalur ordinationi in finem temporalem. Quare tandem ita irrita redditur institutio Primatus; nam oves Christi pascendae traduntur non solis pastoribus supremoque Pastori a Deo statutis, sed saltem pariter etiam laicis falsumque prorsus foret ligari et solvi in caelis, quae Romanus Pontifex ligat et solvit in terris: ergo.

Vitium itaque huius rei in eo est quod promulgatio et valor legis et

n
X
c/
n

—

4

'

5

ri

>

ii

1

cuiusvis actus potestatis Pontificiae dependens fiat a consensu principis. Id haereticum prorsus est atque auctoritati Primatus intrinsece repugnans. Quare sive ratione huius iuris id pro quavis lege fiat, sive pro aliqua tantum, sive semper, sive subinde, malum est intrinsece et iniuria manifesta.

Iloc monstrum erroris logice ex ea doctrina procedit quod inter homines una sit tantum suprema auctoritas eaque sit reipublicae seu Status auctoritas ex principiis naturae dimanans, cui potestas quoque religiosa, si qua sit, subesse debeat; ex doctrina nempe quae, ordine supernaturali excluso et line quovis extramundano, solam naturam agnoscit finemque temporalem. Naturalismus scilicet et rationalismus supponendus est, ut is error defendi possit, licet doctrinas evidentissime falsas, saepe proscriptas damnavit rursus Pius IX. in Syllabo, ubi 39a propositio advertenda est, (pia est immediata ratio placiti regii: « Reipublicae status, ultio omnium iurium origo et fons, iure quodam pollet nullis circumscripto limitibus »).

Inepta porro et impia est ratio, quae adducitur huius iuris, ut nempe Rex sibi suaeque societati caveat ab aggressionem et usurpationem ecclesiasticae potestatis. Nam 1° si ita est, cur non idem ius conceditur Romano Pontifici et Episcopis contra auctoritatem civilem? Huic quidem interrogationi nunquam faciet, satis qui catholicus videri velit. 2° Etsi possibile sit ut aliquando Romanus Pontifex abutatur auctoritate sua, ex eo tantum id sequitur quod, notitia accepta eius actus qui sit notorie iniustus, possit licite curare Princeps ne executioni mandetur, cuius tamen principis cura non admodum necessaria erit; si enim notoria est iniustitia, nemo pius obediens. Advertendum est autem quod hoc ius non est ius jurisdictionis, sed simplicis defensionis: quod non est ius detrahendi vel addendi valorem legi Pontificis, sed supposito invalidam esse legem, quia iniusta, ius est se defendendi contra iniustam aggressionem.

Dixi *si actus sit notorie iniustus*; si enim 3° dubitari de hac re possit; indicium definitivum huius rei ad principem non spectat. Ratio est quia rex curat tantum finem temporalem; leges autem Ecclesiae feruntur propter finem aeternum supernaturalem, cui finis temporalis subordinari debet etiam cum aliqua sui iactura, si opus est: iam vero fieri potest quod lex aliqua a Pontifice lata necessaria aut utilis maxime sit pro bono spirituali, quae tamen impediatur bonum aliquod temporale societatis civilis. Quae cum ita sint, liquet indicium de iniustitia vel iniustitia ecclesiasticae legis attingentis quoque bonum temporale non posse ferri ab eo, qui curat tantum temporale bonum; sed ultimo ferendum esse ab

eo qui supremi linis curam habet. 4° Hoc modo se gerere erga Ecclesiam est detestabilis contemptus ipsius el Christi. Ipsius quidem, quae non tanquam mater amans colitur, sed ut noverca insidiosa limetur: Christi autem, qui institutor eum sit Ecclesiae eamque Spiritu suo regat, tra-ducitur veluli auctor institutionis, quae humanis iuribus et felicitati sociali helium gerat el sic seminator fuerit discordiarum in mundo.

IV. Quod de placito regio diximus, id et de *appellatione ab abusu* dicendum est, quae est alia libertas gallicana, si credimus Illustrissimo De Marea l. 4. cc. 19. 20. 21. Duplex distinguitur appellatio a docloribus Gallis. Altera, quae simplex dicitur, tunc intervenit, eum reus ab inferiore indice ad superiorem provocat, non quia indicando ordinem omiserit, quem ius sive naturale sive positivum praescribunt aut quia incompetens fuerit index; sed quia, cum censeat reus inferioris indicis sententiam non esse secundum rei veritatem seu iuslitiam, illam emendandam exhibet superiori iudicio per appellationem. Appellatio altera dicta ab abusu folirn dicebatur *ab abusu notorio* tunc habet locum, cum excipere licet contra indicem ecclesiasticum quod in indicando legitimum ordinem non servaverit, vel non sit index competens. In his casibus qui tuentur ap-pellationes ab abusu dicunt, integrum esse reo ab Episcopo aliisve eccle-siasticis indicibus interponere appellationem ad Principem, quippe qui, cum sit tutor iurium et exsecutor canonum ac protector et defensor omnium, potest suspendere executionem sententiae ecclesiasticae, donec iudicium, si opus sit, reformetur.

Verum assertores libertatum Gallicanarum docent non solum ob non servatum iuris ordinem licitas esse appellationes ab abusu, sed etiam < si constanti usu recepti canones, vel inveteratae consuetudines, adiun-clae in fundandis beneficiis conditiones, privilegia Ecclesiis legitime in-dulta, vel celera, in quibus libertates Gallicanae constitui solent, violen-tur... si regiae constitutiones violentur quae aut canones confirmant aut de beneficiis decernunt aut litium instituendarum tam in causis civilibus quam criminalibus ordinem praescribunt (De Marea l. 4. c. 20. nn. 1. 6.).

Cur ita vocata sit haec appellatio explicat ipse De Marea l. c. c. 19. « Formula appellationum ab abusu specialiter accommodata est a pra-gmaticis antiquis quaerelae illi, quae a clericis adversus vim indicum ecclesiasticorum ad magistratus regios defertur, sive de rescriptis Romanae curiae conquerantur, sive de indiciis Episcoporum ». Iniecta est porro, ait, *abusus* mentio, » nequis existimaret (de verbis scilicet non de re agebatur) magistratum consilium illud fuisse, ut ecclesiasticam iurisdi-elionem seculari submitterent: quare non de re ipsa se iudicium susce-

pluros, sed de potestatis abusu extraordinaria cognitione habita, protectionis iure oppressis opitulaturos hac formula profitebantur ». Cum ergo et a rescriptis Hornani Pontificis appellatio huiusmodi interponatur, advertit Charlas (*de Libertatibus Ecc. Gallic.* l. 12. c. 2.), quod reverentia quaedam quoad modum Pontifici adhibetur, vel nimirum non a sententia, decreto, vel rescripto eius, sed ab eorum publicatione vel executione appellari debeat, cum actus Episcoporum directe impetantur et irriti fiant.

Iam vero absurdissimus abusus harum *appellationum ab abusu* evidens est. Sane 1° hoc iure statuto *appellationum ab abusu*, asseritur iudici seculari vel Principi iurisdictio, qua indicare potest, iudicem ecclesiasticum abusum esse sua potestate et qua executionem eius sententiae impedire valide potest, quod redit ad irritationem actus. Iam vero haec iurisdictio est iurisdictio in ipsos indices Ecclesiasticos qua tales vel in ipsas res seu causas ecclesiasticas: atqui haec iurisdictio potestati laicae competere nequit; ergo. Minor certa est ex probatis in Proleg. §. 18.; potestas enim Ecclesiastica est independens a laica. Maior facile probatur. Nam a) sententia, quae fertur circa abusum potestatis ecclesiasticae, respicit actum personae agentis ut est ecclesiastica persona et instructa potestate ecclesiastica; etenim haec sola potest abuti potestate Ecclesiastica: est ergo sententia quae fertur in iudicem Ecclesiasticum ut talis est; ideoque iste prout talis foro laico subiicitur. b) Vel sententiam hanc de abusu potestatis ecclesiasticae ferat, oportet ut iudex laicus simul cognoscat vel indicet de amplitudine et limitibus potestatis ecclesiasticae, ut causam iuridice cognoscat circa quam lata est sententia a indice ecclesiastico, sine huius enim cognitione nequit cognosci abusus in actu qui totus quantus est ad causam indicatam refertur; huiusmodi porro est iurisdictio in causas seu res ecclesiasticas: ergo.

2° In quavis societate perfecta remedium quidem est contra abusum potestatis inferiorum indicum, sed hoc solum est in potestate superiorum indicum eiusdem societatis atque id exigitur a natura societatis perfectae, quod scilicet ipsa per se possit ea omnia quae sibi sunt necessaria, inter quae est remedium illud contra abusum potestatis indicum. Quod si hoc nequit, vel si licet ad aliam societatem recurrere ut id obtineatur, iam ea non est societas perfecta. Atqui Ecclesia est societas perfecta (Prolog. §. 18.): ergo. Sane prorsus illogicum est, potestatem quidem facere reis in foro ecclesiastico appellandi ab abusu ad indices laicos, et eandem potestatem negare reis in foro civili appellandi ab abusu ad indices ecclesiasticos, si credatur, Ecclesiam esse societatem perfectam h. e. sibi sufficientem et independentem. Quare defensio appellationum

ah abusu non est nisi inhonesta adulatio potestatis laieae et turpis professio servitutis.

3' Nulla sunt argumenta quibus haec servitus x indicatur. Aiunt: Ilex est custos et exsecutor canonum. *Distinguo* : custos est et exsecutor cum jurisdictione quam in ipsam Ecclesiam exerceat, *nego*; custos et exsecutor quatenus ad nutum Ecclesiae et secundum eius voluntatem procurare debet, ut canones servantur a suis subditis, *cone*.

Aiunt rursus: Rex est defensor suorum subditorum contra violentias ipsis illatas. Respondeo 1° qui ius habet defendendi aliquem contra vim, illud tantum potest quod posset ipse qui defenditur. 2° Ius defensionis cum aliqua jurisdictione pro suis subditis competit Principi circa ea in quibus sua auctoritas versatur; non circa ea in quibus ipse est inferior. Itaque Rex est defensor suorum subditorum contra violentias, *distinguo*: in ordine civili, *cone*, in ecclesiastico *suhd*. cum iurisdictione *neg*. sine iurisdictione *cone*. Quapropter sicut reus nequit sibi ipse ius dicere, ita neque Princeps potest pro reo in foro Ecclesiastico ius dicere in suo tribunali. Porro historia docet a potestate laica non ab Ecclesiastica frequenter esse violentias illatas subditis et contra illam opus esse remedio a potestate superiori atque in Ecclesiastica potestate frequenter invenisse tutelam ac defensionem qui vim patiebantur a laica potestate.

Perperam vero provocatur ad factum s. Alhanasii, qui dicitur a sententia Synodi Tyriae appellasse ad Constantinum, veluti appellatione ab abusu. Athanasius enim satis noverat (cf. testimonia eius in Proleg. l. c. allata nullum esse in deponendis Episcopis vel restituendis potestatem laicorum. Cum autem ipse nullum ius agnosceret in Synodo Tyria nec eius sententiam exspectasset, illa tamen Synodus freta auxilio et vi Constantini omnia praeter et contra ius auderet, confugit ad Constantinum non ut indicem sed ut repulsores iniuriae, quae tandem ab ipso Imperatore, etsi praeter eius intentionem, procedebat. Voluit quidem Athanasius detrectans indicium Episcoporum Tyrii reservari integram suam causam Imperatori idque libello oblato Dionysio Comiti misso ad Synodum a Constantino professus est; verum quis non videt tunc Athanasium illud unice cavisse, ne Aviani potestate quam sibi arrogabant contra ius et in Ecclesiae perniciem abuterentur, paratum quidem ad se defendendum penes ipsum Imperatorem, non vero tanquam iudicem legitimum suae causae, sed tanquam eum, qui vim sibi illatam efficaciter repellere posset? Non enim ignorabat Athanasius iudicem suae causae esse Romanum Pontificem sibi ius esse appellandi ad ipsum; sed non semper expedit iure suo uti eaque aetate, qua plurimum Imperatori ob eius merita in

ART. II. DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA SOCIETATES CIVILES 575

Ecclesiam deferrebat, vercndiimque erat, ne Imperator offensus graviora damna licet iniuste inferret Ecclesiae: censuit Athanasius abstinendum ab appellatione ad Romanum Episcopum eaque tantum ratione utendum esse, <piae in iis adiunctis esset commodior. Iam vero ex actione viri qui ex pluribus circumstantiis impeditur ne secundum strictas regulas iuris agat, «piis merito colligat quid sil iuris, quid non?

• ; V ?

Ad rescripta vero, decreta, sententias Romani Pontificis quod spectat, appellatio ab abusu eo perlinet ut vel non publicentur et executioni mandentur quae Pontifex decernit, vel per sententiam regii magistratus nulla et irrita ea publicatio ac executio possit declarari. Qua in re idem ('st vilium ac in placito regio. Uniusmodi appellationes Episcopatus Gallicanus semper improbavit.

H Pi!

lii

if-

In bulla Coenae excommunicatione 13a a Romanis Pontificibus expresse damnatae sunt. Fallit proinde vel fallitur Do Marea l. c. cum ait « cum appellationum istarum usus frequentetur in Gallia, a Romana Curia nihil profectum est, quo ingratam sibi esse fori tritutam illam significaret ». In Syllabo Pii IX. prop. 41. reprobata est: « Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra, eidem proinde competii nedum ius quod vocant *exsequatur*, sed etiam ius *appellationis* quam nuncupat *ab abusu* ». Eae iam reiectae et damnatae reperiuntur can. 12. Antiocheno et can. 6. Cone. Constant. I. quos superius retulimus: quare, ut id obiter dicamus, assequi non possumus quomodo eas appellationes ii tuerentur, qui libertates Ecclesiae Gallicanae in custodia veterum canonum sitas esse docuerunt. Cf. de his optime disputantem Charlas. l. c. et in II. E. Natalis Alexandri see. 4. animadversiones Dominici Mansi ad Disseri. 21.

i !

f

J

M

V. Expedienda est singularis obieclio, quae ex Gregorii M. modestia desumitur, ut in rebus quoque ecclesiasticis Pontificem Romanum auctoritati politicae subesse demonstretur. Res ita se habet. Legem tulerat an. 592. Mauritius Imperator, ut quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad ecclesiasticum officium venire non liceat nec eidem et pariter illi, qui semel in terrena militia signatus fuerit, in monasterium converti liceat: idemque Imperator iussërat, ut Gregorius eam legem per diversas terrarum partes transmitti faceret. Constant haec ex epist. Gregorii 65.1. 3. Iam vero Gregorius primam partem legis laudavit, sed maxime improbavit alteram demonslra vilque malam esse, utpole cuius excusationem nullam esset Imperator inventurus in iudicio Christi. Nihilominus post plura argumenta congesta ad eam partem legis refellendam, concludit epistolam scribens: « Ego quidem, iussioni subiectus.

I

-

-

•

eandem legem per diversas terrarum partes transmitti feci et quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meae paginam serenissimis Dominis nuntiavi. Etrobique ergo quae debui exsolvi qui et Imperatori obedientiam praebui et pro Deo quod sensi minime tacui ». Atqui, aiunt, haec erant res ecclesiastica, ingressus scilicet in monasterium; paruit tamen Pontifex Imperatori, quamvis illi lex non probaretur: quod debitum subjectionis maxime ostendit.

Scilicet sanctissimus Pontifex censebat etiam in re mala obediendum esse Principibus; quod quantum sit alienum a sanctitate et sapientia huius tanti viri, nemo non videt. Ex hoc ergo docemur, inquirendum esse, quo pacto Gregorius legem Maurilii ad alios transmiserit. Exstat epistola eiusdem 5^a lib. 8. ad plurimos Metropolitanos et Episcopos, quae vel ea est, quacum legem transmisit Gregorius, ut vult Baronius, vel si anno Christi 598. scripta est, ut recentiores editores censent, ea est certe ex qua cognoscere licet, quo pacto legem imperialem transmiserit Pontifex. Ait enim: « legem quam piissimus (titulus est honoris non praedicatum reale) Imperator dedit... vestrae studii fraternitati transmittere etc. ». Porro hanc legem Gregorius ita temperat et emollit, ut qui ex militaribus numeris in monasteriis converti festinant, non suscipiantur temere, sed iuxta normam regularem in suo habitu per triennium probentur et sic suscipiantur. Qui vero rationibus publicis sunt obnoxii, non suscipiantur in monasteriis, nisi prius a rationibus publicis fuerint absoluti. Subdit vero: « Qua de re, mihi credite, etiam serenissimus et christianissimus Imperator omni modo placatur et libenter eorum conversionem suscipit, » pios in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit ». Id porro Gregorius non probat ex aliquo responso Maurilii, sed potius ex aequitate eius illud Gregorius colligere videtur. Sic proinde legem transmittens non se gessit ut subditus, sed ut superior illudque egit quod tunc angustiae permittebant, quibus premebatur Ecclesia. Ita profecto factum hoc interpretatus est Hincmarus Remensis inquit (epist. 15a Mig. V. 126. p. 04.) quod decretum Maurilii « s. Gregorius auctoritate Apostolica et generali episcoporum consensu, ecclesiastico vigore et reipublicae christianae cohibente religione destruxit, veluti in eius epistola ad ipsum Mauritium imp. et ad plurimos archiepiscopos directis ostenditur ».

■

THESIS XXIV.

Iure divino Romanus Pontifex plena gaudet immunitate personali a laica iurisdictione. Cuius immunitatis ius quidem est essentielle Primatui a Christo instituto, exercitium vero non absolute necessarium est ut Ecclesia sil, sed ul ea bene sit vilamque eam. socialem, perfecte vivat ad (piam ius habet. Perfecta porro acluatio huius immunitatis est Principatus civilis, qui providente Deo institutus est ut Romanus Pontifex ad Ecclesiam regendam eiusque unitatem luendam plena illa poliretur libertate, quae ad supremi Apostolici ministerii munus obeundum requiritur.

I. immunitas definitur: *privilegium, quo res quaedam vel persona a communi aliqua obligatione seu onere eximitur*. Privilegii nomen sumitur lato sensu, prout comprehendere potest ius aliquod naturale vel divinum alicui specialiter conveniens prae aliis (Suarez *Defens. fulci.* 1. 4. c. 2.). Immunitas ecclesiastica duplex vel triplex ex parte obiectorum distinguitur: nimirum alia est immunitas locorum seu templorum aut ecclesiarum, alia est immunitas personarum seu clericorum, tertia est immunitas bonorum quae ratione locorum seu personarum ab oneribus seu tributis eximuntur. Immunitas dupliciter violari potest: Pagendo tantum contra ipsam: 2° agendo sub praetextu iuris, quo quis contendat se iure agere, seu iurisdictionem habere ad faciendum id quod immunitati adversatur, quemadmodum frequenter solet civilis auctoritas. Qui hoc altero modo immunitatem ecclesiasticam violat, dicitur proprie agere contra *libertatem Ecclesiae*; nam ille proprie agit contra libertatem alicuius qui vult illum in servitutem redigere et onus servitutis illi imponere: huiusmodi vero non est qui tantum non obedit, sed qui ius in ahum sibi arrogat (idem *ibid.*).

Immunitas personalis duplici privilegio continetur: *canonis* et *fori*. Privilegium fori dicitur illud, quo clericis exemptio a iurisdictione laica concessa est, cui consequenter annexa est exemptio a tributis. De immunitate personali fori directe el data opera quaestio nobis est in hae thesi et quidem primo et per se de immunitate Romani Pontificis, secundario et per accidens de immunitate ceterorum clericorum.

Cum immunitas sit ius quoddam, ius autem multiplex sit; praemitenda est distinctio iurium, de quibus disputari potest, an secundum ea competat Ecclesiae immunitas. Ius, de quo quaeri heic potest, vel est

divinum vel canonicum vel civile, his divinum autem duplex concipi potest, naturale nempe et positivum: *naturale*, non quod a sola natura proceilit. sed quod ab aliqua divina institutione dimanat, in caque implicite continetur, ut ei proinde sit connaturale, ea scilicet supposita institutione. ab ipsis rerum essentiis exigatur: *positivum* quod expresse a Deo revelante snamque voluntatem significante constitutum est.

Quod de iure divino est, idem potest esse et de iure canonico et quidem multiplici modo: 1° quatenus Ecclesia auctoritate sua illud idem statuatur quod divina auctoritas iam decrevit, confirmans illud speeialesque addens poenas: 2° quatenus Ecclesia specificè determinet, quod Deus iussit generalim: 3° quatenus Ecclesia determinet exercitium iuris quod Deus quidem concessit, cuius tamen exercitium prudentiae Ecclesiae reliquit.

Si ius divinum proprie sumitur, distinguitur a iure canonico quod ab auctoritate Ecclesiastica instituitur, Deo solum conferente potestatem, non tamen a se condente legem seu ius.

Ius divinum positivum duplex distingui potest: *proprie* (*Udum*, et *improprie* (*Udum* : illud est quod continetur expresse Dei praecepto vel in sacris litteris exstante, vel per traditionem nobis manifesto : hoc quod ab exemplis vel testimoniis veleris aut novi Testamenti per quandam similitudinem deduci potest (cf. Bellarm. *de Clericis* l. 1. c. 28.).

Item ius divinum naturale duplex distingui potest iuxta ea (piaè diximus in Tract, *de Matrimonio* (Tb. 4. pag. 73.) *primitivum* nempe et *sedtntlarium*: illud est quod praecipit id quod est essenziale ipsi rei vel lini intento a natura : istud quod praecipit vel suadet id quod eidem fini congruum est.

In iis, quae ad ius divinum in ordine supernaturali et ius canonicum spectant, auctoritas civilis partem habere potest, quatenus probans idem ius, sicut debet, tum impedimenta removet quibus liberum exercitium eorum iurium iniuste impediretur, tum subditos suos obligat ne iisdem iuribus adversentur.

Cum de aliquo iure sermo est, distinguendum est ipsum ius seu potestas moralis, et exercitium eiusdem. Potest enim prius esse sine altero, et potest esse necessarium et essenziale prius, quin sit semper necessarium et essenziale alterum. Facultas enim ad aliquid essentialis esse potest, quin sil actus necessarius, cuiusmodi sunt tot facultates humanae: porro ius est aliqua facultas seu potestas, licet moralis. Ipsa enim rei natura potestatem aliquam exigere potest, cuius tamen exercitium vel libero arbitrio subsit, vel certis prudentiae legibus temperari debeat.

Item exercitium iuris necessarium alicui esse potest tum ut simpliciter sit, tum ut henc sit.

Quaestio non est modo utrum in causis ecclesiasticis sint Clerici et potissimum Pontifex, immunes a laica potestate: banc iam quaestionem solvimus (Prolog. §. 18.); sed quaestio est tantum quoad res et causas civiles. Neque quaestio est de subiectione potestati civili quovis modo spectate, sed de *subiectione potestati coactivae, seu* jurisdictioni proprie dictae.

II. Immunitas plena personalis b. e. ius exemptionis a quavis jurisdictione civilium potestatum competit Romano Pontifici; competit autem iure divino saltem naturali: quod ita probamus 1° a posteriori. Sane vi iuris canonici omnis clericus gaudet personali immunitate. Id patet ex eo quod in corpore iuris canonici haec immunitas contineatur ac significetur eam auctoritate Ecclesiae atque divina esse constitutam. Cf. 1. 2. tit. 2. *de Foro Competenti*, ac capp. *Noverit* et *Gravem*, *de Sententia excommunicationis* ac Bullam Leonis X. in sess. 9. Cone. Later, *de Reformatione* alibique saepe. Cone, autem Trident, sess. 25. *de Reform.* c. 20. docet « personarum ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione et *canonicis Sanctionibus* esse constitutam ». Iam vero sic licet arguere: immunitas personalis iure canonico sancita, comprehendit, quoque et praecipue Romanum Pontificem, qui caput est omnium: hoc autem ius canonicum Romanus ipse Pontifex statuit et in eo statuendo non erravit; atqui statuere non potuit nisi iam iure divino esset per se immunis: ergo. Maior evidens est quoad 1^{am} partem: item quoad 2^{am} partem certa est; quia omnis lex universalis Ecclesiae a Rom. Pontifice vim habet: quoad 3^{am} vero partem liquet ex infallibilitate Romani Pontificis, quam modo supponimus; agitur enim de statuenda regula moris sive rationis agendi omnium Christianorum in quodam ordine rerum nempe respectu clericorum, quae ratio agendi honesta sit, nec iura alterius violet, quod inhonestum foret. Minor probatur ita. Cum Romanus Pontifex pro se ipso quoque positiva sua lege statuit immunitatem nequit antecederet esse iure subiectus; qui enim ita se habet non potest iure se subducere sola sua voluntate a subiectione debita: ergo iam Pontifex erat immunis, non quidem iure humano, igitur divino saltem naturali orto ex ipsa dignitate Primatus eiusque lex canonica eo spectat ut hoc ius authentice declaret et nova auctoritate constituat.

Itaque etsi Pontifex aliquando hac immunitate non sit usus, quia vero potest iure se subducere a hac subiectione, si velit; subiectio eius nunquam est concipienda ut necessaria, sed ut voluntaria et idcirco non vera subiectio potestati iurisdictionis. Quando vero Pontifex se subtrahit

a iurisdictione superioris civilis, non agit ut civis, sed ut Pontifex auctoritate Primatus, cui auctoritati subordinalur per se auctoritas civilis, indirecte quidem; sed id nihil refert, quia haec subiectio, licet indirecta, sullicit profecto ut Principi praecipi possit ab auctoritate Primatus, ne iurisdictionem suam in Pontificem exerceat: per accidens vero est quod persona, quae a iurisdictione civili subtrahitur sit illa eadem «piae auctoritate politur in Principem civilem; distinctio enim quae requiritur, est distinctio auctoritatum, quarum una alteri subordinetur.

Probatur a priori ex ipsa natura Primatus immunitas Pontificis de iure divino naturali. Relegendum est autem quod hic vel ille homo alteri homini non est subiectus ratione tantum habita naturae humanae; hac enim omnes sunt pares, sed ratione habita eorum quae accidunt naturae, propter quae lit ut hic sit Princeps, ille sit subditus. Et sicut inter ea, quae accidunt, reperiri potest id quod est ratio cur hic sit subditus et subditus huic, ita quoque reperiri potest id quod sit ratio cur hic non sit subditus huic et etiam subditus nulli. Ita subditus gubernatoris vel inferioris indicis, si decreto Principis ab eorum iurisdictione eximatur, vel ea dignitate ornatur quae repugnet subiectioni eorum, desinet esse illorum subditus: ita electus in Principem societatis perfectae desinit esse subditus cuiusque in ordine saltem naturali. Conditio ergo vel qualitas personae potest esse talis, quae prohibeat iurisdictionem alterius in ipsam personam et potest quoque, esse talis ut prohibeat omnem iurisdictionem. Ut igitur demonstramus personam Romani Pontificis immunem esse iure divino naturali a iurisdictione civili Principum, satis est probare eundem esse divinitus auctum ea qualitate vel dignitate quae excludit istam iurisdictionem: quod ita probatur.

Potestas coactiva, quae propria est iurisdictionis, requirit talem vim in alium ut ab hoc illa nequeat impediri aut ligari: atqui Romanus Pontifex potest impedire aut ligare quamlibet potestatem coactivam, quae erga eius personam exerceatur; igitur persona aucta Primatu, eo quod talis, est immunis a iurisdictione cuiusque alterius hominis. Maior patet: probatur minor. Propter positivam licet indirectam subiectionem potestatis civilis potestati Primatus, ius habet Romanus Pontifex tum prohibendi Principibus secularibus ea quae noxia forent Ecclesiae, tum praecipiendi ea quae necessaria vel maxime utilia sint Ecclesiae: polesl enim solvere et ligare quidquid ad bonum Ecclesiae regimen Christianaeque reipublicae rectam ordinationem conducat: atqui utile saltem et maxime utile Ecclesiae est ut non exerceatur legalis vis coactiva in Romani Pontificem. Etenim negari nequit, esse saltem 1° maxime indecens ut

Vicarius Christi totiusque orbis catholici Pater in carcerem auctoritate iuris tradatur ceterisque poenis multetur: 2° id maxime officere estimationi, qua Christi Vicarius penes omnes gaudere debet et idcirco 3° id vehementer nocere redo ac tranquillo regimini Ecclesiae: quapropter licet naturae ius, supposita institutione Primatus, id absolute non velet primitivo praecepto, at certe secundario praecepto id ut graviter inconveniens esse persuadet. Ergo ius habet Pontifex vi auctoritatis superioris, quae est auctoritas Primatus, impediendi quamcumque vim legalem coactivam erga se ipsum solvendiue quamcumque legem contra se ipsum ab alio latam. Ergo potestas suprema Principum erga ipsum Romanum Pontificem nequit esse coactiva h. e. proprie dicta iurisdictio. Cf. Suarez *Defensio fidei* l. 4. c. 4.

Et re quidem vera 3° constat, Ecclesiam agnoscere quod a iure divino profecta sit immunitas. Sane teste Concilio Tridentino, ut iam audivimus, personarum ecclesiasticarum immunitas constituta est *divina ordinatione* et *canonicis sanctionibus*: inter personas autem Ecclesiasticas praecipue est Papa. Sensus porro verborum « divina ordinatione » declarari potest verbis Leonis X. in *Bulla reformationis* lata in sess. 9. qui approbante Concilio ait: « cum a iure tam divino quam humano laicis potestas nulla in ecclesiasticas persona sit attributa ». Iam vero sensus horum verborum vel est simpliciter negativus: laicos non habere hanc potestatem ex iure divino aut humano, vel est positivus: laicis interdictam esse potestatem hanc: si primum, vel ea divisio comprehendit quodcunque ius ideoque etiam naturale, vel non: si non comprehendit, inepta est propositio; nihil enim probat: ergo si sensus verborum est negativus, comprehenditur ius quoque naturale. Itaque vel ea verba sensu positivo sunt accipienda, vel negativo sed excludente quodvis ius: atqui si positive sumas, dicendum est, laicos potestatem nullam habere in personas ecclesiasticas; potestas enim, quae divino iure interdicitur, nulla est. Quomodo vero interdicitur laicis potestas? aut quia positiva lege Dei exempti clerici sunt: aut quia ipsa natura personae sacrae hanc immunitatem postulat; hoc autem est verum ius naturale divinum: si igitur desit positiva lex, dicendum est iure divino naturali fuisse constitutam immunitatem, eo ipso quod Deus Sacerdotalem instituit dignitatem. Ecclesia ergo, testibus Patribus Tridentinis et Lateranensibus, agnoscit aliquod ius divinum sanciens immunitatem Ecclesiasticam: verbaque Tridentini *ordinatio divina* comparata cum verbis Leonis legem significant statuentem ius.

Ili. Quam ergo partem in immunitate Pontificis habet ius humanum? his ipsum immunitatis divinum est, neque ul tale dependet a voluntate

vel ipsius Pontificis. Esi tamen in Pontifice auctoritas ipsum confirmandi. Exercitium vero, quia absolute necessarium non est et potest non esse et aliquando non luit et plus minusve plenum esse potest, indiget causa aliqua determinante praeter ipsum ius divinum: quae causa determinans erit obiective utilitas Ecclesiae, et licet auctoritas ea quae omnia in Ecclesia regit, h. e. auctoritas Romani Pontificis, qui lege divina (Pasce oves meas) tenetur consulere utilitati Ecclesiae. In eius ergo potestate est tum praecipere ceteris, ne immunitatis exercitium impediatur, tum dolere—minare modum quo exercendum est istud ius.

Negamus vero, a civili potestate huiusmodi ius originem ducere. Nam ius divinum proprium et intrinsecum Primatus nequit habere originem nisi ab institutore Primatus; atqui ius independentiae ab auctoritate Principis, quod habetur, velit ipse nolit, nequit in fieri et in esse pendere ab eadem auctoritate. Quodeumque enim ius, quod auctoritas confert, quatenus ab ea est, potest non esse si ipsa velit et omnis auctoritas, sicut nequit se ipsam simul affirmare et negare, illa non potest conferre ius independentiae a se ipsa, quod habeatur independentem a suo consensu. Aliter ergo ordinis est hoc ius Pontificis et a causa superiore adequate dependet, nempe a Deo.

Cur ergo Principes sanxerunt legibus suis immunitatem Ecclesiasticam easque leges amplexa est Ecclesia: imo assertum est immunes esse ecclesiasticas personas ex iure divino et humano? Respondeo leges has spectare immunitatem Ecclesiasticam universim: et quia quod valet in immunitate ecclesiastica universim speciatum, valet et in immunitate Pontificis, ut universalior sit doctrina, de ea generatim loquemur. Itaque considerare oportet, quod Ecclesia habet ius immunitatis potestatemque habet praecipendi, ut liberum exercitium a nemine impediatur; tamen si Principes qui vi materiali praevalent, impedire velint illud, non poterit physice ipsum haberi. Ut ergo actu immunitatis ius exerceatur, opus est ut Principes faciant id quod iure debent, nempe desistant ab illicita violentia, qua illud impedirent. Eorum est ergo ponere eam conditionem, quae necessaria est, ut actuali immunitate Ecclesia fruatur. Quod quidem exsequuntur, cum leges ferunt, quibus luentur immunitatem Ecclesiasticam: quibus legibus non confertur immunitatis ius (quaecumque sit forma, qua efferuntur) sed, prout est munus civilis potestatis, praesidium libertati Ecclesiae praestatur. Eae vero leges habent veram rationem legis, si comparentur ad subditos laicos, quibus obligatio a Principe quoque imponitur, ne Ecclesiae iura laedant. Liqueat ergo ratio cur concursus quoque civilis auctoritatis ab Ecclesia requiratur.

Cum vero canones aiunt immunitatem Ecclesiae esse e.c. *iure divino* et *humano*; si de iure constituyente sermo est, ius humanum est ius ecclesiasticum sive canonicum. Sane id nos docet Tridentinum quod loquens de iure constituyente, solum ordinationes divinas et canonicas sanctiones memoravit: docet pariter Leo X., qui negat iure ullo humano aut divino competere laicis potestatem in personas ecclesiasticas.- docet ratio, quam attulimus, probantes a potestate civili non posse originem ducere immunitatis ecclesiasticae ius. Si vero sermo fit non de iure tantum constituyente, sed et de iure praecipiente laicis ne violent Ecclesiae ius et de iure removente prohibens exercitium legitimum iuris ecclesiastici, dici potest ecclesiasticas personas gaudere immunitate iure quoque humano h. e. civili.

Nec dicas expedire ad quietam vitam reipublicae exerceri indifferenter iustitiam in malefactores et perturbatores communitatis, ideoque esse in reipublica temporali potestatem ad hanc iustitiam indifferenter exsequendam erga omnes et idcirco etiam erga clericos. Negatur enim consequentia, nam non omne quod expedit, est in potestate eius cui expedit. Nec dicas ius in republica esse se defendendi contra quosvis iniquos aggressores et defendendi suos subditos: defendere vero se et suos auctoritate publica. Distinguitur enim antecedens, scilicet defensio privata, quavis vi repellitur, competit cuique et reipublicae quoque, sed ea non est actus jurisdictionis: defensio per vindictam, nimirum per timorem poenae praeveniendo ne fiat malum et poenam inferendo si fiat, est actus jurisdictionis et soli superiori in suos subditos competit. Porro magistratus laici non sunt superiores clericorum.

Hactenus locuti sumus explicite de Principibus fidelibus: verum ius a Deo collatum Pontifici respicit per se etiam infideles; tenentur enim et ipsi ex Dei voluntate subesse Romano Pontifici, sicut obligati sunt ad suscipiendam fidem. Quare non nisi propter ignorantiam excusantur ipsi ab eo obsequio praestando quod Christiani debent: et non nisi propter physicam impossibilitatem tuendi in eorum regno immunitatem Ecclesiasticorum, abstinet Ecclesia ab ea sibi vindicanda.

Observa argumenta pro asserendo iure immunitatis procedere a speciali dignitate ecclesiasticorum, quatenus iurisdictionem habent et ministerium sacrorum, non ex eo solum quod aliquo sacro caractere sunt insigniti: unde non est consequens omnes baptizatos esse immunes. Cf. de his omnibus Suarez l. c. et *de Immunitate Ecclesiastica* a Venetis violata

Quaeresan sit aliquod etiam *ius divinum -positivum*? Respondeo quod

ius divinum positivum proprie dictum non habemus, quod spectat vero ad ius hoc improprie dictum cf. Becanum in *Duello de Primatu regio* c. 2°.

IV. Iam vero ius immunitatis necessarium est et essenziale Primatui Romani Pontificis. Ul potestas essentialis dicatur alicui, opus non est ut eius exercitium sil subiecto necessarium et essenziale, sed salis est quod cum essentia rei ipsa sit necessario connexa; ila potestas quamlibet scientiam acquirendi est essentialis intellectui, potest tamen esse intellectus sine eius potestatis exercitio. Unde quamvis ratio potestatis sil finis; quia tamen quaestio esse potest de fine, postulari nequit ut norma indicandi an aliqua potestas sit *subiecto essentialis*, desumatur ex necessitate actus propter finem: cognita enim essentia subiecti, desumi potest ea norma ex nexu, quem potestas habet cum essentia eius. Ex *fine* vero desumetur ratio indicandi, an actus necessarius et essentialis sit nec ne. Porro ius est potestas quaedam. Atqui ex probatis constat, potestatem hanc cum essentia Primatus esse intime nexam nec posse esse Primatum, quin ipsa sit : ergo ius hoc necesse est ul insit Primatui eique est essenziale. Itaque sicut essentialis est Primatui potestas recipiendi ex toto orbe Christiano appellationes a quovis primo indicio Episcoporum: sicut essenziale eidem est ius exercendi cuiuscumque actus iurisdictionis episcopalis in universa Ecclesia, quamvis exercitium horum iurium non sit necessarium ; ita essenziale dicendum est Primatui ius immunitatis a laica iurisdictione. Si ergo ius ipsum immunitatis spectetur et quaestio fiat an primario vel secundario iure seu praecepto divino naturali per ipsam institutionem Primatus constitutum sil: respondendum esi, ius illud seu eam moralem potestatem (ius enim potestas est quaedam) primario iure seu praecepto constitutum esse: voluit enim Deus ut ius illud esset de essentia Primatus, et ab eo proinde inseparabile.

V. Nunc de exercitio huius iuris. Potestas quaevis est propter actum, actus autem propter finem, qui vel est perfectio agentis vel aliorum extra agens. Primatus vero collatus est Petro et successoribus eius propter bonum Ecclesiae : omnis ergo potestas et omne ius Primatus est in bonum Ecclesiae; ius etiam igitur immunitatis pro regimine Ecclesiae collatum est Pontifici. Iam voro exercitium huius iuris non est absolute necessarium Ecclesiae, nempe ut ea sit: liquet ex facto; primis enim Ecclesiae seculis non gaudebat exercitio huius iuris Romanus Pontifex et tamen Ecclesia stabat. Est tamen aliqua necessitas exercitii eiusdem. Nimirum Ecclesia non tantum ius habet ul sit, sed etiam ut bene sit, ut nempe perfecto modo convenienti suae naturae exsistat et regatur : omne enim ens ius habet ad suam acquirendam perfectionem, praesertim illud quod non

propter alia est, sed propter quod sunt alia ; cuiusmodi est Ecclesia propter (piam cetera existunt. Iam vero ul Ecclesia bene sit, evidens est necesse esse, ul omnia eius iura, inter (piae sunt potissimum iura sui capitis, in actum deducantur: non enim frustra ea iura contulit Deus. Oportet ergo ut et ius immunitatis ad actum deducatur.

Sane si utilitas Ecclesiae, (piae linis est huius iuris consideretur, advertendum est quod Ecclesia est societas visibilis el independens, ius habens ad vitam socialem perfectam. Ul autem eius vita socialis bene se habeat seu perfecta sit, necesse est ut supremum eius Caput semper gaudeat actu plena et perenni libertate docendi el ferendi leges atque poenis reos cohibendi, erga omnes fideles ipsosque Principes: necesse esi ut pax el tranquillitas regiminis Ecclesiastici sit ex se stabilis ideoque nullo modo dependeat a voluntate mutabili hominis, cui Ecclesiae cura non est commissa : necesse est ul exercitium potestatis Capitis Ecclesiae ila certo constare possit omnibus fidelibus, ul excludantur exceptiones probabiles, quas promovere possent contumaces aientes sponte sua Pontificem non agere : necesse est, ut Pastor immediatus omnium fidelium alienus sit a contentionibus, quae fideles populos in societate civili inter se committere possent, ne el ipse debitam fidelium fiduciam et reverentiam amittat eiusque decreta, quae forte non placent, suspicione laborant quod in gratiam Principis sui edita sint : necesse est ut eo sensibili splendore cultus et honoris honestetur Primatus, qui idoneus sit penes homines, qui in sensibilibus intelligibilia percipiunt, ad conciliandam ei existimationem convenientem summae suae auctoritati el ad amovendum periculum ne auctoritas sua apud homines vilescat.

Atqui haec omnia vel includunt vel exigunt immunitatem Pontificis a laica iurisdictione in quavis etiam hypolhesi, si simul sumantur, socialis hominum conditionis. Nam vilesceret certe penes hominum multitudinem auctoritas Pontificis, si is, non secus ac alii cives, ad laica tribunalia traderetur, si a laica potestate poenis multaretur. Haec enim est ratio communis cogitandi, ut non existimetur habere dignitatem et auctoritatem excellentiorem aliis is qui ab iisdem indicatur el punitur: unde communi hominum consensu excellentiores in societate quodam privilegio fori gaudent. Ut ergo debitus honor Pontifici deferatur, subieclus is esse non debet auctoritati Principnm, quibus ipse praestat auctoritate. Item tranquillitas regiminis ecclesiastici non foret stabilis per se, h. c. ex intrinseca virtute auctoritatis; penderet enim tranquillitas ab exlrinseca voluntate quoque Principis, qui Pontificem cogere ct eius actiones impedire posset ct quamvis id non faceret, tamen, cum vellet, facere posset et cum eius

voluntas mutabilis sit, semper velle poterit : unde per accidens tantum tranquillitas regiminis obtineretur. Item spectata inordinatione humanarum voluntatum, fieri non posset ut Pontifex subditus gauderet plena et perenni libertate docendi, ferendi leges et puniendi: morali enim necessitate. propter corruptionem naturae, eveniret ut Principes auctoritati suae nimium studentes vellent prohibere Pontificem ab iis quae sibi non placent. Inde neque ea probabilis exceptio contra non spontaneum exercitium Pontificiae auctoritatis excluderetur, saltem si Principi sponte sub? esset Pontifex, amico foedere cum eo coniunctus. Et quia natio quaevis adversatur civiliter iis omnibus, qui ad inimicam perlinent nationem; Ecclesiae Caput evaderet frequenter obieclum aversionis eorum Christianorum, qui cum suo Principe bellum gererent eiusque decreta, (piae forte non placerent, suspicione laborarent quod in gratiam Principis sui edita sint el ideo contemptui obnoxia forent. Quae praeiudicia caveri nequeunt, nisi Pontifex subditus sil etiam captivus et hostiliter tractetur, ut nemo suspicari possit, ipsum suis inimicis favere (piae iniusta conditio est certa absurda. Ergo utilitas Ecclesiae sive ut bene sit, Ecclesia exposcit immunitatem Capitis sui (Cf. Allocut. Pii IX. *Quibus quantisque* 20. April. 1849.).

Hinc statim ac Ecclesiae pax a Constantino reddita est, Romanus Pontifex immunitatem actualem nactus est nec ea violata est aliquando nisi cum detrimento Ecclesiae: quamvis vero Pontifex revereretur adhuc Imperatorem, nunquam tamen apparet, ipsum vi coactivae legum imperialis habitum fuisse iuridice obnoxium.

Et sane, quod heic innuisse sufficiat, Romanus Pontifex auctor fuit Imperii occidentalis, cuius ius contulit Carolo Magno (cf. Bellarm. *de "Iramfat. Imperii Romani* l. I.) idemque auctor fuit illius iuris quo communiter ea aetate civilis societas regebatur, ul catholico populo catholicus el Ecclesiae obediens imperaret: haec porro arguunt Pontificem expeditum tunc fuisse a quavis subiectione coactiva laicae potestatis.

Ex dictis liquet exercitium huius iuris seu potestatis moralis esse de iure seu praecepto divino naturali secundario; quia non est absolute necessarium Ecclesiae, ut nempe Ecclesia quoad suam essentiam sil, sed secundum quid, ul nimirum ea bene et perfecte sit.

VI. Si spectetur id quod requiritur ad essentiam immunitatis in actu quoque secundo, patet eam esse posse sine Principatu, si Princeps, in cuius territorio sit Romanus Pontifex, eius independentiam admittat ideoque nihil sibi vindicet in ipsum certumque evadat sive ex perspecta pietate Principis, sive ex paetis initis cum nationibus Christianis, sive alio modo

quod Princeps nullum unquam iussibi sit vindicaturus in Romanum Pontificem. Sic enim Romanus Pontifex immunitate frueretur, non obnoxius iure neque actu potestati coercitivae alterius: non esset scilicet subditus nec tamen foret Rex quod amplius est. Verum si consideretur 1° Principes, vel quicumque sint suprema aucti potestate civili, pronos admodum esse ad amplificandum dominium suum: 2° quicumque sit iugiter in territorio alicuius regis, connumerari cum celeris eius subditis et inter eos aliqua ratione censi; cum ratio cur hi subditi sint huius, sit quia in eius territorio sunt: 3° exemptionem Romani Pontificis habituram in hac hypothesis rationem privilegii quoad exercitium concessi a voluntate Principis: 4° Principes eos esse, quibus a Romano Pontifice praecipienda sint non infrequenter ea quae iisdem non placent: idcirco proximum periculum tunc semper exstilurum, ne, si Romanus Pontifex suo officio deesse nolit, Princeps potestate sua physica abutatur impediatque exercitium Primatus, vel ne suspicentur ceteri Romanum Pontificem gratificari eidem Principi excipiantque contra leges ab eo latas, si aliis nationibus minus placeat quod vel vi coactus vel gratia allectus Principis Pontifex aliquando decreverit: si haec, inquam, considerentur, manifestum erit immunitatem Pontificis nec lutam slabilemque ex sese nec fini suo satis conducere posse, si Pontifex careat Principatu.

Iam vero ut demonstremus quod in Thesi subiicimus, advertimus duplicem quaestionem fieri posse 1a an legitimus sit hic principatus: 2a an sit necessarius, aut utilis. Priorem quaestionem non agimus, relinquentes eam jurisperitis; ideoque supponimus acquisitionem et possessionem Principatus civilis Romani Pontificis legitimam fuisse et esse, ratione habita legum humanarum. Deinde advertimus, illud dici institutum providente Deo, vel singulari consilio divinae providentiae, quod mediantibus quidem naturalibus causis divina Providentia non solum permittit sed intendit sapientique ratione assequitur.

Hoc posito sic arguimus: singulari consilio divinae Providentiae referenda est in acceptis ea institutio, quae efficaci modo ac suavissimo oblinetur et quae cum bona in se sit, ad finem intentum a divina Providentia, vel maxime vel unice ratione habita historicorum adiunctorum, conducit: atqui talis est institutio Principatus civilis Romani Pontificis; ergo. Maior patet tum quia proprium est divinae Providentiae efficaciter simul et suaviter, ulpoter omnium causarum dominae, finem suum assequi. tum quia quod bonum est et ad finem intentum conducit, non permissum sed volitum a divina Providentia dicendum est. Minor autem probatur et primo quidem eo quod efficacia et suavitas praeclarissime

splendescunt in institutione Principatus civilis, qui sine vi et fraude, ipsis causis naturalibus iuvantibus rerumque ordine veluti ellagitante, sensim sine sensu adolevit suamque firmitatem omnibus consentientibus nactus est.

Quod autem secundo per ipsum *maxime* h. e. perfectiori modo obtineatur finis, qui est independenlia Pontificis eiusque plena libertas et ita perfecta, quoad hoc caput, administratio Reipublicae Christianae, id est per se evidens. Quare etsi non unice conducireretur ad finem intentum a divina Providentia Principatus civilis, illud satis esset, ut diceretur iste Principatus romanus singulari consilio divinae Providentiae esse institutus. Verum cum affirmatur Principatum civilem esse institutum providente Deo, sive singulari consilio Dei, illud quoque spectatur, quod nempe ipse sit medium necessarium ad finem quem Providentia intendit: non quidem per se seu absolute, sed ratione habita certorum adjunctorum ita ut ipse in iis adiunctis unice valeat.

Scilicet finis est ut Ecclesia vitam suam socialem non solum agat, sed *perfecte* agat, fruatur proinde Romanus Pontifex plena libertate, pax Ecclesiastici regiminis sit ex se stabilis, cum omnibus fidelibus ita libere communicet Pontifex, ut certo constare possit omnibus decreta eius sponte ab ipso procedere, eique omnes plenam fiduciam et observantiam praestent. Atqui si res historice spectetur et habeatur proinde ratio morum, quibus regi solent humanae societates, affirmari generatim potest, quod difficile prorsus seu moraliter impossibile sit, ut haec bona obtineantur, sepositis miraculis, si Romanus Pontifex non sit Princeps. Id sequitur ex considerationibus superius adhibitis, quibus constat t^o quod qui rex non est, est subditus si non iure saltem facto, obnoxius scilicet vi superioris qui abuti semper potest facilisque est ad abutendum sua physica vi, quae repelli a Pontifice nequeat: constat proinde 2° nec integram multoque minus omni Ecclesiae certam fore libertatem Pontificis in exercitio sui Primatus: « Omnibus enim compertum est, fideles populos, gentes, regna nunquam plenam fiduciam et observantiam esse praestitura Romano Pontifici, si illum alicuius Principis vel gubernii subiectum ac minime liberum esse conspicerent. Siquidem fideles populi et regna vehementer suspicari ac vereri nunquam desinerent, ne Pontifex idem sua acta ad illius Principis vel gubernii, in cuius ditione versaretur, voluntatem conformaret atque idcirco actis illis hoc praetextu saepe refragari non dubitarent. Et quidem dicant vel ipsi hostes civilis Principatus et Apostolicae Sedis, qui nunc Romae dominantur, quam fiduciam et observantiam ipsi essent excepturi monita, hortationes, mandata,

constitutiones Summi Pontificis, cum illum cuiusvis Principis aut gubernii subditum esse agnoscerent, praesertim vero si cui subesset Principi, inter (piem el Romanam ditionem diuturnum aliquod ageretur helium ? · ait Pius IX. Allue, cit. Ergo perfectio vitae socialis Ecclesiae postulat principatum civilem Romani Pontificis.

Dices clericos, etsi sint in territorio regis, tamen per immunitatem non esse eius jurisdictioni coactivae subiectos. Id utique verum est, si ius consideretur et Principes Ecclesiae praecipienti obedire velint: at verum est quoque 1° clericos adhuc esse subditos quadantenus Regis; spectant enim ad corpus suae societatis, licet sint membra privilegiata, vique directiva legum teneri, (pias si transgrediantur, possunt et debent puniri a suo legitimo superiore: eosdemque, si actoris partem agant contra laicum, ad laicum tribunal adire debere: verum est 2° in clericos ita constitutos, indigentes auxilio Principum et impares ad se defendendum contra eorum violentiam facile Principes auctoritatem illegitimam sibi vindicare: 3' violationem immunitatis ceterorum non ea universae Ecclesiae damna signere, quae oriri nata sunt ex violatione immunitatis Capitis Ecclesiae, quae est immunitas totius Ecclesiae simul, non quorundam tantum suorum membrorum. Ergo quod de immunitate clericorum dictum est, non impedit quominus verum sit, difficile esse ut immunitas Romani Pontificis sit et perduret, si ipse Principatu careat atque hunc necessarium esse ut ea sit in actu.

Itaque quoniam haec est conditio ordinaria humanae societatis, ut moraliter impossibile sit, plena sua independentia et libertate Romanum Pontificem actu gaudere, nisi Princeps sit: sequitur, ut quemadmodum ea necessaria est, et hic quoque sit necessarius ac unice ad eam conducat.

Dices : nonne plura secula a Constantini aetate caruit Principatu Romana Sedes, seu cur ergo Deus slatim ab initio illum non instituit?

Respondeo 1° divina Providentia, ut dicebamus, res suaviter disponit et suum consilium exsequitur ordinarie per ipsas causas naturales: cum ergo Romanum imperium uni pareret; ut aliqua eius particula Romano Pontifici tribueretur, oportebat per humanas vicissitudines imperium Romanum dissociari et partem eius legitime subduci a potestate Principis : tunc enim nullus legitimus praetextus exsistere potuisset violati iuris et tranquillissime possessione sua usus esset Romanus Pontifex. Id autem sensim sine sensu tandem seculo VIII. perfectum est. 2° Interea tamen divina Providentia ita res moderata est, ut Romanus Pontifex liber in urbe Roma esset et antequam omni specie regiae auctoritatis potiretur, iam a seculo V. politica potestate utebatur: cf. Brunengo *Origine della*

sevrant/à tempore de' Papa. De Maistre *du Pape* I. 2. c. 0. 3° Haec tamen conditio erat per se incerta ac labilis et obnoxia mutationibus atque transitoria erat h. e. ordinata a Deo ad firmiorem statum et perfectiorem obtinendum per principatum. Quare ineptum esset postulare, ut rursus ad eam conditionem rediretur. « Singulari scilicet prorsus divinae Providentiae consilio laetum est. ut Romano imperio in plura regna variasque ditiones diviso, Romanus Pontifex... civilem Principatum haberet » (Altocut. cit. \ Cf. Card. Orsi *Origine deipolere tempore de' Papi.*

Dices: nunc caret Pontifex principatu et tamen eius decreta omnes catholici absque suspicione suscipiunt et is liber est in regenda Ecclesia.

Respondeo: primum contingit; quia Pontifex non solum est subditus, sed sub eorum potestate, qui ab omnibus catholicis censentur eius inimici: hanc autem conditionem lex ipsa naturae non patitur permanere. Alterum primo precarium est, tum dubitare de ipso facto licet. An integrum est Pontifici concilium Vaticanum prosecui? an libera erit electio successoris?

VII. Quaeri solet cuiusmodi sit certitudo illius veritatis, quae asserta est hac aetate, de necessitate Principatus civilis Romani Pontificis. Quandoquidem ipse nexus est cum iure immunitatis, cuius est perfecta aclusio et pro plena libertate Pontificis necessarius est, de omnibus singillatim dicendum est. Dicimus ergo 1° ius (non loquimur de facto) immunitatis personalis esse veritatem divinitus revelatam. Unde sequitur eam esse fide divina credendam. Assertio autem nostra ex discursu theologico procedit: unde nolumus dicere, haereticos esse qui secus sentiant nullaue alia censura sententiam oppositam notamus. Sane revelatum illud dicendum est quod analyst instituta veritatis revelatae, ope principii contradictionis, in ea contentum reperitur; atqui in veritate Primatus veritas quoque continetur immunitatis et independence illum exercentis ab ulla alia potestate; contradictorium est enim posse Rom. Pontificem ligare et sic irritare actus potestatis alterius exercitos in ipsum et eidem potestati subesse; ergo. Cf. II. 2. superius.

Idem dicendum de alia veritate, quod nempe Pontifex ius habeat ad media necessaria ut libertate sua plena uti possit: revelatum est enim Romanum Pontificem ius habere ad exercitium plenissimum suae auctoritatis; perinde est enim conferre auctoritatem et conferre hoc ius: atqui collato iure ad finem hoc ipso confertur ius ad media necessaria, ut qui affirmat ius esse ad finem eumque esse vult, hoc ipso affirmet ius esse ad media necessaria: ergo hoc quoque affirmatum est a Deo seu revelatum.

Quaenam autem sint huiusmodi media, quae plerumque ex diversis adiunctis et conditionibus dependent, in quibus Ecclesia versari potest, ea non opus luit omnia singillatim revelari, sed relinqui potuerunt determinationi Ecclesiae. Idque laetum videtur quoad Principatum civilem. Ecclesia scilicet, quae scit se habere ius ad inedia necessaria pro pleno exercitio suae potestatis ilhidque habere semper et pro quavis conditione humanae societatis, definire potest: his in adiunctis, ita se habentibus hominum moribus, necessarius est Pontifici Principatus civilis. Quanta ergo est certitudo huius veritatis? Supponendum est Ecclesiam (Prolog. 21. V.) posse sententiam infallibilem ferre non solum circa veritates revelatas, sed el circa alias veritates sive tbeoreticas sive practicas aut historicas, quae cum dogmate sive iheorelico sive praclico connexionem habent. Porro huiusmodi est veritas illa. Nam dogma est Romanum Pontificem ius habere ad liberum exercitium plenae suae potestatis praecplumque est divinum sive dogma practicum, debere fideles omnes potestatem hanc revereri liberumque eius exercitium nunquam impedire: atqui ut id firmiter praestetur, constare debet cum certitudine quaenam sint media necessaria ad illud exercitium ; si enim negetur necessitas alicuius medii, quod tamen reapse sit necessarium, periclitari potest in fidelibus fides ipsius dogmatis, iuris nempe ad liberum exercitium suae potestatis: nam si quis putet illud non esse necessarium et posse sine ulla iniuria auferri Pontifici, nequit ille simul tenere Pontificem habere ius ad eam libertatem, quam sine eo medio Pontifex reapse exercere nequit.

Iam vero auctoritati docentis respondet in discipulo fides el auctoritati infallibili respondet fides certa et infallibilis. Quae idcirco non est tantum fides humana, nam innititur auctoritati magisterii divinitus instituti et infallibilis: non est autem simpliciter fides divina, quia obiectum eius formale non est auctoritas Dei revelantis. Est ergo fides infallibilis innixa auctoritati magisterii divinitus instituti. Est autem fides debita : auctoritas enim magisterii Ecclesiae est auctoritas iurisdictionis, qua fides praecipitur; unde nec sufficit obsequiosum silentium, ut decrevit et declaravit Clemens XI. Constit. *Vineam Domini*.

Porro certum est, Romanum Pontificem plus semel, et cum eo universum Episcopatum sollemniter docuisse necessitatem Principatus civilis. Cf. praeter citatas, litteras Aposolicas Pii IX. *Cam Catholica* 20. Mart. 1860. Syllabum eiusdem propp. 76. 76.

COROLLARIA.

I. Ex disputatis in hoc artio, patet quam merito Ecclesia libertatem suam h. e. independenliam a civili auctoritate in rebus ecclesiasticis semper defenderit omnique cura propugnaverit. Perinde est enim potestatem seculi se immiscere Ecclesiae regimini sibiue Ecclesiae iura subordinare ac Ecclesiam funditus perturbare eiusque procurare interitum. Si enim Ecclesia subest auctoritati civili, iam non est. societas (piaue regitur auctoritate Apostolica, iam non est regnum Christi quod in supernaturali bonum ordinatum est animarumque sanctitatem el salutem procurat: ideoque desinit esse Ecclesia Christi. Hinc summa contentione certatum est olim, ne electiones Episcoporum penes arbitrium essent potestatis secularis. Quo enim secularis potestas in hoc conflictu spectabat nisi ut sibi regimen Ecclesiae subiiceret, cui ex libitu suo rectores dare volebat? Non est profecto independens sed serva ea societas quae rectores suos ab alia accipere debet: nec alii quam Ecclesiae summoque Pontifici in primis Christus ius contulit constituendi pastores pro ovibus suis. Quod ius cum Ecclesia tueretur, quod officii sui est exsequebatur nec honoris aut excellentiae cupidine, sed obedientia erga Deum et amore erga humanum genus movebatur, cuius maxime imo unice interest ut in viam salutis dirigatur, dirigatur autem ab iis qui solum valent hoc fungi munere, cuiusmodi illi tantum sunt qui auctoritate accepta ab iis qui Apostolis succedunt in eandem seriem successionis legitime adsciscuntur; his enim solis suam auctoritatem Christus commendavit, ut diximus in Prolog. §. 26.

II. Ex his etiam constat quam impie el ridicule sibi olim Reges Siciliae ius assererent legationis Apostolicae, contradicente Romana Sede. Praeterquamquod enim ius quod sibi illi Reges vindicabant, nunquam ipsis collatum est, ut invicte demonstravit in suis Annalibus Card. Baronius ad an. 1097. neque poterat conferri vetante id iure divino; ridiculum prorsus erat, aliquem velle esse legatum Principis, contradicente ipso Principe, atque huiusmodi legatum agere auctoritate delegata contra voluntatem et leges Pontificis delegantis velleque eius nomine iurisdictionem exercere qui negabat se eam dedisse, dare aut dare posse aclusque omnes personali legali irritabat. Vel enim illi boni Reges credebant Primatum Rom. Pontificis, vel non credebant: si non credebant, unde eis tanta iurisdiclio quam titulo legationis se obtinuisse a solo Rom. Pontifice profitebantur? non nisi enim vi plenitudinis potestatis potuisset ea conferri,

si talis collatio fuisset possibilis. Si vero credebant, quoniam iura Primatus divinitus instituti nulla ratione imminui possunt aut alienari, officiumque et ius habet quilibet Rom. Pontifex abrogandi omnes leges omniaque privilegia a se vel suis successoribus concessa quae ipse censeat nociva aut minus utilia Ecclesiae et quia Ecclesiae divinae constitutioni repugnat ut auctoritate laica regatur; manifestum est quod non nisi per summam impietatem aut crassissimam ignorantiam fieri potuit, ut contradicente et obnolescente Romano Pontifice quidam vellent in negotiis ecclesiasticis eius esse legali eiusque delegata auctoritate contra ipsum uti. Cf. ss. Pii IX. litteras Apostolicas: *Suprema* datas ann. 1864. 5. Kalendas Februarias.

CAPUT II.

DE INFALLIBILI MAGISTERIO ROMANI PONTIFICIS

PRAENOTIONES

I. Iam probavimus Ecclesiam universam infallibilem esse ac statuimus infallibilitatem universae Ecclesiae per magisterium infallibile obtineri (§§. XXL seqq.). Qua in re recolenda est distinctio quam dedimus (ibid.): nimirum si habeatur ratio causae finalis, prior est infallibilitas totius Ecclesiae quam infallibilitas cuiusque magisterii; ipsa est enim finis propter quem existit magisterium infallibile, ideoque ipsa est primum intenta a Deo. Quae quidem Ecclesiae universae infallibilitas est secundum essentiam vera infallibilitas; in eo enim sita est, quod professio fidei communis universae Ecclesiae sit immunis ab errore sitque necessario talis propter assistentiam Spiritus S.: atqui hi sunt characteres infallibilitatis: huc enim redit eius definitio (§. XX.). Quocirca quaecumque sit causa proxima huius infallibilitatis, ipse fidelium universus coetus in sua professione fidei est *formaliter* infallibilis. Si vero ratio habeatur causalitatis efficientis, prior est infallibilitas magisterii quam totius coetus, illud enim est principium efficax infallibilitatis Ecclesiae. Quo facium est, ut infallibilitas magistrorum seu Ecclesiae docentis diceretur *activa*, ceterorum discipulorum seu Ecclesiae discentis *passiva*. Nunc autem de infallibilitate activa tantum disputamus et quoniam vidimus generalim eam magisterio competere, modo quaestio distinctior instituitur de subiecto eiusdem magisterii infallibilis.

Constat quidem, voluisse Christum ut quos Pastores in Ecclesia sua

posuit, iidem testes essent atque doctores authentici, qui verbum Dei ivvelaium ab hominibus credendum praedicarent, custodirent ac perpetuo propagarent: qua de re dictum est salis, cum de Magisterio ageretur. Pariter vero constat, voluisse Christum ut praeter singulares cathedras magisterii in singulis Ecclesiis, unum esset magisterium universale pro t ta Ecclesia; magisterium scilicet quod ad universam Ecclesiam auctoritate sua se porrigeret, cui universa Ecclesia parere teneretur. Exsistia huius magisterii quoad suam efficaciam universalis palet ex ipso tine institutionis et oeconomia a Christo adhibita pro hoc line oblinendo; tinis enim est unitas totius Ecclesiae in vera tide, oeconomia autem a Christo adhibita in eo est quod per auctoritatem ipsa obtineatur. Porro huiusmodi magisterium universale est certo infallibile; est enim ratio infallibilitatis Ecclesiae totius.

Imo nonnisi eius infallibilitas nobis certo constat, quod advertendum est. Sane ideo nobis constat magisterium esse infallibile; quia infallibilis esse debet Ecclesia pro qua est institutum: iam vero constat pariter non hanc aut illam Ecclesiam particularem aut plures Ecclesias particulares tsse infallibiles, sed solum Ecclesiam universalem ex promissione Christi esse infallibilem: ergo de solo magisterio a quo fides totius Ecclesiae pendet constat quod infallibile sit; hoc autem est id quod vocamus magisterium universale. Disputari quidem poterit de subiecto huius magisterii, an sit solum concilium oecumenicum, an sit solus Papa, an utcumque: sed in hac disputatione illud semper supponendum est, infallibilitatem illi soli magisterio certe competere quo universa Ecclesia obligatur, seu cui universa Ecclesia credere tenetur. Diximus *certo competere*; nam duplex per se quaestio fieri posset: prima *absoluto*, utrum aliquis ex assistentia Dei sil immunis ab errore: altera praeterea *relativa*, utrum nobis constet certe eius immunitas ab errore. Per se enim fieri potest ut (piis sit quidem immunis ab errore, attamen nec ipsi nec aliis constet eius immunitas per assistentium Dei ab errore. Verum quia infallibilitas huiusmodi ex assistentia Dei eam necessario producente, at nobis ignota, est inutilis nobis, infallibilitas vero magisterii in bonum tantum Ecclesiae est promissa; hinc ea supponenda non est. Idcirco una est simpliciter quaestio: quinam nempe ille sit, cui ex divina revelatione certo nobis constat promissum esse donum infallibilitatis. Ille autem unus profecto poterit sibi asserere huiusmodi promissionem.

II. Hanc infallibililatem divinius esse *ex assistentia Spiritus S.* Haec autem formaliter in ea efficacia Spiritus S. sita est, qua non aliquid positive per modum revelationis vel inspirationis ponatur in mente do-

centis, sed qua ita regatur mens docentis, ut id solum certissime tanquam verum apprehendat et proponat «quod reapse verum est vereque tenendum ab omnibus. Quae directio mentis haberi potest tum negative impediendo ne subrepant falsa indicia nove formulae falsae adhibeantur, tum positive excitando (ad eum modum quo salutares actus excitantur) eas claras apprehensiones et indicia certa quibus verum apprehendatur. Haec quidem spectant ad modum, quo assistentia se exercet eum refertur directe ad eum qui docere debet: assistentia autem Spiritus S. relate ad eos in quorum bonum magisterium est institutum, haberi potest prorsus extrinsece, ut si doctorem supremum, volentem aliquid proponere quod falsum sit, morte praeoccupet, ne falsum Ecclesia doceatur.

Quaeritur an assistentia qua doctori Spiritus S. assistit, sit aliquid positivum an negativum. Ex parte Spiritus positivum aliquid esse debet, actio nempe ipsius (quae est voluntas eius efficax); secus falsum esset ipsum assistere si nihil agit: ex parte vero effectus, qui positivum aliquid esse negant, eatenus id vere contendunt quatenus excluditur revelatio et inspiratio, quorum neutra necessaria est ut doctrina proposita sit infallibilis: his vero exclusis non censemus opus esse quamlibet aliam positivam operationem excludere. Quod quidem non bene ex eo probaretur quod infallibilitas sola sit aliquid negativum h. e. immunitas ab errore: nam 1° nequii ea dici aliquid pure negativum, sed saltem privativum, est enim negatio in subiecto 2° et haec immunitas in concreto spectata est vera perfectio magisterii ideoque aliquid positivum sicut veritas: 3° etsi tamen assistentiae sit negatio aliqua in subiecto, ut id tamen obtineatur, potest aliquid positive effici, illustratio ex. gr. mentis: ergo.

Quoniam infallibilitas est in bonum Ecclesiae, bonum autem Ecclesiae procuratur extrinseco et publico magisterio non sola interiore fide; hinc assistentia Spiritus eo potissimum spectat, ut in proponendis decretis fidei error caveatur verumque tradatur. Quia tamen Deus suaviter agit se naturae subiecti accommodans et ordinarie homines illud ut verum proponunt credendum quod ipsi concipiunt, hinc directio Spiritus eo pertinet, ut doctor id quod verum est apprehendat certissime ut verum illudque aliis proponat: quorum primum secundum ordinarium providentiae cursum saltem intelligendum est.

III. Itaque corium est iis quoque, quibuscum disputaturi sumus, quod Romanus Pontifex cum universo Episcoporum coetu sive Concilium oecumenicum a Romano Pontifice approbatum sit infallibile. Quaestio est primum utrum Romanus Pontifex, non quidem prout est privata persona, sed quatenus formaliter est Pastor Ecclesiae Christi et Vicarius Pastorisque munere fungitur docendo Ecclesiam, sit ex sese solo infallibilis.

Sententia Gallicana suis principiis inhaerens quae explicavimus in Th. 16. negans fuit. Cum enim iuxta Gallicanos suprema Ecclesiae auctoritas sit in universitate Pastorum, cui Pastor quoque princeps suhest, hinc etiam suprema auctoritas docendi est in universitate Pastorum: atque idcirco ibidem quoque reperitur infallibilitas, quae dos est supremi magisterii cui universa Ecclesia suhest. Quia vero in Ecclesia debet esse una suprema auctoritas, non duplex et proinde una quoque tantum suprema auctoritas docendi quae est auctoritas jurisdictionis, hinc nullus alius praeter universitatem Pastorum est ex se infallibilis. Et sane si Papa, licet Concilio oecumenico praesidens, subesi tamen auctoritati universalis Ecclesiae collectae et ab ea indicari potest, poterit quoque ab universitate Pastorum quaelibet eius sententia retractari et reformari; atqui sententia reformabitur non est ex se infallibilis: ergo. Triplici igitur elemento constat sententia Gallicana: primo quod subiectum supremae auctoritatis in Ecclesia unum est: altero quod suprema auctoritas jurisdictionis et magisterii ideoque infallibilis sit tanquam in subiecto immediato in universitate Pastorum ideoque in concilio oecumenico rite convocato et legitime agenti: tertio, quod logice sequitur ex his, quod Romanus Pontifex sicut suhest universitati Pastorum ita ex se solo non sit infallibilis; ne duplex sit in Ecclesia auctoritas suprema.

Claritatis gratia advertendum est, quod praeter hypothesim gallicanam alia quoque fieri posset. Nimirum quod subiectum. supremae auctoritatis docendi constituatur essentialiter his duobus elementis Romano Pontifice et coetu Pastorum, hoc quidem pacto ut consensus utriusque requiratur ad sententiam infallibilem edendam. Quae hypothesis differt a Gallicana: nam etsi haec requirat unionem Pastorum cum Romano Pontifice huiusque convocationem et praesidendam in Concilio, exceptis casibus extraordinariis, tamen contendit quod auctoritas suprema, quae in concilio reperitur, est tanquam in subiecto immediato in universitate, cuius universitatis vel pluralitatis suffragiis leges latae et definitiones fidei editae vim habent, etsi Pontifex dissentiat, qui idcirco tenetur consentire.

Doctrinam catholicam quoad quaestionem de infallibilitate Romani Pontificis proposuit Vaticana Synodus Sess. 4. c. 4. « Romanum Pontificem, cum ex cathedra loquitur, id est cum omnium Christianorum Pastoris et Ductoris munere fungens, pro suprema sua apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentium divinam ipsi in b. Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque eiusmodi Romani Pontificis definitiones

ex sese non autem ex consensu Ecclesiae irreformabiles esse ». Quibus in verbis habes 1° formalem rationem sub qua Romanus Pontifex dicitur infallibilis, nempe cum fungitur munere Pastoris et Doctoris omnium christianorum, h. e. pro suprema sua auctoritate apostolica doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit. His porro declaratur celebris illa formula inter theologos, *loqui ex cathedra*. Cathedra enim non materialiter sed formaliter sumpta est ipsa auctoritas docendi; loquitur ergo ex cathedra, utique sua, Romanus Pontifex, cum ex auctoritate Primatus Ecclesiam docet. Ut prorsus inepta sit interpretatio illius formulae, quam dabant Gallicani, quod scilicet Romanum Pontificem loqui ex cathedra sit loqui ex consensu Episcoporum (Tournely *de Ecclesia* q. o. a. 31.) scilicet ex cathedris aliorum, ac si Romanus Pontifex cathedram non haberet vel cathedra Primatus esset collectio omnium cathedrarum episcopalium. Habes 2° causam infallibilitatis nempe assistentiam Spiritus S. promissam a Christo: habes 3°. extensionem infallibilitatis Pontificis, h. e. ipsam eo se porrigere, quo Ecclesiae infallibilitas porrigitur: habes 4° intrinsecam vim Pontificiae definitionis definitiones scilicet Pontificis ex sese sunt infallibiles et irreformabiles non ex subsequente vel praevertente vel concomitante consensu Ecclesiae.

Porro causa infallibilitatis distinguenda est a mediis non quidem ipsius infallibilitatis, sed praeparationis ad exercitium magisterii huius; de quibus mediis sermo est in eodem Cp. 4° (Romani Pontifices prout temporum et rerum conditio suadebat, nunc convocatis oecumenicis conciliis aut explorata Ecclesiae per orbem dispersae sententia, nunc per Synodos particulares, nunc aliis, quae divina suppeditabat providentia, adhibitis auxiliis, ea tenenda definiverunt etc.). Huiusmodi enim media humana sunt, causa est divina: ea media ad statum praeparationis spectant, causa actum ipsum definitionis *immediate* attingit, quatenus per se eo spectat, quocumque tandem modo Spiritus S. operetur, ut ipse actus definitionis sit veritati conformis. Atque causa haec *semper* hunc actum attingit: de fide est enim definitionem Romani Pontificis ex cathedra esse per assistentiam Spiritus S. infallibilem, quod in quavis definitione verum esse debet. Porro media requiruntur, ut Pontifex secundum hominum mores recto modo procedat; non enim ipsi revelatio sed assistentia promissa est: infallibilitas vero non ab iis sed a causa h. e. ab assistente Spiritu S. repetenda est. Qua in re pari modo se habent Romanus Pontifex solus definiens et concilium oecumenicum; nam et hoc congruit iis mediis se praeparare ad definitionem. Assistentia autem Spiritus S. adesse censenda est, quotiescumque Romanus Pontifex ex cathedra loquitur,

Ibule cum certo constat, prolatam esse definitionem ex cathedra, perperam quaestio institueretur, au Poulifex mediis sit usus el quibus; etsi enim non usus esset (quod quidem supponi non debet), eum Pontifex tamen ad actum definitionis venit, Deus certe ita assistit ut errorem prohibeat. Sicut ergo quoad definitiones conciliares, nemo, ut eas credat, quaerit, quibus mediis usi sint Patres ad veritatem revelatam cognoscendam, sed satis ei est, Patres ita osse loculos; scit enim promissam assistentium Concilio ne erret: ita se gerere oportet quoad definitiones Pontificias; est enim eadem ratio.

Haec est igitur prior quaestio: an Romanus Poulifex ex cathedra loquens sit ex sese infallibilis. Altera quaestio, est huiusmodi: si Romanus Pontifex ex sese esi infallibilis obtinetque proinde supremam auctoritatem magisterii cui omnis Ecclesia parere debet, qualis infallibilitas activa competii aliis Pastoribus eorumque coetui docenti antequam ipse Poulifex sententiam suam proferat. Quam quaestionem post priorem curabimus expedire.

IV. In actu definitionis duplicis veluti muneris exercitium distinguere debet Munus enim exercetur *testis*, quatenus repraesentatur divina traditio el munus exercetur *indicis*, quatenus oborlis quaestionibus controversia finitur sententia definitionis. Porro cum qui definit, iudicat, etiam testatur; per se autem fieri potest ut testis munere fungatur, quin indicis partes agat, si nulla est controversia finienda: historice vero constat definitiones sollemnes sive a Romana Sede sive ab oecumenicis conciliis non solere edi nisi praevertente aliqua controversia, quae finienda sil. Imo pro hoc scopo potissimum postulatur infallibilitas alicuius magisterii viventis perpetuo ; ut nempe peremptorie finiantur quaestiones et certo sciatur quid credendum sit: unde penes theologos catholicos disputatio cum Protestantibus in hac re inscribi solet *de indice controversiarum*. Quia vero magisterium Ecclesiae cum iudicat, testatur et in simplici testificatione infallibile esse debet ex Christi institutione, ideo seposita hac distinctione salis est quaerere an Romanus Pontifex cum ex cathedra docet, quo utrumque munus continetur, sil ex se infallibilis.

V. Nune congregimur cum Gallicanis. Falsilas quidem horum sententiae negantis infallibililatem Romani Pontificis evidens est vel ex solis superius demonstratis, ipsorum Gallicanorum principio recepto. Censent enim Gallicani sola oecumenica Concilia esse infallibilia, quia infallibilitas dos est supremae auctoritatis in Ecclesia et haec in universitate Pastorum seu in conciliis oecumenicis reperilur: iam vero demonstravimus supremam potestatem, imo plenitudinem potestatis iurisdictionis, cuius pars est au-

(•Ionias docendi, esse propriam unius Romani Pontificis, cui universa Ecclesia non solum quoad singulas suas paries singillalirn sed tota simul sumpta ad modum unius aedilicii subest: ergo Romano Pontifici adserenda est quoque infallibilitas, quae dos esi supremae plenissimaeque potestatis. Verum quia res esi magni momenti, oportet eam uberius pertractare. Sit itaque

THESIS XXV.

Romanus Pontifex ex cathedra loquens, id est cum omni/rrii Christianorum Pastoris et Doetoris munere fungens, pro suprema sua Apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, est ex sese infallibilis, ideoque eius definitiones ex sese non autem ex consensu Ecclesiae irreformabiles sunt. (Ex Cone. Val. sess. 4. c. 4.).

1. Declarationis Gallicanae articulus 4us aiebat: « In fidei quoque quaestionibus praecipuas Summi Pontificis esse partes eiusque decreta ad omnes et singulas ecclesias perlinere: nec tamen irreformabile esse indicium, nisi Ecclesiae consensus accesserit ». Cuiusmodi essent istae praecipuae partes et cur decreta in quaestionibus fidei reformabilia pertinerent ad omnes et singulas Ecclesias, nunquam aut definire aut declarare potuerunt Gallicani. Alexander VIII. quatuor articulos huius declarationis Constitutione *Intermultiplices* declaravit ipso iure nullos, irritos, invalidos, inanes ab ipso initio fuisse et esse ac perpetuo fore idemque potestatis plenitudine improbat, cassat, annullat etc. Idem propositionem hanc paulo post proscripsit: « Futilis et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium oecumenicum auctoritate atque in fidei quaestionibus decernendis infallibilitate ». Sixtus IV. iam Petri de Osma propos. 1m damnaverat: « Romana Ecclesia errare potest ». Pius vero VI. in Bulla *Auctorem fulci* Pistoriensium audaciam, (pii articulos Gallicanos in decreto de Fide insidiosae incluserant, reprobavit rursus et damnavit, Veritas tandem catholica sollemni iudicio definita est in Concilio Vaticano. Haec nunc defendenda theologice est.

itaque advertatur quod, secundum verba ipsa definitionis, Romanus Pontifex spectatur *formaliter* prout est Caput totius corporis Ecclesiae, Pastor totius gregis, Vicarius Christi: ideoque prout exercet proprium officium docendi, definiendi, declarandi veram fidem salularesque leges morum atque ea (piae cum ipsis connexa sunt et ad ea requiruntur et ita considunt unitati fidei et communionis Ecclesiae morumque fidelium

sanclitali. Infallibilitatem Romani Pontificis loquentis ex cathedra primum perspicua auctoritate Scripturarum, tum perenni et universali Ecclesiae praedicatione atque praxi demonstrare oportebit.

II. .1) Matth. XVI. 18. Petrus eiusque Successores Romani Pontifices dicuntur *Petra Ecclesiae*: petra nempe, cui tanquam fundamento innixa ab eoque solidata totius Ecclesiae aedificatio consurgit et in unum aedilicium coalescit. Iam vero Ecclesiae aedilicium primo construitur fide, qua in unam societatem credentium adunantur eius membra: « Ecclesia enim, teste Ambrosio Olliv. I. 3. c. 3. est congregatio, <pia in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis adsurgit ». Atqui si Petrus est Petra Ecclesiae, principium scilicet efficiens unitatis et stabilitatis ipsius (Cf. Th. 1.), necesse est ut sit *Petra fidei*, principium nempe unitatis et stabilitatis fidei Ecclesiae; est enim Petra Ecclesiae prout haec formaliter Ecclesia est, societas nempe profitemium veram fidem. Petra vero fidei Petrus esse nequit nisi per se: fides igitur Petri fundamentum est fidei Ecclesiae, seu principium efficiens eius unitatis et stabilitatis: « Fides ergo (ait Ambrosius in *in eam*, l. 1. o.) est Ecclesiae fundamentum: non enim de carne Petri, sed de fide (Petri) dictum est, quia portae non praevallebunt ». Hanc facit ea frequens interpretatio Patrum, qui *Petram* exponunt *fidem*, (piam dedimus et explicavimus in Th. I. Unde a Patribus Petrus praedicatur Petra fidei (Aslerius Amasenorum Episcopus born. 8. in ss. Petrum et Paulum, s. Leo epist. ad Maximum Antiochenum, Epiphanius ad v. haeres. I. 2. h. 59.) eodemque titulo insignitur Petrus a graeca Ecclesia in menologio die 29. Iulii: « Super Petram theologiae suae firmavit Dominus Iesus Ecclesiam immobilem, in qua, Apostole Petre, te glorificamus! Tu animabus fidelibus positus es Petra fundamentalis, magni pretii, Petre petra fidei! » Inter titulos quibus ab Ecclesia Russiaca honestatur s. Petrus (in Opere *Omaggio Callolico*, pag. 435. seqq.) occurrunt *petra fidei*, *fundamentum fidei*, *basis immobilis dogmatum*, *sedes fidei*, *principium orthodoxi-te*.

Si ergo quaeratur quatenus sit habitudo huius Petrae fidei ad fidem Ecclesiae, evidens est ex ipsis terminis soliditatem, immobilitatem, constantiam fidei Ecclesiae ab hac Petra, h. e. a fide Petri pendere et, ut aiunt Patres, nos in apostolicae confessionis petra solidatos esse atque per Petrum, verum ac fidelem pietatis ductorem effectum, Ecclesiarum stabilem inflexamque firmitatem consistere atque orthodoxae fidei rectitudinem fundatam esse supra firmam petram Principis Apostolorum atque a Romano Pontifice accipiendam fidei certitudinem: Ecclesiae caelo inferendam sublimitatem in Petri fidei firmitate consurgere: in confessione

Petri stabiliri fundamentum (cf. Aslerium I. c., saer. lilurgiam in vig. Apostal. Petri el Pauli; epist, Agatonis lectam in Cone. 6., Theodorum Studitain epist. ad Leonem Sacellariurn, Leonem Magnum serm. *de assumpl. sim h.*, Theophanem Cerameum hom. 55. in evang.).

Porro si soliditas, immobilitas, firmitas fidei Ecclesiae ab hac Petra dependet, ergo hic est habitus inter Petrum el Ecclesiam, ul 1° fides Ecclesiae firma non sil sino fide Petri : ul 2° fides Petri sil ex sese firma : ul 3° non sil maior firmitas in fide Ecclesiae, quam in fide Petri. Iam vero fides labilis, deficiens non est fides firma: firmitas fidei Ecclesiae in eius infallibilitate est posita; si porro Romanus Pontifex errare potest, fides eius labilis esset et deficiens ; nequiret idcirco firmare fidem Ecclesiae nec gauderet ea firmitate qua fides Ecclesiae gaudet. Ergo Romanus Pontifex Petra fidei est ex se infallibilis. Infallibilis autem prout est Petra h. e. prout refertur ad Ecclesiam sibi innixam, infallibilis scilicet est prout munus exercet supremi Pastoris; magisterium ergo, quod pro suprema sua auctoritate exercet Romanus Pontifex, est ex se immune ab errore.

Et sane, ut vidimus Th. 1. ideo non sunt praevaliturae portae inferi contra Ecclesiam, quia Ecclesia supra hanc firmam Petram est fundata : unde a firmitate Petrae repetenda est ratio, cur firma sil Ecclesia contra portas inferi. Portae vero inferi vel earum aggressiones aut arma sunt potissimum haereses et schismata; haereses ergo non praevalebunt contra fidem Ecclesiae, quia fides Ecclesiae firmitatem habet a Petra. Itaque 1° nunquam praevalebunt portae inferi contra fidem Petrae: secus enim et praevalere possent contra Ecclesiam : 2° firmitas fidei Ecclesiae contra haereses pendet a firmitate fidei Petrae, quae ex se firma est nec minus firma esse potest quam ipsa Ecclesia. Ergo Romanus Pontifex, qui est huiusmodi Petra fidei, est infallibilis et ex se infallibilis. Hinc Ambrosius I. c. concludit : « Cum Ecclesia nullis tanquam bona navis fluctibus saepe tundatur; adversus omnes haereses debet valere Ecclesiae fundamentum ».

Praeterea Romanus Pontifex claves habet regni caelorum : potestate autem clavium et supremum magisterium continetur. Huiusmodi enim regnum est regnum credentium, est regnum veritatis, quod doctrina caelesti pasci el regi debet. Suprema ergo potestas, qua regitur hoc regnum, est potestas quoque suprema docendi, praescribendi nempe regulam fidei obligandique fideles ad fidem. Hinc claves datae Petro dicuntur quoque a Patribus *claves fidei* (Theodorus Sfudita: episl. 53. ad Nau-cralinm: Maximus Martyr ad Marinum Diaconum) et potestatem do-

eendi Patres ad potestatem referunt clavium el ligandi atque solvendi Cum enim Leo dixisset Scrm. *i.* : « Ecclesiae meae inferenda sublimitas in huius fidei firmitate consurgit, liane confessionem portae inferi non tenebunt », subdit: « Propter quod dicitur beatissimo Petro: Tibi dabo claves regni caelorum el quaecumque ligaveris etc. » Et Hilarius Pictaviensis t/c *TriniL* I. 6. e. 38.: « fides alia (ac fides Petri) si claves aliae regni caelorum sunt: sit fides alia, si erit alius apostulatus, ligata el soluta per se in terra ligans el in caelo atque solvens ». El Epiphanius in Aneor, n. 9.: « Omnibus quippe modis in eo stabilita fides est, qui caeli elavem accepit et in terris solvit et ligal ». Atqui potestas clavium Petro suisque successoribus lacta, esi potestas universalis, suprema, independens, fons el origo potestatis in aliis, potestas irrefragabilis, cuius sententia peremptoria est (Cf. Th. I.); ergo et potestas docenditalis est, supremum nempe et universale magisterium, independens, irrefragabile, cuius sententia peremptoria sil: atqui huiusmodi magisterium infallibile ex se esse necessarium est, infallibile quidem, quia irrefragabile est el peremptorium, infallibile vero ex sese quia supremum el independens, a quo omnes dirigendi, dirigendum a nullo.

Hanc interpretationem verborum *Tu es Petrus et super hanc Petrain aedificabo Ecclesiam meam* catholicam esse et a nullo catholico respui posse, docemur a formula fidei praescripta ab Hormisda Episcopis Orientalibus et ab Hadriano II. Patribus Sænodii VIII. et ab iisdem omnibus priore el altera vice subscripta: < Prima salus est regulam rectae fidei custodire et a constitutis Patrum nullatenus deviare. El quia non potest Domini nostri Iesu Christi praetermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*, haec quae dicta sunt rerum probantur effectibus; quia in Sede Apostolica immaculata est semper conservata religio el sancta celebrata doctrina. Ab huius ergo fide et doctrina separari minime cupientes... et sequentes in omnibus Apostolicam Sedem et praedicantes eius omnia constituta, speramus ut in una communione vobiscum, quam Sedes Apostolica praedicat, esse mereamur, in qua est integra et verax Christianae religionis soliditas ». Itaque ex testimonio Matthaei sicut probatur primatus iurisdictionis Romani Pontificis, ita eiusdem supremum magisterium illudque infallibile demonstratur.

B) Lue.XXII. 31. seqq. Iam Thesi II. probavimus tum verba Christi: *Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, spectare ad unum Simonem Petrum: tum de vera fide sermonem ibi esse. Probandum est autem nunc, his verbis

iniingi Petro munus et officium perpetuum, derivandum scilicet in suos successores.

Sane constat 1° nihil esse in contextu Lucae quod exigit indeficientium fidei Petri et confirmationem fratrum limitandam esse ad tempus aliquod determinatum puta ad tempus praesens vel immediate subsequens passionem Christi; verba enim Christi indefinite valent loquaturque Christus de oppugnatione Satanae, qui nunquam cessaturus est oppugnare Ecclesiam : constat 2° ea esse quae postulant vel indeficientia fidei et officium impositum confirmandi perpetuum intelligatur. Nam *a*) oppugnatio Satanae contra fratres Petri, cui opponitur fides stabilis Petri, futura est perpetua, *b*) Qui iubetur esse confirmator fratrum contra oppugnationes Satanae ille est, qui iam designatus est Petra Ecclesiae contra portas inferi; confirmare vero officium est proprium Petrae quae stabilitate sua firmum facit aedificium et est eiusdem $\sigma\tau\eta\omicron\text{-}\gamma\mu\alpha$; cura ergo Petra Ecclesiae eiusque officia sit perpetuum, etiam officium confirmandi fratres perpetuum sit oportet. Ideo et indeficientia fidei Petri, quae propter hoc officium exorata est, perpetua erit, *c*) Officium confirmandi in fide fratres est officium certe Apostolicum, sicut et officium docendi, cuius est absolutio, est officium Pastoris; atqui huiusmodi officia Christus voluit esse perpetua in Ecclesia derivanda in successores eorum, quibus primo ipse commisit: ergo officium confirmandi fratres transit in omnes successores Petri. Ergo in eos quoque transit indeficientia fidei quam Christus ideo obtinuit, ut illud munus exsequi posset Petrus, *d*) Traditio Ecclesiae exegetica hanc postulat interpretationem. Pollicitationem enim indeficientis fidei, et officium confirmandi fratres referunt ad Petrum, prout est fundamentum Ecclesiae, et ad eius successores Ambrosius *de Fide* l. 4. c. 1. Leo M. Serm. 4.; Gelasius epist. a. ad Honorium Episc. Dalmatiae, Pelagius II. epist. 5. ad Episcopos Istriae, Gregorius M. epist. l. 7. epist. 40. Theodorus Studita epist. l. 2. epist. 12. Menologium graecorum die 30. Iunii, Sophronius Patriarca hierosolym. et Stephaniis Episcopus dorensis in libello lecto in Concilio Lateranensi sub Martino I. Vitalianus Papa epist. I. ad Paulum archiepiscopum cretensem, Agato in epistola dogmatica lecta et approbata in synodo oecumenica 6. Ad. 4a. Leo IX. in epist. ad Michaellem Cerularium, Urbanus II. in epistola ad Rainaldum Episcopum Remorum, Innocentius III. epist. 306. l. 1. ad Patriarcham Constantinop. Bernardus epist. 190. ad Innocentium II. Clemens VI. epist. ad Episcopos graecorum (Oderic. Raynaldi an. 1343, n. 16.). Gerhohus in exposit. in Psal. 64. n. 59. (Gallandi XIV.), s. Thomas 2a 2ae q. 1. a. 10. Bessarion epistola encyclica ad suos, Gregorius

Trapezuntius, *de Una sancta catholica Ecclesia* n. 7. Ioannes Plusiadenus in *Dissertat. pro Florentia Synodo*. s. Ioannes a Capistrano, *de Papae* (*Concilii sire Ecclesiae auctoritate* p. 3a 2a, partis principalis in (piae stione *de maiorilale Papae el Concilii* tum quoque Episcopi Gallicanae Ecclesiae in litteris communi nomine datis ad Innocentium N. I'i.Iul. 1653. el tandem Concilium Vaticanum sess. 4. c. 4.

Porro, ut iam Thesi II. advertimus, qui confirmandi sunt, non sunt tantum fratres singillatim, sed et fratres omnes una sumpti. Nam tantum pro title unius Petri distincti ab omnibus aliis Christus *speciatim* oravit et in indeficentia illius fidei praesidium constituit pro omnibus aliis: non autem oravit immediate pro lide totius collegii et in huius fide praesidium constituit: ergo fide unius Petri confirmandi sunt omnes qui non sint ipsa persona Petri; atqui el omnes fratres Petri simul collecti sunt distincti a persona Petri. Sane fratres Petri non sunt nisi ii, qui unum corpus cum Petro capite constituunt: membra vero unum corpus constituentia sunt formaliter unita; maxime ergo propria est intelligentia horum verborum *fratres tnos*, ul fratres uniti in unum corpus coelumve coacti inlelliganlur. Scite arguit s. Ioannes a Capistrano I. c. in arguin. 14° contra eos qui contendebant Petrum accepisse a Christo potestatem super singularia membra, non autem super universalem Ecclesiam; « Cupio dissolvi el esse cum Christo, ut ab eius ore sanctissimo percipere queam, si super membra unita est caput vel divisa. Si dicas super unita; ergo super universum corpus politicum, de quo dicit Apostolus Ephes. IV. unum corpus et unus spiritus. Si dicas super divisa; ergo super te schismatico, qui te ab unitate corporis rescidisti ». Hinc decretorum fidei ne dum a singulis Episcopis aut particularibus synodis, sed el ah oecumenicis Synodis prolatorum postulata Romani Pontificis confirmatio, «cuius auctoritate atque sanctione ornnes synodi et sancta concilia roborantur et stabilitatem sumunt » /Nicolaus I. epist. 12.), ut « nulla unquam Synodus rata legatur, quae aposlolica auctoritate non fuerit fulta » Pelagius II. cp. 8. ad Ioannem Constant, etc., « cuius auctoritatem semper omnis catholica Ecclesia et universales synodi fideliter amplcelenlcs, in cunctis secutae sunt... quoniam Dominus et Salvator omnium, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum suos fratres admonuit » Agatho ep. cit.

Itaque si invicem conferantur Romanus Pontifex et ceteri eius fratres seu Episcopi sive singuli sive omnes simul, fides illius est fides confirmandi, horum est fides confirmanda. Nempe fides lotius Ecclesiae firma esse debet: sed fides fratrum non habet ex se firmitatem, habet autem

a fide Capitis, qui est Romanus Pontifex : fides vero huius firmitatem impertit Iidei ceterorum, non mutuatur ab ullo ex ipsis, sed lanium a Chrislo. Nequii autem fides Romani Pontificis eam firmitatem conferre quam ipsa non habeat in se ipsa. Tota ergo firmitas fidei quae in Ecclesia reperitur, iam est antecedenler soluti in sua origine in fide Romana. Al[ui] firmitas Iidei Ecclesiae est infallibililas. ergo fides Romani Pontificis est in se ipsa antecedenter infallibilis.

Confirmat autem fratres Romanus Pontifex non fide sua privata, prout talis manet, sed fide sua publica seu magisterio authentico quo fidem suam ab Ecclesia tenendam proponit: ergo magisterium Romani Pontificis ex se infallibile est.

Obiici solet, fieri non posse ut verba haec Christi ad successores Petri pertineant. Nam propter Christi promissionem Petrus assecutus est ne unquam vel cum private loqueretur erraret in fide: atqui talis indeficientia fidei, ipsis catholicis doctoribus haud dissentientibus, non competit successoribus Petri ; ergo. Respondemus distinctionem adhibendam esse, quam adversarii nimis frequenter negligunt inter praerogativas ordinarias et extraordinarias Apostolorum. Quod Petrus semper cum de fide loqueretur aut scriberet infallibilis foret, id quidem concedimus; hoc enim erat privilegium ipsi commune cum ceteris Apostolis, sed privilegium extraordinarium. Negamus autem hoc privilegium per se colligi ex his verbis Christi, de quibus disputamus. Nam indeficientia fidei exorata a Chrislo pro Petro eo spectat, ut valeat confirmare fratres: ea ergo tantum indeficientia fidei necessario est intelligenda quae pro munere confirmatoris fratrum exercendo requiritur; haec autem non est fides private loquentis, sed fides fungentis munere doctoris fratrum, seu utentis auctoritate magisterii propria eius, qui caput est fratrum. Cf. quae dicemus in fine Th. 31.

C) Dedimus in Thesis 3. interpretationem verborum Christi penes Ioannem XXI. *Pasce agnos meos, pasce oves meas*: iis infallibilitatein quoque magisterii contineri est nunc breviter demonstrandum. Sane Petrus et quilibet eius successor constitutus est iis verbis Christi Pastor supremus, universalis, immediatus omnium fidelium, quotquot ad Ecclesiam spectant, quotquot nempe sunt agni aut oves Christi; omnium ergo tum simplicium fidelium, tum episcoporum. Pastor autem omnium est non solum singillatim, sed et simul sumptorum, ut etiam simul sumpti quocumque modo sint pascendi ab ipso, non pascant ipsum. Nam omnes qui in Ecclesia sunt, praeter Petrum, comparantur ad ipsum sicut oves et agni ad Pastorem : atqui oves et agni etiam simul sumpti non nisi in ordine pascendorum et regendorum continentur nec pastorem aut re-

cturem suum pascere aut regere possunt: ergo fideles quotquot ad Ecclesiam spectant repraesentati per agnos et oves, etiam simul sumpti, sunt pascendi et regendi a Petro, non pascunt aut regunt eum. Praeterea Pastor sive rector omnium ille est qui est Petra aedilicii quod est Ecclesia et claves habet regni; qui nimirum auctoritate sua immediate refertur ad Ecclesiam prout est unum corpus ex pluribus collectum et adunatum: ergo Pastor est omnium simul sumptorum quocumque modo.

Itaque ius et officium est Romani Pontificis pascendi omnes: obligatio est omnium sequendi illum eique parendi. Pascenda est autem seu regenda universa Ecclesia verbo quoque doctrinae, quae authentice proponatur, cui assensum fidei fideles praestare teneantur. Munus ergo Pastoris Ecclesiae est quoque authentice docere. Porro magisterium huius Pastoris universa Ecclesia sequi tenetur; omnes enim vel simul sumpti subsunt et obedire tenentur Pastori supremo universali immediato. Scilicet magisterium Romani Pontificis est magisterium supremum universale. Atqui huiusmodi magisterium est infallibile. Cur enim Ecclesia infallibilis creditur, nisi quia ex lege Dei tenentur omnes credere fide divina quod ipsa proponit? fidei autem divinae nequii subesse falsum. At universa Ecclesia debet sequi magisterium Romani Pontificis, quia debet obedire Pastori suo: ergo.

Habet autem Romanus Pontifex ius et officium pascendi immediate a Christo et independenter prorsus ab Ecclesia, quae pascenda ab ipso est, non pascit eum: actus proinde suae potestatis valorem habent independentem a consensu Ecclesiae; igitur et magisterium suum vim obligandi habet universam Ecclesiam et irrefragabile est citra consensum Ecclesiae:

11. Idem doctrinae caput probandum est perpetua universalis Ecclesiae testificatione, sive theoretice sive practice manifestata. Fieri nequii ut omnia, quae in hanc rem afferri possent, afferamus, sed evidentiora et illustriora seligemus. Ipse Tournely (*De fidei Pontificis* q. a. 3.) ingenue latetur, non dissimulandum, difficile esse in tanta testimoniorum mole, quae Bellarminus et alii congerunt, non recognoscere Apostolicae Sedis seu Romanae Ecclesiae certam et infallibilem auctoritatem: at longe difficilius esse ea conciliare cum declaratione cleri Gallicani, a qua recedere nobis non permittitur (propter *libertates* scilicet gallicanas) ». Omissa continua recitatione testimoniorum, Ecclesiae apertissimum sensum et doctrinam per ea quae sequuntur in luce collocabimus.

.1) Certum est, hoc ius viguisse semper in Romano Pontifice, ut
* quoties fidei ratio ventilatur, ad Petrum Episcopi, id est sui nominis et

honoris auctorem, referre deberent, ita ait Innocentius I. ad Patres Milevitanos allirmans hanc esse « antiquam regulam », quam toto semper ab orbe. mcccum (ait) nostis esse servatam, ul idcirco noverint omnes, quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent ». Cf. et eiusdem responsum ad PP. Cartaginienses. Id plures alii tum explicite testantur, ut Cyrillus Alex, scribens ad Caelestinum de causa Nestorii inquiring; « Quoniam vetus consuetudo Ecclesiarum suadet ul eiusmodi res sanctitati tuae communicentur », tum implicite cum docent causas maiores, inter quas certe est causa fidei, ad Sedem Apostolicam deferendas esse, ut ipsius secundum ecclesiasticum morem sententia finiantur », ut loquitur Leo M. epist. ad metropolitanos Illyrici. Interroga (ait Fernitndus diaconus Charlag. epist. ad Severum n. 1.) vir prudenti-sime, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicae Sedis antistitem, cuius sana doctrina constat iudicio veritatis et fulcitur munimine veritatis ».

Hanc praerogativam Romani Pontificis et Principes cognoverunt; sic enim Justinianus epist. ad Ioannem II. (exstat in Cod. sub titulo de s. Trinitate): « Omnia quae ad Ecclesiarum statum pertinent festinavimus ad notitiam deferre vestrae Sanctitatis, quoniam semper nobis fuit magnum studium unitatem vestrae Apostolicae Sedis et statutum Sanctarum Ecclesiarum Dei custodire... Nec enim patimur quidquam, quod ad Ecclesiarum statutum pertinet, quamvis manifestum et indubitatum sit, quod movetur, ut non etiam vestrae innotescat Sanctitati, quae caput est omnium Ecclesiarum». Referi deinde de quibusdam haereticis quibus catholicam opponit doctrinam, concludilque: «Petimus ergo vestrum paternum affectum, ul vestris ad nos destinatis litteris... manifestum nobis faciatis quod omnes qui praedicta recte sentiunt, suscipit Sanctitas vestra et eorum qui iudaice ausi sunt rectam denegare fidem, condemnat perfidiam ».

Id el in libris Cardinis (l. I. c. fi.) testatum legimus: « Ecclesiam Romanam ceteris Ecclesiis a Domino praelatam a fidelibus consulendam esse... ul ab ea post Christum ad muniendam fidem adiutorium petant: eamque non habentem maculam nec rugam el portentuosam haeresum capita calcare el fidelium mentes in fide corroborare ». Id et haeretici testati sunt, ex quibus Pelagius in libello fidei Romanae Sedi oblato (in dissertatione 5. Garnerii ad I^{am} partem operum M. Mercatoris): « Haec est fides, pater beatissime, quam in Ecclesia Catholica didicimus, in qua si minus perite aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri fidem et Sedem lenes. Sin autem haec nostra

confessio apostolatus lui indicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum vel malevolum vel etiam non catholicum, non me haereticum comprobabit ».

Istud nimirum est quod aiebat s. Bernardus ad Innocentium II. epist. 190. * Oportet ad vestrum referri Apostolorum pericula quaeque et scandala emergentia in regno Dei, ea praesertim quae de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna lidei, ubi non possit fides sentire defectum. Haec quippe huius praerogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est: Ego per te rogavi Petre ut non deliciat fides tua? Ergo quod sequitur a Petri successore exigitur: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Id quidem modo necessarium ». Et sane id approbante S\ nodo Lugdunensi 2^a Graeci professi sunt, quod < sicut (Romanus Pontifex) prae ceteris tenetur lidei veritatem defendere, sic et, si quae de fide subortae fuerint quaestiones, suo debent iudicio definiri ». Quocirca Card. Bessarion ad Graecos ait in epistola generali (vide opuscula theologica quorundam graecorum edita a Petro Arcadio): < Percurrite volumina, si accurate perpenderitis, Ecclesiam Romanam reperietis supra omnes statim ab initio habere principatum et adeo universae Ecclesiae praeesse, ut sine ea nihil omnino ecclesiasticarum quaestionum ac dogmatum aliquando conclusum creditumque sit ».

Iam vero *definire causas iudicio* vel, ut ait Leo, (*inire sententia*, est eas peremptoria et irreformabili sententia absolvere. Itaque 1° ius perpetuum et praxis iuri conformis viguit, ut causae fidei ad Sedem Apostolicam deferrentur: 2° finis cur deferrentur is erat, ut nempe suo iudicio finirentur: 3° ratio cur ad Romanum Pontificem pro hoc consequendo fine causae eae deferrentur, is erat quia haec est praerogativa Apostolicae Sedis ut *ibi fides non possit sentire defectum*, quia *Petrus nominis et honoris Episcoporum est auctor*, quia Romanus Pontifex *Petri et fidem et sedem tenet*; (pia ratio est prorsus catholica, et ideo ab haeretico, qui latore volebat, usurpata. Atqui praedicatio huiusmodi iuris eiusque perpetua praxis est aperta et constans professio infallibilitatis Romani Pontificis, quam ex sese ipse possideat. Etenim id ut intelligamus exigit finis, propter quem causae fidei ad Romani Pontificis iudicium deferrebantur; causae enim lidei finire non possunt nisi infallibili sententia: id postulat quoque adducta ratio, propter quam ad ipsum speiatiim deferrebantur: infallibilis enim sit oportet is cuius fides non potest sentire defectum. Hinc *sedes fidei* vocatur Apostolica Sedes a Bachiaro in sua *Fide*, auctore V. seculi (Gallandi 9. p. 183.) Quod et alia formula significatur, quae adeo frequens est Patribus, qui fidem et doctrinam Romani Pon-

tilicis Culem el doctrinam nuncupant Petri, Petrumque aiunt loqui per Romanum Pontificem.

Quid enim significatur cum dicitur : Fides Petri? Profecto cum dicitur Apostolorum fides, eo ipso significatur fides immunis ab errore; non enim universa Ecclesia aliam fidem profitetur quam Apostolicam. Idem porro significatur cum dicitur fides Petri ; non enim pariter aliam fidem Ecclesia profitetur praeter eam, quam Petrus et cum eo consentientes (cf. Th. 3.) Apostoli docuerunt. Fides ergo Petri est fides, cui error subesse non potest. Quid est autem Romanum Pontificem tenere fidem et Sedem Petri? Nempe fides Petri perseverare semper debuit in Ecclesia: cum autem dicitur Romanus Pontifex tenere fidem et Sedem Petri, significatur 1° quod eam fidem certe habet Romanus Pontifex, sicut cum dicitur Ecclesia tenere fidem Apostolorum, significatur quod eadem est fides Ecclesiae et Apostolorum; habet autem 2° hereditario iure successionis, habet enim quia est Romanus Pontifex, h. e. quia tenet Sedem Petri; habet proinde 3° eo iure quo habebatur ab ipso Petro; hoc enim proprium est successorum ut eodem iure quo decessor haereditatem possideant: habet idcirco 4° perpetuo et inamovibilitate!.. Fides ergo Petri, seu praedicatio et magisterium Petri atque doctrina ab ipso Petro tradita, eadem perseverat iugiter in cathedra Petri: sicut ergo praedicatio Petri infallibilis fuit et doctrina ab eo tradita non nisi veritas erat; ita et praedicatio et doctrina Romani Pontificis vera est et infallibilis. Perinde est scilicet ac recurrere ad iudicium Petri, quod erat certe infallibile.

B) Certum est, creditum esse antiquitus, quod sententia lata a Romano Pontifice in causa fidei etiam citra oecumenicum Concilium, causa finita esset. Sane cum Antiochiae controversia fidei exstisset quoad divinitatem Spiritus S., « quae controversia contendendi studio, ut credibile est, in dies magis magisque cresceret, Episcopus Romanus (Damasus) de ea re certior factus scripsit ad Ecclesias Orientis litteras, ut una cum Sacerdotibus et Episcopis Occidentis Trinitatem et consubstantialem esse et gloriae aequalem existimarent. Quo facto, *utpote controversia iudicio Romanae Ecclesiae terminata*, singuli quievere eaque quaestio finem tandem accepisse videbatur » : inquit Sozomenus l. 6. c. 22. Arbitrari non licet, Sozomenum in eadem periodo sibi contradicere velle : asserit absolute controversiam fuisse iudicio Romanae Ecclesiae terminatam idque creditum in Oriente, haec enim est ratio cur singuli quieverint: cur ergo dixit quod quaestio finem accepisse videbatur? Scilicet quia haeretici definitionibus Ecclesiae non solent acquiescere, quemadmodum

non acquieverunt Ariani definitioni Nicaenae, sed quaestiones adhuc agitare: hinc certum non erat quod adversarii nihil amplius molituri miliasque turbas seu quaestiones excitaturi essent contra doctrinam catholicam a Damas promulgatam: sperabatur autem ratione supremae auctoritatis Romani Pontificis atque id est quod ait Sozomeniis: *quaestio finem accepisse ridebatur*.

Augustinus pariter Serm. CXXXI. (qui secundus fuisse perhibetur post allatas decretales litteras Innocentii 1. in Africam) ait: « Redarguite contradicentes et resistentes ad nos perducite. Iam enim de hac causa duo concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt: *causa finita est*: utinam aliquando finiatur error ». Et contra duas epist. Pelagianorum 1. 2. c. 3. ait « litteris beatae memoriae Papae Innocentii de hac re dubitationem totam esse sublatam ». Hinc Prosper (adv. Collat. c. 21.): « firmum fundamentum stare » ait contra eam haeresim; quia peremptorie damnata est: exponens vero huiusmodi firmum fundamentum, sive referens eos a quibus profligata est, mentionem facit duorum Pontificum, qui absque ope Concilii oecumenici eam interemerunt ipsiusquo Pelagii qui in se sententiam dixit, addens auctoritate alius Pontificis iterum in Synodo ephesina prostratos fuisse Pelagianos: « Tunc istorum machinae fractae sunt... quando beatae memoriae Innocentius nefandi erroris capita *apostolica mucrone percussit*: quando Pelagium ad proferendum in se suosque sententiam, Palaestinarum Episcoporum Synodus coarctavit: quando Conciliorum Africanorum decretis *beatae recordationis Papa Zosimus sententiae suae robur adnexuit* et ad impiorum detractionem *gladio Petri dextras omnium armavit antistitum*... quando (venerabilis memoriae Pontifex Caelestinus) Cyrillo Alexandrinae Urbis antistiti gloriosissimo fidei catholicae defensori, ad exsecandam Nestorianam impietatem *Apostolica auxiliatus est gladio*, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confoederantur erroribus, *iterum prosternerentur* ». Audis antistites omnes non gladio suo sed gladio Petri armatos profligasse haeresim, h. e. magisterio Romanae Cathedrae, derivato in ceteros Episcopos sibi consentientes, haeresim esse prostratam?

Ex verbis Prosperi de decreto Zosimi intelligere licet verba Marii Mercatoris (à Command. super nomine Caelestii etc.) dicentis per epistolam Zosimi. quae tractoria vocatur, Caelestium Pelagiumque damnatos fuisse, « quae et Constantinopolim et per totum orbem missa, *subscriptionis sanctorum Patrum est roborata* ». Non enim hic fuit consensus vim intrinsecam addens decreto Zosimi: nam e contrario Zosimus armavit gladio Petri dexteris omnium antistitum, ita ut gladio Petri, qui est gladius

Romani Pontificis, hacrcsis perempta fuerit et in accedente iudicio authentico Episcoporum, vis peremptoria gladii seu auctoritatis Petri exerta sit.

Hinc inter interrogationes circa doctrinam necessario credendam propositas a Clemente VI. Ecclesiae Armenorum ut in unitate esse possent eum Ecclesia Romana, haec est tertia decima (Oderic. Raynaldi ann. 1351. n. 3.): « Si credidisti et adhuc credis (alloquitur *Catholicum*) solum Romanum Pontificem, dubiis emergentibus circa fidem catholicam, posse per determinationem authenticam, cui sit inviolabiliter adhaerendum, finem imponere et esse verum et catholicum quidquid ipse auctoritate clavium sibi traditarum a Christo determinat esse verum ».

Iam vero si sententiam proferente Romano Pontifice, statim *controversia terminata, causa, (inita, tota dubitatio sublata* dicebatur, licet nulla Synodi oecumenici sententia intercesserit; ergo Romanus Pontifex ex cathedra loquens infallibilis ex se habebatur: non nisi enim infallibili sententia potest causa fidei finiri omnisque de ea dubitatio tolli. Argumenta, quibus vim quidam infringere conantur auctoritatis allatae Augustini, solvemus in seqq. cum difficultates historicas expediemus.

C) Certum est, ut quis ab omnibus ut orthodoxus haberetur, fuisse satis quod eius fides a Romano Pontifice probaretur. Huius communis et universalis persuasionis testis est nobis illustrissimus Doctor et Martyr. Maximus in epistola ad Petrum de Pyrro Constantinopolitano inquiens: « Itaque si vult haereticus non esse neque audire, non isti aut illi satisfaciat,... festinet prae omnibus Sedi Romanae satisfacere. *Hac enim satisfacta, communiter ubique omnes pium hunc et orthodoxum praedicabunt.* Nam frustra solum loquitur, qui mihi similes suadendos putat et non satisfacit et implorat Sanctissimae Romanorum Ecclesiae beatissimum Papam idest Apostolicam Sedem: quae ab ipso Incarnato Dei Verbo, sed et ab omnibus Synodis secundum sacros canones et universalium, quae in toto terrarum orbe sunt, Ecclesiarum in omnibus et per omnia percepit et habet imperium, auctoritatem et potestatem ligandi atque solvendi ». Quibus verbis et ratio redditur illius communis et universalis persuasionis, quia nempe Romanus Pontifex imperium habet auctoritatem et potestatem ligandi atque solvendi in omnibus et per omnia in universa Ecclesia.

Atqui 1' fieri nequit ut quis habeatur orthodoxus communiter ubique ab omnibus eo quod satisfecerit Apostolicae Sedi, nisi communiter ubique et ab omnibus credatur, Apostolicam Sedem infallibilem esse; quod enim communiter, ubique et ab omnibus h. e. ab universa Ecclesia ut orthodoxum habetur, illud est certe et infallibiliter orthodoxum: cum ergo

dicitur eam doctrinam ut orthodoxam haberi ab universa Ecclesia, quae probetur Summo Pontifici, intelligendum est de doctrina infallibiliter orthodoxa. Porro si ratio cur aliqua doctrina ab universa Ecclesia ut orthodoxa habeatur, haec est quia nempe ea probatur Romano Pontifici, necesse est ut auctoritas Romani Pontificis docendi probandique doctrinam censeatur ab universa Ecclesia infallibilis; nequit enim ratio minor esse rationato suo. Ergo in ea communi et universali persuasione Ecclesiae, cuius testis est s. Maximus, continetur communis et universalis fides Ecclesiae de infallibili magisterio Romani Pontificis. Et quidem de magisterio infallibili perse; non enim necesse est aliis quoque Ecclesiis satisfacere, sed sullicit satisfacere Ecclesiae Romanae et hoc ipso quis orthodoxus ab omnibus habetur: ergo citra consensum ceterorum Episcoporum Romanus Pontifex infallibilis habetur. Quod et persuadet ratio allata a s. Maximo: suprema nempe potestas ligandi et solvendi facta Romano Pontifici, in qua continetur supremum et universale magisterium quod universa Ecclesia sequi debet: huiusmodi autem magisterium est necessario infallibile per se.

Maximi sententiam iam praeoccupaverat Gregorius Xazianzenus. Epistola enim Ia ad Cledonium loquens de Apolinarii sequacibus ait n. 2.: « Ad quam indignitatem illud accedit quod ab occidentali Synodo sese, ut audio, susceptos esse aiunt, a quo prius fuerant condemnati, ut cuivis est exploratum (Ex quo liquet eandem fuisse specie synodum: constat autem illos a Damaso in Romana synodo fuisse damnatos: sermo est ergo de synodo romana). Ac quidem si vel nunc vel antea suscepti sunt qui Apolinarii placita sectantur, hoc ostendant et nos acquiescemus; Perspicuum est enim eos ut rectae doctrinae assentientes susceptos fuisse; nec enim aliter se res habere potest, si hoc consecuti sunt ».

l)j Certum est credidisse Ecclesiam universam posse a quavis sententia appellari ad iudicium Apostolicae Sedis: ab ea autem appellare aut de eius disceptare iudicio non licere. Testis huius persuasionis est Gelasius l. epist. 13. ad Episc. Dardaniae: « *Cuncta per mundum novit Ecclesia*, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum Sedes b. Petri apostoli ius habeat resolvendi; utpote quae de omni Ecclesia fas habeat indicandi *neque cuique de eius liceat indicare iudicio*: siquidem *ad illam de qualibet mundi parte canones appellare voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus* ». Item in Commonitorio ad Faustum: « Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt, quod Primae Sedi sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui *appellationes totius Ecclesiae ad*

huius Sedis examen voluere deferri. Al> ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia indicare, *ipsam vero ad nullius commeare iudicium nec de eius unguam praeceperunt iudicio indicari sententiamque illius constitnerunt non posse dissolvi*, cuius potius decreta sequenda mandarunt ».

Quod quidem postremum iam Zosimus scribens ad Concilium Cartaginiense (Cone. toni. 2. pag. 1372.) testificatus fuerat inquiens: « Patrum traditio Apostolicae Sedi auctoritatem tantam tribuit, *ut de eius iudicio disceptare nullus auderet* idque per canones semper regulasque servavit... Tantum huic Apostolo (Petro) canonica antiquitas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsa quoque Christi Dei nostri promissione, ut et ligata solveret et soluta vinciret: pari potestatis data conditione in eos, qui Sedis hereditatem, ipso annuente, meruissent... Tamen cum tantum nobis esset auctoritatis, *ut nullus de nostra possit retractare sententia*; nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris ultra litteris referremus »...' Ita Ferraudus Diaconus epist. 6. ad Pelagium et Anastasium diaconos romanos, defendens epistolam Ithae probatam, ut ait, in synodo Chalcedonensi, sic arguit n. 6.; « Si tunc aliquis accusator epistolae, cuius catholica esse dictatio claruit, ad maiora iudicia provocaret, appellationi forsitan secundum consuetudinem locus pateret; sed quo iret? aut ubi maiores reperiret indices in Ecclesia, ante se habens in legatis suis Apostolicam Sedem, qua consentiente quidquid illa definivit synodus, accepit robur invictum? » Appellationi scilicet locus excluditur; quia Apostolica Sedes iudicium tulit. Unde n. seq. de auctoritate conciliorum loquensait: « Universalia concilia, praecipue illa, quibus Ecclesiae Romanae consensus accessit, secundae auctoritatis locum post canonicos libros tenent ».

Pariter Nicolaus I. in Concil. Romano an. 863. c. V. statuit: « Si quis *dogmata, mandata, interdicta, sanctiones vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum...* a Sedis Apostolicae praeside salubriter promulgata contempserit, anathema sit ». Hinc Martinus V. in Concilio Constantiensi, teste Gersone, qui data opera eam sententiam ausus est confutare, edixit: *In materiis fidei non licere a Romano Pontifice appellare*. Quare provocatio a Romano Pontifice ad futurum Concilium damnata est a Pio II. Bulla *Execrabilis*, tanquam *erronea et detestabilis* diciturque ibidem *abusus execrabilis et pristinis temporibus inauditus*.

Iam vero 1° cum negatur appellari posse a sententia Romani Pontificis, aut eius iudicia retractari, id intelligendum est quoque de sententiis

et indiciis in causis lidei, *a)* quia locutiones sunt universales; *b)* quia par est ratio; auctoritas enim indicandi in causis lidei est auctoritas clavium, ligandi el solvendi: *c)* quia intelligendae sunt eae omnes causae comprehensae, in quibus Romanus Pontifex indicare potest; atqui nemo negabit posse eum iudicare in causis lidei, eum praesertim ad eius iudicium omnes referendae sint (A): *d)* quia eae disserte significantur a Ierando, Nicolao, Martino, Pio. Non solum excluditur appellatio ad alium quemcumque Episcopum vel Ecclesiam particularem, sed et ad Synodum universalem: ratio est evidens; nam 3) huius rei exceptio nullibi significatur: p) si appellare liceret ad Concilium, verum esset simpliciter, licere appellare a sententia Romani Pontificis; ideoque falsa esset simpliciter propositio negans, quae ut vera sit debet esse universaliter vera: cum igilur dicitur non licere appellare a sententia Romani Pontificis, quaecumque appellatio ad quodeumque tribunal in terris excluditur: γ) quia talis appellatio expresse reiicilur a Pio II.

Porro sententiae, quae in causa appellationis a quavis mundi parte, a quorumlibet indicio inferiorum, feruntur a Romano Pontifice, non sunt sententiae quae ferri debeant ab ipso cum ceteris Episcopis, sed quae feruntur ab eo prout ab aliis distinguitur, pro sua singulari auctoritate supremi Pastoris el ludieis; quae proinde sententiae valorem habent a sola auctoritate Primatus propria Romani Pontificis, independenter a consensu ceterorum. De huiusmodi enim sententiis, quae a solo Pontifice (licet in sua Synodo) feruntur, loquitur evidenter Zosimus, ut ex eius verbis liquet, loquitur Gelasius qui epist. 13. citata, subdit verbis recitatis: « sed nec illa praeierimus quod Aposlolica Sedes *frequenter*, ut dictum est, *more maiorum, etiam sine ulla synodo praecedente*, et absolvendi quos synodus inique damnaverat et damnandi, *nulla existente synodo*, quos oportuit, habuerit facultatem ». De iisdem sententiis loquitur Pius II., damnans appellationem ad synodum universalem.

Atque hunc sensum rei natura postulat; in appellationibus enim, in quibus ab inferioribus ad superius tribunal provocatur, tribunal superius indicat independenter a iudicio inferiorum, pro ea auctoritate quae propria ipsius est et qua a celeris distinguitur el ceteris eminet. Et sane haec potestas Romani Pontifici asseritur propter ea verba Christi, quae soli Petro immediate et directe dicta sunt. Ceterum cum dicitur appellari posse a quorumlibet Pontificum sententia ad Romanam Sedem, si comprehenditur appellatio quoque a iudicio Synodi universalis, manifesta est iudependentia sententiae Pontificis recipientis appellationem a sententia Synodi. Si autem ea appellatio non intelligilur sed sola appellatio a parti-

CAPI T H. DE INFALLIBILI MAGISTEBIO ROMANI PONTIFICIS

ciliaribus Episcopis vel Synodis; cum certum sit el sententiam supremi indicis independentem essi* a sententia particularium inferiorum, a quibus appellatur, atque a sententia Bomani Pontilieis non amplius appellari posse; evidens est sententiam solam Bomani Pontificis absque consensu aliorum esse inappellabilem. Atqui si in causis lidei sententia Bomani Pontilieis est inappellabilis, est ergo irrefragabilis, ergo infallibilis et quidem irrefragabilis el infallibilis ex sese, quandoquidem ex se ipsa habet citra consensum ceterorum quod sil inappellabilis.

E) Certum est, creditum esse antiquitus Romanam Ecclesiam vi principatus sui centrum esse vel principium unitatis lidei totius Ecclesiae Romanacque cathedrae doctrinam esse instar paradigmatis veritatis apostolicae ab omnibus credendae atque ideo necesse esse, ut fideles omnes unitatem fidei custodiant cum Romana Sede, eam fidem profitentes quam ipsa praedicat. Testis nobilissimus huius rei est s. Irenaeus *Conlr. haer.* I. 3. c. 3.: < Quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximae et antiquissimae, el omnibus cognitae a gloriosissimis duobus Apostolis Pelro et Paulo Romae fundatae et constitutae Ecclesiae, eam quam habet ab Apostolis traditionem et annuntiatam hominibus fidem per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sibi placentia vel vanam gloriam vel per caecitatem et malam sententiam praeterquam oportet colligunt. *Ad hanc enim Ecclesiam propter poliozem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique conservata est ea quae est ab Apostolis traditio* ».

Iam vero in hoc testimonio asseruntur haec ab Irenaeo 1° *factum* communionis omnium Ecclesiarum cum Ecclesia Romana, communionis speciatim in fide: * In qua semper ab his qui sunt undique fideles conservata est, ea, quae est ab Apostolis traditio » : 2° *ius* sive necessitas communionis: « necesse est omnem convenire Ecclesiam » (cum interpret latinus dictionem graecam presse sequatur, fuerit textus graecus Irenaei συμ^αίνειν *τ.ζζζ ταυτήν εκκλησίαν*, quod est, teste Sahnasio (in libro *de Primatu Papae*, c. 5.) *convenire cum hac Ecclesia*, in rebus nempe fidei, doctrinaeque) necessitas, inquam, communionis in fide, de hac enim speciatim loquitur: 3° asseritur *ratio huius iuris, seu necessitatis el quidem ratio necessitatis absoluta* est ratio finalis, pro conservantia nempe unitate fidei, sive ut fideles omnes Apostolicam doctrinam profiteantur; liquet ex toto contextu et postremis verbis: ratio necessitatis *comparativa*, scilicet cur ad hanc Ecclesiam potius quam ad aliam pro eo fine obtinendo conveniendum

sit. quae posita est *in potlore principalitate* Ecclesiae Romanae « propter poliorein principalitatem » (cf. dicta in Th. l '>. ad hunt* te.xlum): 4" asseritur effectus huius iuris exerciti et ah universa Ecclesia servati : nempe per Romanam Ecclesiam conservari Apostolieam traditionem ab omnibus: haec est enim vis verborum *in gna* : scilicet lideles qui sunt undique conservant Apostolieam traditionem, sed conservant in Ecclesia Romana, quatenus conveniunt ad Ecclesiam Romanam, h. c. non in ipsis sed in Ecclesia Romana est ratio huius conservationis et sic oportet omnes ad eam convenire. Hinc o non eadem ratione Irenaeus provocat ad Ecclesiam Romanam ac ad alias Ecclesias Apostoliceas: non enim de his seorsim ab illa affirmat quod *m-vsse s/7 convenire ad eas* atque huic *uni adserit potlarem principalitatem*, quae est titulus iuridicus illius necessitatis. Porro 6° hac asserta necessitate communionis in fide omnium Ecclesiarum cum Ecclesia Romana, *subordinalio* affirmatur earum Ecclesiarum ad ipsam; dicitur enim necessaria communio *propter potiozem principalitatem* ; est ergo Ecclesia Romana principalis et prima inter principes sive Apostoliceas Ecclesias: habet scilicet Ecclesia Romana *principatum*, ceterae Ecclesiae secundo loco sunt eique subiiciuntur.

Et sane qumnam necessitas foret, ut omnes Ecclesiae ad hanc unam convenirent, nisi haec esset centrum cl principium efficiens unitatis? huiusmodi vero principio subordinanlur ea quae per ipsum ad unitatem revocantur. Affirmatur autem ~° *subordinalio in magisterio fidei*; necesse est enim omnibus convenire ad Ecclesiam Romanam propter eius principatum, ul traditio sive doctrina apostolica ab omnibus conservetur: principatus ergo Ecclesiae Romanae est principatus quoque in tide sive in magisterio fidei cuius nempe norma proponitur ab Ecclesia Romana et quam omnes sequi debent, si velint Apostolieam tenere doctrinam. Igitur teste Irenaeo Romana Ecclesia vi principatus sui principium est efficiens unitatis fidei totius Ecclesiae Romanaeque cathedrae doctrina est instar paradigmatis veritatis Apostoiicae ab omnibus credendae fidelesque omnes necesse est ut eam iidem profiteantur, quam Romana cathedra docet. Atqui his continetur professio magisterii ex se infallibilis Romani Pontificis.

El primo professio *magisterii infallibilis*; nam si necesse est Ecclesias omnes, ut Apostolieam conservent traditionem, eam Iidem tenere quam Romana Cathedra docet, dicendum est doctrinam huius Sedis esse doctrinam necessariam in Ecclesia: atqui doctrina necessaria in Ecclesia nequit esse nisi infallibdiler vera; ergo. Tum deinde professio *magisterii ex se infallibilis* ; etenim hic ordo existit inter Ecclesiam Romanam el omnes undique fideles, ut in Ecclesia Romana conservetur traditio Apo-

stolica et per eam conservetur ab omnibus qui ad eam conveniunt: ergo Ecclesia Romana per se ipsam custodii depositum Apostolicae traditionis, ceterae per Ecclesiam Romanam; igitur doctrina Ecclesiae Romanae infallibilis est anteedenter ad consensum ceterarum ecclesiarum. Praeterea necesse est convenire in fide cum Ecclesia Romana propter potio- rem eius principalitatem : habet scilicet haec Ecclesia principatum magisterii, adeoque infallibilitas doctrinae repentur quidem in omnibus simul convenientibus, sed in ceteris infallibilitas discentium, in Romana cathedra infallibilitas doctoris: atqui sicut scientia docentis anterior est et independens a scientia derivata discipuli, ita infallibilitas docentis Romanae Sedis antecedens est et independens ab infallibilitate ceterarum Ecclesiarum ; ergo.

Ircnaeo consonat prorsus Optatus, cum l. 2. docet *unam esse et singularem cathedram in Ecclesia, quae est cathedra Petri, in qua unitas ab omnibus servanda sit*. Si enim una est cathedra ; ergo una est suprema auctoritas docendi, erga quam omnes in censu discipulorum sunt: ergo omnes eam doctrinam profiteri debent, quam ea cathedra docet et idcirco doctrina huius cathedrae necessaria est in Ecclesia: ergo haec est infallibilis et quidem infallibilitate Cathedrae docentis, ideoque ex sese infallibilis, ut paulo ante argumentati sumus.

Huc autem facit splendidissimum s. Maximi testimonium ex epist. scripta Romae (Opc.r. Tom. II. pag. 72. seq.): « Omnes orbis terrarum lines et qui ubique gentium Dominum vere rectaque fide confitentur, vehit in solem sempiternae lucis, in sanctissimam romanam Ecclesiam eiusque confessionem ac fidem recta linea respiciunt, ex ipsa efiulgurans exspectantes iuhar... Ab initio enim quando ad nos Dei Verbum assumpta carne descendit, omnes ubique Christianorum Ecclesiae unicam firmam basim ac fundamentum nactae sunt et habent Ecclesiam quae ibi est. velut in quam, iuxta ipsam Salvatoris promissionem, portae inferi haudquaquam praevaluerint, sed quae rectae fidei in Christum ac confessionis elaves habeat, bisque qui pietate accedant eam, quae vere sua natura solaque pietas est, aperiat, claudat vero atque obstruat omne os haereticorum, iustitiam loquens in excelso ». Si fides Romana est *sol* lucis a qua omnis illuminatur Ecclesia, ea ex se splendet eaque est norma necessaria et infallibilis veritatis: si claves habet fidei aperitque omnibus veram pietatem, ipsa fons est et origo omnis certitudinis in Ecclesia. Necesse est igitur omnes convenire ad Ecclesiam Romanam ac ad eius magisterium, sicut necesse est omnia corpora circa solem moveri, ab eoque mutuari lucem, ne in tenebris maneant ; sicut necesse est omnibus ingredientibus domum aperiri sibi ab habente claves.

I Certum est, concilia oecumenica, quae vim in Ecclesia obtinent, confirmata semper fuisse ab Apostolica Sede, confirmatione sive consequente, quatenus ratum habuit Humanus Pontifex quod Patres decreverant, sive antecedente, quatenus Humanus Pontifex doctrinam tradendam praeformaverit. Et quoad consequentem confirmationem, certum est eam habitam fuisse necessariam pro valore decretorum eamque luisse quae vim et robur adderet decretis, quae per se seorsim ab illa vim non haberent obligandi Ecclesiam; fuisse proinde confirmationem libere et sponte positam, non ex aliqua ecclesiastica lege cogente, cum ea Patrum decreta nullum adhuc cogerent. Quod oportet plenius declarare et demonstrare.

Sane postulata semper est oecumenicorum Conciliorum confirmatio per Romanum Pontificem retentumque semper est, decreta eorum non valere nisi accederet consensus Romani Pontificis. Qua in re duplex distinguenda confirmatio, *exterior* nempe et *interior*; ea civilis est et ad tutelam spectat debitam decretorum, haec est authentica ab iis profecta qui auctoritatem docendi habent. Haec porro duplex est, altera simpliciter *authentica*, altera authentica simul et *peremptoria*, qua nempe existente valorem irrefragabilem habent decreta Conciliorum, qua deficiente valor ille deest. Porro huiusmodi est confirmatio postulata a Romano Pontifice pro decretis conciliorum, qualis a nullo alio episcopo synodisve provincialibus exhibenda fuit, quamvis postulatum sit ut Episcopi authenticam suam confirmationem decretis conciliorum adhiberent. Quare iudit Bossuet (*Defensionis* l. 8. cc. 2. 3.), cum historice demonstrare contendit, ab aliis non secus ac a Romano Pontifice confirmationem petitam fuisse et datam: non enim de hac re quaestio est; esse enim potest confirmatio authentica, quae debita sit eo quod valorem iam habeant decreta Conciliorum, quibus consensus ab Episcopis quoque pro munere suo exhibendus est, vel quae, si desit, valorem non adimat decretis ceterorum Episcoporum: sed quaestio est de confirmatione necessaria, ut décréta valeant conciliorum, quae dicimus peremptoriam. Nec quaestio est an Pontificis sola sententia sine concilii approbatione sufficiat: sed an ea sit necessaria, ut decreta Conciliorum in materia Eidei (de hac enim agimus) sint irrefragabilia.

Iam vero historice constat Pocius priora Concilia oecumenica vel illud definivisse in materia Eidei quod iam Romanus Pontifex praeformaverat et iusserat definiri, vel assensum eius et confirmationem postea requisivisse, vel utrumque simul fecisse. Primum certe locum habuit in Concilio Ephesino, Calcedonensi et sexta ac septima Synodo. Alterum in Concilio Nicaeno I.: licet enim eius acta desint, habemus tamen testes Patres Concilii Romani sub Felice III. an. 484. iuxta Baronium, aientes: « (piam

vocem (Tu es Petrus etc.) sequentes trecenti decem ei Octo sancti Patres apud Nicaeam congregati confirmationem rerum atque auctoritatem Sanctae Romanae Ecclesiae detulerunt »: tum habuit locum in Concilio Sardicensi, ut ex Synodicis eiusdem colligere licet; tum in Concilio Constantinopolitano, cuius illud solum decretum valorem habuit quod Romana Ecclesia probavit, nempe decretum fidei; alios canones caducos ab initio fuisse, eo quod nunquam cogniti fuerint apostolicae Sedi, testatur Leo epist. 106.; Romanum vero Pontificem approbasse eius decretum Eidei probat hoc ipsum argumentum Leonis, et testatur Photinus in lib. de synodis inquit: « quibus haud multo post ei Damasus Romae Episcopus eadem confirmans suoque assensu comprobans accessit »; tum habuit locum in Concilio quinto, quod consensum eius approbationem Vigilii adeo instanter postulavit, tum in octava Synodo. Utrumque vero locum habuit certe in Concilio Chalcedonensi et sexto: illi enim formam praescripsit Leo epistola sua celebri ad Flavianum: huic-Gregorius I epistola ad Imperatorem Leonem Isaurum atque Adrianus I. litteris suis lectis in Concilio. Imo et in Concilio I. Constantinop. locum habuisse dicenda est praeformatio doctrinae a Pontifice lacta: id colligitur ex epistola orientalium ex Synodo Constantinopolitana, quae posterior fuit ea quae dicta est oecumenica (Gallandi Bibl. 88. t. 6. p. 333. epist. 8. inter Damasianas), profitentium fidem quam Damasus praescripserat (ibid, epist. 2.) orientalibus, et ideo provocantium ad subscriptionem tomi Damasi factam in Oriente.

Constat 2° huiusmodi assensum vel confirmationem habitam fuisse ut necessariam pro valore decretorum. Sane Damasus rationem reddens cur Ariminensis synodus auctoritate careat, haec (epist. 6.) ait: « neque praeiudicium aliquod nasci potuit ex numero eorum, qui apud Ariminum convenerunt; cum constet neque Romanum Episcopum, *cuius ante omnes put exspectanda sententia*, neque Vincentium, qui tot annis Episcopatum inviolabiliter custodivit... huiusmodi statutis consensum aliquem commodasse ». Gelasius in Tomo *de Anathematis vinculo* aperte affirmat: « Totum ut dictum est in Sedis Apostolicae positum est potestate: ita quod firmavit in Synodo Sedes Apostolica hoc robur obtinuit: quod refutavit habere, non potuit firmitatem ».

Marcianus Imper, indolem et vim confirmationis Romanae luculenter ostendit epist. 110. inter epistolas s. Leonis: « Miramur supra modum, quod post Chalcedonensem Synodum et fileras venerabilium Episcoporum ad tuam Sanctitatem missas, quibus omnia in ipsa s. Synodo acta significabant, nullo prorsus pacto a tua clementia eiusmodi epistolae remissae

sint, quas *videlicet* in sanctissimis ecclesiis perlectas in omnium oportebat notitiam pervenire. Quod nonnullorum animis, qui Eutychetis ctiammim pravam opinionem et perversitatem sectantur, ambiguitatem multam iniecit, utrum tua Bealitudo, quae in Synodo decreta sunt confirmaverit. Et ob banc rem pietas tua lituras mittere dignabitur, *per quas omnibus Ecclesiis el populis manifestum fiat, in s. Synodo peracta a tua lieatitudine rata haberi*. Agebatur de decreto fidei, quod nempe Eulychianos impetebat, desiderabatur autem confirmatio Romana, non qua declararetur Synodum legitime actam fuisse; sed (pia significaret Romanus Pontifex se *rata habere* quae ibi contra Eulychem peracta sunt: qua quidem ratihabitione seu confirmatione dejiciente, adhuc ambigua erat sententia Concilii haereticis, qui eo se tuebantur, quod deesset nimirum confirmatio Pontificis, licet immerito; cum Leo iam definitionem edidisset, quam Patres Chalcedonenses seculi sunt. Porro haec est evidenter sententia Marciani, generalim necessarium esse, ut omnibus Ecclesiis el populis manifestum sit, Romanum Pontificem habere rata decreta Concilii et ideo ad refellendos haereticos, qui negabant haberi hanc confirmationem, exposcit specialim a Leone ut litteras mittat ad omnes ecclesias quibus id significet. Persuasum ergo omnibus tum haereticis tum catholicis erat, decreta fidei a conciliis edita non valere nisi ea rata habuerit Romana Sedes.

Hinc Ferrandus Diaconus epist. cit. n. 9. de Conciliis universalibus loquens ait: < sufficere indicatur ad plenam confirmationem si perducta in notitiam totius ecclesiae nullum offendiculum moveant vel scandalum fratribus, sed apostolicae fidei convenire firmentur, Apostolicae Sedis roborata consensu ». Et s. Stephanus limior (cf. eius vitam penes Aligne Sec. 9.) respondebat haereticis iconoclastis, qui Synodum a se habitam extollebant: » quam ratione vestram Synodum oecumenicam dicitis, (piam neque approbavit Romanus Episcopus (quamquam canone praescribitur res ecclesiasticas absque Papa Romae constitui non debere), neque Alexandrinus, ut verum dicam, neque Antiochenus, neque Ierosolymitanus? * In Synodo autem occumcnica octava lectae sunt Epistolae Nicolai I. tum ad Michaellem imperat, tum ad Pholium, act. 4ft. in quibus Pontifex testatur « multoties conventus factos fuisse Sanctorum Patrum, a quibus et deliberatum el observatum exstitit, qualiter absque Romanae sedis Romanique Pontificis consensu nullius insurgentis deliberationis terminus daretur » ac < Romanae Ecclesiae auctoritate atque sanctione omnes Synodos et sancta concilia roborari, et stabilitatem sumere », quibus lectis acclamatum est Nicolao in line actionis. Porro eae sententiae

ad causae, quae tunc agebatur, naturam intrinsece spectabant. Eiusdem Concilii Patres in Ia actione subscripserunt formulae fidei ab Adriano Pontifice propositae, in qua testantur « se *nolle separari a, Romanae Ecclesiae Eide atque doctrina et sequentes Patrum ac praecipue Sanctorum Sedis Apostolicae praesulum in omnibus constituta*, anathematizare se.) omnes haereses ». Necessitatem ergo consensus Bomani Pontificis pro valore decretorum Fidei professa est Synodus VIII. Cf. et testimonium Nicephori Episc. Constantin, allatum Th. 12. sub. n. 3. Itaque citra consensum aut confirmationem Bomani Pontificis, decreta edita ab universo Concilio irrefragabilia non erant : non erant scilicet ea quibus assensus fidei deberetur. Ex his porro consequitur quod dicebamus, obligatoriam scilicet non fuisse sed liberam confirmationem Bomani Pontificis.

Quod spectat ad confirmationem antecedentem, cum nempe Bomani Pontifices regulam fidei pro controversia dirimenda praestituebant, constat eosdem Romanos Pontifices regulam fidei a se traditam proposuisse Patribus tanquam certam et immutabilem, ab omnibus proinde tenendam, potestate negata Patribus aliter indicandi idque ne dum Patribus non contradicentibus, sed consentientibus.

Sane in Concilio Ephesino causa fidei agebatur sententiaque in causa depositionis Nestorii a sententia in causa fidei pendebat. Iam Cyriilus Alexandrinus sciscitatus Caelestinum Romae Episcopum fuerat, quid de ea re censeret : « Quoniam vetus Ecclesiarum consuetudo suadet, ut huiusmodi res Sanctitati tuae communicentur, scribo plane necessitate adactus illud significans (exponit Nestorii haeresim)... Non prius autem illius communionem palam aperleque deserimus, quam haec ipsa pietati tuae indicaremus. Digneris proinde quod heic sentias praescribere, quo liquido nobis constet, communicare ne nos cum illo oporteat, an vero libere ei denunciare, neminem cum eo communicare, qui eiusmodi erroneam doctrinam fovet et praedicat ». Caeleslinus autem re cognita rescribens ad Cyrilkim ita decrevit : « quamobrem nostrae Sedis auctoritate adseita, nostraque vice et loco eum potestate usus, hanc non absque exquisita severitate sententiam exsequeris : nempe ut nisi decem dierum intervallo ab huius nostrae admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet eamque de Christi D. N. generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam et Romana et tuae sanctitatis Ecclesia et universa denique religio Christiana praedicant : illico sanctitas tua illi Ecclesiae prospiciat, is vero modis omnibus se a nostro corpore segregatum esse intelligat ». Sententiam hanc tulit Caelestinus absque Synodo oecumenica in sua Synodo Romana ; iam enim

C. i. festinum damnasse haeresim Neslorii ante Ephesinam Synodum testantur Patres Ephesini in relatione ad Imperatores de depositione Neslorii pos' actionem Im aientes: « Caelestinuinetiam magnae Bomae Episcopum praeconiis extollimus, qui ante nostram sententiam haeretica Neslorii dogmata eondemnarat nosque in terenda contra ipsum sententia antevererat, prospiciens securitati ecclesiarum el piae salutarique fidei ».

Quocirca sententiam Caelestini in Nestorium vim ex se habere propter auctoritatem Bomani Pontificis, etiam post indictam oecumenieam Synodum eaque adhuc se obligari arbitrati sunt Patres orientales, qui tandem damnantes Nestorium (Act. 1.) fatentur se ad hanc lugubrem contra eum sententiam venire coae/os *per sacros canones et epistolam Sanctissimi Patris sui Caeleslini* Inde Firmus Caesareae Cappadociae Episcopus «Aci. 2.) ait: « Apostolica et Sancta Sedes Caeleslini sanctissimi Episcopi per litteras, quas ad religiosissimos Episcopos, Cvrillum. inquam, etc. *etiam ante de praesenti negotio sententiam regulamque praescripsit, qm m nos quoque secuti formam illum exsecutioni mandavimus, canon' .ni apostol'ieumque indicium in illum proferentes* ». Ipse autem Caeleslinus in commonitorio tradito suis legatis ad Concilium, qui simul cum Grillo praessent (epist. 17. Caeleslini penes Constant) ita eis praecipit:

Auctoritatem Sedis Apostolicae custodiri debere mandamus... *ad disceptuionem si fuerit vnitum, vos de earum sententiis iudicare debeatis, non subire certamen* ».

Ad Synodum Chalcedonensem scribit s. Leo epist. 93. al. 72. « In his fratribus Paschasino et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris rue Synodo vestra fraternitas existimet praesidere, non abiuncta a vobis praesentia mea, qui nunc in vicariis meis adsum el *iamdudum in fidei catholicae praedicatione non desum*, ul qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, *non possitis dubitare quid cupiamus* (quid opus erat, ut illi nossenlquid ipse crederet el cuperel definiri, si eius fides norma non erat sequenda necessario a Patribus?) Unde fraires carissimi, reiccla penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat: *nec liceat defendi quod non licet credi; cum secundum evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces apostolicamque doctrinam, plenissime et lucidissime per litteras, quas ad beatae memoriae Flavianum Episcopum misimus, fuerit declaratum, quae sit de Sacramento Incarnationis D. N. I. C. pia et sincera confessio* ». Edicit scilicet Leo Episcopis in Synodo adunatis, non licere aliter credere quam quod ipse plenissime et lucidissime declaraverat.

Hinc Act. 1a cum quaestio fieret an expositio fidei edita a sanctae me-

moriar Flaviano esset orthodoxa et catholica, Paschasius dixit: < Sancte et integre, et catholice fidem exposuit Flavianus: *siquidem fidei expositio* *con.iti beatissimi atque ajmstdici viri Papae Romani epistola concordai* ». Nimirum cura legatorum praesidentium, qui iam doctrinam fidei a Pontifice acceperant, eo spectabat non ut aliquid discerent ab Episcopis, sed ut doctrina romana ab omnibus acciperetur. Et Act. 2^a cum magnificentissimi indices et amplissimus Senatus, qui pro custodienda pace. Synodo aderant, rogassent Patres, ut fidei expositionem facerent, reverendissimi Episcopi responderunt, se nolle alteram facere expositionem et Cecropius episcopus veluti eorum sensum explicans dixit: « Emerserunt quae ad Euichum perlinebant et super his *forma data est* a sanctissimo archiepiscopo Romanae Urbis *et sequimur eum et epistolae omnes subscripsimus* », celerique clamaverunt: « ista omnes dicimus, sufficient quae exposita sunt, alteram expositionem non licet fieri », addentes et illud paulo post omnes: « nos ita credimus, nostrum nullus dubitat, nos iam subscripsimus epistolae » scilicet Leonis.

Cum tamen gloriosissimi indices et Senatus peterent, ut Synodus ipsa expositionem fidei facere vellet, acquieverunt Episcopi, illud tamen aperte significantes quatenus esset futura norma expositionis faciendae « pia edita est in actione 5^a. Haec vero norma erat Nicaenum Concilium, Ephesinum Concilium, fides Cyrilli et Caesarii et epistola sanctissimi Leonis. Scilicet expositio fidei a Leone, proposita connumeratur cum iis de quibus amplius dubitare non licet, quaeque regula sunt necessario sequenda a Patribus in Concilio docentibus. Quare Patres in epistola ad Pulcheriam post actionem 2^{am}, in qua damnatus est Dioscorus, gesta enarrantes, aiunt omnia bene cessisse « Christo ad intelligentiam prospere dirigente, qui ostendit in Leone mirabili veritatem ; quia sicut sapiente Petro, ita et isto utitur assertore ». Exstiterunt quidem Aetione 2° Episcopi Illyriciani et Palaestini qui adhuc dubitarent; dubitatio vero versabatur circa sensum quorundam textuum epistolae Leonis, qui illis obscuri erant: unde electi sunt episcopi ex iis qui iam subscripserant, qui *dubitantes docerent*, non tanquam de re adhuc dubia disputarent. Nunquam sane in disputationem adducta est doctrina Leonis. Ergo epistola Leonis a Patribus Concilii adhuc professionem fidei suo nomine edituris habita fuit ut irreformabilis, non secus ac symbolum Nicaenum et Petri doctrina. Id vero non impedii quominus et ipsi indices exstiterint quod actione 4^a et 10^a praestiterunt ; qua de re inferius dicendum erit.

Ad Synodum oecumenicam VI. scribens Agatho Papa, declarata fide Ecclesiae Romanae eaque tanquam certissima et immutabili regula pro-

posita, monet eam esse confessionem b. Petri, « qui spirituales oves Ecclesiae ab ipso Redemptore omnium pascendas suscepit: cuius annitente praesidio haec apostolica eius ecclesia numpiam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est: *cuius auctoritatem, utpote apostolorum omnium principis semper omnis catholica Christi ecclesia et universales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutae sunt: omnesque venerabiles Patres apostolicam eius doctrinam amplexi... et sancti Doctores venerati atque secuti sunt* ». Haec porro Agathonis epistola lecta est in Synodo Act. 4. eamque expansis manibus amplexa est et fideliter suscepit s. Synodus (in decreto fidei Act. 18.). Porro quod in iis litteris tradit Agatho de doctrina et auctoritate Romanae Sedis, non est aliquid veluli indifferens, ad rem quae agebatur non necessario spectans, sed e contrario erat cum rei summa intime et essentialiter connexum : est enim ratio, qua probatur certissimam esse eam doctrinam et tenendam de duplici voluntate, quam Agatho docebat. Et idcirco Imperator Constantinus Pogonatus, qui Synodo interfuit, in litteris ad Synodum Romanam testatur quod < *tanquam ipsius divini Petri vocem, Agathonis relationem supermirâti sumus*; nemo enim discrepavit, nisi unus ». Ipsique Patres in litteris ad Agathonem inquirunt: « Itaque tibi ut primae Sedis Antistiti universalis Ecclesiae quid gerendum sit relinquimus stanti supra firmam fidei petram, lectis libenter verae confessionis litteris a vestra paterna bealiludine atque piissimum Imperatorem missis... Constantino nobis ad discernendum hortatore... haereticos anathemate interfecimus ex sententia per sacras vestras litteras de iis prius lata ». Unde et Leo II. flagitatam a Patribus confirmationem tribuens, hanc reddit rationem; quia « apostolicam in omnibus regulam et probabilium Patrum doctrinam (Synodusi secula est et *quia definitionem rectae fidei, ut dictum est, plenissime praedicavit, quam et apostolica Sedes b. Petri Apostoli* (cuius licet impares ministerio fungimur) *veneranter suscepit*; idcirco et nos et per nostrum officium haec veneranda Sedes apostolica concorditer ac unanimiter his, quae definita sunt ab ea, consentit et b. Petri auctoritate confirmat sicut supra solidam Petram, qui Christus est, ab ipso Domino adeptis firmitatem ». Verum est igitur quod Agatho in conspectu universalis Synodi, eademque probante, promulgavit: *auctoritatem Romanae Sedis omnem Christi Ecclesiam et universales synodos semper et in cunctis secutas esse*. Atqui in doctrina auctoritatem non sequimur illius quocum tantummodo consentimus, sed illius (quem tanquam magistrum et ducem habemus, cuius nempe doctrina regula est nobis cogitandi et indicandi. Quod si eam auctoritatem *semper et in omnibus* sequimur,

eandem habemus vel normam necessariam, a qua deflectere non licet nisi errare velimus.

Illa declarata confirmatione Conciliorum sive antecedente, sive consequente, facta a Romana Sede, hunc in modum argumentari iuvat. Ergo 1° secundum Ecclesiae universalis sensum auctoritas suprema et plena definiendi in causis fidei non est *in universitate coetus Pastorum adunatorum cum suo etiam capite, quod ipsis praesit*, ad normam scilicet relictam aristocraticam. Ratio est evidens: hoc enim est auctoritatem supremam et plenam esse in universitate coetus, vel nempe decreta ab eo edita valeant eo quod universitas vel maior pars illius consentit, etsi desit suffragium alicuius vel ipsius praesidentis possitque universitas decernere vel suffragii oppositi alicuius vel ipsius praesidentis ratio non habeatur. Quod si e contrario votum unius vel eius defectus irritare potest decretum ceterae universitatis neque in eo coetu ius est decernendi ut illius voti ratio non habeatur, tunc negandum est, supremam et plenam auctoritatem esse in universitate. Illa ab omnibus concipitur suprema et plena auctoritas existens in universalitate coetus idque rerum naturae postulant; si enim nemo ex singulis sed universalitas supremam obtinet potestatem, fieri iure nequit, vel votum unius valeat irritare decretum ceterorum. Iam vero ex dictis circa confirmationem consequentem liquet quod votum Romani Pontificis vel eius defectus potest irritare decretum ceterae universitatis, neque haec decernere potest ut eius ratio non habeatur : ergo.

Ergo 2° neque suprema ac plena docendi auctoritas est in utroque simul h. e. coetu Pastorum et Romano Pontifice, *in unione* nimirum *duorum, Romani nempe Pontificis et Corporis Pastorum, ita ut ex his integretur necessario subiectum supremae auctoritatis*, ad modum scilicet regiminis, ut aiunt, constitutionalis. Cum enim huiusmodi existit subiectum auctoritatis, neutrius quidem partis lex aut decretum valet sine consensu alterius; sed nec una pars alteri praestat, nec auctoritatem regis coetus sequi tenetur. Quare si unus universo coetui ita praest, vel edicere possit quid decernendum sit eiusque auctoritatem sequi debeat coetus, ipse in coetu iudex omnium sedeat; nequit dici subiectum supremae pleneque auctoritatis integrari ex illo Uno vel universitate coetus. Porro talem esse habitudinem Romani Pontificis ad coetum collectum Pastorum, vel ipse in eo iudex omnium sedeat, ut eius sententia norma sit necessaria ceteris eiusque auctoritatem sequi Synodus debeat, constat ex dictis quoad confirmationem antecedentem.

Atqui necesse est vel suprema pleneque auctoritas docendi existat in

Ecclesia, ideoque sil eiusdem aliquod subiectum: si autem Ime non est vel universalitas Pastorum, \el Pastor supremus simul cum universitate ceterorum Pastorum, restat ut huiusmodi subiectum sit tantum unus ille Pastor, qui ius habet confirmandi decreta Conciliorum el cuius auelorilat< m Concilia semper et in cunctis sequuntur. Atqui huiusmodi supremae ac plenae auctoritati docendi omnes parere debent: est autem infallibile magisterium in Ecclesia quod fidem exigit ab omnibus; ergo. Porro de hoc argumento rursus plenior sermo habebitur in th. seq.

Dices: nonne semper in Ecclesia retentum est auctoritatem universalium Conciliorum esse supremam ac plenissimam? Despondeo aliud est eam auctoritatem esse *in Concilio*, aliud est esse *in universitate Concilii*: quod in Concilio oecumenico confirmato a Papa sit suprema ac plenissima auctoritas nemo dubitat: sed quoniam concilium aliquod per se potest esse coetus aequalium potestate, tum inaequalium; quaeritur quodnam sil in Concilio Episcoporum subiectum illius auctoritatis, an universitas, an aliqua singularis persona, cui ceterae veluti capiti membra subordinentur. Porro quod huiusmodi subiectum sil universitas, id a Gallicanis quidem retentum fuit, non autem ab universa Ecclesia. Verum de hoc argumento rursus, ut iam diximus in ih. seq.

At nonne in Conciliis requiritur consensus maioris partis, ut decretum terri possit? Respondeo, consensum maioris partis requiri ut *definitio sil conciliaris*; id enim exigitur ex rei natura, nam nequii dici definitio conciliaris ea, in quam concilium non consentit. Non vero requiritur consensus ille, ut *definitio valeat d irrefragabilis sit*, si Romanus Pontifex ex se infallibilis est: unde non nisi ab iis, qui infallibilitatem Pontificis negabant, consensus Concilii sive Episcoporum pro valore definitionum postulabatur.

Ex probatis autem constat, Romanum Pontificem esse infallibilem ex sese: talis enim est; cuius auctoritas necessario sequenda est a conciliis. Aliam demonstrationem huius infallibilitatis petitam ex habitudine Romani Pontificis ad Concilium el vicissim, dabimus post lit. I.

G) Constat, occasione schismatis Acaciani, quo Ecclesia orientalis turbata est, Romanum Pontificem Ilormisdam libellum vel formulam fidei praescripsisse subscribendam ab iis, qui vellent ad Ecclesiae unitatem redire, negata communione Ecclesiae catholicae illis, qui subscribere delraclarenl: paruisse vero Orientales Episcopos et ita iis ad unitatem revocatis, pacem fuisse instauratam (Cf. Natalem Alex. II. E. sec. V. a. 16.). Porro libellus ille professionem continebat infallibilis magisterii Romani Pontificis (confer, que dicimus sub lit. L. ubi quoad substantiam

idem libellus occurrit). Hic libellus a Iustiniano quoque subscriptus fuit et oblatus Agapito B. P. (Pitra *Λ/s eccl.* loin. 2. pag. 219.). Atqui ex bis constat dogma de Romani Pontificis infallibilitate probatum fuisse publica professione Episcopis orientalibus eiusdemque professionem habitam fuisse necessariam pro oblinenda unitate catholica. Iam vero vel dicendum est, quod huiusmodi veritas ea aetate ab universa Ecclesia certalide iam tenebatur, vel quod salis fuit orientalibus Episcopis quod ea professio ab Apostolica Sede proponeretur, ut eam acceptarent. Elrum vero dicatur, perinde est.

II) Constat explicitam professionem infallibilitatis Romani Pontificis universalem et antiquam fuisse in Ecclesia. Haec satis sit conferre. Cyprianus epist. 55. ad Cornelium de schismaticis ait: « navigare audent ad Petri Cathedram atque ad Ecclesiam principalem... nec cogitare, eos esse Romanos (quorum fides Apostolo laudante praedicata est), ad quos perfidia habere non possit accessum ». Hieronymus Apolog. lib. 3. c. 12. contra Rutinum : « Scito Romanam Fidem Apostolica voce laudatam huiusmodi praestigias non recipere ». El episl. 15. ad Damasum... « Cum successore Piscatoris et discipulo crucis loquor. Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuae idest cathedrae Petri communione consocior. Super illam Petram aedificatam Ecclesiam scio... Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum: qui tecum non colligit, spargit, hoc est qui Christi non est, antichrist! est... Quapropter obtestor beatitudinem tuam, ut mihi epistolis tuis sive tacendarum sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas » et seq. epist. ad eundem. « In tres partes scissa Ecclesia (Antiochena) ad se rapere me festinat... Ego inierim clamito: si quis cathedrae Petri iungitur, meus est ».

Paulinus diaconus in libello oblato Papae Zosimo ait: « Bealitudinis tuae iuslitiam obsecro Domine Zosime Papa venerabilis. Nunquam fides vera turbatur et maxime in Ecclesia Apostolica, in qua pravae fidei doctores ut deprehenduntur facile, ita veraciter puniuntur ». Theodoretus epist. 116. (ed. Mig.) ad Renatum presbyterum romanum. « Habet illa Sedes (Romana) Ecclesiarum, quae in toto sunt orbe, principatum multis nominibus atque hoc ante omnia, quod ab haeretica tabe immunis mansit nec ullus contraria sentiens in illa sedit sed apostolicam gratiam integram conservavit ». Hanc vero immunitatem non fuisse tantum rem in facto positam, sed propriam ideoque perpetuam praerogativam Sedis, docet episl. 52. ad Leonem M. « Mullis siquidem praerogativis ornatur Sedes vestra... praecipue, autem illam fides ornat ». Pariter Gregorius Nazianzenus in Poemate de vita sua haec habet iis similia v. 562. seqq. « Duos

quidem natura non dedit soles, duas at Romas lotius terrarum orbis lumina. antiquam potestatem el novam: tantum inter se differentes, quantum illa quidem orienti praelucet, haec autem occidenti. Al puleritudo pulcritudinem paribus ponderibus aequat. Quod spectat ad illorum fidem, velus (Roma) quidem iamdudum atque etiam nunc recte currit, occidentem lotum devinciens salutari verbo (την εσπέραν πασαι θεούσα τω σωτηρίψ λόγφ), quemadmodum congruum est praesidenti universorum et integram colenti concordiam (in trinitate scilicet) Dei (καθώ δίκαιον την *npizfyw* όλων, όλην σέβουσας την Θεού συμφωνίαν) ». Nimirum rectae lidei conservatio nexa est cum προεδρία των όλων, quae propria est sedis Romanae et idcirco perpetua est quemadmodum perpetua est dignitas τη των όλων προεδρία quam iam s. Ignatius Martyr agnovit et professus est. < Nova autem (Roma), subdit Gregorius, stabat redis pedibus, nunc vero nequaquam (illam dico meam, iam non meam), sed in profundo jacebat perditionis » elc.

S. Theodorus Studites Epist. 1. 2. ep. 63. « Testor nunc coram Deo el omnibus, seipsos (haeretici) avulserunt a corpore Christi et supremo verticali throno, in quo Christus claves posuit fidei, adversus quem non prevaluere hactenus nec praevallebunt usque ad consummationem portae inferi, ora scilicet haeticorum: sicut pollicitus est qui non mentitur. Gaudeat igitur beatissimus et apostolicus nomine suo dignus Paschalis (is est Paschalis I.); quoniam Petri opus adimplevit ».

Concilia idem professi sunt. Verba Agalonis in Concilio VI. lecta et probata dedimus in membro praecedente, quibus addi debent quae paulo post subiungil: < Haec est enim verae fidei regula, quam el in prosperis et in adversis veraciter tenuit ac defendit haec spiritualis mater vestri tranquillissimi imperii apostolica Christi Ecclesia, quae per Dei omnipotentis gratiam a tramite aposlolicae traditionis nunquam errasse probabitur nec haeticis pravitatibus depravata succubuit; sed, ut ab exordio fidei christianae percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fide tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem (piam suorum discipulorum principi in sacris evangeliiis locutus est: Ego rogavi pro le etc. ».

Tum Leo IX. epist. ad Michaellem Cerular. c. 7. sic interrogat schismaticos. « Nonne a Sede principis Apostolorum, romana videlicet Ecclesia, tam per eundem Petrum, quam per successores suos, reprobata et convicia aut expugnata sunt omnium haeticorum commenta et fratrum corda in fide Peiri, quae *hactenus non defuit nec usque in finem deficit*, sunt confirmata? » Cf. et eiusdem epist. ad Petrum Antiochenum. Haec est scilicet

praerogativa, quam professus est Gelasius in decreto de scripturis canonicis inquit: « Post has propheticas, evangelicas atque apostolicas scripturas, quibus Ecclesia catholica per gratiam Dei fundata est, illud etiam intimandum putamus, quod quamvis universae per orbem catholicae Ecclesiae unus thalamus Christi sit, sancta tamen romana, catholica et apostolica Ecclesia, nullis synodicis constitutis, ceteris Ecclesiis praelata est, sed evangelica voce Domini et Salvatoris nostri primatum obtinuit: Tu es Petrus etc... *Est ergo prima Petri Apostoli Sedes romani Ecclesia, non habens maculam neque rugam neque aliquid huiusmodi* ». Cuius rei necessitatem a fine declarat epist. 8. ad Anastasium imperatorem inquit. « Hoc est quod Sedes apostolica magnopere cavet, ut quia inundo radix est Apostoli (Petri) gloriosa confessio, nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur. *Nam si* (quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus) *tale aliquod proveniret, unde cuiquam resistere auderemus errori, vel unde correctionem errantibus posceremus?* »

Ad omnes enim spectat exhortatio Petri Chrysologi ad Eutychem: « In omnibus horiamur te, ut his, quae a beatissimo Papa Romanae civitatis scripta sunt, obedienter attendas, *quoniam b. Petrus, qui in propria Sede et vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem* ». Ex his autem palet ne dum infallibilem Romanum Pontificem esse sed infallibilem ex se se; talis est enim qui ratio est infallibilitatis ceterorum, cuiusmodi ab his testibus vel pluribus ex illis praedicatur.

Idem et Graeci post Florentinam Synodum agnoverunt, pro quibus testis sit Georgius Trapezuntius in epistola ad Cretenses de una sancta catholica apostolica Ecclesia (penes Leonem Allatum *Graecia. Orthodoxa* t. 1.) inquit n. 12. « Credendum siquidem est, fieri non posse ut Romana Ecclesia, quae prima est et per quam universalis Ecclesia habet ut una sit, in haeresim labatur. Etenim si ipsa cum haereticis aberraverit, in quamnam unam et sanciam nos Christiani credemus?... Audiamus Christum Servatorem: *Tu es Petrus, inquit, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam et portae, inferi non praevallebunt adversus eam*. Portas heic inferi haereses vocat etc. ».

1) Constat, Ecclesiam universam in sollemni professione fidei professam esse Romani Pontificis ex se se infallibilitatem. Nam 1° Patres Concilii oecumenici VIII., maiorum vestigiis inhaerentes (eandem enim professionem ediderant Orientales Episcopi subscribentes fidei formulae praescriptae ab Ilormisda) hanc sollemnem ediderunt professionem. « Prima salus est rectae fidei regulam custodire. Deinde a constitutis Dei et Patrum nullatenus deviare. Unum quippe horum ad fidem perlinet,

alterum nil opus bonum ; sicut enim scriptum est : sine tide impossibile

Deo, sic rursus legitur: tides sine operibus mortua est. Et quia non potest D. N. I. C. praetermitti sententia dicentis: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam: haec quae dicta sunt rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica immaculata est semper servata religio et sancta celebrata doctrina. Ab huius ergo fide et doctrina separari minime cupientes, speramus ut in una communione, quam Sedes Apostolica praedicat, esse mereamur, in qua est integra et vera Christianae religionis Soliditas. Et patrum et praecipue Sanctorum Sedis Apostolicae praesulum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes haereses... quoniam, sicut praediximus, sequentes in omnibus apostolicam Sedem et observantes eius omnia constituta, speramus ut in una communione, quam Sedes Apostolica praedicat, esse mereamur, in qua est integra et vera Christianae religionis soliditas ». Haec formula, quae lecta est in actione 1a, est certe professio fidei; exponitur enim et suscipitur *redae fidei regula*, agitur de fide et doctrina, a qua nemo separari potest omnesque haeretici anathematizantur. Porro in eadem sessione interrogantibus legatis Romanis: Placet omnibus vobis libellus iste (qui eam professionem continebat), tota sancta Synodus exclamavit: « iuste et convenienter lectus nobis libellus expositus est a Sancta Romanorum Ecclesia et propterea omnibus placet » (a). Actione vero 2* omnes subscripserunt: « Detulimus, inquiunt legali, libellum a s. Romana Ecclesia, a Sanctissimo Papa Adriano, *mandatum ab eo accipientes exigere a vobis fieri ipsum libellum et sic vos suscipere: vultis ergo facere quod iussum est a Sanctissimo Papa Adriano?* Episcopi dixerunt, volumus et placet nobis et subscribimus ».

Iam vero manifestum est, in ea fidei professione contineri professionem magisterii ex se infallibilis Romani Pontificis. Asseritur enim 1° *quod in Sede Apostolica immaculata est semper servata religio et sancta celebrata doctrina* et 2° id dicitur probatio esse ab effectibus veritatis verborum Christi: Tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, quo aperte docemur, factum illud conservatae immaculatae religionis et sanctae celebratae doctrinae in Apostolica Sede esse nexum ne-

(a) Si quae humana sunt atque affectibus mundanis debentur, quibus et Patres exsistentes in Synodo sollicitari possunt, secernas ab iis, quae ab iisdem synodaliter sub assistentia Spiritus S. fiunt quaeque sola auctoritatem habent; evidens erit nullam vim minui huic universali subscriptioni, eo quod deinceps secundum humanas rationes minus ea probata fuerit Patribus graecis, qui nihilominus tandem, Spiritu S. moderante, consensum praestiterunt absolute.

cessario cum Primatu Petri, ideoque perpetuum: 3° disserte asseritur *in* «*Sede Apostolicæ esse integram et veram Christianæ religionis soliditatem*; cum Sede enim Apostolica immediate nectitur relativam *in* *quod* atque *soliditas* cohaeret cum conceptu *Petræ*, quæ est Apostolica Sedes, ut ab initio libelli declaratum est. Atqui his verbis non factum, sed prærogativa seu proprietas Sedis Apostolicæ significatur: *integra* autem *et* *vera*. *soliditas* Christianæ religionis non est nisi infallibilis fides seu infallibile magisterium fidei. Huiusmodi autem magisterium infallibile ex se se exhibetur. Est enim infallibilis Romanus Pontifex eo quod est *Petra* Ecclesiæ: quatenus ergo talis est, ei competit infallibilitas, non est autem *Petra* et stabilis *Petra* per Ecclesiam; sed e contrario hæc stabilis est per Petram; ergo.

Praeterea eo quod Apostolica Sedes infallibilis est, testantur Patres se velle eam sequi et ideo sequentes eam anathematizare omnes hæreticos; doctrina proinde Romanæ Sedis regula est, quam sequuntur Patres ne errent: at huiusmodi regula non a sequacibus sed a se habet rectitudinem. Igitur universa Ecclesia in Synodum collecta professa est magisterium per se infallibile Romani Pontificis.

Porro hec lubet ex ratione agendi Romanæ Sedis et Episcoporum in Concilio aliud colligere argumentum, quod promisimus sub lit. F. Scilicet in ipso aditu Concilii, ante quam aliquid decernatur, Romanus Pontifex *iubet*, ut omnes Episcopi emittant professionem Fidei in suum magisterium infallibile omnesque Episcopi catholici morem gerunt Pontifici libelloque proposito subscribunt et libellum postulavit Pontifex a schismaticis, ut in Synodum admitterentur. Atqui id nullo modo cohaeret cum sententia gallicana; neque gallicani, nisi suam exuissent opinionem, voluissent subscribere. Iussio enim illa Pontificis et spontanea obediencia totius Synodi evidenter manifestum faciunt creditum fuisse ab universa Ecclesia 1° Papam esse nedum honore sed iurisdictione superiorem Concilio: 2° Magisterium Romani Pontificis esse ex se se infallibile. Nam obiectum, circa quod versatur libellus subscribendus, est doctrina aliqua fidei: porro iubet Romanus Pontifex, ut Episcopi subscribant et res erat nondum Synodo aliquo definita (si dicas rem iam definitam fuisse per subscriptionem Orientalium tempore Ilormisdæ, qui eos eidem libello iussit subscribere, revocabitur eadem argumentatio ad illam aetatem); Episcopi autem non mirantur, Pontificem iubere nec conqueruntur de hac iussione, sed simpliciter recognoscunt se obligatos esse ad parendum et obedientes subscribunt. Quare alterutrum de duobus: vel ea erat doctrina manifestissima et certissima in universa Ecclesia, vel Episcopis in Concilio adunatis

saris erat id inhere Pontificem ut certi essent eam doctrinam non posse esse nisi veram. Alterutrum autem dicas, perinde est : ergo.

Alia sollemnis professio eiusdem doctrinae ea est (pia edita luit a Graecis in Concilio oecumenico Lugdunensi II. Approbata est enim a Concilio, in quo sollemniter facta est et propter quam recepti sunt Graeci ad unionem: respondet autem iis quae iam Clemens VI. pro unione, a Graecis postulaverat (Oderic. Raynaldi Annal. 1343. nn. 12. 15.). « Graeci itaque approbante oecumenica Synodo professi sunt: Sanctam Romanam Ecclesiam summum et plenum primatum et principatum super universam Ecclesiam Catholicam obtinere, (piam se ab ipso Domino in b. Petro Apostolorum Principe sive vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit: et sicut prae ceteris tenetur Iidei veritatem defendere, sic et, si (piae de fide subortae fuerint quaestiones, suo debent iudicio definiri ». Porro si ultima pars per se spectetur, si consideretur in connexionem cum praecedente liquet, asseri Pontifici iudicium infallibile in quaestionibus fidei. Non enim nisi infallibile iudicium esse potest quo *debent* definiri quaestiones fidei : si enim fallibile est, nulla necessitas est, ut per illud finiantur, cum neque finiri possint. Neque dicas iudicium de quo hic est sermo, esse iudicium latum cum Synodo oecumenica, nam de huiusmodi Synodo hodie nulla est mentio et dicitur iudicium *solum*, cum ipse Rom. Pontifex a ceteris distinguitur (sicut prae ceteris tenetur etc.); ideoque iudicium ipsius distincti a ceteris significatur. Si vero haec comparas cum praecedentibus, liquet auctoritatem definiendi quaestiones fidei esse auctoritatem habentis primatum super universam Ecclesiam (non tantum in universa Ecclesia, ut volunt Gallicane, habentis plenitudinem potestatis pascendi h. e. regendi et docendi, id enim quoque ad potestatem spectat: at potestas plena docendi quae fallibilis sit contradictionem implicat; caret enim complemento potissimo, quod est charisma infallibilitatis.

Tertia sollemnis professio est definitio florentina, qua Romanus Pontifex dicitur *omnium Christianorum Doctor existere*. Atqui Doctor omnium Christianorum est ille, cui omnes Christiani, ideoque universa Ecclesia etiam simul sumpta fidem adhibere debet. Dico *universa Ecclesia* etiam simul sumpta; quia fides Ecclesia debet esse una: nequeunt proinde obligari Christiani singillatim sumpti ad id credendum, ad quod ipsa universa Ecclesia simul sumpta non obligetur. Atqui nequit obligari Ecclesia ad credendum id cui potest subesse falsum; ergo magisterium Romani Pontificis est necessario infallibile. Et quidem infallibile ex se se, neque

enim ab assensu discipulorum vim suam mutuari potest magisterium doctoris.

Dices: si ita est, ergo iam ante Concilium Vaticanum res erat definita; quod quidem admitti nequit, cum haeretici non haberentur qui aliter sentirent.

Respondeo, quamvis certissime ea doctrina iis professionibus contineatur eamque voluerint profiteri qui eas ediderunt, tamen opus est aliqua analysi sive ratiocinio ut ex illis verbis ea intelligatur; illud vero ut definitum ab Ecclesia habetur quod directo et immediato sensu verborum repraesentatur. Quod autem ope ratiocinii colligitur, id per se ad notitias theologicas spectat, non ad notitias communes fidelium, pro quibus omnibus eduntur decreta fidei. Ceterum theologi omnes Romani iam certo tenebant opinionem gallicanam repugnare definitioni florentinae aliisque professionibus fidei.

L) Etiam tum cum in disputationibus exortis quaedam opinio penes quarundam ecclesiarum scholas invaluit: Rom. Pontificem haud ex se infallibilem esse, Romani tamen Pontifices perrexerunt auctoritatem sui magisterii infallibilis exercere in iis quoque ecclesiis, in quibus scholae oppositam sententiam luebantur atque ita ut, quidquid sit quod theoretice tenebatur aut studio partium in scholis defendebatur, practice eadem ecclesiae non secus ac aliae auctoritatem supremi magisterii Romanae Sedis aperte revererentur. Ita e. g. egit Innocentius XII. in proscriptione Propositionum super amore erga Deum purissimo: sic Innocentius X. in damnatione propositionum lansenii, et Clemens XI. in damnatione propositionum Quesnelli atque ita, ut diximus, erga hos Pontifices Ecclesia Gallicana se gessit. Nam Pontifices, absque ulla haesitatione aut dubio suae infallibilitatis in suis Constitutionibus normam huiusmodi statuunt ab omnibus necessario sequendam sub poena excommunicationis omnihusque Episcopis praecipiunt, non ut eas constitutiones examinent, sed ut eas promulgent et observari faciant; ad id vero se obligari propter auctoritatem Apostolicae Sedis senserunt semper vel Gallicani. Cf. litteras Episcoporum Galliae ad Innocentium X. datas 15. Iulii 1603.

Audiatur instar omnium id quod gestum est in causa quesnelliana. Clemens XI. in Brevi *Gratulationes* dato ad Archiepiscopos, Episcopos et Ecclesiasticos viros in Comitibus Generalibus Cleri Gallicani Parisiis congregatos, reprehendit aliquot Gallicanae Ecclesiae Praesules, eo quod licentiam sibi usurpaverant revocandi ad examen et iudicium ferendi de Pontificia constitutione *Vineam domini*. Ait ergo ss. Pontifex inter

celera: < o s non posse ignorare id > quod cuncta per mundum novil Ecclesia, quod nimirum Sedes I). Petri apostoli de omni Ecclesia fas habeat indicandi *euiquam de eius liceat indicare iudicio*. Profecto si vel ipsam Apostolicae constitutionis nostrae formam el quidem non a Nobis recens adimenlam, sed a Praedecessoribus nostris longe secutorum serie usurpatam observare placuisset, qua omnibus Archiepiscopis et Episcopis constitutionis eiusdem exsecutionem et observantiam integram auctoritate apostolica praecipimus, committimus et mandamus, edoceri ex ea satis poteratis .Vos *in hac causa non vestrum consilium exposcere, non rogare suffragia, non expectare sententiam, sed obedientiam iniungere...* Currebatis bene Venerabiles fratres et praeclara Maiorum Vestrorum sequuti vestigia ad Apostolicam Sedem tanquam ad Fidei arcem, lotius disciplinae metropolim et unitatis catholicae centrum, quo omnium Ecclesiarum lineas collimare neesse esi, ne alio distortae ruinam inveniunt et ad..b. Petri Fidem *nunquam deficientem, qua haereticorum errores peremptorio decreto prosternuntur*, fidenter non minus quam humiliter confugiebatis. Quare ergo tam cito transferimini pene in aliud Evangelium ?... Maneat V. F. suus Episcopali Ordini honor ac dignitas, sed quos posuerunt Patres nostri terminos non excedat: *Ronmnam Ecclesiam omniuni Matrem et Magistram nulli inferiores Antistites indicare aut docere praesumant aut post eius indicare indicium*; sed quae Horn. Pontif. (veteres vobis gallicanes canones recitamus) secundum sacrum suum ministerium Auctoritate apostolica decreverit, *ab omnibus suscipiantur* ». Haec prolecto, licet ad aliquos Episcopos directa, valent pro omnibus asseriturque irrefragabilis sententia Pontificis ante consensum aut indicium ordinis Episcoporum, qui quidem profitentur, ul ait idem Pontifex, quod decreta fidei a suminis Pontificibus lata summam in Ecclesia universa habeant auctoritatem, non iisdem Episcopi conferant firmitatem : » quasi vero, subdit Pontifex, eadem Apostolica indicia pro sancienda regula fidei a summis Pontificibus lata, quae paucos ante annos divina aeque ac summa per universam Ecclesiam auctoritate nili omnis gallicana Ecclesia datis ad Praedecessores nostras litteris palam professsa est, modo fere infirma debeant ac veluti nutantia reputari, nisi superveniente vestro paucorum scilicet episcoporum iudicio fulciantur ». Quid vero ad tantae dignitatis plenam reprehensionem responderunt Episcopi? Cardinalis de Xoailles nomine omnium respondit inter celera; < Cum clerus dixit: constitutiones ss. Pontificum a corpore episcoporum acceptatas totam Ecclesiam obligare (vides quid improbaverit et reprehenderit B. P.) *mens eius non fuit, necessariam esse huiusmodi accepta-*

liu/iis sollempnitatem ad huc ul illae-lanquam reŷulae credendi el loquendi a catholicis omnibus haŷeri debeant * (a). En Ecclesiae quoque Gallicanae praeclica sententia. Porro in his apparet ex iltraque parte persuasio et tides praeclica in infallibile Romanae Sedis magisterium; neque enim clarius loqui potuissent qui id firmiter tenuissent.

M.) Constat sententiam negantem Romani Pontificis infallibilitatem esse novam in Ecclesia eiusque initium satis recens indicari posse. Sane negari nequit quod testatur Rnardus Tapperus in Oratione Theologica 3. n. 7. « An autem hic praepositus (Romanus Pontifex) falli possit in sua sententia, (piando cognoscit circa fidem el mores fidelium, sicut reges et episcopi in suis indiciis, ah annis centum et quinquaginta coeptum est controvert! et disputari in utramque pariem... A tempore enim Concilii Constanliensis el Basileensis Doctores quidam apud solum concilium oecumenicum docent esse infallibilis sententiae privilegium. Veteres vero scriptores Petro lotius Christi familiae praeposito et Romano Pontifici supremo in terris post Petrum Christi vicario, ut qui solus claves domus acceperit, quodlibet ligandi ac solvendi eiusque cathedrae proprium esse hoc privilegium infallibilis sententiae concorditer ex Scripturis tradunt ». Cf. et testimonium Ioannis Maioris th. 13. sub n. *b*. Rem ita se habere ul Tapperus testatur evidens est ex hactenus demonstratis. Libet autem et consensum Scholae afferre, cuius salis sil testem vocare s. Thomam, quem omnes generalim sequuntur. Hic 2a 2ac q. 1. a. 10. docet quod < ad illius auctoritatem perlinet editio symboli, ad cuius auctoritatem pertinet finaliter determinare ea quae sunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem maiores el difficiliores Ecclesiae quaestiones referuntur. Unde et Dominus Luc. XXII. Petro dicit, quem Summum Pontificem constituit. Ergo pro te rogavi etc. Et huius ratio est quia una fides debet esse Ecclesiae... quod servari non posset, nisi quaestio fidei exorta determinaretur per eum, qui toti Ecclesiae praeest, ul sic eius sententia a lota Ecclesia firmiter teneatur. »

Quocirca, etsi s. Antoninus *Summa Theolog.* p. 3. lit. 22. e. 3. ed. 1740. affirmaverit Papam infallibilem esse cum Concilio, haud recte tamen eius auctoritas obiiceretur nobis. Nam talis affirmatio non est per se exclusiva illiusque limitationis apponendae ratio petenda esset ex controversiis tunc existentibus, quibus factum fuerit ut s. Doctor quod omnibus certum erat vellet affirmare. Celerum non hic est sensus verborum s. Antonini.

(a) Exstat in fine prooemii ad Trutinam Propp. Vivae.

Statuit enim auctoritatem declarandi dubia in rebus lidei, quam sequatur obligatio credendi, esse *solum apud Summum Ponti/iceni*. El ratio est ea quam affert s. Thomas: « oportet enim in Ecclesia ponere unum caput, ail quod pertineat declarare etc... cuius ratio est quia oportet ponere Ecclesiam sic dispositam, quod lota communitas universalis Ecclesiae maneat in unitate lidei : sed lux: non posset esse, nisi tota Ecclesia haberet recursum ad unum caput. Constat aulem, quod in Ecclesia non possit esse tale caput nisi *solus Pupa* ». Excluditur ergo ab hac dignitate capitis universitas Episcoporum. Tum obiicit sibi quod Papa est singularis persona potens peccare el errare, apud autem potestatem errantem non debet esse auctoritas, contra quam non licet opinari. Respondet vero quod < licet Papa ut singularis persona et proprio motu agens possit errare, *tamen Papa utens concilio el requirens adiutorium universalis Ecclesiae, Deo ordinante qui dixit Petro*, pro te rogavi ut non deficiat fides tua, *non potest errare* ». Quibus verbis non exprimitur conditio necessaria ut definitio Pontificis sit infallibilis, sed exprimitur conditio exercitii auctoritatis definiendi, ut non lanquam singularis persona, sed veluti universalis doctor loqui censeatur. Nec censemus voluisse s. Antoninum conditionem ab eo memoratam accipi exclusive, si concilii nomine et adiutorii universalis Ecclesiae intelligatur synodus oecumenica, cum id neque antecedentibus satis cohaereat nec ab anlilhesi ab eo instituta cum Pontifice ut singulari persona requiratur neque historice verum sit. Si vero nomine concilii intelligatur indefinite concilium vel universale vel particulare, aut simpliciter consilium (quod forte scripsit, aul voluit dicere s. Doctor) el nomine adiutorii universalis Ecclesiae intelligatur manifestatio divinae traditionis quae in universa Ecclesia servatur, aut Ecclesiae oratio, aul quid simile, haec nullo modo officiunt doctrinae de infallibililate R. P. ex sese; nam certum est, oportere media humana in stadio praeparationis adhibere, ut definitio fidei edatur.

Corollarium. Ex demonstratione huius thesis liquet, quod iudicium ferendum sit de opinione eorum qui volunt quidem esse catholici, nolunt tamen aut non valent quaedam praeiudicia gallicana exuere, qui proinde concedunt Rom. Pontificem esse infallibilem, sed, ut ipsi aiunt, *per Ecclesiam (piae infallibilis per se est*. Si dicerent *propter Ecclesiam*, verum utique dicerent; nam quaevis auctoritas socialis eiusque praerogativae sunt propter societatem: quocirca Ecclesia est per se infallibilis quatenus est finis propter quem infallibililalis donum datum est. Si vero volunt dicere Rom. Pontificem esse infallibilem efficienter per Ecclesiam, hi ignorant prorsus qua de re loquantur totamque oeconomiam divinae in-

sliluiioius pervertunt. Sicut enim generalim auctoritas Pastorum et speciatim auctoritas Petri non est in ipsis per Ecclesiam, sed e contrario est in Ecclesia per ipsos, quibus a Deo data est: illa auctoritas docendi infallibiliter non est in Rom. Pontifice, sicut nec fuit in Petro, per Ecclesiam, sed est in ipso immediate a Deo et per ipsum in Ecclesia: quod ex seq. Thesi magis patebit.

THESIS XXVI.

El certam conclusionem theologicam defendimus, quod, seposito magisterio Romani Pontificis, magisterium reliqui coetus etiam universi Pastorum nequit sibi vindicare praerogativam divinitus promissae infallibilitalis in docendo: unam proinde est in Ecclesia subiectum immediatum auctoritatis infallibilis.

I. Oportet punctum quaestionis declarare. Et primum certa quaedam praemittimus. Sane 1° Certum est, quod unio corporis Ecclesiae cum suo capite visibili perennis erit, quemadmodum perennis erit Ecclesia et idcirco perennis quoque erit unio Episcoporum cum Romano Pontifice, quatenus necesse est, ut unio Ecclesiae cum suo capite eiusque perennitas et catholicitas sint in tuto. Quocirca si ex Christi institutione unio Episcoporum cum Romano Pontifice obtinetur per illorum erga ipsum subordinationem et obedientiam, certum est quod huiusmodi subordinatio et obedientia habebitur semper quatenus opus est ut ea unio exsistat.

2° Certum est auctoritatem docendi institutam esse ut actu doceat atque assistentium infallibilitalis promissam esse exercitio eius, ita ut si unum est subiectum infallibilitatis, alii autem sunt doctores authentici quidem non tamen per se infallibiles, non salis sit ad hoc ut horum sententia sit infallibiliter certa, quod hi coniuncti sint in communione cum illo, sed opus sit ut cum illo sitam auctoritatem exercente coniungantur sive hic exercent eam explicite, sive saltem implicite.

Iam vero ad punctum quaestionis quod spectat, haec advertimus. 1° Quaestio non est utrum consensus universalis Episcoporum in aliquid credendum illudque proponentium absolute fidelibus, sit infallibilis, ideoque sit motivum sufficiens adhibendi assensum fidei, etsi distincte non audiatur vox Supremi Pastoris h. e. Romani Pontificis: sed quaestio est, unde sit immediate et proxime infallibilitas huius consensus. Primum profecto non negamus, imo defendimus. Cum enim fieri non possit, ut universus Pastorum coetus secedat a suo capite: cum universi Episcopi aliquid credendum docent et quidem non conditionate, si nempe ita vi-

debitur Romano Pontifici, sed absolute, obligantes lideles ad assensum el cum ipsi Pastorum coetui sit promissa infallibilitas, tenendum est magislerimn huius coetus esse infallibiliter verum, qnaecumque tandem sit causa proxima huius infallibilitatis. Quod si consensus Supremi Magistri pro infallibilitate huius magisterii postulatur, cum ille, quem diximus, consensus universalis absolutus detur el fieri nequeat, ul universus Pastorum coetus a suo capite secedat, tenendum est in eo universali consensu contineri quoque consensum Bomani Pontificis, cui lanquam Pastori principi suoque confirmatori consensum suum Episcopi subordinarunt; unde etsi magisterium Romani Pontificis distincte non sit auditum, certe tamen colligitur a posteriori.

Porro si ita explicari potest auctoritas infallibilis huius consensus, perperam ex eo, quod infallibiliter verum esso constat id quod tali consensu Episcoporum firmatur, colligitur Episcoporum consensum esse per se infallibilem, seposito quoque magisterio Romani Pontificis. Restat scilicet adhuc integra alia quaestio realis: unde immediate et proxime sil infallibilitas huius consensus. Scimus quidem illud esse ex assistentia Spiritus S.; verum quia assistentium suam Spiritus S. exhibere potest certis quibusdam praesidiis, quemadmodum universae suae Ecclesiae assistit, sed mediante magisterio: ideo quaeritur an sit aliquod medium seu praesidium, quo assistentium suam erga Episcopos Spiritus S. exerceat.

El sane, ut iam monuimus, nemo dubitat consensum omnium etsi tantum simplicium fidelium in aliquid lanquam revelatum esse infallibilem cerlumque veritatis argumentum : at nemo exinde dixerit coetum fidelium, sepositis Pastoribus, auctoritate magisterii potiri a Christo instituti: sed e contrario ope huius magisterii Pastorum evadit infallibilis consensus fidelium qui illi obediunt. In hoc proinde quod universus fidelium consensus tenet, veritas revelata certissime continetur; at non idcirco universus coetus simplicium fidelium esi magister in Ecclesia. Quapropter aliud est doctrinam profiteri infallibilem, atque eiusdem esse magistrum. Quemadmodum vero fieri potest ut coelus simplicium fidelium universus teneat infallibiliter veram doctrinam, quin eiusdem sit magister, sed a magisterio Pastorum eam accipiat; ita fieri potest ut coetus Pastorum universus sit quidem magister veritatis, at infallibilis sit in docendo prout a magisterio supremi Pastoris regitur et confirmatur. Et sicut ex consensu fidei omnium fidelium colligere certo licet quid sit revelatum, quin inde deducas fideles simplices esse magistros veritatis in Ecclesia: ita fieri potest ut quamvis consensus omnium Episcoporum feratur infallibiliter in aliquid verum, tamen eius consensus infallibilitas

ah unius magisterio in omnes dcriveretur, illius scilicet quern Petram fidei cl Confirmatorem fratrum Christus data opera constituit.

It quaestionem clarius solvamus, spectemus magisterium circa res nondum in Ecclesia definitas. Si enim iam res est definita in Ecclesia, vel si ea est quam explicite Apostoli tradiderunt et semper explicita professioni' fidei servata est in Ecclesia, es! quidem in hac re infallibile magisterium universum Episcoporum, sed unde? an perse, an quia adhaeret iugiter magisterio aposlolico quod certe in Cathedra Humana Apostolica iugi successione perseverat? Ut ergo clare quaestio nostra solvatur, spectandum est magisterium Episcoporum circa ea quae nondum in Ecclesia sunt definita, pro quibus magis proprie iudex controversiarum postulatur: quod autem in his valet, et in ceteris valere tenendum est; nam idem reapse est testis el iudex in rebus fidei.

Quoniam vero comparaturi sumus invicem Romanum Pontificem et reliquos Pastores, opus est prius aliquid dicere de hac comparatione. Itaque 2a advertatur quod cum comparantur invicem Romanus Pontifex et reliqui Pastores, duplex coniunctio atque seiunctio concipi potest. Prior coniunctio est coniunctio in debita communione atque subordinatione Pastorum cum Romano Pontifice: altera est coniunctio specialis in actu quodam seu exercitio potestatis. Item seiunctio prior opposita priori conjunctioni esset seiunctio totalis, quatenus alii Pastores in communione Romani Pontificis non forent: altera esset seiunctio tantum in actu quodam, quatenus alii Pastores in communione Romani Pontificis existentes aliquid decernerent aut docerent, nondum accedente consensu aut approbatione Romani Pontificis.

Ad priorem seiunctionem quod spectat, propter divinam promissionem quod portae inferi non sint praevalilurae contra Ecclesiam fundatam supra Petram, nunquam quidem eventurum est ut universus Pastorum coetus a Petro secedat; etsi possit cogitatione sejungi is a Petro et per hvpothesim seiunctio ipsius supponi, ut eius coetus natura penitus investigetur. Illud vero contingere actu potest quod universus Pastorum coetus sive dispersus sive collectus, unitus communione cum Romano Pontifice, edat aliquod decretum fidei, cui adhuc desit approbatio Romani Pontificis. Quod quidem accideret cum decretum ederetur circa id, de quo Romanus Pontifex sive seorsim, sive simul cum aliis doctoribus sententiam suam nondum promulgaverit Paslorumque coetus ipsum in definiendo praevalat.

Differt prior hypothesis ab altera. In priore enim concipitur totalis seiunctio, excluditur nempe omnis communio Episcoporum cum suo ca-

pite eique subordinatio eorundem : in altera vero communio et subordinatio generalim habetur; deest tamen specialis communio et subordinatio in actuali magisterio quoad illud determinatum obiectum quod definiunt, eum nondum sententia Pontificis sit prolata. Magisterii nomino, ut patet, intelligimus ipsum exercitium potestatis docendi, actum, (pro doctrina proponitur. Nihil est mali in eo quod Pastores praevertant definitionem supremi Pastoris; dicimus tamen quod definitio ab iis solis vel omnibus simul lata, excluso consensu vel approbatione Romani Pontificis, non est definitio irrefragabilis, sive non est ea definitio, quae, propter assistentiam Spiritus S. promissam Ecclesiae, habenda sit ut infallibilis. Quia vero consensus Romani Pontificis duplici modo potest haberi tum expresse docendo, tum tacite, eum nempe permittit ab omnibus aliquid ut credendum proponi in iis adiunctis in quibus si quid falsum esset, certe refragaretur; hinc nunc cum consensum dicimus, ipsum sumimus utroque modo.

Advertendum vero est, nos non affirmare quidem quod ea definitio Episcoporum sit falsa, vel quod nullo in pretio sit habenda, vel quod ex quodam principio rationis probantis in certis adiunctis universalitatem consensus esse alienam ab errore, non possit esse scientilice seu theologice certum quod ab Episcopis proponitur. Verum hoc aliud est ab infallibilitate quae ex assistentia Spiritus S. est necessaria et nobis firmissime certa magisterii Ecclesiae. Sed negamus ipsam solam Episcoporum definitionem esse vi assistendae divinae Ecclesiae promissae necessario infallibilem ; cui proinde respondeat in fidelibus obligatio credendi. Haec sententia est directe opposita doctrinae gallicanae superius recitatae.

Quaestio est igitur de infallibilitate universi coetus Pastorum a Romano Pontifice seiuncti in actu docendi secundum alteram hypothesein. Et quaestio est de magisterio circa rem nondum definitam et a Romana Sede probatam. Supponitur coniunctio omnium Episcoporum cum suo capite, supponitur proinde unitas coetus, in qua sit potestas in actu primo docendi infallibiliter universam Ecclesiam: sed simul supponitur quod in actu secundo exercitium huius potestatis fiat tantum per reliquos Episcopos, nondum docente Romano Pontifice: quaeritur utrum illud exercitium potestatis docendi, quod magisterium dicimus, sit ex divina promissione habendum infallibile, ideoque irrefragabilis auctoritatis. Quoniam hac in re definitionem fidei non habemus, quod proponimus in Thesi non proponimus ut veritatem fide credendam, sed tanquam conclusionem theologiam quam censemus ope rationis ex principiis theologicis colligendam

esse; qua in n. si forte erramus, arbitramur hunc nostrum laborem id saltem emolumenti allaturum, ut ad rei penitiorem indagationem doctos viros adducat. In expediendis autem difficultatibus argumenta sententiae oppositae proferentur, ut nihil desit integritati huius tractationis.

11. Sic ergo demonstrationem nostram aggredimur. Si omnis coetus Episcoporum adhaerentium Romano Pontifici, universalitate saltem morali, consentiat in aliquid, nondum Romano Pontifice sententiam suam ferente; duplex hypothesis fieri potest. Vel enim Episcopi sententiam suam ferunt non subordinantes eam sententiae Romani Pontificis, vel subordinant ita, ut ipse peremptorie rem definiat. Si subordinant, tum solum indicant ita esse credendum, si Romano Pontifici videbitur; qua in hypothesis sententia eorum est certe reformabitur, nec est magisterium quod vel totam Ecclesiam vel aliquos fideles obliget. Si vero supponitur quod non subordinant, primo dicimus quod haec hypothesis nunquam continget, et posita Christi institutione esse absurda. Esset enim hic actus schismaticus repugnans Primatui. Cum enim omnes Pastores sint oves a Christo traditae pascendae Vicario suo et hic unus sit supremus et universalis Pastor totius Ecclesiae, foret actus rebellionis contra Primum, si vellent Pastores inferiores citra consensum Primatus peremptorie quaestionem fidei definire et obligare Ecclesiam universam aliquo actu suo. Verum secundo ut solvamus quaestionem quam prae manibus habemus, permitamus hanc hypothesis. Negamus autem in hac hypothesis eorum sententiam esse infallibilem. Ideo vero negamus; quia magisterium universi coetus Pastorum citra consensum Romani Pontificis non gaudet privilegio infallibilitatis, quod sic demonstramus.

1° Promissio infallibilitatis facta est tantum magisterio quod diximus (praenotion.) universale, illi nempe cui tota Ecclesia necessario parere debet: atqui magisterium ceterorum Episcoporum, nondum docente Romano Pontifice, licet sit actus eorum, qui suo capiti coniuncti sunt, non est tamen magisterium universale: ergo. Maior est extra dubitationem iuxta dicta in Praenotionibus: probatur minor. Magisterium universale est magisterium exigens fidem ab universa Ecclesia, est proinde actus iurisdictionis (§. 20.) in universam Ecclesiam: porro hic actus iurisdictionis debet esse a potestate suprema in universam Ecclesiam: huiusmodi autem suprema potestas non residet in universitate sive fidelium sive Episcoporum, sed in uno, ut ex demonstratis (Th. 12. ac sequentibus ac 24. F.) abunde liquet: atqui cum potestas suprema non est in universitate sed in uno, decretum ab ea universitate profectum pro tota societate citra consensum unius in illud ipsum quod decernitur, non habet

Vim legis pro tota societate, quae ab eo uno solum tota dependet: ergo. Scilicet si potestas suprema esset in universitate Episcoporum, tunc decretum editum a maiori parte Concilii oecumenici vel universalis Episcoporum cui praesidet Romanus Pontifex, etsi ipse non consentiret, imo dissentiret, validum foret cique non secus ac alii, Romanus Pontifex subscribere deberet. At e contrario potestas suprema iurisdictionis est in uno, i. e. in Romano Pontifice; uni enim totus grex commissus est pascendus, uni tota Ecclesia tanquam petrae innititur, uni claves Regni datae pleneque potestas ligandi et solvendi, unum est principium efficiens unitatis totius atque ab hoc uno omnes nedum singillatim sed et collective dependent, ut iam demonstratum est.

Iam vero eum tale est societatis regimen, leges latae ab universitate, etiam in Concilio cui praesit supremus Princeps, vim non habent obligandi societatem, nisi accedente consensu Principis nec sine suo consensu possunt sui subditi ab aliis ligari. Ergo decreta fidei edita a coetu Episcoporum etiam in Concilio quod convocaverit Romanus Pontifex, cui ipse praesit, nondum accedente consensu eiusdem, non habent vim legis pro tota societate: non est igitur magisterium illud quod diximus universale, nequeunt proinde ea decreta sibi vindicare promissionem infallibilitatis. Et sane infallibilitas magisterii dos est plenitudinis auctoritatis in docendo; atqui plenitudo auctoritatis non est penes ceteros Episcopos etiam simul sumptos, sed penes unum Romanum Pontificem, penes quem solum est plenitudo potestatis qua Ecclesia regitur, plenitudo potestatis illius quae verbis Christi ad Petrum et ad Apostolos significatur: atqui Ecclesia regitur quoque auctoritate magisterii, et haec auctoritas significata est quoque verbis Christi: ergo.

Si vero hypothesis quis facere velit quod Romanus Pontifex facultatem faciat ceteris Patribus, puta in Concilio, edendi decretum fidei, ratam ipse habiturus, absque ullo examine, quod illi decreverint: 1° haec non est hypothesis gallicana, haberetur enim consensus Pontificis auctoritativus robur addens decretis, quae sine eo non valerent: hoc autem respuunt gallicani. 2° In hac hypothesis nondum haberetur indicium ultimum magisterii Ecclesiae: etsi enim Episcopi ceteri omnes aliquid credendum decernant, evidens est quod adhuc postulari potest dissertum indicium Romani Pontificis, ut certo sciatur an idem ipse doceat credendumque proponat quod ceteri, ideoque potest adhuc dubitari an consensu suo Romanus Pontifex probet quod alii docent: nondum est igitur ultimum indicium, cui omnes parere debent, prolatum: nondum igitur habetur magisterium universale. 3° Haec hypothesis est absurda: licet enim possit

5 . ^
u

S ii

?
ff i

alteri delegari participatio potestatis, potestatis tamen plenitudo nequit a Vicario Christi in alium sive alios transmitti: porro ea requiritur ut infallibilis habeatur, quae cum illa nexa est; quia ipsa sola legem ferre potest irreformabilem pro universa Ecclesia.

Itaque consensus Romani Pontificis requiritur ut lex credendi obliget omnem Ecclesiam; consensus, inquam, sive explicitas sive tacitus requiritur ut ultimum indicium habeatur quo omnes obligentur: ergo sine magisterio Romani Pontificis, ceterorum magisterium non illud est cui universa Ecclesia parere debeat, sed non est universale: ergo nequit vindicare sibi promissionem infallibilitatis.

Dices: infallibilis haberi potest citra jurisdictionem; formaliter enim istae duae praerogativae differunt. Et sane si quis miraculis doctrinam suam confirmat, infallibilis quidem est; at jurisdictione caret, qua valeat praecipere assensum. Bespondeo primo quod hoc alterum perperam profertur in medium. Falsum est enim, quod hic praedicator sit infallibilis, sed infallibilis est doctrina quam praedicat, cuius rei argumentum certum est testimonium Dei miraculum patrantis. Nos autem loquimur de infallibilitate, quae dos sit magisterii sitque ratio cur teneamus id quod magister docet; ideoque eius nostra cognitio antecedit cognitionem de veritate doctrinae traditae. Quamvis vero infallibilitas magisterii possit esse se iuncta jurisdictione obligante ad assensum; attamen modo quaestio non est quid possit esse, sed quid sit; quid nempe Christus instituerit. Iam vero certum est quod aliqua auctoritas infallibilis docendi in Ecclesia est simul auctoritas jurisdictionis (§. 20.): quaestio erit ergo an sit haec sola, an alia quoque sit quae sit sola auctoritas infallibilis docendi carens jurisdictione obligante ad assensum. Atqui ei, qui illam asserat, incumbit onus id demonstrandi: verum sive ex Christi verbis sive ex Ecclesiae sensu aut praxi haud video quomodo id effici valeat.

Nec satis in tuto ponitur unitas Ecclesiae quae est unitas subordinationis omnium membrorum uni capiti. Nam si certa est infallibilitas (si enim ut certa non defenditur, velati nulla est habenda, quemadmodum in praenotionibus monuimus), obligaris ad credendum id quod magisterium illud docet tum lege naturae tum lege quoque positiva Dei, qui certe vult credi magisterio infallibili a se instituto ut homines doceantur fidem. Et quia magisterium hoc versatur circa fidem in qua unitas esse debet, obligaris lege Dei ad credendum id quod illud magisterium infallibile, docet, ut sis Ecclesiae membrum seu catholicus. Duplex est ergo principium unitatis Ecclesiae, quorum alterum ab altero seorsim agere potest: magisterium nempe Rom. Pontificis, et magisterium ceterorum simul

Episcoporum. An haec est institutio Christi? Nonne e contrario constat quod deficiente consensu Rom. Pontificis nulla est obligatio credendi sive ex lege naturae sive ex ulla lege positiva Dei? donec enim Horn. Pontifex definitiones conciliares in rebus non antea definitis confirmaverit, nunquam creditum est, obligationem haberi pro fidelibus ad credendum, ut catholici et membra Ecclesiae permaneant.

Quocirca utrumque Christus in eodem subiecto coniunxisse dicendus est, supremam nempe potestatem iurisdictionis et infallibilitatem; ne simul circa idem et obliqueris ex uno motivo et liber sis ab obligatione ut oppositum tibi liceat, ex alio.

Praeterea 2° magisterium ceterorum est magisterium eorum qui, prout sunt quoque in unitate aedificii, innituntur Petrae ab eaque firmitatem mutuuntur, qui prout unum collegium quoque constituunt, sunt oves Petri pascendae ab ipso, sunt fratres confirmandi in fide a Petro, patet hoc ex argumento proprio (Thh. 1.2. 3. et 24.): porro ex his liquet magistros huiusmodi non coordinari Petro, sicut coordinantur inter se, sed ei subordinari; subordinari autem ut pascendos et discipulos confirmatione indigentes; magisterium vero eorum, qui ex Christi institutione confirmatione indigent, nequit ex eadem institutione esse ex sese firmum et peremptorium: magisterium autem non firmum et peremptorium haud est illud, cui tota Ecclesia parere debet nec est infallibile: ergo.

Idem quoque 3° constat continua Ecclesiae praxi, qua, ut dicebamus, postulata est semper confirmatio Conciliorum oecumenicorum a Romano Pontifice, ut haberentur eorum decreta tanquam norma infallibilis fidei. Id quidem iam probavimus in praeced. Th. F. Ex quo id consequitur: ergo iudicium sive sententia Pontificis postulatur, ante iudicium Pontificis quaestiones fidei linitae non sunt: iudicium scilicet ceterorum solum non est irrefragabile; eorum igitur magisterium seorsim sumptum nondum obligat Ecclesiam ad fidem: seu non est magisterium universale; non eruo vindicare sibi potest promissionem divinitus faciam infallibilitatis.

Iam vero haec est ratio cur dicamus hanc doctrinam, quam defendimus, esse antiquam. Nam quid sibi vult sententiam omnium Episcoporum in Concilio oecumenico indigere confirmatione Papae ut valeat? an putabimus confirmationem Papae eo redire ut sit quaedam authentica testificatio quod concilium legitime peractum fuerit? Haec fuit quidem opinio Gallicanorum, quam Bossuet l. c. defendit; sed quis dixerit veteres fuisse gallicanos? An censebimus, eo confirmationem postulatam redire, ut per eam obligatio quidem imponatur fidelibus credendi id quod magisterium iam tamen infallibile docuerat? At primo haec distinctio quod in Ecclesia

aliud sit magisterium infallibile et habens vim obligandi, aliud sit magisterium infallibile quidem, sed carens per se vi obligandi, nescio quomodo proferri possit ab iis qui nostram sententiam accusare velint novitatis; (pios enim testes dabunt huius distinctionis? Praeterea haec distinctio nequii cum certa veterum doctrina componi. Nam certum fuit, licere etiam in materia fidei a sententia totius Synodi appellare ad sententiam Romani Pontificis, sicut certum fuit quaestiones fidei eiusdem sententia finiendas esse. An putabimus, appellari posse a sententia infallibili idque veteres censuisse? Nemo non videt incommoda huius opinionis, quemadmodum et paulo ante iam monuimus. Quid ergo restat? Si veteres consulamus, docebunt nos unanimiter, confirmationem Papae eum actum esse qui vim, robur, firmitatem conferat decretis conciliorum, illa ut sine ista confirmatione decreta huiusmodi sive in materia fidei aut morum sive in materia disciplinae careant intrinsece vi robore seu efficacia ad gignendam certitudinem fidei obligationemque pariendam. Illiusque sententiae demonstratio petebatur ex praerogativis Petri, quod nempe sit Petra Ecclesiae Petraque fidei pro omnibus etiam Episcopis etiam simul sumptis simulque agentibus, quod sit fratrum Confirmator, sit omnium agnorum et ovium Pastor. Atqui haec aliis verbis est ipsa sententia quam defendimus. Decretum enim fidei quod ex Christi institutione impar est adhuc ad gignendam certitudinem requisitam ut aliquid seu revelatum fide divina credatur, non est per se ex eadem institutione infallibile.

Haec autem est sententia s. Thomae. Sane in qq. *De Potentia* q. 10. a. 4° ad 13^m docet quod R. P. potest interpretari symbola fidei prius edita iisque addere aliqua ad fidei declarationem idque potest auctoritate sua. Ratio est, quia eius sola auctoritate potest congregari synodus oecumenica et ab eo sententia synodi confirmatur et ad ipsum a synodo appellatur: quae omnia patent ex gestis Chalcedonensis synodi. Cum ergo in synodo editio symboli facta sit, idem potest sua auctoritate R. P. Illaecs. Thomas. Iam vero si spectes id quod affirmatur et demonstrationem eius, habes 1° auctoritatem, quae propria est Romani Pontificis non communis aliis (auctoritate sua), eam nempe (pia confirmat sententias latas ab Episcopis in synodis et ad quam a synodis appellari potest, hanc inquam auctoritatem esse infallibilem; talis enim est quae fidei symbola edit aut interpretatur aut eis aliquid ad fidei declarationem addit pro universa Ecclesia: habes 2° concilia oecumenica indigere confirmatione Romani Pontificis, quae robur et vim conferat decretis; talis est enim confirmatio illius ad quem a sententia synodi appellari potest: habes 3° sententiam synodi citra confirmationem vel antecedentem vel consequentem h. e. citra ma-

1

«i

II

gislciiim Romani Pontificis, non esse sententiam magisterii supremi nec sibi \indicare posse praerogativam infallibilitatis; huiusmodi enim non est ea sententia a qua appellare licet et quae proinde emendari potest. Porro Thomam loqui etiam de appellatione a sententia synodi in rebus fidei patet, tum quia universaliter loquitur, tum quia directe disserit de auctoritate in rebus fidei. Porro quid ex his consequitur nisi quod nos defendimus ?

Idem s. Doctor docet in Summa 2^a 2ae q. 1. a. 10. in quo quaerit, an pertineat ad Summum Pontificem fidei symbolum ordinare atque affirmative respondet. Affirmat scilicet quod pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis determinare ea quae sunt fidei ut ab omnibus inconcussa fide teneantur. Ratio prima desumitur ex verbis Domini ad Petrum Luc. XXII. Altera ratio est quia in Ecclesia debet esse una fides; id vero servari non posset, nisi quaestio fidei exorta determinetur per eum qui toti Ecclesiae praeest ut sic eius sententia a tota Ecclesia firmiter teneatur. Tertia ratio, quae primo quidem loco ponitur in arg. *Sed contra*, haec est: quia editio symboli facta est in synodo generali: haec vero auctoritate solius Romani Pontificis congregari potest; ergo ad auctoritatem eius pertinet editio symboli.

Iam vero secunda ratio consideretur allata a s. Thoma. Unitas, ait, fidei postulat ut quaestiones fidei definiantur ea auctoritate quae praeest toti Ecclesiae, haec porro sententia exclusive est accipienda, nempe ut solum per eam definiantur quaestiones: hunc enim sensum exclusivum flagitat ipse scopus intentus nimirum unitas fidei in tota Ecclesia, quae unum non duplex principium requirit; iuxta s. Thomam enim principium unitatis est unum: ergo quaestiones fidei solum definiri possunt per eam auctoritatem quae praeest toti Ecclesiae; atqui haec non est nisi auctoritas Primatus: igitur ceteri Episcopi vel simul sumpti nequeunt quaestiones fidei finire. Atqui non est infallibilis ea auctoritas quae nexpiil finire fidei quaestiones: ergo. In argumento *Sed contra* cum ait s. Thomas auctoritate solius Romani Pontificis congregari posse synodum generalem, ea auctoritas intelligenda est quae, ut audivimus ex testimonio antea citato, confirmat synodos et ad (piam a synodorum sententia appellari potest. Hoc posito manifestum est, ideo affirmari a s. Thoma quod ad auctoritatem Romani Pontificis spectet editio symboli eo quod synodi in quibus est editum symbolum auctoritate sola ipsius congregari potuerunt; quia auctoritas sola Episcoporum sufficiens ad id non est utpote adhuc confirmatione indigens et reformabilis: ergo.

Hanc autem doctrinam nonne iam tradiderat Irenaeus loco celebri

plus vice simplici recitato? Quid enini sibi vult cum ait: in Ecclesia Romana servatam esse ab omnibus fidelibus, qui undique sunt, apostolicam traditionem, nisi per Romanam Ecclesiam, eius scilicet magisterium, servari ab omnibus, qui ad eam conveniunt, h.e. ipsi subordinantur, veram iidem? Cum vero ait necesse esse, omnes undique fideles ad hanc Ecclesiam conduire, in (pia ab omnibus servata est apostolica traditio, quid aliud docet, (piam quod Romana Ecclesia seu Sedes per se, aliae Ecclesiae per ipsam relinunt veram iidem, nempe infallibiles sunt in fide? Porro in celeris Ecclesiis sive in universis fidelibus Episcopi quoque significantur, sicut significatur Episcopus Romanus cum dicitur Ecclesia Romana: ergo.

Et sane si vera est doctrina quam Th. 14. cum s. Thoma et primoribus scholasticis defendimus, iurisdictionem scilicet ordinariam Episcoporum derivari veluti a fonte a Rom. Pontifice; quoniam infallibilitas dos est auctoritatis docendi, qui fieri potest ut ipsis vel simul sumptis insit per se infallibilitas, cum iisdem non insit nisi auctoritas docendi participata et dependens a Rom. Pontifice, deficiens a plenitudine propria Primatus?

Coroll. Ergo recipi nequit conclusio Toleti (2. p. q. 1.a. 10. Controversia 7. Conci, d. p. 63.) quae sic se habet: « Concilium generale, in (pio omnes Patres consentiunt cum legatis huiusmodi (h. e. – qui non dicunt iuxta informationem Pontificis, quia eam non acceperunt – ex conclus, praeced.) etiam sine immediata Pontificis confirmatione, non potest errare », nimirum eius magisterium irrefragabile habendum est et infallibile. Falsitas Imius sententiae, quam Parisiensibus Doctoribus tribuit et post eos defendit Toletus, at solum veluti probabiliorem (qui fieri ergo potest ut modo dicatur fuisse sententia communis?) ex dictis manifesta est. Etsi enim Romanus Pontifex per suos legatos vel per se ipsum praesit, si tamen ipse sententiam suam non tulerit, adhuc, ut vidimus, non habetur magisterium universale, cui Ecclesia fidem adhibere tenetur. Legali autem non habentes instructionem non repraesentant *quoad magisterium* eum a quo mittuntur.

Neque Toleti argumenta illam suadent. Argumenta sunt I quia tale concilium totam repraesentat Ecclesiam: tota autem Ecclesia errare nequit: 2° quia tale Concilium est in Spiritu S. congregatum; quum vero a Spiritu S. dirigatur, errare nequit: 3° Iulius, d. 17. can. *Regula*, improbens Synodum (piandam ait: » Neque enim est ex orthodoxis Episcopis congregatum, nec ullus Romanae Ecclesiae interfuit legatus »; unde colligitur: si ergo Episcopi orthodoxi fuissent, et legatus interfuisset, auctoritatem haberet, et errare non posset. 4° Sixtus IV. in Bulla approbationis

A [1

1-
t;
r-
F. 3
1 6
1 11
1

Concilii Complutensis dicil: » quamvis ea quae de nostro mandato rite limit, plenam habeant roboris firmitatem, interdum tamen robur adjicimus, ut eo firmitus illibata persistent. quo magis nostro fuerint praesidio communita ». o" Quia Papa non potest aliud dicere quam totum Concilium Patrum indicat; non enim Papa habet Spiritus S. assistendam, nisi laeta diligentia et scrutinio Scripturarum; si ergo esset minus doctus, profecto non posset aliter indicare. Imo ipse Turrecremata l. 3. e. 64. dieit quod si Papa aliter diceret quam totum Concilium, magis standum esset Concilio, quia maioris est auctoritatis in discussione, licet non quantum ad indicandum. 6° Papa potest esse haereticus, saltem secundum opinionem Caielani et Turrecremata et communem. Demus ergo quod habeat aliquam opinionem de qua sit dubium, an error seu haeresis sit. Regula discernendi erit Concilium ipsius voluntate convocatum. Si ergo hoc errare potest, profecto non exstat regula discernendi hoc dubium. 7" Quia Patres in Concilio stalim ac unanimes sunt, solent dogmata fidei publicare el fulminare anathema: ergo habent iam infallibilitatem.

Itaque ad lw respondemus, Concilium illud quidem, prout in eo spectantur omnia Ecclesiae praecipua membra eum suo capite, repraesentare totam Ecclesiam eiusque magisterium, sed in actu primo, cui competii potestas definiendi infallibiliter: in actu autem secundo magisterium haberi, cum Patres loquuntur et docent ac infallibile actu esse illud magisterium quod possit dici magisterium huius corporis repraesentantis totam Ecclesiam: ut autem actu magisterium huius corporis docentis habeatur, necesse esse ut caput ipsum loquatur quod est pars essentialis huius corporis, sine quo Ecclesiam repraesentari repugnat: ergo non docente Romano Pontifice nondum habetur actu magisterium illud cui competit infallibilitas.

Ad 2" pariter respondemus, directionem Spiritus S. multiplicem distinguere posse, *communem* nempe, qua et ceterae fidelium actiones diriguntur; *spçeialem* ratione materiae, quae in speciali suo officio doctores authenticos regit, quaeque apparet etiam in tot Synodis provincialibus in Domino congregatis, quae non necessario aut semper excludit errorem, sed ordinat semper eos magistros ad debitam sublectionem magisterio supremo: *specialissimam*, quae supremum Ecclesiae magisterium regit necessario ex divina institutione ita ut nunquam ei error sit possibilis. Haec vero, propter quam solam certi efficimur el ad credendum obligamur vera esse quae proponuntur, non est certe promissa nisi magisterio, quod a Romano Pontifice quoque procedat, h. e. magisterio universali; unde Romani Pontificis sententia deliciente, nondum constat, an ea assistentia exstiterit.

Ad 3° dicimus 1° decretum illud desumptum esse ab epistola quadam apocrypha Iulii ad Orientales: "2" agi de synodo, in qua perse non doctrina Iulii sed depositio Alhanasii acta fuerat, ad quam auctoritas Romani Pontificis requirebatur: 3° ca quae afferuntur a Iulio salis quidem fuisse ad probandum Concilium illud fuisse illegitimum; mentionem autem specialem legatorum facere, quia Conciliis in aliena provincia Romanus Pontifex non per se, sed per suos legatos praesidebat, quibus ei solebat instructionem dare: sed consequentiam Toleti non valere; plus enim requiritur ad bonum, quam sufficiat ad malum: bonum enim ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu.

Ad 4° dicimus quod Sixtus IV. in Bulla *Licet eo*, qua confirmat sententiam latam in Conventu Theologorum contra Petrum de Osma (vide Card. D'Aguires Collectio Concill. Hispaniae torn. 3. ad ann. 1479.), testatur se venerabili Fratri Alfonso Archiepiscopo Toletano per alias suas litteras commisisse ut assumptis secum aliquibus in Theologia magistris, quae in propositionibus Petri De Osma circa peccatorum confessionem et ecclesiastica sacramenta (quorum superius idem Sixtus mentionem facit) falsa, haeretica existerent, auctoritate Apostolicae Sedis declararet et decideret. Testatur deinceps, praefatum Archiepiscopum ad executionem dictarum litterarum, earum forma rite servata, processisse. Porro ex huiusmodi narratione colligere licet et iam delatas fuisse eas propositiones ad Apostolicam Sedem atque hanc iam suam sententiam circa eas aperuisse; quae praeterea praecipua ex parte iam in Concilio Constantiensi fuerant damnatae et in decreto Eugenii IV. pro Armenis. His positum liquet sensus verborum Sixti IV., quae affert Toletus. Secus dicendum foret, conventum aliquem non Episcoporum sed theologorum, cuiusmodi ille fuit, ex eo tantum quod de mandato Papae ad aliquid cognoscendum colligitur, gaudere infallibilitate in iudicio ferendo, quod nemo hactenus somniavit.

Ad 5° Haec advertimus: a) licet debeat Romanus Pontifex diligentem rei inquisitionem facere, non est tamen necesse ut per Episcopos eam faciat; sed per se ipsum, aut theologos aut consiliarios suos facere potest: (Nunc convocatis oecumenicis Conciliis, aut explorata Ecclesiae per orbem dispersae sententia, nunc per Synodos particulares, *nunc aliis, quae divina suppeditabat providentia, adhibitis auxiliis* Cone. Vat. sess. 4. c. 4.): b) certitudinem sententiae Pontificis non ab hominis ingenio aut diligentia humani studii pendere, sed ab assistentia Spiritus S. qui assistit immediate Pontifici ne erret, dum actu potestatem docendi exercet, *hinc inde*, inquam, assistit ei Spiritus S. et ita assistit, ut ipse Pontifex per

se *inielligat* vcrmn esse quod delinit. Huc enim spectat assistentia propria *illius qui est* Petra el Confirmator Fratrum, ul ipse certissima tide ap-
préndai quod aliis credendum proponere debet : quemadmodum ap-
prehendit Petrus cum dixit: Tu es Christus Filius Dei visi: « Ea tenenda
definiverunt (Romani Pontifices), quae sacris Scripturis et apostolicis tra-
ditionibus consentanea Deo *adiutore cognoverunt* ». C. .>. I. c. c) Hinc
nihil referre quod sit minus doctus. El sane si argumentum Toleti va-
leret, probaret quoque congregationes theologorum in conciliis, si unani-
miter aliquid consulant, esse infallibiles ; quia eodem modo dici potest,
quod Episcopi et ipsi universi non habent assistentia in Dei nisi facta
diligenti inquisitione; ideoque si sunt minus docti quam theologi, non
possunt aliter indicare. Itaque quoad illud, quod primo loco dicitur, teneri
Papam sequi sententiam Concilii, respondemus 1° ipsum non teneri quoad
exercitium actus: potest enim non praebere assensum; quo negato non-
dum habetur definitio conciliaris; ex eo autem quod id possit, colligitur
sane magisterium totius concilii nondum esse supremum nondumque
dogma ab eo statutum esse de fide: 2° quoad specificationem actfis vero,
distinguimus; tenetur Pontifex eam sententiam sequi veluli sententiam
eorum qui auctoritatem in ipsum habeant, vel auctoritatem per se infal-
libilem, *negamus*: veluli directivam indicii sui, *subdistinguimus*; si ipse
Romanus Pontifex per se cognoscat ex assistentia Dei et indicet esse
veram, *concedimus*, secus, *negamus*. Tenetur autem quicumque alius
Episcopus, confirmata sententia Concilii a Romano Pontifice, illi adhae-
rere, etsi forte non intclligat veritatem rei. Turrecremata autem l. c.
dicit « quod quando controversia in materia fidei orta esset inter Papam
et Patres Concilii, licet universitas Patrum sequenda esset utpote iudicio
discretionis praeeminentior et superior, nihilominus nihil videretur con-
ciliariter concludendum quousque concorditer Papa et Patres in unam
simul convenirent sententiam ». Scilicet cum Romanus Pontifex nondum
definit ut Ecclesiae Doctor, eius privata sententia, comparata cum sen-
tentia ceterorum opposita, potest theologice minus haberi.

Ad 6m dicimus quod regula discernendi an opinio Papae sit vera est
ipsum magisterium sollemne Papae : certum est enim in omni sententia
quod cum confirmat Concilium errare nequit ; quod si Papa auctoritate
sua docendi non utatur, non poterit quidem certitudine fidei sciri an
ea opinio sit vera vel falsa, quamvis theologice de ea sicut de aliis sen-
tentia ferri posset: sed in eo nihil est incommodi; perinde erit ac si con-
cilium de aliqua opinione sententiam definitivam ferre noluerit.

Ad 7ra respondet Bellarminus (*de Conciliis* l. 2. c. 11.) in hvpothesi

CAPI T II. DE INFALLIBILI MAGISTEKID KO.MANI PONTIFICIS

quod nova definitio liai el Pontifex sopientiam suam nondum ajierucrit, concilia quidem dicere anathema, sed intelligcre illud vim habiturum si fuerit a Pontifice confirmatum: sicut quando index, a quo appellari potest, fert sententiam mortis in aliquem, intelligitur, illum debere mori nisi princeps .sententiam retractet. Quod de anathemate dicitur, el de promulgationi* decretorum intclligendum est. Habet scilicet semper in his casibus locum ea subordinate de qua ab initio loculi sumus.

Ergo cilra magisterium Romani Pontificis nullum est in Ecclesia magisterium peremptorium quod sibi vindicari possit promissionem divinitus laciam infallibilitatis et fidem a fidelibus exigere.

Dices: ergo ne contingere poterit, quod tota Ecclesia excepto Romano Pontifice erret? Respondeo quod, si omnes Episcopi vellent seorsim a Romano Pontifice docere, errare possent: non enim iis seorsim a Romano Pontifice promissa est infallibilitas. Verum quemadmodum Deus non' vult Ecclesiam omnem errare, ita nunquam permittet, ut universus Pastorum coetus in docendo secedat a magisterio Romani Pontificis eiusque magisterio se non subordinet; nam Primatus fidei Petri est praesidium imitatis et stabilitatis fidei a Christo pro Ecclesia sua institutum. Ceterum, vel supponitur Episcopos docere oppositum eius quod iam in Ecclesia consentiente Apostolica Sede definitum est et Deus id quoad universum Pastorum gregem non permittet, sicut dictum est: vel supponitur, eos sententiam ferre in aliqua re nondum definita el in hac hypothesi 1° Deus non permittet, ut totus coetus Episcoporum animo schismatico velit aliquid definire etiam cilra consensum Papae, sed id efficiet, ut conditionate tantum determinet, si nempe Papa consenserit: qua in re 2° etsi errarent, nullum Ecclesiae periculum immineret, cum ipsa ad credendum non obligaretur et sententia Episcoporum esset reformabilis a Papa.

Difficultas petita ex infallibilitate Traditionis, cuius testes sunt Episcopi, expedietur in Th. seq.

III. Subiectum immediatum infallibilitatis illud dicimus cui per se non per aliud seu non mediante alio, assistit Spiritus S. ne erret. Quia vero medium non est sola conditio, sed aliquid efficiens, hinc cum dicimus subiectum infallibile non mediante alio, excludimus non puram conditionem aliquam, sed exercitium activitatis alterius, quo Spiritus S. assistit docenti. Quare duplex huiusmodi subiectum auctoritatis infallibilis haberetur, si ct Papa solus esset ex se infallibilis, el coelus quoque Pastorum, etsi unitus Papae esse debeat, sine Papa tamen docente aut confirmante, esset quoque infallibilis. E contrario si Papa solus ex se est inlallibilis et coetus Pastorum non nisi cum Papa el per Papam docentem aut con-

firmitatem est infallibilis, unum est subiectum immediatum infallibilitatis, Huiusmodi horum est quia in hac hypothesis non duo sunt (scilicet habent infallibilitatem per se et non per aliud, quod requiritur ad rationem subiecti immediati, sed est unum, ratione cuius et alii eam participant.

Atqui ex Th. 24., constat, quod Romanus quidem Pontifex ex se solo est infallibilis; ex iam dictis autem in hac Thesi constat magisterium universi coetus Pastorum, seposito magisterio Romani Pontificis, non esse infallibile: ergo non duplex est subiectum immediatum infallibilitatis, sed unum, scilicet Romanus Pontifex qui per se habet infallibilitatis prerogativam. Quare cum ceteris quoque Episcopis docentibus simul cum Romano Pontifice infallibilitas competat, est enim eorum sententia infallibilis: huiusmodi infallibilitas nequit esse nisi participata et mediata, derivata nempe in eos a Petro, cum (cum) sociantur et cuius doctrinam sequuntur.

Dices: nonne semper creditum est, universum Pastorum coetum seu ipsorum consensum esse infallibilem? Respondeo: ita creditum est* ut simul quoque creditum sit (quod quidam videntur in hac quaestione oblivisci) concilia oecumenica non confirmata a Romano Pontifice errare non possunt: b. e. eorum decreta reformabilia esse neque proinde esse ea, quibus obedientia fidei ab omnibus debetur. Porro quod de Episcopis in Synodum adunatis dicitur, id de iisdem quoque dispersis dici debet; neque enim in Synodum coacti minus valent quam in suis singulis manentes sedibus. Haec autem duo si componantur, nimirum consensum Pastorum infallibilem esse et concilia oecumenica non confirmata a Pontifice non habere firmitatem, liquebit id unum creditum semper esse, quod scilicet consensus Pastorum conspirantium cum Romano Pontifice et eo quod cum ipso conspirant, infallibilis sit. Hoc vero non multiplicat subiecta immediata infallibilitatis.

Dices rursus, definitum esse tantum quod Romanus Pontifex infallibilis sit cum definit; quando igitur ipse definitionem non edit et existit tamen consensus Episcoporum in aliquid credendum, in quod quidem ipse Romanus Pontifex consentit, quin tamen definiat (nam docere potest etiam citra definitionem), nondum haberetur certitudo infallibilis veritatis, quod maxime inconveniens videtur; nam non pauca sunt quae vi illius consensus creduntur in Ecclesia.

Respondeo. Adverto 1° nos conclusionem nostram non demonstrare ex verbis definitionis vaticanae, sed ex verbis Christi et institutione Primatus, eamque nos defendere non ut veritatem de fide credendam, sed ut conclusionem theologiam. Adverto 2° quod iuxta ipsam definitionem vaticanam infallibilitas Pontificis est eadem ipsam speciem ac infallibilitas

Ecclesiae; infallibililas vero Ecclesiae non solum habetur cum ipsa sollemniter aliquid definit, sed competii etiam ordinario el universalis magisterio Ecclesiae, ut in sess. 3(l eiusdem Concilii statutum est. His positis dicimus, consensum illum Pontificis ea in hypolhesi esse reapse actum confirmatoris fratrum (pii tribuit vim el robur magisterio ordinario, quemadmodum definitio eius vim et robur tribuit decretis conciliaribus.

Nonne, inquires, Apostolis omnibus eorumque successoribus promissus est *Spiritus veritatis* (Ioan. XVI. 13.), dictumque est a Christo (Matlh. XXIV. 20.) ecce *ego vobiscum* (docentibus) *sum omnibus diebus usque ad consummationem secuti*? Respondeo promissionem hanc factam esse *unitati*, h. e. apostoliseorumque successoribus unitis: hi autem non uniuntur seu revocantur ad unitatem nisi per Petrum: facta est ergo promissio consensui conspirantium cum Petro. Quaestio autem restat quomodo Petrus consulere debeat eorum unitati et quaenam efficacia ipsi competat erga hunc consensum. Id porro discimus ex aliis Christi verbis, iis nempe quibus Petrus, eiusque quilibet successor et Petra fidei Ecclesiae et Confirmator fratrum et Pastor ovium constituitur.

El sane non video, quomodo tuto liceat ex his testimoniis Scripturae inferre hanc Episcoporum infallibililatem. Nonne pariter sicut omnibus Apostolis simul sumptis promissa est infallibililas, promissa quoque est el collata iurisdictio? Ergone decretum disciplinare editum ab omnibus Episcopis citra consensum Pontificis vim haberet obligandi Ecclesiam? non puto, salva auctoritate Primatus. Igitur quaenam est necessitas, ut cum de magisterio agitur verba Christi dicta ad omnes Apostolos ita accipiantur ut valeant pro successoribus Apostolorum etiam independenter ab exercitio auctoritatis successoris Petri ?

Nonne, instabis, Spiritus S. ex aequo assistit omnibus cohaerentibus in unitate, eaque assistentia, qua consensus ipsorum redditur immunis ab errore? Porro si haec immunitas referenda est immediate in Spiritum S. eis assistentem, consensus ipse Pastorum etiam citra magisterium Petri erit infallibilis.

Respondeo. Distinximus superius assistendam duplicem specialem et specialissimam. Ea est qua Spiritus S. ita regit magisterium inferiorum doctorum, ut subordinetur magisterio supremo illudque ii velint docere quod eidem conforme sil et sic consensus eorum exsistat cum Romano Pontifice docente. Altera est, cuius terminus necessarius est infallibililas immediata docentis, cui Spiritus S. assistit. Iam vero si assistentia haec specialissima competeret non solum Romano Pontifici *sed ex aequo* ceteris Pastoribus eius communione fruentibus, ita ut per illam immediate eorum

consensus immunis servaretur ab errore: (licendum esset consensum Pastorum etiam sine magisterio Romano esse infallibilem supremamque normam credendi. Verum non ita res est concipienda. Assistentia quidem specialis Spiritus S. st' porrigit immediate ad omnes, sed assistentia specialissima attingit immediate Romanum Pontificem, assistentia specialis immediate ceteros, eosdemque mediale assistentia specialissima. Illi enim soli competit immediate assistentia ea, cuius necessarius terminus est infallibilitas docentis, quo non docente nullum est magisterium infallibile, quo vel solo docente existit magisterium infallibile. Ergo soli Romano Pontifici huiusmodi assistentia immediate competit.

Huc porro redit sententia catholica: concilia oecumenica, non confirmata a Romano Pontifice, errare posse; confirmata vero non posse. Si enim ita res se habet, necesse est dicere, magisterium totius concilii, deficiente magisterio Romani Pontificis, non frui saltem immediate assistentia ea specialissima, eadem vero frui immediate solum magisterium Romani Pontificis, quo accedente, sententia ab eo probata infallibilis habetur. Quare assistentia, qua immediate regitur Pastorum ceterorum coetus, ea est, quae eorum convenit conditioni, quatenus nimirum sunt inferiores doctores, illa scilicet assistentia, quam diximus specialem. Mediale vero propter consensum cum doctrina infallibilis magistri, sicut sententia Romani Pontificis evadit sententia una totius coetus, ita et infallibilitas propria illius sententiae universo consensui participatur: « Magnum et mirabile (ait Leo Serrn. IV.; huic viro (Petro) consortium Potentiae suae tribuit divina dignatio et si quid cum eo commune celeris voluit esse principibus, *nunquam nisi per ipsum dedit quidquid (diis non negavit...* In Petro ergo omnium fortitudo munitur et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, *ul firmitas quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur* ».

Itaque, ut dicta in summam contrahamus, doctrina haec redit 1° ad ea quae ex analysi testimonium Scripturae collegimus. Id enim postulat a) *ratio Petrae*, coetus enim universus Pastorum spectat ad aedificium: hoc porro non est ex sese firmum, sed firmum fit per Petram; Petra autem Ecclesiae firmam facit Ecclesiam sibi innixam ενεργητ.ζώ; Petra est enim ratione auctoritatis, quae activa est et ad agendum ordinata: firmitas ergo Ecclesiae ab auctoritate Petri se exercente dependet. Cum igitur Petrus sit Petra lidei et firmitas fidei sit infallibilitas, haec immediate reperitur in Petra docente, quae firma ex sese est eaque sola: mediale in aedificio ideoque in coetu ceterorum Pastorum, qui ad aedificium spectant. Id postulat b) *dignitas Confirmatoris*. Si enim fides non solum

singulorum sed et coelus totius fratrum confirmatione indiget, non est ex se firma ideoque infallibilis; firma vero et infallibilis ex sese est fides confirmatoris. Id c) postulat *dignitas Pastoris universalis*, erga quem ceteri etiam Episcopi simul quoque sumpti sunt oves pascendae. Qui enim doctrina pascendus est, ipse per se errare potest et ealenus infallibilitas ei promittitur, quatenus Pastorem suum sequitur. Ergo subieclum infallibilitatis non est duplex, sed unum, a quo celeris quoque ea communicatur.

Aliis verbis: si id neges, oportet ut neges quoque vim argumentationis qua ex his testimoniis demonstratur Primatus Papae, vel alium conceptum tibi effingas Primatus eiusdem. Cuiusmodi est enim iste Confirmator fratrum, si fratres sint firmi citra exercitium muneris confirmatoris? et quodnam est hoc exercitium nisi magisterium? nonne eo eo»firmare sonat activitatem et actum? Idem dicas de pastore. Pastor est ille qui pascit, cuius ductum oves sequuntur et si doctrina quoque pascere debet, pastor est cuius actuale magisterium oves audire atque sequi debent. Nonne et Episcopi simul sumpti sunt oves Petri? ac qua ratione sequi tenetur ductum Pastoris ille, qui quin Pastorem audiat est infallibilis? Idem valet in Petra. Petrus est Petra Ecclesiae et Petra fidei Ecclesiae, at non Petra iners, sed efficax, Petra est enim propter auctoritatem, auctoritatem scilicet clavium, quae actuosa est et propter actum data est. Cum ergo Primatus potestas data sit propter actum, et in ipso actu sive exercitio eiusdem salva debeat esse dignitas Primatus; oportet ut qui oves sunt, cum docent aut pascunt, a magisterio illius dependeant qui est eorum Pastor, Confirmator, Petra.

Id 2° tenendum est si vere nolumus esse gallicani. Doctrina enim gallicana, ut iam ab initio huius quaestionis monuimus, non in eo est tantum quod negat Papae infallibilitatem, imo id est consequens alterius sententiae capitalis, quod nimirum suprema auctoritas Ecclesiae sit per se penes universitatem coetus Pastorum, coelus non quidem seiuncti a Romano Pontifice sed ei adhaerentis; ex qua consequitur quod in synodis oecumenicis, quas utique R. P. convocare et quibus praesidere debet, auctoritas suprema sit penes universitatem et idcirco sint ferendae sententiae ex pluralitate suffragiorum : quibus sententiis subesse debet ipse Pontifex, licet suffragio suo eas antea non firmaverit: quia vero infallibilis magisterii praerogativa non est nisi penes supremam auctoritatem, et haec non est duplex in Ecclesia, sed una; hinc tandem consequitur quod tantum universitas Pastorum una legitime cohaerentium, non solus primus Pastor sit infallibilis. Iam vero ex his tribus principiis, primo:

supremae auctoritati competit magisterii infallibilis praerogativa; tertio: una est suprema auctoritas in Ecclesia; duo posteriora certa sunt: ul igitur illa consequentia negetur. oportet negare primum, atque ita negare ut utrumque ex posterioribus sit in luto. Id porro fieri nequit, nisi asseras penes Pontificem esse per se infallibilis magisterii praerogativam, penes ceteros per illum: secus enim vel duas ponis in Ecclesia suprema auctoritates, vel infallibilis magisterii praerogativam alteri asseris quam supremae auctoritati.

Obiicere tamen licet ex infallibilitate propria singulorum Apostolorum hoc pacto contra hoc argumentum. Potuit simul cum magisterio proprio Petri consistere infallibilitas aliorum, h. e. vigente Primatu Petri potuit multiplex esse subiectum infallibilitatis; ergo oeconomia a Christo instituta circa Primatum Petri non prohibet quominus eum Romano Pontifice infallibili sint alii quoque ex se infallibiles; sive ex praerogativa Petrae, Pastoris universalis, Confirmatoris nequit concludi solum Romanum Pontificem esse ex se infallibilem.

Pro responsione adverte I quod natura et vis Primatus Petri colligenda est ex verbis Christi acceptis in suo proprio sensu ac adaequato. Adverte 2° quod si infallibilitas singulorum Apostolorum, sicut et eorum iurisdictio, fuit extraordinaria, desitura cum ipsis, rite intelligitur institutio Primatus plena et perfecta, qualis a Christi verbis exhibetur; huic enim institutioni quae per se est universalis b. e. pro omnibus et perpetua, non officit quod per extraordinarium privilegium aliquo brevi tempore aliqui exsistant qui non indigeant iis omnibus praesidiis, pro quibus conferendus est Primatus. Nam forma regiminis propria societatis est ea quae est ordinaria; haec autem continetur ea potestate sociali quae ordinaria est non extraordinaria. Si ergo sola auctoritas apostolica Petri ordinaria fuit, etiam aetate apostolica exstitit eadem forma regiminis Ecclesiae, quae post illam aetatem, idemque Primatus Petri. At si 3° eae praerogativae Apostolorum singulorum fuissent ordinariae et sic futurae fuissent perpetuae, tum profecto alia censenda est futura fuisse forma regiminis Ecclesiae ac nunc est et semper exstitit; in ea enim hypolhesi reapse auctoritas suprema fuisset divisa in plures, nec unum esset caput Ecclesiae, sed plura forent capita. Idcirco in tali hypolhesi Primatus a Christo institutus evasisset secundum suam plenitudinem in Petro suisque successoribus inutilis imo impossibilis. Neque enim tunc fuisset aut potuisset esse opus pro *omnibus* ovibus illa confirmatione aut firmitate fidei profecta a Petro (piam verba Christi in suo

proprio sensu et adaequato accepta prae se ferunt. Quocirca 4° colligimus etiam ex institutione Primatus, quod ea privilegia Apostolica non nisi temporaria esse debebant.

Itaque ad argumentum *dislinquimui* antecedens: viguit Primatus Petri simul cum illis praerogativis Apostolicis extraordinariis, *conc.* viguisset et vigeret si fuissent ordinariae et perpetuae, *subd.* ex aliqua parte, *Z/wzs.* secundum suam plenitudinem, quam Christi verba exigunt, *neq.*

Idem tandem, si penitus inspiciuntur, postulant argumenta ex universa traditione petita. Cur enim causae fidei deferendae sunt ad Sedem Apostolicam suoque debent iudicio definiri? Si in unitate coelus Pastorum communicantium cum Romano Pontifice, etiam citra eius magisterium, haberi posset consensus infallibilis, perperam ea necessitas asserreretur; quod enim necessarium est hoc unum est, ut scilicet sententia infallibilis intercedat ad finiendas lites. Ergo omnis infallibilitas totius coetus derivari dicenda est ei a Pontifice, quatenus sententia eius ex se infallibilis evadit communis universo coetui. Item cur Romani Pontifices praescripserunt Synodis oecumenicis regulam fidei iusseruntque secundum eam iudicari professique sunt Patres universi velle se sequi et debere Apostolicae Sedis doctrinam ne a veritate deviant? Id enim perinde est ac dicere infallibilitatem non esse per se in universitate coetus, sed esse per se in Capite et ab eo derivari in membra cohaerentia sibi.

In promptu est quaedam singularis difficultas. Ex Bulla Martini V.: « *Inter cunctas constat, credendum esse quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, eius nomine proprio expresso, sit successor b. Petri, habens supremam, auctoritatem in Ecclesia Dei* ». Est ergo veritas credenda tanquam facium dogmaticum, quod hic et hic canonice electus sit successor Petri in Primatu. Id porro credendum est statim ac electio canonica innotescit: « Ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur qui a duabus partibus (Cardinalium) electus fuerit » c. 6. *De electione et electi potestate*. Iam vero quis id credendum infallibiliter proponit? Non quidem Pontifex electus; nam ei credendum non est, nisi constet ipsum esse successorem Petri: dicendum est ergo id ab Episcopis proponi; ideoque in hoc saltem doctores esse infallibiles ex se sine magisterio Romani Pontificis.

Antequam respondeo, adverto credendum quidem esse, quod hic canonice electus sit successor Petri oblinens Primatum in universa Ecclesia; non vero imponi obligationem credendi quod hic sit canonice electus. Nec referi quod forte electio non fuerit canonica; sufficit enim quod talis

sernndum prudentem existimationem videatur. Hoc posito factum isiml, quod *hie* canonice electus h. e. secundum normam ab Aposlohca Sede statutam (Th. 14. schol.) sil successor Petri, creditur tum vi illius lidei qua creditur perennitas Primatus, tum vi decreti Poatificis statuentis eum qui ita electus sit. habendum esse nl successorem Petri. Quod quidem decretum a Pontifice latum ad modum legis obligat etiam post mortem legislatoris. Ilis vero positis constat factum istud h. e. hunc esse verum Pontificem, nexum esse eum dogmate ideoque credendum. Quocirca si quaeras magistrum proponentem hoc facium credendum, ipse est Romanos Pontifex, qui ius habet statuendi normam electionis successorum, quique iubet eum haberi ut successorem Petri qui sil canonice electus.

Episcopis vero nullam in hac re pariem esse liquet vel ex ea ratione quam Alexander III. illi decreto addit in line; rationem enim reddens cur aliquid speciale pro electione Pontilieis statuatur, quod nempe tantum maior pais suffragiorum considerata sit non etiam sanior, ideo hoc fieri ait quia </<vor/ //? *Eec'csiis in dubium venerit, superioris poterii iudicio definiri: '¶ Romana γ·iό Ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non p rterit ad superiorem recursas haberi.* Atqui si Episcoporum esset docere quod hic sit successor Petri, ad eos reapse spectaret in electionem inquirere emnque ratam habere et confirmare, ideoque superiores hac in re estent. Al ipsi quoque, non secus ac alii, tenentur absque ulla exceptione eum habere ut Pontificem qui canonice electus est.

Ergo una est in Ecclesia infallibilis auctoritas, quae est auctoritas Romani Pontificis, quae ipsius propria esi in eoque immediate, in ceteris participata et mediale exsistit.

Haec videtur esse doctrina Concilii Vaticani; ait enim *infallibilitatem, qua definitiones Romani Pontificis pollent, esse eam qua Christus Ecclesiam suam instructam esse coluit:* non duplex ergo infallibilitas, sed mia; infallibilitas nempe Ecclesiae est ea, quae per se el immediate in Pontifice residet et per ipsum in alios derivatur.

Quod si dicas nos nimis eoaretare infallibilitatem Ecclesiae, eam omnem revocantes ad infallibilitatem Romani Pontificis; advertimus haud satis accuratam esse hanc rationem loquendi. Nam si *finoliter* infallibilitas spectetur, e contrario docemus, eam sub hoc respectu prius Ecclesiae universae compel re quam Pontifici oamque e se veram infallibilitatem (praenol.). Si aulem ipsa active spectetur, ita eam ad infallibilitatem Romani Pontificis revocamus, ul asseramus universum coelum Pastorum infallibilem esse ex assistentia Spiritus S., quae causa esi infallibililalis, ila tamen ut medium, quo proxime Spiritus S. universo coetui assistit sil

magisterium Pontificis. Illud scilicet de magisterio infallibili asserimus quod universim de auctoritate iurisdictionis affirmatur ab iis qui Primatum Romani Pontificis, (quod a Christo institutus est, defendunt: quod in re locum esse nobis videtur.

Verum sponte hic se offert duplex specialis difficultas, non solum contra hanc Thesim, sed et contra praecedentem, adversus quam reapse haec sunt obiecta. Nam primo obstare dictis in hac et in praecedenti Thesi videtur canon Lirinensis, (qui regulam certam credendi repetit a consensione in universitate: deinde videtur ex dictis imminui plusquam pars est Episcoporum dignitas nec salis intelligi qualis sit auctoritas eorundem in Concilio. Quae difficultates ut removeantur, duas insequentes statuimus Theses.

THESIS XXVII.

Distinguere oportet inter supremum doctorem vel indicem controversiarum fidei et normam quam sequi debet ipse iudex in indicando, quam, quidem in sequendo ne erret, assistit Spiritus S. Haec duo vero confundunt qui ut probent auctoritatem supremam in rebus fidei definiendis esse penes universitatem, provocant ad canonem Lirinensis ipsorumque Pontificum testificationem, qui in suis decretis fidei docent sequendam esse universitatem et consensionem in antiquitate. Porro ipsa universitas Patrum et Doctorum praecedentium verae fidei nobis certum testimonium reddit, quatenus Patres omnes et Declares cum magisterio Cathedrae Apostolicae consentiebant et ab ipsa probati sunt.

I. Sane revelatio ab initio tota facta est completumque est depositum revelationis. Nihil ergo novi quoad rem ipsam exspectandum est, sed sola explicatio obiectiva dogmatum et profectus scientilicus subieclivus. Magistri ergo, qui succedentibus aetatibus existunt, debent semper illud docere quod olim traditum est. Opus est igitur in functione huius magisterii habere semper prae oculis Verbum Dei tum scriptum tum traditum. Id quidem a decessoribus successoribus communicatur, non per infusionem «piandam, sed fieri magisterium quo docentur ii, qui postea in locum magistrorum succedent. Fieri vero potest ut et quidam magistri vel ex ignorantia errent vel ex malitia pervertant doctrinam fierique potest ut in investiganda doctrina penes Scripturam et monumenta traditionis erretur; unde controversias in fide pronum est oriri. Necesse est ergo, ut

exsistat supremus iudex et doctor, qui errare non possit in apprehendenda doctrina divinitus scripta vel tradita et constanter propagata atque in ea promulganda et proponenda fidelibus: cuius proinde indicis doctorisque ministerio eadem semper doctrina ab initio tradita, iugiter conservetur et vigeat in Ecclesia. Oportet igitur ut errare is non possit in investigatione veritatis ab initio traditae, in eaque discernenda ab adulterinis doctrinis postea induetis. Huc autem spectat charisma infallibilitatis, quod non est in eo positum, ut per revelationem aut infusionem notitiae informetur mens docentis; sed in eo quod Spiritus S. ope sua Doctori ita assistat, ut ab errore hic exsistat immunis in investigatione veritatis prius traditae et in proponendo fidelibus credenda dogmata iam prius implicite saltem credita depositoque traditionis consignata. Inde sollemnis definitio Ecclesiae vel universale eiusdem magisterium circa res revelatas eo pertinet ut infallibiliter doceantur fideles, dogma aliquid *esse divinitus revelatum*, ideoque fide divina credendum. Cf. definitionem Immac. Concept. B. V. M. et infallibilitatis R. P. Idcirco veritatem credendam proponendamque fidelibus singuli supremi indices ac doctores extrinsecus accipiunt a perpetua traditione, quae in Ecclesia viget; iuvantur autem assistentia Spiritus S. ne errent ipsi in apprehendenda et tradenda Ecclesiae ea doctrina.

Ilis positis liquet 1° doctrinam contentam Scriptura celerisque monumentis traditionis, haud esse per se solam sufficientem fidelibus ut certitudine infallibili assequantur veritates revelatas: 2° requiri iugiter viventem doctorem et iudicem supremum (qui est Romanus Pontifex, et cum ipso coelus Pastorum), qui infallibiliter fideles doceat quid sit revelatum fideique quaestiones finiat: 3° magisterii huius normam esse traditionem antiquam et universalem Ecclesiae; docere enim debet quod traditum est: 4° opus vero ei esse assistentia Spiritus S. ne, sicut aliis contingere potest et solet, erret in proponenda fidelibus doctrina revelata credenda. Quare patet distinguendum esse inter supremum doctorem iudicemque atque normam secundum quam docet et indicat.

II. Iam vero haec duo confunduntur ab iis, quos modo oportet impugnare. Aiunt enim supremam auctoritatem docendi, auctore Vincenzio Lirinensi, in universitate reperiri. Cur vero? quia, eodem docente (Connu, nn. 3. 4. 38. 4L), *tenendum est quod ubique quod semper, quod ab omnibus creditum est*: quod quidem, ait, ita demum fiet, si *sequamur universitatem, antiquitatem, consensionem*. Porro, subdunt, idem Vincentius mentionem non facit magisterii Romani Pontificis, a quo petenda sit doctrina et infallibilis notitia veritatis, facit autem Conciliorum.

him vero si haec doctrina per se spectetur, sequendam scilicet esse universitatem, seu credendum esse quod ab omnibus ubique tenetur et si haec universitas nunc desit, sequendam esse consensionem antiquitatis, doctrina haec inquam per se spectata non suggerit nisi normam quamdam quae praesto esse debet in decidendis quaestionibus fidei, quatenus proponit quosdam obiectivos characteres verae traditionis quae certe sequenda est. Quam normam quidem omnes sequi debent, etiam concilia, auctore Lirinensi; sed quia fieri potest ut erret quis in investigatione Iustitiae normae, hinc ut peremptorie finiantur fidei quaestiones, oportet esse doctorem aliquem aut iudicem infallibilem, qui nequeat scilicet errare in proponenda doctrina quae traditione continetur. Sive autem dicas doctorem hunc vel iudicem infallibilem esse Synodum oecumenicam, sive Papam, sive utrumque, semper verum est quod praeter consensionem antiquitatis (quae obiectiva quidem existit, sed non infallibiliter cognoscitur cum fidei decreta desunt) et praeter universalem consensum praesentis Ecclesiae in re nondum definita (quae universalitas non supponitur plena, non enim excludit quorundam dissensiones, secus non esset locus quaestioni), requiratur sententia alicuius indicis qui rem definiat. Quinam autem sit hic iudex, id non ex hoc canone Lirinensi, sed aliunde, h. e. ex Christi institutione per Scripturas vel universalem consensum traditionis manifestata colligendum est: ex quibus constat, ut probavimus, talem iudicem esse Romanum Pontificem. Igitur perperam ad hunc canonem Lirinensis provocatur, ut impugnetur infallibilitas Romani Pontificis; confunditur enim norma sequenda in magisterio, cum ipsa auctoritate magisterii.

Si vero doctrina Venerabilis secundum eius propositum spectetur, ea huc redit. *Cum novae exoriuntur haereses* (c. 38.), iis 1° opponatur praesens consensus universalis Ecclesiae: si universalitas praesens haud ita clara sit, quaeratur 2° antiquitas; quod si aliquis dissensus in ea quoque appareat, praeponeatur 3° decretum, si sit, universalis Ecclesiae vel Concilii; si autem hoc desit, tum 4° collatis Maiorum sententiis, sequamur eos, qui diversis licet temporibus vel locis in unius tamen Ecclesiae catholicae communione permanentes, magistri probabiles exstiterunt et quod non unum aut duos tantum, sed omnes pariter uno eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognovimus, id pariter sequamur; scilicet sequamur consensionem in antiquitate cc. 4. i. 6. 37. Non autem semper, ait, neque omnes haereses hoc modo impugnandae sunt, sed novitiae recentesque tantummodo, cum primum scilicet exortae sunt. Antiquiores vero quascumque vel schismatum vel

haeresum profanitates nullo modo nos oportet nisi aut sola, si opus est, Scripturarum auctoritate convincere aut certe iam antiquitus universalibus Sacerdotum catholicorum conciliis considas damnasque vitare (c. 38.). Illa sero methodo contra exorientes errores usos fuisse docet Vincendus tum universim doctores, tum Romanos Pontifices (c. 9.) tum Concilia (c. 32.) in suis edendis decretis.

Itaque dicimus 1° scopum Vincendi fuisse suppeditare methodum seientilicæ (a) inquisitionis pro invenienda veritate contra novas haereses; ideo enim distinguit inter novas et veteres, quia quoad has iam habemus definitiones Ecclesiae, quoad illas debemus ipsi nobis consulere. Quare quaerendum primo, quid universa teneat Ecclesia; quod si constare nequit consensus universalis propter adversantium discordiam, quaeratur antiquitas et quidem si in ea occurrat sententia vel decretum universae Ecclesiae aut Concilii, quod insurgenti errori adversetur, id satis est: si autem illud desideretur; si loca antiquitas consentit, illud teneatur quod ea docet: quod si aliqua discrepantia et inter praecedentes doctores reperitur, sequamur « nullorum atque maiorum consentientes sibi sententias magistrorum » (c. 77.).

2° Haec methodus, iuxta Vincentium, adhibenda est et ab iis qui definitionem fidei sunt condituri; debent enim illud sua auctoritate firmare et credendum proponere, quod antiquitus traditum est et quod universa Ecclesia modo tenet, si vere consensus quoque universalis adest.

(a) Videntur quidam theologi non satis distinguere inter duplicem methodum adhibendi auctoritatem Patrum in quaestionibus Theologicis, Aliquando enim spectantur Patres tanquam testes et doctores divinitus instituti, quorum consensus infallibile est argumentum veritatis revelatae vel est certissimum testimonium consensus totius ecclesiastici magisterii in veritatem revelatam et quoniam quavis aetate consensus totius magisterii in aliquid tanquam revelatum est infallibile motivum certitudinis eiusdem ideoque et antiquitatis doctrinae idque valet eadem ratione pro quavis aetate: hinc par est vis huius demonstrationis ex Patribus ad cuiuscumque seculi consensum provocetur. Hanc licet appellare methodum dogmaticam. Aliquando vero praecisione facta a caractere testium aut doctorum divinitus institutorum, atque ab infallibilitate magisterii Ecclesiae, si praesertim disputetur cum iis qui haec negant, spectantur simpliciter Patres ut testes historici qui referunt immediate vel mediate id quod antiquitus traditum est ab Apostolis Ecclesiae, ut concludatur quatenus sit doctrina Apostolica, quam haeretici quoque ut veram recipiunt. Cum haec methodus adhibetur: vel moralis certitudo orta ex eorum consensu urgetur vel ad quosdam solum provocatur et, ut in testibus historicis fieri solet, magis tunc habetur in pretio testimonium antiquioris quam recentioris, licet ille in magisterio Ecclesiastico divinitus instituto minore fruatur auctoritate. Sic e. g. testimonium Ignatii Martyris aut Tertulliani praefereamus testimonio Leonis M. aut Chrysostomi. Hanc methodum possumus appellare criticam vel scientificam. Hanc porro methodum, etsi non solam, prae oculis habuisse censemus Lirinensem.

Ideoque 3° huiusmodi methodi spectat ad stadium inquisitioni tingilqtie normam, quam quilibet inquisitor veritatis sequi debet. Quia vero 4° in ea norma investiganda error subrepere potest, ideo ipsa existente adhuc requiritur supremus doctor et index, qui infallibiliter eam normam sequens doceat quid sit traditum seu revelatum; hinc per propositionem huius normae non excludit Vincente ultimum indicium infallibile Romani Pontificis.

Cum autem Concilii mentionem facit, non excludit 6° decreta Romani Pontificis; nam primo mentione facta specie unius pro genere, et alia implicite significatur; cum praesertim definitio Romani Pontificis et definitio conciliaris non sint proprie duae species unius generis, sed differant modo, cum definitio ipsa Concilii sit definitio Romani Pontificis sollemniori modo proposita. Deinde vero auctoritatem solius Romani Pontificis sufficientem esse pro finiendis quaestionibus fidei satis Vincentius significat allato exemplo Stephani in causa baptismi, « qui cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen prae ceteris restitit, dignum, ut opinor, existimans si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat », cuius Stephani decreti exitum fuisse docet Vincentius illum qui est « usitatus et solitus: retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas » (c. 9.).

Celerum 7° cum dicitur universam Ecclesiam vel consensionem errare non posse; duplex quaestio fieri potest a) utrum universa Ecclesia errare possit: b) quaenam est intrinseca ratio seu principium proximum huius inerrantiae. Priori quaestioni respondendum est negative, sed (quae est responsio ad alteram quaestionem) propter Petrum eiusque successores, quorum magisterium universa Ecclesia sequitur. Neque id negatur, sed supponitur a Vincentio.

III. Pariter Pontifices fidei decreta promulgantes doctrinam propositam auctoritate veterum atque consensu etiam praesenti Ecclesiae probabant, ut Caelestinus epistola citata ad Cyrillum, Leo in sua epistola dogmatica ad Flavianum, Agathin epistola ad concilium Vi. Verum quid inde inferri potest? nonne eadem dogmata auctoritate quoque Scripturarum probabant? ergo ne penes Scripturas est suprema auctoritas docendi in Ecclesia, excluso magisterio authentico et infallibili? nonne ipsa Concilia oecumenica eadem methodo sunt usa? ergo ne in Conciliis negabunt adversarii esse supremam et infallibilem potestatem docendi? Scilicet Pontifices illud exsequebantur, quod monuit Lirinensis, sequebantur enim normam veteris traditionis, sed sequebantur infallibiliter propter assistentium divinam et exinde, infallibiliter constabat omnibus verum esse revelatum quod ab iis credendum proponebatur.

IV. Cuius pontificiae auctoritatis vis ut plenius intelligatur subiungendum est quod ultimo loco posuimus in thesi. Nempe cum ad veterum testimonia Pontifices recurrunt aliquid definituri, illa non considerant avulsa ab auctoritate Apostolicae Sedis, sive, quod perinde est, non praescindunt a praecedente magisterio Romanae Sedis, sed imo eius rationem habent coque stabilitur perpetua sincera propagatio per successiva secula doctrinae ab initio traditae. Et sane cum opus sit ut medium existat quo doctrina ab initio tradita conservetur et perpetuo propagetur, huiusmodi medium est infallibile magisterium, ille autem proprium est Romanae Cathedrae, quae centrum est unitatis fidei et ad quam proinde necesse est omnem convenire Ecclesiam, si traditionem apostolicam conservare velit. Quare magisterium ceterorum conforme esse debet magisterio Romano iique lanium in Ecclesia probati doctores veracesque testes traditionis divinae habili sunt, quorum testimonium et doctrinam Romana Sedes vel disserta testificatione, vel usu eorundem cognito et permissio probavit (cfr. decretum Gelasii I.). Hinc interrogatus Pontifex Hormisdas a Possessore Episcopo, quid de libris Fausti Reiensis sentiendum, respondit ep. 70.) ea operi non recipi a Romana Ecclesia. Ergo cum ad testes antiquos provocatur, non abstrahitur a sententia Romanae Sedis Romanique Pontifices cum aliquid definiunt sequuntur tandem veluti normam doctrinam suae cathedrae, quae nunquam habuit maculam aut rugam, in qua nunquam defecit fides, sed in qua conservata semper est ea quae est ab Apostolis traditio.

Quid ergo voluit dicere Augustinus cont. Julianum l. 1. c. 4. n. 13. inquiens: « quid enim potuit ille vir sanctus (Innocentius Rom. Pontifex) africanus respondere conciliis nisi quod antiquitus Apostolica Sedes et Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia! » Advertimus heic Augustinum non loqui universaliter seu non exhibere normam secundum quam indicia a Romana Sede proferenda sint, sed loqui in hypothesi speciali, in quaestione scilicet de peccato originali et necessitate gratiae, in qua quidem quaestione unanimis erat consensus Ecclesiarum Occidentis et Orientis. Porro eum Julianus videretur respuere auctoritates ab Augustino allatas eo quod essent tantum occidentalium videreturque exigere totius Ecclesiae consensum, respondet Augustinus, sufficere ei debere auctoritatem Ecclesiae occidentalis et Apostolicae Sedis, ideoque Innocentii qui in ea sederet. Cur vero? quia Innocentius non potuit (quaecumque tandem sit causa huius impossibilitatis, de qua causa Augustinus non loquitur, sed quam supponit) aliud respondere quam quod in ea re et antequam ipsa Apostolica Sedes et tunc cum ceteris ecclesiis tenebat

Ecclesia Humana. Si enim aliquid ab universa Ecclesia creditur, certe Romana Sedes circa id consulta nihil aliud respondere potest quam quod universa Ecclesia credit. Hac responsione iit satis Iuliano flagitanti condendum Ecclesiae in ea quaestione.

Verum superest adhuc quaestio duplex: 1° unde sit haec impossibilitas erroris in Romano Pontifice: 2° quid fiet a Romana Sede cum deest consensus Ecclesiarum, et quanta est vis eius magisterii in hae hypothesis. Huic alteri quaestioni utpote subiecto suo extraneae non respondet Augustinus, eius tamen solutio pendet a solutione prioris. Neque priori quaestioni Augustinus facit satis directe, quia, ut diximus, potius supponit infallibilitatem Pontificis; verum aliquid innuit quo solvi quaestio potest. Nimirum cum ait non potuisse Innocentium respondere nisi quod ipsa Apostolica Sedes antiquitus tenuit; quibus verbis significatur doctrinam Apostolicae Sedis esse normam veritatis.

Dices. Episcoporum magisterium unanime repraesentat traditionem : haec nequit esse falsa: ergo magisterium universitatis est per se infallibile.

Haec est difficultas, cuius solutionem promisimus in Th. praeced. Respondeo. Antecedens simpliciter verum est, si Episcopi omnes doceant simul cum Rom. Pontifice consentiente vel expresse vel tacite, sive doceant quod iam Romana Sedes probavit: qua in hypothesis conceditur simpliciter consequens. Si vero aliquid nondum definitum doceant citra consensum Romani Pontificis, distinguendum est. Quae distinctio ut intelligatur, advertendum est aliud esse quod in iis, quae explicite credenda proponuntur ab universo Episcopatu contineatur plus minus implicite, ea quoque veritas revelata, de qua est quaestio, aliud quod actu voluti reflexo cognoscatur in illis haec veritas et infallibiliter cognoscatur. Primo modo se habet traditio contenta magisterio Episcoporum ad eam veritatem de qua est quaestio, sicut se habet Scriptura ad plures veritates in ea certe contentas, de quibus tamen disputatum est et disputatur: continetur scilicet ibi veritas, sed nondum infallibiliter cognoscitur. Altero modo habetur cognitio certa et infallibilis huius veritatis.

Hoc posito ita distinguimus: magisterium Episcoporum repraesentat traditionem quod eas veritates quas necessario credendas proponunt (Cf. th. praeced. p. 1.) *conc.* : quoad alias veritates illis implicite contentas,

A h. e. hae quoque veritates in iis quae docent continentur, *cone.* : hoc ab iis certa investigatione eruuntur et proponuntur fidelibus citra magisterium Romani Pontificis, *subd.* iudicio reformabili, *cone.* irreformabili ideoque infallibili, *neg.* Et sane depositum quidem revelationis omnibus Episcopis commissum est custodiendum (1. Tim. 6. 20.), sed praecipue

Apostolica»' Sedi, in qua semper ab omnibus servata est ea quae est ab Apostolis traditio Irenaeus L s. e.). Neque est supponendum, quod notitia clara et distincta totius depositi sit penes quamlibet Sedem episcopalem, quod historice constat esse falsum.

DE CONCILIIS f

THESIS XXVIII.

Singuli Episcopi catholici h. e. communione fruuntur Romanae Sedis, id habent propriam prae ceteris fidelibus, ut sint magistri authentici verique iudices etsi non supremi In causis fidei et cum singuli in suis sedibus de sententia, praesumendum est veridice doctrinam eorum esse catholicam h. e. doctrinam cathedrae Petri. Eos vero in Synodum oecumenicam convocandi potestas coactiva est solum penes Romanum Pontificem, isque solus ius habet iisdem praesidendi auctoritate iurisdictionis. Coacti proinde in Synodum oecumenicam Episcopi obtinent a Romano Pontifice auctoritatem docendi cum ipso universam Ecclesiam ibique sunt ex sese veri indices fidei, quorum tamen iudicialis auctoritas vim suam erga fideles exerit. Et cum definitio ex cathedra nraeverit, habent ipsi convocati in Synodum ius et officium instituendi de ea examen non quidem dubitativum sed comprobativum. Comprobantes autem suo suffragio debito doctrinam a Pontifice propositam, eam sua quoque auctoritate indicant simulque cum ipso Romano Pontifice definiunt et confirmant. Sententia tamen Episcoporum ideo peremptoria est et infallibilis, quia Romanus Pontifex simul cum ipsis rem definit.

Nota. Quoniam in hac thesi agimus de Episcopis in Synodum oecumenicam convocatis neque ad absolvendam quaestionem de infallibilitate potest haec thesis nunc praetermitti: ne materiam unam dividamus et eadem repetere cogamur, omnia huc congesimus quae de auctoritate Romani Pontificis erga concilia oecumenica adime restant dicenda vel uberius demonstranda, de potestate scilicet convocandi et praesidendi etc.

I. Cum Christus doctrinam divinitus revelatam voluerit certa serie testium et doctorum a se instituta perpetuo custodiri, praedicari et propagari: ille dicitur in Ecclesia magister seu doctor *authenticus*, qui ex officio divinitus institutus ius et obligationem pariter habet custodiendi, praedicandi ac propagandi doctrinam revelatam atque ex eadem divina ordi-

natione ius habet exigendi fident doctrinae a se traditae. Porro magister authenticus duplex distingui debet : *auihenljc..* niniid el infallibili** } qui nempe absolute exigit fidem doctrinae a se traditae eo quod ipse est qui docet: atque *(tiillienlicia ùmplkiter, per xc fallibili**, qui exigit fidem doctrinae a se traditae quia ipse docet simul cum centro seu capite universi magisterii authentici cuius ipse est membrum. Αὐθεντία nempe seu auctoritas docendi amplius palet quam infallibililas: potest scilicet competere alicui auctoritas docendi, quin tamen eidem competat infallibililas. Kalio est quia ad αὐθεντίαν magisterii generatin, sufficit quod quis ius habeat docendi et exigendi ul ipse audiatur eaque doctrina quam proponit credatur: non autem requiritur ul normam magisterii sui ab alio superiore non recipiat. Id autem proprium est magisterii supremi el infallibilis, quod aliis est norma doctrinae. Postulatur quidem infallibililas in magisterio authentico, secus enim non posset facere salis fini propter quem est institutum, sed non est opusul eadem inhaereat singulis membris eiusdem magisterii authentici.

Iudex vero ille est qui ex publica auctoritate sententiam fert super aliqua particulari controversia, cui sententiae parendum sit. De essentia indicis non est quod ipse ius dicat seu statuatur, h. e. ipse sibi constituat normam seu legem, secundum quam indicandum sibi sil: constat id ex utroque iure canonico et civili neque de essentia indicis est ut eius sententia sit peremptoria, ila ut fieri non possit ut ei non pareatur salisque est quod ei parendum sit, si a superiore vel supremo indice ea non reprobetur vel confirmetur: qua confirmatione exsistente, ea sententia prioris indicis vim suam totam exerit, eique, non soli sententiae, superioris, parendum est: liquet id pariter ex utroque iure.

Iam vero manifestum est tum universos Episcopos simul cum Petro constituere magisterium illud authenticum, cui propter suum caput inlallibililas competit, tum singulos, qui pariem tenent in solidum unius Episcopatus, esse in suis ecclesiis magistros fidei authenticos et indices. Singuli enim suas cathedras habent singulisque porlio gregis est adscripta, quam regat unusquisque el gubernet auctoritate episcopali, quae est auctoritas iurisdictionis h. e. auctoritas *a)* leges ferendi pro suis ecclesiis, ideoque et docendi: *b)* indicandi in omnibus iis in quibus oves suae regi debent, ideoque etiam in causis fidei pro quibus est institutum magisterium Ecclesiae: *c)* coercendi. Haec porro auctoritas docendi et potestas iudicialis propria est Episcoporum. Quamvis enim el alii fideles docere possint: hi tamen 1° non succedunt iis, quos Christus ad docendum misit, seu non spectant ad seriem eorum, (pios Christus testes et doctores instituit in

: neque proinde **i'** ex officio di\initus instituto ius habeiit praedicandi, custodiendi et propagandi Iidem: neque 3' ius habent exigendi ul ipsi audiantur el ea doctrina credatur quam ipsi proponunt. Dcest quippe iis iurisdietio, cuius pars est auctoritas docendi. A iudicio quidem Episcopi appellare licet: quia tamen sententia eius ex auctoritate prolata est: si agatur de re nondum definita aut satis clara in Ecclesia, id saltem illa exigit ut fidelis subditus eam reveareatur non impugnando eam publice, quia auctoritas iudicis contemnenda non est et unitas servanda est in Ecclesia, cuius cura commissa est Episcopo, qui a suo superiore non ah inferiore indicandus est. Cum dicimus *ceteros fideles*, intelligimus eos qui neque ex privilegio Romani Pontificis potestatem habent episcopalem ordinariam vel eius quamdam participationem in aliquam partem gregis: hi enim, eo privilegio posito, comparandi sunt quoad hoc Episcopis.

II. Ex dictis consequitur quod secundo loco statuimus in thesi, cum nempe Episcopi in suis ecclesiis docent quae spectant ad Iidem assentmque requirunt, praesumendum esse iuridice, quod eorum doctrina sit vera seu catholica h. e. doctrina cathedrae Petri. Praesumptio est generatim anticipata rei, quae per se in dubitationem venire possit, opinio ex indiciis vel coniecturis desumpta. Praesumptio iuris, si de iure humano positivo sermo est, est ea quae in canone aut lege *invenitur expressa*: si vero de iure naturali el divino sermo sil, dici potest ea quae ex iure sive naturali sive divino necessario colligitur, sive ab eo exigitur. Ea admittit quidem probationem in contrarium, secus ac *praesumptio iuris el de iure*; sed donec probatio allata sit, ipsa lavet illi pro quo stat. Inde rationabiliter (praesumptio enim probatio quaedam est) creditur id quod ius praesumit.

Porro in ipsa institutione divina doctorum divinaque promissione, praesumptio ea. quam diximus, innititur. Voluit enim Christus esse Doctores, quos audire deberent fideles promisitque quod nunquam eorum concors consensus a magisterio Petri discederet singulosque iuvat auxilio suo ut, nisi sibi ipsi desini, velint in unitate manere Petrique cathedrae semper consentire. Iam vero si haec est lex Christi ul doctores sint et ab iis fideles doctrinam accipere debeant: 1° cum ipsa lex naturae doceat, ut is qui auctoritate et officio agit, in iis, quae ad suam auctoritatem officiumve spectant, praesumatur iure agere; Christus auctoritatem docendi et officium Episcopis conferens, eo ipso dicendus est voluisse, ut praesumeretur eos iure uti auctoritate sua h. e. recte docere. 2° Cum constet concordem consensum doctorum non discessurum a doctrina cathedrae Petri, certum

est quoque quod pluralitas horum in confuso accepta non discedit: alio
hac vero pluralitate singuli quidem singillatim abesse possunt; sed quia
nemo censendus est malus aut impar muneri suo, nisi probetur, de nullo
Episcopo specialim arbitrari licet quod ab eo consensu deficiat nisi pro-
betur, b. e. praesumendus est concors esse cum consensu universali. Est
igitur haec praesumptio iuridica, in ipso divino iure fundata.

Quare haec praesto sunt fidei inquirenti veritatem: 1° certum est,
Romanam Sedem praestare omnibus quaerentibus fidei veritatem: 2° cer-
tum est, consensum Doctorum divinitus institutorum cohaerere semper
cum cathedra Romana et quidem *formaliter* et *materialiter* in iis omnibus
quae explicite ab illa iam sunt tradita et traduntur: formaliter saltem
quoad debitam subiectionem voluntatis et intellectus in iis, quae adhuc
ab illius iudicio non sunt definita. 3° iure praesumendum est, singulos
Episcopos communionem habentes cum cathedra Romana illud idem
docere quod ipsa docet. Ergo si alterutrum ex prioribus consulere fidelis
potest, notitiam veritatis assequetur; ex primo quidem quoad quodcunque
doctrinae revelatae caput etiam nondum definitum, si Sedes Romana
respondere velit: ex altero autem quoad omnes veritates, quas explicite
cum Romana Cathedra docente profitetur consensus Pastorum. Quod si
neutro, medio uti valet fidelis, ut rudibus usuvenire potest, tunc magi-
sterio Episcopi sui contentus sit; ei enim fidem adhibens credensque
doctrinam esse revelatam eam quam Episcopus docet, rationabiliter agit:
est enim voluntas Dei ut oves pastorem suum audiant praesumantque
eum bene docere, nisi contrarium probatum sit: quare etsi errorem do-
ceatur fidelis, error eius erit materialis non formalis veraque virtus
fidei in eo semper vigeat. Liquet autem huiusmodi consensum praestitum
Episcopo, qui solus audiatur, mulloque magis inferiori qui vices Episcopi
expleat, esse vel formaliter vel eerie virtualiter semper conditionalum.
si nempe haec est doctrina Ecclesiae, haec est doctrina Romanae Sedis;
volumus enim credere quod universa Ecclesia credit, sicut in symbolo
fidei profiteamur dicentes: credo sanctam Ecclesiam catholicam.

Contingere quidem potest, ut fidelis quis dubitet an Episcopus suus
vera doceat: constat tamen historice, ipsa ratione suffragante, quod huius-
modi dubitationes in mentibus rudium rarissime excitari sponte solent;
talis enim dubitatio opus est cuiusdam reflexionis, quam rudes adhibere
non solent, qui potius intuitionem directam licet confusam, quam reflexam cogni-
tione distincta generalim utuntur. Nec praetermitti debet auxilium gratiae
divinae, quae singulos regit secundum eorum conditionem et necessitatem.
Quare assensus huiusmodi hominum in doctrinas traditas ab uno doctore

et esl .<< -X'/.-/. 4 , cr<*dmit enim Deo revelanti propter Ecclesiae att-
 cioriiatem, licet identidem error materialis esse possit et est a\$\$?nsu8
firmus, nulla enim dubitatione pulsantur. Si tamen vera dubitatio oriatur;
 \ 'I agitur de veritate iam definita, vel secus: si nondum est veritas
d'linita, cum credere fidelis non teneatur, nullum detrimentum eius fides
 patietur eo quod ipse doceri a suo Episcopo non possit. Si nutem agatur
 dc re iam definita, et dubitetur an Episcopus oppositum doceat illi, quod
 explicite universa Ecclesia profitetur et quidem dubium sil positivum,
 utique iam praesumptio ex parte deficit, cum aliqua probatio in contra-
 rium exstet fideique assensus suspendendus erit: sed huiusmodi dubitanti
 facile erit veritatem invenire, cum iam supponatur in eo quaedam cognitio
 consensus universalis oppositi, quorum sententiam sui Episcopi compara-
 vit; secus enim dubium non fuisset positivum.

III. Nunc consideremus Episcopos in Synodum oecumenicam collectos;
 de quibus oecumenicis synodis ul omnia heic complectamur, quemad-
 modum monuimus, docemus primo, quis eas possit convocare.

Humanus scilic t Pontifex unus ius habet convocandi ex potestate Con-
 cilium oecumenicum. Concilium Episcoporum diflert ab Episcopis in suis
 sedibus manentibus ratione specialis potestatis et actionis: quoad esse
 enim, sive in suis sedibus maneant siv.» collinantur in unam Synpdum,
 sunt semper Episcopi unum corpus suo capiti cohaerens, unus Episco-
 pi.tus, cuius singuli in solidum partem tenent. Al in suis sedibus manentes
 simplices Episcopi singuli in suas ecclesias potestatem solum habent
 casque regunt, ideoque singuli ab aliis seorsim et independenter ope-
 rantur. At in Synodum collecti 1° conferunt simul operationes, consilia
 el suffragia, ulex omnium actibus unus fiat actus: 2° non solum in suam
 Ecclesiam potestatem exercent, sed in unam provinciam, si Synodus sit
 provincialis, vel in univers m Ecclesiam, si Synodus sit oceumenica : patet
 autem quod haec collatio omnium actionum in unam, collatio consiliorum
 el suffragiorum per se obtineri etiam potest ab Episcopis manentibus in
 sui- sedibus, quo posito haberetur certe aequivalenter Synodus quoad
 cius pariem formalem : nihilominus plenius el efficacius talis collatio haberi
 potest ordinarie, cum simul coeuntes Episcopi sua consilia invicem sibi
 communicant suffragiumque ferunt. Discrimen est ergo quoad Episcopos
 collectos in Synodum el eosdem in suis sedibus manentes tum ratione,
 actionis, quatenus in Synodo una est actio ex pluribus eaque una actione
 regitur vel aliqua porlio Ecclesiae vel universa Ecclesia, lum ratione
 potestatis (piae huius actionis regentis principium est. Nunc de Synodis
 oecumenicis loquimur. Quod autem de eorum convocatione dicemus, in-

i. intelligendiim esi quoque de ea actione qua omnium Episcoporum in suis sedibus manentium suffragia de aliqua re exquirerentur ut decretum communi nomine ederetur. Ratio enim formalis Synodi et in hoc reperitur.

Distinguendus est duplex actus convocationis. Alter qui est actus iurisdictionis in eos qui convocantur, qui actus proinde, cogit eos ut veniant: unde dici potest convocatio coactiva, vel simpliciter convocatio ex potestate. Alter actus convocationis est actus ministerii exhibitus in obsequium potestatis iurisdictionis, aut est actus consilii vel exhortationis, ut Episcopi conveniant in Synodum. Actus consilii aut exhortationis ab Episcopis quoque poni potest rogantibus et exhortantibus ut Synodus fiat. Actus convocationis praestitus in obsequium potestatis iurisdictionis dici potest convocatio ministerialis, quatenus subordinatur et servii legitimae potestati.

Iam vero quamvis ad Imperatores convocatio ministerialis competat, quae est potius officium, quam ius: convocatio coactiva et ex potestate ad solum Romanum Pontificem spectat nec id negari potest nisi ab iis qui oeconomiam Ecclesiae prorsus pervertunt, inducentes regimen aristocraticum aut popolare, vel Ecclesiam mancipientes auctoritati civili; (pios salis in superioribus confutavimus. Sane 1° illius est iubere omnes Episcopos convenire qui in eos omnes iurisdictionem habet, atqui hic nee ullus alius Episcopus, nec fidelium coetu nec ipse coctus Episcoporum seorsim a Pontifice, nec ullus Imperator est, sed solus Romanus Pontifex, in quo esi plenitudo potestatis, quippe est pastor omnium ovium; ergo ipse solus obligare potest Episcopos omnes ad Synodum. 2° Episcopi in Synodum oecumenicam adunantur ut leges ferant pro universa Ecclesia. Nam, ut iam monuimus, non singuli ferunt legem aut decreta condunt pro suis ecclesiis, sed omnes simul ad unum actum concurrentes legem aut decretum sanciant pro universa Ecclesia: unus est enim actus conciliaris qui immediate refertur ad universam Ecclesiam.

Atqui licet Episcopi sint iure divino subiectum idoneum huius potestatis exercendae una cum aliis et sub Romano Pontifice, quia iure divino sunt Principes, sive habentes iurisdictionem ordinariam in Ecclesia; tamen hanc potestatem ferendi leges pro universa Ecclesia Episcopi nec singuli seorsim, nec simul collecti habent a se vel a Deo immediate, sed solum habere possunt immediate a Romano Pontifice eos ex potestate sua convocante; ergo convocatio Romani Pontificis requiritur, quae conferat hanc potestatem Episcopis. Consequentia palet, quia deficiente potestate nulla est realiter Synodus. Probatur minor et quidem quoad secundam partem, in qua potest esse difficultas. Sane si regimen Ecclesiae esset

arislocraticuin, pronum esset inferre, quod ex ipsa Christi institutione, posito facto adunationis legitimae, Episcopis adunatis immediate iurisdictio competit quae per se in universitate reperitur. At alia prorsus est Christi institutio.

Scilicet ex Christi institutione non duplex est suprema potestas in Ecclesia seu non est duplex subiectum praeditum suprema potestate, sed unum est Ecclesiae caput, sicut ipsa Ecclesia est una; porro suprema potestas ipsa est potestas Primatus atque unicum est eius subiectum, nempe Romanus Pontifex: potestas autem ferendi leges pro universa Ecclesia est actus proprius supremae potestatis; ergo ex se Episcopis celeris sive singillatim sive collective sumptis illa competere nequit. Neque ipsis prout sunt unum corpus sive dispersi sive uniti in Synodum confertur immediate a Deo talis potestas; nam ealenus verum est supremam potestatem esse in coetu Pastorum quatenus ea propria est capitis huius coelus, cuius auctoritate trahi potest ut celeri pastores simul cum ipso et per ipsum concurrant ad exercitium supremae potestatis. Institutio enim Primatus excludit supremam potestatem ab universitate Pastorum omnesque ceteros Pastores simul quoque sumptos subordinali jurisdictioni Romani Pontificis: idcirco Deus potestatem ferendi leges pro universa Ecclesia immediate non communicat nisi uni, vult imo ceteros alios per se non habere; neque enim habere eam possunt qui sunt supremae potestati subordinali. Sunt ergo iure divino Episcopi adunati in Concilium capaces huius potestatis, sed ita ut eam ex capite suo Romano Pontifice accipere debeant. Et sane cum Romanus Pontifex sit Pastor supremus et immediatus cui universa Ecclesia est commissa habeatque plenitudinem potestatis, ipse ius habet ut nemo citra suum consensum ferat leges quae sui subditi obligentur, ergo vel Episcopi in Synodo valeant decreta licet vel morum aut disciplinae condere, oportet vel ad id fiat ipsis facultas a Romano Pontifice.

Quare reiicienda est sententia Bolgeni aucupatoris novarum opinionum, statuentis collalam esse immediate a Christo universalem jurisdictionem Episcopis non prout singuli sunt, sed prout corpus episcopale cum suo capite Romano Pontifice constituunt (Episcopatu p. 1.c. 7.). Nam immediate Christus universalem jurisdictionem soli capiti concessit ac per caput communicat corpori, agenti simul cum capite, potestatem concurrendi ad exercitium universalis iurisdictionis.

Quod si Romanus Pontifex in Ecclesia non sit, nulla est possibilis vera Synodus oecumenica; quia deest caput et subiectum potestatis universalis, sed eligendus est Pontifex: si autem impedimenta exsistant pro

Pontificis certi electione, vel quae electum aut electos dubios reddant et huic malo occurrere non liceat nisi per Synodum omnium Episcoporum; hi quidem ius habent in Synodum conveniendi, ne Christiana respublica detrimentum capiat; sed eorum potestas eo tantum spectat ut consulatur electioni legitimi Pontificis, non ut leges condant pro universa Ecclesia: quia carent hi auctoritate, quam a solo Pontifice habere possunt; quamvis per modum praeparationis et inchoationis leges ferri ab iis quoque possint, vim obligandi habiturae, cum Pontifex existens eas confirmaverit.

Dices iure divino esse seu celebrari in Ecclesia concilia oecumenica: quod quidem modernus Scriptor sane doctus et romanus probare ex eo voluit quod divina assistentia iis sit promissa: ergo ab ipso Deo potestas conciliaris Episcopis confertur.

Respondeo 1° dato antecedente, nego consequentiam: nam etiam Episcopi in singulis ecclesiis sunt iure divino; nec tamen consequens est eos habere a Deo immediate jurisdictionem.

Respondeo 2° *Distinguo* antecedens: sunt Concilia in Ecclesia iure divino praecipiente rem necessariam necessitate orta ex ipsa constitutione Ecclesiae, *nego*: iure divino suadente el consulente, rem utilem el in quibusdam adiunctis etiam praecipiente rem necessariam sed necessitate orta ex ipsis adiunctis ut fini prudenter provideatur, *concedo*. Ratio est, quia ex ipsa Christi institutione Primatus Petri sufficit isque semper in Ecclesia esse debet. Cf. Th. seq.

Ad rationem vero antecedenti adnexam negamus consequentiam: promissa est scilicet assistentia conciliis si rite convocentur, sed non eo ipso praeceptum est ea convocari.

Ius Romani Pontificis asseritur pariter historia veterum Conciliorum. Qua in re advertendum est, ut distinguatur substantia rei a forma accidentali vel modo eiusdem. Substantia in eo est quod ex voluntate Romani Pontificis convocentur Episcopi eiusque auctoritate Synodum constituent, ita ut ab eo fiat Episcopis potestas decernendi de rebus communibus Ecclesiae el sine eius auctoritate Synodus nulla sit. Forma accidentalis est quod certo signo, puta litteris Apostolicis, Bulla aut alia ratione voluntas Romani Pontificis significetur, eademque praeverlat vel sequatur alterius voluntatem, vel ipse prior indicat convocationem vel eam ab alio factam ipse probet et consentiat.

Praeterea advertendum est, munus esse imperatorum Christianorum sua potestate uti in defensionem Ecclesiae magnumque emolumentum accedere auctoritati Ecclesiasticae, cum Principes curas suas sponte conferunt, quod quidem debent, in auxilium Ecclesiae: unde pro sua mo-

deslia Ecclesiastica auctoritas, cum eos cernit recte agere, permittit identidem ut sine praevellente sua admonitione illud exsequantur quod ad bonum Ecclesiae conducit; huiusmodi enim exsecutio Ium ex sui naturae voluntate agentium intelligitur subordinata potestati Ecclesiasticae eaque permissio signum est consensus auctoritatis, vi cuius omnia limit. Rursus advertendum est, quod cum res pacifice agi potest cum potestate civili, ratio omnis suadet ut id fiat: porro ea aetate lex Imperii erat vetans hominum publicos conventus sine consensu Imperatoris; ne ergo aegre ferrent Imperatores legem suam contemni, consensus eorum requirendus erat. Tandem ea aetate vehicula publici itineris per regiones imperii non erant communia omnibus, sed in Imperatoris erant potestate eiusque facultas requirebatur pro eorum usu atque non leves expensae pro itinere tot Episcoporum a locis dissitissimis venientium et sumptus necessarii pro iisdem alendis dum Synodus ageretur, non nisi ab aerario Imperii suppleri poterant: physice ergo impossibile erat Episcopis sine consensu Imperatoris Synodum oecumenicam celebrare, licet iuridice id ex se possent.

Ilis positis aflinnainus 1° factum h. e. Romanos Pontifices priora concilia oecumenica convocasse: affirmamus 2° ius h. e. illos ea convocasse ex potestate convocatione coactiva illosque solos: Imperatores vero convocasse tantum convocatione ministerial]. Sane quoad Im Concilium primum Niceanum convocatum esse a Silvestro testantur Patres Concilii λ I. in sermone prosphonetico ad Imperatorem innuunturque a Damaso epist. 17a (penes Gallandi torn. 6. pag. 321.). Synodum Ephesinam convocata esse auctoritate Caelestini Pontificis docet tum idem sermo prosphoneticus, tum professio secunda Iidei quae in libro Diurno Romanorum Pontificum legitur. Illa quoque Ephesina Synodus, quae postea in latrocinium evasit, auctoritate Apostolicae Sedis h. e. Leonis convocata est, ut ipse testatur epist. 33. ad Ephesinam Synodum. Auctoritatem eiusdem Leonis exoraverunt Valentinianus et Marcianus (ibid. ep. 33.), ut Synodus Chalcedonensis haberetur. Concilium VI. Aegalonis consensu coactum esse colligere ex eo licet, quod Imperator Constantinus hortatus sit ipsum legatos mittere (epist. Imper, ad Leonem II), Patres vero testentur se Aegaloni ut Episcopo universalis Ecclesiae relinquere quid sit gerendum et haereticos se damnare secundum sententiam ab eodem prius latam (in litteris missis a Synodo ad Aegalonem), licet forte modum hac in re excesserint. Concilium VII Adrianus I. consensit ut fieret, quemadmodum liquet ex eius epistola ad Tarasium quae lecta est in Act. 2a. Concilium VIII. voluit Adrianus II. celebrari, sicut inquit idem in litteris ad Imperatorem Basi-

liuiu lectis in Act. 1*. Concilium vei'0 II. non fuit celebratione el convo-
catione oecumenicum, nec tale, dissentiente Vigilio, fuit Concilium V.

Quoad 2, v convocatio Romanorum Pontificum erat ex potestate convo-
catio coacliva et ad ipsos solos ea spectare credebatur. Sane a) tenendum
est omnium oeeumenicorum Conciliorum eandem esse rationem idque
antiquitus quoque creditum fuisse: si ergo disserta testificatione historica
constat, quoddam Concilium convocatum esse auctoritate Romani Ponti-
ficis ita ut ea necessaria crederetur, ut convenirent Episcopi in Synodum,
iuliens eosdem convenire iisque potestatem faciens decernendi; idem de
omnibus dicendum erit. Atqui liquet historice ita convocata fuisse Syno-
dum Chaleedonensem. Etenim Pulcheria Augusta desiderans Concilium
a Leone (epist. 77. ibid.) ait: « propterea tua Reverentia quocumque
modo perspexerit, significare dignetur, ut omnes etiam totius Orientis
Episcopi, Thraciae atque Illyrici, sicut etiam nostro Domino piissimo Im-
peratori meo coniugi placuit, in unam civitatem velociter ab Orientalibus
partibus *valeant convenire* et illic facto concilio, et de catholica confes-
sione et de his Episcopis, qui ante hoc segregati sunt, sicut fides el Chri-
stiana pietas exigit, *le auctore* (~οὐ αὐθεντοῦντο potestatem faciente, ius
conferente) *decernant* ■». Postulabatur scilicet Leonis consensus vel im-
perium, ut Episcopi *valerent* convenire non quidem potestate physica,
quam solus Imperator conferre poterat (cf. dicta paulo ante): ergo pote-
state iuris. In Synodum vero coacti Episcopi decernere debebant *auctore*
Leone, h. e. auctoritate ab eo accepta eiusque magisterium seculi.

Et sane Gelasius ad Episcopos Dardaniae testatur quod « Apostolica
Sedes pro veritate, ut Synodus Cbalcedonensis fieret, *sola decrevit* », sola
nempe per auctoritatem iurisdictionis, qua potestas fieret Episcopis con-
stituendi Synodum et de rebus fidei pro universa Ecclesia decernendi;
nam ex praecepto etiam Christianorum Principium Synodum convocata
esse asserit Leo epist. 114. qua confirmat acta Synodi in fidei causa.
Tandem in eodem Concilio Aci. 1. Dioscorus est reprehensus a legato
Pontificis, universa Synodo probante, quia « Synodum Ephesinam (quae
universalis esse debebat, sed in latrocinium conversa est) ausus est facere
(auctoritatem nempe sibi in Synodo usurpavit haneque habuit) sine au-
ctoritate Sedis Apostolicae, quod nunquam licuit aut factum est. » Aucto-
ritas ergo Apostolicae Sedis necessaria censebatur, ut Synodus haberetur
eaeque auctoritas necessaria credebatur ut Synodus haberi posset, quae
esset auctoritas conferens potestatem, ut Synodus fieret et synodice age-
retur. Et sane auctoritas Apostolicae Sedis non est nisi auctoritas supre-
mae potestatis; haec porro necessaria non est nisi ut praecipiat Synodum

agi el potestatem conférât. Synodus ergo Chaleedonensis quae hanc-sententiam probabat, sciebat se fieri hae necessaria auctoritate Aposlolicae Sedis. Ergo.

Praeterea, quod pro omnibus conciliis universim valet, principium erat Ecclesiastici iuris: *non oportere praeter sententiam Romani Pontificis Concilia cdebrari* (Th. 17. pag. 437.), quod el audivimus mox a Pascha* sino legato Romanae Sedis; *nunupiam licuisse absque auctoritate Apostolicae Sedis Synodum celebrari*; atqui hoc iure vigente necesse fuit ut Romanus Pontifex convocaverit Synodos oecumenicas omnes convocatione coacliva.

Socrates quidem I. "2. c. 17. refert sententiam Iulii hoc pacto: *cum ecclesiastico canone interdictum sil, ne praeter sententiam γνώμην Romani Episcopi quidquam ab Ecclesia decernatur*. Sozomenus autem I. 3. c. 10. idem referens ait: *legem esse sacerdotalem τσπορrixov νόμου, ut pro irritis habeantur (piae praeter sententiam γνώμην Romani Episcopi fuerint gesta*. Ergo secundum ecclesiasticum canonem caret vi Synodus aliquid decernendi sine voluntate aut auctoritate Romani Pontificis irritumque est quidquid ipse non probat. It ergo Synodi vim habeant, oportet eius auctoritate illas convocari, ipso potestatem faciente decernendi aliquid pro Ecclesia.

Tandem cum certa sil historica veritas convocationis factae a Romano Pontifice; cuiusmodi fuerit convocalio, colligi debet ex potestate convocantis el ratione cur eius convocatio requiri potuerit: atqui potestas Romanae Sedis est potestas jurisdictionis in Episcopos, quae eorum actus moderatur el regii neque, ratione habita Primatus, alia ratio excogitari potest cur postularetur convocatio Pontificis, nisi quia potestatem ipse facere debet Episcopis ut decernant: ergo convocatio Synodi facta a Rom. Pontifice eral coacliva.

Cum itaque contingit legi in litteris Romanorum Pontificum, se obedire praecepto imperatorum et concilia convocare ut eis obediant, quemadmodum occurrit in litteris citatis Agalhonis, eae sunt formulae modestae, quibus non formalis obediencia Pontificis, quae in his rebus repugnat (§. 18.), significatur, sed materialis h. e. consensus in illud idem quod Imperatores desiderabant et quantum in ipsis erat, praecipiebant. Idem dicendum de illis formulis obsequii quibus Patres absolutis s\nodis oecumenicis gratias agentes Imperatoribus se ab iis convocatos asserunt; ut videre est in sermonibus prosphonelicis ad Imperatores, vel etiam Patres Synodorum provincialium idem asserentes, ut videre licet in epist. X. Ambrosii ad Gratianum el Valentinianum nomine Synodi Aquileiensis. Loquuntur enim Patres de convocatione ministerial! non coacliva.

b) Constat autem, solos Romanos Pontifices huiusmodi iure legitime usos esse aut uti potuisse. Dicimus *legitime*; non enim agimus de aliqua violenta usurpatione, quae effectum quidem physicum habere potest, non vero moralem. Sane vel Pontifices Romani vel Imperatores eo iure usi sunt vel Episcopi celeri. At evidens est creditum fuisse carere imperatores eo iure. Id enim patet ex disserta doctrina Patrum illius aetatis asserentium, nullum ius esse Principibus in res Ecclesiasticas, munus Principum esse famulari Ecclesiae, potestatem regiam collatam esse a Deo ad praesidium Ecclesiae. Hac iam dedimus in §. citata.

Creditum est quoque eo iure carere alios Episcopos vel Patriarchas, ut ex reprobatione Dioscori suaeque Synodi ephesinae palet.

Ergo ius coactivae convocationis nunquam spectavit nisi ad Romanum Pontificem.

IV. Romanus Pontifex ius habet praesidendi Conciliis oecumenicis, non praesidentia tantum honoris, sed jurisdictionis, ius enim praesidendi sequitur naturam sui Primatus: atqui Romanus Pontifex habet Primatum jurisdictionis in universos Episcopos etiam collectos. Id iam demonstravimus Th. 12., quod praeterea ex hactenus dictis magis confirmari potest. Et re quidem vera Episcopi coacti in Synodum non differunt a se ipsis manentibus singulis in suis Ecclesiis nisi ratione actionis; quatenus in suis Ecclesiis singuli seorsim agunt, in Synodo vero actiones singulorum conferuntur unaque prodit actio communis. Quoad *esse* vero idem est coelus Episcoporum dispersus et unitus; Ecclesia enim semper est una, unum corpus. Iam vero universus coelus collectus Pastorum non nisi a Romano Pontifice potestatem habet decernendi actione communi leges pro universa Ecclesia (part, praeced.): jurisdictioni ergo Romani Pontificis subest totum Concilium. Idem ex praerogativa infallibilitatis rursus confirmari potest. Potestas enim docendi potestas est jurisdictionis: porro potestati docendi Romani Pontificis subest universus coelus Episcoporum, qui a Romano Pontifice infallibilem mutuatur eiusque sententias sequi debet. Et sane necesse est, ut decreta fidei edita a Concilio sint infallibiliter vera, decreta morum sint infallibiliter honesta; nequit enim Ecclesia regi legibus iniquis: atqui Episcopi etiam simul sumpti potestatem non habent ex se condendi huiusmodi decreta; ergo ratione potestatis non sunt pares, coelus Episcoporum et Romanus Pontifex.

Romanus Pontifex semper praefuit Conciliis oecumenicis, quae celebratione oecumenica fuerunt, praesidentia jurisdictionis vel per se vel per suos legatos, ut in prioribus Conciliis in Oriente. Sane in Concilio Ephesino legali de celeris indicare debebant non subire certamen, si

quaestio aliqua exorta fuisset (Th. 2ⁱ. F.) Patresque. Ephesini testantur se coactos a Caelestino proferre sententiam in Nestorium (ibid). Praefuisse Cyrillum nomine Caelestini testantur quoque Acta Concilii: lege Actionem VI. et eiusdem relationem apud Marium Mercatorem in secunda sui Operis parte: tum Menologium Graecorum 9. Iunii. * Natalis s. Cyrilli viri eruditissimi, catholicae fidei propugnatoris egregii, quem Summus Pontifex Caeleslinus idoneum indicavit, cui suas vices in Ephesino Concilio delegaret ». In Chalcedonensi legati Pontificis formam atterebant, quam Patres in indicando servare deberent (ibid. seq.). In Synodo VIII. iubonlur a legatis Patres Act. 1. subscribere formulae Fidei a Pontifice propositae (Th. cit). Praesedit erga Pontifex per suos vicarios seu legatos praesidentia jurisdictionis. Atque haec satis sunt, ut indicium de aliis conciliis in Oriente feratur. Hoc ergo est ius et hic honor Petri, de quo loquitur Leo cum ait praesentiam suam a Synodo flagitatam fuisse (epist. 93. ad Synod. Chalced.) 6. *Petri Apostoli iure atque honore serrato*: ius scilicet erat quod pro omnibus Synodis valebat, ius autem erat praesidendi: < in his fratribus, ait, Paschasino et Lucentio Episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas existimet *praesidere* ». Atqui ius Petri, ipso Leone teste, est ius Petrae Ecclesiae, ius Confirmatoris, ius Pastoris: ius scilicet supremae jurisdictionis; ergo praesidentia de qua loquitur Leo est praesidentia cum iurisdictione.

Et sane, quod pro omnibus Conciliis valet, in Ecclesia obtinebat /ex Conciliorum id praecipiens, ut praesidentis locus tribueretur Romano Pontifici eiusve legatis. Id nos docet Synodus VII. Nam Synodus VII. Aci. 6. probat Synodum Episcoporum a Copronico coactam pro haeresi Iconomachiae asserenda, non posse vocari Concilium oecuinenicum, quia < non habuit adiutorem Romanorum Papam nec etiam per Vicarios eius, neque per encyclicam epistolam, *quemadmoduni lex edicit Conciliorum* ». Atqui adiutorium praestitum Synodis a Rom. Pontifice sive per se sive per suos vicarios aut per encyclicam epistolam, si historiam consulamus, in eo erat ut Rom. Pontifex convocaret Synodum legatosque mitteret, qui Synodum moderarentur de omnibus indicaturi, atque etiam doctrinam praeformaret necessario tenendam, quam per legatos suos proponebat. Id porro complectitur ius quoque praesidendi potestate iurisdictionis. Lex ergo erat ut Rom. Pontifex auctoritate iurisdictionis praesideret Conciliis.

Dubitarunt quidam an Pontifex praesederit priori Concilio Nicaeno: quia in subscriptionibus primus subscribit Osius cum solo titulo *Episcopi*,

tum sequuntur Vitus et Vincenlius cum hoc titulo: *presbyteri Romani pro venerabili viro et Episcopo nostro sancto Silvestro subscripsimus*. Verum P' praefuit ergo Osius: at quo titulo Episcopus Cordubensis praefuit universali synodo, in qua Patriarchae aderant et in qua iura primarum Sedium adeo sollicite (can. G.) custodita sunt Ius praesidendi non ex merito personae sed ex dignitate Sedis dependet. T Testes exstant qui affirmant Osiu praesedissee ex delegatione. Silvestri : Eusebius lib. 3. *Vitae Constantini*, secundum quod referi Gelasius Cyzicenus l. 2. hist. Cone. Nicaeni (Cf. Natalem Alex. II. E. Sec. 4. Diss. 12.), Adrianos l. in Epitome canonum in praefatione canonum Sardicensium, Leo IX. in epist. ad Michaellem Patriarcham. Cf. Natalem l. c.

Dices praesedissee quoque Imperatores. Discrimen inter Pontificis et Imperatoris praesidendam, quod quidem ex rerum naturis satis manifestum esset, docent disserte Patres Chalcedonenses in relatione actorum in Synodo ad Leonem (inter epist. Leonis 98.) aientes Leoni. « Tu quidem *sicut membris caput* praeeas in his qui tuum tenebant locum benevolentiam praeferens: fideles vero Imperatores *pro decenti* ordine (ποο εὐζοσμία) praesidebant ».

Verum doctor Belga Gilbert (in Tract, theologico canonico an. 1f)87. Disp. Pl q. 3. §. 3.) haec contra hactenus dicta slatuil: 1° de iure spectare ad Rom. Pontificem convocare Synodos oecumenicas eisque praesidere : 2° de facto autem plura concilia habita fuisse, quae nec ipse convocavit et in quibus ipse non praesedit auclorilative et quae lamen habita fuere legitima ab Ecclesia. Quoad convocationem, id probat provocans ad Concilia in Oriente habita, quae ab Imperatoribus convocata fuerunt.

Quoad praesidendam concedit quidem ius habuisse Pontificem praesidendi per se, sed negat praesedissee suos legatos in iis conciliis, excepto Chalcedonensi, cuius fuit ratio specialis. Nam ut ipse ait, haec tunc ratio servabatur, ut primae Sedis Antistes, si adesset, praesideret, eo vero absente, Episcopus secundae Sedis praesideret et ila porro. Ita in Nicaena Ia Synodo praefuit Eustathius Episcopus Antiochenus, ut testatur Felix III. epist. o. ad Zenonem Imper, ubi de Petro Fullone dicitur quod « Sanctam Sedem polluit Ignalii Martyris... Eustathique confessoris ac praesidentis tercentum decem et octo Patrum, qui in Nicaea convenerunt ». Cur vero non praesederit Episcopus Alexandrinus, hanc rationem reddit, quia de eo simul cum Ario causa agebatur. Item Consantinopolitano 1° ait praesedissee Patriarcham Consantinopolitanum, (piem iam supponit obtinuisse secundam sedem inter Patriarchas. Ephe-

s

d i.

†
i

/4
a

sino praesedit CyrilliK, idq̃te ex eo patet (puni primus subscripserit non adieela significatione legationis, secus ac fecerint ii qui Roma advenerant, subscripsit scilicet ut praeses Concilii. Concilio V. praefuit Mennas et post cum Eui\chins, Patriarchae Conslanlinopolitani. Sextae et septimae pariter Patriarchae Constanlinojnilitani praefuerunt qui dexteram tenebant, iuxta eos assidentibus legalis Romanae Sedis. Octavae vero Synodo, cum non intéressent nisi legati Patriarchalium Sedium, iure merito praesederunt legati Romani. In Concilio IV. Chalcedonensi ratio specialis fuit, cur legati Romani praesiderent; quia scilicet ceteri Patriarchae defecerant a recta fide. Quae ratio ne conficta videatur, testis adhibetur ipse Leo epist. 89. ad Marcianum inquiens: « Quia vero quidam de fratribus (episcopis nempe in latrocinio ephesino . quod sine dolore non dicimus, contra turbines falsilatis non valere catholicam tenere constantiam, praedictum fratrem et coepiscopum meum (Paschasinum) vice mea Synodo convenit praesidere ». Porro negat idem auctor ex ordine subscriptionum validum argumentum duci, nam in iis habita ratio fuit praecellentiae Ecclesiarum patriarchalium secundum se ipsas.

Iam vero quod spectat ad convocationem iam satis in superioribus responsum est. Ad praesidentiam quod attinet, haec primum notare licet in hac singulari theoria. 1° Contradictio est in eo, quod ex subscriptionibus negetur aliquid probari et probetur Cvrillum praesedissee Ephe-sinae Synodo, quia primus subscripsit. 2° Ignoratio est historiae Eccle-siasticae. Nam *a*) falso supponitur, Episcopum Constanlinop. obtinuisse secundum locum inter Patriarchas, cum sub Damaso Concilium Im Conslantinop. haberetur. 2Q Falsum quoque est Concilium hoc et V. fuisse celebratione oecumenicum. *c*) Falsum est ad P" Concilium Alexandrum Episcopum Alexandrinum veluti reum aut actorem convenisse, ac si, quod falso supponitur, ante Nicaenam Synodum dubia esset aut esse potuerit fides de Filii divinitate. Professio enim fidei Trinitatis semper fuit explicita in Ecclesia, quam tot quoque martyres testati sunt; non ergo Patres in Nicaea convenerunt in Synodum, ut duos litigantes actorem et reum, Alexandrum nempe et Arium audirent, sed ul haeresim iam manifestam profligarent, fidem tuerentur omnesque fideles a perversione immunes conservarent. </) Falsum est dexterum locum digniorem fuisse, « quod (ul verbis utamur Natalis Alexandri II. E. see. 4. diss. 12.) exemplo Concilii Chalcedonensis probatur: cuius in prima Actione ita dispositus legitur Episcoporum consessus, ul a sinistra parte Sedis Apostolicae legali et post ipsos Patriarchae Constantinopolilanus el Antiochenus, a dextris vero Dioscorus Alexandrinus quamvis proxime damnandus et

luvenalis hierosoh mitanus sederent. Huiusmodi prociildubio consessus ex sollemni praecedentium conciliorum more desumptus fuit. Id autem duplici ratione potuit contingere: sive quod in Ecclesia Christi ad imitationem patriarchalis benedictionis Iacob, mutato rerum ordine, dextera in sinistram dignitatis causa mutaretur: sive, quod Romanis pars sinistra melioris esset auspicii, teste Varrone et aliis profanarum literarum magistris, ae proinde dignior haberetur, sed illud in sacris tantummodo atque divinis quod, nt aiunt, sinistra nostra numinis dextra censeatur ». Hactenus Natalis. Porro in Cone. Chalced., ipso Gilbert intente, praesederunt Legali Leonis; ergo primus in dextera ordine locus non erat locus praesidentis: ex quo palet etiam alia huius scriptoris contradictio, si historiam noverat. Sic pariter in sexta Synodo sederunt primo loco ad laevam Legati Romanae Sedis primique in censu convenientium ad Synodum nominantur: in septima vero locus sedium non indicatur, sed primi semper Legati Pontificis appellantur, *d*) Falsum est, Cyrillum absque auctoritate Caeleslini praesedissee Synodo Ephesinae, ut liquet ex alibi dictis.

Ratio ergo addita a Leone non est exclusiva, qui inter iura Petri re-censebat praesidentiam in Synodis; sed supposita institutione Primatus debitaque subordinationis Episcoporum erga Romanam Sedem, ostendit nihil boni sperari posse ab Episcopis adunatis in Synodum, qui absque capite suo convenient: ut ergo res bene vertant, oportere ut Romanus Pontifex Synodos moderetur.

At Felix III. (spuria haec epistola censetur) significat quidem Eusta-lliurn fuisse inter primos Antistites, non vero obtinuisse absolute primum locum. Nam identidem propter specialem eorum dignitatem et auctori-tatem Patriarchae omnes praesentes dicuntur praesedissee Synodo. Ita Cedrenus in compendio historiarum loquens de Nicaena Synodo ait: « praeerant ei Silvestri Papae Romani locum tenentes Vitus et Vincenlius presbyteri, Metrophanes (Nilus Metropolita Rhodius in libello de Synodis ponit Alexandrinum) Byzantii, Alexander Alexandrine, Eustathius Antio-chiae el Macarius Hierosolymorum Episcopi.

Verum quidem est, in subscriptionum ordine habitam fuisse rationem praecellentiae Ecclesiarum inter se: at simul ex iis colligere licet quis Synodo praefuerit. Tenendum est enim aliquem Synodo praefuisse, quod el Gilbert concedit; is vero praefuisse dicendus est qui primus subscribit: nam ordo subscriptionum ordinem repraesentat quem habent inter se Episcopi in Synodo; esi enim ordo suffragiorum quae feruntur in Synodo. Excellere voro Rom. Pontificem aliis Patriarchis docebunt te etiam Pa-

triarchae Orientis, Antioch. Hierosol. Alex, litteris suis datis ad Sⁿ. VII. et lectis Act. 3' quas lege.

Ceterum ea ratio praesidentiae, quam excogitavit Gilbert, Primum Rom. Pontificis reducit ad quendam primum honoris; in hac enim hypothesis tantum verum essi* potest quod ahs mle Primate ius habeat praesidendi qui alter est ah illo, licet huius legati adsint. At si Primatus est iurisdictionis, eum eius auctoritas moderatrix necessaria sit ut actus sint legitimi et validi, opus est ut legati vice eius praesentes eiusque auctoritatem Synodo praeferentes eidem praesideant.

Hactenus dicta de potestate Romani Pontificis supra Concilia, tum convocationis tum praesidentiae, confirmantur auctoritate Leonis X. in Bulla *Pastor aeternas* lata sacro approbante Concilio Sess. 11. Concilii Lateranensis V. (a) Ait enim, Concilium Basileense, post abrogationem Eugenii IV., Concilium amplius appellari non meruisse, « el solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, lanquam auctoritatem super omnia concilia habentem, iam conciliorum indicendorum, quam transferendorum et dissolvendorum plenum ius et potestatem habere, nedum ex sacrae Scripturae testimonio, dictis ss. Patrum ac aliorum Romanorum Pontificum sacrorumque canonum decretis, sed propria etiam eorundem conciliorum confessione manifeste constare ».

Cum utroque iure convocandi et praesidendi nexum est ius proponendi, seu determinandi materiam circa quam deliberandum sit et sententia ferenda. Eius est enim determinare de qua re sit agendum ab Episcopis, qui eisdem potestatem facit per convocationis actum tractandi de rebus ad universam Ecclesiam pertinentibus: sicut enim poterat non vocare nullamque facere potestatem, ita potest, quas vult, materias excludere, negata pro illis potestate et sicut unus Romanus Pontifex convocare potest, ita unus ius habet statuendi obiectum circa quod versetur actio communis Convocatorum. Item eius est in Concilio determinare materiam tractandam, cuius iurisdictioni ceteri subsunt, est enim ille actus auctoritatis. Ergo. Hinc Leo noluit unquam probare quod in Synodo Chalcedonensi actum fuerat praeter id quod *in materia fidei* decidum fuerat; quia in hunc solum finem concilium convocaverat atque miserat legatos, ut ipse testatur epist. 119. ad Maximum Antiocheo, el epist. confirmatoria Synodi.

V. Quid ergo possunt in Concilio Episcopi? Iam vidimus η. III. pote-

(a) Negabant olim Gallicani Cone. V. Later, fuisse oecumenicnm: cum tamen vel-
lent tale fuisse Basileense. Nunc de hac re quaestio est inutilis theologo.

stillem ferendi leges el decreta lidei edendi pro universa Ecclesia déri-
vari in cos a Romano Pontifice. Neque demoiiàtratio, quam huius vai-
talis dedimus, pendet a sententia quod iurisdiclio Episcoporum in suis
ecclesiis sit immediate a Romano Pontifice. Etsi cniin tenealur, hanc iuris-
dictionem esse immediate a Deo, tamen iurisdiclio quam Episcopi exer-
cent in Concilio dicenda est esse a Romano Pontifice. Nam actus ferendi
leges pro universa Ecclesia est proprius illius auctoritatis quae suprema
est, quae potest quidem participationem sui aliis communicare, sed sine
cuius consensu nulla obligatio imponi potest toti societati. Atqui ex Christi
institutione auctoritas suprema in Ecclesia est auctoritas Primatus, quae
uni competit eademque manet sive Episcopi convocati sint sive secus;
manet enim semper Petra, Confirmator, Pastor omnium : ergo.

VI. Exsistentes autem Episcopi in Concilio sunt indices fidei, non meri
consultores. Sane ius illud non amittunt congregati quod ex munere suo
habent singuli in suis Ecclesiis, imo ex coniunctione eum supremo Iudice
potius ius illud perficitur quatenus ampliatur eius extensio. Sunt tamen
ipsi ex sese indices inferiores, a quorum sententia appellari potest, quo-
rum proinde sententia irrefragabilis non est ex sese et peremptoria.
Verum id, ut iam monuimus, non tollit rationem veri iudicii, sed solum
specialem gradum, hoc est iudicii supremi. Et re quidem vera sententia
Concilii prout talis est, habita semper fuit ut sententia iudicialis: porro
sententia Concilii sive sententia conciliaris non habetur, nisi universitas
vel maior aut sanior pars Episcoporum quoque consentiat. Quamvis enim
Pontifex ex se solo possit definire, nequit tamen odere definitionem con-
ciliarem, nisi *sacro approbante Concilio*: id perpetuo in Ecclesia reten-
tum est et ex ipsis rerum naturis oritur; conciliaris enim sententia sup-
ponit concilium seu coetum plurium. Si aulem sententia conciliaris est
sententia iudicialis et conciliarem sententiam formaliter constituit quoque
consensus Episcoporum; ergo iste consensus Episcoporum esi consensus
iudicialis.

Attamen adverte quod cum index prout auctoritatem habet referatur
ad eos qui subditi eius sunt, Episcopi, cum indices dicuntur in quaestio-
nibus fidei, spectantur in ordine ad fideles, quibus tanquam subditis el
inferioribus ius dicunt sententiamque suam proponunt. Pastores enim
sunt, ideoque et indices, ut ait Pius VI. Episcopi si populos respicias,
quod si Pontificem species, non sunt nisi oves pascendae (pag. 445.).

VII. Difficultas est cum Episcoporum sententiam praevertit sententia
Romani Pontificis, quid illis agere liceat et primo cuius examinis ius
ipsis competat.

Dicimus examen cuius ius habent Episcopi, eum iam Romanus Pontifex definivit, non esse *dubitativum*, sed *em/probativum*, Declaratur primum appellatio ista duplex. Examen *dubitativum* dicitur quod incipit a dubio rei, supponit scilicet vel iure supponere potest rem, de qua quaerendum est, dubiam esse adhuc, ignorari nempe an sit vera vel falsa coque spectat examen ut veritas rei, si est, innotescat. Examen *improbativum* non incipit a dubio rei. sed imo rem ipsam ponit certam; at quamvis res certa sit. ideoque aliquod eius molivum, quod certitudinem gignat, teneatur, puta auctoritas quae non fallitur: possunt tamen adhuc ignorari alia motiva, quorum cognitio conficiat notitiam rei clariorem et, si fieri potest, certiores. Hoc examen non incipit a dubio rei, sed, quia quodlibet examen supponit aliquod dubium, incipit a dubio vel de existentia aliorum molivorum, vel de qualitate aut natura eorum. Priore examine utuntur qui dubitantes vere an anima humana sit immortalis. demonstrationem quaerunt qua primum haec veritas persuadeatur. Altero utuntur qui de ea re certi, puta ex fide, vel ex communi et universali hominum consensu, penitiora inquirunt moliva, quibus veritas magis eluceat et firmitus retineatur.

Porro huius duplicis examinis distinctio adhibita quoque examini, cuius ius habent Episcopi in Synodis, non est arbitraria et conficta ad praecavendas difficultates, sed objectiva est et verissima. Etenim 1° si res per se spectetur, evidens est, quod licet constet propter magisterium infallibilis auctoritatis rem esse veram, potest tamen adhuc ignorari quibus Scripturae vel Traditionis testimoniis res ipsa asseratur quibusque argumentis ex analogia fidei petitis eiusdem veritas intrinsece illustrari possit, quibus tandem modis eadem a cavillationibus haereticorum sit invidissime defendenda. Licet imior instituere horum omnium examen, manente certitudine veritatis rei. 2° Si historia consulatur, evidens quoque erit examen comprobativum, excluso dubitativo, habuisse locum in Conciliis. Nam nequii certe dubitari de veritate rei, quae per oecumenicum Concilium sit definita: porro in Concilio Lugdunensi H. sollemniter definitum fuit Spiritum S. a Patre Filioque procedere, Romanam Ecclesiam tenere summum et plenum primatum in universam Ecclesiam: definitum id impium est, nam probante universo Concilio ita professi sunt Graeci et propter hanc professionem unio facta est: verum utraque veritas rursus ne dum ab Orientalibus sed et ab Occidentalibus Romanoque Pontifice, qui eam certissime credebant, ad examen revocata est in Florentino Concilio. Huiusmodi ergo examen ex parte saltem Occidentalium non fuit dubitativum, sed solum comprobativum. Praeterea in Concilio

Lateranensi IV. definitum est dogma transsubstantialioiis. Idem autem dogma rursus in Tridentina Synodo revocatum est ad examen sess. 13.. ut contra Protestantes eadem doctrina assereretur.

Et re quidem vera 3^a praesto est auctoritas Leonis, qui utrumque componit, nimirum Episcopos ius examinis habere circa rem ab ipsis definiendam et examen huiusmodi non esse dubitativum. Primum docet in epist. ad Theodoretum, exponens emolumenta consensus Episcoporum in sententiam Romani Pontificis: « Ipsa veritas et clarius renilescit et fortius relinetur, dum (pia fides prius docuerat, haec postea examinatio confirmant. Mullum denique sacerdotalis officii meritum splendescit, ubi sic summorum servatur auctoritas ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas ». Alterum docet epist. 93. ad Patres Chalcedonenses inquiens: « In his fratribus Paschasino etc. me Synodo vestra fraternitas existimet praesidere, non abiuncta a vobis praesentia mea qui nunc in vicariis meis adsum el iam diidum in fidei catholicae praedicatione non desum, *ut qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiamus*. Unde fratres carissimi, rciecla penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat, nec liceat defendi quod non licet credi, cum secundum cvangelicas auctoritates, secundum propheticas voces apostolicamque doctrinam, plenissime et lucidissime per litteras, quas ad b. memoriae Flavianum Episcopum misimus, fuerit declaratum quae sit de Sacramento Incarnationis D. N. I. C. pia et sincera confessio ». Debebant ergo Episcopi examen instituere rei definiendae senlenliamque suam proferre; quin tamen illis de ea re tanquam dubia agere liceret. Quaecumque vero fuerit ratio, cur res amplius dubia non esset, illud certe constat, Patres in Concilio Chalcedonensi, quibus fides Nicaena declarata fuerat a Leone in sua epistola dogmatica, quique secundum eam indicare debebant, senlenliamque ferre circa eam doctrinam, quam antiquae Nicaenae Synodi constitutum appellat Leo, et potuisse examen instituere et non potuisse dubitare de rei veritate. Itaque huiusmodi distinctio duplicis examinis obiectiva est et verissima.

Iam vero in hypolhesi quod Romanus Pontifex ex cathedra sententiam suam tulerit, non aliud examen licere Episcopis manifestum est. Si enim definitio eius est ex sese infallibilis et irreformabilis, repugnat ut de ea amplius liceat dubitare; sed est irretractabili firmanda assensu, ut ait Leo epist. cil. ad Theodoretum (*quae nostro prius ministerio definiverat (Deus) universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu*). Quibus verbis non significat Leo tunc doctrinam Pontificis evadere irretracta-

hili'in, cum accesserit consensus Episcoporum; nam non doctrinae ab Episcopis traditae, sed eorum assensui tribuit hoc praedicatum Leo: porro assensus lune est irretractabilis, cum doctrina, cui adhaeret mens, iam est ex se irretractabilis et ideo irretractabili assensu firmanda est; quia est ea in se irretractabilis, h. e. non amplius tanquarn dubia tractanda: et sane talis esse dicenda est quam definivit Deus.

Huius vero examinis ius Episcopos in Concilio habere constat. Sunt enim indices atque in Synodum vocantur non solum ut credant, sed etiam ut indicent senlenliamque suam fidelibus universis authentice proponant: indicium vero ferendum est cum cognitione causae; ius ergo habent cognoscendi motiva quibus veritas docenda stabilitur. Praeterea sunt ipsi magistri authentici qui doctrinam a Pontifice propositam docere fideles suos eamque probare ac vindicare debent; id autem sine huiusmodi examine praestare nequeunt: cum ergo ipsis sit debitus finis, ad medium quoque ius habent. Ex quo etiam eorum officium liquet, debent enim authentici doctores ita comparati esse, ut sciant declarare veritates fidei easque probare et vindicare.

Vili. Examini succedit suffragium quo doctrina probatur. Suffragium Episcoporum, examine peracto reque, ut par est, cognita, dicimus debitum esse quoad specificationem actus in illud quod Pontifex definivit, si eius sententia praecessit et quoad exercitium, si idem Pontifex vult illud, de quo examen institutum est, definiri. Ratio est quia praecedente sententia Pontificis, res ab eo definita est certe vera; adhibito examine illustrior notitia motivorum eius obtenta est: quare nisi per accidens quis quavis ex causa hallucinetur, omnibus veritas manifestissima esse debet. Atqui index a superiore ad indicandum vocatus, sedens ut index, postquam causam cognovit, tenetur tum, quoad specificationem actus, secundum rei veritatem cognitam iudicare, tum. quoad exercitium actus, tenetur sententiam ferre nec potest eam suspendere. Neque id obest libertati indicii: neque enim libertas indicii in eo est, quod index pro lubilo suo sententiam ferat quae ei placet et cum placet; sed quod permittatur index secundum normam veritatis et iustiliae iudicare, nulla adhibita exlrinseca causa, quae avertens eius animum ab amore veritatis et iustiliae, pervertat quoque sententiam suam. Unde tunc maxima est libertas indicii, eum et causae corruptivae rectitudinis affectuum remonentur et uberrima copia cognitionum pro inquisitione rei suppeditatur. Ipsa autem lex naturalis honestatis postulat a iudice, ut iudicet secundum veritatem atque ut sententiam ferat cum officium iudicandi sibi assumpsit causamque cognovit, si praesertim id paries postulent, aut su-

perior iubcal. Itaque suffragium Episcoporum probans doctrinam Pontificis, examino instituto, debitum est.

IX. Suffragium autem ferentes Episcopi simul cum Pontifice, sive Pontifex antea proposuerit quid credendum sit, sive postea accedat consensu suo, illud Episcopi tum omnes tum singuli vere definiunt auctoritate sua. Definitio enim est actus auctoritatis docendi et indicandi in causis fidei, docendi, impiam, fideles et sententiam iudicalem ferendi erga ipsos fideles: hanc autem auctoritatem habent Episcopi, quam proinde exercentes vere definiunt; licet haec definito per se sola seorsim speciata sil incompleta seu imperfecta, sicut incompleta est eorum auctoritas docendi. Etenim definitio doctrinae quae testificatione asseritur, quaeque est authentica approbatio doctrinae concilians ei fidem penes discipulos, tum completa esse potest, tum incompleta. Quemadmodum enim duplex distinguitur sententia iudicialis, altera vere iudicialis sed appellabitis, altera iudicialis et peremptoria: ita duplex est definitio distinguenda respondens duplici potestati iudiciali. Definitio completa seu peremptoria propria est per se Romani Pontificis. Quoad ceteros autem Episcopos, etsi omnes doceant, nondum existente tamen consensu vel suffragio Romani Pontificis, quoniam haec universorum sententia adhuc indiget confirmatione, quae vim et robur illi addat; hinc nondum eorum magisterium est definitio peremptoria, sive ea authentica approbatio doctrinae quae fidem exigat: quamvis certitudinem quamdam ea gignere possit, cui temerarium sit repugnare. Cum vero Episcopi simul docent cum Romano Pontifice et ab eo assumuntur in consortium suae supremae auctoritatis docendi universam Ecclesiam, tum suffragium eorum sub duplici respectu rursus considerari potest: absolute secundum valorem quem habet propter propriam auctoritatem singulorum etiam simul sumptorum, relative prout est elementum unius definitionis et confirmationis universalis, quae est definitio et confirmatio conciliaris. Si priore modo spectetur, eorum suffragium est definitio incompleta confirmans confirmatione authentica quidem sed nondum irreformabili doctrinam. Si allero spectetur modo, quoniam uniuntur simul cum Romano Pontifice, et ex omnibus simul unus exsistit actus definitionis conciliaris quae peremptoria est, Episcopi omnes simul cum Romano Pontifice vere definiunt peremptorie, quia vere sunt simul cum ipso causa illius unius actus qui est definitio Conciliaris. Diverso tamen modo: nam Pontifex *per se* peremptorie definit, Episcopi propter ipsum Pontificem. Itaque omnes Episcopi auctoritate sua definiunt vere, si definitio gnerice spectetur: prout vero specificè sumitur pro definitione peremptoria, ita quoque definiunt quatenus simul docentes

eum Romano Pontifici edunt cum eo actum, qui est definitio irrefragabilis et peremptoria doctrinae. Itaque peremptorie definiunt non per se sed per Romanum Pontificem.

Ratio huius assertionis ea est quam statuimus in praeced. Thesi. Nam infallibilitas coelus Episcoporum est tandem participata; magisterium enim ceterorum Pastorum est magisterium confirmandum a magisterio Petri, qui Pastor est et Confirmator Pastorum omnium etiam simul sumptorum.

X. Ex hactenus disputatis colligere licet quatenus sit dignitas et auctoritas Episcoporum in Concilio. Etenim patet 1° Episcopos in Concilio vere esse iudices et quidem cum Episcopi praeventunt suffragio suo sententiam Pontificis, nulla est specialis difficultas, sed satis sunt dicta superius n. 6. Verum et cum sequuntur Pontificem praeformantem doctrinam, iudices agere manifestum est. Nam *a*) eorum actus consequens idem manens quoad substantiam potuisset praecedere, porro si fuisset tunc actus iudicialis, erit et modo. Praeterea *b*) Episcopi 1° instituto examine causam cognoscunt ex auctoritate quam habent custodiendi, vindicandi et docendi Idem: 2° ex eadem auctoritate, extensa quidem per Pontificem ad universam Ecclesiam, attamen ipsis quoad certam partem gregis propria et per quam iure divino sunt idonei ad hanc amplitudinem auctoritatis accipiendam, sententiam ferunt doctrinamque confirmant cum Romano Pontifice: et 3° ex eadem auctoritate sententia eorum procedens fertur in subditos fideles qui eos audire debent: unde 4° per consensum Episcoporum existit sententia conciliaris, quae est certe iudicialis.

Quare differt prorsus sententia Episcoporum a sententia aliorum, puta theologorum, quae praeventat, vel accedat definitioni Pontificis. Isti enim non ex auctoritate indicant nec sententiam ferunt in subditos nec eos tenentur fideles audire; nec per ipsos authentice definitur, confirmatur, vindicatur doctrina fidei. Quare etsi illos sibi associaret Pontifex, non haberetur nisi auctoritas unius docentis: auctoritas nempe Pontificis: auctoritas inquam illa docendi, quam Christus ipse instituit, cum magisterium authenticum instituit. Nec dicas exinde sequi, quod infallibilitas Episcoporum non sit nisi infallibilitas discipulorum: ideoque eam non differre ab infallibilitate ceterorum fidelium: vel in quo ergo differt? Nam certum est ex probatis in superioribus, quod Episcopi vel simul sumpti se habent ad Romanum Pontificem vel oves pascendae, ut fratres confirmandi, ut columnae aedificii sustentandae a fundamento; ideoque ita sunt Pastores ut sint etiam oves, ita regunt ut etiam regantur, ita docent ut etiam doceantur. Duplex haec habitudo Episcoporum est ob oculos

habenda, si rite oeconomiam Ecclesiae intelligere velimus. Cum igitur et ipsi sint regendi et docendi, nequit infallibilitas ipsis per se competere; cur enim docendus sil qui ex se est infallibilis? Si ergo totus quoque. Pastorum coelus pascendus esi a Romano Pontifice, ille ex se seorsim a magisterio Romani Pontificis nequii esse infallibilis. Episcopis tamen competii infallibilitas alia ac ea quae competii fidelium coelui. Huic namque competit infallibilitas *passiva*, illis vero infallibilitas *activa*. Etenim competit ipsis infallibilitas propria magisterii authenticici, quae loti magisterio promissa est quaeque est ratio infallibilitatis ceterorum; ita tamen toti magisterio competii infallibilitas, ul immediate el absolute insit Romano Pontifici, mediale et sub conditione ceteris, si nempe cohaereant cum magisterio illius, si ab eo confirmentur, si ab eo pascantur.

Dices: si ita est, potuit ergo Romanus Pontifex ex se solo suam definire infallibilitatem. Id vero concedimus, imo contendimus. El primo quidem id concedi debere manifestum est. Etenim 1° si Ecclesia potest suam definire infallibilitatem, cur non poterit Pontifex? 2° Si potest Pontifex conciliariler definire, potest et ex se solo: infallibilitas enim definitionis conciliaris est ipsa infallibilitas Pontificis visque irrefragabilis definitionis conciliaris ontologice pendet a definitione Pontificis, quatenus haec ex se est infallibilis suamque infallibilitatem communicat consensui ceterorum. Nec alia definitio conciliaris concipi potest, quae non hoc modo innitatur auctoritati Romani Pontificis. Qui ergo obedivil definitioni conciliari (et quis catholicus non obedire debuit?) debuisset quoque acceptare definitionem solius Pontificis fideique obsequium ei praestare.

il ?«

Verum difficultas quaedam existit, quia videretur tunc habere locum petitio quaedam principii. At reapse non est ita. Sane 1° eadem difficultas fieri posset, si Ecclesia explicite definiret suam infallibilitatem et tamen quis non videt Ecclesiam posse suam infallibilitatem explicite definire? cur enim hoc dogma, quod deposito revelationis certe continetur, excludetur a censu eorum circa quae magisterium Ecclesiae sententiam suam ferre potest; cum omnis veritas revelata obiectum sit magisleri Ecclesiae? Nec ulla est heic petitio principii. Satis est enim supponere principium aliquod universalius, nempe magisterium Ecclesiae esse magisterium divinitus institutum, cui omnes homines credere debent, ut salvi fiant: quod ex motivis credibilitatis certum est rationi. Iloc posito scimus credendum esse magisterio huic in iis omnibus quae tanquam sibi a Deo tradita docet iusque illi esse docendi quidquid a Deo revelante accepit; in quo infallibilitas quoque sua, quod nemo negat, continetur. In hoc processu rationis infallibilitas magisterii iam tenetur cum tenetur ipsum esse magisterium

l i

«

divinum, est enim illud ah hoc inseparabile: existente vero speciali actu eiusdem circa suam infallibilitatem, tides illa dixina, (piae propter motiva credibilitatis habebatur, confirmatur rursus elliciturque *divina catholica*, cuiusmodi est fides (piae veritatibus a magisterio Ecclesiae propositis adhibetur.

2' Quoad Romanum vero Pontificem definientem suam infallibilitatem, satis esset supponere quod certissime creditur in Ecclesia, quod et Gallicani profitebantur, quamvis quidquid eo continetur, recipere nollent: scilicet Romanum Pontificem esse Petram Ecclesiae, esse Pastorem et Doctorem omnium, universam Ecclesiam obedire debere Romano Pontifici: hoc enim posito consequens est decreta etiam fidei ab eo lata obligare omnes credendumque esse ab universa Ecclesia quod ipse docet idque iure divino ideoque et credendam eius infallibilitatem, si eam definit. Quare infallibilitas Romani Pontificis et implicate crederetur cum creditur ipsum esse Ecclesiae Petram, et explicite colligeretur theologicè ex iis principiis ac tandem propter auctoritatem ipsius supremi Pastoris obligantem omnes, cum nossent fideles imò universa Ecclesia se obedire debere illi ab eoque pasci, crederetur quoque fide catholica eius infallibilitas, si decretum fidei de ea re Pontifex solus ederet.

Et ut oh oculos res ponatur, fac Romanum Pontificem ex se solo definivisse suam infallibilitatem et doctrinam hanc proposuisse tenendam ab universa Ecclesia sub poena negatae suae communionis iis (pii nollent obedienciam fidei praestare: quid censes putaturam fuisse. Ecclesiam sibi integrum esse? an detrectare fidem? verum (pio abiisset unitas inter Petrum (quae est ipse sedens in cathedra Romana) et aedificium? quo fides illius dogmatis: Romanum Pontificem esse Pastorem et Doctorem omnium Christianorum? Scilicet sensisset universa Ecclesia ex ipsa sua insita dependentia, ex divina institutione, a Romano Pontifice, necessitatem sibi incumbere credendi: et idcirco sola definitio Pontificis fuisset satis pro definiendo hoc dogmate in Ecclesia.

Et re quidem vera proprium est auctoritatis cuiusque supremæ suas praerogativas aflirinare iudiciumque «ius est irrefragabile. Id ergo et voluit Christus in Ecclesia sua: suprema autem auctoritas in Ecclesia est penes Romanum Pontificem. Voluit ergo Christus, ut ipse irrefragabiliter iudicium ferre posset de suis praerogativis ideoque et de infallibilitate. an ei competat nec ne. Porro id nobis satis est ut credamus testant! Pontifici suas praerogativas ipsamque infallibilitatem: credendum est enim illi, cui Deus vult credi.

Celerum advertendum est, non accurate loqui eos qui dicunt Catholicos

credentes doctrinam definitam in Concilio Vaticano, non inniti nisi testimonio solius Pontificis. Si quis velit ei inniti, id quidem salis est, ut modo declaravimus. Verum non est id necesse. Distinguendum est enim inter inlallibilitatem Concilii obicclive in se spectatam, et subiective quoad nos. Si objective in se spectetur, verum est inlallibilitatem Pontificis esse rationem infallibilitatis ceterorum camque proinde antecedentem esse natura inlallibililali ceterorum. Si autem subiective quoad nos spectetur, notior erat infallibililas Concilii seu Pontificis cum Episcopis docentibus, quam Pontificis solius; ideoque ab illa ad istius notitiam progressus' fieri poterat. Iam vero id contigit per definitionem vaticanam. Testificationi ergo totius Concilii non solius Pontificis credimus, cum infallibilitatem huius credimus vi definitionis vaticanae.

DE CONCILIIS 2'

THESIS XXIX.

Nullum est proinde essentielle discrimen inter definitionem editam a solo Romano Pontifice et definitionem conciliarem, sed tantum accidentale. Quare Concilium oecumenicum nunquam est simpliciter necessarium; utile tamen et secundum quid necessarium non raro esse potest.

I. Essentiale discrimen inter utramque definitionem sumendum est ex parte, *valorts* actus; est enim ulraque sententia iudicialis ecclesiastica obligationem inducens assensus in rebus fidei vel morum: porro cum idem sit obieclum et utraque sit potestas ecclesiastica, nequeunt essentialiter differre nisi ratione valoris actus et idcirco potestatis; a qua oritur valor actus. Porro ex dictis manifestum est, valorem utriusque definitionis esse essentialiter eundem et ab eadem potestate oriri: est enim uterque actus ex se infallibilis et irreformabilis, obligans universam Ecclesiam et actus est ulerque supremae in Ecclesia potestatis, h. e. Primatus: ergo.

At discrimen aliquod accidentale intéressé negari nequit, sive entitas actus spectetur, sive spectentur omnes effectus, quos unus actus prae alio natus est producere. Quoad primum enim definitio conciliaris est actus ad quem auctoritas quoque Episcoporum concurrit actusque est procedens a toto magisterio authentico atque est proinde in se splendidior manifestatio et sollemnior confirmatio veritatis. Agit enim non Ianium Caput sed el lotum corpus simul eum capite. Quare in huiusmodi actu non

habet tantum locum auctoritas *Papilis* sed et *Conciliaris*: auctoritas nempe etiam ceterorum qui membra sunt magisterii authentici a Christo instituti.

Dices: hoc ipso probari quod maior vis intrinseca insit definitioni conciliari. Nam cum Episcopi etiam docent, adest auctoritas quoque eorum, quae confirmat decreta tidei; quae auctoritas robur addit quoddam decretis, quod in solius Pontificis definitione non reperitur.

Respondeo: cum quis dicit auctoritatem Episcoporum robur addere decreto Pontificis, oportet ut concipiat auctoritatem eorum seorsim ab auctoritate Imius, simul tamen omnes convenientes in idem. Porro auctoritas Episcoporum est quidem ex se auctoritas quaedam gravis sed non peremptoria, unde doctrinam confirmat confirmatione incompleta: quamvis vero ex se aliquod robur licet imperfectum conferat doctrinae quam sancit, si tamen accedat decreto iam ex sese infallibili, nullum per se robur potest illi *formaliter* addere, tum quia illud ex se iam habet omnem firmitatem quam potest habere, tum quia quod est ex se infirmum, et per aliud firmandum nequit accessione sua firmare illud a quo firmandum est. Habetur ergo tantum additio quaedam materialis, quatenus plures sunt qui idem docent adusque est sollemnior. Ratione ergo enlitalis actus discrimen est inter definitionem solius Pontificis et conciliarem, non formale sed materiale, quatenus ad hanc omnia subiecta concurrunt quae auctoritatem magisterii obtinent in Ecclesia et sic manifestior et sollemnior est praedicatio veritatis.

Quoad alterum vero, h. e. quoad effectum definitionis conciliaris, primum distinguendus est duplex scopus Concilii nempe definitio aliqua fidei et constitutio legum disciplinae. Porro primum nunc spectamus. Iam vero ut in hac re effectus Concilii oecumenici recenseamus, 1° ratione habita praeverlentis examinationis institutae ab omnibus Episcopis rei definiendae, Synodus apta est ex sese mentem Pontificis illuminare in inquisitione veritatis. Porro etsi Pontifex sit infallibilis, tamen (ut advertit Bellarminus De Conciliis I. l. c. 11.) « non debet Pontifex in controversiis fidei diiudicandis a solo suo indicio fidere, aut exspectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam quantam res tanta postulat, et ordinaria media, et tum demum exspectare assistentium Spiritus S. et directionem divinam ». Quodnam, autem per se opportunum magis medium quam consultatio eorum, quos Deus testes et Doctores posuit in Ecclesia sua? Verum in hac re ne quis fallatur advertenda sunt duo: quod ad hunc effectum oblinendum non requiritur per se consilium omnium Episcoporum, sed (ut ibid, advertit Bellarminus) sufficit concilium particulare, idque

factitatum est a Romanis Pontificibus in controversiis fidei, cum praesertim doctrinam fidei conciliis oecumenicis praeformaturi erant: *b)* aliud est Episcopos interrogatos a Pontifice sententiam suam super aliqua re expromere, aliud synodum oecumenicam eos constituere; ad hoc enim requiritur ut praeter communem consultationem Episcopi ferant cum Pontifice sententiam iudicalem ac definiant: at ut finis ille obtineatur, qui est Pontificis illuminatio in investigatione veritatis, sufficit ex his duobus primum. Huius rei exemplum habes in definitione dogmatica immaculati Conceptus.

2° Alter effectus synodi ratione rursus habita examinationis institutae ab Episcopis simul notitias suas conferentium est uberius intelligentia dogmatis in ipsis Episcopis, quo fit ut Episcopi magis parati sint ad dogma ipsum pro munere suo docendum et luendum.

Deinde 3° per conciliarem oecumenicam definitionem suavius et citius consuli generatim potest paci et unitati Ecclesiae; nam facilius oblinetur ut Episcopi in suis Ecclesiis strenue veritatem a se ipsis definitam tueantur et adversarios profligent atque facilius oblinetur ut haereses, quae audaciam et vires sumunt ex multitudine adhaerentium, efficacius exterminentur, si iis statim consensus universalis sollemniori modo opponatur. Haec Marcianus significavit in epistola missa ad Episcopos quos vocabat ad Concilium (Cone. Chalced. p. l. ep. 37.): causas convocationis docens, « quatenus convenientibus animis et omni veritate discussa, cessantibus etiam studiis, quibus antehac usi quidam sacrosanctam orthodoxam religionem conturbasse noscuntur, vera fides nostra cuncto seculo manifestius innotescat, ut deinceps nulla possit esse dubitatio vel discordia ».

Hic quidem effectus sedulo advertendus est, cuius rationem, nisi loti fallimur, non solum censemus esse similam in infallibilitate divinitus concessa magisterio Ecclesiae, sed in ea quoque efficacia quae ex rei naturae inest consensui universali testium, cum agitur de facto, eiusmodi est facium revelationis. Deus enim augens magisterium a se institutum charismate infallibilitatis, non subtraxit Ecclesiae suae media quae ex rerum naturis societati competere possunt. Porro ipse consensus testium, quorum series successiva perpetua est et ex quibus posteriores a prioribus doctrinam accipiunt, iam est per se molivum certitudinis moralis et quidem maximae atque hoc molivum vim plurimam habet erga haereticos, qui sprete tandem auctoritate magisterii Ecclesiae, humanis rationibus reapse ducuntur. Cum igitur illis opponitur, universam Ecclesiam testari id esse revelatum quod ipsi negant, necesse est ut hoc pondere auctoritatis obruantur, etsi velint vim lanium naturalem huius consensus considerare,

non etiam vim supernaturalem ortam ex charismate divino infallibilitatis. El sic in pluribus quaestionibus soient agere etiam theologi cum haereliejs qui Ecclesiae inallibilitatem negant, cuiusmodi sunt Protestantes. Provocantes enim theologi ad testificationem Patrum spectant Patres ul testes historicos eius doctrinae, quae olim in Ecclesia credita sit tactique revelationis.

Hinc lit ut per definitionem conciliarem roboretur, *extrinsee* quidem, sententia Romani Pontificis. Nam duplici modo roborari potest sententia doctrinalis c\ consensu alterius. Intrinsece, cum consensus alterius vim confert decreto per se nondum efficaci et est proinde ratio, qua existente, certitudo in mentibus fidelium gignitur, qua non existente, ex ipsa rei natura non gignitur; quae idcirco confirmatio est *intrinseca*, intrinsecum robur conferens decreto. Extrinsece cum consensus alterius decreto quidem nullam vim in se addit, neque proinde necessarius per se est pro certitudine fidelium: attamen removens impedimenta quaedam quae per accidens occurrere possent, efficit ut sententiae Pontificis assensus ille universalis existat, qui licet existere deberet, forte tamen ex pravitate vel infirmitate humani cordis non existeret, id porro auctoritate suffragii episcoporum obtinetur, quatenus universalem Ecclesiae consensum, ul diximus, manifestat. Haec est ea *confirmatio*, de qua loquitur Leo epist. ad Theodorem inquit, *universae fraternitatis assensu firmari quod ipse definiverat*. Hoc significabat Marius Mercator inquit, sententiam Zosimi contra Pelagianos fuisse subscriptionibus Episcoporum totius orbis roboratam (cf. pag. 610.). Adverte tamen quod si nomine confirmationis inlelligas ipsam definitionem seu sententiam iudicialem, vere Episcopi in Concilio confirmant doctrinam confirmatione intrinseca sententiae Conciliari quae tamen per se est incompleta et ad fideles refertur non ad Pontificem, ut diximus praeced. Thesi.

HI. Huiusmodi vero efficacia definitionis conciliaris prae definitione solius Pontificis rationem sui habet non in aliqua nota, qua secundum valorem actus intrinsecum ipsa differat a definitione solius Pontificis, at in nota essentiali quidem definitioni conciliari, sed respectu valoris accidentali, cuiusmodi est pluralitas docentium; propter quam effectus illi enumerati consequuntur, splendidior nempe notitia rei habetur et pax Ecclesiae haeresumque debellatio facilius oblinetur; hos enim duos postremos effectus qui a valore definitionis pendent, per accidens est quod potius definitio conciliaris quam definitio solius Pontificis producat: per se enim haec vim omnem habet ad eos producendos. Unde neque semper oblinet hos effectus definitio Conciliaris el identidem sola definitio Ponti-

licis potius quam conciliaris idonea est ad pacem et unitatem actu conciliandam (cf. Bellarm. *de Concil.* I. 1. c. 10.).

Itaque si quaeratur, quid tandem conferat suffraginm Episcoporum ad definitionem fidei: respondendum est quod praeter maius lumen pleniorumque rei notitiam, *intrinsece* confert maiorem sollemnitatem, cum exsistat definitio edita a toto magisterio: *extrinsece*, ut diximus, firmitatem confert removens impedimenta debiti assensus, quae exstarent propter pravitatem animorum. \ alorem vero quemdam licet imperfectum adderet quidem suffragium Episcoporum, si ipsum solum esset: sed definita veritate per Romanum Pontificem, cum ea ab iis valorem amplius recipere nequeat, nullum actu valorem addit.

IV. Hinc solvi potest quaestio an concilia oecumenica sint necessaria. El quidem si sermo sit de necessitate simpliciter ac de synodo definiente et indicante, non solum consulente, negative respondendum est; nam satis est per se definitio Pontificis: robur vero illud exlrinsecum quod definitio totius coelus Episcoporum adderet definitioni Pontificis, i° requiri potest propter contingentia adiuncta sita in hominum voluntate: 2° requiritur non ut debitus assensus sil, sed ut facilius obtineatur: 3° ea exlrinseca confirmatio haberi per se potest etiam per solum subsequentem consensum, qui debetur, Episcoporum definitioni Pontificis.

Si sermo sit de synodo saltem consulente, pro suppeditanda notitia clara dogmatis definiendi, negandum est rursus necessarium simpliciter esse concilium oecumenicum; nam satis esse potest concilium particulare, ut frequenter facium est. An saltem concilium particulare Episcoporum pro accurata investigatione dogmatis est simpliciter necessarium? Est quidem simpliciter necessaria opportuna consultatio, nisi extraordinaria auxilia et miracula exspectentur: at eam necesse fieri per Episcopos non ausim affirmare. Nam rei natura solum exigit ut consultatio fiat; ea vero a Romano Pontifice per suos Cardinales et Theologos potest etiam accuratissime fieri: lex vero Christi id praecipiens nulla afferri potest; licei id ex ipsa Christi institutione Episcopatus suaderi non negemus. Sane Romano Pontifici alias esse examinis praevalentis vias praeter Synodos Episcoporum significat Vaticanum Concilium Sess. 4. c. 4.

Nihilominus frequenter Ecclesia ipsaque Romana Sedes censuit concilia oecumenica necessaria esse sive pro resarcienda disciplina, sive pro controversiis fidei finiendis avertendoque periculo erroris a fidelibus, eademque concilia ut commode celebraret, auxilium secularium potestatum imploravit. Id quidem non negamus. Verum haec necessitas oritur ex ea lege, qua quaelibet auctoritas socialis tenetur convenienti modo consulere

bono societatis. Porro si haec lex postulat usum alicuius medii, quia illud exigitur ah ipsa institutione societatis et illud solum est per se efficax: necessitas huiusmodi medii adhibendi in bonum societatis erit dicenda necessitas simpliciter. Si vero ea lex postulat usum alicuius medii siti in sua potestate, quia attentis quibusdam contingentibus conditionibus, in quibus societas versatur, moraliler fieri posse non videtur, ut aliter ordinarie linis intentus obtineatur: necessitas talis medii adhibendi erit «licenda necessitas secundum quid: iiam non per se ac si ipsum solum sit capax huius effectus, sed propter id quod per accidens occurrit postulatur a causis finalibus. Atqui haec ct non alia fuit unquam necessitas synodorum oecumeniearum. Utilia ergo sunt quam maxime et secundum quid necessaria, non quidem semper, sed identidem, concilia oecumenica. Quod si aliquando sanxerunt Pontifices ut statis temporibus Concilia oecumenica celebrarentur (cf. dicta in Th. 16. 3. de Martino V. et Eugenio IV.), id propter peculiares conditiones Ecclesiae tunc temporis et potissimum ut quadam paterna immorigeros filios ad debitam obedientiam revocarent, concessisse vel decrevisse dicendi sunt.

Utilitas et necessitas secundum quid Conciliorum est ea quam significavit Leo ep. 37. de causa Eulychelis « cum tam evidens fidei causa sil ut rationabilius ab indicenda Synodo fuisset abstinendum ». Adsignificat nimirum in causis minus evidentibus, in quibus dubitatio vel dissensio non mediocris exsistit, opportunum esse synodos indicare, quibus vel Pontificis definituri inquisitio dirigatur, vel sollemniter consentientibus omnibus discordiae facilius sopiantur. Item Innocentius III. ob eandem rationem fassus est in causa divortii Regis Philippi sibi non licere aliquid determinare absque generalis deliberatione concilii (epist. 106. I. 15. ad Philippum Regem francorum). Nam praeterquamquod agebatur quoque quaestio facti eaque gravissima et erat a Romana Sede amolienda offensio Regis ac promptius cessisset Rex auctoritati omnium ; requirebat Innocentius deliberationem universalis concilii, ut debita cognitione se praepararet ad sententiam edendam in re quae ad ius divinum spectabat, cuiusmodi est matrimonii indissolubilitas.

Hactenus locuti sumus de necessitate Conciliorum oecumenicorum quoad quaestiones fidei solvendas. Si vero agatur de canonibus disciplinae constituendis, facile palet 1°quod cum canones huiusmodi attemperandi sint exigentiae et utilitati Ecclesiae, consultatione opus est, quam potissimum singuli Episcopi suppeditare valent qui oves suas cognoscunt: palet 2°consultationem hanc melius institui fructusque uberiores allaturam, si Episcopi una coeuntes studia sua simul conferant: 3" patet suavius et facilius

obtentum iri ut canones editi servantur in Ecclesiis singulis, si eorundem Episcoporum, qui ipsorum observationem curare debent, fuerint auctoritate firmati. Hinc utilitas in hac re Synodorum oecumeniearum atque earumdem in certis adiunclis necessitas secundum quid manifesta est. At non est necessitas simpliciter. Quia auctoritas Primatus sufficit ex se sola ad condendos huiusmodi canones. Etsi autem consultatio requiratur ; 1° haec per se potest institui a Romano Pontifice per alios quam per Episcopos, puta per legatos suos: 2° quamvis consilium Episcoporum adhibeatur, si tamen heie sistitur, nondum habetur id quod proprie dicitur Synodus oecumenica, licet Episcopi una conveniant ; Synodum enirn proprie dicuntur facere Episcopi cum indicant el decernunt. Eorum autem decretum necessarium simpliciter non est ut lex feratur pro universa Ecclesia.

V. Obiicitur tamen Augustinus, qui loquens de controversia Cyprianum inter et Slephanum circa baptismum ab haereticis collatum significat, causam sententia Stephani non fuisse finitam, potuisse Cyprianum dissentientem a Stephano in unitate manere et reapse mansisse opusque luisse decisione plenarii Concilii ad terminandam litem. Ita frequenter in libris de Baptismo contra Donalianos. Ita in lib. 1. c. 18.: « Hoc de baptismo pie credamus quod universa Ecclesia a sacrilegio schismatis remota custodii. In qua tamen si aliud alii adhuc de ista quaestione, salva pace, sentirent, donec universali concilio unum aliquid eliquatum sincerumque placuisset, humanae infirmitatis errorem excusaret caritas unitatis ». Lib. autem 2. c. 4.: « Nec nos tale aliquid auderemus asserere, nisi universae Ecclesiae concordissima auctoritate firmati, cui et ipse (Cyprianus) sine dubio cederet, si iam illo tempore quaestionis huius veritas eliquata et declarata per plenarium Concilium solidaretur ».

De Concilio illo plenario, universali ex toto orbe, lotius Ecclesiae (ibid. l. . c. 17.; l. 1. c. 18.), ad quod Augustinus provocat, confer Dissertationem eruditissimi viri David subieclam suo operi iam citato. Verum solutio difficultatis non ab hoc pendet : sed a sententia Augustini, qui theorelice docere videtur sola sententia conciliari finiri quaestiones fidei saltem obscuras, quemadmodum censet Bossuet.

Respondeo 1° instituto praeiudicio. In causa Pelagians Augustinus censuil *causam finitam esse dubitalioti&nque omnem esse sublatam*, vix ac rescripta venerant ab Apostolica Sede: censebat ergo Augustinus causas fidei finiri posse sola auctoritate Romanae Sedis. Respondet Bossuet, ideo in ea causa sic censuisse Augustinum, quia res non erat obscura, nullaue alicuius momenti exsistebat dissensio inter Episcopos et idcirco

manifestus erat conçois consensus Episcopatus cum sententia Romanae Sedis, qua constante concordia fiebat ul irrefragabilis esset sententia Innocentii. Verum haec responsio non satisfacit: divinat enim, non interpretatur verba Augustini. Nam *d)* iste consensus non fuit ab Innocentio postulatus, neque authentico modo prolatus fuit eo tempore, sed solum postea cum tractoriae Zosimi subscripserunt omnes Episcopi: 6) Augustinus nullam mentionem tacit huius consensus, sed soli rescripto Pontificis acceptam refert terminationem causae: porro si consensus Episcoporum totius orbis fuisset elementum necessarium pro valore definitionis, non illum potuisset omittere Augustinus, c) Si ex Christi institutione sola universitas Episcoporum est infallibilis index in causis fidei, eius consensus requirendus semper est ut causa vere dici possit finita: nam illum affirmantibus quibusdam Episcopis negare possunt haeretici, nec tenentur credere Romano Pontifici ipsum affirmanti: quia si is in fide errare potest, nullo magis poterit in facto asserendo. Censuit ergo Augustinus sola auctoritate Pontificis causam esse finitam. At si una causa fidei finitur auctoritate Pontificis, omnes finiri possunt. Discrimen enim earum, quod affertur, aliquas nempe esse claras, alias obscuras, non facit aliam et aliam esse auctoritatem docendi, sed solum ut in praeverlente inquisitione maius vel minus studium collocetur.

Respondeo II. directe. Et primo quidem tenendum est, censuisse Augustinum quod Stephaniis non tulerit peremptoriam sententiam, propter quam non liceret aliter opinantibus in Ecclesia esse; ait quidem Augustinus Stephanum *contra scripsisse, atque praecepisse atque abstinendos putasse* <*p**ii de suscipiendis haereticis priscam consuetudinem convellere conarentur*; subdit nihilominus: *vicit tamen pax Christi in cordibus eorum* (Stephani el Cypriani), *ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur* {*de Baptis. Cont. Donat. I. 4. cc. 23. 25.*). Scilicet neque Cyprianus Stephanus, nec Stephanus Cypriani communionem abiecit.

Deinde advertendum est, rationem cur Stephaniis noluerit peremptorie finire quaestionem, non aliam excogitari posse nisi eam qua diximus fieri ut Concilia necessaria secundum quid censeantur. Videns enim Stephaniis non paucos Episcopos in Occidente et in Oriente dissentire, eosdemque magno animi aestu suam tueri opinionem, sensit procul dubio in tanta animorum commotione fieri potuisse ul quaedam Ecclesiae, licet immerito, se ab unitate separarent, si saltem res definiretur, prudentiamque postulare, ul definitio communi consensu ederetur; ideoque differretur in tempus magis tranquillum, cum sedatis animis facilius veritas

omnibus pateret. Salis proinde ci fuit pro munere suo veritatem asserere praecipiendo custodiri praxim antiquam, cum tamen excommunicationem, (piam comminatus fuerat ul errantes revocaret, reapse non intulerit, significavit se tolerare contrariam praxim, reique definitionem reiicere in tempus magis opportunum. Quod ea, quam diximus, ratio fuerit cur Stephaniis noluerit rem peremptorie definire, ex eo probatur, quod vel haec fuit ratio, vel quia putabat se sine universali Concilio eam non posse definire quaestionem. Atqui evidens est quod non hac altera ratione fuit permotus Stephaniis. Etenim qui citra Concilium universale, sola sua auctoritate fretus, comminatur in re controversa excommunicationem pluribus Episcopis, nisi obediant, is, nisi ludere dicatur, persuasus est posse se auctoritate propria quaestionem finire: atqui ita se gessit Stephaniis (pii excommunicationem Episcopis rebaptizantibus baptizatos ab haereticis comminatus est, ut ex Augustino colligere licet et testatur Eusebius l. 7. c. o. quoad Episcopos Ciliciae, Cappadociae et finitimarum provinciarum. Ergo.

Iam vero 3' rebus ita se habentibus, manifestum est quod quaestio non nisi communi consensu poterat finiri et reapse finita fuit: el idcirco quod Augustinus et debuit provocare ad Concilii auctoritatem et potuit affirmare cpiod donec illud rem definiisset, veritas nondum erat eliquata, nondum unitatem Ecclesiae scindebat rebaptizantium sententia et praxis. Id autem non ideo affirmare potuit quia simpliciter necessarium esset Concilium, sed quia necessarium secundum quid, et, ipsa Romana Sede annuente, ad sententiam conciliarem definitio ultima quaestionis fuit remissa. Hypothetice ergo loquitur Augustinus, in hypothesis nempe quod noluerit Romana Sedes ex se sola rem definire et cum ait, necessariam fuisse concordem auctoritatem totius Ecclesiae, nihil aliud facit (piam afferre unam ex rationibus iis quae identidem suadent, et tunc suadebant utilitatem et necessitatem secundum quid conciliorum.

VI. Ex demonstratis patet quid de appellatione a Papa ad Concilium dicendum sit. Appellatio a Papa ad Concilium innititur huic principio, quod Romanus Pontifex sit inferior Concilio: atqui hoc principium falsum esse et verum esse contrarium ex demonstratis salis liquet; Romani enim Pontificis auctoritati universa Ecclesia vel in Synodum collecta suhesl: ergo. Huc faciunt testimonia allata Th. 24. sub lit. D. ex quibus independenter ab infallibililate inde deducta, colligitur immediate quod modo asserimus.

Porro infallibililas Pontificis, quae citra quoque ea testimonia probatur, ratio est et ipsa, cur nequeat habere locum ista appellatio, si

saltem de decretis ab eo latis circa fidem vel mores agatur. At si inappellabilis est potestas docendi, erit quoque inappellabilis potestas universim iurisdictionis Romani Pontificis seu potestas Primatus; est enim re potestas eadem nec ab ullo indicari potest qui solus potest infallibiliter de veritate doctrinae et honestate morum cuiuscumque indicare. IVaelerea Vicarius a Principe prorsus independente immediate constitutus pro regimine societatis totius, nullum alium indicem habere potest quam ipsum Principem: cum ergo Romanus Pontifex sit Vicarius Christi et ab eo immediate constitutus, solius Christi iudicio eius causae reservantur.

Dicimus doctrinam hanc, quod appellare liceat a Papa ad Concilium, esse *schismaticum*; committit enim Ecclesiam cum suo capite debilamque sublectionem eamque prorsus necessariam ut quis membrum Ecclesiae sit, negat Capiti Ecclesiae. Dicimus eandem esse *haereticam*; nam constanti et universali Ecclesiae doctrinae opponitur, adversatur directe dogmati de Primatu Romani Pontificis eiusque potestatis plenitudine; eademque proscripta est a Pio II. (cf. l. c.) et in Bulla Coenae §. 2. edictumque est in Concilio Vaticano sess. 4. c. 3.: < a recto veritatis tramite aberrare qui affirmant, licere ab iudiciis Romanorum Pontificum ad oecumenicum Concilium tanquam ad auctoritatem Romano Pontifice superiorem appellare ». Est tandem ea doctrina *absurda*. Nam cum ad Concilium oecumenicum appellas, vel comprehendis in eo Papam, qui ipsum convocaverit eique praesideat vel non: si non comprehendis, non habes Concilium oecumenicum: sed 2° habes collectionem illegitimam Pastorum: quae 3° qualiscumque et quantacumque sit subiecta est tota auctoritati Pontificis. Si vero comprehendis: absurdum est Romanum Pontificem *iure subiici auctoritati coactivae* (id enim appellatio requirit) illius Synodi, quae 1° non nisi voluntate Romani Pontificis exsistere potest: in qua 2° suprema et plena auctoritas est penes eundem Pontificem: qui proinde 3° potest omnia decreta eiusdem vel solo suo negativo dissensu irritare.

Itaque suprema et plena potestas Romani Pontificis est inappellabilis.

Quaeres I. an liceat unquam resistere Romano Pontifici. Respondeo: Pontifici docenti ex cathedra non licet; quia non errat. In hypothesis quod Pontifex male se gerat iniusteque damna inferat et Ecclesiam vexet, licet resistere Pontifici: « Licet enim (ait Bellarminus *de Conciliis* l. 2. c. 19.) eum servata reverentia admonere et modeste corripere, repugnare etiam vi et armis, si Ecclesiam destruere velit. Ad resistendum enim et vim repellendam non requiritur ulla auctoritas ». Et Suarez (*Defens. Fidei*. l. 4. c. 6. n. 16.) obiicientibus fieri posse, ut Papa utatur sua potestate in destructionem et si nullius ipse iudicio subsit, dicendam esse Ecclesiam

imperfecte institutam et insullicienter ei provisum: respondet plura remedia praesto esse in ea hypothese; nempe auxilium interius Spiritus S., orationem communem Ecclesiae, secretam admonitionem: quartum, subdit « non quidem iniquum, sed magis humanum et periculosum, ideoque non sine extrema necessitate adhibendum, est iusta defensio; nam si Pontifex manifestam violentiam et iniustam vim inferat, ei resisti potest per modum defensionis intra terminos inculpatae tutelae: quia vim vi repellere naturale remedium est et nemini denegatur et non requirit potestatem superiorem vel iurisdictionem in eo qui se defendit; sed solum ius seu vires ad se luendum ». Adde vero quintum remedium a Christo in eo constitutum quod Romanus Pontifex sit infallibilis in doctrina fidei et morum; hac enim praerogativa existente, nec potest esse universalis perniciēs aut maximi momenti, quam Ecclesiae ipse inferat et haud difficile poterit ipse ad rectum iustitiae tramitem revocari, si licita resistentia adhibita adigatur ad ferendam sollemnem sententiam circa ea quae facit.

Quaeres II. cur ergo Romanus Pontifex identidem aliorum iudicio se submisit? Respondeo, non se subiecisse nec se potuisse subiicere *iudicio alterius coactivo* seu non potuisse alteri conferre iurisdictionem coactivam in se ipsum; hanc enim ipse non habet, ideoque dare non potest et eadem in aliis repugnat; cum universam Ecclesiae oeconomiam labefactet: sed solum se subiecisse aliis ut *arbitris*, manente penes se suprema potestate et independentia (2a 2a q. 67. a. 1. ad §.) eumque in finem se subiecisse non ut sententia coactiva in ipsum ferretur, sed ut eius innocentia legali modo manifesta fieret.

Quaeres III. cur ergo in foro interno alterius iudicio se submittit Pontifex? Respondet Suarez. l. c. n. 11. dissimilem multipliciter esse rationem inter forum externum et internum. Nam 1° Pontifex non est ullo iure exemptus a iudicio Sacramentali; cum sit homo et peccator et obligetur praecepto poenitentiae sicut ceteri. 2° Iudicium fori interni est altius et divinius quocumque iudicio externo; in illo enim principalis iudex est solus Deus et Sacerdos solum est instrumentum Dei eiusque vicem immediate gerit: unde de omnibus ultimam sententiam profert, a qua neque ad ullum hominem neque ad Pontificem appellari potest. Cf. quae diximus in tract, *de Poenitentia* Th. X\ l. n. 5.

SCHOLION I.

Ex demonstratis habes, quomodo discernas id quod est essenziale et accidentale, materiale et formale in Concilio oecumenico. Concilium enim oecumenicum spectari potest Γ quatenus oecumenicum est. ratione habita oecumenicitatis seu repraesentationis iuridicae totius Ecclesiae per omnes Pastores et Doctores eius: licet enim Romanus Pontifex ex se solo totam Ecclesiam iuridice repraesentet, unde est et dicitur Pastor *oecumenicus*; concilium tamen oecumenicum dicitur, in quo per omnes alios quoque legitimos Pastores et authenticos Doctores Ecclesia iuridice repraesentatur. Concilium enim unionem plurium dicit, unde illud vocatur Concilium oecumenicum quod coalescit ex iis omnibus qui Ecclesiam universam possunt iuridice repraesentare. 2° Spectari potest concilium oecumenicum quatenus vim obligandi habet, nimirum ratione auctoritatis.

Priore modo spectatum, ut oecumenicum sit concilium *convocatione* quidem, debet esse ex toto orbe catholico evocatum, licet necesse non sit, quod nec moraliter fieri potest, ut omnes prorsus Episcopi conveniant: ut vero sit oecumenicum *celebratione* debet eodem modo agi ab Episcopis totius orbis. Inter hos autem primum locum tenet Romanus Pontifex: ita ut si neque per se neque per suos legatos is praesit, concilium celebratione non sit oecumenicum. Deficiente enim capite nequit haberi repraesentatio totius Ecclesiae, neque actio communis, quae possit dici actio totius Ecclesiae, quemadmodum requiritur in Concilio oecumenico.

Si vero altero modo spectetur Concilium, ipsum vim habet obligandi universam Ecclesiam, quatenus eius decreta confirmantur a Romano Pontifice. Hinc ut concilium oecumenicum sit sub priore ratione, essentialis est convocatio et celebratio eiusdem ex Episcopis totius Orbis: intelligitur autem celebrari concilium ab Episcopis totius orbis catholici, cum facta a Romano Pontifice convocatione universali, facta proinde omnibus potestate conveniendi, pauci etiam conveniant, si lex convocationis manet, ut continetur in Lateranensi V. Unde accidentalis est Concilio sub hac ratione spectato maior vel minor numerus Episcoporum celebrantium concilium. Ut autem Concilium oecumenicum sit sub altera ratione, essentialis est ei quod a Pontifice confirmetur: accidentale autem quod vel antecedente vel consequente confirmatione confirmetur.

Porro si has duas rationes compares, patet quod formale Concilii est auctoritas, materiale vero est collectio Episcoporum; Concilium enim eo spectat ut ferat leges. Et quia suprema auctoritas, quae vim confert de-

cretis est auctoritas Romani Pontificis, hinc forma tandem totius Concilii est illius auctoritas.

Quin vefa auctoritas Pontificis est independens a consensu Episcoporum, et proinde a numero suffragiorum ei adhaerentium Episcoporum et existente forma habetur id quod essenziale est Concilio prout vim obligandi habet, hinc accedente confirmatione. Pontificis decretis concilii, quod con- vocatione et celebratione non fuit oecumenicum, illud dicitur oecumenicum ratione auctoritatis, quatenus oecumenicum est quod universam Ecclesiam obligat.

Dices, si ita est, ergo definitio solius Pontificis poterit dici definitio Concilii oecumenici. Respondeo: debet quidem dici definitio oecumenico, quia est decretum Pastoris oecumenici; ut autem dicatur definitio *concilii*, aliquod concilium sive aliqua collectio Episcoporum esse debet: et si haec collectio sit ex toto orbe, erit definitio Concilii *materialiter* et *formaliter* oecumenici: si sit collectio partialis, erit definitio Concilii *formaliter* tantum oecumenici.

Nota tamen quod quamvis omnes catholici quoad rem conveniant, tribuant nempe irrefragabilem auctoritatem conciliis omnibus particulari- bus, quibus sollemnis confirmatio Pontificis accessit; tamen in ratione loquendi discrimen est: nam non omnibus illis tribuitur appellatio *oecu- menici*. Ratio generalis esse potest, quia in hac appellatione primum tribuenda ratio haberi potuit etiam elementi materialis: sive spectari concilium potuit eo priore quoque modo quo diximus, ut oecumenicum censeretur quod perfecte esset tale, nempe materialiter simul et forma- liler: unde praeter quaedam Concilia partialia confirmata a Romano Pon- tifice, ut II. et V. quae propter sollemnitatem quadam externam poterant aliis aequiparari, celera non censentur sub nomine conciliorum oecume- nicorum, nisi eum addito, h. e. si formaliter spectentur ratione habita auctoritatis.

SCHOLION II

Ex institutione a Christo facta regiminis Ecclesiae, et magisterii au- thentici, liquet quinam ius habeant sedendi in Conciliis oecumenicis seu ius suffragii decisivi. Hi namque sunt omnes Episcopi iurisdictionem ha- bentes, licet nondum consecrati. Dicimus *iurisdictionem habentes*, hi enim sunt Pastores et Doctores, qui habent scilicet ius regendi et docendi: dicimus: *licet non consecrati*; iurisdictio enim h. c. ius regendi et docendi non per consecrationem proprie sed per missionem Summi Pontificis

oblinetur. Porro quod Episcopi convocandi >inl, palet ; quia definire ea quae agenda et credenda sunt, munus esi proprium Pastorum, cuiusmodi SUnt Episcopi: ipsique sunt ii qui ex divina institutione Ecclesiae regimen constituunt et idcirco Ecclesiam universam iuridiee repraesentant. Quare abstinere quidem potest Pontifex a concilio oeeumenico evocando, si tamen illud evocare vult, debet Episcopos omnes convocare. Omnes inquam, ut oecumenicum sit el ceteroquin par est in unoquoque ius ad illud, hl constans Ecclesiae praxis confirmavit. Si tamen Pontifex aliquos etiam sine causa praetermitteret aut reficeret, non videretur ex eo oecu- menicilas Concilii quoad essentiam deficere, sed tantum quoad accidentale quoddam, seu quoad integritatem : adhuc enim moraliter tota Ecclesia repraesentaretur.

privilegio Bomani Pontificis et consuetudine eius auctoritate inducta vocantur quoque ad Concilium cum iure suffragii decisivi Cardinales, quippe qui consilio et industria sua iuvant Romanum Pontificem in regi- mine lotius Ecclesiae, ac praeterea Abbates el Generales Ordinum, qui Episcopalis iurisdiclionis participationem oblinent. Cf. Bellarminum *de Conciliis* L 1. c. 15 el Hefele *Hist. Concc.* v. 1. p. 16. seqq.

THESIS XXX.

Praerogativa omnis Pmmanae S<ulis est in ipsa persona Romani Pon- tificis lanquam insubieclo: ideoque eae verissime dicuntur perso- naies, eadem singulis ex aequo successoribus Petri competunt. Quare licet non uno ex capite fas sit distinguere inter sedem et sedentem, attamen reiicienda est prorsus ut falsa et absurda distin- clio huiusmodi eo spectans, ut praerogativae et iura sedis alia sint a praerogativis el iuribus sedentium algue gaudeat guidem Sedes -sfre tota series successionis privilegio indefectibilitatis vel infalUbililatis in fide, non autem singillalim guilibet successor Petri.

Nota distinctionem inter Sedem el sedentem adhiberi posse quoad omnem iurisdiclionem omniaque iura Primatus; excogitatam tamen esse l,l quaest,one de infallibilitale el idcirco de ea nos heic loqui: quae tamen occasione huius quaestionis dicimus, facile ceteris praerogativis Primatus aPlar* possunt.

C°uslat rationem multipliciter distinguere posse inter *Sedem* et S>- *dentem*. Sane Sedes sive cathedra sive thronus sunt *materialiter* locus ille, in quo quisque sedet et speeialim in quo sedet qui auctoritatem

habet; unde Sedes signum est auctoritatis: ideoque metaphorice sumitur Sedes pro re signata, ut ipsam auctoritatem significet. Cum autem hoc sensu accipitur, accipitur *formaliter*. Iam vero in persona Pontificis duo distinguere possunt et debent, nempe tum ipsa persona, quae perse privata est, tum auctoritas pontificalis. Porro si haec duo ita ratione distincta seorsim consideres et dein invicem compares, habes quod auctoritas 1° est perpetua; semper enim ex lege institutionis Primatus perseverare debet: 2° una est proinde eademque semper: 3° ea ante singulos successores existit: 4° ea alicui determinatae Ecclesiae est annexa, nimirum Romanae, quatenus in hac esse debet et exinde in alias quoque Ecclesias exerceri. E contrario persona transiit pluresque sunt huiusmodi personae singulique successores recentiores sunt ea auctoritate, quam ex se ipsis non habent, sed assequuntur; et ideo spectant ad Ecclesiam Romanam, quia ad illam assumuntur.

Cum ergo Sedes sit symbolum auctoritatis, eadem distinctio fieri potest inter Sedem et sedentem. Sedes enim materialiter spectata potest concipi ut perpetuo durans et formaliter spectata, prout nempe est. auctoritas durare semper debet; Sedes ergo perpetua est: sedentes vero h. e. personae transeunt. Hinc Sedes est una, personae plures: Sedes ante sedentes successores existit Romanaeque Ecclesiae semper inhaeret; personaliter singulae succedentes ad eam assumuntur. Sedes laudem perpetua et una complectitur totam seriem Pontificum: singuli sedentes non sunt nisi pars huius collectionis. Multiplex ergo potest excogitari distinctio inter Sedem et sedentem dicique potest cum Leone (epist. LXX.) *aliud esse Sedes, aliud praesidentes*, nimirum aliud esse auctoritatem, quae in aliqua Ecclesia vigere debet, aliud esse personas quae eam auctoritatem obtinent nec per merita aut demerita personalia augeri aut minui iura sedis seu amplitudinem eius auctoritatis.

Verum cuiusmodi est haec distinctio? Dicimus quod si nomine Sedis intelligatur tota series sedentium, distinctio inter Sedem et sedentes singulos est realis inadaequata: si vero nomine Sedis intelligatur auctoritas ipsa pontificalis, vel subiectum, sed in confuso, eiusdem, distinctio est tantum rationis unumquodque est reale subiectum quod est Sedes et sedens: sive auctoritas non nisi in ea persona, quae sedere dicitur, reperitur tanquam in subiecto. Xitiosa scilicet et falsa est omnis distinctio inter Sedem et sedentem, cum de auctoritate sermo est, quae ita secernit utrumque, ut aliud subiectum auctoritatis constituat praeter personam ipsam Romani Episcopi. Et licet singuli sedentes distinguantur realiter inadaequata a tota collectione: distinctio tamen haec allicit personas seu

materiam, non formam seu auctoritatem; quoad hanc enim, eum ipsa eadem semper sit, par esi unus omnibus, (trumque modo probandum esi contra eos, qui ea distinctione inter Sedem et sedentem inepte abusi sunt: quae quidem distinctio, quamvis occasione quaestionis de infallibilitate sit producta in medium, potest tamen, ut diximus adhiberi, pro quacumque praerogativa Bomani Pontificis: quare et nos generalius disputabimus.

II. Itaque 1° subiectum omnis praerogativae Romanae Sedis esse ipsam personam Pontificis manifestum est. Sane subieclum potestatis Primatus debet esse persona; ea primum non fuit nisi Petrus unusque Petrus inter Apostolos: post Petrum vero non possunt esse nisi successores eius qui anguli esse debent, ut unus tantum sit semper in Ecclesia qui Petrum repraesentet. Et re quidem vera de fide est, Romanum Pontificem successorem esse b. Petri illique in b. Petro plenam potestatem pascendi regendique traditam esse. Non est ergo alia persona praeter eum qui est Bo-inanus Pontifex, qui habeat potestatem universam Petri, sive Primatum: Romanus autem Episcopus una est persona non quidam personarum coelus; quemadmodum una persona fuit Petrus, primus in serie Pontificum Romanorum. Extra personam igitur Bomani Pontificis ineptum est quae-rere subieclum potestatis Primatus. Ergo praerogativa omnis Primatus, i leoque et infallibilitas, est personalis h.e. ipsa persona Romani Pontificis ipsaque sola est subiectum ideoque adaequatum Primatus.

Errant ergo qui cum Launoio (Cf. Tourne!v *de Ecclesia* p. 2. pag. 71. ed. cit. Chartas r/e *Liberi*. Eccl. gallic. l. 7. c. 3.) contra auctoritatem teslimoniorum, quae ex traditione afferuntur pro asserenda infallibililate Romani Pontificis, excipiunt, iis testimoniis affirmari infallibilem Romanam Sedem, non Romanum Pontificem. Nam cum Romana Sedes affirmatur subieclum infallibilitatis, supponitur pro Romano Pontifice; ipse enim unus subiectum est potestatis cuiusque et praerogativae Sedis Romanae. Et sane Patres cum de auclorilale, et infallibililate loquuntur, pro uno eodemque subiecto habent Sedem Romanam et sedentem in ea. Ita Hieronymus ad Damasum « Ego *beatitudini tuae* (quo titulo persona designatur) *idest cathedrae Petri* communione consocior ». Maximus Martyr. I. epist. ad Petrum illustrem) « imploret sanctissimae Romanorum Ecclesiae beatissimum *Papam idest Apostolicam Sedem* ». Unde Sergius Cypriensis Episcopus in literis ad Papam Theodorum ait: « Firmamentum divinitus fixum et immobile tuam *Apostolicam Sedem* constituit Christus. *Tu enim eesistis Petras* et super fundamentum tuum Ecclesiae columnae confirmatae sunt ». Hinc cum Augustino (Psalm, contra Partem Donati) frequens

est Patribus affirmare Sedem Apostolicam esse *Petram* eam, (piam non vineunt superbae inferorum portae: porro ea Petra ipsa est persona Petri (Th. I.) et cuiuscunque sui successoris. Unde et Cyprianus perinde habet Petri cathedram Romanumque Episcopum; ait enim epist. 55. schismaticos ausos esse *litteras ferre ad Cathedram Petri*, utique ad sedentem in ea. Quare communis est sententia quam S. Petrus Damiani expressit alloquens Electum Ildcbraudum (in apologetica ob dimissum episcopatum c. 1.) « vos Apostolica Sedes, vos Romana estis Ecclesia ».

III. Cur ergo dicitur *manere Sedes* defuncto sedente? Respondeo manere quidem Sedem sed *vacantem*, quae formula hoc ipsum significat, deesse nempe subiectum auctoritatis Sedis. Quid ergo manet? Manet auctoritas Apostolica 1° in effectu, seu manet efficacia auctoritatis praecedentium Pontificum, quatenus eorum legibus etiam tum regitur Ecclesia et singulae Ecclesiae gubernantur ea episcopali potestate, quae derivata est a Pontificibus praecedentibus: manet 2° auctoritas Apostolica non quidem actu, sed potestate et exigentia divinae institutionis; manet nimirum lex et necessitas successionis Petri in Primatu et quidem affixae Ecclesiae Romanae: ideoque eidem necessariae auctoritati subordinalur adhuc universa Ecclesia. (Cf. dicta in Th. 19. 2. 2°).

Errant quoque qui cum eodem Launoio contra eandem auctoritatem Patrum excipiunt testimonia Patrum loqui frequenter non de Romano Pontifice, sed de *Romana Ecclesia*; ac si cum de auctoritate sermo est, aliud sit quod per Pontificem, aliud quod per eius Ecclesiam repraesentatur. Verum omnibus notum est, omnem auctoritatem Ecclesiae in Episcopo esse et ab Episcopo in inferiores derivari: Episcopus enim, teste Ignatio ad Trallianos, in Ecclesia est sicut Iesus Christus et doctrina Ecclesiae est doctrina Cathedrae a qua docetur Ecclesia, h. e. doctrina Pastoris et Episcopi. Unde si Ecclesia Romana infallibilis est, oportet ut propter Episcopum suum sit infallibilis, ideoque necesse est ipsum Pontificem a se esse infallibilem.

Corollarium. Ergo sibi misere illudunt qui arbitrantur se posse adhaerere Romanae Sedi Romanaeque Ecclesiae, cum Pontifici resistunt.

IV. Nunc 2° alterum probandum est, singulos nempe Pontifices esse infallibiles. Bossuet (*Defens.* l. 10. c. 5.) docet quod quamvis quidam Pontifices non praedicent veram fidem, sed errent in ipsa: fides tamen Romanae Sedis invariabilis manet. Nam defectum unius vel ipse idem vel successor eius reparabit. Considerari ergo vult *totam successionem Romanorum Pontificum* veluti simul constituentem personam Petri, cuius fides nunquam ex toto deficiet. Haec fides nutare potest et identidem in

aliquo deficere, quemadmodum, ut ipse ait. defecit in Petro negante Christum : sed paulo post redintegrabitur, ita ut error in hac successione radices agere non possit. Itaque tota series est indeleclibilis in tide, non vero quisque ex successoribus. *Infallibilis auctoritas* (ail Card, de Lu-zerne parte 2. c. 2.) ea est quae nunquam, vel uno momento errare potest in decisionibus fidei. Indeleclibililas lidei in eo consistit, quod fides ex loto perire non possit; sed si aliquo tempore delicii, prompte restitatur: ita ut si aliquis Papa profiteatur aut doceat errorem, paulo post vel ab ipso vel a suo successore error corrigatur, Verum cuiusmodi est haec indeleclibililas? est ne proprie infallibilitas? qui infallibililatis privilegium soli universitati vel Concilio vindicant, ut Bossuet, docere quoque debent indefectibilitatem huiusmodi Romanae Sedis in eo esse ut fidem indeficienter teneat, quam Ecclesia docet; non docendo proinde, sed discendo: infallibilitatem nempe eius esse passivam tantum non activam, ut ait Tournely loco citato. Verum quidam videntur indefectibilitatem activam intelligere et qui, ut modo dicebamus, concedunt infallibilem Sedem, non Sedentem, alieni forte non erunt ab hac interpretatione (cf. Mourray *de Ecclesia* disp. 20. sect. 3. §. 3.). Recolendum est enim huiusmodi distinctiones ex causa polemica profectas esse ac fuisse exco-gitatas ab his omnibus, ut Romanorum argumentis occurrerent el idcirco iuxta necessitatem fuisse temperatas.

Atqui Romanae Sedi non sola indefectibilitas, qualem a Gallicanis conceptam modo descripsimus, sed infallibilitas eaque a se asserenda est. et non soli seriei universae, sed singulis ex aequo Romanis Pontificibus. Porro hoc unum tantum probandum restat: primum enim iam abunde probatum est. Iam vero hypothesis haec gallicana nullo Scripturae aut Traditionis fundamento innititur; imo iisdem aperte adversatur. Sane ex Scriptura el Traditione docemur Primatum Pelri perpetuum esse, iura proinde Pelri et praerogativas perpetuas esse; perpetuum vero esse Primatum Petri per continuos successores suos, quemlibet autem Romanum Pontificem esse successorem Pelri : atqui indoles propria successoris in eo est, ut omnia iura omnes praerogativas eius dignitatis in qua succedit, quae decessor habebat, el ipse obtineat : ergo quilibet Romanus Pontifex est sicut Petrus; ergo quilibet infallibilis. Hinc Patres occasione data de quolibet Pontifice affirmant quod sil Petrus, quod in eo Petrus loquatur el vivat. In professione fidei Ilormisdæ et Adrian) II. affirmatur quod in Sede Aposlolica *semper immaculata est servata religio et sancta celebrata doctrina* ; idque quia in ea est soliditas Christianae religionis. Quare id connexum esse necessario cum dignitate eius Sedis affirmatur, ideoque

perpetuum fore creditur. Al si semper in ea Sede celebratur sancta doctrina, quomodo identidem error subrepat?

Quod si gallicana hypothesis observata fuisset mentibus Patrum, inexplicabilia essent pene omnia, quae Romanae Sedi attributa sunt. Quomodo enim praxis perpetua existit ad Romanam Sedem quaestiones fidei deferre, ut eius iudicio linirentur? quomodo sententia eius causas finitas esse creditum est? Patres omnes secuti semper sunt Apostolicae Sedis decreta? et huiusmodi. In hypothesis gallicana haec nonnisi sub conditione affirmata fuissent et praxis conditionalis inisset, nempe si hic Pontifex veram teneat fidem; quod quidem effecisset, ut ea praxis nunquam haberet locum. Et re quidem vere si singuli errare possunt, dubitari semper poterit ac debeat, an hic aut ille cum definit, cum confirmat concilia, erret; et idcirco ad normam alterius indicii exigenda erit sententia Pontificis: huiusmodi autem indicium nequit esse ipsius Pontificis aut successoris, quia et ipse errare potest: sed erit indicium Ecclesiae, h. e. non Petrus confirmat fratres, sed confirmatur a fratribus, non pascit sed pascitur, non fundamentum est Ecclesiae, sed fundatur in ea.

Hinc institutio Primatus fuisset in hypothesis gallicana prorsus inepta et indigna Deo. Ad nihil enim confert nullique usui esse potest, si hic ille potest desinere esse Petrus, confirmator et pastor Ecclesiae. Et sane vel praerogativae Primatus nexae sunt cum dignitate successoris Petri, vel pendent a qualitate personae: si primum, eae debent ex aequo competere omnibus et singulis successoribus: si alterum, nihil est ineptius hae institutione, ut potestas necessaria in Ecclesia fiat dependens a qualitatibus personalibus hominis potestate instructi.

Itaque indefectibilis est Romana Sedes, quia Primatus Petri perpetuus esse debet: indefectibilis est in fide, quia est Petrus fidei: indefectibilis in fide infallibilitate propria a se, quia fides eius est fides Petri, Confirmatoris, Pastoris et Doctoris: huiusmodi autem indefectibilitas in fide seu infallibilitas a se est propria cuiusque Romani Pontificis, quia unusquisque est successor Petri, Petrus Ecclesiae et secus perverteretur prorsus institutio Christi vanaque redderetur.

THESIS XXXI.

/nepti sunt qui post vaticanam definitionem infallibilitatis Romani Pontificis postulant aliam conciliarem definitionem, qua doceamur modum quo decreta fidei a Romano Pontifice edi debent, ut habeantur ab omnibus tanquam ex sese irrefragabilia. Falsumque est prorsus quod quidam supponunt, certitudinem fidelium de infallibili definitione Romani Pontificis pendere, veluti ex conditione, a notitia, quam iidem antecedenter habeant mediorum, quibus Romanus Pontifex usus ad actum definitionis se praeparavit.

1. Non omnis voluntas illius qui rex est, vim habet obligandi subditos, sed ea quae ab ipso procedit ut rex est, quae est nempe exercitium regiae auctoritatis. Ut ergo subditi alicui decreto parere teneantur, debet eis constare primo (pridem, quod ille qui decretum edit, auctoritatem habeat iubendi, secundo autem quod decretum illud auctoritate regia feratur: ideoque praeter ipsam auctoritatem exercitam quae vim confert decreto, debet haberi quoque critérium aliquod, quo notum fiat subditis exercitium auctoritatis. Critérium autem huiusmodi non est opus ul sit aliquid distinctum ab ipso exercitio auctoritatis, quod eum per media sensibilia fiat, se ipsum societati manifestat, quemadmodum ceteri actus hominum manifesti esse possunt; sed ratione distinguitur, quatenus est ipsa objectiva manifestatio exercitii auctoritatis. Quia vero multiplex est sensibile medium, quo potest auctoritas in actu se manifestare, si oh bonum societatis opus sit ut aliquis specialis modus manifestationis determinetur, potestas determinandi eum modum est penes ipsam supremam auctoritatem; actus enim ipsius subesse nequit vi coactivae subditorum.

Iam vero ex definitione vaticana haec habemus 1° inesse Romano Pontifici auctoritatem edendi definitiones fidei infallibiles èt ex sese irrefragabiles: 2° infallibilia esse el ex sese irrefragabilia eius decreta, cum hac sua suprema apostolica auctoritate fretus, vi nempe ipsius agens, non ut persona privata, sed publica, omnium Christianorum Patris et Doctoris munere fungens, doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit: quibus in verbis 3° continetur quoque critérium quo notum fiat omnibus exercitium illius supremae auctoritatis, cum nempe Romanus Pontifex tanquam persona publica, ul Pastor et Doctor omnium, delinit doctrinam tenendam ab universa Ecclesia. Id enim sensibilibiter constare potest et a Romano Pontifice sive explicite sive in ipso aucto-

ritalis exercitio significari, se definitionem edere tanquam Pastorem et Doctorem omnium Christianorum seque definire doctrinam quae ab universa Ecclesia tenenda sil. Habentur ergo omnia quae postulari possunt, ul fidelibus constet decretum editum a Romano Pontifice esse infallibile el irrefragabile. Haec quidem necessaria sunt, ul sciat fidelis sibi esse credendum; quod nempe doctrina ab omnibus credenda proponitur el quod proponitur vi auctoritatis illius (piae infallibilis est.

Quid amplius potest desiderari? an ut determinetur specialis modus quo Romanus Pontifex definiat doctrinam tenendam ab universa Ecclesia, quo adhibito, eius definitio censenda sil infallibilis, quo non adhibito, liceat non talem eam censere? A erum et id necesse per se non est pro certo exercitio cuiusque auctoritatis statuere. Cum enim natura suppeditet omnibus hominibus plures vias et modos significandi cum certitudine celeris suam voluntatem exerciliumque suae facultatis, nulla est necessitas, cur haec potestas a natura omnibus facta limitetur in Principe: quod enim postulatur hoc est, ul nimirum ipse significet, agere se ul Principem velleque obligare; quocumque autem modo id faciat, dummodo id assequatur, perinde est. 2° Etsi id identidem el per accidens opus foret determinare, quonam modo Romanus Pontifex docens censendus sil docere ex cathedra et definire doctrinam tenendam ab universa Ecclesia, huius rei determinatio ipsi prorsus relinquenda est; inutilis enim foret quaecumque alia determinatio: si ipse enim nollet eo modo suam auctoritatem exercere, eo ipso actus illo modo positus non esset exercitium supremae auctoritatis, (piae a nemine cogi potest.

II. Nec dicas determinationem huiusmodi certam nobis esse non posse, quia nondum scimus quonam modo quibus in adiunctis edita definitio Pontificis sil infallibilis. Nam ea determinatio 1° non est ulla definitio doctrinalis, sed simpliciter actus iurisdictionis: 2° ea per se potest immediate cognosci: 3' valor autem eius, quod nempe habenda sit ut modus legitimus definitionis pendet ab auctoritate Romani Pontificis, quam iam scimus ipsi inesse independenter prorsus ab ea determinatione.

Frustra ergo sunt (pii aliam conciliarem definitionem hac in re prae-stolantur. Verum qui aliam a Concilio definitionem hac super re exposcunt, ideo eam exposcunt, quia in hac sunt sententia quod 1° Romanus Pontifex nequeat definire nisi prius diligenti inquisitione facta veritatis, quod 2' oporteat nosse fideles, eam inquisitionem adhibitam fuisse, ut teneantur credere. Necesse est ergo ul determinetur sufficiens modus inquisitionis, (pio posito certissime constet, definitionem Romani Pontificis esse infallibilem. Id autem nequii decidere Romanus Pontifex; haec enim

DE ROMAXO 1'OXTHΓ.E PAHS II.

decisio infallibilis sit oportet, cuius infallibilitas ul nobis constet, iam praesupponendum esset notum quod per earn deliniretur.

Alqui P'elsi opus foret definire modum inquisitionis vel praeparationis, edito super hac re decreto, quo deliniretur talem quidem modum sufficientem esse, talem autem minime sufficere, ul Romanus Pontifex actum exerceat infallibilis auctoritatis, huiusmodi tamen definitionem nunc post vaticanam definitionem (ul in hae lanium hypothesi loquamur) vel solus Romanus Pontifex edere posset: nam si ipso eam edat, hic evidentissimus sxllogismus fieri potest. Certum de fide esi quod eum Romanus Pontifex ut Pastor et Doctor omnium pro sua auctoritate definit doctrinam tenendam ab universa Ecclesia, errare nequii eiusque decretum est ex se irrefragabile, liquet ex Cone. Vaticano: atqui nunc loquitur ul Pastor el Doctor omnium definilque doctrinam tenendam ab universa Ecclesia, id porro quidem ex ipsis decreti verbis potest esse immediate evidens: ergo decrelum hoc est infallibile et ex se irrefragabile. In quo syllogismo recta est consequentia: ut autem consequens neges, debes negare veritatem Maioris, quae tamen est ipsa definitio valicana: ergo posita definitione vaticana iam fidelibus potest infallibiliter constare per solius Pontificis decrelum, quinam sit sufficiens ille modus inquisitionis. Nec ulla est petitio principii: nam certitudo conclusionis non pendet nisi ab hoc quoti Romanus Pontifex loquatur ut Doctor et Pastor omnium edicalque doctrinam tenendam ab omnibus: qua in re fit abstractio a quovis singulari modo. Dummodo ergo id constet, certa debet esse conclusio.

Et sane si nequit solus Pontifex, nec poterii Concilium. Cur enim dicitur Concilium posse? quia credimus ipsum esse infallibile: at credimus pariter Romanum Pontificem infallibilem esse. Verum nondum constat quam inquisitionem adhibere debeat Romanus Pontifex: esto, sed nec pariter definitum unquam est, (pialis sit inquisitio adhibenda a Concilio: ergo vel neutrum sufficit, vel ipse solus Romanus Pontifex salis est.

III. Verum neganda est hypothesis illa cui adversarii innituntur, oportere nempe fideles nosse diligentem inquisitionem adhibitam esse a Romano Pontifice, ut obedientiam fidei praestent, ita ut ea notitia antecedens esse debeat ad actum obedienciae eiusque ratio per modum conditionis; quod quidem negandum esse ex ultima animadversione salis liquet. Nam quamvis Concilia quoque inquisitionem facere debeant, nunquam postulatam est, ul definiretur quinam esset inquisitionis sufficiens modus caque constaret fidelibus antequam crederent, ul credere tenerentur. Et sane I" adversarii confundunt duo; nempe id quod necessarium est ut res sil et id quod necessarium est ul res existens cognoscatur. Porro ad

cognitionem rei existentis habendam, necesse non est cognoscere id quod fuit necessarium ut ipsa esset. Cognoscibilis enim rei est intrinseca ipsi ratione essentiae, independens ab iis quae extrinseca sunt, cuiusmodi sunt causa efficiens aut conditio existentiae. Sic ut cognoscam Paulum praesentem mihi, non est opus ut cognoscam eius patrem et matrem. Quare etsi inquisitio ea necessaria sit, ut definitio fidei habeatur, haec tamen per se ipsam h. c. nolas suas cognosci potest: si nimirum edatur a Romano Pontifice vel Doctore Ecclesiae et definiatur doctrina fidei vel inorum tenenda ab universa Ecclesia. Quocirca necesse non est cognoscere antecedenler, an conditiones exstiterint existentiae eius, eum ipsa iam existens cognoscatm sed consequenter conditiones eas exstitisse intelligimus, sicut videntes hominem cognoscimus exstitisse vel existere qui eum genuerint.

2° Imo necesse est, ut cum fidelibus constat magisterium infallibile esse locutum, ipsi statim obedientiam fidei praestent, quin eis ius ullum competat instituendi iudicii circa valorem definitionis. Id ex oeconomia institutionis magisterii in Ecclesia a Christo factae manifestum est; ea est enim instituta habitudo inter magistros et discipulos, ut his solum officium obediendi incumbat, non ulla auctoritas in magistros eisque sit sufficiens et adaequatum motivum credendi aliquid esse a Deo revelatum, quia Ecclesia h. e. infallibile magisterium id docet. Augustin. *de Haeres, ad Quod vult Deum*, versus finem: « Cur contra ita (haereses) sentiat catholica Ecclesia... superflue quaeritur; cum propterea hoc scire sufficiat, eam contra ista sentire ». Atqui huiusmodi ordo perverteretur et auctoritas iudicii discipulis in magistros conferretur, si docente magistro per se infallibili puta Concilio oecumenico, vel solo Romano Pontifice, adhuc tamen dubitare liceret, an eorum doctrina vera esset, donec fideles cognoverint, recte se magistros in suo ministerio gessisse; id enim foret ad tribunal fidelium vocare magistros actumque supremae auctoritatis subiicere iudicio eorum (pii subditi sunt et quibus solum officium obediendi competit. Ergo ut fidelis sciat esse credendum, non est opus ut antecedenler sciat diligentem inquisitionem adhibitam a magisterio fuisse, sed de hoc constare ei debet ex eo quod magisterium infallibile definit doctrinam credendam.

3° Quare assistentia Spiritus S. prohibens errorem concipienda non est promissa hypothetice magisterio actu docenti, sed *absolute*, ita ut semper ea habeatur quotiescumque magisterium illud, cui promissa est, docet et sic ad providentiam Dei, qui eam assistentiam promisit, spectet efficere, ut actuali magisterio debita inquisitio praecedat, vel si non prae-

cessit, ut aut nihil magister supremus definiat aut, si definit, illud tamen quod verum est definiat, licet humana diligentia in inquirendo vel parva vel nulla pro dignitate rei adhibita luerit. Sane absolutam assistendae huius promissionem exigit necessaria subordinatione Christo instituta inter magistros et discipulos, inter illorum magisterium horumque obedientiam. Si enim fide divina credendum est quicquid a magisterio supremo vel credendum proponitur huiusque magisterii supremi fides debet esse fides totius Ecclesiae, necesse est ut quotiescumque magister supremus loquitur sive sit solus Romanus Pontifex sive simul cum eo Synodus oecumenica, sit ab errore immunis. Et re quidem vera nonne promissio divina est quod Ecclesia nunquam deficiet in fide? deficeret vero si quacumque ex causa magisterium supremum, quod sequitur universa Ecclesia, erraret aliquando. Haec autem promissio si non sit absoluta, certiores fieri non possumus quod nunquam Ecclesia defecerit: quis enim indicabit an conditiones requisitae pro obtinenda ea assistentia exstiterint? an Ecclesia ipsa? sed quaestio redibit de hoc indicio: nullum aliud vero medium Christus nobis suppeditavit; omnium enim quaestionum finis est Ecclesiae magisterium. Itaque opus est, ut assistentia divina prohibens errorem fuerit Ecclesiae h. e. eius magisterio supremo et universali docendi promissa absolute; porro magisterium hoc est ipsum magisterium Romani Pontificis: ergo.

Non igitur opus est nosse quibus mediis sit usus et an sit usus Romanus Pontifex pro decreto fidei condendo, antequam credamus; ratio enim sufficiens et adaequata cur credamus haec est, quia Pontifex loquitur et Pontificem loquentem assistit Spiritus S. ne erret.

Nihilominus si constet, decretum aliquod fidei vel subscriptionem formulae illius vi sive physica sive morali extortam esse; eo ipso iam constat definitionem non esse ex cathedra. Nam definitio ex cathedra est actus supremae potestatis, ideoque independens, qui eo motivo ponitur ut homines doceantur et ad credendum obligentur; talis porro non est actus ex coactione positus, vel ad redimendam iniuste vexationem; quia non est actus ullius potestatis, sed physicae subiectionis et quo nec praesumitur superior velle obligare subditos eosque docere.

Dices: quomodo igitur inter ea quae Romani Pontifices praecedentes docuerunt, licebit discernere definitiones fidei ab iis quae tales non sunt? neque enim omnia quae iidem asseruerunt, habentur ut definitiones fidei. Respondeo, normam eam esse, quam suppeditat Synodus Vaticana, cum nempe Romanus Pontifex quilibet Pastoris et Ductoris Ecclesiae munere fungens doctrinam definivit, quae tenenda esset ab universa Ecclesia.

CAPUT II. DE INFALLIBILI MAGISTERIO ROMANI PONTIFICIS

Quod si hic modus propter monumentorum defectum lateat, considera sequentem effectum: si enim ea doctrina viguit deinceps in Ecclesia nec aliam repereris definitionem, affirmare, poteris illam fuisse definitionem fidei. Si e contrario alia quoque doctrina opposita perseveravit, ipsa sciente et permittente nullo magis si probante Romana Sede, affirmare tibi licebit, illam non fuisse definitionem fidei. Haec, statuta certitudine dogmatis de infallibilitate Romani Pontificis, satis clara sunt. Quod si nihil eiusmodi reperias, consequens erit ignorare te an aliquis Pontifex aliquando definiverit ex cathedra, nec ne. Ex qua quidem ignorantia nihil oritur incommodi nisi forte pro historicis: non enim minuitur numerus rerum definitarum et explicitae credendarum, sed solum notitia historica eaque certa actuum definientium. Sane vel etiam tum cum edita fuit ea definitio, fuit dubium Ecclesiae an esset nec ne definitio et eo ipso ob defectum debitae manifestationis illa effectum suum non est assecuta neque auxit numerum rerum definitarum: si autem tunc fuit omnibus certa definitio, creditum est tunc ab universa Ecclesia quod ea proponebatur et quod tunc creditum est non potuit non credi postea: unde et modo ea omnia tanquam infallibili auctoritate proposita credimus quae prius credebantur; licet forte historice ignoremus quis prior definiverit.

III

THESIS XXXII.

Ut sententia Romani Pontificis habeatur tanquam definitio ex cathedra ideoque infallibilis, censemus non opus esse, ut verba Pontificis ad universam Ecclesiam immediate dirigantur.

I. Quaestio haec inter theologos agitari potest nosramque sententiam ut probabilior defendimus.

Sane ex definitione Vaticana haec elementa certe sufficiunt, ut definitio Pontificis sit et habeatur infallibilis, 1° quod auctoritate sua Apostolica utatur fungens munere Pastoris et Doctoris omnium Christianorum: 2° quod definiat doctrinam de fide vel moribus: 3° quod definiat doctrinam tenendam ab universa Ecclesia. Atqui haec omnia Pontifex praestare potest, etsi unum Episcopum immediate alloquatur, quemadmodum fecit Leo epistola sua dogmatica ad Flavianum. Etenim, ut praecedantur difficultates, advertendum est a) quod aliud est sermonem dirigere ad universam Ecclesiam, aliud est sancire doctrinam tenendam ab universa Ecclesia: in priore enim id, quod ad universam Ecclesiam refertur, est

■

inuenio, sive subiectum loquens; in posteriore autem est obiectum sive doctrina quam loquens proponit: porro non prius sed posterius a definitione vaticana postulatur. Advertendum est *b)* aliud esse quod quis fungatur munere doctoris omnium Christianorum, et aliud quod quis simul doceat omnes christianos. Sic magister fungitur munere doctoris suae scholae, cum vel unum discipulum corripit et docet: sic rex fungitur munere rectoris totius societatis, cum vel unum civem facinorosum capitale damnat. Scilicet auctoritatis, quae se extendit ad omnes, exercitium potest esse multiplex et eum eidem auctoritati subsint omnes et singuli, tum erga omnes simul, tum erga singulos immediate ipsa exerceri potest. Unde etiam erga unum Princeps auctoritatem suam exercet, exerceat eam auctoritatem, qua praeest omnibus, nempe qua Princeps est totiusque regni caput. Itaque etsi Romanus Pontifex ad universam Ecclesiam litteras suas dirigat, fungi potest munere doctoris omnium suaeque apostolica uti auctoritate ac definire doctrinam fidei aut morum, quae tenenda sit ab universa Ecclesia; atqui cum ita se gerit, eius definitio est infallibilis: ergo ut eius definitio et infallibilis sit et habeatur, necesse non est ut ad universam Ecclesiam immediate verba Pontificis dirigantur.

Et sane infallibilis est certe Romanus Pontifex cum fungitur munere Confirmatoris fratrum, hoc enim est munus Doctoris omnium Christianorum: atqui munus ipsi iniunctum a Christo confirmandi fratres nequit ita accipi, ut exerceri non possit nisi simul omnes indigeant confirmatione; sed confirmare eos debet qui indigent, qui petunt confirmari: quando ergo eos confirmat, infallibilis sit oportet; secus non confirmaret.

Diximus *immediate* dirigi verba Pontificis ad aliquos tantum; mediate enim et virtualiter ad omnes diriguntur: fides enim Ecclesiae una esse debet nec potest esse in ea varietas sicut in disciplina: si ergo decretum fidei aliquod a Romano Pontifice aliquibus proponitur, eo ipso intelligitur quod ipsum spectet ad omnes omnesque credere teneantur. Quare ideo uni vel aliquibus tantum illud decretum enuncialur, quia videntur illi tantum indigere confirmatione, vel quia desciscunt a communi fide, vel quia flagitant ipsi iudicium Romanae Sedis.

Quare ut ea definitione fidei ceteri quoque fideles obligentur, opus erit quidem, ut ipsis authentice innotescat eam esse definitionem cathedrae Romanae, quod est primum, quibus data est, opus fuit; sed non erit opus alia definitione.

II. Quod ex anathematis definitionis Vaticanae collegimus, id historia quoque confirmatur. Sane decretum Innocentii in causa Pelagiana ad solos Africanos missum fuit et tamen causam finitam esse dicebat Augustinus.

CAPUT II. DE INI MIJIBILI .MAGISTERIO ROMANI PONTIFICIS

Leo epistolam suam dogmaticam datam ad Flavianum, etiam antequam a celeris cognosceretur, habebat tanquam normam infallibilem, qua Constantinopoli controversia Iidei liniretur; in hunc enim finem missa esi. Hormisdas professionem Iidei ad solos Orientales Episcopos direxit; continebat quidem fidem universae Ecclesiae, sed non ad universam Ecclesiam ea professio est directa. Proscriptio errorum Baii a Pio V. facta soli universitati Lovaniensi est authentice intimata et nihilominus obedientia Iidei a Baio eiusque asseclis tum quoque postulata. Unde et Iustiniano Imperatori salis erat ad certitudinem Eidei responsum sibi Ecclesiisque Orientis directum ab Apostolica Sede. « Illud enim credimus esse catholicum quod vestro religioso responso nobis fuerit intimatum » (epist. ad Agapelum Concc. Mansi Ioin. 8. p. 846.).

SCHOLION I.

Quaeri solet an Pontifex, ut privata persona est, cum actu non fungitur munere Doctoris Ecclesiae, errare possit in fide. Quaestio propria est de errore circa articulum fidei iam definitum, ita ut, si voluntarius sit, vera sit haeresis. Quidam negant cum Bellarmino (t/e *Poni.* l. 4. c. 6.). Verum cum id fieri posse veteres supposuerint ipsique Pontifices idem salis significaverint (cf. Innocentium III. Serm. 2° de Consecratione sua. « In tantum fides mihi necessaria est, ut cum de ceteris peccatis solum Deum indicem habeam, propter solum peccatum, quod in fide committerem, possem ah Ecclesia indicari » el Adrianum II. allocutione 3a lecta in Syn. 8. act. 7a) permiserintque in Decreto Disl. 40. c. 6. legi verba Bonifacii Archiepiscopi .Moguntini : « Culpas (Rom. Pontificis) istic redarguere praesumit mortalium nullus; quia cunctos ipse indicaturus a nemine est indicandus, *nisi forte deprehendatur a fide devius* » : censemus non oportere nos, plusquam ipsa Romana Sedes, sollicitos esse de hac praerogativa asserenda successoribus Petri. Allata quidem verba accipienda sunt de Pontifice privatim errante in rebus iam definitis aut aequivalenter traditis in Ecclesia (§. 21., n. 7.): nam circa alia nullum iudicium institui posset.

Quaeres, quid de eorum Theologorum el Canonistarum sententia dicendum sit, qui aiunt in casu haeresis Pontificem deponi posse. Respondeo Incasum esse hypotheticum, qui forte nunquam realis fuit aut erit: 2° admissa hypothesis, ea sententia sic accipienda est, ut Pontifex obstinatus in haeresi (*obstinatum* inquam: si enim ipse Ecclesiae monenti cedit, nihil superest agendum) non ab homine sed ab ipso Deo deponatur, auferente

iurisdictionem datam : Ecclesia vero tantum declaret ipsum esse haereticum, ideoque a Deo iurisdictione spoliatum (Suarez l.c. c. 7.n. 5).

Quaeres, an probari possit immunitas privata ab errore quoque materiali in reluis nondum delinitis ex verbis Christi Lucae XXII. hac ratione. Christus ait : *«Volo rogavi /»ro te ul non deficiat fides tua et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*; porro ibi duo distinguuntur, nempe confirmatio fratrum, quae fit per publicam fidei praedicationem et indeficientia fidei: ea exhibetur veluli consequens, haec est antecedens; unde indeficientia fidei exorata et impetrata a Christo praecedat ipsam publicam praedicationem: i Idcirco non est tantum infallibilis eum Doctoris fungitur munere, sed semper et in iis (piaae nondum sunt definita et possunt ab eo definiri.

Respondeo, necess? non esse ut fides indeficiens sit re distincta a Fratrum confirmatione, sed satis est quod ratione distinguatur. Nimirum si praedicatio fidei authentica et sollemnis est infallibilis, potest confirmare fratres: unde eadem est fides infallibilis et confirmans, quae propter proprietatem infallibilitatis habet et vim confirmandi. Quare eum indeficientia fidei impetrata si Pontifici in hunc finem ut confirmet Fratres; ea tantum ex verbis Christi necessario colligi potest, quae illi fini necessaria est et sufficit : huiusmodi porro est infallibilitas authenticae praedicationis.

Ea tamen privata immunitas saltem ab haeresi formali, quae a Bellarmino asseritur Pontifici, non esset privilegium confirmationis in gratia seu iustitia ; quia cum fide potest esse peccatum : neque esset quoad effectum privilegium adeo singulare ; plurimi enim sunt fideles, qui nunquam in haeresim bibuntur.

SCIIOUON II.

Quaeritur quoque qualis obedientia debeatur Romano Pontifici aliquid circa doctrinam fidei vel cum ea connexam docenti, (piando non ex Cathedra definit qualisque obedientia debeatur sententiis doctrinalibus congregationum Cardinalium. Iam vero posse aliquid docere Romanum Pontificem, quin ex Cathedra definiat, manifestum est. Nam factus Pontifex non amittit qualitates communes omnibus: exercitium autem auctoritatis docendi multiplex esse potest : exercitium vero plenum supremae potestatis liberum est illi (pii eam oblinet. Dignosci vero potest Romanum Pontificem non loqui identidem ex cathedra ; cum enim docens quidem aliquid, tamen non intendit obligationem imponere credendi illud tanquam aliquid tenendum ab universa Ecclesia, sive id non significat se velle,

tunc non dicitur loqui ex cathedra, etsi de doctrina loquatur spectante fidem vel in oculos. Qua in hypothese non satis bene dicitur loqui ut *'factor privatus'*; licet enim non loquatur ex plenitudine auctoritatis, loquitur tamen ex auctoritate: quocirca Romanus Pontifex sic loquens non est detrahendus in censum quorumque doctorum privatorum nullam habentium auctoritatem.

Hespondemus ergo priori quaestioni hoc pacto. Magisterio Romani Pontificis etiam non loquenti ex cathedra debetur 1° obsequium silentii, h. e. publice non est ei contradicendum, vel opposita doctrina defendenda: nisi constet ipsum permittere quod de ea re inter catholicos disputetur, sive ut clarius veritas relucescat sive ad absolvendum stadium inquisitionis pro sollemni definitione sive ex alio motivo. Sane obsequium illud postulat reverentia debita Summo Pastori, quam aperta contradictione violari nemo non sentit.

Debetur ei 2° etiam assensus quidam religiosus, cum nihil est quod suspensionem assensus prudenter suadeat. Explico terminos. Non dicimus deberi assensum fidei catholicae, cum non proponatur doctrina tenenda ab universa Ecclesia nec dicimus deberi assensum formaliter fidei divinae; hic enim assensus innititur propositioni infallibili quae talis esse constet, in hypothese vero deest tali propositio. Potest tamen hic assensus ab habitu fidei elici, ut postea explicabitur. Nec dicimus esse assensum metaphysice certum (cf. quae de tali certitudine disputavimus in Critica th. 9.); nam non existente certitudine infallibilitatis, hoc ipso videtur quod non est impossibilis error, ideoque videtur quod possit oppositum esse verum: qua cognitione existente, nequit habere locum certitudo metaphysica. Dicimus itaque assensum esse moraliter certum et idcirco si motiva appareant, sive vera, sive falsa sed ex errore inculpabili, quae aliter suadeant, cum in his adiunctis voluntas non imprudenter agat suspendendo assensum, non dicimus tunc deberi assensum. Tandem assensum vocamus religiosum tum ratione obiecti circa quod versatur, tum ratione motivi cui innititur, ut modo explicabimus.

Sane cum aliquid omnibus vel pluribus doctis ac peritis videtur, nec tibi occurrit ratio oppositum suadens, temere refragaris et temere dissentis etiam interius. Quod valet vero in pluribus doctis et peritis generatim, id multo magis valet in iis pluribus doctis ac peritis quos Deus speciali institutione constituit magistros et quos certum est speciali providentia regi, ut munere suo rite fungantur. Atqui quod in his valet, valet etiam et potissimum in eo qui licet unus sit, tamen est a Deo constitutus Pastor omnium maiorque auxilio divino fretus ac pluribus

720
 BE Ho.MAXO PONTIFICE PAHS 11.

»

Hg

w

8|

HK: I

1

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

humanis praesidiis instructus est pro agnoscenda veritate. Etenim vis consensus plurium, qui moralem certitudinem gignit. in eo est quod probabile maxime sit causas erroris deesse: atqui in his adiunctis, sive ratione praesidiorum quibus est instructus Pontifex sive ratione specialis proli-dentiae divinae, est pariter maxime probabile causas erroris deesse: ergo.

Sane ius docendi quod Romano Pontifici competit non tale est ul-exerceri non possit nisi actu sollemni qua universae Ecclesiae obligatio imponitur credendi, sed exerceri etiam potest citra huiusmodi sollemni-talem; nam est ius ordinarium et constans, bonumque fidelium exigere potest ut frequenter exerceatur etiam eum opportunum non sit, sollemnem edere definitionem. Porro huic iuri per se respondet assensus mentis; est enim ius dirigendi mentes (\$. 20.): oportet autem ut assensus qui debetur respondeat vi magisterii quod exercetur; igitur debetur in his casibus assensus religiosus, quia magisterium est religiosum et in re religiosa \ersalur. assensus debetur firmus certitudine, morali ; quia motiva huius certitudinis comitantur istud magisterium, ut dictum est.

Huc quoque proinde spectare arbitramur quod refert Bellarminus de 1». P. I. 4. c. 2. inquires: « inter catholicos convenit... Pontificem solum, ve1c,,m suo pm'tieulari concilio aliquid in re dubia statuentem, sive errare possit sive non possit, esse ab omnibus fidelibus obedienter audiendum ».

Dicimus hunc assensum ab habitu fide elici posse. Potest enim habitus elicere actus turn secundum suam speciem perfectos, tum imperfectos retinentes tamen rationem aliquam communem; eo ipso enim quod po-testas habitus est ad aliquid perfectum, est etiam ad id quod in eodem genere est imperfectum el veluli inchoatio perfecti. Iam vero cum Pon-t'fe* (1°cel l|Cet mmdum peremptorie definiens aliquid tanquam revelatum, assensum elicis in id quod proponitur ex motivo auctoritatis divinae «piaie tibi moraliter certa est ex magisterio Pontificis; eo quod moraliter certum est *Psu,n Ilon errare : est quidem assensus imperfectus ex parte iirmi-lai,s' ret'nef t:.,I,cn rationem communem assensus fidei ex parte obiecti: lwn csl tnmcn formaliler assensus Iidei divinae, quae nequit esse nisi certa. Quod si Pontifex eodem pacto proponat aliquam veritatem conne-cum veritate divina, assensus in eam erit imperfectus actus illius Iidei quae magisterio infallibili debetur.

Ita expedita priore quaestione quoad tale magisterium Pontificis, ex-peditam censemus quoipie alteram quoad decreta Congregationum Car-dinalium, si nimirum perpendatur ratio quam attulimus pro priore, et advertatur Congregationes Romanas organa esse Rom. Pontificis. Idem scilicet de illis censemus esse dicendum.

Quae ex decretali cuiusdam decessoris Innocentii III. in causa dissolutionis matrimonii propter liacresim coniugis, vel ex decreto Inquisitionis in causa Galilaei, aut paucis aliis forte similibus obiici possent, probant solum esse exceptionem quam posuimus esse non debere assensum metaphysice certum.

Nota. Ad huiusmodi magisterium Pontificis non sunt referendae litterae illae privatae, quibus nihil reapse intendit docere Pontifex, sed solum exhortari animosque addere studiosis viris ad scientiam catholicam illustrandam fidemque tuendam. Cuiusmodi sunt litterae ss. Pii IX. pro Academia s. Thomae, in quibus certa s. Thomae doctrinae capita recitantur. Idem enim ss. Pontifex declaravit, se huiusmodi litteris nec voluisse imminuere pretium aliorum quorundam systematum quae in scholis catholicis celebrantur, nec voluisse praestituere exclusivam normam cogitandi, (piam sapientes sequi debeant, si velint esse catholici. Voluit scilicet commendare simpliciter studium veleris doctrinae scholasticae in iis potissimum quae spectant ad unitatem compositi humani, quae quidem doctrina nec unico systemate olim continebatur, nec excludit scientificos progressus (pii et ex penitiorum rerum analyst et ex subsidio recentiorum scientiarum nati sunt proficisci. Iis proinde litteris perperam praeter et contra earum scopum quidam abutuntur.

THESIS XXXIII.

Frustra sunt qui, ut impugnent dogma de infallibilitate Romani Pontificis, demonstrare contendunt, aliquem ex Romanis Pontificibus loquentem ex cathedra errasse. Speciatim vero falluntur qui in medium producunt oppositas doctrinas tum Ilormisdae et Ioannis II. tum Nicolai III. et Ioannis XXII. atque eiusdem Ioannis sententiam de visione beatifica ac subscriptionem Liberii et decretum Nicolai I. de forma baptismi et Stephani VII. sententiam quoad ordinatos a Formoso atque Honorii I. epistolas in causa monothelelica sententiamque Zachariae quoad antipodas ac Sixti V. Bullam in editione Vulgatae sententiamque cuiusdam decessoris Innocentii III. in causa, matrimoniali iudiciunique Romanae Inquisitionis in causa Galilaei.

I. Etenim id generalim peremptoria demonstratione efficitur: praerogativa enim infallibilitatis Romani Pontificis credenda de fide vera semper fuit; fieri ergo non potuit ut Romanus Pontifex loquens ex cathedra cr-

raveril. Quare difficultates quidem superesse possunt *criticae* et *historicae*, circa quoriindam factorum explicationem, non vero dogmaticae, quae nempe in dubium vocare possint veritatem definitam. Speciminis gratia quasdam ex illis putiores expeditus difficultates.

Ilormisdas, aiunt, damnavit monachos Scythas, qui dicebant *unum* </r *Trinitate passum carne*: probavit autem eam propositionem Ioannes II.: alteruter ergo erravit. Atqui res ita se habuit. Cum Ilormisdae Pontificis opera res Orientis componerentur, sublatis dissensionibus, pace revocata; monachis quibusdam Scythis in mentem venit, dicendum esse: *η/ius de Trinitate, passus est eel crucifixus carne*, ut Nestorianis eilieacius se opponerent idque addendum Trisagio censuerunt. Non probata fuit ea novitas legalis Pontificis; quia videbatur occasio novarum dissensionum, quando adeo aegre veteres sopitae fuerant. Appellarunt Monachi ad Hormisdam, ad quem quosdam ex suis legatis miserunt. Scripserunt ad Hormisdam eius quoque legati, hortantes eum. ne morem gereret monachis, non quidem improbantes propositionem in se, sed illius importunitatem ostendentes et quod causa dissidiorum foret el Synodo Calcedonensi iniuria fieret, quasi eius professio sufficiens non esset. Ilormisdas, auditis monachis, nihil definire voluit, nisi postquam sui legati rediissent el cum monachi abire vellent, iussit eos detineri. Sed illi, instante reditu legatorum, clam aufugerunt, postquam non pauca temeritatis, studii partium et superbiae igna dedissent. Tam absurdam agendi rationem improbavit Ilormisdas epist. ad Possessorem, eos vocans < novarum cupidos quaestionum, solum putantes scientiae rectam viam qualibet conceptam facilitate sententiam eousque tumoris elatos, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse iudicium, nec in numero fidelium deputantes sequaces traditionis paternae, si suae viderint cedere nolle sententiae ». In tota hae epistola improbantur mores monachorum; de doctrina autem in se nullum iudicium fertur. Sed pervulgata notitia, quod Ilormisdas non probaverit (quod negative tantum verum erat) propositionem eam monachorum et quod monachos reprobaverit, imo Ioannes Maxentius patronus monachorum confutaverit epistolam supradictam Ilormisdae, eum traducens veluli reprobantem et damnantem eam propositionem; ansa data est faventibus quibusdam Nestorianismo, monachis nempe acoeinelis, dicendi professionem fidei sibi adversam improbatam fuisse a Romana Sede ideoque eidem suam doctrinam probari. Tunc tandem Ioannes II., re discussa in Concilio Romano, catholicam esse propositionem asseruit (cf. Natalem Alexand. II. E. See. 6. c. 3. a. 2. et c. 9. Diss. 2a). Nulla fuit ergo oppositio. Felix III. utique in epist. ad Petrum

Fullonem illud additamentum argumentis etiam dogmaticis impugnaverat (cf. Pelvium *de Incnrn.* l. 5. c. 2. n. 4.): sed ea impugnatio potius «•outra errores erat, quos e mente haeretici latere praesumebat sub ea formula, quam contra ipsam formulam.

II. Nicolaus III. in Conslit. *Exiit (pii seminat, de Verbor. signif. in 6°.* haec tria docet: *a)* separari posse dominium, proprietatem, possessionem, ius utendi a simplici usu faeli, dominiumque rerum, quibus utuntur Fratres Minores, reservat Sedi Romanae: *b)* abdicationem proprietatis omnium rerum non tam in speciali quam etiam in communi esse sanctam et meritoriam: *c)* eandem paupertatem verbo et exemplo Christum docuisse, licet non semper.

Ioannes XXII. in decretali *ad Conditozem*, et alia *Cam inter* (inter Extravv. *De verborum significatione*) docet haec: *a)* repugnare iuri (romano) et obviare rationi affirmationem, quod in rebus usu consumptibilibus possit constitui usus iuris vel facti separatus a proprietate seu dominio nec verisimile esse, quod Nicolaus id voluerit affirmare (cf. Clementem VI. penes Raynaldi an. 1346. n. 70.): *b)* eo quod dominium rerum fratrum Minorum sit penes Romanam Sedem, non fieri Minores perfectiores aliis religiosis habentibus aliqua in communi; quia « cum perfectio vitae Christianae principaliter et essentialiter in caritate consistat, ad quam per contemptum bonorum temporalium et ipsorum expropriationem via disponitur per hoc praecipue, quod sollicitudo, quam temporalia in acquirendo, conservando et dispensando exigunt, quae plerumque ab actu caritatis retrahit, amputetur; restat quod si sollicitudo eadem post expropriationem huiusmodi, quae ante ipsam inerat, perseveret, ad perfectionem huiusmodi talis expropriatio!© valeat nihil conferre: constat autem quod post ordinationem praedictam non fuerunt in acquirendis ac conservandis bonis praedictis in iudicio et extra minus solliciti, quam antea fuerant, fratres ipsi; quanquam sint religiosi mendicantes alii habentes aliqua in communi »: tum Ioannes illi dominio, quod Romanae Sedi asseruerat Nicolaus, renuntiat: *c)* sancit erroneum esse et haereticum affirmare, quod Christus et Apostoli non habuerint aliqua in speciali nec in communi et quod ipsis non competierit ius utendi iis, quae habebant nec ius ea vendendi aut donandi.

Iam vero quoad primum doctrinae caput exstat profecto oppositio quaedam inter Ioannem aliosque suos praedecessores: verum (ut iam monuimus in *Oper. Theol. Mor.* Ballerini tr. 8. l. 1. n. 493.) huc non spectat decisio, quae est argumentum constitutionis, sed est tantum ratio quaedam decisionis intentae, quae disciplinaria est, statuens nempe, non

amplius penes Humanam Ecclesiam fore dominium rerum FF. Minorum quae ipso usu consumuntur. Nullam proinde definitionem tulit Ioannes (cf. Miscellanea Balutii v. 3. p. 279. et 395. seqq. edit, a Mansi).

Quoad secundum caput nulla est oppositio; Nicolaus enim rem secundum theorelice spectat: Ioannes facium historice considerat. Quoad tertium rursus non est oppositio; non enim negat Ioannes Christum verbo et exemplo docuisse paupertatem, quae proprietate careret; sed negat nunquam Christum et Apostolos habuisse propria in speciali et in communi omnique iure utendi, vendendi, donandi caruisse sive (ut ait c. 21.) negat Christum expropriationem praedictam omnis iuris in *cuiuscumque rei* proprietate et in eius usu in se servasse et imposuisse Apostolis. Haec autem negatio Ioannis non est contradictoria aut contraria affirmationi Nicolai, qui concedit Christum loculos habuisse. Cf. Natalem Alex. 11. E. see. 14. diss. I. a. I.

III. Ioannes XXII. putabat, animas iustorum non visuras Deum ante resurrectionem: quaestio enim erat non simpliciter de beatitudine in caelo, sed de visione, ut aiebant, *faciali* (cf. *Annales* Rajnaldi ad an. 1331.) et pro illa sententia Ioannes disputabat. Verum 1° id asserebat, cum nondum exstaret decretum ullum fidei: 2° id non tanquam sibi certum asserebat, sed ad modum disputantis cumque in finem disputabat, ut veritatem investigaret. Haec ipse testatus est paulo ante mortem, addens probabiliorem iam sibi videri sententiam contrariam: profecerat scilicet in inquisitione veritatis (cf. Ioannem Villani hist. I. 11. c. 19.). Nulla ergo haeresis vel materialis. Doctrinam catholicam asseruit eius successor Benedictus XII.

IV. Ad Liberium quod spectat, breviter respondemus: 1° si subscripsit, certe subscripsit coactus ideoque etsi peccaverit, tamen nullum valorem habuit eius actus iuridice speciatu, et idcirco neque potest haberi ut definitio fidei (cf. quae diximus in Th. 30. 3. 3°): 2° si alicui formulae fidei subscripsit, illi subscripsisse dicendus est quae per se sensum haereticum non fundebat, nempe priori synniensi adversus Photinum editae (cf. Notam Mansi in diss. 32° see. 4. II. E. Natalis Alexandri): 3° subscriptionem de qua accusatur, certam non esse: imo probabile admodum esse, quod optime prorsus se gesserit. Cf. Theodoretum H. E. I. 2. cc. 15. 17. Socratem 11. E. 1. 2. c. 37. Rufinum II. E. I. 2. c. 27.; quibus haud repugnat narratio Sozomeni I. 4. e. 15. ex qua liquet non id effecisse Liberium, quod ab eo obtinere nitebatur Imperator, nempe ut profiteretur Filium Patri non esse consubstantialem, sed ab Aelianis sparsos fuisse rumores, quod Liberius *consubstantialis* vocabulum condemnasset et Filium

Pati i dissimilem confiteretur. Lege FF. Ballerinius *Deviae ratione Primatus* c. 15. §. 8. et dissertationem 7. inter latinas F. Ani. Zaccaria, unde el valorem disces fragmentorum Ililarianoriim.

V. Nicolaus I. in Responsione ad Consulta Bulgarorum c. 104. ait: « A (puniam Iudaeo, nescitis utrum clirisliano an pagano, mullos in patria vestra baplizalos asseritis el quid de iis sil agendum consulitis. Ili pro-
fecto, si in nomine Sanctae Trinitatis, vel Ianium in nomine Christi, sicut in actibus Apostolorum legimus, baptizali sunt (unum quippe idemque est, ul sanctus exponit Ambrosius), constat cos non essedcnuo baptizandos. Sed primum utrum Christianus an paganus ipse Iudaeus exstiterit, vel si poslmodum factus fuerit Christianus, investigandum. Quamvis non prae-
tereundum esse credamus, quid b. Augustinus de baptismo dicat: iam satis, inquit, ostendimus, ad Baptismum, qui verbis evangelicis consecratur, non perlinere cuiusquam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre sive de Filio sive de Spiritu Sancto aliter sentiat quam doctrina caelestis insinuat ». Docuit ergo Nicolaus valere baptismum collatum sola invoca-
tione nominis Christi; docuit autem munere fungens doctoris omnium Christianorum: atqui hoc est erroneum.

Iam vero cincedimus, Baptismum administratum cum invocatione solius nominis Christi non valere. Advertere tamen licet cum Bellarmino (*de Pom. Pont.* l. 4. c. 12.) nullam hac super re certam Ecclesiae defini-
tionem exstare atque insignes quosdam Theologos propugnasse valorem illius formulae, saltem pro aetate Apostolorum (cf. August. Orsi in Disser-
tatione hac super re edita), quippe quae implicite significet Patrem, Filium el Spiritum S.; cum enim Christus nominatur, significatur et Ungens et Unctus el Unctio. Et Paulinus Aquileiensis probat valere baptismum in nomine Iesu collatum in sua synodica (cf. Mansi Concc. t. 13. pag. 838. el 921.). Imo Toletus in 3. p. q. 6G. a. 6. innixus potissimum decreto Nicolai defendit eam sententiam tanquam theoretics probabiliorem.

Respondeo I. probari non posse, quod Nicolaus in ea doctrina tradenda, quae ex eius verbis colligi solet, agat ut doctor omnium Christianorum, sive loquatur ex cathedra: quaestio enim ipsi proposita versabatur circa ministrum, non circa formam: nimirum utrum Iudaeus quicumque ille sit, valide baptizet; unde directa responsio Nicolai ad interrogationem Bulgarorum haec est: quicumque sit qui baptizet, dummodo legitima forma utatur, quam certe Bulgari non ignorabant, valide baptizat. Iis enim verbis: *si in nomine S. Trinitatis vel tantum in nomine Christi: unum enim idemque est baptisma*; continentur haec duo: 1° generale, si legitima forma adhibeatur: 2° utramque (si vere iis verbis forma baptismi

a Nicolao significatur) banc esse legitimam formam. Ulmi autem primum respondet directe consultationi bulgarorum. Nec habuit in animo Nicolaus omnia necessaria explicare; nam nec mentionem facit intentionis ministri, quae certe necessaria est. Incidenter tamen formam quoque determinate declarat, ^λerum nihil prohibet in quaestione incidenti loqui Romanum Pontificem e sua privata sententia vel e sententia probabili theologorum, eadem relictā in eo gradu certitudinis vel probabilitatis quam ex se habet.

Et sane nihil de hac re definivisse Nicolaum evidens est a posteriori. Si enim ipse definivisset valere eam formam baptismi, huiusmodi sententia invaluisset certe in Ecclesia Romana; at constat nullam mutationem in ea factam esse: ergo ea definitio non fuit (cf. *Cathechismus Romanus fle Baptismo* n. 16.). Atque haec quidem dicuntur in hypolhesi quod Nicolaus per verba, *vel lanium in nomine Christi*, voluerit significare invocationem solius nominis Christi; verum et hanc hypolhesim certam non esse liquebit ex responsione sequente. Itaque.

Respondeo 11. Cum Nicolaus ait: *in nomine Sanctae Trinitatis* non significat formam baptismi esse hanc: *ego te baptizo in nomine S. Trinitatis*[^] sed significat invocationem explicitam trium personarum, quae veniunt sub appellatione Trinitatis. Porro et *baptismus in nomine Christi* significat pariter baptismum collatum sub invocatione explicita trium personarum; hic est enim baptismus a Christo institutus; qui sensus ex Actibus colligitur idque docet cum Basilio (lib. *de Spiritu S.* e. 12.) Ambrosius (*de Spiritu S.* l. 1. c. 3. coli, *de Mysteriis* c. 4.). Quare Nicolaus non diversas formas exponit, sed eandem formam duplici modo proponit. Cur vero? non est profecto opus, ut huius rei rationem reddamus; satis est quod hic loquendi modus sit per se conveniens: potuit autem ex adiunctis interrogationis vel aliis causa adesse, cur ita Nicolaus loqueretur, quam tamen nos ignoremus. Quid enim si Bulgari in sua interrogatione utraque appellatione usi fuerint, sed ita ut viderentur arbitrari baptismum, de quo loquitur Lucas in Actibus, alia forma administratum fuisse et sic secundum formam aliam fuisse baptismum? quem errorem per transennam voluerit Nicolaus notare et corrigere, docens quod in Actibus <λ> uno eodemque baptismo secundum formam sermo est. Difficultatem gignit illa particula *tantum* (*vel tantum in nomine Christi*); sed ea dicenda est spectare ad textum Lucae, qui citatur prout iacet et ex quo occasio orta est Bulgaris suspicandi quod alius esset baptismus. Haec hypothesis (nam hypolhesim aliquam facere licet, cum desit textus interrogationum bulgarorum) nobis opportunior videtur explicando textui Nicolai et sic nulla est difficultas.

VI. Vlverlendum est 1° iam pridem a Stephano III. al. 4. contra Antipapam Constantinum, qui fuerat ordinatus Episcopus ab Episcopo Praenestino per vim coacto, decretum fuisse in Concilio Romano an. 769. (ad quod phires Itali et Gallicani, iique eruditi, convenerant) Act. 3° « ut Episcopi, quos consecravit (Constantinus), si quidem presbyteri prius fuerint aut Diaconi, in eodem pristino honore revertantur et postmodum facto more solito decreto electionis eorum, ad Sedem Apostolicam cum plebe atque decreto ad consecrandum eveniant et consecrationem a nostro Apostolico suscipiant ac si prius fuissent minime ordinati. Sed et si alia in sacris officiis isdem Constantinus peregit, praeter tantummodo baptismum, omnia iterentur ». Cf. et Anastasium in vita eiusdem Stephani. Porro ad auctoritatem Stephani III. eiusque Concilii provocabant ii, qui Stephani VII. acta tuebantur (cf. Auxilium *Tractatu de Sacris Ordinationibus* l. 2. qui *Infensor et defensor* dicitur c. 4.). Rursus alius Pontifex Ioannes XII. an. 956. in Synodo haec statuit: » Eos, quos Leo (Antipapa qui fuerat iussu Ottonis Imperatoris electus et consecratus Pontifex) neophytus et invasor Sanctae Catholicae et Apostolicae Romanae Ecclesiae in quolibet ecclesiastico ordine provexit, apostolica atque canonica auctoritate et synodali decreto in pristinum revocamus gradum, quia ordinator eorum nihil sibi habuit, nihil illis dedit ». Atque affertur exemplum et auctoritas Stephani III. « Sicut olim noster praedecessor piae memoriae Stephaniis Papa sententiam tulit de iis, qui ordinali fuerant a Constantino quondam neophyto et invasore Sedis Apostolicae et postmodum quosdam eorum sibi placabiles presbyteros aut diaconos consecravit, statuens ut hi, qui ab eo consecrati erant, nunquam ad superiorem gradum ascenderent, nec ad Pontificatus culmen proveherentur; ne talis impiae novitatis error in Ecclesia pullularet ». Contra hos omnes ergo arguere licet, et videri ipsos putasse ordinationem ab illegitimo Episcopo peractam esse nullam quoad effectum sacramentalem et ab eo ordinatos specie tenus tantum, esse denuo ordinandos.

Advertendum 2° incredibile esse, quod Ecclesia Romana seu Romanus Pontifex tanto tempore, etiam post adversariorum, cuiusmodi fuit Auxilius, disputationes ignoraverit quod Gregorius M. docuerat Epist. l. 2. ep. 32. dicens, ridiculum esse, velle iterum ordinare cum (pii ordinatus fuisset: ignoraverint doctrinam Augustini probantis contra Donatianos baptismum iterari non posse: quia nec ordinatio iteratur: ignoraverint decretum Concilii Capuani sub Siricio, quo Bonosi haeretici ordinationes probatae, sunt: ignoraverint quid hae in re Innocentius I. decreverit, quid de ordinationibus Aeacii statuerit Anaslasius II. Pontifex epist. l. ad Anastasium Imperatorem, etc. Cf. dicta in proleg. 13.

'a

·I

; »

ri

Advertendum 3° eruditos facile concedere, iterationem decretam a Stephano III. non fuisse iterationem Sacramenti ordinationis, sed sacramentale quoddam ritumque sacrum, quo antiquitus depositi et gradu suo deiecli Pontificiae reconciliationis beneficio, ad pristinos honores iterum promovebantur: ritum autem illum vocari *consecrationem*; quia cum ordinum insignia reciperent coram altari et benedictione Episcopi reconciliarentur ac |wlcstatem obeundi munia ordinum, quos illegitime susceperant, eius indulgentia consequerentur, videbantur quasi de novo consecrari. Ita Natalis Alexander H.E. sect. 8. c. I. a. 8. Cur vero ita ijise historiam eam interpretetur, ratio est, quia non est adeo verisimile Stephanum et Episcopos ex Gallia accersitos doctos et eruditos, qui in ea Synodo sedebant, ita fuisse traditionis ignaros.

Et sane haec interpretatio maxima idonea videtur, si decreti verba perpendantur. Non enim dicitur quod consecrandi sint, eo quod prius non fuerint ordinati, sed: ac *si prius fuissent minime ordinati*. Ordinatio scilicet valida quoad characterem supponitur, sed quoad dignitatem locumque honoris et iura, nulla eius ratio habebatur: ut iam Innocentius I. docuerat (§.cit.). Non ergo Stephaniis III. putavit ordinationis sacramentum ab Antipapa collatum fuisse nullum, sed tantum nullum ius exercendi muneris fuisse collatum, nullam jurisdictionem datam, ideoque, secundum morem loquendi veterum canonum, eos Episcopos non esse, non esse presbyteros aut diaconos: atque adeo quodam ritu, qui consecratio dici potest, redintegrandos esse. Cf. Cone. Hom. sub. Ioan. IX. in quo Synodus Stephani VII. abrogata est: in quo c. 8. decernitur, ne habeantur inter ecclesiasticos viros et sacerdotes vocentur ii qui ab eodem Concilio sunt canonice depositi. Illa et in oecumenica Synodo Lateranensi 2. cn. 2° sancitum est ut < ordinationes ab haereticis factae sint irritae ».

Atqui eodem modo interpretari licet acta Stephani VII. quoad ordinationes a Formoso factas. Nam quod ex historia novimus huc redit: declaratas fuisse irritas ordinationes Formosi, non esse habendos ut Sacerdotes et Episcopos qui ab eo fuerant ordinati., ordinationes (ut quidam loquebantur) iterandas esse. Idque defensores Stephani VII. tuebantur exemplo Stephani III. Eadem ergo fuit sententia utriusque Stephani: quamvis identidem adversarii, inter quos Auxilius (Tractatu citato), eam in deteriore sensu acceperint aestu disputationis abrepti. Al si ita res se habuit, quae nam causa fuit disputationis, cum alias quoque in tota antiquitate id factum fuerit? Respondeo: causa duplex fuit 1° quod Formosas Pontifex legitimus fuerat et pius ac sanctus a pluribus habebatur; contra Stephaniis male audiebat duaeque factiones exsistebant sibi adversae; unde ordinati a

Formoso ('jusque causae faventes injuriam pati non poterant. 2° Usus termini *ordinationis* et *consecrationis*, qui occasionem praebere potuit adversariis liberius impugnandi illud decretum.

Diximus, consuisse *ordinationes iterandas esse*, eo quidem pacto, quo explicavimus; quia adversarii Stephani VII. de iis mentionem faciunt: at praetereundum non est testimonium Sigeberli Gemblacensis (auctoris sec. XL, potius infensi Romanis Pontificibus), qui in *Chronico* ad annum 903. ait: « Theodorus 118us Romanae Ecclesiae praesidet. Ille contra Stephanum Papam sentiens, *reconciliavit* ordinatos a Formoso, quos Stephaniis per vim, intus Romae et non (?) foris, *exordinaverat nec tamen praesumpserat eos iterum consecrare* ». Atque huc redire dicendus est lotius huius historiae nucleus: cetera superinduxerunt declamationes adversariorum.

Nihilominus, data etiam hypothesi quod Stephaniis voluerit rursus sacramento ordinationis initiari quos sciebat a Formoso Episcopo fuisse ordinatos, respondemus cum Natali Alex. 11. E. sect. 9. c. 1. quod *peccatum* fuit *conversationis* non *error praedicationis*. Nihil enim docuit Stephaniis, sed tantum egit et fieri iussit aliquid contra id quod fides docet. Neque id praecepit tanquam regulam servandam semper ab Ecclesia, quemadmodum fit cum doctrinae morum definiuntur a Pontifice, etiamsi aliquos tantum immediate doceat; sed solum praecepit id fieri in speciali causa Formosi. Porro manente etiam fide potest aliquid fieri ex perversa voluntate quod scimus a fide prohiberi, neque eo actu vere quis dicitur docere aliquid contra fidem. Peccavit ergo Stephaniis, sed 1° non ideo dici potest errasse in fide nec 2° dici potest docuisse aliquid contra fidem: mulloque minus 3° docuisse aliquid ex cathedra ut tenendum ab universa Ecclesia.

VII. Ad Honorium quod spectat duplex quaestio fieri potest: 1° utrum in eius epistolis haeresis contineatur: 2° qui fieri potuit ut is a Concilio tanquam haereticus damnaretur, si infallibilis habebatur Romanus Pontifex? Difficultas est in altera quaestione, quam tamen agemus in thesi sequente. Quoad primam vero, iam salis constat catholicam prorsus esse doctrinam epistolarum Honorii idque his nostris quoque annis a pluribus in luce evidentissima collocatum; quod et nos breviter ostendemus in thesq. ut omnia simul jungamus.

VHL R. P. Zacharias epist. ad s. Bonifacium (Ann. Barouii an. 748.) de cuiusdam Virgilii perversa doctrina hoc fert indicium: « De perversa autem doctrina, quam contra Dominum et animam suam locutus est, quod scilicet alius mundus et alii homines sub terra sint aliusque sol et luna, si convictus fuerit ita confiteri, hunc, accito Concilio, ex Ecclesia pelle Sa-

cerdotii honore privatum ». Quaerenda est primum intefiigeutia huius perversi dogmatis Virgilii, nec suppetit tamen aliud documentum praeter haec verba Zachariae. Itaque adverte, luisse penes non paucos veteres Christianos opinionem, quod sola haec nostra terrae facies, quam maria ambiunt, habitata sit: quod sol occidens orbem suum non compleat sub terra rediens ad Orientem, sed cum occiderit, ultra mare gyrans circa septentrionalem plagam, redeat ad locum Orientis el inde ascendat idem-que peragere lunam cf. Cosmam Indicopleuslcm *Topographiae* I. II. Sevorianum Episcop. Gabalil. *de Mundi Creatione* Orat. 3.). In hae hvpothesi (pii alios homines nobis obversos sub terra h. e. antipodas voluisset asserere, is el alium pro ipsis solem aliamque lunam debuisset supponere. Ex ipio liquet quomodo aliqua opinio haec duo potuerit copulare, nempe *alios homines sub terra* et *alium solem atque aliam lunam*, (aim ergo haec coniunxerit iste Virgilius, huiusmodi fuisse videtur eius sententia.

Iam vero haec opinio ita repraesentat homines antipodas, ut sint aliud genus hominum ac nostrum, non sint scilicet homines orti ex Adamo: sic certe sonant verba Zachariae, *alius mundus, alii homines, alius sol et luna*; homines nempe qui nihil commune habeant nobiscum. Atqui quod in hac tellure sint alii homines, qui non sint ex Adamo, ad quos proinde nec peccatum Adami nec Christi redemptio spectet, est profecto haeresis. Et haec ratio erat, cur el Augustino (Go. *Dei* I. 16. c. 9.) hypothesis antipodum non probaretur; cum enim propter interpositum immensum oceanam crederetur fieri non potuisse, ut nati ex Adamo illuc pervenirent ut etiam ibi humanum genus institueretur, opinio de exsistentia antipodum accipiebatur ab Augustino ut opinio de exsistentia hominum in tellure, qui non essent ex Adamo atque sub hoc respectu reprobabatur. Ilie autem respectus se prodebat manifeste in opinione eorum, qui dicebant alium esse mundum, alios homines sub terra, pro quibus alius esset sol et alia luna el idcirco merito a Zacharia decretum esi, hominem haec docentem puniendum esse.

IX. Sixtus V. (ait Dr. Langen op. cit. p. 2. §. 2. p. 'i. §. 4. p. 93.) in Bulla. *eternus ille*, quam praemisit suae editioni Vulgatae, fatetur se operam suam posuisse in absolvenda emendatione Vulgatae, perpensis emendationibus propositis a consultoribus iisque electis quae praestantiores videbamus: idque se praestitisse significat vi auctoritatis, quam in Petro accepit, cui indelicenlia fidei exorata est a Christo el qui propterea iussus est confirmare fratres. Vulgatam autem ita a se emendatam tv pis edens decernit ex certa scientia et plenitudine Apostolicae potestatis ipsam sine dubitatione ulla el controversia pro ea latina Vulgata recipiendam, quae

CAPET U. DE INFALLIBILI MAÛfaTÊilIO IMAIANI PONTIFICIS

tanquam authentica a Tridenfma Synodo recepta est, quam nos, ail, prou! optime fieri potuit, emendatam evulgamus. Atqui, inquiunt, adeo Iunge aberat ab emendatione illa editio Sixli V. ut mox a Successore eius omnia exemplaria ipsius cum Bulla *Aeternus ille* revocata ac suppressa fuerint. Quo ergo spectabat appellatio Sixli V. ad verba Christi promittentia infallibilitalem Petro pro hoc opere emendationis a se peracto, si in hoc ipso opere haud bene gessisse dicendus est?

Antequam respondemus, advertimus ex verbis Christi certe confici 1' penes Horn. Pontificem auctoritatem esse instituendae emendationis Vulgatae ultimumque indicium de ipsa ferendi: 2° emendationem Vulgatae vi huius auctoritatis editam pro universa Ecclesia immunem fore ab omni errore el cum originali concordare quoad doctrinam fidei et morum et res maioris momenti. Advertimusemendationem propositam aSixtoV. quoad doctrinam fidei et morum, nullum continuisse errorem nec dissensus in hac re ab originali. Advertimus c) ipsum Sixtum V. non dedisse eam emendationem tanquam perfectam, imo significasse quod adhuc perfici poterat, cum dixit emendatam esse *prout oplime fieripotuit*, quod in ipsa quoque editione Clementis VIII. reperimus tandem signiicalum. Ilis positis patet responsio. Sixtus V. enim ad verba Christi appellavit, ul suam auctoritatem in hoc negotio assereret cerioresque fideles faceret, nullum errorem aut dissensum ab originali in doctrina fidei et morum et in rebus maioris momenti in ea haberi, *cone*, ut probaret omnibus numeris esse emendationem absolutam, aut perfici adhuc non posse, *neg*.

V. Quidam decessor Innocenlii IU. (quem quidam putant esse Caeleslinum III. alii Urbanum III.) censuisse dicitur quod si coniux haereticus evadat, liceat alteri catholico ad alias nuptias transire, quemadmodum converso e gentilitate ad iidem licet alias inire nuptias, si pars infidelis nolit sine iniuria creatoris cohabitare. Cf. eam decretalem *Laudabilem*, apud Mansi torn. 22. col. 638. Huius rei testis est ipse Innocentius III. (c. *Quanto, de Divortiis*), qui aliter quaestionem solvit et quidem recte. Iam vero decisio illa prior olim edita exstabat inter decretales, quae universae Ecclesiae proponuntur,- ex quo edicitur saltem, quod auctoritate Gregorii IX. fuerit universae Ecclesiae proposita ul norma in rebus fidei el morum aliqua falsa doctrina (Dr. Langen op. cit. p. *h*. pag. 92.). Respondeo negando consequentiam; nam co ipso quod inter decretales ulraque responsio et Innocenlii III. et illius alterius Pontificis inserta fuit, evidens est quod vel nihil definire voluit Gregorius IX. vel quod prior responsio solum ut documentum historicum ibi posita fuit ul responsio Innocenlii intelligerctur. Responsio vero Caelestini, vel alterius, ad privatum hominem, characteres non habebat

i

z H
i II

n
ò

F *

i

DE Ro.MAXO POXTIHCE PARS II

erie decreti ex cathedra lieebatque Pontifici in privatis his responsis sequi aliquam opinionem, quae ipsi prohnhilis videretur.

XI. Quod pertinet ad Galilaei causam, haec habe: «Janno 1616. sub Paulo V. conditum est a Congregatione Indicis decretum huiusmodi post prohibitionem aliorum librorum: « el quia etiam ad notitiam praefatae sanctae Congregationis pervenit, falsam illam doctrinam Pythagoricorum divinaeque Scripturae prorsus adversaulem de mobilitate Terrae et immobilitate Solis, quam Nicolaus Copernicus *De revolutionibus orbium caelestium* et Didacus a Stuniea *In fob* etiam docent, iam divulgari et a nullis recipi, sicut videre est in quadam epistola impressa cuiusdam P.Carmelilae, cuius titulus: *Letter* del Ree. Padre Maestro Paolo Antonio Pose irini Carmelitano sull'opinione de Pittagorici* etc. in qua dictus Paler ostendere conatur, praefatam doctrinam de immobilitate Solis in centro mundi el mobilitate terrae consonam esse veritati el non adversari Scripturae. ideo ne ulterius huiusmodi opinio in perniciem catholicae veritatis serperet, censuil dictum Nicolaum Copernicmn *De revolutionibus orbium* et Didacum a Stuniea *in fob*suspendendos, esse donec corrigantur: librum vero P. Pauli Foscarini carmelilae omnino prohibendum atque omnes libros pariter idem docentes prohibendos, prout praesenti decreto omnes respective prohibet, damnat atque suspendii. In quorum fidem praesens decretum manu et similo illustrissimi et reverendissimi Domini Cardinalis sanctae Ecclesiae Episcopi Albanensis signatum fuit die 5. Martii 1616. Frater Franciscos Magdalenos Capiferreus Ord. Pracd. Secretarius ».

Quid vero tunc Sacra Inquisitio egerit cum Galilaeo, qui doctrinam Copernici tuebatur, refertur in decreto eiusdem Congregationis edito die 2. Iulii 1633. sub l'rhano VIII. quod italicc scriptum fuit: * Essendo che Iu Galileo ligliuolodel q. Vincenzo Galilei Fiorentino dell'età tua di anni 70. fosli denunciato del 1615.in questo s. Officio, che tenessi come vera la falsa doltrina da molli insegnata che il Sole sia centro del inondo ed immobile e che la terra si mova anco di moto diurno, che avevi alcuni discepoli, a quali insegnavi la medesima doltrina, die circa Γistessa cosa tenevi corrispondenza con alcuni matematici di Germania, che tu avevi dato aile slampe alcune lellere inlilolale. *Dette maachie solari*, nolle quali spiegavi l'istessa doltrina corne vera, et che aile obbiezioni che aile voile ti venivano faite, toile dalla Sacra Scrillura, rispondevi glossando delta Scrillura conforme al luo senso. E suecessivamente fu présentata copia d'una scrillura sotto forma di leltera, (paie si diceva essore slata scritla da te ad un taie già luo discepolo, ed in essa seguendo la posizione di Copernico, si eonlengono varie proposizioni contre il vero senso ed autorilà

della Sacra Scrillura. Volendo perciò questo Tribunale provedere al disordine ed al danno, che di qui proveniva el andava crescendo con pregiudizio della s. Fede; d'ordine di N. Signore e degli EiTiin. Signori (l'ordinali di questa suprema ed universale Inquisizione, furono dalli qualiiccalori leologi qualiicate le due proposizioni della stabilita del Sole e del molo della terra : cioè Che il Sole sia centro del mondo el immobile di moto locale, è proposition^ assurda e falsa in filosofia e formalmente erotica, per essere espressamente contraria alla Sacra Scrillura. Che la terra non sia centro del mondo nè immobile, ma che si mova eziandio di moto diurno, è parimente assurda e falsa nella filosofia e considerata in theologia, ad minus erronea in fide. Ma volendosi per allora procéder lecti con benignità fu decretato nella s. Congregazione tenuta avanti Nostro Signore ai 25. Febbraio 1616. che l'Eminentissimo S. Cardinale Bellannino ti ordinasse, che lu dovessi onninamente lasciare la detla dotlrina falsa e ricusando tu cio di fare, che dal Commissario del s. Cilicio ti dovesse esser fatto precelto di lasciar la della doltrina e che non polessi insegnarla ad altri nè difenderla nè traltarne; al qual precelto non acquietandoli. dovessi essere carcerato : el in esecuzione dell' islesso decreto, il giorno seguente nel Palazzo, el alia presenza del suddetto Emin. Signor Cardinale Bellannino, dopo esser slato dall' islesso Signor Cardinale benignamente avvisato el ammonito, li fu dal P. Commissario del s. Ufficio di quel tempo fatto precelto, con notaro e lestimoni, che onninamente dovessi lasciare la delta falsa opinione e che neH'avvenire tu non la polessi nc difendere, nè insegnare in quai si voglia modo, nè in voce nè in iscritlo : et avendo tu promesso d'ubbidirc fosti licenziato.

El acciocchè si togliesse afiatto cosi perniciosa dotlrina e non andasse pin oltre serpendo in grave pregiudizio della callolica verilà, uscì decreto dalla S. Congregazione dell' Indice, col quale furono proibili i libri che trattano di tai doltrina et essa dichiarata falsa et onninamente contraria alla Sacra Scrillura ».

At quia Galilaeus post eam monitionem edidit typis librum, cui titulus *Dialogo di Galileo Galilei del/i due massimi sislemi del mondo Tolemaico e Copernicano*, in quo doctrinam defendebat, quam iussus fuerat non docere, licet quadam circuitione verborum significare contenderet se illam ut probabilem tueri et indecisam relinquere; iussu Cardinalium Inquisitorum vocatus fuit ad s. Officium: a quo die 2. Iulii 1633. post superius recitata, haec sententia lata fuit: < Invocato dunque il ss. Nome di N. S. G. C. e della sua gloriosissima Madre sempre Vergine Maria, per questa nostra definitiva sentenza, la quale sedendo pro tribunali di consilio

p. 269. coll. 227.). Romana tandem Sedes expunxit ab indice librorum prohibitorum Opus Nicolai Copernici et Dialogos Galilei eademque postea ne dum permisit eam doctrinam publice doceri; sed et cos qui illam excolerent, maxime fovit, ut videre est in hac ipsa Erhe Roma.

Ilis positis 1° advertere licet, primam pqlcm doctrinae, quae tunc ferebatur, Solem nempe immobilem esse et centrum esse mundi, esse reapse falsam, et physice quoque absurdam: 2° sententiam modernam non esse certam de fide. Quare si quis adhuc peripateticus esset, qui ex amore vetustatis sententiam Tolomaei et Aristotelis tueri vellet, respondere ei liceret: nullum esse vitium in iis decretis, sed errare philosophos recentiores. Difficultas tamen foret: cur nempe postea tolerarunt Pontifices recentiore doctrinam eiusque favent auctoribus, expunctis quoque ab Indice libris prius damnatis? Possent autem huiusmodi homines respondere, quod cum res nondum sit definita, permitti aut tolerari potest sententia contraria. Fateri ergo et ipsi debent nullam hactenus hac super re exstare fidei definitionem: non enim impune toleratur doctrina publice tradita, quae sit opposita veritati definitae.

Itaque melius 2° respondemus nullam in iis decretis exstare definitionem Romani Pontificis loquentis ex Cathedra: quod quidem multipliciter probatur, a) a posteriori; in hypothesis etiam adversariorum, quod Romanus Pontifex ex se solo non sit infallibilis. Definitionem Romani Pontificis ex cathedra secutus est semper consensus et obedientia omnium Episcoporum, omniumque fidelium subiectio: porro si quod erat decretum quod nulla difficultate impediri poterat, ne obedientiam fidei ab omnibus consequeretur, istud erat; agebatur enim de re omnibus fere tunc probata: si ergo fuisset definitio Pontificis, fuisset quoque sententia ab universa Ecclesia approbata obtinuissetque locum dogmatum definitorum doctrina de motu solis et stabilitate telluris. At si illa res se habuit, qui fieri potuit, ut deinceps in Ecclesia doctrina opposita invalesceret et scientibus omnibus Episcopis defenderetur? Haec prorsus componi nequeunt. Non ergo exstitit definitio ex cathedra Romana.

Probatur b) ex ipsa natura definitionis ex cathedra. Nam ut sit definitio ex cathedra Romani Pontificis, oportet ut sit sententia ab ipso Romano Pontifice prolata vel probata, suoque nomine proposita fidelibus credenda. Etenim definitio huiusmodi est actus proprius Primatus et infallibilis, (piae ei competit, est praerogativa propria Primatus; sicut autem Pontifex nequit alteri communicare plenitudinem suae potestatis seu Primatum, ita nec potest communicare supremum magisterium dotemque infallibilitatis cum eo connexam: quare ut definitio infallibilis Romanae Cathedrae ha-

K

§
i'

h

beatur, necesse est ut ipse Pontifex doceat. Potest quidem suam potestatem Romanus Pontifex exercere per alios et quatenus ipse probat quod illi statuunt, habenda sunt decreta ut decreta Romani Pontificis : verum cum de aliis decretis agitur, satis esse potest quod ipse vel in genere probet quod alii suo nomine facturi sunt, dummodo res non sit evidenter mala, auctoritate decernendi collata; quia obligari possunt subditi ad obediendum in iis quae non sunt certe mala, etsi in se sint forte mala : at eum agitur de decretis fidei, cum nequeant fideles obligari ad credendum fide divina id quod potest esse falsum, nequit Romanus Pontifex potestatem aliis facere condendi decreta fidei quae fideles obligent, nisi ipse in specie probet quod delinitur suamque approbationem manifestet fidelibus. Illud aliud est quod Pontifex velit, ut Congregationes a se institutae fungantur suo munere et potestatem eam exerceant quam ipsis participavit, aliud est quod ipse ex cathedra docens, illud idem affirmet quod illae docent. Potest enim Romanus Pontifex partem suae potestatis aliis delegare et velle ut eis a cunctis pareatur, quin tamen sibi adimat ius innatum ultimam definitivam sententiam proferendi et corrigendi errores, qui vitio hominum in sententiam delegatorum obrepserint. Ut ergo definitio ex cathedra Romana habeatur, loqui debet ille qui in cathedra sedet, qui est solus Episcopus Romanus. Atqui auctor eorum decretorum nullus est Romanus Pontifex, aut Paulus V. aut Urbanus VIII., soli Cardinales decretum condentes apparent: abstinerunt ergo Pontifices ab ultima definitiva sententia ferenda : ergo.

Dices: cum decreta s. Inq. probantur a Romano Pontifice perinde est, ac si ab ipso profecta essent: porro ea aetate decreta eiusdem S. C., etsi non accederet approbatio Papae, eadem vi poliebantur, ac nunc poliantur, accedente explicilo consensu Papae. Ergo decretum s. Inq. contra Galilaeum haberi debet ut decretum ipsius Papae Urbani VIII.

Resp. 1. Aliud est. quod Romanus Pontifex probet decretum cuiuslibet Congregationis Romanae, aliud, quod idem decretum suum faciat tanquam actum magisterii sui infallibilis. Nam probare potest decretum Congregationis simulque illud relinquere in ordine, qui ei competit, ea tantum vi instructum, quam ratione suae institutionis Congregatio habere potest.

Resp. 2. Illud, quod in hoc negotio directe agebatur, erat res disciplinae: scilicet particularis sententia ferenda in Galilaeum, qui in re gravi inobediens fuerat suisque interpretationibus periculum fidei inter Italos creare videbatur. Hanc sententiam probavit profecto Pontifex, qui iusserat animadverti in Galilaeum, propter inobedientiam eundemque prohiberi, ne amplius eam opinionem doceret, quae, stante communi opinione, tanquam

aliena a scripturis habebatur. At non propterea opus fuit Romano Pontifici probare omnia Acta illius iudicii et omnes affirmationes Cardinalium, qui, bona quidem fide, modum tamen excesserunt, exhibentes ut doctrinam fidei eam, de qua nulla Ecclesiae definitio exstabat. Nullam ergo habemus definitionem Pontificiam nec recessit Urbanus VIII. a tramite Pauli V., qui quamvis iusserit qualiificatores s. Officii qualificare illas duas propositiones, non probavit tamen censuras, sed satis ei fuit, praeceptum fieri Galilaeo, ne amplius eam doctrinam doceret.

THESIS XXXIV.

Frustra quoque sunt, qui ex historia controversiae Trium Capitulorum et damnationis Honorii in Synodo oecumenica VI. atque ex dissensu Episcoporum [rancorum in quaestione de cultu imaginum, colligere se posse putant, fidem Ecclesiae esse quod Romanus Pontifex fallibilis ex se sit et Conciliorum oecumenicorum auctoritati obnoxius.

I. Ex Concilio V. atque iis, quae ipsum praecesserunt et subsecuta sunt, argui contra Romani Pontificis infallibilitatem potest vel eo quod Vigilius sententiam suam mutaverit, vel eo quod Concilium sine ipso actum esse et decretum edidisse dicatur, vel eo quod Episcopi quidam Occidentales obedire noluerint sententiae Vigili et subsequentium Romanorum Pontificum (a).

Iam vero 1° quaestio de tribus capitulis inter ipsos catholicos agebatur et quaestio erat non de fide, sed de personis, ut ait Gregorius M. l. 2. ep. 51. ad Episcopos Isrliae. Scilicet conveniebat inter omnes haeticam esse eam doctrinam, quae illis Iribus capitulis contineri dicebatur; verum quaestio duplex restabat 1° an iis capitulis h. e. operibus Theodori Mopsuesteni, scriptis quibusdam Theodoreti et epistola Ibae illa haetica doctrina reapse contineretur: 2° utrum ea capitula essent sollemni indicio Ecclesiae damnanda.

Quoad primam quaestionem latini graecilatis ignari rem perspectam non habebant (cf. Constitutum Vigili et epist. Pelagii H. ad Episcopos Isrliae). Scientes autem latini, illos auctores a Concilio Chalcedonensi fuisse probatos, negabant opuscula ea haetica esse, sed catholice expli-

(a) Vindiciae Vigili a calumnia occupatae Sedis vivo Silverio, scriptae a Coustantio exstant mss. in Bibliotheca Vaticana: his chartis Coustantii inscripsit A. Mai « Magna de Gestis Vigili Apologia » (l'itra *Ius Eccl.* t. 2. p- 211.).

DE UOMAXO TONTIICE PAHS II.

eanda esse affirmabant (cf. Facundum Ilermianensem in Libris duodecim pro defensione trium capitulorum, quos ante Concilium scripserat). Graeci e contrario aflirmabant, libros illos haereticos esse negahanique Synodum Chalcedoncnsem eos libros probasse aut de iis tulisse irretractabilem sententiam (cf. Edictum Iusliniani adversus tria capitula), quod et latini deinceps agnoverunt (Pelagius U. I. c.).

Quoad alleram quaestionem adverti primum potest quod eius solutio a prudentia dependebat. Quamvis enim haeretica opera improbanda sint, non exinde tamen consequitur, ea speciatim sollemni iudicio Ecclesiae esse semper damnanda; sufficere enim plerumque potest ea generalis condemnatio. qua reprobata est doctrina illis contenta, eaque certe sufficit, cum huiusmodi opera non videantur afferre posse detrimentum vel quia contemnuntur ab omnibus, vel quia nota non sunt. Ita actum esse in Cone. Ephesino quoad opera Theodori Mopsuesteni testatur Cyrillus epistola ad Proclum Episc. Constanlinop. (Gallandi bibliolh. t. 9. p. 696.), quae licet reprobata, tamen δ*ι οἰκονομία dimissa sunt sine anathemate, [†] ne scilicet aliqui magnam viri opinionem spectantes, se ab Ecclesiis separarent [›]. Subditque Cyrillus quod « in his dispensatione uti optimum ac prudens est consilium ». Cum ergo Ecclesiae bonum sit ratio cur sollemni Ecclesiae iudicio proscribantur quaedam opera, fieri potest in certis adiunctis ul ad vitanda scandala el dissensiones cavendas abstinere debeat Ecclesia ab hac sollemni damnatione: quare videndum est quid prudentia consulat.

Uniusmodi vero erat quaestio tunc temporis. Latini negabant damnanda esse, quia hac damnatione minueretur auctoritas Concilii Chalcedonensis, quod auctores probaverat et epistolam Ibae orthodoxam agnoverat, nihil autem magis Ecclesiae perniciosum quam detrahare auctoritati illius Synodi, quam Eutychiani adeo acriter impugnabant: quapropter perinde esset damnare ea capitula, ac favere haereticis (cf. Vigili Constitutum versus finem). Graeci e contrario affirmabant damnatione eorum capitulorum, quae neslorianam doctrinam continebant, firmari et in luto collocari auctoritatem utriusque Synodi oecumenicae, Ephesinae'et Chalcedonensis, quae eam haeresim proscripserant: iis vero non damnatis periculum fidei semper exstare; nam iis libris tanquam orthodoxis Nestoriani abutebantur ad suam haeresim disseminandam.

Non agebatur ergo quaestio de fide h. e. de sanciendo aliquo doctrinae capite contra haereticos, sed agebatur tum quaestio de facto dogmatico, quae mixta voluti est de fide et de personis, tum quaestio disciplinaris, an oporteret sollemni Ecclesiae iudicio ea opera proscribere.

Porro Vigilius prudentissime se gessit. Primum Constantinopoli ad-ventans, ubi scivit Episcopos graecos subscripsisse Edicto Iulianiani impro-
bantis tria capitula, eos coarguit, quod sine auctoritate Apostolicae Sedis
id ausi fuissent noluitque damnationi consentire (epist. ab Italiae Clericis
directa ad Legatos Francorum. Facundus Herm. op. c. l. 4. c. 3.). Tum
causa cognita et accepto suffragio aliorum Episcoporum, scripsit ad Mennam
Episcopum Constantinop. *Judicatum*, cuius ipse mentionem facit in epi-
stola sua ad Rusticum et Sebastianum, qua eos excommunicat; quo *Judi-
cato* probat edictum Iulianiani.

Verum quia hoc decretum oeconomice a Vigilio editum fuerat, non
quia id in se arbitraretur esse necessarium, sed ut paci Ecclesiae con-
suleret, quam Orientales perturbabant expostulantes damnationem Capi-
tulum, quorum proinde querimonias et contentiones ut sopiret, Vigilius
consenserat damnari capitula; hinc cum propter suum iudicatum exar-
serint Occidentalium querelae et dissensiones, sensit Vigilius ea ratione
finem illum non obtineri, quem unice intendebat, Ecclesiae nempe tran-
quillitatem; quocirca revocavit suum *iudicatum* voluitque rem agi in
Concilio ab Occidentalibus et Orientalibus simul et interea prohibuit quod-
cumque proferri indicium.

Iam vero quoad revocationem *Judicati*, adverte illud editum fuisse a
Vigilio non absolute sed hypothetice, si nempe probaretur omnibus et
praesertim Occidentalibus, illa ut concordia et pax oblineretur. Hic enim
erat scopus potissimus Vigili in tota hac quaestione. Quoad Concilii vero
celebrationem, non illud postulavit Vigilius; quia putaret sibi sufficientem
desse auctoritatem ad finiendam quaestionem, quod quam falsum sit li-
quet ex decreto confirmationis tandem edito a Vigilio, ut infra ostende-
mus; sed quia in tanta animorum commotione prudenter arbitratus est,
viam componendae pacis absque periculo schismatis (quod licet iniuste
fiat, oportet tamen Pastores curare ut istud malum, etsi citra eorum
culpam esset futurum, impediatur) eam esse, si omnium suffragiis decre-
tum ederetur.

Cum non secundum regulam a Vigilio praescriptam Synodus coacta
fuisset, volebat enim ipse interesse Occidentales quoque parique numero
cum Orientalibus, Occidentales autem aberant; noluit ipse interessé
Synodo et praeesse, licet rogatus: urgentibus tamen Orientalibus concessit
ut illi rem pertractarent, *facto regulari conventu, servata, aequitate, mediis
Sacrosanctis Evangeliiis* (epist. Vigili ad Eutychium Episc. Constant.
Collectio 2. Cone. o.). Interea, dum Orientales conferrent secum ipsis,
Vigilius scripsit ad Imperatorem sententiam suam epistola satis longa,

quae *Constitutum* vocatur (cf. Migne P. L.T. 69. p. 67.). In quo Constituto Vigilius sententias Theodori Mopsuesteni damnat, parcendum vero esse dicit personae et nomini; seilicet pluribus allatis rationibus concludit: * eum nostra non audemus damnare sententia, sed nec ab alio quopiam damnari concedimus ». Quibus verbis non dicitur absolute, quod non possit aut liceat ipsum damnare; sed quod id expediens non videtur, ideoque ei prohibetur; buque prolatae rationes a Vigilio spectabant, ut non expedire demonstraretur. Tum Vigilius scripta sive Capitula Theodoreticonsona erroribus Nestorii anathematizat atque damnat, custodita tamen in omnibus personae eius reverentia, qui fuit probatissimus vir in Synodo Chalcedonensi: ideoque statuit nihil in iniuriam atque obtrectationem illius sub taxatione nominis eius a quoquam fieri vel proferri. Idem tandem statuit circa Ibam eiusque epistolam.

In hoc videtur differre •*Constitutum* a *Indicato*» quod in Indicato videtur Vigilius consensisse in damnationem quoque personae Theodori; nam in litteris damnationis Rustici et Sebastiani ita Vigilius exponit obiectum *Indicati*» inquit < causa capitulorum, idest de dictis Theodori Mopsuesteni eiusque persona, sed ei de epistola quam ab Iba ad Marin Persam perhibetur scripta, nec non et dictorum Theodoriti ». Chi quoad alios duos sola sit mentio scriptorum, quoad primum vero etiam personae. Nimirum quoniam res libera erat ad disciplinam spectans, Occidentales autem significaverant se abhorrere a damnatione personarum, ut se eis Vigilius pro bono pacis accommodaret, censuit et decrevit ut ab hac damnatione abstinendum esset. Constitutum vero Vigilius iustinianus non communicavit Patribus Concilii.

Tandem absolutis collationibus Patrum Orientalium lataque ab eis sententia, Vigilius post sex menses illud idem, quod ii statuerant, probat suumque facit epistola ad Eulychium, qui praefuerat Concilio; quae epistola, eo quod statuit et decernit quod Synodus decreverat, tanquam Apostolicae Sedis Confirmatio Synodi a Graecis habita est et in Acta Synodi relata. Genuinam esse eam epistolam probat *de Marea* (Migne torn. 69. P. L. pag. 127. seqq.) et Natalis Alexander 11. E. see. 6. diss. 3. a. 3. In qua notandum est, quod Vigilius nullam mentionem Synodi facit, sed sola sua auctoritate interposita, damnat tria capitula quemadmodum damnaverant Graeci. Sententia est: < Condemnamus et anathematizamus Theodorum olim Mopsuesliae Episcopum una cum impiis eius scriptis, nihilominus ea quoque (piae contra rectam fidem et duodecim capitula s. Cyrilli et contra Synodum Ephesinam primam et pro defensione Theodori et Nestorii Theodoretus scripsit: praeterea epistolam ad Marin Persam

haereticum, quae ab Iba scripta dicitur ». Rediit scilicet Vigilius ad sententiam *Indicati*, damnans etiam personam Theodori. Pari ratione locuti sunt Patres Concilii Collai. 8. « Si quis defendit impium Theodorum et impia eius conscripta (cn. 13.), si quis defendit epistolam quam dicitur Ibas scripsisse (cn. 14.) » etc.

Rediit vero Vigilius ad priorem sententiam quoad personam Theodori censuitque sollemni iudicio damnationem trium capitulorum ferendam esse; quia et res in se utilis et a Graecis expostulabatur et dissensionum limor cessaverat, ut ipse testatur in decreto confirmationis: ubi postquam dixerit, exstitisse scandala et perturbationes propter ea capitula, subdit: « Quoniam Christus Deus noster, qui est lux vera, omni confusione a mentibus remota, universum orbem et Ecclesiam ad pacem revocavit etc. ».

At nonne hoc ipso Vigilius adversatur Concilio Chalcedonensi, ubi Patres sollemniter dixerant: « relecta epistola Ibae cognovimus eum esse orthodoxum »; unde patet quod et orthodoxiam epistolae cognoverant, ex qua arguunt orthodoxiam auctoris?

Respondeo 1° Decretum hoc, si quod est, fuit orientalium, non confirmatum a s. Sede, quae saepe protestata est, se non confirmare, nisi quae acta fuerant in causa fidei. Orientales autem errare potuerunt.

2° Ut ex lectione epistolae ipse auctor orthodoxus cognosceretur, satis erat, ut non esset manifeste haeretica, ut ambiguae phrases ad rectum sensum flecti possent et ut ipse auctor praesens eas catholice interpretaretur. Cum non esset tunc proprie quaestio de orthodoxia epistolae, sed de persona Ibae, ea profecto satis erant, ad sententiam ferendam.

Ergo si qua mutatio exstitit in sententia Vigili, ea prudentissima fuit, nec ad fidei doctrinam, sed ad disciplinae oeconomiam spectabat. Cf. Baronium ad ann. 533. n. 230. seqq.

2° Concilium non fuit vere oecumenicum convocatione; Vigilius enim volebat et Occidentales adesse: quod cum Justinianus morae impatiens impediverit, permisit quidem Vigilius graecis, ut Synodum agerent sed non ideo effecit, ut Synodum oecumenicum agerent; ideoque haec permissio Vigili perperam producit pro luenda oecumenicitate Synodi. Multo minus fuit oecumenicum celebratione, cum absente Papa eiusque legalis celebratae sint sessiones a solis graecis: quia vero deinceps sententia Vigili, ut diximus, accessit probantis quod Synodus statuerat, evasit concilium auctoritate oecumenicum. Et ita haec Synodus cum ceteris oecumenicis in honore fuit simulque cum illis suscepta a Romanis Pontificibus et defensa est, ut liquet ex epistola 3a et 6a Pelagii I. succès-

sons immediati Vigili, ex epistola Pelagii II. iam citata et epistola Gregorii M. 25. L. I. ad Ioannem Episcopum Constantinop. ceterosque Patriarchas, atque ex secunda lidei professione, quae exstat in libro diurno Romanorum Pontificum (Aligne, tom. 10o.).

3° Distinguenda sunt tempora. Ante Vigili peremptoriam sententiam plures Ecclesiae occidentales abhorrebant a damnatione trium capitulorum, sed post Vigili confirmationem res aliter se habuit. Salis liquet ex λ ietoris Tunonensis Cronico, Pelagium L, vix ac Pontifex creatus init, approbasse eandem Synodum eiusque exemplo Africanos et Illyricianos Episcopos pene omnes ab defensione pertinaci trium capitulorum cessasse. Schisma quidem fecerunt Episcopi Venetiarum et Islriae; cuius schismatici dissensus causa fuit ignorantia et superbia. Lege epist. Pelagii II ad eosdem. Aerum quid inde consequitur? Rebellio eorum erat non solum adversus Pontificem, sed et adversus Concilium quod auctoritate oecumenicum evaserat: an ergo et Concilia insuper haberi posse dicent? Errarunt ergo illi Episcopi et ideo errarunt, quia Romanae Sedi parere noluerunt.

4° S. Isidorus Hispalensis in *Chronico* n. 115. haud accurate loquitur inquiens de Iustiniano: « Iste accphalorum haeresim suscipiens, omnes in regno suo Episcopos tria Chalcedonensis Concilii capitula damnare compellit ». Idem in *libro de Viris illustribus* n. 5. ex encomiis, quibus a quibusdam catholicis viris honestatus fuerat Mopsuestenus, colligit eum fuisse clarissimum Ecclesiae doctorem cumque dicit ab accphalis in praeiudicio Chalcedonensis Concilii cum Iba et Theodorelo fuisse damnatum. Huiusmodi errorem non brevi tempore Hispanis Episcopis inhaesisse fatetur Natalis Alexander I. c., qui quintam Synodum inter oecumenicas non recensebant: hunc tamen dissensum hispauorum (ait idem ibidem) Romani Pontifices non approbarunt, sed oeconomia quadam dissimularunt, donec errorem facti dedocerentur; quia non de fide sed de personis tantummodo actum erat in Concilio V. Episcopos quoque Hibernos dubios hac in re fuisse censet Baronius cum Antonio Pagio ad an. 592. aliisque, ducto potissimum argumento ex quadam epistola Columbani ad Bonifacium IV.; qui idcirco censent legitimum esse titulum epistolae Gregorii M. 51ac ex 1.2. ad Episcopos per *Hiberniam*: licet forte probabilius sit, legendum esse *per Histriam*.

II. Ad causam Honorii quod spectat, haec ex ordine tenenda censemus.

1° Certum est litteras fuisse ab Honorio missas ad Sergium Constantinop. in quibus unam assereret Christi voluntatem, eo quod ab ipso nostra natura assumpta est non culpa (unam scilicet voluntatem humanam eamque rationalem, exclusa *concupiscentia*): huius rei ante Synodum VI. testes sunt

CAPUT II. DE INFALLIBILI MAGISTERIO ROMANI PONTIFICIS

Ioannes IV. et Ioannes abbas qui eam epistolam ex iussione Honorii dictaverat et s. Maximus, qui lestes eam respiciunt epistolam, quae prior atque integra lecta est in Synodo VI. act. 12°.

2° Certum est Honorium in epistolis suis non haeresim sed doctrinam catholicam docuisse. Sane a) in epistola I^{ll} (Conc. VI. Act. 12.) ait: * confitentes Dominum Iesum Christum, mediatorem Dei et hominum *operatum divina*, inedia Immanitate Verbo Deo naturaliter unita, eundemque *operatam humana* ineflabiliter atque singulariter assumpta carne, discrete, inconfuse et inconverlibiliter ». Altera autem epistola (Act. 13): ait « quantum ad dogma ecclesiasticum perlinet, quae tenere vel praedicare debemus... *utrasque naturas* in uno Christo unitate naturali copulatas, cum alterius communione *operantes*, atque *operatrices* confiteri debemus: et divinam quidem quae Dei sunt operantem, et humanam quae carnis sunt exsequentem, non divise neque confuse aut convertibiliter, sed naturarum differentias integras coniungentes ».

b) Cum unam voluntatem Christo asseruit, esto quod statum quaestionis non sit assecutus, at de natura tantum humana locutus est negativitque Christo voluntatem peccati, seu concupiscentiam malam vel fomitem peccati: ait enim epist. Ia: « Unde et unam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi, quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura non culpa, illa profecto quae ante peccatum creata est, non quae est post praevaricationem vitiata (quibus verbis, una voluntas naturae humanae significatur ». Cum igitur in praecedentibus asseruerit perfectam Christi divinitatem inconfuse et impermixte unitam humanitati, ideoque et divinam voluntatem; satis aperte duplicem voluntatem duplicemque operationem docuit: cf. epist. s. Maximi ad Marinum presbyterum. Pergit: « Non est itaque assumpta, sicut praefati sumus, a Salvatore vitiata natura, quae repugnaret legi mentis eius... Nam lex alia in membris aut voluntas diversa non fuit vel contraria Salvatoris; quia super legem natus est humanae conditionis ». Cf. Ioannis IV. epistolam ad Constantinum Imperat, pro defensione Honorii, tum s. Maximi citatam in Collectaneis Anaslasii bibliothecarii inter Opera Sirmondi torn. 3.

Ad rationem tamen loquendi quod spectat, Honorius nullam fraudem suspicatus, in eam sententiam cum haereticis concessit, quod nihil referret unam aut geminam operationem Christi dicere, epist. Ia: « Utrum autem propter opera divinitatis et humanitatis una aut geminae operationes debeant dici vel intelligi, ad nos ista perlinere non debent, relinquentes ea grammaticis... Nos enim non unam operationem, vel duas operationes D. N. I. C. sacris litteris percipimus, sed multiformiter eo-

gnovimus operatum >. His verbis (nisi ea sint, ad quae referendum est quod reprehendebat in textu graeco epistolae. Honorii Ioannes Abbas, qui per iussionem Honorii eam latinis dictionibus dictaverat, nimirum * quod nullo modo in ea mentionem per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis; licet boe nunc sil licium ab his qui hanc in graecam vocem interpretati sunt >, ut referi s. Maximus epist. citata) his, inquam, verbis videtur Honorius *unam vel duas* accepisse distinctione numerica, cum e contrario distinctione specitica accipienda essent. Probavit proinde oeconomiam a Sergio propositam ul unius vel geminae operationis vocabulum noviter introductum ex praedicatione lidei eximeretur et scriberetur ad communes fratres Cyrum et Sophronium antistites, « ne novae vocis idest unius vel geminae operationis vocabulo insistere vel immorari videantur, sed abrasa huiusmodi novae vocis appellatione unum Christum nobiscum in ulrisque naturis divina vel humana praedicent operantem ipseque Honorius instruxit Sophronium < ne duarum operationum vocabulum deinceps praedicare innitatur > (epist. 2). Oeconomia scilicet silentii usus arbitratus est Honorius, se consulere paci Ecclesiae in quaestione quam non de re sed de verbis esse putabat.

Verum probabile salis est, Honorium actus praeterea edidisse, quibus, semota oeconomia silentii, positive se opposuit Monothelelis. Nam satis probabile est, ipsum approbasse Synodalem sententiam latam a Sopbronio contra Monolhelelas in Synodo Hierosolymis habita, cuius acta transmissa de. more fuisse Romam testantur Georgius Cedrenus et Ioannes Zonaras (H. Byz. torn. 9. el 14.) Romaeque fuisse bene suscepta el probata, ita ul propter assensum praestitum Romae actis Sophronii, Heraclius ira ex-candescens Eclhesim suam promulgaverit. Porro licet illi Scriplores appellent Romanum Pontificem, qui acta suscepit, Ioannem successorem Honorii; quia tamen Sophronius sub Honorio decessit qui illi supervixit, facile liquet legendum esse Honorium; praesertim cum Eethesis scripta sit eo anno quo Honorius defunctus est missaque ad Severinum eius immediatum successorem, antequam ordinaretur, ul ei subscriberet. (Lege Baronium et Antonium Pagi ad an. 639.).

2° A nobis adhuc impetrare non potuimus, ut censeremus acta Synodi VI. ubi Honorii damnatio occurrit, fuisse interpolata; at dubitare licet, an Leo II. ea suscepit cum damnatione Honorii, licet quadantenus temperata, quemadmodum exstat in literis Leonis et inferius referimus. Quoad primum, salis est conferre quae Garncrius disputat in Appendice Libri diurni a se editi ad notas Capitis 2. §. 6. et Natalis Alexander H. E. see. 7' ac Franc. Antonius Cavalcanti in Vindiciis Romanorum Pontificum lib. 8. alique passim.

Quoad secundum ratio dubitandi esse potest multiplex. Nam 1° ratio sufficiens huius damnationis ex parte Romanae Sedis defuisse videtur; cum praesertim Agatho normam suis legatis in VI. Synodo praescribens agendorum, eorumque defunctorum mentionem faciens, quos ipse noverat damnandos esse, nullam Honorii mentionem fecerit (Epistolae Agathonis lectae Act. 4a): unde consequens esset, Legatos et Orientales modum sibi constitutum excessisse, ideoque potius improbandos fuisse a Romana Sede quam probandos. 2° Huiusmodi sententia Leonis haud salis congruebat cum professione praedecessoris sui Agathonis publice lecta in Synodo, quod nimirum « Apostolica Petri Ecclesia nunquam a via veritatis in quamlibet erroris partem deflexa est, cuius auctoritatem, utpote Apostolorum omnium Principis, semper omnis catholica Ecclesia et universales synodi fideliter amplectentes in cunctis seculae sunt ». Etsi enim Honorius non traducatur ut doctor haeresis vel eius approbator a Leone, tamen ipsa connumeratio vel subnumeratio Honorii haereticis eiusque sollemnis proscriptio haud congrue tunc fit, cum editur et confirmatur sollemnis professio immunitatis ab errore omnium praecedentium Pontificum. Nani cum illa damnatio incautis posset esse occasio arbitrandi Romanum quoque Pontificem errare posse: qui dignitatem et auctoritatem Romanae Sedis tueri vult, ex lege quadam morali eo ipso impeditur, ne id affirmet quod illi adversum esse videri queat. 3° Adrianus II. in Concilio Romano (quod refertur in Act. 7a Synodi VIII.) ait, ut videtur, data opera Honorio dictum fuisse anatheme *ab orientalibus*, scilicet non dicit *a Synodo* quae utrosque complecteretur et Patres et Romanum Pontificem, sed dicit tantum *ab orientalibus*. 4° Anastasius bibliothecarius in praefatione ad Collectanea pro defensione Honorii comparat eam damnationem Honorii cum iis canonibus Synodisve graecorum, quae non fuerunt recepta a Romana Sede, minime id facturum, si novisset illam a Romana quoque Sede fuisse probatam. Nec vim argumenti tertii infringunt verba Adriani quae subsequuntur: « quamvis et ibi nec Patriarcharum nec ceterorum praesulum cuiquam de eo quamlibet fas fuerit proferendi sententiam, nisi *eiusdem primae Sedis Pontificis* consensus praecessisset auctoritas »; nam respondere licet, ipsum hypothetice solum loqui.

Verum ecce tibi epistolae Leonis II. tum ad Constantinum Pogonatum, tum ad Episcopos Hispaniae, in quibus Synodus VI. suscipitur ratioque redditur, cur Honorius quoque damnatus sit; eas spurias esse argumentis criticis non probas: qui vero Graeci litteras latinas ad Hispanos missas interpolare potuerint, divinare non licet: sed rursus ecce secunda professio fidei in libro diurno Romanorum Pontificum, quam electus Pon-

lifex edebat, in qua cum haereticis reiicitur quoque *Honorius qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit*. Porro intelligere non licet, quomodo in libellum privatum Romanae Curiae et secretum manus haereticorum interpolatorum irrepere potuerit. Eece praeterea lectio quarta, quae olim in Breviario Romano in festo Leonis secundi legebatur, (pia cum haereticis ab eo proscriptis connumerabat quoque Honorium.

Quid ergo? etsi liceat nobis quaestionem historicam in medio relinquere, superest tamen difficultas dogmatica, quae ad nos spectat. Nam negari nequit, creditum olim fuisse quod Honorius fuerit damnatus probante quoque Romana Sede, atque ea saltem ratione damnatus quam Leo II in suis epistolis et liber diurnus exhibent. Sive ergo vere fuerit sive secus Honorius a Synodo damnatus et sive Synodus errore facti decepta fuerit sive non, instaurari potest ab adversariis argumentum hoc paeto: censui universa Synodus sive post ipsam universa Ecclesia, posse Romanum Pontificem damnari tanquam haereticum; ergo non est habitus Romanus Pontifex ut infallibilis.

3° Tt ergo respondeamus, advertimus opus non esse, ut laboremus in explicandis formulis adhibitis ab Orientalibus in damnatione Honorii earumque vi emollienda, quod quidem difficile esse arbitramur. Cf. tamen Garnerium l. c. Contendimus id non requiri: nam 1° robur sententiae conciliaris pendet a consensu Romanae Sedis: 2° si creditum est olim fuisse Honorium damnatum ac potuisse damnari, id de ea ratione damnationis acceptum est, quae a Leone II. dicebatur profecta. Nec si Patres orientales putarunt damnari posse ut haereticum Romanum Pontificem, consequens est id esse tenendum. Nam 1° eorum sententia citra consensum Romanae Sedis non est infallibilis: 2° cum graecos Episcopos ab aliquot seculis occupavisset quaedam species aversionis a Romana Sede, iidemque tunc aegre satis ferrent tot suos Patriarchas damnari, haud temere censebimus, ipsos occasionem nactos vices reddendi Romanae Sedi, eam avide arripientes modum praetergressos esse in pronuncianda sententia. Ne vero unio Ecclesiarum periclitaretur, Leo II. damnationem quidem permisit, sed tolerabili quodam sensu temperavit, qui veritati non repugnaret (cf. vindicias citatas l. 8. diss. 3a). Sane Leo II. in epistola ad eundem Constantinum, qua confirmat Concilium ait: « Anathematizamus novi erroris inventores Theodorum Pharanitanum, Cyrum etc. nec non et Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicae Traditionis doctrina lustravit, sed profana proditione immaculatam maculari *permisit* ». Macula scilicet inusta Romanae Sedi est profana proditio, quae qualis fuerit explicatur ab eodem Leone in epist. ad Episcopos Ilispa-

nine: « Qui adversus Apostolicae doctrinae puritatem perduelles exstiterant, abeuntes quidem aeterna damnatione multati sunt, idest Theodorus, Cyrus etc. eum Honorio, *qui flammam haeretici dogmatis non, ut decuit Apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligendo confovit* ». id porro non est in tide errare, multoque minus errorem ex cathedra docere, sed peccatum est negligentiae ideoque imprudentiae et conversationis.

4° Advertendum est tandem, quoti non fuit necessaria quidem ea damnatio; haeticus enim non fuerat Honorius cumque Marlinus I. in Concilio Lateranensi praetermiserat: verum nec iniuria fuit. Nam anathema illud defunctis dictum, quo ab Ecclesia projiciebantur, eo spectabat ut eorum nomina e sacris diptychis delerentur et in Ecclesia non appellarentur aut non sine dedecore, eorumque scripta exterminarentur (Act. 14.). Iam vero ut huiusmodi poena Pontifici defuncto iuste inferri posset, requirebatur ex parte indicis auctoritas, ex parte rei dignitas h. e. quod vel culpabili negligentia (quae sine ullo affectu ad haeresim haberi potuit) confoverit haeresim, vel praesumi iure potuerit quod vere negligens fuerit. Atqui hoc alterum, praesumptio saltem quod negligens fuerit, aetate Concilii VI. certe aderat, ut ex eius epistolis et omissione debita oppositionis, atque incremento haeresis Monothelelicae satis colligi posse videbatur. Auctoritas autem Romano Pontifici certe non deerat: non enim agebatur de sententia ferenda directe in Romanum Pontificem, qui amplius non erat, sed tantum indirecte, quatenus eius memoria penes fideles infamis reddebatur, directe vero ipsos fideles sententia obligabat, ut nomen damnati a diptychis tollerent, scripta abolerent eiusque memoriam execrarentur: ergo.

Attamen quia praesumptio veritati cedit, factum fuisse deinceps videtur ut, re melius perpensa, cognoscetur, negligentiam Honori aut vere non fuisse aut non fuisse formalem h. e. culpabilem, sed solum materiale et idcirco ea poena dignum non esse. Sane in Ecclesia Romana viguit postea memoria Honorii cum laude, cuius rei sufficiens testimonium sit quod Anastasius narrat in vita Adriani I. qui Pontificatum iniit anno 772., Ait enim Bibliothecarius: « Hic ter beatissimus et apostolicus vir, dum diligentissima exquisitione sua reperisset monasterium Honorii Papae in nimiam desolationem per quandam negligentiam venire, divina inspiratione motus, noviter aedificavit atque ditavit et Abbatem cum ceteris monachis regulariter ibidem vitam degentibus ordinavit et constituit eos, ut in basilica Salvatoris, quae et Constantiniana dicta est iuxta Lateranense patriarchium posita, officia celebrarent h. e. matutinam horam,

primam, tertiam, sextam, sed et nonam etiam et vespertinam, ab uno choro quidem, qui dudum singulariter in utroque psallebant, monachi e\ monasterio s. Pancratii ibidem posito, et ab allero choro monachi iam lati monasterii s. Andreae et Bartolomaei, Honorii Papae; quaternis piis laudibus pariter psallentes hymnileris choris laeti resonent cantus red-dentes Domino gloriosos melos, *persaepeius memorantes venerandi Pon-tificis nomen, scilicet in schida memoriale eius pangentes carminibus* . Pontifex iste venerandus, quem persaepe memorabant monachi ex insti-tutione Adriani est ille, cuius paulo ante mentionem facit Anaslasius h. e. Honorius Papa conditor monasterii s. Andreae et Bartolomaei. Ergo.

Itaque ad difficultatem : Honorius damnatus est ab oecumenica Synodo vel a Romana Sede ut haereticus: ergo 1° Romanus Pontifex non est infallibilis: ergo 2° est obnoxius Concilio: respondendum est 1° damnatus est ut fautor et quidem negative, per negligenciam, *conc.*: ut doctor hae-resis, *subd.* ab orientalibus, *trans.*, a Romana Sede vel a Concilio, *neg.* Unde negatur primum consequens. 2° Damnatus est ille qui actu est Romanus Pontifex, *neg.*: damnata est memoria eius, qui fuit Romanus Pontifex, *subd.* auctoritate tantum orientalium, *neg.* auctoritate Romanae Sedis, *conc.* Unde rursus negatur aliud consequens, quod quidem de Pontifice existente loquitur. Cf. dicta sub. n. 4.

Adverte obiter, quod in Memoriali oblato a nobilibus Galliarum Cle-menti V. pro damnatione Bonifacii VIII. an. 1305. aiebant ii: « Cum de Bonifacii mortui haeresi quaeritur, non debet congregari Concilium ge-nerale. Estis enim vos, Pater sanctissime, qui claves Regni caelestis habetis. Nec congregatum lotum generale Concilium sine vobis et nisi per vos posset cognoscere de negotio supradicto, iuxta Patrum sancita sententiamque doctorum iuris et Ecclesiae sanctae Dei ». Nondum Gallias occupaverat Gallicanismes.

III. Quod attinet ad sententiam Episcoporum Francorum repugnantem decreto Synodi Nicaenae II. latam tum in Synodo Francofordiensi, tum praecipue in subsequent! Parisiens*!, advertendum est primum, quod non multos ante annos in Concilio Romae habito a Stephano III. Episcopi piores Franci qui eo convenerant, decreverunt simul cum aliis Act. 4. imagines sanctorum venerandas esse: « si quis sancias imagines D. N. I.C. el eius Genetricis atque omnium Sanctorum secundum sanctorum Patrum statuta venerari noluerit, anathema sit » (Conc. Lateranense Stephani III. an. 769. opera el studio Caictani Cenni). Attamen anno 794. in Synodo Francofordiensi, in qua praecipue actum est de exstirpanda haeresi ado-ptianismi, etiam de cultu imaginum disputatum est el improbatum est ac

reiectionem decretum Synodi Nicaenae tunc temporis actae. Non exstant quidem acta Imius secundae partis Synodi Francofordiensis; reliquus est tamen canon, qui est secundus inter 50. et sic habet: « Allata est in medium quaestio de nova graecorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli (corrigere Nicaeae) fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus sanctorum illa ut divini Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem et servitutem renuentes contempserunt atque consentientes condemnaverunt ».

Iam vero haec advertere licet. 1° Supponunt Patres Francofordienses assertam esse a graecis adorationem eam imaginibus, quae SS. Trinitati debetur. Porro constat in hoc turpiter errasse: imo mirari subit, qui fieri potuerit ut tam abnormiter fallerentur; cum in graeca Synodo adeo clare res definiatur, sibi que persuadere potuerint, graecos Episcopos adeo fuisse ineptos, ut tam crassum et putidum errorem sancirent. Hic stupor tamen minuitur, etsi non eximatur, si perpendas primum cum Baronio (in dissertatione de Concilio Francofordiensi ad ann. 794.): « His temporibus res graecorum Francis pessime oluisse, ex eo quod Constantinus imp. Irenae matris suae impulsu recusari pollicitas nuptias diu expectatas filiae Caroli Magni, ob idque quamlibet oblatam occasionem arripuisse rebus ab eo gestis pietatem licet praeseferentibus detrahendi pariter et insultandi... homines sumus, et quandiu in hac vita degimus, hisce interdum privatis pulsari affectibus inviti cogimur ». Deinde stuporem remittes magis, si advertas decipi potuisse Francofordienses vel ex nomine *adoratio*, vel praecipue ex sententia Constantini Episcopi Cypri, quae perperam reddita latine sic legebatur in actis oblatis Patribus Francofordiensibus: « Suscipio et amplector honorabiliter sanctas et venerandas imagines secundum servitium adorationis, quod consubstantiali et vivificatrici Trinitati emitto et qui sic non sentiunt neque glorificant, a sancta catholica atque apostolica Ecclesia segreco et anathemati submitto ». Sed prorsus alia est in actis originalibus.

Advertere 2° licet, Patres Francofordienses censuisse Romanum Pontificem nondum probasse Concilium illud Nicaenum. Id evidens fit ex ipsis libris Carolinis, qui sunt collectio indigesta satis argumentorum, quibus apud Francos ea Synodus Graeca impugnabatur, quae argumenta a pluribus profecta collegit vel colligi iussit post Francofordiensem Synodum Carolus Magnus et ad Pontificem Adrianum, vel eorum synopsis vel omnia integra misit (Cf. Baronii dissert., cit.). Iam vero in l. l.c.G. statuitur, quod in definiendis controversiis fidei « Romana Ecclesia ceteris

Ecclesiis n̄ Domino praelata a fidelibus consulenda sil, praesertim cum non ab aliis Scripturis nisi ab his, quas illa inter canonicas recipit, testimonia sint sumenda;... omnesque sancti et eruditi viri ob lidei corroborationem a Romana Ecclesia adiutorium implorarunt; quod regulariter omnes catholicae debent observare Ecclesiae, ul ab ea post Christum ad muniendam fidem adiutorium petant, quae non habens maculam neque rugam et portentosa haeresum capita calcat et fidelium mentes in fide corroborat ». Se vero velle in consortio Ecclesiae a Petro fundatae perseverare ibid. Carolus profitetur. Atqui qui haec ad ipsum Romanum Pontificem scribit, non censet certe quod sententia quam ipse impugnat, fuerit ab eodem Pontifice ex cathedra definita. Et sane Francofordienses Nicaenam Synodum non appellant Synodum oeeumenicam, sed *Synodum graecorum*. Hincmarus autem Remensis, qui ante medium seculi sequentis floruit quique volumen illud librorum carolinorum in palatio adolescentulus legit, pro certo habebat quod « ea septima Synodus apud graecos vocata universalis, pseudosynodus de imaginibus... sine auctoritate Apostolicae Sedis habita est Constantinopoli el Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Frauciam direxit ». Errarunt quidem hac in re Episcopi Franci, sed hoc errore existente liquet, ipsos nulla ratione vocasse in dubium Pontificis infallibililatem.

A erum super hac re rursus Synodus Parisiensis habita est anno 825. eandemque sententiam tulerunt Episcopi Gallicani, nimirum imagines quidem relinendas esse, non vero cultum iis esse exhibendum, ludentes semper in aequivoco, ac si nullus alius cultus esset ac adoratio latriae quae soli Deo debetur. Qua duplici sententia se adversari arbitrabantur tum iconomachis qui imagines reficiebant et destruebant, tum Patribus Synodi Nicaenae II. qui eas venerandas esse decreverant. Innitebantur autem praecipue epistolae Gregorii Magni ad Severum; in qua suam doctrinam contineri pro certo habebant. Porro Parisienses Patres noverant, Romanum Pontificem Adrianum defendisse sententiam Nicaenam, cum respondit argumentis quae ipsi a Carolo Magno proposita fuerant contra illam Synodum. Aiunt enim in initio expositionis suae doctrinae Parisienses Patres (Mansi Goncc. 14. pag. 422.), Adrianum conatum esse respondere illis capitulis ea quae voluit, non tamen quae decuit. Talia quippe, aiunt, quaedam sunt (piae in illorum obiectionem opposuit, (piae, remota pontificali auctoritate, et veritati et auctoritati refragantur et aliquando absona, aliquando inconvenientia, aliquando etiam reprehensione digna testimonia defensionis gratia proferre nisus est. An ita de infallibilis aucto-

ljs
§
J|
w
,
:
.JS
i
j
\$
l n
;
Eg
g
l
H j
SH
■
I
I
|.·
·l
I v

riialis sententia loculos esse Patres putandum est? non habebatur ergo infallibilis ea aetate Romanus Pontifex (a).

Respondeo 1° Transmitto vel concedo totum et nego consequentiam. Etsi enim consuerint ii Episcopi, Romanum Pbnlificem ex cathedra defini- nientem errari* posse, non exinde consequitur id ea aetate creditum esse. Nam praeter exceptionem petitam ex textu librorum Caroiinorum mox citato, aliae duae exceptiones fieri possunt ad eius consequentiae vim diluendam. Prima est, quod pauci hi Patres sensum catholicae Ecclesiae non repraesentabant: « Quae super venerabilium imaginum adoratione praesens synodus docet, Nicaena scilicet, haec et Apostoliea Sedes vestra antiquitus tenuit, el universalis Ecclesia semper venerata est et hactenus veneratur, *quibusdam dumtaxat Gallorum exceptis* », ait Anaslasius hi- bliothecharius in praelatione, quam eidem Synodo a se in latinum trans- latae praemisit, ad loannem VIR. Altera est: quod perperam sententia Ecclesiae circa infallibilitatem Romani Pontificis, sicut et circa quodvis aliud dogma, requiritur ab iis qui propter errorem mente conceptum quo se exui non patiuntur, inepti redduntur ad iudicium ferendum de aliqua veritate. Cum enim hi adorationem imaginum aliam non conciperent quam latreulicam atque hanc evidentissime nossent soli Deo competere, aliunde vero historice scirent Papam cultum imaginum admittere: in his angustiis constituti, cum ageretur de alterutra veritate neganda, nimirum vel quod latria soli Deo debeatur, vel quod Papa sil infallibilis; cum illa prior sil evidentior, coacti sunt alteri nuncium mittere. Huiusmodi vero conclusio, quae ex anormali statu quarundam mentium dependet, poteslne esse testis sententiae communis vel communioris Ecclesiae? Verum gratis con- cessimus antecedens, ideoque

Respondeo 2° Nego suppositum, quod scilicet Patres Parisienses cen- suerint, Papam voluisse quaestionem dirimere ex auctoritate Apostoliea ac definitiva sententia proponere quid esset in Ecclesia credendum. Non enim loquuntur de confirmatione Synodi, sed de quadam responsione ad capitula sibi obiecta, quae tanquam privata et adhuc spectans ad stadium

(a) Christianus Lupus in *Dissert.* de 7° Syn. c. 15. advertit quod Episcopi Galli non solum tenebantur errore facti, ac si cultus latreuticus fuisset a Graecis decretus ima- ginibus, sed et errabant in notitia dogmatis, quatenus uolebant sacras imagines *re- lative* ad prototypa esse venerandas: sed solum ad fidelium instructionem propo- nendas esse, quod ex Gregorii epistola probabant. Dlud scilicet censebant superstitionem quandam redolere.

Notat idem Lupus, ex Chronico Thegani ; Episcopos Galliarum fuisse tunc imperitos homines, rusticos, inquietos, servili genere natos, superbissimos, intollerabiles.

inquisitionis potuit a Parisiensibus censeretur. Atque ut talem eos habuisse hanc responsionem Pontificis ostendunt, cum postquam dixerint eum non satis fecisse argumentis sibi obiectis, subdunt quod « in fine tamen eiusdem apologiae sic sentire et tenere et praedicare et praecipere de his quae agebantur professus est, sicut a b. Gregorio institutum esse constabat. Quibus verbis liquido colligitur quod non tantum scienter quantum ignoranter in eodem facto a recto tramite deviaverit ». Atqui haec ratio dissuadendi de aliqua re ut prius quis nitatur argumentis contrariis facere satis ac tandem sententiam quam impugnavit admittat, propria est inquirentis et privato studio aliquid statuentis, non indicis ex auctoritate aliquid decidentis: ergo in ea responsione Adriani Patres Parisienses non viderunt nisi privatum aliquod opus ad stadium inquisitionis spectans: ergo. Non opus est autem monere in indicio ferendo de inepta responsione Adriani, eiusque contradictione falsos esse eos Episcopos; sed nunc quid ipsi cogitaverint quaerimus.

THESIS XXXV.

Historia quoque controversiae Cypriani cum s. Stephano abutuntur, qui ex eo probare contendunt, creditum fuisse ea aetate Romanum Pontificem ex cathedra docentem esse infallibilem: abutuntur quoque Augustini auctoritate qui ex epist. eius 43. evidenter inferri contendunt, licere a indicio Romanae Sedis ad indicium plenarii universae Ecclesiae Concilii provocare illiusque sententiam per huius indicium solvi posse. Perperam tandem ad quoddam responsum Gregorii lib. provocatur.

L Quoad Cypriani cum Stephano controversiam non una est sententia Catholicorum. Prima huc redit: concessa veritate historica omnium eorum actorum quae ad eam controversiam referuntur, respondetur, Cyprianum nedum errasse eum nullum censuit baptismum haereticorum, sed et peccasse, cum Stephano restitit atque egisse tunc contra id quod ipse iam docuerat et certissimum erat, parendum nempe esse ab Episcopis tum Patriarchae suo, tum praecipue Successori Petri Primatum habenti in universam Ecclesiam.

Dices: ergo non credebat Cyprianus Romanum Pontificem esse infallibilem. Respondeo: dato etiam quod tunc a Cypriano haberetur ea quaestio tanquam quaestio fidei, negatur 1° consequens: non enim Stephaniis rem definire voluit. Sed licet proposuerit doctrinam Ecclesiae Romanae, ah-

stinuit lamen, pro bono pacis, a ferenda sententia definitiva, qua praeciperetur quid credendum esset, permittens interea ut, donec res sollemniter definiretur, unusquisque in sua sententia maneret (cf. Th. 28.). 2a quod si Cyprianus dicatur putasse, Stepbanurn peremptoriam sententiam tulisse ex cathedra, distinguimus consequens: nunquam credidit Cyprianus Romanum Pontificem esse infallibilem, negamus: non credidit tunc cum propriae opinionis amore abductus maluit obedientiae debitae Pontifici «piam suae opinioni renunciare; transmittimus. Transmittimus inquam, quia neque hoc necessario consequitur; nam potest quis agere contra id quod credit. Se gessisset itaque in hac hypothesisi Cyprianus, quemadmodum tot alii, qui postquam plurimo tempore Ecclesiae magisterium reveriti sunt, volunt potius obedientiae debitae Ecclesiae quam suae opinioni renunciare. Actus enim fidei tandem liber est et mutabilis.

Verum quid inde consequitur? Ecclesiamne ea aetate credidisse, Romanum Pontificem ex cathedra definientem esse infallibilem? Ut huiusmodi consequens probaretur, oporteret demonstrare Ecclesiam tunc et putasse Romanum Pontificem ex cathedra esse locutum et probasse resistantiam Cypriani: atqui neque haec probata est, si Augustino et Hieronymo credimus, neque similem in Orientalibus probavit Dionysius Alexandrinus: neque primum admitti potest; cum omnes scirent; Stephanum, non negasse communionem suam aliter sentientibus. Restat ergo tantum inobedientia Cypriani. Ita adversariis contendentibus Cyprianum restitisse in re dogmatica Romano Pontifici, admissa eorum hypothesisi, respondendum est: quod si quaerant, cur ergo ut sanctus colitur Cyprianus ab Ecclesia, respondendum erit, id probare quod vel falsa est hypothesis adversariorum, vel a sua opinione discessit tandem Cyprianus et, prout par erat, se subiecit, vel Ecclesia putavit inobedientiam Cypriani falce martyrii purgatam fuisse.

II. Altera responsio (cf. Natalem Alexand. II. E. see. 3. d. 12. a. 4. et Auctorem anonymum Dissert. *De auctoritate Pontificis vindicata* etc. part. 2. apud Aligne vol. 3. p. 132o. seqq.) ait Cyprianum non existimasse quaestionem de baptismo haereticorum esse quaestionem fidei, sed solum disciplinae: nempe non esse immutabile dogma, sed mutabilem praxim. Non dicimus, quod existimatio sua recta fuerit, sed quod talem habuit existimationem: quod quidem nemo ex eo inficiari poterit quod falsa esset opinio; dandum est enim, Cyprianum errasse. Itaque ut haec responsio probetur, non est opus afferre argumenta *intrinseca*, quibus demonstretur potuisse vere haberi eam quaestionem ut quaestionem disciplinae: sed satis est afferre argumenta *extrinseca* quibus demonstretur

Cyprianum ita sensisse; agitur enim de facto subieclivo Cypriani: quod si argumenta intrinseca rei repugnent opinioni Cypriani, consequens erit quidem ipsum errasse, non autem ipsum alienum fuisse ab ea opinione, nisi supponas ipsum non potuisse errare.

iam vero advertantur haec. 1° Cyprianus praxis suae originem repetit solum a decessore suo Agrippino (hic vero videtur auctore Tertulliano hanc invexisse disciplinam, ut omnes baptizati a quibuslibet haereticis rursus baptizarentur) qui sub finem secundi seculi, vel sub initium tertii rexit Ecclesiam Carthaginensem eumque se sequi dicit: dum simul sciret Cyprianus consuetudinem sibi oppositam universaliorē esse et antiquius viguisse (Epistola eius ad Iubaianum, et ad Quintum, Augustinus *de Baptismo* l. 2. c. 7.: l. 4. c. 6.: Hieronymus Dialog, adv. Luciferianos c. 9.): atqui nequit vindicari ul dogma fidei id. cuius traditio seculo tertio incepit et universitati simul et antiquitati adversatur: at nihil prohibet legem disciplinarem novam statui eandemque servari, quia iam a pluribus annis est in usu. Habebatur ergo a Cypriano res disciplinae.

2° Cyprianus concedit liberum esse Episcopis singulis in sua Ecclesia statuere de hac re quod sibi magis probaretur (epist. eius ad Stephanum. cf. Hieronymum l. c. c. 9.); atqui id quidem asseri potest cum res concipitur veluti ad disciplinam spectans, non vero cum censetur res spectans ad fidem: ergo. Dices id permisisse Cyprianum, quia res nondum erat definita. Respondeo, quod responsio haec plus habet speciei quam soliditatis. Neque enim Cyprianus ullam mentionem facit defectus huius definitionis, ex cuius defectu rationem repetat eius libertatis neque ita se gessit cum de rebus fidei ageretur, puta cum Novatianis: neque potuit ita simpliciter respondere, si de re fidei agi arbitrabatur; in fide enim, iuxta sua principia quoque, unitas est quaerenda; quare si veritas ignoratur et de re agitur quotidiana praxi credenda, (pius erat valor baptismi, consulendum est prius Ecclesiae magisterium et tunc si nihil certi obtineri possit, libertas permittenda.

3° Cyprianus significat doctrinam suam ex iis esse, (piae singulis solent a Deo in melius revelari, quaeque proinde, cum meliora et utiliora exstiterint, amplectenda sunt: idemque contendit contra sententiam suam non esse consuetudine praescribendum, sed ratione vincendum (epist. ad Quintum et ad Iubaianum): atqui haec affirmari possunt, cum lex aliqua disciplinaris cogitatur, non vero cum dogma fidei agitur, nisi ab eo qui sit homo in re dogmatica hospes prorsus et rudis.

4° Basilius quoque (epist. canonica 1a ad Amphilochem) quaestionem de baptismo haereticorum tanquam disciplinarem pertractat et cum

negat sibi videri baptismum quorundam haereticorum valere, concedit tamen recipi posse, si abrogatio illius baptismi sit universali oeconomiae impedimento futurum el eum rationes attulerit Cypriani quibus probatur haereticorum baptismum non valere, subdit: « Sed quoniam nonnullis tsiaticis omnino visum est, propter multorum oeconomiam, eorum baptisma suscipi, suscipiatur . . Haec porro sunt loquentis de re disciplinari, non de dogmate. Si autem ita consuit Basilius, mirum esse non debet, quod et Cyprianus in eadem fuerit opinione.

Porro advertendum, quod Cyprianus provocat quidem pro sententia sua ad Scripturas; verum nunquam affirmat eam formaliter, ut ita dicamus, in Scripturis contineri, sed solum ex Scripturis argumentatur, probare volens praxim suam consentaneam esse doctrinae Scripturarum et fidei, imo magis consentaneam quam consuetudo opposita: hoc autem et in disciplina tuenda fieri potest. Qua in disputatione si quis modum in loquendo excedat phrasibusque iis utatur, quae dogmaticam doctrinam indicare videantur, eas ex mente auctoris aliunde perspecta explicare et temperare licebit. Simili ratione loquendi utitur Cyprianus in hac quaestione ac cum agit de modo electionis Episcoporum. Morem eligendi, qui tunc vigeat, ait *de divina auctoritate descendere* (ep. 68.): legem baptizandi baptizatos ab haereticis ait *de divinae dispositionis ordinatione venire* (epist. 72. ad Stephanum).

Idem Cyprianus interrogatus a Magno de clynicis, an habendi sint legitimi christiani, eo quod aqua salutari non loti sunt, sed perfusi; responsionem suam affirmantem in epist. ad eundem sic emollit « qua in parte nemini verecundia el modestia nostra praeiudicat, quominus unusquisque quod putat sentiat et quod senserit faciat ». Non ergo putabat hanc quaestionem ad lidem perlinere, seu super hac re doctrinam Apostolicam haberi. Iam vero ex ea responsione videtur fuisse in ea opinione Cyprianus, ut in potestate esset Episcopi quasdam conditiones statuere, vel quaedam impedimenta, ut nunc loquimur, apponere, quibus ipsa existentia Sacramenti impediretur. Ita explicari posse putat auctor anonymus citatus, qua ratione Cyprianus censuerit quaestionem de baptismo haereticorum disciplinarem esse ac licere singulis Episcopis in ea re propriam sententiam sequi; ipse vero propter rationes quas affert putaverit, merito Agrippinum abrogasse baptismum haereticorum, quem proinde sequi maluit.

Haec responsio non sua caret probabilitate; nobis nihilominus fatemur difficilem videri.

Nota quod etsi putaverit Cyprianus rem esse disciplinae, peccavit

tamen non obediendo Romano Pontifici: verum cum Slephanus eum in sua retinuerit communione, cessavit forte inobedientia, cessante praecepto el quidquid peccati oliin admissum fuit, falce martyrii purgatum est.

III. Responsio tertia. Sunt qui historiam controversiae Cv prianae de valore baptismi, vel ex toto vel ex parte inter tabulas amandant: ut Raymundus Missorius Franciscanus in opere: *Disputationes criticae in duas epistolas Firmiliani et Cypriani adversus decretum s. Stephani* etc. Marcellinus Molkenbuhr eiusdem Ordinis in *Dissertatione de epistola Firmilianiad Cyprianum*: Vincentius Tizzani Episcopus Nisibensis in opere: *La celebre contesa fra s. Stefano es. Cipriano*. Roma 1862. Nos non negamus, Cyprianum in ea olim fuisse opinione ut tincti ab haereticis essent baptizandi atque ita sensisse eum ante decretum Stephani concedimus, vel transmittimus. Quamvis advertere liceat, Augustino nihil luisse certum. Nam *contra Cresconium* I. 2. c. 31. loquitur hypothetice: « Si scripta eius esse constat, quae pro vobis proferenda arbitramini » et c. 35. « si autem putatis et Cyprianum vobis in hac sententia (baptismus haereticorum non valere) favere jactatis » el rursus c. 32. « vel quicumque illam scripsit epistolam (ad lubaianum nempe) ». Cf. et Augustini verba ex epist. 93. paulo infra recitanda. Hypothetice nimirum semper loquitur Augustinus. Verum nobis satis est, quaestionem instituere circa sententiam Cypriani contra decretum Stephani, ideoque de iis quae facta vel dicta feruntur post notitiam acceptam eius decreti, nempe de epistola Cypriani ad Pompeium, de Concilio III. ac de epistola Firmiliani ad Cyprianum.

Decretum s. Stephani integrum non exstat, scripsisse vero ipsum et decrevisse aliquid in hac quaestione tum ad Africanos tum ad Orientales, testantur Dionysius Alexandrinus (penes Eusebium H. E. I. 7. c. 5.) Eusebius ibid. c. 3. Augustinus *de Baptismo* I. 5. c. 25. Hieronymus adv. Luciferianos: nec fieri certe potuit, ut ad Synodalem Epistolam ad eum missam a Cypriano circa eam quaestionem Slephanus responderet nihil. Partes illius decreti, prout ex epistola Cypriani ad Pompeium et Firmiliani ad Cyprianum colligere licet, hae forent: « Quaerendum non est, quis sit ille qui baptizat; eo quod qui baptizatus est, gratiam consequi potuerit, invocata Trinitate nominum Patris, Filii et Spiritus S. (Firm. c. 7.)... In multum proficit nomen Christi ad fidem et baptismi sanctificationem, ut quicumque in nomine Christi baptizatus fuerit, consequatur stalim gratiam Christi (ibid. c. 11.)... his, qui apud haereticos baptizantur, adest praesentia el sanctimonia Christi (ibid. c. 8.)... qui in nomine Christi ubicumque et quandocumque baptizantur, innovati et sanctificati iudi-

cenlur (ad Pompeium c. 3.)... Si quis ergo a quacumque haeresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ul manus illi imponatur ad poenitentiam; eum ipsi haeretici proprie alterutrum ad se venientes non baptizent, sed communicent tantum ». Vides quam perfide calumnienlur haeretici recenliores Stephannm ac si quemcumque baptismum quacumque forma collatum probaverit, cum disserte vim baptismi tribuat invocationi Trinitatis nominum el loquatur de iis qui baptizantur in nomine Christi, nempe baptismo ab ipso instituto, in quo nomen quoque eius profertur, sive cum dicitur Filius, sive cum huic explicite additur *lesu Christi* nomen. El sane controversia omnis tunc ea tantum erat, an baptismus collatus ab haeretico, eo quod a tali collatus, esset invalidus: id unum propugnabat cum suis Cyprianus, ipsum non valere; quia haereticus dare nequit quod non habet, quia baptismum, qui unus est, sola Ecclesia possidet.

Iam vero decreto his vel similibus verbis expresso paruit ne Cyprianus, an restitit? Duplex quaestio fieri potest: 1° an stalim se subiecerit, ideoque nunquam restiterit: 2° an quamvis ab initio restiterit, tamen deinceps ab obedientiam redierit. Nobis quidem satis est huius alterius veritas vel probabilitas; ex inobedientia enim, quam ipse Cyprianus damnaverit, quid contra auctoritatem Romani Pontificis colligi ex Cypriano potest? Qui utrumque negat, his potissimum argumentis innititur: *a)* epistola Cypriani ad Pompeium, Concilium III. Chartaginiense in causa baptismatis, el Firmiliani litterae resistantiam Cypriani manifestam faciunt: *b)* nulla antiquorum testificatio exstat quae doceat, Cyprianum cessisse auctoritati Romanae Sedis: *c)* Concilium Arclatense I. manifeste indicat, sua aetate adhuc Africanos uti lege propria rebaptizandi (cn. 8.); at si Cyprianus mutasset sententiam, propter eius auctoritatem lex illa, quae ad Agrippino inceperat, desiisset, *d)* Atque per tot secula sequentia retentum est, Cyprianum maculam suam solo martyrio purgasse.

E contrario haec sunt argumenta quibus certe suadetur Cyprianum vel nunquam restitisse auctoritati Romani Pontificis, vel ab obedientiam tandem rediisse. Sane 1° Augustinus epist. 93. ad Vincentium Rogatislam haec habet « Cyprianus autem aliter sensisse de baptismo, quam forma et consuetudo habebat Ecclesiae, non in canonicis, sed in suis el in Concilii litteris invenitur. Correxisse autem istam sententiam non invenitur; *non incongruenler tamen de tali viro existimandum est quod correxerit* et fortasse suppressum sit ab iis, qui hoc errore nimium delectati sunt et tanto vehit patrocinio carere noluerunt: quamquam non desint qui hoc Cyprianum prorsus non sensisse contendunt, sed sub eius nomine a prae-

sumptoribus atque mendacibus fuisse confictum... Porro autem Cyprianus aut non sensit omnino quod eum sensisse recitatis, aut hoc postea correxit in regula veritatis, aut hunc quasi naevum sui candidissimi pectoris coepuit ubero caritatis, dum unitatem Ecclesiae toto orbe crescentis et copiosissime defendit. Tet perseverantissime retinuit vinculum pacis. Accessit huc etiam quod tanquam sarmentum fructuosissimum, si quid in eo fuerat emendandum, purgavit Pater falce passionis ».

Ex his constat 1° aetate Augustini nullum exstitisse certum testimonium perseverantiae Cypriani in suo errore suaque inobcdientia neque ad id probandum fuisse Augustino sufficiens argumentum epistolas, quae exstant, Cypriani: 2° Augustinum, qui Donatianos noverat, arbitratum esse, fieri potuisse ut ii suppresserint quaedam Cypriani scripta: 3° ipsumque Augustinum probabile putasse, quod Cyprianus suam sententiam correxerit: huiusmodi est enim quod non incougruenter existimatur. Quod vero probabile Augustino tunc erat, cur non erit probabile modo? Augustinus quidem inter recitata verba ait se < oh duas res non negare, illud sensisse Cyprianum, quod et stylus eius habet quandam propriam faciem, qua possit agnosci, et quod ibi magis contra vos nostra causa monstratur invictior ». Verum aliud est quod Cyprianus id senserit, aliud quod non correxerit: praeterea argumentum secundum allatum ab Augustino probat tantum, necesse non esse id Catholicis negare, ut suam causam contra Donatianos defenderent: prius vero argumentum probaret quidem epistolam quoque ad Pompeium esse genuinum Cypriani opus: sed per se solum non est argumentum demonstrativum ; quia non est improbable quod aliquis donatianorum sit stylum Cypriani imitatus, cum praesertim de ea re scribendum esset, de qua iam Cyprianus scripserat, ex cuius praecedentibus epistolis ratio scribendi et formulae poterant derivari.

Concilium tertium in causa baptismi haereticorum, quod habitum dicitur post sententiam Stephani, merito suspectum est. Nam iam in praecedente Concilio, cuius litterae synodales missae fuerant ad Romanum Pontificem, res plenissimis suffragiis acta erat; cur ergo rursus convocantur, ut tanquam de re dubia deliberent iidem Episcopi. Unica haec ratio esse potuit, vel ut responsio Stephani acciperetur synodaliter vel ut oppositio, quae eidem fiebat, probaretur. Atqui evidens est, quod haec non fuit ratio cur concilium haberetur. Nam si prior ratio exstitisset, lectae certe fuissent litterae Stephani in concilio: atqui licet enumerentur singillatim aliae litterae, quae lectae sunt, nulla mentio fit in actis litterarum Stephani. Id porro ostendit, quod nec tunc exstabat altera ratio; nam

pariter lectae luissent litterae Stephani earumque saltem mentio facta fuisset et fieri non potuisset ut tot Episcopi suffragium suum singillatim ferentes ei suam sententiam argumentis confirmantes, ut se Stephano opponerent, nihil unquam afferrent (pro auctoritas Stephani minueretur, seu pro demonstraretur, non esse necesse obedire Stephano legitimo superiori. Atqui nihil huiusmodi apparet in eo Concilio. Quod si aliqua allusio in quadam sententia alicuius Episcopi sit ad decretum Stephani, ea tingi utique potuit ab eo qui synodum supposuit.

Praeterea quid sibi volunt haec verba Cypriani in praefatione: « Habet omnis Episcopus, pro licentia libertatis et potestatis suae, arbitrium proprium, *namque iudicari ab alio non potest., quam nec ipse indicare.* Sed exspectemus universi iudicium D. N. I. C. qui *unus et solus* habet potestatem et praeponendi nos in Ecclesiae suae gubernatione et de actu nostro indicandi »? Sensus necessarius horum verborum est plane haereticus et schismaticus et etiamsi intelligatur Cyprianus loqui de solis Episcopis praesentibus, nonne ipse Cyprianus habebat potestatem cum sua Synodo indicandi singulos Episcopos Africae? nonne in canonibus Africanis erat statutum, ut in prima instantia Episcopi iudicarentur in Africa? quomodo ergo dici potuit, unum et solum Christum habere potestatem indicandi singulos Episcopos, ita ut eius iudicium sit exspectandum, quo excluditur potestas, quam Christus per suos ministros exerceat? Haec non solum falsissima sunt, sed adeo adversantur elementaribus notionibus societatis ecclesiasticae, ut absurdum sit cogitare, ea dicta esse a Cypriano solemniter in Concilio. Adest ergo ratio cur dubitemus an Synodus haec (pialis modo legitur, habita fuerit.

Ceterum salis constat in causa baptismi ea aetate habitam fuisse aliam Synodum, qua prior sententia est emendata. Huius enim Concilii memoriam reliquit nobis s. Hieronymus adv. Luciferianos inquiens: « Cyprianus haereticorum baptismum reprobans ad Stephanum tunc Romanae Urbis Episcopum super hac re Africanam Synodum direxit. Sed conatus eius frustra fuit. Denique *illi ipsi* Episcopi, qui rebaptizandos haereticos *cum eo* statuerant, ad antiquam consuetudinem revoluti, *novum emisere decretum* ». Hic est sermo de iisdem numero Episcopis, qui baptizandos baptizalos in hacresi consueverant. Dubitare vero licet, an e sententia Hieronymi ipse Cyprianus novo decreto consenserit: eum enim Hieronymus non recenset inter illos qui novum emisere decretum, sed potius ab eis separare videtur. Verum si illud decretum emissum est vivente adhuc Cypriano, non est dubitandum quod ille huic accesserit, at aetatem illius decreti nos Hieronymus non docet. Celerum liquet istud concilium, de

quo loquimur habitum esse, cui forte substitutum fuit a Domitianis illud tertium in causa baptismi haereticorum, ut huius memoria deleretur, confictum ex sententiis secundi Concilii el ex quibusdam Cypriani sententiis hinc inde, c suis operibus coacervatis aliisque secundum eius stylum coloratis, alienis tamen ab eius mente.

Nullum est validum argumentum quo vis auctoritatis Hieronymi in hac re infringatur. Obiicitur quidem canon 8° Cone. Arelatensis I. (De Afris, qui propria lege utuntur ut rebaptizent, placuit etc.) qui testatur sua aetate h. e. sub initium 4ⁱ seculi perseverare in Africa morem rebaptizandi. Verum 1 non est opus, illum canonem intelligere de omnibus Afris, sed de iis tantum qui rebaptizabant, cuiusmodi erant Donatiani: 2° imo nequit intelligi universim de Afris; nam constat, sub Melchiadc, cum causa Donati el Caeciliani ageretur, in Concilio Romano, damnatum fuisse Donatum « quod confessus sil rebaplizasse... quod ah Ecclesia alienum est », ul refert Optatus adv. Parmen. l. 1. c. 24.: ergo consuetudo rebaptizandi non oral Caeciliam et catholicorum, sed haereticorum; secus et Caecilianus damnatus fuisset, vel si communis et tolerata erat consuetudo, non fuisset damnatus Donatus. Ex quo rursus patet, labenle seculo tertio non exstitisse penes catholicos in Africa consuetudinem rebaptizandi; quod argumento est circa medium eiusdem seculi h. e. sub Cypriano, seu paulo post abolitum fuisse decretum baptizandi baptizatos ab haereticis. Licet ergo nobis in hac re fidem Hieronymo testi adhibere, qui cum Romae iam commoratus fuerit ibique baplizatus, potuit hanc notitiam accipere a clero Romano.

Pariter merito suspicione laborat Epistola Cypriani ad Pompeium. Nam si spectes quae in ea contra Stephanum effunduntur, Stephaniis dicitur « haereticorum causam contra Christianos el Ecclesiam Dei asserere »: dicitur < superba, ad rem non pertinentia, sibi ipsi contraria, imperite et improvide scripsisse ». Interrogamus non haereticos, quibus haec placere debent, sed viros historiam ecclesiasticam callentes, an probabile sit, Romanum Pontificem, qui ceteroquin ab omnibus ul assertor fidei laudatur, in decreto edito pro causa iidei tuenda, nedum superba, sed quae ad rem non pertinent, quae sibi contradicam scripsisse, et imperite et improvide scripsisse? An ullum aliud huiusmodi responsum Romanae Sedis exhiberi potest? el tamen credendus est id Stephaniis fecisse, cum pro ipso evidens ratio stabat. Mentitur ergo auctor huius epistolae, sicut haeretici mentiri solent; al nobis credibile non est mentitum adeo turpiter fuisse Cyprianum. Si spectes argumenta, quibus auctor epistolae decretum Stephani impugnat; ea non solum nihil probant, sed praeterea malitiam

a quacumque haeresi venientium propter invocatam Trinitatem nominum

et Apelletis et ceterorum blasphemantium in Deum Patrem contendat
filios Deo nasci ». Dixerat Stephaniis non esse baptizandos haereticos,
eum et ipsi ad se venientes non baptizent, confirmans nempe traditionis
veritatem ex ipso consensu haereticorum; al auctor epistolae ita ea
enarrat: « ad hoc enim malorum devoluta est Ecclesia Dei et Sponsa
Christi, ut haereticorum exempla sectetur, ut id faciant Christiani quod
anlichrisli laciunt ». Illa ne pius et doctus Episcopus in re tanti momenti
ludebat?

11
II
II
II
II
11

sil, volunt quoque ipsam latine redditam fuisse a Cypriano, propter styli
similitudinem, non est enim ovum ovo similis, et ab eo in Africam di-
vulgatam (cf. notam Baluzii ad hanc epistolam inter Cyprianicas 73m);
in publicum nimirum protulisset Cyprianus ea turpissima vituperia in
Romanum Pontificem, quae nec Doellingherianus auderet. Porro satis

serlilio citata. At si probabile est, eam epistolam confictam fuisse, ruit vis
argumenti illius, quo probatur Cyprianus auctor epistolae ad Pompeium
propter styli similitudinem; qui enim unam effingere potuit, potuit et
aliam.

Augustinus pro certo habet, Cyprianum pacem servasse cum Slephano;
atqui fieri id non potuit, si perrexit Cyprianus impugnare doctrinam Ste-

tentiam suam ul certam sicut prius defendit. Ergo aliqua mutatio in eo
admittenda est. Porro si id concedi debet, neque est improbabile quod
penitus cesserit Slephano.

Ecclesia Romana ab antiquissima aetate s. Cyprianum coluit cumque
speciali in honore habuit, ul in Canone Missae, quod paucissimis cou-
cessum, eius quoque nomen recitaret. At probabile nobis non est, Ecclesiam
Romanam Episcopum contumacem, decreto Romanae Sedis usque ad
mortem refragantem, non solum inter Sanctos propter martyrium, sed

inter eos. quos speciali honore prosequeretur, collocare voluisse. Credant id qui putant Romanam Ecclesiam tunc temporis aliam de sua auctoritate habuisse existimationem quam nunc habet; sed nobis, quibus persuasum est, Ecclesiam Romanam de se semper idem sensisse, illud nequit adeo facile probari.

Argumenta adversae sententiae superius relata non sunt demonstrativa. Primo iam factum est salis. Alterum est negatis um. nec simpliciter verum, si Hieronymus non flocci liat. Ad tertium iam respondimus n. 2. Ad quartum negamus, quod semper creditum sit Cyprianum a sua sententia nunquam discessisse: quod aulem plures critici catholici opera omnia controversa ut genuina admiserint, putamus id lactum esse potius ratione quadam oeconomica, ne scilicet crederent haeretici Catholicos de sua causa desperare, si ea omnia vera forent; maluerunt scilicet catholici Scriptores uti methodo Augustini.

Qui ergo ex auctoritate Cypriani contra Primatum Romani Pontilieis eiusque infallibilitatem vult argumentari, demonstret prius certis argumentis (quod tamen etsi demonstraverit, efficiet nihil) ipsum restitisse Stephano nec unquam cessisse; si enim aliquando cessit, ipse errorem suum fassus est suamque priorem inobedientiam improbavit. Quoad controversiam de baptismo haeticorum lege Emmanuelis Schelstrate in *Antiquitate Ecclesiae illustrata* disser. 1. c. *5. el Augustini Orsi *Dissert, de Baptismo in nomine lesu Christi* part. 2m.

IV. Augustinus epist. 43. ad Glorium aiosque Donatianos, ut ostendat Donatianos immerito conqueri de sententia adversus se lata Romae a Romano Pontifice Melchiade cum aliis Episcopis, lanquam iniusta, haec inter alia habet n. 19. < Quasi non eis ad hoc dici posset et iustissime dici: oece putemus, illos Episcopos qui Romae indicarunt non bonos indices fuisse; restabat adhuc plenarium Ecclesiae universae Concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari, ut si male indicasse convicii essent, eorum sententiae solverentur ». < Equidem (ait Gilbert Doctor Belga in Tractatu citato disp. 2. §. 5.) nihil in universa antiquitate fortius, efficacius el 'veritatis quam docemus (fallibilitalis scilicet R. P.) magis decisivum inveniri potest ». Patet enim a iudicio Romanae Sedis appellari posse ad iudicium Synodi universalis et hanc superiorem esse Romano Pontifice, cuius sententias rescindere possit el quidem etiam in causis lidei, nam talis erat causa indicata a Melchiade inter Donatianos et Caecilianum.

Respondeo: Concesso Anlec. h. e. Augustini testimonio, nego consequentiam, scilicet ex Augustini sententia vel Romanum Pontificem ex

cathedra loquentem non esse infallibilem, vel concilium universale superius eo esse, ut vim coactivam in ipsum habeat. Ratio negatae consequentiae, haec est, quia etiam admissa infallibilitate et superioritate Romani Pontificis, potuerunt haec recte dici ab Augustino. Sane 1° tenendum est quaestionem, in qua sententiam tulit Melchisedech fuisse quaestionem facti, an nimirum vera essent crimina, quae Donatiani Caeciliano eiusque ordinatoribus objiciebant. Porro 2° nemo dixerit, in huiusmodi sententiis ferendis esse, infallibiles Pontifices. 3° Si quis non acquiescat tali sententiae, potest rogare ut idem index cum aliis assessoribus ampliorique Synodo causam cognoscat: in qua Synodo si prioris sententiae iniustitia appareat, solvi ipsa certe potest auctoritate potissimum eiusdem Pontificis. Haec nullo modo adversantur infallibilitati Pontificis eiusque prae Synodis oecumenicis superioritati. Porro haec sunt quae Augustinum affirmare certo constat; neque enim de appellatione loquitur, neque clarum est, ipsum negare priorem iudicem, h. e. Romanum Pontificem iudicem quoque esse debere in Synodo oecumenica. Licet enim formulas adhibeat, quae proprie de reis non de iudicibus usurpantur (*cum ipsis causam agitari, si convicti essent*; ii namque, quibuscum causa agitur et qui convincuntur, rei sunt, vel actores), attamen improprie eas adhibere potuit Augustinus, quatenus, eum prius iudicium retractaretur, priores indices personam veluti reorum sub quadam ratione induerant.

Et sane an ignorabat Augustinus id quod eadem aetate Zosimus affirmabat Patribus Carthaginiensibus epist. X.: » Patrum traditio Apostolicae Sedi auctoritatem tantam tribuit (h. e. agnovit et asseruit) ut de eius iudicio disceptare nullus auderet... tantum nobis esse auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia ». « Cuncta quippe per mundum novit Ecclesia (ait sub finem eiusdem seculi Gelasius epist. 13.) ad Episcopos Dardaniae) quoniam Sedes b. Petri de omni Ecclesia fas habet indicandi, neque cuiquam liceat de eius indicare iudicio ». Cf. quae dedimus in Th. 17.

V. Quoniam heic de controversia baptismi actum est, afferamus et verba Gregorii III., quae falsum censentur docere. In prima enim epist. ad Bonifacium haec inter alia decernit primo loco, eidem Bonifacio respondens: « Eisdem, quos a paganis baptizatos esse asseruisti, si ita habetur, ut denuo baptizes in nomine s. Trinitatis, mandamus ». Idque relatum est a Gratiano in suum Decretum *de Consecr.* d. 4. cp. a2.

An negabat Gregorius valere baptismum a pagano collatum? Cum interrogatio non constet Bonifacii, ex qua sententia responsionis clarius perciperetur, divinare quodammodo oportet; sed non puto difficilem esse

/p l
M

J[f

divinationem. Quod enim mandat Pontifex, esi ut dentio baptizentur *in nomine s. Trinitatis*; non ergo hoc pacto antea baptizati fuerant. Simile quid occurrit ibid, in responso 4°. « Eos etiam, (pii se dubitant fuisse baptizatos, vel *qui a presbytero Jovi mactante el carnes immolatitias rescente baptizari sunt*, ut rebaptizentur praecipimus >. Non enim erat credibile, eos rite fuisse baptizatos. In dubio autem baptismatis suscepti, rursus is conferendus est *sub conditione*; sed veteres collationem iterandam praecipientes, mentionem explicitant non faciebant huius limitationis *sub conditione*. Cf. epist. I iam Zachariae Papae ad Bonilacium, ubi loquitur de baptizatis ab haereticis.

THESIS XXXVL

Seque ex eo, quod Romanus Pontifex ipse credere teneatur quod definit, consequitur ipsum unum definire non posse.

I. Ut quis *fide divina* credere teneatur, satis est, ut ei certo constet Deum revelasse; ut autem quis credat *fide catholica*, satis est ut ei certo constet, ope magisterii Ecclesiae divinitus instituti Deum revelasse; hoc enim posito ipsa lex naturalis et divina obligat ad credendum. Atqui cum Romanus Pontifex ex cathedra est locutus, hoc posito facto, quemadmodum ceteris, illa ipsi constat per magisterium a Deo institutum quid Deus revelaverit. Poterat quidem ipse nolle definire, sed facta definitione, cui adfuit divina assistentia (quae non adfuisset si ille non definisset), iam infallibilis certitudo revelationis est independens ab eius voluntate. Ergo haec duo in uno subiecto componi possunt, ut definiat et credere teneatur.

Et sane Concilium ipsum definiens debet credere quod definivit nec singuli tantum, sed universa Synodus, si universalem fidei professionem edere velit, debet et ea comprehendere, quae ipsa iam definiverat. Et re quidem vera si idem qui definit non teneretur credere, nec teneretur qui eidem succedens haberet eandem auctoritatem; unde Synodus sequens non teneretur decretis fidei Synodi praecedentis: hoc vero est falsum. Ergo nulla est repugnantia quod eadem persona (sive moralis sive sive physica) et definiat et credere debeat quod definivit, sive quod per suum ministerium Deus ipse definivit.

II. Difficultas esse potest: Romanus Pontifex non tenetur legibus a se latis ex potestate suae iurisdictionis, saltem coactive; quia nemo in se ipsum potestatem habet coactivam: si ergo auctoritas docendi est potestas iurisdictionis, decretum fidei editum a Romano Pontifice erit actus suae

iurisdictionis: non ergo eo decreto tenebitur Pontifex. Vel igitur dicendum, Pontificem non teneri ad credendum quod definivit, et falsum est quod dictum est prius: vel negandum, auctoritatem docendi esse partem potestatis iurisdictionis, quod tamen catholici doctores communiter docent.

Respondeo. Potestas iurisdictionis magisterii extenditur in subditos; Romanus autem Pontifex nulli jurisdictioni in terris est obnoxius. Itaque credere ipse debet, quia credendum est Deo revelanti cum certa est revelatio, non tantum quia Ecclesia id praecipit, sed quia lex naturalis id exigit et ipse Deus positive praecipit: at concedimus Romanum Pontificem non teneri vi coactiva magisterii Ecclesiae, quemadmodum nulla poena sive excommunicationis sive alia quavis obligari potest. Si tamen prout privatus homo teneret doctrinam oppositam dogmati delinito, deformis esset a magisterio Ecclesiae et vere haereticus, quia repugnaret veritati revelatae manifestatae per magisterium Ecclesiae: non esset tamen proprie inobediens Ecclesiae; quia non est inobediens qui superiorem non habet.

Igitur auctoritas docendi est potestas iurisdictionis, sed respectu subditorum: quare deficit quoad ipsum Romanum Pontificem eumque solum. Unde ad argumentum: vel Romanus Pontifex credere non tenetur quod ipse definiit, vel actus docendi non est actus iurisdictionis, quam nemo in se ipsum exercet, respondendum est, quod tenetur credere, sed non propter obedientiam debitam jurisdictioni Ecclesiae, at propter obedientiam debitam Deo et quod actus eius docendi est quidem actus iurisdictionis. sed erga capaces h. e. subditos, non erga se ipsum.

APPENDIX

Absolvimus tractationem de Romano Pontifice, cuius Primatus demonstratio si teneatur, non opus est alia nota, ad discernendam veram Christi Ecclesiam. Verum quia catholici tractatores solent in controversia cum Protestantibus ab hac speciali nola praescindere et in quaestionem adducere, an Ecclesia Romana quae nempe Romano Pontifici obedit, sit vera Ecclesia; quoniam de Ecclesia egimus in prolegomeno, ne huius rei tractatio manca videatur, subiiciemus breviter tractationem de notis Ecclesiae, ut exinde quoque pateat quod toto tractatu praecedenti effecimus, Ecclesiam Romanam esse unicam veram Ecclesiam.

Necesse est, Ecclesiam veram Christi aliquas habere nolas, propter quas cognoscatur et discernamur a falsis sectis. Inepte vero Protestantes notas Ecclesiae esse constituunt veritatem doctrinae et legitimam Sacramentorum administrationem. Sed unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas, quae sunt ontologice proprietates Ecclesiae, sunt logice eiusdem quoque nolae eaeque necessariae omnes sunt, ut aliquis coelus vera Christi Ecclesia existimetur atque sufficientes tum simul omnes, tum quaedam quoque ex illis seorsim, ad demonstrandam veram Christi Ecclesiam.

1. *Nota* proprie ad subiectum pertinet quod ipsa manifestat ideoque minorem habet extensionem ac *signum*: nola igitur id est quod cognitum eum sit ad certam notitiam subiecti conducit. Potest esse nota tum intelligibilis tum sensibilis, iuxta indolem subiecti: eum vero subiectum, cuiusmodi est Ecclesia, sensibile est, nota debet esse et ipsa sensibilis non quidem ita, ut sit aliquid lanium immediate visibile; subiectum enim cognoscens, pro quo necessariae sunt notae, non est sensus sed intellectus et obiectum cognoscibile non est solum id quod sensibus subest sed ita

debet nota esse sensibilis ut quod est inlelligibiliter visibile, continentur in eo quod sensibiliter visibile est, quemadmodum diximus (§. X.) de Ecclesiae visibilitate. Cum subiecti notitia investigatur per notas, nola debet esse, non quidem in se, sed *quoad nos* notior eo, in cuius notitiam adducit. Subiectum manifestandum a nolis Ecclesiae, non est simpliciter Ecclesia aliqua sensibilis, sed est *Ecclesia sensibilis vera*, habens veram iidem, legitimam adminislrationem Sacramentorum, legitimam auctoritatem regendi; hoc enim est quod quaeritur: videntur quidem plures coetus qui se iactant esse Ecclesiam Christi; quaeritur autem quis ex his sit *vera Ecclesia*. Ecclesia autem sensibilis esse debet etiam prout est vera Ecclesia ut probavimus §. X.; fit autem sensibilis per notas. Cum enim Ecclesia debet esse in se ipsa sensibilis, oportet ut sensibilis fiat per id quod ipsi inhaeret; quod autem ipsi inhaerens eam manifestat, est proprie nota eius. Quare necesse est Ecclesiam veram aliquas habere notas, quibus a falsis certe discernatur. Oportet enim eam esse perspicuam infidelibus, ut ad eam accedant: oportet ut fideles eam certe discernant a falsis sectis, ut possint ab earum communione se cavere. Id porro sine certis signis sive nolis obtineri nequit. Unde palet quaestionem de notis necessariam esse.

Cum per nolas inquiritur vera Ecclesia, non supponitur deesse notitiam verae Ecclesiae in abstracto h. e. notitiam quid et qualis debeat esse Ecclesia, quam notitiam ex Scripturis haurire licet. Sed supponitur deesse notitiam verae Ecclesiae in concreto, h. e. notitiam quod hic coelus sit reapse ea vera Ecclesia, cuius notionem in abstracto gerimus. Quam quidem notitiam in concreto oblinemus, quatenus alicui coetui applicamus notionem abstractam videmusque illum huic optime respondere, sicut cum applicantes alicui individuo notionem hominis, videmus ipsum esse hominem.

Cum nota sit aliquid subiecto manifestando inhaerens illudque certe manifestans, illud tantum potest esse nota quod sit eiusdem proprietas, ita ut tanquam proprium competat subiecto vel aliquid unum, si una est tantum nota, vel saltem tota collectio plurium, si plures inveniuntur notae. Proprium autem sive proprietatem dicimus id quod subiecto essentialiter aut necessario competit ipsique soli. Huiusmodi debere essa Ecclesiae notas evidens est. Si namque non necessario insunt, sed possunt et abesse, ipsis deficientibus non cognoscetur Ecclesia vera; si autem sint communes etiam Ecclesiae falsae, vera Ecclesia per eas non discernetur a falsis.

Nola potest esse positiva, et negativa: sive functio notae duplex esse potest, affirmans aut negans. Nota positiva est, seu functionem habet

K-
R:;
Rrē

ii i
IF; ' "

H I

IHC;

F-

5,

l' l'
:?.
'd*
ii

H-

l-

<>l

P *
fôr

t

U

ik *

affirmantem ea, qua existente in aliquo coetus, cognoscitur eo ipso illum esse Ecclesiam veram, quemadmodum posito miraculo in testificationem alicuius doctrinae, cognoscitur hanc esse doctrinam veram. Nota negativa, sive functionem habens negativam ea est, qua deliciente in aliquo coetu cognoscitur eo ipso illum coetum non esse Ecclesiam veram : ut si desit Apostolicitas alicui coetui, iure statim infertur ipsum non esse Ecclesiam Christi.

II. Quandoquidem ea res, quae est nola, debet esse aliquid proprium Ecclesiae et debet manifestare omnibus eam certitudine veram Ecclesiam, nequeunt notae ex arbitrio cuiusque contingi, sed opus est ut sit aliqua norma obiectiva, iuxta quam notae constituentur. Haec autem norma ex duplici fonte hauriri potest, nempe a ratione vel a revelatione. Scilicet Ecclesia spectari potest tum sub conceptu generico societatis religiosae divinae, tum sub conceptu specifico, eo nimirum qui in revelatione Christiana continetur. Rursus Ecclesia vera debet esse manifeste discernibilis a falsis sectis non tantum pro fidelibus, sed et pro infidelibus, qui ad eam accedere debent, quique nondum fidem adhibent divinae revelationi. Iam vero 1° potest ratio ex parte saltem determinare quid necessario inesse debeat societati divinitus institutae, quae se ut talem et nomine Dei docentem et iubentem sistit hominibus; vel determinare potest quodnam sit certissimum indicium huiusmodi societatis; nempe testimonium divinum per miracula : 2° opus est ut ratio ante fidem haec cognoscere valeat, ut fidei assensus sit rationalis. Quia vero 3° revelatio characteres específicos Ecclesiae a Christo institutae exhibet iique certe reperiri in vera Ecclesia debent et frequenter cum iis agendum est, qui revelationem saltem Scripturis contentam recipiunt; ideo quando cum his disputatur, ex Scriptura quoque petendae sunt verae Ecclesiae notae, neque eas adversarii recusare possunt; debet enim Ecclesia esse specificae talis, qualem Christus instituit.

III. Evidentia quam nolae gignere possunt, est evidentia tum veritatis tum credibilitatis. Illud dicitur evidens evidentia veritatis, cuius veritas videtur in se ipsa, h. e. per eiusdem rei analysim sive immediatam sive mediatam ope ratiocinii: illud dicitur evidens evidentia credibilitatis, cuius veritas non in se sed in testimonio, quod evidens est dignum esse fide, videtur. Porro cum notae sint proprietates rei cuius sunt notae, illis in concreto cognitis cognoscis per intrinsecum medium rem ipsam, h. e. notitiam eius accipis ex analysi eiusdem rei ideoque obtines evidentiam veritatis. At per nolas praeslo est quoque evidentia credibilitatis: cum enim nolas adhibes tanquam signum divinae testificationis quod

haec sil vora Ecclesia, cum id lenes, ideo lenes quia inniteris divinae auctoritati; talis porro actus est tides.

Ulraque evidentia tum credibilitatis, turn veritatis quoque, supposita, ut diximus, tide, gigni per se potest a notis: non tamen affirmamus necesse esse, ut omnibus evidentia perfecta affulgeat; salis est enim quod hominibus evidens sil se prudenter agere, si huic Ecclesiae nomen deni, quod rustici quoque et pueri modo sibi proportionate assequi valent, ad quod et interiore lumine divino adiuvari possunt piaque motione Dei; quae duo non habent locum cum sub iisdem exterioribus rnotivis falsitas aliqua proponatur.

IV. Iam vero his positis liquet reficiendas esse eas duas notas, quas Protestantes proponunt, nempe veritatem doctrinae el legitimam Sacramentorum administrationem. Iloc est enim quod quaeritur: quinam sit coetus (pii habeat veram doctrinam, qui vere interpretetur Scripturas, qui legitime Sacramenta administret: veritas autem doctrinae revelatae ex magisterio doctorum accipienda est, qui proinde prius cognosci debent. « Quid Christus Apostolis revelaverit, et hic praescribam, non aliter probari debere nisi per easdem Ecclesias quas ipsi Apostoli condiderunt » (Terlull. *Praescrip.* 31.). Perinde vero dicendum de usu legitimo Sacramentorum, qui esse non potest, ut Protestantes ipsi concedunt, nisi in ea Ecclesia, quae habeat veram doctrinam. In summa *veritas doctrinae*, quae testificatione constat et *reda administratio* Sacramentorum sunt res per se immediate invisibiles, (piae per aliud manifestari debent; non sunt ergo notae, sed id quod per notas notum fieri debet.

Si tamen quaestio sit cum iis qui Scripturas recipiunt, tum 1° possunt, ut diximus, colligi ex iis verae nolae, quibus definiatur quaenam sit Ecclesia vera habeaturque eius conceptus in abstracto: tum 2° si praeterea ii, (pii veram Ecclesiam quaerunt, admittant ceria dogmata in Scripturis contineri, puta Primatum Romani Pontificis, assumpta veritate huius doctrinae demonstrari potest tum negative falsas esse eas omnes Ecclesias, quae hoc dogma negant: tum positive quoque hanc esse veram Ecclesiam, si id quod assumitur tale sit ut coetus qui illud oblinet sit necessario vera Ecclesia. Iniversim autem ut ex veritate doctrinae vera Ecclesia demonstraretur, oporteret assumere omnem veram doctrinam: nam pariem et haeretici retinere possunt: ea vero integra nunquam notior erit ipsa Ecclesia.

Itaque duae quaestiones sunt accurate secernendae: 1° utrum seiungi unquam possit ab Ecclesia Christi vera doctrina ususque legitimus Sacramentorum: 2a utrum per veritatem doctrinae rectumque usum Sacra-

mentorū discernatur veni Ecclesia a falsis: haec autem quaestio rursus duplex esse potest: h. c. *a*) utrum discernatur *ontologice*, *b*) utrum *logice*. Primae quaestioni negative respondendum, ut patet: et ideo ad alteram (> respondendum affirmative: quia per id, quo aliquid constituitur, etiam ontologice discernitur ab aliis. Sed ad alteram *b*) negative respondendum est, ut probavimus. Ex quibus patet non quidquid constituit et discernit *ontologice*, discernere quoque *logice*; oportet enim praeterea ut sit nobis immediate notum vel notius subiecto discernibili.

Quae autem Protestantes proferunt ex Maith. XVH1. 20.; Ioan. X. 27. XV. 3. Epb. V. 25. 26. probant quidem, in Ecclesia vera esse ea, quae ibi affirmantur; sed non probant quod per eadem Ecclesia discernatur. Aiunt tamen: Patres in controversia praesertim donatiana provocarunt ad Scripturas, cum quaestio inter eos et haereticos versaretur « ubi sit Ecclesia, utrum apud nos, utrum apud illos » (August, *de Unit. Eccl.* c. 2.): ergo ex Scriptura seu ex veritatis doctrinae dirimenda est quaestio de vera Ecclesia. Resp. D. N. Provocarunt ad Scripturas, ut eruta ex iis summa omnium veritatum revelatarum ostenderent Ecclesiam catholicam esse veram, quia habet veram doctrinam, quae Scripturis continetur; *nego*: ut ex Scripturarum, quas et adversarii recipiebant, perspicuis testimoniis colligerent notas, quibus deinceps uterentur ad discernendam veram Ecclesiam *subd.*, et proinde ut quaestio de veritate doctrinae et specialim de valore baptismi decideretur per notitiam verae Ecclesiae, *concedo*: ut quaestio de vera Ecclesia solveretur per veritatem doctrinae, *nego*. Dist. Cuius. Ergo ex Scripturis et quidem contra eos, qui illas recipiunt, derivari possunt notae quibus dirimatur quaestio de vera Ecclesia, *concedo*: ex Scripturis potest veritas doctrinae colligi, secundum quam indicetur quanam sit vera Ecclesia *subdisting.*: potest omnis revelata veritas eaque cum certitudine colligi ante cognitam Ecclesiam, *nego*: potest colligi aliqua veritas et per eam, dummodo ab iis, quibuscum est quaestio, Scriptura admittatur, potest solvi quaestio de vera Ecclesia: quemadmodum nos facimus adhibentes nolas, *conc.* Quare liquet perperam haec ut aequivalentia haberi, probari veram Ecclesiam *ex Scriptura et ex veritate doctrinae*.

V. Quanam ergo sunt notae? Re absolute spectata, si supponantur ea, quae in praecedente Tractatu demonstrata sunt de Primatu Romani Pontificis, potest hac unica nola determinari vera Ecclesia. Nola nempe est dependentia et communio cum Romano Pontifice, quae visibilis per se est: ut illa dicatur vera Christi Ecclesia quae Romano Pontifici adhaeret; falsa quaevis, quae ab eo discedit. Huc redit argumentatio Optati l. 2. ubi se suosque probat contra Donatianum Parmenianum, esse in

vera Ecclesia, quia ipsi communicant cum cathedra Petri, quae est, inquit, *prima de dotibus* Ecclesiae. Ac propterea colligit celeras doles Ecclesiae ad coelum suum perlinere; quia « ita connexae et individuae sunt, ut intelligatur una ab altera separari non posse » et « per cathedram Petri, quae nostra est, ceteras doles apud nos esse probatum est », inquit. Doles appellat Optatus quas nos dicimus notas, et illa quoque a Parmeniano appellatae fuerant; quia ad sponsam pertinent: inter quas doles numeratur fons unus, et angelus h. e. Episcopus, nempe societas cum angelis ecclesiarum.

Habita tamen ratione cuiusdam methodi in illa a catholicis in disputationibus cum protestantibus, in qua disputatione illi ad abundantiam, sepositis parumper propriis argumentis quibus Primatus ostenditur, permiserunt de ipsa Ecclesia Romana disputari, comparatione eius facta cum aliis ad normam Scripturarum; si hanc methodum sequi velimus, oportet abstractione facta a demonstratione Primatus, rursus congregari cum Protestantibus: quod quidem nunc sumus praestituri.

VI. Itaque Catholici quatuor nolas statuunt quas et professio symbolica continet et ad quas si quae aliae sunt, possunt revocari: *Credo unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam*. Sane constat 1° eas posse esse notas sive eas esse id quod requiritur primo, ut aliquid sit nota Ecclesiae, nempe ad factum sensibile revocari et esse notius subiecto manifestando. Etenim in primis eae sunt proprietates Ecclesiae; quae differunt quidem formaliter secundum diversas rationes, sed materialiter possunt esse una eademque res: porro, ut iam vidimus, notae debent esse aliquid proprium subiecti. Proprietates autem non quidem omnes possunt esse notae, sed si quae sunt proprietates quae ad faciem sensibile revocentur, eae et simul rem ontologicae constituent et logice discernent. Adverte non prorsus idem significari cum dicitur *aliquid facio sensibili contineri*, ac cum dicitur *aliquid ad faciem sensibile revocari*. Illud enim requirit ut omnia elementa eius, si plura habet, sint factum aliquid per se sensibile: alterum vero id non requirit, sed postulat ut aliqua quidem elementa sint per se sensibilia et si qua elementa per se insensibilia habet, nectantur necessario cum illis et ab iis repraesententur; quo fiat ut totum tum sensibiliter tum intelligibiliter videatur. Revocanda autem huc sunt ea, quae in §. X. diximus de visibilitate intelligibili eiusque gradibus diversis.

Iam vero in supradictis proprietatibus distinguenda est primum necessitas earum et earundem actualis existentia, illa ad ius spectat, haec ad faciem. Huiusmodi vero existentia actualis ad faciem sensibile et per se omnibus obvium revocatur. Sane spectetur unitas: ea triplex

esi, unitas professionis lidei, unitas socialis seu subordinationis omnium uni regimini, unitas ritualis seu communicationis omnium iisdem Sacra* mentis: atqui professio eadem, subordinatio eidem regimini, communicatio eorundem Sacramentorum res sunt in facto positae et visibiles visibilitate intelligibili: unitas vero interioris lidei ad factum visibile revocatur, quin per professionem communem omnium certe repraesentatur; nequit enim deesse in eo coela ubi est ea professio. Quare salis est professionem lidei tanquam notam adhibere. Quamvis autem tides, quam Ecclesia profitetur, debeat esse tides vera, sicut sacramenta, quibus omnes communicant, debent esse vera et regimen quoque verum, nempe debeant esse id quod Christus instituit: tamen quia ipsa unitas professionis lidei, unitas socialis, unitas ritualis etiam per se speciatae sunt proprietates Ecclesiae; hinc, praecisione lacta a veritate, si eae sensibiles sint, possunt certe esse nolae. Talis autem est unitas, quam Christus voluit esse in Ecclesia sua, ut sit eadem in Ecclesia principium efficax et stabile eiusdem unitatis, ministerium nempe auctoritate praeditum, quod omnes audiant, cui omnes obediant; ideoque ministerium sensibile, cuius existentia et cui praestita obcdienlia ad facium sensibile revocatur. Quodnam autem sit verum ministerium, h.e. vera auctoritate praeditum, id est quod quaeritur; attamen certa forma regiminis, abstractione nunc facta ab eius legilimilale, quam constat requiri ut una sit Ecclesia, visibilis est eaque sufficit ad notam. Itaque unitas triplex cum suo principio continetur facto sensibili, vel ad facium sensibile revocatur.

Specietur sanctitas. Sanctitas quidem interior non esi immediate visibilis, sed exterior cultura virtutum csl factum sensui el intellectui simul visibile et per eam sanctitas quoque interior, si non in hoc aut illo determinato, in universitate lamen plurimorum videtur; cognoscitur enim fieri non posse, ul plures ex illis non sint vere sancti. Rursus charismata e. g. miracula facto sensibili el intelligibili constant ac per ea videtur sanctitas eorum vel illius coelus pro quorum sanctitate comprobanda prodigia a Deo fiunt. Sanctitas legis, cuius propositio sensibiliter lit, est intellectui naturaliter quoque cognoscibilis; ideoque facium hoc quod hic coelus habeat legem sanctam, est factum visibile visibilitate intelligibili. Eius quoque principium obnoxium quod est ministerium a Christo instilulum est visibile per se. Ergo et proprietas sanctitatis facto sensibili continetur vel ad lactum sensibile revocatur.

Spectetur catholicilas: ipsa facto externo continetur, in quo intellectus videt unum eundemque coetum ubique calholicilate materiali el formali diffusum, eiusque catholicitalis principium h. e. auctoritatem.

Specietur Apostolicitas; ea triplex distinguitur, originis, doctrinae, regiminis; distinximus autem superius apostolicitatem successionis Pastorum in materialem et formalem. Non possumus quidem modo considerare apostolicalem doctrinae et formalem successionis; quia haec perlinent ad id quod per nos quaeritur: attamen quia proprietas est quoque simplex origo apostolica et apostolica successio materialis, nempe Ecclesiam ab Apostolis et per Apostolos incepisse et continuata serie eorum Pastorum regi qui tandem in Apostolos desinat; id nobis modo salis est. Istud vero est facium quod monumentis publicis et tabulis continetur, quod proinde ab homine videri visibilitate intelligibili potest, quemadmodum videri possunt facta praeterita, visis nempe monumentis vel auditis testibus ea referentibus. Ergo omnes hae proprietates facto sensibili constant vel ad factum sensibile revocantur.

Restat ut demonstremus eas esse notiores subiecto. Cum notae dicuntur notiores Ecclesia, termini duo qui comparantur sunt ex una parte ipsae notae, ex altera est Ecclesia vera Christi: non separantur re isti duo termini nec concipiuntur separati, sed ratione distinguuntur, quatenus spectatur ex una parte subiectum in confuso, ex altera eius proprietates sive notae distincte cognitae considerantur asseriturque subiectum sine notis spectatum esse adhuc saltem in concreto ignotum, cognitum vero notis, quae sunt eius proprietates, ipsum in concreto manifestari. Iam vero illud est notius altero quod immediate magis videtur quam alterum et per quod ipsum alterum discursu quodam mentis videtur. Atqui hae notae, cum ad facium sensibile revocentur immediate videntur prae Ecclesia praecise spectata et positae iis intellectus saltem videt Unitatem, Sanctitatem, Catholicalem et Apostolicalem coelus alicuius: his autem visis, quoniam ratio vel revelatio cum docet, haec omnia non nisi Ecclesiae verae competere posse, concludit: ergo hic coetus, sive hoc subiectum harum proprietatum est vera Ecclesia. Ergo.

Diximus rationem vel revelationem id docere: nam revelatio quidem nos omnes docet et si quis revelationem admittit, id ab ea discere potest: verum et sola ratio docet miracula, eximiam sanctitatem, qualis e. g. in tot martyribus fulget, catholicalem quae in aliquo determinato coetu potest et debet spectari vel miraculum, certissima esse signa quod divina sit ea religio, divinus ille coetus, qui illis honestatur eaque, aliqua saltem, necessario inesse debere illi coetui, qui se Dei nomine loquentem sistit hominibus, fidem et obedientiam exigens.

Constat 2° has quatuor supradictas nos esse *necessarias*. Non dicimus eas solas esse notas; id minime opus est. Neque dicimus eas omnes ne-

cessario cognoscendas esse. ul vera Ecclesia cognoscatur; hoc enim falsum est, ut videbimus. Sed dicimus necesse esse ul omnes insint Ecclesiae verae, ita ut si una desii, inferri statim possit, eum coelum non esse veram Christi Ecclesiam. Ratio est quia, ut probavimus, sunt omnes proprietates necessariae et quia hae ad facium sensibile revocantur, opus est. ut etiam sub ratione nolae insint: ideoque omnes quatuor notae necessariae sunt. Hinc unaquaeque est nota negativa seu functionem negantem habens.

Constat 3' has quatuor nolas esse *sufficientes* el quidem *a)* tum omnes simul, *b)* tum etiam aliquas ex his Ianium. Quamvis enim quaedam ex his seorsim non sil sola sufficiens ad logice discernendum positive veram Ecclesiam ab sectis haereticis el schismaticis: tamen aliquae seorsim quoque positive sufficiunt; nam sanctitas e. g. et calholicitas Ecclesiae Christi non possunt non haberi ut testimonium Dei. Hinc mullo magis omnes simul sumptae sufficientes erunt ad positive demonstrandam veram Ecclesiam. Et sane in monumentis symbolicis per eas quatuor notas designatur vera Ecclesia eaeque omnes simul sumptae eam societatem sistunt, qua nulla praestanlior aut diviniore excogitari polesl.

Quod intrinseco argumento hactenus probavimus, confirmatur quoque extrinseco ducto ab auctoritate Maiorum, qui his nolis usi sunt ad veram Ecclesiam demonstrandam. Nam sonciita/e usi sunt Apologetae contra Infideles, *Apostolicitale* contra haereticos et schismaticos Tertullianus *de Praescript.* el Optatus I. 2. contra eosdem, *unitate* Cyprianus *de Unii. Eccl.*, *catholicitate* Augustinus *de Unii. Ecclesiae* el Optatus ibid.

S- II-

Praeter coelum illum qui romana communiente continetur, nullus esi Christianus coelus, cui omnes notae necessariae et sufficientes competant. Imo quamvis quaedam ex quatuor proprietatibus rmemoralis possint alicui coetui, qui non sil vera Ecclesia, apparenter competere; facile tamen demonstrari potest, nullam seciam orientalem vel occidentalem a romana communione distinctam merito sibi vindicare vel unam ex his proprietatibus. Unus autem coetus romana communione contentus is est cui omnes notae competant: ideoque appellatio Romana facta Ecclesiae nota est, qua vera Ecclesia a falsis seclis secernitur.

I. Duplex quaestio distinguenda est: 1a an aliqua proprietas Ecclesiae Christi speciata secundum omnia propria elementa ideoque integre, possit

APPEXDIX

cere competere alteri coetui Christiano, qui non sil vera Ecclesia: %* an quaedam proprietates, aut omnes, possint *apparenler* competere alteri Christiano coetui. Primae quaestioni respondendum est negative. Sane ut *vere* competat alicui coetui proprietas Ecclesiae, debet esse proprietas *cera*, h. e. constituta suis propriis et specificis elementis ; si enim unum ex his deest, non amplius adest eius essentia, licet apparenter videri possit talis. Elementa autem cuiusque proprietatis Ecclesiae sunt ea quae vel in ipso conceptu rei continentur, vel a Deo determinata sunt.

Iam vero ad sanctitatem quod attinet, si spectes sanctitatem fidei, quae non potest esse nisi vera, sanctitatem legum quae verae fidei innituntur, perfectam et eximiam culturam virtutum, quae veram fidem debitamqm* subiectionem iis quos Christus instituit supponunt ac miracula et cetera charismata, quibus Deus sanctitatem Fidei, legum hominumque constituentium coetum testatur; manifestum est quod sanctitas nonnisi uni coetui, qui sit vera Ecclesia, competere potest. Item catholicitas, quoniam in eo est posita ul non solum Ecclesia sil simpliciter ampla, sed et comparative amplior sit quovis alio coetu, qui usurpat sibi immerito nomen Ecclesiae, non potest nisi uni verae Ecclesiae convenire. Unitas autem, ut vera sil unitas, postulat non solum aliquod principium unitatis, sed illud idem principium quod Christus determinate instituit; hoc vero non est nisi unicum et in unico coetu, qui sil vera Ecclesia, esse potest: si enim alii huic principio adhaerent, iam non sunt coelus separati sed sunt pars verae Ecclesiae. Tandem Apostolicitas integro speciata requirit formalem successionem; haec autem necessario nexa est cum principio unitatis eo quod Christus determinate instituit: ergo et ipsa non nisi in vera Ecclesia esse potest. Ergo.

Alteri vero quaestioni quoad primam pariem respondendum est affirmative. Ut enim apparenter aliqua proprietas alicui coetui competa^salis est quod aliquod elementum ipsius illudque quod est primo visibile, in coetu videatur. Atqui liquet quod materialis successio ab Apostolis potest et in coetu reperiri, qui deinceps haeresim amplectatur vel schisma faciat: item non repugnat quod aliquis coctus avulsus ab eo principio unitatis, quod Christus determinavit, tamen retineat unitatem doctrinae, regiminis et sacramentorum relinealque aliquod principium unitatis in auctoritate positum cui omnes subsint, et quidem secundum ideam genericam institutionis Christi, nempe in auctoritate Episcoporum vel etiam unius Episcopi. Ergo.

Negative autem respondendum est eidem secundae quaestioni, si altera eius pars spectetur. Nam evidens est, quod neque apparenter catholicitas

APPENDIX

potest inesse alteri coetui, qui non sit vera Ecclesia; ul enim apparenter insit, debet ille coetus videri ideoque esse amplior quovis alio coetu Christiano: atqui id non nisi verae Ecclesiae competere potest. Rursus evidens est quod sanctitas virtutum secundum leges proprias alicuius coelus probata miraculis in sola vera Ecclesia esse potest. Deus enim nequit testari falsum. Imo et si sola spectetur cultura virtutum, est moraliter impossibile, ul haec perfecta el eximia cultura virtutum Christianarum, non in uno aut altero, sed in pluribus eademque continua, sine vera interiore fide ac gratia sanctificante usuque legitimo Sacramentorum habeatur; ista autem in sola Ecclesia oblinent: ergo in falsis coetibus nequii ea cultura virtutum se manifestare, eum non sit; hypocrisis autem in magna multitudine et continua est moraliter impossibilis.

CJ. i'

H. Iam vero cum proprietates assumuntur ul notae ad discernendam veram Ecclesiam, non possunt, ul iam monuimus, omnes considerari integre secundum omnia elementa essentiae suae: sed satis esi eas sub quadam vera quidem, sed imperfecta ratione considerare, abstraendo nempe a quibusdam elementis specificis, quae eas vere constituunt. Si enim deberent omnes notae considerari integre secundum omnia elementa essentiae suae specificae, tunc quoad aliquas certe esset supponendum quod est in quaestione. Nam cum e. g. comparas invicem coelum Romanum, qui Romano Pontifici successori Petri adhaeret, coelum Graecorum et coelum Protestantium el adhibitis nolis quaeris, quaenam ex his sit Ecclesia Christi vera, supponis te ignorare vel praescindis saltem ab hac notitia, si eam habes, quod nempe Ecclesia vera sit ibique tantum, ubi est Petrus: ideoque praescindis ab hac quoque notitia, quod principium unitatis a Christo determinatum sit Petrus eiusque successor et idcirco praescindis etiam ab hac notitia, quod successio formalis Pastorum non nisi per Petrum eiusque successores haberi potest. Scilicet praescindis ab hac notitia, quodnam sit specificè determinatum a Christo principium unitatis el quae ratio formalis successionis. At facta hac praecisione non potes amplius spectare integre secundum omnia sua elementa unitatem el apostolicitatem. Ceterum si citra petitionem ullam principii demonstrare poles, notas quasdam non nisi specie tenus el materialiter tantum cuidam coetui inesse; hoc argumento bene probas, illum coetum non esse veram Ecclesiam; constat enim debere proprietates formaliter et secundum rei veritatem Ecclesiae inesse.

Quamvis proinde in huiusmodi disputatione opus non sit, proprietates omnes assumere secundum completam suam essentiam: necesse est tamen, ut postquam per notas probaveris aliquem coetum esse veram Ecclesiam,

demonstrare possis, demonstratione quadam regressiva, quod nulli alii coetui ulla proprietas *vere* competit; hoc enim verum est, ul probavimus in responsione ad primam quaestionem idque est accurate notandum.

III. Iam vero coelus, de quibus quaestio institui potest, tres sunt h. e. coetus Romana communione, contentus, coelus Graecorum, qui schismatici dicuntur el coelus Protestandum. Atqui 1° evidens est coetui Protestandum deesse omnes nolas. Deest unitas Iidei el regiminis; cum plurimae sint professiones fidei (confer opus Benigni Bossuet *Les variations*) et plurimae sectae invicem independentes: deest principium unitatis; quoniam singuli privato spiritu ducuntur nec est in eorum coetibus auctoritas cpiac revocet omnes a l unitatem neque auctoritas quae ibi reperitur ea est quam Christus instituit, quae est auctoritas episcopalis neque est eo modo quem Christus instituit, non enim ordinatione et institutione Episcoporum, sed electione et auctoritate populi aut regis mittuntur ministri. Deest sanctitas; nulla enim ibi miracula, nulla divina charismata, nulla perfecta el eximia cultura virtutum Christianarum: quamvis virtutes, ul aiunt, civiles, quales et ante Christum inter gentes exstiterunt, ibi sint vel esse videantur. Imo et quaedam eorum dogmata e. g. circa liberum arbitrium atque operum bonorum necessitatem repugnant evidenter sanctitati coelus. Deest catholicitas; nam nulla est secla ex tot independentibus (singulae enim seorsim considerandae sunt, cum sint diversae) universalis; sed unaquaeque cerlo Regno ceteraque provinciae est alligata. Imo omnes quoque simul Protestandum coetus non ante multos annos dicebantur non excedere numerum 80,000,000; nunc vero propter defectionem satis communem ad rationalismum certe imminuti sunt: Romana vero communio plura certe continet capita. Praeterea deest Protestantibus character proprius catholicitatis, h. e. fecunditas per praedicationem Verbi, ul ex eorum missionibus liquet. Deest tandem Apostolicitas, cum vel a simplicibus presbyteris, vel a laicis inceperint et laica potestate regantur: principium vero unitatis ea auctoritas esse debet, quam Christus in Ecclesia instituit, quae est auctoritas Episcopalis.

Nunc de Ecclesia graeca caque Russiaca; nam de aliis orientalibus sectis, quae fragmenta quaedam sunt veleris Ecclesiae, non est cur solliciti simus. Porro Ecclesiae russicae deesse sanctitatem opus non est demonstrare. Catholicitas deest; quia ecclesia est uni imperio vel nationi alligata el quia principio fecunditatis caret; armis enim et vi, non praedicatione et persuasionem propagatur. Et si penitus specietur, manifestum est quoque deesse ei alias duas nolas. Nam 1° ecclesia russiaca, (piae prius pars Ecclesiae Constantinopolitanae erat, deinde sub finem sec. XVII.

desiit ei adhaerere, eum Patriarcha Russorum Nikon se subduxit ab auctoritate Episcopi Conslantinop. Paulo post autem Petrus cognomento magnus, auctoritate patriarchali extincta, detulit supremam potestatem Synodo, cuius ipse Monarcha caput esset et praeses. Ergo in Ecclesia russiaca desit principium unitatis; hoc enim non laica potestas, sed auctoritas episcopalis esse debet, eorum nempe quibus Christus munus commisit regendae Ecclesiae. Praeterea vel ante separationem ab Ecclesia Conslantinop. fruebatur Ecclesia russiaca principio unitatis vel non fruebatur: si non fruebatur, neque modo frui potest; non enim tunc erat Ecclesia Christi et si tunc non erat, neque modo est, cum a se ipsa incipere non potuerit. Si vero fruebatur, huiusmodi principium erat auctoritas Episcopi Conslantinop. cui suberat; huic ergo subesse semper deberet: cum igitur modo non subsit, caret principio unitatis. 2° Ipsa Ecclesia Graeca quae per Michaelem Caerularium se separavit a communione Romana, antea erat prius Episcopo Romano eumque ut supremum caput et unitatis principium reverebatur (cf. subscriptiones graecorum libello ab Ilormisda et Adriano proposito). Iam vero vel Ecclesia graeca poliebatur ante separationem principio unitatis, vel non; si poliebatur, ergo principium unitatis, secundum ipsam Ecclesiam graecam, omissa quaestione an iure id censeretur, erat Romanus Pontifex: principium vero unitatis, eadem perseverante Ecclesia, idem semper manere debet; igitur modo caret Ecclesia graeca principio unitatis. Si vero tunc non poliebatur hoc principio, neque tunc erat vera Ecclesia Christi neque modo est. Constat ergo Ecclesiam graecam russiacam carere principio unitatis.

Idcirco caret etiam vera apostolicitate. Eius enim Episcopi a laica potestate tandem mittuntur, quae non est potestas in Apostolis a Christo instituta. Praeterea prius ab Ecclesia Conslantinopolitana pendebat a qua auctoritatem mutuabatur, nunc non pendet: si ergo prius erat apostolica, nunc non est: si autem prius non erat, neque nunc est; cum a se ipsa incipere non potuerit.

IV. E contrario coelus romana communione contentus est evidenter *tinus* unitate dei, regiminis et sacramentorum habetque in se principium unitatis h. c. auctoritatem Romani Pontificis, cui omnes subsunt, cuius decreta dei omnes reverentur, cuius legibus omnes obediunt. Est *sanctus* perfecta et eximia cultura Christianarum virtutum, miraculis ceterisque charismatis, cuius rei testes sunt tot proficue consilia evangelica, tot viri curae animarum intenti et in conversione infidelium occupati, tot stabiles in fide contra omnia adversa et iniquissimas persecuti-

APPENDIX

liones, tot meriti honores sanctorum etc. Est *catholicus*. Sane amplissima est Romana communio : sive enim ratio habeatur non quidem politicarum societatum, quae nomen eius sibi vindicent; hoc enim imperlinens est, sed Ecclesiarum Romae adhaerentium tum in velcre tum in novo orbe, sive fidelium multitudinis ubique, terrarum dispersae etiam inter haereticos, schismaticos et infideles, quae fidem Romanam profitetur, amplissima est. El quidem paucis ante annis censebantur eius capita circiter 200,000,000: dices tamen, nunc esse imminutum numerum. Verum advertendum 1° peccata etiam publica non excludere per se ab Ecclesia: 2° defectionem credentium suppleri continua accessione novorum fidelium ope missionum : 3° cum boni et honesti libentius lateant, mali autem dominatum assecuti rumoribus et turbis omnia compleant, perperam ex nullis malis Ecclesiaeque hostibus, qui nunc apparent, iudicium fertur comparativum de multitudine credentium et non credentium: 4a ceterum etsi imminutus esset numerus ille sociorum Ecclesiae Romanae, neque enim est quid immutabile: tanta adhuc certe superest multitudo eorum, ut sine dubio comparative maior sit ceteris sectis, in quibus et nullo magis incredulitas stragem plurimam fecit. Praeterea obtinet Romanus coelus principium cattolicae diffusionis seu fecunditatis, per praedicationem verbi quemadmodum ipsa, historia et continua experientia demonstrat. Est tandem Romanus coetus *apostolicus*: ad hoc enim non requiritur ut singuli Episcopi reducantur ad aliquem antecessorem vel institutorem Apostolum,, quod et fieri non potuisset, sed sufficit ut prima cathedra cui omnis coelus subest et a qua omnis auctoritas derivatur, sit Apostolica, qualis certe est cathedra Romana. Quare Patribus, ut Irenaeo, Optato, Augustino, ad probandam apostolicitatem suae Ecclesiae salis fuit probare apostolicitatem cathedrae Romanae. Ergo.

Romana igitur Ecclesia est unice vera Ecclesia Christi. Ex quo licet colligere, principium unitatis et rationem formalis successionis esse illud quod tale est in Ecclesia Romana, quod non est aliud quam Primatus Romani Pontificis.

Dices: magis diffusa est et ampla secula Buddistarum, cui 300,000,000 capita tribuuntur.

Resp. 1. Tantam amplitudinem esse apparentem et nomine tenus; cum tot sint inter eos sectae.

Resp. 2. Collatione notarum discerni veram Ecclesiam a ceteris seculis christianis et ostendi Romanam Ecclesiam esse prae aliis Christianis seculis veram Christi Ecclesiam. At si agatur de aliis sectis seu religionibus non christianis, alia sunt praesto argumenta, quibus eorum falsitas demon-

slrahir. Nec iis suffragatur ulla amplitudo, qua? tamen specie tenus tantum est: nam reapse tot sunt quot sunt nationes. Specialim Buddhismus ab initio atheus nunc polytheismo el idololatriae permixtus simulacrum tantummodo est cuiusdam religionis.

Constat autem quod expedita hoc modo quaestione, facile est demonstrare, nullam proprietatem vere competere cuique alii coetui, qui Christiani nomen sibi vindicet ac vi solius Romani Primatus eas omnes proprietates in Ecclesia haberi. Sane ul iam vidimus, eae non habentur nisi mediante auctoritate ministerii a Christo instituti; atqui nullum est ministerium sine Petro omnisque eius auctoritatis plenitudo est in Petro suisque successoribus : ergo. Et re quidem vera si sermo sil de unitate, iam ex alibi demonstratis constat eam a Primatu Petri originem ducere. Si sermo sil de Aposlolicitale. tenendum est Apostolicitalem necessariam Ecclesiae esse primum et per se Apostolicitalem Petri, quae quidem integra perseverat in Ecclesia Romana. Calholicitas autem unius societatis haberi non potest nisi per eam efficacem auctoritatem, cui totius Regni caelorum in universum mundum propagandi potestas suprema data est et cui proinde, ut Ecclesia loquitur, omnia regna mundi tradita sunt. Sanctitas pariter, quae sanctitatem fidei supponit, sancta administratio sacramentorum sanctaeque leges, per eum oportet obtineantur in Ecclesia qui est magister infallibilis fidei, cui tanquam supremo et universali Pastori legitima administratio sacramentorum concredita est atque universalis el plena potestas ligandi et solvendi collata : ergo.

Corollarium. Ergo appositum *Romana* facium Ecclesiae nota est, qua Ecclesia vera a falsis coetibus discernitur; hac enim appellatione repraesentatur ille coetus, qui est vera Ecclesia, cui iure divino praeest Episcopus Romanus.

PROLEGOMENONT
DE ECCLESIA

Adumbratio Ecclesiae.

I. Definitione petita ex ipso nomine, quae definitio realis quidem est licet inadaequata, definiri sic potest Ecclesia ul dicatur: coetus divinitus evocatorum ad colendum Deum.....	9	'
II. Christus instituens ministerium apostolicam instituit eo ipso Ecclesiam suam eique certam formam tribuit societatis.....	9	2
§. III. Etsi Ecclesia Christi certa quadam veraque ratione exstiterit semper, specialem tamen constitutionem et formam Christo auctore obtinuit ; qua facium est, ul post Christum nemo ad Ecclesiam veram speciet, qui non special ad hanc Ecclesiam Christo auctore institutam.....»	9	
IV. Finis institutae a Christo Ecclesiae est ut homines per eam et in ea sanctitatem et salutem consequantur; quocirca distinguendum est in ipsa Ecclesia id quod habet rationem medii et id quod habet rationem finis. . . »	12	
g. V. Ecclesia Christi est coelus supcrnaturalis.....	9	13
VI. Ecclesia Christi, est coetus distinctus a Synagoga.....»		H
VII. Ecclesia Christi est necessaria ex divina institutione omnibus hominibus necessitate medii et praecepti ; ideoquc qui huic divinae institutioni non fecerint satis, salvi esse non possunt.....»	15	
VIII. Ecclesiam suam ila Christus instituit, ul perenniter usque ad consummationem secali absque ulla substantiali mutatione sit necessario exsiltura.. »	22	
'ζ. IX. Ecclesia idcirco definiri realiler potest: regnum Christi in terris auctoritate apostolica regendum.....	9	25
y. X. Ecclesia Christi est societas hominum ex essentia sua visibilis: quocirca non duplex est Ecclesiae forma, altera invisibilis, visibilis altera, ila ul priore essentia Ecclesiae contineatur; sed una est Ecclesia essentialiter visibilis, verhmquc Dei pervertunt Protestantes cum duplicem formam Ecclesiae secernentes, soli Ecclesiae sub forma invisibili exsistenti praerogativas verae Ecclesiae competere contendunt.....	>27	

XI. Cum Ecclesia sil corpus Christi vivens, duplicem primo putamus distingui posse in eo vitam, alteram externam et socialem, cuiusmodi competere potest cuique bene institutae societati, alteram interiorem, quae singula membra immediate afficit vel afficere potest. Ratione Imius alterius vitae duplex distingui solet elementum in Ecclesia, interius et exterius, anima et corpus. Corpus iis clementis constituitur quibus forma socialis Ecclesiae continetur, nempe ministerio Pastorum oviumque subordinatione, professione lidei, sacramentorumque participatione. Anima sunt dona interiora lidei et caritatis, gratiae sanctificantis ceterarumque virtutum. Duplex ergo principium formale distinguendum est in Ecclesia: alteram principium formale societatis, alterum **PRIMUM FORMALE VITAE**. **§ PE«XVTT'RALIS IX MEMBRIS.** **IIIId CSSentialC CSt Ec-** clesiae ut ea sil societas, mediumque idoneum hominibus pro consequenda iustitia el salute; hoc necessarium est membris ul illud assequantur et sint propter quod ad Ecclesiam sunt vocati. Porro sieui iustitia necessaria non esi ul quis membrum Ecclesiae censeatur, ita cum Bellarmino arbitramur occultam haeresim non impedire quominus adhuc aliquis sil Ecclesiae membrum. Pag. 10

Penitior Ecclesiae notio ex eius potestate.
De subiecto potestatis.

XII. Christus potestatem instituens Ecclesiae suae, non eam universo fidelium coetui communicavit, ut ab hoc certis ministris delegaretur, sed certis personis immediate conluiu propagandam perpetuo ab illis in alios, qui determinato rilu el legitima auctoritate assumerentur: quocirca ex Christi institutione ae iure divino repetendum est discrimen quod inter clericos laicosque intercedit..... » 59

XIII. Ritus impositionis manuum quo Chrislo ancioe in ordinem hiearchieum adlegunlr homines, est sacramentum proprie dictum, quod et imprimit characterem..... » 111.

... XIV. Traditione autem Christiana certum est, duplicem iure divino ordinem esse Episcoporum el Presbyterorum atque his esse illos iure divino superiores: ritus autem sacer, quo initialur Episcopus, sacramentum est distim tum ab eo sacramento quo initiatur Presbyter..... » 81

XV. Ad ordinem hiearchieum perlinent quoque diaconi, inferiores presbyteris et episcopis eorumque ordinatio sacramentum esse censenda est. . . » 93

ScnoLiox..... » 95

De natura huius potestatis.

XVI. Origo huius potestatis proprio el speciali sensu est divina..... «

XVII. Potestatem iurisdictionis in Ecclesia praeter Petri successores oblinere debent ex Christi institutione Episcopi, qui singulis Ecclesiis ordinaria el im- mediata iurisdictione praesint..... » 106

ScnoLiox»

XVIII. Ratione habita linis Ecclesiae el originis potestatis qua Ecclesia regitur, liquet Ecclesiam esse societatem perfectam et a civili prorsus independentem. >

XIX. PoWslasecclesiastica est iure divino potestas iurisdictionis vere com tiva.»

XX. Voluit Christus Ecclesiam suam infallibilem esse circa omnes veritates revelatas.....	Pag. 15.4
--	-----------

De Magisterio Ecclesiae.

XXI. Controversia Protestantes inter el Catholicos sec. XVI. clsi primum circa dogmata specialia versata fuerit, facile tamen ad hoc caput praecipuum di- lapsa est, <iii> (I est de Magisterio Ecclesiastico..... »	163
;. XXII. Christus instituit Magisterium vivum, personale, auctoritate instructum docendi suo nomine, obligatione celeris imposita ipsum audiendi et credendi quae ipsum doceret.....»	164
XXIII. Duplex in Apostolorum Magisterio distinguenda est formalitas, nimi- rum formalitas <i>testis</i> et formalitas <i>ductoris</i> : illa prior est, haec univer- salior.....»	166
XXIV. Actus huius Magisterii ecclesiastici in Apostolis instituti, tum viva voce tum scripto exerceri poterat.....*	170
XXV. Christus Apostolos suos instituens Magistros, non eos exemit ab omni norma at nonnam praestituit ipsum Verbum Dei sive iam scriptum sive a se vel Spiritu S. revelatum: sed una simul effecit ut Apostoli infallibiliter sequerentur hanc normam, ut propterea eorum infallibile magisterium norma esset certa et sufficiens hominibus pro cognoscendo illo ipso Verbo Dei. »	
XXVI. Ex ista Christi institutione proinde erat Magisterium Apostolicum su- premus et irrefragabilis iudex in omnibus quaestionibus Fidei, authenticus et necessarius interpret Scripturarum, quas ab Apostolis accipere fideles oportebat..... »	
XXVII. Magisterium istud Apostolicum ille a Christo institutum fuit, ut con- tinua successione esset perpetuum in Ecclesia..... »	
XXVIII. Ex allatis porro argumentis consequitur successores Apostolorum in perenni Ecclesiae Magisterio esse eos, qui in monumentis ecclesiasticis ve- niunt nomine Episcoporum.....»	183
XXIX. Magisterium successorum Apostolorum non eo spectat, ut aliquid re- cens revolutum subinde proponat praeter id quod Apostoli tradiderunt, sed tantum ut conservet in Ecclesia et propaget apostolicam doctrinam, ut id- circo successio apostolica, in magisterio rei revelatae credendae, sit series continuata testium eiusque actus proprius testimonium veritatis. . . . >> ISÎ	
?.. XXX. Cum immobilitate apostolicae doctrinae cohaeret scientificus progressus, quo doctrina ab initio tradita evolvatur et explicetur in dies, distinctius scilicet apprehendatur et plenius investigatur..... »	193
;. XXXI. Cum authenticis Magistris, successoribus Apostolorum, coniungendi sunt secundo loco et quoque, qui licet non Episcopi, in unitate tamen Ecclesiae docentes, suffragium tulerunt ecclesiastici Magisterii: tum speciatim Martyres. »	196
./ XXXII. In memoratis Magistris primi ordinis et secundi duplex, sicut in Apo- stolis, distinguendum est munus, testis et doctoris. Tum duplex propterea praerogativa distinguenda, antiquitas et sapientia: propter priorem vocantur Patres, propter alteram pressiore sensu Doctores et pro diversitate quae- stionum nunc horum, nunc illorum auctoritas praevallet.....s	197

XXXIII.	funi successores \postolorum ia authentico Magisterio sint omnes Episcopi, voluit Christus, ut hi Magistri, non secus ac primi a se missi, iu unitate docerent principiumque inter eos constituit efficiens unitatis, ut idcirco tunc ius haberent illi docendi, cum huic principio unitatis adhaererent.	Pag. 200
XXXIV.	Hoc magisterium ex pluribus unum, auctum est a Christo perpetua praerogativa infallibilialis.....»	
XXXV.	Universalis consensus Magistrorum una cum suo capite docentium est infallibilis, she una simul sint collecti sive singuli in suis cathedris se-deant..... »	200
XXXVI.	Si dissensus sil inter Magistros, nequii pro regula statui, ut maior pars praevaleat: sed haec est regula, ut doctrina eius, qui primas inter eos tend, sil sequenda, sive cum eo maior sive minor pars ante definitionem consentiat..... »	207
XXXVII.	Cor ollar ia.....»	ibi
S XXXVIII.	Necessitas huius Magisterii, quod ab Apostolis inceptum in eorum successores perenniter continuatur, cum ex iam probatis manifesta sit, tum ex eo confirmatur, quoi! perperam Protestantes obtendant sufficientiam Scri-pturarum, vel vindicent sibi interius magisterium Spiritus S. docentis sin-gulos verum sensum s. Scripturae»	208
XXXIX.	Non bone contra institutionem Magisterii authentici producuntur testi-monia Scripturae <i>Ierem.</i> XXXI. 33. 3 i. <i>Isatae</i> L1V. 13. <i>coll. Ioan.</i> VI. 43. <i>Matth.</i> XXIII. 8. 11. I. /wn. V. 10. II. 20. 27. IV. I. I. <i>Thess.</i> V. 21.; haec enim aut huc non spectant aul cum prioribus a nobis allatis compo-nenda sunt, ita ut haec testimonia vel actus suadeant quorum exterius ma-gisterium sit nonna, vel interiorem gratiam significant, qua salutariter efficac evadit magisterium..... »	216
XL.	Hactenus asserta infallibilitas Magisterii et Ecclesiae ad alia se porrigit, quam meras veritates revelatas..... »	221
:: XLI.	Si cum authentico Magisterio Scripturae Sacrae comparentur, illud primo tenendum est : etiamsi verum foret omne verbum revelatum Scripturis inisse consignatum, vim et necessitatem Magisterii integram manere ac decipi Pro- testantes, cum omnem quaestionem revocant ad exsistentiam quarumdam traditionum non scriptarum.....»	229
XLII.	Pressius comparatis invicem Magisterio et Scripturis cl primo ratione habita rei contentae, haec est eorum habitudo: utrumque continet Verbum Dei at non eodem pacto: quoad modum enim originis huius Verbi a Deo, praestant Scripturae, quoad plenitudinem eiusdem Verbi, si sermo sil de Verbo <i>propter xe</i> revelato, praestat Magisterium; si autem consideretur etiam Verbum, quod <i>propter aliud</i> Deus est locutus, praestant rursus Scri-pturae.....»	230
. XL111.	Ratione deinde habita auctoritatis, absolute quidem pares sunt Scriptura el Magisterium: relative vero quoad nos, <i>a)</i> prius est Magisterium, quod Scripturas tradere debet, <i>b)</i> Scripturae sunt quidem authenticum instrumen- tum, at Magisterium est earum authenticus interpres, qui <i>c)</i> el quaestiones de eo exortas sua auctoritate linire debet. Tandem <i>di</i> Magisterium, non Scri- ptura, necessarium est pro Evangelii propagatione et fundatione Ecclesiarum. »	•234

t

XLIV.	In demonstratione hactenus allata institutionis Magisterii eiusque aucto- ritatis et infallibilialis nulla esi politio principii, nullus circulus . . . Pag. 238	
XLV.	Ipsa auctoritas in Ecclesia docendi, quam consequitur in fidelibus obli- gatio credendi id quod a magisterio proponitur, pars est potestatis Jurisdi- ctionis.....»	24(>
XI.VI.	Demonstrata institutione divina ecclesiastici Magisterii, restat, ut bre- viter dicamus, quomodo fideles oporteat erga illud se gerere et qualis usus esse debeat veterum traditionum ac doctrinae praecedentium Patrum, . . »	243
XI.VII.	Quod de testificatione traditionis dictum est, idem valet in interpre- tatione dogmatica ss. Scripturarum. In exegesi vero pure historica et phi- lologica Scripturarum ratio quidem habenda est praecedentium PPM prae- sertim si quidam in liis excellentes fuerunt ac probati cl si plurium consensus exsistat: attamen in hac re non eadem valet ratio pro urgenda auctoritate PP. ac cum agitur de textibus dogmaticis..... »	249
	SCHOLIOX.....»	230

De Proprietatibus Ecclesiae

v. XLVIII.	Verae Christi Ecclesiae proprium est ut sit una et quidem unitate triplici, nempe unitate communionis sive sociali, propter quam unica quoque sit Ecclesia, unitate symbolica h. c. professionis fidei tum materiali tum formali atque unitate rituali, eademque pariter tum materiali tum formali. »	ibi
*3- XLIX.	Ex demonstratis colligitur haereticos, schismaticos, excommunicates, atque etiam catechumenos non esse actu membra Ecclesiae.....»	261
L.	Altera proprietas Ecclesiae est Sanctitas eaque tum ipsi Ecclesiae essen- tialis, tum quae ex divina promissione semper erit in Ecclesia, quae quidem sanctitas cum potestate a Christo instituta veluti obnoxio principio sui est necessario connexa.....»	
LI.	Ecclesiae Christi proprium rnrsus est, ut non iure lanium, sed el facto sit catholica h. c. ea communionem contineatur, quae absolute ampla sit, re- lative vero amplior sit quovis coetu qui Christiani nomen sibi immerito usur- pat. Cum autem in catholicilate elementum materiale et formale distinguatur, principium formalis catholicitatis esse debet Ecclesiastica potestas a Christo instituta.....>	279
IL LH.	Proprietatibus Ecclesiae ea connumeranda est, ut sil Apostolica h. e. ab Apostolis instituta, ah Apostolorum successoribus, qui nedum materialiter sed formaliter tales sint, ita regatur ut ad Apostolos rursus, interrupta nun- quam Pastorum successione, eius auctoritas revocetur	286

i

DE ECCLESIAE

DE ROMANO PONTIFICI.

Pr oemñ «

PARS I.

DE INSTITUTIONE PRIMATIS B. PETRI

- THESIS I. Tenendum et < iuxta Evangelii iMatth. XVI. 16-19.) testimonium, Primatum iurisdiclionis in universam Hei Ecclesiam immediate el directe beato Petro Apostolo promissum a Christo Domino fuisse » (*Conc. Vatie. Sens. IV. r. I.*)..... »296
- THESIS II. Verbis Christi Luc. XXII. 31. 32. divina promissio continetur infal- libis magisterii Pelri eidemque divinitus commissi muneris confirmandi fratres..... »
- THESIS III. Fidem datam Matthaei XVI. et Luc. XXII. Christus post resur- rectionem suam liberavit Ioannis XXI. 15. seqq., unique Petro primatum iurisdiclionis contulit in universam Ecclesiam.....*364
- THESIS IV. Cum testimoniis allatis cohaerent tum speciales formulae ab Evan- gelistic adhibitae quum loquuntur de Petro, ex quibus patet illum Apostolis ceteris nobiliorem ac potio- rem ipsos credidisse ; tum quae in primis Actuum capitibus narrantur, quibus exercitium Primatus non obscure signiliealor. »
- THESIS V. Pel» Primulum non excludit vel enumeratio instituta a Paulo I. Cor. XII. 28. Ephes. IV. 11. charismatum munerumque quae in Ecclesia oblinent vel reprehensio ea, qua Paulus restitit in faciem Petro Gai. 11. II. se,q.: imo huius reprehensionis historia accurate perpensa Petri Primatum manife- stissime probat.....»
- THESIS VI. Dignitate Apostolatus breviter adumbrata, docemus extraordinariam potestatem singulis Apostolis communem non prohibuisse quominus Petrus inter Apostolos excelleret primatuque iurisdiclionis in ipsos quoque gauderet » 380

CAPUT IL

DE SUCCESSIONE IN PRIMATI' B. PETRI

- THESIS VU. « Quod autem in b. Apostolo Petro princeps pastorum el pastor magnus ovium Dominus Christus Iesus in perpetuam salutem ac perenne bonum Ecclesiae instituit, id eodem auctore in Ecclesia, quae (undata super

petram ad finem seculorum usque firma stabit, iugiter durare necesse esi. »
(Cone. Vatic. Sess. IV. c. 2J.....P8g. 391

Nota in sequentes Theses.....>396

THESIS VIII. Distinguenda est *le.r successionis a conditione successionis* in Primatu. Lex successionis est ipsa divina institutio Primatus cuiusque perennitatis: conditio est titulus quo cllllicitur ul hic potius quam alius succedat. Huiusmodi porro conditio determinata est a facto originali Petri quo Romanam Sedem evexit ad dignitatem Primatus. Romanus ergo Episcopus, qui solus debitae conditioni facit salis, oblinet iure divino vi legis successionis Primatum in universam Ecclesiam. Quocirca cum quaeritur quo iure Romanus Episcopus succedat Petro, si intelligatur non comparative sed absolute quo iure potiatur eadem auctoritate ac Petrus; respondendum prorsus est ipsum iure divino succedere Petro.....» 399

THESIS IX. Quod prae ceteris Romanus Pontifex is sil qui Petro in Primatu succedit, veritas est immutabilis in Ecclesia nihilque obstat, quominus haec veritas revelata censeatur.....» 409

THESIS X.Quocirca cum Petrus Ruminum Episcopatum suscepit ul in eo perpetuos successores in Primatu haberet, Deus ratam specialiter habuit hanc Petri electionem : ideoque de *iare divino saltern consequente, nempe consequente [actum Petri, praevertente autem factum successionis* est quod Romanus Episcopus succedat Petro in Primatu. Imo probabilem satis censemus sententiam: voluntate scilicet antecedente Dei insum esse Petrum hanc formam perpetuam successionis statuere nimirum per episcopalem Sedem et inter Sedes eligere Romanam.....>416

ScnoLioN.....>419

THESIS XI. Verba ergo Christi ad Petrum (*Mattii. XVI.; Luc. XXII.; Ioan. XXI.*) spectant aequo iure ad singulos Romanos Episcopos, qui universi Primatus iurisdictionem ab ipso Deo immediate consequuntur..... » 42 4

DE VI AC RATIONE PRIMATUS ROMANI

CAPÜT L

DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS UNIVERSIM SUMPTA

ARTICULUS 1.

DE HAC POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA ECCLESIAM

THESIS XII. Ex ipsa natura Primatus a Christo instituti manifestum est, ipsum idccf institutum esse, ul unitas universae Christi Ecclesiae ac singularum etiam quoad se ipsas Ecclesiarum per unius capitis iurisdictionem eillicienler obtineatur..... » 428

THESIS XIH. Cum hac Primatus dignitate consertum est ut iurisdictio Romani Pontificis in omnes Christi fideles tam seorsim singulos quam simul omnes sit ordinaria et immediata..... . » 438

THESES XIV. Quocirca habet Romanus Pontifex in universam Ecclesiam plenitudinem jurisdictionis, non solum quatenus omnia possit, sed quatenus omnis iurisdictionis potestas, qua fideles reguntur, ab ipso sit; ideoque Episcopi iurisdictionem ordinariam in suis Ecclesiis non a Christo immediate habent sed immediate a Vicario Christi, cui praeterea iure divino potestas competit eligendi Episcopos modumque electionis eorum determinandi - - - - Pag. ii?

SCHOLION..... — » 459

THESES XV. Proprium est proinde Potestatis Primatus, ut nullis ecclesiasticis canonibus sit coactive circumscripta aut limitata.....» 162

THESES XVI. Perperam Gallicani ad suam luendam doctrinam circa potestatem Romani Pontificis ad decreta Concilii Constantiensis aliorumque conciliorum sententias provocabant..... » 472

THESES XVII. Propria est quoque Primatus Romani Pontificis potestas recipiendi ex toto orbe appellationes a quocumque iudicio Episcoporum sententiamque ultimam ferendi super causis ab Episcopis indicatis, non solum per indices delegatos eo ubi causa exorta est, sed per se ipsum Romae. Proprium quoque ipsius ius est legatos suos mittendi in omnes orbis Christiani partes. » 19

THESES XVIII. Forma proinde regiminis Ecclesiae iure divino est monarchica. » 513

THESES XIX. Perperam contra hactenus statuta de iurisdictione Romani Pontificis argumenta petuntur vel ex dignitate Christi, vel ex defectu continuitatis Romanorum Episcoporum, vel ex reiectione a s. Gregorio M. titulo *Episcopi Oecumenici*, vel ex hierarchica subordinatione, vel ex aliquorum Patrum quibusdam sententiis.....» 526

THESES XX. In Primatum Romani Pontificis insane furentes aut in ecclesiastica antiquitate prorsus hospites se produnt, qui contendunt plurima iura, quibus nunc fruitur Romana Sedes, ab Isidoriana Decretalium collectione ortum habuisse, aut antiquitus Romani Pontificis curam ad solum Occidentem iure patriarchico spectasse.....» 536

ARTICULUS II.

DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS ERGA SOCIETATES AB ECCLESIA DISTINCTAS

THESES XXL Inter auctoritatem religiosam, quae propria est Romani Pontificis, et potestatem politicam Christiani Principis ea existit ex ipsis rerum naturis habitudo, ut haec sit illi nedum negative sed et positive subordata, licet indirecte..... » 548

THESES XXII. Etsi dicantur concordata, a Romanis Pontificibus inita cum Principibus secularibus, contractus bilateralis rationem habere: non minuitur exinde potestas Primatus.....557

THESES XXIII. Exigit quoque ius Primatus ut nulla auctoritas humana impedire licite possit communicationem Romani Pontificis cum quovis fidei; ut nullum sit ius illud quod Principes sibi arrogarunt atque exercere se dicunt *per Rationem placet* seu *exequatur*. atque absurda sit appellatio quae dicitur *ab abusu*..... » 557

THESES XXIV. Iure divino Romanus Pontifex plena gaudet immunitate personali a laica iurisdictione. Cuius immunitatis ius quidem est essenziale Primatui

a Christo instituto, exercitium vero non absolute necessarium est, ul Ecclesia
sil, sed ul ea bene sit vitamque eam socialem perfecte vivat ad quam ius
habet. Perfecta porro actualio huius immunitatis est Principatus civilis, qui
providente Deo institutus est, ut Romanus Pontifex ad Ecclesiam regendam
eiusque unitatem tuendam plena illa potiretur libertate, quae ad supremi
Apostolici ministerii munus obeundum requiritur.....Pag. 577
Corollaria.....» 592

CAPUT II.

DE INFALLIBILI MAGISTERIO ROMANI PONTIFICIS.

Praenotiones.....» 593
THESIS XXV. Romanus Pontifex cx cathedra loquens, id est cum omnium Chri-
stianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua Apostolica
auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam
definii, est ex sese infallibilis, ideoque eius definitiones cx sese non autem
ex consensu Ecclesiae irreformabiles sunt. (*Ex Cone. Vat. Séss. IV. c. i.*) » 599
THESIS XXVI. Ut certam conclusionem theologiam defendimus, quod, seposito
magisterio Romani Pontificis, magisterium reliqui coelus etiam universi Pa-
storum nequit sibi vindicare praerogativam divinitus promissae infallibilitatis
in docendo: unum proinde est in Ecclesia subiectum immediatum auctori-
tatis infallibilis.....» 637
THESIS XXVII. Distinguere oportet inter supremum doctorem vel iudicem con-
troversiarum fidei, et normam quam sequi debet ipse iudex in indicando,
quam quidem in sequendo ne erret, assistit Spiritus S. Haec duo vero con-
fundunt qui ut probent auctoritatem supremam in rebus fidei definiendis esse
penes universitatem, provocant ad canonem Lirinensis ipsorumque Pontificum
testificationem, qui in suis decretis fidei docent sequendam esse universi-
tatem et consensionem in antiquitate. Porro ipsa universitas Patrum cl Do-
ctorum praecedentium verae fidei nobis certum testimonium reddit, quatenus
Patres omnes et Doctores cum magisterio Cathedrae Apostolicae consentie-
bant el ab ipsa probati sunt.....» 659

(DE CONCILIIS Ia)

THESIS XXVIII. Singuli Episcopi catholici, h. e. communione fruente Romanae
Sedis, id habent proprium prae ceteris fidelibus, ut sint magistri authentici
verique indices etsi non supremi in causis fidei, el cum singuli in suis se-
dibus docent, praesumendum est iuridice doctrinam eorum esse catholicam,
h. e. doctrinam cathedrae Petri. Eos vero in Synodum oecumenicam con-
vocandi potestas coactiva est solum penes Romanum Pontificem, isque solus
ius habet iisdem praesidendi auctoritate iurisdictionis. Coacti proinde in
Synodum oecumenicam Episcopi oblinent a Romano Pontifice auctoritatem
docendi eum ipso universam Ecclesiam ibique sunt ex sese veri iudices fidei,
quorum tamen iudicialis auctoritas vim suam erga fideles exerit. El cum
definitio ex cathedra praevcrilii, habent ipsi convocati in Synodum ius cl

officium instituendi de ea examen non quidem dubitativum sed comprobativum. Comprobantes aulem suo sufiragio debito doctrinam a Pontifice propositam. eam sua quoque auctoritate indicant simiilque cum ipso Romano Pontifice definiunt et confirmant. Sententia tamen Episcoporum ideo peremptoria est el infallibilis, quia Romanus Pontifex simul eum ipsis rem delinit Pag, 666

(HE CONCILIIS 2a)

THESIS XXIX. Nullum est proinde essentielle discrimen inter definitionem editam a solo Romano Pontifice el definitionem conciliarem, sed tantum accidental.*. Quare Concilium oecurncnicum nunquam est simpliciter necessarium; utile tamen et secundum quid necessarium non raro esse potest.....» 691 702

Scholio x ■ ■»

THESIS XXX. Praerogativa omnis Romanae Sedis est in ipsa persona Romani Pontificis tanquam in subieclo: ideoque eae verissime dicuntur personales, eaedem singulis ex aequo successoribus Petri competunt. Quare licet non uno ex capite fas sil distinguere inter *sedem* et *sedentem*, attamen reiicienda est prorsus ut falsa et absurda distinctio huiusmodi eo spectans ut praerogativae et iura sedis alia sint a praerogativis et iuribus sedentium, atque gaudeat quidem Sedes Romana sive lota series successionis privilegio indefectibilitalis. vel infallibililatis in fide, non autem singillalim quilibet successor Pelri..... »

THESIS XXXI. Inepti sunt qui post Vaticanam definitionem infallibililatis Romani Pontificis postulant aliam conciliarem definitionem, qua doceamur modum quo decreta fidei a Romano Pontifice edi debent, ut habeantur ob omnibus tanquam ex sese irrefragabilia. Falsumque est prorsus quod quidam supponunt, certitudinem fidelium do infallibili definitione Romani Pontificis pendere, veluli ex conditione, a notitia, quam iidem antecedenter habeant mediorum, quibus Romanus Pontifex usus ad actum definitionis se praeparavit. . d

THESIS XXX11. **It** sententia Romani Pontificis habeatur tanquam definitio ex cathedra, ideoque infallibilis, censemus non opus esse ut verba Pontificis ad universam Ecclesiam immediate dirigantur

SCIILION 1.....

SciloLIOX II.....

T HESIS XXXIIL Frustra sunt qui ut impugnent dogma de infallibilitate Romani Pontificis, demonstrare contendunt, aliquem ex Romanis Pontificibus loquentem ex cathedra errasse. Speciatim vero falluntur qui in medium producunt oppositas doctrinas lum Hormisdæ et Ioannis II. tum Nicolai 111. et Ioannis XXII. atque eiusdem Ioannis sententiam de visione beatifica ae subscriptionem Liberii el decretum Nicolai 1. de forma baptismi et Stephani VI. sententiam quoad ordinatos a Formoso atque Honorii I. epistolas in rausa monolhelctica senlentiamque Zachariac quoad antipodas ac Sixli V. Bullam in editione Vulgatae, senlentiamque cuiusdam decessoris Innocenti HI. in causa matrimoniali iudiciumque Romanae Inquisitionis in causa Galilaei. »

THESIS XXXIV. Frustra quoque sunt, qui ex historia controversiae Trium Capitulorum et damnationis Honorii in Synodo oecumenica VI. atque ex dis-

sensu Episcoporum fraicorum in quaestione de cultu imaginum, colligere sc
 posse putant, lidem Ecclesiae esse quod llomamis Pontifex fallibilis ex se.
 sil et Conciliorum occumenieorum auctoritati obnoxius.....Pag.

THESIS XXXV. Historia quoque controversiae Cypriani cum S. Slephano abu-
 tuntur qui ex ea probare contendunt, creditum fuisse ea aetate Romanum
 Pontificem ex cathedra docentem esse, fallibilcm. Abutuntur quoque Augu-
 stini auctoritate qui ex epist. eius XI.lII. evidenter inferri contendunt licere
 a iudicio Romanae Sedis ad indicium plenarii universae Ecclesiae Concilii
 provocare illiusque sententiam per huius indicium solvi posse. Perperam
 tandem ad quoddam responsum Gregori 111. provocatur.....»

THESIS XXXVI. Neque ex eo, quod Romanus Pontifex ipse credere teneatur
 quod delinit, consequitur ipsum unum definire non posse.. .

APPENDIX

- I. .Xecesse est Ecclesiam veram Christi aliquas habere notas, propter quas
 cognoscalpr cl discernatur a falsis seclis. Inepte vero Protestantes notas
 Ecclesiae esse constituunt veritatem doctrinae et legitimam Sacramentorum
 administrationcm. Sed unitas, sanctitas, catholicitas el aposloliritas, quae
 sunt *ontolofjicc* proprietates Ecclesiae, sunt *logice* eiusdem quoque notae
 eaeque necessariae omnes sunt, ut aliquis coelus vera Clirisli Ecclesia exi-
 stimetur atqne suficienles lum simul omnes, tum quaedam quoque ex illis
 seorsim, ad demonstrandam veram Clirisli Ecclesiam.....Pag.
3. II. Praetor coelum illum, qui romana communione continetur, nullus est Chri-
 stianus coetus, cui omnes nolae necessariae et suficienles competant. Imo
 quamvis quaedam ex quatuor proprietatibus memoratis possint alicui coetui,
 qui non sil vera Ecclesia, apparenter competere ; facile tamen demonstrari
 polcsl nullam seciam orientalem vel occidentalem a romana communione di-
 stinctam merito sibi vindicare vel unam ex his proprietatibus. Unus autem
 coelus romana communione contentus is est cui omnes nolae competant:
 ideoque appellatio *Romana* facia Ecclesiae nola est. qua vera Ecclesia a
 falsis seclis secernitur